2 A

7
2 f
7

7 H

7
2 E
21

7.-2.E.7

Digitized by Google

+

R.^{do} Patri in Christo
P. Florentio de Montmorency
Societatis Jesu per Germaniam
Assistenti

Autor.

Digitized by Google

HISTORIA
ECCLESIÆ
LEODIENSIS.

Digitized by Google

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

REVERENDISSIMIS ILLVSTRISSIMIS AMPLISSIMIS GENTIS EBVRONVM ORDINIBVS.

ILLVSTRE ſemper publicæ rei lumen, certumq́; præſidium ab hiſtoria quæſitum eſt: & geminum ex ea, ceu fonte ſaluberrimo, profluxit bonum; alterum in antiquitatem, in poſteritatem alterum.

Illi debet antiquitas rectè factorum (quæ ſilentio aliàs, nigraq́; nocte manerent obruta) mercedem, ac præmium immortalitatem.

Gemino item ab ea poſteritas emolumento beatur; rerum iterum memoriâ, tum exemplis. Quis enim neſciat, vt acres ad virtutem ſtimulos eſſe ſpem immortalis gloriæ, ſic validum vitijs inijci frenum infamiæ metu? Vtinam quicumq́; ad clauum reip. ſedent, quæ gerunt, ea velut in omnium gentium theatro, ac poſteritatis oculis ſe gerere meminiſſent! Verùm quòd ad priora tempora numquam animos pleriq́; reflexerint, nulla etiam venientium ætatum inceßit eos cura, vel cogitatio: atq́; ita futurorum improuidi eò feruntur, quò cupiditates rapiunt. Quanto ſapientiùs, & ad mortem generosè ferendam aptiùs, Pompeium ita ſecum agentem facit poëta? Lucan. 8.

Sæcula Romanos numquam tacitura labores
Attendunt; æuumque ſequens ſpeculatur ab omni
Orbe ratem, Phariamque fidem. Nunc conſule famæ.
Fata tibi longæ fluxerunt proſpera vitæ:
Ignorant populi, (ſi non in morte probàris)
An ſcieris aduerſa pati.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Nonne Miltiadis trophæa Themiſtoclem etiam à ſomno ſuſcitabant? Vi prorſus admirabili mortalium animos ſtimulat gloria: quæ cùm numquam ſincera, niſi virtute comparetur; ad virtutem incitet, neceſſe eſt.

Viam porrò, quâ ad illam pertingas, numlla vquam præceptiones certiùs, quàm exempla commoſtrant. Hæc tibi plenis proferunt libris hiſtoriæ, ceu amœniſſimi horti in areolas ſuauiſſimis floribus conſitas deſcripti. Nam profectò nihil vtilius (inquit Diodorus Siculus) iucundius nihil cogitari poteſt, quàm ſedentem in humanæ vitæ theatro (quod hiſtoria partibus omnibus mirè inſtructum habet) nullo tuo, ſed aliorum periculo cautum, ſapientemq́; fieri. Quid? non magnum exiſtimares in ſapientiſſimorum hominum recipi conuentum; eoſq́; de rebus grauiſſimis diſputantes, & ſententiam dicentes audire? Quod ſi præterea eorum conſiliorum ſucceſſus, & euenta è ſpeculâ proſpiceres, quantum ad parandam rerum agendarum ſcientiam adijci momentum fatereris? Hoc habes ab hiſtoria; quæ circumſcriptos vitæ huic mortali terminos longè tranſgreſſa, breui ſerie tota ſæcula, non aliter ac Iliadem paruâ nuce complectitur, oculiſq́; tuis proponit ſpectanda. Atq́; ita quoties rem quantumuis grauem, & arduam aggredi vſus poſtulabit; tibi ſemper ex antiquitate certi præcurrere poſſunt exploratores, & duces; qui conſiliorum tuorum rationes periclitentur, & in omnia diſcrimina priores eant. Senibus enim rerum tractandarum peritiam longo vſu conſecutis hiſtoria iuuenes non æquat modò, verùm multis profectò partibus anteponit. Nam præterquam quòd ſuo hi periculo, duriſq́; ſubinde caſibus ſapiant; eos inſuper (inquit Plinius) tanto antecellit hiſtoria, quanto plura exempla complectitur diuturnitas temporis, quàm hominis ætas. *Et Vegetius:* Vnius ætatis ſunt, *(ait)* quæ fortiter fiunt: quæ verò pro vtilitate reip. ſcribuntur, æterna ſunt: *atq́; vno velut aſpectu, non aliter ac præſtantiſſima aliqua pictoris tabula, ſequentibus omnibus ætatibus, hominum animos ſalutaribus exemplis ad virtutem efformant.*

Diod. Sicul. in proœmio vitæ Phil. & Alex.

Plin. l. 8. ep. ad Laceran.

Veget. l. 2. c. 3.

Sed omnium ferè fructuum, quos fecundo ſinu producit hiſtoria, longè nobiliſſimum ego quidem exiſtimo, quem olim

Ptolemæo

Ptolemæo regi propoſuiſſe fertur Demetrius Phalereus. Hic autor erat, libros ille ſibi compararet de regno, req; militari adminiſtrandâ conſcriptos; & eos diligenter euolueret: inuenturum in illis, quæ tametſi plurimum ad publicam conducant vtilitatem, è toto nihilominus amicorum grege nemo vnus inueniatur, qui de illis inferre ſermonem, aut commonefacere audeat. Eâ de causâ conſiliariorum optimos Alfonſus Siciliæ rex mortuos, hoc eſt hiſtorias appellabat. Vt non immeritò omnium rerum ſeriem, quibus hominis fèlicitas paratur, hiſtoriæ tribui debere, *Plinius aſſeruerit.*

Laërt. l. 5. c. 5.

Plin. ibidem.

Quare cum rerum Leodienſium hiſtoriam ſcripſiſſem, eamq; viderem & inſigni contextam varietate, & præclarorum exemplorum luce renitentem; ſperaui ſuum operæ meæ fructum, Deo dante, minimè defuturum, ſi in publicum illam abire ſinerem. Eo quippe fine (inquit Thucydides) conſcribitur hiſtoria, vt ſit omni poſteritati theſaurus. *At cum plus nemini, quàm Patriæ debeamus; ſi quod in manibus mihi bonum eſt, cui prius id velim? Hiſcè temporum turbinibus omnem Chriſtianum orbem inuoluentibus grauiter laboranti, ſed iam ſingulari Numinis beneficio nonnihil aſſurgenti, quod ad manum eſt adminiculum, parenti cur non ſubminiſtrem?*

Thucyd. l. 1.

TIBI ERGO,

PATRIA MEA:

VOBIS INQVAM,

PATRIÆ MEÆ

ORDINIBVS

HANC VENIO DEDICATVM HISTORIAM

VESTRAM,

NON TAM MEA INSCRIPTIONE,

QVAM REBVS PER VOS GESTIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Per Vos autem? Imò per Vos. Quos enim commemorem maiores, quando à primis gentis incunabulis Ordines fuiſtis? Nonnè Theſei nauim quondam Athenis eamdem per tot ſæcula perſeueràſſe contendebatur, licet repetitis ſæpiſſime ſtipationibus adeò immutatam, vt nauigij, quòd olim

gubernarat Theſeus, nihil fortaſſe reliquum ſupereſſet? Singulos ſanè Veſtrum ſubigunt naturæ leges: at illuſtriſſimus ille Veſter ſenatus, quandoquidem

— auulſo vno non deficit alter,

qui hodie eſt, ab ipſis idem ille primordijs, Patriæ ſemper caput cum ſuo PRINCIPE *fuit; eamq́; conſilio, & autoritate rexit. Res itaq; Veſtras ego ſcribere inſtitui: Vos eas peruolutare maximoperè velim. Quid? Veſtras ergo volutabitis? Non iſtud inauditum eſt: non ſuperuacaneum. Res ſuas audire voluit Aſſuerus rex; & turpem inſignis erga ſe fidei obliuionem euaſit. Quàm multi dum ipſi ſe in ſpeculo inſpiciunt, inhoneſtos eluerunt nauos? Vos ipſos Vobis offero perlegendos: Vos Vobis inſpiciendos.*

Eſther 6.

O dignum oculis Veſtris ſpectaculum! omnium mortalium veneratione, & immortalium amore dignum! Auguſtâ ſpecie, & antiquitate venerabili contemplandam ſe primo limine exhibebit eccleſia. Quæ per Maternum principis apoſtolorum diſcipulum condita, quibus ab illo primùm imbuta ſacris fuit, ea in hanc ætatem, per longam, nec aliquando interruptam epiſcoporum ſibi ſuccedentium ſeriem, conſtantiſſimè retinuit. Purum vides, & ſincerum Chriſtianæ ſapientiæ fontem? Pſ. 45. *Orientis ex eo* fluminis impetus lætificat ciuitatem, *omnemq́; diœceſim; nullis aliunde permixtis aquis, nullo peregrino limo. Et quamquam pleraſq; finitimorum prouincias infelici obruerint inundatione, latè ſtagnantes impurorum dogmatum aquæ; intaminata iam inde ab annis mille quingentis & quadraginta ſemper profluxit ex eodem limpidiſſimo fonte, catholicæ doctrinæ ſinceritas. Et hîc oblatrare quis audeat?* Foris canes. *Apage, hæreſeos infame monſtrum, heſternâ nocte natum, diabolo patre.* Apocal. 22 *Manſit adhuc, manebitq; Numine fauente in perpetuum, quemadmodum voluit Hubertus, & inſcripſit,*

SANCTA LEGIA
ROMANÆ ECCLESIÆ
FILIA.

Decus Veſtrum, Patriæ Patres, nobiliſſimum illud eſt. Quod Dei beneficentiâ Vobis primitus conceſſum, Veſtrâ integri-

integritate, ſapientiaq; vt ſtetit hactenus illibatum, in ætates deinde ſequentes tranſmittite: & remp. ſeruaueritis. Vnica quippe, eaq; ſolidiſſima imperiorum omnium baſis eſt religionis integritas.

Proximè huic innititur virtus omnis, ſanctitaſque. Deus immortalis, quantum & ab hac ſpectabitis ornamentum? Non illuſtre ſit, & prorſus eximium, omnes, quotquot fuerunt, epiſcopos, qui primi per ſexcentos, & quadraginta ſex annos cathedram hanc inſederunt, cælitum honoribus ab eccleſia coli? Qui per trecentos deinceps annos ſucceſſerũt, eâ ferè micuerunt omnes vitæ ſanctimoniâ, vt ad eoſdem cum prioribus honores nihil illis, niſi publicum defuiſſe decretum dici poſſit. Quem fuiſſe gregẽ credere par eſt ijs paſtoribus? quam remp: talibus principibus? Feliciſſimam: ne dubita. Religionis, omniſque ſanctitatis admiratione, ſimul & amore, imperatores, reges, principes remp: opibus certatim auxerunt, cumulârunt. Sic natam eſſe Leodienſem eccleſiam, ſic creuiſſe, ſic ad eam, quâ hodie fruimini, amplitudinem perueniſſe, ſic temporum iniquitatibus colluctantem euaſiſſe, viciſſe, ſuperiora recolentes tempora, deprehendetis. Si qua contrà funeſtârunt aliquando prouinciam hanc aduerſa; (quod enim magnum corpus ſanum adeò, firmumque, quod non aliquâ ſubinde tentetur inualetudine? Priore tamen hac hiſtoriarum parte rariùs id occurret) ſi qua, inquam, funeſtârunt; euentorum cauſas, ac momenta excutite; nihil niſi à ſacrorum, honeſtiùe neglectu, triſtiùs accidiſſe intelligetis. Nonnè teſte vate Dij ſæpe neglecti dederunt
Heſperiæ mala luctuoſæ? Hor.

Neget hoc, quiſquis à Deo humana curari negat. Iuſti vindicem in cælis regnare Deum, indubitatum eſt Chriſtianis. His lucem meridie clariorem dabit omnis hiſtoria: dabit hac & ducem.

Sequere, ô Patria. Quæ in poſteriores ætates damna, quem pudorem timeas, ab antiquo diſce. Repete memoriâ, quibus auſpicijs nata, quibus creueris adminiculis, quibus artibus ſtudijſq; florueris: & in eâ generosè, conſtanterq; ſic incumbe; vt quam à primis annis partam, per tantas tem-

 porum

porum viciſsitudines incolumitatem, & gloriam feliciter ad nos perduxiſti; in omnes venturas ætates integram, illibatam, atq; adeò auctam feliciſsimè tranſmittas.

Leodij X. kal. Febr. CIƆIƆCXLII.

BARTHOLOMÆVS FISEN
è Societate IESV.

Digitized by Google

SERIES EPISCOPORVM QVORVM RES GESTÆ PRIMA HAC PARTE DESCRIBVNTVR.

NE mirare, Lector, numerum epiſcoporum eccleſiæ Tungrenſis auctum ſupra quàm tradi ſolitus eſt. Inſigne ſibi decus ſimplicior antiquitas detraxit, quando denos quinos prætеrijt, qui Maternum proximè ſecuti, Treuirorum epiſcopi duntaxat nominantur; quos ſimul Tungrorum fuiſſe epiſcopos arbitror, æquè ac ſucceſſores octo, quos Treuiris, ſimul & Tungris ſediſſe non ambigimus. Qua de cauſa noſtratibus priores non fuerint adnumerati, vide in hiſtoria noſtra. Ego cùm ad nos pertinere prorſus exiſtimem, ceteris hîc inſertos volui: nolui tamen receptam iam inde à tot ſæculis numerandi rationem inuertere. Quare in dextero latere ordinem adnoto, quo Tungris illos ſediſſe, cenſuere veteres; quo Treuiris, in ſiniſtro.

	S. *Eucharius*	I.
	S. *Valerius*	II.
I.	S. Maternus.	III.
	S. *Auſpicius*	IV.
	S. *Celſus*	V.
	S. *Felix*	VI.
	S. *Manſuetus*	VII.
	S. *Clemens*	VIII.
	S. *Moſes*	IX.
	S. *Martinus*	X.
	S. *Anaſtaſius*	XI.
	S. *Andreas*	XII.
	S. *Ruſticus*	XIII.
	S. *Autor*	XIV.
	S. *Mauritius*	XV.
	S. *Fortunatus*	XVI.
	S. *Baſſianus*	XVII.
	S. *Marcus*	XVIII.
II.	S. Nauitus	XIX.
III.	S. Marcellus	XX.
IV.	S. Metropolus	XXI.
V.	S. Seuerinus	XXII.
VI.	S. Florentius	XXIII.
VII.	S. Martinus	XXIV.
VIII.	S. Maximinus	XXV.
IX.	S. Valentinus	XXVI.
X.	S. Seruatius	
XI.	S. Agricolaus	
XII.	S. Vrſicinus	
XIII.	S. Deſignatus	

XIV.

XIV. S. Renatus.
XV. S. Supplicius.
XVI. S. Quirillus.
XVII. S. Eucherius.
XVIII. S. Falco.
XIX. S. Eucharius.
XX. S. Domitianus.
XXI. S. Monulfus.
XXII. S. Gondulfus.
XXIII. S. Perpetuus.
XXIV. S. Ebregiſus.
XXV. S. Ioannes Agnus.
XXVI. S. Amandus.
XXVII. S. Remaclus.
XXVIII. S. Theodardus.
XXIX S. Lambertus.
XXX. S. Hubertus.
XXXI. S. Floribertus.
XXXII. Fulcarius.
XXXIII. Agilfridus.
XXXIV. Gerbaldus.
XXXV. Walcandus.
XXXVI. Pirardus.
XXXVII. Hircarius.
XXXVIII. Franco.
XXXIX. Stephanus.
XL. Richarius.
XLI. Hugo.
XLII. Farabertus.
XLIII. Ratherius.
XLIV Baldricus I.
XLV. Eraclius.
XLVI. Notgerus.
XLVII. Baldricus II.
XLVIII. B. Wolbodo.
XLIX Durandus.
L. Reginardus.
LI. Nithardus.
LII. Wazo.
LIII. Theoduinus.
LIV. Henricus I.
LV. Obertus.
LVI. B. Fredericus.
LVII. Albero I.
LVIII. Alexander I
LIX. Albero II.
LX. Henricus II.
LXI. Alexander II.
LXII. Radulfus.
LXIII. S. Albertus Louanienſis.
LXIV. Albertus Cuickius.
LXV. Hugo Petrapontius.
LXVI. Ioannes Apianus.
LXVII. Guilielmus Valētinus.
LXVIII. Robertus Lingonenſis.
LXIX. Henricus Guelder.

POTES.

POTESTAS EDENDI
PVBLICO.

HIſtoriam Leodienſium auctore Reuerendo in Chriſto P. Bartholomæo Fiſen Societatis IESV elucubratam, cùm multis antiquitatis monumentis, variiſque pijs & ſalutaribus documentis referta ſit ſeriemque accuratam Antiſtitum Tungrenſium ſiue Leodienſium iam inde à temporibus apoſtolorum mirabili continuatione ſibi ſuccedentium contineat, dignam prorſus iudico, quæ lucem vbique videat. Datum Leodij 1. Ianuarij 1642.

IOANNES A CHOKIER
Canonicus ac Vicarius Generalis
Leodienſis.

EGo infraſcriptus Societatis IESV *in Gallo-belgica Prouincialis poteſtate mihi ad hoc factâ à Reuerendo admodum P. N. Generali facultatem concedo, vt liber, cui titulus:* SANCTA LEGIA ROMANAE ECCLESIAE FILIA, SIVE HISTORIARVM ECCLESIAE LEODIENSIS PARS PRIMA *Autore P. Bartholomæo Fiſen Societatis* IESV *Leodienſi, eiuſdem Societatis Patrum iudicio approbatus, typis mandetur. Datum Inſulis 4. Octobris.* 1641.

FLORENTIVS DE MONTMORENCY.

Digitized by Google

SANCTA LEGIA
ROMANÆ ECCLESIÆ
FILIA
SIVE
HISTORIARVM
ECCLESIÆ LEODIENSIS
PARS PRIMA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PRÆFATIO.

ECCLESIÆ Leodienſis hiſtoriam aggredior, mole fortaſſis maiorem, ex aliquorum ſententiâ, quàm famâ, rerumque geſtarum magnitudine. Nec enim, niſi à principibus, populiſúe magnis, magna ſperari poſſe arbitrantur. Aggredior tamen labore non paruo; ſaxit Deus, operæ pretio non minori: tum quia patriam ideò deſerere non debui; tum quia è re publica eſſe, & priuatim ſingulorum, quibus legere fuerit animus, perſuaſum habeo; deniq́ue paria viribus ſuſcipere me oportuit.

Indignus ille vita eſt, quem pudet mediocritatis eorum, à quibus vitam habet: eoq́ue magis, ſi virtutem non excludit mediocritas. Sanè parem vtriusq́ue gloriam exiſtimo, eius, qui modicis opibus parua, ſed rectè facit; & illius, qui magna magnis. Germana omnis eſt à virtute gloria; non à fortunâ, aut virium magnitudine. Nec eo vilis ſapientia, quòd humili palliolo, ac lacernâ tegatur. Vbi vbi fuerit lucem meretur, præconem meretur. Non ſæpe præſtantior fuit in domo priuatâ, in tuguriolo, in inculta ſolitudine, quàm in regia? At illuſtrior eſt, quæ regiam inſedit. Non abnuo: ſed & rarior. Vtinam ſanctum regem ætates ſingulæ dediſſent! & quæ laudamus in regibus, ferè ſupra ceterorum imitationem ſunt: quemadmodum & paucis plerumq́ue fugienda, quæ in illis damnamus. Tum vbi cruenta bella, populorum ſtrages, euerſiones vrbium, vltimæ regnorum clades leguntur, (quæ profectò neſcio qua cupiditate lectorem minùs cautum abripere ſolent) quàm pauca ſunt moribus hominum informandis? Quis verò negauerit primam illam hiſtoriæ laudem eſſe? Pulchrum, (non inficiabor) pulchrum eſt poſteris tradere quibus auſpicijs imperia, vel reſp: condita ſint; quibus conatibus ad amplitudinem aſſurrexerint; qui hoſtes inuiderint, mouerint bella; qua euentuum viciſſitudine clades acceptæ, redditæ; quibus viribus, caſibuſúe regna ſteterint, corruerint. Vt enim turpe eſt poſteritati ignorare, quos maiores habuerit: ita hiſtoriæ decorum, ea litteris conſignata ſeruare. Sed quanto glorioſius, maiorum exemplo, conſilijſúe, ab omni turpitudine minores reuocare, concitare ad honeſtatem? Numquam quippe non fortiter in vtrumq́ue mouit ſpes, aut metus memoriæ rerum geſtarum in poſteritatem perpetuandæ. Adde fructus, emolumentumq́ue ſanorum conſiliorum: contrà malè ſanorum pœnas, & damna.

Quæ profectò magis ſemper perſuadebunt, quàm omnes è ſacratiore philoſophorum Lycæo petitæ rationes. Iſtud porrò boni ſi conſequor ex annalibus, & hiſtoriâ populi non potentiſsimi, nemo ſanus contempſerit: laudabit verò, & amplectetur. Eo quidem ego fine Leodienſis eccleſiæ hiſtoriam ſcribere inſtitui. Cui cùm mixta ſit è ſacrâ, & ciuili poteſtas, verumque perſequor, ne res dimidiatas prodã: ciuilia, & profana quæcumque per ditionem Leodienſem; ſacra, quæ per diœceſim facta comperero. His tamen eo libentiùs immoror, & fuſiùs prodo rectè facta hominum etiam priuatorum, quos virtus, & morum ſanctitas in luce proponendos commendabit, quo maiorem non modò Numini, verùm & reip: gloriam, vtilitatemque, ad exemplum ex illis prouenire, nemo ambigit Chriſtianus.

Ne tamen crede, magnum hinc nihil educi poſſe. Noſtrates dabit hæc hiſtoria pontifices, imperatores, reges, qui virtute, ſapientiâ, viribus, eximium nomini Chriſtiano dedere ſplendorem, & rara in omnem partem principibus viris reliquerunt exempla.

Polyp. l. 2. Hiſtoriam verò ſcribere me profiteor, non panegyricum. Quamquam enim,
teſte Polybio, *non ita hiſtoriæ proprium ſit, ſcelera hominum, atq́; flagitia, quàm quæ ex*
virtute facta ſunt, commemorare: & qui hiſtorias legunt, plùs vtilitatis ex rebus ſtudio,
& æmulatione dignis colligunt, quàm è vitijs: nihilominus *non oſtentationi; ſed fidei, ve-*
Strabo l. 1. Geogr: *ritatiq́; hiſtoria componitur;* inquit Strabo. Tacitus verò: *Præcipuum munus annalium*
Tacit. Annal. l. 3. *reor, ne virtutes ſileantur; vtq́; prauis dictis, factiſq́; ex poſteritate, & infamiâ metus*
ſit. Et verò nonnè ſuſpectam habebis fidem, ſi præter virtutes nihil recitauero? Quis enim neſciat vitia paſsim inter mortales virtutibus permiſceri? Vt ad honeſtum excitare conſilium eſt; ſic à turpi deterrere. Dignam factis ſuis mercedem referant improbi iuxtà, ac probi; gloriam hi, illi infamiam. Atque vt odio cuiuſquam, & amore vacuum accedere me vis ad ſcribendum: ita & ego te ad legendum. Vitij tamen odium, amorem virtutis prohibere nemo poteſt. Verumque profectò maximopere ſuadere, mihi ſtudium eſt. Veritati ſiquidem ſtudeo; ſtudeo Numinis gloriæ, publicæque vtilitati. Si vera profero, (quod mihi ſanctè ſemper, & ſincerè propoſitum fuit) ſi laude digna; virtuti præmium cur inuides? ſi digna vituperio; cur meritam irrogari vitio pænam non pateris? Amicum hunc habes, illum inimicum? Virtutem ego vbique veneror, etiam in hoſte: vitium etiam in amico deteſtor. Hoc arguere non auſis. Audi ſcriptorem ſanè
Polyp. l. 1. integrum: *Bonum virum amicorum, patriæq́; amantem eſſe decet: & amicorum amicos colere, inimicos odiſſe. At eum qui ſcribendæ hiſtoriæ munus ſuſceperit, omnia huiuſmodi obliuiſci debet: & ſæpenumero ſummis extollere laudibus inimicos, cùm res geſtæ eorum ita exigere videntur: interdum amicos, neceſſarioſq́; reprehendere, cùm errores digni ſunt, qui reprehendantur. Quamobrem neque à reprehenſione amicorum, neque ab inimicorum laudibus, cùm res ita feret, abſtinendum: neque turpe putandum, ſi eoſdem aliquando reprehendamus, laudemus aliquando. Siquidem eos, qui in rebus gerendis verſantur, neque ſemper rectè facere, neque continuò errare veriſimile eſt. Oportet itaq́; vt à perſonis abſtinentes, de geſtis illorum conuenienter in commentarijs ſentiamus, ac pronuntiemus.* Polybium iſta loquentem ſequere: & ne moueare laudatâ inimici tui virtute. Vllas enim tibi cum virtute inimicitias eſſe numquam fateberis. At qui maiorum errata doles in lucem protrahi; ſi quidem & ipſe improbus es, quomodo eorum facta ſequeris, quæ vel audire pudet? Caue: ſtringetur olim & in te ſtilus, qui turpitudinem tuam confodiat. Si integer es, gaude: inter maiorum tenebras purior tua lux emicabit.

Res ego Leodienſes mihi ſumſi ſcribendas, pro captu ſcilicet, viribusque meis. Alius, cui plùs otij, & maior animi vis eſt, maiora ſuſcipiet publico, & poſteris danda. Vniuerſum ego Belgium aliquando mente complexus, cùm imparem

tanta

tantæ moli me ſenſiſſem, intra Leodienſis eccleſiæ fines me recepi: eo etiam conſilio, vt illi olim ſubſeruirem, qui opus tam inſigne ſibi ſumeret. Vaſtius enim eſt, magiſque varium, quàm vt vnus omnia luſtrando diligenter conquiram, iudicio maturè excutiam, ac ſtilo complectar. Singulas prouincias, aut reſp. ſi ſcriptores ſinguli ſedulò primùm luſtrarent, ac litteris traderent; tum demum abſolutam Belgarum hiſtoriam non vſque adeò difficulter alius moliretur, ac luci daret, connitentibus tot veluti dexteris auxiliaribus. Suas prouincias aliqui iam feliciter, & cum laude illuſtrârunt: quos equidem ſequi minimè pudebit: æmulabuntur alij fortaſſis.

Si conſilij mei rationem mirentur aliqui, & improbent, quaſi rem actam agam in hac Leodienſi prouinciâ: eos ipſos ego non recuſo iudices. Me legant, & cum alijs componant.

Annorum ductum inſequor; & ſuis temporibus ſingula reddere ſtudium fuit, ſed non ita religioſum, vt non anteuertam modò, modò poſtponam nonnulla, quæ narrationis ſeriem nimis hiulcam facerent, ſi diſiungerem.

Occurrent alia nonnunquam, quæ tenebris educendâ, latiorem, & ab hac hiſtoriâ fortaſſis alieniorem poſtulabunt orationem. Eâ lectores meos omnes diſtinere non placuit. At illis, quibus intactum nihil relinquere animus eſt, facere ſatis ſtudebo notationibus libri cuiuſuis calci adiectis; ad quas manu ducent aſteriſci inſerti.

Hoc mihi ſcriptionis argumentum: is propoſitus fuit finis: in illum hac me viâ fero. Fruere, lector, non tam ſciendi cupiditate, quàm vitæ meliùs inſtituendæ deſiderio. Non tu damnes illum, qui totus in rimandis naturæ arcanis, magnâ quidem perfundatur voluptate, cùm intellexerit, ad valetudinem tuendam quid maximè conducat; vnde morbos, & mortem ipſam timere debeat: at negligat, imò nolit, quæ noxia ſunt, cauere; complecti, quæ ſalutaria? Illius fidem quis probet; qui magni exercitus imperator, poſtquàm hoſtium explorauerit conſilia, detexerit inſidias; exultâbit ſecum ipſe, gaudioque triumphabit; oblatam interim victoriam perſequi dedignabitur; & iiſdem, quas deprehenderat, inſidijs inuolui ſe nihilo minùs patietur? Næ turpiſſimus eſſet is reip. proditor. Non quærere, non ſcrutari, quæ ſalutem tueantur, hominis eſt parum prouidi: at profectò inſani, negligere, cùm inuenerit. Honeſta eſt recti cognitio, ſi cognitum ſtudioſè perſequeris: ſin autem; meliùs erat ignorâſſe. Virtutem quippè ignorare leuius eſt, quàm contemnere. Qui nouit, & eamdem obnixè deprædicat, ſed vel digito detractat attingere; non ille contemnit? Solam deniquè intelligentiam paſcere, quàm inane eſt? Illum homini Deus oculum dedit, vt quæ honeſta ille diſpiceret, quæue turpia; voluntate, ceu brachijs reijceret, amplecteretur ue: cur videre dumtaxat contentus, neque turpitudinem refugis, neque perſequeris honeſtatem? Duce tibi nil opus eſt, ſi ſequi renuis.

Paraſitos non ad epulum, veriùs ad ſpectaculum inuitâſſe fertur olim Heliogabalus. Diſcumbentibus enim lances non cibis, at ciborũ ſimulacris oneratas inferri cùm iuſſiſſet, conuiuas ſeriò, vt quidem videbatur, atque adeò importunè inuitabat ad edendum. Non abſimilis mihi tu videris. Rerum quippe geſtarum cognitione animum paſcere vis, neque vis. Vt enim aliquam ex eo percipias quaſi oculorum voluptatem, non tamen in ſtomachum opiparas illas dapes demittis, vt concoquas: hoc eſt voluntatem ad illa minimè flectis, quæ vel amanda vides, vel cauenda. Si meam exquiris mentem: non alio equidem conſilio hoc tibi veluti ſpectaculum propono; quàm quo Auguſtus ducum Romanorum ſtatuas triumphali ſpecie in foro ſuo dedicâſſe fertur. Edicto quippe profeſſus eſt, commentum id ſe, vt ad illorum velut exemplar, & ipſe dum viueret, & inſequentium ætatum prin-

Lampridius.

Sueton: in Auguſto.

 cipes

cipes exigerentur. Lege ergo; ſed vtiliter. Lege, non, vt ſcias tantùm; ſed maximè vt agas. Lege; & ſimul exemplis tertiùs, quàm digito demonſtratam vniuerſam honeſti rationem agnoſce, venerare, complectere. Contrà turpitudinem agnitam damna, execrare, caue. Vt tam huius fugâ, quàm illius proſecutione, ſuum ſit reip: Chriſtianæ emolumentum, ſua ſit æternùm Numini gloria.

HISTO-

HISTORIARVM
ECCLESIÆ LEODIENSIS
LIBER PRIMVS.

QVam hodie Leodienſes tenent Belgicæ portionem, qui primi omnium, & vndè profecti habitauerint populi, non facilè quiſquam ediſſeret. Galli ſanè, ſi Cæſari credimus (quem vti domitorem, ita rerum ſuarum ſcriptorem antiquiſſimum fateantur neceſſe eſt) omnes à Dite prognatos ſe prædicabant: Ob eam cauſam ſpatia omnis temporis, non numero dierum definiebant, ſed noctium: & dies natales; menſiumque, & annorum initia ſic obſeruabant, vt noctem dies ſubſequeretur. Aliter Ammianus Marcellinus; qui nonnullos exiſtimâſſe prodidit, aborignes fuiſſe Gallos: ſui verò cuiuſdam regis, eiuſque matris nomine, Celtas, ſeu Galatas fuiſſe nuncupatos.

I. Gallorum origo à Dite. *Iul: Cæſar l. 6. de bello Gall: Ammianus l. 15.* Aborigines illos alij faciũt.

Verùm à ſacrâ Moſis hiſtoriâ recedere fas non eſt. Ex quo conſtat vniuerſum genus hominum à Semo, Chamo, Iaphetoque ternis patriarchæ Noëmi liberis profluxiſſe. Scriptorum pars non minima Iapheto Europam cum quibuſdam Aſiæ regionibus in ſortem obtigiſſe, habet pro comperto. Thubalem quidem eius filium aliqui Hiſpanorum autorem faciunt: Italorum verò Cheltimum Iapheti ex Iauàno filio nepotem: at Germanos reducunt ad Thogormam eiuſdem item nepotem ex Gomere; aut certè ad eiuſdem fratrem Aſchenem, à quo Aſcanios olim dictos vult quidam: ſed hæc timidè omnia, magnaque incertitudine. De Gallorum progenitoribus multò timidiùs, aut omnino nihil plerique pronuntiant. An quòd Germaniæ primis illis temporibus attribueretur, quidquid terrarum pateret ad Oceanum vſque? Ita, cùm de Celtis ageret, viſus eſt Dion ſenſiſſe. E Græciâ diffuſos mortales in reliquam Europam vult Hieronymus: atque ex Varrone, Sinnio Capitone, & Græco Phlegonte, ceteriſque eruditiſſimis viris, pænè omnes inſulas, & totius orbis littora, terraſque mari vicinas profectos è Greciâ homines occupâſſe; poſſediſſeque ab Amano, & Tauro montibus omnia maritima loca vſque ad Oceanum Britannicum. Habes his finibus Galliam terram.

Pererius, Torniellus, Gorneiius, Salianus. Dion l. 33. Hieron: in trad: Hebr. in Geneſim Quidam è Græciâ veniſſe volunt, *Ammian: ibid:* ducente Hercule, & aliis.

Quæſijt diligenter Ammianus: & varias profert ſententias. Quidam affirmant, inquit, Dorienſes antiquiorem ſecutos Herculem, proximos Oceano tractus inhabitâſſe. Aiunt alij Troianos paucos, poſt excidium patriæ, Græcorum metu diſperſos, loca hæc occupâſſe tunc vacua. Et Tacitus has in terras Herculem aduenisse confirmat. Appianus verò Polyphemo Cyclopi, ac Galateæ Celtum, Illyricum, & Gallum filios fuiſſe narrat; qui ex Siciliâ progreſſi Celtis, & Illyrijs, & Galatis imperârint, & ſua dederint nomina. Additque hæc ſibi inter pleraque à multis narrata placuiſſe.

Tacit de mor. German. Appian: de bello Illyrico. E Sicilia deducunt aliqui.

Quòd ſi profectò de ampliſſimâ Gallorum gente nihil certi pronuntiare auſint, aut tam diuerſa ſentiant viri ſapientiſſimi, qui tot ſæculis primæ origini propiores ſcripſerunt; non video quæ fides ſit habenda ſcriptoribus illis, qui Tungrorum exordia, tam certis annorum ſpatijs, rerũque geſtarum ſerie, referunt ad proxima

Incertiora Tungrorum exordia ſunt.

Noëmi diluuio tempora, vt nullius gẽtis etiam cultiſsimæ hiſtorias, annaleſque, vel
maiori digeſtos ordine, vel longiſsimâ regum ſucceſsione magis hærentes, vel ope-
rum, factorumque magnitudine admirabiliores vlla reliquerit antiquitas. Et illa
probat vulgus, imò iactat: publicæque rei feciſſe cenſet illum iniuriam, qui dubi-
tare profitetur, vel infitiari; hoc ſolo innixum argumento, quòd ſcripta ſint: ab il-
Lipſius præf. Lonan: lis nimirum, vt loquitur Lipſius, *qui ἀνεχέγγως, & quomodocumque tradita: porrò tradunt,*
Securi cadat, an tecto ſtet fabula talo.

Nos veritati, & fidei litare ſtudium habuimus: & vbi non liceret, inopiam profiteri: nec im-
puris victimis ſacrum profanare. Ita magnus ille vir. Quem ſequi nemo mihi non
laudi vertere poterit. Neque mihi iſta leuiculorum hominum commenta pluri-
bus confutare animus eſt; quòd rectus quilibet rerum æſtimator facilè intelligat, in-
offenſo pede neminem, niſi duce antiquo ſcriptore, in ipſam penetrare poſſe anti-
quitatem. Oëdipus aliquis ſit, vel diuinus, neceſſe eſt, qui res ante annos mille ge-
temere à nonnullis tradita: ſtas narrare instituit nullo, vel certè non probato autore. Quam illis ſcriptoribus
fidẽ habeamus; imò quis illos putet ferendos, qui, quæ cerebri delirio ſomniârint, in
chartam illa, & poſteritatem tam certi mittunt, quàm quæ ſpectâſſent oculis, aut
è tripode accepiſſent? Quæ ſomniârint? inquis. Imò verò quæ ſomniârint. Quo
enim alio appellem nomine, quæ ex alio hauſta fonte, oſtendere non poſſunt? Qui
res plurimis ante ſæculis geſtas ſcribere ſe profitetur, vel quos ſequatur autores,
edat; vel lectori fumum vendere, iure ſuſpicio ſit. At nullos edunt illi: & ſua ni-
hilominus ſcripta recipi volunt, non aliter ac Pythagoricum aliquod effatum. Si
quos edunt nonnulli, (& turpior hæc eſt impudentia) ignotos edunt, inauditos,
inuiſos antecedentibus omnibus ætatibus, item ſequentibus. Nam qui prioribus
temporibus ſcripſerunt viri antiquitate, dignitateque graues, ſapientiâ præſtantes,
acres iudicio, diligentiâ laudatiſſimi, poſt excuſſas improbo labore bibliothecas, ni-
hil illorum autorum deprehendere potuerunt, quos poſt aliquot ſæcula protule-
runt illi, neſcio qui. Neque ſequentibus his ſæculis (quæ cultiſsimorum ingeniorum,
hominumque diligentiſſimorum feracia maximè fuerunt) aliquis inuentus eſt, qui
libros illos legerit, viderit. Itaque vel cælo demiſſi, veluti quædam Ancylia, in
ſcriptorum illorum manus deſcenderunt; ſtatimque ab illis lecti, in cælum poſtea
recepti ſunt, ne ſcilicet viderentur ab hominibus deinceps: vel profectò (quod di-
cebam initio) nihil aliud ſunt illi libri, quàm capitis parum ſani commenta. Hoc
mihi eo certius eſt, quòd nihil habent illa commune cum veteribus omnibus hiſto-
ricis, quos prima probauit antiquitas; ſecuta eſt inconcuſſâ conſenſione, & ſuſpexit
poſteritas omnis. Quibuſcum non modò non conſentiunt illa ſcripta, ſed adſtruunt,
ideoque reijcienda. quæ cum ceteris nullo modo ſtare poſſunt. Vt profectò neceſſe ſit mendacij alter-
utros ſcriptores arguere. At quis ſanæ mentis tutius eſſe non intelligat reijcere, ac
damnare indoctos, ignobiles, ignotos, & plerumque anonymos, vno verbo fungos,
& terræ filios: quàm illos, quorum fidem, ingenium, diligentiam, eloquentiam,
iudicium, eximiam ſapientiam, vniuerſa gens mortalium, per tot lapſas iam
ætates, recepit, coluit, amplexata eſt?

Viris intelligentibus ſuperuacanea iſta omnia erunt. Debui tamen hoc illis dare,
qui nimio animi candore, vt mendacium oderunt ipſi, ita & ceteros odiſſe autu-
mant; ideoque illis omnibus fidem habent, quæcumque ſcripta inueniunt; præſer-
tim quæ in patriæ commendationem, plùs admirationis ſuſcitant. Sed à falſo
emendicare turpe eſt, quam certam, & in ſole poſitam habemus gloriam longè
illuſtriſſimam, autorum ſcriptis conſignatam.

Eiuſmodi duces ergò ſequar præeuntes, ne vitio meo aberrem: pedemque repri-
mam, vbi ſenſero hærentes. Ignorantiæ tenebris inſepulta maiorum præclara fa-
cinora fateri malo, quàm vanè minùs comperta venditare. Defuerunt aliquandò,
qui

qui ſcriberent potiùs, quàm qui fortiter agerent: aut ætatem certè non tulerunt
ſcripta. Teſtis mihi eſt non ſemel Iulius Cæſar; qui Gallos virtute belli omnibus *Cæſar l. 5.*
gentibus prælatos; Gallorum verò omnium fortiſſimos affirmat fuiſſe Belgas. Pro- *l. 1.*
ximi quippè Germanis erant, inquit; quibuſcum continenter bellum gerebant, ve- Fortiſſi-
lut æmulis ſuis; non eo contenti, quem vtrique genti natura conſtituiſſe videbatur, mos fuiſ-
Rheni limite. Bella hîc audis non infrequentia, grauiaque; & comparatam miræ ſe Gallos
fortitudinis opinionem. Quis arbitretur aliter, quàm præclaris facinoribus? Eo- conſtat.
rum nihilominus rara ſuperſunt monumenta: eaque ex aliarum gentium hiſtorijs
eruenda. Iſtud aggredior. Sed mecum priùs expende, lector, eorum inſaniam, quos Vide am-
longè plurimos (vt & hodie ſunt) ijs fuiſſe temporibus certum eſt ambitionis, & bitionis
gloriæ mancipia. Teterrimam ſeruierunt miſeri ſeruitutem, contemptaque vitæ inſaniam:
ſuauitate, per ferrum, per ignes, ſanguinem, & vitam profuderunt. Quàm cruenta
geſſerunt alij bella? Totas gentes in arma traxerunt; & per vrbium florentiſſima-
rum direptiones, incendia, ſubuerſiones, per ciuium ſtrages, per hoſtium cæſorum
cumulos, ad gloriam in poſteritatem propagandam gradum ſibi ſtruere moliti
ſunt: & hodie, num fuerint, ignoratur. Regna ipſa potentiſſima, latiſſimaque im-
peria ſi obliuionis altâ nocte iacent obruta; quanti ſimul reges, imperatores, quanta
priuatorum multitudo, poſt nominis immortalitatem inſanis laboribus quæſitam,
æternis iacent tenebris inſepulti? I nunc, quiſquis es, etiam rex, etiam imperator, & caue.
ceteris omnibus peſſumdatis, immortalem ſectare gloriam: mortem fortaſſe non
tranſgredietur tui memoria. Quid ampliùs vni tibi polliceris, quàm conſequi po-
tuerint ampliſſimæ gentes? Sapis; & certiorem optas conſilijs tuis finem, ac ſcopum,
in quem nobiliùs collimes; quem dubio procul attingas? In virtutem intende.
Huius æternum eſt cum immortali gloria præmium.

Eorum, quæ fortiter olim cum famâ in poſteritatem geſſerunt Galli, omnium II.
primum, & litteris celebratiſſimum eſt, quod editum proditur Tarquinio Priſco Anno an-
Romæ regnante, ſub annum ante Chriſti natalem ſexcenteſimum decimum quar- te Chri-
tum. Trecenta Celtarum millia nouis quærendis ſedibus dediſſe nomina memo- ſtū 614.
rantur. Quorum alijs Hercinij ſaltus ſortibus dati: alios ſors duxit in Italiam. Hi *Liu. 1.*
Alpes tranſgreſſi, primam, quæ occurrit, inſedere regionem. Itali diſcriminis gra- *dec. l. 5.*
tiâ Galliam Ciſalpinam appellârunt. Cumque Gallicæ opes armis creſcerent, poſt *Iuſtin. l.*
ducentos annos orto aduerſus Romanos bello, vrbem ipſam Allianâ primùm cla- 13.
de conſternatam ceperunt, diripuerunt, incenderunt. Pulſi tamen à Camillo, bel- Galli in
lum poſtea ſæpè reſtaurârunt euentu vario. Italiam
mouent.

Cetera multitudo per Herciniam ſiluam, in Illyricos ſinus ſtrage barbarorum III.
penetrâuit, & in Pannoniâ conſedit. Poſt bella diu cum finitimis geſta, per annos & Pan-
fermè trecentos; Belgio tandem, ac Brenno ducibus, diuiſis agminibus, alij Mace- noniam.
doniam, alij Græciam, omnia ferro proterentes, petiuere: tantuſque terror Gallici
nominis fuit, vt etiam reges non laceſſiti, vltro pacem ingenti pecuniâ mercaren-
tur: neque ſine mercenario Gallorum exercitu, vlla bella gererent. Quorum om-
nium pleniore narratione ſuperſedemus, quia Celtarum res erant; quos à Belgis *Cæſar l. 1.*
Cæſar Matronâ, & Sequanâ diuidit. Attigimus tamen paucis; tum quia nomine
ſuo dux ille Belgius inuitabat; tum maximè S. Hieronymi autoritate permoti; qui *S. Hieron.*
ait Galatas, excepto ſermone Græco, quo omnis Oriens loquitur, propriâ eamdem *proemio l.*
linguam pænè habere, quàm Treuiros. Quo certè videri probabile poſſit, ali- *2. in Epiſt.*
quam expeditionis huius partem Belgis eſſe concedendam, quibus attributi ſunt *ad Galatas.*
Treuiri. Treuirorum porrò clientes fuiſſe Eburones, ex Cæſare mox narrabimus. *Cæſ. l. 4.*
item l. 6.

Poſt geminam eam Gallorum expeditionem, non ignaui conſederunt, qui in Rurſum
patriâ manſerant. Autor eſt Cæſar, miſſas rurſum propter hominum multitudi- trans
nem, agrique inopiam trans Rhenum Colonias circũ Herciniam ſiluam. Vbi Volcæ Rhenum
tendunt:

Tectoſages confederunt ad Cæſaris tempora: ſummamque habuerunt iuſtitiæ, & bellicæ laudis opinionem.

Idem l. 5. atque etiam in Britanniam.

Trans Oceanum etiam arma extulerunt alij. Verùm quibus viribus, aut temporibus; non liquet. Cùm Aquilas eò Romanas Cæſar intulit, incolebatur Britanniæ maritima pars, ab iis, qui prædæ, & belli inferendi causâ, è Belgio tranſierant; qui omnes populi ferè his nominibus appellabantur, quibus orti ex ciuitatibus eò peruenerant, & bello illato ibi remanſerant, atque agros colere cœperant. Hominum erat infinita multitudo; creberrimaque ædificia Gallicis conſimilia.

Iſta ſunt ex antiquitate Gallicanâ, quæ Belgas vllo modo poſſunt attingere; nonnulla coniecturis ſatis leuibus. Ad certiora deinceps, Leodienſibusque propiora veniendum eſt.

IV. TVNGRI. *Cæſ. l. 2.* Belgæ primitus è Germania venerunt, *l. 6*

His ortum è Germaniâ quæramus neceſſe eſt. Tradit quippè Cæſar, pleroſque Belgas eſſe ortos à Germanis; & Rhenum antiquitus traductos, propter loci fertilitatem ibi conſediſſe: Galloſque, qui ea loca incolerent, expuliſſe. Hæ ſunt in rebus humanis viciſſitudines. Antea fuerat tempus, quo Germanos Galli virtute ſuperarent, & vltrò bella inferrent. Poſtquam denique prouinciæ propinquitas, & transmarinarum rerum notitia, multa ad copiam, atque luxum largiri cœpit; Galli paulatim aſſuefacti ſuperari, multiſque victi prælijs, ne ſe quidem cum Germanis virtute comparare audebant. Vide certam à luxu, & delicijs perniciem, quam rei militaris peritiſſimus Cæſar digito ſæpe commonſtrat. (*l. 2. & 1.*) Contrà bellicæ fortitudinis gloriam in Volcis, & Tectoſagibus, in Neruijs, in Belgis vniuerſis aſſerit floruiſſe, quamdiu mercatoribus ad eos ſæpe non commeantibus, in priſcâ inopiâ, egeſtate, & patientiâ perſeuerârunt. (*Dion l. 53*) Ergò vbi Gallos vinci compertum eſt, opulentiâ prædæ illecti Celtæ, quos Germanos vocamus, ait Dion, cùm omnem Celticam regionem, quæ ad Rhenum eſt, occupâſſent, effecerunt, vt ea Germania vocaretur.

Tacitus de moribus German: primi omnium Tungri: *Phil: Cluuerius de Germaniâ antiquâ.*

Nam quemadmodum autor nobis eſt Tacitus, *Germaniæ vocabulum recens, & nuper additum. Quoniam qui primi Rhenum tranſgreſſi Gallos expulerunt, nunc Tungri, nunc Germani appellati ſunt. Ita nationis nomen, non gentis eualuiſſe paulatim: vt omnes primùm victores à victis ob metum, mox à ſeipſis inuento nomine, Germani appellarentur.* Quam quidem verborum ſententiam non parum obſcuram ſic equidem interpretor. Tranſrhenanorum omnium qui primi in Gallias tranſgreſſi ſunt, Tungri dicebâtur; fortaſſis è Turingiâ profecti, vt quibuſdam placere video. Quorum egregiam admirati corporis, animique fortitudinem victi Galli, veteri appellationi vocabulum recens addiderunt, appellârunt que Germanos vernaculo ſermone, quaſi planè viros. Placuit appellatio victoribus; etiamque ab ipſis vſurpari cœpit inuentum nomen. Cumque nonnulli alij populi horum fortunam ſecuti, Rhenum tranſmiſiſſent, & ipſi Germanorum nomen fortitudine nihilo inferiore adepti ſunt: vt iam non gēti vni, ſed nationi vniuerſæ tribueretur, etiam quæ trans Rhenum incoleret. Ita Cæſar, ac quotquot deinde ſecuti ſunt, Ciſrhenanos, æquè ac Tranſrhenanos appellant Germanos. Prior ergò gens illa, communicatâ toti nationi bellicæ laudis gloriâ, & ipſâ Germanorum appellatione, proprium ſibi Tungrorum nomen retinuit. (poſitâ ſede præcipuâ inter Moſam & Scaldim.) Poſitiſque ad vtramque Moſæ ripam ſedibus, ſui nominis vrbem, tertio à Moſâ milliari, patenti, vbereque ſolo Scaldim verſus condiderunt; vel antè fortaſſis conditam, victis, exactiſque prioribus ciuibus, incoluerunt, in littore maris; ſi vulgo credimus, tam conſtanter aſſerenti, vt qui negauerit, meridie ſolem lucere neſcire videatur. Nihilominùs quando nullam eius memoriam nobis antiquiores reliquerint, & Menapios amplam gentem Oceanum inter ac Tungros incoluiſſe conſtet; (non ad mare.) in diuerſam abire ſententiam compellimur. Et ſanè repugnare loci genium quis nō videat? Quis credat mare in eas ſe terras infudiſſe, è quibus iam tot fontes oriri videmus, & flumina in Scaldim ſeſe, Moſamque immittentia?

Neque

Neque aliud admodum probant, quæ proferuntur ex abditis terræ, ingentes malorum inſtar arbores, conchylia pariter coaceruata, ſparſaue; denique in ſpeciem littoris tumuli, etiamnùm ab incolis Maris aggeres appellati. Nam vt hæc omnia non à fabulis, ſed à traditione ducantur; faciliùs tamen crediderim hinc euinci (ait Bucherius noſter) Naumachias apud Tungros olim à Romanis inſtitutas, vel exercendo ad pugnam naualem militi, vel præbendis ſpectaculis. Nimis igitur alienum à vero eſt, mare Tungrorum vrbem alluiſſe. Sed eorum finibus non longè abfuiſſe, facilè conceſſerim. Eburones enim Oceano proximos deſcribit Cæſar. Quod his fortaſsè comminiſcendis occaſionem præbuit.

Bucherius diſp. hiſt. c. 2. n. 11.

Caſ. l. 6.

Amplam porrò fuiſſe gentem nemo dubitet: ampliſſimos inſederunt agros, ad vtramque Moſæ amnis ripam; quamquam potior pars Rhenum inter, & Moſam incoluerit. Nam præter eum omnem agrum, quem hodie retinent Leodienſes, occupârunt Tungri, Gueldriæ, & Iuliæ partem non modicam, Limburgicum, Aquenſem, Stabulenſemque tractum; & maiorem Luxemburgici portionem, Namurcum totum, Hannoniæ deniquè, ac Brabantiæ partem inſignem. Argumento ſunt antiqui Tungrenſis Diœceſis fines, antequam nuperis per Belgicam epiſcopatibus acciderentur. Fuit enim iſtud ſolemne primis Eccleſiarum conditoribus, vt eoſdem ſacrarū Diœceſum ſtatuerent fines; quos ferè populorum eſſe cōperiebant.

finium amplitudo:

Varia fuit totius ſoli natura. Superiora Moſæ, dexteramque maximè eius ripam Arduenna fermè ſilua occupabat; quæ totius Galliæ maxima, à ripis Rheni, finibuſque Treuirorum ad Neruios pertinebat; & millibus paſſuum ampliùs quingentis in longitudinem patebat. Solum ergò durius, & montibus aſperum: ſuas tamen interiore ſinu opes claudebat: varia, ac pretioſa marmora, ferrum, plumbum, ſulphur, alumen, chalcitidem, orichalcum, lithanthraces, quas Hullas nuncupant; & alia, quæ effodere cœpit hominū ſolertia, ex quo negotiationes frequentatæ ſunt. Reliquū agrum à Moſâ Scaldim verſus protēſum beat vberior gleba; niſi paludibus impediatur, quà finibus vltimis exit Moſa. Admirabilitas, imò & ſalubritas eſt in aquis. Tungros fontē habere inſignē, narrat Plinius, plurimis bullis ſtillantem, ferruginei ſaporis: quod ipſum non niſi in fine potus intelligitur. Purgat hic corpora, tertianas febres diſcutit, calculorum vitio adeſt. Aqua igni admota turbida fit, ac poſtremò rubeſcit. Oſtentatur hodie fons proximè muros vrbis: quem aiunt eſſe illum à Plinio celebratum, quamquam pænè iam aruerit, atque adeò euanuerit omnis vis medica. Ego quidem in Spadanos fontes magis propendeo, quos in Tungrorum finibus fuiſſe dubitari non poteſt. Et ciuitatem appellant Latini ſcriptores, non murorum duntaxat ambitum, ſed certis legibus coactam populi multitudinem. Iſtam porrò Spadanis aquis, quam deſcribit Plinius, ineſſe vim hodie conſtat. Eâ cauſâ illuc concurritur totâ æſtate, è reliquo Belgio, Germaniâ, Galliâ, Angliâ, Italiâ. At nec minore frequentiâ celebrantur non procul hinc erūpentes aquæ calidæ, morbis plurimis pellendis idoneæ: quo loco totius imperij regiam ſtatuiſſe Carolum Magnum dicemus; & ab aquis nomen hæret.

ſoli natura:

Caſ. 6.

opes:

Plin. l. 31. c. 2.

ſalubritas aquarū, potu Spadæ,

lauatu, & balneis Aquiſgrani.

In his porrò ſedibus Tungri, Rhenum primitus tranſgreſſi, quibus Remp. ſuam legibus temperârint, quæ gentis fuerint opes, robur, fortuna, quamque ea diuturna, nihil compertum habemus. Imò, quod magis mirere; Tungrorum Cæſar nuſquam omnino meminit, qui totam nihilominus peragrauit Belgicam, ſubegitque. An quia fortaſſis amiſſo gentis principatu, atque ad Eburones deuoluto, ignobilis, nulliuſque nominis latuerit vrbs illa? Ita quidam opinantur. Neque mihi coniectura vero ſimilior occurrit. Atque ita Tungros, & Eburones, duos vnius gentis populos eſſe dicemus; quorum alteri primùm eminuerint Tungri; ac deinceps Eburones, illis depreſſis, pro rerum humanarum inconſtantiâ. Tungros quis caſus deiecerit, nemo prodidit.

V. Ignota Tungrorum fortuna: caſuſque.

Eburonum

VI Eburones ſuccedunt.

Eburonum verò ciuitatem haud admodum nobilem, vt teſtis eſt Cæſar, non procul confluente fluminum Vrtæ, ac Weſæ, in monte poſitam fuiſſe ferunt, eo loco, qui hodieque nomen retinet, quatuor paſſuum millibus ab vrbe Leodienſi, in meridiem obuerſus. Hæc ergo, quâ celebrior alia nulla fuit totâ gente, afflictæ Tungrorum vrbis principatum excepit, vniuerſæque gēti nomen dedit Eburonum. Eorum porrò ſacra, diſciplinas, iudicia, arma, mores, ac reliquam denique remp. non magis, quàm Tungrorum, è veteribus eruere poſſumus, niſi commune iis ſit, quod de reliquis Gallis antiqui ſcriptores reliquerunt. Id verò cùm abs re minimè putauerim, vt Eburonum ſtatum, ſaltem quà licet, lectori proponam; accipe, quod è varijs ſparſim colligitur.

A religione, ſapientiâque ducemus initium. Quippè quæ (ſi quidem germanam, ſinceramque retinuerint dignitatem) præſtantiſſima ſint hominis ornamenta, & illum ad vltimum ſuum finem rectiſſimo calle deducant. Ab his verò vbi viderimus, quàm procul aberrauerint Galli, ſimul exploratam habebimus Diuini in illos beneficij magnitudinem, quo diſſipatis ſuperſtitionum tenebris, ſacrum illis euangelij lumen illuxit: intelligemusque, aduerſus quæ monſtra fuerit illis decertandum, qui in Gallias, atque adeò in Eburones, aut Tongros, pulſis idololatriæ erroribus, Chriſtianam veritatem inuexerunt. Validus hoſtis non niſi Aeneæ magni dextrâ cadit.

VII. *Cæſ. l. 6.* Galloru ſacra. Quæ vota Marti.

Natio Gallorum omnium admodum dedita religionibus fuit; ait Cæſar. Deos ergo plurimos coluerunt; eoſque ferè, quos reliquæ gentes; Mercurium in primis, tum Apollinem, Martem, Iouem. Mineruam, Marti, cùm prælio dimicare conſtituiſſent, ea, quæ bello cepiſſent, plerumque deuouebant. Quæ ſuperauerant animalia capta, immolabant; reliquaſque res in vnum locum conferebant. Multis in ciuitatibus harum rerum exſtructos cumulos locis conſecratis, ſub Cæſaris ætatem conſpicari licebat. Neque ſæpe accidebat, vt neglectâ quiſpiam religione, aut capta apud ſe occultaret, aut poſita tollere auderet. Grauiſſimum ei rei ſupplicium cum cruciatu conſtitutum fuit.

Lucianus in Hercule Gall. Quâ forma Herculem fingerēt.

Herculem præterea coluiſſe ait Lucianus, ſchemate prorſus inſolenti. Decrepitum pingebant ſenem caluo, canoque capite, & ſolis ardoribus infecto. Charontem quempiam dicere potuiſſes, niſi arcus, & claua Herculem oſtendiſſent. Magnam multitudinem auribus vinctam trahebat, minimè inuitam, catenulis aureis eius linguæ innexis. Hominis eloquentiam, peritiamque regendi deſignabant, quâ primitus à feritate Gallos ad humanitatem traduxerat.

Lactantius 1. Diuin. inſtitut. c. 2. *Cicero pro M. Fonteio* *Cæſ. l. 6.* Sacrificia inhumana.

Barbarum, & inhumanum, quod ſequitur. Eſum, atque Teutatem, ignota Numina humano cruore Gallos placare ſolitos, affirmat Lactantius. Neque mitiora Cæſar, aut Cicero referunt: nam qui affecti grauioribus morbis erant, quique in prælijs, aut periculis verſabantur, vel pro victimis homines immolabant, vel ſe immolaturos vouebant; adminiſtriſque ad ea ſacrificia Druidibus vtebantur: quòd pro vitâ hominis, niſi vita hominis reddatur, non poſſe Deorum immortalium numen placari arbitrarentur: publiceque eiuſdem generis habebant inſtituta ſacrificia; vt nec Religionem colere poſſe viderentur, niſi eam ipſam priùs ſcelere violarent. Alij immani magnitudine ſimulacra habebant; quorum contexta viminibus membra viuis hominibus cōplerent: quibus ſuccenſis, circumuenti flammâ exanimabantur homines. Supplicia eorum, qui in furto, aut latrocinio, aut in aliquâ noxâ eſſent comprehenſi, gratiora dijs immortalibus eſſe arbitrabantur. Sed cùm eius generis copia deficeret, etiam ad innocentium ſupplicia deſcendebant.

Inſtit. l. 13.

Augurandi ſtudio præter cæteros valebant: inauſpicatoque nihil aggrediebantur.

Miniſtri ſacrorum præcipui, Druides erant, iidem & ſapientes, non infimi in antiquitate nominis. Nam profectò Philoſophiam à Barbaris initia ſumſiſſe plerique

que autumant; ait Diogenes Laërtius. Perſis Magos, Babylonijs, & Aſſyrijs Chaldæos, Indis Gymnoſophiſtas, Celtis, ſeu Gallis Druidas, & qui Semnothei appellantur, eius rei fuiſſe autores. Antiquiori enim ruditate, vel barbarie in Gallis perpurgatâ, & hominibus paulatim excoli cœptis, floruerunt ſtudia humaniorum litterarum, inchoata per Bardos, & Eubages, & Druidas. Bardi quidem fortia virorum illuſtrium facinora heroicis compoſita verſibus, cum dulcibus lyræ modulis cantitârunt. Eubages verò ſcrutantes ſumma, & ſublimia naturæ arcana pandere conabantur. Inter hos Druides ingenijs celſiores, vti Pythagoræ diſciplinâ ſancitum fuit, ſodalitijs adſtricti, quæſtionibus occultarum rerum, altiorumque erecti, & deſpectantes humana, pronuntiârunt animas eſſe immortales; atque ab alijs poſt mortem tranſire ad alios. Atque hoc maximè ad virtutem excitari putârunt, metu mortis neglecto. Eâ perſuaſione, pecunias mutuas, quæ his apud inferos, redderentur, dabant. Dicerem ſtultos, inquit Valerius, niſi idem Braccati ſenſiſſent, quod palliatus Pythagoras credidit. *Diogen: Laërt: l. 1. proœmio.* Sapientia *Ammian. Marcellin. l. 15.* Bardorū Eubagū, Druidū. *Cæſ: l. 6. Valerius Max: l. 2. c. 1.*

Magnâ porrò Druides pollebant autoritate: nam ferè de omnibus controuerſijs publicis, ac priuatis, conſtituebant. Et ſi quod eſſet admiſſum facinus, ſi cædes facta, ſi de hæreditate, de finibus controuerſia eſſet, ijdem decernebant. Tantumque illis aliquando Galli tribuerunt, vt ordinatis aciebus iam congreſſuri, arma ſubitò poſuerint, Druidibus controuerſiam iudicio componentibus. Ijdem præmia conſtituebant, aut pœnas. Quod ſanè Gallis eâdem ætate commune cum Germanis videtur fuiſſe. Apud quos pariter neque animaduertere, neque vincire, neque verberare quidem, niſi ſacerdotibus permiſſum; non quaſi in pænam, neque ducis iuſſu; ſed velut Deo imperante. Porrò Druides, ſi quis aut priuatus, aut publicus eorum decreto non ſtetiſſet, ſacrificijs interdicebant. Hæc pœna apud eos fuit grauiſſima. Quibus ita interdictum, ij numero impiorum, & ſceleratorum habebantur: ijs omnes decedebāt; aditum, ſermonemque defugiebant, ne quid è contagione incōmodi acciperent. Neque ijs petentibus ius reddebatur, neque honos vllus communicabatur. Vide ſimium dæmonem, & Diuinarum conſtitutionum æmulum. *Cæſ: l. 6.* horum autoritas magna à ſacris: *Strabo l. 4. Tacitus de moribus Germ: Cæſ: l. 6.* quibus interdicebant in pænam.

Ridenda Plinius refert. Nihil habent Druides, inquit, viſco, & arbore, in quâ gignatur, ſacratius, ſi modò ſit robur. Eâ cauſâ roborum eligunt lucos: nec vlla ſacra ſine eâ fronde conficiunt: vt inde appellati quoque interpretatione Græcâ poſſint Druydes videri. Enimuerò quidquid adnaſcatur illis, è cælo miſſum putant, ſignumque eſſe electæ ab ipſo Deo arboris. Eſt autem id rarum admodum inuentu: & repertum magnâ religione petitur; & ante omnia ſextâ Lunâ (quæ principia menſium, annorumque his facit, & ſæculi poſt triceſimum annum) quia iam virium abundè habeat, nec ſit ſui dimidia: omnia ſanantem appellantes ſuo vocabulo. Sacrificijs, epuliſque ritè ſub arbore præparatis, duos admouebant candidi coloris tauros, quorum cornua tunc primùm vinciebantur. Sacerdos candidâ veſte cultus, arborem ſcandebat, & falcè aureâ viſcum demetebat, quod candido excipiebatur ſago. Tum deinde victimas immolabant, precantes, vt ſuum donum Deus proſperum faceret his, quibus dederat. Fecunditatem eo potu dari cuicumque animali ſterili arbitrabantur; contraque venena omnia eſſe remedio. Alia non minoris inſaniæ refert idem Plinius, quæ breuitatis ſtudio præterimus. Claudam hæc ſententiâ Pomponij: qui Senam in Britannico mari Oſiſmicis aduerſam littoribus, Gallici Numinis oraculo inſignē fuiſſe ait: cuius Antiſtites perpetuâ virginitate ſanctæ, numero nouem eſſe tradebantur; Gallicenas vocabant: putabantque ingenijs ſingularibus præditas; maria, ac ventos concitare carminibus; ſeque, in quæ velint, animalia vertere; ſanare, quæ apud alios, inſanabilia ſunt; ſcire ventura, & prædicare, ſed non niſi dedita nauigantibus, & in id tantùm, vt ſe conſulerent, profectis. IX. *Plin: l. 16. c. 44.* Superſtitio ridicula. *Idem l. 24. c. 11. & l. 25. c. 9. & l. 29. c. 3. Pomponius Mela l. 3.* Gallicenarum præſtigiæ

Has

Has ſacrorum, ſimul iudiciorum, ac diſciplinarum rationes eruimus ex anti-
Cæſar l. 6. quitate. Reliqua reip: cura ferè penes equites fuit: nam plebes ſeruorum habita
Equitum loco eſt. Nihil auſa per ſe, nulli adhibebatur conſilio. Ipſi porrò equites omnes in
autoritas, bello verſabatur, quoties eſſet vſus, aut bellum aliquod incideret. Eorum vt quiſque erat genere, copijſque ampliſſimus; ita plurimos circum ſe ambactos, clienteſque habebat. Hanc vnam gratiam, potentiamque nouerant; non ſolū enim in omnibus ciuitatibus, atque pagis, ſed pænè etiam ſingulis domibus erant factiones: quarum
& cura principes eſſent, qui ſummam autoritatem eorum iudicio habere exiſtimabantur.
de clientibus. Eorum ad arbitrium, & iudicium ſumma omnium rerum, atque conſiliorum redibat. Idque eius rei cauſâ antiquitus inſtitutum videtur, ne quis ex plebe contra potentiorem auxilij egeret. Suos enim quiſque opprimi, aut circumueniri non patiebatur: neque, aliter ſi feciſſet, vllam inter ſuos habuiſſet autoritatem. Adde etiam quod è plebe plerique, cùm aut ære alieno, aut magnitudine tributorum, aut iniuriâ potentiorum premerentur, ſeſe in ſeruitutem dicarent nobilibus. In hos
idem l. 3. eadem omnia erant iura, quæ dominis in ſeruos.

Magis æqua fuit conditio deuotorum, quos Soldurios appellabant: à quibus
Soldu- fortaſſe deductum eſt hodiernum *ſoudar* aut *ſoldat*. Ea talis fuit. Omnibus in vitâ
riorum commodis vnà cum his fruebantur, quorum ſe amicitiæ dediſſent. Si quid eis per
vita, fides. vim accidiſſet, aut eūdem caſum vnà ferebant, aut ſibi mortē conſciſcebant. Neque hominū memoriâ repertus eſt quiſquam, qui eo interfecto, cuius amicitiæ ſe deuouiſſet, mori recuſaret. Quibus profectò artibus, non difficulter à potentioribus, atque ijs, qui ad conducendos homines facultates habebant, vulgò regna occupabātur.

Ceterùm quæ inter familiares fuit, aut populares, eadē in ſummâ totius Galliæ
idem l. 2. fuit ratio. Namque omnes ciuitates in partes diuiſæ fuerunt duas. Cùm Cæſar in
Factiones Galliam venit, alterius factionis principes erant Ædui, alterius Sequani. Et quia
frequentes. conſilijs capiendis erant mobiles, quotannis ferè accidere ſolebat, vt aut ipſi iniurias inferrent, aut illatas propulſarent. Iſtam verò conſiliorum leuitatem augebat
l. 4. inſignis imprudentia. Erat quippè conſuetudinis, vt & viatores etiam inuitos con-
Imprudentia explorādo. ſiſtere cogerent, & quid quiſque eorum de quaque re audiſſet, aut cognouiſſet, quærerent: & mercatores vulgus in oppidis circumſiſteret, quibuſque ex regionibus venirent, quas ibi res cognouiſſent, pronuntiare cogeret. His rumoribus, atque auditionibus permoti, ſummis ſæpè de rebus conſilia inibant: quorum eos è veſtigio
l. 6. pœnitere neceſſe eſſet, cùm incertis rumoribus ſeruirent; & plerique ad volunta-
Melior alia ratio. tem eorum ficta reſponderent. At quæ ciuitates commodiùs ſuam remp: adminiſtrare exiſtimabantur, habebant legibus ſancitum: ſi quis quid de rep: à finitimis rumore, aut famâ accepiſſet, vti ad magiſtratum deferret; neúe cum quo alio communicaret: quòd ſæpè homines temerarios, atque imperitos falſis rumoribus terreri, & ad facinus impelli, & de ſummis rebus conſilium capere cognitum eſſet. Magiſtratus, quæ viſa erant, occultabant; quæque eſſe ex vſu iudicâſſent, multitu-
Hirtius 8. belli Gallici dini prodebant. De rep. niſi per conſilium loqui non concedebatur. Si quando vi-
Seuerus delectus. deretur expeditio ſuſcipienda, tubarum cantu conuocabatur armatum concilium; quod more gentis erat initium bellorum. Ad id lege communi omnes puberes
Cæſ. 5. armati conuenire conſueuerant; & qui ex his nouiſſimus veniſſet, in conſpectu
Strabo l. 4. multitudinis, omnibus cruciatibus affectus necabatur. In hoc, & omni alio conuentu, ſententiam dicenti ſi quis obſtreperet, aut tumultuaretur, accedebat, lictor, & ſtricto cultro ſilentium imperabat; tandemque poſt minas iterùm, ac tertiò re-
Cæſ. l. 6. petitas, niſi pareret, tantùm ei lictor è ſago amputabat, vt reliquum eſſet inutile.
Ammianus l. 15. Ceterùm vniuerſæ genti generoſus ad bella animus, & mortis contemptor fuit. Ætas omnis ad militandum apta. Nec eorum aliquando quiſquam, vt in Italiâ, militiam pertimeſcens pollicem ſibi præcidit; quos ridiculo cognomine Murcos appella-

appellabant. Pari pectoris robore ſenex, & adoleſcens in militiam ducebatur, gelu duratis artubus, & labore aſſiduo multa, & formidanda contempturus. Liberos quippè, niſi cùm ſic adoleuiſſent, vt munus militiæ ſuſtinere poſſent, palam ad ſe adire non patiebantur: filiumque in puerili ætate, in publico, in conſpectu patris aſſidere, turpe ducebant. Verùm vt alacer, ac promptus erat animus ad bella ſuſcipienda; ſic mollis, ac minimè reſiſtens ad calamitates perferendas. Nihilominus virtute militari gloriam olim ingentem conſecuti ſunt. Atque adeò fuiſſe tempus aliquando diximus, cùm ipſos etiam Germanos fortitudine ſuperarent, & vltro bella inferrent: ac propter hominum multitudinem, agrique inopiam trans Rhenum colonias mitterent. Quamobrem cùm virtute gentibus omnibus præferrentur, experti ſolitos ab exteris nationibus affirmat Cæſar. Bello decreto cùm iter facerent, magna multitudo carrorum etiam expeditos ſequi conſueuerat. Pro caſtris munitiones nullas ducebant. Auarico demùm capto, cùm non procul abeſſent, & Cæſaris victoris formidarent impetum; primùm eo tempore caſtra munire inſtituerunt. Faſcibus, quos in expeditionibus ſemper conferebant, in acie, dum ſignum exſpectarent, inſidebant. Sagittariorum permagnus erat numerus. Potiſſimùm tamen equitatu valebant: & Cæſar non ſemel probauit, & ſæpè delectum habuit. Iumentis quippe maximè delectabantur, quæ impenſo parabant pretio. Gladius illis longus ad dexterum latus dependebat; at ſine cuſpide: ideoque non niſi cæſim hoſtem ferire ſoliti ſunt: iſque ita mollis, vt primâ petitione ſtrigilis adinſtar incuruaretur, & ad alterũ ictum ineptus maneret, niſi terræ infixum pede miles dirigeret. Verùm eam rudioris antiquitatis imperitiam fuiſſe ſub annum Romæ conditæ quadringenteſimũ quiquageſimũ exiſtimo; nec ad Cæſaris ætatem vllomodo pertinuiſſe. Scutum item, lanceamque pro corporum magnitudine, longâ geſtabant. Funditores erant non pauci. Lignum præterea pili formâ, non amento, ſed manu, longiùs etiam, quàm ſagittam, torquebant: cuius in aucupiis maximè vſus fuit. Cum auro pugnare ſolitos Torquatus indicio eſt, inquit Plinius. Gladios inſuper, ſcuta, galeas adornârunt olim coralio: quod laudatiſſimum in Gallico ſinu reperiebatur circa Stoechades inſulas. Sed poſtquam exteris nationibus innotuit, tanta penuria vendibili merce fuit, vt perquàm rarò videri cœperit in ſuo orbe. In bellandi ratione homines aperti, minimeque inſidioſi fuerunt, qui per virtutem, non per dolum, dimicare ſtudebant; vt plurimis mox exemplis patebit. Vbi inſtituenda fuerat oppugnatio, poſtquam circumiectâ multitudine totis mœnibus, vndique in murum lapides coniecti erant, muruſque defenſoribus nudatus; tum denique teſtudine factâ portis ſuccedebant, & murum ſubruebant. Quia verò magnæ, & frequentes erant ferrariæ; omne genus cuniculorum notum, atque vſitatum fuit; quibus non tantùm hoſtes inuadere, ſed etiam in obſidionibus eorum conatus conſueuerant eludere. Inter euentus belli, ſicubi maior, & illuſtrior incidiſſet res, clamore per agros, regioneſque ſignificabant. Hanc alij deinceps excipiebant, & proximis tradebant: ita ſummâ celeritate remotiſſimis etiam nuntiabatur. Accidit, vt quæ Genabi oriente ſole geſta eſſent, ante primam confectam vigiliam in finibus Aruernorum audita ſint: quod ſpatium eſt millium paſſuum circiter centum & ſexaginta. Hoc barbaricum. Cùm à pugnâ redirent, cæſorum hoſtium capita de collis equorum ſuſpendebant; & ad ſpectaculum ante portas vrbium affigebant. Illuſtrium virorum capita diuturniori oſtentationi cedrino inungebant: neque amicis repetentibus concedebant, etſi tantum offerretur auri pondus, quantum erat ipſorum capitum. Ad ſua reuerſis hæc fuit inſania familiaris, maximè vbi vino incaluerant, vt cupiditate prædæ ſibi mutuò eripiendæ, ferro ſic inter ſe ſæuirent, vt cladem ab hoſte accepiſſe non modicam videri poſſent.

Adoleſcentiæ exercitatio. *Cæſ. 6.* *Cæſ. l. 3.* *Cæſ. l. 6.* *Cæſ. l. 5.* *Hirtius 8.* Expeditiones. *Cæſ. 7.* *Cæſ. l. 4.* *Strabol. 4.* *Polib: hiſt. l. 2.* *Strabo ibid.* *Plinius l. 33. c. 1. & l. 32. c. 2.* *Hirc: bello Afric:* *Cæſ. l. 2.* Oppugnationes. *Cæſ. 7.* Mira ratio ſignificandi abſentibus. *Strabol. 4.* *Polyb. hiſt. l. 3.*

Hæc inferendi belli ratio. Ad propulſandum quod ſpectat, id de ciuitatum Muri vrbium. muris minimè ſilendum eſt, quòd omnes hac ferme formâ eſſent. Trabes directæ perpetuæ in longitudinem, paribus interuallis diſtantes inter ſe binos pedes, in ſolo collocabantur: hæ reuinciebantur introrſus, & multo aggere veſtiebantur. Ea autem, quæ diximus, interualla, grandibus in fronte ſaxis effarciebantur: his collatis, & coagmentatis, alius inſuper ordo adijciebatur, vt idem illud interuallum ſeruaretur, neque inter ſe contingerent trabes; ſed paribus intermiſſæ ſpatijs, ſingulæ ſingulis ſaxis interiectis arctè continerentur. Sic deinceps omne opus contexebatur, dum iuſta muri expleretur altitudo. Hoc opus, cùm in ſpeciem, varietatemque deforme non eſſet, alternis trabibus, ac ſaxis, quæ rectis lineis ſuos ordines ſeruarent; tum ad vtilitatem, & defenſionem vrbium, ſummam habebat opportunitatem; quòd & ab incendio lapis, & ab ariete materia defenderet; quæ perpetuis trabibus, pedes quadragenos plerumque introrſus reuincta, neque perrumpi, neque diſtrahi poterat. Iſtas rei militaris rationes comperi.

IX. l. 6: Domicilia. Strabo l. 4. Hæc pauca de familiari accipe. Siluis circumdata ferè fuerunt principum virorum domicilia, cùm vitandi æſtus cauſâ, plerumque ſiluarum, ac fluminum peterent propinquitates. Quamquam id potius è prouinciâ deriuatum putauit Cæſar, quàm vſurpatum antiquâ conſuetudine gentis, quæ delicias reſpuere, & corpora laboribus durare honori duceret. Domos è tabulis, cratibusque priuati rotundas exſtruebant, magno impoſito faſtigio. Lacte vt plurimùm veſcebantur, omniſque generis carnibus, maximè ſuillis, cùm recentibus, tum ſalitis. Obeſa corpora, ventreſque prominentes deformia habebant. Si quis adoleſcens cingulo præ- Cæſar ibid. Matrimonia. ſcriptam excederet menſuram, multabatur. Viri in vxores, ſicuti in liberos, vitæ, & necis habuerunt poteſtatem & cùm paterfamilias illuſtriore loco natus deceſſerat; illius propinqui conueniebant; & de morte ſi res in ſuſpicionem venerat, de Funera. vxoribus, in ſeruilem modum quæſtionem habebant: & ſi compertum eſſet, igni, atque omnibus tormentis excruciatas interficiebant. Funera fuerunt pro gentis cultu magnifica, & ſumtuoſa: omniaque, quæ viuis cordi fuiſſe arbitrabantur, in ignem inferebant, etiam animalia. Ac paulò ſupra Cæſaris ætatem, ſerui, & clientes, quos ab his dilectos eſſe conſtabat, iuſtis funeribus confectis, vnà cremabantur.

X. Iſta fuere Gallis ferè omnibus communia. E quibus quid Eburonibus tribuere poſſimus, quid ab ijs remouere, conijcere non licet. Hoc de politico ſtatu conſtat: binis regebantur Regibus. Ex quo gentis amplitudinem fuiſſe inſignem conijci po- Strabo l. 4. teſt. Quamquam id ipſum commune cum reliquis Gallis videtur fuiſſe: à quibus affirmat Strabo vnum quotannis deligi reip: principem ſolitum eſſe; vnum item belli ducem: qui ambo apud Eburones fortaſſe reges appellati fuerunt. Horum Cæſ. 6. verò eiuſmodi fuiſſe ferunt imperia, vt non minùs haberet iuris in ipſos multitudo, quàm ipſi in multitudinem. Quas ſuo iſto principatu res geſſerint Eburones, potiſſimùm ex Cæſare habemus.

XI. Cimbri graſſantur per Gallias. ANNO 103. Flor. epitom. dec. 7. l. 7. Cæſ. 7. Pleriqque Galloru Dum Iugurthinum in Numidiâ bellum gereret C. Marius, de ſub ipſo pænè Aquilone Cimbri (hodie Danos eſſe putamus) cùm innumerâ multitudine, vel ſedes nouas quæſituri, vel prædam; finibus egreſſi, Rhenum tranſmiſerunt; & anno ante Chriſtum natum centeſimo tertio, turbulentâ velut inundatione, vaſtatis omnibus, quæ circa Rhodanum, & Pyrenæum ſunt, per ſaltum in Hiſpaniam trãſgreſſi, ibique multa loca populati, à Celtiberis fugati ſunt. At reuerſi in Galliam, adiunctis ſibi bellicoſis Teutonis, ſpiritus ſumſerunt elatiores. Et cùm omnibus formidabiles, funeſtam in omnes partes minitarentur vaſtitatem; Galli aliàs virtute bellicâ illuſtres, tantæ barbarorum multitudini, ſimul & furori impares, acie confligere minimè auſi ſunt; vel certè audentes, profligati: non liquet. Quare in oppida compulſi, ac inopiâ ſubacti, eorum corporibus, qui ætate ad bellum inutiles

videban-

Digitized by Google

Ante Chriſtum 53.

videbantur, vitam tolerauerunt: neque ſe hoſtibus tradiderunt. Facinus inhumanum, & ipſâ barbarie efferatius! Generoſiores animi Belgas erexerunt ad eximium decus, reique bellicæ gloriam. Eorum agros adhuc intactos, Cimbri ſpectabant: ingentem ſpe prædam deuorantes, in eam partem populationis ſuæ curſum intenderunt. Belgæ magnis animis vires omnes opponunt: Cimbroſque tot victorijs inſolentes, & omni Galliâ vexatâ feroces, intra fines ſuos ingredi prohibuerunt. Initone certamine, an præcluſis itineribus; nemo prodidit. Ceterùm hoc facto, magnam autoritatem in re militari ſumſerunt Belgæ: & verò tribuerunt ceteri virtutis admiratione.

efferatâ ſe crudelitate tuē-tur. at Belgæ fortitudine. *idem l. 2.*

XII. Cimbri exhauſtâ Galliâ, maioris prædæ cupiditate meditabantur Italiam. Quo expeditius iter per Prouinciam, atque Italiam facerent, his impedimentis, quæ ſecum agere, ac portare non poterant, citra flumen Rhenum depoſitis, cuſtodiæ ex ſuis, ac præſidio ſex millia hominum vnà reliquerunt. Qui quidem ſatis tuti fuere, quamdiu Cimbris fortuna fauit. Sed poſt eorum diſceſſum, ſtrageinque à C. Mario, & Q. Catulo coſſ. Romanis factam, multos annos à finitimis exagitati, cùm aliàs bellum inferrent, aliàs illatum defenderent; conſenſu omnium pace factâ, ſibi domicilij locum delegerunt, vt videtur, inter Neruiorum, Eburonumque fines: ad Sabim equidem exiſtimo; aut fortaſſe magis ad Iæuam in aliquâ hodiernæ Brabantiæ parte. At certè mirum id occurrit, medijs in Belgis ſedes fixiſſe pauculos, qui tantâ multitudine nequicquam annitente, intra fines admiſſi non ſint. Initam ego pacem dixerim; receptoſque à Belgis in ſocietatem Cimbros, quòd timorem nullum pauci facerent, quorum vniuerſæ vires repulſæ fuerant. Contrà verò Gallos ceteros vel gentis eiuſdem metus abſterruerit, vel exulcerârit præteritarum cladium memoria. Admiſſi in amicitiam, agrique partem, Aduatici cœperunt appellari. Ac locis primùm ſe tenuerunt, ac munierunt opportunis; verùm aucti deinde multitudine, finitimis adeò fuere formidabiles, vt Eburones, alioſque, imperatis obſidibus etiam fecerint vectigales.

Cimbrorum aliqui certas in Gallijs ſedes figunt, dicti Aduatici: Eburonibus tributa imperant.

XIII. Is erat Eburonicæ rei ſtatus ad annum ab vrbe condita ſexcenteſimum nonageſimum quintum: fuit hic ante Chriſtum natum quinquageſimus ſeptimus. Imperitabant bini de more reges, Ambiorix, & Catiuulcus: quando C. Iulius Cæſar conſulatu Romano perfunctus, Gallias omnes, Illyricumque prouinciam ſortitus eſt; Gallos vniuerſos, atque adeò Eburones, ceu ferale quoddam ſidus perſtricturus: vt cui fas nullum, iuſque eſſet, niſi quod finxiſſet ambitio. Quietiſſima omnia ſcribit Dion inueniſſe: verùm tamen, ne in pace degendum eſſet, à quâ nullam gloriæ materiâ ſperabat, vt primum fortè ſeſe bellum obtulit, aliud, atque aliud ex eo traxit, nullâ alicuius occaſione prætermiſſâ, ne iniuſti quidem, aut periculoſi; tàm fœderatis, quàm infeſtis, ac feris gentibus vltro laceſſitis. Quibus enim legibus teneātur ambitio, cupiditaſùe? Ad inhumanitatem, & impietatem propulerunt. Nam fana, & templa Deorum donis referta compilauit, vrbes diruit, ſæpiùs ob prædam, quàm ob delictū. Quamobrem ſenatus aliquādo legatos ad explorandum ſtatum Galliarum mittēdos decreuit. Imò nonnulli dedendum eum hoſtibus cenſuerunt. Illam fuiſſe Catonis ſententiam refert Canuſius apud Plutarchum. Rebus tamen proſperè decedentibus, & ſæpiùs, & plurium, quàm quiſquam vnquam, dierum ſupplicationes impetrauit. Quæ quidem eius cōmentarijs parum eſſe conſentanea, nemini mirum ſit; quando, Suetonio teſte, Pollio Aſinius, parùm diligēter, parumque integrâ veritate compoſitos putauerit: quod pleraque, & quæ per alios erant geſta, temere crediderit; & quæ per ſe, vel cōſulto, vel etiam memoriâ lapſus, perperam ediderit: exiſtimatque reſcripturum, & correcturum fuiſſe. In poſteros nihilominus fidem inuenit. Nos illum maximè ſecuti, narrationem inſtituimus.

ANNO 57. Iulius Cæſar Gallis bellum iniuſtum mouet: *Dion l. 38. Sueton. in Cæſ. c. 24. c. 54. c. 24.* Senatus R. puniendum cenſet. *Plutarchus in Cæſare. Sueton: ibidem c. 24. & 56.*

Prouinciam Galliam ſortitus Cæſar, inuictâ fortitudine, felicitateque mirâ,

XIV. Cæſar l. 1. de bello Gall: Victis Heluetijs & Ariouiſto; Belgæ Romanorum propinquitatem ſuſpectã habent. l. 2. cõſpirãt: etiam Eburones: ANNO. 56. vano conatu.

cùm bellicoſas, vnà & numeroſiſſimas gentes duas, Heluetios, Germanoſque in Gallias ſeſe infundentes, prima æſtate ſudiſſet, fugaſſetque; & ad internecionem propemodum deleuiſſet: in Sequanos exercitũ in hiberna deduxit. Belgæ, ad quos antea Romanorum nomen vix penetrârat, eorum modò in finibus pænè ſuis ſigna, legiones, pugnas, trophæa, conſpicere cœperunt oculis parùm æquis. Cogitationes verſabat ſuſpicio non leuis. Germanos Ariouiſto duce nuper audierant Galliam ſemel ingreſſos, non modò pedem non extuliſſe, ſed miſerâ ſic oppreſſiſſe ſeruitute; vt ſuis ſedibus Gallos pulſuri viderentur. Veriti eamdem fore Romanorum tyrannidem, rebus ſuis in commune proſpiciendum cenſuerunt. Itáque magnâ conſenſione omnes, ſi Treuiros excipias, Rhemoſque, in vnum pro patriâ tuenda conſpirant: milites pro nationum amplitudine imperant. Eburones, Condruſi, Pæmani, Cæreſi, quadraginta millia pollicentur. Populos hos quatuor Eburonici regni celebriores fuiſſe exiſtimo. De Pæmanis, Cæreſiſque, niſi temerè, nihil addi poteſt. Condruſorum gens in hodiernum diem nomen ſeruat à dextrâ Moſæ ripâ ad Vrtam amnem, (qui ad ipſa vrbis Leodienſis mœnia confundunt vndas) aſperam occupant terram. Ingenia ſunt ad honeſtum, antiquamque ſimplicitatem, arma, vel litteras nata. Trecenta facilè armatorum millia C. Iulio Cæſari Belgæ obiecerunt, vere nouo anni ante Chriſtum quinquageſimi ſexti: ſed ingloriè, fœdáque clade tanta multitudo diſſipata eſt. Victori ſingulos deinde populos aggredienti, pronum fuit ad imperata cogere. Sueſſiones, Bellouacique pacem petierunt ſuppliciter; datis obſidibus impetrârunt. Neruij, Atrebatibus, & Veromanduis ſibi adiunctis, maſculos animos auſi exerere, non inulti cruentam Cæſari victoriam reliquerunt. Ab his ductum eſt in Aduaticos.

l. 5. Cæſar demeretur Eburones: pacem petunt. l. 3.

Quibus cùm neque vis aperta, neque doli ſucceſſiſſent, in Cæſaris venere poteſtatẽ, atque vnà cum ipſis Eburonum obſides: in his Ambiorigis filius, & nepos ex fratre: quos in ſeruitute, & catenis Aduatici detinebant. Cognitâ Cæſar vinculorum cauſâ, liberos ad parentes abire iuſſit: Eburonibuſque remiſit ſtipendium Aduaticis pendi ſolitum. Proximum iam illi magno cum timore ſpectabant incendium: hac inopinâ Cæſaris humanitate recreati, legatos deſtinârunt ad Cæſarem, qui referrent gratias, & cum populo Romano pacem peterent. Quamquam enim diſertè Cæſar id non prodiderit, tamen cùm proximi iam bello petendi eſſent, victoriæque curſum deſubitò Cæſar inhibeat: ac præterea conſtet Belgas ceteros, Menapijs, Moriniſque exceptis, petiiſſe pacem: opportunius nullum videtur tempus eo, quo tanto Cæſaris beneficio Eburones fuerunt inuitati.

XV. ANNO 54 l. 4. Tranſrhenani infeſtant Menapios,

Ab incunte Autumno in hac pace cum Romanis totum annum quieuerant: cùm hieme alterâ nouus exoriens â Tranſrhenanis turbo tempeſtatem concitauit. Vſipetes Germani, & item Tenchtheri magnâ cum multitudine hominum, flumen Rhenum tranſierunt non longè à mari, quò Rhenus influit. Pulſiſque fraude Menapijs, eorum agros, ædificiaque occupauerunt. Galli ſeruitutem iam pertæſi Romanam, aliorum armis, ac periculo libertatem ſuam poſſe recuperari exiſtimantes, (nam quadringenta, trigintaque fuiſſe millia ferebantur) ad Germanos plerique legationes adornârunt; inuitaruntque vti ab Rheno diſcederent, omniaque, quæ poſtulâſſent, ab ſe fore parata. Quâ ſpe adducti Germani latiùs iam

Eburones, & Condroſos. Cæſar cædit.

vagabantur, & in fines Eburonum, & Condruſorum peruenerant: triſti profectò totius gentis calamitate, ſi clades hæc ipſos attigerat Condruſos, Eburonum ſaltem Tranſmoſanorũ pænè vltimos, venientibus à Menapiorum regione; & ne malo vlla pars vacaret; ij ipſi, qui cis Moſam incolerent, eiuſdem populationis damna vel timuerunt, vel ſenſerunt etiam: quandoquidem vniuerſus hoſtium equitatus tranſgreſſus Moſam, Ambiuaritos vaſtaret. Quos equidem eos eſſe opinor, quos poſtea Taxandros, hodie Kempinios vocant. Sed veris initio Cæſar grauiorem

Galliarum

Ante Chriſtum 54.

Galliarum veritus motum, inſoleſcentes repreſſit primùm, fudit mox, & exterminauit. Ita diſcuſſus eſt hic Eburonum timor.

XVI. ANNO 53 *l. 5.* Treuiri cum Romanis nō conſentiunt:

Grauior, & exitialis procella concitata eſt anno ſubſequente, qui fuit ante Chriſtum quinquageſimus tertius. Treuiri (quorum clientes fuerunt Eburones) cùm longè plurimùm totius Galliæ equitatu valerent, magnaſque haberent copias peditum; diuturno iam olim aſſueti imperio, iugum Romanum detrectabāt. Quare neque ad concilia veniebāt, neque imperio parebant, Germanoſque Tranſrhenanos ſollicitare dicebantur. Cæſar interea loci, cùm traiectum in Britanniam appararet, vt omnes priùs à tergo motus componeret, cum legionibus expeditis quatuor, equitibus octingentis in fines Treuirorum proficiſcitur. Cingentorix, qui cum Induciomaro de principatu contēdebat, imperatoris Romani gratiam occupandā ratus, ad eum venit; ſe, ſuoſque omnes in officio futuros, neque ab amicitiâ populi Romani defecturos affirmauit. Alia omnia cogitabat Induciomarus, & ad vim conuertebatur; niſi principum potior pars Cæſaris proximas copias ſpectâſſet. Igitur Romanis & ipſe ſe permiſit: ſed obſides ducentos, atque in his filium, propinquoſque omnes ſuos, iuſſus eſt adducere; quodque vulneri dolorem adderet; principes Treuirorum ad ſe conuocatos Cæſar Cingentorigi ſingulatim conciliauit. Grauiter id affecit Induciomarum; cuius autoritati hoc pacto plurimùm decedebat: & qui iam ante inimico in Romanos animo fuiſſet, multo grauiùs hoc dolore exarſit. Illum maximè ſequebantur Eburones.

iungūtur tamē aliqui:

non Induciomarus.

Huic adhærent Eburones.

XVII. hiberna Romana apud ſe collocata, eius hortatu

Quare poſt Britannicam expeditionem cùm reuertiſſet in Galliam Cæſar; intellexiſſetque frumentum eo anno propter cœli intemperiem parciùs prouenifſe, coactus eſt aliter, ac ſuperioribus annis exercitum in hibernis collocare, legioneſque in plures ciuitates diſtribuere. Alias aliò: vnam, quam proximè trans Padum conſcripſerat, & cohortes quinque in Eburones miſit; quibus Q. Titurium Sabinum, & L. Aurunculeium Cottam, legatos præfecerat. Nihil magis ad animum ſuum accidiſſe Induciomarus exiſtimauit; qui propenſas Eburonum in ſe voluntates ſatis intelligebat. Reges eorum Ambiorigem, & Catiuulcum, crebris nuntijs impellit ad aliquid audendum. Miſerum eſt alieno furore velle furere: malumque alterius, cùm aliter poſſis, nec debeas, in tuum caput accerſere. Quis in humeros pondus tollat, quo ſe credat opprimendum? Si ſuſtinendo cælo Hercules aliquis, vel Atlas impar fuerit; imbelli puero quàm inſanū erit ſuccollare velle? In illam ecce deduci ſe inſaniam ſinunt Eburones: eo ſucceſſu; quem vtinam poſteritas omnis nunquam animo dimiſiſſet. Auitum iurè dixeris malum: in quod præcipites poſteri, non aliter ac hereditatis iure, publicam rem plus vice ſimplici traxerunt. Omnibus Treuirorum opibus (quæ tum permagnæ fuerunt) tutum non exiſtimabat Induciomarus Romanum imperium laceſſere: eo inſtigante auſus eſt Ambiorix, vir ætatis flore præferuidus. Catiuulcus longo vſu rerum gerendarum peritior, ſenioque impetum animi moderante, pacem cum Romanis grauiſſimo, minimeque neceſſàrio bello præferebat. Euicit tamen vehementior Ambiorix, & collegam ſecum in partes abripuit. Sabino igitur, Cottæque legatis ad fines regni ſui præſto ſunt, & frumentum in hiberna ſtrenuè comportant, quo magis fallerent. Nec enim aperto Marte rem gerere animus erat. Et ne conſilijs explorandis ſpatium eſſet; quamprimum, ſed clam, & arcanis congreſſibus, ſuos aggreſſi concitare, hiberna Romanorum oſtentant ceruicibus impoſita, quæ ſuis etiam copijs alere cogantur, in propriam ſcilicet ſeruitutem. At ſi viri ſint, in manibus libertatem eſſe: vnicam cum paucis cohortibus legionem non eſſe ſuſtinendæ impreſſioni nationis bellicoſæ, Cæſare potiſſimum procul trans Alpes agente; à quo auxilium non niſi ſerum, & poſt cladem, legioni poſſit aduenire. Multitudini facilè perſuaſum eſt. Dictus dies aderat; Eburones ignaris adhuc Romanis arma capiunt; ſubitoque lignatori-

Dion l. 40.

aggrediuntur;

bus oppreſsis, ad caſtra prouolant. Celeriter & Romani armantur, conſcendunt vallum; erumpentesque aliquâ ex parte Hiſpani equites, ſecundiore Marte certant.

vano primùm conatu.

Expugnationem opinione difficiliorem Eburones experti, à munitionibus recedũt; tum ſuo more conclamant, vti aliqui ex Romanis ad colloquium prodirent; habere ſe quæ de re communi dicere vellent, quibus controuerſias minui poſſe ſperarent.

diſceſſũ ſuadent.

Miſsi duo: apud quos Ambiorix cùm oſtendiſſet hunc eſſe dictum diem omnibus hibernis per totam Galliam oppugnandis, & biduo pòſt, affore magnam manum Germanorum Tranſrhenanorum conductam: ſubiecit, ipſorum eſſe conſilium, velintne priùs, quàm finitimi ſentiant, eductos ex hibernis milites, aut ad Ciceronem in Neruios, aut in Treuiros ad Labiennum deducere: quorum alter millia paſſuum quinquaginta, alter paulo ampliùs ab ijs abſit. Ita ſeſe aiebat, & ciuitati ſuæ conſulere, quòd hibernis leuetur; & Cæſari, pro eius meritis, gratiam referre. Hac oratione habitâ diſcedit Ambiorix.

Deliberant inter ſe Romani:

Carpineius, & Iunius, quæ audierant, ad legatos deferunt. Illi repentinâ re perturbati, etſi ab hoſte ea dicebantur, non tamen negligenda exiſtimabant: maximeque hac re permouebantur, quòd ciuitatem Eburonum minimè potentiſsimam, ſuâ ſponte bellum Populo R. facere auſam, vix erat credendum. Itaque ad conſilium rem deferunt; magnaque inter eos ex his cauſis controuerſia orta eſt. Lucius Aurunculeius, compluresque tribuni militum, & primorum ordinum centuriones, nihil temere agendum, neque ex hibernis iniuſſu Cæſaris diſcedendum exiſtimabant. Contrà Titurius, ſerò facturos clamitabat, cùm maiores manus hoſtium adiunctis Germanis cõueniſſent; aut cùm aliquid calamitatis in proximis hibernis eſſet acceptum.

diſcedũt: tandem:

Dio l.40

Res diſputatione ad mediam noctem perducitur. Tandem dat Cotta permotus manus. Superat ſententia Sabini. Pronuntiatur primâ luce ituros. Dio tamen ait ſub noctem profectionem initam. Ex caſtris porrò ſic proficiſcuntur, vt quibus eſſet perſuaſum non ab hoſte, ſed ab homine amiciſsimo conſilium datum; longiſsimo agmine, magniſque impedimentis.

XVIII

Eburones interea contextæ fraudis ſucceſſum dum expectant, è nocturno fremitu, vigilijſque de profectione ſenſerant. Opportuno igitur in ſiluis loco duobus circiter ab hibernis paſſuum millibus inſidias bipartitò collocant: atque ibi hoſtium expectant aduentum.

in paratas inſidias ruunt.

Iam ſe maior pars agminis in magnam conuallem demiſerat; ex vtraque parte ſubitò ſeſe oſtendunt, nouiſsimoſque premere, ac primos prohibere aſcenſu, atque iniquiſsimo Romanis loco prælium committere incipiunt.

Pugna.

Tum demum Titurius, vti qui nihil antè prouidiſſet, trepidare, & concurſare: quod plerumque ijs accidere conſueuit, qui in ipſo negotio conſilium capere coguntur. At Cotta, qui cogitâſſet hæc poſſe in itinere accidere, atque ob eam cauſam profectionis autor non fuiſſet, nullâ in re communi ſaluti deerat. Et in appellandis, cohortandiſque militibus imperatoris; & in pugnâ militis officia præſtabat. Cumque propter longitudinem agminis facilè per ſe omnia obire, & quid quoque loco faciendum eſſet, prouidere non poſſent; iuſſerunt pronuntiari, vt impedimenta relinquerent, atque in orbem conſiſterent. Quod conſilium, etſi in eiuſmodi caſu reprehendendum non eſt, tamen incommodè accidit. Nam & Romanis ſpem minuit; & Eburones ad pugnandum alacriores effecit, quòd non ſine ſummo timore, & deſperatione id factum videbatur. Neque Eburonibus conſilium defuit. Nam duces eorum totâ acie pronuntiari iuſſerunt, ne quis ab loco diſcederet: illorum eſſe prædam; atque illis reſeruari, quæcumque Romani reliquiſſent: proin ſe omnia in victoriâ poſita exiſtimarent. Erant & virtute, & numero pugnantium pares Romani: ſed à duce, & fortunâ deſerebantur. Tamen ſpem omnem ſalutis, in virtute ponebant: & quoties quæque cohors procurrerat, ab eâ parte magnus Eburonum numerus cadebat. Quâ re animaduerſâ, Ambiorigis imperio,

pugnandi

pugnandi rationem aliam ineunt. Cùm quæpiam cohors ex orbe exceſſerat; atque impetum fecerat, Eburones velociſſimè refugiebant: interim eâ parte nudari neceſſe erat, & à latere aperto, tela recipi. Rurſus cùm in eum locum, vnde erant egreſſi, reuerti cœperant; & ab ijs, qui ceſſerant, & ab ijs, qui proximi ſteterant, circumueniebantur. Sin autem locum tenere vellent, neque virtuti locus relinquebatur; neque à tantâ multitudine coniecta tela à confertis vitari poterant. Magnâ parte diei conſumtâ, cùm à prima luce ad horam diei octauam pugnaretur, tandem fortiſſimis quibuſque paulatim ſaucijs, aut cæſis, ipſoque adeò legato Cottâ in aduerſum os fundâ vulnerato; Q. Titurius, cùm procul Ambiorigem, ſuos cohortantem conſpexiſſet, interpretem ſuum Cn. Pompeium ad eum mittit rogatum, vt ſibi, militibuſque parcat. Ille appellatus reſpondit, ſi velit ſecum colloqui, licere: ſperare à multitudine impetrari poſſe, quod ad militum ſalutem pertineat. Cotta ſe ad armatum hoſtem iturum negat; atque in eo perſeuerat. Sabinus, quos in preſentiâ tribunos militum circum ſe habebat, & primorum ordinum centuriones, ſe ſequi iubet. Dio vult Sabinum vltro ab Ambiorige euocatum ſpe ſalutis propoſitâ: & ad colloquium veniſſe, quòd Ambiorigem in fide exiſtimaret permanere; quē inter præliantes adhuc non animaduertiſſet. Sed cùm propiùs acceſſiſſet, iuſſus arma abijcere, imperata facit; ſuiſque, vt idem faciant, imperat. Interim dum de conditionibus inter ſe agunt, longiorque cōſulto ab Ambiorige inſtituitur ſermo: paulatim circumuentus comprehenditur, armis, ac veſte nudatur, iaculiſque configitur, inter hæc verba Eburonum inſultantium: Diſcite homuli, viris corporis robore, ac magnitudine præſtantibus bella mouere, & de imperio cogitare. Cæde factâ, tum verò ſuo more vlulatum tollentes, victoriam conclamant: impetuque in Romanos facto, ordines perturbant. Ibi Lucius Cotta pugnans interficitur: quamquam ſecundum Dionem, ante Sabini colloquium cæſus videatur. Sternuntur & alij plurimi: reliqui ſe in caſtra recipiunt, vnde erant egreſsi. E quibus L: Petroſidius aquilifer, cum magnâ multitudine hoſtium premeretur, aquilam intra vallum proiecit; ipſe pro caſtris fortiſsimè pugnans occiditur. Alij, poſtquam egrè ad noctem oppugnationē ſuſtinuiſſent, noctu ad vnum omnes, deſperatâ ſalute, ipſi ſe interficiunt. Pauci ex prælio elapſi, incertis itineribus per ſiluas, ad Titum Labienum legatum in hiberna perueniunt: atque eum de rebus geſtis certiorem faciunt. Vna hæc eſt de tribus cladibus, quibus Cæſari felicem rerum curſum morari viſa eſt fortuna. Prior accepta eſt in Britanniâ, claſſe vi tempeſtatis propè abſumtâ: altera in Galliâ ad Gergoniam legione fuſâ. Tertia denique hæc, cæſis Titurio, & Auruncleio legatis, cum legione, & quinque cohortibus.

Occiditur Sabinus

& Cotta;

Fuga Romanorum.

Sueton: in Cæſ: c. 25.

XIX Certaminis locum opinantur eſſe plerique vallem, quam hodie Leodium occupat: dictamque volunt à cæſâ legione Legiam. Argumento eſt in primis ipſa nominis notatio: cui ſuffragatur communiter apud omnes ita opinio recepta, vt ſine aliquâ Leodienſis nominis iniuriâ deponi non poſſe videatur. Cæſar ipſe in magnâ conualle certatum vult: & ſi loci naturam ſpectes, inſidijs collocandis fuit opportunus. Sed maiorem etiam fidem faciunt loca quædam ducum ferè ſingulorum cædibus inſignita. Id ſuburbanum, quod Aurotum dicimus, Aurunculeij nomen retinet. Sauinia locus ciuitate fere mediâ ſic à Sabino nuncupata eſt. Platea, quæ in montem ſanctæ Walburgis arduo cliuo ducit, ab aquilifero Petroſidio Petroſæ nomen accepit. Contrà ſentiunt alij, quandoquidem imbelle ſit eductum à notatione telum, quod plerumque ſola vocum ſimilitudo fortuita fabricârit. Certo proximum ego arbitror, plùs eſſe hic poëtici luſus, quàm hiſtoricæ veritatis: cùm ab antiquitate, cuius vnius hac in cauſâ teſtimonium probari poteſt, ſcriptorem nullum habeamus eiuſce notationis autorem. Fictionem probabit nemo magis,

Aiunt pugnatū vbi nunc Leodiū eſt:

ſed veriùs alio loco.

quàm Thomas ipſe Leodius; qui præterea, quæ notauimus loca, montem Publiũ (Publicum appellamus; in quo ſancti Martini, ſanctæ Crucis, S. Petri templa hodie viſuntur) à quodam Publio nomen habere vult. At vndè illum ipſe Publium eruit, cuius nuſquam profectò Cæſar meminit? Eâdem mentiendi libertate conficta cetera mihi perſuadeo. Verùm in magnâ conualle certatum eſt; inquies. Non abnuo: ſed cur è tam multis, quæ inter Eburones fuerunt, vallem hanc vnam eligis? Quia millibus paſſuum duobus abeſt Vatucâ, aut ſi placet Varucâ, vbi fuerunt hiberna. Hoc tibi dabo: quamquam incertum valde. Sed quis credat Romanos, apertis, & ſuperioribus locis relictis, in inferiora hæc deſcendiſſe, vbi à paruâ manu non impediri dumtaxat, ſed etiam potuerint obrui? Præterea ſi Varucæ fuerunt hiberna, vt placet; & pro caſtris cæſus eſt Petroſidius, reiectâ priùs intra vallum aquilâ, quomodo Petroſæ nomen dedit? Abeſt certè Varuca tribus paſſuum millibus. Quanto meliùs, ab ipſo loci genio, qui aſper eſt, & petreius, nominis etymon deduxeris? Sabiniæ vox etiam vernacula eſt, à ſabulo dicta; inueniօque veteres, qui Sabuletum appellent. Sabulonariam certè ab Henrico Cæſare nuncupatam oſtendemus anno ſupra milleſimum ac centeſimum ſeptimo. Atque ſic alijs ſuum ex aliâ cauſâ, vel caſu nomen, vt ferè fit, datum fuerit. Denique maximum omnium eſt; Cæſarem, qui ſi vſpiam, in hac certè narratione ſuit diligens, in tota loci, certaminiſque deſcriptione, Moſæ nullam inſeruiſſe mentionem, qui alioqui Leodienſem vallem mediam interfluit. Nec verò præteriri ſilentio debuit, ſi in eius ripâ tam celebris clades accepta eſt. Non ergo fateri pudeat ignorare nos, quo loco certatum fuerit: quemadmodum neque liquet vbi hiberna fuerint. Neque ſanè Leodienſi nomini gloriæ quidquam decedit, ſi locus ignoratur; vbi de pugnâ conſtat à progenitoribus feliciter pugnatâ.

XX

Ambiorix concitat Aduaticos,

Ad Ambiorigem reuertor: qui hac victoriâ elatus, ſtatim cum equitatu in Aduaticos, qui erant eius regno finitimi, proficiſcitur. Iecerat aleam: hoſtemque potiús irritatum intelligebat, quàm debellatum: ſibique adeò vel perſequendam eſſe victoriam, vel certè pereundum. Elegit, quod viri magis eſſe iudicabat. Magnâ igitur celeritate, neque diem, neque noctem intermittit; peditatumque ſe ſubſequi

Neruios.

iubet. Re demonſtratâ, Aduaticiſque concitatis; poſtridie in Neruios peruenit. hortaturque ne ſui in perpetuum liberandi, atque vlciſcendi Romanos, pro ijs, quas acceperint, iniurijs, occaſionem dimittant. Interfectos eſſe legatos duos, magnamque partem exercitus interijſſe demonſtrat. Nihil eſſe negotij, ſubitò oppreſſam legionem, quæ cum Cicerone hiemet, interfici. Se ad eam rem profitetur adiutorem. Facilè hac oratione Neruijs perſuadet. Recuperãdâ libertate nullum acrius eſt telum: præſertim vbi ſpem felix erexit ſucceſſus. Itaque confeſtim dimiſſis nuntijs ad Centrones, Grudios, Leuacos, Pleumoſios, Gordunos, qui omnes ſub eorum imperio erant, quàm maximas manus poſſunt, cogunt: & de improuiſo ad caſtra

ſimul Ciceronis caſtra oppugnant.

Ciceronis aduolant; nondum ad eum famâ de Titurij morte perlatâ: & legionem oppugnare incipiunt. Romani celeriter ad arma concurrunt, vallum conſcendunt, & propugnant. Ægrè is dies ſuſtentatur, quòd omnem ſpem Belgæ in celeritate ponebant: atque hanc adepti victoriam, in perpetuum ſe fore victores confidebunt. Acie fuiſſe certatum videtur innuere Dio; & æquo Marte diſceſſum, nonnullis Romanorum captis. Noctu ex eâ materiâ, quam munitionis cauſâ comportauerant,

Mira obſeſſorum diligenta,

turres centum viginti excitantur, incredibili celeritate: quæ deeſſe operi videbantur, perficiuntur. Belgæ poſtero die maioribus copijs coactis caſtra oppugnant, foſſam complent; à Romanis eâdem ratione, quâ pridie, reſiſtitur. Idem deinceps reliquis fit diebus. Duces ergo, principeſque Neruiorum, qui aliquem ſermonis aditum, cauſamque amicitiæ cum Cicerone habebant, colloqui ſeſe velle dicunt. Facta poteſtate, eadem, quæ Ambiorix cum Titurio egerat, commemo-

rant. Cicero ad hæc vnum modò reſpondit: non eſſe conſuetudinem populi Ro-
mani vllam accipere ab hoſte armato conditionem: ſi ab armis diſcedere velint, ſe
adiutore vtantur, legatoſque ad Cæſarem mittant; ſperare ſe pro eius iuſtitiâ, quæ
petierint, impetraturos. Ab hac ſpe repulſi Neruij, vallo pedum vndecim, & foſſâ item &
pedum quindecim hiberna cingunt. Hæc ſuperiorum annorum conſuetudine à obſideri-
Romanis didicerant; ipſeque in primis Ambiorix, Cæſaris in caſtris ſocius antea tium.
verſatus. Verùm maximè quoſdam de exercitu nacti captiuos, ab his docebantur.
Sed nulla illis ferramentorum copia, quæ eſſet ad hunc vſum idonea. Gladijs ergo
ceſpites circumcidere, manibus, ſaguliſque terram exhaurire cogebantur: quâ qui-
dem ex re hominum multitudo, ardorque animorum cognoſci potuit. Nam mi-
nùs horis tribus, decem millium paſſuum circuitu munitionem perfecerunt: reli-
quiſque diebus turres ad altitudinem valli, falces, teſtudineſque, quas ijdem cap-
tiui docuerant, parare, ac facere cœperunt. Septimo oppugnationis die, maximo
coorto vento, feruentes fuſili ex argillâ glandes fundis, & feruefacta iacula in caſas,
quæ more Gallico ſtramentis erant tectæ, iacere cœperunt. Hæ celeriter ignem
conceperunt, & venti magnitudine in omnem caſtrorum locum diſtulerunt. Bel-
gæ maximo clamore inſecuti, quaſi exploratâ iam, aut partâ victoria, turres, teſtu-
dineſque agere, & ſcalis vallum aſcendere cœperunt. Hic dies Romanis longè gra-
uiſſimus fuit: egregiâ tamen fortitudine magnam Belgarum edidere cædem. In-
ſigne facinus præterire non poſſum. Erant in eâ legione fortiſſimi viri centuriones, Laudabi-
qui iam primis ordinibus appropinquarent, T. Pulſio & L. Varenus. Ii perpetuas lis æmu-
controuerſias inter ſe habebant, vter alteri antefertur: omnibuſque annis de loco latio.
ſummis ſimultatibus contẽdebant. Ex ijs Pulſio, cùm acerrimè ad munitiones pu-
gnaretur: Quid dubitas, Varene? inquit; aut quem locum probandæ vitutis tuæ ex-
ſpectas? Hic dies de noſtris controuerſijs iudicabit. Hæc cùm dixiſſet; procedit
extra munitiones, & quæ pars hoſtium denſiſſima viſa eſt, in eam erumpit. Ne
Varenus quidem tum vallo ſeſe continet: ſed omnium veritus exiſtimationem, ſub-
ſequitur mediocri ſpatio relicto. Pulſio pilum in hoſtes mittit, atque vnum è mul-
titudine procurrentem traijcit. At in illum vniuerſi tela conijciunt, neque dant
regrediendi facultatem. Succurrit inimicus illi Varenus, & laboranti ſubuenit. Ad
hunc confeſtim à Pulſione, quem veruto transfixum arbitrabantur, omnis multitu-
do ſe conuertit. Varenus gladio cominus rem gerit; atque vno interfecto, dum re-
liquos propellit, & cupidiùs inſtat, in locum inferiorem deiectus, concidit. Huic
rurſus circumuento fert ſubſidium Pulſio; atque ambo incolumes, cõpluribus inter-
fectis, ſummâ cum laude ſeſe intra munitiones recipiunt. Sic fortuna in contentio-
ne, & certamen vtrumque verſauit, vt alter alteri inimicus, auxilio, ſalutique eſſet;
neque diiudicari poſſet, vter vtri virtute anteferretur. Quam vtriuſque laudem Imitare
vtinam æmularentur hodie Chriſtiani; priuataſque ſuas contentiones, hoſtili po- Chriſtia-
tiùs, quàm mutuo ſanguine dirimerent: quo damnatâ ſingularium certaminum ne.
inhumanitate, & æternæ ſuæ ſaluti ſapienter conſulerent; & veram, germanamque
fortitudinis gloriam, in patriæ bonum ſectarentur è cæde, non fortiſſimorum quo-
rumque ciuium, ſed patriæ hoſtium infenſiorum.

Gallos ceteros interea ſollicitabat Ambiorix, vocabatque ad certam libertatem. XXI.
Neque fruſtra. Felicia inuitabant initia. Socia arma plurimæ ciuitates pollicentur,
militemque cogunt. At verò apud obſeſſos, quanto erat in dies grauior, atque aſ-
perior oppugnatio, tanto crebriores litteræ, nuntijque ad Cæſarem mittebantur:
quorum pars deprehenſa, in conſpectu Romanorum cum cruciatu necabantur.
Euaſit tamen Neruius quidam ſeruus; & Gallus inter Gallos ſine vllâ ſuſpicione Audito
verſatus, ad Cæſarem peruenit, cùm nondum Italiam attigiſſet. Nuntium ita gra- periculo
uiter accepit, vt auditâ clade, barbam, capillumque ſubmiſerit; nec antè dempſe- Cæſar,
rit, Sueton: in

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

rit, quàm vindicâſſet. Coactis, quâ potuit, maximâ celeritate copijs, venit magnis itineribus in Neruiorum fines. Vbi cuidam ex equitibus Gallis, magnis præmijs perſuadet, vti ad Ciceronem epiſtolam deferat, Græcis conſcriptam litteris, ne ab hoſtibus conſilia cognoſcerentur. Quod profectò eo magis mirabimur, quòd ipſo affirmante Cæſare, in publicis ferè rebus, priuatiſque rationibus, Græcis litteris vterentur Galli. Arcanam alioqui Cæſar ſcribendi rationem, vbi res poſtulâſſet, vſurpabat. Elementum ſcilicet effingebat quartum ab eo, quod perſcribi debuiſſet. At ſecreti huiuſce particeps fortaſſe non fuit Cicero. Belgas Cæſar diu fefellit, vt inopinantes, imparatosque opprimeret. Siquidem iter noctu faciebat quàm maximum; at interdiu obſcuris, & auijs locis deliteſcebat. Sed tandem ex inſolenti obſeſſorum gaudio, quod erat, ſuſpicati Belgæ; dimiſſis exploratoribus, appropinquare Cæſarem intellexerunt: ſtatimque relictâ obſidione, alacriter in aduerſum omnibus copijs contendunt. Eæ erant armatorum circiter millia quadraginta. Quos vbi ſenſit adeſſe Cæſar, quo incautos circumueniret, pauorem ſimulat. Caſtris militem ſe tenere, munitionem augere tumultuariè, progreſſum etiam in hoſtem equitatum cedere, & trepidè in caſtra refugere iubet. Quibus omnibus elati Belgæ, copias educunt, aciemque iniquo loco conſtituere non dubitant. Romanis etiam de vallo deductis, propiùs accedunt; & tela intra munitionem ex omnibus partibus conijciunt: præconibusque circummiſſis, pronuntiari iubent; ſeu quis Gallus, ſeu Romanus velit ante horam tertiam ad ſe tranſire, ſine periculo licere: poſt id tempus non fore poteſtatem. Romanos denique ſic contempſerunt, vt vallum alij manu ſcindere, alij foſſas complere inciperent. Tunc Cæſar, omnibus portis eruptione factâ, equitatuque emiſſo, hoſtem impetu primo dat in fugam; ſic vt omnino pugnandi causâ reſiſteret nemo: magnumque ex his numerum occidit, atque omnes armis exuit. Longiùs proſequi veritus, quòd ſiluæ, paludeſque intercedebant: neque etiam paruo periculo illum locum relinqui videbat. Omnibus ſuis incolumibus copijs, eodem die ad Ciceronem peruenit: ibique tandem de caſu Sabini, & Cottæ certiùs ex captiuis cognoſcit.

(Margin: aduolat magnâ celeritate: & magnâ arte, hoſtē in locū iniquum pertrahit, fundit.)

XXII Cladis huiuſce fama per Gallias vagata, magnos vbique diſcuſſit apparatus. Et quidem Induciomarus, qui poſtero die caſtra Labieni oppugnare decreuerat, noctu profugit, copiaſque omnes in Treuiros reduxit. Gallorum ceteri (nam præter Æduos, & Rhemos nulla ferè fuit ciuitas non ſuſpecta Romanis) nonnihil conquieuerũt. Cæſar quandoquidem iam hiems adeſſet, cum tribus legionibus circum Samarobrinam trinis hibernis hiemare ſtatuit: & quòd tanti motus Galliæ exſtiterant, totam hiemem ipſe ad exercitum manere conſtituit.

(Margin: Cladis fama reliquos Gallos terret.)

Eburones totius mali autores, totam in ſe belli molem in ver nouum exſpectabant; cumque vna eſſet eorum cum Aduaticis, Neruijſque cauſa, confirmatâ cum ipſis ſocietate, nouam cum Menapijs, & Germanis omnibus Ciſrhenanis ineunt, quo communibus viribus communem libertatem, & ſalutem tuerentur. Atque vt Cæſaris vires diſtraherentur; parte aliâ Induciomarus in Treuiris, bello iam inchoato, nullam niſi in armis ſpem ſibi reliquam putabat. Ad quem cùm vndique ex totâ Galliâ legationes concurrerẽt, gratiam, atque amicitiam publicè, priuatimque peterent; contractis quàm maximis potuerat viribus, bellum iam inferre, non modò propulſare decreuit. Ex itinere Labienum, quaſi proximæ fugæ labem purgaturus, aggreditur: ſed eâdem timoris ſimulatione, quâ Cæſar nuper vicerat, in fugam auerſæ ſunt omnes copiæ. Induciomarus ipſe cæſus eſt, cæſique caput ad Labienum relatum eſt in caſtra. Hac re cognita, omnes Eburonum, & Neruiorum, quæ conuenerant, copiæ diſcedunt. Sed quas ſubitus diſcuſſerat metus, neceſſitas rurſum coget. Ambiorigis ſpes maximè in Induciomaro ſitæ fuerant: eius hortatu tantum facinus auſus erat: eius opibus bellum Romanum ſperauerat ſuſtentare.

(Margin: Eburones bellū reparant, & Treuiri; ſed infeliciter, cæſo Induciomaro.)

Sed

Ante Chriſtum 53.

Cæſ. 6.

Sed cùm ad eius propinquos imperium Treuiri detuliſſent, eos ſibi ſtatuit adſciſcendos. Societate, ac fœdere coniuncti, finitimos, atq́ue Germanos ſollicitare; & pecuniam polliceri non deſiſtunt. Cùm à proximis impetrare non poſſent; vlteriores tentant. Inuentis nonnullis ciuitatibus, iureiurando inter ſe confirmant; obſidibusq́ue de pecuniâ cauent.

XXIII. Anno 52 Magni motus in omnibus Gallijs.

Annus inibatur ante Chriſtum quinquageſimus ſecundus; cùm Cæſar, præter Ambiorigis conatus, bellum audit vndiq́ue parari. Neruios, Aduaticos, ac Menapios, adiunctis Ciſrhenanis omnibus Germanis, eſſe in armis. Senones ad imperatum non venire, & cum Carnutibus, finitimisq́ue ciuitatibus conſilia communicare. A Treuiris Germanos crebris legationibus ſollicitari. Maturiùs ergo ſibi de bello cogitandum putauit. Quare nondum hieme confectâ, proximis quatuor legionibus contractis, de improuiſo in fines Neruiorum contendit: & priùs, quàm illi aut conuenire, aut profugere poſſent, magno pecoris, atq́ue hominum numero capto, atq́ue eâ prædâ militibus conceſſâ, vaſtatisq́ue agris, in deditionem venire, atq́ue obſides ſibi dare coëgit. Hoc auxilio Ambiorigi detracto, propter anni intemperiem rurſum legiones reduxit in hiberna. Sed paulò poſt Senonibus, ac Carnutibus pari celeritate, fortunaq́ue compreſſis; totus & mente, & animo in bellum Treuirorum, & Ambiorigis inſiſtit. Cumq́ue pro explorato haberet Ambiorigem prælio non eſſe concertaturum, reliqua eius auxilia animo circumſpiciebat. Erant Menapij propinqui Eburonum finibus, perpetuis paludibus, ſiluisq́ue muniti: qui vni è Galliâ de pace ad Cæſarem legatos nunquam miſerant. Cum ijs eſſe hoſpitium Ambiorigi ſciebat. Item per Treuiros veniſſe Germanis in amicitiam cognouerat. Hæc priús detrahenda illi auxilia exiſtimauit, quàm ipſum bello laceſſeret: ne deſperatâ ſalute, aut ſe in Menapios abderet, aut cum Tranſrhenanis congredi cogeretur. Hoc inito conſilio, totius exercitus impedimenta ad Labienum in Treuiros mittit; duasq́ue legiones ad eum proficiſci iubet. Ipſe cum expeditis legionibus quinque, in Menapios proficiſcitur; & tripartitò vaſtitatem infert. Quibus coacti Menapij, legatos ad eum pacis petendæ cauſâ mittunt. Ille obſidibus acceptis, hoſtium ſe habiturum numero confirmat, ſi aut Ambiorigem, aut eius legatos finibus ſuis recepiſſent. Comio Atrebate cum equitatu cuſtodis loco iſthic relicto, ipſe in Treuiros proficiſcitur. Vbi omnia inuenit compoſita Labieni virtute; qui priùs debellauerat, quàm adueniſſent auxilia Tranſrhenana. Duabus de cauſis Rhenum tranſire conſtituit; quarum vna erat, quòd auxilia contra ſe Treuiris miſerant: altera, ne ad eos Ambiorix receptum haberet. Tranſijt: & nullâ re memorabili perpetratâ reuerſus, cùm Ambiorigem, Eburonesq́ue ita circumcluſiſſet, vt omnis auxilij ſpes, aut effugij ſublata eſſet; ad eos redijt per Arduennâ ſiluam.

Coërcet Cæſar Neruios, poſt Senones, & Carnutes, tum Menapios, ac Treuiros: denique Rhenum tranſit. Contra Eburones redit.

XXIV.

Minutium Baſilium cum omni equitatu præmittit; ſi quid celeritate itineris, atq́ue opportunitate temporis proficere poſſit. Monet, vt in caſtris ignes fieri prohibeat, ne qua eius aduentus procul ſignificatio fiat: ſeſe confeſtim ſubſequi dicit. Baſilius, vt imperatum, facit. Celeriter, contraq́ue omnium opinionem confecto itinere, multos in agris inopinantes deprehendit. Eorum indicio ad ipſum Ambiorigem contendit, quo in loco cum paucis equitibus eſſe dicebatur. Multùm cùm in omnibus rebus, tum in re militari fortuna poteſt. Nam ſicut magno accidit caſu, vt in ipſum incautum, atq́ue etiam imparatum incideret; priusq́ue eius aduentus ab omnibus videretur, quàm famâ, vel nuntijs afferretur: ſic magnæ fuit fortunæ, omni militari inſtrumento, quod circum ſe habebat Ambiorix, erepto, rhedis, equisq́ue comprehenſis, ipſum effugere mortem. Sed hoc eo factum eſt, quod ædificio circumdato ſiluâ, comites, familiaresq́ue eius, anguſto loco paulíſper equitum Romanorum vim ſuſtinuerunt. His pugnantibus illum in equum quidam è ſuis intulit: fugientem ſiluæ texerunt. An copias ſuas iudicio non cōduxerit, quòd

Ambiorigem imparatum pænè opprimit.

prælio

prælio dimicandum non exiſtimaret; an tempore excluſus, & repentino equitum aduentu prohibitus fuerit, cùm reliquum exercitum ſubſequi crederet, dubium eſt. Sed certè dimiſſis per agros nuntijs, ſibi quemque conſulere iuſſit. Quorum pars in Arduennam ſiluam, pars in continentes paludes profugit, quas ad Aquilonem eſſe frequentiores antè monuimus. Alij etiam, qui proximi Oceano, in inſulis ſeſe occultârunt, quas æſtus efficere conſueuerunt; inter Scaldim opinor, & Moſam; vbi ſunt Zelandicarum inſularum, æſtuaria. Multi è ſuis finibus egreſſi, ſe, ſuaque omnia alieniſſimis crediderunt. Catiuulcus rex dimidiæ partis Eburonum, qui vnà cum Ambiorige conſilium inierat, ætate iam confectus, cùm laborem belli, aut fugæ ferre non poſſet; omnibus precibus deteſtatus Ambiorigem, qui eius conſilij autor fuiſſet, taxo, cuius magna in Galliâ, Germaniaque copia eſt, ſe exanimauit. Segni, Condruſique legatos ad Cæſarem miſerunt oratum, ne ſe in numero hoſtium duceret; neúe Germanorum omnium, qui eſſent citra Rhenum, vnam eſſe cauſam iudicaret: nihil ſe de bello cogitâſſe: nulla Ambiorigi auxilia miſiſſe. Cæſar exploratâ re, quæſtione captiuorum; ſi qui ad eos è fugâ Eburones confugiſſent, ad ſe vt reducerent, imperauit: ſi ita feciſſent, fines eorum ſe violaturum negauit. Segnos porrò ſedes habuiſſe inter Eburones, Treuiroſque conſtat. An mecum probabiliter è locorum poſitione non coniicies, ipſos eſſe incolas antiqui comitatus Cimacenſis; aut certè oppidi Cenacenſis, tertio ab vrbe Dionanto lapide?

Sparſim Eburones ſibi conſuluût.

Catiuulcus rex miſerè perit.

Segni, & Condruſi bello ſe ſubducunt.

Copijs in tres partes diſtributis, Cæſar impedimenta legionum omnium ad Vatucam contulit. Id caſtelli nomen eſt, in medijs Eburonum finibus, vbi Sabinus, & Cotta hiemandi cauſâ conſederant, & ſuperioris anni munitiones integræ manebant. Præſidio impedimentis legionem quartamdecimam reliquit, præfecitque Ciceronem, attributis equitibus ducentis. Partito exercitu, Labienum cum legionibus tribus ad Oceanum verſus, in eas partes, quæ Menapios attingunt, proficiſci iubet. Trebonium cum pari legionum numero ad eam regionem, quæ Aduaticis adiacet, depopulandam mittit. Ipſe cum reliquis tribus ad flumen Sabim, extremaſque Arduennæ parteſire conſtituit, quò cum paucis equitibus refugiſſe Ambiorigem audiebat. Diſcedens, poſt diem ſeptimum ſeſe reuerſurum confirmat: quam ad diem ei legioni, quæ præſidio relinquebatur, deberi frumentum ſciebat. Labienum, Treboniumque hortatur, ſi reip. commodo facere poſſint, ad eam diem reuertantur; vt rurſus communicato conſilio, exploratiſque hoſtium rationibus, aliam fortè gerendi belli viam inirent.

Vaſtâtur Eburones,

XXV. His ergò viribus, conſilijſque fines Eburonum ingreſſi, exoſæ gentis excidium vltimum moliuntur. Erat, vt ſuprà demonſtrauimus, Eburonum manus certa nulla, non præſidium, non oppidum, quod ſe armis defenderet: ſed in omnes partes diſperſa multitudo, vbicumque aut vallis abdita, aut locus ſiluestris, aut palus impedita ſpem præſidij, aut ſalutis aliquam offerebat, conſederat. Neque tamen ex occulto inſidiandi, vel diſperſos circumueniendi, ſingulis deerat audacia. In quibus difficultatibus, quâ poterat diligentiâ, prouidebatur à Romanis, vt potiùs in nocendo aliquid prætermitteretur, etſi omnium animi ad vleiſcendum ardebant; quàm cum aliquo detrimento militum, noceretur. Intactus effugerat Ambiorix. Dolore, itâque concitatus Cæſar ad vniuerſam gentem internecione delendam, in finitimas ciuitates nuntios dimittit: omnes euocat ſpe prædæ ad diripiendos Eburones: vt potiùs in ſiluis Gallorum vita, quàm legionarius miles periclitetur. Simul vt magnâ multitudine circumfuſâ, pro tali facinore ſtirps, ac nomen ciuitatis tollatur. Magnus vndique numerus celeriter conuenit. Et cùm dies appeteret ſeptimus, quo ad impedimenta, legionemque Cæſar reuerti conſtituerat; trans Rhenum ad Germanos peruenit fama diripi Eburones: atque vltro omnes ad prædam euocari. Cogunt equitum duo millia Sicambri, qui ſunt proximi Rheno.

neque certis ſe copijs tuentur.

Inuitati ad prædã finitimi,

Quem

Quem tranſgreſſi primos Eburonum fines adeunt: multos ex fugâ diſperſos excipiunt, magno pecoris numero, cuius erant cupidiſſimi, potiuntur. Inuitati prædâ longiùs procedunt. Non hos palus in bello, latrocinijſque natos; non ſiluæ morantur. Quibus in locis ſit Cæſar, è captiuis quærunt. Profectum longiùs reperiunt. Atque vnus è captiuis: Quid vos, inquit, hanc miſeram, ac tenuem ſectamini prædam, quibus iam licet eſſe fortunatiſſimis? Tribus horis ad Vatucam venire poteſtis. Huc omnes ſuas fortunas exercitus Romanorum contulit. Præſidij tantum eſt, vt ne murus quidem cingi poſſit: nec quiſquam egredi extra munitiones audeat. Oblatâ ſpe Germani, quam nacti erant, prædam in occulto relinquunt. Ipſi ad Vatucam contendunt, vſi eodem duce, cuius hæc indicio cognouerant.

Ciceronis caſtra pænè occupant.

Cicero, qui per omnes ſuperiores dies præceptis Cæſaris ſummâ diligentiâ milites in caſtris continuiſſet: ac ne calonem quidem quemquam extra munitionem egredi paſſus eſſet; ſeptimo die, diffidens Cæſarem de numero dierum fidem ſeruaturum, quòd longiùs progreſſum audiebat, ſimul eorum permotus vocibus, qui illius patientiam pænè obſidionem appellabant; quinque cohortes frumentatum in proximas ſegetes mittit, quas inter, & caſtra vnus omnino collis intererat. Hoc ipſo tempore, & caſu Germani equites interueniunt: protinuſque eodem illo, quo venerant curſu, à decumanâ portâ in caſtra irrumpere conantur. Nec priùs ſunt viſi, obiectis ab eâ parte ſiluis, quàm caſtris appropinquarẽt: vſque eò, vt qui ſub vallo tenderent mercatores, recipiendi ſui facultatẽ non haberent. Inopinantes Romani re nouâ perturbantur: ac vix primum impetum cohors in ſtatione ſuſtinet. Deleto exercitu, atque imperatore; victores barbaros aduenisse, nonnulli credebant. Vrgebant ferociter Germani; quando confectâ frumentatione, redeuntes Romanos conſpicati, oppugnatione deſiſtunt. Redijſſe primò legiones credebant: Poſteà deſpectâ paucitate, ex omnibus partibus impetum faciunt. Euaſere tamen in caſtra Romani, cæſis non paucis tironibus, qui ab agmine diſceſſerant. Germani deſperatâ expugnatione caſtrorum, quòd Romanos conſtitiſſe iam in munitionibus videbant; cum eâ prædâ, quam in ſiluis depoſuerant, trans Rhenum ſe receperunt. Tantus fuit in caſtris pauor, vt nocte proximâ reuerſus in caſtra cum equitatu C. Voluſenus, fidem non faceret adeſſe cum incolumi Cæſarem exercitu. Conſternationem omnem abſterſit poſtero die conſpectus imperator. Qui ad vexandos rurſus hoſtes profectus, magno coacto numero è finitimis ciuitatibus, in omnes partes dimittit. Omnes vici, atque omnia ædificia, quæ quiſque conſpexerat, incendebantur. Præda ex omnibus locis agebatur. Ac ſæpe in eum locum ventum eſt, tanto in omnes partes diuiſo equitatu, vt non modò viſum ab ſe Ambiorigem in fugâ captiui, ſed nec planè etiam abijſſe ex conſpectu contenderent. Vt ſpe conſequendi illatâ, atque infinito labore ſuſcepto, qui ſe ſummam à Cæſare gratiam inituros putarent, pænè naturam ſtudio vincerent. Siluarum ille, noctiſque latebris occultatus, non maiore equitum præſidio, quam quatuor, hoſtium ludificauit cupiditatem. Tali modo vaſtatis regionibus, exercitum Cæſar duarum cohortium damno, Durocortum Rhemorum reduxit.

Euadit Ambiorix.

XXVI. Cæſ. 7. Conſpirãt Galli. Anno 52.

Eburonum nomen hoc bello grauiter afflictum, ac pænè deletum fuit. Viuebat tamen in reliquijs iſtius gentis atrox odium in Cæſarem, cuius tantam crudelitatem ſenſerant. Cumque ſequenti anno mirâ Gallorum vniuerſorum conſenſione vindicare libertatem, priſtinamque belli laudem recuperare placuiſſet: duce Vercingentorige Aruerno, maximæ molis bellum inſtituêre. Soli ex omnibus abfuerunt Rhemi, Lingones, Treuiri: hi quòd abeſſent longiùs, & eodem tempore à Germanis premerentur: Lingones, Rhemique Romanorum amicitiam ſequebantur. Eburones quamquam ſuperiore bello pænè internecione deleti, cum ceteris conſpirare non dubitâuerunt. Et Sueſſionibus, Ambianis, Mediomatricibus, Neruijs,

& cum illis Eburones.

ſtum 51. Morinis quina millia, reliquis pro virium potentiâ copias ſuppeditantibus,
Eburones terna millia ſubmiſere. Quo ſanè vides gentem hanc non prorſus
Debellat extinctam. Sed pari, quâ ſemper, fortunâ bellum maximum Alexiæ Cæſar
Cæſar. confecit, Vercingentorige in poteſtatem ſuam redacto. Cùm non proceſſiſſet
Gallorum conſilium; aliud cepere. Exiſtimârunt, ſi diuerſa bella complures
eodem tempore intuliſſent ciuitates; non ſatis auxilij, ſpatijúe, aut copia-
Singuli populi bellum reparant: rum habiturum exercitum P. R. ad omnia perſequenda. Quod vbi Cæſar accepit,
pridie kalendas Ianuarias ex hibernis copias eduxit; & tantâ felicitate arma cir-
cumtulit, vt vbique victoriam obtineret. Bellouacis debellatis, quibuſcum grauiſ-
ſimum fuerat bellum, cùm videret nullam iam eſſe ciuitatem, quæ bellum pararet,
ANNO 50 ipſe, qui neque expleuerat, neque morâ depoſuerat conceptum in Ambiorigem
ſinguiis domitis, Eburones denuò vaſtantur. odium, cùm iam proximus eſſet, ad vaſtandos denuò, depopulandoſque Eburo-
num fines redit; vt quem in ſuam poteſtatem redigere deſperabat, proximum ſuæ
dignitatis eſſe ducebat, adeò fines eius vaſtare ciuibus, ædificijs, pecore; vt odio ſuo-
rum, ſi quos fortuna reliquos feciſſet, nullum reditum propter tantas calamitates
haberet in ciuitatem. Cùm in omnes partes finium Ambiorigis aut legiones, aut
auxilia dimiſiſſet Cæſar, atque omnia cædibus, incendijs, rapinis, vaſtâſſet; magno
numero hominum interfecto, aut capto, ad alia ſe conuertit.

XXVII. Domitæ tandem Galliæ. Quæ omnia poſtquam admirandâ felicitate perfeciſſet, imperio denique po-
puli Romani ceruices ſubmiſit Belgium vniuerſum, omniſque adeò Gallia. For-
tunâ quippe tam ſecundâ victorias ingentes Cæſar cumulauit, vt in vanum recide-
rent omnes quamquam maximi Gallorum conatus. Tricies cum illis acie cōflixit,
Plutarchus in Cæſare Appian: l. 2 Ciuili: & Gal: Paterc.ul: 2. ſemper victor. Aduerſus tricies, vel vt alijs placet, quadragies centena millia ho-
minum pugnauit. Occidit decies centena millia; alterum tantum cepit. Ciuitates
octigentas ſuæ poteſtatis fecit. Trecentos, vel, ſi alijs credimus, quadringentos po-
pulos ſubiugauit. Inſanum ergo videbatur eum hoſtem tentare, quem inuictum
probaret eſſe tam conſtans fortuna. Quare poſitis armis, in prouinciæ formam
redacta Gallia, quadragies in ſingulos annos ſtipendij nomine pendere iuſſa eſt:
Galliarū opes. quantum ſcilicet, pænè reliquus orbis Romanus; vt quidem Velleius affirmat. Ita
non tantùm viris, ſed & opibus Galliæ iſtâ tempeſtate præſtabant: vt videas, quàm
aberrent à vero, qui Gallias per hæc tempora incultas, & nihil, niſi inhoſpita teſqua
arbitrantur. Nono poſtquam venerat Cæſar anno, (erat quadrageſimus nonus an-
ANNO 49 te Chriſtum) pace partâ quieuit tandem; cùm *vnum illud propoſitum haberet, conti-*
Hirtius Cæſaris prudētia in continendis Gallis. *nere in amicitiâ ciuitates; nulli ſpem, aut cauſam dare armorum. Nihil enim minùs volebat,*
quàm ſub diſceſſu ſuo, neceſſitatem ſibi aliquam imponi belli gerendi: ne cùm exercitum de-
ducturus eſſet, bellum aliquod relinqueretur, quod omnis Gallia libenter ſine periculo ſuſci-
peret. Itaque honorificè ciuitates appellando, principes maximis præmijs afficiendo, nulla no-
ua onera imponendo, defeſſam tot aduerſis prælijs Galliam conditione parendi meliore, in
pace ſic continuit, vt quamquam exercitum Galliâ totâ deduxerit poſtea, anniſque
pluribus grauiſſima geſſerit bella, in varijs, diuerſiſſimiſque regionibus; magnâ
fide pacem nihilominus vniuerſi Galli coluerint: vt togâ nihilo minorem, quàm
bello Cæſarem meritò mirari poſſimus.

XXVIII. Romanas ergo clades ſpectare cœperunt Galli, qui ſuas adeò cruentas ſuſtinere
ANNO 47 coacti fuerant. Neque puduit deinceps eius armis colla ſubmiſiſſe, qui inuictâ for-
Imperiū occupat Cæſar. titudine, Pompeium Magnum, atque cum eo Romanos rerum dominos, acie
Pharſalicâ, tum alijs deinde maximis bellis, debellâſſet. At ſupremū Romanæ rei
ANNO 43 principatum conſecutus, ille tot gentiū, atque adeò imperij Romani domitor fortu-
occiditur. natiſſimus, miſerandum exhibuit humanæ viciſſitudinis exēplum; quando in ipſâ
curiâ, ſenatorum coniuratione, ferroque crudeliter obtrūcatus, opimas dedit infe-
rias manibus tot milliū mortalium, quos Gallicis bellis, ciuilibuſque neci dederat.

Succeſſo

Digitized by Google

Ante Chriſtum 49.

Succeſſorem habuit, quem adoptauerat, Octauium Cæſarem Auguſtum ex filiâ ſororis nepotem. Qui poſtquam mirabili armorum ſuorum felicitate principatum ſibi vindicâſſet; bellis omnibus, toto imperio pacatis, Iani delubrum occluſit.

ANNO 42 ſuccedit Octauius.

XXIX.

Diuturnâ hac pacis tranquillitate, Gallijs reuiuiſcentibus; redijt animus, & ſplendor Eburonici regni reliquijs. Ipſam nihilominus ciuitatem, adeò pertinaci Romanorum odio euerſam inſtaurare nemo cogitauit. Inſepultum ſimul eſt & gentis nomen, ne veteres Romanis iras accenderet. Nec vlla poſt hac Eburonum apud hiſtoricos occurrit memoria. Aſſurrexerunt ergo Tungri ex Eburonum ruinâ; fauente, vt quidem aiunt ætatis mediæ ſcriptores, Octauio Cæſare; fortaſſis in Iulij gratiam, quo Tungris principatum tenentibus nullum ſupereſſet Eburonum nomen, quos Iulium voluiſſe deletos, ignorare non poterat. Vrbem inſtaurâſſe aiunt, additiſque præcipui iuris prærogatiuis, Octauiam ſuo nomine appellâſſe. Creuit mox in eximiam amplitudinem; vt ante annum ſæcularem totâ inferiore Germaniâ vni cederet Agrippinæ. Ita poſtliminio reſtituta, priſtinam tamen aſſecuta non eſt dignitatem; quandoquidem imminutâ libertate, Romanum ferre iugum cogeretur; quod excutere dum moliuntur Eburones, exciſi ſunt.

TVNGRI exſurgunt.

Vrbs appellatur Octauia.

XXX.

Imò libertatem ecce omni aliâ præteritâ multo nobiliorem inuexere tempora hæc longè feliciſſima, vereque aurea ſæcula, iam inde ab ipſius orbis exordio, per annos plùs quater mille & quinquaginta, ab omni humanâ gente non magis decantata, quàm ſummis votis expetita: quæ ortu ſuo Octauij Cæſaris imperium inuiſâ prius felicitate cumulârunt. Cùm enim anno quadrageſimo ſecundo rerum ipſe potiretur; IESVS CHRISTVS Dei Filius è MARIA Virgine Bethlehemi Iudææ oppidulo natus eſt VIII. kal. Ianuarias, qui anno ætatis quarto & triceſimo, ex æterni Parentis imperio, mortem oppetijt indigniſsimam, vniuerſo hominum generi vitam pariturus immortalem. Ad quam vt homines alia omnia cogitantes aduocaret, duodecim apoſtolos, quos ſolido triennio diuinâ ſapientiâ, ſanctiſsimæque vitæ exemplis inſtituerat, ſancti Spiritus Numine plenos, per vniuerſum orbem terrarum, ad omnes mortales dimiſit. Ceterorum princeps ſummâ præditus autoritate Petrus, cùm anno poſt Chriſtum natum triceſimo nono condidiſſet eccleſiam Antiochenam; anno quadrageſimo quarto Romam venit, & ibidem xv. kal. Februarias eccleſiam ceterarum omnium parentem, ac principem condidit: vt vnde gentes vniuerſæ iura quærebant profana, inde ſacra deinceps acciperent. In illud verò incubuit perquam ſtrenuè: quandoquidem ad Decentium ſcribens Innocentius, affirmet eſſe manifeſtum, in omnem Italiam, Gallias, Hiſpanias, Africam, & Siciliam, inſulaſque interiacentes, nullum hominum inſtituiſſe eccleſias, præter eos, quos vel Petrus, vel eius ſucceſſores ad id numeris legâſſent. Ab ipſius Petri legato ſummum illud bonorum omnium accepere Tungri, diriſſimâ inferorum, peccatique tyrannide, in beatam erepti libertatē, quâ liberauit nos Chriſtus.

CHRISTVS NASCITVR.

ANNO 44 S. Petrus Romam venit, *Innocent: epiſt.* 1. in diuerſa varios mittit:

XXXI.

Cùm Romæ veluti Chriſtianitatis arcem conſtituiſſet Petrus; è quâ in vniuerſum latè Occidentem ſacras ſuas copias diſtribueret; per quas debellatis ſuperſtitionum monſtris, & peccati ſæuâ dominatione, Chriſti conderet imperium; Rhemos Sixtum, Creſcentem Moguntiam, aliò per Gallias alios miſit. Anno quinquageſimo ſecundo, Treuiros cum omni Germaniâ inferiore EVCHARIO commendauit, adiunctis ei ſocijs Valerio, & Materno: eumque epiſcopatus dignitate inſtruxit. Vnum è ſeptuaginta duobus Chriſti ſeruatoris diſcipulis fuiſſe, ait Bruſchius. Valerium ferunt diaconum, Maternum fuiſſe ſubdiaconum. Probè animatos ad rem Chriſtianam, ſtrenuè propagandam Petrus dimiſit.

S. EVCHARIVS Treuiros mittitur.

ANNO 52 *Baron: Ado: Offic: Leod: Molan: Otto Friſing:* *Hinc incipit Herigerus cum*

Iter ingreſsi, cùm paſsim magnâ Numinis contumeliâ, diuinos inferis honores tribui viderent, & indolerent; ab errore flagitioſo ſtudeābt malè ſanos homines re-

 uocare:

Nota Ægidij aurea vaſa

Mortuus in itinere Maternus.

uocare. Fatigatis ex itinere gratiſsima fuit iſta quies. Cumque operę fructus ſubindè non exiguus reſponderet; itineris meliorem partem iam confecerant, quando lætitiam triſtis caſus in Vangionibus obturbauit. Maternum magnæ ſpei adoleſcentem, & incenſo diuini honoris ſtudio inflammatum, Elegiæ oppidulo febris ardens viuis eripuit. Inexſpectato perculſi dolore ſuperſtites ſocij, & aliâ fortaſſe de cauſâ, poſtquam humo corpus mandâſſent; relegentes iter, ad Petrum Romam rediere. Hoc acerbo funere deiectos filiorum animos blandâ oratione piiſſimus pater, cæleſtisque auxilij confidentiâ erexit. Reuerti iubet, porrecto ſcipione: quem vbi demortui corpori ſuperpoſuiſſent, ſperarent, illius oraculo fidem futuram, qui cùm quatriduanum Lazarum ad vitam reuocauerit, dixit: *Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipſe faciet; & maiora horum faciet.* Hac promiſsione recreati Eucharius, Valeriusque totam rurſum viam emetiuntur; & Elegiam in Vangiones quadrageſimo à Materni obitu die perueniunt. Certi de promiſsionis fide corpus effodi iubent; & impoſito Petri baculo, ad vitam, atque adeò ad ſuſceptam ſacroſancti Euangelij propagationem, Ieſu Chriſti nomine reuocant. Prodigium omnibus ætatibus inauditum! Quod ſolidos quadragenos dies iacuerat exanime corpus, vitâ plenum, ſanum, vegetumque ſurgit. Socios gaudium ingens, Vangiones quotquot aderant, vel audierunt deinde, ſtupor inceſſit primùm; tum vbi veri Numinis potentiam audiuerunt, id ſibi denique colendum plurimi propoſuerunt, reiectâ Deorum ſuorum inanitate. Ædem ſacram eodem loci poſtea Chriſtiani poſuerunt; & quo facti memoria ſupereſſet, Reſurectionis nomen indiderunt. Hæc Harigerus Abbas Lobienſis; qui ante ſexcentos annos cùm vixerit, & magnâ diligentiâ, maturoque iudicio ſcripſerit, fidem meretur: & adſtruunt graui certè teſtimonio Petrus Cluniacenſis, Honorius Auguſtodunenſis, Thiofridus Eptternacenſis, Otto Friſingenſis, & alij cum noſtratibus omnibus plures. Neque beatus Rhenanus quamquam mẽtis parùm ſinceræ, dubitare auſus eſt. Apud Hellum vicũ tribus milliaribus Seleſtadio diſtantem, adhuc conditoriũ oſtẽdi ait, in quo iacuerit aliquãdiu mortuus: quadraginta dies dicere reformidauit. Quaſi Deo ſcilicet difficilius ſit poſt id tẽporis, quàm poſt horã, vitæ mortuum redonare. Hanc denique narrationem firmat Chriſtophorus Browerus more in ſynodis prouincię Treuirẽſis ante nongẽtos annos vſurpato: quo præter autoritatem ſcripto teſtatam, eccleſiaſtica decreta baculo S. Petri, ceu ſacroſancto cõfirmare ſoliti ſint Epiſcopi, addito baculi elogio: *Cum quo B. Maternus à mortuis ſuſcitatus extitiſſet.* Aliud verò quæri poſſet; cuius ſciendi deſiderium inceſſit aliquando Gerardum Claræ vallis abbatem, dum Ciſtercienſem Himmerodæ diſciplinam inſpectum iuiſſet: quibus ſcilicet locis verſata fuiſſet anima Materni omnibus illis diebus, quibus in ſepulcro iacuerat corpus. Cryptam ergo ſubijt Gerardus, in quâ cum Euchario, & Valerio ſepultus iacuerat Maternus. Hic ad Deum preces fundenti ſtiterunt ſe tres illi ſancti præſules: & Eucharius: Quid aueas ſcire, noui: ait: ipſe tibi Maternus ediſſeret. Tum Maternus. Recepta fuit, inquit, anima mea, quamdiu abſuit corpore, in paradiſum, ſeu locum quietis, at non ſupremæ illius felicitatis, quâ fruuntur æternùm cælites. Ad corpus enim, atque adeò ad vitam ſibi redeundum eſſe non neſciebat. Magnâ tamen perfruebatur voluptate ex aſpectu iucundiſſimo rerum omnium, quæ toto terrarum orbe gererentur. Ita quæſtioni illi Maternum reſpondiſſe vult Cæſarius. Ceterùm poſt multos eodem loci Chriſto aggregatos, (Alſatij profectò hodie Maternum prædicant ſuæ gentis apoſtolum) quod ſupererat itineris, perfecit cum ſocijs Eucharius, & Treuiros peruenit.

Poſt quadraginta dies reuocatur ad vitam

Pet: Clun: l. 1. ep. 2. Honor: de S. Petro & Paulo Thiofr: l. 3. c. 3. Flor: epitaph Beat. Rhen: Browerus l. 3. ann. Treuir: Cæſ. l. 8. c. 78.

XXXII. Ampliſſima fuit ciuitas Treuirorum.

Erat Treuirorum ciuitas iam tum ampliſſima, quando ante centum annos in Gallias venit Iulius Cæſar. Aduerſis aliquot prælijs ſubiugata, in altâ deinceps pace conquieuit, armorum ignara; niſi quæ in proximo à Romanis legionibus moueri

ſpectabat,

ſpectabat inuadendis, imò & repellendis Tranſrhenanis. Nam qui ſeptimo Tiberij principis anno motus exſtiterat, duce Iulio Floro; eius fermè vnius caſu oppreſſit Romanorum ducum vigilantia. E longâ igitur pace, viciniâ Romanorum exercituum, ducum, principumque domicilio, multitudinem, opes, dignitatem, autoritatemque colligebat ciuitas; & ampliſſimum aperiebat iaciendæ ſementi euangelicæ campum.

Cæſar, Tacitus Ammian: Vopiſc. Tacit: 3. Annal:

Opus longè nobiliſſimum aggreſſi ſunt ſacri illi triumuiri, ſummo diuini honoris, ſalutiſque hominum deſiderio. Non continuatæ dies, noctesque vigiliæ, & labores, ſanctis cœptis abſterrebant; non altiſſimo flagitiorum, & idololatriæ cœno mentes immerſæ, non atrocia pericula cacodæmonum rabie obiecta. Vires, animos, victoriam ex immaniſſimis monſtris præbebat palæſtritis ſuis cæleſtis Agonotheta. Et ſanè cùm aliquando inſigni oris libertate, ardoreque mentis, deorum vanitatem inſectatus, vnum Chriſtum diuinis honoribus colendum Eucharius demonſtrâſſet; non ferendam cenſuerunt irrogatam dijs ſuis contumeliam profani ſacrificuli: & ſublato clamore, ſaxa colligere cœperunt, quibus capita ſacrilega, vt quidem loquebantur, obruerent. Non cecidere animis inuicti heroes Eucharius, ſocijque. Dei ſui præſidio tecti, facilem conſecuti ſunt victoriam. Vitam enim parati Chriſto profundere, ardentiſſimis votis inſtiterunt, diuinam vt lucem excæcatis mentibus infunderet Deus, quâ perſpicerent veritatem, amplecterenturque. Audiuit Deus: & è veſtigio quo quisque deprehenſus eſt corporis poſitu, eodem obriguit; & non aliter, quàm arcto nexu deuinctus hæſit. Horam fermè ſolidam nullis, quæ quidem oculis videri, vel manibus poſſent contrectari, vinculis omnes conſtricti, cùm totis enixi viribus, fruſtra ſe ſoluere contendiſſent; vim aliquam humanâ, vel dijs ſuis maiorem profeſsi, ſe Chriſtum Deum veneraturos promiſere, ſi eius viribus ſoluerentur. Quàm facilè precibus illigauerat Eucharius, iiſdem æquè ſolutos dimiſit. Gemino victi miraculo ſacrificuli, manus dederunt; & quam membrorum erant adepti libertatem, eamdem cœperunt animorum deſiderare.

in eius ſalutem incumbenti Euchario,

malum parant ſacrificuli;

diuinitus coërcentur.

ſibi redduntur ab Euchario,

Eucharius ſecundo ſucceſſu lætus, Chriſtianæ Religionis arcanis eos imbuebat; XXXIII. & ecce nouam illuſtri miraculo ſibi fidem conciliauit. Erat in eo conſeſſu matrona quædam vidua, genere, opibusque ſpectabilis; Albanam nuncupabant. Ad eam funeſtus aduolat è familiâ nuntius de morte inopinâ, ſubitaque filij, quem habebat vnicum. Perculſa tam lugubri caſu mater, ad Eucharij pedes prouoluitur, rogatque; vt pro illâ, quâ apud Deum ſuum pollet autoritate, & cuius illuſtria iam præbuerit argumenta, vitæ filium reſtituere velit. Quod profectò ſi fecerit, minimè dubitaturam ſe cum vniuerſâ familiâ amplecti, quam prædicaret Religionem, profiterique vnicum eſſe Chriſti verum Numen. Oblatam Eucharius credidit Chriſtianæ fidei propagandæ occaſionem. Feminæ domum contendit; excluſis reliquis ingreditur, cum gemino ſocio: è genibus preces ad Deum fundit. Tum exanimati corporis manum complexus iubet, ad vitam redeat ipſius Ieſu Chriſti nomine, qui demortuum viduæ filium vnicum olim ad vitam reuocauerat; & eiurato Deorum cultu, ad Chriſtiana ſacra tranſeat. Stetit in pedes mox viuidus adoleſcens; & admiſſæ in ædes matri reſtitutus eſt, incredibili omnium admiratione. Nihil cunctari voluit Albana. Eodem die * cum filio, reliquaque familiâ, & L. pluribus alijs, Chriſtianæ diſciplinæ tirocinijs inſtituta, ſacri Baptiſmatis inaugurationem ſuſcepit.

& ſimul vero Numini.

Mortuus Albanæ viduæ filius:

orante Euchario

ad vitam redit,

Rem Chriſtianam Treuiris creſcentem inſigni præterea teſtimonio Deus probauit, amplificauitque. Hominis multâ maieſtate venerabilis ſplendida ſpecies per ſomnum oblata eſt viro inter Treuiros graui, patricioque. Multâ luce conſpicuus, & dexterâ crucem geſtans, ita prologui viſus eſt: Peregrini iſti homines,

Patricius Treuir viſo monitus,

qui Treuiros venerunt, ſummo Deo ſacri ſunt: & maximo reip. veſtræ bono ad vos deſtinati. Omnium enim calamitatum vltimum, ſempiternumq́ue exitium ſi cupitis vitatum; ſi quod immortalis beatitatis vos inceſſit deſiderium; breuem illi, tutamq́ue viam edocebunt, quâ & illud effugiatis, & hanc conſequamini. Quo dicto ſublimis abijt. Recreatus tantâ ſpe factâ ſummi boni ſenator, primâ luce amicos, familiares, clientesq́ue vniuerſos conuocat, viſum aperit. Neq́ue fidem difficulter impetrauit. Plurium mentes non parum iam antè permouerant admiranda, quæ cõmemorauimus, Eucharij, ſociorumq́ue facinora. Fecit tanti viri inter ſuos autoritas, pronis vt animis omnes ſuaue Chriſti iugum acciperent. Tanta toto triduo fuit ad illos Chriſti ſanctiſſimos triumuiros populi concurſio, vt multitudini ſacris aquis initiandæ nullus ſatis eſſe locus videretur. Aiunt ergo riui vrbem præterfluentis meatum, cataractâ, vel aggere occluſum, quo ſtagnantes aquæ quamdam veluti piſcinam implerent. Tum immiſſo ſacro oleo factam eſſe conſecrationem; vt ritè ſanctis vndis candidati proluerentur. Ex quo riuo nomen Oliuia manſit in noſtram ætatem. In iſtum modum graues Autores non pauci affirmant: adduntque tantam rerum inductam mutationem, vt exterminatis ſimulacrorum ſuperſtitionibus, euerſiſq́ue aris, ſimul ac delubris, vni Chriſto ſurgerent templa, ſacra fierent. Quæ profectò non ita accipiet, qui reip. ſtatum illis temporibus, ſagaci perſpexerit oculo: vt ſibi perſuadeat idolorum cultum publicè, palamq́ue peſſumdatum fuiſſe: & probatâ Criſtianâ Religione, ſacrorum rationem à rep. immutatam: quemadmodum nonnulli minimè dubitant aſſeuerare. At ſanè vero ſimile nequaquam videtur aliam fuiſſe Treuiris Chriſtianæ rei formam, quàm quæ Romæ, quæq́ue per vniuerſum imperium fuit, ad vſque Conſtantini principatum. Superfuit igitur Euchario, quoad vixit, ampliſſimus ager in ciuitate, & ſuburbanis, cui ſacram ſementem crederet: & operæ fructus reſpondebat haud quaquam impar. Quamobrem ad vlteriores gentes non perrexit: incultique adeò manſere Tungri.

Fit Chriſtianus cum totâ familiâ.

Vnde Oliuiæ riuo nomen?

XXXIV. Apud quos mirabile incendium fuiſſe ſub hoc tempus, anno Neronis quarto, nonnulli narrant è Tacito. Ciuitas Iuhonum ſocia Romanis, malo improuiſo afflicta eſt. Nam ignes terrâ editi villas, arua, vicos, paſſim corripiebant; ferebanturq́ue in ipſa conditæ nuper coloniæ mœnia. Neq́ue extingui poterant: non ſi imbres caderẽt, non ſi fluuialibus aquis, aut quo alio humore niterẽtur coloni. Donec inopiâ remedij, & irâ cladis agreſtes quidam eminus ſaxa iecere. Quo flãmas non nihil reſidere cõſpicati, cominus nouo pugnæ genere hoſtẽ laceſſunt: ictu fuſtiũ, alijsq́ue verberibus ignem, vt feras abſterrent: poſtremò tegmina corpori direpta inijciunt, quãto magis profana, & vſu polluta, tanto mag. oppreſſura ignes. Pro Iuhono ait Bucherius noſter Huionũ legi, exiguâ litterarũ tranſpoſitione, à Becano & Pighio; qui Hoium noſtrum interpretentur, fauente genio loci, in quo ſulphureus carbo, qui ignem eius indolis aptiſſimè concipit, etiamnum effoditur. Verum ambigit Iuſtus Lipſius, ne ea gens in Germaniâ ipſâ fuerit alibi; non in Belgicâ: nec dubitationis vllam profert cauſam. Quare ſi prioribus aſſentimur, vrbem hanc Romanorum eſſe coloniam habemus: eamq́ue nuper conditam: fortaſſis cum Agrippina Colonia deduceretur, ante decennium. Sed eius, quam quidem hodie videmus, ſitum inter arduos montes, amnesq́ue Hoiolum & Moſam veluti compreſſum in arctas anguſtias, vix crediderim à Romanis coloniæ deducendæ delectum fuiſſe. Non ergo temerè omnino affirmant aliqui Hoium vrbem olim fuiſſe in monte arci oppoſito, ad ſiniſtram Moſæ ripam, quem Arbonem appellant, loco patenti, amœno, & naturâ munitiſsimo: eiusq́ue eſſe, quæ ſparſa videntur antiquitatis rudera.

ANNO 60

Tacitus 13. Annal.

Ignes mirabiles.

Bucher: diſſ: Hiſt: c.2.§.14.

Lipſius in Tacitum.

Quando conditũ Hoium.

Warnãtius a. 1328 & 6.

XXXV. Solidos ſeptem, ac decem annos altâ pace tranquillos egerat in Treuiris Eucharius;

rius; quando anno Chriſti nono & ſexageſimo grauis motus Gallias omnes conturbauit, autore Caio Iulio Vindice. Hic ex antiquâ regum progenie, patrem habuerat ordinis ſenatorij; & aduerſus Neronem, quem Romani principatus faſtigio indignum contendebat, concitatis ad arma Gallis, cùm ipſe ad imperium non adſpiraret, illud Seruio Sulpitio Galbæ, qui Hiſpanias magnâ iuſtitiæ, bellicæque rei gloriâ regebat, detulerat.

Galliæ mouẽt in Neronẽ: vincũtur.

Eius copias non procul Veſontione fudit, fugauit Germanicus exercitus. Perſtitit nihilominus in imperio motus. Ita Neronis flagitia merebantur. Quo tandem fœdâ morte ſublato, imperium Galba excepit anno ſeptuageſimo: & Gallias Vindicem ſecutas Romanâ ciuitate donauit, leuauitque in poſterum tributi parte. Proximæ contrà Germanis exercitibus Galliarum ciuitates, non eodem honore habitæ ſunt: quædam etiam finibus ademtis, pari dolore commoda aliena, ac ſuas iniurias metiebantur. Quibus accenſeamne Tungros, an reijciam, non habeo. Germanici exercitus, (quod periculoſiſsimum eſt in tantis viribus) ſolliciti, ſimul & irati nutabant; ſuperbiâ recentis victoriæ, & metu, tanquam alias partes fouiſſent, animis variè afficiebantur. Ab inferiore exercitu Virginium auocauerat Galba, ſimulatione amicitiæ. Cui ſubrogatus Aulus Vitellius, in caſtra cùm veniſſet ipſis kalendris Decembribus; ſalutatus eſt à legionibus imperator IV. Nonas Ianuarias. Ardorem exercituum æquabant Agrippinenſes, Treuiri, Lingones, quaſque alias ciuitates atrocibus edictis, aut damno finium Galba perculerat: auxilia, equos, arma, pecunias offerentes; vt quiſque corpore, opibus, ingenio validus. Militibus pleroſque ad pœnam flagitantibus, Pompeius Propinquus procurator Belgicæ ſtatim interfectus eſt. Acceſsit partibus Valerius Aſiaticus eiuſdem prouinciæ Belgicæ legatus, quem mox Vitellius generum adſciuit. Tum validos exercitus duos in Italiam mittit ducibus Cæcinnâ, & Valente; cum exercitus robore ſecuturus. In itinere Fabius Valens, cæſo Romæ Galbâ, Ottonem audit imperare; & aduerſus eius claſſem prouinciæ Narbonenſi imminentem, duas Tungrorum cohortes, quatuor equitum turmas, vniuerſam Treuirorum alam, cum Iulio Claſſico præfecto miſit. Hanc primam in re militari inuenio Tungrorum memoriam poſt recuperatum gentis principatum. Pugnârunt Vitelliani primùm infeliciter. Mox iteratâ pugnâ, rurſum atrox cædes: & Tungrarum cohortium præfecti, ſuſtentatâ diu acie, telis obruti ſunt. Verùm, vt ſunt fortunæ vices, alio prælio victus Otto, imperium Vitellio reliquit. Qui ſtatim Gallorum auxilia remiſit ciuitatibus, cohorteſque Batauorum in Germaniam, ne quid truculentius auderent: principium interno ſimul, externoque bello parantibus fatis; inquit Tacitus.

Anno 70
Perit Nero: ſuccedit Galba.
Tacitus 1: *Hiſt:*
Auerſi ab illo Germanici exercitus.
Anno 71.
ſalutant Vitellium imperatorem.
Eius cauſâ petunt Italiam.
idem l. 2.
Aduerſa Tungrorũ pugna.

Mouit enim mox Batauicum bellum Claudius Ciuilis, regiâ ſtirpe. Qui per ſpeciem Flauianarum partium (iam enim affectabat Flauius Veſpaſianus imperium) à Vitellio Caninefates, & Friſios cùm abſtraxiſſet, duarum cohortium hiberna primùm expugnauit. Deinde cùm aperto Marte ad Rhenum confligeret, certaminis principio Tungrorum cohors ſigna ad Ciuilem tranſtulit. Perculſi Romani improuiſâ proditione, à ſocijs, hoſtibuſque cæſi ſunt. Eadẽ fluit claſsis in Rheno fides, & fortuna. Batauorum conatibus feliciter cedentibus; vniuerſæ Galliæ, mileſque adeò Romanus à Gallis emtus eſt. Conſilia clam agitata in Coloniâ Agrippinenſi; cùm talibus inceptis alioqui ciuitas abhorreret. Attamen interfuere quidam Vbiorum, Tungrorumque. Sed plurima vis fuit penes Treuiros, ac Lingones. Hos concitabat Tutor à Vitellio ripæ Rheni præfectus: illos Claſsicus alæ præfectus, regio genere. Incenſis Romanorum hibernis, maiora meditabatur Ciuilis. Reſtitit Claudius Labeo (quamquam & ipſe Batauus, & Ciuili priuatim aduerſarius) Bethaſiorum, Tungrorumque, ac Neruiorum tumultuariâ manu; fretus loco, quia pontem Moſæ fluminis antè ceperat; vbi iam Traiectum eſt; aut, vt

XXXVI.
Batauicũ bellum, *idem l.* 4.
Romanis infauſtũ, deficiẽtibus ad hoſtem Tungris,
Anno 72
Alterum infelix prælium,

alijs magis placet, vbi Viſetum; quo loco pontis veſtigia viſuntur. Pugnabatur in anguſtijs ambiguè; donec Germani tranantes, terga Labeonis inuaſere. Simul Ciuilis intulit ſe agmini Tungrorum; & clarâ voce: Non ideò, inquit, bellum ſumſimus, vt Bataui, & Treuiri gentibus imperent. Procul hæc à nobis arrogantia. Accipite ſocietatem: tranſgredior ad vos, ſeu me ducem, ſeu militem mauultis. Mouebatur vulgus, condebantque gladios: cùm Campanus, ac Iuuenalis, è primoribus Tungrorum, vniuerſam ei gentem dedidere. Labeo, antequam circumueniretur, profugit. Ciuilis Bethaſios quoque, ac Neruios in fidem acceptos, copijs ſuis adiunxit. Iulium Sabinum cùm deinde Sequani fudiſſent: fama venit miſſas motibus comprimendis copias à Veſpaſiano; qui iam cæſo Vitellio rerum potiebatur. Mox adfuit Cerialis: & conuenientibus vndique legionibus rem Romanam reſtituit: legionem quartam decimam è Britanniâ aduectam terreſtri itinere Fabius Priſcus legatus in Neruios, Tungroſque duxit. Ita ciuitates illæ in deditionem acceptæ. Paulò póſt Germaniæ inferiori pax integra reſtituta. Atque ita placidior fluere cœpit rei Chriſtianæ apud Treuiros curſus: quem hæſiſſe nemo ambigat, quamdiu gens illa tantâ contentione bellum in Romanos geſſit. Nam vt muſis aduerſantur arma; inter quæ ſilent & leges: bellis item ſacrorum cultus obturbatur.

Margin: prodētibus Tūgris. — fides mox rediјt: — & pax.

Verùm Eucharius, poſtquam vicenos ac ternos annos tenellam illam excoluiſſet Eccleſiam, ad cæleſte euocatus eſt brauium anno Chriſti quinto & ſeptuageſimo: è cælo nuntiauerat Angelus. Vocatos ad ſe diſcipulos cohortatus ad conſtantiam in fide Chriſtianâ ſeruandam, gregem ſuum Valerio commendauit. Tum ſubitò lux clara cælo demiſſa per horæ ſpatium totam, in quâ erat, domum circumfulſit. At ipſe valedicens ſodalibus, demiſſiſque reuerenter oculis, reliquit hanc vitam; & cum ipſâ luce V. Idus Decembris lætus migrauit ad Chriſtum. Extra vrbem poſitus eſt in æde ſancto Ioanni Euangeliſtæ ſacrâ; quam ante portam mediam Eucharius ipſe conſtruxerat, & cum cœmeterio dicârat. Albanæ viduæ, cuius filium ad vitam reuocauerat, ædes fuiſſe, Bruſchius autor eſt; quas & incoluerit Eucharius, & templum in ijs poſuerit: ibidemque diſcipuli mortuum condiderint in cœmeterio ſub terrâ, quàm cryptam ſolemus appellare. In quem locum omnes eius ſucceſſores Treuirorum Epiſcopi vſque ad Nauitum decimum nonum illati ſunt; & Mauſoleis quindecim ampliſſimis, parieti eleganter inſertis conditi.

Margin: ANNO 75 XXXVII. Eucharius è cælo monitus, moritur. — *Bruſchius in centuriâ 1. monaſteriorum Germ.*

Ceterùm tanti viri deſiderium non parum leniјt eximia VALERII virtus: qui extremo hoc anno Epiſcopatum infracto animi robore excepit. Golſcherum enim, Harigerum, Petrum Cluniacenſem Marianum Scotum, noſtrateſque omnes potiùs, quàm Democharem, ſequor; qui Maternum Euchario, Maternoque Valerium ſubſtituit. Quâ porrò ſanctitate, diuinique honoris ſtudio vitam egerit Valerius, è Golſchero dabo; quandoquidem fidem mereatur, vt qui profiteatur (ita notauit Surius) ſe poſt excidium Treuirorum inter relictos cineres hæc, & quædam alia in chartulis ſcripta reperiſſe: & ex eo ſua Harigerus deſumſerit. Sic ergo ille. Sacerdotale munus, & vitæ integritate, & Chriſtianâ dicendi facundiâ totos quindecim annos impleuit ſanctiſsimè. Per illud enim omne temporis ſpatium, multos ad Dominum populos conuertit, & ad agnitionem Chriſtianæ veritatis ſaluberrimâ inſtigatione perduxit. Fidem orationi faciebant prodigia, quæ perpetrabat creberrima. Tantâ vigilantiâ, & ardore, rem Euangelicam propagabat, vt iam tum pænè per Galliam, & Germaniam Treuiris vicinam, Chriſtiani paganos & numero ſuperarent, & religione. Erat namque eius oratio ſingulis aptata; mirabileſque in auditorum animis motus ciebat. Quare ob melliſluam ſermonis eius facundiam vndique ad eum populi confluebant, & pendebant ex ore dicentis. Nec eloquentiæ reliqua cedebat viuendi ratio. Nam & animus in ſublime ſupra humana ſe rapiens, diuina contemplabatur: & totus tamen in filiorum, quos Chriſto

Margin: XXXVIII S. VALERIVS ſuccedit. ANNO 76 ad 89. Valerij ſanctitas.

genuerat

ANNO 76 ad 89.

genuerat, curam incumbebat ardenti caritate. Quæ duo ſic temperabat, vt alterum alteri ſtimulos addere diceres. Nam Dominici gregis inſtitutioni cùm indefeſſus inſiſteret integrâ fide, & Euangelicam annonam in Domini familiam diſtribuebat, & credita ſibi talenta multiplici fenore augebat. Hiſce virtutum incrementis peruenerat ad venerabiles canos; & beatum emenſus curſum, propè iam metam attingebat: apparuit ei nocte quadam B. Eucharius, & in hunc modum allocutus eſt: Tempus inſtat, frater Valeri, proficiſcendi ex illa mortali vitâ ad æterna, quæ te manent, præmia. Patet enim tibi celeſte regnum: in quod receptus quinto abhinc die, immortali mecum gloriâ coronaberis. Memineris tu antè Maternum commilitonem noſtrum tibi deſignare ſucceſſorem: & promitte certò futurum, vt de extremo die à nobis commonefiat. Euigilauit cùm his Valerius; & quid in ſomnis accepiſſet, Materno, ceteriſque ſodalibus, qui aderant, aperit; lætitiam animi vultu plùs ſatis prodente. Vbi diluxit: exciuit fama plurimos ad communem omnium parentem mox deceſſurum. Quos ille ſaluberrimis monitis ad Chriſtianam omnem diſciplinam inſtruebat. Sed quando migrandum erat, id omne muneris, quâ potuit ſollicitudine, caritateque, commendauit Materno: & quem ſatis currentem dudum nouerat, oratione quàm maximè appoſitâ non potuit denuò non incitare. Atque vt, quantùm fas erat, adſtringeret, aduocaretque è cœlis auxilium; epiſcopum conſecrauit. Oriebatur quintus dies: proceſſit ad ædem ſacram Valerius; operatuſque ſacris, in vltimum viaticum ſacroſanctam Euchariſtiam ſumſit. Poſt hæc in diſcipulorum coronâ, beatam animam exhalauit IV. kal. Febr. Eodem conditorio poſitus eſt, quo ſanctus Eucharius: vt quorum vna mens ſemper in Domino fuerat; eorum nec ſepulcris corpora ſeiungerentur. In hunc fermè modum Golſcherus.

ANNO 96 Eucharius mortem prædicit.

Materno conſecrato,

Valerius obit.

XXXIX.
2
S. MATERNVS

Cùm ergo quintum & decimum epiſcopatus annum Valerius inchoâſſet; feliciſſimè moriens, ſucceſſorem habuit MATERNVM*, ſexagenario haud multo minorem; quandoquidem hypodiaconus iam tum eſſet, cùm ſancti Petri miſſu Treuiros veniret, antè annos ſex & triginta. Solus è ſocijs iam ſuperſtes, quamquam magno natu, corporis tamen integer viribus, at multo magis animi, onus in humeros impoſitum fortiter ſuſcepit. Neque profectò tam facilem nactus eſt prouinciam, quàm ſuprâ demonſtrare viſus eſt Golſcherus, cùm per Galliam, Germaniamque paganos à Chriſtianis numero non minùs, quàm religione ſuperari affirmauit. Loca namque plurima necdum adierant primi Epiſcopi; atque adeo nec illuc Euangelij lux penetrauerat. In ijs verò, quas incolebant, ſedibus, non niſi clam, & in arcano ſua peragebant; non omni periculo liberi. Quapropter Maternus, quo plures è Treuiris ad Chriſtum aggregaret, dum ſtrenuè adlaborat: & fidem non argumentis modò, ſed & miraculis facit: fructum edidit, labore non indignum. Inuidere inferi: paratamque prædam faucibus eripi non ferentes, bellum concitârunt in fortiſſimum Chriſti militem. Cæſus publicè fuit, multaque tulit indigna. Sed vincere, imò triũphare hoc erat in Chriſti cauſâ. Animos addidit non mediocres nouum id victoriæ genus.

ANNO 91 & 92. Inſigne nauat operam, gloriâ nõ minore.

XL.
Coloniâ tendit.
ANNO 93. ad 96
Quomodo ſic dicta.

Vnâ ciuitate quamquam ampliſſimâ teneri ſe nequaquam paſſus, in vicinas gentes exſpatiari conſtituit, ſummamque felicitatem adipiſcendam proponere. Primus labor poſitus eſt in Vbijs: quorum nobiliſſima ciuitas erat Agrippina; quam olim condiderat Agrippa, traductis ad interiorem ripam Vbijs, qui exteriorem incoluerant antea. Sed Agrippina deinde Claudij imperatoris coniux, anno Chriſti quinquageſimo, quo vim ſuam ſocijs quoque nationibus oſtentaret, in oppidum Vbiorum, quo genita erat, veteranos, coloniamque deduci imperauit: cui nomen inditum ex vocabulo ipſius. Colonia tamen hodie frequentiùs appellatur. In eâ ciuitate ſub hoc tempus agebat Vlpius Traianus Germaniæ præfectus;

quando

Anno 91 & 92.

quando anno Chriſti nonageſimo nono Cocceius Nerua Auguſtus adoptauit, & in imperij adſciuit collegam.

Aurelius Victor.

Eccleſiā condit Maternus.

B. Paulinus S. Materni diſcipulus. & Martyr.

Verùm ad nobilius imperium, nullâ vnquam interiturum mortalitate, & ad beatiſſimam ſupremi Numinis adoptionem, Vbios vniuerſos ecce Maternus aduocatum venit. Et quamquam inaudita prædicaret, fidem tamen inuenit apud non paucos. Quibus excolēdis bina ſtruxit templa: Chriſto ſeruatori ſacrum alterum; alterum Apoſtolo Petro. Hoc poſtea ſancti Victoris appellatum eſt: S. Cæciliæ illud: in quo poſt aliquot ætates repertum eſt beati Paulini ſacrum corpus; qui ſancti Materni diſciplinâ quondam imbutus, quam inuictâ animi fortitudine Chriſtianam fidem prædicabat, fuſo ſanguine, vitâque glorioſè propugnauit.

XLI. Anno 97. ad 129.

Tungros venit Maternus,

Re Chriſtianâ feliciter in Vbijs conditâ, tranſijt ad Tungros Maternus; quorum ciuitas amplitudine, potentiaque inter ceteros inferioris Germaniæ populos iam tum eminebat. Beatius acciderat nihil à gente conditâ. Quam cùm crudeliſſimâ tyrannide preſſiſſent adhuc inferi, in honeſtiſſimam, ſimul & feliciſſimam filiorum Dei libertatem euangelicis armis aſſerere conſtituit Maternus: & hoc merito gentis conditor, ac parens ſalutabitur. Quo anno Tungris ſalutare ſidus illuxerit, non conſtat. Sed cùm exiſtiment nonnulli Maternum tertio epiſcopatus ſui anno Agrippinam veniſſe, & ſexto eccleſiam ibidem condidiſſe; vero ſimile relinquitur, Tungros adijſſe exeunte propemodum primo hoc ſæculo.

& eccleſiam fundat

Ingreſſus Tungrorum vrbem Maternus, eius eccleſiæ fundamenta feliciter poſuit, quæ Leodium deinde tranſlata, in noſtram ætatem magnâ gloriâ perſeuerat: & quam accepit à S. Petri diſcipulo, fidem ſeruat inconcuſſam. Grauem nihilominus hic video moueri difficultatem prioribus ætatibus, vt quidem opinor, inauditam. Tungriſne condiderit epiſcopatum Maternus? Virorum enim apoſtolicorum primæuæ puritati parum videtur conſentaneum, ab vno præſule ternas adminiſtrari eccleſias. Et verò ſi penes ſe trium gentium ſacram illam voluit eſſe præfecturam, cur in ternos deſcripſit Epiſcopatus: quos ſibi fas non eſſe ſciret retinere; ſi quidem eorum diſciplinam in aliquo haberet loco, quorum ſe, diſcipulum eſſe gloriaretur. At ſummâ laude, parique bono poterat operam nauare, ſi tres gentes vno complecteretur Epiſcopatu. Pro hac ſententiâ facit; quòd ad Seruatium vſque ijdem Tungris, qui & Treuiris, præfuerint Epiſcopi. Sic arbitratur Molanus: ideoque Maternum aſſerit depingi cum templo vnico, è quo tres promineant turres. Huic Chapeauillus, & Bucherius ſuffragantur. Sed reclamant antiquiores omnes ſcriptores, atque vniuerſa Leodienſis eccleſia; quæ non à Seruatio, vt volunt poſteriores illi, ſed ab ipſo Materno ſuorum epiſcoporum ſeriem, addito, quo quiſque ſedit, numero, deducit. Tum Vbios, ſimul & Tungros ſi vnus Treuirorum complectebatur epiſcopatus, nulla profectò potuit eſſe cauſa, propter quam epiſcopos quindecim, qui Maternum proximè ſecuti ſunt, ſuo catalogo reiecerint Tungri: quem certè eumdem cum Treuirenſi fuiſſe neceſſe eſt, ſi vtriuſque gentis vnicus fuit epiſcopatus. Quæ tanti equidem facienda arbitror, vt ſola euincendæ cauſæ ſatis eſſe poſſint; ne reliquam omnem antiquitati fidem, pari iure quis tollat, quoties à communi conſuetudine, vel inſtituto quidpiam recedere deprehendetur: cùm ſatis conſtet, potiſsimam rerum geſtarum partem interijſſe; quæ ſi ad nos deueniſſent, adſtruerent multa, certoque cōfirmarent, quæ validiſsimis conuelli rationibus, nobis perſuademus. Nec verò ſanctorum præſulum exempla deſunt, quibus oſtendatur id eccleſiaſticæ diſciplinæ non adeò aduerſari, vt numquam fuerit vſurpatum. Vidit olim multis ſæculis noſtra hæc Belgica, Cameracenſem eccleſiam vnà cum Atrebatenſi ab vno regi epiſcopo. Vni pariter diutiſsimè paruerunt Nouiomenſis, ac Tornacenſis. Quid igitur adeò præter eccleſiaſticam diſciplinam, ſi Treuirenſis fuerit epiſcopus, ſimulque Agrippinenſis, ac Tungrenſis Maternus?

Molan: 14 Sept:

Chapeauill: ad c. 13. Harigeri.

Bucherius c. 3: §. 26.

à Treuirenſi diuerſam

Quamobrem, etſi prioribus rationibus tribuam plurimùm; antiquitati tamen ſubſcribo; à quâ non niſi certioribus argumentis euictus recedam: cùm maximè ſciamus eam primis eccleſiarum conditoribus ferè mentem fuiſſe, vt eoſdem ſacris diœceſibus ſtatuerent fines, quos profanis antea poſitos inuenerant. Ita molliora ſperabant imperia fore. Potentiores quippe populos etiam hodie non niſi ægrè à finitimis ſacra quærere certum eſt, ne ſuis æmulis vllo modo ſubijci videantur. Agrippinenſibus igitur, ac Tungris ſuâ, æque ac Treuiris eccleſiam dare placuerit; quandoquidem & ciuitatum nobilitas, & populorum frequentia, & finium amplitudo, ſuos ſingula epiſcopatus mererentur. Quæ prima porrò fuerint eccleſiæ huius exordia, vel non prodidit antiquitas, vel rapuerunt bellorum iniuriæ. Hoc tamen conſtanter traditum eſt: conditam Tungris à S. Materno ædem, quam Virgini Matri dicatam volunt, omnium cis Alpes primam. Vt vel diſcant poſteri omnes, quâ totius animi contentione Dei Parentem venerari par ſit; in cuius fidem, & tutelam, iam inde à primâ naſcentis Chriſtianitatis origine transſcripti ſunt. *Bozius de ſignis Eccleſ. l. 9. c. 9.* *Templ'ū B. V. cōdit primum cis Alpes.*

Hinc in omnem circùm regionem iiſdem ignorantiæ tenebris obſitam, ſacroſanctam euangelij lucem diffudit; & poſitis vero Numini templis diuinos honores reddi inſtituit. In vicino Moſæ traiectu, qui frequentari iam cœperat, poſitâ ſtrennuè operâ, templum vnum Seruatori, principique apoſtolorum; magnæ Dei Matri alterum condidit, in ipſâ viâ militari; inquit Ægidius. Vias enim militares per omnem Galliam Belgicam duxere Romani commeaturis exercitibus: quarum celeberrimæ Bauacum in medios Neruiorum fines conueniebant. Eas poſteri vias Brunechildis appellârunt; quòd ea Francorum regina reſtaurare inſtituerit: hodieque ſupereſt aliquovſque integra, quæ Tungros, inde per pontem Moſæ impoſitum ad Vbios ducebat. Commeantium verò frequentiâ factum eſt, vt coli cœperit, & ædificijs augeri traiectus iſte Moſæ; cui Druſus fortaſſe munitiones addiderat; quandoquidem conſtet, per Moſam flumen, per Albim, per Viſurgim, per Rheni ripam, quinquaginta ampliùs caſtella excitâſſe. Ac tandem retento à traiectu nomine, Traiectum vrbs non ignobilis euaſit. *XLII. Etiam Traiecti exſtruit templa.* *Quæ viæ militares.* *Flor. l. 4. c. 12.* *Oppidi conditor fortè Druſus.*

Hoij B. Virginis ædem Maternus conſtruxit (ait autor Chronici Belgici) quæ ob hoc dicitur altera eccleſia, ad radicem montis; vbi & vſque hodie altare, quod ipſe erexit de lapide Tartaro, ſeruatur intactum ante fontes; ante quod Theoduinus epiſcopus ſepultus eſt. Hæc ille: ſed altaris iſtius nulla certè hodie memoria eſt. Huc ad Maternum ſe recepit Treuir quidam adoleſcens nomine Ioannes, ſenatorij ordinis; qui ſpes omnes in rebus humanis ſitas, parenteſque ipſos relinquens, ad vitæ ſanctioris inſtitutum anhelabat. Illum præceptionibus adeò ſalutaribus inſtituit Maternus, vt integerrimam deinceps vitam proximè ædem ſacram egerit. Porrò ſi Huionum, ſiue Hoium in Arbone monte quondam ſitum fuerit, quod ſanè ſuprà non improbauimus; hancce Marianam ædem ſuburbanam fuiſſe dicendum erit. Quod à vero non videtur alienius: quandoquidem apoſtolorum exemplo, pro temporum ratione, tutius fuerit Materno, ſedem deligere humilem ſub abruptâ rupe, & ab vrbano ſtrepitu ſemotiorem. Sed populum poſtea, ſeu religionem ædis, ſeu amnis opportunitatem ſecutum, relicto paulatim arduo monte, deſcendiſſe in conuexam vallem. Hæ ſunt coniecturæ. Ceterùm illa poſitio templi Materno placere viſa eſt, qui eamdem Namurci, Dionantique delegit. *Maternus Hoij templum ponit:* *ibique agit B. Ioannes eius auditor.*

Dionantum quippe vrbs iam tum erat, longo ſitu, in anguſtâ valle, Moſam inter & abruptas rupes; cui à Dianâ nomen fuiſſe commemorant. Hodie certè antrum vrbe mediâ oſtentatur, quod Dianæ ſacrum fuiſſe quondam, vulgus affirmat, & redditis oraculis celebratum. Ipſe locus is eſt, qui famæ fidem faciat. Exterminatâ impietate, ſincerum Numinis cultum aggreſſus ſtabilire Maternus, *Dionanto nomen dedit Diana iſthic olim culta.*

Memmium

Memmium habuit adiutorem, Catalaunorum apoſtolum; quem ſacer mentis impetus extra diœceſis ſuæ fines Dionantum abduxerat. Communi conatu cùm inſeris bellum indixiſſent, geſſiſſentque feliciter, ædes ſacras condiderunt ſinguli, & conſecrârunt; Virgini parenti Maternus, Memmius protomartyri Stephano: hanc beati Memmij hodie vulgus appellat. Proximè Dionantum, vbi in Moſam influit Leſſia, templum aliud magnæ Dei matri conſtruxit Maternus, vbi iam Præmonſtratenſium cœnobium cum eius imagine miraculis celebratâ viſitur.

Leſſiæ templũ

Namurcum etiam ſigna Chriſtiana intulit, vt illato bello cacodæmonem iſthic quoque ſua mendacia miſeris mortalibus, ceu oracula venditantem profligaret. Eius quippe ſimulacrum nomine Nam venerationi fuiſſe, ab antiquo fama eſt. Quod adueniente Materno cùm obmutuiſſet, & nulla deinceps redderet oracula; amplexi Chriſtiana ſacra incolæ, Nammutum appellitarunt: ex quo vrbi Namuco primum, deinde Namurco parua litterarum mutatione manſerit nomen. Ita ferunt: nulla eius à veteribus fides eſt. Quamquam ſub hoc tempus oracula toto penè terrarum orbe, obmutuiſſe conſtet. Porrò Dei parenti ædem ſub arduâ item rupe poſuiſſe Maternum, ac dicâſſe, nemo ambigit. Infixam intimis animi medullis dulciſſimam matrem circumferebat: vtilitatem enim laboribus ſuis nullam, nullam eorum fructibus perennitatem ſperabat, niſi eius auſpicijs.

Nam idolum aduentu Materni obmuteſcit.

Ædem Dei Matri ponit.

Walcuriæ ſementem ſacram vbi ſecundo Numine ſparſiſſet, eidem optimæ matri templum erexit; quod eius illuſtrâſſe fertur ſtatuâ, quam ſuis ipſe manibus effinxerit: prodigijs poſtea nobilitatam in hanc noſtram ætatem narrabimus. Cennacum præterea ſecundo Chriſtianæ veritatis ſemine excoluit, & poſito pariter templo ſanctiſſimæ Virgini ſacrauit. Haſterienſem eccleſiam alij, alij Andainenſem adiungunt: ſed hanc apoſtolorum principi Petro conſecratam. De nonnullis alijs plerique affirmant, quibus cùm fides non omnino certa ſit, præterire placuit. E quibus omnibus indubitatum certè relinquitur, ingentem ex Materni laboribus extitiſſe fructum: vt eiuſce gentis vniuerſæ apoſtolus merito habeatur. Magnum, & ſupra humanum illi fuiſſe pectus oportuit, qui tres celeberrimas ciuitates, vaſtiſſimoſque earum fines animo ſic complexus eſt, vt nuſquam paſſus ſit labores ſuos deſiderari. Prodigio ſanè admirabili probat hoc Ægidius. Nam vno, eodemque Paſchatis die, Treuiris, Agrippinæque, ac Tungris, ſacris operatum eſſe teſtatur. At hominem in prodendis mirabilibus rebus iuſto leuiorem fuiſſe non poſſum non ſuſpicari. Apud me fidei plùs inuenit Harigerus; quòd & antiquitati propior ſit, & quæ inuenit, expenderit iudicio maturiori.

item Walcuriæ, & Cænaci, Haſteriæ, Andaini &c.

Waſſeburg. l.3. Antiq: Joãnes Robertiim S. Huberto.

Mirum.

XLIII. An. 130

Ceterùm eccleſiam Tungrorum cùm annis fermè tricenis adminiſtrâſſet ſapientiſſimè Maternus: Treuiros verò tot annos rexiſſet, quot dies in ſepulcro iacuerat exanimis; rectè factorum gloriâ plenus, palmam exſpectabat; cùm aliquando noctis ſilentio ad loca ſacra ſupplicatum progreſſus, ſub orationem prolixiorem leui ſomno ſuccubuit: ſocioſque Eucharium, & Valerium videre ſibi viſus eſt, illo conſpicuos habitu, quo diuinam rem peragere Pontificio ritu conſueuerant. Corônas ſinguli capite geſtabant roſis, lilijs, miràque gemmarum varietate contextas. Eiuſdem artis, ac decoris tertiam manibus præferebant, oſtentabantque Materno, ad idem inuitantes laborum præmium; quo fruiturum tertio die pollicebantur. Materno ſomnum excuſſit nuntij lætitia: ſimulque ſenſit ipſe vim lethalis languoris. Quare aduocato nocturnæ ſupplicationis comite; eius adminiculo domum ægrè ſe recepit: ac familiaribus omnibus nuntium ſibi longè optatiſſimum expoſuit: ſed altero die coactos in conuentum, qui adeſſe poterant, diſcipulos omnes extremùm monuit, in ſuſcepto Chriſtianæ vitæ inſtituto conſtantiam tenerent, & relictâ rerum mortalium inanitate, cæleſtium deſiderio magis in dies accenderentur. Magnâ audientium omnium auiditate ſermonem in noctis medium protraxerat.

Mortis imminẽtis Maternus admonetur diuinitus.

traxerat, (nocturnos ſcilicet conuentus agebant primi Chriſtiani, quo minore periculo) reliquum pſalmis, hymniſque ſacris cum familiaribus exegit: quando ſub auroram tertiæ diei audita eſt è cælo vox Maternum aduocans. Ille mox ſumto ſanctæ Euchariſtiæ viatico, poſtquam diſcipulis omnibus benè precatus, vale extremum feciſſet, animam Deo ritè commendatam ſanctiſſimè exhalauit XVIII. Kal. Octobris. Agrippinæ mortuum vult Ægidius; & cum neotericis nonnullis inſigne prodigium ſubiungit. Accepto beatæ mortis nuntio Agrippinam Treuiri, Tungrique properârunt: & ſinguli cum Vbijs cōtendentes, ſacras cariſſimi parentis ſui exuuias ſibi vindicabant. Cumque alteris nemo cederet; in medium ſe conuentum dedit venerandâ ſpecie quidam ſenex: angelus poſtea creditus eſt. Qui ad concordiam hortatus, controuerſiam omnem huic euentui ſuaſit permitti. S. pontificis corpus imponeretur cymbæ; quæ â littore repulſa, ſi aduerſo Rheno ferretur, Treuiris cederet victoria; Tungris, ſi ſecundo: at ſi ſubſtitiſſet immota, ſacrum ſibi depoſitum retineret Agrippina. Quibus dictis è conſpectu abijt. Placuit omnibus poſita lex, quamquam non perinde omnibus æqua videretur. Sed è cælo miſſam nemo dubitabat; eoque nec audebat detrectare. Statim ac permiſſa eſt amni cymba; nemine mortalium impellente, in aduerſos fluctus niti cœpit. Vno omnium iudicio cauſa Treuiris addicta eſt. Qui Dei munere læti, S. epiſcopi corpus in vrbem ſuam illatum, depoſuerunt ad SS. Eucharium, & Valerium. Quieuit deinde, vbi hodie S. Matthiæ baſilica cum inſigni monaſterio extra huius iam oppidi mœnia cernitur, eminente ad hanc diem ſupra ſolum marmoreo tumulo, in ſacello ſui nominis ſeptentrionali. Ex quo denique inſequenti æuo, Poppone archiepiſcopo, in maiorem ædem B. Petri tranſlatum eſt. Inſignem ſacratiſſimi illius depoſiti portionem Leodium poſt aliquot ſæcula delatam (de tempore certi nihil habemus) magnâ religione ſeruat, ac veneratur S. Lamberti collegium. Ita magnus ille Tungrenſis eccleſiæ conditor, ac parens Maternus vitam clauſit: aut potiùs in filijs per tot ſæcula propagauit: nam in Chriſto per euangelium ille nos genuit: diſcuſſis ille turpiſsimarum ſuperſtitionum tenebris, Chriſtianæ religionis ſuauiſsimam nobis lucem accendit: ille, quam accepit à principe apoſtolorum, ceu è limpidiſsimo hauſtam fonte, Diuinæ ſapientiæ puritatem huic eccleſiæ tradidit. Eadem illa longo tot ætatum lapſu perſeuerat intaminata. Eamdem nos nobiliſſimi illius herois ſeri nepotes tenemus, veneramur: cæloque fauente in æuum venerabimur. Atque ita, vt Chriſto per Maternum viuimus, ſic Materni viuet in nobis immortalis gloria, nullo vnquam claudenda, niſi æternitate.

Moritur.

Mirabili prodigio

Treuiris ſepelitur

Brouer: l. 2. Ann: Treuir:

NOTATIONES.

FIdem libero, ipſâ præfatione obligatam. Huic libro, ceteriſque deinceps, notationes ſubijcio, nodis, qui occurrent, ſoluendis. Priùs pauca ſcire lectorem, & notare velim. Bonorum ſcriptorum me ductum promiſi ſecuturum. Feci: quantùm licuit. Quo lectori iudicium ſit, in margine vades meos exhibui, vt præſto ſint requirenti. Et primo ſanè hoc libro, & ſecūdo frequētiores ſunt; quòd ita res poſtulare viſa ſit. Non item poſtea. Margines dabo liberiores. Nō quod ſcriptorū deſtituar autoritate: putaui ſatis eſſe lectori indicare, vnde inciperent, vbi deſinerēt, qui res noſtrates conſcripſerunt. Tum vbi res ab aliquo viro ſancto geſtas exordior, profero etiam, quos ſequar duces. Sed vbi ſuis temporibus ſingula reddo, margines rurſum non repleo: quæret autores lector, vbi eâ de re agere occœpi. Chronologos tamē, qui ab orbe condito, vel Chriſto nato hiſtorias ſuas deducunt, ibi ſubſcribo, vbi calamos poſuerūt: nec enim aliter operæ pretium fuit; quandoquidem ſub ipſa initia lucis perparum ſubinde ipſi dederint.

dederint. Ipſis porrò notationes quo faciliùs ad ſua loca referat lector, varias adſcripſi notis. Quæ prima eſt, & in margine poſita; ipſum notationum ordinem oſtendit, & in margine præterea reſpondet aſtericis hiſtoriæ inſertis. Tum annum noto, ad quem notatio pertinet. Numerus denique notis Romanis perſcriptus, ipſius libri partem ſignat. Diſtinctionis enim gratiâ, in partes libros ſingulos ſecui; & numeris ſectiones in margine notaui.

1. Anno Christi 52. XXXIII. Cvm filio. Huic Symmetrij nomen datum eſſe volunt, ſextumque comitem Salmenſem fuiſſe, & Romæ martyrij palmam adeptum. De nomine parum refert. At fidem non facilè martyrium inueniet. Romanus enim ille martyr Symmetrius captus fuit, cùm in æde, quam apud Praxedem Pius pontifex dedicârat, ſacris operaretur: & ſecuri percuſſus eſt, mandante Antonino Pio auguſto. At pontificatum Pius non inijt ante annum ſequentis ſæculi quinquageſimum octauum. Plùs ergo centum annis vixiſſe debuerit Symmetrius, poſtquam ad vitam reuocâſſet Eucharius. Commenti fortaſſis anſam imperitioribus præbuerit Babolenus abbas Stabulenſis, quando ad ſuos Româ ſancti Symmetrij corpus, quaſi in patriam aduexit: vt ſuo loco narratur. At mihi vero ſimilius eſt, religione potiùs in martyrem, quàm in ciuem caritate factum id à Baboleno. Verùm vanius etiam eſt, ipſum Salmenſem fuiſſe comitem: vti & illud; quod alij per hæc ipſa tempora, de Tungrorum regibus, ducibuſque; item Lotharingiæ ducibus, comitibuſque Louanij, Namurci, & alijs ingerunt: cùm (vt doctè notauit Bucherius noſter diſput: hiſtor: §. 21.) omnia hæc loca Romanorum imperio tenerentur, iſtis nominibus, & titulis necdum auditis. Et qui in ijs eminebant, primores tantùm, & ſenatores, à Tacito appellantur, ſtirpe quidem olim regiâ, ſed iam regno exutâ. Scio comites, ac duces ſub imperatoribus poſterioribus fuiſſe; ſed Romanos, non barbaros, eoſque non dominio, aut loci alicuius proprietate ſic dictos; ſed officio: quales antea fuerant legati prouinciarum, aut proconſules; in quorum hi locum ſucceſſiſſe videntur.

2. Anno 90. XXXIX. Materno. Quandoquidem omnes vno ore fateantur, inquit Baronius, in Martyrolog. 14. Septembris hunc fuiſſe ſancti Petri apoſtoli diſcipulum: profectò neceſſe eſt dicere, duos eiuſdem nominis eiuſdem Colonienſis eccleſiæ epiſcopos fuiſſe; maiorem hunc, de quo iam agimus, Petri diſcipulum: & minorem, qui vixit imperante Conſtantino; interfuitque concilio primo Arelatenſi, vt eius acta ſignificant. Cuius etiam meminit idem imperator in litteris ad Melchiadem Romanum pontificem: quas refert, Euſebius, lib. 10. Ipſi enim, ac collegis epiſcopis delegata eſt cauſa Cæciliani epiſcopi Carthaginienſis. Quia tamen in tabulis epiſcoporum Colonienſium, quas deſcripſit Demochares l. de ſacrificio miſſæ, vnus tantum adnumeratur Maternus: hunc hiſtoriæ nodum alijs ſoluendum relicturus erat Baronius, niſi Lindani epiſcopi Ruremundenſis permouiſſet autoritas, vt binos ſtatueret Maternos. In eâdem eſt ſententiâ Molanus 14. Sept. Cui prorſus aſſentiri debeo, niſi fidem omnem velim derogatam vniuerſæ noſtræ antiquitati.

HISTO-

HISTORIARVM ECCLESIÆ LEODIENSIS

LIBER SECVNDVS.

POſtqvam Maternus, tertius è S. Petri principis apoſtolorum diſciplinâ, Germaniæ totius inferioris apoſtolus, abijt ad palmam, nobiliſſimis honoratæ ſenectæ laboribus partam: prouinciam ærumnis, periculiſque plenam exceperunt hoc, quo ſequuntur ordine:

An. 130. I. Materno mortuo.

IV.	S. AVSPICIVS *	*VIII. Idus Quintiles*
V.	S. CELSVS, alijs SERENVS	*VII. Kal. Martias*
VI.	S. FELIX	*VII. Kal. Apriles*
VII.	S. MANSVETVS	
VIII.	S. CLEMENS	
IX.	S. MOSES	
X.	S. MARTINVS	*XIV. Kal. Sextilis*
XI.	S. ANASTASIVS	
XII.	S. ANDREAS	
XIII.	S. RVSTICVS	*prid. Id. Oct.*
XIV.	S. AVTOR	*XIII. Kal. Sept.*
XV.	S. MAVRITIVS, alijs FABRITIVS, aut potiùs FABITIVS	*Nonis Nou.*
XVI.	S. FORTVNATVS	
XVII.	S. BASSIANVS	
XVIII.	S. MARCVS.	

9. epiſcopi quindecim ordine Treuiris ſuccedunt.

Quorum omnium nihil ad nos præter nomina, palmaſque tranſmiſit antiquitas: ipſa certamina occuluit. Quamquam enim Auſpicium Romanæ Sanctorum tabulæ confeſſorem indigitent: nihil tamen prohibere cenſet Bucherius, quo minùs multa pro Chriſto ab impijs hominibus paſſus, ad confeſſionis conſtantiam, martyrij quoque palmam adiunxerit. Nam omnes, quos nominaui, epiſcopos efferatâ in religionem Chriſtianam gentium immanitate ſublatos volunt ante annum quinquageſimum: longius tamen alij ſpatium tribuunt. Inclareſcebat nimirum ſplendidis incrementis Chriſtiana res, & inuidos impietatis oculos lucis ſuæ puritate perſtringebat. Horrendùm ergo deſæuijt illa tempeſtas, inuoluitque dubio procul etiam Tungros: quibus & partos fuiſſe Chriſtianâ fortitudine triumphos, non equidem dubito. Sed in tenebris latent apud mortales, quos tantâ maiorum gloriâ fortaſſis indignos Deus iudicauit: nullo interim inuictiſſimorum heroum detrimento: quos ſi qua hic obliuionis obtexit nebula, facilè compenſat, quâ inter cælites illuſtrantur, æterna claritas.

Sæuit perſecutio.

Iſtud porrò mirum iure videatur, qui factum ſit, vt ſuis Tungri faſtis illos, quos iam recenſui epiſcopos, non adſcripſerint: cùm ſucceſſores octo proximè ſecutos in ſuas tabulas retulerint. Neque profectò dici poteſt, tanto tempore, præſertim adeò ſæuis turbinibus concitato, ſine capite eſſe voluiſſe. Equidem arbitror, illos quindecim epiſcopos Tungris æquè præfuiſſe, ac Treuiris. Quod enim malum naſcentes illas eccleſias diuulſiſſet, breui poſt denuò iungendas? Sed cùm omnia tempeſtatis ſæuities perturbârit; breuiſſimoque tempore ſinguli tenuerint epiſcopatum, atque adeò nullum fortaſſe Tungris Chriſtiani præſulis officium præſtiterint;

Quare hi Tũgrẽſibus non annumerati.

rint; vel ignorauit poſteritas, maiorum ſuorum parum ſtudioſa; vel ſuis non cenſuit inſerendos: atque ita parum prudenter eam ſibi gloriam detraxit. At nos, quemadmodum iure noſtros opinantur, ita recenſuimus vniuerſos, ne ab Apoſtolis ducta nobilis illa ſeries epiſcoporum interrumperetur.

II. Navitvs. Marco Treuiris ſucceſſit NAVITVS anno ſecũdi ſæculi octogeſimo, vel (vt alijs magis arridet) toto ferme ſæculo ſeriùs. Sunt enim, qui malint, eccleſiæ clauum non tenuiſſe Nauitum ante annum tertij ſæculi ſeptuageſimum tertium. Neutrum affirmare mihi animus eſt; quandoquidem dubitanti manum certus dux ab antiquitate nemo prætendat. Faciliorem tamen fateri cogor illam ſententiam, quæ epiſcopis quindecim, non quinquaginta dumtaxat annos, ſed centum quadraginta tres relinquit. Ita quippe liquidior rerum, ac temporum ratio fluere videtur. Quamquam inter inhumanitatem, ac ſupplicia teterrimorum tyrannorum, qui naſcentẽ orbe toto rem Chriſtianam extinguere plus quàm barbaricâ ſæuitie moliti ſunt, non vſque adeò mirum fit, plures epiſcopos intra breue temporis ſpatium cogi. Nauitum ergo (quem ei voluerit lector, annum adſcribat) decimum nonum Treuiri, Tungri * ſecundum inter ſuos preſules numerant. Illi ſucceſſere

* 2. & ſeptẽ alij Tungrorũ epiſcopi.

III.	S. MARCELLVS.	*Prid. Non. Sept.*
IV.	S. METROPOLVS.	*VIII. Id. Oct.*
V.	S. SEVERINVS.	*XII. Kal. Ianu.*
VI.	S. FLORENTIVS.	*XVI. Kal. Nou.*
VII.	S. MARTINVS.	*XI. Kal. Iul.*
VIII.	S. MAXIMINVS.	*XII. Kal. Iul.*
IX.	S. VALENTINVS.	*XVII. Kal. Aug.*

Nihil præter nomina. Qui omnes vnde orti, quid præclarè geſſerint, quamdiu vixerint, ignorare ſe fatetur Harigerus, quamquam hortante Notgero epiſcopo hiſtoriam ſuam magnâ diligentiâ conſcripſerit. Vnum illud ſupereſt, ſilentio minimè inuoluendum, quod de Martino Tungrenſis eccleſia commemorat. Strenuam eum operam poſuiſſe in Hasbanis ad Chriſtum adducendis; quo nomen Apoſtoli Hasbaniæ promeritus ſit. Aiunt, cùm Horionum contenderet, ab incolis auditum non eſſe; imò contumelijs affectum, iuſſumque faceſſere. Qui puluere pedibus excuſſo receſſit. Sed cùm feſſus in nemore vicino quieuiſſet, ſaxum, cui fortè initi voluit, emollito ſinu fertur ſedentem recepiſſe. Manſere diu ſigna: ſed paulatim piâ animi affectione peregrini fragmenta ſibi auferentes, ſedilis omnem formam confuderunt. Sola hodie oſtenduntur pedum veſtigia. Lux præterea eo loci non infrequenter inter noctis tenebras viſa. Ægroti multi, maximeque febrientes ſanitatem recuperant. Hæc paucula ſuperant de Martino. Interciderunt ceterorum omnia: præter illuſtre virtutis teſtimonium, quod addito Sancti nomine, poſteri detulerunt.

Molan. 21. Iun: & Martini Haſbanorũ Apoſtoli. miracula.

Nulla ergo fides habenda heſternis neſcio quibus ſcriptoribus, qui nullo certo autore ab antiquitate petito, imprudenter de ſingulorum genere, vitâ, ſepulcro, ſua commenta, veriùs ignorantiam iactitant. Meam equidem fateri; nudaque tot ſanctorum epiſcoporum nomina proferre, in illâ naſcentis eccleſiæ caligine non pudebit, poſt multa magnorum virorum exempla. Flodoardus in eccleſiâ ſuâ Rhemenſi longè nobiliſſimâ affirmare non erubeſcit, poſt B. Sixtum S. Petri diſcipulum atque Sinicium, vnum dumtaxat inueniri præſulem Amantium, ad imperium vſque Conſtantini. Nauſea fit recenſenti alias eccleſias eamdem cladem perpeſſas. Quare cùm pleniorem, quàm multi alij hiſtoriam habeamus; eâ contenti, mendacia, vel incerta, pro veris, aut certis non venditabimus.

Flodoard: l. 1. c. 5.

III. Politica res æquè ignota. Verùm neque politici Tungrorum ſtatus multo liquidior eſt curſus. Temporum calamitates hiſtoriam, vt ferè fit, perturbarunt: & hiſtorici, quamquam certè non pauci, breuitate ſuâ nimiâ tenebras non ſatis diſcuſſerunt. Proferam tamen è

rebus

An. 130.

rebus Romanis in Belgicâ, & Germaniâ inferiore geſtis; quod erui poterit: tum ne anni ſupra ſeſquiſæculum viceni decurrantur vacui; tum etiam, quandoquidem non eccleſiæ ſolius, verùm etiam totius gentis res mihi ſumſerim ſcribendas; vt perſpiciat lector, quàm abſint à vero, quæ de regibus Tungrorum, ducibuſúe, & rebus per illos perpetratis, paſſim obtrudunt commentarij vernaculi.

An. 195. *Iul. Capitolinus.* Pertinax à Taufio Tungro occiditur: *Ælius Spartianus.* ſuccedit Iulianus, antè in Belgicâ clarus. *Idem, & Capitolinus.*

Imperij Romani fortunâ iam inde ab Octauio Auguſto Tungri trahebantur; & cum ipſo pacis, belliúe ſortem tolerabant. Delectu abductam eorum iuuentutem probant tum militiæ Romanæ rationes; tum diſertè Iulius Capitolinus in nece Pertinacis Auguſti, anno centenſimo nonageſimo quinto. Ad quem cædendum cùm varia cauſati milites, acri tumultu in palatium irrupiſſent: ipſe verò graui oratione, maieſtateque ſuâ deterruiſſet à ſcelere; Taufius quidam vnus è Tungris, poſtquam lentitudinis milites arguiſſet, haſtam in pectus Pertinacis contorſit. Tum ille precatus Iouem vltorem, togâ caput obuoluit, atque à ceteris confoſſus eſt. Excepit imperium, diebuſque paucis tenuit Didius Iulianus: qui poſt præturam præfuerat in Germaniâ legioni viceſimæ ſecundæ primigeniæ. Poſtea Belgicam ſanctè, ac diu rexerat: vbi Cauchos Germaniæ populos, qui Albim fluuium accolebant, erumpentes repreſſerat, tumultuarijs auxilijs prouincialium. Ob quæ conſulatum meruit teſtimonio imperatoris. Cattos etiam debellauit: ac denique rexit Germaniam inferiorem. Multa hic vides paucis inuoluta; nec à Tungris forſitan aliena. Sed diuinus ego non ſum, aut coniector: plura ſcriptores non prodidere.

Albinus imperiũ in Galliâ capeſſit. *Idem, & Herodianus.*

Imperium Romæ vix Iulianus arripuerat: exercitus in Illyrico Septimium Seuerum, Peſcennium Nigrum in Oriente, Clodium Albinum in Galliâ ſalutârunt imperatores. Eò hunc miſerat Commodus imperator, ex Bithynia, quam adminiſtrauerat magnâ fide. Hic cùm fuſis Friſijs Tranſrhenanis ingentem nomini ſuo gloriam apud Romanos, iuxtà ac barbaros peperiſſet; Cæſaris ei nomen Commodus obtulit, dandique ſtipendij, ſimul & coccineo pallio vtendi facultatem. Quibus omnibus ille prudenter abſtinuit. At vbi denique Iuliano cæſo, Seuerus Româ potitus, bellum aduerſus Peſcennium parauit; ſatis tutum non eſſe ratus Albinum à tergo relinquere cum viribus omnibus Gallicis, Britannicíſque; ad imperij conſortium inuitauit. Libenter honorem admiſit Albinus, lætus citra pugnam, & diſcrimen vllum compotem ſe voti factum. Sed inſidias in caput ſuum à Seuero ſtructas cùm deinde comperiſſet, in ipſum Peſcennij iam victorem bellum mouit. Vicit admodum ancipiti prælio Seuerus: cæſóque in acie Albino, ſæuijt multis cædibus in Gallorum, Hiſpanorúmque proceres, Albinum ſecutos: cui poſt mortem diu, conſtanterque fidem ſeruabant. At ille inſtitutâ proſcriptione, filijs tantùm reliquit, quantùm imperatorum nullus.

An. 199. à quo occiditur. *Spartianus.*

IV.

An. 236. Germani Rhenum trãſgreſſi Gallias vaſtant: *Herodianus.* *Lãpridius.* An. 237. *Ado.* Maximinus vlciſcitur. An. 262. *Trebellius Pollio.* Gallieni ignauiã.

Hic Galliarum fuit ſtatus ad annum ducenteſimum triceſimum ſextum; quo Germani Rhenum, Danubiúmque tranſgreſſi, Romanos in fines hoſtiliter intrârunt; oppugnârunt exercitus ripis inſidentes, & triſti incurſione Gallias vexârunt. Quibus opem laturus, cùm Parthico bello confecto, M. Seuerus Alexander imperator aduenisſet anno ſequenti, ab exercitu ſuo apud Moguntiam cum matre Mammeâ (fuiſſe Chriſtianam vult Ado) cæſus eſt dolo Maximini. Salutatus imperator Maximinus, ſignis trans Rhenum illatis, magna clade Germanos profligauit. Quies hinc Gallijs fuit ad Gallienum vſque; quando viſum eſt eius ignauiâ ruere Romanum imperium. Cùm enim ludicris, & helluationi vacaret; néque aliter remp. gereret, quàm cùm pueri fingunt per ludum poteſtates: ex omni parte barbari fines Romanos irruperunt. Néque vlla ipſi reip. cura fuit. Et cùm ei nuntiatum eſſet Ægyptum deſciuiſſe, dixiſſe fertur. Quid? Sine lino Ægyptio eſſe non poſſumus? Cùm autem vaſtatam Aſiam, & elementorum concurſionibus, &

Scytharum incurſionibus, comperiſſet. Quid? inquiebat: ſine Aphronitris eſſe non
poſſumus? Perditâ Galliâ arriſiſſe, ac dixiſſe perhibetur: Non ſine trabeatis ſagis
tuta reſp. eſt? Inſania illa eſt, non in principe, non in homine ferenda. Vt membro-
Idem. rum omnium nullum ſit homini prorſus neceſſarium; quæ tamen corpori ſalus,
Zoſimus, imò quod denique reliquum erit corpus, ſi omnia ſingillatim reſcindi membra pa-
Aurelius teris? Age dic, hominum ignauiſſime, ſi ſine Ægypto, ſine Aſia, ſine Gallia ſtare
Victor, reſp. poteſt; ruituram putas imperij tui maieſtatem, ſi comeſſationibus tuis, ac li-
Eutropius bidinibus vno die reiectis, ad ſuſtinendam remp: animum applicaueris? Vtinam
l. 9. alios hodie plurimos non turpior dementaret inſania? Si priuato hac æſtate vnius
Ado. agelli fructus perierint; ſi munitiuncula principi ab hoſte erepta: euerſas ille fortu-
nas omnes deplorat: princeps, & vniuerſa cum principe multitudo; ſauciam im-
medicabili vulnere publicam rem perire conclamat. Contrà ſi vitia graſſantur,
exulant virtutes, Dei cultus, ſacraque violantur; nullum ſentitur vulnus; incolu-
mis, & tuta creditur reſp. At ſi Chriſti nomine gloriamur, ita ſentiamus neceſſe eſt:
virtute, Deique cultu nullum reip: firmius eſſe munimentum.

Ea porrò vecordia Gallienum in tantum contemptũ per vniuerſum imperium
adduxit, vt exercitus ſinguli ſuos deligerent imperatores, qui tyranni appellati
ſunt, numero triginta. In Gallijs ſumſit imperium Poſtumius: quem Tranſrhe-
nani limitis ducem, & Galliæ præſidem iuſſerat Valerianus; virum in bello fortiſ-
ſimum, in pace conſtantiſſimum, in omni vitâ grauem; vſque adeò vt Saloninum
Poſtumius in Gallijs rẽ R: reſtituit. filium ſuum in Galliâ poſitum eidem Gallienus crederet, quaſi cuſtodi vitæ, &
morum imperialium inſtitutori. Verùm Gallis omnibus Gallieni ignauiam aſ-
pernantibus, deferentibusque imperium; Agrippinæ Saloninum obſedit, occidit-
que. Septem, vel vt alijs placet, decem annos imperauit: ſubmotiſque omnibus
Germanicis gentibus, Romanum in priſtinam ſecuritatem reuocauit imperium,
An. 269. *Pollio.* & conſumtas pænè prouincias ingenti virtute, ac moderatione recreauit. A Po-
ſtumio in Galliâ Lollianus, Victorinus deinceps, poſtremò Tetricus imperârunt.
Quos omnes diuinitus datos exiſtimârunt; ne cùm illa peſtis Gallienus inauditâ lu-
xuriâ impediretur, venerabile hoc Romani nominis imperium euerterent Germa-
ni. Nihil enim validum adeò, firmumque, quod non grauibus concutiatur moti-
bus, & in vltimam non admodum ægrè ruinam impellatur, ſi prouidi principis vi-
gilantiâ, fortitudineque deſtituatur. Contrà ſic imbecillle nihil eſt, & periculoſis
labefactatum concuſſionibus, quod eius conſilio, ſapientiaque non vſque adeò dif-
ficulter ſuſtentetur. Ciuium fortitudinem acuit principis ſapientia; quam exar-
mat ignauia, & quibuſuis hoſtibus proſtituit atterendam.

V. Neque tamen à tentandis finibus abſtinuerunt vnquam barbari. Celebrari in-
Fl: Vopiſcus primis ſub hæc tempora cœperunt Franci. Nam L. Domitius Aurelianus, (quem-
Frãci audiri incipiunt. admodum mihi autor eſt Flauius Vopiſcus) priuſquam ad imperium anno ſæculi
huius ſeptuageſimo primo eueheretur, apud Moguntiam tribunus legionis ſextæ
An. 271. Gallicanæ, Francos irruentes, cùm vagarentur per totam Galliam, ſic afflixit, vt
ſeptingentis interemtis, trecentos captos, ſub coronâ vendiderit. Atque anno ſep-
An. 279. tuageſimo nono cùm M. Aurelio Probo ad imperium euecto gratularetur ſenatus,
ſic acclamauit: Tu Francicus, tu Gothicus, tu Sarmaticus, tu Parthicus. In eodem
ſenatus conuentu inter Probi laudes, hanc Statianus ſententiam dicens, inſeruit:
Quæ mundi pars, quam ille non vincendo didicerit? Teſtes ſunt Marmaridæ in
Africæ ſolo victi; teſtes Franci inuijs ſtrati paludibus; teſtes Germani, & Alemani
longè à Rheni ſubmoti littoribus. Antiquiſſimam hanc, nec explicatiorem inue-
nio Francorum memoriam.

VI. **Barbari Gallias vaſtant.** *Vopiſcus* Grauior fuit ſub eadem tempora Wandalorum, Sueuorum, & Alanorum in
Gallias irruptio, duce Chroco Alemanorum rege. Quos Moguntiam, Metaſque
delere,

delere, Treuiros obſidere, percuſare Galliam vniuerſam auſos, Probus ſtatim ac imperium adeptus erat, domandos ſibi propoſuit. Anno octogeſimo tanta illic prælia feliciter commiſit, vt à Barbaris per Gallias ciuitates ſexaginta nobiliſſimas recuperârit. Et cùm iam latè per vniuerſas Gallias ſecuri vagarentur: cæſis propè quadringentis millibus, qui Romanum occupauerant ſolum; reliquias, quæ fortaſſis etiam maiores erant, vltra Nicrum fluuium, & Albim remouit. Contrà vrbes Romanas, & caſtra in ſolo barbarico poſuit, firmauitque præſidijs. Francos inſuper prælio fudit: diuerſarumque gentium reges nouem ad pedes ſuos compulit ſupplices. Deinde cùm Proculus, & Bonoſus apud Agrippinam imperium vſurpâſſent, omneſque ſibi Britannias, Hiſpanias, & Braccatæ Galliæ prouincias occupâſſent, barbaris auxilia ferentibus; debellauit Probus: & Gallias imperio reſtituit. Quantas clades paucis verſibus inuoluimus! Intactos euaſiſſe Tungros noſtros, mihi credibile non eſt, graſſante per omnes Gallias tantâ barbarorum colluuie. Sed nihil magis explicauere ſcriptores.

Entrop: l. 9 Greg: Turo: Aimoin:
An. 280. Eos debellat Probus: Itē Francos: *Zoſimus, Vopiſcus.*

VII. Ad imperium Diocletiani venio; quod ex vaticinio mulieris Druidis capeſſiuit anno octogeſimo quarto; vt lepidè narrat Vopiſcus. Nam imperante Gallieno, vel certè Claudio, cum Diocletianus apud Tungros quâdam in cauponâ moraretur, in minoribus adhuc locis militans; & cum Druide quâdam muliere rationem conuictus ſui quotidiani faceret; atque illa diceret: Diocletiane, nimiùm auarus, nimiùm parcus es: ioco, non ſeriò, Diocletianus reſpondiſſe fertur: Tunc ero largus, cùm imperator fuero. Subiecisſe ſtatim Druis fertur: Diocletiane, iocari noli: nam imperator eris, cùm Aprum occideris. Riſit Diocletianus: &, vt animum tegere ſolitus erat, tacuit. Semper tamen ex eo tempore in animo habuit imperij cupiditatem, paucis tantùm familiaribus vaticinij conſcijs; aproſque in venationibus, vbi fuit facultas, manu ſuâ ſemper occidit. Denique cùm Aurelianus imperium accepiſſet, cùm Probus, cùm Tacitus, cùm ipſe Carus; dicebat Diocletianus: Ego ſemper apros occido; ſed alter ſemper vtitur pulpamento. Denique cùm Aurelius Numerianus Apri prætorio præfecti ſcelere periſſet; milites Apro ante ſigna, & principia protracto; Diocletianum ſalutârunt imperatorem. Qui eo cæſo ait: Tandem Aprum fatalem occidi. Nullam verò aliam fuiſſe ſibi cauſam occidendi manu ſuâ Aprum, aliquando dixit; niſi vt impleret Druidis dictum; & ſuum firmaret imperium. Ex his porrò ſe putat efficere Hubertus Thomæ, in ſuo de Tungris commentario; Tungros Diocletiani tempore nondum fuiſſe Chriſtianos; quandoquidem ſupereſſent Druides. Ridiculè. Sic enim neque Romæ, neque alibi terrarum Chriſtiani fuiſſent; vbi tum paſsim flamines, & publici ſuperſtitionum ſacrificuli adhuc viuebant; imò in honore erant: ſed ſacra, pro ſuo in illa odio libenter conuellit homo turpiſsimus.

An. 284. Diocletinus imperator; *Vopiſcus.* ex vaticinio Druidis feminæ,
Aprum occidit.

Porrò Diocletianus ſecundo poſt initum imperium anno, cùm per Galliam agreſtes, ac latrones, Bagaudæ appellati, ducibus Heliano, & Amando, agros latè popularentur, & nonnullas vrbes tentarent; Maximianum in imperij Collegam adſcitum, aduerſus illos in Gallias immiſit, atque per eum leui negotio inconditam agreſtium hominum multitudinem compeſcuit. Quo bello cùm Carauſij Menapiæ ciujs virtus eminuiſſet; Belgicum, Armoricumque mare pacandum accepit, quod vnà cum Saxonibus Franci infeſtabant. Francorum ſanè virtutem, & diffuſam latè multitudinem ſatis mirari non poſſum. Qui cùm irruptionibus fermè quotidianis Rhenum imperij Romani limitem tentarent: in Oceanum ecce ſeſe infundunt. Imò imperante Probo magnam nauium copiam nacti, totam Græciam conturbârant: ait Zoſimus. In Siciliam quoque delati, & Syracuſas adorti, magnam ibi cædem ediderant. Tandem cùm in Africam appuliſſent, ac reiecti fuiſſent, adductis Carthagine copijs; nihilominus domum redierunt, nullum paſsi

An. 286. *Aurelius Victor; Eutrop: l. 9. Pompon: Lætus, Add.* Maximianus in Gallijs Bagaudas domat. Mira Frācorū: *Zoſimus id Probo.*

detrimentum. Ceterùm Corauſius & ipſe piraticam exercens, audito ſibi necem à Maximiano parari, ſumſit imperium: Britanniamque occupauit, ac tenuit annos ſeptem. Bellum mouit in eum Maximianus; quem diutius poſtea hæſiſſe in Belgicâ contra Francos & Alemanos Galliæ ſemper inhiantes, teſtantur qui ei dicti ſunt Panegyrici. Ex quibus Francos, tum in hoſce Belgij noſtri tractus ab eo receptos, ſatis apparet, cùm dicitur: *Tuo, Maximiane Auguſte, nutu, Neruiorum, ac Treuirorum arua iacentia lætus, poſtliminio reſtitutus, & receptus in leges Francus excoluit.*

Panegyric. quos in Belgicam recipit Maximianus:

At creſcente curarum mole, Cæſares adoptauere Diocletianus Galerium Maximianum cognomento Armentarium; Maximianus Herculius Iunium Conſtantium cognomine Chloron: & in ſingulos prouincias omnes partiti ſunt. Cuncta quæ trans Alpes Galliæ ſunt, Conſtantio commiſſa; Africa, Italiaque Herculio; Illyricique ora vſque ad Ponti fretum Galerio: cetera Domitianus ſibi retinuit. Ingreſſus prouinciam Conſtantius, expertus eſt eodem die in Lingonibus inſignem fortunæ varietatem. Improuiſo enim impetu facientibus impreſſionem Alemanis fuſus, ad propinquam vrbem ægrè ſe recepit: & demiſſo fune in muros ſublatus eſt. Ibi nactus ſuorum robur, qui eò antè refugerant, ad pugnam cohortatus, vnà cum ciuibus eduxit: & tam feliciter congreſſus eſt, vt hoſtium ſexaginta propè millia ciderit. Mox etiam Batauiam à Francis occupatam recuperauit. Claſſem in mediterraneis Belgicæ vrbibus ad fluuios ſitis ædificatam in mare ad Geſſoriacum littus deduxit; in Britanniam immiſit: inſulamque vnico prælio Romanis reſtituit circa annum nonageſimum ſeptimum: ac deducto cultore, quidquid infrequens Ambiano, Bellouaco, Tricaſſino, Lingonicoque ſolo reſtabat, inſtaurauit. Hæc paucis inuoluta panegyrici perſtringunt.

An. 291. *Aurelius Victor. Pompon. Lætus, Ado.* Conſtantium adoptat.

Panegyrici. qui Batauiâ Francos pellit. An. 297.

VIII. An. 301. *Baron:* Diocletiani immanitas in Chriſtianos,

Conſecutus altam totius imperij pacem Diocletianus; vt eam dijs ſuis acceptam referebat; ita hoſtes eorum Chriſtianos ſuſcepit omni acerbitatis genere perſequendos. Nam cùm toto principatu multos immaniſſimis tormentis cruciâſſet, enecâſſetque; decimo tamen octauo imperij ſui anno eam Chriſtianorum lanienam inſtituit; vt velitationibus Chriſtianum nomen tentâſſe ſuperiores imperatores dici poſſent: at iuſtum hic, maximeque cruentum conſeruiſſe prælium. Quo vno dumtaxat menſe numerati ſunt ſeptem & decem millia martyrum: vt teſtatur Baronius. Sed illud quoque exploratum habetur, tantùm abeſſe, vt impietas adeò furenti immanitate graſſata, poſthæc temperantiùs egerit, vt alijs quoque adiectis exardeſcens, in dies efferatior viſa fuerit. Subiungit enim Spondanus, in vnâ Ægypto occiſa eſſe toto inhumanæ illius tyrannidis tempore; quæ decem annos tenuit, centum quadraginta quatuor hominum millia: ac ſeptingenta millia in exilium eſſe eiecta. Nec minor in alijs prouincijs ſtrages. Cædibus compleuit Gallias Rictiouarus. Et cùm tantâ ſæuitum ſit immanitate, longè pauciſſimorum ab Eccleſiâ celebrantur triumphi. Piatum Tornacenſes colunt, Quintinum Auguſta Veromanduorum; Victoricum, Fuſcianum, Gentianum, & Firminum Ambiani, Sueſſiones Criſpinum, & Criſpinianum; Macram virginem Rhemi; alioſque paucos alij. Vt ex his ſanè relinquatur, neceſſum eſſe fateri, plurimas, eaſque nobiliſſimas inuictorum Chriſti militum victorias, longâ apud mortales ſilentij nocte vrgeri, *carent quia Vate ſacro.* Sed quos homines ignorant, glorioſis præconijs æternùm celebrat cæleſtis illa Ieruſalem, quæ ignobilem hanc miſerorum mortalium colluuiem, ciuium frequentiâ, & claritudine innumeris partibus antecellit.

Spondanus anno 302. poſteris vix notos.

Fortiſſimis hiſce pugilibus accenſebimus Tungros: quorum ciuitatem, gentemque non ignobilem, ac ſacris addictam Chriſtianis fuiſſe cùm conſtet; non equidem arbitror ambigendum, ſuam eduxiſſe pubem; quæ aduerſus immane illud monſtrum decertaret, fortiterque cadendo nobilem referret palmam: maximè cùm

An. 301. & 2.

Baron. an. 303.

inè cùm Treuiris ageret Rictiouarus, nomini Chriſtiano infenſiſſimus. Quem, quandoquidem in omnes latè Gallias efferatam rabiem effunderet, non facilè quiſquam credet, ſecuros in vicinitate Tungros Chriſtianam colere religionem, paſſurum fuiſſe. Fidem facit ſæuities in Treuiros exercita: quorum vrbs, velut arena quædam, aut veriùs ſpoliarium truculentæ iſtius lanienæ fuit. Et verò tantam iſthic multitudinem cecidiſſe, imò cadendo, de crudelitate carnificum triumphâſſe tradunt; vt hodie fiat ab Eccleſiâ *Treuiris commemoratio innumerabilium penè martyrum, qui in perſecutione Diocletiani, ſub Rictiouaro præſide, ob Chriſti fidem, vario mortis genere necati ſunt.* Ita Romanæ Sanctorum tabulæ. Neque plura præterea reliquit antiquitas, incurſionibus vaſtata barbarorum: vti ſuo tempore demonſtrabimus. Innumerabilem porrò multitudinem à generoſioribus quibuſdam ducibus animatam fuiſſe, nemo dubitauerit. Valentinum vrbis epiſcopum, qui eorum, quos antè recenſuimus, fuit vltimus, & ad hanc tempeſtatem perueniſſe debuit, iiſdem inuolutum fluctibus, æquè ac ſilentio, prorſus animum induco, vt credam. Argumento eſt, quòd ipſum, ſeptemque proximos deceſſores, Martyrum honoribus colat Eccleſia Treuirenſis.

Martyrol: Rom: 6. Oct:
Innumeros Treuiris martyres.
animauerit Valentinus episcopus:

An. 303.
qui iniuſſu Dei ſibi Tũgris ſuccedi vetuit:

Priuſquam in arenam pro Chriſto certaturus deſcenderet Valentinus, Tungros extremùm fortè viſebat; quando mortem præſentiens, Dei afflatu ſacrum pedum in arâ principe depoſuit; propoſitâ diri anathematis pænâ in eum, qui Numinis iniuſſu ſuſtuliſſet. Ipſe breui poſt martyrij palmam conſecutus eſt: quo certamine, quaue arenâ, nihil magis de hoc proditum accepimus, quàm de vllo ſeptem anteceſſorum: quos tamen omnes Tungris primùm ſepultos & Traiectum auectos deinde, affirmant non pauci noſtratium. De Valentino dubitare fas non eſt, cuius ſacrum corpus Traiecti viſitur hodie, coliturque. Martini ſacroſanctæ reliquiæ eâdem in vrbe venerationi ſunt. De reliquis idem ſi haberemus certum, (ſepulcra certè ignorant Treuiri) vero non videretur abſimile, pro Chriſto dimicaturos in campum Tungris deſcendiſſe, fuſoque iſthic ſanguine, glorioſam promeritos eſſe lauream. Atque ita eſſet in promptu cauſa, ob quam hos potiùs ſuis inſcripſerint faſtis Tungri, quàm alios quindecim: eximiumque illud eſſet huius eccleſiæ decus. Quod, niſi per coniecturas, quemadmodum affirmare non poſſumus; ita neque Treuiri poſſunt negare. Ceterùm diu deſtitutos paſtore Treuiros in illâ luporum immanitate, credibile non eſt. Subrogatus eſt Valentino Agricius: neque tamen Tungrorum cathedram inſcendit; vti ſolemne fuerat anteceſſoribus. Valentini abſterruerit inhibitio; donec tranquilliora tempora Tungris epiſcopi deſiderium accenderent. Nec enim æquè diu per Gallias, ac per reliquum imperium, tenuit cruenta hæc tempeſtas.

Tungris ſepultus Traiectũ trãſlatus eſt.
Molã: 6. Febr: 7. & 21. Iunij.

An. 304.
Euſebius.

Nam cùm anno ſupra trecenteſimum quarto imperium abdicarent Diocletianus, ac Maximianus; ſucceſſere, qui Cæſares antea creati, Conſtantius Chlorus, & Galerius Maximianus. In Chriſtianos benignior fuit Conſtantius; eaque cauſâ deferbuit pedetentim immanis ille æſtus, qui Eccleſiam in Gallijs cõcitârat. Nec verò potuit ſtatim, aut debuit edicta priora reſcindere, quando adhuc viuebant autores, potuiſſentque vim tueri ſuorum decretorum. Verùm biennio pòſt, Eboraci moriens in Britanniâ Conſtantius, ſucceſſorem deſignauit filium ſuum Conſtantinum.

An. 306.
Imperat Cõſtantinus:
IX.

An. 307.
& Frãcos vincit.
Perſecutiones Chriſtianorum

Qui anno proximo feliciter imperium auſpicatus, illuſtri victoriâ Francos, & Alemanos fudit: captoſque eorum Reges, cùm magnificum præberet ſpectaculum, beſtijs obiecit, quo ceteros abſterreret tentandis imperij limitibus. Verùm gloriam non paulo nobiliorem ſibi poſtea manſuetudine peperit. Poſt euerſas enim toties ab omnibus retrò imperatoribus ſummâ iniuriâ Chriſtianorum fortunas, ereptas dignitates; poſt illatas indigniſſimâ ſeruitute, miſerandis exilijs, diuturnis

vinculis

vinculis calamitates: poſt innumeram multitudinem longo tot annorum lapſu, vitâ hac immaniſſimè expulſam, cataſtis, equuleis, rotis, ſecuribus, crucibus, ferarum laniatu, flammis: ſecuritatem hic denique Conſtantinus, tranquillitatemque optatam eccleſiæ vniuerſæ indulſit; & iactatam, tantumque non obrutam diris turbinibus Petri nauiculam in tranquillum egregiâ pietate deduxit. Iſtius porrò ſuæ in Chriſtianos humanitatis præmium à Deo recepit vberrimum. Nam quæ prima eius ſit, & longè maxima felicitas; ſacro ipſe Baptiſmate ſuſcepto, in ſortem filiorum Dei cooptatus eſt: tum hoſtibus omnibus feliciter debellatis, magnâ gloriâ triumphauit: ac denique vniuerſum imperium in ſuam vnius redactum poteſtatem, poſtquam ſolidos annos triginta ſapienter rexiſſet, filijs reliquit.

tandem ſedat;

& fit ipſe Chriſtianus.

Eutrop. l. 10.

Eius igitur fide, manſuetudineque recreata eccleſia, & dignitate creſcere cœpit, & palam oſtentare fecunditatem ſanguinis, quem inuictâ fortitudine, gloriâque immortali, pro Chriſto ſuderant laureata generoſiſſimorum martyrum agmina. Pullulauit orbe toto incredibilis Chriſtianorum multitudo: vt iam regi non poſſe videretur ab vno capite Germania inferior vniuerſa. Singulis igitur epiſcopijs ſingulos præfici viſum eſt epiſcopos. Annum notare, quo id factum fuerit, non ita in promptu eſt. Veterum monumenta nos deſerunt. Coniecturas ergo ſequor. Quibus lucem profectò magnam, ſi quis alius, dedit Ægidius Bucherius è Societate Iesv. Illâ nonnumquam vtemur, denſioribus tenebris, cùm ingruerint, illuſtrandis. Hoc indubitatum eſt; Maternum II. Vbijs datum eſſe præſulem ante annum ſæculi huius quartum & decimum; quandoquidem Arelatem ad ſynodum iſto anno profectus ſit. Eodem verò tempore deſignatum eſſe Tungris epiſcopum arbitror: quæ namque ſeiungendi ſorores geminas potuiſſet eſſe ratio? Addo præterea placere magis annum decimum; quòd Ægidius Aureæ vallis, alijque noſtrates aſſerant, Valentini demortui pedum Tungris in arâ manſiſſe intactum annos ſeptem. At martyrio coronatum eſſe poſt annum ſæculi huius tertium vix perſuaderi poteſt, quòd anno quarto cœperit imperare Conſtantini pater, Conſtantius Chlorus, & ipſe Chriſtianorum ſtudioſior: quemadmodum iam narrabamus. Sed neque annum iſtum facilè poſſumus anteuertere, ne longum ſupra fidem ſucceſſoris epiſcopatum proferre cogamur. Relinquitur ergo, vt propius vero videatur, illam epiſcopi Tungrenſis deſignationem ſub annum decimum factam fuiſſe.

Creſcẽte Chriſtianorum multitudine,

An. 310. proprius Tungris epiſcopus creatur,

Conuenerat ad ſuffragia Tungrorum multitudo, ſiue diuturnioris interregni tædio victa, ſeu ex præſidum eccleſiæ decreto; qui aucto mirum in modum Chriſtianorum numero, ſuum tandem Tungris, Agrippinenſibusque ſuum dari paſtorem è republicâ iudicabant. In illum ecce cõuentum ſe medium tulit pulcherrimus iuuenis, (creditus eſt è genijs ſuperis vnus) & SERVATIVM manu cõprehenſum ad aram deducens, pedum in eâ depoſitum ſuſtulit; & poſtquam Seruatio tradidiſſet, ſublimis abijt è conſpectu. Epiſcopum diuinitus deſignatum fauſtis acclamationibus ſalutauit multitudo. Ita ſcripſit Ægidius: ſed nullam in eo fidem meretur, quod cum Sigiberto, alijſque prodidit; Seruatium è Chriſti Seruatoris cognatione procreatum. Cùm enim in tertio gradu cognationis Chriſtum, Seruatium in quarto collocent; huic trecentos vitæ annos affingant neceſſe eſt, quo ad hoc ſæculum deducant. At profectò neque tantam ætatem, neque genus ipſum reticuiſſent Athanaſius, Seuerus, Turonenſis; quando ingentem autoritatem Seruatio illa duo conciliare debuerint, in concilio Ariminenſi: de quo poſtea ſermo erit. Neque id ætatis homo ex vltimo Occidente legatus in Orientem delectus eſſet. Et ipſum Seruatij nomen à gente Hebræa prorſus alienum eſt. Tum ipſe ſe euincit Ægidius, alijque; dum inter Perſidem & Armeniam natum volunt; quò decem tribus nimirum fuerint tranſlatæ. Quaſi verò ex earum numero fuerit tribus Iuda. Denique

Servatius,

non è Chriſti cognatione.

Denique qui illo, quem diximus, cognationis gradu ſe contingebant, quo tandem pacto fieri poteſt, vt è tranſlatis naſcatur vnus, alter in Iudæâ? Eius ergo genus ignorare nos, lubentiùs equidem fatebor. Neque tanto præſuli rebus præclarè geſtis nobiliſſimo, gloriam à falſo velim emendicare. Certius equidem, multoque illuſtrius cognationis cum Chriſto Domino genus illi malim adſcribere, quod & noſtro ingenti bono conſequi omnes poſſumus; & prædicauit ipſe Chriſtus: *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt, ille meus frater, & ſoror, & mater eſt.* Arctior quippe, nobiliorque voluntatis eſt nexus, quàm ſanguinis.

Porrò Seruatium (ita diligenter notauit Molanus) vt apud Athanaſium Latinum legitur, Seuerus Seruationem indigitat. Inter Patres ſynodi Sardicenſis nominatur Sarbatius; in codicibus quibuſdam Gregorij Turonenſis vitiosè ſcriptus eſt Arauarius; & apud Auentinum Azauarius. De quibus lector fuit monendus, ne varijs nominibus eumdem vnum præſulem appellari neſciret; atque in eum ignarus cum Baronio* abiret errorem. Hic ergo ille eſt Seruatius, Tungrenſis eccleſiæ columen, & decus longè maximum. Cuius vt cathedram inſcendit; in ipſius ornatum eo ſtudioſiùs incubuit, quòd præ anteceſſoribus ſuis, vnicam nactus ſit excolendam. Leuiter multa confixere nonnulli ad S. antiſtitis gloriam: quæ nec enarrare, nec refutare quidem animus eſt; quòd eorum vanitatem primo lector ipſe oculo facilè ſit deprehenſurus. Quam verò diœceſi ſuæ nauârit operam, cùm nemo, qui quidem ad noſtram peruenerit ætatem, fide integrâ tradiderit; colligamus neceſſe eſt, ex ijs laboribus, quos eximiâ laude ſuſtinuit pro eccleſiæ totius incolumitate, & gloriâ.

Molan: 13. Maij.

Baron: anno 451. 3.

X. An. 314. Tēdit ad conciliū Arelatēſe Seruatius.

Anno quarto & decimo cùm Silueſter Conſtantino rogante Arelatem Occidentis epiſcopos ad Cæciliani Carthaginiēſis epiſcopi cauſam cognoſcendam aduocâſſet, eò profectum eſſe S. Seruatium, mihi vero ſimile eſt, quamquam nullus ſubſcripſiſſe Seruatius inueniatur. Argumento eſt, quòd Agricius Treuirorum epiſcopus, & Vbiorum Maternus adfuerit, & ſubſcripſerit: adfuit igitur & Tungrorum Seruatius, ſubſcripſitque, pro ſuo in rem orthodoxam animo: etſi nulla hodie ſit in concilij commentarijs eius mentio. Nec enim illibata prorſus eſt fides omnium, quæ è concilijs vulgata hodie circumferuntur. Et in hoc Arelatenſi complurium epiſcoporum nomina deſiderari Baronius affirmat, quos interfuiſſe, certum eſſe vult. Ingentemque planè fuiſſe numerum, ex eo colligit, quòd antiſtites conueniſſe velit ab extremis finibus Occidentis, ex Siciliâ, & Britanniâ. Ac ſubdit magnam eſſe, vehementemque ſuſpicionem, à Donatiſtis corruptum, imminutumque fuiſſe concilium. Auguſtinus certè videtur aſſerere ducentos patres conueniſſe: auget etiam Ado ad ſexcentos. Eodem prorſus modo quamquam concilij Sardicenſis acta nullam habeant eiuſdem Seruatij memoriam, interfuiſſe tamen conſtat, quemadmodum poſtea probabitur. Si his porrò argumentis non euinco Arelate Seruatium fuiſſe: at nec alius (quod mihi maximè propoſitum fuit) euincet non fuiſſe; aut conficiet ex eo epiſcopum anno iſto necdum fuiſſe. Pluribus ergo non contendam: nec immorabor enarrandis concilij actis; quandoquidem neque certum omnino ſit interfuiſſe Seruatium; neque quidquam eo conuentu ſancitum prodatur, quod Tungros attingeret. Annos ergo plures vacuos taciti prætereamus, neceſſe, eſt; donec ad ea deſcendamus tempora, quæ epiſcopos rarâ virtute, ſapientiâ, fortitudine præſtantes requirebant.

Auguſt: contra Epiſt: Parmen: l. 1. c. 5.

Quibus animi non magis ornamentis, quàm præſidijs vt inſtrueret Deus Seruatium, cuius operâ ſtatuerat vti, non ad vnius modò gentis, verùm vniuerſi orbis Chriſtiani ſalutem curandam; ipſi ab vltimo Oriente inuictiſſimum apoſtolicæ fortitudinis exemplum accerſijt. Athanaſius is erat, Alexandriæ epiſcopus: quem cùm Arij ſectatores Euſebiani acerrimū ſenſiſſent iam annos aliquot aduerſarium; omnibusque

Athanaſius Apol: 2. Baronius.

Digitized by Google

Athanaſium Alexandriâ pulſum viſit Treuiris Seruatius.

omnibusq́ue machinis fruſtra oppugnâſſent: anno tandem ſexto & triceſimo, impudenti calumniâ religioſum imperatorem Conſtantinum impulerunt, vt magnanimum Chriſti athletam ſede ſuâ pulſum Treuiros relegaret. Excepit pro tanti viri meritis Maximinus Treuirorum epiſcopus, humanitate ſanè Chriſtianâ; omnibusq́ue caritatis officijs recreare laborauit. Neq́ue ſuis defuit partibus Seruatius: qui non modò vt exulem ſolaretur, ſed vt fortiſſimi pugilis frueretur aſpectu, mutuaq́ue in Chriſto neceſſitudine iungerentur, Treuiros contendit. Ita Deus amicitiâ vincire conſtituerat, qui iunctis deinde animis, eamdem ſinceræ, catholicæq́ue religionis cauſam propugnarent.

XI. An. 338. Reſtituitur Athanaſius:

Poſt annorum duorum, & menſium quatuor exilium; euicit Conſtantinus iunior, vt reſtitueretur Athanaſius; cùm eam parentis ſui, qui diem obierat, fuiſſe voluntatem contenderet. Verùm nulla poterat eſſe Chriſto ad Belial conuentio. Nec impietatem ſuam Ariani ponere, neque Dei cauſam prodere potuit Athanaſius. Noua igitur exarſere bella. Pulſo rurſum Athanaſio, ſubſtitutus eſt ab Arianis Alexandriæ Gregorius. Innocentiæ catholicæ cauſam ſuſcepit protegendam Iulius pontifex Romanus. Et quo Arianorum impudentiam totius orbis Chriſtiani iudicio confunderet, Sardicam (vrbs eſt Illyrico, Myſiæ, Thraciæq́ue contermina) concilium œcumenicum ex imperatorum ſententiâ conuocauit.

An. 341. iterum pellitur:

An. 347. Athanaſ: Apol: 2.

Adfuerunt ex vniuerſo imperio epiſcopi ducenti octoginta quatuor: in his quatuor & triginta Galli; Maximinus Treuirorum, Euphrates Colonienſium, Seruatius Tungrorum, Dioſcolus Rhemorum, Eulogius Ambianorum, Victorinus Pariſiorum, Superior Neruiorum, Victor Mediomatricum, aut Vangionũ, alijq́ue. Quo in conſeſſu damnatis Arianis (qui ſæpius citati, in eum cœtum ſe dare, nedum cauſam dicere, non ſuſtinuerant) Gregorioq́ue abdicare iuſſo, Athanaſij innocentia patrum calculis triumphauit. Verùm alij prætera plurimi antiſtites, orthodoxæ religionis odio ab Arianis indigniſſima paſſi, ſuam cauſam egere, tantâ omnium approbatione, decreuerit vt concilium legationem ad Conſtantium Auguſtum, vt pro ſynodi decretis, epiſcopos, quos eiecerat (in Arianos enim plùs iuſto ferebatur) ad ſua redire pateretur. Datæ ſunt in eamdem ſententiam à Conſtante Auguſto ad fratrem Conſtantium litteræ; quas accepit perferendas Salianus prætor. Legatos deſignauerunt patres Vincentium Capuæ, & Euphratem Agrippinæ epiſcopum: eximio ſanè virtutis teſtimonio. Sed illuſtre dedit hæc legatio & impietatis hæreticæ, & humanæ imbecillitatis argumentum. Profecti enim ad imperatorem legati, Anthiochiæ ſub Paſchale feſtum anni quadrageſimi octaui cùm eum inueniſſent; infami ſcelere calumniam in eos Ariani ſtruxerunt, immiſſo noctu ad Euphratem ſcorto. Sed fraude detectâ; deprehenſus eſt ſycophantiæ totius architectus, Stephanus vrbis epiſcopus, Euſebianorum, ſiue Arianorum ſectator inſignis: eaq́ue cauſâ dignitate ſpoliatus eſt. Offenſus hæreticorum impudentiâ Conſtantius, facilè ſibi perſuaderi paſſus eſt, vt Athanaſius, ceteriq́ue antiſtites in ſedes ſuas, quibus pulſi fuerant, reuocarentur.

Baronius. iterum reſtituitur, Idem epiſt. ad ſolitarios. Theodoret: l. 2. c. 8. in fine 9. & 10.

An. 348. Euphrates ad Cõſtantium legatus, de Arianis triũphat:

XII. mox ad illos deficit.

Verùm quam Euphrates felici illo legationis ſucceſſu gloriam ſibi pepererat, polluit mox pudendâ labe hæreſeos. Credibile eſt, quo tempore legationis munus obibat, crebrâ cum epiſcopis Oriẽtalibus conſuetudine, peruerſis opinionibus imbutum fuiſſe. Adeò periculoſa eſt eiuſcemodi hominum familiaritas. Imprudenter, ac pænè à nolentibus, ſolo velut affrictu, plenis faucibus hauritur peſtis. In veſanam impietatem prolapſus eſt miſer Euphrates: & cuius fidei, conſtantiæq́ue tantùm tribuerat vniuerſus orbis Sardicæ congregatus, Diuinam Chriſto naturam auſus eſt detrahere, turpiter proiectâ, quam tam glorioſè tenuerat, defenderatq́ue, orthodoxâ veritate. Heu! quanto grauius imminet periculum hominibus haud multùm ſupra plebem aſſurgentibus; quando temere, nulloq́ue metu inter eiuſ-

modi

nibdi peſtes agere non reformidant? Næ parum illi ſapiunt, qui publicam rem curandam cùm acceperint, nefariam luem illam, quam nunquam ſatis exterminarent, in imis verſari, hoc eſt graſſari viſceribus patiuntur. Quis non doleat corporibus plerumque plùs timeri, quàm animis?

Ad Athanaſiũ in Gallias.

Poſt Sardicenſe concilium, Naiſſi commorabatur Athanaſius; donec euocante pluribus litteris Conſtante Auguſto, in Gallias iterùm profectus eſt. Hic præſto adfuiſſe vero ſimile eſt nonnullos Galliarum epiſcopos, tanti viri admiratione; quem notiſſima iam hæreticorum maleuolentia celebriorem reddidiſſet; innocentemque pronuntiatum, vniuerſa eccleſia Sardicæ coacta, ſuſcepiſſet tuendum. Seruatius in primis contractam antè, vt ſuprà demonſtrauimus, amicitiam inſigni caritate coluit: & fortè apud Athanaſium agebat; quando reuerſus ex Oriente Euphrates, ad eos venit, & legationis ſuæ ſucceſſum ad Athanaſium retulit. Cumque animo conceptum in Oriente virus ore ſubinde promere, non erubeſceret; acriter obſtitit Seruatius; audienteque, ac probante Athanaſio detrahentem Chriſto naturam diuinam confutauit.

redit Euphrates, *Concil: Agrippin:*

An 349. & animũ prodit.

Nihilominus Athanaſio pluribus Conſtantij Auguſti litteris reuocato, reuerſoque tandem in Orientem anno quadrageſimo nono; cùm Agrippinam rediiſſet Euphrates, honorato Sardicenſis concilij teſtimonio, & legatione obitâ tumidus, eoque audacior factus, quaſi è tripode omnia eius effata eſſent accipienda, liberè cœpit in creditum ſibi gregem ſpargere, quod ipſe hauſerat virus. Seruatius pro ſuo in religionem catholicam incenſo ſtudio, cui faces non exiguas ſubdiderat, vel magni Athanaſij familiaritas, vel ſanctiſſimus ille Sardicenſium patrum conſeſſus; Euphratem quà priuatim, quà publicè monere non deſtitit, ab impijs ſe cœptis abſtineret. Cumque ſurdo canere ſenſiſſet; omnes diligentiſſimè vias obſepſit, ne quà iſtius mali labes ad Tungros penetraret. Verùm quia & nihil vnquam ab eiuſcemodi propinquitate ſatis ſecurum eſt, & populus Agrippinenſis cõtra ſui paſtoris perfidiam opem flagitabat: vnus maximè Seruatius autor fuit, vt epiſcopi Galliarum Agrippinam conuenirent, occurrerentque naſcenti peſti. Magni negotij minimè fuit in eam ſententiam epiſcopos inducere, quibus perſpectus erat Orientalis eccleſiæ ſtatus maximè deplorandus: & Gallias ab omni hæreſum labe hactenus puras hoc malo liberare ſtatuerunt.

Agrippinẽſi Cõcilio.

4 qui interfuerint,

Conuenerunt * igitur ad idus Maias epiſcopi Maximinus Treuirorum, Seruatius Tungrorum, Valentinus Arelatenſium, Donatianus Cabiloniorum, Seuerinus Senonum, Optatianus Tricaſſium, Ieſſius Nemetenſium, Victor Vangionum, Valerianus Antiſſiodorenſium, Simplicius Auguſtodunẽſium, Amandus Argeutoratenſium, Iuſtinianus Rauracorum, Eulogius Ambianorum, Dioſcolus Rhemorum. Legatos miſerunt Martinus Moguntiacenſium epiſcopus, Victor Mediomatricum, Deſiderius Lingonum, Pancratius Biſontiorum, Santinus Articlauorum vel Virdunenſium (quem tamen nonnulli exiſtimant epiſcopum Virdunenſibus datum eſſe ſub annum à Chriſto nato nonageſimum ſeptimum) Victorinus Pariſiorum, Superior Neruiorum, Mercurius Sueſſionum, Diapetus Aurelianòrum, Euſebius Rothomagenſium. In hoc conſeſſu accuſationem inſtituerunt Agrippinenſes, cæterique Germaniæ ſecundæ populi. Accuſationis capita, præter id, quo Chriſtum negâſſe Deum argueretur Euphrates, ad poſteros non peruenerunt. Hoc tantùm: auditis teſtimonijs, cognitáque cauſâ, dictæ ſunt ab epiſcopis ſententiæ. Inter quos Seruatium ita locutum eſſe proditum eſt. *Quid fecerit, quidúe docuerit Euphrates pſeudoepiſcopus, non opinione, ſed veritate cognoui, pro finitimi loci coniunctâ ciuitate: cuique publicè, & domeſticè ſæpe obſtiti, cùm ille Chriſtum Deum negaret, audiente etiam Athanaſio epiſcopo Alexandriæ, & presbyteris, diaconibuſque plurimis. Idcirco cenſeo Chriſtianis epiſcopum eum eſſe non poſſe, quia Deum Chriſtum ſacrilegâ voce negauit:*

dãnatur Euphrates.

neque illum Chriſtianum eſſe iudicandum, qui eiuſdem confinitimus fuerit inuentus. In eamdem reliqui venerunt ſententiam. Abrogato omnium ſuffragijs Euphrati epiſcopatu, ſubſtitutus eſt ex Seruatij potiſſimùm ſententiâ Seuerinus, vir orthodoxâ mente, virtuteque rarâ præditus: de quo nobis aliàs erit ſermo. Euphrates miſerandum noſtræ imbecillitatis exemplum, optimè de eccleſiâ quondam meritus, homo grandis natu, turpiter in hæreſim lapſus, in eâ videtur perijſſe. Nam breui pòſt, animi dolore confectus, cùm mortem oppetijſſet; corpus ſacro indignum ſepulcro, in Rheni fluctus abiectum fuiſſe traditum eſt.

ſuffecto Seuerino, & miſerè moritur.

XIII. Reſpirabat in Gallijs eccleſia catholica, tanto defuncta periculo; ſed in Vbijs maximè, Tungriſque, inuictâ fide, & vigilantiâ SS. præſulum Seruatij, & Seuerini: quando ſequenti anno deſtituta eſt religioſiſſimo ſui propugnatore Conſtante Auguſto: quem Magnentius exercitus legatus ſumto per Gallias imperio, interfecit; & quo principatum ſuum firmaret, cùm iam non ignoraret maximum copiarum omnium robur, & præcipuas imperij vires eſſe Chriſtianorum; nulla prætermiſit imperatoris Chriſtiani ſigna. Sed Conſtantium cædem fratris Conſtantis vlturum non dubitabat. Pacem, & amicitiâ cum eo tentauit miſſis legatis. Fuerunt ad hoc delecti (inquit Baronius) qui maioris nominis eſſe in Gallijs videbantur epiſcopi, Seruatius, & Maximinus, ille Tungrenſis, iſte Treuirenſis ciuitatis antiſtes: quibus additi ſunt comites duo Clemens & Valens. Quo in itinere cùm Romam fortaſſe tenuerint, exiſtimat Bucherius, opinatos hinc ſimpliciores, illam fuiſſe celebrem, Seruatij peregrinationem ad limina apoſtolorum, pro auertendâ Gallijs Hunnorum incurſione. Quid verò apud Conſtantium effecerint legati, nuſquam proditur. Certè mox graue bellum exarſit. Ceterùm legatos inceſſit cupido videndi Athanaſij, cùm propè abeſſent. Inuitabat ſuauiſſima recordatio contractæ olim tam ſanctæ neceſſitudinis, ac deſiderium fruendi rurſum congreſſu viri tam glorioſis certaminibus celebratiſſimi. Appulerunt ergo Alexandriam: quique de eodem Athanaſio à ſuâ eccleſiâ eiecto fuerant optimè meriti, ab eo, vt par erat, in eccleſiaſticam communionem ſunt accepti. Quâ quidem ex re aduerſarijs nouas in Athanaſium ipſum ſtruendi calumnias anſa ſubminiſtrata eſt: quaſi per eoſdem legatos ſcripſiſſet ad Magnentium Tyrannum, aduerſus Conſtantium imperatorem. Quibus ſe purgare contendit Athanaſius, ſcriptâ ad Conſtantium Apologiâ. Ex Oriente legatos Seruatium, & Maximinum in Gallias reuocauit perturbatus reip. ſtatus.

AN. 350. *Zoſimus in Conſtantio Hiſt: tripart: l. 4. c. 27. Baronius,*

Magnêtius legatum mittit Seruatiû ad Conſtâtium. *Bucherius c. 4 §. 42. & 49.* qui ex itinere deflectit ad Athanaſium:

AN. 351. & 52

XIV. Ingenti apparatu in Occidentê armabatur Oriens: maximiſque tandem vtrimque collectis viribus apud Murſum in Pannoniâ concurrêre, anno quinquageſimo tertio. In hoc primùm bello illud, prô ſcelus, inquit Baronius, velut portentum viſum eſt, crucem contra crucem ferri in prælium, Chriſtique nomen aduerſus Chriſtum in labaro oſtentari; & Chriſtianos in Chriſtianos progredi armatos: ſed quorum alterius partis tyrannus dux eſſet, alterius hæreticus imperator. Non alijs nimirum, quàm his auſpicibus, tantum decebat ingredi nefas. Neque poſteros pudet, alium ducum veſtigijs per eamdem impietatem inſiſtere. Magnentium vicit Conſtantius, ſed victoriâ admodum cruentâ, & infelici. Hoc enim prælio verum fuit illud: Romam ſuis viribus ruere. Cæſa dicuntur ex fortiſſimis in acie quinquaginta millia: quorum præſidio deſtituti limites imperij, nunquam deinceps à barbarorum incurſionibus defendi ſatis potuere. Quos cùm aduerſus Magnentium in Gallias euocâſſet Conſtantius: nullâ re præclarè pro imperatore geſtâ, ad vrbes Romanorum vaſtandas, vt ferè fit, vbi externa aduocantur auxilia, ſe conuerterunt. Ipſamque adeò Coloniam Agrippinam anno quinto & quinquageſimo pertinaci obſidione domuerunt, ac deleuerunt. Quo conſternatus nuntio Conſtantius, cùm Italiam ſibi deſerendam non exiſtimaret,

AN. 353. *Baronius.* Primum inter Chriſtianos bellum. *Zoſimus, Victor, Eutropius. Hiſt tripart: l. 6. c. 1.* Barbari Gallias populâtur, AN. 355. Coloniâ capiunt. *Ammian: l. 15.*

Iulianum

AN. 355.

Iulianum patruelem ſuum, ex Conſtantio Conſtantini Magni fratre natum, VIII. Idus Dec. Cæſarem iuſſit, miſitque ad Gallias tutandas.

Miſſus contrà Iulianus, XV.

Statim profectus, cùm Viennæ Iulianus hiemâſſet, ſub Iulium anni ſequentis Rhemos venit, quò iuſſerat exercitum conuenire; ſententijsque ſuorum auditis, in hoſtem duxit. A ſuperiore Germaniâ bellum inchoauit, vbi potiores hoſtium vires eſſe compererat, vicatim totâ prouinciâ ſparſas. Nam ipſa oppida, non aliter, quàm circumdata retibus buſta barbari declinabant. Obuij copijs omnibus hoſtes certamen commiſere. Verùm ijs ſuperatis victor Iulianus, Agrippinam mouit. Francorum regibus eius fortunâ perterritis, & vrbem recepit munitiſſimam, & reip. pacem reddidit: ſed parum firmam. Hoc enim ſucceſſu lætior Iulianus, cùm per Treuiros abijſſet ad Senones hiematurus; auſi ſunt hoſtes eum obſidere, quamquam irrito conatu. Reliquam hiemem egit Cæſar Iulianus minimè otioſam. Gallias præfectorum, vt plerumque vſu venit, auaritiâ vexatas, recreauit, imminutâ tributorum grauitate. Tum bellum vere reparauit, geſſitque maiore gloriâ. Nam hoſtibus ad Moguntiam magnâ pugnâ profligatis, arma trans Rhenum intulit, & ad pacem petendam compulit barbaros complures. Audacia creuit Francis inferiora Rheni incolentibus, ex abſentiâ Romani exercitus. Vacua præſidijs loca incurſare cœperunt ſpe prædæ. Verùm exercitu redeunte, in munimenta duo ſe abdiderunt, quæ præſidijs deſtituta nacti erant. Non cenſuit diſſimulandum, quamquam hiems iam eſſet, Iulianus. Caſtellum oppidum, quod Moſa fluuius præterfluebat, obſedit. Keſſelium hodie rectè ab Ortelio dici, Ruremundam inter & Venlonam, exiſtimat Bucherius. Ad Tungros ergo populationis iſtius malum pertinuit. Decembri toto, ac Ianuario tenuit obſidium; Francis pertinaciter locum tuentibus. Quos tandem cùm neceſſaria deſtituerent, veritus Cæſar ne obſeruatâ nocte illuni, vinctum gelu amnem peruaderent barbari, fugaque laberentur: milites in amne conſtituit; qui à primis tenebris ad vſque lucem primam, quotidie cymbis inuecti glaciem diffringerent, ne qua fugientibus pateret via. Proſperè ceſſit conſilium. Inediâ, vigilijs fracti, poſtremò deſperatione, barbari deditionem fecerunt: ſtatimque ad Auguſtum Conſtantium miſſi ſunt. Ad eximendos periculo ſocios, ingens Francorum multitudo properabat: audito deditionem factam, retro abijt. Tungris hoc malo liberatis, Pariſios Iulianus hiematum conceſſit.

AN. 356. victis hoſtibus, vrbem recipit.

AN 357. Gallias tributis leuat.

Amm. l. 16. Francos Belgicâ vaſtâtes, *Bucherius c 4 § 5.* Caſtelli

AN. 358. *Amm. l. 17.* arctâ obſidione vincit,

Vt primùm per anni tempeſtatem licuit, ſigna iuſſit reuelli: primoſque omnium aggredi conſtituit Francos, quos nimirum Salios appellabant; auſos olim in Romano ſolo apud Taxandriam ſedes figere. Miſero igitur loco fuiſſe vides Tungrorum remp. toties barbaris hoſtibus obiectam. Ad vrbem vt venit Iulianus, occurrêre Saliorum oratores, hac pactione pacem poſtulantes, vt quos occupârant agros, ſecuri nemine laceſſente, aut vexante habitarent. Iulianum offendit barbarorum ſuperbia; quam cùm putaret caſtigandam; quo barbaros opprimeret incautos, legatos dimiſit, iuſſos ad ſuos referre conditiones perplexas, cum multâ verborum ambiguitate; quaſi reſponſum Tungris exſpectaturus. At verò deſcedentes mox ſecutus eum omnibus copijs, ex improuiſo irruit in gentem imparatam. Quare nullam in armis ſalutem ponentes, ſe, ſuaque vniuerſa dediderunt.

iterum in Taxâdriâ domat:

Tum auſos ſimilia Chamauos adortus; eâdem celeritate, finibus Romanis expulit. At quo certior prouincijs perſtaret ſecuritas, munimenta tria rectâ ſerie quondam impoſita ripæ Moſæ fluminis, ſubuerſa nunc à barbaris, inſtaurauit. Trans Rhenum denique ſigna inferens, magnâ felicitate reges complures ad pacem petendam poſtquam compuliſſet; diſpoſito in limitibus milite, ad hiberna redijt. Miratur hic, nec immeritò Bucherius annales noſtros; tot alioqui narrationibus quamquam malè conſutis inflatos, omnem rerum à Iuliano in finibus

etiâ trans Rhenû.

Bucherius c. 4. § 42

noſtris geſtarum memoriam, & Seruatij cum illo congreſſum; tam profundo ſilentio inuoluere; ac ſi nunquam in Tungris fuiſſet Iulianus: & tamen minimè dubitandum videtur, Seruatium principum colloquijs, ac legationibus inclytum, cum Iuliano ſermonem his occaſionibus contuliſſe. Exterminatis, vt vidimus,

Imperij munimẽta reparat.

barbaris; inferioreq́ue Germaniâ Romano imperio reſtitutâ: ſupererat, vt veteres præterea munitiones reparatæ, nouis irruptionibus obijcerentur. Id aggreſſus anno proximo Cæſar, reſtituit, communiuitq́ue caſtra Herculis, hodie vulgò

An. 359.

Erkelens Gueldriæ oppidulum, Quadriburgum (hodie eſt *Quetdraet* inter Iuliacum & Agrippinam) Triceſimas, Noueſium, Bonnam, Antennacum, & Bingium; quas vrbes antè barbaricus furor exciderat. Quâ in expeditione Tungros rurſum pertranſiiſſe Iulianum equidem exiſtimo, quandoquidem Pariſijs veniret. Sed aberat Seruatius, ad ſynodum profectus œcumenicam.

XV.

Seuerus **Arimini conciliũ. habetur,**

Arimini habebatur in Italiâ: iuſſis eò conuenire ex Illyrico, Italiâ, Africâ, Hiſpanijs, Gallijs, Britanniâ, epiſcopis plùs quadringentis; quorum fermè octoginta Arium ſectabantur. Orientales epiſcopi Seleuciæ in Iſauriâ conuentum habituri erant. Conſtantius imperator, & ipſe Arianus, præfecto Prætorij Tauro mandatum dederat, conuentum vt ne ſolueret priùs, quàm conceptis fidei capitibus con-

pro concordia Eccleſiæ:

ſenſiſſent vniuerſi: relegaretq́ue in exilium, quos pertinaciùs comperiſſet aduerſantes, ſi modò denis quinis plures non eſſent. At ſi rem bellè confeceret, pollicitus erat conſulatum: & verò contulit anno ſexageſimo primo. Suas partes eâ callidi-

Catholici pleriq́ue decipiuntur.

tate Taurus egit, vt pleriq́ue epiſcoporum, partim imbecillitate ingenij, partim tædio peregrinationis euicti dediderint ſe aduerſarijs: ait Seuerus. Factaq́ue ſemel inclinatione animorum cateruatim in partem Arianorum conceſſum eſt, donec ad viginti vſque numerus catholicorum imminutus eſt. Sed hi quo pauciores, eo

Reſiſtit diu Seruatius:

fortiùs obnitebantur. Conſtantiſſimus inter eos habebatur Seruatius noſter, & Fægadius Agennenſis epiſcopus. Hos, quia minis, & terriculamentis non ceſſerant, Taurus præfectus precibus aggreditur, & lacrymans obteſtatur, ſequerentur plurium exemplum, autoritatem ſaltem ex numero ſumerent. Ad dies aliquot certatum eſt.

Ad extremum catholicorum candorem cepit hæreticorum vafrities. Propoſitâ enim ab Arianis conditione, euincitur, vt adderent catholici, quæ addenda profeſſioni putarent: præbituros ſe in his, quæ eſſent adiecta, conſenſum: tolleretur modò VSIAE nomen; quandoquidem omnibus libris ſacris nuſquã inueniretur,

S. Hieron. aduerſus Luciferianos

& ipſe tandem cedit,

& ſuâ nouitate multos non parum perturbaret. De vocabulo vno pertinaciter adeò diſceptandum, minimè videri: ſatis futurum veritati orthodoxæ, ſi rem ipſam probarent omnes, admitterentq́ue cõcordibus ſentẽtijs. Quibus tandem etiam conſenſere Seruatius, & Fægadius; qui ambo ſoli in tanto illo cœtu catholicas partes velut humeris ſuſtinere videbantur. Si veritas quippe ſtaret; totum orbem vnius vocis gratiâ in ſeceſſiones, & ſchiſmata abire non debere iudicârunt. Alia mens patrum ad eam diem fuerat; qui perſpectâ clariùs hæreticorũ fraude, pro retinẽdâ voce illâ, viribus omnibus contenderant. Alia profectò & ipſius populi fuit: ve-

ſublato nomine Vſiæ,

luti Deo eccleſiã ſuam ita ſuſtentante. Nam vbi ſublato VSIAE nomine, conceptæ à Seruatio, & Fægadio profeſſiones edi cœpere, vehemens vniuerſum populum inceſſit fraudis alicuius ſuſpicio. De quo cùm frequẽtes, & liberiores voces increbeſcerent; Valens Murſenſis epiſcopus, qui eam profeſſionem conſcripſerat, præſente Tauro Prætorij præfecto, profeſſus eſt ſe Arianum non eſſe, & penitus ab Arij blaſphemijs abhorrere. Res ſecretò geſta opinionem vulgi non extinxerat.

Itaque aliâ die conuenientibus epiſcopis; & populi magnâ multitudine; Muſonius epiſcopus prouinciæ Byſantinæ, cui propter ætatem primæ ab omnibus deferebantur, ita locutus eſt. Quæ per ora vulgi iactata ſunt, & ad nos vſque perlata, pa-

Iam medio hoc conſeſſu legi præcipimus: vt quæ praua ſunt, & à quibus aures, animique noſtri abhorrent, omnium vnâ voce damnentur. Reſponſum eſt ab vniuerſis epiſcopis: placere. Itaque cùm Claudius epiſcopus prouinciæ Piceni, blaſphemias, quæ Valentis eſſe ferebantur, legere ceteris iubentibus cœpiſſet: Valens ſuos eſſe negans, exclamauit, & dixit: ſi quis negat Chriſtum Deum Dei filium, ante ſæcula ex patre genitum; Anathema ſit. Quâ Valentis profeſſione cœtus omnis mirum quantùm recreatus, vno ſtatim ore ſubiunxit: Anathema ſit. Perrexit Valens: ſi quis negat, inquit, filium eſſe patri ſimilem, ſecundum ſcripturas; Anathema ſit. Omnes pariter reddiderunt: Anathema ſit. Tum Valens: ſi quis dixerit creaturam eſſe filium Dei, vt ſunt creaturæ ceteræ; Anathema ſit. Similiter reſponſum eſt; Anathema ſit. Si quis dixerit de nullis exſtantibus filium, & non de Deo patre; Anathema ſit. Anathema; omnes conclamârunt. Si quis dixerit: erat tempus, quando non erat filius; Anathema ſit. In hoc verò cuncti epiſcopi, & tota populi multitudo plauſu magno, & quodã animorũ tripudio, Valentis vocem exceperunt. Quod ſi quis à nobis fictũ putat, inquit Hieronymus; ſcrinia publica ſcrutetur: plenæ ſunt certè eccleſiarum arcæ; & recẽs adhuc rei memoria. Superſunt homines, qui illi ſynodo interfuerunt: & quod veritatem firmet, ipſi Ariani hæc ita, vt diximus, geſta non negant. Sic ille. Cùm ergo vniuerſi Valentem ad cœlum laudibus tollerent, & ſuam in eum ſuſpicionem cum pœnitentiâ damnarent: multa præterea alia, quæ ambiguæ fidei videbantur, ad pronuntiationem eiuſdem Claudij, qui antè legere cœperat, Valens condemnauit. His ita geſtis concilium ſoluitur: lætique omnes reuertuntur ad prouincias. Idem enim bonis omnibus curæ fuerat vt Oriens, atque Occidens communionis ſibi vinculo necterentur.

fraude Arianorum.

Verùm diu ſceleta non latent: & cicatrix malè obducta, incocto pure dirumpitur. Cœperunt mox Valens, & Vrſacius, ceterique nequitiæ eorum ſocij, egregij nimirum Chriſti ſacerdotes, palmas ſuas iactare; dicentes; ſe filium, non creaturam negâſſe, ſed ſimilem ceteris creaturis: notâ hæreticis perfidiâ; quibus verbulum quaſi per cuniculos immiſſum ſatis eſt ad ſanciendam impietatem, quam grauiſſimis ſententijs diſertiſſimè damnârint. Sublatum erat VSIAE nomen, quo veluti validiſſimo telo conficiebantur. Ingemuit ergo totus orbis, teſte Hieronymo: & Arianum ſe eſſe miratus eſt. Eæ nimirum præſtigiæ hæreticorum eſſe ſolent, quorum inſidias ſanctiſſimi quique non facilè, niſi ſummâ prudentiâ viteut. Fraudem præſenſerat anno ſuperiore Hilarius Pictonum epiſcopus in Phrygiâ exulans; ſcriptoque ad Gallicanos epiſcopos de Synodis libro, detexerat; & tamẽ capti ſunt. Adeò ſubdola ſunt hæreticorum ingenia. A quibus ſi ſapientiſſimi, iuxtà ac ſanctiſſimi præſules circumuenti ſunt inuolucris, & ambiguitate verborum; quàm cæci, qui hodie ſibi perſuadent nimium eſſe rigorem eccleſiæ Catholicæ hæreticorũ libros, & colloquia vetantis, grauesque delinquẽtibus pœnas infligentis! quaſi ab omni periculo quilibet è plebe ſecurus eſſe poſſit. Suâ hac ſimplicitate, quæ maiori prudentiâ temperari debuerat, nonnullas nominis ſui claritati tenebras offudit Seruatius. Ex eo tamen lucem magnã conſecutus eſt, quòd Oriens totus, Occidenſque virum ſuſpexit in tot cõcilijs, vbi fluẽtes torrentis more Arianorũ impetus autoritate ſuâ remoratus eſt. Fuit hæc ſecũda Seruatij in Italiã, ac fortè etiã Romam profectio.

quæ ſe impudẽter prodit.

Hæretici ab omnibus cauẽdi.

Bucher: c. 4. §. 55.

Cùm rediſſet, fraudemque hæreticorum, ac periculum videret: reliquum vitæ tempus, partim murum ſe pro domo Dei opponendo aſsiduis concionibus, partim intimâ cum Deo familiaritate obtinendâ traduxit integerrimè. Fuere, qui ſcripſerint, S. antiſtitem, dum aliquãdo diœceſim obiret, deueniſſe Legiam, ædiculamque condidiſſe eo loco, vbi hodie ſtat eius templum in vrbe Leodienſi: defixoque in terram ſcipione fontem excitâſſe. Ita viri ſanctitatem Deus illuſtrabat.

Legiæ Seruatius ædiculã condit.

Contrà Conſtantius, qui tantâ peruicaciâ, Dei naturam Chriſto detrahebat; ecce

XVI. An. 360.

Digitized by Google

An. 359.

repetente meritas pœnas Numine, æmulū vidit arma parantem, quibus vitam, & imperium eripere moliretur: quemadmodum ſapienter aduertit Baronius. Nullum ſcilicet ſeruandis imperijs munimentum eſt ſincerâ religione ſecurius. Contrà nullam ab hominibus fidem meretur, qui quam Numini debet, non ſeruat. Iulianus ineunte anno ſexageſimo: cùm Pariſijs adhuc ageret in hibernis, ab exercitu ſalutatus imperator, reluctanti ſimilis, quamquam antè non obſcuris ſignis ambitionem ſuam prodidiſſet, imperium ſumſit. Ambitioſorum id ingenium eſt: nil magis volunt, quàm quod nolle ſe conteſtantur. Quibus acquieſcere, odium interpretantur; amorem, & beneuolentiam, vim facere. Celſiore iam fortunâ Iulianus, multiſque fiduciâ lætior, ne intepeſceret militum ardor, neúe remiſſus ipſe argueretur; legatis ad Conſtantium miſsis; in limitem egreſſus eſt Germaniæ ſecundæ: & omni apparatu bellico comparato, Obtricenſi Moſæ oppido appropinquauit. Traiectum ad Moſam interpretatur cum multis alijs Goropius: opinaturque vocem Latinam Traiectum à Tungris voce patriâ *Tricht* nuncupatum. Et quia Traiecti nomine bina fuerunt oppida, alterum inferius apud Batauos, ſuperius alterum in Tungris; hoc *Oppertricht* hoc eſt ſuperius Traiectum, & ſyncoptos *Optricht* vocârunt; Ammianus autem Obtricenſe Moſæ oppidum appellauit, eorum vernaculam ſectatus: illud *Wtertricht* hoc eſt exterius Traiectum, & acciſè *Wtricht* nominârunt. Tungros igitur etiamnum Iulianus pertranſierit. Neque credibile videtur, Auguſtum recèns creatum à Seruatio ſalutatum non fuiſſe.

Amm: l. 20. Iulianus imperator ſalutatus.

per vrbē Traiectū Goropius in Aduat.

Rheno deinde tranſmiſſo, regionem ſubitò peruaſit Francorum, quos Atthuarios vocabant, inquietorum hominum, licentiùs etiam tum percurſantium fines Galliarum. Quos nihil hoſtile metuentes adortus, nimiumque ſecuros, quòd viarum difficultate, inter ardua montium, nullum meminiſſent impreſsionem feciſſe principem; leui negotio ſuperauit: cæſiſque plurimis, aut captis: ceteris ſupplicibus ex arbitrio pacem dedit; ratus id è re futurum Romano limiti. Vnde reuerſus pari celeritate, firmatis per Rheni ripam præſidijs, ad vſque Rauracos venit. Et locis recuperatis, quæ olim barbari intercepta retinebant, vt propria; iiſdemque maiore curâ firmatis, Viennam hiematurus abſceſſit. Vbi dum totus eſt in conſilijs retinendis, confirmandique principatus, vt à ſuis partibus neminem alienaret, Chriſtianum animum ſimulabat, cùm iam pridem paucis conſcijs à pietate deſciuiſſet. Aruſpicinæ, augurijſque intentus, & ceteris, quæ ſemper amauere deorum cultores; palam tamen Chriſtiani principis obibat munia. Atque adeò VIII. Id. Ianuarias, quo epiphaniam Domini celebramus, ingreſſus eccleſiam, Numine ſolemniter adorato diſceſſit. Verùm poſt legationes vltro, citroque miſſas ad Conſtantium, cùm in apertum bellum res prorupiſſet; ipſeque Iulianus penetrâſſet in Illyricum: tum denique, quod in Gallijs omnino tutum non crediderat, quæ Chriſtianorum ſacrorum erant retinentiſsimæ, perſonam auſus eſt ponere: vt ſcribens ad Maximum, diſertè in hunc modum affirmet: *Deos publicè, & palam colimus: & totus mecum exercitus pietatem amat. Nos apertè boues immolamus: dijs gratias agimus multis hecatombis.* Quâ quidem impietate meritus eſt in omnem poſteritatem apoſtatæ nomen; & imperio, quod mox vniuerſum ſuſcepit moriente Conſtantio; ſpoliari anno tertio & ſexageſimo. Sic Enceladi illius veſania ipſum laceſſere Deum auſi, æquiſsimo iuſtitiæ diuinæ proſtrata fulmine, de ſupremò rerum humanarum vertice præcipitauit, diro infelicis immortalitatis pondere opprimenda.

totum Rhenum luſtrat.

Amm: l. 21. Chriſtianum ſimulat.

An. 361. ac tandē ſe prodit apoſtata.

Iulianus epiſt: ad Maximinum.

An. 363. & perit.

XVII.

Eius imperium poſtquam menſibus paucis tenuiſſet Iouianus, deuenit ad Valentinianum. Hic adſcito in imperij conſortem Valenti fratri commiſit Orientem; in Occidentem ipſe venit, vt curas inter ſe partiti, labanti imperio ſubuenirent. Tum enim, velut occinente claſsico, per vniuerſum orbem Romanum, exortæ gentes ſæuiſsimæ, limites ſibi proximos perrumpebant. Perſarum rex Armenias

An. 364. Valētinianus imp.

An. 365. Amm: l. 26.

manus

manus iniectabat. Thraciam diripiebant latrocinantes Gotthorum globi. Auſtoriani, Mauricæque aliæ gentes Africam infeſtabant. Picti, Saxones, Scoti, & Attacotti Britannias ærumnis vexabant continuis. In Pannonijs Sarmatæ graſſabantur. Gallias, Rhetiasque ſimul Franci, Alemani, aliæque nationes Tranſrhenanæ populabantur. Aduerſum Tranſrhenanos variâ fortunâ complures annos decertauere Romani; dirâ, & frequenti clade Galliarum, quæ potiſsimùm Rheno propiores erant. Valentinianus anno duodeſeptuageſimo, cum Gratiano filio, quem Auguſtum creauerat, tranſgreſſus Rhenum, fœdâ clade barbaros affecit. Nihilominus numquam ſatis domitos, nec ab irruptionibus ceſſaturos, cùm ſatis intelligeret: anno ſequenti Rhenum omnem, quà longè protenditur ab ipſis Rhetijs ad vſque Oceanum, magnis molibus communiuit, caſtra extollens altiùs, turresque longâ ſerie locis opportunis: nonnumquam etiam trans Rhenum collocatis munitionibus, barbarorum fines perſtrinxit. Immani profectò molimine: verùm parine rei Romanæ emolumento, non facilè dixeris; quandoquidem annis propè ſingulis imperij fines barbari peruaderent. Vt in illis non immeritò miremur vel mortis contemptum, vel ſobolis fecunditatem; quando tot acceptæ clades incurſionibus non abſterruerint. Ab ipſo ducere opes, animumque ferro, & ſtragibus videbantur.

An. 368. trans Rhenum victoriā refert.
An. 369. ripāque eius omnem munit.

XVIII. Innoteſcunt Hunni: Sigonius l. 8. quibus moribus.

Sed noua denique, & ſæuiſsima tempeſtas ab Aquilone incubuit; concuſsitque Romanum imperium, ac tandem peſſumdedit. Hunni, gens prioribus ætatibus incognita, demum ſub hæc tempora orbi Romano ſaltem famâ cœperunt innoteſcere. Vltra Mæotim paludem Scythiam Aſiaticam habitârunt, omnem feritatis, & barbariæ modum tranſgreſsi. Infantibus genas altiùs ferro lacerare moris fuit, vt pilis ſuccreſcentibus hebetatis, imberbes ſeneſcerent. Firmis membris, & opimis ceruicibus inſigniter deformes. Vitâ verò ſic aſperi, vt neque igni, neque ciborum condimentis vterentur: ſed radicibus herbarum agreſtium, & ſemicrudâ carne veſcebantur, quam inter femora ſua, & equorum terga ſubſertam, breui fotu calefaciebant. Ædificiorum apud eos vſus nullus: ſed vagi montes, ſiluasque peragrantes, pruinas, famem ſitimque perferre diſcebant. Veſtes ſibi vel è lino, vel è ſiluestrium murium pellibus conſuebant. Tunica collo inſerta non antè ponebatur, quàm in panniculos diuturnâ carie diffluxiſſet. Galeris curuis capita, crura hœdinis corijs tegebant. Rudes calcei liberum impediebant inceſſum. Itaque ad pedeſtres parum erant expediti pugnas. Equis propè viuebant affixi, duris quidem, ſed deformibus: & mulierum in modum iiſdem interdum inſidebant. In his & commercia exercebant; & cibum, potumque, ac ſomnum, & conſilia capiebant. Sine ſedibus fixis, ſine lare, ſine lege, vagabantur cum carpentis. Infidi, inconſtantes, mutabiles ad omnem auram, in furorem præcipites, honeſtatis, turpitudinisque ignari; bilingues, nullius religionis, aut ſuperſtitionis reuerentiâ obſtricti, auri cupidiſſimi. Hæc igitur gens tam fera, ac barbara, Mæotide palude ſub hoc tempus tranſmiſſâ, in Scythiam Europæam traiecit; & Alanorum nationem, magnâ ſtrage editâ, ad belli ſocietatem adegit. Erant iam pridem in Scythiâ Getæ, ſiue Gotthi, populi paulo mitioribus, quàm Hunni, moribus præditi. In hos tantâ vi ſe intulerunt Hunni, vt ſedibus ſuis coacti cedere, nouas circumſpicere cœperint. Nulla tutior viſa, quàm trans Iſtrum, intra fines Romanos. A Valente Auguſto precibus impetrârunt alij: aſtu ſecuti ſunt alij anno ſeptuageſimo ſexto. Hinc denique labes, ac ruina imperij. Nam velitationibus primùm, & populationibus Romanos euentu non infelici aggreſſi ſunt: creſcente tum multitudine, Valentem ipſum magnâ clade fuderunt anno ſeptuageſimo octauo: rebusque in dies ſecundioribus, ingentem vniuerſo imperio conſternationem iniecerunt.

Pulſi ab illis Gothi,
An. 376. veniunt in imperium:
An. 378. Valentē fundunt.

XIX.

Nec leuior Hunnorum terror inceſsit omnes, qui victricibus armis, fulguris

inſtat, tot indomitas nationes, Iſtrum inter & Rhenum incolentes percellebant. Si enim in Thracijs Gothi, ſi Transrhenani per Gallias, armorum ſuorum terrorem latè incuſſerant; multò magis vniuerſos Hunnorum nomen terruit: quos tot immanes illæ nationes, Romanis adeò terribiles, ſuſtinere non poterant.

Peccatis flagellum parabatur.

Dei nimirum parabatur flagellum, quo licentia mortalium in deſignandis quotidie flagitijs caſtigaretur. Aberramus quippe cæco iudicio miſeri homines: qui, cùm ciuitates, prouincias, regna, imperia, aliàs florentiſsima, præcipitate videmus aduerſis caſibus; cauſam omnem reijcimus in principum ignauiam, factiones populum in diuerſa ſcindentes, potentiam hoſtium, innumerabilium barbarorum ferociam, immanitatemque. Verùm certè imperat in cælo Deus: ille Deus fortis, & Zelotes; cuius numine, ac prouidentiâ cùm vniuerſa temperentur; quis ſanè iudicare poſsit, impunitos relicturum homines perduelles, & violati omnis Diuini

Amos: 3.

iuris, ac humani reos? Negat diſertè Propheta, futurum in ciuitate malum, quod non fecerit Dominus. Qui ex eodem ore minas non inanes fulminat: *Viſitabo ſuper vos, omnes iniquitates veſtras.* De vniuerſo Romanorum imperio ad me non

Saluian: l. 4.

Barbari Gallis minùs mali.

pertinet. Gallis ſanè (quod mihi propius eſt) multo modeſtiores fuiſſe his temporibus Hunnos, Gipedes, Francos, Saxones, affirmat Saluianus; qui doctiſſimo calamo Gallorum peccata pluribus libris deſcripſit. Crederet hoc quiſpiam de immaniſsimis barbaris, niſi autorem haberemus grauiſſimum? Quæ Tungrorum fuerint peccata, neſcimus. Aiunt noſtrates nonnulli, pulſum eſſe Tungris Seruatium, quòd principum non ſectaretur aulas, & inglorius in ciuitate ſuâ deliteſceret. At verò epiſcopum toto orbe, dum viueret, celebriorem, numquam habuit hæc eccleſia. Pœnam addunt irrogatam; præter ipſum excidium, mare longiùs abſceſsiſſe, quaſi damnaret, & auerſaretur infauſtas terras, & impietate infames: quod ſuprà iam oſtendimus eſſe merum commentum.

XX.

Turon: l. 2. hiſt: c. 5.

Ad pœnitentiam ſuos hortatur Seruatius.

Ceterùm nihil potiùs exiſtimauit Seruatius ad auertendam, quæ imminebat à barbarorum feritate, peſtem; quàm ſi Deo tolleretur iraſcendi cauſa, vitijs exterminatis. Hoc dicendi ad multitudinem ſibi ſumſit argumentum: inſolitaque animi vehementiâ cohortari cœpit, vt deteſtati priorem vitam, ad meliora conuerterentur. Immanem illam trans Rhenum barbararum gentium colluuiem, ceruicibus impendentem, quaſi manu oſtentabat; quæ decernente Numine pœnas infligeret, niſi reſilirent à flagitijs. Et ne conficta viderentur terriculamenta; diuinitus edoctus, ſeriò denuntiabat, non modò funeſtam omnium Galliarum vaſtitatem, ſed ipſorum Tungrorum excidium vltimum, niſi maturè ſaniora amplecterentur conſilia. Is erat totius imperij ſtatus; vt quiuis ſatis intelligeret protenſam in verbera iam vibrari ſupremi Iudicis manum. Fidem ergo non difficulter inuenit vaticinio Seruatius: ſed non æquè conſilijs ſuis perſuaſit. Pauci meliora cogitârunt. Non abiecit animos, aut ſuorum curam bonus paſtor. Cùm negligere propoſitum

Illam ipſe ſubit.

præſidium, deſperationeque torpere vniuerſos animaduerteret: quod operâ ſuâ, laboreque poſſe ſperauit; ſuis quantumuis negligentibus, ſalutem curare conſtituit. Ieiunijs ergo, vigilijsque, atque acerbioribus alijs ſupplicijs corpus afflictâs, non ſecus ac ſi promeritas aliorum peccatis pœnas in ſe vellet excipere, crebro lacrymarum imbre perfuſus, Dei miſericordiam deprecabatur, ne barbararum nationũ immanitati Gallias permitteret: ſed Tungros in primis deleri ne pateretur. Verùm mente diuinitus illuſtratâ, ſentiens Numen peccatis populi grauiter infenſum, preces non admittere; non propterea meliora omnia deſperauit. Romam proficiſci placuit: quo adiunctis ſibi principum apoſtolorum patrocinijs, quæ ſuppliciter à Deo flagitabat, faciliùs obtinere mereretur.

Supplicaturum it Romam.

An. 382.

Sigibertus hinc incipit.

Neceſſarijs igitur omnibus ad iter comparatis, poſtquam populo ſuo ieiunia, precesque malis publicis auertendis indixiſſet, in viam ſe dedit, exeunte anno (vt equidem opinor) octogeſimo ſecundo:

vitam

Digitized by Google

vitam enim multò longiùs producere non poſſumus, qui eius epiſcopatum putauimus exordiendum ſub annum huius ſæculi decimum. Appoſitè verò mortem his temporibus adſcribimus, quibus primùm in Germaniam inferiorem Hunnos irruptionem feciſſe compertum habemus: de quibus vaticinatum eſſe Seruatium, ſcriptores omnes affirmant. Quod quó modo videatur accipiendum, poſtea explicabo.

Profectus Seruatius ex itinere ad Metenſem epiſcopum diuertit: non Autorem illum ab Ægidio nominatum; quem multo poſteriorem, à Seruatio videri nequiuiſſe conſtat. Seruatij propoſitum laudauit quàm maximè, Mediomatricum epiſcopus ille, quiſquis fuerit: peregrinationiſque comitem ſe perlubenter adiunxiſſet. Verùm quando negotia tantum iter ſuſcipi non paterentur; ſummis precibus à Seruatio contendit, ſuam vt diœceſim in primis Numini commendaret. Quod cùm in ſe recepiſſet Seruatius, Romam perrexit. Hic verò veneratione quàm potuit religioſiſſimâ, ſacrum B. Petri ſepulcrum adijt: & totus ingenti animi ardore procumbens in orationem, nullum reſpirando ſpatium relinquebat. Nec deerant ſuccéturiatæ precibus ſpontaneæ corporis afflictationes; atque potiſſimùm inedia tanta, vt biduo, triduoque ſine vllo cibo permaneret. Tandem diuinitus id reſponſum accepit. In eiuſdem apoſtoli æde ſacrâ, propter aram principem, Chriſtum viſus eſt in regiâ ſede collocatum videre, cælitibusque ſtipatum: quorum principes bini (Petrum & Paulum fuiſſe creditum eſt) è genibus ſupplices Chriſtum modò, modò parentem eius Virginem Seruatio conciliabant. Stabat ad Septentrionem protomartyr Stephanus, ſuoſque Mediomatrices commendabat; quò barbarorum furori ſubducerentur. Quod ſi fixum ſtaret, eam vrbem hoſtibus tradi: ædiculam ſaltem ſacram, in quâ eius reliquiæ colerentur, ab omni intactam iniuriâ ſeruari obteſtabatur. Cui iuſſus eſt Petrus in hunc modum reſpondere: Diuini Numinis decreto ſancitũ eſſe, Gallorũ omnia ſcelera hoſtilibus armis caſtigare: ipſamque adeò Mediomatricum ciuitatem flãmis perdere. Eius tamen precibus hoc tribuendum, vt illæſa ſeruaretur ædicula. Conuerſus ad Seruatium deindè Petrus, idem affirmauit immutabile eſſe diuinæ Iuſtitiæ decretum aduerſus Tungros, qui vltimum peccatis ſuis exitium promeriti dudum eſſent: ipſum verò breui mortalem hanc vitam deſerturum; ne tantas eccleſiæ ſuæ calamitates ſpectare cogeretur. Ad eam ergò maturè iter reuerteret: deligeretque Traiecti potiùs, quàm in vrbe periturâ, ſepulcrum. Munus addidiſſe argenteam clauem, ferunt, ſymbolum poteſtatis in portas cœli, quas ſuis aperiret, quicumque flagellorum tam acerborum denuntiatione, reuocati à ſceleroſâ vitâ, ad implorandam Numinis miſericordiam conuerterentur. Clauem certè argenteã miris poſtea nobilitatam prodigijs, ſeruat in hunc diem, & veneratur eccleſia Traiectenſis. Ceterùm luctuoſo conſternatus reſponſo Seruatius, apoſtoli tamen imperio morem geſsit.

Turon. hiſt. Fran. l. 2. c. 5. & 6.

An. 383.

Triſte accipit è cælo reſponſum.

argẽteam clauem.

XXII.

Ab Hũnis capitur; qui cõtra Maximũ, Gratiano opem laturi.

Gauſfrid. Aſaphen. apud Barõ: 21. Oct.

S. Vrſulam, & ſocias martyrio coronãrunt.

Ad ſuas ſe oues referebat bonus paſtor, in Hunnos iam latè vagantes incidit. Magna quippè rerum inclinatio Gallias vniuerſas concuſsit hoc anno. Cuius principio Maximus Romani in Britanniâ exercitus ductor, Theodoſij quondam commilito, imperium inuadens, in Gallias è Britanniâ per oſtia Rheni prorupit; Gratianum imperatorem Treuiris exactum, Pariſios vſque inſecutus, exercitu eius ad ſe tranſeunte; verſus Alpes fugere compulit. Sed apud Lugdunum dolo interceptum, per Andragathium quemdam interfecit VIII. kal. Sept. Interim in Gratiani auxilium Hunni acciti, Gallijs terrâ, marique imminebant. Mari quidem circa oſtia Rheni, inuictas illas ſanctarum Virginum copias, quæ Vrſulâ duce è Britanniâ nauigabant, exceperunt: & geminâ martyrij, virginitatiſque laureâ coronârunt, vt optimis quibuſque ſcriptoribus placet. Terrâ verò circum Agrippinam

pinam vagabantur populabundi. Et dum Romanus miles vtrimque in imperij viſcera graſſatur, intimaque Galliæ ingreſſus, fines ipſos validioribus præſidijs deſtitutos relinquit: Germaniam inferiorem eoſdem Hunnos veriſimiliter incurſâſſe, ait nonnemo: ac præter cetera, Tungrenſem ciuitatem, etſi amplam tum, (vt Ammianus loquitur) & copioſam, minùs tamen munitam ſi non deleuiſſe, ſaltem vehementer attriuiſſe. Quod ego non ſatis probauerim: quandoquidem diſertè affirmet Ambroſius, Hunnos appropinquâſſe Galliæ; & viciniam mali Gallias vrſiſſe. Si enim Tungros peruenerant, vrbemque clariſsimam attriuerant Hunni; non appropinquârant, ſed penetrârant in Gallias: nec vicinia mali; ſed ipſum iam malum in viſcera receptum Gallias lancinabat. Id verò ille adſtruit, vt compleri cœptum eſſe iſtâ Tungrorum clade Seruatij vaticinium oſtenderet; afferretque cauſam, cuius gratiâ, nullus Seruatio ſucceſſor dari potuerit. At de ſucceſſore laborandum non eſſe, mox probabimus, atque adeò non eſſe quærendam dilatorum comitiorum cauſam. Vaticiniũ autem Seruatij ſatis, ſuperque implebitur poſt eius mortẽ: quemadmodũ fore prædixit apoſtolus Petrus. Hæc verò clades, ſi quæ accepta eſſet à Tungris, accepta profectò eſſet viuente Seruatio: quẽ Româ redeuntem idem ille putat in Hunnos incidiſſe. Cùm in eas regiones nunquam priùs perueniſſe Hunnos certum ſit, quàm inferiorem reliquiſſent Germaniam. Mihi certius ergo eſt, præter terrorem mali nihil ab Hunnis hac populatione ciuitati Tungrorum incuſſum eſſe. Et cur hoc integerrimi præſulis ſanctimoniæ non tribuamus, vt eius orationes, corporiſque afflictationes ſpontaneæ ſaltẽ obtinuerint cladis illius dilationem, ne ſpectaculo tam triſti optimi parentis oculi funeſtarentur, & filijs daretur ſpatium confirmandi animos tam diræ calamitati venturæ.

Tungros non attigerant. *Ambroſ. l. 7. Epiſt. 56.*

Præſidio fuerit ſanctitas Seruatij.

XXIII. Ceterùm vt primùm audijt Maximus iſtam Hunnorum impreſsionem in Germaniam inferiorem: fugiente iam, aut cæſo Gratiano, ſecurus rerum in interiore Galliâ, ſe cum viribus omnibus in hæc loca reuertit, pulſoque barbarorum metu omni, ſedem imperij Treuiris pro anteceſſorum more collocauit. Et ne cum Hunnis denuò redituris fortaſſe congredi cogeretur; eâdem, quâ petebatur artẽ, hoſtem petere ſtatuit. Iuthungos barbaram gentem in Rhetiarum immiſit populationem, quæ Valentiniano Gratiani fratri adherebãt. Non irrito conſilio. Valẽtinianus quippe Hunnos à Galliarum limitibus contra Iuthungos aduocauit: ſeu quòd ita exigeret vicinioris mali neceſſitas: ſeu quòd ille certam cum Maximo pacem dubio bello præferret. Circa Rhetias aduerſus Iuthungos dum graſſantur Hunni, Seruatium Româ redeuntem ab illis interceptum eſſe affirmant hiſtorici noſtrates. Quod ſi verum eſt; nulla ſupereſt diſceptatio de tempore mortis Seruatianæ. Annum quippe alium non facilẽ reperias, quo & vixiſſe potuerit Seruatius, & in itinère Romano Hunnos offendere. Ego certè vt nolim aſſeuerare, & pro certo habere; ita vero nihil inuenio ſimilius. Aliàs dicendum erit barbaros alios Seruatio factos obuios.

Ab illis porrò quicumque demum illi fuerint, in vincula raptum antiſtitem, eripuere mira aliquot prodigia. Locum, in quo detinebatur, lumine ingenti è cælo collucere, viderunt è ſtationibus ſuis excubitores nocturni. Cuius admiratione, cùm ſtudioſiùs ex ipſo quærerent, quis eſſet, quâ ortus gente, quos Deos, quæ ſacra coleret: Chriſtianam prædicare ſapientiam aggreſſus eſt tanto animi ardore, vt radios incenſa facies viſa ſit euibrare. Humano quidpiam amplius ineſſe homini cenſuerunt: ſed tum magis, quando meridie ſub diuo dormientem viderunt ab aquilâ protegi, quæ caſtrorum ſtrepitu nihil territa, ſolis radios expanſis alis frangeret, temperaretque ardorem. Quibus in venerationem verſi, ſanctum præſulem dimiſerunt.

Propter miracula dimittitur Seruatius.

In Vangionibus fontem educit.

Ille cœptum iter perſequitur. Fortè in Vangionibus æſtuans cùm ſitiret, nec humor vllus adeſſet, quo ſaucium ardor reſtingueretur; ante pedes crucis ſignum effinxiſſe

effinxiſſe, prodit Ægidius, ſtatimque fontem antè hac inuiſum emicuiſſe; cuius aquis & ſitim ſedârit Seruatius, & morbis ſuis remedia inuenerint accolæ. Quo factum ſit, vt conſecuta valetudinem vidua quædam, gratitudinis nomine, Seruatio agros ſuos addixerit, poſt aliquot ſæcula; vt quidem opinor: cuius exemplum plurimi poſtea ſecuti fuerint.

Maturato itinere cùm tandem Tungros rediiſſet: ferali nùntio cladis nullâ induſtriâ vitandæ perculit vniuerſos; quando nullum audirent relinqui in tantâ calamitate perfugium. Sed filios cariſſimos excitare cœpit amantiſſimus parens, vt fortitudine Chriſtianâ obfirmarent animos. Ceſſurum in felicitatem immortalem quidquid in hac vitâ ſupplicij præteritis peccatis, iuſtiſsimo Dei iudicio irrogaretur: qui ſemper clementiæ plùs, & benignitatis, quàm iuſtitiæ præfert, quando mortales caſtigat; quandoquidem & pœnæ culpis nunquam non leuiores ſunt, & præter noxiarum condonationem æternum gloriæ pondus operantur. Hæc ſolatia minimè inania, ſuis ſuggerebat vigilantiſsimus paſtor; exemplumque addidiſſet lubens præeundo generosè; & inuicto pectore venturis malis aduerſum ſe tuliſſet. Sed laboribus modum ſtatuere, breuique reddere palmam Deus conſtituerat. XXIV. Tungris relictis.

Quod cùm non ignoraret ſanctus præſul; apoſtolorum principi parendum, eundumque ſibi Traiectum exiſtimauit. Tungris hoc dolorem auxit, acerbiſſimamque concitauit complorationem, non aliter quàm venientis cladis initium aliquod. Neç ſanè immeritò. Beati quippe Martini, ac B. Valentini ſacroſancta corpora, vrbis præſidium non minùs, quàm ornamentum, vnà ſecum auehebat. Imò ſunt, qui prætereà velint ablatos eſſe reliquos ſex epiſcopos: quos ſcilicet Tungris ſepultos fuiſſe contendunt. Eo ciuibus acerbior fuerit luctus. A cariſſimis ergo filijs in eum modum conſternatis, acerrimo animi dolore reuellebatur optimus pater. Et quo mœrentes conſolaretur: Vrget me, inquiebat, imperium Numinis; ac Tungris diutius conſiſtere vetat. Nec veſtrâ, cariſſimi filij, admodum intereſt, abeamne aliò, an hic ſubſiſtam. Breuis eſt inter mortales futura mihi mora. Non victuro mihi locus, at ſepulchro quæritur? Neque quod incumbit in ceruices malum, viuente me irruet. Vt ergo neque vita mea vobis poteſt eſſe vtilis; ſic neque præſentia. Quare ſinite Numini obtemperem; & quò vocat, abeam. Quid verò, abeam? An poſsit disiungere locorum diſtantia, quos tanto mihi coniunxit nexu paterna in Chriſto caritas? Non abeo, mihi credite, filij; non abeo, quem veſtris pectoribus dudum ſincerus amor concluſit: non abeo à vobis, quos intimo pectore ſemper fero. Hærebatis animo meo, cùm per tanta terrarũ ſpatia Romam irem, veſtrâque agerem cauſam apud apoſtolorum principem. Hærebitis deinceps, quamquàm aliò migrem. Et eo magis hærebitis, quo grauiores veſtris capitibus imminent calamitates. Aduerſis germana ſe caritas prodet. Itaque neque ſeiuncta habitatio, neque caſuum venientium acerbitas, neque ipſa denique mors, mei in vos amoris reſtinguet ardorem: multò minùs faciet immemorem. Et quamquam æterno iudici certum ſit, ac fixum, à priore decreto non recedere: ſi quæ tamen apud illum mihi fuerit in cælo gratia, omnibus connitar viribus, vt quæ ingruent aduerſa, eâ feratis animi fortitudine, quæ palmam mereatur æternam. Macti animus, mei Tungri: cæleſti laureâ minores ſunt omnes huius vitæ labores. Dixerat Seruatius: diſceſſum eſt tandem dolore vtrimque pari. Traiectũ migrat, cũ ſanctorum corporibus. Molan. 6. Febr. 7 & 21. Iun.

Parua fuit ſancto præſuli mora Traiecti; menſibus tamen aliquot metienda: quandoquidem eius mors reijcienda ſit in annum ſequentem. Non enim niſi æſtatis fine, & poſt cædem Gratiani (quæ facta eſt VIII. kal. Sept.) aduocati ſunt aduerſus Iutungos Hunni. Atque ita adierit ad ſuos Seruatius affecto iam anno. An. 384.

Vere

Moritur.

Vere igitur anni octogeſimi quarti, cùm fortè ſacris operaretur, ſtetit ad dexterum aræ latus angelus, & proximam mortem nuntiauit. Seruatium ſtatim occupauit modica febris; & tertio die, qui fuit tertius ante idus Maias, viuis eripuit, poſtquam diuinis myſterijs communitus, eccleſiam Traiectenſem animâſſet ad conſtantiam, & vltimum vale feciſſet. Proximè publicum aggerem, hoc eſt viam militarem inhumârunt ſub ipſo Ioue frigido. Permirum ſanè, epiſcopum longè celeberrimum, & non modò de eccleſiâ ſuâ, vel Gallijs omnibus, ſed de vniuerſâ eccleſiâ, quàm optimè meritum, eo loco ſepeliri. Quod quando certum ſit; dubiam profectò valdè facit Ægidij narrationem, quâ vult Seruatium conditum in cryptâ baſilicæ à B. Materno conditæ, in quam & ſuorum deceſſorum ſacras exuuias intuliſſet, Tungris deportatas. Vt falſum ſit de Seruatio: incertum de tot anteceſſoribus, vt Harigero placet: at de SS: Martino, & Valentino dubitari nō debet.

ſepelitur ſub dio.

[illegible] i- [illegible] [illegible] itur. [illegible] cu- [illegible]

Ceterùm quando ſancti præſulis Seruatij funus homines vel negligerent, vel neſcio quo alio pacto tam indignè curarent: ſuſcepit Deus exornandum. Integræ valetudini reſtituit, quotquot aliquâ affecti infirmitate, ſupplices ad ſacrum funus aduoluebantur. Afflictos quoſcumque mortales exciebant miræ illæ curationes; at reliquæ multitudini religionem accendebant genij cæleſtes, quorum pars ſuauiſſimo concentu hominum aures demulcebat: pars ſericum quoddam velum, ſpectantibus omnibus, è ſublimi deferre viſa eſt; & ſuper ſacrum ſanctiſſimi epiſcopi corpus, pro dignitate non ſatis exornatum, reuerenter depoſuerunt. Sanctitatis admirationem hæcce prodigia concitârunt. Auxit non parum, quòd proximâ hieme, ſequentibuſque pluribus, obſtupuerunt vniuerſi. Cùm enim ſæuiente quantumuis brumâ nix cœlo deflueret, terramque altè operiret; veluti quâdam veneratione B. præſulis ſepulcrum nunquam attigit. Excitatâ ergo populorum concurrentium religione, ſacrarium non ſemel opere tumultuario è tabulis ligneis erectum eſt. Sed protinus aut rapiebatur à vento, aut occultâ vi disiectum ruebat; quaſi indignum tanti antiſtitis magnitudine. Cùm igitur annos plùs ſeptuaginta, magno Tungrenſis eccleſiæ bono, gloriâque tenuiſſet epiſcopatum Seruatius, anno huius ſæculi quarto & octogeſimo, III. idus Maias mortalitatem exuit, æternâ in felici donandus immortalitate.

S[illegible] in S. Nor. Turon: de Confeſſ: gloria c. 72. Martyrol: Rom: & Adonis 13. Maij.

Clariſſimi epiſcopi vitam meris tenebris obſeſſam deſcripſimus. Ecce denſam caliginem duo præterea offundunt: epiſcoporum ſucceſſio; & Seruatiani vaticinij veritas. Prius expedio.

XXV. Succeſſor datus Seruatio, non Clodouæo regnâte,

Harigerus, Ægidius, ceterique noſtrates ſcriptores, ſubſtitutum Seruatio neminem affirmant; interregnumque tenuiſſe centum quatuordecim annos ſolidos, hoc eſt, ad annum vſque ſæculi ſequentis ſextum & nonageſimum: quo Clodouæus Francorum rex ſuperſtitionibus damnatis, per aquam ſacri baptiſmatis tranſijt ad puritatem Chriſtianam. Publicis nimirum calamitatibus auerſas fuiſſe cogitationes ab epiſcopalibus comitijs autumant. Atque ita nouem epiſcopos intra annos duos & quadraginta compingere coguntur: quandoquidem Domitianum (qui à Seruatio decimus eſt) vltra annum quingenteſimum trigeſimum octauum differre nequeamus: vti mox liquebit. In tantas anguſtias conijci noluit Bucherius; maximè quòd Agrippina malo propior, ſuam epiſcopatus dignitatem, & præſidium retinuerit. Verius igitur exiſtimauit poſt annorum ſeptem & viginti interregnum, ſedem Tungrenſem fuiſſe reſtauratam: quando nimirum in Ciſrhenanis regionibus certas ſedes, & imperium fixere Franci. Quod quidem ſub annum ſequentis ſæculi decimum quintum eueniſſe dicemus. Cùm enim reſp. in tranquilliſſimi reducta, ſub Francorum imperio conquieſceret, quos acriùs Chriſtianam religionem nemo narrat eſſe perſecutos; non exiſtimat vero ſimile paſtore viduatam manſiſſe Tungrenſem eccleſiam: atque ita iuſtum tot epiſcopis ſpatium ſe putat inueniſſe.

non ſub initia Francici imperij,

Digitized by Google

inueniſſe. Quod tanti facit, vt ab antiquioribus ſcriptoribus impunè ſe poſſe recedere arbitretur. Nec infitias equidem ibo.

Verùm quando ſemel antiquitatem relinquere licet: imò potiùs vt antiquitati tot epiſcopos recenſenti certam fidem adſtruamus; quid obſtabit denique, quo minùs aſſeramus nullâ interruptione hiantem epiſcoporum ſucceſsionem; Agricolumque Seruatio mox ſubrogatum fuiſſe? Fauet antiquitas, ſui non ſatis in eo memor. Ait enim Candidum epiſcopum, cùm venerationis ergò veniſſet ad S. Seruatij ſepulcrum, ſedem iſthìc ſibi delegiſſe, epiſcopalique perfunctum munere. Quòd ſi per reip. procellas licuit hoc aduenæ; cur idem non potuerit alius ab ipſâ eccleſiâ deſignatus? Nullo præterea incommodo epiſcopi nouem, annos centum & ſexaginta (qui ab obitu Seruatij fluxerunt ad Domitiani initium) complere potuerint. Quid igitur eſt, quod epiſcoporum cogat interrūpere ſeriem? Publicarumnè calamitatum atrocitas? Eam fuiſſe ſcriptoribus antiquioribus cauſam arbitror: at meo quidem iudicio vanam. Exiſtimârunt nimirum immani aliquâ belli tempeſtate poſt Seruatij mortem ſtatim exortâ, ſic vrbem funditus euerſam, vt de ſubrogando epiſcopo nullæ potuerint eſſe cogitationes. Verùm neque tam citò tempeſtas illa ingruit; neque ſuo tempore tam acerba illa fuit, nec denique tam diuturna, & nullo ſereno interrupta; vt vniuerſam gentem ab epiſcopalibus comitijs abſterruerit: quod poſtea rerum narratio demonſtrabit. Nihil ergo cauſæ potuiſſe eſſe videtur, quæ omnem Tungrorum eccleſiam ab epiſcopi lectione reuocauerit. Nam ſi calamitoſa fuerint tempora, (vt certè fuerunt) nihilnè ſolatij potuit ſperari ab epiſcopo, qui tùm eccleſiæ illius clauum ſuſcepiſſet regendum? Lectori arbitrium eſto. Ego quidem non facilè inducar vt credam, deſtitutum paſtore diutiùs gregem illum fuiſſe, cùm maximè indigebat.

ſed proximè poſt mortem.

At ſi contendis aliquod fuiſſe interregnum: numquam equidem fatebor, niſi perbreue fuiſſe: idque in eum, quem ſubiungo, modum. S. Seruatio tam dirum cladis nullo modo vitandæ nuntium Româ referente, Tungrenſem eccleſiam ingenti conſternatione, ac deſperatione perculſam fuiſſe, nemo non ſatis intelligit. Sed tùm maximè, cùm vrbe relictâ Traiectum ſecedere, ac vitâ ſtatim educi ſanctiſſimum præſulem Seruatium vidit. In iſtâ ſummâ omnium perturbatione, cùm diriſſima quæque in dies timerentur: & tam vicina eſſe crederent, quàm certa eſſe non dubitabant; vt multa ſibi fingit metus: de comitijs cogitare nemini fuerit animus. Maximè quando paſtoris muneri ſatis eſſe poſſe videbatur Candidus: quem iiſdem fortè diebus Traiectum adduxerat religio in S. Seruatium. Is epiſcopalia ſic pertractabat munia, vt conuerſis ad ingruentes procellas cogitationibus, proprium epiſcopum nemo deſideraret. Vnde veniſſet Candidus; quanto tempore vixerit in hac diœceſi, nemo prodidit. Deceſſiſſe conſtat cum ſanctitatis opinione. Natalem eius colit eccleſia Traiectenſis VII. id. Iunij; ſacraſque exuuias in arâ principe veneratur. Illo vitâ defuncto, ſi non priùs; (quod equidem magis arridet) tum denique in ſuffragia itum eſſe, mihi dubium non eſt; ne epiſcopi ſolatiò Tungrenſis eccleſia deſtitueretur. Et forſitan imperium ſuum in Gallijs Franci conſtituerant. Quod profectò priùs etiam mihi probabatur, quàm aduertiſſem Bucherium iſtius eſſe mentis. Propendeo tamen magis in ſucceſſionem omninò non interruptam: eamque veritati magis conſentaneam arbitror.

S. Candidus ad S. Seruatij peregrinus.

Vt vt ſit, hoc ſaltem ordine Tungrenſem eccleſiam rexerunt epiſcopi.

XI. S. AGRICOLAVS. XXVI.
XII. S. VRSICINVS.
XIII. S. DESIGNATVS.
XIV. S. RENATVS.
XV. S. SVPPLICIVS.

XVI. S. QVIRILLVS.
XVII. S. EVCHERIVS.
XVIII. S. FALCO.
XIX. S. EVCHARIVS.

Quorum omnium nomina dumtaxat litteris conſignauere Harigerus, & Ægidius. Vnicum hoc ipſorum ſupereſt, at illuſtre monumentum: omnes ab Eccleſiâ Traiectenſi ſanctorum honoribus coli. Peruenerit neceſſe eſt Eucharius eorum vltimus ad annum fermè quingenteſimum triceſimum octauum. At certum ſingulis tempus cùm adſcribere nequeamus, in locum hunc vnum omnes coniecimus. Res verò in iſtâ diœceſi interea geſtas, ſuis ſingulas temporibus, quantùm mihi quidem fas erit, in illa antiquitatis, & barbariei caligine redditum eo. Magnas quippè, & immanes in remp. calamitates inuexerunt hæc tempora: ſed & tenebras nihilo minores. Solens igitur meo more faciam. Dexterâ ſecurum ducem apprehendam: hoc eſt; probatæ fidei ſcriptores ſequar. At non, vt cæci ſolent. Diſpiciam, quis, & quàm rectâ ducere videatur.

XXVII. Seruatij vaticinium de Galliarum vaſtatione, de Tungrorum excidio, ſecutus eſt euentus. Dubitationem namque omnem tollit, & vatis ſanctitas, & ſtatus Tungrorum, quem viderunt poſteriores ætates, tantopere mutatum ab illâ priorum temporum longè florentiſſimâ ciuitate: quod ſine inſigni calamitate non potuit euenire. Verùm (quod quidem ſecundo loco diſcutiendum, antea mihi ſumſi) denſas offudere tenebras ſcriptores plerique non ignobiles; atque adeò ipſe Turonenſis, dum Seruatij vaticinium accipit de Hunnorum populatione. Quem ſecuti noſtrates aliqui, ſubiecerunt Tungrorum vrbem triennali, vel (vt alijs placet) decennali obſidione domitam fuiſſe, ac euerſam. Verùm vix tam latè vnquam Hunni per Gallias ſe diffuderunt; neque tam longas in ijs traxerunt moras, vt omnem oraculi huius veritatē cōplere potuerint: Quod ſatis probabunt, quæ ſuo loco ſubiungam. Suas procul dubio in malis inferendis partes habuerunt Hunni: ſed & ſocios multos, Francos, Burgundiones, Gothos, Alanos, Vandalos. Qui omnes varijs populationibus nihil in omnibus Gallijs intactum reliquere. Hunni tamen præ ceteris celebrati ſunt, quia reliquis immaniores, magisque formidabiles. Ita non rarò pro obſcuriori celebrius ponitur, vſurpato ſcriptoribus, ſacrisque prophetis more. Hoc ſenſu monet accipiendum Bucherius, quidquid ab antiquioribus rerum noſtrarum ſcriptoribus de vrbibus euerſis, vaſtatisque regionibus refertur. Attilæ paſſim omnia tribuunt, etſi pedem ille numquam in eas terras intulerit: & longè antea, atrociore nimirùm, diuturnioreque Vandalorum, aut Francorum populatione corruiſſe debuerit, quidquid vſquam erat ſplendidius. Ceterùm quādo tempori, certisque autoribus Tungrorum euerſionem affingere non poſſumus; antiquioribus ſcriptoribus altùm ſilentibus (quod enim attigimus verbo de obſidione triennali, vel decennali, recentius commentum eſt) vero conſentaneum mihi eſt, celeberrimam ciuitatem clade non vnicâ corruiſſe, quæ propter magnitudinem à ſcriptoribus non facilè præterita fuiſſet: ſed diuerſas gentes diuerſis populationibus vrbem ita paulatim afflixiſſe; vt poſt clades ſæpiùs repetitas, ſuis inſepulta ruinis, ad priſtinum numquam deinceps aſſurgere potuerit ſplendorem. Quæ porrò gentes, quæúe populationes, & quando ingruerint, à quibus pati potuerint Tungri, è probatæ fidei ſcriptoribus prodere incipiam.

Exciſi Tungri, non ab Hunnis ſolis: Bucher: c. 5. §. 66. non vnâ clade.

XXVIII. An. 385. Maximus tyrannus poſt cæſum Gratianum, pace cum Valentiniano iunctâ, potitus rerum per omnes Britannias, Gallias, Hiſpaniasque, reliquum imperium reſpectare cœpit. Quis enim vnquam ambitioni modus fuit? Etiam in Diuina, velut alter Briareus, centenas inijcere manus tētauit. Vſurpato in epiſcopos, & alios

Maximus tyrannus.

& alios in cauſâ religionis capitali iudicio, dirum conflâſſet bellum; niſi cauſam eccleſiæ, ſub annum octogeſimum quintum, generoſè propugnâſſet fortiſſimus athleta Martinus Turonum epiſcopus.

Sed ecce Tungris ſæua paratur clades. Redintegrato bello Valentinianum Italiâ pellit Maximus anno octogeſimo octauo: & totis viribus in Pannoniâ cum Theodoſio cõgreditur, vinciturque. At dum Romanæ vires in clades mutuas conuertuntur, ſeſeque accidũt: nacti occaſiõe Franci, cui ſemper arrectis animis inhiabant; Genobaldo, Marcomere, & Sunnone ducibus, in Germaniam inferiorem, omni præſidio nudatam, impreſſionem fecerunt; plurimiſque mortalium cæſis, grauem Agrippinenſibus metum incuſſerunt. Tum ſucceſſu audaciam faciente, inuitanteque prædæ opulentiâ, fertiliſſimos quoſque agros depopulati, in Carbonariam peruenerunt: hodie Hannoniam appellamus. Quis autem credat Tungros cruentas Francorum populabundorum manus effugiſſe, cùm à Tranſrhenanis regionibus Noueſio oppoſitis, penetrarẽt in Carbonariam? Primam hanc poſt Seruatium numero Tungrorum cladem. Conſtat enim Francos opimis prouinciarum ſpolijs ditatos, ex Carbonariâ regreſſos eſſe ad ſua, vt prædâ iſthic depoſitâ, reuerſi ſocijs iterùm iungerẽtur, quos in Carbonariâ reliquerant; atque vno agmine repetitis populationibus ad vlteriora penetrarent. Vbi Treuiros peruenere vaſtitatis illius nuntij; Nanninus, & Quintinus Romani duces, quibus infantiam filij, Galliarumque defenſionem Maximus commiſerat, collecto exercitu Coloniam conuenere. Sed Rhenum hoſtes cum omni prædâ tranſierant. In Carbonariam ergo ſigna conuerterunt; relictoſque ibi Francos fuderunt ingenti ſtrage. Secundâ erectus fortunâ Quintinus, Nannino nequicquam dehortante, abnuenteque comitari, Noueſij Rhenum tranſgreſſus, in Franciam irrupit. Verùm cum omnibus ſuis, ad internecionem pænè cæſis, imprudentiæ pænas pependit. Ex quibus, æquè ac nonnullis præcedentibus, & alijs, quæ ſubijcientur, manifeſtò conficitur, Francos tunc tẽporis non Franconiam Orientalem (vt vulgò ſentiunt) incoluiſſe; ſed eum terræ tractum, qui modò ducatu Montenſi, Weſtfaliâ, Tranſiſilanâ, finitimiſque regionibus continetur. Eâque cauſâ, quæ primùm à Francis ſemper erumpentibus vaſtata, & tandem occupata eſt Galliæ prouincia, conſtat hanc noſtram fuiſſe Germaniam inferiorem, ſeu ſecundam. Vt eo minùs cenſeas mirandum, ſi crebrioribus attrita cladibus, ac tandem euerſa iacuerit Tungrorum ciuitas. Neque enim calamitatum vltima hæc fuit.

An. 388. A Theodoſio cæditur. Turon. l. 2. c. 9. Franci in Carbonariam penetrãtes, Tungros vaſtant. à Romanis cæduntur, ſed & vlciſcũtur. Quæ Francorum ſedes.

XXIX. Inter ciues deinde certatum. Nam imperio reſtitutus poſt cæſum Maximum à Theodoſio victore Valentinianus, Arbogaſten magiſtrum militum in Gallias miſit aduerſus Victorem Auguſtum Maximi filium. Qui mox prælio ſuperatus, ac comprehenſus, vitâque expulſus eſt. In locum Nannini Carietto, & Syrus ſubrogati ſunt, iuſſique agere in Germaniâ inferiore cum exercitu, quo Francorum incurſiones fermè quotidianas coërcerent. Rurſum nihilominus anno ſequente, Franci perrupto limite ferociter in Germaniam inferiorem inuecti, & legiones ceciderunt, & prædam abduxerunt opulentam: non intactis, vt vero ſimile eſt, Tungris; qui barbaris Rhenum tranſgreſſis non procul occurrebant; & hoſtium patebant iniurijs, quando ſuperioribus cladibus & portas fuiſſe reuulſas, & muros, turres, munimentaque omnia proſtrata, certum videatur. Irritauit Arbogaſten ea populatio. Statimque euocatis ad colloquium Marcomere, & Sunnone, obſides iam quidem imperauit, atque ita Treuiros ad hiemandum conceſſit. Sed tertio pòſt anno, cùm idibus Maij Valentiniano Auguſto cæſo, Eugenium creâſſet imperatorem, (exercitus enim fauore, quòd rei bellicæ gnarus eſſet, poterat omnia) extremo anno in Francos arma vertit, ipſe Francus. Sunnonem enim, & Marcomerem gẽtilibus odijs inſectans, Agrippinam rigente maximè hieme petijt; ratus

Turon. l. 2. c. 9. An. 389. Rurſum à Francis Tungri patiũtur. An. 392. & vaſtantur à Romanis Franci.

tutò omnes Franciæ receſſus penetrandos, vrendoſque; cùm decuſsis foliis, nudæ, atque arentes ſiluæ inſidiantes occulere non poſſent. Coactis ergo viribus tranſgreſſus Rhenum, Bricteros ripæ proximos, tum Chamauôs depopulatus eſt, nullo vnquam occurſante; niſi quòd pauci ex Ampſiuarijs, & Chattis, Marcomere duce, in vlterioribus collium iugis apparuere. Iſta è Turonenſi: qui parum conſtanter Francorum principes modò ſubregulos, poſtea regales; aliàs duces appellat; faleturque ſe neſcire, fuerintnè illi reges, an regum vices tenuerint. Adeò obſcura ſunt iſtiuſce gentis initia. Sed mirum præterea cuipiam meritò videatur, qui factum ſit, vt Arbogaſtes homo Francus inter Romanos potentiâ tantùm, & autoritate valuerit, illâ ipſâ tempeſtate, quâ Romanos fines gens illa repetitis toties infeſtis populationibus fatigabat. At verò ambigere nemo poteſt, imperatores eò compulſos fuiſſe plùs vice ſimplici bellis ciuilibus, vt partes ſuas barbaricis armis firmare debuerint: quæ magna imperij labes fuit. Francos verò ſedes etiam Neruios inter, ac Treuiros accepiſſe anno ſuperioris ſæculi octogeſimo ſexto demonſtrauimus. Addit Ammianus, Conſtantij principis anno vndeuiceſimo, in eius palatio Francorum multitudinem floruiſſe. Ita longo iam annorum lapſu, in Tranſrhenanis regionibus, & ipſis imperij viſceribus Francica res adoleſcebat.

potentes tamen in imperio.

Ammian. l.15.

XXX.

An. 393. ad 99.

Hæreticã prauitaté in Tungris.

Surius & Molanus in S. Euergiſlo, & Offic. Leod. 24. Oct.

exſtirpat Seuerinus;

Tungrenſem eccleſiam publicis tot malis, & barbarorum incurſionibus tantùm non obrutam, triſtior hæreſeos peſtis depaſcebat. Quamquam enim Seruatius orthodoxæ fidei, acerrimus propugnator, inſigni ſtudio hæreſi per omnes ſuos fines acerrimum indixiſſet bellum: delituerant nihilominus in obſcuris latibulis nonnulli iam inde ab impio Euphrate, impijs imbuti dogmatibus; qui ceteris nec opinantibus, & ad publicas patriæ calamitates cogitatione, & comploratione conuerſis, per agrum Dominicum tritico ſuperſeminauerant zizania. Pullulabat improba ſementis; quando Seuerinus Agrippinæ epiſcopus hanc viciniæ ſuæ portionem ſuſcepit ſarriendam. Poſt cæſum enim Maximum, filiumque eius Victorem, reſtitutæ paci Galliæ reſpirabant; excolentemque præſulum admittebant manum, imò deſiderabant: quando Tungros venit Seuerinus. Neque verò hinc ſe confiſcere quiſquam putet, deſtitutos fuiſſe paſtore Tungros, quandoquidem ad impietatis conatus retundendos concurrit ex Vbijs Seuerinus. Nec enim tam neceſſitati Tungrorum adſcribendum eſt, quàm eximiæ præſulis caritati. Quam paucis pòſt annis, ſimiliter impendiſſe Aquitanis popularibus ſuis, mox dicemus; quamquam & hi ſuum haberent antiſtitem. Tungros ergo Seuerinus cùm aduenisset, & miſerandam vidiſſet clariſſimæ nuper ciuitatis faciem, euerſa templa, ædium cineres, ſtratas turres, portaſque, populum olim numeroſum ad triſtem paucitatem redactum; infauſtas prioris multitudinis reliquias in concionem aduocatas, ſæpe cohortatus eſt, ne immanem illam operum, corporumque ſtragem, barbarorum rabie factam, ſuâ ipſi ſponte augerent animorum clade, quam quotidiana ſcelera, impiaque hæreſum dogmata minitarentur. Non infeliciter ſacrum illud ſemen in mortalium corda iaciebatur.

Euergiſlum in familiã adſciſcit,

initiat ſacris.

Quæ dum excolit inſigni ſtudio ſanctus antiſtes, omniaque oculo luſtrat, orationis grauitate, vitæque exemplo ad meliora illicit, animo fouet, & amplectitur; de Euergiſli adoleſcentis eximiâ indole mirum in modum ad omnem virtutem factâ, cùm multa accepiſſet; ad ſe accerſitum periclitari voluit, & tentare quid ab eo ſperari poſſet. Ardens in eo deprehendit omnis honeſti deſiderium, ſpectabilemque pro ætate virtutem animo iam inſitam: quæ hoc clariùs emicabat, quòd mutuam à generis claritate lucem acciperet, & daret. Inuitatus ad cleri ordinem ab epiſcopo ſanctus adoleſcens, reiectâ ſtatim omni dubitatione aſſenſit. Humanarum omnium rerum ſplendorem, quem ſperare iubebat gentis ſuæ nobilitas; patriæ, parentumque deſiderium, & amorem, inconcuſſo animo deſeruit, quo in

epiſcopi

Digitized by Google

epiſcopi tranſiret familiam, diſciplinamque: & terrenorum omnium expeditus vinculis, liberiore mentis impetu ferretur in cæleſtia, Agrippinam ſecum deduxit Seuerinus: vbi tanti præſulis inſtitutionibus, ſanctâque conſuetudine confirmatus, incredibili ſtudio cæleſtis ſapientiæ fontibus inhiabat; & inſtar apis ſedulæ diuinorum ſcriptorum floribus inſidens, intra pectoris alueare, fidei, virtutumque mella recondebat longè ſuauiſsima. Vbi ætate, moribusque idoneum comperit epiſcopus ſanctioribus honoribus capeſſendis; ne ſub modio clariſsima lucerna diutius lateret; ſacri altaris miniſterio ſtatuit admouere: atqueadeò per ſingulos gradus ad diaconatum vſque prouexit. Quo in munere quem ſe præbuerit, vix dici queat. Cauebat ſummâ diligentiâ, ne ſublimen illum gradum indignus conſcendiſſe poſſet argui. Noctes pariter, ac dies in orationibus ponebat, & nuptiali virtutum omnium ornatu cultus, Dominicæ menſæ miniſtrabat. Delectatus ergo tam raræ ſanctitatis conſuetudine Seuerinus, vix à ſe diſcedere patiebatur Euergiſlum. Cum eo munerisſui curas communicabat; de rebus cæleſtibus ſermones miſcebat ſuauiſsimos, preces ad Deum vnà fundebat.

XXXI. 5. An. 400. *Seu: Sulp: in S. Martino.* *Vita S. Seuerini apud Sur: 23. Oct:* morte S: Martini diuinitus accipit.

Fortè anno ſæculari * III. idus Nouembris poſt antelucanas preces decantatas, cum diacono ſuo ſupplicatum ibat ad loca ſacra; cùm ſubitò ſuauiſsimum inter nubes concentum audijt: quæſijtque ex Euergiſlo, auribusnè ſuis eumdem perciperet. Poſtquam negâſſet ille; precibus ad Deum fuſis, impetrauit epiſcopus, eumdem vt concentum Euergiſlus audiret: quid tamen portenderet, ignorabat. Cui tum Seuerinus: Ad immortalitatem migrat beatus ex hac mortali vitâ Martinus Turonum epiſcopus: Triumphantem deducunt ſuaui hoc concentu celeſtium geniorum chori. Abeuntem remoratus eſt tantiſper, cum impuris ſuis aſſeclis diabolus: ſed cùm nihil in eo iuris ſui probare potuerit, cum ignominiâ faceſſere iuſſus eſt. Quòd ſi in tanto præſule, quippiam ſuum aſſerere voluerit funeſtum illud monſtrum, quid denique nobis fiet, quibus à plantâ pedis vſque ad verticem nihil eſt integrum? Ita locutum aiunt Seuerinum. Euergiſlus, miſſo Turones, qui de rei veritate quæreret; comperit eamdem illã horam Martino ſupremam fuiſſe.

An. 401. ad 405. Seuerinus in Aquitaniã tēdit. *Turon de gloriâ Cõfeſſ: c. 45.* *Saluian: de recto iudicio l. 6.7.*

Ceterùm cùm ſecundum & quinquageſimum pontificatus annum Seuerinus iam ageret exiſtimo non diu poſt hæc Numinis impulſu, Burdegalam adijſſe; quo ſapientiâ ſuâ, vitæque integritate patriæ ſuæ caritatem rependeret. Quæ quàm huiuſmodi indigeret auxilio, prodidit Saluianus Maſſiliæ epiſcopus, ſcriptor eorum, quæ oculis quotidie obijciebantur. *In omnibus quippè Gallijs*, inquit, *ſicut diuitijs Aquitani primi fuêre, ſic vitijs. Nuſquam enim improbior voluptas, nuſquam inquinatior vita, nuſquam corruptior diſciplina.* Et poſt nonnulla. *Quæ ciuitas in locupletiſſimâ, ac nobiliſſimâ ſui parte, non quaſi lupanar fuit? Quis potentum, ac diuitum, non in luto libidinis vixit? Quis non ſe barathro ſordidiſſimæ colluuionis immerſit?* Eâ in patriæ neceſſitate cùm ſanctus antiſtes ſtrennuam paucos annos nauâſſet operam, neque magnos feciſſet progreſſus; euocauit illũ Deus ad promeritã laboribus palmam, ne ijſdẽ inuolueretur malis, quibus cum ceteris Gallis Aquitanos iam iam punitũ ibat.

morienti ſuccedit. Euergiſlus. *Vita S: Euergiſli apud Sur: 24. Oct:*

Epiſcopatum vnâ omnium ſententiâ, quamquam inuitus, excipere iuſſus eſt Euergiſlus: quem equidem arbitror Aprippinæ relictum, vt abſentis vices impleret. Quam adeptus ſedem, ſtatum eccleſiæ Colonienſis quotidie in melius prouehere cœpit, eius familiæ cibum dare in tempore opportuno, oues ſibi creditas diligenter inſtituere; modis omnibus à peccandi conſuetudine retrahere; calamitoſis, & afflictis omnibus humaniter ſubuenire, vrbem ipſam ornare tanto ſtudio, vt ab incolis aurea Colonia appellaretur. Ita prodidit vitæ ſcriptor. Quod poſtremium quàm verum eſſe poſſit, ſanè difficulter explicabitur; quandoquidem eæ fuerunt huius ſæculi calamitates, vt non tam de reip. ornamentis, quàm de vniuerſorum ſalute cogitandum fuerit.

XXXII. Coorta eſt namq́ue ſæculi huius anno ſexto ſæua illa tempeſtas, quam omnium
AN 406. maximè à Seruatio prædictam exiſtimamus. Ob quam miſerandæ Tungrorum
Ioël 1. ciuitati appoſitè Ioëlis illud accini potuerit: *Reſiduũ erucæ comedit locuſta, & reſiduum*
Barbari *locuſtæ comedit bruchus, & reſiduum bruchi comedit erugo.* Omnis mali autor creditus eſt
innumeri Stilico, dum Euchario filio ſuo imperiũ affectat. Eius enim perfidiâ concitati Van-
obtritis dali, & Alani ducẽte Godegiſilo rege ex Scythiâ egreſſi cùm Trãſrhenanas nationes
Francis, pænè vniuerſas in idem ſecũ bellum traxiſſent, ad Rhenum peruenere. Ibi demum
tranſcẽt obiecerunt ſe Franci: fortaſſe ne tantùm hoſtium in eam prouinciam admitterent,
Rhenũ. quam ſibi ipſi deſignâſſent. Sed Vãdali numero potiores cùm eos obtriuiſſent, prid.
AN. 407. kal. Ian. Rhenũ tranſmiſerunt. Et cùm nullo Romanorũ præſidio teneretur Galliæ,
tam diras edidere clades, vt vel multitudine, vel diritate hiſtoricos deterruerint;
coniecturisq́ue dumtaxat reliquerint locum: quas ex alijs ſcriptoribus deducamus.
Hieronymo diſertè magis nemo prodidit, paucis his ad Gerontiam. *Innumera-*
Hieron: ad Gerontiã. *biles, & ferociſſimæ nationes vniuerſas Gallias occupârunt. Quidquid inter, Alpes & Pire-*
vniuerſas *næum eſt, quod Oceano, & Rheno includitur, Quadus, Vandalus, Sarmata, Alani, Gipe-*
Gallias *des, Heruli, Saxones, Burgundiones, Alemani, & (ô lugenda reſp!) hoſtes Pannonij vaſtâ-*
occupãt, *runt. Etenim Aſſur venit cum illis. Moguntiacum nobilis quondam ciuitas, capta, atque*
ſubuerſa eſt; & in eccleſiâ multa hominum millia trucidata. Vangiones longâ obſidione
deleti: Rhemorum vrbs præpotens, Ambiani, Atrebatæ; extremiq́ue hominum Morini,
Tornacus, Nemete, Argentoratus tranſlati in Germaniam. Quæ ciuitates omnes quam-
quam Germaniæ primæ, Belgicæq́ue ſecundæ accenſeantur: nihilominus quando-
Saluian: ibidem. quidem *poſt Germaniæ primæ exitiũ* (vt aſſerit Saluianus) *primùm arſit regio Belgarum;*
deinde opes Aquitanorum: minimè dubitandum cenſet Bucherius, alias item ciui-
Bucher: c. 5. §. 74. & 75. tates tàm Belgicæ primæ, quàm Germaniæ noſtræ ſecundæ, ſeu inferioris perua-
ſiſſe rabiem illam: præſertim cùm Francos Germaniæ potiùs inferiori, quàm
ſuperiori finitimos, ſcribat Oroſius primùm omnium à Vandalis protritos. Iſtius
toto triẽnio: porrò populationis immanitas cùm ſolidum triennium tenuerit, omnemq́ue per-
uaſerit Galliam; omnium, quæ præceſſerant, triſtiſſimam fuiſſe relinquitur. Et
quam deſcribunt noſtrates triennalem Tungrorum obſidionem; vaſtationem gen-
Tungros tis ego accipio; quæ ſimul cum reliquis Gallis, miſerandum hunc populum affli-
delent. xit; euertit vrbem, quæ priſtinam dignitatem deinde recuperare nunquam po-
tuit: humile poſtea oppidum, & Hasbaniæ annumeratum.

XXXIII. Minor erat à barbaris futura clades; niſi rem Romanam ciuilia diſſidia pro-
AN. 407. ſtrâſſent. Qui Britanniam tenebant exercitus, permoti hoc barbarorum furore,
408. 409. quaſi remp. labantem ſuſtinere vellent, & ipſi furere cœperunt. Deficientes ab
Zoſimus l. 6. Honorio, imperatorem primò Marcum quemdam, tum Gratianum, deniq́ue
Sozomenus Conſtantinum, non tam merito virtutis, quàm ſpe nominis, Auguſtum creârunt.
l. 9. c. 11. Hic relictâ Britanniâ, cùm appulſus in Gallias, exercitus ſibi Romanos conciliâſ-
Proſper. ſet, cum barbaris prælium commiſit: ingentiq́ue ſtrage victos penitus deleuiſſet, ſi
Diſſident victoriâ ſciuiſſet vti. Viribus reparandis ſpatium nacti hoſtes, breui Romanis non
inter ſe inferiores euaſerunt. Rhenum nihilominus tam inde à Iuliano principe neglectum,
Romani. nouis Conſtantinus inſtituit munire præſidijs, ne liberè Gallicanũ limitem barbari
deinceps irrumperent. Ictoq́ue cum Vandalis fædere quamquam infido, Britan-
Zoſim: l. 6. niæ, Galliæ, Hiſpaniæ tantiſper imperium obtinuit. Verùm breui pòſt quidam
Procop: l. 1. de bello ex eius ducibus in Hiſpaniâ rebellionem ciens, rem Romanam grauiter afflixit;
Gothico. barbaris, qui in Gallijs conſederant, & quâdam icti fœderis vmbrâ quieſcebant,
ex quo ad arma concitatis. Iis reſiſtere non potuit Conſtantinus; cuius maximæ vires abe-
barbaris rant in Hiſpanijs. Impunè ergo per omnes Gallias barbari graſſantur, nihilq́ue
audacia, vſquam, quod eſſet viſendum, relinquunt intactum. Nulla peſtis alia latiùs diffu-
ſa, Gallos vniuerſos diutius vexauit.

Iſtam

 An 407.

Iſtam populandi libertatem vt audiere Francj; nihilque contrà moueri à Roma- 8. 9.
nis: in prædæ partem & ipſi venire geſtierunt. Quam ſibi dudum votis, oculiſque XXXIV.
deſignârant proximè trans Rhenum obiectam, armiſque ſæpe tentârant, Germa- etiam
niam inferiorem inuadunt, & non modò incredibili auaritiâ prædas agunt; ſed Francis.
agros, ſedeſque deſcribunt. Validum ſemper fuit telum neceſſitas, & deſperatio.
Plerique Galliarum populi, ſimul & inſulæ Britanniæ, cùm nullum à Romanis An 410.
præſidium ſperarent; indignati ſe tam ignauè barbaris in prædam cedere; pri- Galliâ
mùm arma ſumſerunt, & pulſis magiſtratibus Romanis, nouam pro arbitratu Romanis
reip. formam conſtituerunt. Tum quoduis pro ſalute ſuâ diſcrimen intrepidè adi- deſciſcũt:
re parati, fortunam cenſuerunt tentandam; vt vel generosè potiùs occumberent,
quàm diram ſeruire pergerent ſeruitutem: vel ſi Deus faueret, patriæ ſalutem, li-
bertatemque vindicarent. Ceſſere feliciter conatus: ciuitates ſuas ab imminentibus
barbaris fortiter liberârunt. Germanis * ſecundis eâdem fortitudine, felicitate- 6.
que patriam propugnantibus; vbi vim, & arma non procedere ſenſerunt Franci;
ſocietatem vt ſecum ſaltem inirent, mutuaque inter ſe connubia iungerent, flagitâ- Franciſque
runt. Non abnuère Germani ſecundi. Ictum eſt magno vtriuſque gentis bono fœderati,
fœdus. Cùm enim & Francos ſeorſim nuper obtriuiſſent Vandali, & Belgas
fœdâ populatione fatigâſſent; coniunctas vtrorumque vires ſuſtinere minimè po-
tuerunt. Iunctis in vnum agmen viribus omnibus Belgæ, Francique * ferociter in 7. Turon: li
Vandalos inuecti, vicena fermè millia cum eorum rege Godegiſilo proſtrârunt. 2. c. 9.
Deleuiſſentque vniuerſos, ni periculo cognito ſuccurriſſet in tempore Rex Alano- barbaros
rum Reſpendial, copijs ſuis ab ipſo Rheno reuocatis; quò Gallorum metu ſe forſi- fundunt;
tan recipiebant. Acceptâ clade Vandali cum Alanis, Sueuis, ceteriſque ſociorum,
ne iterum aduerſus fœderatos certare cogerentur; Gunderico Gondegiſili filio rege
ſubſtituto, ſaltus Pirenæos tranſgreſſi, in Hiſpanias ſe infuderunt.

Exactâ feliciter peſte tam dirâ, vniuerſi quidem reſpirauere Galli: Tungri verò
cum reliquâ Germaniâ ſecundâ, quo ripæ propiores, hoc arctiorem cum Fran-
cis ſocietatem integrâ deinceps fide coluerunt: excuſſoque Romanorum iugo,
quod annos tolerauerant quadringẽtos ſexaginta ſex, iuris ſui poſthac, & liberi vixe-
runt. Quamquam enim quo tempore libertatem recuperârunt, in Francorum
celebrius, potentiuſque nomen tranſiuiſſe videantur: non id armis, quæ quidem
vulgaris opinio; ſed ſocietate factũ eſſe, Zoſimus, maximèque Procopius euincunt.
Atque ita denique Francorum gens celebratiſſima, quod antè diu, & illatis ſæpe, Ex eo
acceptiſque plùs ſemel cladibus tentauerat; quodque eorũ modò reip: felix, ac fau- Frãci cis
ſtum eueniret, certas in Belgio tandem ſedes accepit; receptaque in ſocietatem, & Rhenum
amicitiã, in vnum cum Germanis ſecundis populum coaluit, hoſtibus in poſterum ſedes figunt,
formidabilem. Primùm ergo reges è gente ſuâ creauere Franci: Gallis nimirũ hoc & impe-
deferentibus ob militarem gloriam, ſalutemque ſuam magnâ eorum fortitudine rium.
partam. Nec humanitate vinci voluere Franci, qui reges ſuos *crinitos* eſſe volue- Turon: l.
runt, & appellârunt; vt Belgarum, quos Galliæ Comatæ accenſos fuiſſe conſtat, 2. c. 9.
mores induerent, eoque firmiorem cum illis ſocietatem, & fœdus iungerent. Vides,
mirum nequaquam videri debere, quòd Belgis Franci ſacra non ſuſtulerint. Qui
enim amicitiæ arctiùs iungendæ gratiâ tranſibant in mores Belgarum; eorum ſa-
cra, que religioſiſsimè culta ſciebant, quâ tandem ratione probabitur, euerſa voluiſ-
ſe? Quaombrem animum prorſus induco credere, non fuiſſe hoc tempore deſti-
tutam epiſcopo Tungrorum eccleſiam. Atque adeò, niſi verum eſt S. Seruatio,
(quod mihi quidem ſuprà placere demonſtraui) vel etiam Candido datum fuiſſe
mox ſucceſſorem; certè nihil ambigo, cum nouâ hac reip. formâ, nouos creari
cœpiſſe epiſcopos. Atque hæc ſunt auſpicatiſsimi Francorum regni cis Rhenum
exordia, in Belgio hoc noſtro, quà maximè Rhenũ attingit, atque in Tungrorum

finibus conſtituta. Vt profectò Francorum nomen, illuſtremque illam præclaris olim partam facinoribus gloriam magis, ac priùs Belgij huius incolis debitum vi-deas; quàm iis ipſis, qui modò Franci nuncupantur; quorum ſcilicet regionem armis ſubactam imperio ſuo Franci noſtrates adiecerunt. Quo minùs mireris, ſi Pipini Francorum principes, ac deinde etiam reges, ex agro Leodienſi traxerint originem.

XXXV. Afflictus in Occidente, deploratiſſimusque rerum Romanarum ſtatus, Tungris cum reliquâ Germaniâ ſecundâ, Franciſque ſpatium dabat, quo impunè iſti ab imperio deſciſcerent; hi verò principatum ſuum recèns conditum confirmarent. Nam præter illam barbarorum colluuiem, quam per omnes Gallias inundantem

Romam Gothi capiunt. ſecimus: eodem hoc anno Roma quondam terrarum Dea, gentiumque, in Alarici Gothorum regis poteſtatem venit. Quem non à muris dumtaxat ſuis, verùm & ab vltimis imperij finibus, ſimul cum vniuerſâ barbarorum iſtorum fece procul repuliſſet; ſi quibus ipſa ſe in diuerſas diſcerpebat factiones, iiſdem viribus in ho-

An. 411. ſtes dimicâſſet. Conſtantinum memoraui Britanniam, Gallias, Hiſpaniaſque cum exercitibus ſibi vindicantem. Hunc perduellem dum opprimit Arelate Conſtantius Honorij imperatoris dux tum celebratiſſimus, ac poſtea & ipſe Auguſtus:

Turon: l. 2. c. 9. Re Romanâ vbique afflictâ, *Proſper.* ecce aliâ parte imperium eodem tempore Moguntiæ ſibi ſumſit Iouinus, vir Galliarum nobiliſſimus, barbarorũ, atque in primis Frãcorum ſtudijs, & armis fretus; ipſorũque copijs auxiliaribus Narbonam vſque penetrauit. Quo comperto, Attalus (& hunc Romæ tyrannum creauerat victor Gothorũ rex Alaricus, & cõfirmârat Athaulfus Alarici ſucceſſor) Gothis autor fuit, vt Iouino ſe adiungerent. Amplexus eſt conſilium Athaulfus, tranſgreſſuſque Alpes, Gothos ſuos in Gallias tum deniqué

An. 412. Franci ſe promouent: primùm immiſit. Quibus repellendis dùm Romani diſtinẽtur, opportunam nacti ſunt Franci occaſionẽm rerum ſuarum in amplius promouendarum. In Germaniam primam inuecti, nobiliſſimam Treuirorum vrbem ceperunt, incenderunt. Immiſſus eſt contrà, qui coërceret, Caſtinus domeſticorum comes: ſed euentu nobis incognito. Suſpicari Bucherio placet, Romanos, cùm tot barbarorum veluti diluuijs obruerentur; quemadmodum Burgundionibus prope Rhenum in Maximâ Sequanorum, & Gothis in Aquitaniâ ſecundâ; ita & Francis in Germaniâ inferiore, ſedes quietas permiſiſſe.

XXXVI. An. 421. 8. quibus Faramũdus imperat. Certè paucis pòſt annis, viceſimo primo forſitan huius ſæculi, Frãcis imperâſſe Faramundum volunt;* ſupremâ nimirũ in gentem vniuerſam poteſtate: cùm in ciuitatibus nobilioribus regnare cœpiſſent ante annos decem Reguli; quos oppreſſit omnes deinde Clodouæus. Quòd ſi legem Salicam à Francis tantopere declamatam condiderit Faramundus; vt quidem Francis hiſtoricis placet; illam ecce ſcripſit in Germaniâ inferiore, & forſitan in Tungris, quorum fines latiſſimè pate-

Dupleix. bant. Minimè diuturnum fuit eius regnum. Sub annum viceſimum quintum

An. 425. ſucceſſorem habuit Clodionem. Qui, quàm Numæ Faramundus, tam ſimilis

Aimoin: l. 1. c. 5. succedit Clodio profert. Romulo ipſe fuiſſe perhibetur. Inferiore Germaniâ non contentus, imperium proferre ſtatuit. In Carbonariam ſiluam, Tornacum, Cameracum, ac deniqué in Atrebates victricibus armis penetrauit. Romanos fortè non eiurârant illi populi, ſed fœdus dumtaxat aduerſus Vandalos cum Francis pepigerant: aut certè depul-

An. 428. ſo iam periculo, cum Romanis ad fidem redierant. Adfuit enim mox Romano-

Paneg: Maior: Apollin: rum Dux Aëtius cum Maioriano; & Francos apud Morinos in vico Helenæ (Heſdinium eſſe opinantur) conuiuia, nuptiaſque agitantes, & improuidâ ſui fiduciâ ſecuros aggreſſus, ingenti clade profligauit. In Germaniam inferiorem refugerunt: non trans Rhenum; vt quibuſdam placere video: qui non ſatis explicant

An. 430. deinde; quando demque repetierint Ciſrhenanas prouincias, & occupârint. Verùm Aëtio æmulorum inuidiâ pulſo in Pannoniam ad Hunnos; & Romanorum

viribus

viribus in ſemet verſis, imperium ſuum reſtauráſſe Clodio creditur.

Hic me teneo, ne in alienum excurram campum. Sua Francis ſcriptoribus relinquam commemoranda. Prima gentis exordia præterire non potui; non eâ tantùm cauſâ, quod mihi dicendum eſſet, quæ fortuna Tungros à Romanis imperatoribus abſtraxiſſet: ſed maximè, quòd nobiliſſimâ inuictæ gentis monarchiam in Tungrorum finibus primùm omnium conditam nullo modó tacere debuerim.

XXXVII. non ſine religionis damno.

Ceterùm non potuit illa tanta reip: conuerſio fieri ſine inſigni detrimento religionis Chriſtianæ. Nam præter hæreſeos Arianæ peſtem, quæ iam inde ab Euphratæ temporibus ſaltem in latebris ſe tenebat; crudeliùs graſſabatur idolorum impia ſuperſtitio: quandoquidem poteſtate rebus ſuis proſpiciendi omnibus relictâ, vis nemini Tungris facta fuerit magis, quàm Romæ: vbi; quamquam religionis Chriſtianæ ſanctiſſimum erat veluti domicilium, tamen ad hæc vſque tempora idololatras publicè vixiſſe conſtat, adeò non infrequentes, vt ab Honorio iam imperante auderent flagitare poteſtatem reuocandi in vſum ſacrificia victoriæ Deæ; quam reip. propitiam facerent aduerſus has barbarorum incurſiones. Supererant igitur, imò perſeuerârunt in aliquot abhinc ætates (vt ſuum narrandi tempus erit) & in Germaniâ hac inferiore & Tungris, nonnulli Deorum cultores: quibus animos accreuiſſe, quis ambigat, celebri hac Belgarum cum Francis idololatris ſocietate iunctâ? Atque vt ad malum proniores ſumus omnes, infelici contagio non exiguam paſſim Chriſtiana religio labem contraxit. Infirmiores animo plerique impietatis æquè, ac armorum ſocietatem inire.

Molan: 7. Iunij.

S. Serenus Hasteriam venit: ibique collatis S: Stephani reliquijs, moritur.

Singulari tamen curæ Numini fuit Tungrorum eccleſia, calamitóſis his temporibus. Geminum ſubmiſit præſidium; vtrumque benè firmum. Alterum fuit ſpectabilis rarâ ſanctitate epiſcopus, nomine Serenus. Qui cùm Ieroſolymis fuiſſet; quando anno quinto & decimo ſacræ protomartyris exuuiæ repertæ fuerant; inſignem earum portionem Haſteriæ depoſuit; vt & inuicti pugilis glorioſo agoniſmate excitati Chriſtiani, decernerent etiam ſanguine tuendum eſſe Numinis honorem: & ſancti præſulis Sereni exemplo, honeſti tramitem capeſſerent. Res tamen ab illo geſtas nobis non reliquit antiquitas. Hoc tantùm: vitâ religioſiſſimè actâ, Haſteriæ conditus, cælitum honoribus colitur. Ita cœnobij conditorem Widericum teſtamenti ſui tabulis inſeruiſſe, teſtatur Molanus, nec alia vſquam eſt ſancti Sereni epiſcopi memoria.

XXXVIII.

Helinandus Martyrio S: Gereonis.

floret Coloniæ Euergiſlus: S: Gereonis reliquias inuenit, & eius ope ſanatur:

Gregorius Turon: de glor. Martyr: c. 61.

Præſidium alterum ſubmiſit bonus Deus Euergiſlum: quem Tungris oriundum, Agrippinæ epiſcopum fuiſſe demonſtrauimus. Hic repullulanti paſſim impietati totis viribus repugnauit: operamque in Vbijs minimè infelicem poſuit. Et quà exhortationibus, quà exemplis populum ſuum in officio continuit; Numine ſanctos hominis conatus; pietatemque comprobante. Nam ſanctiora ciuitatis loca cùm ſupplicabundus aliquando VI. id. Oct. luſtraret; S. Gereonis ædem ingreſſus, beatos martyres è genibus ſalutabat, recitato hoc verſu: *Exultabunt ſancti in gloriâ:* ſtatim vox hæc diuinitus reddita eſt, ingenti multitudinis adſtantis admiratione: *Lætabuntur in cubilibus ſuis.* Simulque ſe diuinitus edoceri ſenſit, ibi ſanctorum martyrum eſſe conditorium, vnde vox prodire viſa erat: & illum ipſum martyrij diem eſſe. Vtrumque ad eam ætatem incognitum erat. Oblatam præterea credidit à ſanctis Martyribus ſpem beneficij: Nam graui fortè tum capitis dolore cruciabatur. Supplex igitur, & magnâ religione venerabundus, locum adit, vndè vox audita, tam ſancti depoſiti dederat argumentum: & collectum ex humo puluerem magnâ reuerentiâ vertici imponit; ſimulque (mirùm dictu!) omnem capitis dolorem abſterſiſſe viſus eſt.

Virium ſupplementum acceperat ſanctus ſenex; vt obfirmato corpore, nouos

pro Chriſti eccleſiâ labores ſuſciperet. Vt enim nullos ſibi poſitos fines exiſtimat germana caritas: poſtquam indefeſſâ vigilantiâ diœceſim ſuam ab impietatis barbaricæ contagio, pro viribus ſeruare fatigiſſet immunem; anteceſſoris ſui S. Seuerini ſecutus exemplum, opem patriæ ſuæ, quam poſſet, ſibi ſumſit impertiendam.

Tungris laborantibus fert opem,

Nonnullos è popularibus ſuis Tungris acceperat in gentium errores reuolui: quod natura leges exigere videbantur; ſubuenire ſtatuit. Ad eos profectus, inſignem patriæ nauabat operam; & quamquam annis effœtus, nullos ſubterfugiebat labores: quibus nimirùm vberrimum reſpondere fructum comperetat. Palmam vlteriùs differendam non cenſuit agonotheta cæleſtis. IX. kal. Nou. intempeſtæ noctis ſilentio (dies quippè dabat hominibus ad meliora reuocandis) diuinarum rerum intentus meditationi, ad ædem ſe conferebat Deiparæ: & fortè illum pſaltæ regij verſum ore, animoque verſabat: *Tu autem Domine ſuſceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput:* cùm irruentes prædæ deſiderio latrones, eum obtruncant. Ita veteres parum cautè, quem martyrij palmâ nobilitatum eccleſia veneratur, ſolius prædæ cupiditate iugulatum à latronibus prodiderunt: perinde quaſi quæcumque cædes, modò hominis inſontis, aut cum ſcelere perpetrata, ſatis ſit ad martyrij honores impertiendos. Malim equidem fateri, necis illius ignotam eſſe cauſam, honeſtam tamen; quam imprudentem adeò fuiſſe priſcam antiquitatem, vt immerenti tantos honores affinxerit. Paucorum è propioribus ſæculis ſcriptorum vitio potiùs id tribuamus: qui vt turpiter ignorârunt, quam mortis cauſam exigeret martyrum triumphus; ita leuiter prædæ deſiderium confixerunt. Quod eo magis notare libuit, quòd qui Foillani, Euermari, Mengoldi, & aliorum vitas conſcripſerunt, inhoneſtam grauiſſimorum eccleſiæ rituum ignorationem prodere, ſimilem in modum maluerunt; quàm fateri, non perſpicere ſe; quod tenebris ſuis texiſſet antiquitas.

& martyrio coronatur,

ob ignotam nobis cauſam:

Vt ergo patuit orto ſole, infanda ſancti præſulis cædes; fuit ingens Chriſtianorum omnium comploratio, tantum paſtorem calamitoſiſſimis illis temporibus meritò requirentium. Poſtquam parentatum eſſet; ſacras victricis illius animæ exuuias in occultum locum abdiderunt, ne glorioſum depoſitum vi fortaſſe repeterent Agrippinenſes; inquit vitæ ſcriptor. Malim ego Francorum metu factum id eſſe: penes quos quamquam à ſacris Chriſtianis alienos ſumma erat poteſtas: eoque nomine magis metuendi erant, quàm Agrippinenſes. Inhonoram martyris ſui mortem nequaquam Deus reliquit. Nam ex eo tempore (ſubdit idem ſcriptor) tot prodigia ſupra naturæ vires ſuffragante beato martyre dignatus eſt Dominus ad eius ſepulchrum perpetrare, vt dicerent incolæ, eâdem in patriam feruere caritate iam in cælis coronatum; quam in terris agens, ſuſceptis pro eâ laboribus teſtari ſolitus erat. Quidquid ab eius patrocinio ſperabatur, effectum dabat. Videndi facultatem accipiebant cæci, claudi rectè ingrediebantur, paralytici curabantur, mundabantur leproſi, inſidente dæmone liberabantur energumeni. Quæ omnia, ſi quis velit litteris conſignare, lectori faſtidium pariant. Hæc ille: ſubditque ad ſuam ætatem ea mira perſeuerâſſe. Sed quando vixerit, nullo argumento deprehendimus.

Miraculis claret.

XXXIX. An. 451. Debuerat ea virtutis gloria, tantis diuinitus exornata miraculis, ad ſui proſecutionem illectos mortalium animos, ab omni turpidinis ſpecie quàm longiſſimè abducere. Sed illa fuit hominum in peccata promtas; vt non magis reuocarit recti honeſtas, merceſque tot glorioſis ſignis teſtata; quàm deterruerat immanitas tot vaſtitatum barbaricarum. Nouis ergo mortalium ſceleribus in dies deſignatis, nouam pœnam benè funeſtam offenſum Numen irrogauit. Attila rex Hunnorum, quamquam nimiâ fortaſſis arrogantiâ, Dei flagellum, ipſe ſe nuncuparet, reuera tamen horrendam calamitatem in Occidentis imperium inuexit, Deo mortalium

Attila rex Hunnorum,

peccata

peccata vindicante. Anno enim quinquageſimo primo coactam ex vniuerſo pæ- An. 451.
nè Septentrione barbararum nationum colluuionem ſecum in arma rapiens ad ſep-
tingenta millia, Rhenanum imperij limitem perrupit. Prodiderunt antiquiores
ſcriptores, Metenſem primùm vrbem adijſſe, tum deinde Trecenſem, ac denique in Gallias
perueniſſe Aureliam, multis Galliarum ciuitatibus oppreſſis: ait Turonenſis. Ne- irrumpit:
que dubitare quiſquam iure poſſit; quando torrentis iſtius longè, lateque exun- Turon. l. 2.
dantis impetu, immenſam factam fuiſſe ſtragem nemo non intelligat. Eâdem c. 6.
cum ceteris clade Treuiros inuoluit Aimoinus; qui fortaſſe quartum hoc ſæculo *Aimoinus*
paſſi excidium, iam exſurgebant. Nec id à vero longius eſt; cùm Attilæ Metas à *Saluianus*
Rheno venienti, per Treuiros iter eſſet. Eiuſdem fulguris vi perſtrictos Tungro- Tungros
rum agros, idem affirmat: & ipſam illorum vrbem Octauiam hoc barbarorum fu- euertit:
rore vaſtatam, prodidit cum noſtratibus omnibus Baronius. Verùm ab itinere *Baronius.*
quod iam deſcripſimus ex primis illorum temporum ſcriptoribus, haud multùm
probabile relinquitur, Attilam deflexiſſe ad ipſam vſque Tungrorum Octauiam.
Sunt tamen qui primo in Gallias ingreſſu protritam ab Hunnis Coloniam Agrippi-
nam ſcribant. Atque ita minimè mirum ſit, eorumdem immanitatem Tungros
eſſe perpeſſos, eoque grauiorem, quo magis primum excipiebant furorem. Inde
incredibili inhumanitate per eam, quam diximus, viam, opulentiſſimas Gallia-
rum regiones peruagati, deuenerunt Aureliam, & obſederunt.

Aduerſus hanc peſtem conſpirârant pro communi ſalute cum Romanis Franci,
Gothi, Burgundiones; cùm ſinguli tantis hoſtium viribus impares eſſent. Argu-
mentum hinc habe validum, quo reuincas eos, qui Francos in Gallijs antea non ha-
buiſſe ſedes adſtruunt. Neque enim ſcripſit quiſpiam, aut vero conſentaneum vllo
modo videtur, accitas ab Aëtio gentes Tranſrhenanas; quæ non facilè tam pericu-
loſum bellum, ſolâ Romanorum (quos hoſtium loco habebant) gratiâ ſuſcepiſ-
ſent. Contrà Ciſrhenani omnes rem ſuam acturi erant. Coierunt ergo iunctis Ab Aëtio
agminibus in vnum exercitum iſtæ gentes; quamquam ſerò. Sapientiùs enim ipſo cæditur.
Rheni tranſitu hoſtem prohibuiſſent; & minore periculo arcuiſſent ab agris ſuis
tam funeſtam cladem. Aureliam mouerunt Aëtio duce. Hic inuerſa eſt Attilæ
fortuna. Eius enim vrbis obſidionem deſerere primùm compulſus; pòſt ingenti
prælio in campis Catalaunicis fuſus, ad Tranſrhenanas regiones refugit, perſequen-
te, vt notat Idacij chronicon, vſque in Thoringiam Aëtio. *Idacius.*

Nihilominus, ſi quid famæ ab antiquitate ad nos tranſmiſſæ, ſi quid ſcriptoribus
longè plurimis tribuimus; fateamur neceſſe eſt, Attilam tametſi paruâ morâ in
Gallijs verſatum, ad inſtar citati cuiuſdam fulguris prouincias latiſſimè patentes
perculiſſe, atque protriuiſſe dirum in modum. Neque profectò credibile aliter vi-
detur, immanem illam inconditæ barbariei multitudinem iter facere potuiſſe, ſeu
cùm in imperium irrumpebat, & velut partâ victoriâ inſolentiùs efferebatur: ſi-
ue armis Aëtij, & fœderatorum profligata, Rhenum, & Germaniam repetebat;
acceptæ cladis dolore graſſabatur. Atque ita, ſi quid in Tungris reliquerant inte-
grum Vandali, aut nouum è ruinis aſſurgebat, ſolo Hunni ſic æquauerunt, vt ad
priſtinam amplitudinem aliquando ſurgendi ſpem omnem præciderint. Et iſtud
præterea iure miraberis, indolebiſque, clariſſimæ ciuitatis interitum ignorari, &
tantùm per coniecturas veluti per caliginem palpando nos progredi: cùm tamen An. 452.
euerti non potuerit vrbs ampliſſima, ſine magnarum virium molimine. Ceterùm Italiam
profligatus fœdâ ſuorum ſtrage Attila, non animo fractus, ſuum in Romanos aggredi-
odium effudit ingreſſus Italiam anno ſequenti. tur.

Quod Merouæo Francorũ regi mirum, quantùm animos erexit. Multis lauda- An. 453.
tum poſt pugnam Catalaunicam dimiſerat Aëtius. Vnde cupido hominem in- ad 95.
cenderat imperij proferendi. Romanis ergo iam aduerſus Hunnos in Italiam auo- Hinc ani-
mi Fråcis

catis, creſcunt.

ad 95. catis, pulcherrimam occaſionem ratus minimè negligendam; tantâ felicitate prouincias vlteriores ſibi adiunxit ad vſque Sequanam, vel etiam, vt alijs placet, ipſum Ligerim; vt & ceteros deinde reges ab ipſo, quaſi ſtirpis autore, Merouingos poſteri dixerint: & Francorum nomine latiùs deinceps propagato, Franciam appellârint Belgium vniuerſum, & ceteras, quæ poſtea ſubiugatæ ſunt, prouincias. Ex quo fortaſſe nonnullis perſuaſum fuit, primùm è Francis regibus Merouæum certas in Gallijs ſedes fixiſſe: quod ante annos quadraginta factum oſtendimus.

XL. Non æquè procedebat interea Chriſtiana res in Tungris; quos, quãquam in ſocietatem, & amicitiam recepti, iam tamen æquo plùs, vt ferè fit, premebant imperij ſui maieſtate Franci. Nulla quidem in antiquitate memoria eſt eccleſiarum ab illis diuexatarum. At quis neſciat potentiora ferro, flammiſque exempla principum, ac regum; & eo magis, quo maiores opes, potentiaque? Ferrum tamen, & flammas adieciſſe mox euincam Clodouæum, Merouæi poſt Childericum ſucceſſorem.

An. 496. Eo regnante nouam ſenſiſſe cladem, aut certè è proximo timuiſſe Tungri videntur anno ſexto & nonageſimo, qui Clodouæo fuit regni decimus quintus. Verùm è malo ſapientiſſima, clementiſſimaque Numinis prouidentia inexſpectatum, & ingens bonum creauit. Suevi, Boij, aliæque nationes Tranſrhenanæ nouarum ſedium cupiditate, cum magnis viribus Rhenum tranſmiſere, & inſigni diritate latè nominis ſui terrorem incuſſerunt. Ad Tungros ergo pertinuit malum; quorum finibus non procul Rhenus aberat: ſed & in gentem Francorum vniuerſam penetraturum videbatur. Magnis animis, copijſque occurrit Clodouæus rex: & ad Tolbiacum non procul Agrippinâ pugnam commiſit. Anceps primùm certamen fuit: donec tandem ſuas inclinari ſenſit acies, poſtquam voce, manuque diu nequicquam retentâſſet. In deſperationem abibat animus, quando commodùm in mentem venit Dei, quem prædicauerat perſæpè, vnumque ſuaſerat colendum Clotildis coniux, vt Chriſtianis erat imbuta ſacris, & è Burgundionum regibus oriunda. Ei mox piâ mentis motione, ſublatis in cælum oculis, ſe, totamque gentem vouet, ſi victoriam daret. Vix dixerat rex: dedit victoriam Deus. Conuerſis derepentè ſignis in hoſtem ſe retulere Franci; & ingenti ſtrage editâ, nobiliſſimam victoriam conſecuti ſunt.

Clodouæus in acie periclitatur: voto facto victor euadit, & Chriſtianus.

Regem voti reum Chriſtianis imbuit ſacris Remigius Rhemorum archiepiſcopus. * Quem dum ſalutaribus aquis abluit; illud decantatum ediſſe fertur: ADORA, QVOD INCENDISTI: INCENDE, QVOD ADORASTI. Ergo Chriſtianorum ſacra dediſſe flammis aliquando Francos, ex illo habe: quamquam alibi nullum tibi fuerit teſtimonium. Eius ſuprà memineram. Ceterùm hic eſt ille annus, quo toti Franciæ lætior nullus illuxit à gente conditâ; meritoque natalem poſſis nuncupare. Hic ille eſt, quo erepti diriſsimâ dæmonum ſeruitute Franci, in longè beatiſsimam filiorum Dei ſortem adſciti ſunt: quo priſca Gallorum religio, quæ inter enarratas reip. calamitates elanguerat, cœpit refloreſcere. Hiemis horror abierat: placiduſque vere nouo Zephyrus per omnes Galliarum areolas vernam plantis amœnitatem afflabat. Is erat vnus ſecundum Deum magnus ille Rhemorum præſul Remigius, iure optimo Galliarum omnium vel patriarcha, vel apoſtolus. Nam & priſcam dignitatem, libertatemque religioni Chriſtianæ reſtituit, auxitque glorioſâ inuictiſſimæ Francorum gentis acceſſione: & epiſcopos, quorum ſucceſſionem miſerandus publicè rei ſtatus abruperat, toti ſuæ per Belgium prouinciæ reſtituit; Cameracenſibus, & Atrebatibus Vedaſtum, Theodorum Tornacenſibus, Morinisque Antimundum. Ex quo factum arbitror, vt antiquiores Tungrenſis rei ſcriptores idem de Eccleſiâ ſuâ cenſuerint, quam videbant malis nihilo leuioribus conflictatam. Sed continuam nullo

Religio refloreſcit.

hiatu

hiatu præſulum ſeriem ſuprà euicinus. Fuitque reuera facilior in Tungris rei Chriſtianæ curſus, quandoquidem non armis ſubacti Germani ſecundi: ſed fædere, & amicitiâ in Francorum ditionem ceſſerint. Contrà Belgicæ rei non pauld turbatior fuit ſtatus, cùm eam & magis obtriuerit Attila, ſeu primùm irrumpens, ſeu trans Rhenum copias ſuas reducens: & hoſtiliter infeſtare ſoliti ſint Franci, ex quo cis Rhenum inter Germanos ſecundos fixerant ſedes; donec tandem ferro ſubiugârint. Quâ tempeſtatis importunitate non vſque adeò mirum videatur, ſi ſuis per vtramque Belgicam præſulibus viduatæ iacuerint eccleſiæ: cùm ijs fruerentur Tungri æquè, ac Agrippinenſes. Iam ſaltem nemini dubitare liceat, communem Tungris cum reliquâ Galliâ fuiſſe lætitiam longè maximam è nouâ hac, & iucundiſſimâ Chriſtianæ rei facie. Verùm quando nos omnes iſtâ ætate ſcriptores deficiunt; ſolis coniecturis aſſequimur nouellam illam, & ſuauiſſimam veris ſanctioris in eccleſiâ Tungrenſi ſerenitatem, quæ ſpe fecunditatis ingentis omnium animos recreabat.

XLI. *S. Remigij epiſt. 4.* Falco Tungr. epiſc: violato Rhem: eccleſiæ iure; acriter à Remigio coërcetur: vir tamen ſanctus.

Nulla tamen adeò felici glebâ vnquam eſt tellus, quæ non aliquos ſubinde tribulos, & ſpinas proferat. Tungrorum cathedram paulo poſt inſcendit Falco: & dum diœceſeos fines obit pro munere, ac luſtrat, Moſomagenſem eccleſiam, quamquam metropolitano Rhemenſi hactenus ſubiectam, cum epiſcopi autoritate recognouit. Grauiter id affecit Remigium Rhemorum præſulem. Qui acres ad Falconem mox litteras dedit, eumque coarguit, quòd epiſcopi iuriſdictionem in alienâ diœceſi vſurpâſſet. Iuuenis erat, ac recens epiſcopus Falco: contrà prouectæ ætatis Remigius; qui epiſcopatu admodum diuturno, ſed magis rarâ virtute, magnam apud omnes ſibi conciliârat autoritatem: eoque maximè nomine; quòd de Galliarum eccleſijs optimè meritus, earum quaſi parens, aut certè reſtaurator dici meritò poſſet. Temerariam igitur autoritatis ſuæ violationem acerbiùs perſtringere ſe poſſe credidit vir tantus. Falconem tamen, epiſcopum nuperrimè creatum, ſi non legum eccleſiaſticarum, diœceſeos ſaltem finium ignoratio fortaſſis excuſârit. Hoc conſtat: epiſcopatu ſanctè poſteà adminiſtrato, integram in eccleſiâ ſuâ omni virtuti dignitatem ſeruauit: ſolemneſque cælitum honores à poſteritate promeritus eſt.

XLII. An. 511. Clodoueo mortuo, filij ſuccedunt. Quid Auſtraſia: quid Neuſtria.

Nihil in rebus humanis conſtat. Etiam virtuti ab hominum inconſtátiâ vitium, & labes. Diem obierat anno ſupra quingenteſimum vndecimo Clodouæus. Paternum regnum quadrifariam diuiſum excepit cum fratribus Theodoricus. Mediomatricum ipſe rex fuit: Pariſios tenuit Childebertus: Clodomiro ceſsit Aurelia: Sueſsionibus datus eſt Clotharius. Auſtraſia alio nomine appellabatur illa Mediomatricum tetrarchia: quam, quia noſtrâ intereſt, deſcribere placet. Ditionem ſuam omnem, ſubiugato iam vniuerſo Belgio, geminas in portiones diuiſere primitus Franci, medio limite Scaldi, vel aliquando Moſâ, & Carbonariâ ſiluâ, quam hodie nobis Hannoniam eſſe diximus. Quæ porrigebatur in Orientem ad vſque Rhenum, eam idiomate ſuo, quod Germanicum fuit, *Oeſtenrich*, ſiue Auſtriam, vel Auſtraſiam: at *Weſtenrich*, ſiue Weſtriam; ac deinde errore Neuſtriam appellauere illam, quæ in occidentem ad Oceanum ſpectabat. Huic adiunxerunt poſtea, quidquid per Gallias ad Meridiem armis ſubegerunt, & eodem quandoque vocabulo comprehenderunt. Ita & Auſtraſiæ nomine ſignificârunt ſubinde, quidquid trans Rhenum acceſſionis ad imperium ſuum fecerunt. Anguſtioribus etiam poſtea finibus Neuſtriam clauſerunt; vt eam ſolummodo regionem complecteretur, quæ ad Sequanæ oſtia Normannis poſtea conceſſa, ab illis Normanniæ nomen accepit. Hac ergo paterni regni in fratres quatuor diuiſione; in Theodorici ditionem Tungri conceſſerunt; aut ſaltem agri pars illa, quam trans Moſam poſſidebant. Nec enim iſtâ regni partitione, Scaldiſnè, an Moſa limes fuerit,

quiſquam

quiſquam prodidit. Non tamen crediderim, ampliores fuiſſe tum Auſtraſiæ fines, quando reliquum imperium, necdum ſanè ampliſſimum, æquis portionibus inter tres fratres diuidendum fuerit.

XLIII. AN. 512. a 1 533. *Turon. in S. Gallo.* Simonia in Galliis: fortaſſe non Tûgris.

His porrò regibus mutauit aurea illa ſtatus eccleſiaſtici felicitas. Adeò nihil, etiam in honeſto certum. Impium in Galliis germen pullulare cœpit, quando ſacerdotia vel reges venderent, vel licitarentur clerici. Non immeritò dubites, fueritnè è republicâ eccleſiæ ad eam pacem, & tranquillitatem deueniſſe, quæ tam fœdis ſacrilegiis locum reliquerit. A dirâ, & immani illâ peſte immunem vindicare Tungrorum eccleſiam (quam gloriam nemo leuem prudens iudicauerit) haud equidem difficile videtur: quandoquidem Eucharium epiſcopum, quem Theodorico rege vixiſſe certum eſt, anteceſſoribus ſuis omnibus ſanctitate nihil ceſſiſſe conſtat; & cum illis inſcriptus beatorum tabulis, publicis honoribus ab eccleſiâ colitur. Vel ergo tantum ſacrorum contemptum pro ſuâ vitæ integritate, dignitateque muneris ſui, ferre non potuit: vel reuerentiâ præſulis abſterritus rex, eiuſcemodi nihil in ipſius diœceſi tentauit. Verùm & ceteris eccleſiis conſultum voluit æterna Numinis optimi prouidentia. Vitâ deceſſit anno quarto & triceſimo Theodoricus Auſtraſiæ rex. Parenti ſucceſſit in regnum Theodobertus; nequaquam in impietatem. Ad ſacrilegam illam corruptelam Franciâ pellendam, reſtituendumque eccleſiæ primum nitorem, animum aduertit, poſt conſulatum Paulini iunioris: ex quo annum Childeberti Pariſiorum regis viceſimum ſeptimum colligunt, qui incidit in triceſimum octauum huius ſæculi. Eccleſiaſticas ſcribi leges voluit, quibus priſca eccleſiæ integritas defenderetur. Quamobrem VI. Idus Nouembres Aruernos conuenere quini, & deni eximiâ virtute præſtantes epiſcopi, præſide Honorato Biturigum archiepiſcopo: ſenosque, ac denos canones conſcripſerunt, qui hodie ſuperſunt, tomis conciliorum inſerti. * Interfuit, ſygraphoque cum ceteris approbauit DOMITIANVS Tungrorum epiſcopus. Euchario decedenti ſucceſſerat. Annum litteris nemo conſignauit. Ab hoc igitur auſpicabimur; quo certum eſt, ſi non cœpiſſe, ſaltem epiſcopum ſediſſe. Lux maior deinceps ſingulos diſcernet epiſcopos, & res ab illis geſtas. Quamquam & denſæ nubes caliginem rurſus non ſemel rebus ſint offuſuræ, erepturæque etiam multarum conſpectum. Intermicantes radios, quâ poterimus diligentiâ, colligemus.

AN. 534. Theodorico regi ſuccedit Theodobertus. AN. 538. Aruern: concilio intereſt S. DOMITIANVS Tungr: epiſc:

XLIV. Aggreſſus epiſcopalem curam Domitianus, totum animum aduocauit ſtrenuè, quo Domini gregem indefeſſâ tot ſanctorum præſulum induſtriâ excultum, curâ nihilo inferiore tueretur ipſe à periculis, & ſanctioribus eccleſiæ paſcuis reficeret. Verùm ſub hæc eadem tempora vniuerſam eccleſiam grandis concitauit procella; quam * trium capitulorum appellârunt: quòd Origeniſtæ magiſtri ſui damnatione irritati quæ Conſtantinopoli, facta fuerat anno duodequadrageſimo; Iuſtinianum Auguſtum dolis ſuis eò induxiſſent, vt publicè probaret tria, quæ propoſuerunt, capita. Claſſicum occiniuiſſe viſus eſt vnâ operâ. Concertatio ingens orta eſt inter catholicos vbique gentium antiſtites. Quæ cùm in vltimum Occidentem, Galliasque penetrâſſet; concordiæ, paciſque deſiderio, Childebertus Francorum rex impetrauit, vt anno quadrageſimo nono Aureliam conuenirent epiſcopi quinquageni, & quintam eo loci ſynodum celebrarent. In iis fuit Domitianus: * conſcriptosque tres, & viginti canones ſuo ipſe cum ceteris ſubſcripto nomine confirmauit.

10. & propter tria capitula Origeniſtarum AN. 549. Aurelianienſi.

11.

XLV. AN. 550. ad 57. *Offic: Leod: 7. Maij.*

Quemadmodum verò ſtuduit publico Gallicanarum eccleſiarum bono, aduerſus tum irrepentem ſacræ diſciplinæ corruptelam, tum impias hæreticorum præſtigias: ita ſingularem proprii gregis curam ſuſcepit: cui paſcendo germanam expreſſit boni paſtoris formam. Fuit enim, ſi Ægidium audimus, ſuauiſſimâ in omnes

omnes humanitate, munificentiâ in pauperes, iuſti tenax in iure dicundo. Neminem deſpexit, vniuerſos paternâ caritate complexus eſt; pariterque omnes amoris vicem reddiderunt. Cùm inſigni Diuinarum, humanarumque rerum cognitione polleret, arderetque diuini honoris ſtudio; adiecit animum ad Taxandriam ad Chriſtum adducendam: & operam non minùs vtilem, quàm ſtrenuam in eo collocauit. Verùm, vt erant prædura gentis illius ingenia, debellatæ idololatriæ gloria alteri relicta eſt. Ad reliquam ergo diœceſim conuerſus, annonæ penuriam inſigni in egenos liberalitate ſubleuauit; & xenodochia varia condidit. Templa etiam dicauit complura: quod argumentum eſt diuini cultus feliciter propagati. Rem inſuper eccleſiæ ſuæ, ſuperiorum bellorum calamitatibus diſſipatam colligere ſategit, quâ pollebat vel in ſacris ſynodis autoritate, vel gratiâ apud reges, proceresque. Priſci ſplendoris aliquam reducturus ſpeciem videbatur, niſi miſerandus Tungrorum ſtatus abſterruiſſet. Tot quippe cladibus, quaſi catenato malo ſuccedentibus proſtrata ciuitas aſſurgere nequibat. Cùm ergo de illâ ad priſtinum florem reuocandâ deſperat Domitianus; Traiectum diuinitus inuitari viſus eſt, quotidianis prodigijs, quorum admirabilitate ſanctũ Seruatiũ ad eius ſepulcrũ, Deus orbi celebrabat. Ibi ergo habitationem ſuam conſtituiſſe videtur; quandoquidem in Aruernenſi ſynodo ſubſcripſerit in hunc modum: *Domitianus in Chriſti nomine epiſcopus Eccleſiæ Tungrorum quod eſt Traiectum ſubſcripſi.* Ex quo ſanè relinquitur, vel epiſcopos hactenus Tungris ſediſſe, dum fortaſſe conantur præſenti à ſuâ priorem vrbi amplitudinem reſtituere: vel nullo certo domicilio diœceſim ſuam oberrâſſe; quod fortaſſe magis conuenit ijs, quæ ſubijcientur poſt pauca. Hoium tamen amabat Domitianus: cuius ciues cùm multis beneuolentiæ argumẽtis obſtrinxit; tùm etiam draconis cuiuſdam liberâſſe fertur infeſtatione; quem vi Diuinâ extinxit; fontemque veneno infectum ita perpurgauit, vt diuerſis languoribus hodieque remedio ſit; & ſancti Domitiani fons appellotur.

Taxãdris fidem prædicat.

Deſperatâ Tungrorũ reſtitutione, Traiectũ frequẽtare cœpit:

ſed Hoiũ amat: & miraculis teſtatur.

Quare multis præterea miraculis clarus, cùm nonis Maij anni quinquageſimi octaui Traiecti feliciter vitam clauſiſſet, Hoium relatus, in Virginis Matris æde ſitus eſt. Vbi tot inclaruit miraculis; quemadmodum opportuno tempore narrabitur, vt in eius fidem ciues Hoienſes, ceu clientes ſe tranſcripſerint, vrbisque ſuæ venerentur patronum.

558. ibi ſepultus, colitur vrbis tutelaris.

XLVI. S. MONVLFVS. *Officium Leod.* 16. *Iulij.*

Domitiano nihilo inferior ſucceſſit MONVLFVS, pius heres eius religionis in ſanctum Seruatium; qui nouis in dies miraculis celebratior, ingenti populorum concurſione colebatur. Illa disertè magis, & explicatè nemo expreſſit. Quæ enim ad nos peruenerunt, in poſteriorem aliquam ætatem potiùs reijcio. Pergebat inter celeberrima alia prodigia diuinum Numen iam inde à Seruatij morte ligneas ædiculas, quæ à confluente multitudine ſuperſtruebantur, aliquo turbine diſijcere, velut indignas illo ſuo famulo; cuius ſepulcrum repetito tot annis miraculo, à niuibus intactum ſeruâſſet. Aggreſſus eſt tandem, perfecitque, & magnis opibus ditauit Monulfus dignam ſancto antiſtite baſilicam: atque in illam, quâ par erat reuerentiâ, ſacrum eius corpus inuexit. Quoue loci dignitatem augeret; addunt Harigerus, & Anſelmus, ſedem epiſcopalem ibidem collocâſſe; quam deinde Leodium tranſtulerit B. pontifex Hubertus. Non ergo Seruatius (vt paſſim Neoterici ſcribunt, autore nullo antiquiore, niſi Sigeberto, eiuſce mutationis autor fuit; cui ab vltimâ peregrinatione Romanâ vix ad moriendum ſpatij ſatis fuit. Neque verò Domitianus in Aruernenſi ſynodo eccleſiæ Tungrorum, ſed Traiectenſium ſe ſcripſiſſet epiſcopum, ſi quidem cathedra Traiecti iam antè fuiſſet collocata. Imò fateri neceſſum eſſet, ſaltem ad Monulfum vſque epiſcopum, in templo Deiparæ epiſcopij cathedram fuiſſe; quandoquidem nullum antè fuit Seruatij templum; vt apud omnes nemine repugnante conſtat. Quemadmodum ergo falſos

S. Seruatio tẽplũ exſtruit.

Nõ epiſcopatum trãſtulit.

Digitized by Google

eſſe probauimus, qui Seruatium dixerunt primum fuiſſe Tungrorum epiſcopum: ita & qui cathedram epiſcopij Traiectum ab illo tranſlatam adſtruunt. At verò Monulfus ipſe (quo priorem neminem Traiectenſibus adſcripſit antiquitas) ceterique quotquot Traiecti habitârunt, Tungrorum non fuerint epiſcopi; non immeritò grauiter diſputant nonnulli; contenduntque Traiectinos non magis dici debere, quam ſummi Pontifices appellari debuerint Aueniomenſes, quamdiu eâ in vrbe habitationem habuerunt. Quibus certè non repugnabo; quandoquidem ſcriptores multo plures ex omnibus ætatibus petiti, illos ipſos, qui Traiectum incoluerunt, epiſcopos Tungrenſes potiùs indigitarint, quàm Traiectenſes. Quodque omnium validiſſimum ſit telum: reges, imperatores, pontifices datis diplomatibus non aliter, quàm Tungrenſes epiſcopos nuncupârunt, pænè ad annum vſque octogeſimum ſupra milleſimum; quando terni iam & viceni fixum Leodij domicilium habuerant. Qui ſanè omnes Tungrenſes ipſi ſe ſemper epiſcopos, Leodienſes ſubinde, nunquam Traiectenſes inſcribunt, ſeu cùm ad alios litteras dediſſe reperiuntur, ſeu vbi concilijs appoſito ſyngrapho ſubſcripſerũt. Cur nominis id aſſumerent, ſi epiſcopij cathedra Traiecti fuiſſet aliquando? Quæ omnia probare exemplis nimis alienum eſſet ab hiſtoriæ legibus: & ſtudioſus veri lector ſatis ipſe colliget ex ijs, quæ vbi tempus feret, narrabimus: aut ſi magis placet, adibit ad patrem Ioannem Roberti è Societate noſtrâ theologum, qui productâ teſtium centuriâ, prolixam euiſdem argumenti diſputationem inſtituit. Ex meâ igitur mente primus omnium Domitianus Tungrenſium ruinarum tædio, Traiectum frequentare cœperit, inuitatus miraculorum celebritate ad ſancti Seruatij ſepulcrum perpetratorum. Ac denique ſucceſſor Monulfus, poſitâ ſancto Seruatio baſilicâ, epiſcopium eodem loci collocâſſe creditus eſt, cùm habitationem dumtaxat ipſe ſibi delegiſſet; retinuiſſentque poſteri.

Ioannes Roberti Quæſt: Hubertini 6.

Ea nimirum argumenta ſunt, quibus certam epiſcoporum aliquando Traiecti ſedem non fuiſſe, ſi non euincimus: admodũ ſanè probabile ſit. Scio fortiter non paucos repugnare: (maiorinè veritatis, quàm patriæ ſtudio; viderint) quos in meam hanc ſententiam vt nec inuitos pertrahere poſſum, ita nec animus eſt. Quod libuerit, ſentiant illi, non à vero fortaſſis alieniores. Et in eorum ego perlubenter ſententiam conceſſiſſem, ſi (quod iam diu meditati dicuntur) ſuas rationes his noſtris validiores publico, & luci dediſſent. Clariſſimæ enim illius vrbis gloriæ nihil equidem detractum volo. Contrà fateor, & adſtruo nobiliſſimum illius vrbis eſſe decus, ſanctiſſimorum tot epiſcoporum, ſi non fixam cathedram, certè diuturnam in eâ fuiſſe habitationem. Atque vtinam, quam ibidem prædicârunt acceptam ab apoſtolis Chriſtianæ doctrinæ puritatem; eadem illorum præſidio, frendente nequicquam hæreſi, in æuum illibata perſeueret.

NOTATIONES.

1\. ANNO 130. I. S. AVSPICIVS. Numerum adnotaui; quo Treuiris ſederunt, nullâ habitâ Tungrorum ratione, quandoquidem eorum faſtis adſcripti non fuerint. Addo & mortis diem, quando è martyrologio Romano, vel Vſuardo erui potuit. Quem decimum quintum recenſuimus Fibitium, abbatem tantùm appellat Baronius nonis Nouembris in notationibus ad Martyrologium; quòd nullum eius nominis epiſcopum inuenerit apud Democharem: ignarus nimirum eumdem alijs Mauritium dici, alijs Fabritium, vel Fibitium.

2\. ANNO 180. II. QVEM TVNGRI SECVNDVM. Quindecim priores epiſcopos

ſcopos noſtratibus quidem iure adſcribendos exiſtimaui; in numerum tamen non inſerui, ne numerandi rationem tot ætatibus iam receptam, prorſus inuerterem. Cùm ergo primus noſter ſit Maternus, ſecundum numero Nauitum, tertium Marcellum, & ſuo reliquos ordine. Diem natalem etiam cuique adſcribo è Martyrologio Romano, Vſuardo, vel Molano.

ANNO 310. IX. CVM BARONIO. Narrat Baronius anno 450. ſanctum epiſcopum Azauarium cladem Tungris imminentem prædixiſſe; hortatumque, vt ſuſceptâ ſponte peccatorum expiatione, malum ceruicibus ſuis amolirentur: ſed nihil profeciſſe; exciſamque ab Attilâ ciuitatem. At verò certum eſt anno 450. aut aliàs vnquam, nullum Tungris fuiſſe epiſcopum nomine Azauarium. Non aduertit nimirum vir, aliàs doctiſſimus, librariorum mendo perſcriptum fuiſſe in quibuſdam Gregorij Turon. codicibus, pro Seruatio Azauarium: credidítque diuerſos eſſe; cùm ſatis ſciret Seruatium non potuiſſe eſſe in viuis, Attilâ in Tungros irruente. 3.

ANNO 349. XXII. CONVENERVNT IGITVR. Concilij Agrippinenſis acta non parum conuellit Baronius anno 346. propterea quòd aſſerant Euphratem hæreſeos damnatum, & iuſſum abdicare anno 46. qui ſequenti ad Sardicenſe concilium venit. Quis credat (inquit) hominem adeò infami notâ iniuſtum, quantumlibet palinodiam recantâſſet, tam breui temporis ſpatio in priſtinam ſedem reſtitutum: & inter tot eximios ſanctitate, ac doctrinâ Galliarum epiſcopos, qui Sardicenſi ſynodo interfuerunt, eſſe delectum; quem præſertim grauior quàm Arij hæreſis infamâſſet? Nihilominus quandoquidem Baronius ipſemet fateri cogatur nonnulla concilia, vel librariorum inſcitiâ, vel perfidiâ hæreticorum imminuta, deprauatáque fuiſſe: quid erit, cur toti concilio Agrippinenſi fidem tollamus, ob difficultatem propoſitam? Quæ nulla profectò erit, ſi erratum in anni notatione fateamur: dicamuſque Sardicæ priùs habitum eſſe concilium, quàm Agrippinæ. Ita cenſet Bucherus noſter c. 4. §. 42. argumento ſanè probabili: qui quod ita perſcriptum circumfertur: *Poſt conſulatum Amantij & Albini, 4. idus Maias*: diſtingui vult in hunc modum: *Poſt conſulatum Amantij & Albini 4. idibus Maijs*. Quod cùm anno proximo poſt Sardicenſe concilium conueniat; vitantur optimè difficultates, quas in Trithemio damnat Baronius: quòd patres ijdem omnes ſubſcripſerint Sardicenſi, qui Agrippinenſi. Quod verum eſſe non poteſt, ſi multos annos alterum ab altero concilium differatur. 4.

ANNO 400. XXXI. ANNO SAECVLARI. Scio diuerſa ſentire varios ſcriptores de anno, qui S. Martino fuerit vltimus. Baronius vult mortuum anno 402. Ioſepho Scaligero placet magis annus 395. propter litteram dominicalem. Alios aliò traxit autoritas Gregorij Magni perperam accepta. Annum 400. probat cum alijs Ægidius Bucherus. Idque fuſè oſtendit in annotatione ad ſuas tabulas chronologicas in calce tomi 1. Chapeauilli. Cui ego cùm aſſentiar, quemadmodum & in annis regum Francorum, quos à morte S. Martini deducit Gregorius Turonenſis: rationes tamen hic non produco; ne diutiùs lectorem diſtineam, vbi non habeo, quod addam, detrahamúe doctiſſimæ illius diſputationi: quæ ad manum cuiuis eſſe poteſt. 5.

ANNO 410. XXXIV. GERMANIS SECVNDIS De vocabulo ne diſcepta, mi lector: Aboditrinè, an Aborichi dicantur, an Armorichi, parùm intereſt: rem habes. Francos Procopius, quos & Germanos appellare ſe monet, trans Rhenum collocauerat in paludibus, vbi flumen illud in Oceanũ immittitur. Accolæ erant Arborichi; cis amnem nimirum: vt qui Romanis iam pridem cum reliquâ Galliâ parerent. Notior appellatio fuiſſet, Germani ſecundi. Et in nomine gentis longinquæ potuit errare Procopius; quemadmodum & in ſacris errauit, 6.

cùm Francos exiſtimauit fuiſſe Chriſtianos: ideò fortè, quòd illis non aduerſarentur. Eoſdem Germanos ſecundos ego ſubinde nuncupo Belgas, etiam Gallos; quâ nimirum ratione Gallijs limitem Cæſar conſtituit Rhenum.

7. BELGAE, FRANCIQVE. Hoc iuſto liberiùs à nobis dictum forſitan exiſtimabit quiſpiam; quando Turonenſem viderit Francorum ſolummodo meminiſſe. Verùm quandoquidem ictum inter vtramque genté fœdus negari non patiatur Zoſimus, & Procopius: vtriuſque iunctas fuiſſe vires arbitratus ſum; quòd aliter credibile non videretur Francos, qui ante triennium in patriâ ſuâ, Vandalorum impetu protriti fuerant, in medijs Gallijs auſuros fuiſſe victores aggredi, & vincere potuiſſe. Solorum tamen Francorum meminerit Gregorius, quòd vnus eſſet vtriuſque gentis exercitus. Sed Francos potiùs fama celebrârit; quod latè iam diu per finitimos armorum ſuorum terrorem ſparſiſſent. Ita mecum ſentit Bucherus in ſupplemento ſuo ad C. 5. §. 78. diſputationis ſuæ hiſtoricæ.

8. ANNO 421. XXXVI. FANCIS IMPERASSE FARAMVNDVM. Hunc annum initio Faramundi tribuit Proſper à Pithoeo editus. Ante quem Francos ſedem in Gallijs fixiſſe, iam probauimus. Ex quo conficitur Faramundum cis Rhenum imperâſſe: tametſi non neſciam aliter alijs viſum. Quòd ſi legem Salicam trans Rhenum ſcriptam fuiſſe conſtat; quemadmodum in eius prologo affirmari audio: tum eius autorem negabimus eſſe Faramundum; cuius in illis nulla ſit mentio. Niſi quis euinceret creatum eſſe regem ante annum 10. quando trans Rhenum agebant Franci.

9. ANNO 538. XLIII. INTERFVIT. Secutus Foſſatenſem, & Tilianum codicem Sirmondus, facit Domitianum Colonienſem epiſcopum: fatetur tamen in Pithoeano dici Tungrenſem. Quod poſtremum Surij, Binijque editionibus conuenit: à quibus mihi recedendum eſſe non putaui; quandoquidem nullum iſto nomine recenſeant Agrippinenſes in ſuis faſtis epiſcopum: recenſeant verò noſtrates illum, quem ſub hæc tempora vixiſſe certum eſt.

10. XLIV. TRIVM CAPITVLORVM. Cùm damnatus fuiſſet poſt mortem Origenes; obtinuit Theodorus Ceſareæ Cappadociæ epiſcopus, Acephalus, & Origenis acerrimus defenſor: vt ſimiliter poſt mortem tres alios damnaret Iuſtinianus ſingulis capitulis ſingulos. 1. Theodorum Mopſueſtenum, 2. Theodoretum, 3. Sibam, quòd orthodoxæ quidem veritati aduerſantia aliquando ſenſiſſent, ſcripſiſſent: ab Oecumenica tamen ſynodo Calcedonenſi laudati fuerant. Ita ſperabat impius ſycophanta catholicam eccleſiam perturbare, cùm eos videret concilij ſententiâ laudatos, quos vt hæreticorum propugnatores iam mortuos Auguſtus reſcripto damnaret. Implexa fuit multis tricis ea controuerſia. Ita ſolent plerumque hæretici dolo potiùs, & fraudibus, quàm ſolidis argumentis veritati nebulas offundere. Rem totam elucidare mei propoſiti non eſt. Ad Baronium adi anno Chriſti 538. & 546.

11. ANNO 549. XLIV. IN IIS FVIT. Ait præterea Molanus interfuiſſe Domitianum concilio Pariſienſi (quod primum fuiſſe habetur in tomis conciliorum, Baronius autem probat ſecundum fuiſſe) & Turonenſi ſecundo. Sed vti Bucherus notauit, quis credat Tungrenſem epiſcopum in eâ ſynodo fuiſſe, in quâ, qui ſubſcripſerunt reliqui, Turonicæ prouinciæ fuerunt? Andegauenſem igitur alium Domitianum inuenit, qui cùm eo tempore viueret, dubitari non poteſt adfuiſſe concilio Turonenſi: cui ita ſubſcripſit: *Domitianus peccator*. Cùm eadem verò ſit in ſynodo Pariſienſi ſubſcriptio; eumdem fuiſſe illum Andegauenſem, non Tungrenſem noſtrum, dubitandum non eſt.

HISTO-

HISTORIARVM ECCLESIÆ LEODIENSIS
LIBER TERTIVS.

An 559. ad 96.

I.

NIhil in rebus humanis perpetuum eſt; vix aliquid diuturnum. Naſcuntur, & ſurgunt imperia è paruis initijs; & nonnunquam ex aliorum ruina. Quæ cùm in flore ſteterint aliquamdiu, ex alto corruunt: ſuoque lapſu alijs exſurgentibus baſim firmant; nullâ ſubinde relictâ ſui memoriâ. Breuis æui ſunt, & mirandæ viciſſitudinis humana omnia. Quæ ex annoſâ quercu glans decidit, radices in terram mox mittit: & tacitis incrementis in cælum paulatim ramos attollit. Sic imperia habent: ex alterius caſu ortus eſt alterius. Eâ lege oriuntur omnia, vt cadant: ita cadunt, vt orituris veluti ſtylobatæ ſubſternantur. Eburonum regia vbi fuerit, niſi per coniecturas, non poſſumus affirmare. Suis inſepulta ruinis Tungrorum ciuitas olim nobiliſſima, vmbram dumtaxat, nomenque priſtinæ amplitudinis retinuit: Traiectum res ipſa conceſſit, donec Leodium migraret. Cui ecce Monulphus primas ſtatuit ſubſtructiones ad futuram magnitudinem; faxit Deus, immortalem. Leodiũ

Luſtrabat aliquando diœceſim ſuam vigilantiſſimus præſul: & quinto fermè à Traiecto lapide ſuſtitit loci captus amœnitate, vbi Moſæ Vrta confunditur. Amplam vallem alti vndique claudebant montes gratâ inæquales varietate; hi vitibus conſiti, pomariorum fœcunditate amœni illi, illi lætâ ſiluarum opacitate inumbrati. Arduo aliqui aſcenſu aſſurgebant; deſcendebant alij benigniore cliuo. Diffuſam hic vallem flexo introrſum lato ſinu recipiebant; in eamdem illic procurrebant leni iugo. Mediam, quà in longum porrigitur, ſuaui lapſu, iucundaque inflexione permeabat amnis Moſa. In hunc à Meridie rapidior Vrta blando aquarum ſuſurro prolabebatur. Vbi coniunctis vndis fluere incipiebant, præcipua erat ſiniſtræ ripæ amœnitas, quam conciliabat perfluens Legia riuus, alijque limpidi fontes plurimi, quos è ſuis radicibus vicini profundebant montes. Horum aſpectu dum fruitur antiſtes, vt ſolent ſancti homines à rebus conditis animum attollere ad æternarum meditationem: ecce multâ luce coruſcantem è cælo crucem conſpicatur loco imminentem: ſimulque diuinum menti radium infundi ſentit, quo ventura longè proſpiciens: Nimirum hic ille locus eſt, exclamat, quem ad plurimorum ſalutem æterna Numinis prouidentia deſignauit: illuſtrabitque olim ſanguine ſuo, inuictus Chriſti martyr, & nobiliſſimis ciuitatibus æquabit. Cumque è proximâ villâ didiciſſet, præterlabentem Legiam loco nomen dediſſe; aream deſignauit exſtruendo ſacrario, quod ipſe deinde ſanctis martyribus Coſmæ, & Damiano dicauit. In illo ipſo Lambertum martyrio coronatum non mulo pòſt narrabimus. Ita Monulfo amplitudinis ſuæ non vaticinium modò, verùm & prima debet fundamenta ciuitas Leodienſis: imò ipſe principatus. Nam ex ingentibus opibus, quas à maioribus acceperat, Dionantum vrbem Traiecto diſtantem viceſimo fermè milliario attribuit epiſcopio * Tungrenſi. Ea prima ſunt principatus initia, quorum vlla ſaltem memoria ſuperſit.

prædicit Monulfus nobilitádum ornatque ſacrâ ædiculâ:

I.

& epiſcopio Dionãtũ addicit.

II.

Principé mortuum

Epiſcopi munificentiam à Deo compenſatam aſſerit Ægidius, principe quodam è flammis purgatorijs liberato. Ad eum terræ mandandum accerſitus, in viam ſe dederat; cùm fortè per vmbroſum lucum infelicibus olim genijs impietate gentilitiâ dicatum iter faciens, ſubitò inter opaca nemoris, & horrendas

ferarum voces, puteruli gemitus, & clamores audit, lacrymabiliter opem implorantis. Siſtit gradum epiſcopus; & pro Chriſtianorum more in repentinis caſibus, efformaturus crucem, dexteram attollit: ſed horror inſolitus membra percellit omnia; manumque, ac linguam ita conſtringit, vt nec vocem formare poſſet, nec crucem. Comitum etiam plerique in gradu conſiſtere non poterant, horrore attoniti. Cùm ecce pulcherrimus iuuenis epiſcopo ſe videndum offert; monetque poſito metu in vrbem ſe referat; vbi cum clero, populique multitudine, totum triduum orationibus, ieiunijs, eleemoſynis Numen demortuo principi propitiet, quem ſepultum ibat. Acerbiſſimis eum propter admiſſa peccata cruciari ſupplicijs; cruciandumque diutius, niſi ſubueniret ipſe. Exacto denique triduo cœptum iter repeteret: & ſi in eodem nemore quieta reperiret omnia; tum denique certum haberet, illius principis animam ſupplicijs ereptam eſſe. Vnum aliquem è cælitibus hæc nuntiâſſe non dubitauit Monulfus: & reuertens in vrbem, poſt tres dies Chriſtianæ pietatis officijs ex angeli præſcripto tranſactos, priorem viam relegit, & emenſus eſt, magnâ tranquillitate. Atque ita demum principis corpus terrâ condidit; hoc lætior, quòd animam cœlo receptam ſciret. Ecce quam nouellis, & heſterno die natis hæreticis fidem debeamus, quando conuulſum eunt eccleſiæ catholicæ ſententiam de peccatis poſt mortem expiandis. Ante primum in vrbis Leodienſis fundamenta miſſum lapidem, ea fuit mens noſtrorum epiſcoporum: ab antiquo ita ſenſerunt: ita propitio Numine, quamdiu ſtabit, ſentiet Legia.

purgatorio detẽtum.

liberat.

III. Aurea hæc fuerunt ſæcula.

Multos hæc ætas, ſi quæ alia, cælis immiſit; aut immiſiſſe, ſcriptores prodiderunt. Nam epiſcopis eâ ſanctitate diœceſim regentibus, quis credat, non multâ pariter religione, virtuteque ſuperiores ætates pullulâſſe? Sed illa ſilentio compreſſa ſunt apud mortales, quæ immortalibus in cœlo præconijs celebrantur. Glorioſâ illâ noſtrorum maiorum memoriâ tam indigni ſumus, quàm procul abſumus premendis illorum veſtigijs. Ad ea iam deuenimus tempora, quæ ſcriptoribus non magis, quàm virtutibus claruerũt: nec vlla facilè reperiemus illuſtriora.

Surius & Molan: 29. Oct.

Ermelindis nobiliſſima.

vouet caſtitatem.

Facem præfert, & caſtitatis exemplum, quo anterius in hac hiſtoriâ nihil habemus, beata virgo Ermelindis. Nobiliſſimâ fuit oriunda gente, quæ Pipinos nimirum produxit: ſed (quæ ſola, & vnica nobilitas eſt) virtutibus magis emicuit. A primâ pueritiâ Diuinis rebus inſigni virium omnium cõtentione ſectandis dedita, perpetuum tuendæ caſtimoniæ votum duodennis nuncupauit. Puerile non eſt, quod fit autore Deo. Solet hic nonnunquam, quos ad ſingularem ſui amorem deſtinauit, ſanctitate aliquâ eximiâ occupare; atque inferorum in primis artes præuertere, ne quam delectis illis mentibus labem inſpergant. Omnem animi puritatem in delicijs habet Deus: hanc æquè nihil exornat, ac virginei pudoris flos illibatus. Cognouiſſe hæc, & vouiſſe perfuſam diuinâ luce Ermelindem, facit vt credamus rara illa eius, quæ conſecuta eſt, ſanctitas; olim ſcilicet ad imitationem à Deo proponenda tot ſanctarum virginum millibus, quæ ſublatum à ſancta duce caſtitatis vexillum generoſis animis ſecuturæ, diœceſim hanc venturis omnibus ætatibus exornarent. His igitur auſpicijs ad virtutum ardua contendebat Ermelindis magno, ſed Numini noto progreſſu. Vnum quippe Deum, cui ſua deuouit omnia, rerum ſuarum arbitrum amat germana virtus. Sed quo magis Dei cauſâ honorem fugerit, eo magis ipſe congeret. In tenebris vt flamma, ſic & virtus nunquam latebit. Suauiſſimâ luce promicabat in S. virgine; & rarâ dignitate venerabilis in omnium familiarium oculos incurrebat, atque gratiſſimum affundebat ipſi corpori decorem. Hoc verò ſplendidarum nuptiarum ſpem, ac cupiditatem parentibus accendebat. Qui ferè humanorum conſiliorum ductu parum ſano, quæ præſtantiora ſunt, mundi inanitatibus conſecranda cenſent: Deo contrà ob-

trudunt

Digitized by Google

An. 559. ad 96.

trudunt, quæ deteriora, quæ deformia. Ermelindem ergo ſollicitant: & cùm for-
„ titer repugnaret, importuniùs vrgere inſtituunt. Parenteſaudi, filia: inquiebant:
„ Quos enim potiùs alios? Vt vitam dedimus, ita cetera vitæ optamus ornamenta.
„ Ætatis florem quid inutili morâ perdis? Cur tibi præcipuam vitæ ſuauitatem,
„ nobis pulcherrimæ ſobolis ſpem, genti noſtræ augendam nobiliſſimis nuptijs
„ gloriam inuides? Requires fortaſſis, vbi ſe caluam præbebit occaſio. Labuntur
„ anni; & cum illis formæ gratia. Requires, vbi conciderimus, rerum tuarum,
„ quoad viuimus, ſubſidium; & quo fulciaris, indigebis adminiculo. Denique in
„ omnibus etiam minimis ſolita nobis ad nutum obſequi; cur modò tergiuerſaris
„ in re omnium tuarum grauiſsimâ? Hæc parentes, aliaque his ſimilia: quibus
hodieque plurimi liberos ſuos à ſanctioribus conſilijs abſtrahere moliuntur: &
multis reuera perſuadent, qui ducentem Deum aliquo vsque ſapienter ſecuti, re-
uocantibus hominibus mox retro turpi leuitate referuntur. Heu inſaniam, relictâ
Numinis bonitate, ac ſapientiâ cæcos ſibi duces præſtituere! Sapientiùs Ermelin-
dis, ac fortiùs. Nec blanditijs mulceri, nec moueri lacrymis, nec imperio flecti,
nec minis à parentibus terreri potuit. Quâ par erat reuerentiâ illos venerata, Deo
ante omnia ſtatuit obtemperare. Hunc modò affirmabat potiùs audiendum,
quàm mortalium quemquam. Obnixè parentes alſàs obteſtabatur, vt ſibi ſe relin-
querent. Non aliter ſæpè quàm virgineo pudore, ac ſilentio reſpondebat. Sed
neque his omnibus molliebantur: eoque fortiùs in dies virginem ad ſe Deus tra-
hebat; & ſequebatur illa generoſiùs. Tandem aliquando ſanctiore mentis impetu
delata, inſignique fortitudine, arrepto ferro capillos reſecuit: tum mirabili perfuſa
„ voluptate: Io vicimus; ait: date veniam, parentes. Imò vicit Deus: mecum
„ plaudite. Mundi vicit inanitates: vicit corporis delicias: fraudes inferorum de-
„ uicit. Quid hæres, mi pater, & oculos auertis? Quid lacrymaris, mater dul-
„ ciſſima? An cælum terrâ vilius arbitramini? Virgineas cæli delicias lacrymis
„ proſequimini, qui fœdis terræ voluptatibus plauſum daretis? Scio: filiam ama-
„ tis. De meâ ergo mihi felicitate gratulamini. Hominem mortalem virginita-
„ tis meæ ſpolio triumphare malletis, quàm eam immortali Numini conſecra-
„ tam eſſe? Quod optabatis, deſponſa ſum: ſed quod ſupra votum eſt; regi regum
„ æterno deſponſa ſum. Per vos ergo mihi liceat, quo iucundius mihi nihil, vobis
„ nihil felicius, nihil genti noſtræ glorioſius accidere poteſt. Quæ exultantis animi
ardore incredibili cùm dixiſſet Ermelindis; inuictum virginis robur parentes ad-
mirati, diutius contra diuinum ſtimulum agere non auſi, filiam arbitrio ſuo reli-
querunt, Odencâ villâ (non procul eſt Louanio) tenui familiæ ſuſtentandæ aſſi-
gnatâ. Aperto ſcilicet Marte cum inferis deinceps certatura, obtinuit vt paternæ
domus ſplendorem, luxum, tumultusque humanos relinqueret, euangelicam mo-
deſtiam toto pectore amplexatura.

Inuitatis ad nuptias parentibus,

fortiter repugnat.

ac tandem euincit.

Quare deſpectis omnibus humanis rebus generoſa virgo, quo arctiùs ſponſo
ſuo cæleſti iungeretur; locum quærere conſtituit, in quo mortalibus ignota, vni
Deo immortali notam, gratamque ageret vitam. Conſtiterat in quodam pago:
quem deſeri iuſſit angelus; quòd inſidias eius pudori, vimque pararent flagitioſi
iuuenes duo fratres. Meldariam (locus eſt Hugardiæ proximus) angelo monente
migrauit. Ita nulla ſanctitas, vel arcta cum cælitibus neceſſitudo extra periculum
eſt. Nunquam, quamdiu viuimus, inſidias ſtruere inferi: contrà protegere ſuperi
numquam deſinent. Meldariæ vitam inſtituit nobiliſſimis anachoretis nequa-
quam imparem; ſeu duram, & frequentem corporis afflictationem ſpectes; ſiue
ſuauiſſimam familiaritatem, in quam Deus ſanctam virginem admiſit. Primo
ætatis flore Meldariam veniſſe Ermelindem accepimus. Sed quis annus à Chriſto
nato verteretur, quando venit, aut vitâ cùm abijt; quantum iſthic tempus egerit,

Sanctè viuit:

proditum

proditum non eſt. Hoc conſtat: beatam animam admirandis meritis grauem ſanctiſſimè efflauit, ſponſi amplexibus fruituram æternùm. Virginis corpus angelicis manibus ritè compoſitum, (virgineæ integritatis præmium id fuit) ac terræ conditum eſt: donec indicio Diuino, meritos ab hominibus acciperet honores. Quod ſuo tempore narrabimus. Hanc, quam ſequantur, ducem habent eximiam, quotquot caſtitatem ſectantur. Quâ præiuit hæc viâ, eâdem illi pertingent ad angelicam puritatem, quibus ſequi fuerit animus: aberrabunt, aliam quicumque viam inuerint.

& moritur.

IV. An. 597. obit Monulfus.

Inter hæc Monulfus, poſtquam annos nouem & triginta, magnâ nominis ſui gloriâ, emolumentoque eccleſiæ Tungrenſis inſigni, munus ſuum implêſſet; XVII. kal. ſextiles anni nonageſimi ſeptimi migrauit ex hac vitâ, percepturus immortalitatis coronam. Sepultus eſt mediâ æde Seruatianâ à ſe conditâ, & dicatâ, vbi ſepulcro ſuo locum deſignauerat: epiſcopus glorioſam ab eccleſiâ ſuâ promeritus coronam, non tam religioſis ſacrarum ædium conſtructionibus, aut adiecto principatu, quàm animarum culturâ, propagationeque virtutum.

ſuccedit S: Gondvlfvs. *Officium Leod: 16. Iulij.*

Eius epiſcopatum excepit Gondvlfvs: vir generis claritate, ſapientiâ, & maximè morum ſanctimoniâ, anteceſſoribus ſuis haudquaquam impar. Tungrorum vrbem è ruinis excitare voluiſſe tradunt; diuinitusque impeditum, eo prorſus modo, quo Iulianum conſtat prohibitum, Ieroſolymis templum reſtaurare. Verùm cùm nunquam eius meminerint antiquiores; & ipſa narratio tot inſertis ſcateat mendacijs, quot pænè verbis; rem totam arbitror eſſe confictam. Ruinas alias nobiliore conatu inſtaurare aggreſſus eſt Gondulfus, probante cælo, & ſucceſſum promouēte. A vitijs turpior eſt, quã à ferro, flãmaúe clades: virtutum pretioſior eſt ornatus, quàm pretioſi marmoris, auri, gēmarum: quanto ſcilicet animæ corporibus, terræ cælũ antecellit. Has ſui muneris præcipuas eſſe partes cùm intelligeret: nec ignoraret inferos hominibus perniciē, ac interitũ omnibus machinis moliri: omnibus contrà neruis obſtitit: denuntiatoque vitijs internecino bello, integrã virtutibus tueri dignitatē ſategit. Ita non vrbē vnam, ſed vniuerſam gentē feliciore ſtudio inſtaurauit. Sancta eius cõſilia abrupit præpropera mors. Poſt eccleſiam Tungrenſem ſeptem annos religioſiſſimè adminiſtratam, abijt ad brauium cæleſte XVII. kal. Aug. Corpus proximè ſanctum Monulfum terræ conditum eſt.

An. 694. V. S. Perpetvvs. *Officium Dion. Chapeauill: in S. Perpetuo Sur: & Molan: 4. Nou:* fidelium doctor nuncupatur. Creatur epiſcopus.

Succeſſit Perpetvvs, vir tanto munere dignus, & ad magna, iam tum ab adoleſcentiâ comparatus. Cùm enim tenerâ ſtatim ætate, acrem animo ſuccendiſſet diuini nominis propagandi ardorem, ijs ſedulò ſe inſtituit artibus, quas apoſtolici requirunt labores. Diuinis primùm, humaniſque imbuendus diſciplinis, ſimul ad conſectandam omnem honeſti rationem animum applicauit: vt cùm in publicum dicturus deinde prodijt, populo Chriſtiani hominis explanaturus officia; tanto ſententiarum pondere, dictioniſque vehementiâ ſanctiorem ſapientiam propoſuerit, vt Fidelivm doctoris nomen apud omnes inuenerit. Nihil enim ore proferebat, quod manu non confirmaret: vitam omnem orationi conſentaneam agnoſcebant vniuerſi. Quo miros animorum conciebat motus. Ergo vbi mortalitatem Gondulfus poſuit, vnâ omnium acclamatione, renuntiatus eſt epiſcopus. Tum demùm omnes exeruit animi, corporiſque vires, vt tantum munus impleret. Incitabant illuſtria, quæ premeret ſanctorum anteceſſorum veſtigia. Ea ſectatus, non impietati modò, ſacrilegoque inferorum cultui, aut vitijs omnibus, bellum indixit: ſed vel tuendam omnem honeſti dignitatem, vel ſicubi labefieret, reſtituendam ſuſcepit; adeò feliciter, vt mirabili eccleſiæ ſuæ incremento Numinis amplificaret gloriam. Aiunt & principum impotentiam intrepidè, quamquam non ſine capitis periculo, compreſſam; ne contra fas, æquumúe,

Eccleſiã tuetur fortiter.

Digitized by Google

æquum ue, vel eccleſiæ, vel pauperum fortunas degluberent. Inter hæc publicæ caritatis officia, ſui nequaquam immemor, aſſurgentes fortè dæmonis inuidentiâ cupiditates, rectæ rationis vmbone ſic retundebat, vt victor ſupra omnia humana mentem attollens, immerſam in cæleſtium arcanorum contemplationem, ſuauiſſimâ cum Deo familiaritate coniungeret. Poſt Deum, in eius parentem Virginem, vt par erat; tum apoſtolorum principes, ac beatum leuitam, & martyrem Vincentium ſingulari quodam ſtudio ferebatur. In huius æde ſacrâ frequens erat, cùm Dionanti ageret; agebat verò perlubenter, quandoquidem beati Monulfi munere in epiſcoporum Tungrenſium eſſet poteſtate. Vrbe ergo mediâ ſancto martyri, pro ſuâ in eum religione, templum poſuerat: aut ſanè poſitum à maioribus, magnâ animi voluptate, bonoque frequentabat; & ſancti martyris triumphis mentem erigebat ad fortia.

S. Vincentium M. colit.

VI. An. 617. mortuus Sepelitur in S. Vincentij Dionanti. Oleum è corpore manat.

Tandem honeſtam multis palmis in ſtadio virtutum emenſus ſenectutem; poſtquam annos tredecim epiſcopatum tenuiſſet, æternum percepturus agoniſma, migrauit in cœlos pridie nonas Nouembris. Sepeliere Dionantenſes in æde ſancti Vincentij, quòd ita ſiue moriens iuſſiſſet, ſeu tacitæ voluntati conſentaneum exiſtimârint omnes, ibi corpus deponi, vbi totus fuerat viuentis animus. A mortalibus ornatum voluit Deus eximijs honoribus, ſalutem inde vt referrent. Mox enim è ſacro corpore ſuauiſſimi odoris oleum manare cœpit, & ab inunctis omne morborum genus pellere. Quare creſcente multitudinis concurſu, ac religione, honeſtiorem in locum, ad ſacram Dei parenti baſilicam transferri placuit: ſanctumque Perpetuum vrbis ſuæ tutelarem adſciuere Dionantij; & manifeſta eius præſidij argumenta, publicè, priuatimque in hunc diem percipiunt.

VII. S. Ebregisvs ſubrogatur. ab Euergiſlo diuerſus.

Perpetuo ſubſtitutus eſt in epiſcopatu Ebregisvs, quē cum Euergiſlo Agrippinenſium Archiepiſcopo confuderunt nonnulli, vel propter nominis affinitatem, vel quòd vtriusque corpus à ſancto Brunone Coloniam credatur auectum, atque in eodem poſitum ſanctæ Cæciliæ monaſterio. Ipſeque adeò Ægidius, quidquid de Euergiſlo litteris proditum inuenerat, Ebregiſo non dubitauit adſcribere. Alij nullum Tungris Ebregiſum nomine, fuiſſe epiſcopum autumârunt: ſed Euergiſlum origine Tungrenſem, dignitate Agrippinenſem epiſcopum, Tungris martyrio coronatum, tranſlatumque à Brunone Coloniam, ab imperitis Tungrorum epiſcoporum catalogo inſertum fuiſſe. Sed eumdem ego catalogum malim ab eiuſcemodi errore vindicare, cùm antiquitatis reuerentiâ, tùm integrâ primorum ſcriptorum fide. Nec vllum iuſtæ dubitationi locum relinquit Anſelmus. *Beati Ebregiſi cineres,* inquit, *in Trumoniâ, noſtri epiſcopij villâ conſepultos, à Brunone archiepiſcopo, eodemque, vt aiunt, duce, in monaſterium ſanctæ Cæciliæ, omnes eiuſdem Trumoniæ indigenæ perhibent eſſe tranſlatos: vbi hodieque vacuum eius in maximo honore habetur ſepulcrum.* Alius eſt ergo Euergiſlus, Tungris ſepultus, alius Trumoniæ Ebregiſus. Quare mihi certum ſit, Ebregiſum in epiſcoporum noſtrorum tabulis eſſe retinendum. Verùm quod ipſi cum plerisque alijs commune eſt, geſtas ab eo res tenebris inuoluit antiquitas. Lucem tamen alijs nonnullis ecce impertitur.

VIII. *Appendix Turon: Aimoin: Sur: & Mol: 21. Febr: & 16. Aug: Stephanus Abb: in S. Modoaldo.*

Inclareſcebat per Auſtraſiam, opibus, autoritate, potiſſimumque virtute Pipinus: ille inquam Pipinus, qui Landam, Hasbaniæ vetus oppidum incoluiſſe fertur, vnde & Landani nomen accepit; celebraturque caput auguſtiſſimæ illius familiæ, quæ tot reges, & imperatores è noſtrâ diœceſi dedit orbi Chriſtiano. Carus in paucis erat Clothario: qui diuiſâm in tetrarchias antea Francorum gentem, cùm ad monarchiam reduxiſſet, Pipino plurimùm tribuebat; nec temere quidquam, niſi de eius conſilio aggrediebatur. Ille, vt fide erat in regem, & patriam integrâ, quamquam longo iam vſu rerum tractandarum peritiam adeptus eſſet; infractoque polleret animi robore; tantam nihilominus negotiorum molem ſuis vnius

humeris

Digitized by Google

humeris non exiſtimabat, ſuſtentandam. Duobus locum rarò relinquit, vbi regnat, ambitio. Suo ſinguli arbitrio pendere volunt omnia: non dominationis conſortem, non parem æquis aſpiciunt oculis; nec ferre poſſunt ſuperiorem. At cui ſincerus eſt amor publici boni, id non ſuis dumtaxat, ſed aliorum quàm poteſt plurimorum conſilijs, opibus, induſtriâ, operâ procurare contendit. Arnulfum Metenſem epiſcopum Pipinus in curarum partem aduocauit, virum & prudentiâ, & vitæ innocentiâ ſpectatiſſimum; etiam tum, quando coniugij innexus vinculo, vitam inter laicos agebat: quocum morum, & ſtudiorum ſimilitudine arctam iunxerat amicitiam, atque adeò affinitatem, datâ in coniugem filiâ ſuâ Begghâ Anchiſo, ſiue Anſigiſo eius filio. Eorum quippe qui remp. gerunt, quàm maximam eſſe par eſt concordiam, quo viribus, & conſilijs in vnum collatis, publicam rem ſartam tectam tueantur; cui vltimam à diſcordiâ perniciem impendere nemo ſanus ambigit. Amborum ergo ductu, non minore felicitate, quàm iuſtitiâ regnum adminiſtrabat Clotarius: & cùm Auſtraſij, anno ſupra ſexcenteſimum viceſimo tertio, reip. proprijs legibus regendæ deſiderio regem poſtularent, filium dedit ille Dagobertum; adiunxitque Arnulfum, & Pipinum, quorum conſilijs ad remp. animum applicaret; ratus non niſi feliciter perfecturum, quidquid aggrederetur ex eorum mente. Clariſſimum ergò fuit inter Auſtraſios Pipini nomen, qui iam antea priuatis opibus, & gentis ſuæ numero, potentiâque plurimùm valebat.

An. 623. Dagoberto Auſtraſiorũ regi adeſt à cõſilijs.

IX.

Baudemundus in S. Amando. Notgerus in S. Landoaldo. Sigebertus in S. Sigeberto. Theodoricus in S. Trudone. Hugbaldus in S. Gertrude. Officium Leod: Surius, & Molan: 6. Febr: & 1. Oct:

Sed inter agnatos, quantùm generis nobilitate ſupra vulgus attollebatur, tantùm vitæ turpitudine deprimebantur, & inhoneſtam ſuo, anticorumque nomini labem inſpergebat Bauo, ſiue Alloynus. Gentilem adhuc fuiſſe quidam memorant: immanem tyrannum alij, qui nullas ab æquo, honeſtoúe leges admitteret; ſed reponeret in viribus omnia: Haſbaniæ noſtræ tum quidem infame probrum; at mox eximium decus, adlaborante S. antiſtite Amando. Alterum hunc ſanctitate inſignem miſit ad nos Aquitania: de pluribus alijs ſermo erit deinceps; quibus ea Galliæ prouinciâ diœceſim noſtram illuſtrabit. Contemptis parentum opibus, euangelicam amplexatus paupertatem, primam ætatem triuerat in virtutum Chriſtianarum exercitatione: luſtratiſque plurium SS. aſcetarum lyceis, annos quinos denos Biturigibus poſuerat in diſciplinâ Auſtregiſili præſulis ſanctiſsimi. Sed religioſâ peregrinatione Romam ſuſceptâ, dum eximio pietatis ſenſu apoſtolorum liminâ veneratur, Gallias repetere iuſſus eſt à S. Petro, ad ſementem verbi Diuini felicibus auſpicijs iaciendam. Auxit animos profecta ab apoſtolorum principe iuſſio. Regreſſus in Gallias, cùm ſe regi ſtitiſſet, atque Galliarum epiſcopis; epiſcopum conſecrari placuit: non quòd ipſi diœceſis aliqua committeretur; ſed ita ferebat eorum temporum ratio, vt euangelicæ prædicationis gratiâ epiſcopi dignitas conferretur. Apoſtolicum igitur munus raro animi ardore aggreſſus, diuitem animarum prædam ad Chriſtum adduxit.

Amandus Bauonẽ ad meliora adducit.

At vehementiore ſenſit cupiditate pectus accendi, quo nobilior in oculos præda incurrit Bauo. Cuius exemplis, vt audiebat plurimos in exitium propelli: ita nihilo pauciores ſibi perſuadebat, felici morum eius immutatione reuocandos ad ſalutem animarum piè curandam. Nec irriti fuere conatus. Recti dignitatem ſemel agnitam facilè amplexantur generoſæ mentes, perrupto omni obice. Quem iuuenilis impetus in auerſam ab honeſto vitam longiùs abripuerat; ſana deliberatio, poſt ſapientem Amandi adhortationem, in viam reduxit; non minore, quàm ſperauerat, fructu. Exultabant boni omnes tam illuſtri acceſſione factâ ad ſuas partes: improbos pleroſque puduit turpitudinis ſuæ; ignauiamque ſuam damnârunt, ſi glorioſis tanti viri veſtigijs pigeret inſiſtere. Recreatus vberi meſſe Amandus, maiora meditari cœpit. Infelix idololatriæ lolium per Gallias repullulâſſe

meminimus

meminimus (vt rurſum aliàs deinde dicendum erit) contagione tot barbararum nationum in fines Romanos irrumpentium. Gandenſem populum ad Scaldis & Legiæ confluentes iſtâ intemperie inſanientem, ad Chriſtianam veritatem ſibi ſumſit adducendum. Præfractæ mentes, & impijs ſuperſtitionibus in tranſuerſum actæ, pertinaciùs reluctatæ ſunt, quàm vt primo congreſſu manus darent. Grauiori certamine parandus erat triumphus ille nobiliſſimus: qui mox mihi narrandus veniet.

Gandẽſes tentat.

X. Ebregiſus interim Tungrorum Epiſcopus egregiâ ſanctitate, annos quaternos denos in epiſcopatus adminiſtratione poſuerat: & cùm feliciter vitam clauſiſſet, Trumoniæ ſepultus eſt. Suffectus eſt IOANNES AGNVS, cui rara animi manſuetudo id nominis dederat. Sed æterna Numinis prouidentia, propter eximias virtutes ceteras, ad Tungrenſem euexit principatum, nihil minùs cogitantem. Vitam rure agebat innocentem, tam à vitijs omnibus, quàm rerum humanarum turbis, & omni ambitione alienus. Veterum patriarcharum ſanctis inſiſtens veſtigijs, agros colebat; vt quo labore corpus domabat, eodem mentem excoleret puriorem. Ita quas à maioribus opes non paruas, generiſque claritudinem acceperat, illuſtriore augebat animi nobilitate: quam altiore dignam loco Deus iudicauit. Cùm enim ſub hæc fortè tempora, rerum cæleſtium intentus meditationi, per agros ſuos obambularet Tihonij (prædium hoc ei paternum fuit ad vrbem Hoienſem, non procul dexterâ Moſæ ripâ) occurrit peregrini hominis ſpecie angelus; nunciauitque diuinæ mentis conſilio deſtinatum eſſe Tungris epiſcopum. Obſtupuit tam inſolenti nuntio Ioannes, qui ſe omnibus diceret doctrinæ præſidijs deſtitutum; imò & coniugio profanum; quodque caput eſſet, virtutibus ijs omnibus nudum, quæ maximè ſunt ad tantam dignitatem neceſſariæ. Sed ijs nihil illum magis ornare potuit, quàm ſincera eiuſmodi confeſſio. Perſtat ille nihilominus: & negat epiſcopum ſe priùs futurum, quàm ſcipio, quem fortè manu tenebat, frondeſceret in arborem, fructuſque proferret. Dixerat, ſimulque terræ baculum infixerat; en ſubitò radices agit exſuccum, aridumque lignum, ramos diffundit, frondes aperit, profert fructus. Ferunt id pomorum genus fuiſſe, quæ hodieque S. Ioannis poma nuncupamus. Dedita mox in omnem partem fama tanti prodigij, Traiectum perfertur; vbi pro epiſcopo deſignando comitia habebantur. In ſuffragia itum vltra non eſt. Quid enim diutius in deliberationem id vocent mortales, quod illuſtri prodigio conſtet, diuino iam ſancitum eſſe ſenatuſconſulto? Et Ioannes ipſe, quamquam priorem modeſtiam, vitæque tranquillitatem honoribus omnibus anteferret; manifeſto diuinæ voluntatis decreto non auſus eſt reluctari.

An. 631. Ebregiſo mortuo ſufficitur S. IOANNES AGNVS Sigebertus in S. Theodardo. Mol. 25. Iul: auocatus à vitâ ruſticanâ

inſigni prodigio.

XI. Sacroſanctam auſpicaturus dignitatem, Romam contendit; non quo religioſâ tantummodo peregrinatione diuinum ſibi demereretur præſidium; ſed quo maximè ſummi pontificis autoritate, fauſtaque inſtructus apprecatione; tantum aggrederetur munus. Alpes iam in reditu reliquerat, quando Mononi occurrit. Mutuâ ſtatim virtutum admiratione, amoreque, ſuauiſſimam contraxere neceſſitudinem. Fuit Monon oriundus è Scotiâ, & rarâ virtute venerandus. Cui in patrio ſolo poſt noctem orationibus inſomnem aliquando traductam obdormiſcenti adfuit angelus, nuntiauitque Deo placere, vt in Gallias tranſiret, & locum Arduennâ ſiluâ medium perquireret, quem præterflueret Naſania fons, & ab incolis Niedier nũcuparetur. Ibi, quod vitæ ſupereſſet, ageret. Præclarum diuini amoris in hanc eccleſiam argumẽtum! Nimirum vt hortum princeps, quem amat, & ſtudioſè colit, raris, & è longinquo petitis cõplet, ornatque ſtirpibus: ita Deus è varijs regionibus, Italiâ, Galliâ, Germaniâ, Britanniâ, omnibuſque Belgij prouincijs, ſanctos homines, ceu nobiles plantas, multis ætatibus in hanc diœceſim adduxit: &

An. 632. Offic: Naſſ. Martyrol: Vſuardi. Surius & Mol: 18. Oct: In itinere Romano occurrit Mononi à Deo in Arduennâ deſtinato.

pariter ſæpius eduxit in longinquas terras; & regna, velut amœni huius paradiſi opes exteris oſtentaturus. Commemoranda hæc ſuo tempore venient. Atque vt ex Aquitaniâ iam aliquoties, ecce è Britanniâ modò, viciniſúe inſulis ad nos Monon deſtinatur. Primitiæ ſunt: plures ſequentur alij, virtute non inferiores. Vt primùm igitur hunc è cælo nuntium accepit Monon, obſtupuit ſanè: & Deum rogauit, vt ſi certa hæc eſſet eius voluntas; eumdem ad ſe perferri nuntium, iterum, ac tertiò iuberet. Quod vbi impetrauit; nec iam vllus dubitationi locus relinquebatur: iter ingreſſus eſt, illud ingeminans: *Vias tuas, Domine, demonſtra mihi; & ſemitas tuas edoce me: Dirige me in veritate tuâ, & doce me, quia tu es Deus Saluator meus, & te ſuſtinui totâ die.* Cumque mare tranſmiſiſſet; inceſſit deſiderium, priùs, quàm locum ab angelo commonſtratum perquireret, inſtituendæ peregrinationis ad apoſtolorum limina. Eo in itinere Tungrenſem epiſcopum Ioannem obuium habuit; & interrogatus quo fine patriam reliquiſſet, quò tenderet, quid acturus deinde? Eum reſponſis animi candorem, integritatem vitæ, contemptionem terrenorum, cæleſtium prætulit deſiderium; vt hominis captus ſanctitate Ioannes (morum enim ſimilitudine potentiùs nihil ad amicitiam conciliandam) rogauit, vt poſt iter Romanum, ad ſe reuerteretur: commendauitque vt quod ipſe, dum maturat reditum, epiſcopale pallium Romæ reliquerat, deferret: demonſtraturum tum denique locum, ad quem à Deo mittebatur. Paruit Monon. Quid hic epiſcopale pallium appellet ſcriptor vitæ S. Mononis apud Surium, haud equidem ſatis capio. Archiepiſcopi quippe inſigne eſt pallium, non epiſcopi. Niſi fortaſſis eius ita mentem interpretemur; vt quemadmodum niſi impetrato Româ pallio, munus ſuum gerere nefas eſt archiepiſcopo; pariter epiſcopo inhibitum eſt ſuas priùs implere partes, quàm à pontifice quam vocant, confirmationẽ, ſiue poteſtatem obtinuerit: ita pallium id appellârit, quod confirmationis diploma rectiùs dixiſſet. Hodie tamen poteſtas eſt epiſcopo Leodienſi vtendi pallio: nec inuenio, quando Romani pontifices eam conceſſerint. Sic pleraque vel negligentiâ maiorũ, vel temporum iniquitate, perierunt non leui poſteritatis damno. Si conijcere fas eſt; non ineptè fortaſſis affirmabimus, Ioanni Agno primùm eſſe datam hanc facultatem, propter inſignem, & raram huius epiſcopij prærogatiuam, quòd per quingentos & triginta annos, omnes ſuos antiſtites oſtentaret albo ſanctorum inſcriptos.

Naſſoniã venit Monon.

Ceterùm itinere confecto Monon receptus in epiſcopi familiam, tanto carior ipſi factus eſt, quanto virtus eius exercitatione quotidianâ notior fuit. Sed quò Deus vocabat, proficiſcendum fuit. Vt ad locum deductus eſt: deſignatam oratorio extruendo aream vepribus, & dumis dum ſuâ ipſe manu ſtrenuè perpurgat, probari Deo labores ſuos credidit, vbi vidit nolam ferream ante ſe à porco de terrâ effoſſam. Aſſeruatur poſt tot ætates in hunc diem cymbalum iſtud in ſancti hominis memoriam, ac venerationem. Ceterùm vt ſpargi cœpit per viciniam eius fama; incolas adeò permouit vel vitæ exemplo, vel ſanctorum colloquiorum ardore; vt certatim alij materiam cæderent, conueherentúe; eruerent alij lapides, aliam operam conferrent alij. Quo factum eſt, vt intra breue tempus ſteterit ædicula, rudis illa quidem, & opere ruſticano: ſed in quâ faciles ſupplicibus aures Deus præberet. Nemini alteri meliùs, quàm Deo conditori ſuo ſubſternuntur opes humanæ: cui ſeruire par eſt omnem hominum maieſtatem. Sed humilibus maximè capitur Numinis illa magnitudo immenſa; & ijs ſe, quà licet, coæquat; ſeu quòd ſinceram animi puritatem amet, quæ opes raro comitatur: ſeu quòd homines nullam aliàs cum tantâ Dei celſitudine conſuetudinem auſuros, amicè ſic ad ſe inuitet: ſeu denique quòd potentiam ſuam, vt homines rerum magnarum oſtentatione, ſic Deus contrà viliſſimarum complexu vult teſtatam. Hac igitur in ædiculâ quamquam abiectâ multi varijs morbis conflictati, muneribus ſuis

extructâ ædiculâ inclareſcit.

Numini

Digitized by Google

Numini oblatis, ſanitatem ſuffragante Monone receperunt.

XII.

Cõuertit ad Chriſtum Gãdẽſes Amandus, Bauonẽ ad ſanctiora.

Nihilo minor exſtitit fructus operæ multo grauioris ab Amando poſitæ in Gandenſi populo excolendo. Qui iugum impietatis excuſſit tandem; & euictus miraculis à Deo perpetratis, in veram ſe Chriſti Domini libertatem aſſeruit, bono ſuo non minore, quàm Amandi gloriâ per Auſtraſiam omnem poſt tam inſignem victoriam propagatâ. Bauoni calcar hæc addidit; qui ductu eius longè ſapientiſſimo rectum colere cœperat, & vitam inſtituere principe Chriſtiano dignam. Verùm cùm ad altiora ſuſpiraret; retinuerat adhuc coniugij vinculum, ætaſque tenerior Adeltrudis filiæ. Hæc adulta poſtmodum, dicatâ Deo virginitate, eximiam ſanctitatem conſecuta eſt. Coniux poſt aliquot annos in coniugio religioſè cum Bauone poſitos, abijt ad beatam immortalitatem. Tum denique ſolutus omni nexu Bauo, deſiderio cæleſtium terrena conculcans omnia, Gandam ad Amandum relictâ Haſbaniâ venit: eiuſque conſilio, præteritæ vitæ peccata ſeueriſſimis corporis afflictationibus cœpit expiare. In clarâ luce, ac medio die viuunt principes: latere nequeunt. Et ſeù honeſtatem colant, ſeu dedant ſe turpiduni, acribus exemplorum ſtimulis ſpectantes vrgent. Facultas illos, ac licentia fortiter illigant, vbi ſemel ad delicias, aut vitia ſe verterint: nec abducuntur niſi graui, longoque conniſu. Sed macte animo, quiſquis hoc moliris. Sementem iacis multo prouentu fecundandam. Multis in vno victis, ingens feres laborum præmium. Vide quot victorias in vno Bauone numeret Amandus.

& huius exemplo Gertrudem.

Officium Leod: Surij & Molan: 17. Martij.

quæ vt nuptias oblatas vitaret.

Diffudit ſe per vniuerſam Belgicam egregiarum Bauonis virtutum odor ſuauiſſimus: Niuelliſque adeò virginem ſanctam Gertrudem permouiſſe fertur ad imitandi ſtudium; vt ne eſſet ſanguine, quàm virtute propinquior. Erat Gertrudis Pipini filia, ad omnem virtutis honeſtatem veluti facta: ſed agnati Bauonis exemplo tam illuſtri, meditari cœpit inſignem aliquam ſanctitatem. Terrenorum omnium contemptrix animoſa, nihil niſi cœlum, niſi Numinis amores caſtos ſpirabat. Fortè hoc anno Dagobertus rex ad Pipinum diuerterat; Gertrudem intuitus ætate, formâ, moribus ſpectatiſſimam, inuitauit vt nobiliſſimum iuuenem opibus, annis, gratiaque in paucis apud ſe florentem, in virum reciperet. Nuptias illas nemo non probabat. Regis commendationem ſuſpiciebant omnes, etiamque amplectebatur Pipinus ipſe. At Gertrudis ad altiora mentem generoſam erigens, non dubitauit in cœtu illo nobiliſſimo, palam ſancto iureiurando affirmare, vni ſe Chriſto deſponſam, nullius vnquam mortalis inituram coniugium. Infractam virginis libertatem admirati omnes, ſatis intellexerunt, nullâ vi à propoſito diuellendam, poſtquam nihil mouerat regia maieſtas. Firmius fuit virgini, quàm viro pectus. Sic affuſæ diuinitus vires naturam ſuperant. Vicit Pipinum patrem regis reuerentia: quem rerum humanarum ſplendore excœcatum, diuina non mouebant. Heu mortalium cœcitatem! Ab hominis nutu pendent, qui Dei negligunt imperia. Purior è cœlo lux affulſit Gertrudi. Sordere præ cælo terram; graueolentem eſſe fimum omnes vitæ huius delicias; ſceptra regum, ac diademata calcari à Deo, & cùm vellet, diffringi intellexit. Pondus tamen paternæ autoritatis adhibiturus videbatur Pipinus, ob regis reuerentiam, cui placere nuptias videbat: filiæ præſidio fuit mater Itta, ſiue Iduberga, genere Aquitana, non illuſtrior matrona, quàm ſanctior. Eius conſilio, & permiſſu fugam arripuit fortiſſima virgo: relictiſque parentibus, & patriâ, longam viam emenſa in Franciam Orientalem ſe abdidit; vbi ob votum tuendæ caſtitatis condito ſacrario, religioſiſſimè vixit annos non paucos. Toto aberrat cœlo, qui miſeram dicit. Ibi patria eſt, vbi optimus pater Deus inuenitur. Ibi deeſſe non poſſunt deliciæ, vbi ſe ſponſus dat in caſtiſſimos amplexus. Beata fuga, quæ è ſeruitute in libertatem, in regiam abducit è piſtrino!

Fugit domo paternâ.

 Cenſeri

XIII. An 633. 34. 35. *Amandus Dagobertum arguens. exulare iubetur.*

Cenſeri poterat Gertrudis fructus laborum Amandi: quos opibus errantibus in ouile Chriſti adducendis dum nuſquam deſiderari patitur; veritus ne regno vniuerſo peſtem crearet pudẽda, & luxu infamis Dagoberti regis vita; qui mortuo Clothario parente, cùm iam rerum per omnes Gallias potiretur, pro libidine ſuâ, quas lubebat, coniuges ducebat, ductasque pellebat: Chriſtianâ libertate commonuit officij, ſalutaribusque præceptis, vitæ turpitudinem caſtigauit. Verùm neque ſe patiuntur argui ſupremæ poteſtates; neque libidinis cœno immerſæ mentes, ſuaueolentis virtutis percipiunt fragrantiam. Indignatus rex, commonitorem ſuum regni finibus iuſſit excedere. At ſua ſecum omnia portabat vir ſanctus; ibi patriam inuenturus, quocumque perrexiſſet; vbique inuenturus, quem ſummo ſtudio quærebat Deum. Gallias ergo, non inſtitutum ſuum reliquit: vt qui meſſem nihilo parciorem finitimis in regionibus ſperaret. Vaſcones in Pirenæis ſaltibus, tum & Slauos trans Danubium excoluiſſe fertur mirabili ardore, & diligentiâ, quæ vaſtiſsimis terrarum ſpatijs non fatigaretur, aut tepeſceret. Indignum ſcilicet iudicabat, ea non audere pro amplificandâ Numinis gloriâ, quæ negotiatores per ſumma pericula pro augendis opibus; vel per populorum ſtrages, & ruinas pro quærendâ nomini ſuo gloriâ non dubitârunt aggredi imperatores. Leue eſt, iucundum eſt, quidquid periculi, vel laboris Dei cauſâ ſuſcipitur. Verùm expertus non illam in Domini horrea frugem, quæ ſperari poterat, reportari, propter operarum penuriam; Romam iter adornauit, ſociorum ſupplementum à Pontifice maximo * quæſiturus. Plures impetrauit ſanctæ illius expeditionis comites: inter quos eminebat Landoaldus; quem propter eruditionis excellentiam, & integritatem fidei, creatum Romanæ eccleſiæ archipreſbyterum ſcribit Molanus; ideoque appingi à quibuſdam inſignia cardinalium: tum Amantius Diaconus, Adrianus, (quem poſtea dicemus martyrem) & alij numero ſeptem: quibus adnumerant feminas aliquas, & virginem Vincianam; hanc Landoaldi ſororem faciunt, quæ fraternæ pietatis æmula, patriam ſimul relinquens, in Gallias venerit, cultum Numinis, pro ſuâ conditione propagatura. Qui Adeltrudem adiungunt, quam Bauonis filiam fuiſſe diximus, id fortaſſe crediderint, quòd patre ad Amandum abeunte, vt ſanctiorem inſtitueret vitam, ipſa domi ſubſtiterit, & cum Landoaldo, quando poſtea venit, religioſam inierit conſuetudinem, ipſumque ad virtutem ſecuta fuerit ductorem, cùm Wintershouij ageret. Verùm iſta ſuo loco: quemadmodum & quæ perfecerit Amandus illo ſociorum auctus ſupplemento.

2. Romæ ſocios obtinet Landoaldum &c.

XIV. An. 636. *Traiecti natus Lambertus. Godeſchalchus; Stephanus, Nicolaus, Renerus, Sigibertus, in Lamb: Offic: Leod: & Molan: 17. Sept:*

Fauſtus eſt, & iure albo lapillo in hac hiſtoriâ notandus annus ſæculi huius triceſimus ſextus, quo Traiecti natus eſt Lambertus, inuictiſſimus ille Chriſti martyr, qui ſanguinem ſuum Dei cauſâ fortiter profuſum viſus eſt ſubſternere ciuitati Leodienſi poſtea condendæ. Parentes habuit è primâ Francorum nobilitate: pater vir illuſtris, & regum lateralis fuit, ait Ægidius; Traiectique (vt teſtatur Nicolaus) hereditariam à maioribus ſibi relictam comitatus cum laude tuebatur dignitatem. Aper ipſe dicebatur, mater Heriſplendis. Filium ſuum ſacris aquis initiandum tradidiſſe volunt beato Remaclo nondum tunc epiſcopo, ſed eximiâ vitæ ſanctimoniâ venerabili. Quod non niſi ægrè crediderim. Si enim Notgero Remacli vitam ſcribenti fidem habemus; in Solemniacenſi monaſterio iam Remaclus agebat, poſt paucos menſes venturus ad regem Dagobertum, vt Amando ſuccederet in rerum publicarum adminiſtratione. Sed his ſuus erit locus.

lactaturâ virgine.

Vix, aut certè nondum in auras haſce vitales prodierat ſanctus infans Lambertus, quando futuram eius claritudinem videtur Deus ſignificare voluiſſe: vt quidem teſtis eſt Ægidius. Nobilis inter Francos virgo, Lina nomine, prodierat olim in hanc lucem, ſine lucis vſurâ. In tenebris, & mœrore ob cæcitatem vitam trahebat. Quæ ſub hæc tempora accepit ab angelo, filium Traiecti mox Apro naſciturum ex

rum ex

XVII. An. 637. Obit Ioannes Agnus.

Sex annos epiſcopatum tenuerat Ioannes Agnus, quando non annis, quàm meritis exantlatorum laborum grauior, ad æternas Agni cæleſtis nuptias euocatus VIII. kal. ſextiles anni ſeptimi & triceſimi naturæ conceſſit. In arce Hoienſi conditus in æde ſanctis martyribus Coſmæ & Damiano ſacrâ. Fundorum ſuorum, quos Tihonij habebat ampliſſimos, heredem ſcripſit clerum ſuum; at decimarum ex ijs colligendarum eoſdem Sanctos martyres, quos vides illâ iam tum ætate, quâ neſcio cauſâ, in his regionibus cultos. Aliam ædem illis Legiæ poſitam à Monulſo ſuprà memorauimus.

S. Amandvs ſuccedit.

Ioanni Agno Amandvm Dagobertus ſubrogauit. Reluctatus eſt ille, non laborum metu, quos ardentiſſimis Dei cauſâ votis expetebat; ſed quòd honores auerſaretur; qui non magis virtutem conſectantur, quàm illos fugiat germana virtus. Ceſsit nihilominus regis imperio, & ordinum omnium poſtulatis; admiſſumque munus exequens, eo maiore virium omnium contentione per diœceſim vniuerſos, ad Chriſtianæ diſciplinæ puritatem amandam cohortari cœpit, quo populum eſſe ſuum, quo ſe paſtorem intelligeret. Acer eſt à caritate ſtimulus: ſeuerum à iuſtitiâ imperium. Suus operæ fructus reſpondebat vberrimus; quandoquidem toto Tungrorum agro, atque adeò Belgicâ aureum verè fuerit hoc ſæculum; nec aliud vllum ſanctitate magis floruerit.

XVIII. An. 638. 39. *Surius & Molan: in S: Landelino 15. Iunij. Fulbertus in S: Autberto. Gazæus in hiſtor: eccl: Belg:* S. Landelinus. Lobium fundat.

Ipſos diœceſis Tungrenſis fines eodem tempore, ſanctitatis ſuæ luce perſtringebat Landelinus: eâ cauſâ, quamquam ad eccleſiæ Cameracenſis gloriâ pertineat, nobis ſilentio minimè prætermittendus eſt. Deſertâ quondam integerrimâ Autberti Cameracenſis epiſcopi inſtitutione, ſceleratam, & latrocinijs pudendam egerat vitam. Clarius eſt ab improbi hominis reſipiſcentiâ diuinæ pietatis teſtimonium, quàm à probi conſtantiâ; ſceleratiſque maiorem parit fiduciam, vt ad honeſtum audeant redire. Eo conſilio Landelinum labi paſſus eſt Deus. Qui improbitatem aliquamdiu toto pectore conſectatus, cùm ſub quietem aliquando cuiuſdam è ſodalibus ſuis infelicem animam inferorum cruciatibus torqueri vidiſſet, ad Autberti refugit diſciplinam, eiuſque ductu priora flagitia acerbiſsimis corporis afflictationibus inſtituit expiare. Religioſam tertiùm ſuſcepit ad apoſtolorum limina profectionem: tandemque ſacerdotio initiatus, factâ à beato Autberto poteſtate, ad eam deuenit Hannoniæ regionem; vbi Laubacum riuulum in ſe influentem Sabis excipit: vnde Laubaco veteres, poſteri Lobio nomen dederunt. Nobilem hîc aſceticæ palæſtram condidit Landelinus, regis munificentiâ ſanctis eius ſtudijs adſpirante.

& Alnã;

Sed vaſtum hominis pectus plura ſimul huiuſcemodi conſilia complectebatur, quæ latiùs diffunderet, etiam in vicinam Tungrorum diœceſim. Nationum diſcrimen nullum agnoſcit euangelica caritas: nullis clauditur prouinciarum finibus: nec vllis ſeiungendos limitibus arbitratur, quos paterno ſuæ pietatis ſinu Chriſtus complecti dignatus eſt. Sabim amnem ſecutus Landelinus tribus paſſuum millibus, deſcendit ad locum alnis conſitum; vnde, & loco nomen Alna. Secundum hic cœnobium poſuit in finibus huius diœceſis. Cuius obſcuriora ſanè ſunt initia. Cùm enim eumdem, quem Lobium, agnoſcat parentem Landelinum; alias tamen accepiſſe viuendi leges videri poteſt; quandoquidem Lobij culta fuerit monaſtice: Alnam verò clerus inhabitauerit multas ætates. Niſi cui magis placeret, in clericorum inſtitutum aliquanto poſt tempore defeciſſe monaſticen. Mihi certius eſt iſtud: præcipuâ quâdam vitæ ſanctitate floruiſſe Alnam; quæ nimirum piorum hominum munificentiam prouocârit ad illud cœnobium amplis vectigalibus inſtruendum. Nam ea fuit ab olim eius dignitas, vt inter eccleſiæ Leodienſis duodecimuiros pares adlectus ſit abbas Alnenſis. Cuius originem, quamquam mihi non omnino cognitam, non equidem dubito ſancto Bernardo antiquiorem eſſe;

XIII. An 633. 34. 35. Amãdus Dagobertum arguens. exulare iubetur.

XIII. Cenſeri poterat Gertrudis fructus laborum Amandi: quos ouibus errantibus in ouile Chriſti adducendis dum nuſquàm deſiderari patitur; veritus ne regno vniuerſo peſtem crearet pudẽda, & luxu infamis Dagoberti regis vita; qui mortuo Clothario parente, cùm iam rerum per omnes Gallias potiretur, pro libidine ſuâ, quas lubebat, coniuges ducebat, ductasque pellebat: Chriſtianâ libertate commonuit officij, ſalutaribusque præceptis, vitæ turpitudinem caſtigauit. Verùm neque ſe patiuntur argui ſupremæ poteſtates; neque libidinis cœno immerſæ mentes, ſuaueolentis virtutis percipiunt fragrantiam. Indignatus rex, commonitorem ſuum regni finibus iuſſit excedere. At ſua ſecum omnia portabat vir ſanctus; ibi patriam inuenturus, quocumque perrexiſſet; vbique inuenturus, quem ſummo ſtudio quærebat Deum. Gallias ergo, non inſtitutum ſuum reliquit: vt qui meſſem nihilo parciorem finitimis in regionibus ſperaret. Vaſcones in Pirenæis ſaltibus, tum & Slauos trans Danubium excoluiſſe fertur mirabili ardore, & diligentiâ, quæ vaſtiſsimis terrarum ſpatijs non fatigaretur, aut tepeſceret. Indignum ſcilicet iudicabat, ea non audere pro amplificandâ Numinis gloriâ, quæ negotiatores per ſumma pericula pro augendis opibus; vel per populorum ſtrages, & ruinas pro quærendâ nomini ſuo gloriâ non dubitârunt aggredi imperatores. Leue eſt, iucundum eſt, quidquid periculi, vel laboris Dei cauſâ ſuſcipitur. Verùm expertus non illam in Domini horrea frugem, quæ ſperari poterat, reportari, propter operarum penuriam; Romam iter adornauit, ſociorum ſupplementum à Pontifice maximo * quæſiturus. Plûres impetrauit ſanctæ illius expeditionis comites: inter quos eminebat Landoaldus; quem propter eruditionis excellentiam, & integritatem fidei, creatum Romanæ eccleſiæ archipreſbyterum ſcribit Molanus; ideoque appingi à quibuſdam inſignia cardinalium: tum Amantius Diaconus, Adrianus, (quem poſtea dicemus martyrem) & alij numero ſeptem: quibus adnumerant feminas aliquas, & virginem Vincianam; hanc Landoaldi ſororem faciunt, quæ fraternæ pietatis æmula, patriam ſimul relinquens, in Gallias venerit, cultum Numinis, pro ſuâ conditione propagatura. Qui Adeltrudem adiungunt, quam Bauonis filiam fuiſſe diximus, id fortaſſe crediderint, quòd patre ad Amandum abeunte, vt ſanctiorem inſtitueret vitam, ipſa domi ſubſtiterit, & cum Landoaldo, quando poſtea venit, religioſam inierit conſuetudinem, ipſumque ad virtutem ſecuta fuerit ductorem, cùm Wintershouij ageret. Verùm iſta ſuo loco: quemádmodum & quæ perfecerit Amandus illo ſociorum auctus ſupplemento.

* 2. Romæ ſociosobtinet Lãdoaldum &c.

XIV. An. 636. Traiecti natus Lambertus. *Godeſchalchus; Stephanus, Nicolaus, Renerus, Sigibertus, in Lamb: Offic: Leod: & Molan: 17. Sept:*

XIV. Fauſtus eſt, & iure albo lapillo in hac hiſtoriâ notandus annus ſæculi huius triceſimus ſextus, quo Traiecti natus eſt Lambertus, inuictiſſimus ille Chriſti martyr, qui ſanguinem ſuum Dei cauſâ fortiter profuſum viſus eſt ſubſternere ciuitati Leodienſi poſtea condendæ. Parentes habuit è primâ Francorum nobilitate: pater vir illuſtris, & regum lateralis fuit, ait Ægidius; Traiectique (vt teſtatur Nicolaus) hereditariam à maioribus ſibi relictam comitatus cum laude tuebatur dignitatem. Aper ipſe dicebatur, mater Heriſplendis. Filium ſuum ſacris aquis initiandum tradidiſſe volunt beato Remaclo nondum tunc epiſcopo, ſed eximiâ vitæ ſanctimoniâ venerabili. Quod non niſi ægrè crediderim. Si enim Notgero Remacli vitam ſcribenti fidem habemus; in Solemniacenſi monaſterio iam Remaclus agebat, poſt paucos menſes venturus ad regem Dagobertum, vt Amando ſuccederet in rerum publicarum adminiſtratione. Sed his ſuus erit locus.

Lactaturâ virgine.

Vix, aut certè nondum in auras haſce vitales prodierat ſanctus infans Lambertus, quando futuram eius claritudinem videtur Deus ſignificare voluiſſe: vt quidem teſtis eſt Ægidius. Nobilis inter Francos virgo, Lina nomine, prodierat olim in hanc lucem, ſine lucis vſurâ. In tenebris, & mœrore ob cæcitatem vitam trahebat. Quæ ſub hæc tempora accepit ab angelo, filium Traiecti mox Apro naſciturum ex

rum ex

Digitized by Google

Sex annos epiſcopatum tenuerat Ioannes Agnus, quando non annis, quàm meritis exantlatorum laborum grauior, ad æternas Agni cæleſtis nuptias euocatus VIII. kal. ſextiles anni ſeptimi & tricesimi naturæ conceſſit. In arce Hoienſi conditus in æde ſanctis martyribus Coſmæ & Damiano ſacrâ. Fundorum ſuorum, quos Tihonij habebat ampliſſimos, heredem ſcripſit clerum ſuum; at decimarum ex ijs colligendarum eoſdem. Sanctos martyres, quos vides illâ iam tum ætate, quâ neſcio cauſâ, in his regionibus cultos. Aliam ædem illis Legiæ poſitam à Monulſo ſuprà memorauimus. XVII. An. 637. Obit Ioannes Agnus.

Ioanni Agno AMANDVM Dagobertus ſubrogauit. Reluctatus eſt ille, non laborum metu, quos ardentiſſimis Dei cauſâ votis expetebat; ſed quòd honores auerſaretur; qui non magis virtutem conſectantur, quàm illos fugiat germana virtus. Ceſsit nihilominus regis imperio, & ordinum omnium poſtulatis; admiſſumque munus exequens, eò maiore virium omnium contentione per diœceſim vniuerſos, ad Chriſtianæ diſciplinæ puritatem amandam cohortari cœpit, quo populum eſſe ſuum, quo ſe paſtorem intelligeret. Acer eſt à caritate ſtimulus: ſeuerum à iuſtitiâ imperium. Suis operæ fructus reſpondebat vberrimus; quandoquidem toto Tungrorum agro, atque adeò Belgicâ aureum verè fuerit hoc ſæculum; nec aliud vllum ſanctitate magis floruerit. S. AMANDVS ſuccedit.

Ipſos diœceſis Tungrenſis fines eodem tempore, ſanctitatis ſuæ luce perſtringebat Landelinus: eâ cauſâ, quamquam ad eccleſiæ Cameracenſis gloriâ pertineat, nobis ſilentio minimè prætermittendus eſt. Deſertâ quondam integerrimâ Auberti Cameracenſis epiſcopi inſtitutione, ſceleratam, & latrocinijs pudendam egerat vitam. Clarius eſt ab improbi hominis reſipiſcentiâ diuinæ pietatis teſtimonium, quàm à probi conſtantiâ; ſceleratiſque maiorem parit fiduciam, vt ad honeſtum audeant redire. Eo conſilio Landelinum labi paſſus eſt Deus. Qui improbitatem aliquamdiu toto pectore conſectatus, cùm ſub quietem aliquando cuiuſdam è ſodalibus ſuis infelicem animam inferorum cruciatibus torqueri vidiſſet, ad Autberti refugit diſciplinam, eiuſque ductu priora flagitia acerbiſsimis corporis afflictationibus inſtituit expiare. Religioſam tertiùm ſuſcepit ad apoſtolorum limina profectionem: tandemque ſacerdotio initiatus, factâ à beato Autberto poteſtate, ad eam deuenit Hannoniæ regionem, vbi Laubacum riuulum in ſe influentem Sabis excipit: vnde Laubaco veteres, poſteri Lobio nomen dederunt. Nobilem hîc aſceticæ palæſtram condidit Landelinus, regis munificentiâ ſanctis eius ſtudijs adſpirante. XVIII. An. 638. 39. *Surius & Molan: in S: Landelino 15. Iunij. Fulbertus in S: Autberto. Gazæus in hiſtor: eccl: Belg:* S. Landelinus. Lobium fundat.

Sed vaſtum hominis pectus plura ſimul huiuſcemodi conſilia complectebatur, quæ latiùs diffunderet, etiam in vicinam Tungrorum diœceſim. Nationum diſcrimen nullum agnoſcit euangelica caritas: nullis clauditur prouinciarum finibus: nec vllis ſeiungendos limitibus arbitratur, quos paterno ſuæ pietatis ſinu Chriſtus complecti dignatus eſt. Sabim amnem ſecutus Landelinus tribus paſſuum millibus, deſcendit ad locum alnis conſitum; vnde, & loco nomen Alna. Secundum hîc cœnobium poſuit in finibus huius diœceſis. Cuius obſcuriora ſanè ſunt initia. Cùm enim eumdem, quem Lobium, agnoſcat parentem Landelinum; alias tamen accepiſſe viuendi leges videri poteſt; quandoquidem Lobij culta fuerit monaſtice: Alnam verò clerus inhabitauerit multas ætates. Niſi cui magis placeret, in clericorum inſtitutum aliquanto poſt tempore defeciſſe monaſticen. Mihi certius eſt iſtud: præcipuâ quâdam vitæ ſanctitate floruiſſe Alnam; quæ nimirum piorum hominum munificentiam prouocârit ad illud cœnobium amplis vectigalibus inſtruendum. Nam ea fuit ab olim eius dignitas, vt inter eccleſiæ Leodienſis duodecimuiros pares adlectus ſit abbas Alnenſis. Cuius originem, quamquam mihi non omnino cognitam, non equidem dubito ſancto Bernardo antiquiorem eſſe; & Alnã;

 quem

XIII. An 633. 34. 35. Amadus Dagobertum arguens. exulare iubetur.

Cenſeri poterat Gertrudis fructus laborum Amandi: quos ouibus errantibus in ouile Chriſti adducendis dum nuſquam deſiderari patitur; veritus ne regno vniuerſo peſtem crearet pudẽda, & luxu infamis Dagoberti regis vita; qui mortuo Clothario parente, cùm iam rerum per omnes Gallias potiretur, pro libidine ſuâ, quas lubebat, coniuges ducebat, ductaſque pellebat: Chriſtianâ libertate commonuit officij, ſalutaribuſque præceptis, vitæ turpitudinem caſtigauit. Verùm neque ſe patiuntur argui ſupremæ poteſtates; neque libidinis cœno immerſæ mentes, ſuaueolentis virtutis percipiunt fragrantiam. Indignatus rex, commonitorem ſuum regni finibus iuſſit excedere. At ſua ſecum omnia portabat vir ſanctus; ibi patriam inuenturus, quocumque perrexiſſet; vbique inuenturus, quem ſummo ſtudio quærebat Deum. Gallias ergo, non inſtitutum ſuum reliquit: vt qui meſſem nihilo parciorem finitimis in regionibus ſperaret. Vaſcones in Pirenæis ſaltibus, tum & Slauos trans Danubium excoluiſſe fertur mirabili ardore, & diligentiâ, quæ vaſtiſsimis terrarum ſpatijs non fatigaretur, aut tepeſceret. Indignum ſcilicet iudicabat, ea non audere pro amplificandâ Numinis gloriâ, quæ negotiatores per ſumma pericula pro augendis opibus; vel per populorum ſtrages, & ruinas pro quærendâ nomini ſuo gloriâ non dubitârunt aggredi imperatores. Leue eſt, iucundum eſt, quidquid periculi, vel laboris Dei cauſâ ſuſcipitur. Verùm expertus non illam in Domini horrea frugem, quæ ſperari poterat, reportari, propter operarum penuriam; Romam iter adornauit, ſociorum ſupplementum à Pontifice maximo * quæſiturus. Plures impetrauit ſanctæ illius expeditionis comites:

2. Romæ ſocios obtinet Landoaldum &c.

inter quos eminebat Landoaldus; quem propter eruditionis excellentiam, & integritatem fidei, creatum Romanæ eccleſiæ archipreſbyterum ſcribit Molanus; ideoque appingi à quibuſdam inſignia cardinalium: tum Amantius Diaconus, Adrianus, (quem poſtea dicemus martyrem) & alij numero ſeptem: quibus adnumerant feminas aliquas, & virginem Vincianam; hanc Landoaldi ſororem faciunt, quæ fraternæ pietatis æmula, patriam ſimul relinquens, in Gallias venerit, cultum Numinis, pro ſuâ conditione propagatura. Qui Adeltrudem adiungunt, quam Bauonis filiam fuiſſe diximus, id fortaſſe crediderint, quòd patre ad Amandum abeunte, vt ſanctiorem inſtitueret vitam, ipſa domi ſubſtiterit, & cum Landoaldo, quando poſtea venit, religioſam inierit conſuetudinem, ipſumque ad virtutem ſecuta fuerit ductorem, cùm Wintershouij ageret. Verùm iſta ſuo loco: quemadmodum & quæ perfecerit Amandus illo ſociorum auctus ſupplemento.

XIV. An. 636. Traiecti natus Lambertus. *Godeſchalchus; Stephanus, Nicolaus, Renerus, Sigibertus, in Lamb: Offic: Leod: & Molan: 17. Sept:*

Fauſtus eſt, & iure albo lapillo in hac hiſtoriâ notandus annus ſæculi huius triceſimus ſextus, quo Traiecti natus eſt Lambertus, inuictiſſimus ille Chriſti martyr, qui ſanguinem ſuum Dei cauſâ fortiter profuſum viſus eſt ſubſternere ciuitati Leodienſi poſtea condendæ. Parentes habuit è primâ Francorum nobilitate: pater vir illuſtris, & regum lateralis fuit, ait Ægidius; Traiectique (vt teſtatur Nicolaus) hereditariam à maioribus ſibi relictam comitatus cum laude tuebatur dignitatem. Aper ipſe dicebatur, mater Heriſplendis. Filium ſuum ſacris aquis initiandum tradidiſſe volunt beato Remaclo nondum tunc epiſcopo, ſed eximiâ vitæ ſanctimoniâ venerabili. Quod non niſi ægrè crediderim. Si enim Notgero Remacli vitam ſcribenti fidem habemus; in Solemniacenſi monaſterio iam Remaclus agebat, poſt paucos menſes venturus ad regem Dagobertum, vt Amando ſuccederet in rerum publicarum adminiſtratione. Sed his ſuus erit locus.

Lactatur à virgine.

Vix, aut certè nondum in auras haſce vitales prodierat ſanctus infans Lambertus, quando futuram eius claritudinem videtur Deus ſignificare voluiſſe: vt quidem teſtis eſt Ægidius. Nobilis inter Francos virgo, Lina nomine, prodierat olim in hanc lucem, ſine lucis vſurâ. In tenebris, & mœrore ob cæcitatem vitam trahebat. Quæ ſub hæc tempora accepit ab angelo, filium Traiecti mox Apro naſciturum ex

Digitized by Google

XVII. An. 637. Obit Ioannes Agnus.

Sex annos epiſcopatum tenuerat Ioannes Agnus, quando non annis, quàm meritis exantlatorum laborum grauior, ad æternas Agni cæleſtis nuptias euocatus VIII. kal. ſextiles anni ſeptimi & tricefimi naturæ conceſſit. In arce Hoienſi conditus in æde ſanctis martyribus Coſmæ & Damiano ſacrâ. Fundorum ſuorum, quos Tihonij habebat ampliſſimos, heredem ſcripſit clerum ſuum; at decimarum ex iis colligendarum eoſdem. Sanctos martyres, quos vides illâ iam tum ætate, quâ neſcio cauſâ, in his regionibus cultos. Aliam ædem illis Legiæ poſitam à Monulſo ſuprà memorauimus.

S. Amandvs ſuccedit.

Ioanni Agno Amandvm Dagobertus ſubrogauit. Reluctatus eſt ille, non laborum metu, quos ardentiſſimis Dei cauſâ votis expetebat; ſed quòd honores auerſaretur; qui non magis virtutem conſectantur, quàm illos fugiat germana virtus. Ceſsit nihilominus regis imperio, & ordinum omnium poſtulatis; admiſſumque munus exequens, eò maiore virium omnium contentione per diœceſim vniuerſos, ad Christianæ diſciplinæ puritatem amandam cohortari cœpit, quo populum eſſe ſuum, quo ſe paſtorem intelligeret. Acer eſt à caritate ſtimulus: ſeuerum à iuſtitiâ imperium. Suis operæ fructus reſpondebat vberrimus; quandoquidem toto Tungrorum agro, atque adeò Belgicâ aureum verè fuerit hoc ſæculum; nec aliud vllum ſanctitate magis floruerit.

XVIII. An 638. 39. *Surius & Molan: in S: Landelino 15. Iunij. Fulbertus in S: Autberto. Gazæus in hiſtor: eccleſ: Belg:* S. Landelinus. Lobium fundat.

Ipſos diœceſis Tungrenſis fines eodem tempore, ſanctitatis ſuæ luce perſtringebat Landelinus: eâ cauſâ, quamquam ad eccleſiæ Cameracenſis gloriâ pertineat, nobis ſilentio minimè prætermittendus eſt. Deſertâ quondam integerrimâ Auberti Cameracenſis epiſcopi inſtitutione, ſceleratam, & latrociniis pudendam egerat vitam. Clarius eſt ab improbi hominis reſipiſcentiâ diuinæ pietatis teſtimonium, quàm à probi conſtantiâ; ſceleratiſque maiorem parit fiduciam, vt ad honeſtum audeant redire. Eo conſilio Landelinum labi paſſus eſt Deus. Qui improbitatem aliquamdiu toto pectore conſectatus, cùm ſub quietem aliquando cuiuſdam è ſodalibus ſuis infelicem animam inferorum cruciatibus torqueri vidiſſet, ad Autberti refugit diſciplinam, eiuſque ductu priora flagitia acerbiſsimis corporis afflictationibus inſtituit expiare. Religioſam tertiùm ſuſcepit ad apoſtolorum limina profectionem: tandemque ſacerdotio initiatus, factâ à beato Autberto poteſtate, ad eam deuenit Hannoniæ regionem, vbi Laubacum riuilum in ſe influẽtem Sabis excipit: vnde Laubaco veteres, poſteri Lobio nomen dederunt. Nobilem hic aſceticæ palæſtram condidit Landelinus, regis munificentiâ ſanctis eius ſtudiis adſpirante.

& Alnã;

Sed vaſtum hominis pectus plura ſimul huiuſcemodi conſilia complectebatur, quæ latiùs diffunderet, etiam in vicinam Tungrorum diœceſim. Nationum diſcrimen nullum agnoſcit euangelica caritas: nullis clauditur prouinciarum finibus: nec vllis ſeiungendos limitibus arbitratur, quos paterno ſuæ pietatis ſinu Chriſtus complecti dignatus eſt. Sabim amnem ſecutus Landelinus tribus paſſuum millibus, deſcendit ad locum alnis conſitum; vnde, & loco nomen Alna. Secundum hic cœnobium poſuit in finibus huius diœceſis. Cuius obſcuriora ſanè ſunt initia. Cùm enim eumdem, quem Lobium, agnoſcat parentem Landelinum; alias tamen accepiſſe viuendi leges videri poteſt; quandoquidem Lobij culta fuerit monaſtice: Alnam verò clerus inhabitauerit multas ætates. Niſi cui magis placeret, in clericorum inſtitutum aliquanto poſt tempore deſeciſſe monaſticen. Mihi certius eſt illud: præcipuâ quâdam vitæ ſanctitate floruiſſe Alnam; quæ nimirum piorum hominum munificentiam prouocârit ad illud cœnobium amplis vectigalibus inſtruendum. Nam ea fuit ab olim eius dignitas, vt inter eccleſiæ Leodienſis duodecimuiros pares adlectus ſit abbas Alnenſis. Cuius originem, quamquam mihi non omnino cognitam, non equidem dubito ſancto Bernardo antiquiorem eſſe;

quem

XIII. An 633. 34. 35. Amãdus Dagobertum arguens.

Cenſeri poterat Gertrudis fructus laborum Amandi: quos opibus errantibus in ouile Chriſti adducendis dum nuſquam deſiderari patitur; veritus ne regno vniuerſo peſtem crearet pudẽda, & luxu infamis Dagoberti regis vita; qui mortuo Clothario parente, cùm iam rerum per omnes Gallias potiretur, pro libidine ſuâ, quas lubebat, coniuges ducebat, ductasque pellebat: Chriſtianâ libertate commonuit officij, ſalutaribusque præceptis, vitæ turpitudinem caſtigauit. Verùm neque ſe patiuntur argui supremæ poteſtates; neque libidinis cœno immerſæ mentes, ſuaueolentis virtutis percipiunt fragrantiam. Indignatus rex, commonitorem ſuum regni finibus iuſſit excedere. At ſua ſecum omnia portabat vir ſanctus; ibi patriam inuenturus, quocumque perrexiſſet; vbique inuenturus, quem ſummo ſtudio quærebat Deum. Gallias ergo, non inſtitutum ſuum reliquit: vt qui meſſem nihilo parciorem finitimis in regionibus ſperaret. Vaſcones in Pirenæis ſaltibus, tum & Slauos trans Danubium excoluiſſe fertur mirabili ardore, & diligentiâ, quæ vaſtiſsimis terrarum ſpatijs non fatigaretur, aut tepeſceret. Indignum ſcilicet iudicabat, ea non audere pro amplificandâ Numinis gloriâ, quæ negotiatores per ſumma pericula pro augendis opibus; vel per populorum ſtrages, & ruinas pro quærendâ nomini ſuo gloriâ non dubitârunt aggredi imperatores. Leue eſt, iucundum eſt, quidquid periculi, vel laboris Dei cauſâ ſuſcipitur. Verùm expertus non illam in Domini horrea frugem, quæ ſperari poterat, reportari, propter operarum penuriam; Romam iter adornauit, ſociorum ſupplementum à Pontifice maximo * quæſiturus. Plûres impetrauit ſanctæ illius expeditionis comites:

exulare iubetur.

2. Romæ ſocios obtinet Lãdoaldum &c.

inter quos eminebat Landoaldus; quem propter eruditionis excellentiam, & integritatem fidei, creatum Romanæ eccleſiæ archipreſbyterum ſcribit Molanus; ideoque appingi à quibuſdam inſignia cardinalium: tum Amantius Diaconus, Adrianus, (quem poſtea dicemus martyrem) & alij numero ſeptem: quibus adnumerant feminas aliquas, & virginem Vincianam; hanc Landoaldi ſororem faciunt, quæ fraternæ pietatis æmula, patriam ſimul relinquens, in Gallias venerit, cultum Numinis, pro ſuâ conditione propagatura. Qui Adeltrudem adiungunt, quam Bauonis filiam fuiſſe diximus, id fortaſſe crediderint, quòd patre ad Amandum abeunte, vt ſanctiorem inſtitueret vitam, ipſa domi ſubſtiterit, & cum Landoaldo, quando poſtea venit, religioſam inierit conſuetudinem, ipſumque ad virtutem ſecuta fuerit ductorem, cùm Wintershouij ageret. Verùm iſta ſuo loco: quemadmodum & quæ perfecerit Amandus illo ſociorum auctus ſupplemento.

XIV. An. 636. Traiecti natus Lambertus.

Fauſtus eſt, & iure albo lapillo in hac hiſtoriâ notandus annus ſæculi huius triceſimus ſextus, quo Traiecti natus eſt Lambertus, inuictiſſimus ille Chriſti martyr, qui ſanguinem ſuum Dei cauſâ fortiter profuſum viſus eſt ſubſternere ciuitati Leodienſi poſtea condendæ. Parentes habuit è primâ Francorum nobilitate: pater vir illuſtris, & regum lateralis fuit, ait Ægidius; Traiectique (vt teſtatur Nicolaus) hereditariam à maioribus ſibi relictam comitatus cum laude tuebatur dignitatem. Aper ipſe dicebatur, mater Heriſplendis. Filium ſuum ſacris aquis initiandum tradidiſſe volunt beato Remaclo nondum tunc epiſcopo, ſed eximiâ vitæ ſanctimoniâ venerabili. Quod non niſi ægrè crediderim. Si enim Notgero Remacli vitam ſcribenti fidem habemus; in Solemniacenſi monaſterio iam Remaclus agebat, poſt paucos menſes venturus ad regem Dagobertum, vt Amando ſuccederet in rerum publicarum adminiſtratione. Sed his ſuus erit locus.

Godeſchalchus; Stephanus, Nicolaus, Renerus, Sigibertus, in Lamb: Offic: Leod: & Molan: 17. Sept:

Vix, aut certè nondum in auras haſce vitales prodierat ſanctus infans Lambertus, quando futuram eius claritudinem videtur Deus ſignificare voluiſſe: vt quidem teſtis eſt Ægidius. Nobilis inter Francos virgo, Lina nomine, prodierat olim in hanc lucem, ſine lucis vſurâ. In tenebris, & mœrore ob cæcitatem vitam trahebat. Quæ ſub hæc tempora accepit ab angelo, filium Traiecti mox Apro naſciturum ex

lactatur à virgine.

Sex annos epiſcopatum tenuerat Ioannes Agnus, quando non annis, quàm meritis exantlatorum laborum grauior, ad æternas Agni cæleſtis nuptias euocatus VIII. kal. ſextiles anni ſeptimi & triceſimi naturæ conceſſit. In arce Hoienſi conditus in æde ſanctis martyribus Coſmæ & Damiano ſacrâ. Fundorum ſuorum, quos Tihonij habebat ampliſſimos, heredem ſcripſit clerum ſuum; at decimarum ex ijs colligendarum eoſdem Sanctos martyres, quos vides illâ iam tum ætate, quâ neſcio cauſâ, in his regionibus cultos. Aliam ædem illis Legiæ poſitam à Monulſo ſuprà memorauimus. XVII. An. 637. Obit Ioannes Agnus.

Ioanni Agno AMANDVM Dagobertus ſubrogauit. Reluctatus eſt ille, non laborum metu, quos ardentiſſimis Dei cauſâ votis expetebat; ſed quòd honores auerſaretur; qui non magis virtutem conſectantur, quàm illos fugiat germana virtus. Ceſſit nihilominus regis imperio, & ordinum omnium poſtulatis; admiſſumque munus exequens, eò maiore virium omnium contentione per diœceſim vniuerſos, ad Chriſtianæ diſciplinæ puritatem amandam cohortari cœpit, quo populum eſſe ſuum, quo ſe paſtorem intelligeret. Acer eſt à caritate ſtimulus: ſeuerum à iuſtitiâ imperium. Suis operæ fructus reſpondebat vberrimus; quandoquidem toto Tungrorum agro, atque adeò Belgicâ aureum verè fuerit hoc ſæculum; nec aliud vllum ſanctitate magis floruerit. S. AMANDVS ſuccedit.

Ipſos diœceſis Tungrenſis fines eodem tempore, ſanctitatis ſuæ luce perſtringebat Landelinus: eâ cauſâ, quamquam ad eccleſiæ Cameracenſis gloriā pertineat, nobis ſilentio minimè prætermittendus eſt. Deſertâ quondam integerrimâ Auberti Cameracenſis epiſcopi inſtitutione, ſceleratam, & latrocinijs pudendam egerat vitam. Clarius eſt ab improbi hominis reſipiſcentiâ diuinæ pietatis teſtimonium, quàm à probi conſtantiâ; ſceleratiſque maiorem parit fiduciam, vt ad honeſtum audeant redire. Eo conſilio Landelinum labi paſſus eſt Deus. Qui improbitatem aliquamdiu toto pectore conſectatus, cùm ſub quietem aliquando cuiuſdam è ſodalibus ſuis infelicem animam inferorum cruciatibus torqueri vidiſſet, ad Autberti refugit diſciplinam, eiuſque ductu priora flagitia acerbiſſimis corporis afflictationibus inſtituit expiare. Religioſam tertiùm ſuſcepit ad apoſtolorum limina profectionem: tandemque ſacerdotio initiatus, factâ à beato Autberto poteſtate, ad eam deuenit Hannoniæ regionem, vbi Laubacum riuulum in ſe influentem Sabis excipit: vnde Laubaco veteres, poſteri Lobio nomen dederunt. Nobilem hîc aſceticæ palæſtram condidit Landelinus, regis munificentiâ ſanctis eius ſtudijs adſpirante. XVIII. An. 638. 39. *Surius & Molan: in S: Landelino 15. Iunij. Fulbertus in S: Autberto. Gazæus in hiſtor: eccleſ: Belg:* S. Landelinus. Lobium fundat.

Sed vaſtum hominis pectus plura ſimul huiuſcemodi conſilia complectebatur, quæ latiùs diffunderet, etiam in vicinam Tungrorum diœceſim. Nationum diſcrimen nullum agnoſcit euangelica caritas: nullis clauditur prouinciarum finibus: nec vllis ſeiungendos limitibus arbitratur, quos paterno ſuæ pietatis ſinu Chriſtus complecti dignatus eſt. Sabim amnem ſecutus Landelinus tribus paſſuum millibus, deſcendit ad locum alnis conſitum; vnde & loco nomen Alna. Secundum hîc cœnobium poſuit in finibus huius diœceſis. Cuius obſcuriora ſanè ſunt initia. Cùm enim eumdem, quem Lobium, agnoſcat parentem Landelinum; alias tamen accepiſſe viuendi leges videri poteſt; quandoquidem Lobij culta fuerit monaſtice: Alnam verò clerus inhabitauerit multas ætates. Niſi cui magis placeret, in clericorum inſtitutum aliquanto poſt tempore defeciſſe monaſticen. Mihi certius eſt iſtud: præcipuâ quâdam vitæ ſanctitate floruiſſe Alnam; quæ nimirum piorum hominum munificentiam prouocârit ad illud cœnobium amplis vectigalibus inſtruendum. Nam ea fuit ab olim eius dignitas, vt inter eccleſiæ Leodienſis duodecimuiros pares adlectus ſit abbas Alnenſis. Cuius originem, quamquam mihi non omnino cognitam, non equidem dubito ſancto Bernardo antiquiorem eſſe; & Alnā;

pariter ſæpius eduxit in longinquas terras, & regna, velut amœni huius paradiſi opes exteris oſtentaturus. Commemoranda hæc ſuo tempore venient. Atque vt ex Aquitaniâ iam aliquoties, ecce è Britanniâ modò, viciniſúe inſulis ad nos Monon deſtinatur. Primitiæ ſunt: plures ſequentur alij, virtute non inferiores. Vt primùm igitur hunc è cælo nuntium accepit Monon, obſtupuit ſanè: & Deum rogauit, vt ſi certa hæc eſſet eius voluntas, eumdem ad ſe perferri nuntium, iterum, ac tertiò iuberet. Quod vbi impetrauit; nec iam vllus dubitationi locus relinquebatur: iter ingreſſus eſt, illud ingeminans: *Vias tuas, Domine, demonſtra mihi; & ſemitas tuas edoce me: Dirige me in veritate tuâ, & doce me, quia tu es Deus Saluator meus, & te ſuſtinui totâ die.* Cumque mare tranſmiſiſſet; inceſſit deſiderium, priùs, quàm locum ab angelo commonſtratum perquireret, inſtituendæ peregrinationis ad apoſtolorum limina. Eo in itinere Tungrenſem epiſcopum Ioannem obuium habuit; & interrogatus quo fine patriam reliquiſſet, quò tenderet, quid acturus deinde? Eum reſponſis animi candorem, integritatem vitæ, contemptionem terrenorum, cæleſtium prætulit deſiderium; vt hominis captus ſanctitate Ioannes (morum enim ſimilitudine potentiùs nihil ad amicitiam conciliandam) rogauit, vt poſt iter Romanum, ad ſe reuerteretur: commendauitque vt quod ipſe, dum maturat reditum, epiſcopale pallium Romæ reliquerat, deferret: demonſtraturum tum denique locum, ad quem à Deo mittebatur. Paruit Monon. Quid hic epiſcopale pallium appellet ſcriptor vitæ S. Mononis apud Surium, haud equidem ſatis capio. Archiepiſcopi quippe inſigne eſt pallium, non epiſcopi. Niſi fortaſſis eius ita mentem interpretemur; vt quemadmodum niſi impetrato Româ pallio, munus ſuum gerere nefas eſt archiepiſcopo; pariter epiſcopo inhibitum eſt ſuas priùs implere partes, quàm à pontifice quam vocant, confirmationē, ſiue poteſtatem obtinuerit: ita pallium id appellârit, quod confirmationis diploma rectiùs dixiſſet. Hodie tamen poteſtas eſt epiſcopo Leodienſi vtendi pallio: nec inuenio, quando Romani pontifices eam conceſſerint. Sic pleraque vel negligentiâ maiorū, vel temporum iniquitate, perierunt non leui poſteritatis damno. Si conijcere fas eſt; non ineptè fortaſſis affirmabimus, Ioanni Agno primùm eſſe datam hanc facultatem, propter inſignem, & raram huius epiſcopij prærogatiuam, quòd per quingentos & triginta annos, omnes ſuos antiſtites oſtentaret albo ſanctorum inſcriptos.

Ceterùm itinere confecto Monon receptus in epiſcopi familiam, tanto carior ipſi factus eſt, quanto virtus eius exercitatione quotidianâ notior fuit. Sed quò Deus vocabat, proficiſcendum fuit. Vt ad locum deductus eſt: deſignatam oratorio exſtruendo aream vepribus, & dumis dum ſuâ ipſe manu ſtrenuè perpurgat, probari Deo labores ſuos credidit, vbi vidit nolam ferream ante ſe à porco de terrâ effoſſam. Aſſeruatur poſt tot ætates in hunc diem cymbalum iſtud in ſancti hominis memoriam, ac venerationem. Ceterùm vt ſpargi cœpit per viciniam eius fama; incolas adeò permouit vel vitæ exemplo, vel ſanctorum colloquiorum ardore; vt certatim alij materiam cæderent, conueherentúe; eruerent alij lapides, aliam operam conferrent alij. Quo factum eſt, vt intra breue tempus ſteterit ædicula, rudis illa quidem, & opere ruſticano: ſed in quâ faciles ſupplicibus aures Deus præberet. Nemini alteri meliùs, quàm Deo conditori ſuo ſubſternuntur opes humanæ: cui ſeruire par eſt omnem hominum maieſtatem. Sed humilibus maximè capitur Numinis illa magnitudo immenſa; & ijs ſe, quà licet, coæquat; ſeu quòd ſinceram animi puritatem amet, quæ opes rarò comitatur: ſeu quòd homines nullam aliàs cum tantâ Dei celſitudine conſuetudinem auſuros, amicè ſic ad ſe inuitet: ſeu denique quòd potentiam ſuam, vt homines rerum magnarum oſtentatione, ſic Deus contrà viliſſimarum complexu vult teſtatam. Hac igitur in ædiculâ quamquam abiectâ multi varijs morbis conflictati, muneribus ſuis Numini

Naſſoniā venit Monon.

extructâ ædiculâ inclareſcit.

Numini oblatis, ſanitatem ſuffragante Monone receperunt.

Nihilo minor exſtitit fructus operæ multo grauioris ab Amando poſitæ in Gandenſi populo excolendo. Qui iugum impietatis excuſſit tandem; & euictus miraculis à Deo perpetratis, in veram ſe Chriſti Domini libertatem aſſeruit, bono ſuo non minore, quàm Amandi gloriâ per Auſtraſiam omnem poſt tam inſignem victoriam propagatâ. Bauoni calcar hæc addidit; qui ductu eius longè ſapientiſſimo rectum colere cœperat, & vitam inſtituere principe Chriſtiano dignam. Verùm cùm ad altiora ſuſpiraret; retinuerat adhuc coniugij vinculum, ætasque tenerior Adeltrudis filiæ. Hæc adulta poſtmodum, dicatâ Deo virginitate, eximiam ſanctitatem conſecuta eſt. Coniux poſt aliquot annos in coniugio religioſè cum Bauone poſitos, abiit ad beatam immortalitatem. Tum denique ſolutus omni nexu Bauo, deſiderio cæleſtium terrena conculcans omnia, Gandam ad Amandum relictâ Hasbaniâ venit: eiuſque conſilio, præteritæ vitæ peccata ſeueriſſimis corporis afflictationibus cœpit expiare. In clarâ luce, ac medio die viuunt principes: latere nequeunt. Et ſeu honeſtatem colant, ſeu dedant ſe turpiduni, acribus exemplorum ſtimulis ſpectantes vrgent. Facultas illos, ac licentia fortiter illigant, vbi ſemel ad delicias, aut vitia ſe verterint: nec abducuntur niſi graui, longoque conniſu. Sed macte animo, quiſquis hoc moliris. Sementem iacis multo prouentu ſecundandam. Multis in vno victis, ingens feres laborum præmium. Vide quot victorias in vno Bauone numeret Amandus.

XII. Cõuertit ad ChriſtumGãdéſes Amandus, Bauoné ad ſanctiora.

Diffudit ſe per vniuerſam Belgicam egregiarum Bauonis virtutum odor ſuauiſſimus: Niuelliſque adeò virginem ſanctam Gertrudem permouiſſe fertur ad imitandi ſtudium; vt ne eſſet ſanguine, quàm virtute propinquior. Erat Gertrudis Pipini filia, ad omnem virtutis honeſtatem veluti facta: ſed agnati Bauonis exemplo tam illuſtri, meditari cœpit inſignem aliquam ſanctitatem. Terrenorum omnium contemptrix animoſa, nihil niſi cœlum, niſi Numinis amores caſtos ſpirabat. Fortè hoc anno Dagobertus rex ad Pipinum diuerterat; Gertrudem intuitus ætate, formâ, moribus ſpectatiſſimam, inuitauit vt nobiliſſimum iuuenem opibus, annis, gratiaque in paucis apud ſe florentem, in virum reciperet. Nuptias illas nemo non probabat. Regis commendationem ſuſpiciebant omnes, etiamque amplectebatur Pipinus ipſe. At Gertrudis ad altiora mentem generoſam erigens, non dubitauit in cœtu illo nobiliſſimo, palam ſancto iureiurando affirmare, vni ſe Chriſto deſponſam, nullius vnquam mortalis ituram coniugium. Infractam virginis libertatem admirati omnes, ſatis intellexerunt, nullâ vi à propoſito diuellendam, poſtquam nihil mouerat regia maieſtas. Firmius fuit virgini, quàm viro pectus. Sic aſſuſæ diuinitus vires naturam ſuperant. Vicit Pipinum patrem regis reuerentia: quem rerum humanarum ſplendore excœcatum, diuina non mouebant. Heu mortalium cœcitatem! Ab hominis nutu pendent, qui Dei negligunt imperia. Purior è cœlo lux affulſit Gertrudi. Sordere præ cælo terram; graueolentem eſſe fimum omnes vitæ huius delicias; ſceptra regum, ac diademata calcari à Deo, & cùm vellet, diffringi intellexit. Pondus tamen paternæ auctoritatis adhibiturus videbatur Pipinus, ob regis reuerentiam, cui placere nuptias videbat: filiæ præſidio fuit mater Itta, ſiue Iduberga, genere Aquitana, non illuſtrior matrona, quàm ſanctior. Eius conſilio, & permiſſu fugam arripuit fortiſſima virgo: relictiſque parentibus, & patriâ, longam viam emenſa in Franciam Orientalem ſe abdidit; vbi ob votum tuendæ caſtitatis condito ſacrario, religioſiſſimè vixit annos non paucos. Toto aberrat cœlo, qui miſeram dicit. Ibi patria eſt, vbi optimus pater Deus inuenitur. Ibi deeſſe non poſſunt deliciæ, vbi ſe ſponſus dat in caſtiſſimos amplexus. Beata fuga, quæ è ſeruitute in libertatem, in regiam abducit è piſtrino!

& huius exemplo Gertrudem.

Officium Leod: Sarisb. & Molan: 17. Martij.

quæ vt nuptias oblatas vitaret,

fugit domo paternâ.

XVII. An. 637. Obit Ioannes Agnus.

Sex annos epiſcopatum tenuerat Ioannes Agnus, quando non annis, quàm meritis exantlatorum laborum grauior, ad æternas Agni cæleſtis nuptias euocatus VIII. kal. ſextiles anni ſeptimi & triceſimi naturæ conceſſit. In arce Hoieuſi conditus in æde ſanctis martyribus Coſmæ & Damiano ſacrâ. Fundorum ſuorum, quos Tihonij habebat ampliſſimos, heredem ſcripſit clerum ſuum; at decimarum ex ijs colligendarum eoſdem Sanctos martyres, quos vides illâ iam tum ætate, quâ neſcio cauſâ, in his regionibus cultos. Aliam ædem illis Legiæ poſitam à Monulſo ſuprà memorauimus.

S. AMANDVS ſuccedit.

Ioanni Agno AMANDVM Dagobertus ſubrogauit. Reluctatus eſt ille, non laborum metu, quos ardentiſſimis Dei cauſâ votis expetebat; ſed quòd honores auerſaretur; qui non magis virtutem conſectantur, quàm illos fugiat germana virtus. Ceſſit nihilominus regis imperio, & ordinum omnium poſtulatis; admiſſumque munus exequens, eò maiore virium omnium contentione per diœceſim vniuerſos, ad Chriſtianæ diſciplinæ puritatem amandam cohortari cœpit, quo populum eſſe ſuum, quo ſe paſtorem intelligeret. Acer eſt à caritate ſtimulus: ſeuerum à iuſtitiâ imperium. Suis operæ fructus reſpondebat vberrimus; quandoquidem toto Tungrorum agro, atque adeò Belgicâ aureum verè fuerit hoc ſæculum; nec aliud vllum ſanctitate magis floruerit.

XVIII. An 638. 39. *Surius & Molan: in S: Landelino 15. Iunij. Fulbertus in S: Autberto. Gazæus in hiſtor: eccleſ: Belg:* S. Landelinus. Lobium fundat.

Ipſos diœceſis Tungrenſis fines eodem tempore, ſanctitatis ſuæ luce perſtringebat Landelinus: eâ cauſâ, quamquam ad eccleſiæ Cameracenſis gloriâ pertineat, nobis ſilentio minimè prætermittendus eſt. Deſertâ quondam integerrimâ Auberti Cameracenſis epiſcopi inſtitutione, ſceleratam, & latrocinijs pudendam egerat vitam. Clarius eſt ab improbi hominis reſipiſcentiâ diuinæ pietatis teſtimonium, quàm à probi conſtantiâ; ſceleratiſque maiorem parit fiduciam, vt ad honeſtum audeant redire. Eo conſilio Landelinum labi paſſus eſt Deus. Qui improbitatem aliquamdiu toto pectore conſectatus, cùm ſub quietem aliquando cuiuſdam è ſodalibus ſuis infelicem animam inferorum cruciatibus torqueri vidiſſet, ad Autberti refugit diſciplinam, eiuſque ductu priora flagitia acerbiſſimis corporis afflictationibus inſtituit expiare. Religioſam tertium ſuſcepit ad apoſtolorum limina profectionem: tandemque ſacerdotio initiatus, factâ à beato Autberto poteſtate, ad eam deuenit Hannoniæ regionem; vbi Laubacum riuulum in ſe influëtem Sabis excipit: vnde Laubaco veteres, poſteri Lobio nomen dederunt. Nobilem hîc aſceticæ palæſtram condidit Landelinus, regis munificentiâ ſanctis eius ſtudijs adſpirante.

& Alnā;

Sed vaſtum hominis pectus plura ſimul huiuſcemodi conſilia complectebatur, quæ latiùs diffunderet, etiam in vicinam Tungrorum diœceſim. Nationum diſcrimen nullum agnoſcit euangelica caritas: nullis clauditur prouinciarum finibus: nec vllis ſeiungendos limitibus arbitratur, quos paterno ſuæ pietatis ſinu Chriſtus complecti dignatus eſt. Sabim amnem ſecutus Landelinus tribus paſſuum millibus, deſcendit ad locum alnis conſitum; vnde, & loco nomen Alna. Secundum hîc cœnobium poſuit in finibus huius diœceſis. Cuius obſcuriora ſanè ſunt initia. Cùm enim eumdem, quem Lobium, agnoſcat parentem Landelinum; alias tamen accepiſſe viuendi leges videri poteſt; quandoquidem Lobij culta fuerit monaſtice: Alnam verò clerus inhabitauerit multas ætates. Niſi cui magis placeret, in clericorum inſtitutum aliquanto poſt tempore defeciſſe monaſticen. Mihi certius eſt illud: præcipuâ quâdam vitæ ſanctitate floruiſſe Alnam; quæ nimirum piorum hominum munificentiam prouocârit ad illud cœnobium amplis vectigalibus inſtruendum. Nam ea fuit ab olim eius dignitas, vt inter eccleſiæ Leodienſis duodecimuiros pares adlectus ſit abbas Alnenſis. Cuius originem, quamquam mihi non omnino cognitam, non equidem dubito ſancto Bernardo antiquiorem eſſe;

Digitized by Google

quem hodie ducem ſequuntur Alnenſes. Ceterùm initia ſua Landelino debent, quemadmodum & Waſſerenſes. Locus eſt Lobio diſſitus octauo lapide in agro
AN. 640. Templutenſi, hodie Fanias appellamus, in Hannoniæ finibus. Prædium opulentum attribuit Dagobertus rex, in quo ſanctis apoſtolis Petro, & Paulo monaſterium extrueretur: prioratus eſt Lobio annexus. Terna hæc cœnobia Landelino difficile non fuit aſcetis complere. Sanctitatis opinione plurimos quotidie concitabat; qui per rerum omnium conditarum contemptum, ad cæleſtia totis viribus nitebantur. Virtutis honeſtate nihil validius ad permouendos animos: ſed oratione nunquam clariùs, quàm exemplis demonſtratur. Vbi aptiſſimis legibus diſciplinam Landelinus inſtituiſſet, reique familiari proſpexiſſet perliberaliter, ad Criſpinium vocante Deo condendum in Hannoniam interiorem receſſit.

XIX. Abbas creatur Vrſmarus. Eius conſilio Pipinus, cuius magna erat apud regem gratia, totoque regno autoritas, Vrſmarum virum illuſtri ſanctitate præſtantem aduocauit, epiſcopumque creatum, Lobio præeſſe iuſſit: ea fuiſſe tum tempora monuimus, vt diuini verbi apud gentes præco eſſe non poſſe videretur, qui epiſcopi non polleret dignitate. Vt omnem ergo latè viciniam Vrſmarus excoleret, conſecratus eſt epiſcopus. Omnibus ritè conſtructis, dicatum eſt templum in memoriam Apoſtolorum Petri & Pauli. Quod quia nolebat Vrſmarus occupari cuiuſquam ſepulcro; alterum in imminente monte templum Virgini matri ædificauit. Adiectum eſt canonicorum collegium, quod monaſterium ſuperius, vel ſanctorum Vrſmari & Ermini nuncupârunt: eò namque ſoliti ſunt efferri, & terræ mandari, quotquot in inferiore monaſterio diem clauderent. Eâdem epiſcopi dignitate, Vrſmaro ſucceſſit Erminus; aliique deinceps: fortaſſe quamdiu fuerunt in vicinia, qui à gentium ſuperſtitionibus ad euangelicam pietatem traducerentur: quos præterimus, quòd ad Cameracenſes ſpectent. Omnino tamen ſilendum minimè nobis fuit, quòd ad Leodienſem deinde ditionem deuenerit Lobium; vt dicetur, cùm tempus poſtulabit.

XX. Amãdus Traiectũ deſerit. Inter hæc vbere prouentu ſuos excolebat Tungros Amandus. Verùm vti ſolem aliàs lucidiſſimum nubecula ſæpe tenuis obtegit: ſic è clero nonnulli, à quibus ſubſidium non minùs linguâ, quàm vitæ exemplo ſperari par erat; & fœdâ libidinis ſuæ ſpurcitiâ nitorem eccleſiæ inficiebant, & ad caſtitatem reuocantis verba
AN. 641. reſpuebant. Adeò nihil vſquam eſt ab omni parte beatum. Peruicacem deteſtatus impudicitiam ſanctus præſul; deſiderio meſſis opimæ, quàm Gandaui, Tornaci, finitimiſque regionibus, ſe reliquiſſe meminerat, eam repetere ſtatuit. Com-
ſubſtituto Landoaldo. mendatâ Landoaldo archipresbytero eccleſiâ ſuâ, euangelico ritu (inquit Baudemundus) puluerem pedibus excutiens, ad alia properauit loca. Dira iſta execratio eſt; & grauis corruptelæ iudicium, ab ipſo Numine duris ſupplicijs comprobatum. Nam verbi Dei contemptores, biennio fermè toto ingens attriuit plaga: itaut euerterentur domus, redigerentur in ſolitudinem agri, vici, caſtraque deſtruerentur, & nullus his in regionibus à calamitatibus permaneret immunis, qui virum Dei contempſiſſet prædicantem. Luctuoſa illa clades fuit: nec in certum referri poteſt autore. Dubitari tamen non patitur ſcriptoris, qui ea ſpectauit, fides.

XXI. floret Pipinus cũ Sigiberto in Auſtraſiâ. Placido iam alioqui res in Auſtraſiâ curſu ferebantur, conſilio, ſapientiâque Pipini: quem eiuſce regni gubernaculo Dagobertus admouerat pro filio ſuo Sigiberto, quando ante paucos annos triennem in regni ſocietatem receperat, Auſtraſiâ ipſi attributâ. Qui regnum liberis, vnâ felicitatem non ſemper parat. Faſtigium eſt, ex quo grauiore caſu corruas, & vniuerſam tecum remp. in præceps trahas, niſi ſapientiâ fulciaris. Verùm de fulcimento hoc, quàm rara cogitatio eſt? atque ex eo quàm frequentes ruinæ? Tutiſſimum regni munimentum eſt ſapiens conſiliarius. Pro altero regno hic tibi ſit. Eum nactus, quaſi duplicem adeptus

Digitized by Google

rum ex Heriſplende coniuge: cui ſi papillas virgineas porrigeret ſugendas, humo-
reque defluente oculos ſuos inungeret, futurum vt oculorum, & luminis vſu dona-
retur: non ſecus atque Montanus quondam monachus ex lacte Ciliniæ anus effetæ;
naſcente ſancto Remigio Rhemorũ archiepiſcopo. Paruit angelo Lina. Traiectũ
venit: Apri domum ingreditur; rogatque infantẽ recenter natum papillis ſuis ad-
moueri. Ridendum omnino; ſi ſolius naturæ quis leges ſpectâſſet. Sed cùm Deum
ſequi ſe dictitaret autorem; neque vllum à virgine nobili periculum infanti time-
retur; annuitur. Infantem accipit in vlnas; mamillas præbet. Sugit infans, & à
virgine lac exſugit. Vt profluentem ipſa ſenſit humorem; intinctos eo digitos
oculis admouet; & en alterum prodigium; de ſubitò luce fruitur. Diuinæ pietatis, cui ocu-
ac potentiæ magnitudinem prædicare ſatis non poterant, quotquot aderant: ſed in los aperit.
primis Lina; quæ ſecundum Deum res adeò admirandas in beatum infantem re-
ijciens, felicem ſe arbitrata eſt, ſi nutricis erga tantum alumnum munere fungere-
tur. Simul ergò cùm lacte virgineo caſtitatis imbibit amorem, qui olim pro ca-
ſtitate cruorem funderet: oculoſque cæcæ virgini aperuit, vt ſole hoc ſpectabili
frueretur; qui deinde plurimis animorum oculos aperturus erat, quibus euangeli-
cæ veritatis lucem admitterent.

Prodigium aliud ſubiungit idem Ægidius. Dabit, quam voluerit, fidem lector.
Facti vna teſtis eſt puella. Dies ieiunio ſanctus erat; cùm Heriſplendis ſolemni Alio mi-
more ad ſacra vrbis loca, templaque ſupplicationem inſtituit: atque vt ferè fit, raculo.
Chriſtianaque commendat modeſtia, Linam filij ſui nutricem, & ſecretorum om-
nium familiariter participem de religioſo ſuo inſtituto clam certiorem facit; mo-
netque vt interea ſedulam alumno ſuo præſtet curam: ſibi verò in reditum, con-
uenientem ieiunio panem apparet ſubcinericium. Heræ iuſſionem auribus accepit
Lina, ſed animo mox dimiſit. Inſuper & Heriſplendis opinione ſuâ maturiùs do-
mum iter reuertit. Ita Deus omnia præparabat, vt quanti Lambertum faceret, il-
luſtri ſignificaret miraculo. Aliud ab heræ præcepto, mente Lina, manibuſque tra-
ctabat: ecce Lambertus è cunis clarâ voce, diſtinctâque: Mea parens, ô pia nutrix, infans fari
iam aderit; inquit: tu vide paratum habeas ſubcinericium panem. Attonita nu- incipit.
trix, quamquam ſatis ſciret cum infante ſolo ſe ſolam eſſe; circumſpicit tamen at-
tentè, à quo edi potuerit vox illa: cumque alium neminem deprehenderet, ocu-
los in Lambertum infantem refert, atque iterato miraculo, alumnum ſuum ad ſe
conuerſum videt, auditque ex eo eadem verba. Linæ dubitationis nihil ſupere-
rat. Verùm attonita diuinam potentiam in infante tam ſtupenda patrantem dum
demiratur; domum regreditur Heriſplendis filijque complet vaticinium. An
non meritò exclamare licuiſſet? *Quis putas puer iſte erit? etenim manus Domini erat
cum illo.* Ioannes ſanè vix natus impeditam parentis linguam, ſuam Lambertus re-
ſoluit: infantes ambo vaticinati ſunt: viri ambo inſigni fortitudine, ac conſtantiâ
peccantes principes arguere auſi ſunt: ambo pro tuendâ coniugij caſtitate ſangui-
nem, & vitam profuderunt.

Damnatâ interim priore vitâ Dagobertus rex; pulſiſque pellicibus, aggreſſus XV.
meliora, Ragẽtrudem duxit coniugem, & prolem anno triceſimo ſexto ſuſcepit ex
eâ maſculam. Cumque notam haberet, & ſuſpiceret Amandi virtutem exi- Sigibertũ
miam; ab eo ſalutaribus aquis tingi voluit. Tinxit reuocatus ab exilio ſanctus ſacris
epiſcopus: & inter ſacra, cùm fortè omnibus ad alia conuerſis, nemo poſt factas aquis tin-
preces reſponderet; infans, dies natus non plures quadraginta, iam non infans, git Amã-
amen clarâ voce pronuntiauit. Futuræ ſanctitatis, quam adeptus eſt ætate ma- dus.
iore Sigibertus (hoc puero nomen) omen fuit. In gratiâ deinceps apud regem fuit infans lo-
Amandus: ſanctiſque conſilijs in adminiſtrando regno vtiliſſimam operam nna- quitur.
uit. Felix rex, qui integros vitæ viros in conſiliũ adhibet; eoſque audit, qui regibus

andent

adeptus es hereditatem. Pipinum ſingulari integritate, ſapientiaque præditum Sigiberto adiunxit Dagobertus; & omnem vnà cum filio Auſtraſiam pace, iuſtitiâ, felicitate, opibus, gloriâ cumulauit.

Hoc munere dum fungitur integerrimè religioſus princeps, illuſtrem hanc exerendæ pietatis occaſionem nactus eſt. Ignotam hominibus eâdem tempeſtate beatam virginem Ermelindem, quam æternâ in cælis gloriâ cumulabat, meritis inter mortales honoribus celebrare Numen conſtituit. Eius ſepulcrum, quamquam ignotum, multâ luce coruſcare, ſuauiſſimoque angelorum concentu honorari, cum aliquoties intempeſtâ nocte deprehendiſſet vir quidam probatæ fidei; didiciſſetque diuinitus occultas eo loco iacere ſanctæ Ermelindis exuuias; ædiculam ibidem conſtruxit ære ſuo, vt vitæ reliquum ipſe ageret in fide, ac rutelâ ſanctiſsimæ virginis. Vbi in vulgus ſparſum eſt, ſepulcrum illud eſſe ſanctæ Ermelindis, quod annos ſolidos octo & quadraginta homines ignorauerant, ex adiacente agro concurſum eſt inſigni religione. Nec imparia beneficia repoſuit ſancta virgo. Nam cæcis viſus, ſurdis auditus, liber greſſus claudis, omnibus denique piè opem implorantibus, ſalus & incolumitas reddebatur. Dæmones etiam obſeſsis corporibus pulſi, virginis meritum inuiti prodebant. Quâ miraculorum gloriâ prouocatus Pipinus, conſanguineæ ſibi virginis corpus ſacrum in lucem, & venerationem educi mandauit: parthenonemque condidit multis opulentum prædijs. Sacris virginibus iſthic degentibus aderant, ſacris operaturi ſacerdotes è monaſterio ſancti Bauonis, quod in vicino monte Calmontio ſitum erat; poſterioribus nimirum temporibus, quandoquidem iam in viuis eſſet Bauo. Neutrum hodie monaſterium perſeuerat: Is eſt rerum humanarum fluxus. Suus tamen ſanctæ virgini Ermelindi, & ſacro eius corpori honor conſtat.

S: Ermelindem latentem educit in lucem.

monaſterium cõdit.

XXII. Sub hæc vitâ deceſsit Arnulfus Metenſis epiſcopus, Pipini fidus comes, & arcanorum omnium, conſiliorumque publicis de rebus particeps. Sapienti, & fido Achate deſtitutus Pipinus, in eius locum adſciuit Cunibertum epiſcopum Colonienſem, prudentiâ, ſanctitateque haud quaquam minore præditum. Rarò ſapit, qui ſapere ſibi videtur. Alios enim ferè cõtemnit; aut illis ſapientiæ laudem inuidet. Eâ de cauſâ, nemine audito, ſolus molitur omnia, & ſæpius obruitur. Nemo vnus omnia videre poteſt, aut capere. Felix, alienis qui videre poteſt oculis! quemadmodum ſcilicet & alienâ pugnat manu. Sapit ille, qui ſibi diffidens, à ſapiente conſilium quærit. Sed eo ſapientior, ſimul & religioſior Pipinus, quòd epiſcopos adlegerit collegas; ipſe nimirum homo profanus, atque adeò ſacrorum non peritus. Nulla quippe firmior Chriſtianæ rei fultura, quàm ſacræ leges. Has qui ignorat, aut negligit; qui ceteris potiores non ducit; næ ipſam ille remp. ignorat, & negligit. Cuniberto igitur in conſiliorum ſocietatẽ aduocato, Pipinus Auſtraſianam aggreſſus adminiſtrationem, Sigiberti pueritiam ſapientibus imbuebat inſtitutis. Cumque tum eminere potiſsimùm cœpiſſet fides, & ſapientia, quando anno quadrageſimo quarto, Dagoberto rege moriente, inter fratres reges Sigibertum Auſtraſiæ, Neuſtriæque Clodouæum gliſcentes ſimultates, rarâ prudentiâ compoſuiſſet, viuis ipſe ereptus eſt poſt biennium, acri Auſtraſianis omnibus relicto ſui deſiderio. Nam præter vſum rerum, prudentiamque in regendo admirabilem, eâ floruit vitæ ſanctimoniâ, cuius admiratione poſteritas ſanctorum faſtis ipſum aſſeruerit. Hic ille eſt Pipinus, quem primum Brabantiæ ducem indigitant. Sed quâ hoc fide, viderint. Nam vt inter Auſtraſios longè potentiſsimum fuiſſe, lateque multa poſſediſſe, quæ hodiernis Brabantiæ finibus clauduntur, ambigere velle vanum eſſet: ita parum antiquitati conſentaneum, illam aſſerere principatus

Arnulfo moriẽti. ſobſtituit Cunibertum.

Stephanus in S: Modoaldo Surius & Molanus in S: Gertrude 17. Martij Mola: 8. Maij Offic: Niuell:

An. 644.

An. 646.

moritur.

formam

formam iam tum fuiſſe, quam poſteriora viderunt ſæcula: maximè quando, quæ antiquiſsima fortaſſe Brachbanti ſupereſt memoria, noſtræ Brabantiæ minimè conueniat. Recenſet enim Aimoinus in Brachbanto comitatus tres, Cameracenſem, Hannonem, & Louienſem, vel vt Lipſio placet, Louenſem, ſiue Louanienſem. Quàm hoc à noſtrâ Brabantiâ diuerſum? Pipinum ſanè principem aliâs, aliâs ducem antiquiores nuncupant ſcriptores, nullo adiuncto: Brabantiam adſcribunt nulli, niſi recentiores. Recentius quippe Brabantiæ nomen eſt: primiq́ue principes, Louanij ſe comites appellârunt. Autorem habeo meæ ſententiæ ipſum Lipſium. Vt vt ſit: conſilio, potentiâ, ſanctitate clariſsimus fuit Pipinus. Succeſsit in Auſtraſiæ adminiſtrationem Grimoaldus, parente non indignus filius, ſi priora principatus auſpicia ſpectemus: vt ſuus narrandi locus erit.

Lipſius in Louanio l. 1. c. 13.

XXIII. An. 647. 48. Nobilem à Pipini morte nactus eſt Amandus caritatis, & induſtriæ ſuæ ſegetem: qui Tungrenſem eccleſiam non ita deſeruerat, vt omnem rei bene gerendæ in eius finibus dimitteret occaſionem. Niuellæ in generoſo colendæ virginitatis propoſito conſtantiam tenebat Gertrudis, magna iam parte victrix, eluſo inferorum aduerſantium machinamento. Sed maximè, cùm parente mortuo, quem regis reuerentia nonnihil concitârat in filiam, ob reiectas illas nuptias, velut omni ſoluta metu, calcatis ceteris humanis, libero mentis volatu efferebatur ad cæleſtia, in vnum intenta Chriſtum ſponſum. Probabat maximopere, ſanctisq́ue filiæ ſtudijs delectabatur mater Iduberga: & toto animi conatu in eadem ſe ferebat. Superueniens Amandus epiſcopus, quâ pollebat ſacrâ dicendi facultate, ad virtutis apicem ſuperadum non aliter impulit, quàm ſecundo rapidi fluminis curſu delatâ nauim vehemês à puppi propellit ventus. Sancti ergo præſulis adhortatione, fortunas omnes Deo conſecratura, cœnobium condere cœpit matrona, in quo repudiatâ rerum omnium conditarum inanitate, diuino ſe Numini virgines dedicarent: & ſacrum ipſa velamen de præſulis dexterâ accepit.

Liberior iam Gertrudis in ſacra omnia fertur.

cui mater cœnobiũ condit.

Illuxit mox oraculi Diuini veritas: *Si de mundo fuiſſetis: mundus, quod ſuum erat, diligeret: quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Nam dirum bello aduerſus matrem & filiam claſsicum inſonuit ab iis, qui terrena ſectantem coluerant omnibus officijs, & ad æterna conuerſam vniuerſis opibus protegere debuerant. Filiæ ſuæ ne qua vis fieret, prouidit pia mater. Eius cæſariem ſuâ ipſâ manu totondit. Ea porrò fuit Idubergæ ſincera pietas; non omnibus matribus nota; quæ filias ad cæleſtis agni thalamum conuolantes, non aliter deplorant, quàm ruentes in funus: contrà ad mortalem ſponſum cum triumpho deducunt. Peruerſa mortalium iudicia! Vitæ mortem, cælo terram, Deo hominẽ anteponunt. Perſpicacior fuit Idubergæ mentis oculus: fuit & Gertrudi; cui nullum attonſo capillo potuit acceptius eſſe diadema. Sed tum deniq́ue deſideriorum ſummam attigit, quando IV. non. Dec. anni quadrageſimi ſeptimi ſacrum impoſuit velum Amandus. Breui poſt hæc tempore, virginibus præeſſe iuſſa eſt, & in ſequentes ætates viuendi normam præſcribere: ætate quidem adoleſcens, vt canit eccleſia Niuellenſis; at ſapientiâ matronis nullis impar, patientiâ longanimis, abſtinentiâ fortis, ardens caritate, manſuetiſſimâ pietate, in miſeros & egenos benigna, læta felicibus aliorum ſucceſſibus, materno exemplo hoſpitalitatis perſtudioſa.

& filiam attondet.

XXIV. Illa fuere collegij Niuellenſis exordia, Idubergæ quidem, & Gertrudis exemplis; ductu verò, & auſpicijs ſancti antiſtitis Amandi. Cui ſuam pariter debet originem Monaſterium ad Sabim, ſecundo ab vrbe Namurcenſi lapide, ſancto Petro conſecratum. Non alio conſilio certam diœceſim refugere videbatur, quàm vt ſuam latiùs operam diffunderet. Nec alio vſquam loco, libentiùs

Monaſterium ad Sabim condit Amãdus.

tiùs eam collocabat, quàm Gandaui, adiacentibuſque regionibus, quas cùm ante ſuſceptum Tungrēſem epiſcopatũm inſigni excoluiſſet ſtudio iuxtà ac fructu; ad eas ſe toto animo referebat, non ſecus ac ad proprium quemdam fetum.

Bauo poſt magnas virtutes

Pergebat hic Bauo, digniſſimus tanto præceptore diſcipulus, & Haſbaniæ noſtræ germen egregium, non iam admiſſa peccata pœnis acerbiſsimis expiare; quod primùm animo fuerat propoſitum: ſed ad omnis honeſti dignitatem abſolutiſsimam ardenti ſtudio contendere. Tantæ virtutis ſpectaculo fruebatur Amandus mirâ animi ſui voluptate; & ad eum ventitabat non rarò; vt currentem adhortatione ſanctâ magis concitaret: ac ſimul tam nobili exemplo ad generoſiores conatus ipſe exardeſceret. Denique poſt aliquot annos, multarum palmarum athleta longè nobiliſſimus Bauo feliciſſimè kalendis Octobris beatam animam exhalauit in cœnobio, quod ipſe condiderat ad Scaldis, Legiæque confluentes, & hodie nomen eius retinet. Eâdem horâ ſe Niuellis Gertrudi virgini videndum præbuiſſe tradunt; & rogâſſe, linteamina mitteret inuoluendo, ſepeliendoque corpori.

ſanctè moritur.

Molan. 30. Ianu. & 25. Maij. Floret Orpij Adilia.

Eius ſororem fuiſſe nonnulli exiſtimant beatam Adiliam, rarâ ſanctitate virginem. De quâ nihil equidem habeo dicere. Nam quæ circumfertur vita, Alſaticæ magis Odiliæ, quàm noſtræ huic Adiliæ Haſbanicæ conuenit. Parthenonem tamen (quamquam nullum hodie ſuperſit veſtigium) illam aliquando incoluiſſe, non ægrè mihi ſinam perſuaderi, in quo ſeſe Chriſtianæ caritatis officijs exercuerit ipſa: & poſtea Pipini pellex Alpais meliore vitâ præteritas noxas expiârit. Niſi cui magis placeat ab ipſâ Alpaide conditum fuiſſe gynæceum. Cuique, quod lubuerit, ſentire liberũ eſto. Mihi certiore luce deſtituto ſatis eſt, cum religioſâ antiquitate ſanctam eſſe virginem fateri, ac colere; quam per tot labentes ætates Orpij concurrentis populi multitudo veneratur.

XXV. *Molan. 14. Iulij ex Off. Aijcuriensi.* Item Ragenufla

Interea loci cùm mortalem vitam relinquerent nobiliſſima illa Haſbaniæ noſtræ germina: ex eâdem areolâ virtutum, odorem ſpirabat lõgè ſuauiſſimum ſancta virgo Ragenufla. Regnante Dagoberto, Bruimbaziæ nata eſt; Haſbaniæ pago, parentibus genere inclytis, religione Chriſtianis. Patrem Aium, Aiam matrem dictam eſſe, conſtans eſt ab antiquo fama: vnde pago Aijcuriæ nomen ſupereſt. A tenerâ ætate nihil puerile animo reuoluens, ſeria omnia ſectari cœpit. Hæ potiſſimum eluxerunt in eâ virtutes: incenſa in diuina religio, modeſtia, patientia, longanimitas, manſuetudo, comitas, temperantia, in egenos munificentia. Fuit caritate ſincera, fide certa, ſpe alacris. Cum eâ connubium ardenter ambijt Ebroinus primæ nobilitatis, & magnæ ſpei adoleſcens. His ferè machinis virgineum pudorem oppugnat cacodæmon, & frequenter expugnat: ſanctiorem namquam facem cælo generoſis mentibus illapſam extinguit, offuſâ vani neſcio cuius fulgoris nubeculâ. Oculos mortales perſtringunt mortalia; vt cetera deſpiciantur; cùm tamen *quæ videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt.* Sed quæ non vident, vt non intelligunt homines, ſic paſsim negligunt. Ijs contrà tenaci quodam veluti glutino adhæreſcunt, quorum ſplendorem aliquem ementitum hauriunt oculis, & admirantur. Eo deluſi faſcino Ragenuflæ parẽtes, & nuptiarum à nobiliſſimo iuuene propoſitarum claritate perſtricti, filiam conſtituunt cogere; diemque nuptui præſcribunt. Verùm cæleſti perfuſa lumine Ragenufla, celſiorem intelligebat eſſe illibati pudoris dignitatem, quàm vt humanis quibuſcumque honoribus illum ſubijceret: & fortius animo robur obfirmârat, quàm vt cogi poſſet. Inuictâ ergo conſtantiâ, Chriſto ſponſo ſuo fidem integram ſeruatura, præeuntes eâdem viâ cognatas ſuas Gertrudem, & Aldegundem ſequi conſtituit. Quamobrem vbi inſtare præſtitutum nuptiarum ſolemne ſenſit, ancillulâ vnâ comite, in viciniæ ſiluæ latebras ſe abdidit, procul ab hominum oculis; ſed in purâ

Ebroinî nuptias contẽnit.

luce

48.

luce cum cælitibus innocentem actura vitam. Non eſt, crede mihi; non eſt ea ſolitudo. Meliùs cum apoſtolo vocaueris *multorum millium angelorum frequentiam*: quorum ſcilicet ſuauiſsimæ ſunt deliciæ, cum illis frequentes agere, quæ quamquam in corpore, cæleſtium tamen geniorum puritatem, quàm proximè conditio naturæ patitur, conſectantur.

& virgo moritur.

Fidem ſponſæ ſuæ inconcuſſam, conſtanſque propoſitum longioribus ambagibus periclitari Deus noluit. Paulò pòſt, quæ angelorum puritatem vitæ caſtimoniâ ſtuduerat æmulari, eorumdem manibus ad æternum cæleſtis ſponſi thalamum euecta eſt. Parentes acri dolore perculit properata filiæ mors. Violentiæ intentatæ pœnitentiâ ducti, tum quidem exanime corpus ſepelierunt pro dignitate: at ædem ſacram poſtea ſuperſtruxerunt. Deus verò, quo ſuum in cariſsimam ſponſam amorem palam faceret, eodem loco plurima prodigia diutiſsimè perpetrauit. Aycuriæ ſeruatur, coliturque ſanctæ virginis corpus: & eius nomen fons retinet, è quo potata aqua hydropem, alioſque morbos curat. Pridie porrò ſupplicationis anniuerſariæ ipſis feſtis Pentecoſtes, ſacrum ferculum ad fontem incolæ deferunt, vt aquas eius contactu veluti conſecrent; & ſuffragante beatâ Ragenuflâ, curandis morbis vis maior addatur. Canonicorum tamen collegium, in eius honorem Aycuriæ conditum, Louanium in ſancti Iacobi, iam inde ab anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo quarto tranſlatum.

XXVI.
Theodoric: Abb: in S Trudone Mo'an: 23. Nou Offi: Leod: 24. Nou:
Trudo puer.

Adoleſcebat & hoc tempore in eâdem Haſbaniâ lætis incrementis Trudo puer ſanctiſsimus, & futuræ ſanctitatis argumenta dabat miranda, à parentum virtute nihil degener: quos honeſti ſtudioſiſsimos fuiſſe ſcribunt; Adelamque adeò matrem Zerlemi non procul Diſlemio, miraculis eſſe celebratam, vbi eius corpus venerationi eſt. Tanti eſt parentum integritas, & ſancta exempla ad liberorum inſtitutionem. Parentem ferè proles ſequitur: atque arborem è fructu cognoſcimus. Puerilibus primùm ſtudijs ſuam auſpicari viſus eſt puer Trudo ſanctitatem. Immittit ſcilicet à teneris annis Deus in magnas mentes honeſti ſemen, quod pro annorum modo mox pullulat; ſed adultâ demùm ætate maturos robuſtæ virtutis fructus producit.

Agros aliquando paternos oberrans Trudo, temerè ſparſos offendit magnâ copiâ lapides; ſtudioque puerili, ſed quo mentem proderet ad ſacra iam propendentem, colligere cœpit, & certo ſtruere ordine; ac poſitis veluti parietibus, quaſi ſacrandam Numini ædiculam erexit, ramis in tecti vicem ſuperiectis. Stabat opus: ingreditur exultans puer; & toto corpore in terram abiectus, diuinum Numen ſupplex, ardentiſsimiſque precibus orat, hoc pueri munus incompoſitum benignis oculis dignetur intueri: & edito voto pollicetur, ſi paternam olim hereditatem iniuerit, templum ſe Deo poſiturum. Ratum pueri votum Deus habuit: & palam eſt profeſſus. Illac fortè iter habebat mulier; quæ congeriem lapidum in eam formam ordinatim compoſitorum demirata, cùm puerum in eâ Deo ſupplicantem deprehendiſſet; neſcio quâ intemperie agitata, puerum hypocriſios primum arguit; tum ædiculam malè coagmentatam incuſſo pede diſturbauit.

futuræ pietatis ſpecimen edit,

& probat Deus miraculo,

Sed en ſubitò lucis vſu deſtituitur; triſtique caſu conſternata, lugubres tollit clamores. Quibus vicinia omnis excita, audit, videtque miraculum: & nullum præſentius auxilium eſſe rata, quàm à ſancto puero, cuius gratiâ feminam Deus caſtigârat; ad eius preces confugit. Ille pro ætatis ſuæ candore orat, & ſtatim exauditur. Hoc miraculo ſancti Trudonis virtus cœpit inclareſcere, ſimulque veluti deſignata ſunt prima vrbis fundamenta, quæ ab eo nomen deinceps habuit: quemadmodum poſtea narrabitur.

XXVII.
Notgerus in Landoalde.

Nobilitauit ætas illa Haſbaniam plurimâ virtute fecundiorem, quàm Cerere. Non procul Sarchinio (eo loco Trudonis parentes agebant) magnis paſſibus ad

honeſti

Digitized by Google

honeſti apicem contendebat Lambertus Wintershouij, inſtitutore Landoaldo; in quem eccleſiæ Tungrenſis curam rejecerat Amandus; vt ſuprà commemorauimus. Tantum enim, ac talem virum publicè, priuatimque probatum Aper adoleſcentiæ filij ſui Chriſtianè inſtituendæ lubenter præfecerat. Neſcias, Lambertuſnè tali præceptore, an tali diſcipulo Landoaldus eſſet felicior. Ille pro inditâ diuinitus liberali indole, virtutumque ſtudio, ſibi gratulabatur de apertâ veluti patentiſſimâ portâ ad omnes virtutes. Landoaldus gaudebat, animo illo tam hilari, & parato ſuas omnes excipi præceptiones. Lambertum ſumma omnia adiuuabant: Numinis inprimis prouidentia, quâ certiſsimis argumentis ad magna parabatur; vigil, & ſancta parentum ſollicitudo, curaque; Landoaldi præceptoris cum egregiâ virtute coniuncta inſignis doctrina. Quibus in ipſo Lamberto non cedebant, ingenium facile, & acutum, acre iudicium, animi indoles litterarum, rectique cupientiſſima. Quamobrem tantos in diuinarum, humanarumque rerum cognitione, & complexu virtutum, breui progreſſus fecit, vt facilè cuiuis conſtaret, mirabiles olim, ſuauiſſimoſque fructus editurum. Cùm adeò feliciter omnia Lamberto ſuo vertere parens animaduerteret; non vt alij plerique, impotenti animo raptus aliorſum, filium cæleſtibus abſtractum, rerum terrenarum laqueis impedire tentauit: ſed agnitâ diuinæ bonitatis in ſe, filiumque beneuolentiâ, & ſecum gaudebat ipſe plurimùm, & ſanctiſſimam Dei voluntatem exequi, propagareque cultum, ſtudioſiſsimè ſatagebat. Sapienter factum: nec omnibus parentibus vſurpatum. Non enim gentis claritudini perit, quidquid Deo conſecratur. Vberius nullum gentilitiæ gloriæ incrementum, quàm à diuino ſtudio. Quantam filio ſuo felicitatem, ſplendorem generi ſuo, præſidium patriæ, eccleſiæ gloriam ademiſſet Aper, ſi ad humana filium à cæleſtibus reuocâſſet? Felicior nullus eſt, quàm Numinis prouidentiæ ducatus. Deum, te etiam neglecto, ſpecta, & quære: occurret ipſe, & certiſsimum ad magna tibi ſe præbebit ducem. *adiuuat pater.*

XXVIII. Vbi ergo intellexit Aper, vtrique nihil æquè in votis eſſe, atque ab humanarum rerum ſtrepitu, & turbis longiùs ſemotos, in ſancto otio, diuinorum meditationi inſiſtere: villam eis, agrumque Wintershouium donauit: vbi nimirum ſubciſiuæ quieti ſe Landoaldus cum Lamberto ſubinde permitteret, quâ vires animi ad epiſcopatus munia fortiùs obeunda reficerentur: ita plerisque ſanctis hominibus ſacrum ſeceſſum conſtat frequentatum fuiſſe. In hunc modum affirmant Nicolaus, & Renerus. At Notgerus illis toto ſæculo prior, in vitâ Landoaldi vult prædium Wintershouium ad Gandenſem ſancti Bauonis eccleſiam pertinuiſſe, iam tum à vaſtitate Normanicâ. Neque fas eſt ambigere; quandoquidem ignorare non potuerit epiſcopus, idemque ſcriptor, & ſpectator rerum illo tempore geſtarum, quod Bauonianis ius eſſet in Wintershouium; vnde velut ex agro ſuo, tot ſacroſancta pignora Gandauum auehrent. Quod cùm ita habeat, mihi non facilè perſuaderi patiar, Wintershouium aliquando ſancti Lamberti fuiſſe. Qui aſſeruerunt, hoc meâ quidem coniecturâ tantummodo voluerunt; à parente Apro, Lambertum puerum Landoaldo traditum fuiſſe erudiendum: qui quoad ferebat epiſcopalis cura, Wintershouium amabat ſecedere, non modò purioris in eâ ſolitudine commentationis deſiderio, verùm etiam vt S. virginem Adeltrudem Bauonis filiam viſeret: quam Wintershouij vixiſſe, mortuamque, ac ſepultam omnes aſſerunt. Eius verò præcipuam Amando fuiſſe curam, non equidem dubito, quamdiu Tungrorum rexit eccleſiam: at ſtudio ſingulari commendatam eſſe Landoaldo, cum illi vices ſuas committeret; ne filiam deſerere videretur, qui tantâ caritate patrem fouebat. Aper igitur, cùm in Landoaldi diſciplinam filium traderet, templum Wintershouij ſtruxit ære ſuo, cum ædibus amplioribus; quo laxiùs habitaret ſanctus ſacerdos, cui numeroſa iam ante familia erat; & ſpes erat *Wintershouiumque donat: aut potius ſacrario & ædibus inſtruit.*

augendam, pluribus ad ſalutares eius præceptiones anhelantibus. Quod plerique ſic acceperunt, vt ſi Landoaldo prædium ipſum Aper donâſſet. At reuera Bauonis hereditatem fuiſſe, vero ſimilius eſt; quam poſt Adeltrudis filiæ mortem addixerit ipſe cœnobio ſuo Gandenſi: aut ſi mauis, donauerit ipſamet filia, in parentis ſui memoriam. Ad Lambertum reuocor.

XXIX. Landoaldus & Lãbertus fontem eliciunt.

Apri ſumtibus ædes ſacra Wintershouij exſtruebatur: & vt ager paluſtris eſt, aqua non niſi turbida operis ad potum ſuppetebat; vnde & nauſea, & morbi creabantur. Miſeratus hominum labores Lambertus, ad opem diuinam, vbi humanã deeſſent ſubſidia, cum S. Landoaldo recurrit. Preces ad Deum communi ſtudio fundunt; inuocatoque in auxilium ſanctiſsimæ Trinitatis nomine, baculo ſignum ſacroſanctæ crucis terræ imprimunt: & ecce fonte limpido dulciſsimæ, ſalubresque aquæ promanant; quæ in hodiernum diem autoritatem, & gratiam, quã apud Deum ſancti viri pollent, poſteris teſtantur. Templum poſt ſummam manum adhibitam S. Petro dicatum eſt.

Aliud ſanctæ ſimplicitatis monumentum, obtemperandique ſtudium inſigne, eodem loco edidit Lambertus. Mediâ hieme, domi fortè nihil ignis erat: cùm ad Lambertum Landoaldus: Puer, inquit, nobis è vicinâ domo ardentes prunas affer. Lubenter, ait Lambertus, & promptè fecero: verùm quo vaſe deferam? in promptu nullum eſt. Ille adoleſcentis animum fortaſſe periclitaturus: Tuâ veſte potiùs defer, quàm vt præceptoris tui mandato moram inijcias. Extemplo paruit. Ita vnus Notgerus: ceteri ſcriptores aiunt, cùm primam Landoaldi iuſsionem accepiſſet, obtemperandi auidum procurriſſe; etſi nullum vas ad manum eſſet. Egreſſus circumſpicit, ſi quid vſquam ignis luceret: paludes enim, & ſiluæ, quibus occupatur iſta regio, raris, & diſiunctis ruſticorum hominum tuguriolis habitabantur. Eminus itaque luculentum ignem conſpicatus (adoleſcentis nobiliſsimi modeſtiam, Chriſtianamque humilitatem admirare) prouolat, & prunas rogat. Ridere primùm, qui circumſedebant, & quærere, veſtene eſſet deportaturus? Ille verò feriò veſtis ſinum colligit, prunaſque petit infundi. Ruſtici ſimplicitatem irridentes adoleſcentis; infundunt tamen. Infuſas ille brachijs hinc inde, ne diffluerent, conſtringit; & propere ad Landoaldum defert. Qui excuſſo igne, cùm veſtes nihil omnino læſas deprehendiſſet, adoleſcentis ſanctitatem admiratus, gratias Deo egit; qui eum, vt probabili colligebat argumento, inter tot vitia, quorum fœdo ardore, hominum animi turpiter paſsim inuruntur, non minùs quàm inter flammas veſtem, illæſum ſeruaret, integrumque. Si nihil aliud; nobilem profectò Landoaldus Tungrenſi eccleſiæ, dum eam regeret, plantam educabat.

Libertus prunas defert

veſte illæſâ.

XXX. An. 649. Petit à pontifice miſſionẽ Amãdus. *Martini p. epiſt. 2.*

Quamquam pro voto vicinas excoleret regiones Amandus, compedes tamen neſcio quas ſibi credebat iniectas, quamdiu Tungrenſis eccleſiæ curam nondum depoſuerat. In quâ corruptos nonnullorum ſacerdotum mores, & turpitudinem cùm ferre non poſſet, abdicandi poteſtatem litteris ad Martinum pontificem maximum datis anno quadrageſimo nono flagitauit: ſimulque precibus inſtitit vt ſacras ſanctorũ reliquias, libroſque aliquos impertiri dignaretur: ac denique certior fieri petijt eorũ, quæ in concilio conſtituta fuiſſent, quod Romæ Martinus coëgerat aduerſus antiquas hæreſes antè annos quindecim in Oriente repullulantes. Reſpondit pontifex, generoſo pectore ſuſtinendos, atque ſuperandos Chriſti nomine labores, quos ſecum epiſcopij cura deuehere conſueuiſſet: ingentem in cælis, æternamque mercedem eſſe repoſitam, pro modicis, & exigui ſpatij ærumnis in hac vitâ toleratis. Tum ad propoſitam poſtulati rationem deſcendens; quæ cleri turpitudinem prætenderet; nullo modo deſerendam cenſuit pontifex intempeſtiuâ miſsione, ſed iudicij potius ſeueritate caſtigandam. *Nullatenus*

Pontifex hortatur ad tolerantiam laborum.

(inquit)

(inquit) *in huiuſmodi peccato delinquentibus, ad deſtructionem canonum compaſsionem exhibeas. Nam qui ſemel poſt ſuam ordinationem in lapſum ceciderit, deinceps iam depoſitus erit, nullumque gradum ſacerdotij poterit adipiſci: ſed ſufficiat ei lamentationibus, fletibusque aſsiduis, quouſque aduixerit, in eâdem pœnitentiâ perdurare; vt commiſſum delictum diuinâ gratiâ extinguere valeat. Si enim tales quærimus ad ſacros ordines promouendos, quos nulla ruga, nullumque vitæ contagium præpediat: quanto magis, ſi poſt ordinationem ſuam quiſque in lapſum ceciderit, & præuaricationis peccato deprehendatur obnoxius, omnino prohibendus eſt cùm manibus lutulentis, atque pollutis myſterium noſtræ ſalutis tractare?* Magna fuit illa, ſed ex æquo ſanè ſeueritas: quæ ſuum vtinam & locum ſemper, & momentum inueniſſet! Cùm deinde Pauli epiſcopi Conſtantinopolitani veſaniam propoſuiſſet, quâ veterum hæreſiarcharum impietas iam inde ab Sergio eius anteceſſore reuiuiſcebat; ſubiungit: *Neceſſe habuimus, ne pro quâdam negligentiâ, & animarum detrimento, quæ nobis commiſſæ ſunt, culpæ reatu adſtringamur, cœtum generalem fratrum, & coëpiſcoporum noſtrorum in hac Romana ciuitate congregare.* & concilij acta cōmendat. *In quorum præſentiâ, memoratorum hæreticorum ſceleroſa conſcripta examinata, atque denudata ſunt; & apoſtolico mucrone, patrumque definitionibus, vno ore, vnoque ſpiritu condemnauimus, vt cognoſcentes vniuerſi errorem, qui in eis continetur, eorum pollutione nullatenus maculentur. Vnde prouidimus volumina geſtorum ſynodalium, in præſenti vobis dirigere, vnà cum encyclicâ noſtrâ; ex quorum ſerie omnia ſubtiliter poteſtis addiſcere, & tenebras illorum nobiſcum, vt filij lucis extinguere; Idcirco ſtudeat fraternitas tua omnibus eadem innoteſcere, vt tam abominandam hæreſim, nobiſcum execrentur: quamque ſuæ ſalutis ſacramenta indiſcere valeant, atque Synodali conuentione omnium fratrum, & coepiſcoporum noſtrorum partium illarum effecta, ſecundum tenorem encyclicæ à nobis directæ, ſcripta vnà cum ſubſcriptionibus veſtris nobiſmet deſtinanda concelebrent; confirmantes, atque conſentientes eis, quæ pro orthodoxâ fide, & deſtructione hæreticorum veſaniæ nuper exortæ, à nobis ſtatuta ſunt: & Sigibertum præcellentiſſimum filium noſtrum regem Francorum, pro ſuæ Chriſtianitatis remedio conſultiſsimè admonere, atque precari, dirigere nobis ex corpore fratrum noſtrorum dilectiſsimos epiſcopos, qui ſedis apoſtolicæ legatione, diuinâ concedente propitiatione, fungi debeant; & quæ in noſtro concilio peracta ſunt cum alijs ſynodalibus apicibus noſtris ad clementiſsimum principem noſtrum ſine dubio aſportare: vt noſtrorum laborum particeps effectus, mercedis cumulum adipiſci valeat, & ſui regni protectorem inueniat eum, cuius cauſâ flagitari dignoſcitur. Hoc namque & per eius epiſtolam exhortari eum cognoſcimur. Reliquiis verò ſanctorum de quibus præſentium lator nos admonuit, dari præcepimus. Nam codices iam exinaniti ſunt à noſtrâ bibliothecâ, & vnde daremus ei, nullatenus habuimus. Tranſcribere autem non potuit, quoniam feſtinanter de hac ciuitate regredi properauit. His igitur prælibatis, quæ à nobis per epiſtolam vobis ſcripta ſunt, effectui mancipari, fraternitatem veſtram hortamur.* Ita pontifex. Verùm quas ſanctorum martyrum miſerit reliquias, nemo prodidit: vti nec quis fuerit epiſcoporum Gallicanorum cœtus. Summo pontifici nihilominus obtemperatum fuiſſe, perſuadet Amandi virtus, & ſincerum veritatis orthodoxæ ſtudium. Abdicandi verò poteſtatem, quamquam hoc anno negatam, impetrauit ſequenti Amandus, pontifice rationibus neſcio quibus euicto.

XXXII. An. 650. abdicat tandem.

Hoc conſtat: voti compotem anno quinquageſimo tandem factum, epiſcopi munus poſuiſſe. Non infrugifero reliquum ætatis otio triuit. Primam enim Belgarum nobilitatem, præter eos de quibus ſuus fuit dicendi locus, ad omnem honeſti normam inſtituit. In his ſanctimoniâ Martianis celebrantur Richtrudis & ſanctæ virgines eius filiæ Cloſendis Euſebia, & Adalſendis, Duacique earum frater Maurontus: Sonegijs Vincentius, eiusque coniux Waldetrudis Caſtriloci, Malbodij Aldegundis, Merbecæ Berlendis, ipſius ſancti viri

neptis ex ſorore: pluresque alij, genere ſanè inferiores, at nequaquam ſanctitate: cuius tam beatæ cateruæ pars non ignobilis Elnone fuit ſanctus Andreas, Martianis Lonatus, Blandinij Florebertus, & Ioannes, omnes ab ipſo Amando abbates conſtituti: ac denique magnus ille Humbertus, qui tam ſibi, quàm beato Amando, paratam in cælis coronam diuinitus accepit. Et ne cuipiam dubitare fas eſſet, in ipſo capitis oſſe crucem angelus impreſsit, oculis omnium ſpectabilem, quamdiu vixit ipſe. Beatam virtutis fecunditatem, non ſanguine, ſed exemplis, ſed præceptionibus, diſciplinaque propagatam! Quæ omnia vt ſancti Amandi gloriam amplificant, minimè fuerunt prætermittenda: ſed indicare ſatis fuit, ne externis nimiùm gloriari nos, quis dicat. Ceterùm poſtquam Childerici regis munificentiâ conditum Elnone cœnobium monaſticis inſtitutionibus, vitæque exemplo ſtabiliſſet; ac anno demùm ſexageſimo primo dicâſſet baſilicam; inſequentis anni principio ad promeritam tot laboribus coronam in cælos

mortuus euolauit, ſub annum vitæ nonageſimum. Terræ mandatus eſt in eodem monaſterio, quod ab ipſo hodie cum vrbe nomen retinet; plurimiſque celebratus mi-

in cælos ferri videtur. raculis, præcipuâ poſt tot ætates populorum religione colitur. Inſigni triumpho deferri in cœlos, magnâ ſtipatum cateruâ illorum, quos ad honeſti amorem excitârat, Malbodij vidit Aldegundis, cùm in orationem ante Dei parentis aram procubuiſſet, eâdem fortè horâ, quâ moriebatur Elnone Amandus. Inuentum eſt ſancti præſulis corpus anno ſupra octingenteſimum nono, putredinis omnis expers, & viuentis hominis adinſtar, adeò ſucco plenum; vt geminos dentes religionis gratiâ cùm extraxiſſet aliquis, ſanguinis ſtillas fluxiſſe proditum ſit. Sed hæc poſtea.

XXXII. S. Remaclvs Notger: in S. Remaclo Offi: Leod: & Molan 3. Sept: Magna fuit eccleſiæ Tungrenſi iactura, à tanto deſeri præſule. Sed vitâ priuſquam ipſe decederet, tres habuit in hac ſede ſucceſſores, eâ morum ſanctimoniâ ſpectabiles, vt Amandi deſiderium Tungris non parum lenirent. Vt epiſcopatus onus poſuit ſanctus antiſtes, ſuffectus eſt primùm Remaclvs. Et hunc nobis Aquitania ſanctum epiſcopum genuit, parentibus Albutio, & Matrimâ, opibus, & generis nobilitate pollentibus. Argumento ſunt latifundia tam eccleſiæ Leodienſi, quàm Stabulenſi, ab ipſo, vel agnatis donata; quemadmodum probari poteſt ex commentarijs, qui etiamnum, in vtriuſque eccleſiæ tabularijs aſſeruantur: ita ſcripſit Notgerus. Sed hodie produci nequeunt: occuluit antiquitas.

S Sulpitij diſcipulus, Vbi adoleuit Remaclus, ſancto Sulpitio Biturigum archiepiſcopo traditus eſt, ſanctiore diſciplinâ inſtruendus: progreſſuſque fecit adeò felices, vt tam ſanctæ inſtitutionis nunquam deinde oblitus, præceptori ſuo cælitibus iam adſcripto, multas in hac diœceſi ſacras ædes poſuerit. Tum ad Solemniacenſe monaſterium

tum etiã S. Elegij. tranſijt; quod beatus Eligius, vir eâ tempeſtate ſanctimoniâ celeberrimus in agro ſuo nuper condiderat, aſceticiſque firmabat præceptionibus. Sub tanti viri diſciplinâ eam expreſsit in ſe recti formam, quam ſuis omnibus meritò proponeret imitandam Eligius. Et ſanè vt in plublicarum rerum adminiſtratione adeſſe regi compellebatur, vices ſuas interim demandabat Remaclo. In obſcuro latere diutius nequijt præclara hominis virtus. Sparſa in omnem partem eius fama pene-

Regi fit carus. trauit in regiam: Dagobertumque permouit, vt eum accerſeret, regni rebus eius conſilio moderandis. Chriſtianam vides illorum temporum felicitatem. Vt primum eſt, firmiſſimumque reip. fulcimentum religio; ne quibus politiæ conſilijs fortè labefieret, ſacratos Deo viros, & antiſtites à latere ſuo reges abire non patiebantur: nihil ſtatuebant, illis antè non auditis. Deo non poteſt ille non eſſe curæ, cui diuina curæ ſunt. Felicitatem aliunde qui ſperat, næ Chriſtiani nomen ille non meretur. Succedebat Remaclus in Amandi locum, quem rex eodem tempore Tungrenſi eccleſiæ deſtinabat epiſcopum. Et ecce cùm onus illud

humeris

humeris Amandus excuſſiſſet, vti iam narrauimus; in vnum Remaclum oculos, animoſque coniecit clerus, vniuerſaque adeò Traiectenſis eccleſia: tantumque ſummis apud regem precibus effecit, vt & Traiecti Amando ſubſtitueretur, quantumuis reluctans; nam poſtulatis omnium ordinum tam vehementibus impar fuit.

a quo ſubſtituitur Amādo.

XXXIII. Virtutes epiſcopo dignæ.

Quâ verò religione, mentiſque integritate munus illud executus ſit, non facilè quiſquam explicabit, inquit Notgerus. Ab ipſâ ſtatim inauguratione, tantam in dicendo vim Deus indidit, vt omnium quò vellet animos flecteret. Orationi vita ſemper fuit maximè conſentanea, neque alios quidquam ore priùs ipſe, quàm exemplo docuit. Nulla ſuperbiæ ſigna ſe prodebant: ſed ſuaui quâdam comitate, modeſtiaque omnium mentes arctiſsimè ſibi deuinciebat. Eo quemque loco habebat, quem virtus merebatur; nullâ generis, opum, rerumque aliarum conditarum habitâ ratione. Venerabantur eum, ac timebant ſuperbi, vt præſidem ſuum; vt fratrem amplectebantur modeſti, ac humiles; pari vniuerſos beneuolentiâ, & charitate fouebat, vt parens. Eam in terris degebat vitam, quæ cæleſtem hominem deceret. Corpore fuit integerrimus, puriſsimus animo, ſolers ingenio, magnus conſilio, inceſſu compoſitus, fide catholicus, ſpe patientiſsimus, caritate diffuſus. Totus denique corporis ea fuit compoſitio, quæ ſpeciem animi referret angelo, quàm homini propiorem. Hæc de ſancto præſule Notgerus. Tantum vt nacta eſt præſulem eccleſia Tungrenſis, omni liber onere Landoaldus in amicam Wintershouij ſolitudinem, monaſticæ quietis amore ſe recepit. In Remacli diſciplinam tranſijſſe Lambertum adoleſcentem, aſſerit Notgerus. Quò enim meliùs, quando inſtituendam Trudonis adoleſcentiam Deus ipſe Remaclo commiſit? Res ita habuit.

XXXIV. *Theodoricus in S. Trudone.*

A Deo miſſus ad Remaclū Trudo.

Cùm ad meliora toto mentis niſu, in domo paternâ S. adoleſcens contenderet; repudiato, quem parens oſtentabat, ad honores gradu, Domini ſeruitutem omnibus humanis dignitatibus anteponebat. Igitur angeli monitu Septēburias, quò fortè tum deuenerat Remaclus, contendit. Veniētem diuinitus item præſenſit epiſcopus; familiareſque iuſsit obuiàm procedere, atque ad ſe deducere. Tum ſummâ humanitate ſalutatū cohortatus eſt vt pergeret, quo pede ad virtutum culmen
„ adhuc contendiſſet: Nè dubita, inquit: generoſum ſequere bonæ mentis impe-
„ tum. Ad alta fert: & ex certâ fert Numinis voluntate. Nec ardua verere; poſi-
„ tum eſt in arduo honeſtū. Ætas viuida, & ſuperfuſus ab alto calor, viam inue-
„ niet, aut faciet. Ad audendum non impelleret Deus, niſi vires ad perficiendum
„ addere ſtatuiſſet. Eius me fideiuſſorē accipe. Accipe me parētem tui amantiſ-
„ ſimum; & obaudi. Ego te ceu filium amore complectar, cōſilio regam, ope tue-
„ bor: & vbi tēpus aduenerit, poteſtatem faciam, vt erectâ æde ſacrâ, voti te reli-
„ gione ſoluas. Mediomatrices interim abi ad Clodulfum epiſcopum, quem vitæ
„ tuæ in clerum formandæ peritiſsimum magiſtrum prouidentia Numinis deſi-
„ gnauit: Ibi poſtquam tuis te fortunis omnibus exueris, & interprete beato pro-
„ tomartyre Stephano illas Numini conſecraueris; expeditus tum denique; nu-
„ duſque nudum Chriſtum ſecuturus, ſtadium inibis, & indefeſſus ad euangeli-
„ cæ ſanctitatis illuſtre brauium contendes. Accepit hæc non aliter, quàm ex oraculo Trudo; quandoquidem ea præſuli explorata eſſe comperiſſet, cuius vnicum Deum præter ſe ſciret eſſe conſcium. Optimâ ſpe animatum, ac diſcedentem cùm aliquouſque deduxiſſet epiſcopus; damnàrunt è familiaribus nonnulli intempeſtiuam illam hominis humanitatem; qui ſuæ dignitatis oblitus; adoleſcentem, & veſtibus propè laceris tectum, eo honore proſequeretur. Cùm enim vnius Dei oculos Trudo ſpectaret; ijs neglectis, quæ homines in admirationem rapere conſueuerunt; in cæleſtia dumtaxat ferebatur; virtutibuſque animum

eius honōtatu

exornare potiùs ſatagebat, quàm corpus inanibus cæcorum hominum onerare ludibrijs. Luce diuinitus in animum infuſâ, ſenſit turpem ſuorum ignorantiam ſanctus præſul: & graui oratione caſtigatos docuit, oculos nequaquam eſſe interioris animi iudices, qui vni Deo pateret: & ſæpenumero germanam latere ſub ſordido pallio ſapientiam.

ſua dat eccleſiæ Metenſi.

Venientem ad ſe Trudonem excepit peramanter Clodulfus Mediomatricum epiſcopus, dignus ſancto parēte Arnulfo filius. Et cùm Sarchinium hereditatem ſuam ad Ciſindriam fl: in Haſbaniâ ſitam, B. Stephano Metenſis eccleſiæ tutelari Trudo tam religioſè dicâſſet, quàm ſolutus omni rerum terrenarum nexu, æſtuabat ad diuina capeſſenda; ſanctioribus excolendum diſciplinis in familiam ſuam Clodulfus recepit. Hac Trudonis donatione factum eſt, vt multas ætates in eccleſiæ Metenſis poteſtate manſerit Sarchinium; dum tandem in eccleſiæ Leodienſis ius ceſſit; vt narrabitur, cùm rei geſtæ ordo poſtulabit. Ceterùm *libet hic paucis conſiderare,* (inquit epiſcopus longè integerrimus Notgerus) *quàm in B. Remaclo cupiditatum omnium ignis ſopitus fuerit; quàm ille omnium noſtræ ætatis ſacerdotum virtutem exceſſerit; omnes noſtri temporis epiſcopos ſui comparatione damnârit. Quibus ſi fortè is caſus offerretur, qui beatiſſimo viro oblatus fuit; ſetus procul dubio facturi viderentur: nec ſolùm non hortaturi homines pios, vt facultates ſuas non ſuæ, ſed alteri eccleſiæ donent: ſed etiam ſi qui vltro id facere velint, eos dehortari potiùs, atque vt ſibi eas largiantur perſuaſuri, non ſine aliorum damno. Quòd ſanè quanto in nobis culpandum eſt magis, tanto integritas B. Remacli id planè recuſantis, maiori laude prædicanda eſt.* Ita Notgerus. Temperantiam ſanè inſignem voluit Deus liberaliter muneratam. Qui enim commodis ſuis fortiter neglectis, in vnam Dei gloriam incubuerit amplificandam, numquam non experietur diuinis ſe beneficijs cumulari.

Rara integritas.

XXXV. AN. 651. Altâ fruens pace florentiſſimum regnum adminiſtrabat Sigibertus; nec fauore ſortis ebriùs, vt ferè fit, à recto virtutis tramite deuiabat: ſed totus diuinis inhians, aſceteria vel à regibus anteceſſoribus condita inſigni beneuolentiâ complexus, in fidem ſuam recipiebat, augebatque opibus; vel locis opportunis, vbi non erant, ipſe noua moliebatur. Vtebatur in eo perlubenter operâ Remacli; quem Numine plenum, nouerat formandorum ad omnem recti ſpeciem animorum longè peritiſſimum. Eum euocauerat Caſæcongidunum, vbi ad Seſmarum fl: monaſterium poſuerat, quo mores aſcetarum ad rectam monaſtices formam inſtitueret. Quod equidem priùs factum arbitror, quàm Tungrenſem inſcenderet cathedram; ne intra ſpatium æquo breuius, res tot geſtas compingere cogamur. Nam Caſæcongidunum in rerum cæleſtium contemplatione ſolitariam coluiſſe vitam fertur: hodieque locus orationis viſitur, ait Notgerus, eius operâ in rupe exciſus; in quo etiamnum malè habentes, ſuffragante B. Remaclo curantur. Verùm ſeu vicinorum potentiam, ſeu loci auerſaretur anguſtias, ſeu denique longiùs abeſſe iam non pateretur de ſuſcepto grege ſollicitudo; regem rogauit, vt cœnobium, quo ſe ſubinde reciperet ad diuina puriore meditatione haurienda, in proximis Arduennæ ſaltibus exſtrui curaret. Non grauatè Rex conceſsit: vt qui monaſteria condere, poneret in lucro, & delicijs; Remaclo verò tribueret plurimùm. Imperiorum enim nec ornamenta magis regia; nec munitiora præſidia eſſe vlla, quàm quæ ad Dei, ſacrorumque cultum amplificandum ponerentur, exiſtimabat rex; iudicio ſanè Chriſtiano. Grimoaldo igitur domus ſuæ maiori negotium dat, vt quam deſignâſſet Remaclus aream; futuro monaſterio liberaliter addiceret; atque ex ærario regio impenſas omnes neceſſarias ſubminiſtraret.

Sigibertus in S: Sigiberto. Notgerus in S: Remaclo. Molan: 1. Febr: & 3. Sept:

Sigiberti regis, & Remacli pietas.

hic monaſterium condit.

Hac ſubnixus autoritate ſanctus antiſtes, Arduēnæ ſolitudinem ingreditur, & ad Warchinnam riuulum delegit locum in amœnâ valle inter aſperos, inhoſpitaleſque

ſpitaleſque

ſpitaleſque montes. Polluta erant idololatriæ ſuperſtitionibus omnia: viſebantur
ſigna Dianæ, aliorumque Deorum nominibus inſculpta. Limpidi etiam fluebant
fontes, ſed gentium impuritatibus contaminati, ab inferis infeſtabantur. Solitu-
dinis horror S. antiſtitem inuitabat, ad conſtituendum aſceticæ palæſtræ locum.
Sed glorioſum maximè videbatur, ibi crucis trophæum erigere; vbi turpiſſima
ſteterant dæmonum ſimulacra. Inuocato igitur Chriſti omnipotentis nomine, ſi-
gnoque crucis impreſſo, ab impurorum geniorum infeſtatione vindicauit locum, & Mal-
& expiauit. Sed ecce mox areſcunt fontes dæmonum præſtigijs. Senſit fraudem mundarium ap-
Remaclus: & ne plùs pro impietate poſſent inferi, quàm ipſe pro immortalis Dei pellat.
gloriâ: diu ſuper fontem precatus, lapidi crucis ſignum inſculpſit, & in vacuos
fontis meatus infudiſſe plumbum fertur. Neque cur vſurpatus ille fuerit ritus; ne-
que quam ab eo opem Remaclus ſperârit, proditum eſt. Ego quidem ſic conijcio:
ſuum eſto lectori iudicium. Profanas impiarum ſuperſtitionum reliquias per Ar-
duennæ ſaltus ad hanc ætatem manſiſſe certum eſt. Iis qui tenebantur, exultaue-
re gaudio, & fortaſſis inſultauere S. antiſtiti, quaſi à Dijs ſuis victo, quando fontes
aruiſſe compertum eſt. At ille ſui ſecurus, vatem Eliam imitari voluerit; qui
poſtquam Baalis ſacrificuli ignem cælo deuocare multâ prece fruſtra conniXi
eſſent; ipſe affuſâ lymphâ, quaſi naturam contra Deum armare voluit, vt illu-
ſtrior eſſet victoria. Eamdem Remaclo fuiſſe mentem opinor. Cùm inferorum
dolo fontes aruiſſent; ipſos Deum laceſſere auſos contempſit Remaclus, & natu-
ram illis velut in belli ſocietatem adſciuit. Infuſo plumbo fontium obſtruxit
meatus, ne qua ſpes effluendi relicta videretur: vt eo nobilior Deo cederet victo-
ria, quo fortiorem debellâſſet hoſtem. Ea mihi viſa eſt non abſimilis verò conie-
ctura. Vt vt ſit: ceſſere Numini dæmonum technæ: ſtatimque conſuetis meati-
bus ſcaturire deinceps perrexerunt aquæ puriſſimæ. Victor Remaclus locum à
malorum geniorum incurſatione mundatum appellauit Malmundarium: & po-
ſitâ æde ſacrâ, religioſis aſcetis habitationem exſtruere cœpit.

Verùm quòd intra diœceſeos Agrippinenſis ſitum eſſet fines; alterum in ſuâ
condere ſtatuit. Ad Occidentem ergo progreſſus, cùm Callam riuulum pertran- XXXVI.
ſiſſet, qui vtrique diœceſi limes eſt, ad Amblauam fl. peruenit: ibique moratus
aliquamdiu, ea reliquit ſanctimoniæ ſuæ monumenta; quæ ab incolis ad ætatem
ſuam celebrari ſolita fuiſſe, Notgerus refert. Sed cùm loci anguſtiæ commodè
monaſterium capere non poſſe viderentur; in Orientem iter reflexit: & ſpatio-
ſiorem nactus vallem, in eâ ſedem ſtatuere placuit. Locum priſci barbaro voca-
bulo dicebant Stabulaus; quòd eo feræ, ceu ad ſtabulum, cibi, potuſue gratiâ con- tum etiã
fluerent. Neque cenſuit mutandum vir ſanctus, vt piorum mortalium eſſet ve- Stabule-
luti ſtabulum; quò tanquam ad æternæ vitæ paſcua deinceps properarent: cæle- tum.
ſtiumque deliciarum velut adipe, & pinguedine replerentur. Stabuleto in hoc
tempus nomen manſit. Hæc fuere prima nobiliſſimorum monaſteriorum funda-
menta: à quibus cùm ingentem dominationi ſuæ cladem vereretur inferorum
tyrannus; Chriſti tirones, qui poſitâ iſthîc ſtatione, Deo militare cœperant; obie-
ctis vanis terriculamentis loco depellere contendit. Sed omnes vaniſſimi hoſtis
præſtigias, orationibus, ſalutiferæque crucis præſidio facilè eluſerunt, Remaclo
autore. Felici progreſſu ſurgebant opera, vrgente maiore domus Grimoaldo: re-
uiſurus interim eccleſiam ſuam Remaclus, nouellum vtriuſque familiæ planta- 3.
rium Theodardo * commendauit. Origine Gallus erat Theodardus, & gente *Sigibert. in Theodardo*
nobilis, ſed virtute multo magis. Inſtitutionibus S. Ioannis Agni ad omnem ſe re- Theo-
cti normam effinxerat: quo nomine viſus eſt idoneus quàm maximè, qui, quod dardum
plantârat Remaclus, rigaret ipſe. præficit.

Eodem tempore nouam en areolam ad Sabim Deus excolere cœpit, operâ XXXVII.
Molan. 12. Nou.

Bertuinus B. Bertuini. Hic genere Anglus cùm apud ſuos in monaſterio Othbello, aſcetices tirocinium poſuiſſet, rarâ virtutis ſuæ commendatione; pòſt eiuſdem diœceſis epiſcopus creatus eſt. Verùm diuinâ compulſus iuſſione Romam abijt, annoſque binos vitam egit ſolitariam. Tum in Gallias cùm rediſſet, ad Sabim in ſiluâ Marlaniâ conſedit; vitæque integritate non minùs, quàm ſacris concionibus acre vitijs bellum indixit. Floreſſiæ eâ tempeſtate agebat Odoarius princeps; * qui S. præſulis virtutem magnâ veneratione complexus, commendauit inſuper Pipino; poſt aliquot annos nimirum, cùm rerum potiri cœpiſſet Pipinus. Hîc tamen annexuimus, vt & aliàs ſæpè; ne interrupta plùs æquo narratio lectorem nimiùm diſtraheret. Accepit à Pipino vir ſanctus villas quinque ſuſtendandis ſodalibus: eáque cauſâ cum eccleſijs quinque pingi ſolitum, ait Molanus. Virgini matri ſacram ædem condidit: & poſt vitam ſanctiſſimè pluribus annis actam, in cælos ad palmam abijt, relicto iſthic ſacro corporis ſui depoſito, quod in ſequentes ætates poſteris omnibus tantam conditoris ſui virtutem proponeret imitandam. Eum enim parentem colit, quod in hunc diem perſeuerat canonicorum regularium inſtituti Auguſtiniani cœnobium.

4. Pipini munificentià

condit monaſterium Maloniæ

XXXVIII. An. 652. Annum interim regni ſui complebat Sigibertus quartum & decimum, erat is à Chriſto nato quinquageſimus ſecundus ſupra ſexcenteſimum: quando Stabuleti, Malmundarijque vniuerſum opus, Grimoaldi ſtudio, & vigilantiâ completum, à Remaclo dicari voluit: eam quippe poteſtatem non grauatè fecit Chunibertus archiepiſcopus. Poſt ſolemnes cærimonias Grimoaldus, cuius animum paterna inceſſerat religio, & hoc opus non aliter ac ſuum curârat, monaſterium vtrumque Remaclo commendauit, regiſque nomine iuſſit abbatem. Rex verò cui ſacra omnia cordi maximè erant; delectabaturque in primis incenſo illo ſtudio aſcetarum, quos vndique audiebat concurrere ad illuſtria hæc virtutum Chriſtianarum Lycea; imò videbat oculis ſuis veluti generoſos pancratiaſtas fortiſsimè dimicare; ſanctè iudicauit æquum non eſſe, vt rerum terrenarum ſollicitudine, vel penuriâ angerentur illi, qui per illarum contemptum ad cæleſtia ſibi gradum ſtruebant. Itaque præter illa, quæ vel ipſe regiâ munificentiâ, vel Grimoaldus contulerant; * adiecit quidquid terrarum vtrique monaſterio adiaceret ad vſque duodecim leucas. Leucam vnam metitur Notgerus mille quingentis paſsibus. Comprehenderitnè rex iſtâ donatione omnem iſtam regionem, quam hodie comitatum Longienſem appellamus, & poſsident Stabulenſes, nuſquam explorare potui. Ab antiquo iuris eſſe Stabulenſis, non obſcurè mox deprehendemus. Neque iſtâ liberalitate contentus fuit Sigibertus. Ex agro omni vicino decimas inſuper attribuit. Ingentes prætereà opes * in Aquitaniâ, & ad Ligerim addixit. Ita rex ille ſapiens ſupernâ aliquâ perfuſus luce, clarè perſpiciebat, numquam vel meliùs ad immortalitatem, vel ad imperium ſtabiliendum tutiùs, opes profundi poſſe, quàm in ſuſtentandos religioſos aſcetas, qui orationibus ſuis, & rectè factis remp. non modò exornarent, verùm etiam ceu armis quibuſdam potentiſsimis tuerentur. Ita ergo ſanctus rex Sigibertus, quam Arduennæ ſolitudinem infami ſterilitate natura damnauerat; eamdem meliore virtutum omnium copiâ fecundauit. Captus ſanctâ illâ amœnitate Remaclus, quandoquidem regis imperio monaſteriorum adminiſtrationem ſubire compelleretur, poteſtatem ſibi fieri flagitauit, poſito epiſcopatus munere, in ſacram illam ſe monaſticæ ſolitudinem abdendi. Audire noluit Sigibertus; quòd eccleſiam Tungrenſem tanto nollet deſtitui præſule, quem monaſterijs vnâ regendis vnum ſatis eſſe, perſuaſum haberet. Cleri prætereà precibus id tribuendum cenſebat, qui tantum ſibi paſtorem contendebat eſſe neceſſarium. Hac triſtior repulſâ Remaclus, ſpe tamen animum erigebat voti ſui conſequendi.

Stabuletum & Malmūdarium dicat Remaclus, abbaſque conſtituitur.

Vectigalia rex addicit.

5. regiâmunificētiâ.

6.

In

XXXIX. An. 653. Trudonis virtuti

In Mediomatricibus ſub hæc miros in omnigenâ virtute progreſſus Trudo faciebat: quæ vt latere non poteſt in obſcuro; gloriam apud omnes ipſi comparabat illuſtrem; ſimul & æmulos. Vt enim corpus in luce poſitum vmbra; ſic gloriam inuidia numquam reliquit, & reddere ſolita eſt clariorem. Aduerſis enim obluctari, virtutis eſt: & luctam quo difficiliorem, eo glorioſior palma conſequitur. Tum à virtute ſtat ſemper Deus: & ſtat aduerſum vitia: qui hæc clade, & ignominiâ plectet; illam victoriâ, & honore coronabit.

inuidus quidam obtrectat

Vir quidam impius Trudonis innocentiâ perſtrictus, audebat palam affirmare, ſycophantam eſſe ſanctum iuuenem, mentirique virtutis, & litterarum amorem, quo ſumtibus eccleſiæ deliciaretur. Cumque & luxus, & cupiditatis ſuſpicionem quàm longiſſimè nonnulli reijcerent, hoc maximè argumento, quòd ampliſſimas fortunas ſuas S. Stephano conſecrâſſet: Ego verò, reſpondet malè ſanus homo, dolori dentium acerbiſſimo me deuoueo, quamprimum pſalterium impoſtor memoriâ tenuerit. Suâ ipſe ſentētiâ ſe damnauit miſer.

& Deo pœnas dat.

Præſtituto tempore reus acerrimo torqueri cœpit dolore: cumque linguam non comprimeret; ſed probris potiùs, & maledictis acueret vir nefarius; auctus dolor infelicem animam expreſſit. Inclaruit diuino hoc teſtimonio ſancti iuuenis fama. Sed integerrimos mores qui penitiùs luſtrabat, non poterat non probare quilibet iuſtus rerum æſtimator.

Remiſſus in patriâ.

Rebus gerendis maturum vt ſenſit Clodulfus epiſcopus; ſacerdotio inauguratum remittit in patriam; vt quæ lucis vſuram prima dederat, euangelij lucem ab ipſo viciſſim reciperet: nam gentiliſmi tenebris immerſos adhuc in Haſbaniâ fuiſſe nonnullos, autores produnt. Quâ in calamitate, ſegnem iuuenis vnius pectore claudi tantam virtutem, æquum profectò minimè videbatur. Nullam vitijs pacem vnquam relinquit germana virtus. Numinis verò amore quomodo gloriaris, qui perduelles eius hoſtes triumphare pateris; nec reprimis, aut debellas, cùm potes?

ſtrenuè Deo laborat.

Ad Remaclum redijt Trudo; & ſacræ ſementis iaciendæ poteſtatem flagitauit. Recreatus operario tam ſtrenuo; quod bene verteret reip. Chriſtianæ, immiſit Remaclus in agrum Dominicum.

XL.

At ipſe, quam expetierat auidiſsimè monaſtices ſolitudinem, poſt multas preces à Sigiberto rege tandem impetrauit, vt abdicato epiſcopatu, ſibi liceret amplecti, quam multis ſuauiſsimam Stabuleti parauerat quietem. Ita iudicabat, cui cæcitatem radio puriore diuina ſapientia depulerat; & reponebat in delicijs, procul ab humanarum rerum ſplendore, in ſanctis monaſterij latebris ſibi, Deoque vitam agere. Lucem contrà amant, & in omnium oculis, ac ore verſari geſtiunt, quos tenebras quærere par eſſet, vt ſuam tegerent turpitudinem.

Remaclus abdicat.

Verùm excæcauit illos ambitio: & Remaclos quidem venerantur, & ſuſpiciunt in illis eximiam animi magnitudinem omni hominum faſtigio celſiorem: tollere interim, & ſuper capita ſua leuare non erubeſcunt, quæ illi generosè calcârunt.

Huc vſque Harigerus.

S: THEODARDVS.

Anſelmus incipit

In ſanctam ergo ſolitudinem ſe dedit hoc anno Remaclus tantâ animi ſui exultatione, quanto dolore ceterorum, qui ſancti præſulis vigilantiâ deſtitui querebantur. Sed eius deſiderium lenijt non parum ſuffectus in eius locum THEODARDVS: quem ſpes erat eâ animi magnitudine, religioneque epiſcopatum geſturum, quâ Remacli vices impleuerat Stabuleti. Epiſcopum initiauit Chunibertus Agrippinæ epiſcopus.

Sigibertus in S: Theodardo, & S: Lāberto.

Statimque vitæ integritate, ſollicitâ curâ, Chriſtianâ fortitudine, verum ſe probauit paſtorem; & talis omnium ore celebrari cœpit. Quapropter in eius familiam ardenti ſuo, parentiſque deſiderio Lambertus cooptari petijt, quo tanti antiſtitis inſiſtens veſtigijs, ſecuriùs ad ſummum virtutis faſtigium pertingeret. Felicitatis eſt non paruæ probum vitæ nanciſci inſtitutorem. Is ferè nauigationis eſt curſus, quæ gubernatoris fuerit peritia. Fortem imperatorem raró ſequitur ignauus miles. Et in capeſſendis diſciplinis præceptoris

Godeſchalchus.

Stephanus.

Nicolaus

Renerus.

Offic: Leod: & Molan: 10. Sept:

ſapientia

eius diſciplinâ miros Lambertus facit progreſſus.

ſapientia magnum eſt auditori momentum. Sapientiſſimorum hominum ſecutus inſtitutionem Lambertus, in ſacratiora virtutis adyta penetrare ſe poſſe credidit. Nec eum ſpes, & exſpectatio feſellit. Tantos quippe S. præſulis vel præceptionibus, vel exemplis breui tempore progreſſus fecit, vt omnium oculos in ſe conuerteret, animos in ſui raperet admirationem. Placet Nicolaum audire: Tanta erat in epiſcopi veneratione, & obſequentiâ modeſtia, in librorum ſacrorum lectione aſſiduitas, in oratione calor mentis, in ieiunijs alacritas, in eleemoſynis largitas, in hoſpitalitate hilaritas; vt in oppido populoſo, & magnorum principum aſſiduis congreſſibus, quibus eum intereſſe Tungrenſis eccleſiæ negotia ſæpius cogebant; vitæ ſuæ integritate meruerit, vt eum & boni amarent ſummis laudibus prædicare, & mali formidarent detrahere. Quod quidem eo fit illuſtrius, quòd exiguo trium annorum ſpatio, quo Tungrenſem eccleſiam Theodardus rexit, inſignem adeò ſanctitatis famam conſecutus ſit egregius adoleſcens, vt rex ipſe Sigibertus, nobilitasque tota ſuſciperet, ac reuereretur. Imò Theodardus epiſcopus ſapientiſſimus, proprioque peritiſſimus experimento, quibus virtutibus paratum eſſe neceſſe ſit eum, qui epiſcopale munus adminiſtret: Lambertum annos vicenos vix natum eo loco habebat, vt ſi quidem per eccleſiæ ſancita, canonesque licuiſſet, ipſum dignitatis ſuæ, munerisque ſcripſiſſet heredem, quem iam tum oneri tanto parem compererat: vt profectò non minor ſit præceptori gloria ex diſcipuli virtute, quàm ex præceptoris ſapientiâ diſcipulo.

Vita M. S. in S. Laurentio. Molan: 3 Oct. 17 Mart: 2. Maij: 3. Dec:

Foillanus & Vltanus poſt Romanũ iter

Niuellis à Gertrude accipiuntur.

XLI. Diœceſim Tungrenſem hoc tempore adinſtar amœniſſimi horti, in monaſteria, ſacrosque alios cœtus, ceu varias deſcriptam areolas, ſuauiſſimisque vernantem floribus, inſulares ecce etiam ex tranſmarinis regionibus exornatum veniunt plantæ nobiliſsimæ, Foillanus & Vltanus. Furſei fratres germani fuerunt: qui cùm ante paucos annos ſacrarum concionum gratiâ veniſſet in Gallias; eòdem poſtea relictâ Iberniâ patriâ ſuâ nauigârunt, diuini honoris ſtudium æmulati fratres; alijque, Eloquius, Boëtius, Mombolus, Adalgiſus, Hetto, Helanus, Treſanus, Germanus, Veranus, & Columbanus. Atque cùm ſolemne tum eſſet (vt ſuprà demonſtrauimus) diuini verbi præcones epiſcopatus dignitate initiari, Romam petierunt. Excepit perhumanè Martinus pontifex maximus: auctumque epiſcopali dignitate Foillanum, in Gallias remiſit cum fratre, fructus laborum precatus vberrimos. In Diœceſim Tungrenſem, ducente Deo venerunt ad Gertrudem; quæ rarâ virtute ſpectabilis, cum ſanctâ parente Idubergâ ſacrarum virginum ſodalitatem religioſam Niuellis alebat, regebatque magnâ laude: vt antè narrrauimus. Inſignem hoſpitum integritatem mox agnouit: & in altero ſacrum ordinem venerata, omni humanitate, & caritatis Chriſtianæ officijs peregrinos ſuſcepit: ijsque cœpit vti familiariter; quorum conſilio, præceptionibusque ad altius virtutis culmen eniti ſperaret: & cùm in viciniâ ſedem ſtatuere placeret; autore parente Idubergâ, Foſſas eis donauit. Oppidum hodie eſt, trans Sabim. Templum hîc cum cœnobio condidit Foillanus, Vltanoque fratri dedit regendum; qui alteram in vicino monte ſanctæ Agathæ virgini ſacram ædem conſtruxit. Niuellis ipſe manſit, ſanctis conſilijs Gertrudem adiuturus. Monaſterio Scoti nomen dederunt, inhabitaruntque multis ætatibus: donec canonicorum collegium è cœnobio factum eſt. Fuerunt & quondam per Germaniam (inquit ex Truhemio Molanus) complura Scotorum monaſteria, Coloniæ, Herbipoli, ac alibi; quæ Scoti multis annis incoluerunt, quouſque à priſtino feruore tepeſcentes, alijs ceſſerunt. Audio tamen in hunc diem Herbipoli, locisque alijs nonnullis perſtitiſſe. Ea humanorum omnium eſt inconſtantia: & aquam, licet igne multo feruentem, natura ſenſim ad ſuum frigus reducit. Verum id poſteriorum ætatum vitio adſcribendum eſt: rara quippe fuit huius ſeculi ſanctimonia; quo religioſiſſimis

eius dono Foſſis cœnobiũ condunt, diu Scotorum dictum.

ſimis monachorum cœtibus pullulauit Tungrenſis Diœceſis.

XLII.
Adoleſcit S: Hadelinus,

Mirâ in primis fecunditate plantarium Stabulenſe germinabat, Remaclo cultore feliciſſimum. Aſceticæ vitæ tirocinium iſthic ponebat Hadelinus, & eximiam iam tum futuræ ſanctitatis ſpem faciebat: cui ſuum deinde locum dabimus. Exercebatur in eâdem palæſtrâ, cum alijs pleriſque, magnæ exſpectationis iuuenis Babolenus.

Et Babolenus

Is ſanctimoniæ è Remaclo elucentis famâ excitus, cùm eius videndi deſiderio Stabuletum veniſſet, ſanctumque antiſtitē, opinione ſuâ, & famâ maiorem comperiſſet, ſuaui eius conſuetudine, ſaluberrimiſque captus inſtitutis; ipſius ſe ſubdidit diſciplinæ. Tantamque breui frugis vberrimæ ſpem oſtentauit, vt magno aliorum bono præeſſe illum poſſe Remaclus iudicaret. Malmundario igitur præpoſuit.

Malmūdario præficitur

Impoſito munere, multos annos perfunctus eſt, magno aſcetici ſplendoris incremento. Cuius profectò perijſſet pars non modica, ſi non ā germanâ virtute, ſi à mortalium ſolo preſidio lucem mutuâſſet. Kalendis enim Februarijs anni quinquageſimi quarti occidit primus vtriuſque monaſterij conditor, & quaſi baſis, Sigibertus Auſtraſiæ rex religioſiſſimus; inter reges ſanctos nequaquam vltimo loco reponendus.

An. 654.
Sigibertus Rex obit ſanctè:

Eius ſanctitatem etiam poſt aliquot ætates, multis diuinitus comprobatam miraculis, libello Sigibertus monachus oſtendit. Grimoaldus verò Pipini Landani filius, alterum quo bina monaſteria fulciri videbantur, adminiculum, miſerè perijt anno ſequenti.

An. 655.
Non æquè laudabiliter. Grimoaldus:

Cùm enim eò proruiſſet ambitionis, vt ſpe regni in filium ſuum Hildebertum diuertendi, Dagobertum Sigiberti filium paruulum attondere auſus eſſet; ſpe munerum accipiendorum Pariſios euocatum Clodoueus Franciæ Rex Sigiberti frater in vincula coniecit, & diris confecit cruciatibus. Tum Hildericum filium ſuum iuniorem Auſtraſiæ regem renuntiauit.

floruit tamen Stabuletum;

Tantis deſtituta præſidijs ſtetit immota nihilominus Stabuleti virtus, Deoque nixa ſe prouexit altiùs. Nam & Hildericum inuenit beneuolum Remaclus: à quo non ægrè obtinuit rata haberi ea omnia, quæ conſtituerat patruus eius Sigibertus. Fines tamen nimis amplos cùm exiſtimaret, neque ſperaret eam magnitudinem aduerſus ambitionis, aut cupiditatis humanæ vim à monaſticâ ſimplicitate defendi poſſe, mediâ imminui parte impetrauit; vt qui duodecim per omnem ambitum leucas poſſederant, ſenas in poſterum tantummodo retinerent. Non tamen imminuta eſt regū, aut principum benificentia. Pipinus Heriſtallius, eius è Carolo Martello nepos, Carolomanus, & huius frater Pipinus rex, Carolus Magnus, Ludouicus Pius, Lotharius, Ludouicus Germaniæ rex, Carolus Caluus imperator, Zuendeboldus rex, Ottones duo, Henricus IV. imperator, Eraclius epiſcopus Leodienſis, Fredericus Gueldriæ comes, & propemodum innumeri è primâ nobilitate viri, longo plurium ætatum decurſu, florentem Stabuleti virtutem Chriſtianâ munificentiâ auxerunt.

XLIII.
floret Trudo

Firmum pariter in Haſbaniâ rebus ſuis, poſteriſque fundamentum Trudo ponebat; qui calcatâ omni ſpe humanorum, totum in vno Deo ſibi collocabat præſidium: cuius gloriam totis conatibus amplificandam ſibi propoſuerat; amplificabatque quam ſtrenuiſſimè, ex quo factâ à Remaclo poteſtate, patriam concionibus ſacris excolere cœperat. Famulum ſuum viciſſim Deus apud homines prodigijs illuſtrabat, carumque teſtabatur, ac omni dignum honore. Dormientem enim aliquando intempeſtâ nocte ſub diuo magnâ luce veluti tectum, & coruſcantem admirati ſunt è vicino coloni. Ceterùm ipſe voti non immemor, quo ſe puer obſtrinxerat, vt liberaret, Sarchinij templum exſtruxit; & in honorem ſanctorum Quintini & Remigij III. Id Oct. anno epiſcopatus ſui tertio, Theodardus, Numini dicauit.

monaſterium cōdit Sarchinij.

Eius ergo mors in annum ſequentem reijcienda neceſſariò fuit. Porrò vt magnæ Trudonis opes erant, magnâ religioſè aggreſſus eſt. Audi ſcriptorem vitæ, quæ manu exarata ſeruatur ad ſancti Laurentij. Ampla fuit

Trudoni.

aliud Brugis. Trudoni à patre hereditas, cuius portio fuere Brugæ in Flandriâ, ſeu ipſum vrbis poſtea conditæ ſolum cum agro ſuburbano. Eo loco monaſterium erexit; iiſque inſtruxit vectigalibus, quæ monachos octoginta poſſent alere. Diſtat ab vrbe medio milliari; & iam dicitur ſancti Trudonis, habitaturque à ſacris virginibus. Paulò aliter, & enucleatiùs eadem ſcribit Molanus: ſed monaſterium à Danis ſubuerſum ait; ex ruinis tamen Deo propitio hodie duo ſurrexiſſe monaſteria; vnum Benedictinorum, qui Brugis in Querceto ſedem habent; alterum virginum regularium, quæ extra vrbem habitant viâ Cortracenſi: & hoc ſancti Trudonis nomen habet; cumque abſque vllâ controuerſiâ primum ſuum fundatorem agnoſcit. At de Querceto non ita clarum eſt. Nec etiam Brugenſibus veriſimile eſt, totum ſuum agrum, ipſamque adeò ciuitatem illius dominationi ſubfuiſſe; ita Molanus. Verùm antiquitati, * niſi valida compellant argumenta, fidem detrahere nolim.

7\. opes eius magnæ. Addit MS. codex Laurentianus, habuiſſe Trudonem non pauca per Lotharingiam latifundia, quæ hodie poſſidet Metenſis epiſcopus; atque in primis Dongeianam villam Virduno diſſitam medio milliari; quam poſtea Theodoricus Ottonis primi conſobrinus ſui iuris fecit. In Taxandriâ inſuper poſſedit Trudo plurima; ibique poſt mortem templa non pauca, in eius memoriam condita ſunt, quæ in hoc tempus abbatis Trudonenſis arbitrio curantur. Habemus ex his ampliſſimas, planeque principales fuiſſe Trudoni fortunas; ſed animum illis multo celſiorem, qui deſpexerit omnia, pedibuſque preſſerit.

XLIV. Nuncius ſanctam vitam egit Haſteriæ. Haſteriæ, quam à ſancto Materno conditam ſuprà memorauimus, religionis antè hanc ætatem ſtatus quis fuerit, nullis ad poſteros ſcriptis deuenit. Inhabitauit aliquo temporis lapſu clerus: & in eo, vitam ſanctitate ſpectabilem egit Nuncius. Illuſtri gente cùm natus eſſet, ſubulcum egiſſe ferunt, vt eo ſublimiorem inter cælites gloriæ attingeret apicem, quo ſe inter homines abiecisſet ad viliora: ſed quo tempore, nobis incompertum eſt. Natalis eius celebratur VI. Non. Octob. Quæ de vitâ, & miraculis, atque id genus alia addenda forent; ea vetuſtate temporum, & bellorum iniurijs interijſſe putantur, cùm Haſteriam tenerent virgines: pluraque perijſſe eſt veriſimile iiſdem Metas migrantibus, & familiæ commentarios ſecum aſportantibus. Duraueritnè clerus ad hæc tempora, non auſim affirmare; viuebat verò Widericus quidam comes: qui anno quin-

An. 656. Clero ſuccedũt virgines. quageſimo ſexto filiæ ſuæ Hameltrudi, parthenonem exſtruxit in villâ ſua Haſterienſi, illâ maximè ductus ratione, quòd locum templo Dei parenti poſito Maternus olim conſecrâſſet. Cœnobium tradidit eccleſiæ ſancti Stephani Metis, tum propter ſacras eiuſdem protomartyris reliquias, quas ibidem aſſeruatas antè meminimus: tum quòd vxorem haberet Arnulfi Metenſis epiſcopi neptem. Inuenio tamen, qui Adalberonem Mediomatricum epiſcopum Haſteriæ condi-

Mir: Notit. eccl: Belg: c. 65. torem appellet. Sic auulſam diœceſi Tungrenſi Haſteriam exiſtimant nonnulli manſiſſe ad annum vſque ducenteſimum vigeſimum ſeptimum ſuprà milleſimum. Quibus ego non facilè ſubſcribam. Nam vt paternos agros vel Adalbero epiſcopus, vel Widericus comes S: Stephano conſecrârit, cur & in eamdem diœceſim conceſsiſſe Haſteriam neceſſe eſt? Sarchinium eidem S: Stephano datum à Trudone, nemo vnquam Metenſis fuiſſe diœceſis credidit. Et Lobium hodie Leodienſes tenent, quod tamen in ſacris præſuli Cameracenſi paret.

XLV. Aliud eccleſiæ noſtræ decus tollere moliebatur impietas; addidit maius; iuſto iudice Deo nobilem euangelicæ fortitudini triumphum decernente. Eius materiam nactus eſt glorioſam Theodardus, dum fortiter pro domo Dei ſe murum

Eccleſiæ bona deperdita. opponeret. Compererat enim, & ingemiſcebat eccleſiam ſuam viris quibuſdam impijs, ſacrilegiſque, in prædam quotidie, iam ab annis triginta cedere; vt quidem teſtantur ſcriptores antiquiores. Iniuria procul dubio minimè toleranda:

Digitized by Google

ſed quæ non ſine maximis difficultatibus, præſentique periculo propulſaretur. Potentes erant aduerſarij: & quibus minimè ferendum videretur res tamdiu, licet impiè, detentas relinquere. Impeditiſſimos enim illos moleſtiarum labyrinthos pertæſi Remaclus, & Amandus, abdicare prætulerant. Vicariam dumtaxat operam præſtiterat Landoaldus; atque ita annorum lapſu vires acceperat impietas. Ea ſcriptorum fuit ſententia. A quâ non illubenter equidem diſceſſero; ne vel ſanctiſſimis epiſcopis ipſi antiquitati venerandis (quibus vt anni triceni compleantur, ſanctus Ioannes Agnus, eiuſque deceſſor ſanctus Ebrégiſus adiungendi eſſent) nimiæ animi deiectionis fortaſsis aliquod crimen impingere videamur, quâ cauſam eccleſiæ ſuæ tam iuſtam deſeruiſſent. Nec verò Amandus tantâ contentione miſsionem flagitans, vel vnum verbum de hac violentiâ ſcripſit ad pontificem; ſed corruptos tantummodo cleri mores attigit. Imò Dagobertum ipſum regiâ munificentiâ aliàs de Eccleſiâ optimè meritum; ſed maximè ſanctũ eius filium Sigibertum, in turpiſſimam ſpoliatæ ſuis bonis eccleſiæ culpam trahamus neceſſe eſt. Cuius præterea participes fuiſſe neceſſum fuerit integerrimos principes, & Auſtraſiæ prætorio præfectos Pipinũ, Grimoaldumque eius filium. Quod quàm ab horum pietate, tam ab iſtorum fido, magnanimitateque ſit alienum, ſatis teſtantur, quæ ſuprà narrauimus. Recens igitur malum, enatumque nuper crediderim, quod Theodardo mortem creauit; nec altiùs arceſſendum. Regnum affectâſſe filio ſuo diximus Grimoaldum duobus annis ſuperioribus. Equeſtrem ordinem ſuis ſtudijs obnoxium cõciliare debuit nouis beneficijs: & fortaſſis, vt ferè fit, eâ tum coactus eſt tolerare, quæ nunquam aliàs religioſus princeps. Nihil enim auaritiæ ſacrum eſt: ambitioni nihil intactum. Principum amicitias non alio fini colunt pleriquè, quàm vt iniurijs aliorum ſuas cupiditates expleant; eorumque aſſurgant ruinis, quos depreſſerint non ſine ſcelere. Quod ergo hac reip. tempeſtate corripuerant fœdiſſimæ Harpyiæ, non ſtatim dimiſerunt euecto ad regnum Hilderico, vt qui eius pueritiam deſpicerent. Creuit ex eo audacia, ſimulque cupiditas, ac denique proteruus ſacrorum omnium contẽptus. Certiora hæc mihi viſa ſunt; quamquam aliter ceteri ſcripſerint. quorũ ſocordia

Honeſtiſſimam igitur aggreſſus cauſam Theodardus, precibus primùm, tum minis, ac diuini tribunalis terrore tentat animos. Fruſtra; vt quibus præter humana, & quæ oculis percipiuntur, nihil timori ſit, nihil in amoribus. Regem ergo Hildericum adire conſtituit, quo autoritate ſaltem regiâ rebus eccleſiæ proſpiceret. Illi cauſæ ſuæ diffiſi; cùm magnam præterea ſcirent epiſcoporum apud reges gratiam, anteuertere ſtatuunt. Adeò in infame flagitiorum barathrum præcipites agit inſana auri cupiditas. Iter ingreſſo ſtruunt inſidias, non procul vrbe Nemetenſi, in ſaltu Biuualtio. Vt clauſum plagis ſuis ſanctum epiſcopum viderunt, erumpunt vndique ex occultis locis incondito clamore, & in præſulem contento curſu rapiuntur. Diffugêre territi viæ comites: vnumque Theodardum parricidæ inuadentes circumfunduntur. Conſtitit in gradu impauidus, fortiſſimus Chriſti athleta, futuri non ignarus, atque adeò ad illuſtrem pugnam ſtrenuè pugnandam animo diuinitus obfirmatus. A concepto facinore „ primùm deterrere conatus: Quò, filij? (inquit) quò ruitis præcipites, ſi ego in „ gradu conſiſto? Quò armati, ſi ego inermis? ſi parens? At verò filij in paren„ tem? Hoc impium eſt. Oues in epiſcopum, & paſtorem animarum veſtrarum? „ ſacrilegum illud. O! tãtum à vobis abſit nefas: & ſceleroſum cœci furoris im„ petum reprimite. Ferrum ego non metuo. Vita mihi erit, quam mortem pu„ tatis. Ei toto pectore lætus occurram, & in ſummis reponam delicijs, ſi veſtro „ bono. At heu! veſtro ſcelere, veſtro malo, quàm mihi denique mori durum „ erit? Pergitis? Nec ſalutis vos cura tangit? Impendentem parricidio æterni iu-

XLVI. recuperare cogitat Theodardus; ſed crudeliter trucidatus

„ dicis manum non intuemini? non formidatis? O! fulmen in veſtra capita vi-
„ bratum etiam moriens ſuſtinere poſsim! Dicebat pijſsimus pater; & impiorum hominum aures ſacrilego furore ſenſit occluſas; manus vidit mortem intentantes: & intrepido pectore ferrum recepit; illius boni paſtoris exemplũ amplexatus, qui prior animam ſuam pro ouibus ſuis poſuit. Abeuntibus ſacrilegis illis percuſſoribus, collegit animum è Theodardi comitibus vnus, quem breuior fuga propiùs abſtulerat. Ad epiſcopum reuerſus, vt vidit corpus fœdè conciſum; hiantia colligare vulnera inſtituit, ſeu quòd ſpirantem inuenerit, & ſanguinem ſiſtere cogitaret; ſeu mortuum iam putârit, vt honeſtiore ſpecie corpus efferretur. Sed cùm vittæ deeſſent, in proximam villam excurrit; & obuiam habuit ancillam quamdam ruſticanam colum trahentem; ex quâ quod fili habebat, popoſcit. Illa, quamquam ſtatum penſum ſeuerè hera ſoleret exigere, audito nihilominus triſti caſu, miſeratione commota, liberaliter impendit tenue, quod petebatur, ſubſidium. Abibat lætior adoleſcens: & ecce nouâ lætitiâ Deus cumulauit. Lucem eminus geminam ingentem proſpexit ad caput alteram, alteram ad pedes ſancti martyris: quo nimirum pretioſam in conſpectu domini mortem fuiſſe, minimè dubitaret. Verùm en aliud etiam ad famam illuſtrius. Domum ancilla, cuius iam meminimus, ſub noctem redierat, conſuetumque non reddiderat penſum; excanduit impotenter hera, & reiectâ longè omni excuſatione, ancillam verberibus multauit. Eius patrocinium ſuſcepit Deus: repentinâ cæcitate heram perculit. Conſternata inconditos tollit clamores: concurrit vniuerſa familia, miratur, vindicemque Numinis dexteram teſtatur. Ergo facto agmine ad ſacroſanctum martyris corpus itur. Vbi ſupplex femina, poſtquã è genibus errati veniam rogâſſet, muneribusque religioſè oblatis, lucis vſuram flagitâſſet; mox ingenti omnium admiratione, incolumitati priſtinæ reſtituta eſt: & gratitudinis ergo, ſepeliendo ſancti martyris corpori agrum attribuit. In quem delatum eſt non minore hominum concurſu, quàm religione. Sparſa in omnem latè viciniam huiuſce miraculi fama concíuit ingentem multitudinem; ſed eos maximè, quos aduerſa quæpiam valetudo detineret. Qui cùm votorum ſummam conſequerentur omnes à Deo, interprete B. Theodardo: cenſuit Vangionum epiſcopus ex vicinorum epiſcoporum ſententiâ, par eſſe, honeſtiori illum colere ſepulturâ, quem tot prodigijs ſupra naturæ vires editis, æterna diuini Numinis maieſtas dignaretur exornare. Quamobrem effoſſæ terrâ ſacroſanctæ glorioſi martyris exuuiæ iam tollebantur; quando terra deſubito horrendis concuti motibus, aër atris nubibus inhorreſcere, fœdi miſtâ grandine imbres depluere, cælum fulguribus micare, mugire tonitruis. Vt nemo iam ambigere poſſe videretur, aliud eſſe Dei conſilium; qui deſignatum ab epiſcopis locum tanto theſauro non dignaretur, quo alium illuſtrare conſtituerat.

miraculis celebratur

NOTA-

NOTATIONES.

ANNO 559. I. EPISCOPIO TVNGRENSI. S. Seruatio donatum à Monulfo Dionantum ſcriptores fermè omnes tradunt. Verùm quando nulla apud vllos eſt memoria, diuulſam à Traiectenſibus aliquando fuiſſe iſtam vrbem; & legitimam Leodienſium poſſeſſionem nemo vnquam in dubium reuocauerit: malui dicere ipſi epiſcopio attributam fuiſſe vrbem; in cuius poteſtate manſerit in hunc diem. 1

ANNO 633. XIII. A PONTIFICE MAXIMO. Martinum eum paſſim appellant noſtrates, qui tamen pontificatũ non inijt ante annum quadrageſimum ſeptimum, triennio nimirum antequam Amandus abdicaret. Non potuit ergo Romã Landoaldũ mittere, qui Amandi vices implere cœpit anno quadrageſimo primo. Alterius ergo pontificis nomen ſubſtituendum eſt. Duodecimum pontificatus annum agebat Honorius, quando iuſſus eſt Tungrorum epiſcopatum gerere Amandus. 2

ANNO 651. XXXVI. THEODARDO. Nactus Chapeauillus codicem vitæ S. Lamberti à Stephano cõſcriptæ, qui caput ſecundũ ſic inchoaret: *Eodem tempore Ayus pontifex Theodardus*: Annotationem iſtam ſubnectit: *Nullus ſcriptorum præter Stephanum, quem huc vſque videre licuerit, meminit huius nominis Ayus. Fortè proprium fuit, & Theodardus cognomen vel fortè fuit binonymus.* Neutrum fuiſſe affirmat Chriſtianus le Roy monachus Lecienſis; ſed mendum eſſe in illo Chapeauilli codice: quod ſe deprehendiſſe ad me ſcribit, ex peruetuſto manu-ſcripto codice monaſterij Marchianenſis, qui caput ſecundum eiuſdem vitæ ſic inchoat: *Eodem tempore agius pontifex Theodardus.* Quo modo & ego certè libentiùs lego; etſi hagius ſcribi debuerit. 3

XXXVII. ODOARIVS PRINCEPS. Quis ille Floreſſiæ princeps Odoarius, nemo facilè ediſſeret. Aliam certè nuſquam eius mentionem inuenio. Si quid tamen coniecturæ datur, non improbabiliter dici poſſe cenſerem Lomacenſem eum comitem fuiſſe. Eius enim nominis comitatum inter Moſam & Sabim fuiſſe, poſt vnam, alteramúe ætatem dicemus. 4

ANNO 652. XXXVIII. ADIECIT QVIDQVID. Munificentiæ illius regiæ monumentum in hæc verba Stabulenſes aſſeruant. *Sigibertus rex Francorum. Veſtra comperiat largitas, qualiter pro deuotione animæ noſtræ, ſeruorum Dei compendijs opitulante Domino, in foreſte noſtra, nuncupata Arduenna, in locis vaſtæ ſolitudinis, in quibus caterua beſtiarum germinat, conſulere cupientes, quatenus eorum meritis, æternæ retributionis copiam adipiſci mereremur, quo patronorum noſtrorum Petri & Pauli, Ioannis Baptiſtæ, Martini, vel aliorum Sanctorum venerari pignora noſcuntur, conceſſimus eis, vt ibi monaſteria iuxta regulam cœnobiorum, vel traditionem patrum, cognominata Stabulaus, ſeu Malmundarium conſtruerentur, vbi Chriſto auſpice Remaclus venerandus epiſcopus abbas præeſſe dignoſcitur, & eis tale beneficium præſtitiſſe compertum ſit, vt ibidem familia Dei, vel cuſtodes eccleſiæ, quieto ordine contemplatiuam vitam agere debent, iuxta admonitionem diuinam. Qui reliquerit domum, patrem, aut matrem, aut agros, & cetera, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. Quapropter ex conſenſu fidelium noſtrorum, videlicet domini Cuniberti Colonienſis archiepiſcopi, necnon Attelani, Theodefridi, Eiſlocardi epiſcoporum, vel illuſtrium virorum, Grimoaldi, Foltaldi, Bobonis, Adegriſili, item Bobonis, necnon & domeſticorum Flaidolfi, Anſigiſi, Berſelani, Cariperti, conceſſimus ſupra dicto patri ob cauenda pericula animarum inhabitantium,*

& ad

& ad deuitanda conſortia mulierum, vt gyrum-gyrando & in vtrorunque partibus monaſteriorum menſurarentur ſpatia dextrorſum ſaltibus, non plùs duodecim milliaribus, vt abſque impreſſione populi, vel tumultuatione ſæculari, Deo ſoli vacaretur. In reliquo verò taliter noſter promulgauit edictus, vt nullo vnquam tempore vitæ ſuæ qualibet perſona iſtam foreſtem audeat irrumpere, aut manſiones, aut domos ædificare, niſi tantummodo illi ſerui Dei, qui hæc tuguriola tum tempore, noſtro conceſſu excolere videntur. Et vt hæc præceptio circa ipſam familiam Dei, vel poſteritatem illorum, quibus pro diuino intuitu hæc parua munuſcula conceſſimus, plenius obtineat vigorem, manus noſtræ ſubſcriptionibus ſubter eam decreuimus roborari.

6. IN AQVITANIA. A Stabulenſibus accipe, quod etiam hodie habent diploma. *Sigibertus rex Francorum vir illuſter. &c. Igitur ſancta, ac venerabilia monaſteria Stabulaus, ſiue Malmundarium cognominata, vbi vir venerabilis Remaclus epiſcopus abba Chriſto auſpice præeſſe videtur, quæ vir illuſter Grimoaldus maior domus in honorem Dei genetricis Mariæ, ſanctorumque apoſtolorum Petri & Pauli, ſanctique Ioannis Baptiſtæ, vel ſancti Martini, ſeu cæterorum Sanctorum ſuo opere in vaſtâ eremi Arduennenſis ſolitudine conſtruxit, quemadmodum nos loca ipſa, ad ipſa monaſteria ædificanda, pro noſtra præceptione, ex foreſte noſtrâ conceſſimus: quæ licet gratiâ Chriſti ſint ditatâ præfata monaſteria, mundanæ tamen ſubſtantiæ cernuntur parumper habere. Ideo diuinâ inſpiratione commoniti decreuimus aliquantulum de fiſco noſtro ad ipſa monaſteria conſpicere, & conſolari. Telonium igitur, quod ad portum Vetraria ſuper fluuios Tannuco, Ittaque, & portum illum, qui dicitur Sellis, imoque & Vogatium ad fluuium Ligeris, quod iudices, vel agentes noſtri ad portus ipſos tam quod naualis euectio conferebat, quàm vndique negotiantium commercia in telonio, aut quolibet ripatico, ex ipſis portubus ſupernis nominatis, in fiſco noſtro ſolebant recipere, pariter homines, qui in ipſis portubus commanent, vel ipſos portus cuſtodiunt, aut ibi aſpicere videntur, pro ſtabilitate regni noſtri, ad monaſteria ſuperiùs nominata, vel monachis ibidem conſiſtentibus, noſtri muneris largitate cõcedimus. Quapropter præſenti ex hac iuſſimus promulgari præceptione, vt neque vos, neque iuniores, ſeu ſucceſſores veſtri, aut quiſlibet, quæ ad partem ipſorum monaſteriorum ex hoc pertinet, nunquam præſumant exiſtere contrarij, ſed magis telonios ipſos de portubus ſuperiùs nominatis, quodcumque exinde fiſcus noſter poterat ſperare, in luminaribus iam dictis baſilicis, vel ſtipendijs monachorum, qui ibidem curſum regulariter quotidianis horis implent, annuimus poſſidendos, vt omni tempore proficiant in augmento. Et ſi fortè aliqui portus ipſos prænominatos pro terris eorum proprijs tranſtulerint, quo faciliùs ipſum telonium, quemadmodum ad fiſcum noſtrum debuerat peruenire, ſubtraxerit, iubemus vt nauigia ad portus ipſos, vbi per tempora præcedentium regum parentum noſtrorum ire conſuetudinem habuerant, diſcurrant, & alibi telonius neque à vobis, neque à iunioribus, ſeu ſucceſſoribus veſtris exigatur. Quod fiat, vt ſi ante ſuperiores annos dum adhuc ſub tenera videbamur ætate ſubſiſtere, aliquis quodlibet ex huius ceſſionis inſtrumenti accepit, nullus mancipetur effectus, ſed vacuum, & inane permaneat. Dum & aliter compluribus fidelibus noſtris noſcitur eſſe conuentum, vt dum auxiliante Domino in regnum ad legitimam peruenimus ætatem, ceſſiones illius, quæ ex originario fiſco noſtro aliquando ſerenitas noſtra conceſſerat deinceps in antea, hoc eſt de anno decimo quarto regni noſtri debeant in Dei nomine eſſe ſtabiles. Hanc quoque auctoritatem, vt in omnibus valitura, in noſtris & futuris temporibus, intacta valeat durare, manus noſtræ ſubſcriptionibus roborauimus.* Ita rex ille Chriſtianiſſimi nomine longè digniſſimus. Quæ quidem etſi monaſterio hodie perierint, ſilentio tamen præteriri minimè debuerunt; vt ſua tum munificentiæ regiæ, tum Stabulenſi virtuti laus maneret, quæ tantis diuitijs habita eſt non indigna

7. ANNO 655. XLIII. VERVM ANTIQVITATI. Geminam mouent dubitationem. Prima eſt an aliquando Brugarum dominus fuerit Trudo: altera; an

Querce

Quercetanorum conditor. Quod ad Brugas attinet, id dicendum videtur; Trudonem vrbis dominum nunquam fuiſſe, quandoquidem ante annum 890. vrbem non fuiſſe pro certo habeant. At vrbis poſtea condendæ ſolum, aut ſaltem eius partem, cum multo agro, qui iam ſuburbanus eſt, ad Trudonem pertinuiſſe, certum videtur, tum veterum ſcriptorum autoritate, tum ipſa monaſteriorum fundatione. Neque obſtat, omnem Flandriam illo tempore Lidericum obtinuiſſe: cum nouum non ſit, & ab olim in hunc diem vſurpetur, vt ſub regibus, regumque præfectis, & prædia viri principes, & agros alij quicumque poſſideant. Venio ad alteram de Quercetanis quæſtionem. Monaſterium in Querceto nunquam à Trudone eſſe conditum, item volunt: id enim multo recentius eſt. Sed religioſæ ipſius familiæ autorem primum, ac parentem fuiſſe Trudonem, dubitari non debet. Quamquam enim neque locum, neque vectigalia, neque leges hodie à S. Trudone habeant: & eius nulla ſit in officio canonico memoria: fatentur nihilominus ſe in Odeghem ſtatim à condito monaſterio monialibus illis conuixiſſe, quæ in hoc tempus conditore Trudone glorientur; donec tandem fortunas omnes illis relinquentes, pontifice poteſtatem faciente, in Quercetum ſe receperunt. Quid hoc aliud eſt, quàm eumdem cum monialibus agnoſcere cœtus ſui primum autorem?

HISTORIARVM ECCLESIÆ LEODIENSIS

LIBER QVARTVS.

I. Traiecti deſletur Theodardus:

STATIM atque cædis immaniſſimæ nuntius Traiectum pertigit, ingens ordinum omnium coorta eſt comploratio. Raptus erat vir ſanctiſſimus, in magnâ ſpe rerum piè, ſortiterque gerendarum: cæſus erat pro grege ſuo bonus paſtor: à ſceleratiſſimis ſacrilegis peſſumdata erat epiſcopalis dignitas: denique communis omnium pater procul à filijs cariſſimis, & amantiſſimus iacebat, inhonorus fortaſſis, & inſepultus. Hæ paſsim in publico lamentationes audiebantur. Hæc in priuatis ſerebantur collocutionibus, quæ dolorem ſcilicet magis irritarent, quàm reſarcirent iacturam. Quid enim hoc aliud, quàm vngue vulnus ſcalpere eſt? Glorioſum illud erat Theodardo virtutis teſtimonium: at nullum reip. leuamentum. Hoc populi capita quærendum cenſuerunt. Solatio nihil futurum magis viſum eſt, quàm ſi eccleſia ſtrenuo, vigilique

Eius ſucceſſor

paſtore ſpoliata, recrearetur viro forti, maximeque idoneo, qui demortui vices capeſſeret. Neque diu dubitatum eſt. Primum omnium occurrit, quod ſummæ apud omnes eſſet autoritatis, illuſtre ſancti martyris teſtimonium de Lamberto: quem vt familiarem ſuum, ac probè notum, non tantùm eiuſcemodi munere dignum iudicârat; ſed & cogitârat, ſi per leges eccleſiaſticas licuiſſet, ſibi ſubrogare. Verùm nihil æquè, ac ipſa iuuenis virtus omnibus notiſſima commendabat.

merito ſuo

Spectaculo fuerat, atque etiam miraculo ciuitati Traiectenſi, quamdiu eam incoluiſſet. Dubij conſilium, diſciplinam rudes, miſericordiam egeni, opem afflicti, perditi ſalutem, denique omnes in vno malis ſuis inuenerant leuamen. Eccleſiaſticus in primis ordo, totaque nobilitas, ac populus vniuerſus, priuatim, publiceque concordibus omnium ſuffragijs in vnum conſpirabat Lambertum, vnum illum flagitabat.

Verùm, quæ temporum illorum fuit conſuetudo, regia maieſtas erat interponenda. Ordinum legati eam Lamberti fidem, integritatem, vigilantiam, conſtantiam, ſanctimoniamque prædicârunt apud Hildericum Auſtraſiæ, eiuſque parentem Clodoueum Franciæ regem, qui rerum Auſtraſianarum ſummam penes ſe retinebat, vt ceteris poſthabitis, vnus Lambertus, deſignaretur.

deſignatur. LAMBERTVS

Traiecti ergo æternæ mentis Numine, atque conſilio, ſummâque vniuerſorum conſenſione, LAMBERTVS Tungrorum epiſcopus renuntiatur. Quod ceteros ad mutuam gratulationem, acclamationemque lætiſsimam inuitabat, id verò vnius Lamberti mentem grauiter affecit. Vſurpatum ſcilicet à pleriſque ſanctis: qui cùm ſatis intelligerent, quàm eſſet graue pontificium munus, ipſis cæleſtium geniorum humeris formidandum: imbecillitatis verò humanæ conſcij, de ſe pro Chriſtianâ modeſtiâ ſentirent quàm abiectiſsimè; vires ſuas oneri tanto impares clamitabant. Heu! quàm diuerſa mens hodie multorum! qui honorem, non onus; opes, non animarum ſalutem ſpectantes, ambitione tantâ, contentioneque ſacerdotijs inhiant, quantâ ſapientiſsimi, iuxtà ac ſanctiſsimi quondam viri reiecerunt.

ſed inuitus

Saniùs hic Lambertus; indignum ſe profiteri, ineptumque; amicos circumire, obuios prenſare, rogare, obſecrareque ſingulos, tantum onus in fortiorem alium, paratioremque declinarent. At meliùs nunquam aliter digniſsimum ſe probâſſet omnibus. Ferè negliguntur, quæ ignorantur muneris partes. Igno-

ſat omnis ſuperbis. Sapientiſſimus contrà, qui modeſtiſsimus. Et rarò præſtantiſsimæ quæque virtutes ibi deſunt, vbi in altum ſubſtructa fundamentum eſt modeſtia: quas eo magis exeret animus, agnitâ nuperis grauitate, quo ſe iudicauerit imbecilliorem. Nihil igitur omni ſuâ prenſatione ſanctus noſter candidatus euicit: pari vbique conſtantiâ reclamabatur: & ni excuſationibus ſuperſedeat, vim ſanctam minantur. Tandem, ne in pertinaciam abiret modeſtia, ſuccubuit, prouincialiumque epiſcoporum approbatus iudicio, quod feliciter verteret, inauguratur, fine huius anni, vel ſequentis principio. Annum agebat primum & viceſimum, vt quidem Ægidio placet. Nec alienius à vero videatur, quòd ætatem prouectiorem ſacri canones velint. Nam & magnus ille Remigius Rhemorum archiepiſcopus anno ætatis viceſimo ſecundo initiatus eſt, & poſtea vel regibus poſtulantibus, vel aliâ graui cauſâ, canonum rigorem ſcimus eſſe ſubinde temperatum. Nec enim malè vates ille: *Tempora certè virtutem non prima negant, non vltima donant.* Et *ſenectus venerabilis eſt* (teſte ſapiente) *non diuturna, neque annorum numero computata. Cani autem ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis, vita immaculata.*

An. 657. annum agens viceſimũ primum.

II. Cogitat reuehere corpus Theodardi.

Inter auſpicatiſſima hæc initia, non poterat non recurrere ſuauiſsima præceptoris, ſimul & deceſſoris memoria; quando iam eius præceptiones animo reconditas, vſus quotidianus expromebat. Accedebat fortiſsimi martyris propiùs nota virtus, & quodammodo familiaris. Ac denique ſi verum eſt, amorem amore accendi; ſingularem expertus in ſe præceptoris amatiſsimi beneuolentiam; in eum præcipuo quodam amore ferebatur. Sed neque ex eccleſiæ dignitate videbatur eſſe, vt in externo ſolo procul à ſuis tantus præſul iaceret. Illum ergo patriæ ſuſcepit reddendum. Dat ſe in viam: magnis itineribus Nemetes contendit. Cædis locum attigerat: hic demum recruduit dolor ſpectaculo loci tam infauſti. Sed omnem prorſus abſterſit mœrorem, vbi ſancti martyris ad ſepulcrum vidit honores, populique religionem. Hic appenſa videt votiua donaria; frequentiſsimum miratur multitudinis vndequaque concurſum; prodigia ſupra vim naturæ, curationeſque admirabiles in honorem glorioſi martyris, ope Numinis patratas audit, forſan & oculis intuetur. Qui eo venerat conſilio, vt ſanctum paſtorem, quà poſſet, gregi reſtitueret; & iacturæ dolorem ſepulcro ſaltẽ ſolaretur: tum demum acriore mentem ſuam deſiderio ſuccendi ſenſit, nobile id depoſitum ad ſuos deferendi. Itineris ergo rationem, conſiliumque ſuum vix aperuerat: tumultuari derepentè coloni, apud quos cæſus ſanctus antiſtes, & ſepultus, miraculis nobilitabatur: ſuum martyrem appellare, clamitare nunquam paſſuros, ſibi tam nobile pignus abripi, atque etiam ad arma diſcurrere, vim paraturi, ſi quid „ vltrà tentaret Lambertus. Quid? aiebant. Tantum theſaurum ſingulari Nu„ minis beneficio nobis cōceſſum, eripi? Tolli certiſsimũ aduerſus omnia mala „ præſidium? Pro fortunis, pro liberis, pro coniugibus, pro capitibus, in arma „ contempto omni periculo ruimus: & lenti hoc ſpectabimus? Fortunæ ſcilicet „ munera plùs curamus, quàm cæli: & pro capitibus iuuat dimicare, quæ à „ mortis falce, & aliis mille periculis tuta præſtare non valemus omni virium „ omnium contentione. Præſtare occœpit feliciſsimè ſanctus hic martyr: quem „ ſublatum venit aduena ille, & ignotus homo. Non videndi vim cæcis, ſurdis „ audiendi, mutis loquendi, rectè ambulandi claudis facultatem, valetudinem „ affectis quocumque morbo, vitam mortuis redonatam, ipſi noſtris oculis ſpe„ ctamus? Quàm noſtram, omniumque noſtrorum incolumitatem amamus, „ tam ſanctum martyrem, certiſsimum diuinæ beneficentiæ pignus retinebi„ mus, etiam armis, ſi æmorum aliquis fuerit vſus. Sic incolæ.

impeditur.

III. Et quidem impedierunt illi piũ antiſtitis diſcipuli ardorem; non reſtinxerunt:

accenderunt magis; vt ferè fit. Traiectum reuertitur: eoque maior paſtoris reuiſendi cupido inceſsit, quo nuntiús gratior frequentiſsimis illum ſignificabat inclareſcere miraculis. Quare optimatum, totiuſque eccleſiæ Tungrenſis, ac regiâ

Rurſum tentat.

fortaſsis, vt veroſimile eſt, inſtructus autoritate, ſed potiſsimùm diuini auxilij fiduciâ Lambertus totum iter remetitur; nec enim vllæ viarum difficultates in gratiam & honorem præceptoris, obſeruantiſsimo diſcipulo videri poterant moleſtæ. Ad ſepulcri locum vbi rediijt; conſignatum fide publicâ mandatum proponit, rationes addit, precesque, parentem, & epiſcopum ſe petere; illis eſſe ſatis terram ſanguine ſacratam. Flectebantur omnes præſulis eloquentiâ; cùm impulit maximè largitionibus Chriſtianâ caritate factis in ſenes inualidos, pupillos,

& obtinet,

viduas, egentes, & alios, quos eius caritati commendabat inopia. Atque ita denique, nullo iam reclamante, vniuerſis nihilominus tantam iacturam deplorantibus, nobile illud glorioſiſsimi martyris depoſitum ſummâ ſuâ, ſociorumque omnium exultatione, & reuerentiâ ſuſtulit. Ac ſuperatis viarum difficultatibus ſacro-ſanctas optatiſsimi paſtoris exuuias, incredibili ordinum omnium gratulatione, gregi cupientiſsimo reuexit. Tandem poſtquam ſanctiſsimo martyri, & epiſcopo parentatum eſt, iuſtaque perſoluta, Legiæ ſepeliit. Quod pleriſque nec par-

vehitque Legiam,

uam, nec immeritò peperit admirationem. Poſtquam enim tantâ ordines omnes contentione ſacrum epiſcopi ſui corpus repetierunt, impetrâruntque; quo pacto factum dicemus, vt relicto Traiecto, quæ tunc epiſcoporum fuit habitatio, Legiam vicum tum ignobilem inferatur? Hoc argumento nonnulli putant con-

Cur non Traiectum?

fici, nobilem iam tum vrbem fuiſſe Legiam. Verùm quandoquidem id antiquioribus omnibus repugẽt autoribus (vt ſuus aliàs probandi locus eſt) non inficiabor tamen videri nobilem fuiſſe vicum. Celebratum fortaſsis opinantur aliqui epiſcoporum ſeceſsibus, qui vitatâ præfectorum regiorum frequentiâ, & quandoque impotentiâ, Legiæ conſidere malebant, amœno, & propio ſui ruris vico. Atque adeò non valde mirum fuerit eò delatum fuiſſe ſancti martyris corpus. Hoc ſanè crediderim certius: diuini conſilij fuiſſe, iacere iam tum fundamenta tantæ molis quondam ſuperſtruendæ: vt nimirum Lambertus, dum vallis illius amœnitatem non modò, aut quietem amat, ſed & religionem ſancto hoc depoſito auctam ſtudioſiùs veneratur; frequentiore illo ſuo ſeceſſu, locum quodammodo conſecraret; & quaſi futuri præſagus, præſidium quoddam firmiſsimum inſtigante Numine, certamini quondam obeundo conſtitueret.

IV.

Alcuinus in S. Vedaſto. Fulbertus in S. Autberto Locrij Chronicon

Autbertus epiſc. Camerac. S. Vedaſto templũ meditatur;

Ad pompam non abſimilem hoc eodem anno Lambertum imitauit Autbertus. Cameracenſem ille tum temporis regebat eccleſiam ſeptimus à ſancto Vedaſto; quem Clodeuæo magno regnante, huic eccleſiæ centenis fermè annis epiſcopo deſtitutæ ſanctus Remigius præfecerat, eoque nomine, non ſecus atque alter iſtius eccleſiæ conditor, & parens à poſteris ſingulari veneratione colebatur. In primis Autbertus ipſe amoris, reuerentiæque gratiâ frequens ad eius ſepulcrum ventitabat, quod apud Atrebates, in æde Virgini Matri ſacrâ viſebatur. Atrebatum enim, Cameracenſiumque vnus fuit epiſcopus, iam inde à ſancto Vedaſto, per multas deinde ætates. Sed indignum videbatur Autberto, ædem non eſſe propriam ſancto præſuli, parentique gentis vtriuſque: cuius ſepulcrum quamquam frequentabatur, ſummiſque honoribus colebantur ſacri cineres, in alienâ tamen id fiebat æde; cultus verò præcipuus in Dei parentem, vt par eſt, ferebatur. Nouum itaque ſancto Vedaſto templum ſtatuere placebat; verùm non niſi approbante Numine, à quo deſignari locum deſideraſſet. Fortè ergo poſt matutinas orationes digreſſus templo Autbertus, in Deum erectâ mente, pedes, oculoſque

monituque diuino,

conuerterat orientem verſus, quando trans fluuiolum, qui Crientio dicitur, eminus virum proſpicit magnâ luce radiantem, qui locum quempiam veluti decempedâ

pedâ, certis quibuſdam in omnem partem dimenſionibus circum ſcriberet, deſignaretúe. Simul animo fortiter id ſuaderi ſenſit, viſo iſto diuinitus demonſtrari aream templo ponendo. Nobiliacum locus dicebatur.

Vt intellexit Autbertus à Deo ſua probari, imò dirigi conſilia; nihil cunctandum ratus, in deſcriptâ areâ templum, quâ poterat celeritate, erigi mandauit. (exſtruit.) Ac tandem vbi apparata fuerunt ea, quæ ad deuehendum pro dignitate ſacratiſſimum beati præſulis corpus, videbantur; quo celebriore triumpho deduceretur, epiſcopos è vicino plures, archimandritas, primateſque alios in kalendas Octobres inuitat. In illorum numero fuit Lambertus; qui iuuenis licet, & primum in epiſcopatu agens annum, magnam tamen ſuæ ſanctitatis opinionem apud omnes concitauerat. (Ad tranſlationem inuitatur Lambertus.) Vt honores ſancto Vedaſto decretos audijt, non potuit non exultare gaudio, & de tantâ gloriâ gratulari S. præſuli, de ſuâ gente quondam optimè merito, quando Francis ad Chriſtum venientibus ipſe lucem, & manum vnâ cum B. Remigio præbuit. Sed neque minùs ipſe Lambertus ſibi plaudebat, quòd in illorum eſſet congreſſum venturus, qui longo iam vſu, & rectum virtutis callem tenuiſſent ipſi, & ſapientiſſimè ad vberrima Chriſtianæ ſapientiæ paſcua commiſſos ſibi greges deduxiſſent. Ita enim vſquequaque fama ſpargebatur, de Audomaro Morinorum epiſcopo, & Cameracenſium Autberto. Quorum hic quidem ſextum ſupra triceſimum in epiſcopatu annum habebat: Audomarus poſt labores ſex & viginti annorum in crediti gregis curam ſuſceptos, orbus oculis erat. Adfuit Lambertus ad dictum diem: quo Autbertus ex communi præſulum conſilio, magnoque mortalium concurſu, ac veneratione, S. Vedaſtum æde B. virginis extulit. Sed omnis hominum apparatus non æquè nobilitauit hunc triumphum, ac ipſe ſanctus Vedaſtus miraculorum multitudine; cùm toto paſſim itinere cæcis videndi facultatem, audiendi loquendiúe ſurdis, ac mutis, claudis liberè gradiendi faceret poteſtatem.

At Lamberto interea, ceteriſque præſulibus, id erat miraculo; ſimul & dolori, vnum præteriri ſine munere, & beneficio, à S. epiſcopo, epiſcopum ſanctum Audomarum. Votis ergo pariter, precibuſque conſpirant omnes, & inſtant, vt ne Collegam ſuum S. Vedaſtus dimittat indonatum. (Audomarus viſū recuperat) Orauerant: & mox exauditi ſunt, eo maiore omnium lætitiâ, quo illuſtrius erat in tanto viro miraculum. Sed inter ceterorum plauſus, & gratulationes, vnus in lacrymas, & ſuſpiria ſolutus eſt Audomarus. Nimirum æterno Numini totum ſe permiſerat vir ſapientiſſimus, cuius certâ prouidentiâ ſe ſentiebat incurriſſe cæcitatem, atque in tenebris viuere; vt id incommodi æquo animo toleraret in gratiam eius, ac honorem, qui cùm *lucem inhabitaret inacceſſibilem*, noſtri cauſâ, in denſas noſtræ mortalitatis ſe tenebras demiſit. Malum verò iam depulſum eorum conſilio deplorabat, qui ſcire non poterant, quid vel ad res noſtras maximè conducat, vel faciendum ſibi propoſuerit ſummus imperator; à cuius nutu latum vnguem diſcedere ſummi ſemper ſit periculi. Quod ſi gloriæ B. Vedaſti ſtuduerant collegæ; pijs eorum deſiderijs factum iam ſatis probabat. Nouum præterea, neque priore leuius futurum ſibi beneficium, ſi oculis orbaretur denuò. Quæ tot lacrymis, tantoque proſecutus eſt ardore animi; vt voti compos factus, ſecundo miraculo Numinis in ſe prouidentiam omnibus exhibuerit celebrandam. (V. iterúmque perdit.) In paratam porrò delatus ædem S. Vedaſtus, poſitis nunc fundamentis, eam quaſi ſuperſtruxit nobiliſſimi monaſterij magnitudinem, & opulentiam, quæ toto Belgio celeberrima, nullique ſecunda euaſerit. Redijt ab hoc ſanctorum antiſtitum cœtu Lambertus, plenus exemplorum, quæ ſuis vſurpauerat oculis, & in intimum demiſerat animum; prompturus ad imitationem deinde, quando fors tuliſſet.

Quam enim lentus fuerat in ſuſcipiendâ prouinciâ, tam vehemens eſſe cœpit

in ſemel

Virtutes Lāberti

in ſemel ſuſceptâ ſtrenuè adminiſtrandâ. Quippe cùm tanto muneri ſe imparem arbitraretur; ne tamen ab illo iam in humeros recepto opprimeretur, & ſuccumberet, totum animum aduocabat, quo rectè factis ſacram illam dignitatem impleret. Sine Dei amore numquam eſt euangelica modeſtia. At eius, quem amat, quis rem, aut gloriam negligit? Nec vires ſibi defuturas timet, qui non ſuam, ſed eius rem agit, qui poteſt omnia; & naturâ cùm ſit optimus, nec amore ſe vinci patitur, neque poſitas in vno ſe ſpes eludi. Hac fiduciâ Lambertus nihil ſibi credidit arduum. Primum omnium igitur patrem vniuerſorum, verumque paſtorem induit; creditum gregem amore debito, ſollicitudineque complexus. Quod linguâ, quod animo, quod manu, quod ſe toto denique poterat, minimè deſiderari patiebatur. Facundiâ mirabili ſeu priuatim ageret, ſeu verba haberet in publico (quod infrequens haudquaquam fuit) homines honeſti ſtudioſos, & ſectatores magis incitabat; tirones inſtruebat, cõfirmabatque; ſtimulis vrgebat fortiter, vnà ſuauiterque deſides, ac ignauiâ torpẽtes: at improbos terrore, vel amore, vt res poſtulabat, euincebat; aut certè ſegregabat à melioribus: largitionibus ſubleuabat inopes. Et quia nihil eſt ad permouendos animos exemplis potentius; ſpretis ipſe rerum omnium terrenarum lenocinijs, quæ vel corpus mulcerent, vel animum, vni Deo optimo max. nemini præterea, adhærebat: hic vnus amor, vna cura, vnæ deliciæ; cum hoc vno agere, verſari, ſermocinari. Atque in primis precipuâ quâdam religione, ac reuerentiâ, nobiliſſimam illam, cæleſtemque nouæ legis victimam in ſingulos dies æterno Patri offerebat. Quibus omnibus cùm animum, quatenus homini quidẽ fas eſt, indueret apoſtolicum; ex immenſâ ſuâ bonitate vim Deus addidit, ac poteſtatem prodigia, miraculaque perpetrandi. Quod verbulo tantum indicâſſe ſatis viſum eſt illis, qui primi de Lamberto ſcripſerunt: ſeu quòd rem tum ſatis compertam ad poſteros tranſmittere neglexerint: ſeu potiùs quòd vis illa ad teſtandam hominis virtutem parum facere videretur.

VI. Regem Hildericū demeretur,

Ceterùm Lāberto illis, quas dixi, virtutibus, animique vigilantiâ, & fortitudine Spartam ſuam adornare aggreſſo: conſtat eius famam longè, lateque peruagatam, in Hilderici regiam, atque adeò animum penetrâſſe. Animi virtute multo magis, quàm armis gloria comparatur: & illâ facilius, quàm ferro, reges expugnantur. Inaudierat rex, cùm ad epiſcopatum proueheretur, præclaram eſſe hominis virtutem; ex quo rei bene gerendæ ſpem conciperent omnes: verùm illa iam paſſim ferebantur, quæ primam etiam antecellerent exſpectationem. Omnium verò maximè celebrabatur cæleſtis illa, ſimul & humana ſapientia; quâ prudentiſſimè, iuxtà ac feliciſſimè, quidquid aggrederetur, ad finem perduceret optatum. Et quod illuſtrius arbitreris; ipſe Clodouæus Hilderici parens, quamquam longo polleret vſu rerum, non modò pro ſe à Lamberto preces expetebat, ſed eius præterea conſilio plurimùm vtebatur. Imò rectè nihil regno toto conſtitutum exiſtimabat, quod non vel ſtatuiſſet Lambertus, vel approbâſſet. Ætas illa minimè ſpernenda eſt, quam virtus commendat. Allapſâ cælo ſanctitati ſapientia non eâ minor eſt, quam longus peperit actarum rerum vſus: religionique venerationem non rarò Deus conſiliorum felicitate conciliat: ſæpius etiam compenſat. Clodouæus id ætatis homo, & regni iam dudum adminiſtrati peritiâ clarus, Lambertum iuuenem non dubitabat appellare patrem ſuum, & apoſtolicum virum. Et ne vox temerè, leuiterque prolata dici poſſet; inſertam voluit reſcripto regio; quo petenti Lamberto ratam, & certam eſſe voluit immunitatem, fortunaſque omnes beatæ Mariæ Traiectenſis; in quâ tum fuiſſe quamdam Tungrenſis cathedræ dignitatem teſtatur Nicolaus: ſubditque illud Clodouæi diploma, ſuo tempore ſeruatum fuiſſe in tabulario Leodienſi. Id verò

eiusque patrem Clodouæum.

lectori

lectori dediſſemus, ſi magno conquiſitum ſtudio, vſquam potuiſſemus inuenire.

Præſtans ſanè in Lamberto virtus eſſe debuit, eiuſque vis admirabilis; quæ in ſui venerationem potentiſſimos reges illiceret: cum præſertim doctrinâ, ſanctitateque, & prudentiâ inſigni, temporibus iiſdem celebrarentur epiſcopi, Andoënus Rothomagenſis, Auſtregiſilus Bituricenſis, Eligius Nouiomenſis, Autbertus Cameracenſis, Audomarus Morinenſis, Leodegarius Auguſtodunenſis, & Faro Meldenſis: abbates Remaclus, Bertinus, Philibertus, Wandregiſilus, Vrſmarus, alij complures. Quibus omnibus, quamquam regum iudicio non poſtponeretur Lambertus; eumque ſinguli admirarentur: ſuâ tamen ipſe ſententiâ ſingulos ſibi præferebat, & ſuſpiciebat, vt parentes: vt exempla ſanctitatis accuratiſſima ſtudioſiùs intuebatur. Illa demum eſt germanæ humilitatis, omniſque adeò virtutis indoles. Magna eiuſdem ſæculi ſanctitas

VII. An. 658. Mors S. Idubergæ

Anno ſequenti decorata eſt nouo triumpho diœceſis; quem in cœlos conſecutum iit S. Iduberga, rarâ ſanctitate ſpectabilis matrona. Ante decem annos parthenone Niuellis ſe incluſerat, cum S. virgine Gertrude filiâ ſuâ. Vitam egit ſanctitate, honoribuſque celeberrimam. Virum habuit Pipinum, Auſtraſiorum ſeilè principem, & prætorio præfectum. In patris principatum, ſimul & integritatem ſucceſſerat primùm Grimoaldus; minùs tamen feliciter vitam clauſit. Beggham alteram filiam nobiliſſimo matrimonio ſibi iunxit Anſigiſus, Arnulfi illius filius, qui poſitâ rerum mundanarum ſarcinâ, Metenſem epiſcopum egit inſigni laude. Ex hoc coniugio nepotem vidit Iduberga Pipinum, illuſtriſſimæ vtriuſque familiæ heredem, & ſpem magnam. De Begghæ ſanctimoniâ nobis erit poſtea ſermo. Sed primæ matris deliciæ erat Gertrudis. Hanc in ſinu educatam, intactamque virginem, cùm totis viribus ad altiſſimum virtutis faſtigium, quà licuerat, prouexiſſet, præfeciſſetque cœnobio; ac in ipſius adminiſtratione totos decem annos adhortatione, conſilio, precibuſque ad Deum fuſis collaboraſſet non inutiliter; annorum ſexaginta præclarè factis diues, & cælo matura diem obiit. Sita eſt in æde, quam Niuellis ſancto Petro ſtruxerat. In ferculum illata eſt deinde, quo ſupplicationibus illis, quas Rogationes appellamus, hodie circumfertur, * vnà cum Pipino coniuge, & nutrice S. Gertrudis.

I. Gertrudis in familiæ curam ſuccedit

Quam deinceps vitam orba parente Gertrudis traduxerit, indubitatâ fide prodidit in hunc modum, qui res ipſas oculis vſurpauit. Matre defunctâ totius domus adminiſtrationem in ſe recepit. At verita ne rei familiaris curâ, ſtrepituque auocaretur à ſanctioris contemplationis quiete; eam curandam foris quidem commendauit viris gnauis, ac religioſis, qui in proximo ſectabantur aſceſim; canonici hodie ſunt: domi verò id oneris ſuſceperunt, quæ ex ſodalibus aptiſsimæ videbantur. Omnibus inuigilabat Gertrudis, ſed curis minutioribus ſoluta, dies, ac noctes in cæleſtia liberiùs incumbebat. Ieiunijs, vigilijſque corpus domabat, animum paſcebat rerum ſacrarum ſtudio, ſuccendebatque diuini amoris facibus, dum orationi ſe daret ardentiùs. Illâ porrò luce perfudit mentem Deus, vt cùm vniuerſam pænè ſcripturam ſacram memoriæ commiſiſſet, adeò peruaſerit obſcuriora allegoriæ myſteria, vt non pauci concurrerent auiditate magnâ, qui arcana ſapientiæ Chriſtianæ explanantem audirent. Templa, aliaque ſacra exſtruebat. Annonam perliberaliter præbebat pupillis, viduis, captiuis, peregrinantibus, clericis.

An. 659. ad 62. magis in ſanctitate incubit.

Cùm ad aram S. Sixti martyis preces aliquando funderet; ſphæram igneam multâ luce ſpendentem delabi cælo vidit & capiti ſuo imminentem, quæ mediâ fermè horâ totam baſilicam ingenti ſplendore perfudit: & ſenſim euaneſcens eò ſe recepit, vnde prodierat. Idem aliàs præterea ſpectaculum virginibus alijs ſe obtulit. Quæ cùm ita narrâſſet autor ille ſynchronus, ſubiicit quod ex eo ſe habere ait, qui Prodigijs illuſtratur

ait, qui præſens viderat, illuſtre miraculum, quo vltimo periculo exemit ſancta virgo quoſdam in mari nauigantes: quorum cùm vnus, alijs inania deorum numina inclamantibus, S. Gertrudis præſidium tertiùm implorâſſet; vitato periculo, eâdem nocte nauis portum tenuit.

Virgines feliciter excolit

Ad Dei gloriam propagandam illuſtrius portò fuit, quòd apud ſeuelut in pulcherrimo plantario ſanctis inſtitutionibus imbueret nobiles virgines, quæ ſanctimoniam proferrent in poſteritatem. Ea ſcilicet eſt caſtitatis, & virtutis omnis beata fertilitas, quæ multò vberiùs, quàm humana connubia, ſanctum germen in multas ætates producat. Gertrudem glorioſior immortalitas à poſteritatis ſanctitudine, quàm à fecunditate nuptiarum Pipinos omnes conſecuta eſt. In his excelluerunt, Wlfetrudis, atque Agnes eius neptes, quæ Niuellanum deinde parthenonem adminiſtrârunt magnâ Numinis gloriâ. Gudulam, etiam & Faraildem ſanctorum Witgeri & Amelbergæ filias, quas è ſacro fonte ſuſceperat, domi ſuæ, quoad vixit, integerrimis præceptionibus informauit adeò feliciter, vt omnem deinde vitam exegerint ad abſolutiſſimam totius ſanctitatis normam. Illa eſt Gudula, quam poſitâ inſigni baſilicâ, præſidem ſuam, ac tutelarem, venerantur Bruxellenſes. De Farailde poſtea ſermo erit.

Wilfetrudem, Agnetē, Gudulā, Farailderā.

VIII. Foillanū veneratur:

In clero, quem quotidianâ ſuâ munificentiâ S. virgo Gertrudis ſuſtentabat, poſtremum Foillanus locum non tenuit cum ſodalibus. Foſſenſis eius familia præſide Vltano, miris virtutum incrementis pullulabat, vberesque fructus pollicebatur. Foillanus ipſe conſilijs ſuis, raràque prudentiâ ſanctimoniæ iunctâ, pios Gertrudis conatus, & ſtudia promouebat. Sub hæc tempora (certus annus non notatur) laborum à Deo præmium accepit. Diſceſſerat Niuelli ſpridie kal. Nou. ad Vltanum fratrem Chriſtianæ caritatis officium impenſurus: nam & ſtipem ferebat à Gertrude, & ſodalium cœtum parabat ad meliora cohortari. Sed errore viarum in ſiluâ Soneſiâ cœnobio Niuellano proximâ, in diuerſa deflexit: & Deo ita triumphi materiam proponente, incidit in ſicarios, vnà cum ternis comitibus. Qui omnes Chriſtianâ animi fortitudine (cauſa nobis eſt incognita) nobilem martyrij palmam conſecuti ſunt. Inhumata iacuerunt abiecta inter feras corpora. Sed honorem ipſis decreuit cæleſtis agonotheta.

martyrio coronatū

Gertrudis crebris ſollicitata in ſomnijs, cùm miraretur abſentiam Foillani diuturniorem, ad Vltanum Foſſas miſit, quæſitum de moræ cauſis. De fratre nihil audiſſe, reſpondit Vltanus: ſibi tamen in æde ſacrâ preces fundenti, viſam eſſe columbam candidiſſimam alas cruentatam; quâ fratris mortem deſignari ſibi perſuaderet. Nec dubitauit accepto hoc nuntio Gertrudis. In diuerſa miſit, qui cæſorum corpora ſaltem referrent. Sed cùm id fruſtra fuiſſet; tridui ieiunio ſibi, ſuiſque imperato, cenſuit à Deo quærendum. Et ecce poſt triduum, ingentem eminus ipſa columnam igneam proſpicit ad cælos vſque à terrâ pertingentem. Locum, in quo martyres iacerent, deſignari arbitrata; conuocato clero, ac populi multitudine, eò contendit.

Niuellas refert

Triſte ſanguinis, vulnerumque ſpectaculum lacrymas omnibus rurſum exciuit. Sed dolorem lenierunt obſeruantes animis martyrij palmæ cælo partæ. Ita Deus teſtari viſus eſt. Nam eodem fortè tempore Dido Pictauienſis epiſcopus, cum patricio quodam Grialdo, religioſam ad ſancta loca peregrinationem ſuſceperat. Pictauorum cathedram inſidere cœperat anno quinquageſimo ſeptimo, eius eccleſiæ ſextus & triceſimus antiſtes; magnæ vir ſanctitatis: cuius illuſtre ſpecimen fuit B. Leodegarius, eius ex ſorore nepos, atque diſcipulus. Nam ſalutaribus auunculi inſtitutionibus imbutus, profuſo fortiter ſanguine nobilem palmam adeptus eſt: ita mox narrabimus. Dido igitur nocte, quâ ſanctorum corpora deferebantur, ſomno corpus reficiebat, cùm ab angelo iubetur ſtratu ſurgere,

cum Didone epiſc. Pictau:

gere, & Eliæ prophetæ obuiam properare. Euigilans, vt cantum audjit ferentium, & comitantium funus; audito quod erat, aduocat Grialdum, & cum illo ſanctis martyribus occurrit. Tum magnâ reuerentiâ, religioneq́ue S. Foillani corpori ambo ſuccolant, & ad Gertrudis vſque cœnobium deferunt. Iſthic condita manſerunt aliquanto tempore ſanctorum corpora, hodieq́ue eodem loco, quamquam ignoto, eſſe creduntur S. Foillani ſodales; & vnà omnes inuocari in litanijs Rhodienſis abbatiæ teſtatur Molanus. Conſecratum Foillani martyrio locum venerati incolæ, ædiculam primò ſtruxerunt: mox elegans templum, pro modo effloreſcentis oppidi Rhodienſis, quod exſurgebat in proximo. Donec poſt aliquot ætates Præmonſtratenſibus attribuit Burchardus Cameraci epiſcopus.

Foſſas transfertur.

Aliquanto abhinc tempore, (quâ cauſâ, neſcio) rogante fortaſſis fratre Vltano, S. Foillani corpus rarâ veneratione Foſſas auectum eſt, conuenientibus vndiq́ue viris illuſtribus, & maximè Francorum nobiliſſimis, cum reliquo populo. S. Gertrudis in primis eminuit religio; quæ pro ſuâ in ſanctum martyrem veneratione, apparatum omnem ære ſuo ſuſcepit inſtruendum. Delatus Foſſas S: Foillanus, in hunc diem magnâ omnium religione colitur; oppidumq́ue in fidem ſuam receptum, ab imminentibus calamitatibus ſæpenumero protexit. Aëris verò intemperiem frugibus auertit tam certò, etiam in noſtram ætatem; vt nullâ ſit hominum memoriâ auditum, ſitientibus agris imbres denegatos, quando ſacrum B. martyris corpus ſacrario eductum, multitudini colendum proponitur.

IX. Landoaldũ Wintershouij

Porrò quæ Foillano, ſocijſque fuerat vitæ ſeries, & finis; non multum abſimilis ſub idem tempus obtigit Landoaldo. Wintershouij cum ſancto ſuo ſodalitio priuatus agebat, vt ſuprà demonſtrauimus, ex quo Remaclo Tungrenſem epiſcopatum ineunte, publicum ipſe deſeruerat, abdideratq́ue ſeſe cum ſuis velut in eremum ſanctam: tanto cæleſtibus propior, quanto ab humanarum curarum ſtrepitu magis ſemotus. Angelicam vnà omnes agebant vitam, non aliter, quàm ſi ab omni rerum terrenarum concretione fuiſſent alieniſſimi. Tantæ puritatis admiratione, ſimul & amore perſtringebant vniuerſos: Lambertum in primis; non eo dumtaxat, quòd ſui ſimiles amaret; verùm maximè quòd primum iſthic diſciplinæ Chriſtianæ lac ſuxiſſe, animiq́ue viribus ad ſanctioris ſapientiæ conſecutionem creſcentibus, adoleuiſſe meminiſſet. Nec verò in Lamberti indolem adeò integram cadere potuiſſet ingratitudinis aliqua pars, aduerſus amantiſſimum ſui præceptorem Landoaldum.

Lambertum Traiecti agẽtem amat Hildericus rex

Agebat ſub hæc tempora Traiecti Hildericus Auſtraſiæ rex; & Lambertum in ſummo pretio habebat, non modò Clodouæi parentis ſui exemplo; quem iam antè Lamberto plurimùm tribuiſſe meminimus: at ſuo ipſius iudicio, cùm ante oculos haberet, & quaſi digito tangeret, quam meritò ſuſpiceret antiſtitis præſtantiſsimi virtutem. Ipſiq́ue tantùm tribuit; vt nihil in aures, animumúe admittere, nihil ore proferre, niſi Lamberti arbitrio videretur. Quippe cuius cor crederet, Spiritus Sancti oraculum eſſe; linguam verò cenſeret veritatis organum. Quapropter ab ore illius, & conſilio, omnis pendebat Auſtraſia; & illum tota regia reuerebatur. Cùm ergo in tantâ apud regem gratiâ Lambertus eſſet, illius equidem perſuaſione factum exiſtimo, vt Landoaldo rex impenſas præbere conſtituerit; ne conquirendi victus gratiâ ſubinde fortaſſis à puriori rerum cæleſtium abſtraheretur contemplatione. Suâ hac munificentiâ Hildericus ſanctum illum cœtum ſuſtentauit, quamdiu Traiecti ſedem habuit. Tutiſsima ſunt illa regnorum præſidia: pro quorum incolumitate cæleſtibus armis feliciùs decertant, quàm ferro florentiſsimi exercitus. In ruinam hi ſuos ſæpe reges trahunt: victoriam ſanè nunquam ſine cruentâ humanæ gentis clade referunt. Cladem ſan-

ſtitas nullam vnquam accipit: certâ ſemper victoriâ potitur, victis vt ſæpius æquè fortunatâ, ac victoribus.

Adrianus Martyr. Sed Adrianum quotidianam ad Landoaldum à rege ferentem annonam, contigit aliquando latronum inſidijs excipi: & quòd auri vim ingentem deferre crederetur, ab illis fuiſſe trucidatum aiunt. Verùm quandoquidem martyrem pia antiquitas exiſtimauerit, coluerit que; aliam mortis cauſam, quæ poſteros fugerit, vt in pleriſque alijs ſuprà meminimus, fuiſſe exiſtimandum eſt. Primus hic è Landoaldi ſocijs huiuſce ſtadij metam videtur attigiſſe. Niſi multis annis præceſſerit Landoaldi ſoror Vinciana, virgo rarâ ſanctitate prædita: quam deceſſiſſe narrat Molanus, III id. Sept. anni quadrageſimi tertij. Secutus eſt XIV. kal. Apr. Landoaldus: tum ceteri, Amantius diaconus, Iulianus, & Adeltrudis: quamquam de ordine, annoque nihil tradatur. His tot ſacris pignoribus nobilitatum fuit multis annis Wintershouium: adiunxitque ſuperioribus poſt aliquot annos Landradam, omni virtute præſtantiſſimam virginem, quæ ſub hæc tempora Beliſiam condebat.

Landoaldus & ſocij moriuntur.

2. X. Theodoricus in S. Landradâ Molan. 8. Iul. Fuit illa, vt volunt, Arnulfi Metenſis, *Pipinique Landani neptis: ſed virtutibus, quàm genere multo nobilior. Pueritiam exegit eâ ſanctitate, quæ familiares omnes ad recti proſecutionem accéderet. Vbi primùm nubiles annos attigit; reiectis, quæ ſplendidæ offerebantur, nuptijs, vni ſe Christo deſpondit. Abhinc ſpretis omnibus, (inquit Theodoricus) vnius cellulæ clauſa anguſtijs, paradiſi perfruebatur amplitudine, & delicijs: eodem orans ſolo, & recubans: cibario pane, & aquâ magis prouocans, quàm reſtringens eſuriem. Balneas ignorauit: mollia ſtrata, etiam cùm febri æſtuaret, abhorruit. Cilicio obuoluta, in nudâ humo Chriſti miles exercebatur. Si peccâraſſet fortè quis alius, non aliter atque ſi rea fuiſſet ipſa, alieni delicti pœnas luebat. Sibi ipſa mollior inter hæc videbatur, quòd paternis in ædibus degeret. Solitudinem meditari cœpit: atque tandem inuitis parentibus, reclamante familiâ, ſaltum inuadit, quem à feritate inhabitantium belluarum, Belluam vocabant: erectoque propriâ manu breui tugurio, ingreditur; & pugnatura cum antiquo ſerpente, diuiniora quæpiam, & ſupra hominem pugnæ genera aggreditur.

Landrada vitam ducit auſteram.

Multis breui victorijs ex ſingulari certamine nobilitatam, voluit Deus copias colligere, quas in aciem educeret. Ita ſæpè nuntiârunt ſub intépeſtam noctem B. genij, mirâ luce conſpicui; areamque ſtatuendo monaſterio deſignârunt: ſed maximè tum, cùm aliquando ſupra omnem hanc luteam infirmitatem erecta, libero mentis pede in odorem cæleſtium vnguentorum curreret. Diſcedente enim derepentè cœlo, mirifici operis crux delabitur, cum clarâ luce; & Landradæ, quæ iam mundo crucifixa erat, velut pro munere, ſuper proximum lapidem deponitur. Durant adhuc non languidæ fidei certa monumenta. Sicut enim mollis cera impreſſam ſigilli recipit imaginem, & refert intuentibus: ita duriſsimus lapis eiuſdem crucis totam ſpectantibus impreſsionem integrè demonſtrat. Cum cruce vox delapſa eſt: Accipe Landrada hanc ab immortali ſponſo caritatis arrham: ipſe tibi crucis mittit ſponſalia, qui in cruce moriens vniuerſa reſtaurauit: amatoris tui hæc ſunt munera. Diſce, homo delicatule, quas ames delicias. Ad quam miſſus à Deo patre, & quam complexus eſt amantiſsime crucem vnicus Dei filius; eamdem cariſsimæ ſponſæ donat, tenerrimi amoris pignus. Et tu ſummam acicula ſi cutem perſtrinxerit, ſi rigidiore nonnihil ſupercilio frontem corrugârit fortuna, ſi durius aliquod verbulum aures verberârit; à Numinis prouidentiâ te proiectum clamitas. In imum miſeriarum barathrum proruiſſe te deploras, niſi deliciæ affluant, niſi voluptatum lenocinijs medullitus te demulceri ſenſeris, niſi ex animi voto liquidiſsimè fluant omnia.

Cruce cælo demiſſâ animatur ad labores.

Diſce

Diſce, quàm recedas ab æternæ ſapientiæ iudicio: diſce, quàm aberres à verò. Vera, ſinceraque voluptas alia quàm crux nulla eſt. Nullam aliam dat Deus tenerioris ſuæ caritatis arrham.

Dantis mentem intellexit Landrada: obfirmatoque ad ardua, & cruces animo; proprijs manibus aggreditur vepres, & ſpinas exſtirpare, humum ſarrire, ædem in honorem Dei matris & virginis Mariæ moliri: & quod mirum videatur legenti: proprijs ipſa manibus lapides effodere, & comportare, lineam ducere, fundamenta iacere; & in loco deſtinatæ ſibi crucis, non alius, quàm ipſa collocauit, quod adhuc perdurat altare. Manus vltima feliciter erat appoſita: Landradæ inuitatu dicauit Lambertus; qui virginem ſanctioribus diſciplinis inſtruere, & conſilio, veluti manu, ad meliora ducere ſolitus erat: Chriſtoque deſponſam, ſacro virginitatis flammeo velauit. monaſterium condit. allaborãte Lamberto.

Tum denique non aliter quàm ſublato ſacræ militiæ ſigno ad noua Chriſti caſtra conuolari cœptum eſt. Faciebat animos inuicta Landradæ fortitudo, quæ corporis caſtigationes mirâ animi ſuauitate condierat; excoluerat que ſanctâ amœnitate ſolitudinem antè horridam: vt deinceps non Bellua, ſed Beliſia, quaſi bene Elyſia nuncupari cœpta ſit. Hæc fermè Theodorici verba ſunt. Loci religione, ſanctoque ſeceſſu captus eſt B. Amor; qui gente Aquitanus, Diaconus gradu, poſt Haſbaniam multis laboribus excultam, vindicatamque ab impietatis, & vitiorum ſenticetis; cùm ad B. Seruatij ſepulcrum ſe recepiſſet, rerum diuinarum contemplationi deditus, Beliſiam migrauit, ſub hoc forſitan tempus: certi enim nihil comperio. Vitam hic egit rarâ integritate, multiſque miraculis editis venerabilem: ac beato fine clauſit. Sacrum corpus è ſepulcro in lucem eductum præcipuis colitur honoribus. B. Amor Beliſiæ degit.

XI. An. 663.

Quotidianis propemodum victorijs inferos atterebant è diœceſi Tungrenſi pugiles fortiſſimi: quotidianos fermè triumphos enarrari par eſt. Nobiliſsimum decreuit æternus ſanctiſsimæ Trinitatis ſenatus Amazoni generoſiſsimæ Gertrudi, poſtquam nimirum frequentibus ipſa victorijs inclyta, ad eaſdem pari armorum genere reportandas multos annos ſodales ſibi creditas accendiſſet. Beatum hunc è cælo nuntium vbi accepit inuicta virgo; cùm iam diuturnioribus fatigatum laboribus corpus fatiſceret; vt maiore conatu, quòd animo ſupererat virium, ſurſum erigeret ad cæleſtia; ex ſapientiorum conſilio, munus præfecturæ, quà rei familiaris adminiſtrationem maximè ſpectabat, abdicare ſtatuit. Paratiorem è toto numero cenſuit neminem, in cuius humeros id oneris reijceret, quàm Wilſetrudem neptem ſuam. Non ea ſuffragante ſanguine facta cooptatio eſt. A Gertrudis integritate nimis hoc alienum fuit, cui ſola Numinis gloria pro ſcopo erat. Ei carior fuit, quæ virtute clarior. Vnam hanc illa cognationem amauit. Hac vnâ ſodales ſuas omnes inter ſe iungi: huius vnius haberi rationem peroptabat. Eâ Wilſetrudem, multo magis quàm ſanguine ſibi propinquam cùm amaret; neque feliciùs aliam deprehendiſſet in virtutis adyta penetrare, illam potiùs ſibi ſubſtituere cogitauit. Viceſimum tantummodo agebat annum; ætatemque adeò excuſans, munus detrectabat. Sed perſtitit in propoſito; & rationum pondere vicit Gertrudis, vt impoſitam prouinciam admitteret, ſub idus Decembres anni tertij & ſexageſimi. Gertrudis mortè vicina. Wilſetrudem in curarũ partem aduocat.

Poſito hoc onere liberior Gertrudis, quàm incenſo ſtudio ad mortem ſe compararit, lubet audire vitæ ſcriptorem, cuius oculis fidem derogare non licet. Trimeſtri ferme ſpatio, inquit, vel ſuauiſsimas cum Deo ſponſo ſuo ſermocinationes miſcebat, vel rerum diuinarum ſe dabat cõmentationi: quâ non animum modò ſuum, verùm ſodales ſibi creditas roboraret; quas frequentiùs nunc, quàm aliàs, ad omnem honeſtatem cohortabatur. In rebus duris inuicta, æternorum ſpe ſe ſuſtenta- An. 664. quo ſe ad mortem cõparet.

ſuſtentabat. Vultu placido, & ſereno, menteque immotâ, ad vitæ diem ſupremum anhelabat, non aliter quàm è tenebris ad lucem, è vinculis ad regnum, ad vitam à morte tranſitura. Corpuſculum quamquam tenerius mirâ domabat abſtinentiâ, cilicijque aſperitate afflictabat, nullo illi permiſſo ſolatio, aut malorum leuamento. Inter mortales ſolo corpore degebat; cùm ita deſiderio ferretur ad æterna, vt in cælis iam agere potiùs dicenda videretur. Vbi vltimâ metâ ſe propiùs abeſſe ſenſit; laneum nihil omnino, lineumúe capiti tegendo paſſa eſt adhiberi, præter velum quoddam penè nullius pretij, quod peregrina quædam virgo, nuper amicitiæ Chriſtianæ pignus dono dederat. Reliquum corpus cilicio, rudique ſuper panno voluit operiri; atque ita in ſepulcrum inferri. Reliqua quippe ſuperuacanea, non morientibus magis, quàm viuentibus prodeſſe affirmabat.

Animaduerte. In hunc modum ſcriptor ille. Si verò his præſidijs integerrima virgo muniendam ſibi vitam eſſe duxerit, aliàs ſanctiſſimè traductam: quâ denique fiduciâ nos, poſt vitam omnibus flagitijs contaminatam, in torpore, otio, delicijs, ne dicam nouis peccatis, mortem exſpectamus?

Poſtquam hiſce ſtudijs ad immortalitatem viam ſibi parâſſet Gertrudis; ſpeque, ac metu in diuerſum agitata, cùm profectionis ſignum exſpectaret, Foſſas ad Vltanum miſit, qui id ipſi nuntiaret; ſciſcitaretúrque, quando denique è viuis migraret. Reſpondit S. abbas, migraturam poſtero mane ſub rem diuinam. Omnem porrò metum poneret: S. enim Patricium, cui ſacer eſſet is dies, obuiam cum angelicis choris proditurum, recepturumque in æterna tabernacula. Ita ſcilicet repenſurum quæcumque caritatis euangelicæ officia popularibus ſuis ſciret exhibita. Quo delibuta gaudio fuerit Gertrudis, accepto hoc nuntio; non facilè quiſquam explicauerit. Noctem totam cum ſodalibus inter pſalmos, & preces duxit inſomnem. Altero die, qui fuit XVI. ante kal. Apriles, horam circiter ſextam, ſumto in Chriſtianum viaticum ſanctiſſimo EVCHARISTIAE myſterio, ſub ſacrum beatam efflauit animam, * æternis amantiſſimi ſponſi fruituram amplexibus. Hoc teſtata eſt immenſa Dei benignitas, plurimis miraculis in eius honorem editis. Primum ſenſit, & deſcripſit autor ipſe vitæ: Suauiſſimus (inquit) erupit odor, tanquam fragrantium vnguentorum, totum complens cubile, vbi ſacrum virginis corpus iacebat: inhæſitque diu illa miri odoris ſuauitas noſtris naribus, etiam poſteaquam cubili digreſſi eramus. Ita teſtatur.

Tépus ab Vltano prædicitur. — *Beata mors. 3.*

Vniuerſam ſacræ iſtius familiæ præfecturam excepit Wilfetrudis, ingentesque vnà tempeſtates; quas ipſo ſtatim initio concitauit dæmon, vt ſolet in primos Chriſti tirones. Verùm diuino fulta præſidio, vbi ſuam omnibus in ſancto propoſito conſtantiam probauit, perſequentium odijs mox in beneuolentiam mutatis, omnem ab illis opem, & ſolatium experta eſt, quos ſibi ſenſerat infenſiſſimos. Nunquam enim deerit Deus in eius cauſâ generoſè laborantibus. Gertrudi quamdiu ſuperfuerit Vltanus, nemo litteris conſignauit. Actâ ſanctiſſime vitâ, prope Foſſas, terræ conditus fertur in æde, quam S. Agathæ poſuerat.

Succedit Vilfetrudis.

XII. Turbulenta ſub hæc tempeſtas concuſſit vniuerſam Auſtraſiam, atque adeò Franciam, quam regum ſegnities pudenda concitârat. Sub hæc enim tempora ex altâ pace, & ſummâ omnium licentiâ in otium turpiſſimum, infamemque, ac femineam mollitiem, à maiorum fortitudine, peritiáque rerum gerendarum degenerârunt; creditâ regni adminiſtratione præfectis prætorio, quos Maiores domus appellabant. Kalendis Maijs regio habitu, & maieſtate ſe dabant in publicum; à ſubditis maximâ frequentiâ concurrentibus ſalutabantur, & ſalutabant viciſſim; accipiebant munera, dabantque. Reliquum annum incluſi palatijs, ceu caueis feræ, ventri turpiter indulgebant, regio dumtaxat nomine contenti, totâ regendi poteſtate in maiores reiectâ. Initium huic turpitudini ſuâ intempe-

Effeminantur reges. Fráccrũ

rantiâ

fantiâ Clodouæum dediſſe vult Ado: Sigibertus monachus in filios reijcit.

Hoc conſtat; Clodouæo ante quatuor annos vitâ defuncto, ſucceſſiſſe Lotharium natu maiorem filium. Qui cùm vitam, pariter & regnum hoc anno poſuiſſet, grauem inter fratres pro regno controuerſiam reliquit. Wlfoaldum in Auſtraſiâ maiorem domus habebat Hildericus. Nuper in Lotharij regiâ Erchanoaldo ſucceſſorem Franci dederant Ebroinum; virum omni flagitiorum turpitudine coopertum, inhumanâque efferatum cupiditate: qui tantâ auctus potentiâ, cùm in omnes nullo nobilitatis diſcrimine crudeliter, & auarè ſæuiret, ſpoliaretque, quos libuiſſet, antiquâ maiorum hereditate: tantum in ſe totius gentis odium conciuit, vt mortuo Lothario Theodoricum minimum natu fratrem ſubſtituere cùm pararet, ab illo vniuerſi Franci defecerint; veriti ne confirmatâ tyrannide, ceruicibus grauius iugum imponeret: regnumque Hilderico pridem Auſtraſiæ regi detulerunt. Conſternatus hac defectione Ebroinus, & flagitiorum conſcientiâ, metuens extrema quæque; ſummis vix tandem precibus, & Leodegario Auguſtodunenſi epiſcopo deprecante, impetrauit, vt priuatam, adeoque cœnobiticam ducere vitam permitteretur. Ebroinum ergo Luxouium, Theodoricum verò poſito diademate, Pariſios ad S. Dioniſij, vtrumque in monachum detonſum relegauit Hildericus.

Ebroinus Maior domus, deſtitutus, in monaſterium ablegatur.

An. 667.

Qui fraternâ calamitate nihilo ſapientior, Francorum in ſe mox odia concitauit. Anno enim ſeptimo & ſexageſimo, cum Bodilonum Francum ad palum religatum cœdi iuſſiſſet, ab eodem in venatione exceptus, cum Blotilde reginâ prægnãte, regnum, & vitam amiſit. Reliquus è ternis fratribus ſupererat Theodoricus: qui è monaſterio reuocatus ad ſceptrum, procerum arbitrio in maiorem domus accepit Leudeſium Erchanoaldi filium. At Ebroinus, qui præter habitum, monaſtici nihil induerat, ſibi æquè ac Theodorico regi permiſſum eſſe credidit, ſuâ ſe Luxouienſi cellâ proripere, ac armis tentare remp. Collectis ergo quas potuit ex Auſtraſiâ viribus, regem aggreditur. Sceleri fortuna fauit. Cœſo enim minore domus Leudeſio, ceſſit Ebroino victoria. Quâ factus inſolentior, Theodoricum ad pacem anno ſequenti coëgit: & Wlfoaldo in Auſtraſiam refugiente, principatum, quo depulſus fuerat, iterum adeptus, maior domus creatus eſt.

dignitatē recuperat,

An. 668.

XIII.

Tum demum homo impotens regias opes, quibus tutanda publica res, ſceleraque comprimenda fuerant; ad ſuam libidinem, impietatemque flagitijs paſcendam conuertit. Leodegarius enim vir ſanctiſſimus, quòd Ebroini turpitudinem haberet exploratam; vnuſque omnium maximè fuiſſet autor præ illo in maiorem domus Leudeſium deligendi; iam impij tyranni iuſſione, poſt famem, & carceris ſqualorem (inquit Sigibertus) poſt oculos euulſos, poſt plantas pedum conciſas, poſt linguam, & labia reciſa, capite tandem imminutus, martyrij lauream conſecutus eſt.

& abutitur,

Lambertus item, qui nullam vnquam cum homine perditiſſimo pacem eſſe ſibi poſſe cenſuerat, cùm apud Hildericum eſſet in gratiâ, dominationis eius ſenſit impotentiam. Nec enim ſolis ſplendorem noctuarum ferunt oculi, & virtutem odit impietas, cuius luce turpitudinem ſuam deprehendi formidat. Atque quemadmodum flagitia principum ſuos ſemper ex adulatione habent admiratores; plerumque etiam illos, quorum maximè Chriſtiani debent argui libertate: Colonienſis epiſcopus Aldeuuinus, qui S. præſulis virtutibus è vicino fuerat ad honeſti proſecutionem prouocandus, infami ductus inuidiâ, & arcanorum Ebroini particeps, quoſdam è populo Traiectenſi venales, & proſtitutæ conſcientiæ homines, execrandis largitionibus, in Lambertum concitauit. Iniquiſſimas, & ſummâ confictas impudentiâ illorum accuſationes lætus audijt, tyrannus innocen-

in Lābertum: quē falſis accuſationibus

epiſcopatu pellit,

innocentiſſimumque epiſcopum mox damnauit. Nemo enim vnquam adeò ſceleratus, qui recti perſonam libenter non prætendat. Iubetur ergo pedum cedere paſtor integerrimus homini ad teterrimi tyranni ingenium facto. Perculit iſta iudicij peruerſitas Lambertum; non ſui cauſâ, quem inuitum conſtabat ad infulam raptum pontificiam; ſed ob diuini iuris violationem, iniuriamque eccleſiaſticæ libertatis; & propter gregis ſui pericula. Summâ tamen æquitate animi

magnâ eius conſtantiâ,

abibat Traiecto manſuetiſſimus Dauid: quando germana Semei proles impudenti maledicentiâ ſannas, & probra in præſulem innocentiſſimum iacere non exhorruit. Sed pectus eius infractum loricâ firmiore obtexerat conſtantia, quàm vt immiſſis à maledicentiâ perfoderetur verborum iaculis, vel gradu moueretur. Suorum ſe ſuſtinebat conſiliorum, recteque factorum conſcientiâ.

& bonorum omnium dolore.

Populi ſanior, & maior pars non ignara quanto Traiectenſis eccleſia deſtitueretur ornamento, ſimul & præſidio, paſtorem ſuum acerbiſſimâ comploratione proſequebatur. Et quandoquidem nihil euincere poſſe precibus intelligeret (neque enim ſuo arbitrio, ſed impio tyranni decreto abire compellebatur epiſcopatu) lacrymis animum teſtabantur optimi quique, & illis iuſtum dolorem explere connitebantur. Quid ageret paſtor bonus? In ſummi, optimique paſtoris Dei ſinum ſe, ouesque ſuas proijciendas ratus, longum tandem deducentium agmen ,, ſiſtit: Hic, inquit, proſequendi terminum ſtatuite: at amandi nuſquam ego. ,, Abeo, quia, quod poteſt, vrbe pellit Ebroinus: amorem prohibere non poteſt: ,, quem imis animi clauſum medullis deferam, quocumque Ebroini me impe- ,, rium ablegârit. Deferam & veſtri in me amoris, harumque lacrymarum ,, memoriam, certum mihi innocentiæ meæ teſtimonium. Vrbe abeo, non pa- ,, ſtoris munere. Nomen teneat alius: animum ego nunquam ponam. Ad ,, Chriſtianæ ſapientiæ paſcua ſi gregem deducere non datur; ducet, me ſummis ,, precibus rogante, ſupremus paſtor ipſe Chriſtus. Hæc nunquam animo meo ,, cura, nunquam hoc excidet deſiderium. Illâ abite læti fiduciâ. Faciet pro ,, ſuâ pietate, paſtorum paſtor, bonus Deus, vt meam non admodum ſentiatis ,, abſentiam. Idem ille tamen ita modò vult: regi obtemperate. Qui ſi conſi- ,, lijs iniquioribus in fraudem inductus, veſtris officit ſolatijs, eccleſiæque labe- ,, factat integritatem: obtemperate, inquam; & paternæ Numinis prouidentiæ ,, cetera committite; quæ turbulentâ iactatos procellâ in tranquillum (quando ,, ita conducere videbitur) portum deducet. Sine lacrymis hæc neque dicebat Lambertus, neque accipiebant ceteri; cùm ſublatis in altum manibus, oculiſque, bene precatus, illos ad ſua dimiſit: iuſtâ ſanè dignos cõmiſeratione, quos impius domi mercenarius exſpectaret Faramundus, è clero Colonienſi immiſſus in

Intruditur Faramundus homo profanus.

Lamberti cathedram: qui non alio conſilio venerat, quàm vt perderet, mactaretque. Animarum quippe latro fuit, ait Stephanus; & eccleſiæ publicus prædo. Temerauit ſacramẽta Dominici corporis, fœdauit nitorem canonicæ diſciplinæ, violauit ſanctuarium, profanauit ſacerdotium, confudit religionem, perturbauit ordinem, polluit innocẽtiam, æquitatem omnem peſſumdedit, nullum exhorruit flagitium, non erubuit palam linguâ, manuſue profiteri, quam pectore concluſiſſet impietatem. Iſta Stephanus: quæ miſerandum Tungrenſis eccleſiæ ſtatum velut oculis ſubijciunt.

XIV. Contrà minimè deflenda ſors Lamberti fuit. Sibi redditus tum demum viſus eſt, quem omnium ordinum ſuffragia, & quædam vis, regiſque imperium reluctantem ad ſplendidos honores, graueſque curas abſtraxerat, è ſuauiſſimâ quiete. Iam abdicatis honoribus, poſitaque omni ſollicitudine, ad ſe redire ſe ſenſit, quo in otio certè negotioſo, & ſancto, mens purior cæleſtia contemplaretur. Ita facile fuit, viro ſapienti in bonis reponere omnem aduerſariorum acerbitatem;

quæ eò

quæ eò proceſſerat, vt nullâ habitâ generis, dignitatiſque ratione, binos tantummodo ex vniuerſâ familiâ permiſſu ni ſit habere exilij ſocios. Eorum alter Theodoënus ille fuit, qui Godeſchalco deinde familiaris, ipſum ea docuit, quæ de Lamberto tranſmiſit ad poſteros.

Stabuletum ſeceſſit Lambertus:

Quò ſe reciperet, non longa deliberatione Lambertus diſputauit. Cùm turbarum humanarum pertæſus, quietũ in primis ſeceſſum expeteret: in proximo, ab omni ſecreta hominũ tumultu Stabulẽſis ſolitudo optatã illam animi promittebat tranquillitatem: quæ quo longiùs ab omni mortalium congreſſu, in inuiâ propemodum eremo recedebat; hoc propiùs æterno Numini coniungebat ſanctos aſcetas, qui in terris quàm ſimillimam angelorum vitam agebant. Huc ſe à Deo vocari credidit: Inuitauit non parum ſuauiſſima recordatio B. Remacli, qui ſancto huic loco præſidebat; à quo meminerat adoleſcentiam ſuam integerrimis imbutam inſtitutis. Illa quippe firmo nexu coit, & perſeuerat amicitia, quæ ſimilitudine ſtudiorum, ac inprimis recti glutine coagmentatur. Nullâ poteſt oratione ſatis explicari, quantâ vtrimque exultatione, prima ſalus dicta ſit, & accepta. De mutuo conſpectu, ac cohabitatione, de celeberrimâ ſanctimoniæ famâ pares vtrimque factæ gratulationes. Non ignorabant Stabulenſes monachi Lambertum inuerſâ iudiciorum formâ, epiſcopatu pulſum fuiſſe: ipſumque non tantùm innocentem, ſed etſi nocens fuiſſet, ſiſti regio tribunali non debuiſſe. Manere itaque penes ipſum non dignitatem modò, verùm omnem epiſcopi autoritatem. Quamobrem debitâ reuerentiâ, ſuum antiſtitem venerabantur. At non erat iſtud ad animum Lamberti: qui ſummis tandem vix obtinuit precibus, vt in ordinem redactus, communi cum ceteris lege, domeſticâque diſciplinâ teneretur. Nam quibus animis ſinceriorem Deus lucem infudit, ij cognito clariùs omnium rerum momento, ſubijci ſemper alijs, & poſtremum apud omnes locum tenere, potius duxerunt, quàm ceteris præeſſe.

& omnibus ſe æquat.

XV. An. 669. ad 73.

Româ rediens Remaclus adfert S. reliquias:

Româ recens redierat Remaclus; vt mihi quidem ipſe perſuadeo: quam religionis gratiâ peregrinationem ad apoſtolorum limina ſuſceperat. Hic inter preces, & ieiunia, non rarò ſuffragantibus apoſtolis, recreatus eſt cælitum conſpectu, & alloquijs. Sed quod magis è re Stabulenſium eſſe cenſeretur; reliquiarum S. Petri portionem obtinuit; quas auro, gemmiſque ornatas in magno honore ad ſuam ætatem fuiſſe, plurimiſque claruiſſe prodigijs, teſtatur Notgerus. Viæ comitem habuit Hadelinum gente Aquitanum, indolis præclaræ iuuenem; qui poſito in Stabulenſi palæſtrâ tirocinio, raræ cuiuſpiam virtutis exſpectatione vniuerſos ſuſpenderat. In itinere fortè dormientis caput fulgere magnâ luce conſpexerat Remaclus: à ſomno quæſijt ex ipſo, viſumne aliquod inter dormiendum eſſet oblatum? Ingenuè faſſus eſt, viſam delabi cælo columbam, & capiti ſuo inſediſſe: ignorare porrò, quid eo portenderetur. Affirmauit Remaclus, S. Spiritus in ipſum deſcendentis eam fuiſſe ſpeciem. Illi ergo ſe deinceps permitteret: iret, & condendo monaſteriolocum quæreret. Vt domum rediere; profectus poſt breue ſpatium Hadelinus, in locum deuenit Dionanto proximum ad Leſſiam. Illhic magnâ ſeueritate corpus caſtigare aggreſſus, vegetum in res diuinas animùm ſanctiore contemplatione attollebat, vitato mortalium conſpectu, qui vnius immortalis Dei ſpectabat oculos. At quemadmodum *non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita*; emicuit breui in omnem latè viciniam eiuſce ſanctimoniæ claritudo, & fama: cœpitque frequentari eremus illa concurrentium multitudine. Impetrandorum per eius preces à Deo beneficiorum cupido inuitabat alios; alios admiratio cæleſtis ſapientiæ, quam piâ dicendi facultate liberaliter profundebat in auditores. Nonnulli etiam imitandi deſiderio, eiuſce ſubijciebant diſciplinæ. Quibus cùm tuguriola circum ſe Hadelinus exſtruxiſſet, quæ

Vita S. Hadelini M. S. in S. Laurentio. Officium Leod. & Medan. 3. Febr.

Hadelinũ ad magna hortatur qui Cellas fundat

ſet, quæ in re eremiticâ, & monaſticâ cellas primitus appellârunt; factum eſt vt Cellæ locus appellaretur: & paulatim piorum hominum munificentiâ, in celebre monaſterium excreſceret.

XVI. Paramūdi ſcelera. Ita feliciter nouo etiam virtutis germine Tungrorum diœceſis pullulabat, interea dum qui ſe turpi ſacrilegio patremfamilias venditabat, impia zizania ſuperſeminaret. Per quem quanta fuerit in Tungrenſi eccleſiâ totius diuini, & humani iuris confuſio, bonorum omnium deiectio, quàm oppreſſa æquitas, quàm diſſoluta prauitas, ſi vellemus verbo perſequi; (Nicolai verba ſunt) non iam videremur inchoati operis hiſtoriam texere, ſed tragædiam deplorando conſcribere. Per hunc Tungrenſis eccleſia plùs experiendo, quàm legendo didicit; quia fur non venit, niſi vt furetur, & mactet, & perdat.

Contrà Lambertus præclariſſimum illud, quod incolebat, omnis ſanctitatis domicilium ſuâ ipſe exornabat innocentiâ: & nobilibus virtutum exemplis, cùm aliud non poſſet, aſcetas illos alioqui generoſos, & in arenâ ſuâ exercitatiſſimos, ad fortitudinem Chriſto dignam prouocabat. Singulare vnum, & quod nobis plurium inſtar ſit modeſtiæ, patientiæ, fortitudinis, & obſequentiæ ſubijciam exemplum: vt habeant ab illo veterani, quod imitentur; quod venerētur tirones. Rarum Lamberti exemplū Stabuleti. Feruebat, vt ſolet initijs, in Stabulenſi palæſtrâ primæuus athletarum ardor, quem igne diuino Remaclus ſuccendere nitebatur. Sanctâ æmulatione contendebāt vniuerſi ad meliora. Nec in poſtremis hærendum ſibi putabat Lambertus. Statis ceterorum exercitationibus minimè contentus, nocturnæ quieti horas nonnullas ſuffurabatur, quas dormientibus ceteris daret quietiori contemplationi. Somnum ergo de more excuſſerat aliquando; relictoque ſtrato calceos in manus ſumſerat, ne dum ad templum orationis gratiâ pergit, aliquo ſtrepitu ſodalium quieti incommodaret: lapſus fortè manu calceus ſonitum, paruum quidem illum, ſed eo loco, temporeque inſolitum, excitauit. Vide ex eo quanta fuerit monaſticæ diſciplinæ integritas: quanta ſeueritas ad eam retinendam. Signo quodam dato mandauit abbas, vt quicumque ſtrepitus autor eſſet, ad Crucem abiret extemplo. Erat crux ſub diuo poſita corrigendis huiuſmodi erratis. Et cùm hiems eſſet aſperrima, illis præſertim Arduennæ regionibus, quæ totius Auſtraſiæ maximâ hiberni cæli in clementiâ rigere ſolent; perrexit Lambertus intrepidè ad crucem. Et nudus pedes, ſoloque tectus cilicio, procûbit in orationem: ſed mentis ardore tanto, vt cùm cælo denſa nix deplueret, totumque hominem breui obruiſſet; à ſancto illo nihilominus animi calore membra feruerent. Dixiſſes candidam innocentiæ veſtem in S. antiſtitem è cælo demitti. Non breuis iſthic ea fuit mora. Stato tempore ſtratis monachi conſurgunt, conueniunt ad templum, preces antelucanas concinunt. Quibus denique fine impoſito, cùm depellendi frigoris gratiâ ſtarent ad ignem, & nuſquam compareret epiſcopus: tum demum intellexerunt illum eſſe Lambertum, qui ad crucem ſtrepitum nocturnum iuſſus eſſet expiare. Cohorruerunt vniuerſi ad illam antiſtitis modeſtiam, abiectionemque. Curriculo reuocatur. Atque inter primos Remaclus ad pedes prouolutus, magnâ vi lacrymarum facti pœnitentiam teſtatus, veniam deprecabatur. Sed nullum excuſationibus locum eſſe contendebat Lambertus, vbi nullum fuiſſet erratum. Omne iam pridem in ſe dicebat imperium permiſiſſe abbati, cui apud ſe ſtatuiſſet in omnibus obtemperare. Rigentia frigore membra balneis recreauere monachi, magnâ caritate id officij reddentes tam nobili exemplo; quo ipſi, poſteritaſque omnis, velut acerrimo quodam ſtimulo, fortiter agerentur ad incitatam omnis honeſti proſecutionem. Cuius quidem memoria ne breui laberetur, conſtituit olim eccleſia Leodienſis, hodieque retinet, vt mediâ areâ, quæ relicta eſt inter porticus, quas clauſtra appellant, è marmore Crux collocaretur.

Digitized by Google

crucem enim hanc Stabulenſem fuiſſe lapideam, ædem inter & dormitorium locum ſitam, autor mihi eſt Renerus. Ferrea hodie eſt, ſitu vt aiunt eodem; ſed humilis, & monumentum exempli tam nobilis parum honeſtum.

XVII. An. 674. *Stephanus in S. Mondoaldo.* Pipinus & Martinus in Ebroinū coniurati

Benigniore tandem oculo Deus Auſtraſios reſpicere cœpit, poſt infanda plurima Ebroini flagitia. Cùm enim Anſigiſus inter venandum miſerè perijſſet, ſcelere cuiuſdam Gunduini; quem infantem expoſititium domi ſuæ aluerat, è ſacro fonte ſuſceperat, prouexeratque ad magnos honores: Pipinus eius filius rerum ſummam in Auſtraſiâ cum Martino ſuſcepit anno quarto & ſeptuageſimo; cùm fortè ante paucos dies Vlfoaldus maior domus viuere deſijſſet. Quis fuerit Martinus ille; Wlfoaldinè filius; nuſquam inuenio. Coniunctis viribus ambo principes, vt altis animis erant, & ad æquitatem in Auſtraſiâ tuendam comparatis; cùm diutiùs Ebroini tyrannidem * ferre non poſſent, in eum arma mouent. Concurritur in loco cui vocabulum eſt Locofico; inquit Appendix ad Turonen- 4 ſem. Acerrimè certatum eſt cruentâ vtrimque pugnâ. Victi cum ſocijs Martinus, & Pipinus, in Auſtraſiam interiorem hic, ille Laudunum Clauatum fugâ ſe receperunt. Vrbis munitionibus ſe Martinus tenebat, & bellum reſtauraturus videbatur: ſed euocatus impiâ Ebroini fraude, qui pacem iurauerat admotâ manu ſacris reliquiarum ferculis, ſed inanibus; miſerè cum ſuis omnibus perijt. Vides lector in hac tyranni perfidiâ, priſcam illorum ſæculorum pietatem; quibus ſanctarum reliquiarum religio tam venerabilis fuit, vt eam violare reformidâſſe videatur ille, cui nulla erat fidei datæ cura. At verò nouelli, & nuper conficti euangelij præcones qui ſe ad priſcæ pietatis normam eccleſiæ dogmata reuocare velle iactitant; ſacroſanctas diuorum reliquias in profanis eſſe reponendas ſacrilegè pronuntiant.

vincuntur.

An. 675. Cæſo Ebroino,

Perfidiæ ſuæ fructum diutiùs percipere prohibitus eſt tyrannus. Ermenfridus quidam Francus, cui parabat exitium, quemadmodum & multis alijs, anteuertit. Nocte quâdam cum amicis, quibuſcum in eius caput coniurauerat, irruptione in ædes factâ obtruncauit; fugitque in Auſtraſiam ad Pipinum. Prætorij præfecturam ex Francorum voluntate ſuſcepit Warado quidam, vir inter ſuos fortis, & æqui tenax. Qui obſidibus à Pipino duce acceptis, certam inter vtrumque regnum pacem compoſuit. Exterminatâ ergo tyrannide, vis ſua legibus, religioni dignitas, ipſa ſibi reſp: reſtituta eſt.

XVIII. fugit Faramundus,

Quamobrem Faramundus, qui ſuas ſpes omnes in armis, iniuſtitiâ, tyrannide Ebroini, atque adeò totius reip: perturbatione ſitas habuerat; rebus ſuis diffidens, vt qui ſuam omnibus turpitudinem patere, ſummoque odio eſſe non ignoraret; trepidè Traiectum reliquit; nec vnquam deinceps venit in conſpectum: totâque adeò prouinciâ fertur abfuiſſe. Leuata hoc malo Tungrenſis eccleſia, reſpirare cœpit: gemebat tamen ſuo paſtore ſpoliata; cuius vnius præſentiâ, ſapientiâ, conſilio, precibus, exemplis reparandas ſperabat ruinas, quas fecerat infanda mercenarij impudentia. Rerum Auſtraſianarum ſumma penes Pipinum erat, ex quo Martino vitâ defuncto, pax erat cum Waradone. Eius autoritas accerſenda fuit, vt ſedi ſuæ Lambertus reſtitueretur. In id ordines omnes incubuerunt non minore ſtudio, contentioneque, quàm ante annos vicenos epiſcopum ſibi deſignari flagitâſſent. Longâ enim, & vehementi tempeſtate iactati, tranquillitatem, aut portum auidiùs efflagitant, quàm qui ſecundis ſemper vſi ſunt ventis. Verùm apud Pipinum precibus multis non fuit opus. Religioſiſſimus erat princeps, ad omnem pietatem natus, & educatus. Vtrumque auum habuerat ſanctitate celeberrimum, Arnulfum Metenſem, Pipinumque Landanum. Rectiſſimam inſtitutionem addiderat ſancta parens Beggha. Hinc totus ferebatur in ſacra, Numinisque cultum. Quare tam iuſtis, ſanctisque poſtulatis non potuit non acquieſcere.

Reuocatus Lambertus.

Stabule-

Stabuletum mittit primos è clero, quorum dignitate legationi pondus adderetur, ſi fortè reniteretur Lambertus. Et verò ſanctâ quietæ contemplationis illectus ſuauitate, actuoſæ vitæ ſtrepitus vſque eò refugiebat, vt è monaſticæ ſolitudinis, & tranquillitatis veluti portu, in pelagus tempeſtatibus feruens ſe referre ſibi videretur, ideoque horreret. Verùm Remacli ceſſit autoritati, à cuius nutu ſe pendere profitebatur. Ex vberrimis ergo paſcuis, in quibus ipſe deliciatus fuerat, ad paſcendi gregis labores reuertitur. Incredibili ordinum omnium exultatione receptus eſt. Structis ordinibus, ſupplicantium ritu, proceſſit obuiam clerus vniuerſus; pſalmoſque, ac hymnos concinens in epiſcopium reduxit; comitante, & plauſum dante innumerâ populi multitudine. Iuſtâ pompâ de impietate triumphabat pietas. Eum vitia fructum referunt, ſerius, ocyus: quam virtuti labem tentârint inſpergere; detectâ mox eorum turpitudine, vertitur in gloriam. Nec exulta impie, quiſquis es, ſi diuturnior aliquando tibi ducitur triumphus: ſi cuius innocentis iugulum pede premis, eumdem ærumnis oppreſſum cogis exſpirare. Breuis eſt, & citatus huius vitæ decurſus, in quo tu triumphas, virtus opprimitur. Sequitur poſt paucos dies, quam nulla temporum circumſcriptio metiatur, æternitas; in qua tuum tibi ſupplicium, innocentiæ ſuum Deus triumphum decreuit.

redit magnâ omnium lætitiâ,

Exſpectationi de ſe concitatæ, pijque gregis deſiderijs non defuit S. antiſtes. In religioſâ iſtâ quiete vires collegiſſe viſus eſt, quibus labores in tuendo, paſcendoque grege toleraret. Nihil enim arduum, graue, aut moleſtum cenſebat, aut relinquebat intentatum, ſicubi ſpes vel vnius ouiculæ iuuandæ affulgeret bono paſtori. Noua ergo rediit eccleſiæ facies; ſedataque ſacrilegæ tyrannidis tempeſtate, diſſipatæ mox vitiorum nebulæ locum fecerunt placidiſſimæ virtutum omnium ſerenitati. Tanti refert quis ad clauum ſedeat gubernator. Neque ſui curam inter hæc publica deponebat Lambertus. Conceptam in eremo Stabulenſi diuini amoris flammam excitabat in dies, & nouis ſuccendebat facibus. Vacuum ab occupationibus neceſſarijs tempus, rerum cæleſtium meditationi dabat. Tum ſui ipſius cognitione ſibi vileſcebat adeò; vt infra ceteros abijceret ſe; exiguo, parabilique contentus corporis cultu. Sedem ſanè eius rudem, nulloque conſpicuam ornatu ferunt vnquam fuiſſe. Modeſto nihilominus, nec penitus abiecto habitu vtebatur, ne quid ad famam feciſſe videretur. Sed aſperrimum ſub veſte cilicium induebat, Dei vnius oculis contentus.

parique bono:

ipſius etiam Lâberti.

XIX. Inter hæc metæ appropinquabat athleta Chriſti fortiſſimus Remaclus, ætate iam grauis; ſed nobiles palmas plures, quàm annos numerabat. Extremam ſibi horam vbi propiùs adeſſe ſenſit, aduocatis diſcipulis vltima dedit mandata, quæ longus rerum vſus, diſciplinæ domeſticæ peritia, deſideriumque, ac ſtudium diuinæ gloriæ commendanda ſuggerebat. Teſtatur Notgerus commendâſſe in primis indefeſſam in rerum ſacrarum lectione, & meditatione diligentiam, in rerum vtendarum penuriâ, aut vilitate aquanimitatem, imò lætitiam ex paupertatis amore; incorruptam caſtitatem, expeditam, & accuratam in obſequendo alacritatem, ingenuam peccatorum apud præſides, pulſo inani, & irreligioſo pudore confeſſionem, denique coniunctionem animorum arctiſſimam, ex ſancto „ euangelicæ caritatis nexu. Quæ quidem ſi cordi fuerint, ſubdit optimus pater, „ ne dubitate, filij cariſsimi; meam in vllo præſentiam minimè deſiderabitis. „ Nec enim aliud, quoad vixi, ad tuendam monaſtices integritatem præcipien- „ dum putaui. Nec aliud opportunum magis præſidium comperi longo totius „ ætatis experimento; nec aliud denique, extremùm alloquens, habui commen- „ dandum. Hæc vltima patris amantiſsimi mandata ſuſcipite. Hoc agite: & „ rebus in dies proſperè magis cedentibus, inexhauſtam propitij Numinis beneficentiam

Moriturus Remaclus hæc ſuis mandata dedit

Digitized by Google

„ licentiam vobis adeſſe ſentietis. Hæc cùm dixiſſet; percepiſſetque magno animi ſenſu ſacroſancta myſteria, ſuis bene precatus, felicem in cœlos animam immiſit. Corpus in S. Martini templo, quod ipſe condiderat, ſepultum, multis Deus nobilitauit miraculis, quæ binis libris conſcripta circumferuntur.

Succedit Babolenus, Molan: 26. Iunij & S Symmetrium Româ refert.

Succeſſor renuntiatus eſt Babolenus, regendo Malmundario iam pridem probatus: qui religionis ergo, anteceſſoris exemplo Romam profectus, S. Symmetrij martyris corpus impetrauit, vt in Auſtraſiã referret: collocauitque Ladernaci, hac lege, vt quotannis VII. Idus Maias Stabuletum deferrent Ladernacenſes, ibique præſcriptum clientelæ ſymbolum penderent. Eo loco Symmetrium conſtat miraculis claruiſſe. Baboleno ad ſuos redeunti pontifex maximus, *pro eâ, quam in ipſo elucere conſpexerat, ſanctitate, mandauit vt ſummâ cum autoritate per Galliam, Germaniamque monoſteria circumiret; quo diſciplinam ſicubi labantem inueniſſet, cohortationibus, nouisque inſtitutis confirmaret. Eâ cauſâ vult factum Molanus, vt abbas Stabulenſis, Malmundarienſis, Bobienſis, Foſſatenſis, S. Germani in pratis, aliorumque locorum à quibuſdam appelletur. Huic ſucceſſit Sigolinus; tum Goduinus, qui S. Remacli corpus multo exornatum auro, in S. Petri Baſilicam intulit: vbi perſeuerat in hunc diem miraculis plurimis illuſtre. Ii porrò abbates, vt inſigni morum ſanctimoniâ floruerunt, ita primæuum aſceſi ſplendorem magnâ vigilantiâ conſeruârunt. Manſit in multos annos Stabulenſibus illud decus. Quo, ſimul & religione in B. Remaclum, prouocati principes (quemadmodum antè narrabamus) ingentes opes contulerunt. Illud nimirum eſt etiam inter mortales à Deo ſolemne virtuti præmium. Quæ contrà vbi emarcuerit, omnis vnà ferè vaneſcit felicitas.

6 Translatio S: Symmetrij l. 2. miracul: S: Remacli c. 6.

XX. An. 676. Giſlemarus Frideg odm in S: Andoëno. Pipinum magnâ clade fundit, & moritur,

Eccleſiæ dignitatem reſtituerat pax regnorum. Inuidit dæmon: inter præfectos prætorio bellum conflauit. In Francia Giſlemarus acri vir, & inquieto ingenio, Waradonem patrem dignitate ſpoliârat, officij commonente nequicquam Andoëno Rothomagenſi antiſtite. Aduerſus Pipinum deinde ſe conuertit. Quid enim penſi poſsit illi eſſe, qui naturæ iura violare cœperit? Crudele fuit bellum, multumque ſanguinis hauſit, cruento potiſsimùm prælio proximè Namurcum commiſſo; quando Giſlemarus contemptâ perindè iuriſiurandi religione, Pipinum occupauit imparatum; cæſiſque promptiſsimis quibuſque è nobilitate, fudit, fugauit. Exarſerant animi hac perfidiâ: bellumque ingens parabatur. Medius interuenit Andoënus; deſiderioque pacis componendæ, profectus Coloniam, principes ad concordiam reuocauit. Hac nobili coronide vitam honeſtiſſimam nonagenarius clauſit, poſtquam annos tres & quadraginta Rothomagenſem rexiſſet eccleſiam. Contrà Giſlemarus mox abrupto vitæ curſu medio, impietatis in parentem pœnas dedit, & cõtaminatam flagitijs animam infeliciter fudit. Neque diuturniorem merebatur vitam, neque feliciorem; qui in eius autorem impio ſcelere non erubuerat inſurgere: illumque ipſum habuit ſucceſſorem, cuius hereditate ſe fecerat indignum. Nam mortuo filio ad priſtinum præfecturæ prætorij gradum redijt Warado pater, firmamque cum Pipino coluit amicitiam.

XXI. An 677. ad 85. Stephanus in S: Modoaldo. Sur. & Molan: 17. Dec. &

Rerum interim humanarum inconſtantiam tot varijs mariti Anſigiſi, Grimoaldi fratris, filijque Pipini caſibus edocta Beggha, vehementiore cæleſtium deſiderio cœpit æſtuare. Æmulatione ſanctâ non parum ſuccendebat Gertrudis ſoror. quam etſi vitam agentem innocentiſſimam ſemper ſuſpexiſſet, vt matrona erat recti perquam ſtudioſa, inclareſcentem tamen à morte non modò miraculis pluribus, verùm & numeroſâ, iuxtà ac ſanctâ prole, quam virgineâ fecunditate Christo pepererat, admirata; veluti ſtimulis perurgeri ſe ſenſit ad virtutis imitationem. Atque quo felicibus auſpicijs tantæ molis rem aggrederetur, præſidium

Româ

17. Mart: Gaz: Hiſt. Eccl: Belg.

Beggha Andanæ monaſterium cōſtruit

Romā cenſuit ab apoſtolorum principibus arceſſendum. Tantum iter ingreſſam excepit pro dignitate Pontifex max: Adeodatus; (Adrianum errore appellat Molanus, quando nullus fuit Adrianus ante annum proximi ſæculi ſeptuageſimum ſecundum) qui ſacris cælitum donatam reliquijs, felicia omnia precatus, in patriam remiſit. Vbi dum circumſpicit, quo loco Numini vitam conſecraret, monſtrante Deo Andanam delegit. Septem hic ædes ſacras exſtruxit in earum memoriam, quæ ſacris Romæ ſtationibus celebrantur. His parthenonem adiecit, virginibus è Niuellenſi aduocatis. Præerat tum ſancto iſti cœtui Agnes, poſtquam Wilfetrudis diem ſuum feliciter obijſſet ſub annum ſeptuageſimum quintum; templumque poſuerat Gertrudi, cuius quondam alumna fuerat, & in illud intulerat eius lectulum, quo vltimum agonem ſanctè inierat. Concurrebat magnâ religione multitudo; & dum ſolemni Chriſtianis more, ſacras illas reliquias veneraretur, ingentia prodigijs editis à Deo referebat beneficia. Eiuſce lectuli partem cum aliquot ſacris Deo virginibus, quæ coloniam Andanam deducerent, ad Beggham Agnes miſit. Accepit piiſſima matrona, quâ par erat veneratione. Ac lectuli quidem partem propter aram ſanctæ Genouefæ virginis collocauit, vbi multis miraculis inclaruit: ipſa ſe ſacro Gynæceo cum virginibus incluſit, ſanctiorem è religioſâ diſciplinâ vitam actura. Feminam ter beatam! quæ ſpecioſas rerum humanarum pedicas agnouit ſapienter, viriliter excuſſit. Mirabilem neſcio quem dignitatum ſplendorem, aut ſuauitatem voluptatum ſibi fingunt plerique, deplorandâ mentis cœcitate: & quod turpiter ignorant, ſtultè aucupantur, non aliter ac certam adepturi beatitatem. Si qui deliciarum ſubinde, vel honorum deprehenderint inanitatem, ita viſcoſis illorum ſe irretitos illecebris ſentiunt, vt ad diffringendas compedes nullo aſſurgere conatu valeant. Vtrorumque tantam iure dixeris inſipientiam eſſe, quantus eſt eorum numerus: ea ferme mortalium omnium eſt infelicitas. Begghæ igitur quantam fuiſſe dicemus felicitatem, quæ imo miſeriarum potuit emergere? In eâ honorum luce, ceterarumque rerum conditarum copiâ vixit, quæ præ omnibus ſuſpiciunt mortales, & conſectantur ſummâ virium omnium contentione: eorum tamen vanitatem agnouit. Quantâ diuinitus luce perfundi debuit? Agnitam deſpexit, abiecit, peſſumdedit. Quo mentis robore illam firmari neceſſe fuit? Potuit hoc videre femina; facere hoc potuit; quod videre plerique ſapientes, quod viri plerique facere non valent.

XXII. Pars 1: vitæ S: Huberti. Offic: Leod: 24. Oct: & 3. Nou: Molā: 23. Oct: & 3. Nou. Ioannes Robertii in S: Hubertū.

Oda Lāberti familiaritate proficit:

Venerat ante paucos annos in Auſtraſiam ad Pipinum Hubertus, illuſtris iuuenis ab Aquitaniæ principibus genus ducens, odio Ebroini cuncta ſcelerate peruertentis. Comitata eſt, vel vt alijs placet, excepit venientem maternâ caritate Oda eius amita, Boggis Aquitanorum ducis nuper vxor; nunc orba viro in Auſtraſiâ agebat, amplâ hereditate, quam ibi poſſidebat, contenta. Amicam breui, ſanctamque cum Lamberto epiſcopo familiaritatem inijt, virtutis admiratione capta: à tenebris enim vnguiculis, rerum cæleſtium perſtudioſa fuerat; verùm nunc coniugij vinculo, vnaque eorum, quæ mundi ſunt, ſollicitudine ſoluta, cùm diuinis ſe liberiùs dare poſſet; fecit perquam ſtrenuè, exemplo, hortatuque tam ſancti antiſtitis: ad cuius pedes auidè ſedebat, auditura diſſerentem de cæleſtibus. Nec inanes erant apud ipſius animum optimæ illæ inſtitutiones. Præ vnius Dei amore, mortalia omnia cœpit contemnere; profundereque liberaliter, quæ habebat, in egenos. Ædes ſacras, & xenodochia, pluribus locis conſtruxit, ſuiſque opibus cum inſigni caritate ſuſtentauit. Sed ardebat in primis deſiderio, communicandi nepoti ſuo iſtius boni, quod ipſa Lamberti ſaluberrimis præceptionibus ſe conſecutam eſſe gaudebat. Hubertum contrà ad adoleſcentiæ ſtudia prorſus diuerſa iuuenilis abripiebat impetus. Sunt qui gentilitatis erroribus ipſum affirment

eòdem inuitat Hubertum:

affirment adhuc in auia deflexiſſe. Non equidem aſſentiar. Quis enim credat iuuenem religioſiſſimâ ortum gente, in regum Chriſtianiſſimorum palatijs eductum, à ſacris Chriſtianis aliò diuerſum abijſſe. Animum potiús inducam, vt in illorum tranſeam opinionem, qui Hubertum arbitrantur iuuenili licentiâ deluſum, abnuiſſe coërceri intra anguſtas (vti iuuenibus loqui ſolens eſt) ſeuerioris diſciplinæ regiones: ſed contrà ætatis ſuæ appetitionibus habenas laxâſſe. Deſtinabat tamen Numinis prouidentia ad præcipuam aliquam honeſti dignitatem: inuitabatque amantiſſimè nepotem Oda. Fruſtra: donec celeberrimo aliquo die feſto ceteris ſacra frequentantibus, in ſiluas animum oblectaturus, venatum Hubertus abijt magno ardore, vt ſolet maximè nobilitatis iuuentus. Verùm ecce dum prædam auidè perſequitur, Deo feliciſsimè præda factus eſt. Quem conſectatus fuerat ceruum, in veſtigio hærere deſubito primùm admiratur; tum Seruatoris è cruce pendentis inter cornua conſpicatus imaginem, increpantis etiam vocem audit, minaſque intentantis, niſi ad meliora maturè adijceret animum. Scio quibuſdam iſtud non ſatis probari; non aliâ fortaſſe cauſâ, quàm quòd illius non meminerit, qui vitam conſcripſit eius diſcipulus. At nullum eſt illud argumentum; quando nihil ille ſuſcepit ſcribendum, quod ante epiſcopatum geſsit. Huberti adoleſcentiam quicumque alius ſcripſit, eam antiquitate forſitam nequaquam minore fidem meretur, cui nemo facilè derogare poſsit. Hubertum perculit ſpectaculum inſolens, & acris illa commonitio: amitæque ad ſalutaria toties hortanti manus tandem dedit; atque crebrâ virtutum in religioſiſsimo præſule Lamberto elucentium commendatione in eius ſe conſuetudinem intulit. Coniuge paulò pòſt viuis ereptâ, è quâ filium nomine Floribertum ſuſceperat, eius ſe diſciplinæ ſubiecit, ſanctioribus inſtitutionibus imbuendum. Poſito apud ipſum feliciter tirocinio, tranſijt ad Stabulenſes: vt hoc arctiore cum Deo conſuetudine iungeretur, quo ab humanarum rerum contagio ſe magis abſtraxiſſet. Excultus eſt feliciter S. Remacli legibus: quas nimirum diſcipulis ſuis tradiderat religioſus magiſter: mortuum quippe conſtat eſſe, ſtatim ac redijt ad epiſcopatum Lambertus: ad quem antea veniſſe Hubertum nemo dixerit.

potenter euincit Deus.

Stabuleṁ tum ſe confert Hubertus

XXIII. Lãbertus cum Vindiciano Hunnocurtij tẽplum dicat,

Baldricus *Molã*: 12. *Mart*: & Bronij. *Sur*: 3. Oct. *Archia Bronij.*

Iiſdem annis profectus eſt ad Vindicianum Lambertus: qui ab anno fermè quinquageſimo nono Cameracenſem, Atrebatenſemque eccleſiam poſt ſanctum Autbertum ſuſceperat regendam: vnaque templum Hunnecurtium dicârunt apoſtolorum principi. Inhabitauit tum clerus, vnà & virgines Deo ſacratæ; quod infrequens non fuit illis temporibus: at poſterioribus ſubſtituti ſunt in hunc diem è ſancti Benedicti familiâ monachi. Nihil aliud hoc itinere geſtum à Lamberto proditur. Bronij ſacram inſuper ædem dicâſſe ſcribunt, ſub hoc fortaſſe tempus. Cùm enim in vicino nemore, non rarò venatu exerceretur Pipinus princeps; pro ſuo in ſacra ſtudio, in quam ſubinde ſe reciperet orationis gratiâ, ædem condiderat. Porrò mirum hîc aliquamdiu perſeuerauit prodigium. E ſaxo, quod inunxerat Lambertus, emanauit olei copia non modica.

XXIV. An. 686. Pipinus rerum per omnẽ Franciã potitur. An. 687.

Pipino rerum in Auſtraſiâ potienti ad maiora viam muniebat prouidentia Numinis. Anno enim ſexto & octogeſimo naturæ conceſsit Warado maior domus Franciæ. Succeſſorem habuit Berthariụm generum ſuum, virum reip. gerendæ parum idoneum, iudicio tenui, præcipiti conſilio, leuique. Cùm neminem audiret, Francorumque amicitiam parui pendere videretur, omnium aduerſus ſe concitauit odia. Parſque potior ducibus Andramno, & Reolo, ictâ cum Pipino amicitiâ, defecit à Berthario. Collegit copias Pipinus, & anno ſequenti ex Auſtraſiâ mouit in Franciam. Contrà vires omnes obiecit cum Theodorico rege Bertharius; & Textricij congreſſus in Veromanduis, à Pipino victus eſt. Paulò pòſt etiam interijt factione Anſtedis ſocrus ſuæ. Pipinus victoriâ ſa-

pienter vſus, Theodoricum regem comprehendit; theſauroſque, ac regium in ſuam redegit poteſtatem. Atque ita potitus vniuerſo Francorum imperio, poſtquam arbitrio ſuo publicam rem in Franciâ compoſuiſſet, & legatum ſuum deſignâſſet Nordelbertum quempiam, in Auſtraſiam ipſe reuerſus eſt. Regia poteſtas omnis penes Pipinum deinceps fuit, tranſijtque ad poſteros, imaginariis quibuſdam regibus eorum arbitratu nomen, & inſigne regium retinentibus. Donec Pipinus alius, huius ex filio Carolo Martello nepos, poteſtati nomen etiam adiunxit, traduxitque in poſteritatem: vt ſuo loco commemorabimus.

An. 688. Begghæ beata mors. Immortale feliciùs ecce conſecutum it regnum Beggha, hoc auguſtius omni nepotum maieſtate, quo terrâ cælum eſt altius. Noua bella meditabatur amazon fortiſſima, nobiliſsimaſque referebat victorias, minimè cruentas, & nullâ cuiuſquam, niſi vitiorum, inferorumque clade. Quamquam enim acerrimo ipſa ſe bello peteret, atque adeò fortiter vinceretur; eadem ipſa glorioſè vincebat, & mirâ victoriarum ſuauitate perfruebatur. Quid animo iucundius, quàm repreſſis cupiditatibus, in altâ pace conquieſcentem, ſibi, Deoque viuere? Poſtquam ergo mirabili ciborum abſtinentiâ totos tredecim annos ſibi ieiunium indixiſſet, eximiumque ſanctimoniæ ſplendorem eſſet conſecuta; innumeris nobilitata palmis, ex hac mortali vitâ, ad æternos triumphos euecta eſt XVI. kal. Ian. anno (vt volunt) vndenonageſimo: in nonageſimū octauum reijciunt alij. Quod ſi verum eſt, luctuoſam egerit ſenectutem, ob infamem filij Pipini intemperantiam, præſulis Lamberti ſacrilegam cædem. Animum ego quidem faciliùs induco, vt credam antea mortalitate exutam eſſe; tum quòd in officio filium alioqui matris reuerentia retinuiſſet: tum quòd religioſiſſimæ parentis vltimam ætatem adeò triſti ſpectaculo funeſtari diuina bonitas noluerit: tum denique ne vitæ ſpatium Begghæ iuſto plùs prorogemus. Nam ſi Gertrudis ſoror quinquageſimum ætatis annum attigerit, vt à verò minimè videtur alienum; eaque viuere deſierit anno ſexageſimo quarto: Begghamſanè natu maiorem, ad annum vſque nonageſimum nonum egrè deduci poſſe arbitror; cenſeoque totos vndecim annos veroſimiliùs reſcindi. Certum hoc ſaltem eſt: egregiâ ſanctitate conſpicuam, diem ſuum obijſſe. Andanæ condita eſt: plurimiſque exornata prodigijs, in hanc ætatem inſigni multitudinis religione celebratur.

XXV. Trudonis pia ſtudia. Ad eoſdem honores ſub idem tempus Numinis benignitas prouehebat Trudonem mirâ vitæ integritate, magnoque ardore animi ad curandam aliorum ſalutem, & incenſo rerum diuinarum amore. Incredibili patriæ ſuæ bono, Chriſtianæ ſapientiæ præconem egit per omnem latè circumfuſum agrum. Plurimos à falſorum deorum cultu auocatos, ad vnius veri Numinis amorem adduxit. Innumeros abduxit à flagitioſâ vitâ ad temperantiorem. Ad intima denique euangelicæ virtutis adyta nonnullos induxit. Sed ſtudio impenſiore in ſui ipſius curam incumbebat. Nullam ſibi permittebat quietem, quæ diurno labore fatigatas animi, corporiſque vires reficeret. Et quia dierum portionem fortaſſe meliorem curandis proximis abſumebat; noctes Deo, ſibique ſeruabat, eo libentiùs, quo mortalium neminem haberet arbitrum. Villa fuit, cui nomen Falmio: & in eâ ædes B. Martini, tribus ferme milliaribus Sarchinio diſsita. Alius item viculus Septemburias, pari diſtabat ſpatio, B. Virginis Genoueſæ nomine inſignitus. Laborem æquâ portione partitus, alternis noctibus, nunc hunc, nunc illum inuiſebat: nec vlla nox prorſus præteribat, quâ non alterutrum adiret. Expletâ pſalmodiâ, domum ſe ante lucem referebat; ne alium, quàm Chriſtum, arcani ſui teſtem lux orta admitteret. Atque ita, quem biduana, aut plerumque triduana maceraverat ieiunia; cui rarò, aut nunquam molliore ſtrato ſomnus irrepſit; ſui iudex, ſimulque lictor, acerbas Iesv Christi nomine cruces infractus ſubibat:

bibat: vſque ad vltimam tamen huius mortalitatis periodum, ſupernæ manus adminiculo perdurauit. Tantam virtutem etiam viuentis noluit Deus inhonoram apud mortales: plerisque prodidit miraculis. Vnum ad ætatē ſuam perſeuerâſſe, & multis alijs ſcaturijſſe miraculis; autor eſt Theodoricus. Limpidus fons illud eſt; quem in amici agro ſuſcitauit, perhumanam hoſpitalitatem hoc caritatis obſequio repenſurus. In hodiernum diem fons S: Trudonis appellatur. Et ne memoriæ vetuſtas inuideret; hoſpes ille, fauente multitudine, ædiculam nomini eius erexit: in quâ adhuc ad inuocationem viri Dei, recuperant vires infirmi, ſani confirmant.

Fontem terrâ elicit ægris ſalubrem.

Verùm ampliorem, eamque æternam tantæ virtuti mercedem Deus tandem decreuit, prænuntiauitque. Alacrior eo nuntio tantopere deſiderato, nouis etiam afflictationibus premere corpus perrexit; quòd militem Chriſti ſtantem mori decere exiſtimaret. Vbi vires deficere ſenſit: vocatos ad ſe diſcipulos, quâ tum potuit animi vehementiâ cohortatus, vt perpetuam in ſancto propoſito conſtantiam retinerent; ſacroſanctis Chriſtianæ religionis myſterijs animum communijt. Et poſtquam iterato ſuper ſe Crucis ſigno dixiſſet: *Dirige Domine viam famuli tui in conſpectu tuo:* felicem animam in beatam immortalitatem immiſit IX. kal: Dec: anno ætatis quinto & ſexageſimo. Situs eſt in templo, quod ipſe poſuerat; ante aram SS: Quintino, & Remigio dicatam. Frequentia deinde miraculorum, & admirabilitas ingentem è vicinis latè prouincijs exciuit populorum multitudinem. Celebrique illorum concurſu factum eſt paulatim, vt incolarum augeretur numerus, & opulentia: tenuiſque pagus poſito antiquo Sarchinij nomine, in claram, & nobilem vrbem euaderet, ex viro ſancto Trudonopolim appellatam. Inſulsè enim Hubertus Thomas (quemadmodum arguit meritò Molanus) appellationem huius vrbis vernaculam à Centronibus potiùs, quàm à S. Trudone voluit deriuatam: quandoquidem à morte ſancti viri nomen hoc demum cœperit celebrari; cùm ante Sarchinium vſurparetur. Inſanijt nimirum ſcriptor ille nouellis hæreticorum dogmatibus: & à cultu ſanctorum alienior, eam B. Trudoni gloriam inuidit: fruſtraque in Centrones transſcribere conatus eſt. Quam rurſum aliàs ſimulem eius impietatem perſtringemus.

An. 689.

Moritur ſepultus An. 690. ad 63.

vrbi dat nomen.

Ceterùm miraculis in dies ad S: Trudonis ſepulcrum perpetratis, celebrior ſancti viri fama ſpargebatur; inuitabatque ad cultum etiam primates. Adfuit ipſe Pipinus, vt erat pietatis amantiſſimus, cum coniuge ſuâ Plectrude, quo res adeò mirandas ſuis ipſe vſurparet oculis: ſed maximè, vt profeſſus omnem mortalium potentiam, ſanctorum pedibus eſſe ſubſternendam, à Trudone rebus ſuis præſidium imploraret. Fecit ſupplex, quâ par erat veneratione. Et quo proniorem in ſe Numinis benignitatem redderet: quidquid in villâ Ekinſalâ, quæ tunc fiſcus publicus erat, poſſidebat, donauit cœnobio, ſimulque villam Hamam in Campaniâ. Neque Plectrudis pientiſſima femina manibus vacuis adeſſe voluit. Gemmas, & aurum obtulit; quibus Trudonis altare aduocati operarij exornarent.

Venit ſupplicatum Pipinus:

XXVI. Virtutem cælo muneratam eâ religione coluerat Pipinus: eidem in terris agenti, palæſtram aliam conſequendis palmis nobiliſſimis extruxit. Fortè per Arduennam ſiluam iter Plectrudis faciebat æſtiuis caloribus, & ſub meridiem in amœno prato non procul Andainâ fluuiolo quieuerat; quando ceteris longiori ſomno indulgentibus, euigilans ipſa, delabi cælo vidit ſchedulam aureis litteris exaratam. Excepit religioſa matrona, rei nouitate attonita: comitibusque expergefactis, ad virum ſtatim iter reuertit. Agebat apud Pipinum raræ ſanctimoniæ ſacerdos, Beregiſus nomine: qui in Condruſis natus, litterarum gratiâ Sarchinium profectus ad Trudonem, virtuti ſimul operam ſtrenuam nauauerat. Et

M. S. Hubertenſes Molan: 2. Oct: Ioãnes Roberti in S. Huber.

& hortãte Beregiſo

quamquam apud Pipinum eſſet in gratiâ; rerum tamen humanarum exoſus ſtrepitum, ſolitariam vitam meditabatur. Huic priuatim dedit Pipinus interpretandum ſchedulæ ſcriptum. Eius hæc erat ſententia: *Hic locus à Deo electus eſt in ſalutem plurimorum.* Oblatam ſibi diuinitus credidit Beregiſus occaſionem pertingendi ad ſummam votorum. Anxium ſuper oraculo Principem conſpicatus, locum à Deo deſignatum ſibi donari flagitauit, in quo cœnobium inſtitueret: illam ſe Dei mentem eſſe credere. Ægré dimittebat à ſe Pipinus, quem in paucis carum habebat virtutis admiratione. Victus tamen cupiditate collaborandi tanto Chriſtianæ rei emolumento, precibus acquieuit. Locum, in quo ſchedulam è cælo Plectrudis acceperat, exſtruendo monaſterio conceſsit Pipinus. Illum ipſum fuiſſe putant, in quo S: Petro templum poſuerit olim Maternus; ſed barbarorum in imperij Romani fines irrumpentium incurſionibus euerſum fuerat, vnà cum caſtro Ambra, quod Amberlacenſis fiſci caput erat. Templi, vel caſtri nihil iam ſupererat præter rudera: è quibus nouum Beregiſus templum S: Petro, quêadmodum ante S: Maternus, & cœnobium ſuſcitauit; cõpleuitque ſodalibus eiuſdem ſecum propoſiti: clerum, inquam, ibi cõſtituit. Ex quo nõnulli conficere ſe putant, clerum item Sarchinij primitus fuiſſe; quandoquidem Beregiſum, quas leges, viuendique inſtitutum acceperat à S: Trudone, Andainum exiſtiment inuexiſſe. Cultam nihilominus Sarchinij monaſticen à principio Trudonenſes contendunt. Aſſentior & ego. Sancto illo opere condito, diem obijt religioſiſsimus abbas Beregiſus VI: non: Oct: nobili factorum illuſtris gloriâ.

Andaini monaſterium exſtruit.

XXVII. Honeſti lyceum aliud Pipinus, nobilium palmarum famâ illuſtre, ſub idem fortaſſe tempus audierat, & pariter inuiſit. Cellis vitam ducebat angelicam Hadelinus, Remaclo parenti ſuo virtutum imitatione quàm ſimillimus, vti demonſtrauimus ſuprà. Iamque in multas perpetuaturum ætates, beatâ fecunditate ſanctum ſemen pullulabat: & per omnem latè viciniam, Cœnobij illius bonus odor, velut *odor agri pleni* diffundebatur: quãdo captus illius ſuauitate Pipinus princeps eò ſe contulit. Famam ipſâ re minorem vbi deprehendit; religioſam illam familiam cum ſancto ſuo parente veneratus, prædia quædam addixit vitæ tolerandæ. Atque tum quidem omnium ſe obnixè commendauit orationibus: verùm & aliàs ſæpe, in arduis maximè animi ſui negotijs Hadelinum cõſulere ſolitus eſt, & eius pro ſe preces efflagitare. Præter hanc Pipini beneuolentiam; fratres Germanos tres Beonem, Triclinum, & Baldoinum idem bonus Deus ſuſcitauit; qui illius religioſi cœtus egeſtatem ſuâ omni hereditate donatâ ſubleuarent. Beonis vxorem admirabili prodigio ſanitati reſtituerat Hadelinus. Miro aliò ſanè memorabili acceptam ſibi eſſe teſtatus eſt Deus eiuſcemodi in Hadelinum liberalitatem. Matrona quædam Wizza nomine; cùm ex graui morbo decũberet morti proxima; quæſierunt, qui aderant, ex eâ ſtudioſè; quem vellet prædij cuiuſdam, quod poſſidebat, heredem. Iteratâ ſæpius intermortuâ voce reſpondit: Hadelinum, Hadelinum, inquam. Mittitur curriculò, qui acciret. Interim Wizza ceſpitem, cuius donatione (ritus is priſcis temporibus) prædium Hadelino cederet, manu tenebat: ſed cunctante Hadelino, animam efflauit. Adfuit ille non diu pòſt: & dum attentiùs inſpicit, aliquidnè vitæ ſupereſſet in feminâ: ipſa (rem mirandam!) rigentes iam morte articulos laxat, non aliter ac ſi viueret: & ceſpitem Hadelino tradit. S. Hadelini nomen prædio manet. Multis præterea miraculis celebratus eſt. Dionanti feminam multos annos mutam perſanauit, & loquendi reddidit illi facultatem. Pauperculæ mulieris oſtium petulci bouis impetu diffractum, integrum ſolo ſermone reſtituit. Fõtem præterea geminum, cùm aquæ laboraretur inopiâ, precibus ſuis elicuit, in monte Francherio alterum, alterum eo loco, quem per quietem Remaclus demonſtrârat. Denique mortis ab eodem

Floret Cellis Hadelinus: cœnobij dotem accipit à Pipino, & alijs.

Miracula.

Notger: in S: Remaclo

cariſſimo parente ſuo præmonitus, poſtquam diſcipulis ſuis poſtrema dediſſet mandata, & bene precatus eſſet; maturam ſenectutem multis præclarè factis glorioſam, beatâ morte concluſit III. Non: Febr. Partam virtute venerationem multis poſt mortem miraculis confirmauit.

Obit ſanctè.

XXVIII. Surius & Molan 1. Maj.

Eamdem palmam ſub hoc idem fortaſſe tempus ſanguine ſibi peperit cum ſodalibus ſeptem Euermarus. Gente Friſius fuit, è primâ nobilitate. Sed vbi nudum Chriſtum ſequi nudus conſtituit; relictâ patriâ, abiectaque rerum omnium conditarum cupiditate, Compoſtellam ad S. Iàcobi peregrinus abijt. Tum in Auſtraſiam, ſanctorum non modò ſepulcris, verùm & plurimis etiam cœtibus venerabilem reuerſus, ſanctiora circumire loca cœpit. Ac fortè Traiectum S. præſulis Seruatij ſacrum corpus veneraturus petebat; quando haud procul Tungris in ſilua Ruttenſi, carnifice Haccone, cum omnibus ſuis martyrij coronam adeptus eſt kalendis Maij. Ad poſteros certi nihil amplius tranſmiſit antiquitas. Inhumata, & per ſiluam abiecta corpora Pipinus inuenit, cùm in eâdem fortè ſiluâ venationi daret operam: & eâ, quâ decebat, reuerentiâ terræ mandauit. Solemnes martyrum honores conſecuti ſunt in eccleſiâ Ruttenſi, & vicinâ Tungrenſi; ad quam ſingulis annis ſacrum Euermari corpus defertur.

Euermarus cũ ſocijs martyriũ conſequitur.

XXIX.

Ætas Lamberto ſenſim ingraueſcebat: & fractæ diuturnioribus laboribus vires corpus affligebant. Sed animum in dies generoſiorem erigebat diuini nominis propagandi, ſalutisque credito gregi procurandæ ſuccenſus amor. Non curarum moleſtiæ, non laborum diuturnitas, non mortis diſcrimen abſterrebat à ſancto propoſito. Taxandriam in conſpectu pænè habebat; prouinciam non hominum ingenijs, quàm ſolo meliorem; & idololatriæ tenaciſſimam: tametſi vix tertio ab vrbe Traiectenſi lapide diſtaret Septentriones verſus. Regio (Nicolai verba ſunt) vaſtis, & ferè continuis paludibus obſita: & ob id ne finitimis quidem aliquo commercij iure tunc ſatis nota, & peruia, multitudinem agreſtis populi in ſe continebat: cuius mores barbaros ipſa etiam ſolitudo, & ſuperſtitio efferauerat. Quare cùm hactenus obſtinatis animis, multis Chriſtianæ veritatis præconibus aures obſtruxiſſent, hærebant in impietatis auitæ cœno: cæcitatem nequicquam deplorantibus tot ſanctis epiſcopis, religioſisque principibus, qui hiſcè regionibus adhuc imperitârant. Nec enim fas vnquam fuit, vim cuiquam fieri ad amplectendam religionem Chriſtianam. Generoſus igitur hic antiſtes rem aggreditur, non laborum, & periculi minùs plenam, quàm gloriæ. Stimulos fortaſsis addiderit ſpes felicioris ſucceſſus, quàm ſuperioribus annis; quibus amicitia cum Tranſrhenanis barbaris iuncta, gentem illam nefandis erroribus irretitam detinuerat. Sub annum quippe nonum, & octogeſimum Radbodo Friſiorum duce ad Doreſtatam ſuperato, citeriorem Friſiam Francorum imperio Pipinus adiecerat: annoque ſequenti Willibrordus è Britanniâ cum denis ſodalibus in eam Friſiam aduectus, impetratâ à Pipino poteſtate, Wiltemburgi (quod Vltraiectum hodie dicimus) Chriſtianæ fidei myſteria læto euentu cœperat explicare. Ita his veluti ſubſidijs Taxandriæ detrahi cœptis, ſpes affulſit frangendæ barbarorum contumaciæ; opimæque, ac certæ frugis ex laboribus colligendæ. Nec falſus eſt pijſſimus antiſtes Lambertus. Rationum robore, facultateque dicendi, quâ pollebat inſigni, vitæ ſanctimoniâ, ſuauitateque mòrum, factus omnia genti in malum obſtinatæ; vicit tandem barbarorum idololatrarum peruicaciam. Nonnullis ſalutari aquâ tinctis, idola deijcere, deſtruere fana cœpit. Hîc demum conatus exeruêre vltimos inferi, quando regnum ſuum funditus euerti viderunt. Verùm potenti ſuâ manu retudit Deus. Cùm enim tantæ ſuæ cladis impatientes idolorum ſacrificuli, plebeculam ſuperſtitionum ſuarum tenaciorem concitâſſent ad vim S. præſuli faciendam: conuolauere magno furore. Sed in Lamberti

Taxãdriam ad Chriſtũ adducere aggreditur Lambertus

feliciter.

Digitized by Google

conſpectum vt venerunt, cùm venerandum antiſtitem diuinâ quâpiam luce circumfuſum animaduertiſſent, is terror animos inceſsit, vt abiectis mox armis, ſupplices facti, totos illi ſe permitterent. Omni piorum conatuum obice in hunc modum ſublato, gentem ſponte iam in ſacra noſtra concedentem, maiore ſtudio, nec infeliciore ſucceſſu, erudijt; & ab impuro dæmonum cultu, ad caſtiſſimam, & ſalutarem Chriſti religionem traduxit. Quare Taxandriæ apoſtolus à poſteris glorioſo vocabulo nuncupatur.

Deo iuuante. Hinc Taxandriæ apoſtolus dicitur.

XXX.

Dum omnem inter hæc Taxandriæ agrum ſtudioſè luſtrat, inſerendo, excolendoque virtutes, ac ſolerter inuigilando, ne ſuperſeminatis zizanijs inimicus homo beata noualia rurſum perderet; ſecundam accepit è vicino famam rerum inter Friſios a Willibrordo præclarè geſtarum, qui Deorum cultu feliciter iſthîc exterminato, Chriſtum Deum magnâ animorum commotione prædicabat. Lamberti viciſſim triumphos inaudierat Willibrordus, pro Tartareis legionibus in Taxandriâ debellatis. Quare ex mutuâ virtutum admiratione, ad colloquium conuenire ſummopere deſiderârunt. Et ſi ſeniorum narrationibus creditur (ita de ſuo tempore teſtatur Nicolaus) locus eſt in pago, quem Teſtebrantum dicunt, haud longè à Moſâ, aliquantâ arborum amœnitate inumbratus; ad quem B. Lambertus, adſcito in opus euangelij viro Dei Willibrordo, ſolitus erat ſæpius deſcendere: & confluentibus ad ſe recenter baptiſatorum turbis, myſteria Chriſtianæ religionis exponere. In eodem loco ædes in honorem B. Lamberti dedicata, tantæ vſque hodie venerationis eſt apud incolas regionis illius; vt ſingulis annis illuc ad impetranda martyris beneficia concurrentes, etiam ipſas arbores, quæ atrium opacabant, ferro attrectare ſacrilegium cenſerent. Ita Nicolaus. Inter ſuauiſſimas ſermocinationes, quas inter ſe miſcuerant germani illi apoſtolorum diſcipuli, de ſuâ quiſque forſitan prouinciâ; prædicauerat Lambertus religioſum ſplendorem ſacrorum cœtuum, quibus tum florebat vniuerſa diœceſis: & forſan in primis, Beliſiam; quam teneriùs videtur amâſſe, tum quia vicinam, & quaſi in conſpectu poſitam; tum quòd Landradam, cuius auſpicijs & condita fuerat, & regebatur Beliſia, ſalutaribus præceptionibus ad monaſticam normam inſtituerat, & velut in Chriſto genuerat. Eius memor Willibrordus, cùm occaſione neſcio quâ per Arduennæ ſaltus iter faciens, in Amalbergam virginem incidiſſet; eamque deprehendiſſet, aut fortaſſis adhortatione ſanctâ effeciſſet rerum diuinarum appetentiorem; Beliſiam miſit ad Landradam, cuius ductu ad cæleſtia contenderet.

Amicitiâ contrahũt Lambertus & Willibrordus.

Notgerus in S. Landoaldo. Molan: 9. & 10. Iulij

Amalberga Beliſię inſtituitur.

Adoleſcentulam eò deueniſſe oportuit, & propemodum centenariam obijſſe, vt veroſimilia ſint, quæ de S: virgine collegit Molanus, quando ait; eius brachij os confregiſſe Carolum Martellum principem, dum eam ſibi rapere ſponſam niteretur. Quam etiam planè cepiſſet vxorem, niſi pudicitia virginalis de eo triumphans fortiter iuxtà, ac feliciter obſtitiſſet. Migrauit ad Dominum anno ſequentis ſæculi ſecundo & ſeptuageſimo, aut circiter, VI. Id: Iul: ſepulta in Tempſecâ iuris ſui villâ ad Scaldim: vbi oſtenditur eius ſepulcrum. Sacras B. virginis exuuias Balduinus Ferreus Gandauum tranſtulit ad Blandinienſe S: Petri monaſterium, vbi coniunctæ ſunt S: Bertulfi reliquijs. Iſta Molanus: quibus haud ſatis conſentit autor vitæ S: Bertulfi, quando ſcribit S: Amalbergam virginitatis velum ſuſcepiſſe manu S: Willibrordi, & S: Gertrudis; quæ cùm annis abhinc ferme tricenis viuere deſierit, Willibrordum non potuit vidiſſe. Rectiùs (vt quidem opinor) Landradam dixiſſet: quam ipſam diu ſuperſtitem non fuiſſe certum eſt.

Surius in S: Bertulfo 5. Febr.

XXXI.

Nam graui corporis infirmitate paulò pòſt in lectum deiecta, cùm extremam horam imminere ſenſiſſet, amantiſſimi parentis ſui Lamberti ſubſidio communiri

niri

niri expetijt. Vides communem ſanctis omnibus ſententiam? Mortem formidant omnes. Hanc vbi ſentiunt eminus aduentantem, omnibus ſe communiri præſidijs exoptant. Et tu impauidus exſpectes? Omnem vitam flagitijs impudenter triuiſti: & vindicem turpitudinis tuæ mortem non vereris? Scio vereris. Et ad illius nomen totis artibus contremiſcis. Sed inutilis ille, vanuſque timor eſt, qui ſerus eſt, qui improuidus: qui mortis eſt potiùs, quàm eorum, quæ mortem conſequuntur. Hæc ſi times (vt merito ſanè timenda ſunt) à tuis te vitijs reuoca: maturè virtutem ſectare: & ſalutarem illum timorem bonus Deus, vt ſolet in ſanctis ſuis, placidâ ſecuritate ſedabit. Aduerſus mortem ergo ſapienter Lamberti opem implorauit Landrada. Quod vbi per certum nuntium accepit epiſcopus, vt non modico aberat itinere, Beliſiam ſummâ celeritate contendit. Anteuertit Deus. S: virginem rectè factis nobiliſſimam, terris eripuit, in cælos inſigni triumpho inuecturus. Id ipſa mox multâ luce coruſca Lamberto per ſomnum indicauit. Qui alumnæ ſuæ gloriâ mirum in modum exhilaratus, quando extremùm decertanti adeſſe non potuerat, petijt liceret ſaltem beatas animæ triumphantis exuuias humo mandare, eo loco, quem deligeret. Annuit Landrada: cumque locum ſibi à Deo paratum ſplendidâ cruce è cælis terras attingente deſignari oſtendiſſet, ſublimis abijt. Lamberto ſomnum excuſſit lætitia: & Wintershouium animaduertit cæleſti luce diuinitus commonſtrari: Beliſiamque perrexit. Complorationibus hîc omnia perſonabant, deſiderio ſanctæ virginis. Sacratæ Deo virgines parentem, afflicti ſolatium, ægri medelam, tutiſſimũ præſidium vniuerſi requirebant. Dolorem temperabat ſuperſtes Landradæ in omnes benignitas, quam perpetrata diuinitus complura miracula teſtabantur. Publica omnium pietas funus apparabat. Obſtare cœpit Lãbertus; & aliud Diuinæ Prouidentiæ decretum cæleſti luce ſibi demonſtratum affirmauit. Reclamârunt mox vniuerſi: ſuoque dolori negandum non eſſe contenderunt ſepulcri ſaltem ſolatium. Ceſſit Lambertus, cùm aduerſus torrentem vnus brachia tendere non valeret; certus diuina decreta hominum interceſsionibus minimè reſcindi poſſe.

Beliſiæ ſepulta

Tertio die poſtquam Landradæ corpus Beliſiæ ſepultum fuerat, ſurgit ab oratione, demonſtraturus Numinis voluntati reſiſtere poſſe neminem. Circumfuſâ multitudine terram effodi mandat: & ecce mirum dictu! nec Landradæ corpus, nec ipſum è marmore conditorium inuenitur, obſtupeſcentibus vniuerſis. Wintershouium ipſe properat, quo Dei potentiam, eiuſque decretorum immutabilitatem oculis omnium ſpectandam, palpandamque manibus præberet. Locum adit, quem lucida crux cælo demiſſa deſignârat. Terrâ non altè effoſſâ, marmoreum ecce conditorium, & in eo S: Landradæ corpus conſpicitur. Dolorem multis, qui ſe deſtitutos flebant, multis gaudium, qui ſe tanto beatos pignore gratulabantur, ingentem omnibus admirationem incuſſit hoc ſpectaculum. Creuit prodigio illo veneratio multitudinis: & in S: præſulem; cui Dei patere arcana conſtabat; & in beatam V: Landradam, cui parentâſſent etiam angeli; imò Deus ipſe compluribus miraculis. Nam cœci, febrientes, hydropici, alijque quâcumque affecti infirmitate, certiſſimum hîc malis ſuis inueniebant remedium. Sed Beliſiæ nihilo inferior glòria Landradæ permanſit in multas ætates. Eius enim excultæ diſciplinâ ſacratæ Numini ſodales, monaſticam magnâ gloriâ retinuere: ex quo loco nomen perſeuerat. Donec tandem labentibus ſæculis in hodiernum diem in canonicas abiere.

diuinitus Wintershouium transfertur:

miraculis clareſcit.

Nihil in humanis diu certum, & conſtans: ſerenumque ortu diem ſæpe tempeſtatibus fœdauit occaſus. Argumento ſit nimis, heu! probabili Pipinus; ille, ſanctorum principum progenies, & præcipuâ quâdam in ſacra omnia religione celeberrimus. Qui poſtquam annos complures inſigni iuſtitiâ remp: adminiſtrâſſet; turpiſſimam

XXXII. An. 694. Pipinus deperit A paidã

turpiſsimam ſub annum quartum & nonageſimum gloriæ ſuæ notam inuſsit. Et quem nulla vicerant hoſtium arma, vicit mollis libido. Nam puellæ cuiuſdam Alpaidis ſpecie captus, in eius infames amplexus exarſit. Et quo libidinis ſuæ
pulſa cõiuge. turpitudinem honeſto matrimonij nomine diſsimularet, domo ſuâ pepulit Plectrudem nobiliſsimam matronam, legitimamque coniugem, & duorum magnæ ſpei iuuenum parentem. Grimoaldus natu prior principatus paterni hereditatem exſpectabat. Drogo alter Campanienſium ducatu iam potiebatur. Suſce-
An. 695. Naſcitur Martellus. pit è pellice Pipinus anno quinquageſimo quinto Carolum; quem ab animi ferociâ, corporiſque robore Martellum deinde nuncupârunt. * Ab hoc genus traxit Auguſta gens imperatorum, regumque Carolinorum. Vt meritò mireris, taciruſque ſuſpicias arcana Diuinæ mentis conſilia, è pudendâ ſtirpe glorioſam
* 7. iſthanc propaginem educentis.

Cæterùm vniuerſam Franciam perculit inſignis illa Plectrudis, imò ſacrorum Chriſtianorum iniuria. Diſsimulauere nihilominus plerique Auſtraſiæ epiſcopi: veritique principis indignationem, infame flagitium, quod pro ſua dignitate debuerant impugnare, pudendâ aſſentatione probare viſi ſunt; facti tanquam canes muti, non valentes latrare. At Lambertum, quem pro tuendâ domo ſuâ veluti murum ferreum Diuina prouidentia conſtituerat, non regia principis autoritas flexit, non terruit potentia, non ob officio ſpes vlla reuocauit. Ad
Turpitudinem arguit Lambertus Pipinum adijt intrepidè, flagitijque turpitudinem damnare aggreſſus, obnixè rogauit, vt ne gloriam nomini ſuo partam tot præclarè, fortiterque factis, infami labe pollueret: & ne exemplo tam inhoneſto ipſe in totius Franciæ oculis poſitus noxiam libertatem multitudini laxaret. Et ſi quidem inter mortales arbitrio ſuo fingeret leges, refingeretque; nec vllius potentiam in terris vereretur: at ſanè meminiſſet vnum in cælis regnare Deum, *terribilem, qui aufert ſpiritum principum, terribilem apud reges terræ*: cuius iudicio *potentes potenter tormenta patientur*. Eâ libertate, ardoreque animi dicebantur hæc ab integerrimo, fortiſsimoque præſule,
nonvano conſilio. vt Pipinum, qui iam dudum eius virtutem reuerebatur, non leuiter perculerint: oculiſque iam velut apertis intueretur, ac damnaret ſuam ipſe turpitudinem.

XXXIII. At vide, quàm tenaciter mortalium animos illiget, & abijciat ad indigna fœdum illud voluptatum gluten. Orationem hanc ſancti antiſtitis, nominis ab infamia tuendi rationem omnem, ac denique æterni iudicis timorem, procul
Repugnat Alpais, animo principis aliàs ſapientiſsimi, blanditijs ſuis repulit impudica muliercula; primoque congreſſu ad notas ſordes retraxit.

Non eâ cauſâ Pipini ſalutem deploratam cenſuit epiſcopus; nec omnem eius poſuit cogitationem. Animum contrà erexit eo generoſiorem, quo magis niueum caſtitatis nitorem imis animi medullis ſimul cum primo lacte imbiberat.
An. 696. Ex aduerſo dæmon ſuas item omnes copias contraxit. Potiſsimum robur in Alpaide collocauit. Feminam duo ſtimulabant, quæ ſexum iſtum facere ſolent ſui impotentiorem: Principatus cupiditas, & ignominiæ metus, ſi ſcorti adinſtar à Pipino pelleretur. Eius animum quibus nouerat artibus arctiſsimè ſibi deuincire pergit: at epiſcopum precibus, aut vi deterrendum ab incepto Dodoni fratri
& frater eius Dodo commendat. Erat Dodo è primâ nobilitate, ſed homo ſceleratus, & qui augendæ gentis ſuæ gratiâ nihil flagitij non auderet. Arcem in Aurotano agro ad pedem montis Publici fama eſt inhabitâſſe; nec repugnant antiquiores aliquot ſcriptores. Eo factum eſt fortaſſis, vt vicinitatis iure Pipinus, dum Iupiliam frequentat, arctiorem cum ipſo conſuetudinem contraxerit, eiuſque adamauerit ſororem. Porrò ſororis fortunâ ſuam ſperabat augendam Dodo; eaque cauſâ citiùs furoris flammam concepit, inſtigante Alpaide. Primùm tamen blanditijs illiciendum

cenſuit

Digitized by Google

cenſuit epiſcopum. Pronius id videbatur, & extra omnem aleam. Sed in gradu firmiùs ſtabat Lambertus, quàm vt blanditijs moueretur, eccleſiæque dignitatem proderet. Minas igitur intentat aduerſarius: ſed nihilo plùs promouet. Ab ipſis malis creſcebat animus inuicto pugili. Quamobrem cùm vitæ prodigus videretur, aliam tentare placuit viam. Nec enim tantum facinus aggrediendum erat, niſi in vltimâ rerum deſperatione. In Lãberti clientes ſæuit.

Epiſcopi familiam, eccleſiæque villas, ac prædia Dodonis propinqui, & clientes inuadunt, ducibus Gallo & Rioldo eius nepotibus, indignumque in modum infeſtant; vt ſuorum fugâ, complorationibusque infracta præſulis conſtantia manus daret. Mouit epiſcopum commiſeratio; non vicit, non ab apoſtolicâ fortitudine deduxit. Cum à ſacrilegijs Dodonianos graui commonitione fruſtra deterruiſſet; diuinæ iuſtitiæ cauſam omnem reliquit, paratus omnia ſua hoſtium arbitrio, libidinique permittere, qui ſanguinem in eâ cauſâ, vitamque profundere non dubitabat. In conſilia prorſus diuerſa duos Lamberti nepotes * abripuit iuuenilis impetus. 8 Petrus & Andoletus erant, eximiæ indolis, ſpeique magnæ adoleſcentes, qui quàm laudabant in epiſcopo patruo ſuo manſuetudinem euangelicam, tam dedecori ſibi vertendum rebantur, alienumque à militari maiorum gloriâ cenſebant, illatas tantâ peruicaciâ contumelias armis non propulſare. Clam igitur arma corripiunt, ſuas armant familias, aliosque eccleſiæ clientes; & nullis cum antiſtite communicatis conſilijs, in aduerſarios tendunt, quos in eccleſiæ bona rurſum impetum facere videbant. Acriter concurritur: ſed Numine cauſam ſuam non deſerente, euentus æquitatem ſecutus eſt. Victis Dodonianis, occubuere Gallus & Rioldus. Grauiter affecit Dodonem ea clades, quòd caros in paucis haberet nepotes ſuos, quos ſcelera magis, quàm ſanguis, coniunxerant. Exarſit igitur in vindictam: cuius occaſionem fortè proximis pòſt diebus oblatam arripuit quàm auidiſſimè. Vlciſcũtur Lãberti nepotes.

XXXIV. Iupiliæ deſcriptio

Iupiliam ſæpè ventitabat animi cauſâ Pipinus. Locus erat ad voluptatem à naturâ velut effictus, in cliuo arduorum montium vallibus aliquot intercurrentibus abruptorum, quos denſæ opacabant ſiluæ ad voluptatem venantibus. Subiecta vallis, præterlabente Moſâ amne, longè amœniſſimum ſui præbebat ſpectaculum. Inde ab Aurotano vico, qui iam vrbi Leodienſi ſuburbanus eſt, in longum protenditur intra Iupiliæ conſpectum ad aliquot milliaria, vmbroſis ſemper clauſa montibus, limpidiſque fontibus irrigua. Amœnitatem iſtam amâſſe principum primus, & incoluiſſe videtur Pipinus. Secuti poſteri ædificijs exornârunt, & vtramque Moſæ ripam ponte iunxerunt, quo vallis obiectæ delicijs fruerentur commodiùs; exſtructoque ibidem palatio, Iupiliæ ripam reliquerunt, amâruntque potiùs læuam. Cui factum eſt nomen Heriſtallum, frequenti deinde principum, regum, imperatorumque ſeceſſu celebratum. Manſit appellatio geminis pagis, hodie ignobilibus. Heriſtallum ſiniſtram, dextram Moſæ ripam tenet Iupilia, primo ab vrbe milliari. Paucæ ſuperſunt in hoc tempus è lapide turres, antiquitatis monumenta. E diruti pontis ruderibus conditum fertur Heriſtalli templum. Ita veteribus ab olim ruentibus, noua quotidie ſurgunt. Sed ad inſtitutam narrationem reuertor.

Paucis poſt Dodonianorum cladem diebus, cùm ageret Iupiliæ Pipinus, de magnis regni negotijs in conſilium Legiâ Lambertum aduocauit: ipſius enim prudentiæ, iuxta ac ſanctitati tribuebat plurimùm. Iſthic fortè tum degebat epiſcopus; quo non infrequenter ſeccedere ſolitus erat ad puriorem diuinarum rerum contemplationem. Et fortaſſe, quando acre ſibi certamen imminere ſentiebat, eò ſe contulerat, quo propoſitum ob oculos cariſſimi ſui præceptoris Theodardi ſepulcrum excitaret animum ad imitandam inuicti martyris fortitudinem. Aduocatus a Pipino Lãbertus

tudinem. Iupiliam ergo principis accerſitu contendit. Poſt graues, diuturnoſque de republicâ ſermones, menſæ principis adhibetur. Atque vt religioſam habuerat inſtitutionem Pipinus, oblatam à pincernâ pateram admittere noluit niſi de manu præſulis felicia precantis; ratus id ſecundo Numine fortunatum, ac ſalubre futurum, quod ab epiſcopo cum fauſtâ eius precatione ſuſcepiſſet. Principis religionem imitata reliqua procerum turba, ſuas item ſinguli pateras certatim obtulere. Alpais, quæ ſciret epiſcopum nihil ſibi cum illâ propter adulterij flagitium, commune eſſe velle, ipſi ſtatuit illudere. Diſſimulanter ſuâm inter cæteros ipſa pateram offert, vt cùm ipſi quamquam ignarus bene precatus fuiſſet epiſcopus, in gratiam ab illo ſe receptam, probataſque nuptias iactitaret. Fraudem ſenſit oculatus in omnem partem antiſtes; & ad Pipinum conuerſus:

[& mēſæ adhibitus]

[Alpaidis impudētia offēditur.]

„ Vide princeps, ait, mulieris audaciam, quæ hoc in conſeſſu, tuæ ſaluti, honori„ que meo non erubeſcit inſidiari; impudēter nimirum affirmatura ſuam à me „ probatam impudicitiam, quo te in æternum præcipitem trahat exitium. Ego „ verò ne in cauſâ tuæ ſalutis diſſimulâſſe fortaſſis arguar, ſecedo, mihi cum illâ „ nec conueſcēdum arbitratus. Abibat: immutata eſt totius cōuiuij facies. Verebātur plerique ne quid immanius Pipinus, ſui haud ſatis potens, in epiſcopi caput decerneret. At ille nihilominus ſe tenuit: miſſiſque proceribus, Lambertum ad colloquium reuocauit. Blandâ hic eum aggreſſus oratione; promiſſis ingentibus onerat, vt poſitâ adulterij exprobatione, ſuas cum Alpaide nuptias velit appellare legitimas; aut ſanè ſilētio diſsimulare. Contrà Lambertus dicendi facultate, quâ pollebat, ſuauiſsimâ dehortatur à flagitio. Rationibus vtriuſque proponendis, ſimul & refellendis temporis multum abierat, nec alteri cedebat alter. Malebant ambo mortem oppetere, quàm vel hic ſui muneris dignitatem prodere, vel ille veſanos amores relinquere. Erupit tandem in furorem libido hactenus cōpreſſa. Pipinus Chriſtiani principis oblitus, impotentem tyrannum induit; voceque concitatiore mandat epiſcopo, ni dignitatem velit, aut vitam, in certum diſcrimen mittere, Alpaidi coniugi ſuæ factam iniuriam expiet, quâ par eſt in principem ſuum veneratione: neúe palatio pedem priùs efferat, quàm ipſam ſalutâſſet, precatus fauſta omnia. Erexit hic animum apoſtolico robore inuictus antiſtes: Timenda mihi non eſt, quam pro Chriſtianâ caſtitatis coniugalis dignitate tuen lâ, mortem minaris. At tu, princeps, vide, quàm merito formidare debeas æternum, quò tua te libido rapit, interitum, ni maturè pedem referas. Dixerat: & intrepido vultu, animoque, palatio pedem effert, ac Legiam reuertitur, velut ad inſtructiſsimum armamentarium, in quo, ad proximam pugnam ſanctæ contemplationis indueret arma, & Theodardi fortitudinem ſibi proponeret ad imitationem.

[tuetur Pipinus:]

[neq; Lābertus cedit.]

Parte aliâ conſurgit ad parricidium Alpais. Quid enim impotentius hoc ſexu, ceu amores eius, ceu ambitionem attigeris? Vt inflammatum irâ Pipinum, & in epiſcopum dira omnia meditantem ſenſit, ne longiore morâ fortè reſideret impetus, rata tundendum eſſe candens ferrum, mittit mox ad fratrem Dodonem: tempus eſſe, dum ferueret irâ princeps, tam ſplendidum ad familiæ dignitatem coniugium ſtabiliendi: epiſcopum, vnicum eius aduerſarium impunè tolli poſſe. Quibus ſanè oleum flammæ inijciebatur. Nam Dodo cæde nepotum exacerbatus, à ſacrilegij perpetratione principis metu magis, quàm religione retinebatur. Quare hoc recreatus nuntio, ſe comparat ad facinus eâdem nocte audendum. Militem è palatio ſoror ſubmiſerat: ipſe, quos poteſt, omnes è vicino clientes euocat, familiamque armat vniuerſam. Quæ tanto facinori moliendo breuis nox fuiſſet, impietatis ardori longior viſa eſt. Legiam dum properant, eminus ecce proſpiciunt ingenti luce de cælo lapſâ ſplendere præſulis

XXXV.

[Inſtigat & fratrē Alpais.]

Digitized by Google

præſulis habitationem. Lucidiſſima crux erat, quæ ab infando parricidio perditiſſimos quoſque reuocare debuerat. At è cælo viam ad flagitium ſignari, impijs vocibus interpretabantur. Scripſere tamen alij, conſpicuam illis dumtaxat fuiſſe lucem illam, qui concepti facinoris ignari, ſolâ ſpe mercedis Dodonem ſequebantur; obſcurâ nube mediâ ceterorum oculis lucem eripiente. Martyrij gloria profectò ſplendidâ illâ cruce notari viſa eſt, quaſi vitæ huius tenebris per crucem aureâ lucem immortalitatis numquam occaſurâ mox depellendis. *Crux è cælo lucida ſupra domum Lãberti.*

Præſenſiſſe creditus eſt Lambertus, quandoquidem ſuauiſsimâ cum ſuperis communicatione noctem illam penè totam ſupra morem feſellit. Solebat enim, ait Nicolaus, modici ſomni quiete recreatus, poſt primam noctis vigiliam, ad orationem cum ſilentio ſolitarius exſurgere, atque incenſo caritatis ardore pro commiſſo ſibi grege, pro toto orbe Chriſtiano, ac potiſsimùm pro ijs, qui reip: gubernaculo dextram admouent, preces ad Deum fundere. Sanctis hiſcè mentis exercitationibus ad mediam noctem peruenerat Lambertus: familiam ſuam à ſomno excitatam ad nocturnas Dei laudes inuitat. Quas cùm magno pietatis ſenſu concinuiſſent, ad ſomnum ſanè reliqui redierunt. At epiſcopus quamquam ætate affectâ, vegetus tamen animo, non orationis contentione, non labore vigiliarum frangebatur. In diuinorum commentatione reliquum noctis agere conſtituit. Sub ipſum tamen crepuſculum, quo vires collabaſcentis corporis breui ſomno repararet ad diurnos labores, in lectulum ſe abijcit. *Totam noctem orat: inuitat ad matutinas præces familiam.*

XXXVI. Interim familiarium vnus nomine Baldoueus, cùm ab infenſo principe malum aliquod grande timeretur, circa præſulis domum excubabat: & ecce cælo iam albeſcente, aduentantes conſpicatur in dubiâ luce armatorum cuneos; trepidusque domum refugit, ac periculum ſodalibus nuntiat. Conſilij, omniſque auxilij inopes, ſtratis vix ſe proripuerant; adeſt Dodo cum ſceleris ſocijs, horrendoque clamore ſublato, cortis adiacentis clauſtra primùm reuellit, parique furore ipſas ædes aggreditur. Hoſtilium armorum fragore expergefactus præſul, ſui necdum ſatis compos, enſem corripit, iure, quod omnibus natura conceſsit, vim à ſe repulſurus. Verùm à primâ trepidatione ſibi redditus; vt primùm animum ſubijt, glorioſiorem futuram in eâ cauſæ honeſtate mortem, ferrum à ſe longiùs reiecit. Tum audito Petrum, & Andoletum nepotes ſuos domo proſilijſſe, hoſtemque arcere fortiter; ad ſe accerſit, & ſummâ orationis vehementiâ hortatur, vt quando eſſet occumbendum (quid enim aliud ſperare poſſent inermes, pauculi, aduerſus iſtam armatorum multitudinem?) moriendo certè vincerent. Nobilius eſſe bellandi genus, pro Dei cauſâ ſimul cum armis vitam ponere, triumphumque adeò conſequi æternum. Paradoxum id primùm iuuenibus viſum; quibus ætatis ardor, nobilitas gentis, nuperaque victoria proponebat arma. Ceſſere tandem patrui exemplo, vitam inuictâ fortitudine Chriſto reponentis. Prodeunt ergo foribus reſeratis binæ victimæ ſponte ſuâ æterno Numini conſecratæ: ſtatimque impio ſicariorum ferro immolantur. *Inuadẽtè Dodone. nepotes inducit vt mori malint.*

Dodoni fuit illa veluti velitatio. Qui geminâ hac cæde nequaquam contentus, quo mundo teſtaretur, arma ſe aliâ cauſâ ſumſiſſe, quàm vt nepotes ſuos vlciſceretur; furore amens cum ſuis in ædes penetrat. Obuium inermem clerum, epiſcopi familiam trucidat; paucis exceptis, quos in diuerſum abſtulit trepida fuga. Execrandam ſcelerati lictoris ſitim necdum ſedârat tantum fuſi ſanguinis; quòd vnus ille deeſſet, qui omnium maximè quærebatur epiſcopus. In ædem* 9. SS. martyrum Coſmæ, & Damiani ſe receperat, vbi & ſitus erat B. Theodardus: quorum memoriâ generoſiùs ſe daret in Chriſtianam hanc arenam intrepidus Dei athleta. Hic ante aram proſtratus, brachijs in crucis modum expanſis, Chriſto Deo vitam ſummo mentis ardore conſecrabat: quando ecce ſacrilegus *Ipſe obtrũcatur.*

miles,

miles, neſcio quâ cauſâ in ædis tectum euaſit: ibique feneſtram nactus, ſanctiſſimum præſulem Lambertum, eâ, quam diximus poſitione corporis in terram abiectum conſpicatus, conto tranſuerberat. Felicem animam æternâ martyrij laureâ donatam, cælis agonotheta Chriſtus recepit.

XXXVII. Perpetrato tam atroci facinore, non aliter, quàm partâ nobili victoriâ exultans, abit cum coniuratis Dodo. Sed pœnam diu non diſtulit vltrix Dei manus. Nefarius ſanctiſſimi martyris percuſſor eodem ipſo die, cùm montem Publicum à parricidio conſcenderet cum fratre, ageretque de prædâ diuidendâ, mox ortâ rixâ, manu ſuâ ipſe fratrem interemit, eiusque viciſſim dexterâ miſerè perijt. Ceteros nihilo felicior interitus perdidit, dum primus à commiſſo flagitio annus voluitur. Vel enim mutuis concidêre vulneribus; vel ſathanæ traditi, horrendum Diuinæ iuſtitiæ omnibus exhibuere monumentum. Et ne dubium eſſet, cuius ſceleris ea pœna eſſet; nec vllâ vi poterant ad pronuntiandum Lamberti nomen compelli; nec illud audiebant ſine incredibili tormento: tandemque inter ſummos cruciatus impuras animas exhalârunt. At Dodo totius impietatis autor poſt horrendos inteſtinorum dolores, ipſa infami putredine vitiata, ſimulque teterrimam animam euomuit. Cadauer, cum odorem nemo ferre poſſet, in Moſam attractum, maiorum ſuorum, atque adeò humanâ caruit ſepulturâ. Addit Nicolaus; *poſteritati ſuæ tanti facinoris iugem pœnam, & indeficiens vſque hodie dereliquiſſe opprobrium.* Nec quid iſta velint, ſatis capio. Conſtat tamen homines inhumanos, & crudeles appellari Dodones Aurotanos.

Percuſſores à Deo puniuntur:

& ipſe Dodo.

XXXVIII. Vbi tam triſtis ab impietate detonuit procella, recedente cum ſuis Dodone, collegerunt animum, qui diffugerât, glorioſi martyris familiares. Ædemque ſacram ingreſsi, ſanguine perfuſum, & exanime epiſcopi ſui corpus ante aram brachijs expanſis, vt diximus, compoſitum vt viderunt, in miſeram complorationem tam triſti ſpectaculo ſoluti ſunt. Sed metus non omnino pulſus lacrymis ſpatij non ſatis dedit. In tutum auehere placuit ſacrum Lamberti corpus. Vili obuolutum pallio, orto iam die, qui XV. erat ante kal. Octobres, ad Moſam eſferunt, nauiculaque impoſitum ſecundo amne Traiectum auehunt. Quid Petri, & Andoleti, cæterorumque, qui ceciderût, corporibus factum fuerit, nemo prodidit. In æde SS. Coſmæ & Damiani condita fuiſſe mihi perſuadeo, quandoquidem nulla item eorum fiat mentio ab illis, qui Legiam aduectum denuo ſancti Lamberti corpus ſcripſerunt. At iam inde ab olim SS. Petri, & Andoleti corpora Leodij conſtat aſſeruari, colique. Quo magis miror ceteros, quorum par in morte cauſa fuit, obſcuros in tenebris, & ſilentio latere. Sed apud Deum remuneratorem iuſtiſsimum nullæ tenebræ, qui nullum vnquam rectè factum relinquet inglorium.

Ceterùm vehebatur ſecundo Moſâ triſte funus. Præcucurrit fama, & in adiacentes agros ſparſa, miram ad vtrumque littus exciuit multitudinem, ſceleris atrocitatem deteſtantium, ſuamque deplorantium orbitatem. Vel nauim conſpexiſſe, ſolatio erat. Traiectenſibus nuntiatum ferunt ab angelo; qui ſupra Dei parentis ædem omnibus conſpicuus, digito ad Moſam intento, glorioſas inuicti martyris exuuias commoſtrârit. Eius hodie ſupereſſe monumentum, angeli ſignum in eiuſdem templi culmine, manu ad amnem protentâ. Naui ad vrbem appulſâ, vrbs tota ſedibus ſuis moueri viſa eſt, incredibili multitudine ad flumen concurrente, & acre paſtoris ſui deſiderium lacrymis, ſceleriſque execrationibus teſtante.

Traiectū deuehitur Lābertus,

Verùm en ſtatim neſcio quis ſuſurrus ſpargitur, indignationem Pipini metuendam, ſi è vicino acciperet tantis eum coli honoribus, quem è medio tolli iuſsiſſet. Animorum ardorem reſtinxit hic metus. Sepoſitâ, quæ apparabatur, funeris

multis miraculis ornatur.

funeris pompâ, in ignobilem, & ſuburbanam S. Petri ædem effertur; Aprique parentis ſui ſepulcro conditur. Sed qui deerat à mortalibus honor, ab immortali Deo cumulatiſsimè redditus eſt. Odor enim ſuauiſsimus, & qui facilè ſupra naturam eſſe crederetur, è ſacro corpore ſpirabat in circumfuſum aërem: portendebatque martyrem ſanctiſsimum; dum viueret, Chriſti bonum odorem, etiam vitâ functum ſuaueolenti virtutum euangelicarum exemplo quàm plurimos ad ſanctiora conſilia pellecturum. Sed vt ſcarabæum roſæ ſuauitas enecat; quandoquidem angelicâ quâdam caſtitate nituerat Lambertus, fortiſsimeque pro illâ tuendâ mortem oppetierat, factum eſt, vt cùm ad oſculandos demortui pedes plurima turba conflueret, ſi quod ſe ſcortum inter ceteros ingereret, occultâ quâdam vi, proculdubio diuinâ, non aliter quàm turbine quodam repelleretur. Pluribus alijs miraculis claruiſſe fertur. Verùm hoc eo mirabilius, quo ſæpius repetitum eſt. Gratiſsimus angelicarum mentium concentus non ſemel S. martyris celebrâſſe funus auditus eſt ex eâdem æde principis apoſtolorum: ipſiusque adeò Lamberti vox percipi viſa eſt ab ijs, qui viuentem ſæpius audierant. Sed hoc eminus. Si porrò clariùs audiendi, inſpiciendiúe cupidior aliquis acceſsiſſet, hoc magis euaneſcentem ſentiebat vocem, quo propiùs adiret. Ea fuit S. Lamberti beata mors, poſtquam eccleſiam Tungrenſem adminiſtrâſſet annos XL. vnum porro & ſexaginta vixiſſet.

Succeſſorem interim deſignauit ipſe Deus, prodigio ſanè mirando: ſi quidem habendam fidem putamus anonymo ſcriptori, quem ſequi ducem non dubitauit ante annum milleſimum centeſimum vigeſimum Nicolaus, poſteaque Ægidius. Erutum nuper bibliothecâ Carthuſiæ Leod: & Rubræ-Vallis in Brabantiâ, primùm in lucem edidit Ioannes Roberti è Societate Iesv. Eâdem ipſâ horâ, quâ Legiæ nobili morte vincebat inuictus athleta Lambertus, Romæ Sergius pontifex maximus, poſt preces nocturnas cùm breui quieti ſe reddidiſſet, adſtantem videre ſibi viſus eſt per ſomnum, audireque angelum de glorioſâ Lamberti victoriâ nuntiantem, Deique nomine præcipientem, vt Tungrenſis eccleſiæ pedum, quod attuliſſet, Huberto traderet hoc mane ad apoſtolorum limina ſupplicatum venienti. Excuſſerat ſomnum Sergius, dubitabatque de viſi veritate. Sed omnem abſterſit dubitationem reuera poſitum in conſpectu pedum. Dei iuſſa facturus pontifex, cum in templi veſtibulo Hubertum deprehendiſſet, (non longo antè tempore, præceptoris ſui conſilio, Romanum iter ad apoſtolos ſuſceperat) epiſcopumque vellet conſecrare: ac totis viribus ille pro ſuâ modeſtiâ reniteretur, cumulantur ecce prodigia. Nam Legiâ, vbi cæſus fuerat S. Antiſtes, eius omnia pontificiæ dignitatis inſignia mox angeli detulere, & in omnium oculis Hubertum induerunt. Stola deerat. Eam candenti ſerico, auroque contextam ad Hubertum tranſmiſit per angelum Dei parens, eccleſiæ Tungrenſis præſes ab antiquo benigniſsima. Hæc illa eſt ſtola, per quam tot prodigia perſeuerant in noſtram ætatem.

XXXIX. Prior pars vitæ S. Huberti. & Sur. 3. Nou.

Angelo iubente,

& inſignia deferente

Hvbertvs conſecratur Romæ:

Huberti inaugurationi cùm cælum ipſum ſuffragari iam ſatis conſtaret; eum diutius reluctari non auſum conſecrauit pontifex. Conſecratus dum rem ſacram facit, ecce conſpicuus omnibus apoſtolorum princeps clauem auream illi in manus tradit pontificiæ poteſtatis ſymbolum; ſimulque vim curandi lunaticos, ac rabioſos confert. Hæc Romæ peracta ſunt verùm interea, dum Tungros redit Hubertus, ne iſthic Lamberto ſucceſſor deſignaretur ab horum omnium ignaris, ſub ipſum Lamberti funus, quod in baſilicâ Virginis Matris Traiecti celebrabatur, è cælo miſſa vox palam nuntiauit Romæ ſucceſſorem Lamberti creatum Hubertum, ipſius æternæ prouidentiæ nutu, ac voluntate. Hæc autor ille: quæ quamquam propter tot rerum admirabilitatem, vix fidem mereri videantur,

idque Traiecti diuinitus nuntiatur.

tur, maximè cùm antiquorum nonnulli non meminerint; nihilominus omnino reiicienda non ſunt, quandoquidem à viris fidelibus edita cenſeat Nicolaus, & in manibus omnium fuiſſe ſuâ ætate teſtetur: & verò principium aliquod ſtatuendum eſt vel ſtolæ, vel clauis illius ſanctæ. Igitur vox illa cælo Traiecti audita hoc effecit, vt de comitijs omnis cogitatio ſeponeretur; eximiaque Huberti expectatione tenerentur omnium animi.

XL. An. 697. Traiectū redit Hubertus.

Qui impetrato, quamprimum potuit, à pontifice commeatu, Traiectum vt rediit, ſuſceptus eſt mirâ omnium gratulatione. Sed & inſigni ſtudio contendit ipſe, proximâ virtutum imitatione cariſsimum præceptorem ſuum Lambertum exprimere, & quoad fas erat, gregi ſuo reſtituere. Cuius deſiderium hoc ſanè magis in dies accendebatur, quo pluribus clareſcebat miraculis, non Traiecti, vbi corpus ſuum inſtar depoſiti crediditſe videbatur; ſed Legiæ potiùs, quam

Legiæ miraculis clareſcit Lābertus

ſanguine ſuo moriens conſecrârat. Sacrarium, in quo martyrij lauream adeptus erat, plurimâ luce diuinitus ſæpè collucebat; eiusque admiratio populi concurrentis prouocabat religionem. Auxit etiam venerationem, quod ſubiicio. Clam è loco ſacro ſurripuerat mulier quædam ibi fortè fortunâ relictum S. martyris pectinem, nec in vſus profanos abuti dubitauit; etiam poſtquam ſemel, ac iterum per quietem è cælo monitus fuiſſet eius vir Theoduinus reſtituendum eſſe, ac inter ſacra reponendum. Tertiò denique, quòd parere coniugem non compuliſſet, inflictum reapſe vulnus reliquâ vitâ inſanabile. Statimque, ne grauiùs quid eueniret, loco ſacro pectinem reſtituit. Præſidium nihilominus, ac opem ex eodem loco quærendam binos cæcos edocuit S. præſul. Sacras ibi excubias agere Baldigiſlus, Raginfridus locum emundare iuſſus, dum ad obtemperandum vterque ſe comparat, lucis vſurâ donatus eſt. Indigenæ erant ambo: ſed magnam aduenarum frequentiam exciuit ſparſa ſermonibus in omnem latè vicinam illa S. martyris beneficentia.

Oda viſum accipit, *Molan:* 27 *Nou.*

In primis adfuit Oda nobilis virgo: rege Scotorum natam ferunt, inquit Molanus; Taxandram fuiſſe, canit eccleſia Leodienſis. Hoc conſtat: famâ miraculorum euocatam, cùm in itinere eſſet, imminentemque Legiæ montem attigiſſet, videndi facultatem ſubitò recepiſſe; viæque reliquum ſperato iam beneficio potitam peregiſſe, quo benefico martyri gratias referret. Ædem poſtea poſuit, vbi videndi vim receperat, S. Walburgis memoriæ conſecratam. Toti monti nomen in hoc tempus ex eo relictum: quamquam antè noſtram ætatem euerſum prorſus iacuerit templum illud, vt nec locus ſatis notus eſſet. Reſtaurauit denique nuper ære ſuo Petrus Steuartius ad S. Lamberti canonicus; curiamque eſſe conſtituit, ingenti ſuburbanorum commodo: adiunxit & Parthenonem diſciplinæ religioſæ obſeruantiâ inſignem. Oda porrò clariori quâdam luce diuinitus

ſanctè viuit

perfuſa, Chriſto caſtitatem vouit: & quo parentis reclamantis, ſollicitantisque ad nuptias importunitatem declinaret, in Taxandriam ignota diuertit, & ſuâ ſanctitate Rhodenſem agrum nobilitauit. Vbi denique beatam vitam clauſit ſub annum ſeptingenteſimum decimum tertium. Cumque miraculis ingenti fre-

& moritur

quentiâ perpetratis celebraretur, Rhodenſem agrum eius honori deuouit matrona quædam nobilis: hodieque ſupereſt canonicorum collegium. At ipſa ſancta virgo Oda, Molano teſte, educta eſt è tellure per Othertum epiſcopum Leodienſem anno milleſimo centeſimo tertio. Addit idem ſcriptor, appingi ſolitam eius imagini picam, quod picæ ſuâ garrulâ loquacitate eam prodiderint, dum in Wertenſi ſiluâ latens contemplationi vacaret: ac tum Rhodam veniſſe.

Legiam redeo ad Lambertum: cuius gloriam non parum propagauit Oda receptis oculis. Illuſtrius erat miraculum in nobili virgine: miramque aduerſus ſanctiſsimum martyrem accendit populi religionem. Et Lambertus ſe vinci

minimè

Google

minimè paſſus, plura quotidie, nobilioraque perpetrabat miracula. Quàm prodigijs, & religione clareſcebat Legia, tam incolarum numero, opibusque, vt ferè fit, creſcebat. Et quando prioris ædis anguſtiæ confluentem multitudinem non capiebant, nouam moliri cœperunt ſpatijs ampliorem. Tota creſcentis molis gloria Numinis prouidentiæ debetur; quâ ſenſim complebatur S. Monulfi vaticinium; vt qui miraculis locus celebrabatur, nobilitaretur præterea ſacro martyris corpore, qui ibidem nobilem pugnauerat pugnam: atque ex eo paulatim vrbs creſceret in totius gentis caput. Glorioſa profectò incunabula, quæ non in mortalis alicuius, ſed ipſius æterni Numinis conſilium, certamque voluntatem, ac religioſum ſacrorum cultum referantur.

NOTATIONES.

Anno 658. VII. Circumfertur. Etſi honor ille ſanctis deferri ſolitus ſit, nullum tamen alium decretum inuenio Pipino, aut nutrici S. Gertrudis; imò nec ipſi Idubergæ. Atque teſtatur Molanus 8. Maij, vidiſſe ſe Niuellis eius vitam in nouem lectiones diſtributam, eo planè modò, quo ſolent res à ſanctis geſtæ ab eccleſiâ in eorum officio legi; ſed nullam ſupereſſe memoriam, earum aliquando lectionum quempiam vſum fuiſſe. 1

Anno 659. X. Arnulfi Metensis. Matrimonio coniuncti ſunt Anſegiſus Arnulfi filius, & Beggha Pipini filia. Neque vſquam inueni Landradam ex hoc coniugio natam eſſe. Nulla eſt eius mentio in vita S. Begghæ: nulla apud Stephanum in S. Modoaldo; quamquam ſtirpis illius propagines non paucis diſquirat, & recenſeat. Neque verò alios Arnulfi, Pipinique liberos thoro iunctos fuiſſe apud vllum ſcriptorem deprehendo, è quibus oriri potuerit Landrada. Eam tamen principum illorum neptem non fuiſſe, nullum mihi eſt argumentum, quo euincam. Suam igitur autoribus illis fidem relinquo. Sed non æquè diſſimulare poſſum commentum illud ſanè ridiculum, quo video nonnullos poſterioris æui ſcriptores aſtruere, Anſegiſum illum Arnulfi filium marchionem fuiſſe ſacri Romani imperij, dignitate illâ iam inde à tritauo ad ſe tranſmiſſâ. Non meminerunt nimirum, qui id ſcribunt, nullum fuiſſe Romanum Occidentis imperium poſt annum 475. neque id, quod hodie eſt, ſurrexiſſe ante annum 800. At Antuerpiam non fuiſſe imperij Romani marchionatum ante annum 475. certum eſt; quandoquidem neque priſcis imperatoribus nota fuerit ea marchionis dignitas; neque fuerit vnquam Antuerpia veteris illius imperij limes; quæ erat marchiæ ſignificatio. Conſtitutus ergo fuerit ille marchionatus poſt reſtauratum à Carolo Magno imperium, quando iam erant in vſu voces illæ barbaræ: neque ſtatim initio: quia quamdiu Carolus, eiusque filius Ludouicus Pius vixerunt, nequijt Antuerpia limes eſſe imperij, quod Gallias omnes, & Germaniam complectebatur. Sed quando denique poſt Ludouici mortem (& fortaſſe multis pòſt annis) Scaldis imperio limes deſcriptus eſt, tum cœpit Antuerpia eſſe marchia, ſiue limes imperij. 2

Anno 664. XI. Efflavit animam. Mendum irrepſiſſe neceſſe eſt in notam anni, quo dicitur diem obijſſe. Wilfetrudem enim annos iam vicenos natam reliquit moriens, quam propè ab incunabilis in cœnobio ſuo educauerat. Id condidit ſecundo anno poſt patris mortem. Viuere porrò hic deſijt anno quarto & decimo poſtquam propoſitas à rege nuptias filia reiecerat. Quis verò putet nuptias virgini oblatas, aut ab eadem repudiatas ante annum ætatis duodeci- 3

 mum?

mum? Ex quibus equidem conficio, proximè quinquageſimum vitæ annum attigiſſe: falſumque adeò eſſe ipſam viuere deſiiſſe anno triceſimo tertio.

4 ANNO 674. XVII. EBROINI TYRANNIDEM. Quamdiu tenuit hæc, monaſterio Stabulenſi tenere ſe debuit Lambertus. Ex quo confictum exiſtimo, quod edidit nuper diploma Miræus, in Origin: c. 20. Compendij datum, & Lamberti Tungrenſis epiſcopi ſyngrapho munitum, quo Vindicianus Cameracenſis,& Atrebatenſis epiſcopus probat autoritate pontificiâ donationes à Theodorico rege factas Nobiliaco S. Vedaſti monaſterio. Nam præter id, quod antiſtitum plerique, qui ſubſcripſiſſe dicuntur, multis antè annis mortui ſunt: quod ipſum Miræum non fugit: certum eſt Ebroinum, qui ſede ſuâ Lambertum exegerat, è medio non eſſe ſublatum ante 8. Theodorici regis annum. Quis verò credat auſum, aut permiſſum ipſo viuente Lambertum cum ceteris epiſcopis in eum ſe Francorum conuentum dare, & epiſcopali autoritate ſubſcribere diplomati, quod datum fuit Theodorici regis anno 7. indictione 2.?

5 ANNO 675. XVII. VTRVMQVE REGNVM. Diuiſam fuiſſe quadrifariam à Clodouæo magno Francorum monarchiam, ſuprà narrauimus. Quæ cùm tantâ viciſsitudine ad tria, duoque capita, tum ad vnum redierit, ac rurſum ad quatuor, & deinde ad pauciora: mirâ Dei profectò fuit in eius conſeruatione prouidentia, ne in nouas quotidie portiones diſcerpta, tandem interiret. Regnantibus Merouingis ita factum eſt: vniuerſumque totius gentis imperium ad Carolinos reges deuenit. Qui cùm plurimis victorijs felicisſimè illud amplificâſſent, rurſum tamen ita diuiſerunt, vt nunquam deinde coaluerint partes. Quam Capetij portionem tenuerunt, (ea Francorum regum tertia ſtirps eſt in hunc diem ſuperſtes) illam deinceps diuidi nullo pacto paſsi ſunt; vi legis Salicæ, inquiunt. Illam ergo, ſaltem quæ ad hoc caput pertinet, Capetijs antiquiorem non eſſe, certum videtur; quandoquidem neque Merouingi reges, neque Carolini eiuſcemodi diuiſionibus, quando ſic occaſio tulit, abſtinuerint: & id populi non modò non impedierint, ſed etiam fieri plerumque flagitârint. Ceterùm quod ad inſtitutum meum magis attinet, duplex erat hoc anno regnum, Francorum, & Auſtraſiorum. Horum reges, cùm Auſtraſiæ pars fuerit hæc diœceſis, hîc lectori dare viſum eſt; vt vno velut oculo videatur, qui Tungris iura, legesque dederint. Adiungo & reliquæ Franciæ reges quia ſeiungi non potuerunt. Illorum igitur ea ſeries eſt.

STEMMA REGVM AVSTRASIÆ
& ex occaſione (cum aliter clarè fieri non poſſit) reliquorum Franciæ regnorum

quæ quidem ante Clodouæum diuiſa non videtur,
Primus imperâſſe fertur Faramundus
tum Clodio Crinitus cui
ſucceſſit Mæroueus
à quo dicti reges Merouingi,
ac deniqúe Childericus.

Clodouæus

Clodouæus V. rex Francorum, primus Chriſtianorum ſacris initiatus, moritur anno regni 30.

Theodoricus rex Mediomatricum ſiue Auſtraſiæ. | *Childebertus rex Pariſiorum.* | *Clodomirus rex Aureliæ.* | *Clotharius rex Sueſſionum*

516 *Circa hunc annum Dani regnum Theodorici ad mare populantur: ſed repelluntur cæſo eorum rege Chochilaico.*

524 *Clodomirus à Burgundionibus occiditur. Succedunt filij Theobaldus, Gũtarus, & Clodoaldus.*

526 *Clotharius in vltionẽ cædis fraternæ Burgundiam occupat.*

529 *Theodoricus contra Thuringos pugnat, & Radegundem capit.*

532 *Nepotes ſuos Theobaldum, & Guntarum ſuâ manu Clotharius occidit. Clodoaldus monaſticen profitetur. Eorum regnum inter ſe diuidunt Childebertus, & Clotharius.*

534 *Theodoricus obit. ſuccedit filius Theodobertus*

542 *Theodobertus in Italiam mouet. initio proſperè: mox peſtilentiâ aëris redire cogitur*

547 *Theodobertus obit. ſuccedit filius Theodoualdus.*

554 *Theodoualdus obit.* | *Clotharius regnum Theodoualdi occupat.*

560 *Childebertus moritur.* | *Clotharius monarchiã Francorum obtinet.*

561 Clotharius obit.

562 Sigebertus fil: rex Auſtraſiæ | Haribertus fil: rex Pariſiorum | Gũtramus fil: rex Burgundionum. | Chilpericus fil: rex Sueſſionũ.

563 Hunni Gallias inuadunt. Sed à Sigeberto fugantur, & pacem per legatos faciunt. Chilpericus interim Sigeberti abſentis regnũ inuadit. Sed Sigebertus rediẽs Sueſſionem occupat, Theodobertũ Chilperici filium capit. annũ totũ detinet. pòſt pace factâ reddit.

565 Circa hunc annum Sigebertus Brunichildem Hiſpanam in vxorem accipit

569 Haribertus rex moritur | Chilpericus regnum Pariſiorum obtinet

575 Sigebertus contra Chilpericum fratrem mouet. Cæſo nepote ſuo Theodoberto, Chilpericum fugat Tornacum. Dum inſequitur, gladio confoditur dolo Fredegundis.

Childebertus patri ſuccedit

581 Pax inter Chilpericum & Childebertum Reges ſtabilita eſt.

584 Chilpericus cultro occiditur. ſuccedit fil: Lotharius

594 Childebertus Guntumo ſuccedit. | Guntramus obit.

596 Childericus obit. ſuccedit fil: Theodobertus. | Childeberto ſuccedit fil: Theodoricus

612 Theodoricus Theodobertum fratrem apud Tullum vincit, & fugat Coloniam. Traſitâ Arduennâ rurſum apud Tolbiacum ſuperat, Coloniam cepit, & toti Auſtraſiæ dominatur

Theodoricus

Theodoricus Ducatum Dentelini recuperare moliens, Lotharium bello petit. Metis profluuio ventris perit. Clotharius conſilio Arnulfi & Pipini regnum eius obtinet, cæſis eius filijs, & auiâ Brunechilde 613

Lotharius Dagobertũ filium inſtituit regem Auſtraſiæ Septentrionalis. Florebant tunc in Auſtriâ S: Arnulfus epiſ. Met: & Pipinus de Landis, directores Dagoberti 62[illegible]

Dagobertus Gomatrudem vxorem ducit & fit rex totius Auſtraſiæ. 626

Lotharius obit 628

Lothario Patri ſuccedit Dagobertus 628

Heribertus fil: ſuccedit in Waſconiâ cõcedente fratre

Dagobertus è Ragintruda gignit Sigebertum, qui 40. dierum baptizatur à S. Amando, & reſpondet Amen. 636

Sigebertus à patre Dagoberto conſtituitur rex Auſtraſiæ 639

Pipinus de Landis à morte Dagoberti venit ad Sigebertum, & cum S: Chuniberto epiſc: Col: amicitiâ iunctus eſt in bonum Sigeberti

Dagobertus obit. Succedit fil: Clodouæus in reliqua Francia 644

Pipinus de Landis obit. ſuccedit Grimoaldus fil: 645

Sigebertus obit. Dagobertum eius filium paruulum attondet Grimoaldus, & Childebertum fil: ſuum regem facere conatur 654

Grimoaldum Pariſijs morte amarâ occidit Clodoueus, & Childericum fil: ſuum præficit Auſtraſiæ 655

Clodouæus obit. Clotharius fil: ſuccedit 660

664 *Clothario fratri ſuccedit Theodoricus. Sed propter Ebroini inſolentiam & ipſe, & Ebroinus in monachum attondetur. Subſtituitur Childericus Auſtraſiæ rex eius frater.*

Clotharius obit.

667 *Childericus occiditur: ſuccedit Theodoricus frater. Ebroinus Luxouio egreditur, & armis Auſtraſiorum Theodoricum ſuperat*

663 *Ebroinus cum Theodorico in gratiam redit. fit maior palatij.*

Nulla deinceps, vel vmbratilis dumtaxat regum fuit in vtroque regno poteſtas. Rerum ſumma per Auſtraſiam penes Wlfoaldum fuit. Quis ille fuerit, quibus opibus ad principatum venerit, quos reliquerit liberos, non proditur.
674 Cum ſub annum 74. diem obijſſet: ſucceſſere Mardoïnus ſiue Martinus, & Pipinus Craſſus Anſigiſi filius. Armantur ambo aduerſus Ebroinum, qui tamen Auſtraſiorũ armis vicerat; vincuntur: cæditur etiam Mardoïnus. Sed refugit in Auſtraſiam Pipinus. Qui quo poſtea modo ad ſummum totius Franciæ principa-
675 tum peruenerit, habebit lector è noſtrâ hiſtoriâ. Theodorici porrò regis, & quotquot poſtea ſecuti ſunt ex eâdem ſtirpe, vel regni annos, aut ſucceſſiones hic recenſere operæ pretium non duxi. Laruæ fuerunt, non reges: ideo nec memoriam merentur.

6 XIX. Pontifex Maximvs. Hunc fuiſſe ait Molanus Honorium. Verùm id ſtare non poteſt, quandoquidem diem obierit Honorius anno ſæculi huius triceſimo octauo; quo de Stabuleto condendo needum erat cogitatum: vbi tamen Monaſticæ tirociniũ poſuit Babolenus, & B. Remaclo ſuffectus eſt abbas non ante annum 75.

7 Anno 694. XXXII. Ab hoc genvs traxit. Diœceſeos huius non leue decus eſt, ortam eſſe ex illâ tantam familiam. Cuius etſi caput alterum, videlicet S. Arnulfum ad nos pertrahere non poſſim; alterum tamen omnino noſtrum eſt. Pipinus enim ille ſenior ſi iure Landanus dicitur, quis neſciat Landam ad Tungrenſem diœceſim pertinuiſſe? Quæ Gertrudis, & Beggha Pipini filiæ cœnobia condiderunt in paternæ hereditatis ſolo, ad hanc eccleſiam ſpectâſſe narrauimus. Et Pipinus alter prioris è filiâ Begghâ nepos Iupiliæ commorari ſolitus eſt, in patriâ nimirum; etiam poſtquam totius Franciæ maior domus effectus eſt. Non igitur ab inſtituto meo credidi alienum; ſaltem hic in notationibus, auguſtæ illius gentis ſtemma producere, repetitum à duobus capitibus SS. Arnulfo & Pipino: nam præter ealiginem, vltrà nihil inuenio. Scio Pipini genus reduci à quibuſdam ad Clodionem Crinitum regem Francorum: ſed ex antiquis ſcriptoribus nemo confirmat. Vnus (quem quidem viderim) Sigebertus Gemblacenſis patrem eius facit quemdam Carolum Magnum. Arnulfum verò melioris notæ ſcriptores à Pithoeo editi referunt ad Clotharium regem Francorum: cuius filiam Blitildem duxerit Ausbertus vir inter Francos nobilis, atque ex eâ ſuſceperit Arnaldum: Arnaldus verò genuerit Arnulfum. Quod profectò mihi non facilè perſuadebitur, quando decem annis antè quàm Dagoberto committeret Auſtraſiam Clotharius, Pipini & Arnulfi conſilijs iam tum vtebatur. Pronepotem ab auo quis credat à conſilijs eſſe potuiſſe? Altioribus igitur, & incertis relictis, ſtemma hoc accipe.

5. Arnulfus

S. Arnulſus, qui poſt coniugium Metenſis epiſcopus fuit.
S. Pipinus ſenior vxorem habuit S. Ittam ſeu Idubergam gente Aquitanam, & S. Modoaldi ſororem.

Anſigiſus, cui fuit vxor — S. Beggha. *S. Gertrudis.* *Grimoaldus.*

Pipinus iunior cui vxor Plectrudis. *pellex Alpais, propter quam cæſus eſt S. Lãbertus.* *Childebertus.*

Grimoaldus maior domus Franciæ. *Drogo dux Campanienſium.* *Carolus Martellus.*

Theudoaldus. *Pipinus Nanus rex Francorum.* *Carolomanus factus monachus.*

Carolus Magnus rex & imperator. *Carolomannus.*

Ludouicus Pius.

Ludouicus rex Germaniæ. *Lotharius imp: rex Italiæ, Burgundiæ, & Auſtraſiæ, quæ ab illo Lotharingia dici cœpta. Monachus Prumij factus eſt.* *Carolus Caluus rex Franciæ & imp: poſt Ludouicum nepotem*

Ludouicus imp: rex Italiæ. *Lotharius rex Auſtraſiæ* *Carolus rex Prouinciæ.* *Ludouicus Balbus imp: & rex Franciæ*

Ludouicus rex Germaniæ. *Carolomannus rex Bauariæ & Italiæ: imp: poſt Carolum Caluum.* *Carolus Craſſus imp: poſt Carolom:* *Ludouicus Rex Franciæ,* *Carolomannus rex Franciæ.* *Carolus ſimplex rex Franciæ*

Arnulfus dux Carinthiæ, deinde Bauariæ, tandem imp: poſt Carolum Craſſum *Ludouicus Nihilus rex Franciæ.* *Ludouicus Vltramarinus rex Franciæ.*

Lotharius rex Franciæ.

Ludouicus imp: *Arnulfus Malus dux Bauariæ* *Zeuentiboldus rex Lotharingiæ.* *Ludouicus rex Franciæ.* *Carolus cum filijs ad regnum non admiſſus, excludente Hugone Capeto.*

Anno 696. XXXIII. Dvos Lamberti nepotes. Video eſſe qui opinentur, facinoris huius conſcios non fuiſſe Lamberti nepotes: quòd eos in familiâ ſuâ paſſurus non fuiſſe videatur ſanctus epiſcopus, ne factam cædem vel ſic probaret. Sed quando conſtat cæſos aduerſarios ab eius familiaribus, vt quidem Godeſchalcus teſtatur, & paſſim alij; neque domo pulſos à Lamberto quiſquam prodat; crediderim equidem, & mecum diſertè faciunt Renerus & Sigebertus, facti duces fuiſſe epiſcopi nepotes, Cuius quamquam autor non fuerit Lambertus, nec tamen vllum ex eo ſibi probrum timuit, cùm manifeſta eſſet Dodonianorum tyrannis, quam ferro retundendam dudum omnes clamitarent. 8

XXXVI. In

9 XXXVI. In aedem SS. Martyrvm. Godeſchalcus martyrij locum appellat oratorium,& locum ſanctiſsimæ Trinitatis inuocatione conſecratum. Nicolaus eodem modo loquitur & S. præſulem ante altare SS. martyrum Coſmæ & Damiani cæſum affirmat. Quos equidem ſecutus ſum, quamquam alius vel domi tantùm cæſum, vel in cubiculo dicat. At prius magis conſentaneum eſt famæ per maiores in hanc ætatem tranſmiſſæ. Hodieque in veteri choro, qui martyrij locus eſt, altare viſitur, ante quod ſacra victima Lambertus procubuit. Ac denique quotannis ipſa Leodienſis eccleſia feſto S. martyris die canit in æde SS. martyrum palmam obtinuiſſe Lambertum. Pictoribus tamen nequaquam aſſentior, qui ſacris operantem interfici pingunt. Veterum nemo vnus id prodidit. Et verò quis credat epiſcopum iam iam à ſomno excitatum, in eo temporis articulo, quo mortem videbat oculis, ad ſacrum faciendum ſe conuertiſſe?

HISTO-

HISTORIARVM ECCLESIÆ LEODIENSIS

LIBER QVINTVS.

An 697. ad 706. I.

CIVITATIS Leodienſis fundamenta velut altè iam effoſſa dixi mus. Reliquam molem, quæ ſequentibus aliquot ætatibus ad eam, quam hodie videmus, exſurgeret amplitudinem, ſuperſtruere Hubertus aggreditur. Ipſum ſacroſanctum inuicti martyris Lamberti corpus, ceu primum lapidem immittendum cenſuit, vt quo nihil occurreret firmius ſuſtinendæ, cuicumque magnitudini. Illud ergo Legiam Traiecto reuehere conſtituit. Et verò mentis æternæ conſilium eſſe, ac decretum, compluribus hominibus præcipuâ quâdam ſanctitate eximijs è cælo nuntiabatur. Ipſeque adeò Hubertus idem frequenter diuinitus acceperat. Acquieuit igitur eo faciliùs, quo pluribus miraculis toti mundo teſtatum erat S. Lamberto curæ eſſe Legiam præ Traiecto, vbi miri nihil perpetrabat, quamquam pretioſo corporis ſui pignore teneretur. Neque verò tanti momenti videbatur ijs temporibus ſacri alicuius corporis tranſuectio, quando pro arbitrio paſſim ab epiſcopis vſurpabatur. Nimirum mente quidpiam altius agitabat Hubertus; quod non niſi maturo perfici conſilio par erat. Vnà cum ſacroſancto venerandi præceptoris ſui corpore, cathedram epiſcopalem Legiam transferre cogitabat.

Corpus S. Lāberti Leodium reuehere Hubertus cogitat,

& epiſcopatus cathedram.

Quæ permouerint rationes, non conſtat: nec enim è cælo præceptum fuiſſe quiſquam prodidit. Mihi coniectura hæc eſt; non equidem, vt arbitror, improbabilis. Parum è dignitate Tungrenſis eccleſiæ videbatur, epiſcopos iam inde à Tungris dirutis, nullâ certâ ſede viuere: quam nec Traiecti ſtatuere placebat; ne fortaſſis, quod aliàs notaui, comites, aut præfecti regij inermem præſulum autoritatem impotentiâ ſuâ conuellerent. Cuius certè metu nonnulli tum temporis inter Francos epiſcopi iure ciuili, æquè ac ſacro ciuitates ſuas, pijſſimorum regum beneficio regebant. Idemque poſtea religiosè conſtat obſeruatum eſſe in condendis per Germaniam eccleſijs. Exſurgebat autem Legia non modico auctu, ad maiora, vt ſpes erat. Quam opinantur etiam plerique iam tum eccleſiæ Tungrenſis prædium fuiſſe: vt ſuus fuit dicendi locus, eritque poſtea. Certum ergo hanc ſibi, poſteriſque ſedem à Deo deſignatam credidit Hubertus, quam anteceſſores duo, ſimulque martyres, ſepulcro alter, alter etiam ſanguine ſuo conſecrâſſet. Ibi eccleſiam, nemine obturbante, fruituram omni iure ſuo, autoritateue. Verum altioris ſubſellij decreto res ſancienda fuit.

An. 707. Probat pontifex.

Ioannem ſeptimum * ſummum ſacrorum Chriſtianorũ principem conſuluit. Totam cauſam ille epiſcoporum ſynodo cognoſcendam permiſit, vt quod ex huius eccleſiæ bono cenſuiſſent, fixum id eſſet, ratumque. Sed mox viuere deſijt XV. kal. Nouemb. anni ſeptingenteſimi ſeptimi. Fretus tamen eius autoritate Hubertus Synodum coëgit epiſcoporum triginta. Cenſueruntque ventilatâ cauſâ, è re futurum eccleſiæ, vt Tungrenſis epiſcopus, adhuc veluti vagus, & incerto lare, ſedem Legiæ ſtatueret. Quo denique decreto lætior Hubertus, totum animum conuertit ad ea comparanda, quæ pompam facerent religione maximè venerandam.

An. 708.

An 709.

Annus agebatur poſt ſeptingenteſimum nonus, quando rem aggreditur Hu-

bertus, inuitatis è vicino præſulibus. P. Ioannes Roberti noſter ait à Claudio Pratano iuriſconſulto Atrebatenſi erutum ex antiquis codicibus manu exaratis, adfuiſſe antiſtites Annonem Colonienſem, Robertum Rhemenſem, Vindicianum Atrebatenſem, Garulfum Tornacenſem, Berkembodum Morinenſem, Dominicum Ambianenſem, & Willibrordum Vltraiectenſem. Adiunxit Waſſeburgius Agrebertum Virdunenſem: qui eccleſiæ ſuæ Leodienſem naſcentem amicitiâ, ſocietateque adſtrinxit. Frequenti igitur clero, populoque Traiectenſi, ſtructis ſupplicantium ritu ordinibus, procedit Hubertus ad D. Petri vnà cum venerabili illo tot antiſtitum choro. Vbi è genibus preces ad Deum præmittit primùm, quod bene verteret reipub: Chriſtianæ: tum glorioſi martyris Lamberti ſepulcrum iubet aperiri. Vix patuerat; odor ecce gratiſſimus exhalat, totoque ſparſus templo, miram animis omnium affundit ſuauitatem. Cùm retectum eſſet velis ſublatis ſacrum corpus, nouâ perculit vniuerſos admiratione. Integrum enim erat, & ab omni putredinis vitio intactum. Integritas ea fuit caſtimoniæ, quam quoad vixit, coluerat intaminatam; & pro eius nitore coniugali tuendo mortem oppetierat. Vili pallio inuolutæ fuerant tam nobiles inuicti martyris exuuiæ. Sepoſuit illud ad venerationem Hubertus, & annulo obſignauit. Quamque parauerat pretioſiorem, & tanto dignam triumpho veſtem iniecit. Efferebatur ſacrum corpus, eximiâ ordinum omnium religione: ſymbolam contulere genij cæleſtes; quorum quidem ſuauiſſimum concentum à ſe auditum nonnulli fide digni teſtes ſanctè affirmârunt. Quæ ceteris incredibilem lætitiam, Traiectenſibus certè acrem dolorem relinquebat nobilis pompa. Quam quo plura mira celebrarent, eo maiorem intelligebant ipſi ſuam iacturam, & ſine ſolatio deflebant. Quamquam enim Seruatium, aliosque tot ſanctos antiſtites haberent, quorum ſe foueri præſidio gauderent, & gloriarentur: ſuâ tamen vrbe Lambertum efferri grauiſſimè ferebant, quòd toto iam ſæculo nullus epiſcoporum apud eos ſepulcrum delegiſſet. Qui iam poſtliminio vrbem ornaturus ſacri ſui corporis depoſito ſperabatur; qui præſidio defenſurus (quid enim opis ab illo non debebat exſpectari, quem apud Deum gratiâ tantùm pollere, perpetrata Legiæ tot miracula quotidie teſtarentur?) ecce aſportabatur. Leuius nimirum erat nunquàm poſſediſſe, quàm poſſeſſo ſpoliari. Et paupertatem nonnè faciliùs ferunt, qui in paupertate nati ſunt, quàm qui opibus abundârunt? Grauior eſt poſt diuitias inopia, poſt ſerenum tempeſtas, morbus poſt valetudinem. Grauiſſimum erat denique nobilem illam ſanctiſſimi epiſcopij cathedram, quam apud ſe ſperauerant in æuum ſtatuendam, vnà Legiam inuehi. Hæ lacrymarum erant vberrimæ ſcaturigines. Sed pergebat Hubertus, ducente Deo ad martyris, & eccleſiæ ſuæ ornamentum.

Præſulibus multis præſentibus,

effoſſum corpus ſuauem odorem emittit,

incorruptum.

Ordinato ſupplicantium agmine Legiam itur. Ex itinere quando Niuellam (pagi nomen eſt) peruentum eſt, cæcus aliquis, cùm ex contactu ſacri ferculi lucem oculis ſuis ſperaret; eoque fini tenderet in aduerſum, videndi vim priùs accepit, quàm attingeret: liberumque item alius Hermaliæ membrorum vſum, ex ſolo ferculi conſpectu, qui antè contractus erat. Vtroque loco poſtea Hubertus ædem condidit, miraculi monumentum. Legiæ appropinquabatur; effunduntur obuiam incolæ, ſalutatumque oppidi ſui præſidem, ac tutelarem, quâ licuit per opum tenuitatem pompâ deducunt in templum, vt vbi fortiſſimè pugnauerat, ibi triumphum ageret glorioſum; & nouis in dies prodigijs, quâ valeret gratiâ apud Deum, teſtaretur. Iuſtiſſimo triumphabant gaudio Legij, quòd eum diem felicem, fauſtumque ſibi illuxiſſe, perſuaſum haberent. Neque falſi ſunt. Godeſchalcus, qui hæc ſpectauit, hunc locum affirmat longè beatiſſimum à populis cateruatim confluentibus prædicari ſolitum, propter tot certiſſima

In viâ miracula edit.

Legiam infertur.

Digitized by Google

Diuinæ beneuolentiæ monumenta. Hic enim cæci, claudi, leproſi, paralytici, energumeni, malis ſuis ſolatium, & indubitatam curationem inueniebant. Quæ ſanè quamquam ingenti omnium mortalium bono, totos annos duodecim Legiæ Deus non rarò perpetrâſſet, S. Lamberto ſuffragante: at multo vberiùs promanare cœperunt illa diuinæ in homines beneficentiæ fluenta, ex quo ſacroſanctas glorioſi martyris exuuias ibi depoſuiſſet Hubertus. Manifeſtumque patuit vniuerſis, nihil niſi ex æternæ ſapientiæ decreto fuiſſe tentatum. Diem ciuitatis Leodienſis natalem, quo ad eam relatus eſt S. Lambertus, fuiſſe vult Ægidius octauum ante kal. Ianuarias: quamquam ſancitum poſtea poſteri voluerunt, vt feſtum anniuerſarium celebraretur IV. kal. Maias: quod quidem oſtendemus anno poſt milleſimum ac centeſimum quadrageſimo tertio.

III. Poſito igitur Legiæ ſacratiſſimo inuicti martyris Lamberti corpore, veluti ſubſtructione quâdam firmiſsimâ, quæ ſuperponendam quamcumque molem altiſsimam ſuſtinere poſſet inconcuſſam; impoſuit Hubertus antiquitate ſublimem, ornatiſsimam ſanctitate Tungrenſis eccleſiæ ſedem: quæ annos ex eo iam plus nongentos inter miras temporum viciſsitudines tanti patroni præſidio ſtetit immota; ſtabitque in æuum dante Numine. *& cathedra tranſfertur.*

Non me fugit hic eſſe dubitationi locum non modicum, ex eo quòd ſæculis aliquot ſequentibus, vix aliud epiſcoporum, quàm Tungrenſium nomen fuerit vſurpatum. Inuenio, qui velint poſt annos fermè quadringentos quadraginta obtinuiſſe Henricum ſecundum epiſcopum à pontifice, Auguſtoque, vt eccleſiæ Tungrenſis nomine deinceps obliterato, Leodienſis tantùm nominaretur; cùm ad illud tempus Tungris ſeruaretur ſedes, quam inſidere neceſſe illi eſſet, qui epiſcopio inaugurabatur. In aliud tempus ſcio alios reijcere. Verùm cùm hæc incerto, nec ſatis probatæ fidei autore iactentur; malui tritam pluribus viam inſiſtere. Porrò vt ſua epiſcopio dignitas eſſet, bina condidit antiſtes Hubertus collegia. S. Lamberti vnum, alterum principis apoſtolorum. Hoc monachis attribuit.

At prius illud S. Lamberti, quamquam monaſterium ſcriptores nonnulli, reguimque, ac Cæſarum diplomata appellent, caue ſis tamen aliquando monachorum fuiſſe crediderís. Canonicorum ſemper fuit, at cœnobitarum, ceu cœnobiticam, hoc eſt communem vitam agentium. Aliquot enim ætatibus vixerunt, eodem omnes communiter dormitorio loco, publicoque cenaculo, ac re vnâ omnium familiari vtentes. S. Lamberti collegium poſuit circum ædiculam Sanctorum Coſmæ & Damiani, quam epiſcopi fuiſſe villam exiſtimo. Canonicos terdenos adſcripſit. Illi ſunt auguſtum illud collegiũ, quod de rebus omnibus prouinciæ totius ſacris æquè, ac profanis ſummâ cum autoritate conſtituit, ac decernit; & principis quaſi ſenatus appellari poteſt: patriæque patres, inſigni prouidentiâ, publicæ rei curam ſemper habere viſi ſunt. Nos deinceps vocabulo, quamquam barbariſmum olente, paſsim tamen vſurpato, capitulum appellabimus: quod collegium, aut ſacer ſenatus, voce magis Latinâ dici poterat. Sed hic, & ſæpius aliàs vſui ſeruiendum eſſe viſum fuit, ſi vellemus intelligi. Porrò cùm ædes noua priori ab incolis recens addita, nec confluentem multitudinem caperet, nec tanto martyri, aut etiam tam nobili cathedræ par eſſet, alteram ornatiorem, & verè baſilicam exſtruxit Hubertus, dicauitque in memoriam Dei parentis, ac S. Lamberti. Quamquam enim vulgi ore, S. Lamberti hodie paſſim appelletur, cuius fide, præſidioque gloriatur eccleſia, ciuitas, atque ditio vniuerſa Leodicenſis: diœceſim nihilominus omnem iam inde à primâ conditione conſtat à S. Materno Virgini Matri dicatam fuiſſe, illiuſque patrocinio cõmendatam. Neque iam ab Huberto relicta fuit optima Mater, qui maximè *Collegiũ S. Lamberti cõditur.*

 eiuſdem

eiuſdem beneficio ſtolam ſacram acceperat; vt ſuprà narrauimus. Manſit igitur autore Huberto, in magnæ Dei parentis tutelâ eccleſia, ciuitaſque Leodicenſis. Sed adſcitus eſt inſuper Lambertus, qui per Matrem optimam ab æterno Filio præſidium, opemque clientibus ſuis imploraret. Quare monumentis antiquioribus collegium S. Lamberti, monaſterium, vel eccleſia beatæ Mariæ, & S. Lamberti paſsim inſcribitur. Et in hunc diem ab omnibus, etiam imperitis, & ex infimâ plebeculâ, pro præſidibus, diuiſque tutelaribus, noſtra Domina, ſanctuſque Lambertus implorari conſueuerunt.

& S. Petri cœnobium. Proximum in extremo Publici montis iugo condidit Hubertus S. Petri monaſterium, quindeniſque monachis addixit. Hic clauem auream, quam S. Petri munus fuiſſe diximus, ſeruandam dediſſe fertur: exiſtimantque temporum iniuriâ periiſſe; cùm quæ hodie oſtenditur, nimis vilis ſit vel materiâ, vel artificio: alterique priori ſubſtituta videatur, ne eius effflueret memoria.

IV. Prima iſta fuerunt ciuitatis Leodicenſis exordia. Nam qui nihil ad venerandi præceptoris ſui gloriam propagandam relinquebat intentatum Hubertus, non ſatis exiſtimauit futurum, eccleſiaſticam addidiſſe dignitatem, ſi politicam deeſſe pateretur. Vrbem ergo condidit, quæ pagus antè fuerat, quamquam fortaſſe non ignobilis; vt ſuprà demonſtrauimus: ſed maximè ex quo ſanguine ſuo illum Lambertus conſecrârat. Nullâ verò ratione Hubertus Thomas audiendus eſt: qui nuper vnus, neglectâ omni antiquitate, contendere auſus eſt, pro ſuâ cum hæreticis conſenſione, omnem cæleſtibus honorem cùm detractum vellet, alia fuiſſe huius vrbis incunabula. Ex Homeri nimirum Odyſſeâ nactus Leodem quemdam, ſibi triumphare viſus eſt propter voculæ vnius affinitatem: quaſi inſignem patriæ gloriam pariturus, ab ignauo homine, & ignobili terræ filio. Quem inter pocula latitantem, cùm morte parum honeſtâ fuiſſe cæſum inueniſſet; quo nomen ad nos ſaltem traduceret, filium eius neſcio quem, & omnibus antehac ſcriptoribus ignotum, ipſi fingere lubuit, longis per Oceanum erroribus captâ Troiâ delatum in Moſæ amnis oſtia, condidiſſe vrbem Leodium in parentis memoriam. Impudentia illa eſt, humanæ fidei ſic illudere; & autore nullo prodere velle, quæ ante aliquot annorum millia euenîſſe debuerunt. Anſelmum ſanè, Ægidium, ac Renerum, antiquos ſcriptores; tum Ioannem Warnantium, Ioannum Tranſmoſanum, Ioannem Stabulaum, Cornelium Zanflietum, ac denique Huberto Thomæ ſynchronos Ioannem Placentium, & Ioannem Bruſtemium ſequi multo tutius eſt. Quibus omnino conſentiunt noſtratia chronica, quæ miro paſsim ſtudio deſcribuntur, teruntur que omnium manibus: quorum plura exempla cùm legerim, non vnum mihi quidem occurrit, quod iſtiuſcemodi commentis fauere videretur. Sed apage hæreticum, cum deliris fabellis. Catholicam antiquitatem ſequimur.

Item vrbs ipſa.

Rejiciendum Huberti Thomæ commẽtum.

Magiſtratus conſtituit Hubertus. Legiæ incolas, ciuitatis iure donatos, ciues eſſe iuſsit, appellarique Hubertus. Præfectum vrbis, quem poſteri villicum, hodie prætorem nuncupamus, creauit; cui adiunxit iuri dicundo quaternos ac denos prætores, quos ſcabinos appellant. Hos perpetuum tenere magiſtratum voluit; illum arbitrio principis. Cùm inaugurantur, ſolemne conceptis verbis iuſiurandum in ſancti Lamberti capitulo vſurpant. Summum eſt totius ditionis Leodienſis tribunal. nec in cauſâ capitis ab illo prouocatur ad ſuperiorem iudicem. Tum leges temperandæ reip. ſcripſit; ſtatuitque menſuras, ac pondera rerum venalium. Alios præter hæc ſtatim ab vrbe conditâ, & deinceps creatos à populo magiſtratus aſſerunt nonnulli, magiſtros ciuitatis binos, quos Burgimagiſtros hodie, vel conſules appellant; & plures iuratos, ſeu ſenatores; quorum annuum eſſet in multitudinem imperium. Nec enim certius principium aliquod deprehendi poſſe. Quamquam

placere

placere nonnullis audio, ciuicos illos magiſtratus Huberto antiquiores eſſe. Et ſanè in ruſticanâ etiam multitudine regendâ magiſtratus aliquis eſſe ſolet. Verùm obſcuriora hæc fecit antiquitas: quibus poſteriores ætates lucem ferent.

Vrbis inſigne voluit Hubertus eſſe rectam columnam auream, vulgus *Peronem* appellat, quinis gradibus pentagonis inſiſtentem; quam ſuſtinerent quini leones: epiſtyliſque vice conum pineũ geſtaret infixâ cruce. Quæ cuncta miniato ſcuto fertur appinxiſſe, cum iſtâ per ambitum inſcriptione: SANCTA LEGIA ROMANÆ ECCLESIÆ FILIA. Quibus ſanè monitam voluiſſe vrbem ſuam, vt purpuræ huius aſpectu meminiſſet in perpetuum ſacri ſanguinis à S. Lamberto fuſi pro Dei cauſâ. Cui velut fundamento innixa, leoninos ſumeret animos, ac rectam ſuſtineret, tùereturque religionem orthodoxam, & Romanæ ſedis dignitatem. Sunt qui parmam vrbis puro dumtaxat cocco primitus tinctam fuiſſe affirment in memoriam eiuſdem S. martyris: ipſam verò, quam deſcripſimus columnam, medio foro collocatam fuiſſe, vt in hunc diem perſeuerat; & iam inde à principio ſolita eſſe ad illam populo proponi principum edicta. Sed poſtea (incertum eſſe initium) eidem ciuitatis ſcuto aureum peronem appictum. Vſurpatum præterea quondam conſtat ab epiſcopis Leodienſibus, vt dextram ſcuti ſui gentilitij partem mediam, aliquando etiam totum omnino ſcutum, leui, tranſlucidaque purpurâ ſic obducerent, vt parmæ ſymbola nihilo minùs diſtinguerentur. Cuius hodieque locis non paucis ſuperſunt monumenta. Imò teſtatur Tranſmoſanus epiſcopij portam, de quâ ſermo frequens nobis futurus eſt, eodem colore pingi ſolitam eſſe, & verò debuiſſe. Adeò religioſè maiores voluerunt modis omnibus teſtatum, ciuitatem ſanguine ſanctiſſimi martyris Lamberti veluti conditam fuiſſe, & conſecratam.

V. & ſcutũ vrbi dedit, cum inſcriptione:

Ita conſtituta fuit legibus, & magiſtratibus reſp. Muniit etiam aduerſus hoſtiles impetus Hubertus. Vrbem etenim muris, ac turribus ſepſit, exiguum, vt par erat primis initijs, complexus ſpatium. Arces etiam addidiſſe putant aliqui. Sed quàm vana venditant de illarum magnificentiâ, munitionibuſque; tam extra dubium videtur, quidpiam eiuſmodi ab Huberto, vel aliquo ſucceſſorum proximo fuiſſe excitatum. Fidem facit platea vrbis celeberrima ſecundum pedem montis S. Walburgis in longum porrecta, quæ in hoc tempus, Extra caſtrum nuncupatur. Quoque credas eam fuiſſe principis habitationem, area ſupereſt magna, cui nomen perſeuerat epiſcopi curia: forum deinde porcarium fuit; hodie carnarium eſt.

munitiones addidit.

Verùm quâ fretus autoritate, quæ principis eſſe debuit, vrbem Hubertus condiderit, non ſatis conſtat. Exiſtimauit Molanus ex Liuino Brechto poëta, Caroli Martelli beneficium id fuiſſe. Coniectura eſt, antiquiori ſcriptori non innixa: cui omnino non aſſentior; quandoquidem aduectum Traiecto S. Lamberti corpus, vrbem conditam, ac in eâ epiſcopij poſitam ſedem, eodem omnes anno fateantur. At remp: Martellus non niſi poſt annos nouem obtinuit. Parum è dignitate tam nobilis eccleſiæ fuerit, inter ruſticos in pago tot annos cathedram habuiſſe. Ipſius Pipini munus eſſe mallem, qui tum rerum potiebatur; niſi hoc facto crimen ſuum fateri, ſuamque adeò libidinẽ damnare viſus fuiſſet. Quod tamen obſtinato in malum animo noluiſſe extremâ etiam vitâ certum eſt: vt ſuo loco dicendum veniet. Notauit ſanè Bucherius noſter, Hubertum, quò ſacram illam pompam Traiecto Leodium duceret, occaſionem captâſſe, quâ lupihâ Pipinus abeſſet, expeditione in Suauos contra Wilarium ſuſceptâ. Ne nimirum principis oculos offenderet celeberrimus ille de eius libidine triumphus. Quod equidem ſcitè notatum eſt, ſi deducta fuerit Aprili menſe ſacra hæc pompa, quum bella ſcilicet geruntur. At extremo Decembri rem eſſe peractam,

VI. Quod initium principatus vrbis? Molan. 30. Nat.

ſi probabilius videtur; certiſsimis nihilominus tot prodigiorum euictus teſtimonijs Pipinus, non potuit illuſtriſsimæ Lamberti martyris gloriæ obluctari. Et voluptatum illecebris abreptam in tranſuerſum mentem ad recti honeſtatem ſi reuocare non poterat, diſsimulare certè potuit: atque (quod facilè ſemper eſt principibus viris) ceu aliud agens, aliò fortè ſeceſſerit. Nihil igitur contuliſſe videtur ad exornandum martyris triumphum. Quamobrem relinquitur ex his, vt dicamus, Legiæ toparchiam, ſiue dominationem eccleſiæ Tungrenſi iam antè donatam fuiſſe: quemadmodum Dionantum à S. Monulfo traditum meminimus. Eaque fortaſſe cauſâ, & Legiam Lambertus aduexit ſacras Theodardi exuuias, & eò ſeceſsit frequentiùs, vt in ſui iuris prædium; Ita nobis conijcere liceat, quando certi nihil ſuggerit antiquitas, vel ipſum eccleſiæ Leodienſis tabularium, quod ante quingentos annos ignis abſumſit. Per me licet, aliter ſentiat, cui probabilius aliud occurret.

VII. Vnde nomen Leodiũ? Sed noua hic ecce diſſertatiuncula ſeſe offert, tanto priore leuior, quanto nomina rebus ipſis leuiora ſunt. Excutienda tamen: ſed paucis perſtringam. Duplex vrbi huic nomen eſt. Legiam priùs appellârunt, etiam cùm pagus eſſet. Leodium poſteriores nuncupârunt: nec enim ante vrbem conditam hoc nomen inuenio. Voces primigenias cenſerem, nullamque adeò rationem eſſe quærendam, niſi vnicam vtrique ſignificationem è vernaculo ſermone, vel antiquâ dialecto aliqui non omnino infeliciter quæſijſſent. *Lipſ. 2. Po'iorc: dial. 2:* Iuſtus Lipſius, clarum illud noſtro ſæculo litterarum lumen, Leodicum à voce patriâ *Leode-dycke*, & compendio *Leodycke* deducit; quod ſignificat populi aggerem, aut limitem. Nam Leodes, ait, populi ſunt priſcâ noſtrâ dialecto: è quo fecimus deinde *Luyden* & *Lieden*. & Legia? Legiam verò trahit à Liu-gas, ſecutus (ait) limitum diuiſionem inter Carolum & Ludouicum reges factam. Vernaculâ porro voce illâ plateam, ſiue tranſitum publicum, aut popularem ſignificari vult. Ita ſenſit ille ſatis operoſâ diſputatione. Verùm à Leodibus deduci Leodium alijs placet: qui antiquo ſermone non populos, vti vult Lipſius, ſed vaſſallos, ſiue clientes beneficiarios ſignificant. Quod ſatis probat Gregorius Turonenſis, quem pro ſe facere putabat Lipſius. Leodicum ergo (ita veteribus omnibus fuiſſe dictum antiqua omnia ſcripta, maximèque diplomata teſtantur; quod hodie Leodium appellamus) ſic nũcupatum volunt eâ cauſâ, quòd à Leodibus primitus, ſiue clientibus beneficiarijs inhabitaretur. Qui cùm alio nomine appellati ſint Ligij, eadem etiam dicta eſt Legia. At cùm in imperium Romanũ inuexerint hæc nomina barbari, vanum neceſſe eſt eſſe hoc etymon, ſi quidem libro illi, qui Notitia vtriuſque imperij inſcribitur, fidem habeamus: quandoquidem Lagienſium prope Tungros meminerit, quos Legienſes, aut Legios fuiſſe autumant. Opinioni huic faueret, quod antè meminimus, loco fuiſſe nomen à riuulo præterlabente Legiâ. Quod ſanè mihi quidem vero non abſimile eſt. Eæ de nominibus coniecturæ ſtudioſo lectori ſatis ſint, cùm certiora dari non poſſe exiſtimem.

VIII. Ceterum è paruis initijs ad eam, quam videmus, amplitudinem S. martyris Lamberti auſpicijs euecta vrbs Leodina cum vniuerſâ prouinciâ, mortalibus omnibus palam facit, in quantâ ſanctiſsimus epiſcopus gratiâ ſit apud æterni Numinis maieſtatem. Neque Diœceſeos huius finibus teneri potuit inuicti martyris gloria. Lætiam enim nobiliſsimum in Hannoniâ cœnobium hoc ipſo ſæculo conſtruxit Wibertus Comes, Pipino rege aream donante: Colitur Lãbertus Lætiæ: & S. Lamberti Tungrorum epiſcopi nomine inſcripſit, honoribuſque conſecrauit. Stat hodie glorioſi martyris auſpicijs illuſtriſsima omnis honeſti palæſtra, primæuo ſplendori iam inde ab anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo nono reſtituta per Ludouicum Bloſium huius item diœceſis nobile decus. Longiùs etiam nobiliſ-

ſima

ſima beati Lamberti fama ſe penetrauit in Flandriam *, Arteſiam * Wirceburgenſem agrum *, Baugariam (Bauariam * ego quidem interpretor) & Carinthiam*: conditiſque templis, ac monaſterijs, clariſsimâ miraculorum luce coruſcauit. Celeberrimam denique teſtatur Molanus eſſe glorioſi martyris memoriam apud Friburgenſes in Briſgoia, qui ſe ſacrum eius caput habere gloriantur ex donatione Radulfi epiſcopi; frater is fuit Bertholdi quarti Zaringiæ ducis. pluribus alijs locis. 2. 3. 4. 5. 6.

Sed ecce controuerſiam obſcuris difficultatibus perplexam. Eiuſdem enim Lamberti ſacrum caput oſtentant Traiectenſes: imò & canonici S. Petri Romæ in Vaticano illud idem ſe habere aſſeruerunt anno milleſimo ſexcenteſimo quarto. At certè narrauimus ex antiquis ſcriptoribus, incorruptum, & ab omni putredinis illæſum vitio fuiſſe B. martyris corpus, cùm Traiecto Leodium adueheretur: Quis ergo credat ceruices admoto ferro reſciſſas eſſe, vt Traiecti caput relinqueretur? Nulla certè à quoquam relicta eſt iſtius memoria. Poſtea verò aliquando miſſum Leodio fuiſſe, nemo vnus ait. Sapienter ergo ſancitum eſt, ne populo deinceps Traiectenſes exhiberent publicè venerandum, quod habent caput; aut S. Lamberti eſſe affirmarent. In eodem tamen ſacrario, ſicut ab olim, ſeruant: quòd viri alicuius ſancti eſſe negari non poſsit; fortaſsis vnius ex illis, qui eiuſdem cum Lamberto palmæ ſocij fuerunt. Cùm Romanis verò iam eſt concordia. Poſtquam enim rationes, & teſtimonia, quibus Dullardus Leodienſis decanus haberi Leodij ſacrum illud pignus probabat, canonicis S. Petri propoſuit Gerardus Voſsius præpoſitus Tungrenſis, impetrauit, vt veterem immutarent ſuæ lipſanothecæ epigraphen, & altero poſt Paſcha die, quando ſacra ſua multitudini confluenti proponunt, palam eſſe dicerent capitis S. Lamberti portionem. Reliquum iam erit cum Friburgenſibus certamen, quod quidem facili negotio dirimetur, ſi cum Romanis inſignem ſacri illius capitis portionem habere ſe fateantur. Nec abnuere Leodienſes poſſunt, quando id quod colunt, oſtentantque caput, nequaquam integrum ſit. etiam Romæ: ſed nuſquam eſt, niſi Leodij, caput.

Habe ſaltem ex his, mi lector, eximiam fuiſſe fortiſsimi martyris Lamberti ſanctitatem, quam tot diſsitæ Chriſtiani orbis prouinciæ venerentur, & ſacrarum reliquiarum præſidio muniri voluerunt. At conditum adeò ſanctis auſpicijs Leodium, & incrementis nihilo inferioribus auctum, non aliâ vi vllâ perſuaſum habe ſtare firmiùs poſſe, quàm quâ ſurrexit primùm, hactenuſque ſtetit; hoc eſt, fide, præſidioque S. Lamberti patroni ſui; quem fidâ clientelâ, & præcipuâ quâdam veneratione demereri contendat.

IX. Ad rerum geſtarum ordinem me refero. Conditâ iam vrbe; quod propitio Numine, ſanctique martyris Lamberti auſpicijs reip. felix, fauſtum, fortunatumque eſſet; aggreſſurus gubernationem Hubertus, vt à ſacris initium duceret Leodij ſynodum habuit III. kal. Maias anno ſeptingenteſimo decimo; ſi quidem Claudio Pratano fides habeatur. Prima illa ſynodus fuerit Leodienſis, ſi qua fuerit. Cuius etiam canones proponit Claudius, neſcio quibus erutos latebris, quos falſi arguere certò cùm non poſsim, ad verbum hic lectori deſcribo. An. 710. Prima ſynodus Leodienſis. 1. Roberti Nat. 63. in vitam S. Huberti

1. *Forma verborum in quibus conſiſtit Sacramentum baptiſmi talis eſt: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, Amen.*

2. *Volumus autem pueros ſeptennes, & ſuprà, adduci ad epiſcopum confirmandos: & adultos priùs confiteri de peccatis ſuis.*

3. *Vt presbyter proprius alia ſacramenta eccleſiaſtica miniſtrat; ita & ſaltem ſemel in anno ei confiteantur ſua peccata ſubditi.*

4. *Diligenter eis explicet præcepta Dei: & diebus Dominicis exponat ea, quæ ad ſalutem ſunt animarum: quibus quotannis ſanctum corpus* Christi *dabit ad manducandum.*

5. Quod ſi remiſſè presbyter ea curet, nouerit ſe à Deo puniendum, qui ardentiſſimo deſiderio oblatus eſt pro ſuis, quia voluit.

6. In omnibus ſe præbeat presbyter exemplum bonorum operum, & ſuper grege vigilet: cùm inimicus homo promptiſſimus ſit ad ſuperſeminandum agro Dei zizaniam.

7. Eccleſiæ mundæ ſint, & altaria ornata decenter: cùm in ijs Deus habitet non ſolùm ſpiritu, ſed & homo factus.

8. Ita tamen, vt id quod oculos intrantis ab oratione poteſt auellere, non reperiatur in eis, aut curioſitas oculorum. Sed ſapiant vniuerſa, & ſingula ignem immittendum in cor fidelis adorare, & orare venientis.

9. Infirmis miſericordia Dei aperiatur: ita tamen, vt & iuſtitia comes ſit. Sed venit Chriſtus vt nos redimeret, & ſuo regno inſcriberet volentes.

10. Defunctis certò ſciant vniuerſi, reddere Deum propitium miſſæ ſacrificia quotidiana, preces, donationes, & ieiunia: quæ ideo fieri poſtulamus, vt eorum animæ requie citiùs potiantur æternâ: quam nobis Chriſtus donare dignetur, Amen.

Hi ſunt canones, vt Claudio placet, Leodienſi primâ ſynodo conditi; omni ſanè veneratione digni, ſi germanos eſſe conſtaret. At ſi mentem meam aperio,
X. priſcam illam antiquitatem non ſpirant.

An. 711. ad 13. Sanctitate claret Oda, & liberalitate in Eccleſiã Leod: Ad hæc tempora viuendo peruenit Oda nobilis matrona, Huberti epiſcopi amita, quam ſalutaribus S. Lamberti inſtitutionibus feliciter animum excoluiſſe, ſuprà meminimus: annoque huius ſæculi vndecimo rara virtutum Chriſtianarum luce claruiſſe, ſcribit Sigebertus. Naſcentem eccleſiam Leodienſem fouit pijſſima mulier munificentiâ inſigni, opulentaque donauit latiſundia non pauca; religioſæ nimirum gratitudinis teſſeram; quâ pro ſpirituali religioſioris diſciplinæ ſemente, bonorum temporalium meſſem pijs cariſſimi ſui præceptoris manibus ſancta matrona repoſuit. Sed Amanium teneriore caritate coluit, eique fortunas addixit ampliores. Templum iſthic exſtruxit vnà cum canonicorum
ac omnẽ Clerum, collegio, Sanctique Georgij martyris memoriæ conſecrari voluit. Eccleſiaſticum enim ordinem & rarâ veneratione obſeruauit, & fortunis ſuis omnibus, quoad licuit, adiuuit. Beatum Pompeium ſacerdotem inter alios plurimos diutiùs, ac teneriore caritate complexa eſt. Et cùm ſimul viuerent, in ſanctioribus vitæ Chriſtianæ exercitationibus habuit præſidem. Vir fuit vitâ, & moribus probatiſſimus: tantoque ſtudio corpus rectæ rationi ſubijcere contendit ſuppliciorum ſponte ſuſceptorum acerbitate, quo nimirum expeditior animus volatu citatiore raperetur in diuina, vt ſimilem martyrio lauream conſecutum eſſe nonnulli
7. veterum affirmare auſint. Amanij cõditus * eſt in ædiculæ illius crypta, quæ in monte poſita, & in S. Catharinæ honorẽ dicata, ſæpiùs beati Pompeij appellatur.

& pauperes. Oda porrò non ſacerdotes dumtaxat venerata eſt: etiam in pauperibus Chriſtum dominum reuereri, amare, iuuare, omni operâ, liberalitateque ſtuduit. Illuſtre, eſt quod de ipſa ferunt. Fortè penum ſuam omni adeò deſtitutam cibario commeatu acceperat, vt vel hoſpiti, ſi quis ſuperueniſſet, excipiendo ſatis
Mercedẽ Christus promittit; non eſſet; non familiæ ipſi alendæ. Nullum oratione certius perſugium exiſtimauit, aut inuenit. Vix ab illâ ſurrexerat: ecce ad fores peregrinus mendici habitu hoſpitium rogat; & admittitur. Et abundauit omnis penuariæ rei annona. Miranti inſolentiam Odæ mox ſe prodidit, qui obiectâ pauperis ſpecie feſellerat, Chriſtus Dominus; & temporariam ſtipem æternâ compenſandam mercede promiſit. Promiſſi veritatem aſſecuta eſt. Actam religioſiſſimè vitam beato fine
& dat. clauſit; felicisque animæ ſacras exuuias Amanij reliquit; vbi & poſteritas magnis honoribus veneratur in baſilicâ S. Georgij, quæ & S. Odæ nuncupatur.

Non æquè felicem Pipini mortem excepit annus decimus quartus, quem viſ-
XI. coſæ libidinis feces fruſtra ad meliora ſurgentem, fœdè proſtratum detinuerunt.

Grani

Digitized by Google

Graui corporis infirmitate fractus, cùm ab extremâ vitâ propiùs abeſſe crederetur; ad parentem properauit Grimoaldus maior domus Franciæ, atque ex itinere ſupplex ad B. Lamberti ſepulcrum venit, in quem pietatis teneriore ſtudio forſan ferebatur, ob matris ſuæ cauſam ipſâ morte propugnatam. Hîc dum preces fundit, auſu nefario obtruncatur à Rantgario ſatellite Radbodonis Friſiorum ducis: cuius filiam Pipinus pater ipſi Grimoaldo deſponderat. Pipinum annis, morboque fatigatum afflixit triſtis hic caſus. Iuuenis enim fuit Grimoaldus magnæ ſpei, ſeu religionem, ſiue politiam, militiamúe ſpectares. Eius igitur acre deſiderium quo leniret pater, Theudoaldum ipſius filium paternæ dignitatis conſtituit heredem. Alpaidis tamen ſcorti ſui blanditijs deinde mutâſſe mentem videtur. Cùm enim imminenti morti præſidium quæreret (necdum tanto principi penitus euulſa erant virtutis omnis Chriſtianæ ſemina) è Werdenſi monaſterio ſanctiſſimum epiſcopum Suuibertum aduocauit, vbi rarâ ſanctitatis opinione, magnoque vicinarum gentium emolumento, idololatriæ euellebat ſenticeta, & veri Numinis cultum plantabat.

Grimoaldus in S: Lamberti occiditur.

Marcellin: in S. Suuiberto c. 25.

Pipinus æger,

Coloniam Agrippinam ex itinere venit Suuibertus ad Plectrudem Pipini coniugem, eius ſuper hac profectione mentem conſulturus. Religioſè exceptum pro tanti præſulis ſanctimoniâ, Iupiliam dimiſit Plectrudis cum Agilolfo Colonienſi epiſcopo, & antiſtitibus alijs plerisque; ac rogauit, vt principem virum ſuum deterrerent ab iniuriâ, quam irrogaret filio, ſi Carolum è pellice prognatum ſcriberet heredem. Iupiliam vt venerūt, ad colloquium perhumaniter admiſit Pipinus; audiuitque magno pietatis ſenſu, quamdiu de morbi moleſtijs generoſè ſuperandis, de concipiendâ ſpe Diuinæ miſericordiæ diſſeruerunt. Sed vbi eiuſdem Dei ſeueram iuſtitiam meritò formidandam eſſe docuerunt, niſi turpes ſuas delicias domo, & animo propelleret: excanduit ad ſancta hæc monita malè ſanus princeps; ſtatimque iuſſit faceſſere. Heu quantos viros dementauit libido! Non ea turpis eſt dementia, inuictum armis principem, mulierculæ iugo ceruices ſubijcere? pro ſordidâ, breuique voluptatulâ, nobiliſſimam præclarè factorum mercedem pluribus annis comparatam proijcere? pro ſummâ felicitate horrendos cruciatus, pro vitâ mortem, pro cælo terram, imò inferos amplecti? Eam verò dementiam, nec agnoſcere poſſe, nec etiam velle, quis denique furor eſt? Sic homines in putidas intemperantiæ feces ſemel immerſi, tenaci quodam veluti glutine detinentur, vt vix vlla ſpes emergendi relicta videatur. Nexus plùs quàm Gordius, plùs quàm adamantina vincula inijcit omnis quidem vitioſa conſuetudo; ſed crudeliùs nulla, nulla validiùs conſtringit, quàm carnis mollities, & voluptatum illecebræ. Heu, caue quicumque libertatem amas; quicumque vis ſalutem. Libertatem iam dudum perdiderat: ecce perditum it ſalutem, Pipinus, infauſtis hiſce irretitus catenis. Quas à ſanctis præſulibus pænè diffractas, & eorum legatione ſe petitam vt accepit Alpais; ne quod ipſa vulnus acciperet, ſi conatus iterarent epiſcopi, excedere Iupiliâ quamprimum imperauit. Tum artibus ſibi notis principem aggreſſa, eò impulit, vt ſuorum principatuum heredem ſcriberet Carolum. Filio ſcilicet paucorum annorum principatum, vt pararet, qui æterni fortaſſis interitus ei cauſa fuit; virum in immortalis infelicitatis præcipitium immittere non dubitauit. Sic humana Diuinis anteponit mortalium inſania: & pro comparandis vitæ huius crepundijs, ſumma beatitas proijcitur. Sanè diſcedentibus epiſcopis, hæſit in intemperantiæ ſuæ ſentinâ Pipinus: nec aliter emerſiſſe proditum eſt. Atque ita breui pòſt viuere deſijt Decembri menſe. In hunc ferme modum * Marcellinus.

SS. epiſcopos ſana monentes reijcit,

& ita moritur

8.

Plectrudis nihilominus, quam nimirum legitimam Pipini coniugem omnes ſciuerunt, principatum occupauit, & remp. pro nepote Theudoaldo cœpit adminiſtrare,

XII.

Reſipiſcit Alpais

miniſtrare, miſſo in cuſtodiam Carolo pellicis filio. Quid ipſâ pellice factum fuerit, non ſatis liquet. Ego à Plectrude contemptam opinor, à qua nihil iam rebus ſuis timeret. Aut ſanè cùm minimè diuturna fuerit Plectrudis dominatio, nec ab omnibus recepta; facilè latuerit Alpais, aut Plectrudem infenſam vitârit apud amicos; donec rerum potiretur filius. Ac denique quando ſic ei placitum, cuius arcana potius venerari conſilia, quàm temere ſcrutari debemus; præteritæ vitæ fœditatem expiatura, * Orpij ſeſe in monaſterium abdidit, quod vel Adilia
9. ſuperiore ſæculo conſtruxerat: vel ante paucos annos Pipinus, vt nonnulli prodidere; vel Alpais ipſa, quemadmodum alijs placet. Nam etſi de conditore valde diuerſa prodantur; aliquod tamen Orpij quondam fuiſſe monaſterium, nolo equidem dubitare: quamquam neque quo caſu perierit; neque hodie vlla ſuperent ruinarum indicia. Non enim admodum illa me mouent, quando poſt longum tot ſæculorum lapſum non ſemper illa ſint requirenda. Ceterùm ſacroſanctos Diuinæ iuſtitiæ receſſus quis mecum hîc non miretur? Quæ prima neſariæ impietatis fuerat incentrix, ſocijs culpæ ceteris dirâ morte conſumtis, ipſa vna præclaris ſacrarum virginum exemplis eò adducta eſt, vt præteritæ vitæ damnatâ turpitudine, ſanctiſque ſupplicijs expiatâ, monaſticen deinceps integritate magnâ coluerit, vitamque clauſerit perſanctè, relicto poſteris egregiæ pœnitentiæ monumento. Eius tumulum, oſſaque ſuperioribus annis aiunt fuiſſe detecta. Verùm hæc poſtea.

Plectrude ergo pro Theudoaldo vniuerſam remp: tenente, Franci alienæ dominationis impatientes, res nouas moliuntur, & parant arma; Theudoaldumque cum veteribus Pipini aui clientibus ad officium compellere tentantem, magnâ pugnâ profligant. Ipſe multis ſuorum amiſsis, fugâ ſalutem inuenit; non principatum. Nam Carolus, quamquam propter eximiam animi fortitudinem meritò ſuſpectum in cuſtodiam Plectrudis miſiſſet, euaſit tamen, nihil niſi magna ſpirans. Et fortunam primùm quidem aduerſantem rarâ magnanimitate mox ſuperauit, firmumque ſibi, ac poſteris ad ingentem gloriam gradum ſtruxit. Victores enim Franci, cùm maiorem domus deſignâſſent Raganfridum, magnis viribus Auſtraſiam ingreſsi, ad amnem vſque Moſam vaſtitatem intulerunt. Tum icto fœdere cum Radbodo Friſiorum duce, eodem tempore, diuerſiſsimis partibus in Carolum mouerunt. Qui ancipiti diſtractus malo, ne duos exercitus florentiſsimos ſimul ſuſtinere cogeretur, in Radbodum copias duxit. Sed ingenti clade in fugam actus eſt. Triſtique populatione agros omnes, cùm nemo obſiſteret, victorum inſolentia fœdauit. Auſtraſijs valde conſternatis, eadem auſi anno ſequenti, vaſtatis omnibus, Coloniam vſque per Arduennæ ſaltus penetrârunt. Auro plurimo pacem Plectrudis redemit. Abibant prædâ diuites Franci: conſecutus eſt eos Carolus in loco, qui Amblaua dicebatur; & cladem intulit non paruam. Tum cœpta eſt fortunæ in Carolum inclinatio.

AN. 715. Annales anonymi à Pithœo editi.

Martellus carcere elapſus proſperè agit:

AN. 716.

Nam verè anni decimi ſeptimi magnis viribus contractis, Vinciati in agro Cameracenſi Chilpericum regem, maioremque domus Raganfridum fundit, fugat: fugientèſque Pariſios vſque victor perſequitur. Vnde Coloniam reuerſus, armorum ſuorum iniecto terrore, in ſuam poteſtatem facilè redegit vrbem, imò theſauros paternos, quos habebat in manu ſuâ Plectrudis. Erat id Auſtraſiæ principatum occupare. Verùm eo minimè contentus, vbi accepit Childericum, & Raganfridum, Eudonis, Vaſconùmque opibus bellum reparare, in eos duxit exercitum. Nobili potitus victoriâ, regem ipſum Chilpericum à Vaſconibus ſibi tradi per legatos impetrauit. Ita principatum in omnem Francorum gentem obtinuit, nihilo minore quàm parens gloriâ. Sed Radbodus idololatra perijt in pœnam ſacrilegij ante paucos annos ad S. Lamberti ſepulcrum imperati.

AN. 717.

AN. 718.

Auſtraſiâ occupat:

AN. 719.

ac deniq; et Franciam.

nam

nam horrendum in modum à dæmone ludificatus ſublatus eſt ſubitâ, ſimul &
æternâ morte.

Ceterùm ſi auctu pari potentia, pietas, iuſtitiaque Carolo creuiſſent; & lætior XIII.
rerum ſtatus illis temporibus eccleſiam, & poſteritatem deinde ſecunda magis *Flodoardus*
ſama recreâſſet. Verùm pro libidine ſuâ non modò archiepiſcopos, & alios *l. 2. Hiſt.*
quoſcumque eccleſiarum præſules ſedibus ſuis exturbare; ſed alios ſubſtituere *Rhem:*
non erubuit profanæ conditionis homines, non alio delectu, quàm quòd parti- *Hincmar:*
bus eius fauerent. Cuius ſanè peſsimi in omnem poſteritatem exempli primus *in S. Re-*
ipſe habetur autor. Atque hac ipſius tyrannide non dubitauit aſſerere Hincma- *migio.*
rus, toto Francorum imperio, quod Germaniæ bonam partem, omneſque Gal- *Sur: in S.*
lias complectebatur, euerſam propemodum eſſe integritatem totius religionis *Rigoberto*
Chriſtianæ. E quibus validum, meo quidem iudicio, duxerim argumentum, *4. Ian:*
coluiſſe Carolum rarâ quâdam veneratione vel pios glorioſi martyris Lam- Eccleſiâ
berti manes, vel eximiam præſulis Huberti integritatem, quando eccleſijs alijs vexat.
pleriſque peſſumdatis, Leodienſem ſtare voluit, ac florere: nobilemque de hæ-
reſi (vt mox dicemus) & vanis deorum ſuperſtitionibus ducere triumphum. An. 722.
Demulcebatur nimirum è viciniâ iucundiſsimo ſpectaculo ſanctitatis eximiæ: *Gerbrandus à Leidis.*
quandoquidem in ſuburbano natus, & educatus, Heriſtalli frequentiſsimus age-
ret. Ianuarij ſanè kalendis * anni vigeſimi ſecundi iſthic fuiſſe inuenio, & S. Wil-
librordo multa donâſſe. 10.

Hubertus ergo Leodij vt germanum ſe anteceſſoris ſui Lamberti diſcipulum
exhiberet, impietati bellum indixit acerrimum. Spem etenim hinc concipiebat, Purgat
futurum vt vel partâ martyrij laureâ cariſsimo ſuo præceptori propiùs iunge- Taxan-
retur, vel ſponſam ſuam Leodienſem eccleſiam abſque vllâ ſuperſtitionum rugâ, driam
vel maculâ decoram Chriſto offerret. Euerſis per Taxandriam non paucis va- idolola-
norum Numinum delubris, ſacroſanctæ crucis vexillum multis locis euentu fe- triâ Hu-
lici Lambertus ſuſtulerat: ſed bellum conficere morte prohibitus eſt. Eius veſti- bertus,
gia Hubertus legit. Ingreſſus Taxandriam, & Brachbantum breui hoſtem teter- Brachbã-
rimum nobiliſsimâ, plenaque victoriâ profligauit. tum,

Tum arma victricia, erectus in magnam ſpem, conuertit in Arduennæ ſal- & Ar-
tus, idololatriâ magis, quàm ſoli horrore damnatos. Quamquam enim ſemen- duennâ.
tis Chriſtiana iam dudum haud vno loco ſparſa, vbere prouentu lætam ſegetem
produxiſſet, vt plurimùm tamen vaſtus ille ager turpi ſuperſtitionum ſitu hor-
rebat. Excoluit feliciter ſanctus præſul; vitioſiſque ſtirpibus penitus reuulſis,
Dominicum agrum vberrimâ ſegete beauit: nec vllum deinceps idololatriæ
germen auditum eſt totâ diœceſi pullulâſſe. Quæ ſanè Huberti gloria
eſt: & Arduennæ apoſtoli illuſtre ſingulari quodam iure nomen apud poſteros
inuenit.

Ceterùm cùm agrum quemcumque aliàs pinguiſsimum, ſi deſit cultus, ſilue- XIV.
ſcere ſatis intelligeret prouidus antiſtes; nullum vitæ tempus elabi paſſus eſt,
quo non aliquos diœceſeos fines luſtraret; operamque ſuam, vbi deſiderari com-
periſſet, gnauiter impenderet. Verbi diuini explicatione potiſsimùm mortales
à vitijs reuocabat, inflammabat ad proſecutionem virtutum, *Domino cooperante,* Prodigijs
& ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Diei Dominicæ ſanctitatem opere ve- floret.
tito polluerat mulier quædam: ſtatimque Deum ſenſit vltorem. Obriguerunt
enim ſubitò, arueruntque manus, adeò ſtupidæ redditæ, vt vngues palmis am-
babus viderentur infixi. Cucurrit ad epiſcopum mali grauitate perculſa mu-
lier, opem implorauit; & in veſtigio, monita deinceps ſanctiorem habere
diem Dominicum, impetrauit. Aliàs cùm pro concione ſanctiſsimus præſul
magnâ fiduciâ beatitudinem æternam auditoribus ſuis polliceretur, ſi quidem
dictis

dictis eius ſe præbuiſſent audientes; inuiderunt inferi. E quibus impurus aliquis genius, in turbâ feminam vnam corripuit. Quæ extemplo terribilem in modum agitata, dicenti epiſcopo horrendis clamoribus obſtrepere cœpit, & in ipſum velut impetum factura, procurrere. Sanctæ crucis ſignum obiecit inuictus athleta; impreſſâque alapâ ſilentium imperauit. Quo imperio & ſilere cacodæmon, & ſtationem turpiter deſerere coactus eſt.

Ipſa elementa vim perdere viſa ſunt à nutu ſancti pontificis. Æſtiuis ardoribus, quos diu nullus temperauerat imber, adeò Moſa ſub autumnum detumuerat, vt ferendis impar eſſet nauibus; & ouis poſſet tranſuadare: ita ſcribunt autores. Familiam ſuam ad Numen propitiandum Hubertus inuitat. In genua prouolutus ipſe vix preces occœperat; en cælum antehac ſerenum, ſubitò nubibus oppletur, imbres deplùunt; & poſt dies aliquot ad extremos riparum ſuarum margines excreſcit Moſa. Ignis contrà S. præſule imperante repreſſus eſt. Suas enim ædes incendio fortuito conflagrare conſpicatus, flammis ipſum ſe velut obicem opponit, & poſtquam manu ſignum crucis effinxiſſet, concinit illud: *Deus in adiutorium meum intende*: & deſubito ſubſidit ignis, non aliter, quàm ſi vocem imperantis accepiſſet. Hiſce, & alijſmodi prodigijs ſupra naturæ vires perpetratis, cùm eximiam apud omnes ſanctitatis opinionem collegiſſet, momenti plurimum habebant eius ad virtutem cohortationes.

XV. Quarum vt vberior exiſteret fructus, diutuniorque cùm neceſſarium duceret cælitum præſidium, eos non ſibi dumtaxat, verùm & vniuerſo populo propoſuit omni cultus genere demerendos. Vrbe Leodienſi S. martyri Lamberto conſecratâ, ipſum iure quodam patrocinij, ac tutelæ videbatur adſtrinxiſſe: quo validior etiam nexus eſſet, ſacro eius corpori ferculum adornauit auro, gemmiſque nobile. Eodem officij, religioniſque genere ſibi, ſuiſque conciliauit B. Theodardum: cuius ſanctas exuuias terrâ eductas, populo colendas exhibuerat. Externum etiam à finitimis gentibus auxilium acceſſiuit. Malbodio (Hannoniæ oppidum eſt) S. Madelbertæ virginis ſacrum corpus, non aliter quàm nouum aliquod, & præcipui cuiuſdam roboris præſidium in vrbem aduexit.

S. Madelbertū Leodium aduehit:

Fuit Madelberta S. Vincentij ex S. Waldetrude filia; quæ cùm à primis annis Malbodij ſub S. Aldegundis diſciplinâ in Chriſti virginem adoleuiſſet, id virtutis ſpecimen edidit, vt ſorori ſuæ Aldetrudi, quæ poſt Aldegundem materteram annos duodecim ſacrum illud gynæceum rexerat, ſuffragijs omnium ſuccedere compulſa ſit; cùm inter alias virgines admirabili modeſtiæ, pietatis, ac caritatis ardore ſe ſpectabilem, amabilemque exhibuiſſet. Poſtquam impoſitum onus annos nouem pari ſollicitudine, animique robore ſuſtinuiſſet, meritis grauis, ad æternas cæleſtis agni nuptias migrauit virgo integerrima. Miraculis etiam celebrabatur; quando Leodium Hubertus aduexit, ratus firmiſſimam illam vrbi futuram munitionem. Fertur præter hæc S. Seruatij ſepulcrum, haud quaquam pro tanti præſulis claritate decorum, nouis operibus exornâſſe. Similes nimirum non potuit ſibi ipſe artibus alijs melioribus honores parare.

Offic: Leod: & Molan: 7. Sept:

quæ Malbodij ſanctè vixerat.

An. 726. At ecce nihilo inferiorem parandæ gloriæ materiam præbuerunt exortæ his temporibus in eccleſiâ tempeſtates. Illas excitabant potiſſimùm Oriente toto iconoclaſtæ; qui detractum ſacris imaginibus cultum omnem volebant eo periculoſiùs, quo potentiorem ſequerentur ducem Leonem Iſauricum Orientis imperatorem. Retundendam ſibi generosè propoſuit illam impietatem Gregorius ſecundus pontifex Romanus: conuocatoque Romam concilio damnauit anno ſæculi huius vigeſimo ſexto. Penetrârant in vltimum occidentem, ceu maligna lues, impij illi hæreticorum errores, diœceſique Leodienſi malum minabantur. Sed oculatior Argo Hubertus eccleſiam ſuam ſeruabat; diram peſtem clam irrepentem

Contra iconoclaſtas

pentem

pentem deprehendit, & procul arcuit. Coëgit enim ſynodum*; ſecunda illa fuit, eóque cœtu quidquid Gregorius Romano concilio ſanxerat, propoſuit, & in publicos commentarios retulit. Ita quod antea voce, iam exemplo Legiam ſuam monebat optimus paſtor, vt ab eccleſiæ Romanæ parentis integerrimæ latere, & decretis ne vnquam diſcederet vel latum vnguem. Primum iſtud mandatum dediſſe diximus: ſupremum idem eſſe voluit, cùm iam mortem imminere diuinitus accepiſſet.

II. Synodū Leodij habet Hubertus.

XVI. Vicinæ mortis admonetur.

Hoc enim eodem anno, fortè aliquando poſt acrem cum doloribus, & ſenij ærumnis colluctationem, ſolutus in ſomnum, audire viſus eſt genium è Superis vnum, in hæc verba: *In tribulatione inuocâſti me, & liberaui te, & exaudiui te.* Simul elegantes, & arte mirabili conſtructas oſtentabat ædes, quas inter multas Patris æterni manſiones, Huberto deſtinatas aiebat. Subdebatque poſt anni vertentis orbem, ſoluam tuarũ ærumnarum nexum, *& eripiam te & magnificabis me.* Paucis poſt hæc diebus viſæ in diœceſi Leodienſi, & ab ipſo Huberto, concurrere vacuo cælo ignitæ acies: ſub id tempus nimirum, vt Bucherius noſter aduertit, quo Saracenos Hiſpanijs iam occupatis, Gallias innumerâ multitudine inuadentes, immani victoriâ profligauit in campis Turonenſibus Carolus Martellus; barbaroſque vnà cum eorum rege Abdirama cecidit ad trecenta ſeptuaginta quinque millia. Ita poſt tot regna huc vſque ab ipſâ Arabiâ, continuatis per tanta terrarum ſpatia victorijs, feliciter tentata, ac ſubacta, graſſantem hanc colluuiem repulit, & barbarico furori præfixit terminum inuicta principis huius virtus.

Incredibili clade Saracenos Martellus ſternit.

Sed inuictiſsimum noſtrum heroa Hubertum perſequamur ad vltimum ſe certamen comparâtem aduerſus immaniorem tyrannum, quo debellâto triumphet æternùm. Nam quo extremæ metæ ſe propinquiorem ſentiebat generoſus pugil, hoc magis omnibus viribus contendebat ad brauium, toto, quod ſupererat, tempore incumbens ſingulari ſtudio in orationes, ieiunia, eleemoſynas. Et cùm plurima obiret loca Deo ſacra, in quibus arma à cælitibus impetraret ad vltimam pugnam; animo tamen ardentior erat in frequentando S. Lamberti ſepulcro: vbi ſuauiſsima præceptoris memoria ingentes faciebat animos. Tum multus erat in adeunda S. Petri baſilicâ, quam in monte Publico poſuerat, & delegerat in ea ſepulcrũ. Locum etiam deſignârat, expanſis vlnis ipſe dimenſus, triceſimo ante mortem die, ad aram S. Albini. Quamquam verò diem ſuum inſtare certum haberet, inuitatus tamen ad baſilicam aliquam in Bracbanto dicandam, profectus eſt magno muneris ſui implendi deſiderio. Et cùm ætate, laboribuſque vires acciſæ, viderentur impares ritibus de more exequendis, quæſijt ex ipſo cantorum præfectus, probaretne cantus aliquos productiores, in arctius breuitatis ſtudio contrahi? At ſanctiſsimus Antiſtes, cui nihil graue, aut longum eſſe poterat, quod quidem ad Dei gloriam faceret, probauit nihil admitti, quod non eſſet è tantæ rei dignitate. Atque ipſe, cùm ad populum ex more verba faciendi tempus aduenit, tantum animo ſuccendit ardorem, vt ab horâ tertiâ dixerit ad vſque ſextam. Anguſtum id ſpatium erat pro deſiderio, quo æſtuabat ſanctioris templi Deo parandi in mentibus auditorum. Eodemque die febrire cœpit.

Comparat ſe ad mortem Hubertus:

An. 727.

XVII. quam religiosè obit.

Ad immortalitatem via fuit iſthæc ægrotatio: cuius acerbitatem vt plurimùm leniebat piâ pſalmorum Dauidicorum commentatione. E quibus qui numero nonageſimus eſt, & hoc verſu inchoatur: *Qui habitat in adiutorio Altiſsimi, in protectione Dei cæli commorabitur*: familiaris illi maximè fuit, & ore ſæpius, animoque voluebatur. Hunc ipſum veluti parmam impenetrabilem obiecit quadam nocte cacodæmoni, inania terriculamenta intentanti. Et quò conſtitutis ab eccleſiâ

Digitized by Google

cleſiâ præſidijs ſe communiret, aquam ad ſe luſtralem inferri voluit: tum ſacro inungi oleo ad vltimum agonem. Omni denique ſacro Chriſtiani militis inſtructus commeatu, cùm orto iam die vniuerſa familia, atque in primis Florebertus tanto parente proles digniſsima; conueniſſet, ſupplex, & obnixè cunctos rogauit, vltimum decertanti precum ſuarum vt ſubſidium impertirentur. Dein apoſtolorum ſymbolum, fidei Chriſtianæ ſacramentum cùm iteráſſet, & orationem orſus eſſet Dominicam recitare, beatam animam efflauit, anno vigeſimo ſeptimo.
12. * Furæ vitâ deceſsit, quò ſe receperat in ædes ſuas, poſt dicatam illam baſilicam. Locus eſt non procul Bruxellis: vbi tantæ rei memoriæ propagandæ exſtructum eſt pridem pro domo ſacellum. Sed incuriâ hominum, temporumque iniuriâ, ſuis deinde ruderibus inſepultum, excitârunt nuper amplius, ornatiusque, & dote auxerunt sereniſsimi Belgarum principes Auſtrici, Albertus & Iſabella: ſibi glorioſum exiſtimantes, quemadmodum à S. præſule longâ maiorum ſerie genus ducere; ita honores illi dudum debitos inſtaurare. Virtutem quippe nunquam minùs amauerunt optimi illi principes, quàm familiæ ſuæ maieſtatem. Inde Leodium (illa mens fuerat ſancti pontificis) corpus referri placuit. Itinere toto, ſed maximè vbi ad vrbem funus deuenit, triſtis fuit ordinum omnium concurſus, ſuam orbitatem deplorantium. Præterquam enim quòd paſtorem ſui gregis amantiſsimum deflerent extinctum, raptum querebantur vrbis conditorem, ac velut parentem. Maximo omnium ſtudio parentatum eſt. Sacrum corpus eo loco condiderunt, quem ipſe deſignauerat. Sed eum apud ſe viuere teſtata eſt multis deinde miraculis Diuina bonitas. Atque in primis ſanctè affirmârunt nonnulli, auditas à ſe non ſemel è S. præſulis tumulo angelorum voces, & concentum ſuauiſsimum. Verùm aliud prodigijs enarrandis tempus aduenìet.

XVIII. Florebertus. Molan. 25. Apr.

Eccleſiæ Leodienſi ſucceſſor quærebatur: potior occurrit nullus illo, quem parenti natura ſubſtituerat filium. FLOREBRETVS is erat; animo virtutumque imitatione patri propior, quàm ſanguine: vt iam non epiſcopum mutâſſe, ſed alterum nacta Hubertum videretur eccleſia Leodienſis. Ergo quem conſtituerat clerum parens, non numero tantùm, aut vectigalibus auxit; verùm & canonicæ diſciplinæ ab Huberto traditæ integritatem coluit, & ornauit.

An. 728. ad 39.

Atque ita nullam paſſa iacturam, epiſcopi huius auſpicijs feliciter adoleſcebat Legia; quando nouum diœceſi decus acceſsit à Bonifacio, Willibrordoque geminis Germanorum apoſtolis: qui viciniam ſic excoluerunt, vt huic eccleſiæ ſuos labores non inuiderint.

Florent Harlindis & Relindis, 13. Molan: 6. Febr. & 12. Oct.

Hac enim ætate Eikæ ad Moſam rarâ ſanctimoniâ celebrabantur binæ ſorores Harlindis, & Relindis, ſiue Renula. Quas cùm parentes à teneris vnguiculis ſanctè inſtituendas in parthenone, qui Valentianis * ad Scaldim præſtanti virginum ſanctimoniâ florebat, Chriſtianâ ſollicitudine procurâſſent; iamque pijs inſtitutionibus ita eſſent imbutæ, vt magno rei monaſticæ bono alijs præeſſe poſſe viderêtur; parentes Eikæ in prædio ſuo monaſterium filiabus conſtruxerunt. Illæ mox adeò ſanctum, & omni honeſtate virtutum ſpectabile vitæ inſtitutum arripuerunt, vt ingentem filiarum turbam virgineâ fecunditate Chriſto ſponſo genuerint.

excultæ à Willibrordo, & Bonifacio

Magiſtros diuinæ ſapientiæ nonnumquam audiebant Willibrordum, Bonifaciumque; qui vt incenſis ſtudijs ferebantur ad propagandam diuini Numinis gloriam, eo cupidiùs ſacram hic ſementem iaciebant, quo paratioribus ſentiebant animis excipi. Ferunt, cùm aliquando veniſſet ad eas Willibrordus, parumque vini ſupereſſet in cellâ penuariâ, deſubito vas Dei munere repletum eſſe. IV. Idus Octobris viuendi finem fecit Harlindis, poſtquam adoleſcentem familiam feliciter aliquamdiu rexiſſet. Superuixit Relindis ad ætatem vſque decrepitam: eo maiore ſtudio rem aſceticam procurâs, quo magis totum onus in vnius humeros recidiſſe ſenſit. Deceſſit VIII.

idus Feb: Vtrius'que ſepulcrum miraculis Deus celebrauit. Sed hæc poſterius.

In orbitam reuocat adueniens ex intimâ Franciâ Eucherius Aurelianenſis epiſcopus. Eccleſiâ ſuâ pepulerat Carolus Martellus, quòd ſanctam arguentis libertatem ferre non poſſet; nec vellet eccleſias à tributis pendendis ſeruare immunes. Nobiliſsimis celebrabatur victorijs, qui ſe non potuit vincere, infelix princeps. Fortè regionem Gothicam anno trigeſimo ſexto vaſtauerat, belli Saracenici reliquias omnes diſsipaturus, quando Aureliâ Pariſios rediens S: antiſtitem Eucherium à ſuis auulſum ſequi iuſsit, ac Coloniam miſit exulatum. At exilium virtuti nullum eſſe poteſt, cui omne ſolum patria eſt. Coloniæ ſanctiſsimus præſul domi fuit, & eam in omnibus animi prætulit æquitatem, ſpecimenque virtutum omnium, vt ſanctitatis nomen apud omnes collegerit celeberrimum. Audijt Martellus: & S. epiſcopo nobile theatrum inuidit ampliſsimam ciuitatem. Ingenti ergo diœceſis noſtræ bono, relegat in Haſbaniam, à Roberto duce cuſtodiendum. Et hîc in regno ſuo virtus exultauit: innocentiſsimum enim exulem Robertus ita mox amplexus eſt, vt omnem ei familiam ſuam committeret. Atque indulſit deinde, vt ad S. Trudonis aſceterium ſecedens, ad monaſticam quietem, è quâ præter animi votum fuerat ad epiſcopatum eductus, reuerteretur, & Diuinis in ſancto ſilentio, ac priuatâ vitâ frueretur delicijs. Ex Martelli mente iſtud non fuit, qui in exilium, in tenebras abiectam voluerat virtutem. At Numinis præſidio numquam deſtituitur; quamquam floreat ſubinde, qui perſequitur. Arcana ſunt, & ſilentio veneranda mentis æternæ conſilia.

Eucherium Aurel: epiſc: *Flodoardus l. 2. Hiſt: Rhem: Surius & Molan: in S. Eucherio 20. Febr:*

relegat Martellus San-trudonē:

An. 740.

XIX.

Mirâ fortunæ conſtantiâ, inuictaque fortitudine, Francorum principatum vt adeptus erat Carolus, ita defendit à circumfuſorum barbarorum furore. Quos cùm victricibus armis fregiſſet, contudiſſetque, quaſi quodam malleo, Martelli nomen in omnem poſteritatem inuenit. Et quod glorioſius eſt, anno sæculi huius quadrageſimo Gothis ſuperatis, ſubactis Saxonibus, Friſijsque, pulſis Saracenis, ac Prouincialibus receptis, vniuerſam Frãcorum remp: paci, ac quieti reſtituit. Sed illâ diutius frui datum non eſt. Nam XI. kal: Nouemb: anni ſequentis, principatum pariter & vitam reliquit, veterum imperatorum nulli ſecundus, ſi quidem bellicam fortitudinem, & felicitatem ſpectes: cui regnantibus imperare magis placuit, quàm regnare. Maioris domus retento nomine filij, Francorum imperium diuiſere. Carolomanno Auſtraſia cum Tranſrhenanis regionibus obtigit; reliquam omnem Franciam tenuit Pipinus. Et hoc Martello felicitati fuit.

An. 741. moritur.

Sed heu! quàm vana illa, ſi verum eſt, quod ſubijcio, teſte illo, qui quam oculis vſurpauit B. Eucherij vitam, litteris conſignauit. Integerrimam Trudone vitam agebat B. præſul, vt diximus; & fortè ſub hæc tempora pijs precationibus animum aliquando dabat, quando ad æternos inferorum carceres ab angelo deduci mente viſus eſt, ibique ſpectare Carolum diris cruciatum tormentis. Cohorruit Eucherius tam infauſto ſpectaculo. Et cùm ab angelo ductore ſuo cauſam quæſijſſet horrendæ damnationis; accepit id reſponſi: Carolum animo, corporeque æternis addictum eſſe cruciatibus, cælitum eorum ſententiâ, quibus res ſacras eripuiſſet, impieque diſtribuiſſet in militem. Acerbiſsimis porrò illis ſupplicijs luere non ſua dumtaxat peccata, verùm & illa omnia, quorum expiandorum gratiâ pij mortales olim Deo conſecrâſſent facultates ſuas, quas ſuſtulerat Carolus. Sibi reſtitutus Eucherius, Bonifacium accerſijt (incumbebat tum autoritate apoſtolicâ in corrigendam eccleſiæ Gallicanæ diſciplinam) & Fulradum archimandritam ad S. Dionyſij, Pipinique ſacrario præfectum. Oſtentumque iſtud triſte aperuit. De cuius veritate ſi certiores eſſe vellent, adirent ad Caroli ſepulcrum; vanitatiſque omnia damnarent, ſi reperiſſent Caroli

damnatur.

P corpus,

corpus. Rem illi cenſuerunt explorandam. Profecti ad S. Dionyſij, cùm ſepulcrum Caroli principis aperuiſſent, erupit mox terribili ſpecie draco: nullumque ibi cadauer, ſed ipſum ſepulcrum tetrâ fuligine, ceu alicuius incendij, atratum viderunt. Ita ſcriptor ille: quicum omnino conſentit Flodoardus in hiſtoriâ Rhemenſi: cõfirmantque perſcripta capitula ab epiſcopis prouinciarũ Rhemenſis, & Rothomagenſis, & ad Ludouicum regem miſſa; quæ Gratianus deſcripſit; vbi agit de bonis eccleſiæ non auferẽdis. Horrendũ profectò monitum principibus omnibus, ne per cauſam propugnandæ reip: aut multò magis ne cupiditate proferendi imperij eccleſiam ſpolient, aut immunitates conuellant. Scio commenta cenſeri à Baronio*. Verùm tam grauibus antiquitatis teſtimonijs non
14. facilè derogandum exiſtimo: proboque alibi oratione fuſiori, ne lectorem inuitum hic diutius diſtineam.

Eucherius, igitur in S. Trudonis aſceterio religioſiſsimè degens, ardentibus precibus à Deo mortem expetebat, quando voto ſuo proximus Martellum iam mortuum vidit, vt diximus, inter horrendos inferorum cruciatus. Ac paulo poſt X. kal. Martias anni ſequentis è miſero huius mortalitatis exilio ad cæleſtem patriã euolauit. Sacrum eius corpus ad S. Trudonis ſitum innumeris Deus celebrauit miraculis. Illuſtre eſt, quod edidit alterius anni die ipſo anniuerſario. Cleri, populique multitudo ingens famâ miraculorum excita confluxerat. Solicito abbate vnde prandium præberetur: ecce curriculo nuntiat aliquis inſolentem in proximo amne piſcium videri multitudinem. Itur; & nullo labore, velut ſi aqua hauriretur, tantâ copiâ piſces educuntur, quanta plùs ſatis fuit tantæ multitudini opiparè tractandæ. Nemo dubitauit ſancti epiſcopi precibus id eſſe tribuendum. Externo hoc ſidere fulgebat diœceſis Leodienſis.

An. 742. Moritur Eucherius. An. 743. prodigijs inclytus.

XXI.

Plures alios impijs ſuis conſilijs aduerſantes relegauerat in exilium Martellus: in his Wandonem Fontanellæ abbatem, quem in S. Seruatij collegio Traiecti iuſſerat agere. Verùm Pipinus rerum potitus, vti pleraque alia parentis acta reſcidit, ita & priſtinæ dignitati Wandonem reſtituit. Eximiam in S. Seruatium religionem concepit Wando, quamdiu inter eius alumnos vixit; iamque diſceſſurus è familiâ Seruatianâ, ſummis precibus impetrauit ſacrarum eius reliquiarum portionem. Reuerſusque Fontanellam, baſilicam S. præſuli conſtruxit. In quâ reliquijs collocatis, & populi confluentis veneratione cultis, piæ religioni multitudinis innumera miracula Deus repoſuit.

Wando Fontanellæ abbas, Molan: 13. Maij. in S. Seruatium pius.

XX.

Hubertum inter hæc decreuit Deus nouis inter mortales honoribus exornare. Affirmârunt æditui baſilicæ S. Petri, alijque vitæ innocentiâ ſpectabiles, diuinitus ſibi nuntiatum fuiſſe, eam eſſe Numinis voluntatem, vt ſacrum Huberti corpus obſcuri ſepulcri tenebris eductum, populo Chriſtiano venerandum exhiberetur. Ne quid temerè factum videri poſſet, certiorem è cælo lucem flagitari placuit. Indictum eſt tridui ieiunium, ſupplicationeſque publicæ. Die tertio Diuinum conſilium ſorte exploratum eſt. Exempla huiuſcemodi non pauca proferunt ſacræ paginæ. In arâ ipſâ codices bini collocantur; vnus ſacroſancta euangelia, alter verborum formulas, quibus rem Diuinam peragimus, continebat. Ex illo poſt imploratum Numen ſorte exiit hæc ſententia. *Ne timeas* MARIA, *inueniſti enim gratiam apud Dominum.* Ex hoc autem: *Dirige viam famuli tui.* Quibus verbis viſi ſunt de voluntate Diuinâ certi.

Ex Dei voluntate

Poſt noctem ergo publicis ſupplicationibus exactam, orto die progreditur vniuerſus clerus ad S. Petri, cum multâ nobilitate (Iupiliæ tum Carolomannus agebat) & multitudine populi. Aperitur, quâ par erat veneratione, ſepulcrum: & ecce pro tetro odore, qui ſolet è cadaueribus exhalare, ſuauiſsimus effunditur in adſtantem multitudinem. Quodque mirum magis ſit; illæſum, & incaminatum

eductus ſepulcro Hubertus

tum ab omni putredine corpus S. epiſcopi, poſt totos ſedecim annos, omnium
oculis patuit. Stupor omnes primùm inceſsit; tum ingens exultatio, & clamor *inuenitur integer.*
miraculum inclamantium. Excurrit ſama longè, lateque; & videndi, veneran-
dique cupiditate multitudinem innumeram excitat: ipſum in primis princi-
pem Carolomannum; qui tantæ rei admiratione, ſimul & incredibili gaudio, *à Carolomanno effertur.*
ſuauiſsimas profundebat lacrymas, ob gratiſsimum ſpectaculum oculis ſuis vſur-
patum. Et prodigiorum admirabilitate delectatus, ſuis ipſe manibus è ſepulcro
S. præſulis corpus extulit, nouoque conditum ferculo, è cryptâ inferiore ad ma-
ximam aram ſuperioris ædis ſuis humeris deportauit, rarâ exultantis animi reli-
gione. Principem comitabatur ſelectiſsima nobilitas. Vbi loco deſtinato depoſi-
tus eſt S. antiſtes, ſacram illam pompam principali munificentiâ cumulauit Ca-
rolomannus. Non enim vaſa dumtaxat argentea, multamque veſtem peregrino
opere elaboratâ in templi ſupellectilem donauit; ſed & monaſterium agris, præ-
dijs, clientelis, auxit, locupletauit, exornauit. Ea fuit in B. præſulem mortalis
hominis liberalitas. Quæ verò ad eumdem exornãdum Deus immortalis iſthic
prodigia perpetrauit, deſcriptum de illis librum affirmat Ægidius. Quem mihi
quidem nuſquam videre licuit. Nam quem luci dedit Ioannes Roberti noſter,
ætate poſteriorem eſſe conſtat. Hæc facta eſſe volunt III. nonas Nouem:* ideoque 15.
eius anniuerſarium ab omni deinceps poſteritate celebrari potiùs, quàm illum
diem, quo mortalitatem poſuit; fuiſſeque aiunt III. ante kal. Maias.

Porrò quem parenti honorem detulit Florebertus, etiam B. Odæ eius amitæ XXI.
Amanij exhibuit. Cùm enim pluribus in dies clareſceret miraculis, populique *Effertur & Oda:*
præcipua ferueret in eam religio, ſacras ipſius reliquias celeberrimâ pompâ in
aram extulit, cælitum ritu colendas. Eumdem decreuit, detulitque cultum
Wintershouij B. Landoaldo, ſanctiſque eius ſodalibus; quorum ſanctitatem, & *& Landoaldus cum ſocijs:*
miraculorum frequentia celebrabat; & maioribus dignam honoribus non ſemel
Deus nuntiârat. Paruit Florebertus kal: Dec: Pari præterea religione plures
alios, olim ſanctitate, nunc miraculis illuſtres veneratum eſſe teſtatur eccleſia *& alij.*
Leodienſis: verùm nomina obliterauit antiquitas. Eoſdem ipſe ſibi honores ſuâ An. 746.
iſtâ religione promerebatur beatus antiſtes; & paucis adeptus eſt poſt mortem
diebus. Poſtquam enim adminiſtratâ ſapientiſsimè eccleſiâ, eximiaque illuſtris
virtute, vitam integerrimam cum beatâ morte commutâſſet VII. kal. Maias *Moritur Florebertus.*
anni ſexti & quadrageſimi, tantâ miraculorum luce mox cœpit inclareſcere, vt
obſcuri ſepulcri tenebris teneri cenſerent omnes indignum ſacras tanti antiſtitis
exuuias. Collocatæ ſunt ad latus alterum S. Lamberti, vnà cum SS. Petro &
Andoleto; quos æquum viſum fuerat, gloriæ non minùs, quàm mortis ſan-
cto patruo ſocios eſſe. Alterum Lamberti latus, cum Madelbertâ Theodardus
claudebat. Hoc ordine in vaſto illo, quod hodieque viſitur, Mauſoleo multis
ætatibus pretioſiſsima illa pignora Leodienſis eccleſia ſeruauit. Illatum porrò FVLCARIVS.
Florebertum in venerabile illud Mauſoleum equidem exiſtimo autoritate, &
decreto FVLCARII, qui poſt Florebertum epiſcopio potitus eſt. Nec alio me-
liore facto potuit adminiſtrationem ſuam auſpicari.

Annus ſequens illuſtre dedit orbi Chriſtiano germanæ magnanimitatis exem- XXII.
plum; quando Carolomannus maximi princeps imperij, & rebus tot iam præ- An. 747.
clarè geſtis nobilis, maiorumque ſpe plenus, peſſumdatis omnibus, & ipſo ſe ma- *Carolomannus fit monachus.*
ior, Monaſticen profeſſus eſt, autore Bonifacio; cui non aliter, quàm homini Di-
uino totum ſe permiſerat. Suum nihilo minùs curſum tenuere, quæ pro digni-
tate Gallicanarum eccleſiarum reſtituendâ ſuſceperat eius autoritate ſanctus An. 748.
idem Germaniæ apoſtolus, quemadmodum ſuprà meminimus. Qui cùm re- *Othonus in Bonifacio l. 2. c. 8.*
rum à ſe geſtarum rationem litteris datis ad Zachariam pontificem maximum

nuper reddidiſſet, eumque de multis conſuluiſſet; reſcripſit Zacharias kal: Maij:
Dabo hîc tantùm, quæ ad rem noſtram faciunt. Redditæ ſunt mihi litteræ, quas
„ ad me de verâ, & catholicâ fide dediſti, vnà cum ceteris Galliarum epiſcopis.
„ Quas vbi perlegi, incredibili delibutus gaudio, immortales egi gratias omni-
„ potenti Deo, qui eos ad officium reuocatos, iteratâ nobiſcum concordiâ iun-
„ gere dignatus eſt. Vniuerſos cariſsime frater oſculo pacis ex me ſaluta. Quæ
& c. 6. fuerint iſtæ litteræ, nuſquam inuenio. Epiſcopis verò per Bonifacium ſalutem
dixiſſe non contentus, ſuas item ad eos eiuſdem argumenti litteras dedit, initio
recenſitis longâ ſerie pluribus epiſcopis, atque inter ceteros Folerico Tungrenſi,
quem Fulcaricum alij, ſed Fulcarium ſæpius appellant.

An. 752. *Sirmond: tom. 1. Conc. Gall.* Moguntiæ metropolis conditur, eique ſubijcitur Eccleſia Leod: Tungrorum olim eccleſiam, & hactenus Leodienſem metropolitanæ Treui-
rorum ſedi paruiſſe certum eſt. Hac ætate Bonifacius, cùm inſignem toto Fran-
corum imperio nauaret operam, non tantùm adducendis ad Chriſtum barbaris,
ſed eccleſijs Germanicis, Gallicaniſque in fidei puritate retinendis, nimiam Tre-
uirenſis metropoleos vaſtitatem exiſtimauit. Probante ergo Zacharia pontifice,
Coloniæ Agrippinæ metropolim cõſtituere placuit. At Francis proceribus cùm
non æquè placeret, Mogũtiam Bonifacius elegit. Probauit Zacharias anno quin-
quageſimo ſecundo, eique ſubiecit Tungros, Coloniam, Wormatiam, Spiram,
Traiectum ad Rhenum, & ceteras Germaniæ gentes, quibus Chriſtianæ fidei lu-
cem Bonifacius impertijſſet. Remp: interim Francorum vniuerſam, cedente vt
diximus Carolomãno fratre, plures annos feliciſsimè Pipinus tuebatur, pudendâ
ignauiâ torpentibus Merouingijs regibus, quorum tandem vltimum Hildericum
Pipinus rex. in monaſterium abdiderunt Franci. Nomenque, & diadema regium, iubente
Zachariâ pontifice Romano, ſumſit Pipinus Sueſsionibus è manu Bonifacij archi-
Arthia epiſcopi Moguntini. Accepti beneficij non immemor Pipinus gratias Numini
Lætienſia primùm referendas cenſuit: nam Wiberto comiti Lætienſe monaſterium in
Molhanium cõditur. Hannoniâ condenti, (cuius antè meminimus) & Adæ eius coniugi Molhanij in
hac diœceſi canonicorum collegium exſtruẽti, collatâ ſymbolâ non defuit. Mol-
hanij porrò ſeruatum aliquando, cultumque fuit ſacrum S. Elmeri epiſcopi cor-
pus: eiuſque hodie conditorium è ligno aurato oſtentatur: ſed quid ipſo ſacro
corpore factum; an id bellorum iniurijs perierit, aut in terram abditum vſ-
quam lateat, nemo prodidit. Ignoratur item quis fuerit is Elmerus, cuius eccle-
ſiæ præſul, aut quando vixerit. Nouit is, qui beatitate donauit.

XXIII. Sed & in mortales animi gratitudinem teſtatus eſt Pipinus. Nam Zachariæ
An. 753. morienti ſubrogatus eodem anno Stephanus tertius, cùm ab Aſtulfo Longobar-
dorum rege pateretur indigniſsima, in Franciam confugit ad Pipinum, quem
recenti beneficio non dubitabat ſedi apoſtolicæ obſtrictum. Exceptus eſt ſum-
An. 754. mis honoribus pro maieſtate ſuâ. Et tum apud Pariſios in cœnobio S. Dionyſij
Epiſt. S. Ludgeri c. 1. hiemaret, Pipinus rex nequaquam immemor nobiliſsimi triumphi, quem anno
quadrageſimo nono ſingulari beneficio S. Suuiberti ad Werdam de Saxonibus
De Suuiberto Sanctis adſcribẽdo agitur. *& c. 3.* duxerat, eum rogauit, vt pro autoritate ſuâ pontificiâ, Suuibertum ſanctorum
albo inſcriptum, ſacris honoribus colendum vniuerſo populo Chriſtiano propo-
neret. Nam vt ab vnâ diœceſi quiſpiam coleretur, ſatis erat ipſius epiſcopi de-
cretum; quod legitimè propoſitum cenſebatur, quando in aram, eminentio-
remue locum è terrâ corpus protulerat. Prohibebatur corporis infirmitate pon-
tifex, quâ voluiſſet diligentiâ, quæſtionem inſtituere de beati illius ſanctitate.
Vices ſuas demandauit Hildolfo Treuirorum, Bonifacio Moguntinorum archi-
epiſcopis, & Fulcario Leodienſi epiſcopo; ſed maximè Hildegero Vbiorum ar-
chiepiſcopo, ad quem id proprio quodam iure ſpectabat, quòd in eius finibus vi-
xiſſet Suuibertus. Vbiorum ecce archiepiſcopum appellat disertè plus ſemel

S. Ludgerus

S. Ludgerus, cùm ante biennium eam eccleſiam dixerimus à Bonifacio Moguntinæ fuiſſe ſubiectam, quandoquidem Coloniæ metropolim conſtitui non probarent Franci. Quomodo igitur Colonienſem archiepiſcopum iam appellat idem S. ſcriptor Hildegerum? Nuſquam equidem notatum inuenio tempus, quo cœperit eſſe Coloniæ metropolis. Verùm quandoquidem & hunc Hildegerum, & paulo pòſt Hildebaldum conſtanter appellet archiepiſcopum Ludgerus, ac alios deinceps alij; mihi coniectare liceat metropolitæ dignitatem Hildegero primùm additam fuiſſe. Aggrippinenſibus fortaſſe non placuerit Moguntinis ſubdi: & quando ab antiquâ Treuirorum ſede fieret diuulſio; obtinuerint ipſi tandem metropoleos honorem. Iis attributi fuere Leodienſes, hodieque perſeuerant vnà cum Monaſterienſibus, Mindenſibus, Oſnaburgenſibus, & Traiectenſibus. Sed hi in nuperâ Belgicarum eccleſiarum diuiſione metropolim obtinuerunt. Ad Suuibertum me reuerto. Nihil promouerunt deſignati quæſitores epiſcopi, vel expeditione regis in Italiam diſtracti, vel hoſtili Saxonũ incurſione. Colonia metropolis cõſtituitur.

Ceterùm ea pontificis maximi diligẽtia, deliberationiſque maturitas, quam præſulibus commendârat, etſi miracula ſanctitatem demonſtrarent, vrgeretque vehementer rex potentiſsimus, & vnicum ſedis apoſtolicæ perfugium; effecerit forſitã, vt in decernendis diuorum honoribus tardiores eſſent deinceps epiſcopi, in hiſce regionibus. Nam profectò quotquot eccleſiam Tungrenſem ante hæc tempora rexerunt, à maioribus catalogo ſanctorum adſcriptos veneramur. Fulcarius omniũ primus iſto honore caruit, quem nihilominus rarâ integritate, ſapientiaque ſacrum geſsiſſe magiſtratum conſtat; & nonnihil probant, quæ paucula ſuperſunt è rebus ab ipſo geſtis.

Poſt annos quindecim in epiſcopatu poſitos deceſsit. Dignitatem excepit AGILFRIDVS eodem anno primo & ſexageſimo. Hic ille eſt, cui vitam debemus glorioſi martyris, præſuliſque Lamberti ſcriptam à Godeſchalco. Fuit is diaconus, ac canonicus in eccleſiâ Leodienſi: & eorum, quæ ad poſteros Agilfridi hortatu tranſmiſit, multa didicit ex ipſo Theodoëno, qui cum ſocio Lambertum exulantem numquam deſeruit. Humani tamen aliquid paſſus bonus hic ſcriptor, veram martyrij cauſam celauit, regum reuerentiâ, quibus labem inſpergere viſus fuiſſet. Quod certè eos fugere nequaquam potuiſſet, cùm in vicino quaſi natali ſolo frequentes fuerint. Quod ex chronologiâ meâ planè colligetur. Nec enim placuit diutius hic detineri minutioribus iſtis notationibus. XXIV. An. 761. Agilfridvs.

Quare quoties Pipini, vel liberorum meminero; ne ſtatim damna, mi lector, quaſi externis narrationibus mea farciam. Domeſtica namque cenſeo, quæ in ſuburbano nata. Abſtineo me tamen eiuſcemodi digreſsionibus; quia cùm res dumtaxat Leodienſes mihi ſumſerim ſcribendas, nolo in florentiſsima regna; & imperia diffundi, quæ rerum geſtarum magnitudine, cuiuſcumque ſcriptoris expeditiſsimam obruere poſsint ingenij facultatem. Ea hic modò perſtringam, quæ propiùs Leodium attingunt.

VIII. kal: Octob: anni ſexageſimi octaui Pariſijs diem ſuum obijt Pipinus: ſucceſſere filij Carolus, & Carolomannus. Et hic quidem poſt annum regni tertium, diem ſuum obiit: Verùm Carolus, ſuſcepto Nouiomi diademate, Aquaſgrani venit, egitque iſthic Chriſti Seruatoris natalem. Anno ſeptuageſimo Leodium profectus, ſanctum ibi paſchatis diem celebrauit, ac deinde frequentatum auis ſuis Heriſtallum adijt: iſthicque hiemauit annis fermè tribus. An. 768. An. 770.

Sub hoc tempus Agilfridum Leodienſem epiſcopum Romam profectum, teſtatur Molanus. Vbi à Stephano pontifice maximo creatus abbas S. Bauonis Gandenſis, cùm in Belgicam rediſſet, ſanctæ Faraildis virginis corpus ex Auſtraſiâ Gandauum in ædem S. Bauonis intulit. Hoc bono ſuam abbatis inſigniuit dignitatem. XXV. Faraildis Agilfridus defert Gandauum. Molan: 4. Iau:

dignitatem. In diœceſi Leodienſi alta fuit, & educta hæc ſancta virgo; Pipini Landani neptis erat ex ſorore Amelbergâ. Fratrem habuit vterinum S. Ablebertum epiſcopum Cameracenſem, ſorores ſanctas virgines Raineldem & Gudilam. Natam è ſacro fonte ſuſcepit B. Gertrudis, & à primis annis ad omnem conformauit virtutem. Nuptui tamen tradita eſt. Verùm exemplo paucis vſurpato, virginitatem coluit illibatam. Ac tandem virgo nonagenaria vitam clauſit religione non minùs, quàm ſenectute venerabilem.

Idem 6. Mart: S. Godegrandus Carolo regi carus, Sanctimoniâ æquè ac armis, ſceptriſúe eminuit auguſta gens illa Pipinorum. Eius en nobile germen aliud. Florebat his annis Godegrandus illuſtre huiuſce diœceſis ornamentum. In Haſbaniâ natus eſt patre Sigiramno, matre Landrada Pipini regis ſorore germanâ. Litteris, & pietati operam dedit primùm in monaſterio S. Trudonis, deinde Metis. Ætate maturiorem in regiam vocauit, & ſibi à conſilijs eſſe iuſsit Carolus; non Martellus, vt Sigeberto placere videtur, quandoquidem mortuum velit anno ſexageſimo quinto. At quo modo Martellus nepotem ex filiâ rebus gerendis maturum in aulam aduocare potuit, qui annos natus ſeptem & quadragnita mortuus eſt. Godegrandum ergo vocauerit Carolus, non ille Martellus, ſed Martelli nepos ex filio, Magnus. Qui cùm non regnauerit ante annum ſæculi huius ſexageſimum octauum, non potuit Godegrandus mori anno ſexageſimo quinto. Eâ porrò apud regem autoritate ſapienter, & religioſè vſus eſt ad protegendum ordinem eccleſiaſticum. Quamquam epiſcopum ſibi Metenſis clerus legiſſet, cùm tamen eius ſe conſilijs deſtitui rex non pateretur, perſeuerauit vt antea *princeps palatij, totius Galliæ dux, & reip: conſiliarius*. Archiepiſcopi inſigne, pallium, ſimul & poteſtatem epiſcopos per omnes Gallias initiandi conceſsit pontifex Stephanus. Terna extruxit monaſteria. ſanctè vixit. Habitu vtebatur adeò vili, vt epiſcopum nemo facilè peregrinus agnoſceret. Cilicio, vigilijs, inediâ corpus acerrimè caſtigauit. In peccantes ſeuerus, manſuetus in pauperes, & liberalis vixit. Leges etiam ſapientiſsimè ſcripſit, quibus priſcum ſplendorem diu Metenſis eccleſia retinuit.

An. 773. Heriſtalli paſcha celebrârat anno 73. rex Carolus, quando Theodoniſvillam profectus, accepit Deſiderium Longobardorum regem grauem in eccleſiam Romanam tyrannum agere. Reprimendam impietatem cenſuit. Copias mox inſtructas in Italiam duxit; & inter Alpium anguſta ſuſum, fugatumque Deſiderium, Papiam compulit, obſeditque munimentis ſuis clauſum: ac tandem anno ſeptuageſimo quarto inuictis armis adegit ad deditionem. Et quo rerum nouarum materiam tolleret, procul à ſuâ gente, in Gallias adſportauit cum coniuge, liberiſque; & velut in conſpectu perpetuo habere voluit. Ablegauit ergo Leodium ad Agilfridum Leodienſem epiſcopum, cuius religioſâ conſuetudine captus, plurimùm illi tribuebat, fidebatque. Vitæ reliquum exilio triuit Deſiderius; & autore Bruſtemio, fatis Aquiſgrani conceſſit, ac terræ mandatus eſt, in ipſo ſanctioris penetralis aditu, quem chorum appellant.

An 774. Deſiderius rex Longobard: Leodium relegatur.

XXVI. Germ obit Agilfridus. Agilfridus pro eâ, quam apud Carolum regem in diœceſi ſæpius commorantem collegerat, autoritate, & gratiâ, Leodienſem eccleſiam magnis opibus auxit: quæ tabulis regiâ manu conſignatis probari inquit Ægidius: ſed ea poſteris inuidit antiquitas. Rep: ſapienter, & religioſè adminiſtratâ, ſub annum octogeſimum quartum vitâ defungens Agilfridus, ſucceſſorem habuit GERBALDVM. Quo præſule Leodienſem eccleſiam non parum illuſtrauit Carolus rex Francorum. Qui natalis ſoli captus dulcedine, cùm Iupiliæ, aut Heriſtalli frequens ageret, venatuque exerceretur per ſaltus vicinos, delectari magis in dies cœpit ſalubritate, ſimul & amœnitate thermarum, quæ paucis inde milliaribus ad Orientem, intra diœceſis fines iam tum celebrabantur, & frequentauerat Pipinus

An. 784. GERBALDVS. An. 799

ipſe.

ipſe. Quod profectò cùm certum ſit, falſitatis arguit illud, quod circumfertur Caroli reſcriptum*, quo ſe teſtatur aquas illas calidas inueniſſe, cùm fortè venationis ardore procul à comitibus curſu ablatus, medijs in ſiluis equum, quo vehebatur, ſuccuſsione ſenſerat calidas horreſcentem. Notæ nimirum erant Carolo iam inde ab anno regni primo. Notæ fuerant & Pipino parenti. 16.

Petrus à Beeck in Aquiſgrano.

Hoc certè verum; regiam eodem loci Carolum exſtruxiſſe, vrbemque condidiſſe, quam regni totius ſedem, ac caput eſſe voluit. Quæ vt ſub Virginis Matris tutelâ quieſceret, ei templum poſuit ſumtu regio, conquiſitis ex Italiâ columnis marmoreis. Stabat opus omnium, quæ Carolus erexerat, facilè princeps; pari apparatu dicatum voluit: Inexſpectatam & votis maiorem nactus eſt magnificentiam. Occaſio fuit immane, ſacrilegumque flagitium Romæ perpetratum à filijs Belial; qui impiâ rabie in Leonem communem Chriſtianorum parentem inflâmati, oculis euulſis, præciſâque linguâ, multis plagis oneratum in cuſtodiam abripuere. Verùm eâdem nocte incolumitati reſtitutus ſingulari Dei beneficio, cùm amicorum inſuper induſtriâ liberatus fuiſſet, ad Francorum regem Carolum confugit. Notum erat apoſtolicæ ſedi, fidumque iſtius gentis, atque adeò regis præſidium. Exceptus eſt, quâ par erat veneratione; potiſsimùm poſt tantam calamitatem, & illuſtre diuinæ bonitatis miraculum. Contrà ipſe, quaſi aliquod gratitudinis ſymbolum redditurus, rogatu regis, Aquas venit, & baſilicam recèns conditam in honorem Virginis Mariæ Numini dicauit. Nobiliſsimum fuiſſe conuentum nemo dubitauerit, quando congrediebantur ambo ſummi Chriſtiani nominis principes. Fabuloſum tamen arbitror, quod noſtratium plerique tradiderunt; deſideráſſe regem, adeſſe tot epiſcopos, quot annus totus dies numerat; qui poſt dicatum templum de Chriſtianæ reip: rebus conſilia agitarent. Verùm cùm regis voto bini deeſſent epiſcopi, ſurrexiſſe de ſepulcris ſuis Traiecti duos Monulfum, & Gondulfum, vitâ defunctos ante aliquot ſæcula, & Aquis in iſtum ſe cœtum dediſſe: quo denique dimiſſo, ad ſua ſepulcra redierint. Falſum, inquam, id cenſeo. Veterum enim ſcriptorum nemo prodidit vllum Aquis habitum fuiſſe à Leone conſilium. Quod celebratum eſt anno ſæculi ſequentis nono, Leonem abfuiſſe certum eſt; Romæque poſtea probáſſe decreta patrum Aquis congregatorum. Denique ſi tanto prodigio viuentibus ſe inſeruiſſent mortui pridem epiſcopi; neque vnquam ſiluiſſent priſci illi ſcriptores, qui vel ediderunt, quæ oculis hauserunt; vel illis temporibus proximi vixerunt, cùm id tantopere faceret ad Caroli gloriam. Neque orbi Chriſtiano manſiſſet ignotum, quod in oculis tot epiſcoporum in ſuas deinde diœceſes redeuntium euenisſet. Et verò authoritatem concilio non leuem addidiſſet eiuſcemodi prodigium; eâque cauſâ vel ſolâ numquam ſilentij tenebræ tanti momenti rem abdidiſſent.

Vrbem Aquẽſem Carolus condit. & baſilicá,

Dicat Leo pontifex: Epiſt: S. Ludgeri c. 9.

Conſecratum templum liberaliter pontifex ſacris indulgentijs locupletauit: at ſanctorum reliquijs Carolus ipſe; quas non minore diligentiâ, quàm religione vndique totâ vitâ collegerat. Seruatur in noſtram ætatem ſacer ille theſaurus, ſingulisque ſeptennijs oſtentatur populo Chriſtiano è toto Belgio, Germaniâ, Hungariâ, Galliâ concurrenti. Cuius tanta fuit aliquando multitudo, vt anno milleſimo quadringẽteſimo nonageſimo ſexto numerata affirmet Petrus Beeckanus centum & quadraginta duo millia. Nobiliores partes iſtæ ſunt: Veſtis candida, quam induerat Virgo Mater, quando mundo edidit Seruatorem: Faſciæ, ſiue panni, quibus inuolutum nocte natali paſtores adorârunt: Lineus pannus, qui S. Ioanni Baptiſtæ ſubſtratus eſt, cùm impij tyranni Herodis imperio ceruices reſectæ: Linteum item, quo Chriſtus in cruce honeſtatis gratiâ velatus eſt: Cingulum Chriſti Seruatoris, Conſtantini Magni annulo obſignatum: Alia

XXVIII. *ornat reliquijs rex.*

Quibus?

denique plurima minoris notæ ſeruantur iſtic, & coluntur, diœceſimque noſtram illuſtrant.

Aquenſem baſilicam vbi dicauit pontifex Leo, rogauit Gerbaldus noſter eâdem operâ ne Tungros, Viſetumque dedignaretur: vbi opere perfecto iam ſtabant templa, conſecrantisque manum exſpectabant. Annuit pontifex magnâ huius eccleſiæ gloriâ. Habes hîc reſtitutam hoc anno tandem nobilem illam antiquitate Tungrorum ædem, primam omnium è totâ Galliâ, Germaniâque Virgini Matri conſecratam à S. Materno principis apoſtolorum diſcipulo: vt ſuus narrandi locus fuit: ſedemque tot ſanctiſsimorum epiſcoporum. Quâ etſi dignitate ſpoliata ſit, eo tamen gloriari poteſt, quòd pontificis maximi dextrâ conſecrata fuerit. Quis reſtaurârit: &, ſimulnè ex antiquitatis ruderibus oppidum nouum tum emerſerit, non ſatis conſtat. Vrbs hodie mediocris eſt: habetque nobile canonicorum collegium ad ædem Virginis. Antiquæ porrò vrbis ambitum multo vaſtiorem oſtendunt etiamnum muri, pleriſque locis necdum proſtrati. Effodiuntur totâ vrbe numiſmata, vrceoli, vrnæ, lampades è terrâ coctili, aliaque priſcæ antiquitatis monumenta. Quæ verò ſummi pontificis Viſetum inuitandi cauſa potuerit eſſe, nec coniectare licet. Humilis erat pagus in dextrâ Moſæ ripâ, medio Leodium inter & Traiectum itinere, nullâ profectò aliâ re, quam tanti pontificis conſecratione nobilior. Nonnullis tamen oppidum iam tum fuiſſe placet: muroſque poſtea vel bellorum, vel temporis iniuriâ proſtratos diu iacuiſſe, donec erigeret Adolfus Marcanus: quę ſuo tēpori relinquimus.

Et Tungrenſem dicat Leo:

Viſetenſemq; ie.

XXVIII. Leodiū hoc itinere deflexiſſe Leonem, Carolumque, paſsim affirmant noſtrates ſcriptores. Cùmque diœceſim admodum vaſtam epiſcopus luſtrare pro munere ſuo ipſe vnus non poſſet, magnis potiſsimum reip: negotijs aliò ſæpe auocantibus, imò accerſentibus è vicino plerumque regibus ad grauiora regni negotia, id oneris partitus eſt pontifex in archidiaconos octo. Primum iuſsit eſſe ipſum S. Lamberti præpoſitum, attribuitque prouinciam, ciuitatem Leodienſem. Reliquam omnem diœceſim in ſeptem alias diſtribuit portiones, Arduennam, Brabantiam, Campiniam, Condruſos, Famennam, Hannoniam, & Haſbaniam. Singulas ſingulis ſubiecit archidiaconis, quorum ea dignitas eſt in eccleſiâ Leodienſi, vt abbates etiam in conſeſsibus antecellant. Hoc auctu voluit ornatam pontifex Leo huius diœceſis dignitatem.

Leodij Archidiaconos ereat octo.

Addidit & Carolus rex ſymbolum ſuum. Vexillum tradidiſſe fertur, quod veluti prætorium vniuerſæ vires ſequerentur; ſi quando publicâ ex cauſâ educendæ eſſent. Pendet id è ſummâ haſtâ; non qualia equitibus hodie præferuntur ipſis affixa lanceis; ſed actum in tranſuerſum: qualia veterum Romanorum labara fuiſſe, videmus in antiquioribus numiſmatis; aut hodie clerus noſter præfert in ſupplicationibus, vocatque *Confanones*. Additum eſt in ſummo modicum cymbalum; eo conſilio, vt quidem aiunt, vt quando vniuerſa ditio, S. Lamberti prædium eſſet quaſi patrimonij iure poſſeſſum, moneretur iſto cymbali pulſu populus, ſe bella Domini bellare. Voluit porrò rex à canonicorum collegio ſeruari: quo factum eſt, vt S. Lamberti vexillum nuncupetur. Eius denique hic vſus fuit. Statim atque Leodienſium ordinum voluntate decretum erat bellum, ære banni campano ſignum dabatur; ſimulque è ſacrario vexillum proferebat præpoſitus, collocabatque in arâ principe, vel è proximâ S. Lamberti ferculo columnâ ſuſpendebat, donec educeretur exercitus. Quo ipſo die veniebat ad S. Lamberti aduocatus Haſbaniæ (hoc enim eius vnius munus fuit) & in æde mediâ, ſub ingenti illâ coronâ, quæ pendet è fornice, præmiſsis piacularibus verbis, fauſtâque precatione, à canonicis armaturâ candidâ tegebatur. Tum ad aram principem progreſſus, contactis ſacris, ex ſolemni iuriſiurandi formulâ promit-

Vexillũ S. Lamberti Carolus dat:

Hemricurtius in Typo temporalitatis Leod:

quod olim ferebat Aduocatus Hasbaniæ

promittebat relaturum ſe, quod ei credebatur vexillum, niſi vel captiuitate prohiberetur, vel morte. Quibus ritè procuratis, tollebat vexillum præpoſitus, & è templo prodibat in forum: vbi populus in armis exſpectabat. Sequebatur aduocatus binos inter canonicos medius, ac reliquum deinde longo ordine collegium. Vt in forum è gradibus deſcenderat aduocatus, in paratum equum candidum tollebatur; ac tum denique ſumto è præpoſiti manibus vexillo, in iter ſe dabat, ſequente exercitu vniuerſo. Nec enim è tota multitudine cuiquam tergiuerſari fas erat. Suoque periculo militabant omnes.

Sequebatur omnis populus.

Secus, quando ſuâ ſolius autoritate princeps bellum gerebat, eccleſiæ tuendæ gratiâ. Tum enim ad arma cogebantur ſoli clientes beneficiarij, omniſque agraria multitudo. Immunes erant vrbium omnium ciues. Ipſique adeò beneficiarij vrbium incolæ militare non cogebantur, niſi in caſtris eſſet princeps. Quamquam poſteriorem fuiſſe crediderim immunitatem huiuſcemodi: conceſſamque creſcente deinde ciuium libertate: vt ſuo loco narrabimus. Si è patriæ finibus educerentur, beneficiarijs equos, armaque perdita reſtituere, non captiuos redimere tenebatur. Captiui omnes in principis erant poteſtate. Ita ſolemne fuiſſe, nemo ambigat. Verùm id autore Carolo rege conſtitutum fuiſſe, non auſim affirmare. Aliquod tamen eius exordium fuiſſe neceſſe eſt. Nec aliud vllum à noſtratibus proditur.

Sed & Hoium Carolo cordi fuit. Canonicos quindecim in æde Virginis Matris collocâſſe fertur, iiſque alendis addixiſſe vectigalia. Is fuit illius eccleſiæ ſtatus ad vſque Theoduinum præſulem. Ipſi verò dynaſtiæ Hoienſi, comitatus dignitatem adiunctam aiunt. Bruſtemius addit primum comitem fuiſſe Baſinum, à quo Baſini turris, nomen acceperit. Pratanam gentē comitatum illum tenuiſſe ait ad vſque S. Mengoldum Tranſmoſanus; ſingulosque continuatâ ſerie comites recenſet. Sed cùm nemo alius quidquam prodiderit, leuiculo homini fidem non facilè habeo; cui miram magnitudinem antiquitati affingere ludus fuit; ſed tum maximè, cùm Pratanorum opes, & fortia facta commemorat: à quibus genus trahebat. Ceterùm cùm plurimis Hoij celebraretur miraculis Domitianus, educi terrâ ſacrum eius corpus Carolus rex mandauit. Eduxit Hildebaldus Colonienſis archiepiſcopus* XVII. kal: Iulias, & odorem ſpirare ſuauiſsimum deprehendit.

Rex Canonicos Hoij condit; & Comites; 81

Molan 7. Maij. 17.

Digreſſus Leodio cum rege pontifex in Germaniam, multas aras, templa, monaſteria tum Coloniæ Agrippinæ, tum alijs locis dicauit. At rex Carolus non regni magis heres, quàm paternæ pietatis, & gratitudinis in S. Suuibertum pro accepto beneficio; Leonem rogauit, vt quod iam inde ab anno quinquageſimo quarto in deliberationem vocatum fuerat, ſolemnes ſanctorum honores Suuiberto decerneret. Decreuit pontifex, quod cælo probari multa iam miracula docuerant. Werdam cum ipſo rege profectus, inter frequentiſsimos alios præſules adfuit & Gerbaldus noſter. Ita prodidit S. Ludgerus, quamquam in annum ſequentis ſæculi quartum ipſe reijciat, quo nimirum Leo pontifex in Gallias ſecundò venit. Dubitat tamen Baronius, & cum eo Bucherius noſter, lectoriſque iudicio relinquit, quòd Francorum annales aſſerant, apud Carolum non niſi octo dies Leonem manſiſſe. Addo ego, cùm ex iiſdem conſtet, medio Nouembri anni octingenteſimi quarti nuntiâſſe Carolo Leonem, Seruatoris noſtri diem natalem ſe cum illo celebraturum; celebrâſſeque; ac octauo pòſt die dimiſſum: fieri non poteſt, vt pridie nonas Septembris Suuibertum catalogo ſanctorum inſcripſerit. Quod appoſitè conuenit in hunc annum, quo pontificem Romæ ab impijs malè multatum fuiſſe VII. kal: Maias Ado confirmat. Quibus argumentis, in hunc annum conieci.

XXIX. Epiſt. S. Ludgeri c. 9. Suuibertum Sanctis Leo accenſet.

Leonem

Leonem Carolus in Italiam cum præſidio remiſit. Qui vrbem ingreſſus eſt
III. kal. Decemb: pari bonorum omnium exultatione, ac metu improborum.
An. 800. Secutus eſt poſt annum Carolus rex cum magnis copijs; quibus, ſi quâ vi opus
Eginhardus eſſet, improbos reprimeret. Romam ingreſſum, imperatorem Romanorum
Anaſtaſ: Carolus inaugurauit Leo pontifex maximus, ipſo Chriſti Seruatoris natali die, magno
creatur populi Romani plauſu, fauſtaque apprecatione. Sic Occidentis imperium ante
impera- trecentos viginti quatuor annos barbarorum armis funditus euerſum, poſtlimi-
tor. nio tandem anno octingenteſimo reſtitutum eſt autoritate Romani pontificis.
Non potuit cuiquam aptiùs ea gloria cedere, quàm Carolo verè Magno, ſeu pietatem in ſacra omnia, maximè Romanam eccleſiam; ſeu armorum inuictam
fortitudinem ſpectes, tot ſubactis ferociſsimis nationibus longè nobiliſsimam.

An. 809. Aliquanto pòſt Gerbaldus epiſcopus, cùm annos rexiſſet quinos ac vicenos,
XXX. vitâ abijt XV. kal: Nouemb: anni ſupra octingenteſimum noni, paucis diebus
Gerbaldus moritur. ante ſynodum Aquenſem, quam ex Arduênâ reuerſus imperator haberi voluit,
quo diſcuteretur; rectenè eccleſiæ Gallicanæ ſymbolo Nicæno, ſiue Conſtantinopolitano, quod inſtituerant concinere; quaternas haſce ſyllabas *Filioque* inſeruiſſent, vbi dicebatur Spiritus ſanctus ex Patre procedere: quamquam conſtaret ita
Synodus Aquēſis. ſe rem habere. Cenſuitque pontifex interrogatus, ſymboli retinendam eſſe integritatem. Poſtea tamen iuſtis ex cauſis addi ſyllabas illas placuit. Actum eſt
eodem conſilio de retinendâ fortiter eccleſiaſticæ diſciplinæ integritate.

Walcandvs. Anno exeunte factus eſt epiſcopus Leodienſis Walcandvs Adebredi filius, ait Ægidius: qui cum imperatore Carolo profectus in Italiam, perijt ad vrbem Ticinum. Vt in cædis paternæ ſolatium videatur epiſcopio donatus. Comi-
Archiu: Lætienſ: tis Arduênæ filium aiunt fuiſſe cõmentarij Lætienſes, & cognatione propinquum
fundatori ſuo Wiberto comiti. Quæ cauſa, vt quidem opinor, ſimul & cupido
18. propagandi honoris S. Lamberti, Walcandum mouerit, vt Lætienſibus aſcetis*
ſacras eius reliquias impertierit, quem præſidem ſuum, & tutelarem ab ipſo primo cœnobij molimine venerantur.

XXXI. At Carolus imperator ſenio iam grauis, cùm extremũ diem haud quaquam
An. 811. procul abeſſe ſentiret, rem ſuam omnem mouentem vt ſcripto teſtamento diſtribueret, anno ſæculi huius vndecimo Walcandum cum præſulibus alijs pluribus,
Caroli teſtamẽtum. comitibusque Aquas acciuit. Memorabilis eſt tanti imperatoris vltima, piiſſimaque voluntas, quam ex Eginhardo hic deſcribã. Suas eiuſce generis facultates
omnes tripartitò diuiſit Auguſtus. Duas tertias portiones in alias viginti &
Eginhardus vnã deſcribi partes voluit, vt in totidem metropoles diſtribuerentur, quot erant
in eius imperio. Hæ ſunt illæ. Roma, Rauẽna, Mediolanum; Forum-iulij, Gradus, Colonia, Moguntia, Viuanum ſiue Saltzburgum, Rotomagum, Treuiri, Senones, Veſuntinum, Lugdunum, Rhemi, Arelatum, Vienna, Tarantaſia, Ebrodunum, Burdigala, Turones, Bituriges. Eam porrò partem, quæ ſingulis metropolitis obtigiſſet, diuidi voluit in tres alias; quarum vnam eccleſiæ ſuæ retinerent, cætera relinquerẽt epiſcopis ſuis ſuffraganeis. Tertiam denique rerũ omnium, quas diximus, portionẽ, (cui, cùm æquè ac priores, auro, argento, gẽmis, reliquoúe ornatu regio cõſtaret, adiungi voluit omnẽ ex ære, ferro, aliâque viliore materiâ ſuppellectilem, quo partes poſſent ad plures deuenire) illam inquam tertiam, quadrifariã rurſum partitus eſt; vt prior pars Metropolitis rurſum adijceretur, alterã liberi, nepoteſque obtinerẽt; egenis tertia cederet; vltima denique in familiæ famulos, ſeruoſque diuideretur. Deſcripto in hunc modũ teſtamento, poſt epiſcopos ſubſcripſit Walcandus, vndecimus; fortè quòd ætate poſterior.

An. 813. At religioſiſsimis imperator, quo ſapienter conſtitutam in imperio ſuo relinqueret eccleſiam, ſacros epiſcoporum conuentus Moguntiæ Rhemis, Turonibus,

Cabilloni

Cabilloni ad Ararim, & Arelate haberi voluit anno ſæculi huius decimo tertio. Verùm principio decimi quarti feliciter, Chriſtianeq́ue imperium poſuit, ſimul & vitam V. kal: Feb: Magnus iure optimo nuncupatus, propter rerum geſtarum, amplificatique imperij magnitudinem; ſed Triſmegiſti nomine longè digniſsimus; primùm quòd victrices aquilas nunquam cupidiùs, quàmglorioſam Chriſti crucem, religionemq́ue ſanctiſsimam proferre ſategerit; vnde ſolemnem hanc in bellis illi teſſeram aiunt fuiſſe Christvs regnat, Christvs vincit, Christvs trivmphat. Tum quòd eccleſiam Romanam, ceu omnium parentem contra hoſtes adeò ſuſceperit tuendam, vt cum exercitu maximo tertiùm Alpes traiecerit. Quòd denique eam cum inſigni ſapientiâ vitæ retinuerit integritatem, vt in poſteros ſancti nomen, & honores inuenerit: quod ſuo tempore narrabitur.

An 814. Moritur Carolus verè Magnus.

Sanctiſsimum, inuictiſsimumq́ue imperatorem inter prima ſua decora recenſet eccleſia Leodienſis. Nam Iupiliæ in lucem hanc prodiſſe, præter noſtrates affirmat Marlianus. Fidei multum facit, quòd nec diutius vſquam, nec ſæpius, quàm iſthic, ſiue Heriſtalli feratur egiſſe: vt facilè patebit tabulas noſtras chronologicas conſulenti: illiciebatur nimirum natalis ſoli dulcedine. Quo factum, vt nobiliſsimi Francorum imperij regiam, diei tantùm vnius itinere, intra diœceſeos Leodienſis fines Aquis collocârit: poſitoq́ue iſthic Virgini Matri templo ornatiſsimo, ſibi ſepulcrum in eo delegerit. Hodieq́ue tanti imperatoris, ſuiq́ue ciuis exuuijs nobiliſsimis gloriatur iſta diœceſis. Conditus eſt in Aquenſi baſilicâ, quam exſtruxerat, eodem quo obijt die. Sepulcro arcus impoſitus eſt deauratus, cum eius ſtatuâ, & hac inſcriptione: *Sub hoc conditorio ſitum eſt corpus Caroli Magni, atque orthodoxi imperatoris, qui regnum Frãcorum nobiliter ampliauit, & per annos quadraginta ſeptem feliciter tenuit. Deceſſit ſeptuagenarius anno Domini octingenteſimo decimo quarto indictione ſeptima V. kal: Feb.*

huius diœceſis magnum decus.

XXXII. Succedit Ludouicus Pius.

Magno parenti ſucceſsit in imperium Pius filius, nomine Ludouicus; fortitudine, ſapientiâq́ue minor fortaſſe; non pietate. Imperium vix obtinuerat, animum adiecit ad loca ſacra vel exſtruenda, vel iam exſtructa nouis operibus exornanda. Legis vim quamdam habent principum exempla. Procerum multos inceſsit cupido ſequendi imperatoris, in primis Walcandum epiſcopum Leodienſem; atq́ue etiam, ſi dijs placet, Ogerum Danum; illum fabellis vernaculis decantatum heroem. Cuius quidem opes in Leodico magnas, operaq́ue præclara, noſtratium ſcriptorum nonnulli declamitant, & extollunt ſupra veri ſimilitudinem. His ego calamum immorari nolo. Quod tamen ad inſtitutam narrationem faciat, non ita à vero alienum: Auroti non procul amne Moſâ, in vrbis conſpectu condidiſſe fertur curiale templum S. Martini, quod hodie S. Veronæ nuncupamus. En antiquiſsimam (ſi quidem id verum eſt) curialium omnium ædem, cuius meminerint ſcriptores.

Parœcia S. Veronæ antiquiſſima.

Quid? inquies. Ergone totos centum annos, Leodij nullum fuit curialium commune? Fuit: nec dubitare fas eſt. Antiquiſsimum enim illud eſt vniuerſæ eccleſiæ naſcentis inſtitutum. Et ſi ad hanc ætatem reuocare non placet originem templorum S. Gengulfi, ſanctiq́ue Stephani, ac S. Nicolai ad tranſitum; de quibus nihil certi proditum eſt ab antiquitate: hoc infitiari nemo poterit, quod in pleriſq́ue canonicorum collegijs vſurpari videmus; parœcorum cœtum ſua ſacra habuiſſe in ipſa æde principe. Quæ, priùs quàm S. Lamberti nomine inſigniretur, dicebaturq́ue SS. Coſmæ & Damiani, parœcorum curialis fuit, perſeuerauitq́ue etiam poſtquam epiſcopi aucta eſt dignitate. Nec enim aliam fuiſſe, probari poteſt. Sed abundante paulatim multitudine, alteram exiſtimo deſcriptam fuiſſe curiam, quæ in S. Petri templò ſua ſacra faceret. Idem

deindè

deinde factitatum, quoties canonicis alijs, vel monachis exſtructa ſunt alia templa. Poſtea tamen, cùm opes creuiſſent, commodo ſuo ſtuduere canonici, monachiúe: alias in proximo ſtruxerunt ædes, in quibus parœci ſua curarent. Ea mihi coniectura eſt ex eo, quod hodie videmus ſingulis collegijs adiacere ſingula curialium templa. Ad Walcandum oratio reuocanda eſt: quem Pij imperatoris veſtigia legere, & æmulari dicebamus. In pulcherrimam percommodè incurrit occaſionem.

XXXIII. Emarcuerat ſub hæc tempora cleri Andainenſis in Arduennâ religio, omniſque honor pietatis. En rerum humanarum inconſtantiam! Vix alterum ſæculum ingrediebatur domus illa tam ſanctè condita; triſtem nunc ruinam minatur. Et quæ in vaſtâ ſolitudine floruerat opibus, virtute ſtante; eâdem nunc fœdè pulſâ, ſicvt ferè fit, & cœnobij opes diffluere, & tecta labefieri, & abhorrere cœperunt ab eâ viuendi formâ mortales, vt extinctis omnibus, in turpem parietinarum aceruum cuncta breui collapſura timerentur. Paucis, qui ſupererant, meliores erant animi: at ſurgere ſine adminiculo non poterant. Spem dedit in proximo Walcandus, tum fortè ſancto ſuo ardori materiam circumſpiciens. Oblatam occaſionem arripuit cupientiſsimè: ſtatimque ſumtibus magnis domum omnem ruinoſam, ac malè materiatam reſtituit primo nitori. Verùm potiorem diſciplinæ reſtaurandæ habendam eſſe rationem ratus; quo illuſtrior deinceps, quàm antea, non ædificiorum dumtaxat magnificentia, ſed & religionis emineret dignitas, ex Leonis papæ, Ludouicique Auguſti conſilio, & autoritate, idibus Auguſti clericorum inſtitutum commutauit in monaſticum: virumque multâ virtute ſpectabilem, regendorum animorum peritum, nomine Alueum præfecit.

Deflorverat Andainũ: Ionas Episc: in Translat: S: Huberti P. Roberti in S. Huberto. restituit Walcandus.

Pijs cœptis diuina bonitas fauit. Tanto cultioris diſciplinæ ſtudio, & ardore domum iſtam compleuit, viciniam vt omnem rectorum exemplorum facibus incenderet. Plerique relicto S. Lamberti collegio, cum nonnullis alijs, quo ad altiorem virtutis apicem eniterentur, monaſticum illud vitæ genus amplexati ſunt. Recreatus euentu ſecundo Walcandus, hoc maiore ſtudio renaſcenti cœnobio proſpicere cœpit. Alendis aſcetis, ne quâ victus procurandi curâ didiſtraherētur, opulenta prædia ipſe, faterque Erohengoldus de paternâ hereditate largiti ſunt. Leo pontifex, Ludouicus Auguſtus, & Hildebodus archiepiſcopus Colonienſis, datis diplomatibus rata habuerunt, quæ ſuo tempore Andaini ſeruata fuiſſe teſtatur Ægidius.

XXXIV. Reſtituta erat religio. Sed quo perennaret, certius aliquod præſidium quæri placuit. Andainenſes aſcetas inceſsit deſiderium ſacri alicuius corporis, vt in eius ſancti fidem, & tutelam ſe, locumque traderent. Cuius patrocinio futurum ſperabant, vt & diſciplinæ decor certiùs conſtaret, & populus religionis gratiâ locum frequentaret. Toti operi, quod ſuſceperat Walcandus, non ab alio ſacram coronidem imponendam cenſuerunt. Hoc enim facto nihil ampliùs ad perpetuandam cœnobij dignitatem ab hominum induſtriâ, conſilioque deſiderari poſſe iudicabant. Epiſcopum ergo ſupplices rogârunt, vt quando Leodium ſacris pluribus ſanctorum exuuijs potiretur, veluti tot inuictiſsimis propugnatoribus, ſed in primis Lamberto martyre, qui miris quotidie mirandis vrbem ſe in fidem recepiſſe teſtaretur, Hubertum Andainenſibus ſuis indulgeret. Ita futurum, vt nullo (cuius quidem haberi rationem par eſſet) Leodienſium detrimento, præſidem haberent, ac patronum Andainēſes; & ſanctiſsimus ille præſul meritos faciliùs honores conſequeretur, in illâ Arduennæ ſiluæ vaſtitate, raritateque ſacrorum illorum pignorum; quàm in eâ vrbe, quam ſibi conſecratam nouis in dies miraculis Lambertus in ſe raperet. Maximè verò Hubertum in

Arduennâ

Arduennâ colendum videri, quòd vnus maximè ex omnibus ſtrenuam nauâſſet operam, in regionis illius incolis ad Chriſtum adducendis: eaque de cauſâ Apoſtolus Arduennæ haberetur. Potuit & alia ratio non parum vrgere, ſi, vt quibuſdam placet, verum eſt Hubertum olim, quum recens ad meliora ſectanda traductus eſſet, in Arduennæ ſaltus Andaino proximos ſeceſſiſſe, vocantem Chriſtum vt puriùs ſequeretur. Non abnuit pro ſuâ in Andainenſem familiam beneuolentiâ Walcandus. Sed quòd grauioris momenti negotium cenſeret eaque cauſâ maturo conſilio expendendum, tres annos fermè ſolidos diſtulit.

An 817. Corpus S: Huberti procurat. *Vita Ludouici Pij*

Donec anno ſupra octingenteſimum ſeptimo & decimo, ſynodus Aquis habita eſt VI. Idus Iulij, procurante Ludouico Auguſto. Quo in venerabili conſeſſu ſancitæ leges integerrimæ pro retinendâ canonicæ diſciplinæ priſcâ dignitate. Intererat Walcandus, Andainenſium nequaquam immemor; cùm potiſſimùm Aluei abbatis precibus ſæpius iteratis ſubinde ſuſcitaretur. Hildeboldum metropolitam ſuum priuatim conſulit. Simulque ad imperatorem Ludouicum adeunt. Verùm hic totius concilij ſuffragijs cenſuit rem eſſe decernendam. Retulit ad ſynodum Walcandus. Vnâ omnium ſententiâ probauere ſancti patres ſacroſanctas beati præſulis exuuias Andainum Leodio transferri; hac tamen lege Walcando dictâ, vt ea Cœnobio attribueret vectigalia, quæ ſatis eſſent, tam ſancto depoſito pro dignitate tuendo. Recreauit, impulitque epiſcopum illa ſuffragiorum conſpiratio, vt quamprimum id effectum daret. Scriptum enim errore arbitramur annum vigeſimum ſextum; quandoquidem affirment nonageſimo poſt mortem anno factum eſſe: quinto verò & ſeptuageſimo fermè anno poſt idem ſacrum corpus in lucem elatum: quod bellè conuenit in annum hunc decimum ſeptimum. Adde: ſolidi nihil afferri, cur poſt ſynodi decretum tanta dilatio placuerit. Veroſimilius ergo ſit, vſum eſſe animorum ardore Walcandum: dimiſſoque ſacro illo conuentu, Leodium cum Auguſto veniſſe. Qui, vt verè pius erat, nullam de cælitibus benè merendi dimittebat occaſionem.

XI. Kal: Octob: (Mathæo Euangeliſtæ ſacer eſt) ſtructis ordinibus proceſſum eſt ad S. Petri. Magna erat omnino hominum multitudo, quos tantæ rei celebritas exciuerat; maximè cùm adeſſet Cæſar, & fortaſſe bona pars Synodi Aquenſis. Eduxerat Florebertus, vt ſuo loco narrauimus, ſacrum S. parentis ſui Huberti corpus, è cryptâ, vbi conditum fuerat ad aram beati Albani annos ferme decem & ſeptem, & ad latus aræ principis in æde ſuperiore collocârat. Eo loco præmiſſis ſupplicationibus, ſanctiſsimum antiſtitem venerati, marmoreum conditorium aperiunt, in quo ſtatim à morte poſitus fuerat, atque adeò etiam tranſlatus. Et ecce Deum in ſanctis ſuis mirabilem! Poſt ſolidos nonaginta annos corpus ſanctum, inquit Ægidius, à pontifice, & ſacerdotibus educitur, ita incorruptum, quaſi eo die ſepultum fuiſſet. Omnibus ergo mirantibus, & Diuinam prædicantibus pietatem, ad S. Lamberti baſilicam effertur. Triduum hic populi religioni datum eſt. Tum in Arduennam auehi placuit. Andainumque pridie kal: Octob: illatum eſt. Multis muneribus cumulauit Ludouicus imperator.

Incorruptum inuenitur. defertur Andainũ. XXXV.

Sed pluribus, maioribuſque iam inde ab ipſâ tranſlatione per tot ætates, in hunc diem cumulare Deus non deſtitit. Quamquam enim toto ſacræ huius pompæ decurſu miraculum aliquod vi Diuinâ patratum eſſe non conſtet, niſi dixeris, & ſanè merito, maximi omnium miraculi adinſtar fuiſſe ſancti ipſius corporis integritatem: paucis tamen pòſt diebus, S. Huberti beneficio, videndi vim recepit cœcus quidam in æde Andainenſi; quem abbas Alueus certiſsimum rei geſtæ nuntium ad Walcandum miſit. Mirum hoc ſecuta ſunt mox alia

Præter mira ſanctis alijs cõmunia, plura, mirabilitate, numeroque tanta, vt ſine rerum auxeſi mihi dubitare liceat, vllusnè ſit orbe toto Chriſtiano ſanctus, quem magis, aut ſæpius Deus mirificauerit. Sepono morbos curatos, videndi, gradiendique facultatem datam, pericula vitata, ſacrilegos contemptores ſupplicijs mactatos. Communia ſunt cum alijs ſanctis illa. Præcipua quædam apud Deum S. Huberto gratia eſt pro depellendis dæmonibus, furore, rabieque, etiam brutorum animantium. Octo iam ſæculis quotidianæ ſunt iſtæ curationes, non paucorum ſingulatim dumtaxat, verùm turmatim, plerumque plurimorum. Miſerorum mortalium corporibus Andaini feliciſsimè pelluntur dæmones exorciſmis, & ſacris luſtrationibus. Incitata rabie bruta animalia curantur, imò etiam eximuntur periculo, inuſtione clauis S. Huberti. At homines affirmat Ioannes Roberti noſter, furioſos, lunaticos, dæmoniacos, energumenos, phreneticos, maleficio, aut carminibus vitiatos, & denique quâuis inimici poteſtate malè habitos perſanari. Conſtat tamen ſæpius eius beneficium experiri, qui propriè rabioſi dicuntur; ac maximè, quos rabidi animalis morſus infecit.

Marginalia: vi præcipuâ pollet cõtra rabiem,

per S. ſtolam impenſa. His à ſacrâ ſtolâ ſalus eſt: quam S. præſuli diximus è cælo datam, cùm Romæ conſecraretur: Andainumque cum S. corpore delatam fuiſſe oportet. Eius prodigia ſunt quàm maximè miranda. Primùm rabiem perſanat: ſed ritu, quem meritò miremur omnes; Deique veneremur arcana. Mediâ fronte ſumma cutis inciditur illi, qui ſanandus aduenit. Tum inſeritur ſacræ ſtolæ ſegmentum tenuiſsimum. Quoúe cicatrix obducatur, vittâ frontem conſtringunt: & hanc præſcribunt nouendialis formulam. Peccata expiato, & ſanctiſsimam EVCHA-

Sacri nouendialis leges,
„ RISTIAM nouem deinceps diebus accipito. Solus dormito, idque vel in
„ linteis recèns lotis, vel non depoſitis veſtibus. Solus item bibito: neque dum
„ bibit, caput fontibus, fluuijsque acclinato. Ad potum vinum album, ru-
„ beum, heluolum, *claretum* vulgò vocant, adhibeto, ſed aquam admiſceto:
„ ſi mauult, puram putam aquam haurito. Panem vel candidum, vel cibarium
„ edito. Carnem porcus maſculus, capo, gallina præbeto: ſed animal infra
„ anniculum ne eſto. Piſces, ſi quos ederit, ſquamati ſunto, vt carpiones, hale-
„ ces, alijque. Oua non niſi dura eduntor. Quidquid hactenus edulij præſcrip-
„ tum eſt, frigidum non calidũ ſumitor. Caput totos quadraginta ab inciſione
„ dies ne pectinato. Si eumdem beſtia iteratò vulneret, mordeatúe ſanguine te-
„ nus, ab iiſdem iam memoratis triduum dũtaxat abſtineto: neque ideo ad diui
„ limina reuertitor. Decimo die, faſciam, quâ frontem vinctus fuit, ſacerdote
„ ſoluente depoſito: igni abſumito: cineres in ſacram piſcinam redigito. S.
„ Huberti natalem diem, qui tertius eſt ante nonas Nouemb: quotannis religio-
„ sè feſtum, & feriatum habeto. Denique ſi cui alteri morderi contigerit
„ à beſtiâ rabie agitatâ, ei tempus cum autoritate propagato; & quadragenos
„ dies iterum, ac ſæpius, quoties opus fuerit, indulgeto. En nouemdialis B.
Huberto ſacri ritum. Capita ſingula miraris? At quanto magis, ſi vnico neglecto, reliquum irritum audias? Ita res habet. Tot ætatibus in conſpectu omnium, in oculis ſolis huius, conſciâ totâ eccleſiâ, factum eſt; & porrò fit, Domino cooperante, & totam iſtam curandi œconomiam confirmante ſequentibus ſignis.

XXXVI. ab omni ſuperſtitione immunes. Obganníenti hæretico, aut catholico ſuperſtitionem formidanti, ſi fortè quæret, cur tot cæremoniarum obſeruationibus opus ſit, ſi quidem à Deo ſint hæ curationes, cui ſine rerum creatarum adminiculo facilia ſunt omnia; doctè reſpondet Ioannes Roberti. Primùm omnium, inquit, in promptu eſt dicere, Deum multa præſcripſiſſe, cuius rationes reddere non facilè quiſquam poſſit. Vna illa cuius ſufficiat, quòd ſic illi viſum, qui *omnia quæcumque voluit, fecit.*

Addi

Addi poteſt exercendæ noſtræ obedientiæ tantùm, multa vel mandari poſſe, vel vetari. Quænam alia ratio afferri poſſit, cur interdictum primis parentibus eſu fructus ſcientiæ boni, & mali? *An non licet mihi, quod volo facere?* dicit Dominus. Quibus poſtquam exempli gratiâ, ſubieciſſet imperium, vel Ioſue datum à Deo, pro redigendâ in poteſtatem vrbe Iericho; vel ab Eliſæo Ioæ regi Iſraël de Syriâ cladibus atterendâ: Adferam aliquid, inquit, quod non ita omnem rationem, & ratiocinationem excludat; non ita cæcum aſſenſum exigat. Dico igitur magnum Deum, naturæ autorem, & parentem, ipſi naturæ eum honorem habere, vt eius operâ, non modò in rebus, & actionibus merè naturalibus vtatur, ſed & in ijs, quæ naturæ vim excedentes, Diuinâ, & ſupernaturali poteſtate patrantur. Id ideo fit, non quòd cuiuſquam operâ indigeat, qui cùm Deus noſter ſit, bonorum noſtrorum non eget: ſed quòd velit nos ordinem ſemel ab ipſo conſtitutum non temere præterire: & cùm ab eo opem petimus, rerum creatarum opem, quatenus eæ iuuare queant, minimè negligere. Abundat Diuina Scriptura id genus exemplis: aquas peſſimas immiſſo ſale ſanat Eliſæus, ſuo ipſius calore tepefactum puerum ad vitam reuocat; colocynthidis amarorem farinâ corrigit: Naamanum Syrum ſeptenâ in Iordanem immerſione emundat leprâ: ipſum ſe muſico concentu parat ad vaticinium. Nullus ſit modus, ſi ſingula perſequar. Adeò miris ſuprà naturam curationibus ſæpe natura Dei nutu ancillatur. Hæretice, iſtud audi: & ſapientem Numinis potentiam venerare.

Alterum ſacræ ſtolæ prodigium, eius perennitas eſto. Sæcula ſunt octo ſolida, ex quo demitur aliquid: modicum quidem illud, ſi ſingula expendas ſegmenta: ſed longum illum annorum ordinem metire: metire quod annis ſingulis demitur fragmentum; deprehendes octingentas huiuſcemodi portiones mirum in modum excreſcere. Menſus eſt ſtudioſè Ioannes Roberti: numeratque hoc ſæculorum lapſu detractos ſacræ ſtolæ pedes ſeptemdecim, & digitos ferè quinque. Quis dubitet tacitis incrementis plùs denis pedibus auctam eſſe? XXXVII Non minuitur S. ſtola.

Tertium eiuſdem ſacræ ſtolæ miraculum antè perſtrinximus. Minima eius particula fronti inſerta eam homini vim tribuit, vt in rabiem ipſe imperium obtineat. Animantis rabioſæ morſu offenſus quiſpiam, ſi Andainum ſtatim iuſtâ ex cauſâ petere non potuerit, quadragenorum dierum ſpatium illi prorogare poterit is, cui ſtolæ beneficium aliquando fuerit impenſum: idque toties, & tam diu, etiam ad plures annos iterari poteſt, quamdiu, & quoties iuſta neceſſitas exiget: aberitque omne mali periculum, ſi modò nouæ petantur induciæ priùs, quàm planè ſpatium illud effluxerit.

Ad externa ecce imprudens dilapſus ſum. Extra enim Andainũ iſta fiunt: nec refert quanto interuallo. Longè, latèque S. Huberti vis, vnà cum eius cultu, & religione ſe diffundit. Admirandæ item ſunt, nec multo infrequentiores pluribus in locis curationes. Nam ſodalitates, atque communia quædam, & pagi toti; pagi inquam, hoc eſt vniuerſi cùm brutis animantibus homines ſub fide, & tutelâ S. Huberti viuunt ab omni rabioſorum animalium morſu immunes. Præterea, ne longiùs abeam. Oſtendo tamen quaſi digito, quod in Arteſiâ maximam habet admirabilitatem. Nobilis in eâ ſupereſt Regneriorum familia, quæ ſuam in S. Hubertum refert originem; miraculiſque comprobat. Ex eâ quicumque ſeu paternâ ſtirpe, ſiue maternâ prognatus eſt, admirandum in rabiem imperium habet. Ariæ, Paulopoli, in arce Moriaucurtia, agroque vicino, hodie viuunt vtriuſque ſexus complures, qui certis ritibus aduerſus rabiem mirabilia perpetrant. Multorum inſtar ſit illud vnicum, publicâ fide conſignatum. S Huberti familia patrat mira.

Ad Ioannam de Regnier adducebatur aliquando vir, quem rabies ad extrema deduxerat,

vt nec à multis hominibus coërceri poſſet: ſed incumbente nocte, vrbis Ariæ portis excludienti Ioanna, cùm eum accedere non poſſet, & de more tangere, mœnia conſcendit, & protinus conſpicata ſuâ eum benedictione luſtrat. Mirum dictu: ſubitò ſic manſueſcit bono, vt agnellum diceres: ac deinceps plenè valetudini reſtitutus. Verba ſunt Ioannis Roberti è noſtra ſocietate. Fuſè ille omnia, quæ compendio ſuprà perſtrinxi. Ipſum quicumque legeris, S. Hubertum verè affirmabis magnum Thaumaturgum. Iſto conditore, ac parente Leodium, Andainum patrono gloriatur. Imò nullum eſt hodie Andainum. Quis enim, niſi ex antiquitate nouit? Omnes ſanctum Hubertum appellamus.

XXXVIII. An. 818. ad 30. Odulfus in Taxādriâ clareſcit. *Sur. & Molan: 12. Iunij. Sur. in S. Frederico 18. Iul: c. 14. 15. 16. Gazæus Hiſt: Eccl: Belg: Ioannes à Leidis l. 5.* ſed magis Vltraiecti:

Porrò dum illos S. Huberto triumphos decernit, & Andainum magno apparatu defert clerus Leodienſis, nobile germen aliâ parte pullulabat. Oreſchoti in Taxandriâ intra noſtræ diœceſis fines, inſigni virtutum omnium ornatu florebat Odulfus. Produxitque fructus ſuo tempore longè gratiſſimos. Sacris initiatus, cùm magno ſanctioris diſciplinæ deſiderio teneretur, Vltraiectum ſe conferre cogitabat, vbi ſuam omni honeſto dignitatem vigere certâ famâ compererat. Sed amicorum, agnatorumque precibus ſibi perſuaderi permiſit, vt quam poſſet operam, patriæ primùm nauaret. Fecit aliquanto tempore, pro ſuo in Diuina ſtudio. Verùm adactus aliquando iuſſione Diuinâ, Vltraiectum contendit ad Fredericum antiſtitem, cuius arbitrio ſacram ſementem in agrum Dominicum ſpargeret. Epiſcopatum inijt Fredericus anno vigeſimo ſexto: geſſitque ſanctiſsimè, donec martyrij palmam adipiſceretur anno trigeſimo octauo. Odulfum venientem hic excepit magnâ ſanctitatis eius veneratione. Eiusque operâ vſus in ſacris concionibus, opimam collegit meſſem. Sed præcipuus inter Friſios exſtitit fructus, qui ab orthodoxâ puritate, in impietatem Ario affinem degenerabant. Frederico martyri diu ſuperfuit Odulfus, eâ ſanctitatis opinione, vt anno quinquageſimo ſexto, cùm mortuo S. Ludgero Vltraiecti epiſcopo, in neminem vnum ſuffragia conuenire poſſent; vnâ omnium mente poteſtas Odulfo conceſſa eſt, quem vellet, deſignandi. Hungerum ille deſignauit. Qui impoſito munere ſapienter adeò defunctus eſt, vt ſanctorum tabulis adſcriptus, ab eccleſiâ colatur XI. kal. Ianuarias.

etiam poſt mortem.

Annis meritorumque gloriâ, & vaticinijs clarus obijt Odulfus pridie idus Iunias. Magnam ei venerationem conciliârunt prodigia plurima, tum Traiecti ad S. Saluatoris, tum Stauriæ in Friſiâ. Illuſtre verò eſt, quod ex Becâ profert Molanus. Cùm Friſios bello peterent Hollandi anno trecenteſimo ſupra milleſimum, & quadrageſimo ſecundo; bellè primùm omnia ceſſerunt: verùm ſimul ac vi factâ S. Odulfi monaſterium violârunt, non tam Friſiorum armis, quàm Dei vindicantis manu cladem acceperunt ingentem, cæſâ nobilitatis potiori parte, atque in primis Guilielmo Bauaro comite ſuo. In ſanctitatis memoriam oſtentantur ædes, quarum inſcriptio fidem facit, S. Odulfum canonicum eas olim inhabitâſſe. Quam cùm legeret quiſpiam aliquando, fertur exclamâſſe: Canonicus, & ſanctus! Non credo. Spectabat nimirum, ait Molanus, communem diuitum canonicorum vitam: ſed arctas quorumdam ſemitas, vel ſeueriorem antiquitatis diſciplinam, aut certè ignorabat, aut vt noſtram ætatem argueret, ignorare ſimulabat. Ceterùm Oreſchoti colitur Odulfus, æde ſacrâ in parentum prædio exſtructâ. Et Loſcaſtrenſem baſilicam eius memoriæ conſecratam dicemus. Sed hæc poſtea.

XXXIX. An. 831.

Ad interruptam temporum ſeriem reuocat epiſcopus noſter Walcandus: qui poſt S. Hubertum in Arduennam adſportatum, Leodienſem eccleſiam multos annos rexit. Superſunt epiſtolæ ipſius ad Leonem papam; quas propter earum longitudinem hîc inſerere noluimus, inquit Ægidius. Nihil earum

nobis

nobis videre datum eſt. Sed protulit è S. Lamberti tabulario Chapeauillus Auguſti diploma datum Heriſtalli XIII. kal. Maias anno eius imperij decimo octauo, indictione nonâ. Quo probat Imperator quaſdam Leodienſis Eccleſiæ conuentiones, Walcandumque appellat Tungrenſem epiſcopum, & rectorem monaſterij S. Lamberti martyris. An non merito ſuſpiceris perſeuerare Tungris epiſcopij cathedram? Expenditur hoc ſuo loco. Id ſaltem argumento fit, non octodecim annis tantùm rexiſſe Walcandum, ſed ſecundo & viceſimo epiſcopatus anno diem ſuum obijſſe; quandoquidem obire non potuerit ante VI. idus Apriles anni trigeſimi ſecundi. Anno quippe ſuperiore datum eſt diploma iſtud. Sepultus eſt Walcandus prope Andainenſe monaſterium in villâ, quæ Serenus campus dicitur: ait Ægidius. At cur eo loco? cur non potius Andaini? Paternæ hereditatis prædium fortaſſe id fuerit.

An. 832.
Vitâ exit Walcandus.

Subſtitutus eſt Walcando Pirardvs. Cuius anno ſeptimo imperium Ludouicus Auguſtus in filios partitus eſt. Defuncto enim Pipino filio Aquitaniæ rege, Carolo filio eam tribuit prouinciam: diuiſoque inter Lotharium, & Carolum vniuerſo imperio, tradidit Ludouico Bauariam. Rerum nouarum ſemen præbuit ea diuiſio; Ludouico indignante, Carolum natu minorem ſibi prælatum. Lotharienſium, & Carolenſium inuenta tum ſunt nomina. Viuis abijt pater XII. kal. Iulias anni quadrageſimi, princeps verè Pius, ſed in liberos indulgentior; quo factum eſt, vt & ab ipſis indigna tolerauerit, & cruentis inter ſe bellis poſtea fratres dimicauerint, magnâ clade Francici nominis. Anteuertit illas reip: calamitates Pirardus Leodienſis epiſcopus.

Pirardvs.
An. 838.
An. 840.
Ludouicus Imp: obit.

Vitâ functus principio anni quadrageſimi primi, ſucceſſorem habuit Hircarivm, cladium publicarum, quæ ſecutæ ſunt, ſpectatorem. Nam triſte bellum inter fratres exarſit. Lothario faciebat animos imperium à Diuo parente delatum. Quamobrem vt Monarchiam, quam mente agitabat, conſequeretur, bellum in fratres mouet pluſquam ciuile. Arma tam impia damnabant illi: miſiſque fetiatibus pacem ſæpius primùm ſuaſere: verùm vt non audiri ſe intellexerunt, fraternas copias ingenti ſtrage fuderunt. Et anno ſequenti bellum reparantem vicerunt iterum, exueruntque regno. Poſtquam tamen inter fratres pax coaluiſſet, vitam non multâ laude traductam, fine laudabili clauſit Lotharius imperator. Anno enim quinto & quinquageſimo, vbi filijs vniuerſum diuiſiſſet imperium, Italiâ Ludouico imperatori côceſſâ, Lothario Auſtraſiâ, quæ ab ipſo Lotharingiæ nomen accepit; & denique Prouinciâ Carolo: reſque humanas omnes abdicâſſet; comâ poſitâ Prumij monaſticen amplexus eſt, exemplo hoc rariore, quo magis acri bello fratres regnis ſpoliare contenderat. Sed breui pôſt finem viuendi fecit, quarto, vel vt alijs placet, VI. kal: Octob. de huius tamen animâ inter angelos, & dæmones contentionem fuiſſe, inquit Ægidius. Angeli ſiquidem animam monachi, dæmones imperatoris vindicabant. Sed orationibus monachorum fugati ſunt dæmones, qui corpus raptabant per templum. Sanè Baronius laudatum notauit à Rabano, & Angelomo.

An. 841.
Hircarivs.
Cruentâ inter reges diſſidia.
An. 842.
An. 855.

Ante menſes duos, hoc eſt III. kal. Auguſti naturæ ceſſerat Hircarius Leodienſis epiſcopus. Epiſcopatum excepit Franco, gente oriundus principali, Lobij tamen monaſticam profitebatur. Atque vt magnâ præditus erat * rerum Diuinarum, humanarumque cognitione; multos annos ſcholæ, quæ iſthic erat celeberrima, præfuit: & plurimos auditores in omni diſciplinâ habuit abſolutiſſimos. Sæcula illa verè aurea! quibus illuſtrem illam nobilitatem litterarum non pudebat, non pigebat laborum in tradendis diſciplinis ferendorum. Nimirum vera ſemper erit illa Sapientiæ aſſertio: *Per me reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt: Per me principes imperant, & potentes decernunt iuſtitiam.*

XL.
An 856.
Franco vir doctos.
* 20.
Trithemi in viris illuſtr.
Prou: 8.

Sanè

Sanè Franconem affirmat Ægidius, per annos quadraginta octo ſubditos ſibi ſapientiſſimè gubernâſſe.

AN. 859. Anno quinquageſimo nono menſe Iunio, Tullenſi concilio interfuit, ſubſcripſitque cum ceteris præſulibus epiſtolæ ad Wenilonem archiepiſcopum Senonenſem datæ, quâ citabatur ad cauſam dicendam. Inſimulabatur enim Ludouicum Germaniæ regem anno ſuperiore aduerſus fratrem Carolum inflammâſſe magnâ perfidiâ. Eâ potiſſimum cauſâ (quamquam eſſent & aliæ plurimæ) in vnum cœtum aduocari curârant Carolus & Lotharius reges, vniuerſos è prouincijs duodecim ſibi ſubiectis epiſcopos. (Epiſcoporum operâ) Conuenerant ijdem omnes menſe Maio in Mediomatricum vrbem. Audierant enim Ludouicum, violatæ pacis pænitentem, cupere ſecum per legatos agi de pace reſarciendâ. Legationem adornârunt. Nec fruſtra fuit. Eodem anno conuenerunt in quamdam Rheni inſulam Ludouicus, Carolus, eorumque nepos Lotharius, pari omnes principum ſuorum numero; cùm reliquus comitatus ex vtraque ripâ ſpectaret. Nec enim à fratre tutus frater, cùm interceſſerit ambitio. Poſt longam diſceptationem conuenit inter reges, dicto die ad colloquium vt redirent. (AN. 860. fratres reges conſentiunt.) Redierunt anno ſequenti Nonis Iunij ad confluentē Rheni & Moſellæ: ictique fœderis pactiones conceptâ iuriſiurandi, quàm potuerunt ſanctiſsimi, formulâ confirmârunt. Sed vbi ſemel animis inſederit antecellendi libido, nihil diu ſacrum haberi poteſt.

XLI. AN. 862. (Sirmond: tom: 3. Conc. Galliæ. Conciliabuli Aquenſis) Nouæ interim tragœdiæ argumentum præbuit incontinentia Lotharij regis, noſtrumque inuoluit epiſcopum. Cùm fœdè exarſiſſet in amplexus Waldradæ; quæreretque viam ſoluendo coniugio, quod legitimè cum Theutpergâ contraxerat; epiſcoporum ſynodum coëgit. Conuenerunt Aquas III. kal: Maij Guntharius Agrippinenſis, & Theugaudus Treuirenſis archiepiſcopi; epiſcopi verò Aduentius Metenſis, Atto Virdunenſis. Arnulfus Tullenſis, Franco Tungrenſis, Vngarius Traiectenſis, Ratholdus Argentoratenſis: Nullus tamen Ioannes inuentus eſt (ait Baronius) qui regem errantem corriperet, & alios in errorem trahentem argueret. Canes muti effecti omnes, non valentes latrare: imò conſpirantes cum lupo, eiuſque voracitati fauentes, facti ſunt & ipſi ſimul lupi rapaces. De quibus appoſitè apud Ieremiam: *Sacerdotes non dixerunt. vbi eſt Dominus; & tenentes legem neſcierunt me. Et prophetæ præuaricati ſunt in me: prophetârunt in Baal, & idola ſecuti ſunt.* (peruerſitas.) Hanc enim fabulam contexuerunt. Accuſata eſt inceſtus cum fratre admiſsi regina. Et quando ſuo ipſa ore flagitium confeſſa diceretur; nec aliter defenſa, nec audita, damnatur, regio thoro pellenda. Tum Lotharius vt ætate florebat, incontinentiam ſuam profeſſus, conſilium quærit. Expenſis itaque diuerſorum conciliorum voluminibus, ac decretis, de ijs, qui inceſtu ſe polluiſſent, in hanc ſententiam conſenſere: Non videri legitimam, & à Deo paratam regi coniugem, quæ propriâ confeſſione inceſtus conuicta teneretur. Quamobrem regi pro ſuâ in Deum religione, meritiſque in remp: quandoquidem non tam ipſi, quàm ſacri canones infami coniugio interdicerent, legitimum ſe, & à Deo conceſſum matrimonium non prohibere, iuxta apoſtoli ſententiam: Melius eſt nubere, quàm vri.

Perculit ſummum pontificem Nicolaum tam inuerſa iudicij forma, ſententiæque iniquitas. Atque eius hortatu nepotem ad officium compulſurus videbatur Carolus rex: ſed interueniente Ludouico Germaniæ rege, pollicitus in pontificis maximi poteſtate futurum ſe Lotharius, datis Romam litteris, ſynodum in Galliis haberi poſtulauit. (AN. 863. nec maior integritas Metēſis.) Habita eſt in Mediomatricibus Iulio ſequentis anni: Proſtibulique nomen in poſteritatem inuenit, propterea quòd ipſis apoſtolicis legatis auro regio corruptis, non erubuerunt epiſcopi Lotharienſes, Aquenſis Synodi decretum confirmare; ſuamque ſententiam, non ſecus ac

tus ac ſi ſanctiſsima fuiſſet, Romam mittere. Miratus impudentiam Nico-
laus, habitâ vicinorum epiſcoporum ſynodo, totum Metenſem cœtum dam-
nauit, ſacriſque interdixit. Eam fortaſſe concilij iſtius infamiam præſenſerat
Franco noſter, vt erat ingenio perſpicax. Et qui Aquenſi conuentu abeſſe non
potuerat, tum vt metropolitæ ſuo adhereret; tum quòd intra fines diœce-
ſeos Leodinæ concilium haberetur: in Mediomatrices hoc anno proficiſci de-
trectauit. Quamquam enim antiquum Francorum chronicon à Pithoeo lu-
ci datum, aſſerat eò conueniſſe omnes Lotharij epiſcopos, excepto vno Vnga-
rio Traiectenſi, quem domi morbus detinuerat; illis non omnino accenſen-
dus eſt Leodienſis, quòd eius diœceſeos pars maior, imò ciuitas ipſa Lotharij
regno minimè comprehenderetur. In Franciam igitur abijt Franco, cùm ad
Caroli regis ditionem pertineret; vbi eius epiſcopi fortè illis ipſis diebus Sil- aut Sil-
uanectum conueniebant. Optima viſa eſt Metenſis concilij declinandi occaſio. uanectẽ-
Sed eorum inuertere conſilia Numini ſolemne eſt, qui eius cauſam deſerunt. ſis in quo
Qui labem Aquenſi conuentu contractam Chriſtianâ potiùs, & epiſcopo fuit Frã-
dignâ fortitudine, quàm turpi fugâ debuerat expiare; humano conſilio Scyl- co.
lam declinaturus, in Charybdim incidit non multo ſanctiorem.

Carolenſes epiſcopos Siluanectum cogebat Hincmarus Rhemorum ar-
chiepiſcopus. Iſthicque Rhotaldum Sueſsionum epiſcopum in ordinem rede-
git, & ſedem apoſtolicam nequicquam appellantem in cœnobium abdidit,
alio in eius dignitatem ſubrogato. Sacris canonibus, & maieſtati ſedis apoſto-
licæ aduerſari hæc omnia cenſuit pontifex: & vniuerſos Siluanectenſes: æquè An. 864.
ac Metenſes patres Romam citauit, cauſam dicturos. Normannicas illi in- Impro-
curſiones excuſârunt. Reiecit excuſationes ceu fucatas pontifex. Et poſtquam bat Pon-
menſes octo ſolidos exſpectâſſet: abſolutum ſuâ ſententiâ Rhotaldum, ſuæ tifex.
ſedi reſtituit; & in Gallias miſit legatum, qui eccleſiam illam è turbido redu- An. 865.
ceret in tranquillum. Ceſſit feliciter ea legatio. Receptâ Theutpergâ Lo-
tharius cum Carolo, & Ludouico pacem firmauit. Redierunt ad ſaniora,
veniamque pro delicto exorârunt epiſcopi à Nicolao papâ: Inquit Baronius. Franco
Inter quos Franco epiſcopus, magni nominis eius temporis vir, vnus ex his qui veniam
interfuerant concilio Siluanectenſi, erratum ſuum per litteras confeſſus, quòd in obtinet.
eâdem ſententiâ fuiſſet cum epiſcopis iniuſtè cauſam Rhotaldi iudicantibus.
Veniam impertijt pontifex datis ad eum XV. kal: Octob: litteris, quæ in hunc
diem ſuperſunt: Et ſapientiùs poſt hac ſe habuit Franco.

Sed qui ſuâ intemperantiâ turpes illos in eccleſiâ Dei turbines concitârat Lo- An. 869.
tharius, cùm anno ſexageſimo nono aliâ periurij fœditate fidem ſuam apud XLII.
Adrianum pontificem ſacrilegè polluiſſet, vlciſcente tot ſcelera Numine, miſer *Sirmond:*
interijt. Quod vt primùm accepit Carolus Francorum rex, Lotharingiam oc- *t: 3. Cõc:*
cupare conſtituit. Virdunum ab Hattone epiſcopo primùm receptus eſt: tum *Gallici* Carolus
Metas ab Aduentio item epiſcopo. Eò mox officij gratiâ conuolârunt vtriuſque rex Lo-
ordinis principes plurimi: & inter hos Franco noſter. A quibus magnâ om- tharin-
nium conſenſione, exultationeque ſalutatus rex Carolus, Aquas regni ſedem giam oc-
inde contendit. Hic partibus ſuis robur additurus, (nec enim dubitabat Ludo- cupat:
uicum fratrem hereditatis portionem flagitaturum) præſuli Colonienſi demor- mox cũ
tuo Hilduinum quemdam partium ſuarum ſtudioſum ſubſtituit, & per Franco- fratre
nem epiſcopum ſacerdotio iuſsit initiari. Eam tamen dignitatem non tenuit Hil- Ludoui-
duinus, quandoquidem alium deſignârit Ludouicus Germaniæ rex; qui anno co diui-
proximo obtinuit, vt Lotharij nepotis ſui regnum cum fratre Carolo diuide- dit.
ret. Heriſtallum Carolus, Ludouicus Marſnam venit. Palatium ibi tum fuit, An. 870.
vbi hodie cœnobium eſt in agro Falcomontio, & Merſena dicitur. Vtriuſque *Nubart:*
l. 4.

Aimoin: l. 5. c. 25. regis oratores loco alio medio, quem Moſæ Procaſpidem appellabant, conuenientes, controuerſiam omnem compoſuerunt. Ac quidem quod ad rem noſtram ſpectat; vtrique regi Moſa conſtitutus eſt terminus; adeò vt regionem Moſanam ſuperiorem, itemque inferiorem (ijs nominibus hæc loca tum appellabantur ad vtrumque amnis latus) atque ipſam vrbem Leodicenſem Carolus hinc, inde Ludouicus occupârint. Carolo tamen etiam Condroſi ceſſerunt, ad Vrtam vſque fluuium; ſimulque Andana, ac Dionantum. Hoij nulla eſt memoria.

XLIII. *Diſſidijs Francorum regum.* Sed in præceps Francorum gentem traxit regum impotentia. Anni penè ſinguli proximo decennio, non mutuis modò cladibus, ſed & regum mortibus inſignes fuerunt. Vix aliàs breuiore ſpatio concluſeris tot regnorum mutationes, tot regum funera. Regnauere Lotharius vnus, Caroli duo, quatuor Ludouici. Sunt iſta, in quibus deplores humanorum inconſtantiam; ambitionis peſtem infandam deteſteris, quæ inter cognatos reges bella ſuccendit pudenda, & reip: exitialia. Dum enim armantur contra ſe, & mutuis in ſe bellis ſæuiunt; inuictam illam Francorum monarchiam, finitimis omnibus adeò quondam formidabilem, ridendam barbaris, fœdeque vaſtandam obiecerunt.

An. 880. *creuit Normãnis audacia: ſtationes;* Normanni, colluuies hominum à Septemtrionis oris, itemque viciniore Germaniâ, exigua primò manus, mox pro ſucceſſu auctis viribus, ingentes claſſes, multa hominum millia, per annos aliquot, imò ſæcula in Galliam, Britanniam, Italiam, Siciliam, Græciam ipſam immiſerunt. Incredibile dictu eſt (audi Lipſium) quas clades edideſint. Et Gothi, Hunni, Vandali, modeſtiæ laudem habeant, ſi quis comparet, præ iſtorum rapinâ, cæde, flammâ. Horror me tenet, fateor, recolentem. Et priores illi barbari impetu valuerunt, & velut fulmen percuſſerunt, abierunt. Iſti iterârunt, redierunt, & repetitis tanquam ictibus Europam, irâ quâdam Numinis, non dicam afflixerunt, ſed perdiderunt. Prima piraticæ iſtius per Oceanum Septentrionalem exercitæ origo à Saxonibus, qui claſſibus littora infeſtârunt, iam tum à Conſtantini temporibus: iuſtoque exercitu Britannias inuaſerunt, ceperunt, tenuerunt. Inuitati ſucceſſu Normanni, in vicem, locumque venerunt Carolo Magno imperante. Sed vim, magnitudinemque reueriti, oſtenderunt ſe tantũ: audaciâ, viribus, crudelitate tum creuerunt, quando per ignauiam regum, vecordiamque impunè licuit. Claſſibus inuecti littora primùm, mox per fluuiorum ora ſe inſinuantes, ipſa penetralia peruaſerunt regnorum florentiſsimorum. Et nemo, quo par erat, pro periculi, cladiumque magnitudine, conatu remp: ſumſit propugnandam. Ceciderunt ſubinde barbaros nonnulli: non debellârunt; non fregerunt. Totâ ergo Franciâ, Lotharingiâ, Germaniâ, inhumanâ crudelitate graſſati ſunt.

Lipſ. in Louan: l. 1. c. 3. vnde miſeræ va-

XLIV. *etiam per Belgicã.* Propius malum fuit, vbi magnis claſsibus in Scaldim inuecti, funeſtis latè populationibus omnia fœdauere. Diœceſim tamen noſtram perſtrinxit dumtaxat terror; finitimis enim perfugio fuiſſe certum eſt. Imò id boni accepit iſtâ procellâ, vt S. Virginis Gudılæ præſentiâ bearetur. Cuius ſacrum corpus, ne barbarorum impietate pollueretur, Morſellâ, quo delatum fuerat Carolo Magno imperante, Caprimontem aduectum eſt. Hâc porrò Caprimontis memoriâ anteriorem inuenio nullam. Arx erat in editiſsimo iugo, ex omni parte abrupto, niſi quà aditum relinquebant anguſtiæ: intra ſecundum ab vrbe Leodicenſi lapidem paſsibus mille, ſuprà Vrtæ & Wezæ fluuiorum confluentes. Cœnobium in eo fuiſſe ferunt abbatis dignitate conſpicuum, incerto conditore. Ætate hac certum fuit accolis omnibus aduerſus barbarorum immanitatem præſidium, & aſyli vice. Latrocinantibus poſtea latebras, & receptum dabit. Eâque cauſâ euertetur.

S. Gudulæ corpus Caprimontem infertur. Sur: & Molan 8. Ianuar:

tetur. Cæterùm hoc ſacrum beatæ Gudilæ pignus loco ſuo deinde redditum eſt, vbi poſuit procella. Bruxellis hodie ſeruatur eximiâ populi Chriſtiani religione.

At fixam in diœceſi ſedem, non hoſpitium modò, S. Fredegandus accepit, Turnino delatus. Oppidum erat, non procul eo loco, vbi hodie eſt Antuerpia; habebatque monaſterium S. Fredegando ſacrum. Ciues multis ſceleribus inquinatos cùm plectere Deus ſtatuiſſet, ſacrum S. Fredegandi corpus aliò iuſſit aſportari. Diſce vel hinc, mi Lector, quâ reuerentiâ, quoúe ardore par ſit te cælitum aliquem patriæ tuæ præſidem, ſanctaſque eius exuuias colere, ſi tuam, ſi publicæ rei ſalutem amas; quando meritas ſceleribus pœnas auertit ſola ſacri corporis præſentia. Vix auectum erat: ecce non aliter ac ſi omni præſidio, muriſque, ac turribus, vrbs deſtituta fuiſſet, irrumpunt hoſtes, ferro omnia, flammiſque ſic perdunt, vt vrbs nulla hodie ſit. Delatum eſt ſacrum corpus in diœceſim Leodienſem Monaſterium ad Sabim; vbi cœnobium à S. Amando poſitum demonſtrauimus: ibique perſeuerat, ac meritis honoribus colitur in hunc diem. Fuit Fredegandus natione Hibernus; ſanctoque ſtudio propagandi cultus Diuini, olim cum S. Foillano in Gallias venit. S. verò Fredegādi ad Sabim Monaſteriū. Molan 17. Iulij.

XLV.

Immanitatis huius barbaricæ torrentem hoc anno ſtitit nonnihil Ludouicus Lotharingiæ rex, quando in Carbonariâ Normannos affecit clade non paruâ, cæſis equitum nouem millibus. Verùm inter tot prædas, & ſpolia regionum opulentiſſimarum, vulnus barbari non ſentiebant. Venerunt anno ſequenti Neomagum: & circumiectis palatio regio, quod ingentis magnitudinis, mirique operis fuit, munitionibus, iſthic caſtra metati ſunt. Aduolauit Ludouicus rex, & magnis operibus, copijſque cinxit obſeſſos. Sed pollicitos Lotharingiæ finibus excedere, dimiſit, veritus ancipitem certaminis aleam. Ad oſtia Rheni ſe receperant: ecce Nouembri in Moſam ſe infert innumerabilis eiuſdem barbariei multitudo; relictiſque nauibus in ſtatione loco, qui vernaculo iſtius æui vocabulo Halos nuncupabatur, quatuordecim milliaribus ab amne Rheno, in omnem circa regionem funeſtâ ſe vaſtitate diffuderunt. Ingentem omnibus terrorem incuſſit nota gentis ſæuitia. Traiectum, Leodium, Tungros, Trudonem, Stabuletum, Malmundarium, Aquas, Tulpiacum, Iuliacum, Noueſium, Vltraiectum, Coloniam, Bonnam, Indam, Prumiam, ceperunt, diripuerunt, ferro flammâque vaſtârunt horrendum in modum. Cæduntur Normāni. An. 881. ſed ad Moſam venientes,

Leodij ciuium multitudinem magnam à patriâ vim propulſantium ferro interijſſe narrat Ægidius. Non inulti tamen cecidere. Multos è ſuis amiſerunt Normanni, terraque condiderunt in monte Publico ex aduerſo monaſterij S. Petri. Quo loco inuenta ſunt anno milleſimo treceteſimo vigeſimo ſexto immania corpora pedum ferè denorum cum armis ſuis, cùm fortè ſilicibus via ſterneretur inter S. Petri & S. Crucis. Acceptæ fortaſsis iſtius cladis dolore, deſæuijt maximè barbarorum impietas in proximos monachos S. Petri, qui ſeu religionis reuerentiâ, ſiue vrbis munitionibus, armiſque ciuium tutos ſe credidiſſent; ſiue barbarorum celeritate deprehenſi, eorum furori nequaquam ſe ſurripuerant. Martyrum honores apud antiquitatem adepti ſunt, quibus ſacrorum Chriſtianorum odio mortem intuliſſent barbari. Corpora humo educta, & propter altaria in crypta S. Petri decenter pro dignitate recondita ab iſtius eccleſiæ decano fuiſſe ſuis diebus teſtatur Ægidius. In cælites ipſos rabiem exeruere ſacrilegi latrones. In S. Lamberti baſilicam irrumpentes, à ſacro glorioſi martyris conditorio minimè ſibi temperan- Leodium vaſtant.

temperandum exiſtimârunt. Erat illud auro multo, gemmisque rari pretij ſpectabile, quod ipſorum cupiditatem non parum irritaret. Iamque manus iniectum ibant, quando panicus terror incuſſus è cælo ſic abſterruit, vt in præcipitem acti fugam, vrbe ſe proriperent. Neúe id eſſe à Numine quiſpiam dubitaret; mirari non ſemel ſoliti ſunt ipſi, quo denique pacto factum eſſet, vt tam diuitem è manibus prædam dimiſiſſent. Baſilicam etiam principem vult Ægidius flammis abſumtam. Cumque patente cælo S. martyris ſepulcrum aëris intemperiem ſuſtinere debuiſſet, intactum vi Diuinâ manſiſſe à pluuiæ, niuis, grandinis, alijsque iniurijs; cùm reliquum vndique ſolum ea pateretur. At vix fidem habeo. Nam vnus ipſe iſtius eſt autor: & neque ipſe, nec alius quiſquam vel verbulo meminit templi nouis operibus excitati. Imò templum à S. Huberto olim conditum, ſed vetuſtate iam collabaſcens; à Notgero reſtauratum idem Ægidius mox narrabit. Vero igitur propius arbitrarer, abſterritos diuinitus Normannos, vt à ſacro martyris ferculo manus, ſic à templo flammas cohibuiſſe.

XLVI. *Theodoricus in S. Rumoldo.* Libertus. *Molan. 1. & 14. Iulij.* ad vitam reuocatus à S. Rumoldo

Ita Mechliniæ paucis ante annis S. Rumoldi templum à furore barbarorum immune ſeruauit Deus, vrbe reliquâ conflagrante. Sæpe enim aduerſo Scaldi claſſem egerunt Normanni, & vicinas vaſtauere regiones. Anteuerterat eorum crudelitatem Libertus vir integerrimus: qui eâ in vrbe Vlmetum cœnobium regebat eximiâ ſanctitate. Condiderant illud eius parentes, hortante B. Rumoldo, & gratitudinem commendante aduerſus Numinis beneficentiam; quandoquidem non modò præter exſpectationem, ordinemque naturæ, prouectâ iam ætate Libertum filium genuiſſent; ſed maximè quòd iam adoleſcentem in aquis triſti caſu præfocatum, Rumoldo ad vitam reuocante, recepiſſent incolumem. Annorum ergo numero lapſus eſt Molanus, qui confeſſus Libertum ſub hoc tempus martyrij palmam attigiſſe; Rumoldum tamen vult ſuperioris ſæculi anno ſeptuageſimo quinto diem obijſſe, non profectò antè, quàm Vlmeto condito præſidem Libertum præfeciſſet. Barbaris ergo in patriam irruentibus, vrbemque ſolo æquantibus, Sarchinium ſeceſſit Libertus ad S. Trudonis; ibique vitæ reliquum agere conſtituit. Sed & hîc inuenerunt Normanni, quos fugerat; & ipſe palmam, quam toto ardebat animo, inuenit. Dirâ illâ huius anni populatione, cùm Sarchinium barbari deueniſſent, non aliò ſibi iam fugiendum exiſtimauit, quàm ad S. Trudonis aram. Ante quam, dum orationem facit, Numinique vitam deuouet, impiè obtruncârunt Normanni. In vrnâ lapideâ tum humatum eſt corpus. Sed poſt annum à Chriſto milleſimum ac centeſimum ſub Wirico abbate, in S. Trudonis arâ repoſitum eſt cum alio eiuſdem palmæ ſocio.

ad S. Trudone occiditur.

SS. corpora Wintershouij in terram abdūtur: *Notgerus in S. Landoaldo.*

Ne eâdem illâ incurſione barbari polluerent nobilia illa tantæ ſanctitatis pignora, quæ Wintershouij depoſita diximus, S. Landoaldi, ſociorumque ſacras exuuias terrâ obruerunt incolæ, cùm mali imminentis magnitudine territis, potius nihil occurreret. Atque ab impiorum quidem iniurijs tuta fuere: verùm ſuis diu caruerunt honoribus; donec miraculorum frequentiâ Deus locum ignorantibus demonſtrauit. Id porrò narrabimus, vbi res feret.

XLVII. *Fulcuinus.* S. Hubertus in Campaniam auehitur: *Ioannes Roberti in S. Huberto mirac. 18.*

Aliter in eodem periculo Lobienſes monachi ſibi proſpexerunt. Fugam ceperunt; (nihil enim ab illa barbarie tutum aut ſanctitas, aut religio tuebatur) & quod ipſis pretioſius fuit, ſacra ſanctorum corpora, Tudinium in arcem (quam fuiſſe iam tum munitam vel ex hoc habes: & noſtræ diœceſeos erat) dum tempeſtas poneret, intulerunt. Neque ſecuros ſe Andainenſes exiſtimârunt: Aſportato ſecum nobili illo S. Huberti depoſito, in Campaniam, vel adiacentes Moſellæ regiones profecti ſunt. Per auia maximè, & denſis opaca ſiluis cùm iter carperent, aliquando fortè neceſſariâ quiete corpora reficiebant, quando eorum

vni

Vni per quietem adſtare viſus eſt quidam auguſtâ ſpecie, ſeuereque imperare, mox vt locum deſererent, ne ab hoſtibus circumuenirentur. Expergefactus ille, cum de imperij dubitaret autoritate, librum in manus accipit; & prima omnium legenti hæc occurrit ſententia: *Non hic requieſcat pes tuus.* E cœlo iuſſionem eſſe cenſuit. Quam vbi ſocijs à ſomno excitatis indicauit: non longo ſpatio locum reliquerant, quando ingenti tumultu ſequentes hoſtes conſpicantur. Periculum anteuertiſſe creditus eſt S. Hubertus.

S: Remaclus Bôuiniacũ; *l. 2. mirac. c. 1. S: Remacli apud Surium.*

Præſidium nihilo minus fuit S. Remacli in ſuos Stabulenſes. Qui cùm ſimili conſilio intempeſtâ nocte fugam capeſſerent, (imminebant barbari, & proximo mane cœnobium incenderunt) ſuperato vicino monte, ſubſtiterunt pauliſper, reſpirationis gratiâ. Atque ecce, ne dubitarent de præſidio Diuino; clariſsima lux lunari ſplendore multo illuſtrior cælo delapſa, S. Remacli ferculo imminere viſa eſt horam ſolidam; animosque & mirâ demulſit ſuauitate, & incolumitatis certâ ſpe cõfirmâuit. Imò cùm ſæuiret hiems, tẽperato calore corpora foueri viſa ſunt. Poſtquam cælo recepta eſt lux illa, cœptũ iter perſequuti, Bouiniacum S. Remacli villam contenderunt. Vlteriora vaſtantes Normanni, Prumiam intrârunt VIII. idus Ianuarias, quo Epiphaniam Domini celebramus, vbi triduo poſitis caſtris, in omnem latè viciniam graſſati ſunt. Et paulò pôſt auditâ morte Ludouici Germaniæ, & Lotharingiæ regis, nouis animis Treuiros aggreſsi, vaſtârunt. Walonem Mediomatricum antiſtitem fuderunt, occiderunt. An. 882.

Interim vbi fratris mortem accepit in Italiâ Carolus Craſſus imperator, tranſgreſſus in Germaniam, ingentes copias duxit in Normannos; ſed pace parum honeſtâ contentus, barbaros dimiſit. Tum quies fuit nonnulla. Et ad ſua ſinguli redire cœperunt. Hoc illuſtre fuit in S. Remaclo. Digreſsi Bouiniaco Stabulenſes, cùm cœnobium ſuum in fauillas, & cineres actum incolere non poſſent; dum reſtauraretur, Calcum aliam S. Remacli villam ad Moſam amnem ſupra Dionantum tertio milliari ſitam ſecedere placuit; quamquam non parum abſterruerat, quæ eo loci horrenda lues graſſabatur. Sancti nihilominus antiſtitis ſui præſidio freti, quando neceſsitas adigebat, ſtatim atque pedem intulere cum ſacro eius corpore, mox omnis omnino vis mali poſuit. Alia plurima deinde increbuere miracula, dum Stabuletum reditum eſt.

dum reuehitur peſtem ſedat.

XLVIII. An. 884.

21.

Datur S. Lãberto Magdera. *Archia S. Lamberti.*

Leodienſem eccleſiam tantâ afflictam calamitate recreauit munificentia regia. Craſſus enim imperator, ſuffragante Rinchardâ Auguſtâ, & Licwardo Vercellenſi epiſcopo, Magderam dedit * villam in agro Metenſi (quem pagum Scarponnenſem tunc appellabant) ſitam; quâ permutatam deinde Trudonopolim ſuo tempore narrabimus. Epiſcopum hunc Franconem præ omnibus anteceſſoribus de eccleſiâ Leodienſi quàm optimè meritum vult Chapeauillus, probatque productis Cæſarum, regumque reſcriptis. Meritæ laudis nihil ego detractum velim præclariſsimo præſuli. Verùm & ſuam deceſſoribus ceteris gloriam fuiſſe non ambigo; quamquam poſteritati Normannicus furor inuiderit. Communis eſt omnibus hiſcè regionibus deploratio; magnam ſtragem nobiliſsimorum antiquitatis monumentorum barbaricis flammis factam eſſe. Vidiſti, lector; ſubinde nudos epiſcoporum catalogos. Et ſenos antiſtites, qui Franconem hunc præceſſerunt, nominauit dumtaxat Anſelmus. Credis nihil memoriâ dignum geſsiſſe? Et priores illi, nullamnè apud poſteros gloriam mereri potuerunt, qui digni ſanctorum honoribus habiti ſunt? Eccleſiæ Leodienſi multa Hubertus dedit; multa Florebertus: nemo negauerit; quamquam nulla ſuperſint hodie publicæ fidei monumenta. Diploma Franconi hoc anno datum, ecce Leodij ſeruatur: nec aliud eſt antiquius. Nullum fuiſſe nè credideris. Sed conflagrauit

Digitized by Google

flagrauit nuper cum totâ ciuitate tabularium. Cum his in fauillas abiere Cæſarum, regum, principumque reſcripta, commentarij publici, hiſtoricorum labores. Iam è cineribus quaſi noua ſurgit Legia. De epiſcopis plura deinceps ſcripta, in hunc diem perſeuerant. Sunt & multa principum diplomata: quæ producam, vbi cauſa poſtulabit. Verùm tamen nec abſumpta flammis Normannicis priora omnia fatebor. Oſtendam anno ſequentis ſæculi octogeſimo multa ſuperfuiſſe reſcripta. Quæ cùm hodie nulla ſint, alijs flammis perijſſe debuerint, Radulfo nimirum præſule. Quod ſuo tempori reddemus.

II. Non diu poſt hæc, Craſſum imperatorem ad regnum aduocârunt Francorum principes, quòd Carolomanno rege vitâ defuncto Normanni ijdem, à quibus fœdatam tam crudeliter Lotharingiam meminimus, funeſtam Franciæ populationem repeterent; quòd cum rege Francorum, non cum ipſâ gente, pacti eſſent indutias. Verùm quaſi barbarorum inſanæ cupiditati ſatis eſſe Francorum opes non poſſent, in vtriuſque regni finibus, intra diœceſim Leodienſem, caſtra metati ſunt, in loco qui *Louen* dicebatur. Hunc ortum vrbis Louanienſis vult Lipſius. Nam probabile eſt, inquit, iſthîc ſe munijſſe Normannos; ædes, aut tabernacula ſtruxiſſe, ſibi, ſuiſque prædis receptaculum. Ad opportunum deinde locum affluxiſſe accolas, & caſtra illa in vrbem vertiſſe. Saltem conſtat ſummam illam eſſe Louanij antiquitatem. Ne quære igitur vetuſtiores Brabantiæ duces, aut comites. Ita ſuprà monebamus. Non niſi Louanij cœperunt: eiuſque comites indigitauit priſca illa ætas, quos poſterior Brabantiæ duces appellauit.

Normãni ad Dilam venerunt. Louaniũ condunt: *Lipſ. in Louan. l. 1. c. 5.*

Ceterùm formidini Leodienſibus fuit illa hoſtium tam ſæuorum quaſi ſuburbanitas. Excurrebant enim in Lotharingiæ regnum æquè, ac Franciæ, & prædas agebant, imò cædes, & incendia, conſuetâ diritate. Præſidij nihil in Craſſo fuit. Relicto Louanio cùm per Sequanam Pariſios penetrâſſent Normanni, vrbemque obſidione cinxiſſent, aduolauit cum omnibus omnium Galliarum viribus. Et nullâ aliâ re Cæſare dignâ perpetratâ, Galliæ partem illis conceſſit inhabitandam, quam ab illis Normanniam appellamus. Imparem Cæſareâ maieſtate hominem deteſtati Germaniæ principes, mox ab illo diſciuere ad Arnulfum eius ex fratre Carolomanno nepotem. Ipſe Craſſus principio ſequentis anni, ſic à ſuis deſertus, vt vix eſſet, qui poſtrema humanitatis officia exhiberet, triſti rerum humanarum exemplo vitam poſuit.

An. 887. crudeliter omnia vaſtant.

An. 888.

I. Variè diſcerptum eſt eius regnum. In Galliâ Ciſalpinâ Berengârius ſibi diadema ſumſit: Rodulfo ceſsit Burgundia: Franciam reliquam Odo comes occupauit. Cum Germaniâ Lotharingiam tenebat Arnulfus, magno ſanè Leodienſis eccleſiæ auctu. Ipſum enim cognatione cùm attingeret proximè Franco noſter, cœnobium Lobienſe, quod iam aliquot Lotharingiæ reges ſibi vindicârant, & ijs permittentibus palatinæ Harpyiæ iam diu indignum in modum fœdarent; ne tandem in profanam abiret ditionem, haud difficulter à cognato rege impetrauit, * vt in eccleſiæ Leodicenſis poteſtatem tranſiret. Non exigua fuit illa ad principatum acceſſio. Pagos centum quinquaginta tres poſſidebant Lobienſes: hodie profectò multum ab eâ amplitudine deſciuerunt. Multa Franconem ademiſſe, vult [illegible]inus; inter quæ & Thudinium, quod in vicino velut arcem tuendo monaſterio quondam abbates munierant. Sed vero non adeò conſentaneum, quod ſubiungit idem ſcriptor, parum ſanctè habitam monaſterij curam à Francone, ſucceſſoribuſque aliquot epiſcopis, quamdiu abbatis munere perfuncti ſunt. Cœnobium enim illud celeberrimum olim omnis ſanctitatis domicilium, à paraſitis auream vallem nuncupatum eſſe ſcribit. Id ego malim in priora tempora reiectum, quibus reges monaſterij opibus inhiabant, & fruebantur. Et hâc tamen labem Farabertum epiſcopum nomini ſuo conſtat inſperſiſſe,

S. Lamberto datur Lobium. 22. *Molan. 18. Apr.* *Folcuinus.*

ſiſſe; eo profectò turpiorem, quo maior fuerat primitus illius aſceterij dignitas. Eius monumentum erat nobiliſſimum memoria tot hominum ſanctiſsimorum, qui vitæ integritate non modò antiquitatem illuſtrârant, verùm & poſteros acribus ſtimulis ad premenda veſtigia propellebant. Octoni hac tempeſtate ſolemnibus ſanctorum honoribus eccleſiæ decreto publicè colebantur, Vrſmarus, Erminus, Theodulfus, Wlgiſus, Amoluinus, & Abel, epiſcopi, abbateſque Lobienſes; Hidulfus dux, & Amelberga vidua. Quorum omnium ſacra corpora, ceu ditiſsimam gazam Lobium ſeruabat. Nobilis igitur illa fuit ad Leodienſem ditionem acceſsio. Quam epiſcopis noſtris ego cordi fuiſſe, & ſingulari aliquo ſtudio, vigilantiáque excultam arbitror. Eximios enim religionis, & ſapientiæ fructus mox pullulâſſe prodemus.

Anno proximo (qui fuit vndenonageſimus) Traiectenſem S. Seruatij abbatiam Rathbodo Treuirorum archiepiſcopo, eiuſque ſucceſſoribus, ab eodem Arnulfo *rege donatam inuenio: ſed vix aliquando poſſeſſam. Principis eccleſiaſtici, & abſentis nullam habuere rationem homines profani. Et poſtquam perdidiſſet ſæpe, ſæpe recuperâſſet abbatiam illam eccleſia Treuirenſis, prorſus tandem amiſit. Ita non rarò, quod in Deum pietas, religioque conſtituerat, euertit ambitio, cupiditasùe. An. 889. 23. *Brouuer. ann. Treuir. l. 9.*

Diſcerptis interim in illum, quem diximus, modum per cruentiſsima tot diſsidia imperij Francici viribus, audacia Normannis ſimul cum prædæ cupiditate creſcebat. Vexatâ diu Franciâ, in Lotharingiam anno nonageſimo primo redierunt ad Moſam. Conſternauit vniuerſos nota gentis feritas. Fuga vndique fiebat ad loca tutiora. Stabulenſes venerandum S. Remacli depoſitum in arcem Longienſem receperunt, Deo ſemper nouâ miraculorum frequentiâ S. præſulem exornante. Contrà copias properare iuſsit Arnulfus, & Traiectum conuenire; quæ Moſæ amnis obiectu barbaros arcerent vlteriore Lotharingiâ. Anteuertêre Normanni, & priùs quàm copiæ regis omnes coiuiſſent, non procul vrbe Leodio Moſam tranſmiſere; & Aquis vrbe regiâ circumfuſi, hoſtiliter agere cœperunt, atque in primis commeatum ad caſtra deuehendum carpere. Signa mox regij conuerterunt in hoſtem. Concurſum eſt acriter, propter torrentem Gulid, ſed conſtantiâ nequaquam vtrimque pari. Chriſtianos barbari fuderunt. In certamine perierunt Sunderaldus Moguntiæ epiſcopus, Arnulfus comes, & nobilitas innumera. Caſtris potiti hoſtes, opulentiſsimam egere prædam; & pro gentis inhumanitate, in captiuos ferro ſæuierunt. Accepta eſt clades VI. kal. Iulias. LI. Rurſum Normāni. *Sur. l. 2. miracul. c. 3.* magnâ pugnâ victores;

Quam ſimul audijt Arnulfus rex, è Baioariâ mox aduolauit, cum magnis viribus; quo barbarum victoriâ inſoleſcentem comprimeret, nouaſque populationes meditantem coërceret. Relatis enim ad claſſem ſpolijs, aliam parabant excurſionem. Louanij ſubſtiterunt in veteribus ſtatiuis, quæ & nouis firmauerunt operibus, vbi regem aduenire comperêrunt. Florentiſſimum ducebat exercitum; cui Leodienſes ſuos adiunxit Franco epiſcopus. Stabat enim vel mori, vel tam dirâ latrocinantium è proximo barbarie patriam liberare. Normanni quamquam ſe caſtris tenerent, prioris tamen victoriæ fortunâ tumidi, ſannis non dubitabant Chriſtianos laceſſere, & parem alteri cladem veſanâ ſuperbiâ minitari. Non tulit probrorum acerbitatem Arnulfus: equitibuſque dato ſigno, vt ex equis delapſi, pedites pugnam capeſſerent; ſigna ferre iuſſit, & quando ſui copiam hoſtis non faceret, vallum inuadere. Paruit incredibili alacritate miles: valloque hoſtium reſciſſo, irrupit in caſtra. Nonaginta barbarorum millia cecidiſſe ſcribit Auentinus: centena millia Helmoldus numerat; vt vix ſuperfuerit, qui cladis tantæ nuntium ad claſſem perferret. Atque ne du- ſed Louanij internecione delentur;

Molan: Sept: bites auxilio Diuino pugnatum; vix vnus è toto Chriſtianorum numero deſideratus eſt. Intellexit Arnulfus rex; & in ipſo certaminis loco, publicâ totius exercitus ſupplicatione, kal: Septemb: Numini gratias rependit. Hinc originem duxiſſe vult Molanus, quæ Louanij hodie inſtituitur annis ſingulis ſupplicatio, primo Septembris Dominico die. In Baioariam ſe retulit Arnulfus, Franco Leodium: qui quòd humano ſanguine manus funeſtâſſet, ſacris deinceps tractandis abſtinuit. Et cùm iis temporibus eorum vicariorum, quos hodie ſuffraganeos dicimus, operâ necdum vterentur epiſcopi noſtri, pontificia ipſi munia omnia obire ſoliti: Bericonem è clero Leodienſi, & Eleutherium Lobienſem monachum Franco Romam miſit, vt iis epiſcopis conſecratis ſuas pontificis vices per ſuam diœceſim committeret. Ceterùm vt ad arma redeam; perſequendi hoſtes fuerant, & vltimâ internecione delendi, ad ſtationem nauium ſuarum in Scaldi. Reſpirauere, cùm dimitti victrices copias ſenſerunt.

Franco ſacris abſtinet. Fulcuinus.

LII. *An. 892. Sur. l. 2. mirac. c. 4. & c.* Auſi ſunt anno ſequenti trans Moſam amnem excurrere Bonnam vſque, ac Prumiam: omnemque Arduennam vaſtare. Tum quaſi ſociorum manibus dediſſent inferias, claſſem ſoluentes, in patriam reuertêre. Ex arce Longienſi poſt victoriam ſuperiorem, S. Remaclum Stabulenſes reuexerant. Rurſum hac populatione fugiendum fuit. Caprimontem venerunt. Poſtquam abierunt hoſtes, relatum eſt in ædem ſuam nobile illud depoſitum, ſingulari deducentium reuerentiâ, ac religione: ſed & pari, quæ ſemper, nobiliſſimorum toto itinere miraculorum celebritate. Rarum illud fuit. Cereas faces, quæ religionis gratiâ præferebantur, ventorum vis extinxerat; deſubitò nouum ignem è cælo conceperunt. Narrantibus hoc monachis cùm fidem non haberet imperita multitudo colonorum, toto itinere ad ſanctas reliquias concurrentium; extinxerunt denuò Stabulenſes, ſanctumque præſulem rogârunt ſupplices, ſuam apud Deum gratiam omni eximeret dubitatione. Statimque in concurrentium turbarum oculis, rurſum arſere faces, nullo mortalium adminiculo. Neque minorem S. Huberto gloriam ſimilis fuga peperit. Eodem enim timore Palatiolum Andainenſes cum ſacro corpore delatos nonnulli damnârunt irreuerentiæ in ſanctiſſimum antiſtitem, quem temerè toties aſportarent. Verebantur nimirum, ne ſi longiùs aueheretur, regio tota præſidio tanto deſtitueretur. Religionem animis iniecit ea caſtigatio, ne forſan præcipitatione, quæ non infrequens eſſe ſolet in eiuſcemodi fugâ, concuſſum fuiſſet, ac violatum ſacrum corpus. Poſt fuſas ergo preces, aperiunt, quâ decebat veneratione, conditorium. Ecce mirum dictu; quod tot annorum lapſu fuerat exanime corpus, integrum ab omni putredine conſpiciunt, non aliter quàm Carolomanno principe notatum fuerat: & hodieque ſunt, qui eodem etiamnum ſtatu perſeuerare velint. Hæc vltima eſt Leodienſibus viſa Normannorum vaſtitas, quam in hunc diem ſentire ſe ingemiſcunt, antiquitatem quicumque ſtudioſiùs perſcrutantur. Meliora deinceps huic eccleſiæ fluent tempora. Damna per Normannos illata, facilè ſuperabit regum liberalitas.

Caprimonte Stabuletum Remaclus refertur, cum miraculis:

& Huberti corpus inuenitur integrum. Ioannes Roberti in S. Huberto mirac: 19.

NOTA-

NOTATIONES.

ANNO 707. II. IOANNEM 7. Conſultum fuiſſe Ioannem 7. de epiſcopali ſede 1.
Legiam transferendâ, ſynodumque epiſcoporum triginta coactam ita decreuiſſe, veterum nemo, nemo recentiorum ; qui quidem in meas manus venerit, aliquando ſcripſit. Vnicum eius autorem producit pater Ioannes Roberti noſter not: 63. in vitam S. Huberti, Happartium Andainenſem monachum, qui ſcripſit ſub annum 1500. Cui, quam voluerit, lector fidem habeat. Narrationi noſtræ tamen inſeruimus, quòd aliquid ab eo non valde alienum fuiſſe neceſſe ſit, ſi verum eſt, (vt certè arbitramur) tranſlatum ab Huberto fuiſſe Legiam epiſcopium.

ANNO 709. VIII FLANDRIAM. Pagus eſt primo ab Inſulis lapide Wati- 2.
gnia dictus, viâ regiâ, quæ ducit Atrebatū. Hîc in turri argenteâ, argenteoque brachio S. Lamberti martyris reliquiæ ſeruantur, coluntúrque inſigni religione populi magnâ frequentiâ concurrentis; ſed maximè natali die S. martyris, aliiſque ſequentibus ſeptenis. Mortalium pietati miracula Deus rependit ſæpiſsimè. Ipſum tranſlationis feſtum, eodem, quo Leodij, die celebrari ſolitum eſt cum abſtinentia ab opere ſeruili. Sed abhinc paucis annis ſublatum eſt ab epiſcopo Tornacenſi, rogatu paſtoris, ob incommoda ruſticorum; & ſolum feſtum 17. Septembris reſeruatum. Quod meo ſanè iudicio euincit antiquitatem cultus S. Lamberti. Superant hominum memoriam initia. Conſtat ex iſtius eccleſiæ rationibus, iam tum ab anno ſupra milleſimum 494. celebres fuiſſe multitudinis concurſus & donaria. Hæc ex paſtore Watigniæ Ioannes Matho noſter accepit, & ad me miſit.

ARTESIAM. Bina ſunt in Arteſia miraculis, & multitudinis concurſu nobili- 3.
tata S. Lamberti templa. Alterum Ariæ proximum, in pago pænè ſuburbano, quem Lambertum appellant, aſſeruat ſacrarum eius reliquiarum portiones non ignobiles. Alterum eſt in agro Audomarenſi.

WIRCEBVRGENSEM AGRVM. Sic habet Anſelmus c. 12. *In Wirceburgenſi* 4.
pago vicus eſt habens eccleſiam B. martyris, ac pontificis Lamberti nomini dicatam. Ad quam annuo paſſionis eius die confluens cum diuerſorum munerum xenio prouincialium turba, dum deuotè ſtudent offerre carnalia, cum ſpiritualibus animorum ſubſidijs, leproſorum quoque corporum ſæpiſſime gaudent inde ſe reportare medicamenta.

BAVARIAM INTERPRETOR. Alibi nuſquam inuenio regionem aliquam 5.
huius nominis. Quod verò Baioariam olim appellarent, quam hodie Bauariam dicimus; imo Bagoariam paſſim ſcripſerit Othlonus in vitâ S. Bonifacij cap. 10. & 27. & 31. non ægrè inducar, vt exiſtimem Baugariam pro Bagoaria notatam eſſe vel deſcribentis imperitiâ, vel aliâ meliore ratione. Vt vt ſit, *eſt inſula quædam in Baugariâ (inquit ibidem Anſelmus) continens monaſterium in S. martyris Lamberti honore conſtructum: vbi quòd ſæpiſſime ad memoriam martyris miracula fiant, famâ referente cognouimus.*

CARINTHIAM. Teſtatur in hæc verba Molanus 17. Sept: *Duces quoq; Carin-* 6.
thiæ in finibus Carnorum, ac Stiriorum opulētiſſimum S. Lāberti monaſterium fundârunt.

ANNO 711. X. AMANII CONDITVS. Ibidē colitur, non tamen ſoleni ſancto- 7.
rum aliorū ritu, qui canonizati dicuntur. *Eſt enim in altari (ait Molanus 23. Oct.) imago eius ſedentis in habitu ſacerdotali cum calice in manu. Similiter depictus eſt in pariete, ſed ſtans, & brutis benedicens animalibus. Cùm autem ruſtici miſſæ ſacrificium*

inibi requirunt, ſacerdotes legunt ex more de communi confeſſoris non pontificis: ſed quia canonizatus non eſt, omiſſis collectis de confeſſore, legunt alias contra peſtem animalium.

8. ANNO 714. XI. MARCELLINVS. Circumfertur, & à Surio edita eſt vita S. Suuiberti, quæ B. Marcellini presbyteri nomen præfert. Sed vt ingenuè mentem aperiam, non redolet eam antiquitatem ſtilus. Et ſuſpicio mihi eſt, recentiorem aliquem ſcriptorem fidei conciliandæ nomen illud, illamque ætatem confinxiſſe. Marcellinus enim ille, quiſquis eſt, affirmat ipſo proëmio, ſe annis ſexaginta quinque Chriſtum gentibus prædicâſſe,. quando S. Suuiberti vitam ſcribere iuſſus eſt. Igitur octogenario minor non fuit. At non illam hominis ætatem, vix illud ſæculū ſcribendi ratio ſapit. Mera hæc coniectura eſt: inquies. Tu quidem, vt lubuerit, iudica. Sed expende, quod momentum debeas alteri huic rationi. Meminit varijs locis Tranſiſelanæ gentis, Brunſuuick, Hollandiæ, Couerdiæ, Brabantiæ, Flandriæ, Dauentriæ. Plectrudem Pipini coniugem ducиſſam facit Lotharingiæ, ſiue Auſtraſiorum. Quis neſciat illa vocabula non niſi annis, & ſæculis poſterioribus audita? Facilis cedo: da mihi ſcriptorem illius æui, qui dictiones illas vſurpauerit. Præterea Annonem, & Agilolfum, qui cum Suuiberto vixerunt (viuere verò deſijt Suuibertus anno huius ſæculi decimo ſeptimo) Colonienſes archiepiſcopos appellat, cùm ante annum quinquageſimum ſecundūm nullos Coloniæ fuiſſe archiepiſcopos, ſuprà demonſtrauerimus. Denique affirmat idem ſcriptor obijſſe S. Suuibertum anno. 717. kalendis Martij feria VI. cùm illo anno in feriam ſecundam inciderent Martij kalendæ. E quibus omnibus iudica, mi lector, quid de illo Marcellino ſentire debeas.

9. XII. ORPII. Monaſterium olim iſthîc fuiſſe conditum (vt vero ſimile eſt) narrauimus anno ſuperioris ſæculi 47. aut ſanè illud condidit in expiationem cædis S. Lamberti Pipinus: vt quibuſdam placet: vel vt alijs, ipſa Alpais. Plurima noſtrates commenti ſunt de Pipini pœnitentiâ, vel Alpaidis ſupplicijs, quæ habet Ioannes Roberti noſter in ſuis ad S. Hubertum notis §. 51. Nec ijs refellendis immorari placet. Sufficiunt, quæ ex Marcellino protulimus in S. Suuiberto. c. 25. ex Auctario Molani 17. Sept & ipſo Ioanne Roberti in S. Lamberto c. 28. & 29. Nec ſanè veroſimile eſt quemquam auſum fuiſſe manum immittere in Alpaidem. Et ſi quis auſus eſt tum, quando fortè rerum potiebatur Plectrudis; quis credat inultam à Carolo relictam eam ſeueritatem in matrem, poſtquam ad principatum peruenit? Si porrò vltus eſt, vltionem fuiſſe inſignem ambigi non poteſt: eoque magis mirum à nullo antiquitatis ſcriptore vel verbulo indicatam eſſe.

10. ANNO 722. XIII. IANVARII KALENDIS. Diploma antiquitate ſpectandum habet Ioannes Gerbrandus à Leidis chronici Belgici l. 2. c. 19. quo S. Willibrordi monaſterio donat Martellus ipſum Traiectum, & Fethnam. Concluditur autem in hæc verba. *Actum Araſtallij villâ publicâ, kal. Ianuarij anno 2. regnante glorioſo domino Theodorico, &c.*

ANNO 726. XV. COEGIT SYNODVM. Eius autor mihi nullus eſt præter
11. Pratanum apud Ioannem Roberti noſtrum Not. 63. in S. Huberto. Nec habeo, quod refutem. Corrigendus tamen eſt Pratanus, dum ait celebratam hanc ſynodum anno 720. eique inſertam eſſe ſynodum Romanam à Gregorio celebratam, quam ex Baronio conſtat non niſi anno 26. habitam.

12. ANNO 727. XVII. ANNO 27. Diſtulerat Baronius hanc mortem in annum 54. ſed errore. Quem tum correxit, quando ingentes illos eius annales in compendium feliciter contrahebat Spondanus; voluitque poni anno 28. quem numerabat 16. ante tertium annum principatus Carolomanni, quò venerandum S. Huberti corpus terrâ conſtat eductum. Bucherium tamen ego ſecutus, in-

ſcripſi

ſcripſi mortem anno 27. his eius argumentis permotus. Primùm in fine vitæ S. Huberti expreſsè dicitur, ſanctiſsimum eius corpus anno à morte 16. Carolomanni autem filij Caroli Martelli tertio, eleuatum. Satis conſtat Carolomanni huius, vt & fratris Pipini annos ab anno 741. & quidem 22. Octob: quo deceſſit eorum pater Martellus, ordiendos. Ita tertius eorum annus à 22. Octob: anni 743. iniuerit. Cùm igitur ea translatio facta ſit tertio Nouemb: anno item tertio Carolomanni, planè ad eundem Chriſtianum 743. referenda erit. Quod & littera Dominicalis eius anni confirmat. Nam eam tranſlationem die Dominicâ factam, eadem vita S. Huberti expreſsè definit. Iam deme de annis 743. 16. completos; habebis annum 727. quo mortuum Hubertum ſupponimus. Alterum efficacius argumentum eſt, planéque annum illum tranſlationis à morte eius 16. non labentem, ſed completum accipiendum eſſe confirmat S. Huberti diſcipulus, & comes; dum magiſtri vitam ſcribit; ait eum deceſsiſſe feria 6. & veteres noſtri annales, in ijsque Placentius, aiunt eum mortis diem eſſe 3. kal. Iunij ſiue 29. Maij: ergo obijt littera dominicali E. Ea conuenit anno 27. quo Hubertum corpore exutum ſtatuimus. Ita doctè Bucherius diſputationis hiſtoricæ c. 6. §. 100. Nec tamen omnino placet fides, quam tribuit Placentio, & veteribus neſcio quibus annalibus de die mortis, cuius nullum ab antiquitate habemus aliud argumentum. Manet tamen eius rationibus vis integra. Et libens amplector.

Anno 728. XVIII. Valentianis. Quod fuiſſet iſtud monaſterium, 13.
quærenti mihi reſpondit Petrus Doutreman noſter, Valentianarum antiquitatum ſcriptor perſtudioſus, in hunc modum: *Monaſterium iſtud fuiſſe S. Ioannis nemo dubitare poteſt. Duo quippe fuerunt tunc hac in vrbe monaſteria: S. Gaugerici vnum extra muros S. Benedicti; nunc in vrbe parœcia: alterum in caſtro monialium. Quod anno 749. pulſis, vel extinctis puellis datum eſt canonicis, & reſtauratum ab Arnulfo comite ſecundum Baldricum, ſub annum 990. teſte Guiſio, & chronico S. Ioannis, ex eiuſdem monaſterij monumentis.*

Anno 741. XIX. A Baronio. Funeſtæ huic narrationi fidem incon- 14.
cuſſam, meo ſanè iudicio, conciliant apud æquum quemcumque iudicem illi prouinciæ Rhemenſis, & Rothomagenſis epiſcopi, Qui poſtquam eamdem, quam nos, narrationem pertexuiſſent, iſta ſubiungunt. *Nos autem illos vidimus, qui ad noſtram vſque ætatem durauerunt, qui huic rei interfuerunt, & nobis vnâ voce veraciter ſunt teſtati, quæ audierunt, atque viderunt. Quod cognoſcens filius eius Pipinus, ſynodum apud Liptinas congregari fecit: cui præfuit cum S. Bonifacio legatus apoſtolicæ ſedis Gregorius nomine. Nam & ſynodum ipſam habemus: & quantumcumque de rebus eccleſiaſticis, quos pater ſuus abſtulerat, potuit, eccleſiæ reddere procurauit. Et quoniam res eccleſijs, à quibus ablatæ erant, reſtituere propter concertationem, quam cum Waifaro Aquitanorum principe habebat, non præualuit; precarias ab epiſcopis fieri exinde petijt; & nonis, ac decimis ad reſtaurationes terrarum, & de vnaquaque caſatâ duodecim denarios ad eccleſiam, vnde res erant beneficiatæ, ſicut in libro capitulorum regum habetur, dari conſtituit, vſque dum piæ res ad eccleſiam reuenirent. Vnde & D. Carolus imperator adhuc in regio nomine conſtitutus, edictum fecit, vt nec ipſe, nec filij eius ſucceſſores huiuſmodi res agere attentarent. Quod manu ſuâ firmauit. Cuius plenitudinem habemus. Et de quo capitulum excerptum in libro capitulorum eius, quicumque librum illum habet, legere voluerit, inuenire valebit. Hanc etiam relationem, & in ſcripturis habemus: & quidam noſtrum etiam viuâ voce D. Ludouicum imperatorem patrem veſtrum referre audiuimus.* Hæc epiſcopi illi; quæ tot argumentis confirmata, non facilè profectò conuellenda ſunt. Nam quæcumque obijcit Baronius, eadem omnis alius æquo iure, opponere poteſt ijs, quæ pro ſuâ ſenti-

 tentiâ

tentiâ proponit, teſtimonijs. Conficta nimirum dicere quis poterit, quemadmodum ipſe de contrarijs adſtruit. Bonifacium verò, quem tanti facit, ego pro me facere arbitror. Iudica, lector. Sic ille ait: *Carolus princeps Francorum, multorum monaſteriorum euerſor, & eccleſiaſticarum pecuniarum in vſus proprios commutator, longâ torſione, & verendâ morte conſumtus eſt.* De ſepulcro quamquam taceat, cùm tamen verendam appellauit mortem, viſus eſt omnia dixiſſe; illo nimirum tempore, quo res velut in omnium oculis erat. Quam verò quaſi ſubſtructionem ſententiæ ſuæ Baronius ſupponit, equidem ſtare non poſſe cenſeo. Eucherium ait vitâ defunctum huius ſæculi anno 31. ſolidos nimirum decem annos ante Martelli diem extremum. Efficitque ex eo, (quod omnibus manifeſtum ſit) ipſum ab Eucherio in viuis agente videri nequaquam potuiſſe æternis cruciari ſupplicijs. At ego Eucherium iſto anno non equidem reor eſſe mortuum. Fatetur enim ipſe Baronius, epiſcopatu pulſum eſſe, poſtquam munere paſtorali quindecim annos perfunctus eſſet. Affirmat autem vitæ ſcriptor inſulam nunquam admiſiſſe, niſi Martello principe iubente. Neque verò poteſtas vlla Carolo fuit Aurelianenſibus epiſcopum dandi ante ſecundum initi principatus annum. Quomodo ergo verum eſt diem obijſſe anno 31. qui eſt decimus quartus principatus Martelli? Meâ ergo ſententiâ præſulatum ingreſſus eſt Eucherius ſub annum 21. qui eſt 4. Martelli. Et forte Raganfredum æmulum perſequens, dum Andegauos capit, Eucherium reluctantem ad Aurelianenſem cathedram cõpulit. Certè vides non eam antea fuiſſe Martello poteſtatem; ſed potiùs Raganfredo, cuius maximæ vires ad id tẽporis in illis regionibus fuerant. Bellum in Galliâ Narbonenſi reparatum à Saracenis anno 30. oſtendunt annales à Pithoe editi. Quod vbi poſt nobiliſſimas victorias confecit Martellus, anno tandem 36. cum Pariſios rediret, Eucherium à ſuis abſtraxit poſt quintum & decimum epiſcopatus annum. Atque hoc denique anno 41. qui exilij quintus erat triſte hoc oſtentum ipſi oblatum eſt. Quæ omnia cùm tam rectè conueniant, non potui non, relicto Baronio, ſcriptoribus antiquioribus ſubſcribere.

15. ANNO 743. XX. TERTIO NONAS NOVEMB: Bellè iſta hærere, doctè probat Bucherius noſter, diſputationis hiſtoriæ c. 6. §. 100. & anno 727. & 742. Quandoquidem negare fas non ſit, vitâ defunctum eſſe S. Hubertum die Veneris, qui ſanè anno 727. appoſitè coincidit cum tertio ante kalend: Iun: At tertius ante nonas Nouemb: fuit dies Lunæ. Hoc autem, quem deſcribimus, anno tertius ante nonas Nouemb: Dominicus fuit. Dominicis autem diebus eiuſcemodi ſacras pompas inſtitui ſolemne eſt: & verò hanc inſtitutam fuiſſe, diſertè ait vitæ ſcriptor.

16. ANNO 799. XXVI. CAROLI RESCRIPTVM. Quod ad rem noſtrã faciat, ita illud habet. *Noſtis qualiter ad locum, qui Aquis ab aquarum calidarum aptatione traxit vocabulum, ſolito more venandi cauſâ egreſſus, ſed perplexione ſiluarum, errore quoque viarum à ſocijs ſequeſtratus, inueni thermas calidorum fontium, & palatia inibi reperi, quæ quondam Granus vnus de Romanis principibus frater Neronis & Agrippæ à principio conſtruxerat, quæ longâ vetuſtate deſerta, ac demolita, fructetis quoque, ac vepribus occupata nunc renouaui, pede equi noſtri, in quo ſedi inter ſaltus riuis aquarum calidarum perceptis, & receptis.* In hunc modum narrat ipſe, qui primus inuentor creditur: vt antè videantur aquæ calidæ prorſus ignotæ; & mera rudera fuiſſe, veluti per incultas ſiluas ſparſa. At profectò negari non poteſt Pipinum Caroli patrem ad ea loca ventitâſſe thermarum deſiderio: quæ ſine dubio ſaltem tum, ſi non antea, celebrari cœperunt, poſt famam tanti regis eas frequentantis.

17. XXVIII. EDVXIT COLONIENSIS ARCHIEPISCOPVS: Willegiſum appellat Molanus. At nullum, ſaltem hoc tempore, Willegiſum recenſet Kratepo-

Digitized by Google

Kratepolius. Et S. Ludgeri epiſtola Colonienſem archiepiſcopum appellat Hildebaldum.

ANNO 809. XXXI. LAETIENSIBVS ASCETIS. Habent Aſceterij iſtius commentarij datas à Walcando reliquias ipſi fundatori Wiberto. At mendum 18.
ſuſpicatur irrepſiſſe Chriſtianus le Roy monachus Lætienſis; datiſque ad me litteris exiſtimat datas eſſe vel Guntardo Wiberti filio, vel eius ſucceſſorum alicui: quòd primo Walcandi anno debuerit eſſe Wibertus centenario non minor. Cui rationi ſubſcribo; & tacito Wiberti nomine, reliquias dixi datas Aſcetis Lætienſibus.

ANNO 841. XXXIX. MISSISQVE FETIALIBVS. Ludouicum & Carolum fraterna iunxit caritas, dicto inuicem ſacramento. Formulam è Nithardo 19.
referre lubet hiſtoriæ l. 3. Ex qua videat lector, quod illâ ætate Germanicæ gentis idioma fuerit, quod Gallicæ. Ludouicum Romanâ linguâ ſic locutum ait. *Pro don amur, & pro Chriſtian poblo, & noſtro commun ſaluament diſt di en auant in quant des ſauir, & podir me dunat ſi ſaluarai eo ciſt meon fradre Karlo & in adiudha & cadhuna coſa ſi cum om perdreit ſon fradra ſaluar diſt ino quid il mi altre ſi ſazet & abludher nul plaid nunquam prindray qui meon vol eiſt meon fradre Karle in damno ſit.* Secutus eſt Carolus ſic Teudiſcâ lingua. *In godes minna induites Chriſtianes folches ind vnſer bedhero gealtuiſi fontbeſemo dage frammordeſſo fram ſo mir got gevviz ei indi imadh furgibit ſo haldihtis an minan bruher ſcal inthi vtha zermigſoſo maduo indimit luherem in nothe in mithing nege gango theminam vvillon imo ſe ſcadhen vvothen.* Ita Nithardus ſpectator rerum à ſe ſcriptarum. Nan regibus Ludouico & Carolo cognatione proximus erat, cum filius fuerit Angiberti, qui Caroli Magni ex Berthâ filiâ nepos erat. Teudiſcam porrò linguam eſſe Germanicam certum eſt: Romanam verò pro Gallicâ poni dubitandum non eſt; cùm in hanc ætatem vetus Gallicum idioma paſſim Romanum appellemus.

ANNO 856. XL. PRAEDITVS ERAT. Sic aſſerit Trithemius in viris illuſtribus. In ſcriptoribus tamen eccleſiaſticis Franconi eccleſiæ Leodienſis ſcho- 20.
laſtico eoſdem adſcribit libros, quos huic epiſcopo.

ANNO 884. XLVIII. MAGDERAM DEDIT. Seruatur in tabulario S. Lāberti diploma, omnium fermè antiquiſſimum. Publico dedit Chapeavillus to- 21.
mo 1. hiſtoriæ Leodienſis ad quem remitto lectorem: remittamque deinceps, quoties occurrent diplomata ab alijs edita: cùm minimè neceſſarium ſit in immenſum excreſcere librum ijs refertum, quæ nullo labore ſtudioſus lector alibi reperiet.

ANNO 888. L. IMPETRAVIT. Nullum de eo reſcriptum inuenio Leodij. 22.
Hoc Lobienſes ſeruant: ediditque Ægidius Wauldeus in chronico Lobienſi. *Datum 17. kal: Dec: anno Incarnationis Dominicæ* 888. *indict.* 7. *anno* 2. *regni Domini Arnulfi regis. Actum Francouuort curte regia feliciter.* Typographi fortaſſis errore factum, vt notetur annus Domini 8o8. Reſtituimus 888: in quem omnia conueniunt.

ANNO 889. REGE DONATVM. Miræus in Notitiâ eccleſiarum Belgij 23.
c. 44. illud Arnulfi regis diploma edidit datum kalendis Iulij Indict. 7. anno 2. Arnulfi regis in Franckeufort palatiò regali. Idem integrum edidit Brouuerus Annal: Treuir: l. 9. quale habuit è tabulario Treuirenſis eccleſiæ.

HISTORIARVM ECCLESIÆ LEODIENSIS

LIBER SEXTVS.

I. An. 893. LEODIENSIVM reip. poſt tot clades aſſurgenti primum ſubminiſtrauit adminiculū rex Fracorum Carolus Simplex. Quem cùm anno octingenteſimo nonageſimo tertio Ludouici Balbi patris regno reſtituiſſet Fulco Rhemorum archiepiſcopus cum alijs Francorum principibus, An 894. deſciſcens ab Odone, (quem inuaſiſſe regnum diximus) anno ſequenti de 1. eccleſiâ Leodienſi benè mereri cœpit, Arceiaſque reſtituit. * Eccleſiæ Leod. dede- Arceiæ S. rat Eua Conradi quondam vxor. Quæ fuerit iſta Eua, aut quando Arceias Lamberto S. Lamberto donauerit, nemo prodidit. Sed piam eius liberalitatem mox im- reſtitutæ. pugnauit effrenis aliorum cupiditas, qui omnem in armis æquitatem reponen- *Archia S.* tes, vi Arceias occuparunt. Euectum ad regnum Simplicem adijt Franco, & *Lamberti.* probatâ iniuriæ atrocitate, vt in integrum reſtitueretur impetrauit, deprecante reginâ matre Adeleide, & Fulcone Rhemorum archiepiſcopo. Erat in finibus vtriuſque regni Leodium; creuitque vtrorumque regum munificentiâ.

An. 895. Regem Lotharienſibus Zuuentiboldum filium ſuum dedit anno nonageſimo quinto Arnulfus Germaniæ rex Wormatiæ in publico principum conuentu. An. 898. Qui cùm tertio pòſt anno pepuliſſet Raginerium ducem, ſpoliaſſetque dignitate, Zuuentiboldum graues aduerſum ſe ſenſit ab eo motus. Ipſum enim cum Odacro comite, pluri- regno buſque alijs coniuratum, & in arce, quam Durſoſiam appellabant, ſeſe commu- exutum, nientem aggreſſus, nihil promouit, prohibitus inuijs paludibus, fluctibuſque Moſæ fluminis illo loco latè ſtagnantibus. Illi obſidione liberi Simplicem Francorum regem ad Lotharingiæ ſceptrum aduocârunt, & collectis copijs progreſſi obuiam, Aquas induxerunt, atque adeò Neomagum. Inopino territus malo recipit, & Zuuentiboldus, trepidâ fugâ ſe Leodium recepit ad Franconem epiſcopum. iuuat Cuius viribus recreatus, cùm trans Moſam ad Forichmagas veniſſet, tota nobi- Franco: litas ad eum confluxit. Iuſtus videbatur exercitus. Auſus eſt pugnam cogitare; eoque conſilio aduerſus Simplicem proficiſci. Reuerſus Neomago Prumiam Simplex, in Zuuentiboldum duxit. Collatis caſtris cruentum exſpectabatur prælium. Sed legatis vltro citroque commeantibus pax compoſita eſt. In regnum ſuum relictâ Lotharingiâ Simplex iter reuertit. Pro turbine tam periculoſo à quo & non infeliciter ſedato, cælitibus gratias egiſſe crediderim Zuuentiboldum. Au- Tecta xit enim ditionem Leodienſem, donato S. martyri Lamberto nobili prædio, accipit. quod Tecta nuncupant: * eſtque hodie pars prima Francimontani marchionatus. 2. An. 899. Res tamen ſuas necdum in vado collocatas exiſtimabat, quamdiu inulti mane- *Archia S.* rent coniurati, quibus animos daret munitio Durſofia ad Moſam hactenus inex- *Lamberti.* pugnabilis. Magnis ergo viribus eam aggreditur, ſed fortunâ nihilò meliore. Quos armis non poterat, obſeſſos ad imperata cogendos anathemate putauit II. Odacrum & Raginerium. Sed cùm epiſcopo legitimam ſtringendi ſacri ferri An 900. cauſam non eſſe arbitrarentur; plenus irarum rex oppugnationem deſeruit.

turſum Minimè diu Lotharingiam tenuit infelix Zuuentiboldus. Nec enim diutur- deſertus na ſolent eſſe, quæ & violenta. Suos æquo plùs concutere viſus eſt, de conſilio Zuuen- muliercularum, & hominum nihili; quos vnos præ optimatibus arcanorum tiboldus, ſuorum

ſuorum conſcios in oculis ferebat. Non ferendum putauere principes, ſuis ſe dolentes pelli honoribus. Quare poſtquam anno nongenteſimo parenti ſuo Arnulfo Auguſto ſucceſsiſſet Zuuentiboldi frater Ludouicus, ei Lotharienſes regnum detulere. Quod cùm armis vindicare contenderet Zuuentiboldus, ad Moſam acie congreſſus cum comitibus Stephano, Gerhardo, & Malfrido, perijt in certamine. Conditus eſt in æde Zuſterienſi, quam condiderat.

miſerè perit.

Ibi monaſticam religioſo animi ardore profitebantur nobiliſsimæ virgines eius filiæ Benedicta, Cæcilia, & Relendis: quas religioſæ vitæ ſanctis inſtitutionibus ſic excoluit B. Amelberta eiuſdem parthenonis antiſtita, vt nutricis ſuæ decedentis curam, & dignitatem excipere merita ſit Benedicta; Benedictæ Cæcilia. In eodem omnes aſceterio ſunt inhumatæ. Relindis tertia Zuuentiboldi regis filia cœnobij Zuſterienſis honores aſpernata, Flemaliam ſupra Leodium ad Moſam ſeceſsit, & paruo clauſa tuguriolo ad ædem Virginis Matris, quam & pater rex condiderat, ſanctiſſimè vixit. Eodem ſepultam loco creberrima celebrârunt miracula. Sic narrat Bruſtemius. In eâdem porrò æde Zuſterienſi terræ conditi coluntur ſancti præſules Vltraiectini Gregorius, & Albricus, S. Bonifacij in nouellâ illâ eccleſiâ proximi ſucceſſores; & multa miracula perpetrant: itemque & S. Vaſtrardis ipſius Gregorij parens. Iſtum locum, quamquam huius noſtræ diœceſeos, olim frequentare, cùm viuerent, ſolemne habuerunt, propter eximiam honeſti dignitatem in Zuſterienſi monaſterio iam tum emicantem. Illius antiquitatem habes; at originem nullam certiorem.

ſanctæ eius filiæ.

Molan. 25 Aug. & 14. Nou.

III. Potitus rerum Ludouicus cæſo fratre, Leodienſem etiam eccleſiam augeri probauit regiâ ſuâ autoritate, cùm eius conſanguinea Giſla Albatiſſa Franconi, eiuſque eccleſiæ Leodienſi donâſſet Foſſenſem abbatiam in pago, & comitatu Lummenſi * conſtitutam: cuius comitem fuiſſe tum Berengarium, ait ipſe rex Ludouicus: ſed ab alio Namurci comes appellatur, vbi nimirum arcem habebat ad Moſæ & Sabis confluentes; quam & poſteri diu incoluerunt. Quo factum opinor, vt Namurci comites dicerentur, quos antiquiore vocabulo Lomacenſes nuncupauerant. Comitatus ille porrò fuiſſe videtur potiſſimùm inter amnem vtrumque.

Archiu S. Lambertii 3.

Foſſas S. Lâberto datas cõfirmat Ludouicus rex.

Apud hunc Berengarium in ſpem magnam, quocumque ſe vertiſſet, eo loci creſcebat Gerardus, & futuræ quondam ſanctitatis ſpecimen iam tum prodebat illuſtre. Natus erat apud Statlerelbas Lomacenſis territorij vicum, patre Ætantio de gente Haganonis Auſtraſiorum ducis, & matre Plectrude. Ab ætate primâ viſus eſt Deus ad magna delegiſſe. Nam præter illa, quæ natura adoleſcentiæ conferre poteſt ornamẽta, mirum animo percipiebat rerum omnium Diuinarum ſenſum; prodebatque adeò quotidie rebus geſtis. Magnam ergo ſui concitauerat exſpectationem. Adoleſcebat, quando miſſus eſt ad Berengarium, quem iam diximus comitem. In illam adſcitus familiam, ita ſe militiæ profanæ præceptionibus informabat, vt ſacram multo magis ſectaretur. Inuictâ prorſus armaturâ ſe tegebat fortiſſimus Chriſti pugil: Fidei galeâ, thoricâ iuſtitiæ, gladio Spiritus, quod eſt verbũ Dei, ſcuto æquitatis impenetrabili. Atque hunc in modum præſidijs vallatus inexpugnabilibus, ſpirituales nequitias indeſeſſus debellabat. Multa illi erga commilitones benignitas, mira caritas, rara patientia, & ſui demiſſio. Nudos tegebat, egentes alebat, laborantibus opem ferebat, puſillanimes confirmabat, pupillos tuebatur, viduis erat præſidio, oppreſſos ſubleuabat, miſeris omnibus certiſſimum erat perfugium. Hæc vitæ ſcriptor, certiſsima profectò germanæ nobilitatis ornamenta: quibus non cælitum modò, verùm & mortalium omnium, atque ipſius inprimis Berengarij beneuolentiam ſibi conciliabat, & admirationem Gerardus. Vix ab oculis illum

S. Gerardus adoleſcit: Sur. & Molan in S. Gerardo 3. Oct.

Berengario carus eſt:

abire

abire comes patiebatur. Niſi ex eius conſilio, aggrediebatur nihil. Ipſum in omnibus ſocium adſciſcebat,

In agrum Lomacenſem venatum abierat aliquando: fortè ſub meridiem oppidò laſſus, prandium iubet apparari. Bronium deuenerant: vbi ædiculam à S.
1. Lamberto dicatam fuiſſe meminimus. In eam ſe recipere, cibus Gerardo fuit lautiſsimus. In orationem inſigni religione dum aliquanto tempore procumberet, ſuauem prolapſus in ſomnum, videre ſibi viſus eſt adſtantes apoſtolorum principes; Petrumque ſe familiariùs manu comprehendentem, circumducentemque per ædiculam, & eius atrium: ac nouam ſtructuram alijs operum dimenſionibus oſtentantem. Quærenti Gerardo, quid hæc vellent: iſtud, inquit Petrus, illius ædis exemplum eſt, quod eodem loco mihi velim à te poni: in quam illatis Eugenij martyris reliquijs, eum mihi futurum collegam delegi. Contrà Gerardus: At quæ mihi ratio poſſit eſſe ad eas Eugenij martyris reliquias conſequendas? Iſta Deo, mihique cura ſit; reſpondet Petrus: tu tantùm, quâ præſcripſi formâ, templum condito. Dixerat: & cum Paulo ſurſum in cælos abijt. At redditus ſibi Gerardus, apoſtolo quamprimum parere conſtituit. Paternæ hereditatis pars ædicula erat Bronienſis, cum prædijs aliquot adiacentibus. Illâ ergo dirutâ, maiorem aliam, auguſtioremque cùm exſtruxiſſet, cleri ſodalitatem in eâ conſtituit, annuaque addixit vectigalia: certâ interim animum ſpe ſuſtentans fore, vt Petri promiſſum impleretur.

Bronij templum exſtruere iubetur.

IV. Sub hoc idem tēpus promeritos inſtaurauit Franco epiſcopus honores ſanctis virginibus Harlindi, & Relindi, quas Maſeickæ inſigni ſanctimoniâ floruiſſe narrauimus. Cùm enim prius templum materiâ putreſcente labaſceret, è lapide nouū excitauit Aua abbatiſſa. In illud religioſâ pompâ ſacras exuuias beatarum virginum multo auro, gemmiſque ornatas XI. kal: Apr: intulit epiſcopus: non anno ſupra nongenteſimum ſexto, vt notauit Molanus, quandoquidem anno tertio vitam poſuerit epiſcopus, & princeps ſanè magnus, ſiue genus, ſiue ſapientiam, ſiue remp: ſpectaueris, & feliciter temporibus difficillimis adminiſtratam, & opibus auctam non paruis. Et ſuum virtuti locum dediſſe conſtat. Quamquam enim impegerit aliquoties ſatis turpiter, ſub epiſcopatus initium, animum tamen ſedulò expiâſſe, nemo dubitat, cùm tradant ſcriptores, animi labes Deum excoxiſſe diuturnâ grauiorum morborum moleſtiâ. Mortalitatem reliquit V. Idus Ianuarias, & in baſilicâ S. Lamberti depoſitus eſt.

Nouum templum SS: Harlindi, & Relindi. Molan: 12. Oct. Moritur Franco. An. 903.

Frãconi ſucceſſor quæſitus eſt ex agro Virdunenſi Stephanvs abbas S. Michaëlis, ante in Mediomatricibus canonicus in æde S. protomartyris, è comitibus Salmenſibus, vt aiunt, oriundus. Vir religione, & ſcientiâ clarus. Diuinorum enim, humanorumque inſigniter peritus, plura minimè ſpernenda poſteritati reliquit* ſapientiæ ſuæ monumenta. In Caroli Craſſi regiâ cum S. Radbodo Traiectenſi epiſcopo, & Cabilonenſi Mincione, litteris operam dedit, præceptore Nannone philoſopho. Quamdiu Caſtellione in S. Michaëlis præſulem egit, rem familiarem, ſed aſceticam maxime, magnâ gloriâ curauerat:

Stephanvs. Trithemi: viri ill: & ſcript: Eccl: Waſſeburg: Molan: 29. Nou:

4. Epiſcopatus porrò initiū felicibus auſpicijs illuſtrauit religioſa, felixque reſtitutio Monaſterij ad Sabim. Quod cùm ſacro ſuo cœtu viduatū fuiſſet metu Normannicæ vaſtitatis, ſplendori priſtino, religionique reſtituit nobilis fœmina Ermegardis. Quo factum eſt, vt quod S. Fredegandi monaſteriū dicebatur, Ermegardis à multis appellari cœperit. Autor, & magiſter monaſtices reſtitutæ Ebroinus abbas fuiſſe fertur; fautor, & præſes Stephanus noſter, cui curæ debuit eſſe Monaſteriū, non modò quòd diœceſis, verùm & ditionis pars fuiſſe videatur. Teſtatur Grãmayus ſolitum ab olim Namurci comitē epiſcopi Leodiēſis veniâ Monaſteriū, aliosque ſedecim pagos poſſidere, atque eo nomine ipſius ſe clientem profiteri.

An 904. Reſtituitur Monaſteriū ad Sabim. Grãmaye in Namurco.

Stephanum præterea primis epiſcopatus initijs non infeliciùs recreauit nepos eius ex ſorore Gerardus, Numine ad propoſitum finem ſuauiter deducente. Erat Berengario Namurci comiti (in cuius familiâ degere Gerardum meminimus) quod nuntiatum vellet Roberto comiti, qui poſtea Franciæ regnum aliquot annos tenuit. Ad eam legationem aptior nullus occurrit Gerardo. Quam pro ſuâ in comitem obſeruantiâ, cùm parato animo ſuſcepiſſet, Pariſios proficiſcitur. Ex itinere ad S. Dionyſij fortè diuerterat: templum, quod illi ſolens fuit, ingreſſus veſpertinis interfuit precibus, quas tum cœnobitæ Dionyſiani concinebant. Sed en ſub finem, quando ſolemni eccleſiæ more ſanctorum implorantur auxilia, ex inſperato Gerardus audit inuocari in opem S. martyrem Eugenium. Ferijt animum ea vox. Ratus adeſſe tempus, quo compleretur editum à S. Petro vaticinium, ſecundum ſacras veſperas, è cœnobitarum primoribus aliquot percontatur, quis ille ſit decantatus ab illis Eugenius martyr. At illi, magni Areopagitæ auditorem aiunt; atque ſocium in propagando Chriſtiano nomine, ac Toletanum epiſcopum: denique profuſo propter Chriſtum ſanguine, martyrij palmam eſſe conſecutum. Sacras porrò glorioſi martyris exuuias penes ſe ſeruari, compluribusque à Deo celebrari miraculis. — Gerardus in Franciâ legatus,

Non dubitauit Gerardus illum ipſum eſſe Eugenium, quem in collegam Bronij ſibi princeps apoſtolorum adſciuiſſet. Incredibilique delibutus gaudio, precibus ardentiſſimis inſtare cœpit, ſacris eius reliquijs vt ſe dignarentur. Temerarium hominis ignoti poſtulatum, proculque reijciendum meritò videri poterat, niſi Deum habuiſſet autorem. Quid plura? Spem faciunt optatis potiundi, ſi monaſticen cum illis profiteri non detrectet. Quæ ab iſtiuſcemodi homine alieniſſima cenſeri potuiſſet conditio; leuem, & verò iucundam Gerardus exiſtimauit. Legatione pro voto functus, cum Namurcum ad Berengarium comitem rediſſet, factorumque reddidiſſet rationem, poteſtatem ſibi fieri rogauit, nobiliorem militandi militiam. Suauiſſimam eius abrumpi conſuetudinem ægrè ferebat Berengarius; ſancto tamen propoſito refragari noluit. Tum ad Stephanum Leodienſem epiſcopum, & auunculum ſuum adijt. Qui ſancti iuuenis collaudatâ mente illâ heroicâ, hortatusque ad conſtantiam, & fortitudinem Chriſto dignam, conceptis ritè verbis, nepoti feliciter precatus eſt. — ad S: Dionyſij monaſticen meditatur:

Digreſſus ab ſuis iuuenis, ad S. Dionyſij contendit, non aliter, quàm ad portum optatiſsimum, è pelago tempeſtatibus concitatiſſimo. In eum ſe abdidit, omnibus, quæ in Lotharingiâ poſſederat, S. Dionyſio conſecratis. In ſacro hoc virtutum lyceo, qui ordine poſtremus erat, magno tamen opere in id incumbebat, vt nulli eſſet virtutum ſtudio, & exercitatione ſecundus. Seniores honore præueniebat, iuniores amore, & beneuolentiâ complectebatur. Corpus ſuum macerabat ediâ; crebrò in precibus pernoctabat. Canonis monaſtici cultor erat ſtrenuus, ab eius legibus vel latum vnguem deflectere planè reformidans. Quod habitu præ ſe tulit, moribus, & vitâ præſtare contendebat. In veſtibus eius vilitas, in victu parcitas amabatur. Denique magni illius patris ſui Benedicti germanum ſe filium teſtatus, cùm id ætatis hominem puerilia grammaticæ rudimenta nec puduiſſet ſubire, nec piguiſſet; præter animi ſui votum, eorum arbitrio, quibus Chriſti vice ſe ſubiecerat, ſacris compulſus eſt ordinibus initiari. Verùm ſuis illa temporibus reddenda ſunt. — & profitetur magnô fructu. — Huc vſque Regino. deinceps ſupplementum.

VI.

Ad hæc verò referendum videtur, quod Baldricus aſſerit, cœnobium Lobienſe dicâſſe Dodilonem epiſcopum Cameracenſem, adſcito in ſocietatem Stephano Leodienſi epiſcopo, & eiuſdem monaſterij abbate, vt oſtendimus. Qui non longiùs abiret à veſtigijs præceſſoris ſui Franconis, omni & ipſe ſtudio eccleſiam ſuam amplificare contendit. Agebat Aquis * Ludouicus rex initio anni — Lobium dicatur Baldricus. An. 908. Archiu S. Lamberti l. 1. 5.

Impetrat Stephanus confirmari bona eccleſiæ Leod: anni ſupra nongenteſimum octaui: ad eum Stephanus adiuit; & Herimanno Agrippinenſi archiepiſcopo, clariſsimisque alijs principibus ſuffragantibus rogauit, autoritate regiâ vt haberet rata; confirmaretque quæcumque eccleſiæ Leodienſi priorum imperatorum munificentia conceſsiſſet. Annuit perhumaniter Ludouicus rex. Ac primùm Lobium Arnulfi patris ſui donum confirmauit. Tecta deinde, quæ dederat Zuuentiboldus frater, retineri voluit ab eccleſia Leodicenſi: vti & Foſſas ex munere Giſlæ Abbatiſſæ. Quæ verò largitus erat ipſe, rata eſſe ſanxit eodem reſcripto. Duo illa fuerunt: Heriboteshemium & Traiecti telonium, monetaque. Quibus verbis: cùm monetæ cudendæ, cogendiúe portarij ius ſolis principibus tribuatur, ego principatum vrbis interpretor; qui quidem in regiâ eſſet poteſtate. Nam Albuinum teſtatur rex in ſuo diplomate fuiſſe Traiecti comitem, qui huic quidem regis munificentiæ conſenſit; ſua nihilominus ei manſit ditio. Sancti verò Seruatij abbatiam eccleſiæ Treuirenſi antea conceſſam fuiſſe diximus: iuriſque Leodienſis erat eccleſia S. Mariæ; item S. Petri. Vt mirum non ſit poſterioribus temporibus ambiguam fuiſſe vrbis illius dominationem. Heriboteshemium abbatia fuit, quam poſſederat comes quidam Gerardus; ſed admiſſæ capitalis noxæ reum eo beneficio multauit rex Ludouicus, & Stephano eius affini, cuius fidem, integritatemque habebat perſpectam, donauit.

Vides munificam iſtius ætatis religionem? Excitatam equidem arbitror vel prodigijs à S. Lamberto frequentiùs perpetratis, vel ſplendore aliquo eximio diſciplinæ canonicæ in ampliſſimo illo collegio; vel certè vtroque. Celebratam eſſe prodigiorum frequentiam, & admirabilitatem conſtat. Mulierem, quæ in lucem hanc ſine lucis vſurâ prodierat, videndi facultatem accepiſſe narrat Ægidius. Quo, alijſque nihilo inferioribus cùm excita multitudo concurreret ad S. martyris venerationem: accidit aliquando vt à ſciolis quibuſdam rideretur ſtili ſimplicitas, quo deſcripta B. Lamberti vita, publicè ſub nocturnas preces feſto eius die de more legeretur. Diluendam iſthanc notam ſumſit Stephanus epiſcopus, & oratione cultiori res à B. martyre geſtas deſcribere conatus eſt: quod nuper Chapeauillus publico dedit.

ſcribit vitam S. Lāberti.

VII. An. 909. Mengoldi vita, Offic. Hoienſe. Molan: 8. Febr: Nouum aliud eccleſiæ Leodienſi decus tulit annus ſequens; nobilem martyrij palmam Mengoldo partam. Qui Hoij comes, cùm grauibus implicitus bellis aliquot annos principatum adminiſtrâſſet; cruenta tandem diſſidia, mutuasque exoſus cædes; quæ non facilè cuiuſquam animum relinquunt ab omni noxa immunem; præteritas labes ſuſcepit expiandas. Principem ergo diſſimulans, plebeio habitu, varia per orbem Chriſtianum ſacra loca luſtrauit, duris interea corpus afflictationibus caſtigans, reficienſque animum rerum cæleſtium commentationibus. Quibus poſtquam ſe toto ſeptennio exercuiſſet; Hoium redijt; vitamque iſthic inſtituit omnibus Chriſtiani principis officijs venerabilem. Et cùm non vitæ dumtaxat exemplo, verùm pijs etiam ſermocinationibus mortales à vitæ turpitudine reuocatos, ad honeſti proſecutionem accenderet: quoſdam ex equeſtri ordine gentis ſuæ nobilitatem multis ſceleribus polluentes, ad ſtudium virtutis, ſolius, atque vnicæ nobilitatis cohortari aggreſſus eſt. Salutares eius monitiones, ceu atroces iniurias acceperunt perditiſsima capita. Sanctumque principem ſaluberrima conſilia proponentem impiè occiderunt. Partam cælo gloriam teſtatus eſt Deus crebris miraculis. Quo factum, vt populus Hoienſis martyrem in S. Domitiani Collegam adſciuerit; quorum ſe fidei, ac tutelæ committeret. Alia multa* non me fugit ab alijs proferri, parum his conſentanea; tum de generis nobilitate, facinoribuſque admirandis; tum de mortis cauſâ. Quæ ſanè vel reijcienda eſt; vel accuſanda leuitatis antiquitas,

& martyrium.

6

quæ

quæ martyrum honores immerenti decreuerit. Vanis itaque narrationibus detinendum non cenſui lectorem.

VIII. *Archiu S. Mauri Hoij. Molan: 15. Ian:*

De S. Mauro quid ſubijciam? Et hunc cælitibus adſcriptum, ſolemnibus colit honoribus eccleſia Hoienſis. Cuius vitam etſi poſteritas nullis inſperſerit mendacijs; tantis nihilominus tenebris accepit inuolutam, vt neque quo vixerit tempore, quo mortuus ſit, vllâ coniecturâ poſſimus aſſequi: neque nomen ipſum ſit notum. Nam eruditiores aliqui Sancte-mortuum appllant, plures ſanctum Mortuum, at S: Maurum longè plurimi. Certè mortuum in lucem veniſſe aiunt: at Dei beneficio vitæ redditum, cùm baptiſmate initiaretur, Mortui-nati nomen accepiſſe. Vt adoleuit Maurus, omnem morum honeſtatem ſtudioſè conſectatus eſt. Magnâ ſui demiſſione ruſticanis hominibus operam ſuam primùm addixit. Sed altioris deinde ſanctitatis deſiderio, hominum congreſſus fugere cœpit, vt puriore mentis ſtudio Diuinarum rerum commentationi ſe daret. In Andanenſi ſaltu tuguriolum poſuit, & ad mortem incoluit. Quam ſeram fuiſſe credunt: ſenem quippe faciunt pictores. Cùm aliquot diebus præter morem ab accolis non videretur, exanimis ab illis in ſilua repertus eſt. Corpus Andaniam dum illi vehere volunt, nullis eò ſtimulis equos impellere potuerunt. Qui ſibi relicti, Hoium ſe conuerterunt; vrbemque ingreſsi, ſubſtiterunt ad S: Ioannis Euangeliſtæ. Hîc ergo conditum eſt. Certam quippe Dei voluntatem eſſe, nemo dubitauit. XVIII. diem ante kal: Februrias ei ab olim conſecrârunt: non quòd eo die vitâ functum eſſe compertum ſit; ſed quòd illo ipſo die S. Maurum abbatem eccleſia veneretur. Pluribus olim claruit miraculis. Sed & nuperrimè, cùm paucorum annorum decurſu ter Hoiolus amnis adeò intumuiſſet, vt vniuerſum templi pauimentum perfunderet, S: Mauri ſepulcrum nunquam attigit; nec in illud penetrauit, quamquam rimis pateret non exiguis. Hæc S: Mengoldi martyrio attexui, vt quando de B. Mauri ætate nihil conſtat, ambos narratione coniungerem, quos & honoribus, & vrbe Deus iunxit.

S. Mauri ignota ætas, item vitæ potior pars: ſed notiſſima miraculis ſanctitas:

IX. *An. 912. Deficiũt in Germaniâ Carolini.*

Regum in Germaniâ Carolinorum ſtirpem extinxit in Ludouico annus ſupra nongenteſimum duodecimus. Quippe diuturnius imperium à maioribus partum nepotes non merebantur, à quorum virtute iam pridem deſciuerant. Regem ergo ſibi delegere Germani Conrardum Franconiæ ducem: iſtamque deinceps retinuere poteſtatem, nouis ſubinde conſtitutionibus aliter ordinatam. Aquis regni diadema ſuſcepit. Tenebat ergo Lotharingiam: ſed diu nequaquam id fuit: quemadmodum ſuo tempore narrabitur.

An. 913.

Proximo interim anno reddamus oportet reditum Gerardi Bronienſis in Lotharingiam; quandoquidem vitæ ſcriptorem fas ſequi non ſit, reijcientem in annum viceſimum, poſt mortem nimirum epiſcopi Stephani, quem tamen ſuperuixiſſe non diffitetur. Et verò mox conſtabit conditum fuiſſe Bronij cœnobium ante annum decimum quartum.

Reuerſus Bronium Gerardus,

Nouem igitur annos monaſticen amplexus, inter aſcetas Dionyſianos Gerardus, eâ iam virtute clarebat, quam ſacerdotij dignitate cenſerent exornandam cœnobij præſides. Maluiſſet ipſe in inferiore gradu modeſtiam religioſam colere, niſi ad alienum nutum ſeſe fingere, refingere certum, fixumque habuiſſet. Sacroſanctâ igitur auctus dignitate, ſibi perſuaſit adueniſſe tempus oraculi ab apoſtolorum principe editi. Quod vbi Dionyſianis ſodalibus aperuit, preces addidit quàm potuit ardentiſſimas, vt eo ſe munere ne dedignarentur: quo longè indigniſsimum ſe quamquam non infitiaretur, certum tamen haberet eam eſſe Numinis voluntatem. Omnem facilè fidem inuenit in religioſo iſto cœtu teſtatiſsima tot annos hominis virtus. Diuino igitur decreto duxerunt obtemperandum; nec preces eius omninò reijciendas, qui ſua tam liberaliter in iſthanc

obtinet reliquias S: Eugenij:

familiam erogaſſet. Fruitur tandem optatis. Sacras B. Eugenij martyris reliquias Gerardo donant Dionyſiani. Corpus integrum accepiſſe crediderunt nonnulli; ſed falſi ſunt. Nam annis poſt hanc tranſlationem amplius ducentis, hoc eſt Chriſti circiter milleſimo centeſimo quinquageſimo ſexto Ludouicus ſeptimus Galliæ rex Toletanis S. Eugenij brachium donauit. Excepit religioſo apparatu Alfonſus Caſtellæ rex, imperator nuncupatus: & progreſſus obuiam cum proceribus, ſacris ordinibus, & magnâ confluentium mortalium turbâ, ipſe cum duobus filijs regibus ſubcollauit, atque in ædem maximam inuexit. Reſiduum corpus anno denique milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quinto Philippus ſecundus Auſtriacus Hiſpaniarum rex ſibi donari impetrauit à Carolo nono Galliarum rege; & pro ſuo in ſacra omnia incenſo ſtudio, cùm Indicos theſauros, nouaſque prouincias, & imperia non magis optaret, quàm omnibus regnis ſuis Diuini nominis amplificari honorem; religione, triumphoque nihilo minore, quàm olim Alfonſus, Toletum intulit.

P. Halloix in S. Dionyſio c. 21. Ribadeneyra.

X. Cum his ergo S. Eugenij, plures alias præterea ſanctorum aliorum reliquias, atque in his corpus vnius ex pueris, quos nato Chriſto Herodis tyrãnide ſublatos veneramur, cùm accepiſſet Gerardus, hoc plùs quàm omni regiâ gazâ diues Bronium ſuum reuertitur, Couinij ſubſiſtit. Vbi viuebant eâ tempeſtate duo ex S. Germani cœnobio monachi, religioſoque vitæ inſtituto S. abbatem Venantium loci præſidem venerabantur. Illis nobile depoſitum credidit Gerardus interea, dum rem totam ad Stephanum Leodienſem epiſcopum refert. Editum eodem loci memorandum exemplum debitæ reliquijs ſacris reuerentiæ, ſubijcere placet. Alter ex fratribus quadam nocte, largioribus ita poculis indulſerat, vt grauiore oppreſſus ſomno non ſurgeret ad nocturnas preces. Ecce autem adeſt S. Venantius, eum vultu ſeueriore corripit, verbis etiam addit verbera. Itanè poſito pudore omni, ſtertis excors monache? Cur debitos Deo hymnos cunctantiùs perſoluis? Si mei reuerentiâ non tangeris, at religioſiùs venerare glorioſi martyris Eugenij præſentiam. Acrem adeò correptionem ſic ille monachus demiſit in animum, vt deinceps ne ad breue quidem ſpatium, niſi neceſſitas cogeret, à S. martyris obſequijs receſſerit, donec ab eius fide creditor depoſitum repoſceret.

quas Couinij deponit.

Exemplũ inſigne debitæ venerationis.

At Gerardum vt vidit, audijtque Stephanus epiſcopus, incredibili perfuſus eſt lætitiâ. De recepto, & in virum alterum tam feliciter immutato nepote ſuo, ipſe ſibi gratulabatur: at diœceſi ſuæ multo magis, quam adeò glorioſo pignore nobilitatum veniret Gerardus. Sanxit igitur, vt ex circumiectis omnibus agris, ſummâ, quâ par erat, veneratione, conueniret omnium colonorum multitudo; & certiſſimum illud rerum ſuarum præſidium per fines ſuos deducerent. Præcipuâ quâdam religione paruerũt omnes; in primis Adelhelmus iſtiuſce prouinciæ archidiaconus, pro ſingulari ſuo in ſacra omnia ſtudio, ſtructis cleri, populique ordinibus, quo ritu ſolent ſupplicantes, effudit ſe oppido Foſſenſi obuiam tanto hoſpiti, deincepſque tutelari regionis iſtius. Octauus & decimus erat dies ante Kal: Septembris; quando ſubcollante archidiacono, ſacroſanctas B. Eugenij martyris reliquias Bronium intulit Gerardus, atque in illâ templi regione, quam S. Petrus deſignauerat, collocauit.

ac deniqúe Bronium infert.

XI. Verùm inuidit cacodæmon illos martyri triumphos: eoſque (quod ſanè ſæpius conſequitur inuidiam) imprudens ipſe auxit. Nonnullos è clero, quos prudentia carnis iuſto plùs extulerat, impulit, vt epiſcopo ſuaderent, ne illos ſancti illius aduenæ, (ita loquebantur) ignotique honores pateretur, niſi priùs hominis virtutem maturo iudicio haberet exploratam. Et ni leuitatis labe, in re tam graui, nomen ſuum inſpergi velit, autores ſunt, vt celebres illos populi concurſus

Dubitans epiſcopus

coërceat,

coërceat, qui vix ad aliquem apoſtolorum principem fierent: confluebat enim ingens multitudo, celeberrimis excita miraculis. Ceſſerat his argutijs præſul. Decretum facturus, Foſsis abit Leodium verſus. Maloniam vix attigerat, diris ecce torqueri cruciatibus cœpit, quibus nullum vſquam inueniret ſolatium. *corripitur.* Suggeſſit ipſe, qui caſtigabat Deus: illam eſſe leuitatis illius pœnam, quâ tam facilè abduci ſe ſineret in aduerſam S. Eugenio partem, cuius gratiam apud Deum tam multa, ſi aliud præterea nihil, clariſsimè miracula comprobarent. Equis ergo citatis iubet properari, & ad ſacras Eugenij reliquias binos cereos accendi tantos, quantum eſſet ipſius corpus: magna pollicitus inſuper, ſi conſequeretur ſanitatem. Conſecutus eſt porrò integerrimam, ſtatim atque abſumti fuere lucendo cerei. Nullum epiſcopo poterat eſſe ſanctitatis argumentum certius. Quare proximâ, quam Leodij habuit, ſynodo, poſtquam & beneficium ab Eugenio martyre in ipſum ſe collatum, & multis eum laudibus deprædicâſſet, ſanxit ipſe, totiusque ſynodi ſuffragijs confirmari voluit, vt dies eius natalis haberetur feſtus totâ illâ regione, quam Decania, vt loquuntur, Bronienſis complectitur. Ipſam verò Bronienſem eccleſiam ab omni ſportulâ, luſtranti diœceſin ſuam epiſcopo pendi ſolitâ, in omnem futuram ætatem eſſe voluit immunem. His auſpicijs coli cœpit in diœceſi Leodienſi S. martyr Eugenius. Quod ſanè vt perennaret, prouidè Gerardus adlaborauit. Ratus expeditam magis rationem eſſe nullam, quàm ſanctiorem cœnobij diſciplinam; clericorum inſtituto, quos iſthic conſtituerat, monaſticum, ceu religioſius ſubſtituit. Quod poſtquam ſalutaribus legibus aliquamdiu temperâſſet; ſanctæ quietis deſiderio, alijs familiæ adminiſtrationem credidit, quo puriùs in rerum Diuinarum commentationem incumberet.

Anno decimo quarto dum inteſtinis in Germania bellis Cõrardus exercetur, *An. 914. XII.* Lotharingiam vt ſibi dedi tam, ſuadente Raginerio Lotharienſi, Carolus Simplex occepit, eidemque regendam commendat: qui duxnè Lotharingiæ fuerit antea, certant quidam ſcriptores: inquit Gordonus. Suumque certantibus relinquo iudicium. Sub hæc enim tempora regi Lotharingia cœpit à ducibus: non illa, quam hodie Lotharingiæ ducatum nuncupamus: ſed quam primitus Auſtraſiam, & ab imperatore Lothario poſtea nomen accepiſſe; modoque Lotharij regnum, Lotharingiam modò dictam fuiſſe narrauimus: quæ ſcilicet ab ipſâ Burgundia ordiendo, quidquid terrarum Moſam inter & Rhenum ſupernè, infernè inter hunc & Scaldim eſſet, complectebatur. *Lotharingiæ duces.* Nam amplior alioqui Lothario hereditatis pars obtigit, quæ Burgundiam præterea citeriorem, Prouinciamque, ac Italiam eidem addiceret. In quo ſanè imperio *conſideratione dignum,* (inquit Lipſius) *licuiſſe ab Oceano ad mare mediterraneum venire, itemque ab vltima Italia ad Belgarum extremos, non alio dynaſta, qui interpellaret.* *Lipſ. in Louan. l. 1. c. 9.* Huic porrò Lotharingiæ cùm inſerta fuerit tota hæc diœceſis, ſæpe mihi de illis ducibus ſermo erit, qui pro regibus diu regno præfecti gubernârunt. Ceterùm ad nos modò quod attinet: opportunam adeſſe intellexit occaſionem Bronio ſuo conſulendi Gerardus; & arripuit. Carolum quippe Lotharienſium animos beneficijs, & humanitate libenter demeriturum ſpes erat. Nec aliter vnquam certiùs ſtabiliuntur noui principatus.* Ad ipſum Aquas contendit: & deprecantibus Haganone, & Ermenfrido comitibus, obtinuit vt in ſuam fidem cœnobium Bronienſe VI. kal. Sept. rex reciperet, eximeretque cuiuſcumque alterius poteſtati. *Confirmatur fundatio Bronienſis.*

Non hic ſe tenuit, aut verbis claudi paſſa eſt Caroli liberalitas. Nam anno 7.
ſequenti ſiluam Tectenſem * longè ampliſsimam, quam retinuerat Zuentibol- *An 915.*
dus rex, quum ipſum prædium daret, eccleſiæ Leodienſi donauit. Metas abie- 8.
rat Stephanus, huius impetrandi muneris gratiâ. Regem conuenit in monaſte- *Carolus Simplex*

dat Stephano Tectenſe ſuam; Archia S. Lamberti. & Mechliniam.

rio S. Arnulfi: adhibuitque deprecatores Dodonem Virdunenſem epiſcopum, Aiginerum marchionem, & Robertum Simplicis regis domeſticum. Haud difficulter obtinuit, quod poſtulabat, apud regem ſanguine iunctum; vt fidem faciat eius diploma. Quâ fortaſſe cauſâ fuerit in Stephanum rex munificentior. Donâſſe præterea Bruſtemius affirmat abbatiam S: Romualdi martyris ad Demeram amnem cum eccleſijs, & mancipijs vtriuſque ſexus, terris cultis, & incultis, aquarumque decurſibus: hoc eſt vno verbo, Mechliniæ dominium. De quo quanquam reſcriptum nullum habeam: Bruſtemij ſanè verba ex aliquo diplomate deſcripta non dubito. Neque verò de re dubitare quiſquam poteſt; quandoquidem Ottones primus, & tertius, ratum id ſe habere teſtati ſunt. Teſtimonia mox producemus. Ingens illa fuit, & nobilis amplificatio ditionis Leodicenſis: reip: non item vtilis: vt ſuus erit probandi locus.

XIII. An. 917.

Ragineri filius Giſilbertus reip: perturbator. Annales à Pitheo editi. eijcitur:

Sæui mox turbines Carolum Simplicem Francorum regem inuoluerunt, & in fœdum poſtea traxere naufragium. De quo neceſſarius nobis erit ſermo. Raginerius partium Caroli fidiſsimus propugnator, finem vitæ accepit. Cùm parentâſſet ipſe rex Carolus, Giſilberto eius filio iam adulto paternum honorem in publico principum conſeſſu, liberaliſsimè contulit. Eius enim Raginerij operâ Lotharingiam receperat. Verùm hic cùm eſſet opibus, & genere inclytus, coniugio Gerbergæ Henrici Tranſrhenani filiæ adeò criſtas extulit, vt fortunam ſuam non caperet: coniuratuſque regem ſolio deturbare meditaretur. Deprehenſâ hominis perfidiâ Carolus in Lotharingiam mouit. Contrà Belgæ nihil aperto Marte tentare, at ſuis ſe munitionibus tenere propoſuerunt. Oppidatim ergo rex legatos dimiſit, promiſitque, ſi in fide permanerent, in antiquo omni iure vniuerſos relicturum. Nec mora; redierunt omnes ad officium. Relictus Giſilbertus Harburgum confugit. Oppidum erat inter confluentes Moſæ & Gulli, hinc & iſthinc amnium obiectu munitiſsimum. Reliquum ſpatium immani hiatu, horridiſque vepribus defendebatur. Gullum eſſe arbitror, qui Falcomontem præterlabitur, & Moſæ confunditur tribus fermè paſſuum millibus infra Traiectum. Obſidium inſtituit rex, nauium ſtationibus in vtroque amne collocatis, & immiſſo equitatu, quà terrâ effugium eſſe poterat. Cumque acriter oppugnationem vrgeret; Giſilbertus ſui tuendi ſpem omnem abiecit. Clam per murum delapſus trans fluuium enatauit. Atque ita fortunis omnibus exutus, binis dumtaxat è tanto clientum numero comitantibus, in Germaniam ad Henricum ſocerum aufugit.

reſtituitur. Brouuerus ann: Treuir l. 9. etiam in abbatiam S: Seruatij.

Euicit poſt multas preces Henricus, vt generum in gratiam reciperet Carolus hoc pacto: priuatus viueret Giſilbertus, careretque omnibus beneficijs, quibus fuerat multatus, quādiu viuerent ij, quibus fidei gratiâ rex conceſsiſſet. Sed nonnullis breui vitâ defungentibus, Traiectum, Iupiliam, Herſtallum, Marſnam, Littam, Caprimontem mox recepit. Seruatianam quidem Traiecti abbatiam Raginerio eius parenti donauerat Zuenteboldus rex: ſed audito eam ad Treuirenſem eccleſiam parentis ſui Arnulfi munere pertinere, donationem ſuam reſcidit anno ſuperioris ſæculi duodenonageſimo. Vt tamen viſcoſæ ſunt magnatum manus; nec facilè dimittunt, quod ſemel attigerunt: retinuit Raginerius; & ad filium Giſilbertum ceu auitam hereditatem tranſmiſit. Quemadmodum verò ceteris beneficiarijs prædijs, ſic & abbatiâ hac pulſus ob perduellionis crimen Giſilbertus, cùm ei denuò iam manus inieciſſet; Rutgero Treuirorum archiepiſcopo reſtitui Carolus rex poſtea rurſum imperauit. Sed contra vim nec æquitas, neque religio ſuum ſemper locum tenet. Giſilbertum certè, vt inquieto fuit animo, nulliuſque fidei, ceſsiſſe non equidem mihi perſuadeo: maximè cùm ceteros rerum ſuarum occupatores adeò infeſtâſſe

certum

certum ſit, vt omnia denique recuperauerit. Neque quieuit reſtitutus. Rationes circumſpicere cœpit, quibus Carolum regno deturbaret. Additas mox ſibi vires credidit. Nam exiens vitâ Conrardus Cæſar X. kal. Ianuarias anni nongenteſimi vigeſimi, ſceptrum, imperijque inſignia ad æmulum ſuum, deferri iuſsit Henricum Saxoniæ ducem Ottonis filium.

919. nec quieſcit.

AN. 920.

Sub cuius imperij principium, ad extrema vergens Stephanus epiſcopus, cùm Leodienſem eccleſiam annos octo & decem gubernâſſet, XIV. kal. Iunias vitâ defunctus eſt. Sepulcrum delegit in cryptâ S. Lamberti, ſupra quod poſt annos duodecim aram poſuit, & ſanctiſsimæ Trinitati dicauit ſucceſſor.

XIV. Stephano vita functo,

Pro alterius epiſcopi deſignatione comitia habita ſunt. Ambiebat in primis Hilduinus abbas Lobienſis, vir genere clarus. Hugoni enim Arelatenſi, ſeu Prouinciæ comiti, poſtea Italiæ regi affinitate iunctus fuit. Cùm magnâ polleret eruditione, ſcripſerat res geſtas abbatum Lobienſium, id flagitantibus ſodalibus: item alia. Verùm ſapientiam dementauit ambitione. Omnia vnum poſſe Giſilbertum in Lotharingiâ ſciebat. Pacis hic, & quietis impatiens, Henricum Germaniæ regem impellebat ad arma mouenda, quibus Carolo regi Lotharingiam extorqueret. Omnia in procliui futura videbantur, quando Lotharienſium in ſuâ poteſtate maiorem haberet partem. Trans Rhenum ambo de belli rationibus agebant. Quod vt auro non minùs, quàm ferro gerendum eſt: opportunè Hilduinus adfuit; & ingentem promiſit auri vim, ſi Leodienſi epiſcopatu frui daretur. Vt virtutibus virtutes, ita vitijs innexa ſunt vitia. Vt ad Lotharingiæ regnum ſibi viam ſternerent Henricus, & Giſilbertus, æquum omne, humanaque omnia iura iam peſſumdederant; etiam Diuina violare nihil penſi habuerunt. Auri ergo promiſsi cæcâ cupiditate, Hilduini impietati aſſentiuntur. Atque vt ne legibus nullus relinqui locus videretur, illum ad comitia Leodium remittunt. Epiſcopum creare hoc ipſum erat. Nec enim è clero, populoque (penes quos ſuffragij ius fuit) Giſilberto quiſquam aduerſari fuiſſet auſus. Suffragia ergo omnia Hilduinus tulit. Ita narrat Flodoardus. Negat tamen Carolus rex eâ epiſtolâ, quam ad regni ſui epiſcopos dediſſe habemus: aitque Richarium legitimis omnium ſuffragijs eſſe creatum.

Flodoardus. Epiſcopatum ambit Hilduinus, *Tritheim: Script: Eccl:* *Waſſeburg: l. 3.* per ſimoniam.

Sirmond: t. 3. Conc: Gall:

Erat Richarius Prumienſis abbas, ſimul & Stabulenſis: comitis Hannoniæ filium facit Waſſeburgius. Hoc certum eſt: Herimanno Agrippinæ archiepiſcopo, amicisque eius omnibus, bonorum direptionem, atque adeò mortem ipſam ab Henrico rege, & duce Giſilberto intentatam, niſi Hilduinum epiſcopum conſecraret. Conſecrauit: ſed non antè, quàm ſolemni iuriſiurandi formulâ Hilduinus affirmâſſet, Caroli regis munere Leodienſem epiſcopum ſe creatum eſſe. Conſecratus ergo paſtor Hilduinus, venit ad eccleſiam Leodienſem lupus. Fidem enim Giſilberto obligatam ſoluturus, pecuniam corradere cœpit, ſed eâ fide, integritateque, quâ in ouile irruperat. Non enim expilare erubuit Leodienſis eccleſiæ theſauros, non regios; qui Aquis allati, ad S. Lamberti conditorium, ceu aſylum depoſiti fuerant.

& vi intentatâ,

Inuiſa fuere Leodienſibus prima illa epiſcopatus auſpicia, quos tædebat belli minimè neceſſarij: ſed maximè Simoniacæ iſtius negotiationis. Accendêre hæc Carolo ſeruandæ fidei deſiderium: à quo vno ſolatium ſperabatur. Iam enim ad officium redibant Lotharienſes. Carolum ergo regem rogant, vt reiecto Hilduino impietatis Simoniacæ reo, Richarium iuberet epiſcopum, in quem vnâ ſententiâ conſpirârent ordines omnes. Nihil dubitauit Carolus, quo & Leodienſes ſibi retineret obnoxios; & Hilduini perfidiam caſtigaret. Impellebat ſummis precibus inter primos Guibertus Gemblacenſis, ne flagitioſâ nundinatione veluti proſtitueretur nobiliſſimum illud epiſcopium: illamque ſuæ virtutis

XV. Detectâ impietate reijcitur:

Sigibertus in S. Guiberto *Molan: 23. Maij.*

exiſtimationem regi concitauerat, vt neminem eâ dignitate cenſeret ille digniorem. Sed eo magis propendebat, quòd eſſet Guilbertus regia ſtirpe natus in pago Germienſi. Nullis dum ſacris initiatus, vitam agebat adhuc laicam, ſed omni virtutum ornatu ſpectabilem, nullique ſacro muneri imparem. Pro ſuâ tamen
An 921. modeſtiâ vix tandem euicit, vt ſibi relinqueretur. Ac deniq; anno ſequenti, poſito militari baltheo, militiam aliam ſequi, multoque ſanctiorem inſtituit. Illum ergo, vt nullis à propoſitâ ſibi Chriſtianâ mediocritate rationibus abduci
Richarius ſubſtituitur à rege, vidit Carolus rex, Richarivm epiſcopatu Leodienſi donauit. Qui cauſam dicturus, Romam ad pontificem abijt. Hilduini improbitatem ſua deſeruere præſidia. Rex enim Germaniæ Henricus, cùm Giſilberti iniqua conſilia deprehendiſſet, damnato, quod in Carolum ſuſceperat, bello, maluit pacem; Lotharingiamque illi reliquit. Magnum cauſæ totius adminiculum Hilduino pax illa
An. 922. ſubtraxit; qui bello ſcelera ſua meliùs protegenda non ignorabat. Sed ex æquo diſceptanda res fuit: rege etiam accuſatore, quem patronum habere potuerat, ſi fidem maiori integritate coluiſſet.

Non potuit non eſſe grauis illa regis accuſatio apud Ioannem X. quem in
& pontifice, hunc modum ad Herimannum epiſcopum Colonienſem reſcripſiſſe habemus. Cùm enim Hilduinum vi à Giſilberto factâ in cathedram epiſcopalem immiſ„ ſum pronũtiâſſet,ſubdit: Nos quidem Caroli regis maieſtati nihil volumus de„ tractũ: ſed in gratiam Berengarij imperatoris eius cognati volumus, iubemuſ„ úe, vt Richarius abbas, quẽ ſuffragijs clerus, populus deſiderijs poſtulat,eccle„ ſiæ Leodienſis gubernaculo admoueatur; amoueatur verò Hilduinus, non ab „ epiſcopatu modò,verùm & à quocumque in ea eccleſia ſacerdotio. Ita iuſſo abdicare Hilduino, & Chriſtianorum ſacris exturbato, conſecratus eſt Romæ
Fulcuini chronicon Lob: Miræi Faſti Belgici. Richarius. Affirmat è Fulcuino Miræus additum illi à pontifice pallium archiepiſcopale. Idem fuiſſe conceſſum S. Ioanni Agno meminimus: addidi muſque per coniecturam, primum illum videri huius honoris autorem. Necdum ſcilicet illud Fulcuini teſtimonium in manus venerat. Itaque S. Ioannes Agnus,
à quo eccleſiæ pallium impetrat, & alij fortaſſe ſucceſſorum nonnulli eum honorem adepti fuerint: ſed primus omnium Richarius non tam ſibi, quàm eccleſiæ ſuæ proprium impetrârit. Quod etſi rarum, & nulli fortaſsis alteri eccleſiæ conceſſum prodatur: conſtanter tamen ab antiquo maiores affirmârunt eam fuiſſe Leodienſis eccleſiæ prærogatiuam, fortaſſe propter intaminatam per tot ſæcula religionis integritatem, quam ſingulari quopiam honore digniſsimam nemo non iudicaret. Neque tamen eiuſcemodi priuilegio nimiùm efferendam, iure timeri poterat; quando metropoli Colonienſi ſubiecta relinqueretur. Inter cetera Leodienſis epiſcopi inſignia ſeruatur in S. Lamberti ſacrario pallium multo latius, quàm hodie Româ mitti ſoleat; & id vnionibus gemmis, doctaque artificis manu nobile.

Conſecratum igitur Richarium, & hoc auctum honore, ad cathedram Leo-
etſi non pontifice. dienſem remiſit pontifex maximus: ſi tamen pontifex, qui infami turpitudine, apoſtolicam illam ſedem ſacroſanctâ maieſtate venerabilem vſurpauerat. Ex quibus, & alijs multis efficitur, inquit Baronius, orbem Chriſtianum cognouiſſe ſummum pontificem Ioannem, quamquam inuaſorem: nemine ſibi arrogante de apoſtolicâ ſede iudicium tanti ponderis. Exiſtimabat nimirum vnuſquiſque Romani pontificis nomen etiam malè vſurpatum, adeò omni veneratione dignum, vt ſemel ſuſceptum ab aliquo, nemo auderet contemnere. Tantopere coluere maiores vel ipſum nomen. Quod ſi tanti vitrum fuit, inani fulgore gemmam mentiens; quo in pretio par eſt eſſe adamantem, aut carbunculum? Nec verò aliter decuit eccleſiam Romanam à filiâ Legia coli.

XVI. Annus erat, ex quo poſitis vitæ profanæ impedimentis Guibertus ad altiora liberiùs

liberiùs enitebatur; eo tanti epiſcopatus contemptu nobilior, quo Hilduini condemnationem declamabant omnes iuſtiorem. Vltro propoſita reſpuiſſe parum illi fuit, niſi & paternam exueret hereditatem. Prædium *Gemmelaus*, vel Gemblacum habuit in comitatu Darnuenſi, quod Numini ſacrum voluit. Aſceterium enim hoc anno conſtruere cœpit; ſuſtentandiſque monachis omnem attribuit hereditatem. Pios nepotis conatus complexa amantiſſimè, ſuis & ipſa iuuit opibus auia Giſla, matrona religionis omnis ſtudioſiſſima. Eam equidem exiſtimo illam ipſam, quam ſuprà narrauimus eccleſiæ Leodienſi Foſſas donâſſe; ſuamque conſanguineam Ludouicus Germaniæ rex appellauit. Cur non & Mengoldi martyris coniugem fuiſſe dicere liceat? Fauet certè cognatio. Et Andanam ſeceſsiſſe memorauimus, vbi fortaſsis antiſtitam egerit. Et ſanè Guibertum ex antiquâ nobilitate regum Auſtraſiæ originem duxiſſe iam diximus. Guibertus Gemblaci monaſterium condit.

Monaſticæ verò diſciplinæ cura nihilo poſterior fuit. Virum eius peritiſsimum nactus Erluinum nomine, ſacro iſti plantario præfecit, quod ſummâ gnauitate, induſtriâque excoleret. Quam curam cùm prouidè in ipſum reiecisſet; ſpemque videret non modicam religioſæ illius ſementis feliciter pullulantis; ipſe ſanctæ ſolitudinis, ſimul & euangelicæ humilitatis amore, Gorziam ſeceſſit, cœnobium inter Mediomatrices religione celeberrimum. In quo monaſticen profeſſus, vitam aggreſſus eſt ab omni terrenorum contagio ſegregatam.

XVII. Quàm diuerſa hominum ingenia ſunt? Illuſtria nunquam ſatis vitâſſe; nunquam ſatis hominum ſaluti conſuluiſſe viſus eſt ſibi Guibertus. Contrà Giſilbertus nullum ambitioni ſuæ modum, nullum reip: turbandæ, aut Caroli regis vexandi finem facere. Vt vidit Henricum Germaniæ regem ſuis votis non obſecundantem, cum Carolo pacem feciſſe; in Franciam ſe conuertit; Robertumque Ottonis regis fratrem facilè perſuaſionibus impellit ad regnum capeſſendum. Carolus vbi ſe à pleriſque deſeri ſenſit, arma parat, & in eam maximè partem mouet, vnde malorum origo. Magnis viribus in Giſilbertum ducit; & confœderatis aliò primùm intentis, in arcem Caprimontanam compellit. Arcem manu, ingenioque loci firmiſsimam facilè tuebatur Giſilbertus. In ſubſidium tamen Hugonem filium miſit Robertus. Quo comperto obſidionem coactus deſerere Carolus, longiùs in Franciam bellum tranſtulit, vtrique parti ſanè funeſtum. Cùm enim tertio poſt coronatum Robertum die mortem obiiſſet Heriuæus Rhemorum archiepiſcopus: ſequenti anno Robertus ipſe magnâ pugnâ cum Carolo commiſſâ interijt. Victus tamen Carolus poſt paucos dies in hoſtium poteſtatem venit, & in cuſtodiâ vitam finijt. Giſilbertus Carolum R. perdit. An. 923.

Horum tamen malorum incentore præcipuo Giſilberto, ad meliora perpetranda Deus vti dedignatus non eſt, fortaſſis vt eorum illectus dignitate, ad illa potiùs animum deinceps applicaret. S. Giſlenum aliquando per quietem ſibi viſus eſt adſtantem videre, audireque hortantem, vt diſciplinam monaſticam in cœnobio ſuo plurimùm à primo nitore labefactatam, autore Gerardo Bronienſi reſtaurandam ipſe pro ſuâ per totam Lotharingiam autoritate ſuſciperet. Expergefactus paruit, ex conſilio Tietdonis epiſcopi Cameracenſis, & Raginerij Hannoniæ comitis. Quos extemplo Bronium miſit, vt Gerardum accerſerent. Ægrè quietem ſuam deſerebat Gerardus. Spe tamen propagandæ gloriæ Diuinæ prouinciam ſuſcepit; geſsitque ſecundo Numine. Nam & diſciplinam pridem deperditam, & ſacrum B. Gisleni corpus, quod inhonorum in occulto diu Malbodij latuerat, monaſterio reſtituit; & denique Giſilberti principis munificentiâ rei familiari prouidit. An. 924. Monaſticen ad S. Giſleni reſtituit per S. Gerardū.

Latiorem eius virtuti campum Deus deſtinârat: Miraculis iam celebrabatur. Inter alios Arnulfum Flandriæ marchionem acutiſſimis calculi doloribus

 cruciatum

& aliis monaſteriis. cruciatum perſanauit. Qui ſancti præſulis virtutem admiratus, ingentibus muneribus quantumuis reluctantem donauit, & omnia ſuæ ditionis ei ſubiecit monaſteria. Quæ cùm piâ ſollicitudine, parique fructu luſtraret, Blandinienſi potiſſimùm, Bertinianoque ſuam impendit operam. Vt iure miremur, virum vnum cœnobijs, vt ferunt, octonis denis induſtriâ tantâ regendis ſimul parem fuiſſe.

XVIII. *Archin: Bron:* S: Landelini reliquias Bronium Gerardus affert. Neque ſuum interim Bronium vllâ ratione deſerebat. Non contentus nobili illo ſanctitatis depoſito, quod è S. Dionyſij monaſterio aduexiſſe commemorauimus; alias præterea ſanctorum reliquias ſtudioſè conquirebat, quos & cœnobij ſui præſides, & pro venia peccatorum ſuorum obtinenda (ſic ipſe loquebatur) patronos apud æternum iudicem haberet. Criſpinium aliquando fortè venerat, vbi venerationi eſt S. Landelini corpus. Portionis alicuius hinc tollendæ cupido inceſſit. Quem enim alium potiori iure patronum optaret? Vicinam nimirum Bronio Alnam, & Lobium olim condiderat. Sed mortales primùm repugnare viſi ſunt. Cùm denique conſenſiſſent: ventumque eſſet ad ſacrum conditorium, ternis occluſum ſigillis; ea refringere, religioni duxerunt. Suſtulit difficultatem Deus. Reſeratum eſt derepente ferculum: atque cum admiratione, ſimul & animi voluptate incredibili deprompſit, quod ardenter optârat Gerardus; & Bronium attulit. Rem ita habuiſſe teſtatur ſchedula ipſius S. Gerardi manu exarata; quæ Bronij ſeruatur in hunc diem.

AN. 928. *Brouuerus ann Treuir: l. 9.* Agebat Traiecti Henricus rex annum duodetriceſimo. Adfuit Rotgerus Treuirorum archiepiſcopus, aſſerendæ in perpetuum abbatiæ S. Seruatij opportunum tempus adeſſe ratus. Et in religionis gratiam, ſimul & æquitatem rex propendebat: ſed eâ Giſilbertus erat animi impotentiâ, cupiditateque; ijs per omnem Lotharingiam viribus pollebat, vt ſine bello ceſſurus non videretur. Quare niſi cruentum illud, & ſupra vires amaret Rotgerus, conſilio, ſummaque voluntate regis, & principum adductus eſt, vt Seruatianam abbatiam Giſilberto iure precario, hoc eſt quoad viueret, permitteret. Ita ſua eccleſiæ Treuirenſi ſtare viſa eſt dignitas, & optatis opibus pro voto incubuit Giſilbertus. At reuera principum cupiditatem prorìtauit guſtata poſſeſsionis dulcedo. Nunquam deinde, aut certè breui tẽporis ſpatio rem ſuam tenere licuit archiepiſcopis. Rotbertum Otto Magnus anno quadrageſimo quinto, Egbertum Otto III. anno nonageſimo tertio in poſſeſsionem redire dato reſcripto * imperârunt. Idem Eberardum obtinuiſſe prodidit Brouuerus ad annum milleſimum ſexageſimum quintum. Ceterùm leue tot regum, & imperatorum diplomatis fuerit momentum, quando toties reſtitutionem flagitârunt archiepiſcopi; & denique poſt Eberardum Treuiricæ poſſeſſionis nullum inuenio monumentum. Neque verò proditum à quoquam accepi, à quibus hanc iniuriam Treuirenſis eccleſia ſuſtinuerit. Ipſa certè ciuilis dominatio tandem ad Brabantiæ duces videtur deueniſſe; quo tempore, mihi incertum eſt. Omnem hanc cauſam plurium annorum lapſu ventilatam, in vnum locum colligere viſum eſt. Ad ordinem redeo, & annum triceſimum ſecundum.

idem l. 10.
- 10.
idem l. 11.

AN. 932. *Archiu Bronienſia.* Bronium rex confirmat. Munitum non malè Diuinis præſidijs Bronium videri poterat, poſt aduectas tot ſanctorum reliquias: ſed labare videbantur, quæ humana quæſierat Gerardus: nec enim etiam hæc negligenda ſunt. Vt Lotharingiam primùm occupârat Carolus Simplex, Bronium in ſuam fidem receperat. Verùm vbi turbulentis actus procellis, libertatem, ſimul regna, atque adeò vitam amiſit; poſitum in eo præſidium corruiſſe credidit Gerardus. Henricum igitur regem, qui rerum in Lotharingia iam potiebatur, Aquis conuenit: vitæque ſuæ integritate, quæ primo congreſſu in omnium oculos incurrebat, non ægrè permouit, vt recens enatam

Digitized by Google

tam Bronij monaſtices dignitatem, Cæſaris autoritate fulcirot. * Seruatur in noſtram ætatem Bronij reſcriptum. Idem paulò pôſt ab apoſtolicâ ſede munimentum acceſsit. Non eadem erat principum omnium religio: non idem vbique ſacris decus, atque adeò neque quies.

11. & pontifex.

XIX. An. 933. Bellum prope Arceias. *Frodoardus.*

Suum fuit Leodijs hac tempeſtate bellum, quod quidem ſecundum ab illis geſtum eſt, anno trigeſimo tertio. Cùm enim Bernardus comes (quis ille fuerit, nemo prodidit) proximè Arceias in ſolo Leodienſi caſtellum erexiſſet, rebus ſuis aduerſari credidit Richarius epiſcopus. Quare ſumtis armis eò duxit, munitionesque diſiecit. Sic arma ſubinde etiam nolenti induenda ſunt. Felix qui citò poteſt exuere. At quantò felicior, cui procul ab armis, & in altâ pace vitam agere, ſuperi conceſſerint?

An. 934. ad 38. Reſtaurat Richarius templum S. Petri.

Poſitis armis Richarius, mox ad pacis ſtudia conuerſus, deformatam priore bello per Normannos ciuitatem reſtaurare inſtituit. Iacuerat iam inde à Francone epiſcopo diſiectum inter rudera monaſterium S. Petri, Normannicæ impietatis triſte monumentum. Ædem cum reliquo cœnobio exſtruxit, & dicauit IV. kal: Iulias: addixitque vectigalia, quæ ſatis eſſent alendis triginta canonicis, quos illic vice monachorum viuere voluit. Ipſum etiam S. Lamberti collegium nouâ fertur auxiſſe dignitate, quando ſacrorum antiſtites duodecim, quos abbates ſæculares appellamus, ex illo vt deligerentur, ſanxit. Hi porrò ſunt: abbas S. Mariæ Leodij, Maſecæ, Amanij, Tungris Meſſiæ, Cellis (Viſetum tranſtulit Adolfus à Marca) Dionanti, Namurci, Maloniæ, (Traiectum Notgerus tranſtulit) Alnæ (idem Notgerus Thudinij voluit eſſe) Mechliniæ, Cennaci.

Abbatiæ ſæculares.

An. 939.

Turbulento ſemper animo Giſilbertus, dum nullam ferre poteſt pacem, concitatis à ſe fluctibus tandem inuoluitur, & interit. Nactus Eberhardum Francorum orientalium ducem rerum nouarum cupidiſſimum, pertracto in factionem regis fratre Henrico, bellum mouet: regiasque copias Rhenum tranſmittentes aggreſſus, funditur. Victos, & fugientes rex Caprimontem vſque perſequitur, & arctâ cingit obſidione. Sed interim Ludouicus Galliæ rex coniuratorum hortatu Lotharingiæ regnum recuperaturus, Alſatiam infeſtis ſignis ingreditur. Quare Caprimontis obſidione relictâ, rex Otto ducit in Ludouicum, & in regnum ſuum compellit. Giſilbertus nihilominus cum Eberhardo, factioni ſuæ necdum proſtratæ opem laturus, collectis viribus, cùm ad Andernacum Rhenum amnem tranſire conaretur, ab Ottonianis ducibus victus eſt, cæſoque Eberhardo, ipſe aquis abſorptus miſerè periit, qui noua ex prioribus ferens bella, Lotharingiam ſæpe, Franciamque, ac Germaniam multis motibus, ac ſeditionibus fatigârat. Hoc ferè Deus rerum nouarum cupidis conſtituit præmium, vt iiſdem ipſi vorticibus inuoluantur, ac intereant, quibus remp: concitârunt. Conſiliique alicuius malignitatem iuſtiùs nemo, quàm ipſe illius autor ſuſtinet.

Irrita rurſum Caprimontis obſidio.

An. 940. Eccleſiæ Camerac: priuilegia impetrauit Richarius. *Baldricus l. 1 c. 76.*

Vberem porrò tot bellis materiam his temporibus dedit Lotharingia, Germanis modò regibus, modò Franciis vindicata, vel ſanè tentata. Sed marceſcente Carolinorum in Franciâ regum virtute, ac potentiâ, præualuere in Germaniâ Ottones, certamque poſteris Lotharingiæ dominationem reliquere. Atque ita Leodium Germaniæ deinceps attributum eſt. Ac principes noſtri Cæſaribus clientelam profeſsi, ad Germaniæ regiam inclinârunt, & magnâ ſubinde gratiâ valuerunt.

Iiam adeptus eſt non leuem noſter hic Richarius. Fulberto quippe Cameracenſi epiſcopo obtinuit ab Ottone rege vt omnis iſtius eccleſiæ immunitas, & priuilegia nouo probata reſcripto confirmarentur, atque ius indicti in illâ ciuitate portorij, cudendæque monetæ transferberetur epiſcopis, & principum canonicorum collegio.

Nec

Nec interim ſuorum obliuiſcebatur Richarius. Cùm enim Leodij templum in S. Seruatij memoriam poſuiſſet, dicâſſetque eodem loco, vbi ædiculam olim condidiſſe dicitur Seruatius, fixoque in terram ſcipione fontis ſcaturigini viam aperuiſſe: Eam aquam in forum perduxiſſe Richarius fertur, commodo ciuium permagno. Sed cùm aruit poſtea propter interciſos ſub terrâ incautis foſſionibus meatus; alia longiùs quærenda fuit, perſeueratque in hunc diem.

An. 944. XX. Immo Seruatianos canonicos vexat:

Ceterùm etiam priſcis temporibus, vt ſuus religioni honor fuit, & certum præſidium; ita & laceſſere Superos auſa eſt impietas. Immo Giſilberti heres, nihilo melior deceſſore ſuo, Seruatianum vrbis Traiecti collegium multis afficiebat iniurijs. Nihil canonici potiùs habuerunt aduerſus hominis potentiam, ipſo ſanctiſſimi antiſtitis præſidio. Quare cùm anno huius ſæculi quadrageſimo quarto, proximis ante Chriſti in cælum aſcendentis feſtum diebus, Duisburgi celeberrimum imperij conuentum haberet Auguſtus, ibique perfidiæ inſimulatus Richarius noſter cum Rutberto Treuirorum archiepiſcopo, fidem ſuam, & innocentiam probâſſet, ſacrum eò ſui ſancti tutelaris corpus detulerunt Seruatiani; vt quando humana in Immonem nihil valerent auxilia, ferret è cælo ſuppetias S. Præſul. Inualuerat iſtâ tempeſtate conſuetudo hæc, quemadmodum hiſtoriæ plures aliæ fidem faciunt, vt irrogatam iniuriam ſacer aliquis cœtus cùm depellere propoſitis rationibus, precibuſque, aut iudicio nequiret; ad orationem, & alia religionis adminicula confugeret, quibus opem Numinis imploraret. Qua occaſione Werherum comitem narrat Schafnaburgēſis, cùm à rege Kirchbergam monaſterij Hirsfeldenſis villam impetâſſet, mordaci ſarcaſmo iocari ſolitum, monachos ſe languidiores excitâſſe ad ieiunia, & nudipedalia. Cùm minùs id ſuccederet, ſancti illius reliquias ſacras, in cuius fide, & tutelâ erat iſte cœtus, deferebant ad locum, in quo fiebat iniuria, vel ad ipſum iniuriæ autorem; quo vel piâ cælitum reuerentiâ, vel certè metu ſuus æquitati reſtitueretur locus. Cuius hìc lectorē putaui cōmonefaciendum, quòd ſæpius id factum eſſe narrabimus. At facto hoc ſuo quid promouerint Traiectenſes, non prodidit, qui Reginoni attexuit appendicē; quem vnum huius cōtrouerſiæ habemus autorem.

ad eum S. Seruatii corpus defertur, conſuetudine tum receptâ. *Molan. 13. Maij.*

Aliàs profectò creberrima fuiſſe prodigia ſcribit Ægidius ex Seruatianæ clauis veneratione; quamquam ætatem ſileat. Illam narrauimus Seruatio donatam ab apoſtolorum principe. In eius æde Traiecti ſeruata, colitur præcipuâ quâdam religione; & magna reponebat Deus beneficia, tum maximè quando ſoricibus, aut alijs id genus animalculis infeſtabantur agri, ſi per eos illa deportaretur. Aſſeuerârunt ſanctè aliquando, qui detulerant è clero Seruatiano, per Haſbaniam, Taxandriamùe, aut Weſtfaliam; cùm iter ſuum relegendo redirent, ſoricum extinctorum ſe aceruos vidiſſe. Furto quondam ſublata eſt cum aliâ eiuſdem templi pretioſiore ſupellectile; cumque ſacer quidam horror longiùs auferre vetuiſſet, inter vepres, ac dumeta abiecta; S. Seruatij clerum angebat in primis illius iactura. Indicto tridui ieiunio, dum per agros procedunt ſanctorum opem nominatim implorantes; quod quærebant, deprehenderunt indicio volucrium mirâ multitudine locum velut obſidentium. Sed quòd fracta eſſet, magnus omnes dolor inceſſit; eoque acrior, quòd nullâ hominum arte reparari poſſet. Donec iuſſi ab ipſo S. præſule Numinis opem implorare, cùm occidente ſole partes in altari collocâſſent, clauem integram poſtero mane repererunt. Cauſam pictoribus præbuerunt eiuſcemodi miracula, imagini ſancti antiſtitis clauem in manu appingendi.

Clauis S. Seruatij miraculis celebrata: fracta, diuinitus reparatur.

Prodigia plura ſe præterire profitetur Ægidius, remittitque lectorem ad librum de illis conſcriptum. Sed hunc interijſſe opinor. His porrò, alijſque clarioribus miraculis hac tempeſtate denuò ſuſcitatam exiſtimo Seruatiani nominis celebritatem,

celebritatem, quâ permotus ante paucos annos, Ottonis primi parens Henricus imperator, inquit Trithemius, conſtruxit celeberrimum illud cœnobium Monialium S. Benedicti in Saxoniâ Quelenburgum in honorem S. Seruatij Tungrenſis epiſcopi: & primam Abbatiſſam conſtituit Mechtildem filiam ſuam, virginem ſanctam. Re magnâ quâpiam oportuit datam fuiſſe occaſionem, eiuſque nomen tam longè prolatum. Quod & in Britanniam Armoricam videmus penetrâſſe; quæ quotannis Traiectum ad eius ſepulcrum (quamdiu quidem vrbs in Catholicorum poteſtate manſit) tot peregrinorum examina religionis ergo dimiſit.

Quelenburgum in S. Seruatij honorem. *Chron: Hirſaug.*

XXI *Molan: 10 Oct. Auctar: ad 28. Martij. Gaz: Hiſt. eccl: Belg.*

Reuertor ad annum quadrageſimum quartum, aut vicina certè tempora: certi quippe ſtatuere nihil poſſum de cœnobij Walciodorenſis exordio, quod huic diœceſi lucem dedit minimè obſcuram. Eius hæc ſunt incunabula. Viuebat Forannanus nobili inter Scotos gente, rarâ virtute præditus, & venerabilis archiepiſcopi dignitate. Quod munus inſigni laude poſtquam implêſſet annos plurimos; iuſſus eſt diuinitus in Auſtraſiam ſe conferre ad Eilbertum comitem: ipſique monaſterium aliquod molienti operam nauare, loco ad Moſam, qui Walciodorum diceretur. Adſcitis duodecim eiuſdem propoſiti ſodalibus, profectus ad mare Forannanus, cùm nulla nauis eſſet copia, trabes binas, quas fortè vidit in littore, in decuſſem formatas cum ſocijs inſcêdit. Et hoc veluti nauigio feruntur in continentem tranſijſſe. Ad Eilbertum cùm deueniſſent, aperuiſſentque viæ cauſas, magno eum gaudio affecerunt. Certus enim de Numinis voluntate, communi conſilio ſimul cum aduenis religioſam profectionem inſtituit ad apoſtolorum limina, tum vt illorum patrocinium implorarent, tum vt pontificis autoritate conſilia ſua ſtabilirent. Pium omnium propoſitum collaudauit pontifex: factâque poteſtate exſtruendi cœnobij, Forannanum eius eſſe voluit abbatem. In reditu Gorziam diuerterunt. Monaſterium erat in Mediomatricibus ſub S. Benedicti diſciplinâ. In religioſæ aſceſeos tirocinio hic relinquemus, qui noſtram breui diœceſim illuſtrabunt.

Forannanus è Scotiâ miro prodigio Walciodorum venit.

An. 945.

Anno quadrageſimo quinto viuendi finem fecit Richarius epiſcopus Leodienſis X. kal. Auguſti. Conditus eſt in cryptâ ædis S. Petri; ante ſepulcra monachorum; ait Ægidius: ſed poſtea ſacerdoti cuidam rarâ integritate ſpectabili cùm ſe videndum præbuiſſet, transferri ſe iuſſit ante altare B. Petri apoſtoli ad læuum cornu.

XXII. Hvgo. *Flodoard: ad Bruſthuſ: I. centuria Kratepol. Brouuerus annal: Treuir l. 9.*

Succeſſit Hugo abbas S. Maximini Treuiris; qui monaſterium magnâ laude annos duodecim adminiſtrauerat, & è ruinis Normânicæ vaſtitatis excitatum, primo reſtituerat ſplendori, autore potiſſimùm, & regiâ munificentiâ ſumtus faciente ipſo Ottone. Is enim religioſæ antiquitatis haudquaquam ignarus, non tam ædificia dolebat vel eſſe proſtrata, vel ruinam minari, quàm iacere neglectam, quæ venerabilis olim fuerat, ſacræ aſceſeos honeſtatem. Neminem vtique cenſuerat aptiorem Hugone. Qui quam in præpoſiti munere probauerat rerum agendarum peritiam, eam nihilo minorem abbas exeruit. Verum quanto nobilior eſt animorum cura, quàm ſubſtructionum, tanto certè gratior eſt, operæque maioris. Grauiſſimum Deus addidit momentum, quod duriores etiam mentes inclinaret. Sub id temporis in S. Maximini degebat acolythus quidam, vir tam loco, quàm gradu indignus; vt moribus lubricis, prauiſque; ita ore, linguâ, manu, & vitâ omni inquinatus. Ex eo diſce hominis improbitatem. Ita præter alia flagitia crapulæ, & abdomini deditus erat, vt pranſus, & benè ſaginato ventre, diuina Ven: Evcharistiæ myſteria cum alijs (quod quidem non infrequens erat) obire non erubeſceret. Indigna eiuſmodi non rarò ſuſtinet Deus, quo vel reo ſpatium ſit ad reſipiſcendum; vel eo deinde plures ſup-

Turpis impietatis horrendum à Deo ſupplicium.

plicij

plicij moueantur acerbitate, quo notior fuerit impietas. Sacrum facienti miniſtraturus aliquando homo perditus, prunis in acerram de more coniectis, (tus quippe adolendum erat) afflare cœpit: & tenuiſsima ſcintilla in lineam fortè veſtem incidens, tantum mox incendium fudit, vt hominem vndique corripientes flammæ nulla reprimi potuerint aquarum vi: tandemque omnibus ſpectantibus, & opem ferre nequicquam tentantibus, inter horrendos eiulatus interijt, & in fauillam redactus eſt. Omnium animos nihil magis mouit, quàm nota hominis infamis impietas; proniorésque reddidit ad ſalutares Hugonis præceptiones admittendas. Quod cùm feliciter adeò ceſsiſſet, ſucceſſu recreatus imperator, ornatam voluit abbatis virtutem. Ad cathedram ergo Leodienſem euocauit; & quantumuis reluctantem conſecrari iuſsit à Rotberto Treuirorum archiepiſcopo.

An. 946. Gemblaci bona cõfirmat Otto.

Ad eum fortè Leodium venerat imperator anno quadrageſimo ſexto, quando (vt ferè dæmon pijs ſanctorum hominum ſtudijs impedimenta, quæ poteſt, obijcere conſueuit) Guibertum accuſârunt nonnulli, quòd nullâ ab Auguſto poteſtate factâ cœnobium condidiſſet, & ei neglectis legibus opulenta addixiſſet prædia. Iuſſus cauſam dicere Guibertus, cum ſodalibus adfuit. Et ad imperatoris pedes prouolutus rogauit ne Cæſareâ poteſtate abuteretur ad premendos Chriſti pauperes famulos, quos ſibi perſuaſum haberet imperio ſuo non minùs præſidio futuros orationum ſuarum vi, quàm opibus, terroque clientes ceteros. In manu eius eſſe piam aliorum munificentiam vel verbulo ſuam facere. Ratum id apud Deum reuera futurum, ſi quod ære, prædijsque ſuis alij feciſſent, ipſe diplomate Cæſareo confirmaret. Valuere apud religioſum imperatorem vel rationes, vel nouelli ſeminarij fecunda ſanctitas. Omnem enim donationem Gemblacenſibus factam probauit. Et ſuper hæc fecit poteſtatem liberis ſuffragijs legendi tutorem, ſiue aduocatum, & abbatem; munitiones exſtruendi, mercatum condendi, cudendi monetam. Gemblacum ipſum immune iuſsit eſſe ab omni ſeruitute, portorijsque toto imperio pẽdendis; ſoliusque regis fide, ac

Molan. A 22. Sept. Eodem affertur S. Exuperius.

tutelâ defendi. Ita ſanxit Auguſtus XII. kal: Octob: Eodem Ottone primo regnante nobilitatum eſt meliori pignore Gemblacum. Sacrum enim corpus B. Exuperij, qui ſignifer fuit glorioſiſsimæ Thebæorum legionis, impetrauit Guibertus, & ſuo monaſterio donauit.

Mir: Notit: Eccl: Bel. c. 55. item Walciodorum probat Otto.

De ſuo Walciodoro cogitabat item Eilbertus comes: & ne Cæſareo decreto deſtitueretur, cauit. Ottonem ergo conuenerunt præſules Fredericus Moguntinenſis, & Hugo Leodienſis: obtinueruntque vt quod meditabatur monaſterium cum coniuge Hereſinde Eilbertus, id * Cæſare probante perageret. Statuit autem Otto, vt peregrinis maximè, pauperibusque ſeruiret cœnobium, & à Scotis in futuras ætates teneretur. Sic ab olim iam pluribus vſurpabatur locis: & antè meminimus eâdem lege conditum à S. Foillano Foſſis cœnobium. Neutro hodie loco ſupereſt vlla Scotorum memoria. Sic à primâ origine paulatim humana plerumque deſciſcunt; vtinam non à primâ ſanctitate! His diu non

12. An. 947.

ſuperfuit epiſcopus Hugo. Poſtquam S. Stephani ædem curialem Leodij dicâſſet, ad vitam immortalem mox euocauit ſummus imperator, anno ſeptimo & quadrageſimo, IX. kal: Februarias. Corpus ad S. Maximini relatum eſt.

XXIII. Farabertvs. Folcuinus.

Prumio ſucceſſor euocatus eſt Farabertus, religioſi illius cœtus antiſtes, qui certè monaſticen, quòd eam profeſſus eſſet, maiore ſtudio, & ſollicitudine tueri debuiſſet. Contrà fecit. Cùm enim cum eccleſiâ Leodienſi, Lobienſem ſimul ſuſcepiſſet adminiſtrandam, religioſæ neſcio cuius hoſpitalitatis obtentu eam puriori diſciplinæ labem impreſsit, vt concurrentibus ceu dato ſigno ad epulas paraſitis, aurea vallis ab illis nuncuparetur, in quâ nobiliſsima aſceſis, & ſapientia pri-

An. 947.

tia pridem ingenti eccleſiæ bono veluti domicilium conſtituerant. Ceterùm Farabertus Agapito pontifice maximo ſynodum cogente, Englehenium profe-ctus eſt, altero epiſcopatus ſui anno. Habita eſt VII. idus Iunias, vt grauiſſimæ, quibus Francorum perturbabatur imperium, dirimerentur controuerſiæ. Nam & atrociter diſſidebant Ludouicus rex, & Hugo Franciæ dux; & alius præterea Hugo Artaldum archiepiſcopio deturbare, ſeque ſubſtituere contendebat: vt ait Frodoardus. Atque epiſcopium quidem Artaldo adiudicatum eſt: Hugonem autem, quòd longâ iniuriarum ſerie Ludouicum regem indignum in modum vexâſſe accuſaretur, nec adeſſet; debere citari decretum eſt, ad cauſam dicendam, in ſynodo poſt paucos dies Treuiris habendâ. Cumque decreto parere detrectâſſet, anathematis ſententiâ damnatus eſt. Pax tamen ipſum inter & regem ſecundo pòſt anno compoſita fuit.

948. *Frodoardus.* Francorum res turbatur.

At proximus, qui eſt quadrageſimus nonus, nouam eccleſiæ Leodienſi fecit acceſſionem Ottonis Auguſti munificentiâ. Deprecante enim Conrardo * Lotharingiæ duce, quem ante biennium ſibi generum adſciuerat, donauit eccleſiæ Leodienſi Eicham monaſterium. Vt opibus eccleſia, ſic vrbs multitudine creſcebat. Quam, ne confuſa difficiliùs regeretur, in plures curias deſcribendam cenſuit Farabertus: eoque fine veteribus tres nouas adiecit ſub hoc tempus, S. Andreæ, S. Catharinæ, ac S. Georgij.

An. 949. 13. Eicha datur S. Liberto. *Archia: S. Lamberti.* An. 951.

Natum ex inopinato bellum diœceſim omnem graui terrore concuſſit, ac in primis prouinciam ſuperiorem, vt propiorem malo. Dux enim Lotharingiæ Conrardus, neſcio quâ concitatus cauſâ, Raginerij Hannoniæ comitis quoddam caſtellum capit; cetera ipſius munimenta obſidione tentat. Quo bello tanta iuris omnis perturbatio coorta eſt toto regno Lotharienſi, vt paſſim non modò reip: ſumma in vltimum veniret diſcrimen, verùm nulla eſſet ſanctæ Dei eccleſiæ reuerentia. Vnum omnium maximè Gerardum Bronienſem perculit totus ille calamitoſus ſtatus; à quo funeſtam enaſcenti Bronio ſuo cladem ſollicitudine plùs maternâ metuebat. Quòd enim Catulliaco S. Dionyſij ipſe hereditatem ſuam attribuiſſet; ideoque Merouingiæ, ſiue Franciæ accenſebatur, multis, vt fit, obnoxia erat bellorum iniurijs. Cùm enim medijs clauderetur Lotharingiæ finibus, nec vicini ceu rem alienam curabant, aut ſuo dignabantur præſidio: nec Dionyſiani, quamtumuis voluiſſent, vel protegere poterant, tanto interiecto terrarum ſpatio, vel ſuppetias ferre. Extremi ergo illius diſcriminis vitandi gratiâ, Catulliacum iter maturat Gerardus, oblatoque pretio è pecuniâ, quam ab Arnulfo Flandriæ comite meminimus oblatam; hereditatem ſuam omnem redemit, & aſſeruit velut in libertatem, vt ſui deinceps iuris, Dionyſianis nihil ſubeſſet. Quod vbi ritè perfecit, in Lotharingiam reuerſus: Bronium ſuum Faraberti epiſcopi Leodienſis fidei, ac tutelæ commendauit. Recepit verò ille peramanter, tantique fecit pullulaſcens illud omnis honeſti ſeminarium, vt opulentis latifundijs auxerit non paucis.

Bellis Lotharingia agitatur. *Frodoardus.* Hereditatem ſuam à Dionyſianis redimit Gerardus. Epiſcopo Leod: cõmẽdat.

Bronio ſapienter proſpexerat Gerardus: Walciodorum pariter nouo, eoque pariter meliore munimento firmandum ſuſcepit Eilbertus comes. S. Eloquij corpus intulit. Olim hic è S. Furſei ſodalibus, ſtrenuam rei Chriſtianæ propagandæ operam nauârat in diœceſi Nouiomenſi. Verùm à vaſtatione Normannicâ, cum inhonorum eius ſepulcrum haberetur, in ſuum hoc inuexit monaſterium Eilbertus, in quo & maiorem acciperet venerationem, & incolis eſſet præſidio. Quibus feliciter peractis, anno quinquageſimo tertio (quem à condito monaſterio ſeptimum exiſtimamus) vitam inſigni ſanctitate actam feliciter Eilbertus Fleruci clauſit. Walciodorum Forannanus retulit, ac terræ condidit: hodieque ſepulcrum viſitur. De coniuge Hereſinde nihil ſupereſt.

XXIV. S. Eloquij corpus Walciodorũ fertur. An. 953.

Multis coniurātibus, *Fredoardus.* ducatu Lotharingiæ Conrardus exuitur: & vincitur à Raginerio.

Feliciter hæc iuxtà ac ſanctè quando exarſerunt in vicino bella. Laceſſitus enim, vt diximus, Raginerius, vlciſcendi ſpectabat occaſionem. Ea vltro ſe dedit hoc anno, quo exorta eſt grauis ſimultas inter Ottonem regem, Lindulfum eius filium, Conrardum ducem, alioſque regni principes. Fama quippe erat deſtinari ab Ottone regni ſucceſſorem filium nuper natum è ſecundo coniugio, cùm antè profecturus in Italiam Lindulfum deſignâſſet; in cuius verba & regni ordines iurâſſent. Totius factionis facilè princeps videbatur Conrardus: cuius cùm maximæ vires eſſent, regique merito formidabiles; accidendas Otto cenſuit: Lotharingiæ ducatum abrogauit. Quo irritatus dux, inire cœpit rationes, quibus regem in ſuam redigeret poteſtatem: contrà rex, quibus ducem in perniciem impelleret. Optatum illud ſibi tempus eſſe credidit Raginerius, quo iniurias vlciſceretur. Munitionem ergo aliquam eius firmiſsimam obſidet: Conrardumque cum magnis viribus properantem in auxilium obſeſsis, commiſſâ ingenti pugnâ fundit, fugat.

Bruno Archiep: Colon: *Rôgerus in S. Brunone.*

Hiſce concutiebatur motibus reſpublica, quando vitâ abijt fortè ſub hos dies Wicfredus Agrippinæ archiepiſcopus. Vrbem potentiſsimam conſilijs ſuis opportunam reſpectabant coniurati. Anteuertit imperator. Fratrem ſuum Brunonem, multâ ſapientiâ, virtuteque exornatum, huic eccleſiæ dedit antiſtitem, præfecitque regno Lotharienſi. Quod pari ſapientiâ, religione, fortitudine, felicitateque multos annos adminiſtrauit.

XXV. Ipſo ſtatim principio cùm Farabertus Leodienſis epiſcopus diem obijſſet V. kal: Septembres, mox Bruno veritus fortaſſe coniuratorum inſidias, RATHERIVM ſufficit, Lobienſem olim monachum; hominem multâ litterarum cognitione celebrem; ſed vel infelicem, vel principatui parum aptum. Socios in artibus excolendis habuerat Squamium, & Theoduinum, viros illis tẽporibus rarâ ſapientiâ nobiles. Auditorem eius fuiſſe Brunonem ipſum, ſunt qui prodiderint. At eccleſijs regendis minùs idoneum fuiſſe nemo temerè dixerit. Quater ad epiſcopi cathedram euectus, pulſus quater, vitam egit denique priuatus, & clauſit. Non omnis ſcilicet fert omnia tellus: nec Cereri apta procreandæ eſt, quæ Baccho. Vt malus eſt aliquãdo princeps, qui laude non paruâ vitam egerat priuatam: ita publicam ſæpè rem erexit, qui familiarẽ peſſumdederat. Sed Ratherium è monacho quæ fecerit epiſcopum, quæ verſârit fortuna, videamus.

RATHERIVS cum Hilduino profectus in Italiam, *Pennin̄ MS: Rotger: in S. Brunone. Trithem: Script: Eccleſ: Fulcuinus.*

Hilduinus ab eccleſiâ Leodienſi reiectus, vt narrauimus ſuo loco, ad Hugonem Italiæ regem affinem ſuum profectus, viæ comitem adſciuerat Ratherium. Ac primum à rege magnâ humanitate ſuſceptus eſt, & Veronenſis poſt Notkerum creâtus epiſcopus anno ſæculi huius duodetriceſimo. Sed paulo pòſt cùm vitâ, ſimul & archiepiſcopatu defunctus eſſet Mediolani Lambertus, in eius locum ſubrogatus eſt; ſibique Veronæ ſubſtituit, ac conſecrauit hunc Ratherium. Qui Hugoni fidem ſuam parum probauit. Creditus eſt cùm Milone Veronenſium comite aduerſus eum in arma concitâſſe, anno trigeſimo ſecundo aduocâſſe in Italiam, & in vrbem Veronam recepiſſe Arnoldum Baioariæ ducem. Sed cùm malè ceſsiſſet; & hoſtem victor Hugo eieciſſet Italiâ, Veronamque ad officium compuliſſet; Ratherium nullâ formâ iudicij canonici ſeruatâ, vrbe exactum, epiſcopatu ſpoliauit. Ex leui quâdam ſuſpicione, pro more gentis illius, factum fuiſſe vult Rothgerus. Ticinum relegatus, operam eccleſiæ non inutilem nauauit, ingenij ſui monumentis * poſteritati relictis. At præcipuam gloriam promeritus eſt confutatis Anthropomorphitarum erroribus, qui Deum corporeâ mole, formaque circumſcribentes, inſaniâ ſuâ Galliam Ciſalpinam inficiebant. Quos ipſe feliciter vnà cum alijs eiuſdem prouinciæ epiſcopis extinxit. Aliquanto pòſt tempore, ſeu regis indignatio paulatim leniſceret, ſeu

creatur epiſcopus Veronæ. *Sigonius de regno Italiæ l. 6.* pellitur:

14. *Sigebertus Scrib. Eccleſ:*

pulſus

pulſis inuidiæ tenebris eluceret innocentia; maximè poſt ſententiam concilij Rhemenſis, cui præfuerat Gerbertus; ſeu nouis quotidiè meritis ſibi Ratherius remp: obſtringeret: contrà manifeſtiùs in dies pateret & Manaſſis improbitas, qui Veronenſem cathedram alteri ſacrilegè vendiderat; & eius, qui emerat, ignauia, ſacrorumque neglectus; reſtituit priſtinæ dignitati Ratherium Hugo rex. Quo in munere vitam ſanctè, ac laudabiliter egit, multaque geſsit, pro Diuini Numinis propagatione, & ſalute commiſsi gregis vſque ad tempora Berengarij ſecundi ſæuiſsimi in Italiâ tyranni, qui Hlotario Hugonis filio ſucceſſerat in regnum. Hic epiſcopum Ratherium, quòd inconcuſſâ, & dignâ pontifice Chriſtiano dicendi libertate, deteſtabiles eius mores, vitamque publicè exagitauerat, rurſum epiſcopatu Veronenſi multatum exilio damnauit. Inhonoram diu virtutem, non tulit Bruno. Statim epiſcopatu Leodienſi, qui ſub id fortè tempus paſtorem amiſerat Farabertum, donauit, vel inſtitutionis ab illo acceptæ memoriâ, animique gratitudine, vel priorum iniuriarum ſolatio, vel vt diximus, partium Ottonianarum in Lotharingiâ ſubſidio. Hanc igitur inſcendit cathedram Ratherius; inauſpicatò: vt euentu probabitur.

absolutus, | reſtituitur. | ſecundò pellitur. fit epiſcopus Leod:

Contrà infami flagitio ſuas partes barbaricis armis firmandas ſibi propoſuit Conrardus aduerſus Ottonem, & Ragenarium. Immanem enim Hungarorum colluuiem, cruentis populationibus iſtâ ætate formidabilem, in Lotharingiam induxit. Vbi tamen Traiectum ventum eſt, diſceſſit ab illis; incertum quo conſilio. Ego quidem tam atrocis flagitij pænitudine ductum arbitror. Hungari nihilominus cœptis inſiſtentes, Haſbaniam flammâ, & rapinis aggreſsi ſunt. Nobile hic facinus* auſus eſt Guibertus. Hungaris enim per vicum Gemblacenſem tranſeuntibus, occurrit vir Dei non clypeo, vel galeâ protectus, ſed tantùm gladio verbi Dei accinctus, paratus bibere calicem Domini: & ponere animam pro fratribus. Ac primo quidem congreſſu, apoſtolicâ facundiâ nonnullorum barbarorum rabiem ita demulſit, vt abiuratâ diaboli militiâ, ad meliora Chriſti ſigna tranſirent. Salutari oratori animos occluſere ceteri: & quâ cœperant immanitate, populationem perſecuti, Carbonariam petierunt. In ipſo quaſi limine Lobium irrumpunt. Theodulfum, & Theumarum, quos in monaſterio repererant, crudeliter obtruncant. Reliquos monachos, qui in ſuperius cœnobium ad clerum ſe receperant, vt loci munitione defenderentur, eodem furore perſequuntur. Nec in imbelli iſtâ turbâ ſpes magna poterat ab armis eſſe. Quod melius poterant, ad Deum confugiunt. Abiectis in terram corporibus ſupplices, ſolemni more ſanctorum opem inclamant. Acerrimo interim conatu barbari nitebantur in ſummum montem, & iam munitiones manu contingebant: geminæ en columbæ è templi adytis prouolantes, barbarorum agmina tertiò circumuolitant. Tum imber maximus decidit, quo arcuum funes diſſoluti ſunt. Simulque panicus terror inceſſit vniuerſos, & nemine perſequente in effuſam longiſſimè fugam egit. Cæli beneficium nemo non agnouit. Feſtum anniuerſarium è faſtis ſuis ſic indicunt Lobienſes. IV. Nonas Apriles, vt SS. Vrſmari & Ermini beneficio vitatam Hungarorum rabiem commemorent.

XXVI. An. 954. Hungari Lotharingiam populantur. | *Frodoardus. Sigebertus in S: Guiberto. Rotbgerus in S: Brunone.* | 15. aliquot ad meliora conuertit Guibertus. | Lobio vi Diuinâ repelluntur. | *Molan. 2. Apr.*

Hoc iucundior Lobienſibus fuit ſalus, quo clades per omnem viciniam triſtior. Poſt vaſtatam crudeliſſimè Lotharingiam, abductâ incredibili prædâ, captiuorumque multitudine, Franciam pari ferociâ irrumpunt, agrumque Veromandenſem, Laudunenſem, Rhemenſem, & Catalaunenſem populati, Burgundiam intrant; eademque crudelitate vaſtant. Varijs prælijs, aut morbis interierant non pauci. Cæteros tot prouinciarum ſpolijs graues, ad ſua redeuntes oppreſſit Otto Cæſar. Aliosque rurſum è patriâ prorumpentes ad ſimilem vaſtitatem, fœdâ ſtrage proſtrauit ad internecionem IV. idus Auguſti. Conrardus

An. 955.

priorum cladium autor, ſed iam facti pœnitens, non dux modò, ſed imperatoris miles fortiter pugnando occubuit. Ita precibus Deum obteſtatus erat, vt ab Hungaris cæſus, tantæ crudelitatis pœnas daret.

XXVII. Leodijs ingratus Ratherius. In ſenſiores interim Ratherio euadunt Leodij, dum in mores hominum tam ſcriptis, quàm verbis mordaciter nimis inueheretur, vt Anſelmo placet, nullo conditionis hominum diſcrimine. Quamobrem cùm fortè Lobij diem Seruatoris natalem ageret, narrante Rotgero, conſpiratio grauiſsima facta eſt: quæ, niſi & hic penitus amoueretur, & in locum ſufficeretur Baldricus, qui finitimos

An. 956. amouetur epiſcopatu. principes attingebat cognatione, ſedari non poſſe viſa eſt. Leodienſibus ergo fidem integerrimam eccleſiæ, Cæſarique ſanctè pollicentibus, acquieuit Bruno; Ratheriumque amouit, indultâ ei ex epiſcopij vectigalibus modicâ penſione, vt prodidit Anſelmus. Lobij fermè biennium egerat, quando rediјt in Italiam. Vbi Otto Auguſtus, poſtquam Berengarium debellâſſet, eccleſiæ Veronenſi Ratherium reſtituit.

Veronæ reſtitutus tertiò, En igitur tertiùm Veronenſem inſidet cathedram, atnecdum extra teli iactum conſtitutus. Nam ſiue intrepidam coarguendi vitia libertatem non magis Veronenſes ferre potuerint, quàm Leodienſes, ab homine præſertim bis, terùe epiſcopatu pulſo: ſeu grauis eſſet ciuibus ille, quem armorum terrore Otto Auguſtus reduxiſſet: diutiùs non manſit in epiſcopatu, quàm Otto in vitâ. Statim atque mortem oppetijt, tertio denique Veronenſes exulatum pepulerunt.

etiam pellitur: *Panuinius l. 4 Antiquit. Verõ.* Ita narrat Panuinius: cui libentiùs aſſentior, quàm Baronio; qui anno quinquageſimo quarto ſcribit ab Hugone in Italiâ regnante rurſum exulare iuſſum. Ex cuius tamen ſententiâ, Hugo rex anno quadrageſimo quinto nihil ſibi tutum in Italiâ videns, tandem in Prouinciam, vnde venerat Arelatenſis comes, reuerſus eſt. Neque diuturniorem poſtea vitam traxit. Aut certè, vt ſcribit ex Leone Oſtienſi, in Burgundiâ monaſticen profeſſus eſt. Quomodo igitur poſt tot annos regnare Hugonem? quomodo Ratherio epiſcopatum abrogare ſcribit? Ceterùm Veronenſis eccleſiæ deflet infelicitatem, cui frui non licuerit epiſcopo ſuo, magni hoc tempore nominis viro. Eius virtutem, ſicut ex vngue leonem, ex inſigni modeſtiâ, dimiſſioneque animi, quam ex ſcriptis ait emicare, quando Numinis prouidentiæ, iuſtoque eius iudicio, & peccatis ſuis adſcribere palam non dubitat triſtem illam ſtatus ſui inconſtantiam. Et profectò aptè cum illis hæret, quem ſepulcro voluit inſcribi verſum. *Conculcate pedes hominum ſal infatuatum.* Moriente igitur Ottone primo, poſtremùm exactus epiſcopatu *Veronæ præſul, ſed ter Ratherius exul*, (vti ipſe de ſe ludere ſolitus eſt) iam annis, tædioque rerum humanarum fractus, ad amicam monaſticæ vitæ in

Lobij moritur. ſuo Lobio quietem redijt. Sed anno proximo, qui fuit huius ſæculi ſeptuageſimus quartus, octogenario maior exceſſit vitâ, ſimulque humanorum omnium viciſsitudine; cuius illuſtre totâ vitâ præbuerat experimentum. Lobij ſepultus eſt.

XXVIII. Baldricvs. Ad narrationis ſeriem reuertimur. Cedenti Ratherio ſuffectus eſt Baldricvs ex voto Leodienſium, petitioneque Raginerij comitis Hannoniæ, eius auunculi. Aberrat verò Chapeauillus, cùm eum pueritiæ ſancti Brunonis inſtitutorem fuiſſe adſtruit. Affirmat enim Rotgerus ſuperſtitem Brunoni diſcipulo ſuo fuiſſe Baldricum illum eius præceptorem, cùm ipſe vitam ſcriberet. Diſertè tamen meminit Eraclij Leodienſis epiſcopi, quem proximum habuit ſucceſſorem Baldricus hic noſter. Adde Brunonem vixiſſe ad annum vſque ſexageſimum quintum: Baldricus verò Leodienſis anno quinquageſimo nono diem obijt. Brunonis igitur ille præceptor fuit Baldricus Traiectenſis, vel (ne ſuperſit ambiguo locus) Vltraiectenſis epiſcopus.

Sed hic noſter Leodienſis ipſo ſtatim epiſcopatus initio, aduerſam tulit Rageneriј auunculi ſui fortunam; qui felici rerum ſucceſſu factus ſui impotentior, efferri

efferri cœpit. Ad priores opes ſanè non paruas accedebat inſignis gratia, quâ per omnem diœceſim Leodienſem pollere ſe ſenſerat. Animos inſuper erigebat nepotis Baldrici principatus. Quem cùm ſibi crederet obnoxium, omnia eius autoritate ſe poſſe credidit. Hoc Lobij placuit experiri. Atque vt tutiſsimum ſemper eſt in virtute præſidium: conſilijs ſuis eius vexillum præferre conſtituit. Hærebat iſthic, vt ſolet, viſco tenaciùs, quam à Faraberto diximus inuectam, morum corruptela. Eam vt corrigeret, Gemblaco Erluinum aduocauit, primum ibi abbatem, & rarâ virtute conſpicuum: pulſoque Blitardo, præpoſitum Lobij conſtituit. Ingratum hoc Lobienſibus accidit; non eo tantùm, quòd refugiant omnem manum, etiam medicam vulnera; ſed maximè quòd ſacra profanus attingeret, iſque non integerrimus: atque quòd in externi gratiam domeſticus Blitardus pelleretur. Ea magis valuerunt ad Erluini hominis aliàs ſancti odium inflammandum, quàm amandam virtutem. Non ſtetit hic Raginarius. Pridie kal: Nou: ſub veſpertinas preces nactus in S. Vrſmari Oduinum, quem odio capitali perſequebatur, nullâ ſacri loci reuerentiâ extraxit; & in ipſius templi atrio capite truncauit. Hominis ſuperbiam Deus repreſsit. In Brunonem, imò potiùs in Ottonem Auguſtum auſus eſt inſurgere. Qam enim Giſilbertus dux dotem Gerbergæ vxori ſuæ addixerat, vi ſactâ Raginerius Lōgicollius (hoc ei fuit agnomen) occupabat: nec Ottonem ſororis ſuæ cauſam ſuſcipientem: & officij monentem audiebat. Verùm ſuam mox temeritatem agnouit. Anno quinquageſimo ſeptimo potentiâ Brunonis oppreſſus, ad ipſum cùm ſupplex Valentianas veniſſet, trans Rhenum relegatus, in exilio denique vitam finijt. Quæ hominis non probi viſa fuerat autoritate fulciri virtus, in odium adducta erat: ſuoque iam deſtituta præſidio, acrem ſuſtinuit tempeſtatem. Audaciores quippe exacto Raginerio facti Lobienſes, Erluinum adeò malè multârunt, vt exanimem relinquere ſe crediderint. Conualuit tamen. Verùm non ita multo pòſt, reuerſi Lobium tres alij, quos conſilijs ſuis pertinaciùs aduerſantes monaſterio pepulerat Erluinus, eum aggreſsi, cœnobij ſeptis abrepto oculos eruerunt, & linguæ partem reſciderunt. Gemblacum ſe retulit Erluinus, vbi vitam deinceps egit ærumnis grauem, ſed rarâ virtute admirandam.

Frodoardus. Fulcuinus. Sigebertus. Walders.

Raginerius nimio plus elatus.

exilio multatur.

AN. 957.

Erluinus pellitur Lobio.

Felicior per omnem modum mors Gerardi Bronienſis in annum proximum incidit. Qui poſt Leodienſem diœceſim omnem, Hannoniamque, ac Flandriam illuſtribus integerrimæ vitæ exemplis nobilitatam, informataque ſanctiſsimis inſtitutis octodecim monaſteria; vbi diuinitus accepit ſibi repoſitam in cælis coronam iuſtitiæ, quam redderet Dominus poſt paucos dies iuſtus iudex; ſingula rurſum cœnobia ſibi propoſuit luſtranda. Quibus omnibus ritè compoſitis, & paſtoribus vnà cum ouibus ſummo paſtori commendatis, beatus vir, pauper ſpiritu, ditioribus monaſterijs, quæ gubernauerat, derelictis, ad amicam Bronienſis monaſterij paupertatem ſe recepit. Vbi animo ſanctè compoſito, cariſsimis ſodalibus benè precatus, V. nonas Octobres obdormiuit in Domino. Seruatum eodem loco ſacrum corpus, tot iam ætatibus, religioſo populorum concurſu frequentatur.

AN. 958. XXIX.

Sancta mors Gerardi Bronienſis.

Bronium ecce rurſus neſcio quo veluti pacto Walciodorum ſequitur. idem quippe hic annus (fuit ab Eilberti morte quintus) Forannanum ſuſtulit. Abeuntem ad immortalitatem pri: kal: Maias, multis prodigijs Deus exornauit. Multique hodie mirabiliter curantur à morſionibus rabidorum animalium per ſtolam, quâ eâdem ſanctus vir eamdem peſtem curâſſe fertur.

item S. Forannani.

Anni ſequentis principio ad Gerbergam ſororem ſuam, & Franciæ reginam adierat Bruno, pacem inter eius liberos compoſiturus. Rebus ex animi ſententiâ confectis, dum rediret, Tungros aduenit. Noctu illam fortè cogitationem

AN. 959.

Bruno Tungris

Frodoardus.

mente verſanti de perpetuâ rerum in humanis viciſſitudine, quam demonſtraret locus ille, ex ampliſſimâ quondam, opibuſque, ac religione celeberrimâ ciuitate, collapſus in humile oppidum, ſopor irrepſit: & ecce dormienti ſe ſiſtit S. Euergiſlus vili, laceroque habitu tectus: quem cùm tineâ propè conſumtum oſtentaret, cohortatus eſt, vt è tenebris, ignobilique eductum loco proferret in alium ſanctitati magis conuenientem. Colonienſis epiſcopus fuit hic Euergiſlus, Tungris in patrio ſolo martyrij palmam conſecutus. Sed quòd vrbs diu ſolitudo fuerat, inhonorum iacebat eius corpus. Somno excitus præſul Bruno, familiæ ſuæ viſum aperit. Omniumque vna mens fuit, S. antiſtitis, martyriſque corpus Coloniam eſſe reuehendum. Iacebat ſacrum corpus poſt quamdam aram in exeſo, ac ſemiruto pariete. Eduxit ſummâ veneratione S. præſul, incolisque iacturam ſuam deflentibus, Agrippinam aſportauit, recondiditque V. kal: Aprilis in S. Cæciliæ. Quò eòdem cùm S. Ebregiſum Tungrenſem epiſcopum ab eodem Brunone delatum noſtrates affirment; opinor equidem Brunonem ex itinere Trumoniam deflexiſſe: inueniſſeque ſacrum Ebregiſi corpus meritis fortaſſe honoribus nequaquam coli; ideoque pariter ſublatum, in eamdem ædem intuliſſe. Vnde facilè factum, quis non intelligat, vt nonnulli rerum noſtrarum ignari, ſibi, aliiſque perſuaſerint vnum, & eumdem eſſe Euergiſlum, Ebregiſumque, (fauet nimirum nominum affinitas) quem eodem itinere idem Bruno, in eamdem ædem intulerit? Verùm duos longè diuerſiſſimos ambigere nemo poterit, qui Euergiſlum quidem anno quadringenteſimo quadrageſimo mortuum eſſe ſciet; ſed Ebregiſum ſexcenteſimo trigeſimo primo: hunc Tungrenſem epiſcopum; illum verò Agrippinenſem, quamquam Tungris oriundum; Tungris alterum, alterum Trumoniæ ſepultum. Neque contrarium euincit, quòd Ebregiſi nulla hodie memoria ſuperſit in S. Cæciliæ, quandoquidem conſtet plurima alia ſanctorum ſepulcra non potuiſſe ferre pauciorum etiam ſæculorum antiquitatem. Sed eadem antea diſputauimus.

corpus S: Euergiſli, Coloniã defert: & S: Ebregiſi.

XXX. Non diu abierat Bruno; quando duodecimo kal: Maias mortuus eſt Baldricus Leodiẽſis epiſcopus. In Eraclivm, ſiue Eueraclum mirâ cõſenſione cleri, populique conuenere ſuffragia, propendente in primis Brunone, qui præcipuâ quâdam animi ſui lætitiâ conſecrauit epiſcopum. Commendabant Eraclium Saxonicæ gentis nobilitas, ſingularis virtus, raraque ſapientia. Coloniæ Agrippinæ litteris operam dedit adeò grauiter, iuxtà ac feliciter, vt inſignem rerum Diuinarum, humanarũque cognitionem adeptus, nullo theologorum, aut philoſophorum inferior haberetur. Publicè etiam, quas aſſecutus erat diſciplinas, docuit, magnâ ſuorũ auditorum approbatione. Vt minimè mireris Brunonem, in cuius oculis agebat, eius vſu, conſuetudineque captum fuiſſe. Bonnæ præpoſitum egerat: ſed epiſcopus Leodij factus, vrbi, diœceſi vniuerſæ, atque adeò nomini ſuo decus immortale comparauit. Sapientiam, diſciplinaſque omnes non aliter, quàm merces importatas, adhuc nouerat Leodium. Qui litteras amabat, erant ex alieno ſolo quærendæ. Superuacaneum illud Eraclio viſum, quando in patriâ ſinguli tantas opes adipiſci poſſent. Primus ergo ſcholas condidit: præfecitque viros in omni diſciplinarum genere rarâ eruditione commendabiles; quos & ſingulari humanitate, & liberalibus ſtipendijs inuitabat. In collegio S. Lamberti ſcholas inſtituit, in S. Petri, ac denique S. Martini, poſtquam illud exſtruxit. Secuti exemplum poſteri, quicumque collegia, ſimul iidem ſcholas condiderunt, in quibus iuuentus diſciplinis omnibus imbueretur; vt honeſti dignitatem feliciùs tueretur, ac propagaret parta ſtrenuo labore cognitio litterarum: & ſucceſſione quaſi catenatâ perpetuaret glorioſus ille virtutis, & ſapientiæ nexus, dum ſeniores iuuentutem ea docerent, quæ minori ætate didiciſſent.

Eraclivs. Renerus S: Laurentij in Eraclio. litterarũ amans; quas Leodium primus infert:

Cuius

Cuius inſtituti grauitatem cùm clariſſimè perſpiceret Eraclius, non ignarus oculo heri ſaginari equum, operam ſedulò dabat, vt ſcolaſticis frequens adeſſet exercitationibus; quamquam auocaret aliò vel diœceſeos cura, vel eius prudentiæ commendata regni negotia. Sed adminiſtrationis partem non modicam ratus, iuuentutis inſtitutionem, ſcholas ipſe ingredi, præceptorumque munus obire non dedignabatur. Neque ſi quid intellectu difficilius occurrebat, pigebat idem auditoribus ſæpius inculcare: & ſi qui difficultatibus terrerentur, animare, pollicerique longiùs progreſſis omnia faciliora. Quando reip: gratiâ, vel regis imperio peregre proficiſcebatur, tum etiam ex Italiâ, imò & Calabriâ (quò profectum eſſe cum Auguſto poſtea narrabitur) eleganti aliquo epigrammate, vel litteris adhortatorijs modò magiſtros, diſcipulos modò excitabat ad operam ſtrenuè nauandam. Quâ profectò inſigni ſollicitudine complures prouexit ad eximiam Diuinorum, humanorumque cognitionem; vt celeberrimæ mox euaſerint per vicina latè regna ſcholæ Leodienſes. Et ſint, qui exiſtiment tot cæſarum, regum, ducum, comitumque filios, quos aliquando dicunt alij ad S. Lamberti canonicos fuiſſe, (de quo poſtea) confluxiſſe Leodium, ceu florentiſſimas Athenas. Illuſtriſsimum hoc decus ſuum Eraclio debent litteræ, pariter & Leodium ipſum. Sine litteris nihil illi iucundum fuit. Numquam non diſcere voluit aliquid. Etiam in itineribus eruditos ſibi adſciuit comites, quibuſcum viarum tædia doctiſsimis diſputationibus leuaret.

& promouet.

XXXI. An. 960. Frodoardus.

Illa ergo magni iſtius præſulis ſapientia fuit, vt nihil niſi eius conſilio aggrederentur Otto Auguſtus, & Colonienſis epiſcopus Bruno. Huic rurſum anno proximo proficiſcendum fuit in Franciam, inuitato ad viæ ſocietatem Eraclio. Ita Cæſar frater imperabat, vt nepoti Lothario regi ſuppetias ferret. Diuionem aſtu à Roberto Heriberti fratre ſibi ereptam obſidebat. Adueniens Bruno Robertum coëgit ad obſides dandos, regique Lothario tradidit. Reditũ adornabat: ſummis ab Anſgiſo Trecenſi præſule precibus obtinuit B. martyris Patrocli corpus; nec enim ab eo repulſam quamcumque metuere poterat, quem ſuæ ſedi reſtituerat nuperrimè. Ita ſuam Coloniam ſacris eiuſmodi pignoribus alioqui ditiſsimam, nouis opibus ditare ſatagebat religioſiſſimus antiſtes. Apparabatur ſacra pompa, quâ pretioſiſsimum pignus Coloniam deduceret. Ecce nuntijs tumultu plenis percellitur. Immonem, quem ante annos quatuordecim Seruatiano collegio fuiſſe meminimus infeſtiorem, cùm ſuperiore anno defectionem moliri viſus fuiſſet, aperto iam Marte Caprimontem munire nuntiatur; Robertum verò alium etiam Namurcum. Opprimenda prima conſilia cenſuit Bruno. Commiſſaque Eraclio Leodienſi epiſcopo transferendi Patrocli prouinciâ, ipſe magnis itineribus in Lotharingiam contendit. Vt deuenit Leodium, omnem circumquaque annonam inuenit abactam, & Caprimontem illatam. Obſidionem tamen molitus eſt. Sed quia nec viribus quidquam promouebat ob arcis munitionem: nec ſpes erat fame poſſe cogi ad officium, quippe ad delicias etiam omnia ſuppetebãt: pactus inducias, Coloniam abijt. Ita Frodoardus: nec plura ipſe, aut alius de hoc bello. Eraclius interim noſter, quem virum omni laude dignum appellat Rothgerus, ſuſceptam aggreſſus erat prouinciam: quando primâ foſsione, miræ ſuauitatis aura per totum templum diffuſa, incredibilem ſpectantium omnium intimis animis voluptatem impertijt. Tum ſublatas è terrâ S. Patrocli reliquias omni pietate venerandas Coloniam deuexit.

Bruno S. Patrocli corpus obtinet.

Capræmontem obſidet, fruſtra.

XXXII. An. 961. Chron. Lob.

Publicæ rei curis eiuſcemodi diſtractus in varia Eraclius, cùm monaſticæ procurationi, quam Lobij à ſuis aliquot deceſſoribus ſuſceptam audiebat, intendere animum ſe non poſſe exiſtimaret, Alteranum Lobienſibus abbatem dedit. Qui & propter eximiam religionem Deuoti nomen promeritus eſt, & illapſas in

Abbates Lobienſibus redduntur.

Digitized by Google

Benedictinam diſciplinâ corruptelas Eraclio adiuuante correxit. Nouâ, & inſigni hîc abbas auctus eſt dignitate; quam illi caro ſtetiſſe aiunt. Eraclius enim Lobij ſeponens adminiſtrationê, vectigalia monaſterio rurſum abſtracta, eccleſiæ Leodienſi ſic addixit, vt omnium, quæ Lobienſes olim poſſederant, portionem vix quartam relinqueret. Quam imminutionê vt aliquo ſolaretur; obtinuit ab apoſtolicâ ſede, vt liceret deinceps abbatibus Lobienſibus hæc epiſcoporum inſignia vſurpare, ſandalia, chirothecas, anulum, ſubdiaconalem tunicam. Additque vt omnibus tam ſacri ordinis, quàm profani conuentibus primæ cathedræ honorem, ſententiæque primo loco dicendæ ius retinerent. Feſtis inſuper ſolennibus ſi quando abeſſet epiſcopus, eius vices exequerentur ipſi, tam ſacris operando, quàm doctrinam Euangelicam ad concionem explanando. Denique præter id, quòd abbates legitimis ſuffragijs deſignati, in poſſeſſionem ab epiſcopo Leodienſi ex formulâ ſint immittendi, nullum vlli mortali clientelæ obſequium deberent. Ita prodidit Lobienſe chronicon antiquitate venerandum: & affirmat inter omnia diœceſis Leodienſis cœnobia, poſt Stabulenſem eccleſiam, primos ſemper honores à regibus, & principibus tuliſſe Lobienſem.

& magnâ augentur dignitate.

An. 962. *S. Guiberti corpus Gemblacum refertur.*

Nobili depoſito ditata eſt anno ſexageſimo ſecundo Leodienſis diœceſis. Guibertus Gemblaci monaſterij conditor poſt vitam eximiâ innocentiâ ſpectabilem, Gorziæ, quò rurſum ſeceſſerat religioſæ quietis, & modeſtiæ gratiâ, feliciſſimè diem ſuum obijt X. kal: Iunias. Memorandum illud accidit. Parentem ſuum cariſſimum filij Gemblacenſes obtinuerant vt domum referrent, perpetuum poſteritati ad virtutem calcar futurum. In itinere iam erant, quando Gorzienſis plebs indignata ſpoliari ſe tanto præſidio, magno tumultu perſequitur abeuntes, vim factura. Verum Gemblacenſium Deus propugnauit cauſam. Subitò enim coorta tempeſtas horrenda nigris tenebris, intermicante fulgure, tonitruum fragore Gorzienſes ab incœpto itinere deterruit. Gemblacenſes nullo incommodo perrexerunt; & magnâ ſuorum gratulatione Gemblacum intulerunt optatam prædam; & in æde ſeruatoris noſtri, ſanctique Petri depoſuerunt.

An. 963. 964. XXXIII. *Eraclius horrendo affectus malo,*

Sub hoc tempus horrendum malum, quem medici lupum appellant, Eraclium epiſcopum inuaſit. Eâ voracitate miſerandi præſulis artus depaſcebat, vt binos gallinarum pullos quotidie ſub ortum ſolis, binos item ſub occaſum obiectos, in quos veluti famen exereret, ita conſumebat, vt nequaquam exhauſta vis mali, vinceret medicorum artem omnem, miſerumque hominem paulatim exederet. Poſt ſuperatam omnem artis medicinæ vim, ad opem Diuinam Eraclius confugit, quam ſperauit obtinendam thaumaturgi iſtius Gallici Martini

16. *proficiſcitur Turones:*

ſuffragijs, qui poſt incurſiones Normannicas Antiſſiodoro Turones reuectus; * illâ tempeſtate miris prodigijs clarebat. Eò deferri voluit, ad natalem diem S. præſulis iſthic celebrandum. Dies octo ſolidos ab ipſo natali agere conſtituerat ad ſacrum tumulum, ſancto mentis ardore preces, ieiunia, vigilias Numini propitiando ſuſcepturus. Aderat iam ſeptima nox, quando poſt orationem prolixiorem oppidò feſſus, ſomno ſuccubuit. Et ſub quietem viſus eſt ſibi videre ſanctos Martinum, & Briccium epiſcopalibus ornatos inſignibus; qui poſtquam de Eraclio curando capita contuliſſent, ad eum acceſſit Martinus, corporiſque partem malò affectam pedo contingens, ait: Sanat te, frater Eracli, & incolumitati priſtinæ reſtituit IESVS-Chriſtus. Id verò refer canonicis meis; Deique, ac meo nomine præcipe, vt laudes, gratiaſque pro hac beneficentiâ, vnà cum multitudine concinant, teque ſuo adſcribant collegio. Tu porrò ne qua tanto prodigio fides denegetur, celebriore ritu miſſam concinito. His dictis è conſpectu vterque abijt. Vorànè vidiſſet Eraclius, & audiſſet, exploraturus, parti affectæ manum admouet. Coërcuerunt, qui aderant, famuli; ne contactu prurigine[m]

S. Martini beneficio curatur.

riginem irritaret. At: Metum ponite; inquit Eraclius, S. Martini beneficio ſanitatem recuperaui. Nec mora; ſoluuntur faſciæ. Ac primùm bini pulli, quos voraci malo obiecerant, integri reperiuntur; & malum ipſum ita curatum vident, vt obductâ cute nullum ſupereſſet veſtigium, niſi tenuis lineola coloris ſanguinei. Obſtupuerunt omnes rei admirabilitate; clamoreque ſublato, alios exciuerunt ad laudes ſolemni cantu Numini rependendas. Poſt impletas S. Martini iuſſiones omnes, Leodium Eraclius integer,& lætus rediit. Vtque tanto beneficio reponeret aliquid, magni pretij veſtes ſacras, & aliam templi ſupellectilem auream, argenteamque, S. Martino Turones miſit, adiunxitque munera ſingula ſingulis canonicis. Parum id erat hominis magnificentiæ, religionique. In decliui Publici montis (extra pomœrium fuit Eraclio præſule, & longo deinde tempore) nobilem exſtruxit S. Martino Turonum epiſcopo baſilicam, & triginta canonicorum collegium. Ex animi gratitudine. templum S. Martino conſtruit.

Manſit nihilominus in Turonenſe templum religio; & quotannis inuiſere ſolemne habuit. Octauo igitur poſt ſanitatem recuperatam anno, cùm Turonibus eſſet, & noctem duceret precibus inſomnem, rurſum Martinus adfuit comitantibus Briccio & Euſtachio; mandauitque vt canonici Leodienſes Martiniani cum Turonenſibus ſocietate perpetuâ iungerentur his pactionibus: Cùm ex altero collegio venerint ad alterum viſendi gratiâ, inter ceteros canonicos in conuentu publico ſeſſum recipiuntor, quotidianumque percipiunto ſtipendium. Eorum, qui vitâ functi fuerint, inuicem nomina mittuntor, quo iuuentur ſodalium ſuffragijs. Factum eſt vtriuſque collegij approbatione. Totius rei geſtæ narrationem propriâ ſubſcriptam manu, * ceu aliquod mnemoſynon, monumentumque grati animi in ſanctiſsimum antiſtitem Martinum poſteritati ſupereſſe voluit Eraclius: vt quicumque venturis ætatibus, auguſtum illud templum, cum nobili canonicorum collegio in monte Publico Leodij viderent, S. Martino Turonum epiſcopo conſecratum ſcirent, propter ſanitatem admirabili eius beneficio reſtitutam. 17.

XXXIV. Anno quinto & ſexageſimo viuere deſijt Bruno Colonienſis archiepiſcopus, vir per omnia maximus, Ottonis primi imperatoris frater germanus. Qui difficillimis temporibus annos duodecim non eccleſiam modò Colonienſem, verùm & regnum Lotharienſe vniuerſum ſapientiſsimè, feliciſsimèque rexit. Et ipſam adeò Franciam, in quâ nepos Lotharius regnabat, autoritate, armiſque ſuis non ſemel pacauit. Adminiſtrationem porrò ſacram, æquè ac profanam ita ſcitè tractauit, integreque, ac ſanctè, vt Sanctorum in eccleſiâ honores adeptus ſit. In Franciam profectus, concordiæ gratiâ inter nepotes conciliandæ voto potitus, Rhemis obijt V. idus Octobris. Relatum eſt Coloniam corpus. Summoque omnium ordinum deſiderio, & comploratione iuſta perſoluta XIV. kal. Nouemb. Interfuit Eraclius noſter, pro ſuaui neceſſitudine, quæ inter ipſos interceſſerat. Tali profectò Pylade Oreſtes dignus: cui ſe virtutum imitatione, religione potiſſimùm, & munificentiâ conformabat. Nam præter id, quod S. Martino ſeruatori condiderat, aliud gentium doctori Paulo canonicorum collegium exſtruxit. Sed cùm ipſe ſecum dubitaret multùm, quo in loco templum conderet, Deumque multis votis expeteret conſilij ſui ducem; prodidit Ægidius quâdam nocte circumiectam terram altâ niue obrutam fuiſſe; ſolam aream nouo templo deſtinatam, eâ longitudine, latitudineque nudam manſiſſe, & intactam à niue, quâ templum condi voluiſſet Deus. Secutus tanti architecti dimenſionem Eraclius, ædem moliri cœpit. Intra fines diuinitus deſcriptos erat ædicula in memoriam S. Calliſti martyris, & pontificis olim Deo dicata. Quo tempore, vel quis eam condiderit, non prodidit antiquitas. Euerti debuit, cùm S. Paulo

An 965. Mors Brunonis. An. 966 Exſtruitur templum S. Pauli, demonſtrante Deo locum, & magnitudinem.

Digitized by Google

Paulo templum exſtrueretur. Verùm ne quid S. martyris honori detractum videretur; omnibus annis in noſtram hanc ætatem dies illi ſacer colitur ritu celeberrimo.

& S. Laurētij inchoatur.

Porrò vt erat Eraclius animo celſo, & ad Numinis gloriam propagandam erecto, tertium aggreditur S. Laurentio conſtruendum. Solum delegit turſum in monte Publico, S. Martino ad occaſum, proximè publicum patibulum; nihil veritus loci infamiam, quandoquidem Iuſtitia Diuina conſecrâſſe videbatur iuſtiſſimo, illuſtrique ſupplicio ſacrilegi illius parricidæ, qui S. Lamberto mortem dedit. Iſtam enim diximus famam fuiſſe. Sed inchoauit dumtaxat Eraclius vtrumque. Inuidit cetera mors: vt mox dicemus.

XXXV. *Molan: 1. Maij.* S. Euermarus terrâ educitur: *Notgerus in S. Landoaldo.*

Iiſdem diebus iuſſus eſt per quietem diuinitus ſacerdos quidam, nomine Ruſcelmus, vir eximiâ innocentiâ, religioneque in Deum, ad Eraclium præſulem referre, Numinis eſſe voluntatem, vt Euermarus martyr ex obſcuro ſepulcro ſublatus, in honeſtiore, multitudinique conſpicuo loco poneretur, vbi meritos ferret honores, clientibusque ſuis præſidium rependeret. Contempſit illa primùm Ruſcelmus, iterumque, licet additis minis, non aliter, quàm ſomniantis cerebri ludibria. Tertiùm denique iuſſus, acriterque mulratus plagis, venit ad epiſcopum. Qui Dei hoc decreto recreâtus, ad rem tam religioſam alacriter ſe cum ſuis accingit; accerſitaque è vicino multitudine, ſupplex ad S. martyris ſepulcrum aduoluitur, & vota fundit. Toti populo magnam concitauit pietatem odor ſuauiſſimus, qui vt primùm patuit ſepulcrum, è ſacro corpore ſpirare cœpit. Iacebant eâ poſitione S. martyris exuuiæ, quâ collocatas olim conſtat, ſuper clypei fragmentum ſcilicet, & alia item parte clypei contectæ. At mirum eſt, nullam eſſe memoriam aliorum ſeptem, quos in martyrio ſocios fuiſſe narrauimus. Sacrum corpus intulit Eraclius in ædem S. Martino ſacram. Ipſam porrò religioſam pompam, inquit Molanus, tot ſubſecuta eſſe miracula, quot deſcripta ingens volumen conficerent. Teſtantur & ſacri Ruthenſes faſti mortem illius pretioſam crebris miraculis illuſtrari.

& S. Lādoaldus cum ſocijs.

In hæc eadem tempora ſimiles honores S. Landoaldo, ſodalibusque Wintershouij poſtliminio reſtitutos conijcit Notgerus. Quàm enim luci, tam debitis honoribus ſubduxerant Normannorum incurſiones. Neque quâ par erat curâ, & veneratione locum adeò ſanctum coluerunt Tietboldus, ac deinde Aldegandus, qui primi poſt barbaricam vaſtitatē Wintershouium comitis Flandriæ beneficio tenuerunt. Nam abbatiam ille S. Bauonis occupabat eâ tempeſtate. Negligebantur ergo dominorum vecordiâ tam ſancta depoſita. Donec Lantzonem eorum abnepotem velut alto ſomno ſuſcitârunt crebra, illuſtriaque miracula. Quibus hoc datum eſt initium. Populationis cuiuſdam metu ſupellectilem domeſticam Lantzonis famuli, quaſi loci religione defendendam deportârant in templum, & ſuper ſanctorum ſepulcra depoſuerant nullâ reuerentiâ. Non tulit indignitatem Sarabertus quidam presbyter, & in terram ſarcinas deiecit. Excanduere Lantzonis familiares, & deterrito clamoribus, minisque ſacerdote, priore loco reſtituerunt impedimenta illa. His nox ſuperuenit, & iniuriam ſacris reliquijs irrogatam caſtigauit. Nam luce proximâ Lantzonis domeſtici, intactis reliquijs, in cineres, & fauillam viderunt redactam ſuam ſupellectilem. Neglectæ religionis pœnam agnouerunt vniuerſi. Aliaque eiuſdem argumenta Deus edidit non pauca; quæ pari admiratione digna, prætereo tamen, ne longior fiam. Perſtrictus prodigiorum ſplendore Lantzo, rogauit epiſcopum, per ipſum liceret ſacra lipſana priori loco reſtituere, vnde Normannorum metu ſublata fuerant. Impetrauit. Et Bono archidiaconus cum archipresbyteris duobus, alijsque pluribus Trudone, Tungris, Beliſiâ accitis aduenit. Effoſſâ terrâ,

plura

plura repererunt conditoria. Vno Landoaldus, & Amantius claudebantur. Indices erant lapides bini capitibus ſuppoſiti, inſcriptique nominibus ſingulorum. Proximum capulum implebat virginis corpus; Vinctanam appellabat argentea crux pectori impoſita, proximamque teſtabatur eſſe Adeltrudem. Quæ in populi conſpectum educta, ſed maximè miris à Deo prodigijs illuſtrata, magnam omnibus voluptatem, ſimul & venerationem pepererunt. Cœperunt ex eo populi concurſus.

Latebant nihilo minùs aliorum ſanctorum inhonora corpora. Nec erat, qui de illis cogitaret. Ipſi ſui memoriam ſuſcitarunt. Sigeburgis Lantzonis vxor aquâ intercute ſic laborare cœpit, & toto corpore intumeſcere, vt ad templum ſellâ geſtatoriâ deferenda eſſet: eſculenti genus omne, adeoque & poculenti, exceptâ ſolâ aquâ, prorſus auerſaretur. In hiſce morbi incommodis annum ſolidùm à ſuperiore tranſlatione traxerat Sigeburgis, quando nocte per quietem iuſſit S. Landrada, vt ſe cum SS. Adriano martyre, & Iuliano, in tenebris deliteſcere diutiùs ne pateretur. Coniugi viſum Sigeburgis aperuit. At cùm ille tergiuerſaretur, territus difficultatibus, quæ ſe pijs conatibus obiecerant anno ſuperiore: rediit Landrada, rurſumque Sigeburgem in ſomnis monuit, dictis obtemperaret, nec multùm angeretur, ſi ſpes non eſſet adducendum eò epiſcopum, aliosque eccleſiæ præſides: ſatis eſſe Sarabertum, aliosque è vicino presbyteros. Sigeburgi hæc ſecum manè reputanti, adeſt ecce vna è gynæceo puella, quæ idem per quietem obiectum ſibi viſum affirmaret. Diutiùs ergo non dubitauit. Sacerdotes imperat accerſi. Delata interim ad templum ipſa (omnis enim moræ impatiens, propoſitum vrgere ſtatuit) loco diuinitus deſignato terram effodi mandat. Semipedem vix effoderant, quando ſepulcra apparere cœperunt, ſingulorum inſcripta nominibus. Dum cetera peraguntur, vrgetque maturari Sigeburgis; deſubito puris, & ſaniei vim ingentem, è pedibus in terram ſibi defluxiſſe ſenſit. Eâ ſextarij menſuram impleri potuiſſe Notgerus autor eſt. Reddito igitur ſanctis debito cultu, receptaque corporis incolumitate, vix ſui compos præ gaudio, piiſſima matrona, ſuis ipſa pedibus domum repetiit. Quod parauerat, hoſpitibus æquè ac familiaribus epulum præbuit; accubuitque inter alios, nullo iam cibi, potuſúe faſtidio. Iſta ſcripſiſſe ſe Notgerus affirmat, cùm integris adhuc viribus eſſet Sigeburgis; & ita ſe rem habuiſſe iurata aſſeueraret. XXXVI. item S. Ladradæ

Creuit his prodigijs Lantzonis in ſanctos religio. Et cùm prædium iſtud breui ſciret eſſe ſibi deſerendum, quandoquidem temporario abbatis Bauonenſis beneficio poſſideret, inceſſit tamen eum cupido decerpendæ portionis alicuius è ſacro illo theſauro. Decerpſit quod libitum eſt, factâ ab epiſcopo poteſtate. Et fortè Paſchatis feſto iubebat in prædium aliud ſuum efferri; ecce baiuli, veluti radicibus in terram altè defixis ſubitò hæſerunt immobiles; ſtatim atque ad templi fores deuenerunt. Improbantis id eſſe Numinis aſſerebant vniuerſi. A propoſito tamen Lantzonem nihil deflexit. Pijs in egenos largitionibus, ardentibusque votis reliquo die, totaque nocte Deum conciliare contendit. Cùmque manè id fruſtra fuiſſet, tenuit nihilominùs in propoſito conſtantiam, & totos octo dies, cùm Deus ſemper repugnare videretur, precibus contrà ſemper, & eleemoſynis pugnauit. Octauoque tandem die expugnauit pio hoc ſtratagemate. Agros ſuos, cùm antè decimas deberent alteri cuidam templo, conſtituit nonâ fructuum parte obnoxios eſſe huic ſanctorum baſilicæ. Ædi verò, in quam ſacra lipſana parabat inferre, præter opulenta quædam munera, inſignem hereditatis paternæ portionem largitus eſt. Hic denique manus dare viſus eſt Deus, ſanctâ illa victus munificentiâ. Sacras reliquias Lantzo quò voluit aſportauit. XXXVII cuius capulo potior pars eximitur, non ſine miraculo.

Verùm

Verùm quid aſportauit? aut quam è tam nobili theſauro portionem? Nihil ab antiquitate proditum habeo. Habeo coniecturam, non leuem vt arbitror. S. Virginis Landradæ reliquias è toto numero ſelectas exiſtimo. Et fortaſsis ea de cauſa Deus non niſi religioſâ illâ munificentiâ delinitus, illas inde tolli paſſus eſt, quò tam illuſtri prodigio deferri quondam voluerat: vt ſuo loco narrauimus. Angelorum enim factum, decretumque ipſius Numinis pro voluntate ſuâ cur homulus inuertat?? Quæ coniecturam meam ſuſtineant rationes, dicam decimo ſexto pòſt anno. Ceterùm plurimis Wintershouij miraculis celebrati ſunt ſancti: quibus fidem derogari non ſinit ſcribentis autoritas omni veneratione digna. Vt validum profectò hinc poſteritati ſit hodie telum aduerſus nouellos euangeliſtas, qui ſanctorum reliquias nullo honore dignas, nullâ fronte declamitant.

Ternas Eraclius curias deſcripſit, parœciſque condidit templa S. Magdalenæ vrbe mediâ, in ſuburbijs S. Seuerini, & S. Margaretæ. Quòd argumento mihi eſt eas regiones, per quas commoda in Haſbaniam via eſt, magnâ multitudinis frequentiâ iam tum excoli cœptas eſſe.

An. 967. Inter hæc profectus in Italiam Otto Auguſtus, ſubſecutum Ottonem filium
Ottone coronari Romæ, ſalutarique voluit imperatorem anno ſexageſimo ſeptimo. Ibi-
Imp: in dem dum hæret, reuocata memoria Walciodori, quod eiuſdem auſpicijs ab
Italiam. Eilberto comite conditum narrauimus. Sed cùm ægrè, tardioribuſque incre-
An. 968. mentis aſſurgeret rei familiaris ſtatus, iiſdemque in viciniâ difficultatibus Haſte-
Mir: Notit: ria laboraret: Theodoricus Metenſis epiſcopus, ad quem hæc pertinebat, vtri-
eccl: Belg: que vnâ ratione proſpici poſſe iudicauit. Walciodorum ſibi donari poſtulauit,
c. 65. vt quâ fide, prouidentiaque Haſteriam adhuc rexerat, eâdem ſimul Walciodo-
Walcio- rum adminiſtraret. Adelheidam Auguſtam, Auguſtique filium Ottonem inter-
dorum poſuerat deprecatores Theodoricus, & cum Ottoni ſanguine iunctus eſſet, non
eccleſiæ difficulter * obtinuit. Voluitque Auguſtus vtrumque monaſterium vnius abba-
Met: da- tis arbitrio gubernari. Quamobrem cùm Haſteriam adhuc incoluiſſent ſacræ
tur; 18. Deo virgines; ijs in Mediomatricum vrbem migrare iuſſis, alterum è S. Bene-
& Haſte- dicti normâ virorum cœtum coëgit. Ex eo ſub vnius præſulis imperio perſe-
riæ iungi- uerat vtraque familia: locumque priorem retinet Walciodorum: quamquam
tur. aliquando reluctari Haſteria voluerit, primas ſibi poſtulans, tum antiquitatis prærogatiuâ, tum ſacrarum reliquiarum religione. Sanctum quippe Serenum epiſcopum apud ſe terræ conditum aiebant, (cuius & ſuprà meminimus) & ſanctam, nobilemque virginem Ramiſuendem. Neutrius apud illos hodie eſt memoria in officio. Medio tamen templo peruetuſta videntur ſepulcra: quæ tranſmiſſâ à maioribus opinione, S. Sereni & S. Ramiſuendis eſſe dicûtur. Nulla certè inſcriptio reliqua eſt. Decretum nihilominus fuit, vt omnes vtriuſque familiæ monachi ritu ſolemni vota Walciodori nuncuparent; alterutrumque locum incolerent præſulis ſui arbitratu.

XXXVIII. Geminatam Ottoni ſeniori gloriam nouo filij imperio inuidit Nicephorus
An. 969. Orientis imperator: animique ægritudinem Græcâ fide diſſimulans, eum Ottone filio nuptias Theophaniæ priuignæ ſuæ propoſuit. Ottonis enim legatos de il-
Huc vſque lis acturos, cùm ad ſe venirent, barbarè trucidauit anno ſexageſimo nono.
ſuppl. Re- Quâ perſtrictus Otto perfidiâ, Calabriam mox, Apuliamque eripuit Orientis
ginon: imperio. Fuit in hac expeditione Auguſto comes Eraclius noſter. Parentemnè,
ſecutus an filium comitatus fuerit, vel etiam poſtea ſecutus, nemo prodidit. Hoc con-
Eraclius: ſtat: in Calabriam cum exercitu veniſſe Eraclium, operamque nauâſſe certè
explicatâ memoriâ dignam. Cùm enim interiectum lunæ corpus ſolaris globi conſpe-
ecclypſi, ctum ſub ipſum meridiem terris eripuiſſet, tam horrendâ caligine ſubitò mor-

tales

tales obuoluti ſunt, qui antè puro fruebantur cælo, vt florentiſſimus ille Auguſti exercitus, qui multas vrbes inuictis viribus exciderat, multos rebellantes populos ferro perdomuerat, hanc adulterinam rutilantibus ſtellis noctem medio die ſic extimuit, vt incredibili pauore diuerſas tutandæ vitæ exquireret latebras. Vaſis enim vinarijs alij, alij ciſtis, alij ſub carris deformiter latebant: ſalutem deſperabant omnes, ipſumque iudicij diē iam putabant imminere. Riſit vanam conſternationem ſapiens antiſtes, cui puero notum fecerat Ariſtoteles, cæleſtium orbium id fieri certâ conuerſione. Latebras ergo circumire Eraclius, fugitantes in aciem reducere, ordines reſtituere, trepidantes cōfirmare; vanum eſſe, puerilemque terrorem. Starent tantiſper; moxque lunâ recedente reſtituendum ſolis conſpectum, integrâ luce. Quæ dum vix credentibus affirmat, fidem fecit indubitatam euentus. Paulatim cum ſole mortalibus lux, animusque redijt.

exercitus conſternationē ſedat.

Breuis ab iſtâ ſolis eclipſi mora fuit Eraclij in Italiâ: mox enim Leodium repetijt. Vbi quod inchoauerat S. Laurentio templum, ſedulò cœpit vrgere. Poſitis fundamentis, iam parietes ſurgebant; monaſterio quaſi naſcenti aliquot adſcribit prædia: S. Xiſto aram dicat. Vlteriùs progredi datum non eſt. Et hæſit in iſtis fortaſſe cunabulis monaſterium, nullo pullulans monachorum fetu, quòd hiſcè diebus ad Eraclium Leo quidam epiſcopus ex nobiliſſimis Græcorum profugus venit, ideò pulſus ſede ſuâ, quòd incuſaretur Ottoni ſecundo, dum idem imperator Græcis bellum inferret, prodidiſſe Calabriam. Excepit Eraclius inſigni humanitate, & in aſſurgente S. Laurentij cœnobio habitationem addixit, attribuitque ſumtus omnes ex eius vectigalibus. Vitam ibidem egit omni virtute ſpectabilem. Quâ tandem feliciter functus, in eâdem æde ſepultus eſt, ex aduerſo aræ S. Gereonis. Cui profectò, quoad vixit, ſi annonam ſufficere debuerunt ea prædia S. Laurentio attributa, mirum nemini ſit, tot annorum lapſu non adoleuiſſe monaſterium: maximè cùm eodem hoc anno vitâ deceſſerit eius parens.

redit Leodiū. An. 970.

inchoat monaſterium S: Laurētij.

XXXIX. Verùm antè placidæ ſenectutis quietem importuna interpellauit quorundam ex imâ plebe petulantia. Quibus neſcio rationibus concitati, præſulis aliquando domum irruperunt, odioque ſuo frena laxantes, cellas vinarias, & ipſos cados perfregere, effuderéque vinum tantâ copiâ, vt riui tumentes in Moſam defluerent. De vltione ſibi non exiſtimauit cogitandum manſuetiſſimus præſul. Maluit hanc noxiam illi conſecratum ire, qui indigniſſima quæque noſtri causâ tolerauit. Ceterùm vbi inualeſcente corporis ægritudine, vltimam ſibi horam propè abeſſe ſenſit, in S. Pauli monumentum ſibi iuſſit aperiri. Mirùm ſanè; quando imperfectam, & tecto nudam fuiſſe conſtet ædem. Niſi fortaſſe vel hoc ipſo heredibus, aut ſucceſſori relictam voluerit curam addendæ manus extremæ. Sed aliud in cælis erat decretum. Eius nuntius fuit ipſe doctor gentium, qui nolle ſe affirmauit, vt mortalium aliquis quamquam ſanctiſſimus in iſthac æde terræ conderetur. Iuberet ergo tumulum claudi: curæ ſibi futurum, vt cælum ipſi pateret. Amicos confeſtim accerſit Eraclius, denuntiatoque apoſtoli imperio, ſe ſepeliri mandat in S. Martini. Tenuit in hunc diem apoſtoli præceptio. Nullus æde totâ tumulus eſt. Humo conduntur canonici vel in adiacentibus ſacris porticibus, vel in ſacrarijs ad vtrumque templi latus poſitis. Eodem die, qui fuit VI. kal: Nouembr. mortalem hanc vitam cum immortali commutauit Eraclius anno Ottonis primi, quarto & triceſimo; igitur poſt Chriſtum natum, vt rectè notauit Bucherius noſter; anno ſuprà nongenteſimum ſeptuageſimo. Elatus eſt ad S. Martini, conditusque mediâ cellâ, quem chorum appellamus. Tranſtulit poſtea epiſcopo Hugone ſecundo Robertus Decanus, & in marmoreo monumento propter aram principem collocauit.

Diſſimulatâ plebis inſolētiâ;

prohibetur ſepeliri in S: Paulo.

mortuus

ſepelitur in S: Martini.

NOTATIONES.

1\. Anno 894. I. Arceiasqve restitvit. Hoc Caroli regis reſcriptum habemus tomo 1. Chapeauilli fol: 161. Et quem in eo pagum Portunenſem legis, in quo ſitæ Arceiæ, Porcienſem ſcribit Frodoardus: eſtque ad Moſam ſuprà Maſerias: vbi noſtrâ ætate Carolopolim condidit Carolus Gonzaga dux Mantuanus. Ad quem ab eccleſiâ Leodienſi quomodo deuenerit Arceiarum dominatio, nuſquam inuenio.

2\. Anno 898. II. Tecta nvncvpant. Seruat S. Lamberti tabularium teſtes regiæ huius munificentiæ tabulas. Quarum exemplum inuenies tomo 1. Chapeauilli, fol: 162. Marchionatus Francimontani iſtam non eſſe donationem arbitror, tum quia Tectorum tantummodo meminit, ſiluamque adiacentem non eſſe donatam mox patebit, cuius tamen ampliſſimi fines fuerunt: tum quòd tempus aliud, aliumque donationis illius autorem noſtrates paſſim memorent. Tecta porrò collocat in pago Leuga: quem mox diploma Ludouici regis appellabit pagum & comitatum Luvvenſem. Quod idem mihi eſt, ac ſi quis diceret agrum, vel regionem Leodienſem; vt ſuprà diſputauimus.

3\. Anno 900. III. In comitatv Lvmmensi. Ita ſcribitur in diplomate Ludouici regis anno 908. Alij Lomacenſem ſcribunt. In eo porrò comitatu Foſſas reponit iſtud diploma. At ſcriptor vitæ S. Gerardi c. 16. addit Bronium, & c. 11. Couinium. Ex quibus relinquitur eum fuiſſe comitatum Lomacenſem, quem hodie interamnem prouinciam, hoc eſt inter Moſam & Sabim dicimus. Quare cùm idem affirmet Namurcum caſtrum in extremo iſtius prouinciæ angulo ad confluentes illorum amnium ſitum à Berengario, (quem comitem Lomacenſem appellat Ludouicus rex) eiuſque poſteris diu poſſeſſum fuiſſe: ego iſta comitatus Namurcenſis exiſtimo fuiſſe exordia: qui deinde, vt ferè fit, auro, affinitatibus, beneficijſque creſcens, trans vtrumque fluuium fines latè protulerit: & contrà deperdiderit inter vtrumque fluuium magnam ſui partem; quæ nimirum vel imperatorum beneficio, vel piorum mortalium liberalitate, vel etiam pretio Leodienſi eccleſiæ acceſſit.

4\. Anno 903. IV. Posteritati reliqvit. Hoc eius eſt elogiũ à Trithemio de viris illuſtribus, & ſcriptoribus eccleſiaſticis. *Diuinorum, humanorumque magnificè peritus, ingenioſus, facundus, deuotus; plura non ſpernenda ſcripſit. De quibus ego tantùm reperi vitam S. Lamberti l. 1. ad epiſcopum Metenſem l. 1. Sermones etiam multos & elegantes, & plures ad diuerſos epiſtolas. Cantum de Trinitate ex Alcuino, quo in octauis Pentecoſtes vtimur. De inuentione S. Stephani, de S. Cruce, cantum nocturnum de S. Lamberto, alijſque multis.*

5\. Anno 908. VI. Agebat Aqvis. Ipſum Ludouici regis diploma è tabulario S. Lamberti depromptum edidit Chapeauillus tomo 1. In quo qui memorantur comites Repehardus & Reginharius in hoc negotio de eccleſiâ Leodienſi bene meriti, neſcimus qui fuerint: ſcit Deus, qui vel calicem aquæ frigidæ ſui gratiâ propinatum, ſine mercede non relinquendum promiſit. Sigohardum Hainuenſem comitem non agnoſcunt hodie Hannonij. At multo minùs Francimontani, vel Leodienſes. Nulla nimirum ſeruata eſt memoria comitum illorum, qui prouinciarum præfecturam regum arbitrio ſumebant, ponebant. Quamquam poſtea regibus nimiùm indulgentibus præfecturas illas, ſiue comitatus ad poſteros tranſmiſerunt, non aliter atque hereditatem.

Anno

Anno 909. VII. Alia multa. Mirum fidem vllam inueniſſe, quæ de 6
S. Mengoldo circumferunt. Filium aiunt fuiſſe neſcio cuius Hugonis Anglorum regis. Eiuſque ſororem nuptui datam S. Oſualdo Northumbriæ regi & martyri: quem obijſſe ait Baronius anno 642. Quomodo igitur illa coniunx Oſualdi, potuit eſſe neptis imperatoris; quandoquidem iam diu ante annum à Chriſto nato quingenteſimum nullus eſſet Occidentis imperator, neque fuit deinde ante octingenteſimum? Nihil ergo Mengoldo potuit eſſe commune cum Oſualdo. Vixit ſanè Mengoldus cum Arnulfo imperatore, qui vita functus eſt anno 900. At eius ſi fuit nepos, ſimulque regis Angliæ filius, quis credat datam ei ab auunculo imperatore vxorem comitis Hoienſis viduam, eamque multis bellis implicitam? Quæ denique pars illa aduerſaria, quæ bellum auſit cum tanto principe ſuſtentare? Commenta ego exiſtimo. De martyrio iam mentem aperui. Nec aduerſari licet, ſine graui notâ antiquitatis eccleſiaſticæ.

Anno 914. XII. Dvxne Lotharingiæ. Regnum fuit Lotharingia, 7
non paruum, quemadmodum ſæpe iam meminimus. Nomen dedit Lotharius I. eamque tenuit ab anno 840. ad 55. Succeſſit filius Lotharius, regnauitque vſque ad annum 69. Tum occupauere vel integrã, vel diſciſſam in partes finitimi reges ad annum vſque 95. quo Arnulfus Germaniæ rex, eam dedit Zuentiboldo filio ſuo. Quo moriente anno 900. ceſſit rurſum in poteſtatem aliorum regum. Cùm occupâſſet Carolus Simplex, is denique duces creare cœpit: inſtitutumque ſucceſſores ſecuti ſunt. Regnum tamen etiam appellatione manſit, in vicinorum regum poteſtate. Nam qui regebant duces, præſides dumtaxat, ac præfecti fuerunt; quos gubernatores hodie, aut vicereges appellaremus. Eorum ſeriem, cùm ijs ſubeſſent Leodienſes, hic attexe viſum eſt operæ pretium.

Raginerivs fuit primus dux, anno 914. ſi Waſſeburgio, ſi alijs credimus.

Giſilbertvs Raginerij filius à Carolo Simplice anno 917. dux creatus, poſtquam multis motibus remp: vexâſſet, anno 939. in Rheno miſerè interijt.

Henricvs frater Ottonis Magni, ab illo ſubſtitutus anno 940, mox pulſus eſt à Lotharienſibus.

Otto in Henrici locum ſuffectus, poſt biennium obijt anno 943.

Conrardvs ſucceſſit. Qui regis gener poſtea factus, graues nihilominus in imperio turbas excitauit: ac tandem ab Hungaris cæſus eſt anno 955. cùm ante duos annos eum ducatu ſpoliâſſet imperator.

Brvno Ottonis Magni item frater, & archiepiſcopus Colon: Conrardum ſecutus, archidux paſſim appellatus eſt anno 953.

Godefridvs creatus à Brunone dux, ante ipſum mortuus eſt anno 964. Decedenti Brunoni anno 965. cùm aliquamdiu nemo ſubſtitueretur; anno tandem 977. Ottonis II. beneficio

Carolvs Lotharij Franciæ regis frater dux creatus eſt.

Otto Caroli filius anno 991. patri ſuccedit: Ottoni

Godefridvs filius Godefridi Arduennatis anno 1005. De quo, & ſucceſſoribus opportuniùs alio loco.

Ad Ipsvm Aqvas. Reſcriptum id ipſum, quod S. Gerardo rex in manus 8
dedit, mihi è tabulario Bronienſi oſtendit reuerendiſſimus epiſcopus Namurcenſis Enguelbertus Deſbois. Hoc lector accipe. *Notum ſit omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus, & noſtris, præſentibus, atque futuris, quia adeuntes noſtram ſerenitatem comites venerabiles Hagano, & Ermenfridus adduxerunt ſecum virum venerabilem ſeruum Dei Gerardum, qui Broniensis monaſterium in pago Lomacenſi ſuper riuum Bornou ſitum; vbi Pipinus filius Anſiniſi iuſſit oratoriolum exſtrui ſuis fidelibus, & beatiſſimum Lambertum eccleſiæ Tungrenſis epiſcopum piâ peroratione fecit dedicare in honore perpetuæ*

Digitized by Google

virginis Mariæ, ſanctique Ioannis Baptiſtæ, atque clauigeris Chriſti, & apoſtolorum principis Petri, reſtruxit, & amplificauit in melius. Completo itaque iam dicti loci ædificio, adijt vir Dei Pariſiacenſem territorium ad monaſterium ſanctorum martyrum Dionyſij, ſociorumque eius. Impetrauit quod diu deſiderauit theſaurum, egregij ſcilicet martyris Eugenij Toletanæ ſedis epiſcopi corpus nobiliſsimum cum aliorum multorum pignorum ſanctorum, & cum magnâ exultatione aſportauit ad iam dictum locum. Humiliter ſunt deprecati iam dicti fideles noſtri, quo pro amore Dei, & reuerentia ipſius ſancti loci, præfatum monaſterium, noſtrâ quoque confirmaremus autoritate. Quorum petitiones libenter adquieuimus, & ita in omnibus conceſsimus, atque per hoc præceptum noſtrum confirmauimus. Præcipientes ergo iubemus, vt nullus epiſcopus, neque iudex publicus, nec quiſlibet ex iudiciaria poteſtate in eccleſias, aut locum, vel agros, ſeu reliquas poſſeſsiones memorati monaſterij, quas moderno tempore infra ditionem regni noſtri iuſtè, ac rationabiliter poſsidet, vel ea, quæ deinceps in iure ipſius loci voluerit à catholicis viris Diuina pietas augeri, aut cauſas audiendas, vel freda, aut tributa exigenda, vel manſiones, aut ſiluas, vel paradas faciendas, aut fideiuſſores tollendos, aut homines eiuſdem monaſterij tam ingenuos, quàm ſeruos, ſuper terram ipſius commanentes, iniuſtè diſtringendos, nec vllas redibitiones, aut inlicitas occaſiones requirendas, noſtris, & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ ſuprà memorata ſunt penitus exigere præſumat. Item ob amorem Dei, & reuerentiam ſuprà dictorum ſanctorum, propter ſtabilitatem iam dicti locelli ſtatuimus, atque iubemus, vt nullus Chriſtianus laicus, neque clericus præſumat in circuitu iam dictum monaſterium in villâ Bronio, neque in alijs, qui propè ſunt monaſterij, vnde homines ibi commanentes decimam propter remedium animarum ſuarum, in iam dictum locum Deo exſoluere debent, herbegare, nec in manſiones; neque in annonis, vel pratis audeat cabablos ſuos repaſcere; nec vllum hominem, neque feminam, aut pecora, vel cabablos ibi per poteſtatem, ſine licentia ibi Deo ſeruientium apprehendere præſumat; ſed liceat memorato ſeruo Dei Gerardo, atque abbati, cui commendauerit regere ſuprà dicti loci, ſuiſque ſucceſſoribus res prædicti monaſterij, ſub immunicatis noſtræ defenſione quieto ordine poſsidere. Obnixè denique omnes ſucceſſores noſtros iſtius regni futuros obſecro, vt quod ſalubri, & neceſſariâ deuotione, ob Dei amorem, & ſuprà dictorum ſanctorum, ad animarum ſalutem egimus, inuiolabiliter perpetim obſeruare procurent. Datum ſexto kalendas Septembris indictione ſecunda, anno vigeſimo nono regnante Carolo rege glorioſo, redintegrante vigeſimo quarto, largiore verò hereditate indeptâ decimo. Actum Aquiſgrani palatij, anno ab incarnatione Domini nongenteſimo decimo quarto. Nota indictionem, & annum incarnationis optimè conuenire; non item annum regni & redintegrationis. Rectè hærebunt omnia, ſi regni annus notetur vigeſimus ſecundus, redintegrantis verò decimus ſeptimus. Redintegrans autem dicitur 17. quia annus labebatur 17. à morte Odonis: qui cùm vi Franciæ regnum occupâſſet, tum demum quaſi regnare incœpit Carolus, æmulo ſublato.

9. ANNO 915. SILVAM TECTENSEM. Eius amplitudinem deſcripſit optimè rex in ſuo diplomate; quod habes è tabulario S. Lamberti apud Chapeauillum tomo 1. fol. 169. Hìc eam dare placet ſtudioſiori antiquitatis lectori. Siluam *conſtat in pago Luuienſi, atque in comitatu Sichardi ſitam, atque iſtis finibus circumquaque concluſam. Terminatur à Wenſingi fago vſque ad fl: Ambleuam, inde ad monaſterium Stabulaus; ſicque vadit ad ..... & inde ad Salceias vſque ad Nordrees fontem, & ad Hauernij vſque ad Veſere; & idem ad riuum de Solmania vſque ad Solergeu, & Hukelebac, vſque ad Veſerem, & Geiſtampiam, vſque ad hoſpitale, & ſic reuertitur ad Wlfingè fagum.*

10. ANNO 928. XVIII. DATO RESCRIPTO. Diplomata ad S. Seruatij abbatiam Traiectenſem facientia lector inueniet in annalibus Treuirenſibus P. Brouueri ſocietatis IESV: quos non niſi ſerò videre mihi licuit. Ea porrò habentur l. 9.

tur l. 9. 10. & 11. ab anno 890. ad annum 993. Illam abbatiam ſic appellat Arnulfus rex: *Abbatiam S: Seruatij confeſſoris, quæ vocatur Traiecta, in comitatu Moſelant nuncupato conſiſtentem.* Iiſdem propè verbis Zuentiboldus rex. At Carolus Simplex: *Abbatiam, quæ eſt conſtructa ſuper flumen Moſam, in loco Traiectis nuncupato, vbi requieſcit corpus ſanctiſſimi confeſſoris Chriſti Seruatij in comitatu Haſbanienſi.*

ANNO 932. SERVATVR. Exhibitum mihi fuit ipſum autographum è tabulario Bronienſi eâdem fide, quâ illud anni nongenteſimi decimi quarti. Et hic ſubijcio. *Nouerit itaque omnium fidelium noſtrorum præſentium ſcilicet, & futurorum ſolertia, quemdam venerabilem abbatem Gerardum noſtræ regalitatis adiſſe præſentiam, petiſſeq; vt cœnobiolum, quod ipſe ex hereditatis ſuæ proprio in pago Lomacenſi in loco, qui dicitur Bronium, conuerſus nuper conſtruxerat in honorem S. Petri principis apoſtolorum, necnon & S. Eugenij Toletani archiepiſcopi, & martyris, poteſtate regia contuendum ſuſciperimus; allodiumque, & poſſeſſiones, vel prædia, quæ iam dictus abbas, ſeu vir nobiliſſimus multa poſſederat, & ea beato Petro ad ſolatium inibi Deo ſeruientium contulerat, in noſtrâ protectione, noſtrorumq; ſucceſſorum deinceps conſiſterent. Nos verò iuſtis, & religioſis petitionibus aſſenſum præbentes, & à vero remuneratore, pro hoc, & alijs pietatis commercijs mercedem ſperantes; idem monaſterium, cum omnibus, quæ ad ipſum pertinent, in noſtra tutela perpetuò conſeruandum ſuſcepimus; & ſtatuimus, vt quandiu locus ille Deo protegente inhabitabitur, abbas eiuſdem cœnobij omnia iura, iudiciariaſq; poteſtates in villâ Bronij, & in S. Laurentio, in Maiſons, in parte ſuâ, quam habet in villâ Leubinas, in Montinio, & in Merendrech, in parte ſuâ, quam habet in villâ de Ermenton, in Fen deſerta, in Romerius, & in Manuiſiâ, liberè & poteſtatiuè exerceat, & in his locis: & in omnibus quæ poſſidet, concedimus, & confirmamus, & bannum, & iuſtitiam, impetum, & burinam, ictum, & ſanguinem, reperturam, pirgum regium, fora, telonia, vicecomitatum, vvargaria, rectum & non rectum, vectigalia, & quidquid pertinet ad iudicatum, integritatem reipublicæ, & incolumitatem, & campeſtria & ſilueſtria iura, & mortimanus ſuu, & abmatrimonia, tam liberè in ſempiternum poſſideat, ſicut fundator ipſius loci nobili proſapiâ exortus ante conuerſionem ſuam poſſederat. Nec ſit, qui præſumat inijcere manus in ſeruos, & ancillas eccleſiæ, vel in homines cohabitantes in omni ipſius poſſeſſione; ſed ſoli eccleſiæ liceat tractare pacificè de omnibus prædictis negotijs abſque calumnia alicuius ſæuæ tyrannidis. Præterea quia locus ille conſiſtit in viciniâ caſtri Namucenſis precamur comitem Namuci, ſicut fidelem, & amicum noſtrum, & vt particeps nobiſcum exiſtat ipſius eccleſiæ orationum, & grates à Deo, & laudem à nobis habeat; ſi tempus, aut res expoſtulauerit, rectâ manu, & vero auxilio ſubminiſtret eccleſiæ opem ſui adiutorij. Si verò diabolicâ ſuaſione incitatus exceſſerit in aliquibus, eccleſiam opprimens iniuſtè, cùm ſit libera, & res ipſius authenticæ, ſi ad noſtram præſentiam fratres detulerint querimoniam, conſulam eis, ac liberabo eos ab oppreſſione. Hæc autem ſunt ingenuorum teſtium nomina, vt omnis legalis firmitas impleatur. Richarius Leodienſis epiſcopus, Richilinus Strazburgenſis epiſcopus, Rotgerus Treuerenſis epiſcopus, Benedictus Metenſis epiſcopus: comes Wicbertus, comes Berengarius, comes Herimannus. Datum nonis Aprilis anno Dominicæ Incarnationis nongenteſimo trigeſimo ſecundo indictione quintâ, regnante Henrico rege glorioſo anno decimo quinto. Actum Aquiſgrani palatij fæliciter. Amen.*

11.

ANNO 946. XXII. PROBANTE CÆSARE. Hoc Ottonis reſcriptũ edidit 12.
Miræus in notitia eccleſiarum Belgij c. 55. *Actum 13. kal. Oct. anno Incarnationis Domini 946. Indictione primâ anno Ottonis vndecimo. Actum iuxta ciuitatem Rhemis dictam.* Sed pro Indictione 1. ſubſtituendum IV.

ANNO 949. XXIII. DEPRECANTE ENIM CONRARDO. Iſtam Ottonis 13.
liberalitatem ab obliuione vindicatam debemus tabulario S. Lamberti; & Cha-

peavillo tomo 1. Datum fuit *anno Incarnationis Domini* 944. 4. *nonas Iulij, regni autem Domini Ottonis* 16. *indictione* 7. Sed in eam annorum notationem mendum irrepſiſſe neceſſe eſt. Emendauit Bucherius noſter, vt pro anno Chriſti 944. ſtatuat 949. & pro 16. regni Ottonis ponat 14. quæ & inter ſe conueniunt quàm optimè, & cum indictione quadrant, epiſcopatuque Faraberti. At Conrardus, Lotharingiæ dux fuit; cui ante biennium tertiam filiam nuptui dederat Otto imperator. Pagum Huſce ego eum opinor eſſe tractum, quem hodie Hornanum comitatum appellamus.

14. ANNO 953. XXV. INGENII SVI MONVMENTIS. *Non pauca ſcripſit opuſcula multo ſale condita, quibus auditorum conſcientias mordaciſſimo ſolet aculeo ſtimulare*: vt affirmat Anſelmus. Ea recenſentis Sigeberti verba ſunt. *Scripſit vitam S. Vrſmari Lobienſis: & pulſus epiſcopatu Veronenſi ſcripſit librum, in quo facetâ ſatis vrbanitate deplorat ærumnas ſuas, multa ſuæ cauſæ interſerens, quæ poſſunt legentibus placere, & prodeſſe. Poſtea pulſus eccleſiâ Leodienſi ſcripſit librum, quem aſtitulauit Phreneſim. Et quem prætitulauit: Inefficax, vt ſibi viſum eſt, garritus. Librum de Corpore & Sanguine Domini: & de prædeſtinatione Dei. Et contra hæreſim Anthropomorphitarum, quæ tunc grauiter vexabat Italiam. Scripſit Agonoſticon ideſt præloquiorum libros ſex; confeſſionum librum* 1. Ternas eiuſdem nuper edidit epiſtolas Chapeavillus ex peruetuſto codice Lobienſi.

15. ANNO 954. XXVI. NOBILE HIC FACINVS. Ait Gazeus in hiſtoriâ ſuâ eccleſiaſticâ, Guibertum collectâ manu fortiſſimorum militum Hungaros perſecutum, ad fidem Chriſtianam adduxiſſe multos, quos ex hoſtibus cepiſſet. Sed quo autore hæc ſcribit? Ego Sigeberto plus fidei debeo, ex quo narrationem meam inſtitui.

16. ANNO 963. XXXIII. TVRONES REVECTVS. B. Odo Cluniacenſis abbas ait reuectum Turones S. Martinum anno 887. hoc eſt 31. poſtquam auectum fuerat metu Normannorum. Sed dubitationem mouet. 1. quod vix credibile ſit eâ tempeſtate de reuehendo tanto pignore Turones cogitatũ, quando latiſsimè, crudeliſsimeque graſſabantur Normanni. 2. Reuexiſſe dicitur Ingelgerius comes Gaſtinenſis, Lochiæ & Ambazij dominus, nepos Hugonis ducis Burgundiæ. At ducatum iſtum dedit Lotharius rex Francorum (qui regnum iniit anno 954.) Hugoni Magno, qui obijt anno 956. Nec alium inuenio ducem Burgundiæ Hugonem ante annum 936. 3. De reuectione iſtâ ſilet omnino Baronius, qui tamen cum Turonibus auectum narráſſet, promiſerat & reuectionem dare. Suſpicio eſt his territum difficultatibus tacuiſſe. Quibus profectò non ægrè inducar, vt credam Eraclio noſtro; qui cùm epiſcopatum inierit anno 959. affirmat tamen ſe ſpem ſuam in S. Martino poſuiſſe, permotum miraculis, quæ Turonibus perpetrabantur, 2. anno poſtquàm eò S. Martinum reuexiſſet Ingelgerius Hugonis Burgundiæ ducis conſanguineus. Nec leuiter id aſſeruiſſe dici poteſt, quendoquidem illas ipſas tabulas teſtes eſſe voluerit beneficij à S. Martino accepti. Quarum integram eſſe fidem neceſſe erat. Nec errore librarij potuit irrepſiſſe mendum. Nam conſtanter affirmat ſocietatem initam inter Turonenſes & Leodienſes Martinianos decimo anno reuerſionis B. Martini. Hunc ergò ſi ſequimur, reuectum Turones S. Martinum dicemus ſub annum 961. quando nimirum opibus florere potuit Ingelgerius nepos Hugonis Magni, qui primus Burgundiæ dux fuiſſe dicitur, & obijſſe anno 956. Et fortaſſe Turonibus in eâ cauſâ libentiùs fauerit Ingelgerius, quod S. Martini Turonenſis abbas fuerit Hugo ille magnus, vti & S. Dionyſij, & S. Germani in pratis. Laicis enim hominibus proſtitui cœptæ iam tum à Carolo Caluo ſacræ illæ dignitates. Ex quo religioſè animaduertit Duplexius noſtræ ætatis hiſtoriographus, iuſto dei iudicio

factum

factum eſſe, vt eorum armis reges multa paterentur, quos ſacris opibus nimio plùs euexiſſent.

Propria svbscriptam manv. Eam Ægidius inſeruit hiſtoriæ ſuæ, quam luci dedit Chapeavillus tomo 1. Ibidemque teſtatur iiſdem propemodum 17
verbis narrari miraculum. iſtud in tabulario S. Martini, in libro qui Nouus inſcribitur; meritoque miratur Renerum S. Laurentij monachum nullam tam celebris miraculi feciſſe mentionem. Quod Ægidius item affirmat in æde S. Martini ſuo tempore depictum fuiſſe. Hodie nihil eſt eiuſmodi, ex quo vetus illud templum conflagrauit. Adhuc nihilominùs in eâdem baſilicâ ſeruatur altaris pallium, quod ipſius Eraclij munus eſſe creditur: & acu pictum refert illud prodigium, quo S: Martini beneficio ſanitatem conſecutus eſt epiſcopus. 18

Anno 968. XXXVII. Obtinvit. Habes Ottonis reſcriptum apud Miræum Notit: eccl: Belgij c. 65. *Datum 17. kal. Ianuarij anno Dominicæ Incarnationis 968. Indictione 14. &c. Actum in ciuitate Papiæ infra palatium.* Et hic mendum irrepſit, vt pro Indictione XI. notaretur XIV. quæ anno 968. minimè conuenit.

HISTO-

Digitized by Google

HISTORIARVM ECCLESIÆ LEODIENSIS

LIBER SEPTIMVS.

I.
An 971.
Notgerus.

1\. Tritbem: Vir: ill: Script: eccleſ: & chronic: Hirſaug: Bruſchius 1. cent:

fit epiſcopus Leod: An. 972. 73.

Caſtigat plebeculæ impudentiam.

DESIGNATVS eſt Eraclii ſucceſſor NOTGERVS, genere, litteris, moribuſque integritate nobiliſsimus. Monaſticen ad S. Galli profeſſus, tantam eruditionis opinionem * collegerat, vt Stabuletum, vbi litterarum celeberrimæ ſcholæ erant, euocatus fuerit ad altiores diſciplinas auditoribus eò concurrentibus tradendas. A Sangallenſibus deinde monachis abbas creatus, annos octo ſic eo munere functus eſt, vt magnis quidem operibus ipſam vrbem firmârit, exornâritque cœnobium; ſed maiore etiam gloriâ religioſam aſceticæ vitæ normam excoluerit. His igitur argumentis ſpectata Notgeri virtus, ſapientiaque, Eraclio mortuo, cleri populique Leodienſis in ſe conuertit animos, vt vnâ omnes ſententiâ paſtorem eum poſtularent, iuberetque Cæſar. Conſecrauit S. Geron Colonienſis epiſcopus.

In eo rerum faſtigio collocatus nouus præſul, proſpectare cœpit in omnem partem, quibus expeditiſsimis rationibus reip: conſuleret. Auerruncandam primùm omnium cenſuit perniciem illam reip: quæ in ipſis viſceribus graſſari viſa fuerat, totumque fortaſſe corpus occuparet, niſi maturè recideretur. Petulantem aio quorundam plebeiorum illam colluiem, quæ abiectâ omni præſulis ſui, principiſque reuentiâ, Eraclij domum omnem impudenter perruperat. Quod ſi tuliſſet impunè, meritò formidandum videbatur, ne vires ſumeret illa peſtis, & remp: vniuerſam peruaderet. Quid enim improborum audaciæ non liceat in optimos quoſque, ſi metus legum nullus, nulla principis reuerentia coërceat? Importunam ergo iudicauit Notgerus illam Eraclij modeſtiam, manſuetudinemque. Reis dixit diem: cognitâque cauſâ, damnatos pœnas dare iuſſit. Clemens ille eſt, qui ſæuit in tempore. Paucis improbis repreſſis, vis ſua legibus, autoritas principi, vniuerſæ reip: pax rediit. Firmiſsimum eſt illud rerump: munimentum.

Suſcipit ſacrorum curam.

Glaber l. 3. c. 4.

Baron: anno 1003.

Alterum eſt etiam priore firmius, quod à religione in Deum, rerumque ſacrarum cultu ducitur. Ita ſenſit Notgerus; atque adeò cordi habuit, vt erectis Leodij tot arcibus munitiſsimis, quot templa mox condidiſſe narrabimus, tutiſsimam ab hoſtibus, & æternam vrbem facere voluiſſe videatur. Eoque maiore gloriâ, quo non tam habuit exemplum, quàm aliis reliquit. Nec enim fortaſsis immeritò duxerit quiſpiam, ipſius æmulatione excitatum illum inter Chriſtianos ardorem, quem extremâ ſenectute vidit, magnâ animi ſui lætitiâ; deſcribitque Glaber Rodulfus poſt annum milleſimum; quando fermè vbique, præſertim in Italiâ, & Galliis reſtauratæ ſunt ædes ſacræ, quamquàm pleræque non indigerent. Non aliter ac ſi Chriſtianus orbis vniuerſus excuſſâ vetuſtate, candidâ ſe templorum quaſi veſte renouaret. Arbitratur Baronius aſſurrexiſſe Chriſtianos omnes ad ſpem æui noui, quos deiecerant vaticinia neſcio quæ, conſtanti plurimorum aſſertione iactata, & paſsim credita, de mundi interitu anno poſt Chriſtum natum milleſimo. Nouam ergo veluti vitam ingreſſi, ad ædes ſacras reſtaurandas, vel erigendas animos adiecerunt. Incenſus flagranti ſtudio gloriæ Diuinæ Notgerus, anteuertit ceteros, eo tempore, quo maximè vltimi exitij metu propè deſperabant.

Initium

An. 972. 73.

II. S. Lamberti, S. Mariæ ad fõtes, & alia tẽpla extruit.

Initium duxit ab æde principe, quæ Diuæ Virgini, ſanctóque Lamberto poſita quondam à B. Huberto, nondum annos trecentos ſteterat. Nihilominus ſeu quòd reuera fatiſceret; ſiue Leodienſis eccleſiæ iam adultæ dignitati par haudquaquam videretur, dirutam ab imis fundamentis auguſtiori mole ſuſcitauit. Quóque magis hominis magnificentiam mirere, totum eodem tempore collegium, atque etiam epiſcopium nouis operibus inſtaurauit. Ædemque condidit S. Mariæ; quam maiori proximam Ad fontes nuncupant, propter Chriſtiani Baptiſmatis aquas ibi collocatas. Quæ verò ſanctorum Pauli, Laurentijque templa occœperat Eraclius, ſed eius morte pendebant interrupta; eâdem magnanimitate perduxit ad extremum.

Bene facit Otto Imp: eccleſiæ Aquenſi. *Archiu: Aqu:* 2. *Mir: Not: Eccl: Belg: c. 55.* 3.

Notgeri fortaſsis rogatu, vel certè exemplo, Aquenſem eccleſiam ſibi ſumſit exornandam Otto imperator, in quâ duodeni dumtaxat à vaſtitate Normannicâ victitabant canonici, cùm vicenos Carolus Magnus condidiſſet. Erat Caprimonte abbatia Virgini Matri inſcripta, in quâ duodeni viuebant presbyteri. Quis condiderit, aut quâ regerentur diſciplinâ, litteris nemo prodidit. Eumdem hunc Ottonem ante annos viginti quinque, vectigalia huic eccleſiæ addixiſſe* inuenio. Hoc igitur anno abbatiam Caprimontanam (canonicorum collegium appellant nonnulli) eccleſiæ Aquenſi donauit Otto. * Ita nimirum vt ex illo collegio legeretur abbas; prædiaque omnia tranſirent in Aquenſium clientelam, eorum tamen fructus omnes alendis Caprimontijs ſodalibus relinquerentur. Non ergo multùm leuata eſt hoc Auguſti munere, Aquenſium egeſtas. Ditior acceſſio mox fiet Notgeri ſtratagemate.

III. Thudinium vrbem cõdit Notgerus.

Non vrbe ſe tenuit præſulis magnificentia. Exeruit ſe foras; & latè diœceſim non exornare tantùm inſtituit, ſed & communire. Thudinium vrbem ſub hæc tempora condidit, firmiſque cinxit operibus, loco naturâ munito, & ex omni fermè parte arduo; quod Lobio, ſimul & diœceſeos finibus validum eſſet præſidium. Arcem priùs eodem fine conſtituerant abbates Lobienſes; quæ propter anguſtias cùm paucis perfugium præbere poſſet, meliorem montis partem complexus munimentis Notgerus, vrbem ſtatuit. Iiſdem fortè diebus vitâ deceſſit Alteranus abbas. Nec deerant in illuſtri illo monachorum cœtu viri religione, doctrinâque nobiles, qui eam dignitate, & Diuini nominis gloriâ id oneris ſuſtinere poſſent. Eximiâ quippe litterarum gloriâ celebrabatur hac ætate Lobium: nobiliſſimique Lycei famam inſigni laude propagabat Olbertus, * virtutibus non minùs, quàm litteris ſpectabilis. Virtutes ad infulam deinde Gemblacenſem euexerunt. Rarum eruditionis monumentum reliquit Burchardum; qui Lobij hoc tempore monachus, Olbertique auditor, eam litterarum cognitionem attigit, vt incredibili reip: bono decretorum volumen in viginti libros deſcriptum luci dederit: & Wormatienſem eccleſiam epiſcopus adminiſtrauit egregiâ ſanctitatis opinione. Fulcuinus inſuper, * Harigerusque inter ceteros Lobienſes virtutibus, ſimul & litteris clara ſibi nomina pariebant. Fulcuinum è toto numero * delegit Notgerus, & celeberrimo illi aſceterio præfecit, non paruo monaſtices incremento. Nam præter ornatam diuite ſupellectile ædem ſacram, conſtituit vt omnibus deinceps diebus terni homines egeni cibo, potuque reficerentur. Ad poſteros verò ſcriptis tranſmiſit, quæ illo ipſo tempore in S. Vrſmari gratiam prodigia Deus perpetrabat: res item geſtis à S. Audomaro, & S. Folcuino Morinorum epiſcopo, ac præterea Lobienſem hiſtoriam. Genere nobilis erat, & ad S. Bertini monaſticem fuerat amplexus.

Clareſcit Lobium. 4. eiuſque alumnus Burchardus. *Trithem: Viris ill: & Script. eccl: Molan: 24. Aug.* 5. 6. *Waldeus l. 9.*

An 974. *Archiu S. Lamberti.*

De Foſſenſi præterea cœnobio Notgerus bene mereri voluit, adiectâ vrbe. Anno certè ſeculi huius octauo non aliter, quàm abbatiam à Ludouico Auguſto nuncupatam meminimus. Ecce nunc Ægidio teſtante, Foſſenſem eccleſiam

non modò

Digitized by Google

non modò reſtaurauit, verùm muro circumducto, & turribus in defenſionem erectis, intus religione, & foris eam communiuit validâ munimentorum complexione.

7. Peſſas vrbem condit.

Vtque opibus, ac multitudine oppidum augeretur, negotiatoribus mercatum, cereuiſiæ coquendæ, ac cudendæ monetæ tabernam conſtituit, indixitque portorium ex Auguſti voluntate*.

Notgerus: Mechliniam reſtaurat.

Mechliniam cum templis Normanni deformauerant: reſtaurandam ſibi ſumſit Notgerus. Canonicorum duodecim collegium condidit, additâ præpoſiti dignitate. Binos deinde canonicos adiecit comitiſſa Gerledis. Metropoleos nuper auctum eſt honore illud collegium.

Gazæus hiſt: eccl: Belg: Molan: 4. Nous: Gregorius imperatricis frater.

Ad eadem hæc tempora referuntur exordia cœnobij Porzetani: autorque habetur Gregorius, Theophaniæ frater, quam habebat vxorem Otto II. Sed omni generis ſui maieſtate celſior, monaſticen amplexatus, Pachomij cuiuſdam abbatis inſtitutionibus ſe tradidit: eoſque in conſectandâ omni virtutum honeſtate progreſſus fecit, vt ſacerdotio primùm initiatus, mox decedente magiſtro ſucceſſor deſignatus ſit. Verùm per tritam viris omnibus magnis, & ſanè regiam Crucis viam Deus illum deduxit. In Agarenorum aliquando poteſtatem delapſus, indigna ab illis pertulit, diriſque confoſſus vulneribus, ab interitu parum abfuit. Hoc impiæ gentis odium eſt in Chriſtianum nomen. At nonnullorum etiam Chrſtianorum maleuolentiam inflammauit propria Gregorij virtus. Cùm perpetratis vi Diuinâ prodigijs celebraretur, fœdis appetitus calumnijs, vſque eò concitatos in ſe aliquorum animos ſenſit, vt fugâ ſalutem eſſe ſibi quærendam intelligeret. Relicto Oriente, venit in Occidentem. Et qui contemptis humanis omnibus rebus, Diuinas tantummodo ſpirabat, Theophaniâ ſorore ne quidem ſalutatâ, Romam diuertit, loca ſacra veneraturus.

monaſterium Romæ cōdit.

Pio fratris ſtudio ſoror Auguſta obſecuta, S. Saluatoris aſceterium ære ſuo conſtruxit, in quo pro ſuſcepto vitæ inſtituto, monaſticis ſe exercitationibus excoleret Gregorius. Magno hoc vrbis Romanæ bono fuit; cuius ciues non paucos abſtraxit ab intemperantiâ. Sed nobilior exſtitit fructus à ſalutari iuuentutis inſtitutione, quam pro ſuo Diuini honoris ſtudio vir tantus minimè dedignabatur. Nihil quippe non magnum exiſtimabat, quod Dei cauſâ ſuſciperetur. Hanc vnam amabat magnitudinem, vnam hanc animi ſui voluptatem, ſolas has diuitias. Quod exemplo magis, quàm ſanctiſſimis ſuis præceptionibus docere ſolitus eſt; eoque faciliùs perſuadere. Nobilis quidam Romanus Ioannes nomine, ingentem auri vim Dei famulo donauerat, quam ille mox in egenos erogauit. Obſtupuit
„ autem Ioannes; & ſecum: Quid? Auri tantam vim non pluris æſtimare? imò
„ contemnere, & donatam in egenos profundere? Quid verò contemptum mi-
„ ror aurum? An minùs eſt Auguſtæ familiæ maieſtatem fugiſſe? Ecce priuatus,
„ viliſque clauſus tuguriolo, liquidiore perfunditur voluptate, & de omni rerum
„ humanarum magnitudine glorioſiùs triumphat, quàm omnes in auratis cur-
„ ribus Cæſares, poſt debellatam barbararum nationum feritatem. Cæcutimus
„ nimirum: & in quo vera gloria, ſinceraque felicitas ſita ſit, ille perſpicace de-
„ prehendit oculo. A cæcis abire, & videntem ſequi ducem mihi certum eſt.
Dixerat Ioannes; & meliore conſilio tranſijt in Gregorij diſciplinam. Quibus, alijſque non abſimilibus cùm in dies magis S. abbas celebraretur; vtilem imperio ſuo illius operam credidit Otto imperator, Aquaſque ſecum abduxit, quò principum conuentum indixerat. Sed cùm res humanas, & omnia de illis conſilia, conſtanter faſtidire ipſum comperiſſet; ad monaſtices quietem vt rediret, annuit.

...tum Porzeti.

Ille Cæſaris munificentiâ Porzeti monaſterium exſtruxit: collectiſque pluribus eiuſdem mentis ſodalibus, in eâ virtutum palæſtrâ generoſè ad vltimam ſenectutem ſe exercuit; nobilibuſque palmis victor, ad æternum tandem bra-

nium euolauit prid: non: Nou: Vt in vitâ, ſic à morte multis illum prodigijs Deus exornauit.

Aliud Rheno propinquius monaſterium ſub hos annos conditum eſt. Iuſſus erat diuinitus Gero Colonienſis archiepiſcopus in S: Viti memoriam monaſterium exſtruere; ſed nullo loci cuiuſquam indicio. Sandrado ad S. Maximini Treuiris monacho ſanctitatis nomine plurimũ tribuebat. Illi ad ſe euocato dat id negotij, diligenter, & religioſè vt quæreret, quem Deus locum deſignare videretur. Piam hanc ille prouinciam ſedulò aggreſſus, inuenit non procul Noueſio, ſed intrà Leodienſis diœceſis fines Gladbacum: vbi ſacram ædem fuiſſe memorabant Hungarorum populatione ſubuerſam. Et reuera diligentiùs rudera dum luſtrat, marmoreum loculum inuenit, & in eo S. Viti reliquias. Quod vt Geroni nuntiauit, nullus de Numinis voluntate dubitandi locus relinqui viſus eſt. Conſtruxit ergo monaſterium archiepiſcopus, & augendæ religionis gratiâ S: Laurentij martyris caput in eo collocauit, Sandradumque præfecit abbatem: ac tandem vitâ deceſsit. Cui ſubſtitutus Warinus, cùm ab æmulis neſcio quibus accepiſſet plùs tribuere Sandradum Leodienſi eccleſiæ, quàm Agrippinenſi, eum dignitate repulit, altero ſubſtituto. Nulla ſine ſpinis eſt roſa. Nec facilè ſine aduerſis floret virtus. Adelheide Auguſtâ adnitente dignitati reſtitutus, rem aſceticam, ſimul & familiarem non leuiter abſente ſe labefactatam in primum reuocare ſplendorem, poſtquam generoſè, & magna Diuini nominis gloriâ ſategiſſet, ad partam laboribus palmam immortalem abijt. Qui Warino Coloniæ ſucceſſit Euergerus, ægrè tulit cœnobiũ in alienâ diœceſi magnis opibus ab anteceſſoribus ſuis fuiſſe ornatum. Monachos ergo Gladbacenſes Coloniam ad S: Martini euocauit. & ſacras ſecum reliquias deferre mandauit. Sed locum Dei voluntate, nomini ſuo conſecratum, mortalis hominis arbitrio relinqui noluit S. Vitus; & epiſcopum in ſomnis acriter corripuit. Territus ille voti religione ſe mox obſtrinxit, appromiſitque monachos cum ſacris omnibus ad ſua remittendos; ac deniqueeximendum diœceſi Leodienſi Gladbacum. Facto fidem liberauit, traditis epiſcopo Leodienſi ternis eccleſijs *Tieglau*, *Ludbrach*, *& Venloe*, binas in vicem accepit Gladbacum, & Roydam.

IV. *Chronicon Hirſaug: Kratepol: Mo'an:24: Aug:* Gladbaci S: Vito monaſterium cõditur. & tranſit in diœceſim Colõ:

Inclaruit ſub hæc tempora nobilibus miraculis S. Remaclus. Deſæuierat enim per Haſbaniam III. nonas Iunias anni ſeptuageſimi ſexti fœda tempeſtas, & meſſis futuræ ſpem omnem perdidiſſe videbatur. Grauis accidit Stabulenſibus monachis ille nuntius, in quorum agros non leuiter incubuerat malum. Godefrido eiuſcè cœnobij decano comitis Vianæ filio, in orationem procumbenti nuntiatum eſt è cælo, inflictam à Deo vindice plagam iſtam, propter agros diebus feſtis profanè cultos. Iacturam porrò reſarciri poſſe, ſi ambaruali ſupplicatione ſacrum B. Remacli corpus per eam regionem deferretur. Factum eſt. Ex itinere per vrbem Leodienſem Publicum montem conſcendebant, & fortè propter baſilicam S. Martini conquieuerant baiuli S. corporis, quando ſigno itineri dato, nullâ vi ſacrum corpus mouere loco priùs potuerunt, quàm S. patri ſuo vouiſſet ædem Godefridus eodem loco ponendam. Exſtructa fuit deinde hodieque curialis eſt. Ceterùm quocumque per Haſbaniam illatum eſt ſacrum ferculum, mira fœcunditas conſecuta eſt.

An. 976. Templũ S. Remacli Leodijin monte.

In ſummo eiuſdem Publici montis vertice iacta ſunt item Notgero præſule, S. Ægidij fundamenta. Goderanus quidam autor fuit; ex Gallia Narbonenſi oriundus oppido S. Ægidij, vir humilis fortis: vt qui circumductis per varias prouincias vrſo, ſimiaque, hiſtrionicam exercens, victum quæreret. Affectâ iam ætate meliorem Deus mentem indidit. Sanctius ſui ipſius ſpectaculum cælitibus exhibere ſtuduit. Theatrum ipſi fuit Publicus mons, inter ſiluas, latrocinijs

V. Goderanus hiſtrio ſanctam inſtituit vitam.

nijs infeſtas: vbi pro vitæ melioris tirocinio, iter facientes, ſi quando fortè deerrarent, in viam primùm reducere inſtituit. Quid enim altius aggrederetur eiuſcemodi homo conditionis? Tum caſas, & tuguriola cœpit erigere, conuehente vrſo materiam, quo viatoribus, ſed maximè pauperibus hoſpitalitatem exhiberet. Clariores inter hæc diuinæ lucis radios in animum ſentiebat infundi; quos & in hoſpites ſuos arreptâ occaſione cœpit immittere. Nec enim ſinu facilè quis ignem clauſerit. Is porrò fructus exſtitit, vt non ex itinere modò, verùm ſolo audiendi ſtudio confluerent plurimi, ſacri æquè ordinis, ac profani homines; plerique etiam in eius diſciplinam tranſirent. Ædem ergo ſacram exſtruxit S. Ægidio, cuius nimirum clientem ortu ſe meminerat. Caſas adiunxit, includendis pijs mulieribus, quæ ſanctis eius exemplis, & hortatu, reiectis humanis omnibus rebus, in vnius Dei ſe tradebant obſequium. Sanctimoniâ, & piæ mentis ardore inter cæteras eminuit Iudila quædam; quàm venerabilem mulierem, & Deo dilectam appellat Ægidius. Feliciter, & magnâ ſanctitatis opinione vitam clauſit Goderanus. Sepultus eſt ante aram SS: Dionyſij, & Lamberti. Et Iudila proximè poſita. Hiſtriones, & citharœdi, qui ſodalem à pio inſtituto primùm reuocare tentârant, in demortui memoriam deferendum ad S. Ægidij quotannis ſuſceperunt cereum, proximo Mercurij die poſt S. Ioannis Baptiſtæ natalem. Hodieque poſt tot ſæcula antiquum tenent. Iſta ſunt Ægidiani cœnobij incunabula. Veniet tempus, quo progreſſum dabimus.

multis vtilem: *templum S. Ægidio conſtruit.* *moritur feliciter.*

An. 977. *Balduin.* Secunda interim Notgeri fama per imperium volitabat, graueque pondus obtinebat apud Auguſtum. Qui eius conſilijs mirum quantum tribueret, in rebus maximè ſacris. Et verò cùm obijſſet Agrippinæ anno ſeptuageſimo ſeptimo Tethdo Cameracenſis epiſcopus, vt redijt Otto ſecundus ex bello Bohemico, Rothardum ſuffecit gente, ſed magis virtute nobilem, omnium Lotharienſium ſuffragijs, & approbatione: atque in primis commendatione Notgeri noſtri, quem ob eximiam ſapientiam, religionemque plurium inſtar habebat Auguſtus.

Rothardus epiſcopus Camerac:

Grauis inter hæc Lotharingiam motus concuſſit; & pænè tum impulit in ruinam, quando ſanis maximè conſilijs ſtabilire cogitabat Otto. Sic incertæ ſunt hominum prouidentiæ. Lotharingiam in Ottonis poteſtate oculis haud æquis reſpiciebat Lotharius Franciæ rex: reſpiciebat & Carolus eius frater. Nec facilè quieturos ſpes erat. Carolum Otto Lotharingiæ ducatu donauit; eo ſcilicet vtrumque ſedaturus, & Carolum tamen clientelari obſequio ſibi retenturus obſtrictum: qui etiam armis Lotharingiam nempe ſuam tueretur, ſi quid Lotharius moueret. Aliter euenit.

Carolus Lotharingiæ dux.

An. 978. Anno proximo magnis viribus in Lotharingiam irrumpit Lotharius curſu adeò præcipiti, vt Ottonem Aquis nihil tale metuentem, ac prorſus imparatum cum Auguſtâ pænè oppreſſerit. Cepit vrbem, & eum regiâ diripuit. Non tulit iniuriam Otto. Collectas magnâ celeritate copias in Franciam immiſit, intulitque vaſtitatem à kalendis Octobribus ad Decembres vſque. Sed in reditu Francis vltimum agmen carpentibus, partem impedimentorum amiſit. Biennio denique pòſt conuenientibus ad Carum fl: Ottone, Lotharioque, compoſita pax eſt, & relicta Germanico regno Lotharingia.

Lotharingiam vaſtat Lotharius rex.

VI.

An. 979. Non potuit non grauiter concuti, patique dira Leodium hoſtili illâ incurſione. Nihil tamen à maioribus proditum eſt. Non leuiter fortaſſe texerit egregia Notgeri virtus, cum inſigni prouidentiâ coniuncta. Parta ſanè ex vtraque autoritas magno fuit ſub hoc tempus vrbi Leodienſi præſidio. Locus erat in monte Publico medius inter SS: Petri, Martinique collegia, & loci ingenio munitus, quem dynaſta quidam opibus, armiſque potens, dono Cæſaris obtentum, vt quidam aiunt, vel vt alijs placet, ab ipſo præſule poſtulatum, operibus, munitionibuſque cingere

Vitato non leui incommodo,

cingere propoſuerat. Malunt nonnulli arcem fuiſſe, Silueſtrem à ſitu dictam, iu-
ris, dominationiſque aduocati Leodienſis. Suſpecta fuit Notgero vicinitas, ex quâ
iugum non leue vrbis ceruicibus timeri poſſet. Clam ergo negotium dat Rober-
to S. Lamberti præpoſito, œconomoque familiæ ſuæ, vt ſe, dynaſtaque illo ab-
ſente, templum eo loco ſtatuere maturaret. Paruit ille, & pio aſtu locum Deo *templum*
vindicauit. Spem ſuam ægrè tulit deluſam ſatrapa. Sed factum erat, quod infe- *S. Crucis*
ctum fieri nequiret ſine turpi notâ Chriſtianæ pietatis. Acquieuit ergo, receptis *exſtrui-*
in vicem ab epiſcopo pratis quibuſdam Tranſmoſanis: quæ diu poſſediſſe ferunt *tur.*
vnà cum aduocatiâ Leodienſi nobiliſſimam illam gentem, quæ fortaſſis ex eo
Pratanorum dicta eſt. Reliquam eiuſdem prædij portionem, quam Sabuletum,
vel Sabulonariam appellamus, addunt eoſdem retinuiſſe, donec in ius eccleſiæ
Leodienſis cederet, Tranſmoſanorum rurſus aliorum pratorum factâ compen-
ſatione. Sed ea dubiæ fidei arbitror: conficta nonnulli credunt in Pratanorum
gratiam à Ioanne Tranſmoſano, qui ad illos genus ſuum referebat. Sabulona- *Archia*
riam porrò iuris ſui poſtea fecit dato pretio populus, acceptâ lege, vt ne liceret *Ciuit.*
ædificare Moſam inter & collegium S. Lamberti. Obſeruatum eſt hactenus ſan-
ctè. Relictam aream hippodromum appellant. Sed poſteriùs iſta. Reuertor
ad inſtitutam narrationem. Dicauit ædem S. Cruci Notgerus; exſtructoque cœ-
nobio, cenſum conſtituit, qui ſatis eſſet quinis, & denis ſodalibus cum dignitate
alendis: monachos primum fuiſſe volunt, quos demum iuſſerit eſſe canonicos
epiſcopus Waſo. Robertum porrò præpoſitum vlteriùs pietas, & religio pro-
uexit. Poſt opus vniuerſum inſigni diligentiâ, celeritate, prudentiâque perfe-
ctum, opulenta de re ſuâ addixit prædia. Fidem facit ſepulcro inſculpta in tem-
pli medio epigraphe. Illum eiuſdem eccleſiæ archia chorepiſcopum appellant.
Rarum in hac eccleſia nomen: de quo rurſum aliquid proximi ſæculi anno qua-
drageſimo quarto. Huic baſilicæ adiunctum eſt in eiuſdem montis cliuo S. Mi- *An. 980.*
chaelis curiale templum anno ſequenti. *& S. Mi-*
chaëlis.

Quo ſtatim ineunte, rurſum eccleſiæ ſuæ ſapienter proſpexit prouidus præ-
ſul. Cùm Otto Auguſtus poſt pacem cum Lothario Francorum rege factam,
quâ Carolo eius fratri Lotharingiam cederet, tam quæ magis in meridiē ſpecta-
bat, ſolaque hodie Lotharingia appellatur, quàm reliquam in Septentrionem ma-
gis obuerſam; expeditionem in Italiam meditaretur: bonorum omnium ac- *Archia S.*
ceſſiones ad eccleſiam factas, autoritate Cæſareâ firmari voluit Notgerus; impe- *Lamberti.*
trauitque. Quidquid enim Pipinus, Carolus, Ludouicus, rurſumque Carolus, *Otto cō-*
Francorum reges, & nuper Otto primus imperator eccleſiæ Leodienſi donârant, *firmat*
dato diplomate * ratum eſſe iuſſit Auguſtus; nominatim etiam, Hoium, Foſſas, *bona S.*
Lobium Tungros, Mechliniam. Normannicæ feritatis iniurias ſuperâſſe debue- *Lābertti.*
rint iſta regum reſcripta, quæ Notgerus Ottoni confirmanda obtulerit. At æta- *8.*
tem noſtram non attigerunt, hauſta flammis alijs poſterioribus: de quibus, vbi
tempus feret.

Quod exſtruendo S. Crucis templo ab vrbe ſuâ iugum Notgerus auerterat, id *XII.*
longè grauiſſimum ab arce Caprimontanâ ferre cogebatur. Nec eius excutiendi *Charta S.*
ſpes erat Leodienſibus, quandoquidem Ottonis Magni, & Caroli Simplicis in *Ioannis*
Giſilbertum, ac S. Brunonis in Immonem irriti conatus cecidiſſent. Arx erat in- *Euange.*
tra ſecundum ab vrbe lapidem, ad Weſam fluuium acceſſu tam difficilis, tan-
tâ murorum, turriumque firmitate, vt nullos timeret oppugnantium inſultus.
Munimentorum fiduciâ, longè, lateque præſidij miles latrocinijs graſſabatur:
tutumque ſemper habebat receſſum. Arci præfectus erat ſatrapa quidam è no-
biliſſimâ inter Francos gente, Immonis fortaſſe filius: cui ſub hos dies maſculam
prolem genuit coniux. Epiſcopum rogauit pater, vt infantem ſacro fonte lu-

Inſigni ſtrategemate

ſtraret. Addixit operam, diemque dixit; quem tamen anteuertere placuit, ne quam ſe nactum ſperabat eccleſiæ in libertatem aſſerendæ, imprudenter dimitteret occaſionem. Longo cleri agmine Caprimontem proficiſcitur. Quod vbi accepit præfectus, venienti procedit obuiam, comiterque exceptum in arcem inducit, cum vniuerſo comitatu. Tum ab epiſcopo ſignum datur. Et ecce mirâ methamorphoſi, qui creditus fuerat clerus, apparet armatus miles. Reiecto enim clericorum habitu, galeas induunt. Subitoque viſa eſt in arce intimâ militum cohors armis inſtructiſsima. Inermis erat cum paucis toparcha, prorſusque ad pugnam imparatus. Dictum diem eô conſilio præuerterat Notgerus, vt inopinantem occuparet. Non dubitabat enim Leodium officij gratiâ præſtituto die venturum fuiſſe, quem aſtus ille fugere non potuiſſet. Tum præſidium omne in armis, & ſtationibus ſuis erat futurum. Ex voto nunc omnia feliciſsimè ceſſerunt.

Caprimontem capit Notgerus,

euertit.

Nullo, vel certè leui certamine, potitus arce munitiſsimâ Notgerus totam euerti imperauit; ne quod eſſet deinceps latrocinantibus perfugium. Quo perpetrato, Leodium cum victrice cohorte redijt, lætiſsimâ prouincialium omnium exceptus gratulatione. Infeſtiſsimam tyrannidem omnes diſſipatam prædicabant. Verſusque Notgero adſcriptus eſt. *Legia ditatur per me, Caprimons ſpoliatur. Hic ruit; hæc ſurgit: manet hæc; nunquam ille reſurget.*

Cauerunt Leodienſes tanto ſtudio, quantum perpeſſi fuerant malum. Suis profectò principibus, dum inaugurarentur, ſolemne id eſſe ſanxerunt per tot iam ætates, vt concepti iuriſiurandi religione tenerentur impedire, ne quis aliquando nouis operibus locum muniret. Ita fama eſt. Et priſcis fortaſſe temporibus vſurpatum fuit, quando recens toleratorum malorum memoria, nouum ab alijs metum incutiebat. Hodie nullam eiuſcè iuriſiurandi mentionem inuenio. Felix, fauſtumque Leodienſibus, ſed pænè temerarium epiſcopi facinus fuit, qui potiſſimam Francorum nobilitatem meritò vereri potuiſſe videtur vltricem, ſatrapæ iſti cognatione iunctam. Sed publicum odium ſæuâ tyrannide conflatum fecerat infamem, vltioneque indignum. Et Auguſtus ipſe Otto (vt quidem opinor) memor rebellionis aduerſus Ottonem auum, & patruum Brunonem, non ægrè factum tulerit; cui loci munimentum non iniuriâ ſuſpectum fuerit. Nimirum iniquitati nullum poteſt eſſe munimentum: quam perſequi quotieſcumque Deus voluerit; pugnabit pro eo orbis terrarum. Impioque ſemper verè dicetur: *Superbia cordis tui extulit te habitantem in ſciſſuris petrarum, exaltantem ſolium tuum: qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram? Si exaltatus fueris vt aquila, & ſi inter ſidera poſueris nidum tuum, inde detraham te: dicit Dominus.*

Abdiae. 1.

Augetur Aquenſis eccleſia. S: Capraſij canonici tráſferuntur ad S: Pauli:

Creuit iſtâ ruinâ Leodium, & Aquenſis eccleſia. Nam euerſâ Dei parentis baſilicâ, quam abbatiam fuiſſe meminimus, presbyteros duodecim, qui in illâ vixerant, cum omnibus vectigalibus Aquenſi collegio coniunxit, additiſque de ſuo redditibus annuis, alios præterea denos inſtituit; vt vniuerſim iam quadrageni numerentur; dignum vrbe regiâ collegium. Alterum fuit Caprimonte ſancti Capraſij templum cum decem canonicorum collegio. Hoc ad S. Pauli Leodium tranſtulit, vt eo ſupplemento iam triginta canonici numerarentur. In hunc diem inter æra campana cymbalum eſt, inde quondam allatum, & *Dardar* dictum: ita fert inſcriptio. Opinantur nonnulli, hoc arcis domino fuiſſe nomen. Ex eo S. Capraſium venerantur Paulini canonici, diemque eius natalem per omnes annos ritu celeberrimo colunt. Non ergo quemquam Ægidius fallat, quando tricenos canonicos ab Eraclio ad S. Pauli poſitos ait: nam & vicenis additos à Notgero poſtea denos alios idem ſcriptor affirmat. Quare vel memoriâ lapſum dicamus neceſſe eſt; vel amanuenſis cuiuſpiam errore tricenos ſuprà pro vicenis numeratos. Collegij porrò vectigalia incremento non leui fertur auxiſſe Hugardiæ comes

diæ comes quædam nomine Alpais, femina religione præſtans. Curionum functiones per agros ſuſcepiſſe primitus videtur clerus Paulinus, fructu certè eximio: cùm rudes, ac pænè ſilueſcentes, vt ferè fit, colonorum animos excolerent inſigni caritate: & decimarum, aliorumque vectigalium reliquum, quod tenui victui ſuperfuerat, ad collegium in vrbem remitterent ſodalibus ſuis alendis; qui doctoris gentium auſpicijs dies, ac noctes religione rarâ totos ſe dabant concinendis Dei laudibus. Sæculum pænè tenuit ea viuendi forma. Reuocatis in collegium poſtea ſodalibus, ſubſtitui per agros cœpere curiones. Ea fuere Paulini cleri incunabula. opibus ab Alpaide augetur. Archia S. Pauli.

Tertium denique habuit Caprimons S. Ioannis Euangeliſtæ templum; quod Ægidio teſte, nec igne, nec aliâ vi vllâ deſtrui priùs potuit, quàm baſilicam eidem Euangeliſtæ Leodij ponendam voueret epiſcopus. Voti ſe religione liberauit anno ſequenti. Aream ad Occidentem deſignauit ædi principi obuerſam, ad pedem montis Publici, ſub ipſo S. Martini collegio. Templum exſtruxit ad inſtar Aquenſis rotundum: addiditque ædificia cetera collegio neceſſaria, ſupellectilem omnem ſacram, & vectigalia canonicis triginta alendis. Hæc ære ſuo: inquit cum Anſelmo Ægidius. Ego verò arbitror eccleſiæ Caprimontanæ bona huic attributa fuiſſe. Fidem facit, quod Eburam veterem Eburonum ſedem, in arcis conſpectu ſitam, hodie retineat eadem S. Ioannis eccleſia. An. 981. Conditur templum S. Ioan. Euang.

Non temerè porrò mirabitur quiſpiam arcis vnius ſeptis clauſam fuiſſe preſbyterorum duodecim abbatiam, canonicorum decem collegium, ac aliud denique templum, cui cùm vectigalia fuiſſe non parua certum ſit, viros item in eo non paucos religioni militâſſe, confici videatur. Veterum ſanè murorum ruinæ non tantam indicant loci amplitudinem: imò nec abrupta vndique rupes patitur. Duo mihi quidem occurrunt dicenda. Condita fortaſſe fuerint primitus ea templa in arcis vicino: ſed ante annos quinquaginta Normannicarum populationum metu, receperint ſe Caprimontem clerus, & cœnobitæ illi: hoc enim multis etiam è longinquo perfugium fuiſſe meminimus. Et ſubſidente poſtmodum procellâ, cum ſua vel ferro, vel flammâ corruiſſe viderent, reſtaurare animus non fuerit; nouorum fortaſſe periculorum metu. Graues enim Lotharingiam motus concuſſere; & tertiam tantillo tempore obſidionem arx ſuſtinuit. Exſtructis igitur ædiculis, anguſtè ibi habitare maluerint, quàm hoſtilibus perpetuò patere incurſionibus. Quod ſi non probat lector, aliud en coniecto. In obiectâ arci planitie, aut (vt quibuſdam placere ſcio) in ipſo montis cliuo fuerit cœnobiorum alterum, alterum in ſubiectâ valle; vtrumque in dynaſtæ Caprimontij fide, ac tutelâ, æquè ac tertium, quod arcis fortaſſe munimentis claudebatur. Eorum conditores fuerint veteres Caprimontis domini. Quare ne qui deinde hæredes ea cœnobia reſpectarent; & dum ea frequentant, de ſuſcitando è ruinis Caprimonte aliquando cogitarent; noluiſſe Notgerum vel ea templa ſupereſſe. Ita ego conicio. Vt lubuerit, aliter alij. Res certa eſt: de loco dubitamus.

Dum his Leodij augetur incrementis religio, non minore Gemblacenſium aſſectarum ſanctimonia progreſſu creſcebat. Pontifex Romanus, quo ſtimulos adderet, anno octogeſimo tertio * eximijs decorauit prærogatiuis, ne virtutem minùs, quàm imperator ipſe promouiſſe videretur. Qui cùm Gemblacenſes omni exemiſſet quorumcumque principum dominatione; vni ſibi voluit pontifex in ſacrorum adminiſtratione ſubditos eſſe. Vetuitque acciri aliunde, qui ceteris præeſſet abbas. Ac denique ſacris omnibus voluit interdictum illi, qui rem cœnobij familiarem imminuiſſet. Pontificio hoc decreto ſolutum habes omni Leodienſis antiſtitis iuriſdictione Gemblacum. Ea tamen fuit eccleſiæ Leodienſis, eiuſque ſapientiſſimi præſulis integritas, vt illi ſuâ ſe ſponte ſubiecerit. Non An. 983. VIII. Libertas Gemblacenſis cœnobij. 9.

enim in vrbe modò, ſed omni agro, diœceſique Leodienſi, quam videbat propagandæ Numinis gloriæ occaſionem, ſtudioſiſſimè Notgerus complectebatur, clerique eo fine ſubſidia locis diſtribuebat opportunis. Rem porrò monaſticam eâ fide, ſtudio, vigilantiâ, & dignâ patre prouidentiâ curauit, vt religioſam quietem, commentationemque Diuinorum nullis pateretur turbis interpellari. Quæ cauſa fuit Gemblacenſibus aliàs liberis, vt eum ſibi parentem, dominumque legerent. Eius enim, ſucceſſorumque ſe fidei credere maluerunt, ait Ægidius, quàm frequentiori aſceticæ ſolitudinis, & modeſtiæ diſpendio ad regiam contendere, pro re monaſterij tuendâ. Autoritatis regiæ pondus difficile non fuit adijcere Gemblacenſium poſtulatis. Vltro pulcherrima ſe dedit occaſio.

An. 984. Notgerus præficitur inſtitutioni Ottonis:

Victus hoc eodem anno magnâ clade à Saracenis; & Græcis in Apuliâ Otto imperator, captuſque, cùm auro modico non agnitus ſe redemiſſet, mœrore tamen animi Romæ contabuit VII. idus Decembres: cùm antè ſucceſſorem renuntiâſſet filium Ottonem. Ingreſſus annum vitæ vndecimum filius, Germaniæ diademate Aquis redimitur, principio anni octogeſimi quarti. Et dum regno matureſceret, pueritiæ præceptorem circumſpexerunt Germaniæ principes, aptioremque Notgero neminem inuenerunt. Illuſtre profectò regni totius teſtimonium de eius ſapientiâ, religione, vigilantiâ, integritate, fide. Hoc exornatus munere Notgerus, ſponſæ ſuæ nequaquam oblitus eſt. Regio enim nomine ratum vt eſſet obtinuit, quidquid priſca regum, imperatorumque liberalitas eccleſiæ Leodienſi conceſſerat. Lobium in primis, ac ſpeciatim Otto confirmauit*; Foſſaſque, comitatum Brunengeruzium, Traiectum, ac denique Gemblacenſem cum adiunctis omnibus abbatiam, quamquam omnino liberam appellet in ditionem Leodienſem tranſcripſit. Perperam ergo narrat Tranſmoſanus Brunengeruzium comitatum ſub annum alterius ſæculi duodecimum à Baldrico epiſcopo comparatum eſſe; quandoquidem illum eccleſiæ Leodienſi, Notgeri rogatu confirmârit Otto tertius, nondum imperator. Ait porrò ſcriptor ille, Carolum Brunengeruzij comitem epiſcopo Leodienſi dynaſtiam ſuam eâ pactione vendidiſſe centum & duodecim argenti puri beſſibus, ſiue marcis, vt ipſe, poſterique, Leodienſis eccleſiæ beneficio comitatum poſſiderent, ipſique militarent eiuſdem ſtipendijs. At ſi quando Brunengeruziorum comitum gens olim deficeret, eccleſiæ cederet omnis ea dominatio. Vnicam deinde filiam ſuſcepit Carolus, comitique Namurci nuptui dedit.

& obtinet confirmari bona S. Lamberti 10.

Archiu. S. Lamberti.

IX.

Notgerus in S. Landoaldo. Molan 19 Martij, & 11. Sept:

Dei prouidentiâ,

In eâ, quâ pollebat Notgerus, autoritate, cum incenſo illo ſtudio amplificandæ rei Leodienſis, illum equidem miror paſſum eſſe diœceſim ſpoliari ſacratiſſimis pignoribus, quæ Wintershouij iam ab aliquot ætatibus ſeruabantur, frequentiſſimiſque celebrabantur miraculis. Quod profectò theſauris regum omnibus, opulentiſſimiſque prædijs antetuliſſe debuerit religioſiſſimus antiſtes. Sed Dei prouidentiæ tribuamus; qui poſt S: Bauonem Gandauum ex hac diœceſi tranſmiſſum, poſt S: Farauldem eòdem ab Agilfrido epiſcopo noſtro auectam, rurſum tot nobiliſſimas ſanctarum animarum exuuias, ceu egregias plantas è ſeminario longè fecundiſſimo transferri conſtituit; quæ vrbi clariſſimæ præſidio eſſent, & ornamento.

Poſt Lantzonem (de quo mihi nuper ſermo fuit; & qui hoc prædio poſt longam maiorem ſucceſſionem beneficio S. Bauonis Gandenſis potitus erat) redierunt in ius ſuum ſub hæc tempora Bauoniani. Qui acceptâ celebritate tam ſancti depoſiti, locum ruſticanum haud ſatis dignum rati tantis hoſpitibus, Gandauum in ædem ſuam auferre cogitârunt. Ottonem regem nuper, non ſecus ac alium quemuis è reliquis monaſticen ibi profeſſis, in omnium rectè factorum communionem, ac ſocietatem receperant. Eâ fiduciâ ſperârunt non grauatè conceſſurum,

autoritate regis,

Digitized by Google

rum; vt eum ad ſe theſaurum transferrent: & obtinuerunt ex animi ſententiâ. Abnuiſſe Notgerum nemo, niſi temere dixerit: quando puer rex inuito præceptore nihil in eius diœceſi aggreſſurus fuiſſe videatur. Et ſuum addidit calculum Ioannes pontifex Romanus. Illis igitur poteſtatem facientibus, Wintershouio ſecum abſtulere Bauoniani hos ſanctos, Landoaldum cum Amantio, Adriano, & Iuliano, Vincianam virginem eius ſororem, ac Adeltrudem; quam S. Bauonis filiam veroſimiliter eſſe probauimus, virginem honeſti ſtudio celeberrimam. Adiungunt fermè omnes Landradam item virginem, & Beliſienſis parthenonis parentem. Verùm eius caput, nobilioreſque totius corporis partes oſtentant hodie, venerantúrque virgines Beliſienſes. Nec ipſi credo Gandenſes fatebuntur redditum à ſe Beliſienſibus aliquando fuiſſe ſacrum hoc depoſitum, quod eò cum S. Landoaldo delatum affirmant. Quare cùm ſacri illius theſauri portionem à Lantzone fuiſſe detentam Notgerus aſſerat: aſſerant item Gandenſes accepiſſe ſe cum reliquis aliorum ſanctorum conditorijs, ipſius etiam Landradæ ferculum: verò nihil propius videtur, quàm potiorem ſacri corporis partem fuiſſe à Lantzone ferculo eductam, quæ poſtea Beliſiam fuerit aduecta; reliquam verò partem capulo ſuo relictam, à Bauonianis ſimul cum reliquis fuiſſe ablatam. Ea mihi eſt in hac dubitatione ſententia. Ceterùm ad rem illo tempore geſtam vt nos referamus: frequentibus miraculis itinere toto, quod Wintershouio Gandauum vſque fuit, teſtatus eſt Deus illorum ſanctorum apud ſe gratiam: imò & placere illos transferri. Quamobrem quando Diuinis conſilijs mortales aduerſari par non ſit, ſapienter Notgerus ad eccleſiam ſuam aliâ viâ propagandam animum applicauit.

ipſiuſque pōtificis, auſertur Gandaū S. Landoaldus;

Sed non melior pars S. Landradæ.

Inſignem Deus occaſionem obtulit munificentiâ profectò Chriſtianâ Anſfridi. X.
An. 985.
Quem Sigebertus indigitat comitem Bratuſpantium; (Brabantiam interpretantur) Ægidius Louanienſem, Ægidius à Leidis comitem Hoienſem, Teiſterbandiæ, Bratuſpantiæ, & Holtenæ dominum facit. *Tenebræ: (inquit Lipſius) & omnia faciamus; nullum ingenium, vel induſtria examuſſim hæc adæquet incurioſè ſcripta, aut nec ſcripta.* Nec Oedipodem me iactauero, ſi Dauum ille ſe non diffiteatur. Noſtratum ſcriptorum pars maxima, Simonis Hoienſis comitis filium facit, qui ex comitis Louanienſis filiâ, quam acceperit coniugem cum eâ in dotem parte Brabantiæ, quam Galleanam appellamus, Anſfridum hunc genuit. Anſfridus porrò Hilſuindem marchionis Francimontani filiam duxit: ex quâ ſuſcepit Benedictam. Hinc aliqua lux eſſet, niſi & ſuas haberet tenebras. Verùm Ottonis tertij diplomate, quod mox producemus, nihil certius eſt. Comitem appellat Anſfridum, & comitatum Hoienſem *ad præſens tenuiſſe* affirmat. Nobis hoc ſatis eſt. Viderint Brabanti, quâ fide Bratuſpantium, aut Louanienſem appellent comitem. Porrò, quod multo pluris æſtiment omnes ſani rerum æſtimatores, poſteritatique conducibilius ſit nôſſe: generis, opumque claritatem antecedebat virtutum præſtantia. Ad eam exemplo pellexit coniux Hilſuindis, matrona moribus ſpectatiſſima, quam non cōiugij illecebræ, non dignitatis ſplendor abduxit à certâ honeſti proſecutione. Primæ omnium erant deliciæ Diuina contemplari, ſuauiſſimas cum Deo miſcere ſermocinationes. Silentio noctis à viri latere conſurgens ad ædem ſacram ſe proripiebat: vbi ante fores clauſas, in terram corpus abiecta, mentem attollebat in Deum, cum quo ſuauiſſimis ſuis frueretur delicijs. Ardebat dæmon inuidiâ. Quo pium inſtitutum obturbaret, virum per quemdam familiarem in zelotypiam pertrahere conatus eſt, quaſi tenebrarum beneficio clam ad turpitudines ſuas tenderet. Non priùs credere voluit Anſfridus, quàm experimentum ſumſiſſet. Ergo proximâ nocte ſubducentem ſe tacitè Hilſuindem ſuſpenſo gradu ſubſequitur. Illa, quo ſe longiùs ab omni arbi-

Ægid. à Leidu. Chron. l. 9. c. 2. Lipſ. in Louan. l. 1. c. 13. Molan. 3. Maij.

Anſfridus comes Hoienſis,

coniugis ſuæ ſanctitate mirâ,

ni arbitro credebat, hoc liberiùs ante templum ſub ſambuci tegmine in terram
prouoluta, cælorum penetralibus animum inſerebat, & cum immortali ſponſo
deliciabatur. De quo vt Anſfridus ambigere non poſſet, ecce videt cælum diſ-
cedere, & demiſsâ ingenti luce Hilſuindem non modico temporis ſpatio perfun-
di. Anſfridum inexſpectatâ voluptate demulſit hoc ſpectaculum, coniugiſque
admirationem exciuit, & teneriorem deinceps, vt per erat, amorem. Pœnas ab
pellicitur ad imitationem. illo ſycophantâ repetiturus erat, niſi interceſſiſſet Hilſuindis, & pro mãſuetudine
puris iſtis animabus familiari, impunitatem euiciſſet. Magna omnino vis eſt
honeſti. In feminæ poteſtatem totus tranſijt Anſfridus. Eius exemplo, ac ferme
arbitrio in omnem recti rationem rapi cœpit incenſo ſtudio.

Tritbem: Chron Hirſaug: Molan: 3. Maij
Poſt comitatum annos quatuor adminiſtratum, exoſus cum coniuge rerum
humanarum inanitatem, ex communi conſilio ſub hæc tempora, perpetuæ conti-
nentiæ voto ſe illigârunt; quoque magis expediti liberiore mentis volatu ferren-
tur in Diuina, terrenarum opum ſarcinam conſtituerunt deponere. Suum ergo
11. comitatum B. martyri Lamberto donârunt. Atque quò religioſæ coniugum
Ambo liberalitati regiæ autoritatis * calculus adiungeretur, profectus ad regem epiſ-
donant copus, rem vniuerſam ex voto confecit, ſuffragante Theophaniâ Auguſtâ regis
comitatum parente. Nimirum quod erat Hoij in comitum poteſtate, hoc eccleſiæ Leo-
S: Lamberto. dienſi tranſcripſit Anſfridus; eoque facto comites illhic eſſe deſierunt. At verò,
quod regij iuris aliquando fuerat in monetâ cudendâ, indicendoque portorio, ac
Archiu S: Lamberti. alijs vectigalibus, totum id munificentiâ regum, vel imperatorum (quorum
Baldricus. memoriæ nihil proditum eſt) in eccleſiæ Leodienſis pars, pars in Hoienſis ius, &
l. 1. c. 52. poteſtatem iam olim ceſſerat. Ita diuiſa fuit trifariam omnis iſtius vrbis domi-
natio. Fruebantur comites parte alterâ, alteram obtinuit S. Lambertus; tertia
fuit eccleſiæ Hoienſis. Sed hæc neſcio quo pacto, in alterius fuit poteſtate iam
12. ante centum annos. Conſtat enim ex hiſtoriâ Cameracenſi * Hoienſem eccle-
ſiam fuiſſe cuiuſdam Macharij, & ab eo Cameracenſi epiſcopo donatam, cum
opulentis alijs inter Condruſos prædijs, ſæculi ſuperioris anno ſeptuageſimo
item c. 112. quarto. Verùm cùm Erluinus eiuſdem eccleſiæ epiſcopus anno primo poſt mille-
ſimum Peronam olim pignori obligatam redimere vellet, quò neceſſariam
conficeret ſummam, eccleſiam Hoienſem oppignerauit, vnaque quidquid bo-
norum in Condruſis habebat, aut Haſbanis atque ex eo ad eccleſiam Leodienſem
vniuerſa deuenit vrbis Hoienſis dominatio.

XI. Nullam bene merendi prætermittebat occaſionem Notgerus. Vtilem ope-
An. 986. ram anno octogeſimo ſexto nauauit eccleſiæ S: Martini. Nonnulla enim prædia
Rem collegij contulerat Eraclius, quæ cõmodata dumtaxat accepiſſe ab imperatoribus aiebat
Martiniani curat Notgerus: Otto tertius; atque adeò reſtitui poſtulabat. Interceſſit Notgerus, & quâ polle-
vrbem auget, munitque. bat apud regem gratiâ, obtinuit, vt iure proprio poſſidendum retinerent Marti-
niani, quod vtendum dederant imperatores. Liberatos hoc metu Martinianos
collegas, ab alio præterea non leuiore voluit immunes, eâdemque operâ ciuita-
tem ipſam. Locus erat naturâ ſuâ munitus; quo non magnis operibus facilè fuit
arcem ciuitati exitio futuram collocare. Cauit prouidus antiſtes; primuſque
pomœrij prolati laudem tulit. Vniuerſum S. Martini collegium inciſo colle Pu-
blici montis triplici vallo, & muro cum propugnaculis, & turribus præcelſis
communiuit. Eâdem muri, & turrium munitione reliquum vrbis ambitum
Lipſ: in Louanio l. 1. c. 5. cinxit. Iam primùm vrbem muris cinctam Lipſius putat. Prolatum ego dum-
taxat pomœrium arbitror, clauſaque munimentis à Notgero collegia, cœnobia-
que, quæ ab vrbe conditâ, in ſuburbanis præſules exſtruxerant.

An. 987. Certè nullum epiſcopus magnificentiæ ſuæ modum patiebatur. Cùm anno
ſequenti Nithardus maioris eccleſiæ cuſtos, principis exemplo, cum fratribus
Ioanne,

Ioanne, & Godeſchalco ædem, collegiumq́ue S. Dionyſio condidiſſet, & vectigalia attribuiſſet vicenis canonicis alendis; quibus additi poſtea ſunt alij deni: rem aggreſſus eſt præſul ſe dignam, incredibili ciuitatis commodo, ſed eorum in primis collegiorum, quæ condiderat. Ductâ ingenti foſſâ Moſæ portionem deriuauit ad S. Pauli: tum circumflexo alueo Publicum montem inter & collegium S. Ioannis, deduxit ad S. Lamberti; & poſtquam alluiſſet, quod tum exſtruebatur S. Dionyſij templum, alueo maiori reddidit, effectâ inſigni inſulâ, quæ hodie nobiliſſima pars eſt ciuitatis; tum ſuburbana fuit, quandoquidem decennio pòſt, extra muros ædem S. Ioannis fuiſſe teſtetur Otto tertius; vt mox dicemus. Non igitur in vrbem inuexit Moſam, ſed ante mænia duxit, vt vrbi commodo ſimul eſſet, & munimento. Verùm pomœrio poſtea rurſum producto, ciuitatem hodie mediam interfluit.

Côditur collegiũ S: Dionyſij.

Effoſſo Moſæ alueo inſula Leodij efficitur.

Manum vltimam hoc tandem anno vult additam Tranſmoſanus templo ſancti Ioannis, & kalendis Maijs dicatum. Hîc potiſsimùm deliciari ſolitus eſt religioſiſsimus præſul; ſeu quòd ſingulari ſtudio exſtruxiſſet eccleſiam illam, ornâſſetq́ue; atque ita proprio quodam iure ſuam veluti prolem cenſeret: ſeu quòd locus ipſe ab vrbano ſtrepitu magis ſemotus, atq́ue ſacro ſeceſſui aptior in paucis arrideret. Nam Ægidio narrante, quando à grauioribus negotijs ad quietem euadere poterat, ad S. Ioannem ſe conferebat. Ibi in domo, quam in intimo clauſtro, ſibi ædificauerat, domi erat. Ibi tanquam in familiari ſinu operis ſui, orationi, & lectioni, vacabat. Ibi tabellarijs, & ſcriptoribus ſcribenda dictabat. Nimirum ab humanorũ negotiorum æſtu ſecedendum eſt illi, qui in arctiorem admitti familiaritatem ab illô poſtulat, *cuius in pace locus eſt: & in ſibilo auræ tenuis.* Ita familiare fuit, imò neceſſarium magnis omnibus viris, qui inter rerum publicarum tractationes, ſui curam, vt ſanè par eſt, non cenſuerunt eſſe deponendam.

Hiſcè nimirum artibus animi Notgero creſcebant. Et cum iure miremur hominem vnum tam multis ſuffeciſſe perpetrandis, extra diœceſim etiam exeruit ſe eius religio, magnificentiaq́ue, conſtituto Wilikæ ad Rhenum ex aduerſo Bonnæ ſanctimonialium monaſterio: quemadmodum conſtare teſtatur Ægidius * è commentarijs eiuſdem parthenonis publicâ fide conſignatis. Hodie nihil eiuſmodi è monaſterij tabulario potuit erui. Nam quod habetur Ottonis reſcriptum hoc ſolum indicat; cœnobium illud antè conditum, iam Notgeri, aliorumq́ue præſulum, ac principum conſilio, ab Ottone fuiſſe confirmatum. Niſi malis Notgerum, qui pueritiæ regiæ tutor fuerat, Ottone iam in Italiam profectò, imperij vicarium fuiſſe, eaq́ue inſtructum autoritate, Wilikæ quidpiam conſtituiſſe.

Wilika ad Rhenum exſtruitur.

* 13. *Archia loci.*

Magnam dedit hic annus in Francia rerum inclinationem. Ludouicus rex, poſtquam vix annum à morte Lotharij patris regnum tenuiſſet, ſine prole vitâ deceſſit. Inuaſit regnum Hugo Capetus, & cum Roberto filio conſecratus eſt, quamquam è Carolinorum gente ſupereſſet Ludouici patruus Carolus Lotharingiæ dux: quem paucis pòſt annis cepit Capetus. Cuſtodiæ mancipatus diem obijt anno nonageſimo primo. Lotharingiæ ducatum excepit Otto filius, tenuitq́ue paucos annos. Quocum extinctum eſt Auguſtum illud Carolinorum nomen; quibus nemo magis Francicam rem amplificauit. Ita viciſsitudinibus obnoxium eſt genus hominum: & cum pauperum tabernis regum turres, & imperia mortalitas æquat. Franciæ regnum tenet in hunc diem ſereniſsima gens Capetia.

XII.

Hugo Capetus regnat in Franciâ.

Neq́ue diœceſi omnino quietæ eſſe licuit. Bellum inuenio pro Loſcaſtro geſtum. Poſsidebat, ſuamq́ue eſſe longâ maiorum ſucceſsione hereditatem aſſerebat

Bellum Loſſenſe Flandrorum.

Notgerus in S. Landoaldo. Euerhelmus in S. Poppone. Ægid: c. 62. ad Anſelmu. Molan. 25. Ian:

bat Arnulfus comes Loſſenſis. Contrà Flandriæ comes Balduinus ſui iuris eſſe contendebat, vi nimirum à ſuâ ditione quondam abſtractum; & recuperare moliebatur. Quâ demum ratione hoc probaret, nemo ſcripſit. Notgerus tamen, vt ſuprà meminimus, Flandriæ comitem ait occupatâ S. Bauonis abbatiâ, Wintershouium beneficio ſuo poſsidendum tradidiſſe Tietboldo cuidam poſt Normannicam vaſtitatem. Verùm neque Loſcaſtrum ad S. Bauonem aliquandò pertinuiſſe, quiſquam prodidit: neque S. Bauoni Flandrum, at ſibi, poſteriſque repetiiſſe, affirmat Ægidius: ac denique ſibi iam reſtituti Bauoniani Wintershouium ſuo iure poſsidebant; vt ante paucos annos oſtendimus. Quibus ergo rationibus Loſcaſtrum repeteret Balduinus, non liquet. Hoc verò conſtat in Haſbaniam copias immiſiſſe, & prælijs aliquot eſſe certatum. E Flandris perijt pater S. Popponis, quinque hebdomadis, * poſtquam in lucem editus eſſet filius, qui inſigni poſtea ſanctitate non modò Flandriam patriam ſuam, verùm & diœceſim noſtram, atque Germaniam vniuerſam exornauit. At ſingulorum certaminum fortuna quæ fuerit, altum omnino apud omnes ſilentium. Arnulfum tamen comitem Loſſenſem, quoad vixit, Loſcaſtrum tenuiſſe certum eſt.

S: Poppo naſcitur. 14.

Moritur Erluinus Abb: Gembl:

Vitam & hoc anno clauſit Erluinus glorioſo ſenio venerabilis, Gemblaci primus abbas à S. Guiberto deſignatus. Vir omnino dignus, cuius inſtitutione ad virtutis apicem naſcens domus illa aſſurgeret. Eò duxit ipſe, ſed per ardua. Lobij præſertim indigna paſſus, aſceticæ diſciplinæ cauſâ: ita, quando res tulit, narrauimus. Vix vlla ſcilicet eſt ſine cruce virtus: ſed neque ſine luce, & præmio, etiam inter mortales.

An. 989. Notgeri miraculum.

Notgerum aiunt miris diuinitus nobilitatum prodigijs, in eximiæ ſanctitudinis teſtimonium. Agrorum frugem omnem perdiderat cæli intemperies. Ex quo fames ingruebat, dirumque miſeris mortalibus exitium minabatur. Subſidium ab autore naturæ quæſijt prouidus antiſtes, quando deſerebat natura. Imperato ſuis ieiunio, Deum ardentibus votis inſtituit propitiare. Inſtaurata ſunt priſcorum ſæculorum prodigia. Annonam, atque adeò piſciculos de cælo pluiſſe ferunt in Haſbaniâ. Miraculum ipſum certè Sigebertus adſtruit. Notgeri ſanctimoniæ noſtrates adſcribunt. Tantum auertere mali, tantumque boni creare poteſt gregi ſuo bonus paſtor.

An. 990.

Stabat anno nonageſimo S: Dionyſij baſilica, per Nithardum exſtructa; vti narrauimus. Dicauit Notgerus IV. idus Martij; vnàque addixit prædia augendo canonicorum collegio; vt triginta deinceps cenſerentur.

Obit Fulcuinus. *Baldricus.* An. 991. ſufficitur Harigerus. 15.

Vitis exceſſit eodem anno Fulcuinus abbas Lobienſis, editis virtutum æquè, ac litterarum præclaris monumentis. Cui cùm fortè diutius neminem ſufficeret Notgerus pro eâ, quam in Lobienſes ei fuiſſe diximus, poteſtate; Harigerum eruditione multâ ſpectabilem, omnibus omnium ſuffragijs creauit abbatem religioſus ille conuentus, litteriſque ad Notgerum * principem ſuum, & Rothardum epiſcopum datis, decretum ſuum nuntiauit. Ratum habuere præſules, in primis Notgerus, vt præcipuo quodam ſtudio proſequebatur litteratos. Et verò Harigero autor fuit, vt ſcriberet eccleſiæ Tungrenſis incunabula. Inauguratus eſt abbas Harigerus Decembri, ipſo S: Thomæ feſto die.

XIII.

Anguſti ſunt germanæ virtuti fines omnes, aliàs latiſsimi. Præter tot ſua in eccleſiam Leodienſem merita, pleriſque alijs, ac in primis Cameracenſi bene facere Notgerus voluit. Eo videbatur obſtrictus, quòd ipſius conſilio Rothardus huic eccleſiæ regendæ fuiſſet admotus. Hic eccleſiæ ſuæ ius omne præcipuum autoritate regiâ ratum eſſe cupiebat, quod à pleriſque iam Cæſaribus probatum fuiſſet. Impetrauit adnitentibus epiſcopis Notgero Leodienſi, & Hildebaldo Wormatienſi, Nouiomagi V. kal: Iunij. Deinde, vt ſuam à nemine prouiden-

tiam deſiderari patiebatur, Bronienſibus conſultum voluit. His præerat Heribertus abbas, Ottonis antea præceptor, eique à ſacrario. Regem igitur Ottonem, apud quem omnia poterat, Bronium Notgerus duxit: * ibidemque obtinuit, vt XI. kal: Apr: anni nonageſimi ſecundi monaſterium, eiuſque agros, vectigalia, libertatem, iuraque omnia in ſuam regis, & ſucceſſorum fidem reciperet. Factum ex animi ſententiâ. An. 992. Archia Bronienſia. 16.

Ad Vltraiectenſes ab his ſe conuertit Notgerus, quorum epiſcopus Balduinus cùm anno nonageſimo quarto vitam reliquiſſet, alium ſubrogare conſtituit, qui oneri tanto pares humeros ſubijceret. Exploratam habebat multis argumentis Anſfridi Hoienſis quondam comitis mentem honeſti appetentiſſimam, rectorumque conſiliorum tenacem; quippe peſſumdatâ iam pridem rerum terrenarum omnium dignitate, ſacris initiatus, vitam agebat certè omni virtute ſpectabilem. Hilſuindis olim coniux, virgines ſanctioris vitæ ſtudioſas collegerat è S. Benedicti diſciplinâ victuras: quibus cœnobium autore Notgero Thoræ condidit. Locus eſt non procul Eica, quem eccleſiæ Leodienſis beneficio poſſedit olim Louanij comes: vt quidem Ægidio placet. Hodie profectò nec Brabanticæ ditionis eſt, neque Leodienſis: tota eſt eccleſiæ Thorenſis dominatio. Secunda vtriuſque coniugis fama totam latè regionem non modicâ diuini nominis gloriâ complebat. Anſfridi ergo lucem adeò ſplendidam ſuprà candelabrum cenſuit Notgerus collocandam. Pro eâ, quâ pollebat apud regem gratiâ, eccleſiæ Traiectenſi præſulem dari impetrauit. Spartam ille ſuam inſigni religione, ſapientiâque rexit, ac opibus ſuis ornauit. Quod opum terrenarum ſupererat, piâ mentis motione, comitatum Teyſterbandiæ, & Bratiſpantium, aliaque prædia * eccleſiæ ſuæ largitus eſt: & alia non pauca dari obtinuit ab Auguſtis Ottone tertio, & Henrico primo. Inſuper ordinis S. Benedicti collegium ſanctimoniâ venerabile Dei parenti conſtruxit in Monte ſancto, quod hodie S. Pauli vult appellari Trithemius. Hic Domini iugum ſubijt ipſemet, ſanctioreque diſciplinâ honoratam exercuit ſenectutem. In caris Deus illum habuit. Eâque cauſâ, vt inſtar auri, mundanâ omni ſcoriâ expurgaret, corporis oculis orbauit, quo perſpicaciore mentis acie Diuina peruaderet. Anno denique ſalutis ſupra milleſimum octauo mortuus eſt in eodem Monte ſancto prope Amersfordiam. Sepultum in Baſilicâ Traiectenſi ad Auſtrum, ait Heda. Multis prodigijs celebrauit Deus. Malunt alij ſepultum in Monte ſancto. An. 994. Anſfridus fit epiſc: Traiect. Hilſuindis Thoræ extruit cœnobium. 17.

Hilſuindis verò Thoræ, filiam ſuam iam adultam nomine Benedictam cœtui ſuo religioſo poſtquam præfeciſſet, tandem pòſt collectam eximiâ morum innocentiâ ſanctitatis apud omnes opinionem, feliciter obdormiuit in Domino. Parentum veſtigia ſtudioſè Benedicta preſſit, & poſt impletum antiſtitæ magnâ cum laude munus, ad æternum brauium abijt. Vtraque ſanctæ nomen promerita eſt. Inſtituti monaſtici nullum hodie ſupereſt Thoræ veſtigium. Canonicarum perilluſtre collegium eſt. Verùm hæc olim. In ordinem redeo. Benedicta abbatiſſa.

Vltraiectenſibus vix bene fecerat Notgerus: Cameracum ecce reuocatur: vbi Rothardus, quem iſthic præfici procurarat, ſub annum nonageſimum quintum diem obijt. Epiſcopatum magnâ contentione petierunt Erluinus, & Arelinus. Hic Balduini Flandriæ comitis è pellice filius, Sophiam Ottonis regis ſororem conciliauit auro multo. Erluinum Leodienſem archidiaconum commendabant virtus, prudentia, Diuinorum, humanorumque cognitio, rerum tractandarum peritia. Hunc ergo Notgerus ad Mathildem miſit regis amitam, & Quintinaborchi abbatiſſam. Cui nepos plùs tribuit, quàm ſorori Sophiæ: quæ ignara Erluinum Cameracenſibus epiſcopum dedit ipſo S. Laurentij feſto die. Arelinus tamen poſtea creatus eſt Pariſiorum epiſcopus. Ottonem anno ſequenti pro [illegible] XIV. Baldricus. An. 995. Erluinus epiſc: Camerac. An. 996.

centem

centem in Italiam comitatus Erluinus, à Gregorio pontifice maximo conſecratus eſt epiſcopus, quemadmodum & Otto imperator. Italiam reliquit vterque eodem anno. Sed proximo Notgerus eccleſiæ ſuæ ornandæ nunquam immemor, attributa S. Ioanni vectigalia reſcripto Cæſareo * confirmari obtinuit ſuffragante pontifice maximo.

An. 997. *Archiæ S: Lamberti.* 18.

An. 998. Anno ſæculi huius nonageſimo octauo autor eſt Sigebertus S. Odilonem, cùm ex multis ſanctitate illuſtribus viris relatione certâ comperiſſet, monachorum Cluniacenſium orationes magno eſſe ſolatio animabus in ergaſtulo expiatorio detentis, animatum ad plus auxilij conferendum, ſanxiſſe vt in ordine ſuo, præter creberrima alia ſubſidia, quæ totius anni decurſu miſeris iſtis animabus li- beraliter impendebantur, alter à kal: Nouembribus dies iiſdem ſubleuandis proprio quodam ritu deinceps conſecraretur. Quod quamquam piè iam ab olim vſurparent nonnulli; pleræque tamen eccleſiæ totæ facto decreto Odilonis exemplum cœperunt amplecti, ipſaque tandem eccleſia vniuerſa. Ex quo ſanè conſicio, non vltimam in hoc inſtituto ſuſpiciendo gloriam Notgeri fuiſſe, quam illi noſtrates omnes adſcribunt; quandoquidem vix annos nouem ſolidos poſt Odilonis decretum vixerit. Nimirum alterius quis laudem tam attingit, quàm præclara eius facinora propè conſequitur.

Commemoratio animarũ Cluniaci, & Leodij.

Odilonem porrò quamquam annis minorem, ſanctitatis nomine carum, ac venerabilem Notgero, totique diœceſi fuiſſe, teſtatur Ægidius. Sub hoc enim tempus ea fuit de Odilonis, & Cluniacenſium integritate fama, vt ſpe Diuini cultus per eos propagandi, mortales plerique magnas opes, inſigniaque prædia Cluniaco donârint. Minora enim aſceteria tum condita ſunt, quos prioratus appellant; S: Stephani in Nameka, & S. Victoris Hoij. Efflorеſcentis illâ ætate religionis argumenta ſunt iſta. Cuius profectò pars magna non immerito præſuli Notgero tribuenda eſt: qui gregi ſuo tam illuſtribus prælucebat exemplis, è vitâ ſanctiſſimorum quorumque præſulum petitis. Hos quippe duces maximè ſibi ſequendos incitato ſtudio propoſuerat.

XV. An. 999. S: Adalberto martyri,

Adalbertum Pragenſem epiſcopum fortè his diebus, miraculorum frequentiâ propoſuerat Deus non colendum magis, quàm imitandum, maximè præſulibus. Hic ante biennium annuntiatâ Pruſsijs Chriſtianâ religione, vitam gloriosè poſuerat fortiſsimus pugil. Redemtum à Barbaris ſacrum inuicti martyris corpus tanto auri pondere, quantum ipſum erat; & Gueſnam Poloniæ vrbem relatum, tot miris ſupra naturæ vires perpetratis exornauit Deus, vt excitatus eorum famâ Otto imperator, eò religionis gratiâ peregrinatum abierit. Vtque eminus in Gueſnæ vrbis cõſpectum venit, nudis pedibus itineris reliquum peregit. Poſt ſupplicationem eò loci factam; Romam abijt ineunte anno milleſimo: manuſque S. martyris illuc delatas intulit in eam ædem, quam ipſe S. Bartholomæo condidit in inſulâ Tiberinâ. S. Adalberti nomen mirum in modum celebrauit illa Auguſti pietas; Leodiumque detulit ad Notgerum: qui ab auditore ſuo non dedignatus religionem edoceri, libens eius exemplo ſanctiſsimum præſulem admirari cœpit, colereque. Ac vt imitari facilius eſſet, oculis ſuis quoad licuit ſemper voluit obiectum, ne vnquam à memoriâ recederet. Nam proximè ſuum illum ſacrum ad S. Ioannis in inſula receſſum, inuictiſsimo martyri Adalberto ædem curialem poſuit.

Anno 1000. Templũ Leodij cõditur.

Gonzo præfat: mirac: S. Gengulfi.

S: Gengulfi reliquiæ.

Alteram ædem ſub hæc tempora Florinis alteri martyri S. Gengulfo poſitam habemus, eiuſque ſacris reliquijs exornatam. Rem ita geſtam accepimus. Autor mihi eſt Gonzo IV. abbas Florinenſis. Colebantur S. martyris reliquiæ Geldinæ in pago Arduennenſi, multiſque prodigijs diuinitus perpetratis celebrabantur. Grauis eſt orta ſimultas inter Reinoldum preſbyterum, & comitem Godefridum

de Gri:o

Anno 1000.

de Griſo monte loci dominum. Sublatis clam reliquijs ſubduxit ſeſe Reinoldus: eaſque primùm abdidit in locum non ſatis decorum. Sed Numinis imperio migrare iuſſus, Florinas venit ad toparcham Arnulfum Godefridi Hannoniæ comitis, & Alpaidis filium: ſacrumque ſuum pignus, eius rogatu, in æde S. Mathæo ſacrâ depoſuit. Hîc ſancti ſui martyris amplificare gloriam Deo viſum eſt. Plurimi per omnem viciniam ægroti, moniti Florinas venire, votiſque ſuis interpretem adhibere B. Gengulfum, valetudine recuperatâ læti, domos redierunt. Concurrente in dies maiore multitudine, cùm proximus adeſſet dies S. martyri ſacer, Arnulfum rogauit Reinoldus per eum ſibi liceret extra arcem loco publico tentoriũ erigere, vt ad collocatas in eo reliquias liberiùs concurreret frequentior populus. Factum eſt. Miraculaque adeò frequentia Deus in S. martyris honorem perpetrauit, vt Arnulfus augendæ religionis percupidus, eodem loco templum exſtruxerit. Quod in S. Gengulfi memoriam Numini dicauit Notgerus. Adiunctum eſt canonicorum collegium.

Florinas allatæ, miraculis clarent, & tẽplo condito colũtur.

Gerardus Arnulfi filius, vt ſacrorum omnium amantiſſimus erat, eo Diuini cultus incremento recreatus, cum Rhemis canonicus eſſet, alias inde nobiles plurium cælitum reliquias ad patrem, ei gratum facturus, aduexit. Primas inter omnes obtinebat articulus pollicis S: Ioannis Baptiſtæ. In cuius gratiam prodigium in viâ creditum eſt accidiſſe. Cùm enim in prato quodam noctem acturus ſubſtitiſſet: ſacriſque reliquijs lucernam mandâſſet prælucere: præluxit profectò, quamquam pluuiâ denſa, vehemenſque ventus totam noctem ingruiſſet. Hoc miro templum ſancto Chriſti præcurſori, non minùs quàm B. Gengulfo deberi, religioſè credidit. Et ſanè parentem eius Arnulfum iam id ſeriò cogitantem mors abripuit: ſed pium filij propoſitum tantummodo diſtulit. Leodium triſtis afflixit caſus. Fortuito incendio conflagrauit S: Dionyſij baſilica, & in cineres redacta eſt; quæ decem tantùm annos ſteterat. Neque denuo dicata eſt ante annum à conflagratione duodecimum.

Adferũtur item S: Baptiſtæ reliquiæ: & miraculo celebrãtur.

Hoc interim anno Aquas Grani maturato itinere redijt Otto V. idus Maij. Conſpectus hic regiæ Germanicæ reuocauit memoriam eius conditoris Caroli Magni: videndique deſiderium accendit. Puduit verò non altiùs terrâ obrutum, quàm obliuione, tantum principem, imperij Romani in Occidente reſtauratorem. Ea quippe fuerat poſt Normannicas incurſiones vel hominum negligentia, vel acceptarum cladium diritas, vt magni imperatoris ſepulcrum ignoraretur. Scrutari mandauit Otto. Et poſt foſſiones pluribus locis tentatas, inuenta eſt lateritia teſtudo, quâ condebatur Carolus, eo corporis ſitu, ornatuque, quo primùm depoſitus fuerat. Paludamento, ceteriſque inſignibus imperatorijs tectus, aureoque ſuccinctus enſe, in ſede aureâ, ceu viueret, collocatus erat: ſed ne deflueret in partem aliquam indecorè caput, aureâ catenâ reuinciebatur. Manibus euangeliorum tenebat codicem laminis aureis contectum, & in cæruleo papyro aureis exaratum litteris. Ipſius Caroli emendatus operâ, ſtudioque fertur: atque ille ipſe in eccleſiâ Aquenſi hodieque ſeruatur; quo contacto ſolemne eſt Cæſares, dum inaugurantur, ſuo iureiurando fidem confirmare. Scutum aureum, ſceptrumque à Leone pontifice conſecratum, aliaque imperij inſignia, ex aduerſo collocata viſebâtur. Quo inſigni ſpectaculo recreatus Otto, quo ſanctius deinceps imperiũ redderet, coronam, ſceptrum, orbem aureum, paludamentum, & regni alia inſignia ſuſtulit, ac Norembergam miſiſſe aiunt, vt hac tanti imperatoris memoriâ excitati, quotquot poſtea deſignarentur ſucceſſores, ipſo inaugurationis ſuæ die, meminiſſent eius virtutem ſibi proponi ſectandam, cuius imperium inirent. Ipſum porrò euangeliorum librum, ternas ex auro lypſanothecas, quæ ad pectus dependebant, enſemque ædi Aquenſi reliquit: ibique

XVI. Sigon: de regno Italiæ. Trithem: chron: Hirſaugi. Terrâ educitur Carolus imp: Ditmarus. Theganus. Petrus à Beeck in Aquiſgrano.

ſeruantur

Otto III. ſepelitur Aquiſgrani.

ſeruantur in hanc ætatem. Quæ vbi peregit, conſtituitque Otto Auguſtus, biennio pòſt veneno ſublatus eſt. Relatum eſt Aquas corpus, ibique conditum. Hoc Ottonis funus tertium eſſe aiunt, quod in baſilicam Aquenſem fuerit illatum, atque aliud Cæſaris nullum poſtea ſecutum. Priùs fuit Caroli Magni: Deſiderij Longobardorum regis alterum.

Molan: 13 Maij. S: Seruatij ad Moſellã miracula. Brouuerus ann: Treu: l. 10.

Magnum pietatis præſidium concidiſſe videbatur. Eo confidentiùs dynaſta quidam B. Seruatij prædia ad Rheni, Moſellæque confluentes occupauit. In ſanctiſſimo ſuo præſule ſpes omnes repoſuerunt canonici. Sacrum eius corpus eò detulerunt; per quem tanquam inuictiſſimum imperatorem ſua recuperarent. Iam enim Gulizæ (pagus eſt ad Moſellam, vbi erat S. Seruatij prædium) propinquabat S: Seruatij ſacrum corpus; cùm inter epulas læti prædones, ſecurique, ſanctum antiſtitem ſentiunt vltorem adeſſe, & morte improuiſa corruunt ſimul vniuerſi. Certior non poterat victoria ſperari. Prodigij magnitudine attoniti Confluentes, ſacrum B. epiſcopi corpus in vrbem ſuam inferri flagitârunt: tum vt illi honores deferrent, quem mirabilibus tot rebus à Deo viderent ornari; tum vt in clientes ſibi deuotos non minùs ſe beneficum præberet, quàm in ſacrilegos ſeuerus fuerat vltor. Narrant in magnâ populorum concurrentium frequentiâ, ſacrum feretrum nullo à quoquam mortalium adminiculo, in aëra ſe leuâſſe, & pronum S: Beati, martyrumque monti vicino, trinâ veluti ſalutatione ſe inclinâſſe. Religionem auxit miranda puerorum apud Gulizam correptio. Sancti præſulis vineam furtim ingreſſi, botros tollere parabant; cùm auguſti ſenis ſpecie viſus illis S: Seruatius, ſingulos eo geſtu, habituque corporis rigidos obſtupefecit, quo ſcilicet ad furtum ſe diuerſi flexerant: retinuitque totum diem in eodem veſtigio; donec ad hoc delati ſpectaculum, & attoniti parentes, mirificè ligatos, ſummis precibus, votiſque plurimis vix tandem aliquatenus ſoluerunt. Traiectum itaque miſſi ad S: Seruatij ſepulcrum conſerti manibus pueri, integram iſthîc ſoſpitatem adepti ſunt. Hæc, aliaque nec pauca, nec obſcura Seruatianæ ſanctitatis argumēta teſtatur Brouuerus habere ſe è tabulario Confluentini collegij ſocietatis Iesv; in cuius rem ea tum vinea transierat.

XVII. *Henricus Rex*

Prolem Otto imperator cùm non reliquiſſet; principum comitijs creatus eſt ſucceſſor Henricus Bauariæ dux: ille vitæ ſanctitate, ſed illuſtri maximè coniugij continentiâ longè celebratiſſimus. Quem ſtatim ipſo regni exordio, vt locis alijs pleriſque, ita & in Belgicâ belli materies excepit. Valentianas vrbem in ipſis Lotharingiæ, Franciæque finibus ſitam, pulſo Arnulfo comite, in ſuam redegit poteſtatem Balduinus Flandriæ comes. Iuſſus ab Henrico rege vrbem Arnulfo

Anno 1003. Anno 1004. Notgeri conſilio Flandrũ domat.

reſtituere, cùm nõ pareret; obſedit Valentianas Henricus, cum auxiliaribus copijs Roberti Francorum regis, alteriuſque Roberti Normanniæ ducis. Verùm irrito conatu. Aduocatus in auxilium, conſiliumque Notgerus, vt longo valebat vſu rerum, aliam gerendi belli rationem ſuaſit, quod in ipſam Flandriam inferendum cenſebat. Secutus conſilium Henricus rex; in Flandriam ſigna mouit, fœdam inuexit longè, latèque populationem; opulentâ prædâ collectâ, multiſque è nobilitate captis, Gandauum ipſum obſidione cinxit. Fractus malis Balduinus, cùm ſe tantis viribus imparem ſentiret, pacem rogauit, Arnulfo Valentianas reſtituit, obſidibuſque regi datis, in fidem, & officium redijt.

Molan: ib. Apr: B. Vrſmarus per Flandriam miraculis celebratus.

Bella multæ comitantur calamitates. Grauem fortunarum ſuarum iacturam paſsi ſunt Lobienſes monachi, cùm multa poſsiderent in Flãdriâ. Pace factâ, quo ſua recuperarent, aſſentientibus epiſcopis Leodienſi, ac Cameracenſi, ſacrum B. Vrſmari corpus deuexerunt; cuius reuerentiâ ab iniurijs reuocarētur, qui fecerant. Felici quidem, vt reor, euentu. Vix enim vllus toto itinere dies abijt, quo beneficia, curationeſque ſupra naturæ vim ſupplicibus non conferret Vrſmarus.

Dentium

Dentium dolores in primis ſedauit; quibus dum viueret, grauiter afflictatû aiunt.

Anno 1005. 20.

Godefridus dux Lotharingiæ.

Deceſſerat quinto ſæculi huius anno relictâ prole nullâ Otto Lotharingiæ dux: in quo Carolinorum Franciæ regum extinguebatur ſanguis. Subſtituit Henricus rex * Godefridum Godefridi Arduennatis filium; ſed ducatu illo quondam florentiſsimo iam admodum imminuto, vt nonnullis placere video, noſtri huius æui clariſsimis ſcriptoribus. Qui quidem nobiles portiones Lotharingiæ detractas, adiunctasque Leodienſi eccleſiæ, ac Colonienſi contendunt. Nec verò poſſumus ambigere, quod eccleſiæ Colonienſi cis Rhenum, at Leodienſi omnino quidquid accreuit, totum ad Lotharingiæ vel regnum, vel ducatum pertinuiſſe: ſed eâ regum aduerſus has eccleſias munificentiâ, quidpiam Lotharingiæ detractum fuiſſe, quo modo probabũt autores illi? Sibi profectò nihil reges decedere voluerunt, qui ſuum ſemper in omnem Lotharingiam ius retinuerunt: iisque clientelam profeſsi ſunt epiſcopi. Nihil & ipſis ducibus deceſsit, (quod hic maximè quæri opinor) quandoquidem præfecti dumtaxat, & pro regibus Lotharingiam adminiſtrarent; & in ipſos epiſcopos Leodienſes imperium, quale antea, habuerunt. De eo qui dubitat, næ is parum res noſtrates perſpexit. Fidem facient proxima tempora, quibus epiſcopos ad caſtrenſes operas plus ſemel cum imperio duces euocârunt.

Archia S. Crucis. 25.

Felix dati conſilij ſuperiore bello euentus, ſed magis perſpecta multis annis in eccleſia ſapienter adminiſtrandâ virtus, Notgerum Henrico commendabat. Eius gratiâ cum Aquis eſſet rex, * ſcripto diplomate probauit, quod ab epiſcopo conditum erat ad S. Crucis canonicorum collegium.

Anno 1006. item S. Lamberti. 22.

Anno 1007. Baldricus. Erluini multa bona opera.

Non ſtetit hîc Notgeri paterna in eccleſiam ſuam prouidentia. Ab Henrico obtinuit anno proximo, vt præterea autoritate regiâ * confirmaret, quæcumque Leodienſis eccleſia ſuperiorum regum beneficentiâ poſſediſſet. Eodem illo ſuo in ſacra ſtudio Cameraceſij comitatum dedit Henricus rex Erluino Cameracenſi epiſcopo. Reſcriptum circumfertur datum XI. kal: Nouembr. Aquiſgrani. Fertur epiſcopus Erluinus caſtrum Cameraceſij condidiſſe. At Cameraci epiſcopium ipſum, ſanctique Autberti baſilicam nouis operibus auxit, ornauit: atque in eâ tandem ſepultus eſt, poſt multos pro eccleſiâ ſuâ labores exantlatos. Non abs re huc iſthæc connecta ſunt. Archidiaconum Leodienſem fuiſſe Erluinum diximus. Et verò è Notgeri diſciplinâ prodijſſe ſatis vides.

XVIII.

Iuuentutis institutionem amauit Notgerus & curauit.

Fecunda eſt enim, multaque prole felix virtus, in magnis potiſſimùm viris. Ita reip: proſunt, etiam à morte longo annorum lapſu. Peruidebat hoc mentis oculo perſpicace Notgerus. Atque tam optandæ frugis auidus, teneriorem ætatem excolebat ſtudioſiſsimè. Iſthanc nimirum terram ſapienter iudicabat aptam producendæ olim vberrimæ ſegeti, ſi bonam exciperet ſementem. Ea fuit ergo cura non poſtrema, vt iuuentuti moderatores proponeret, quos multa litterarum cognitio, diligentia, morumque integritas commendaret; ne virtutem traderent ſegniùs, quàm ceteras diſciplinas. Cohortationibus accendebat ipſe, factisque. Nam & ſacræ paginæ quæſtiones difficiliores excutiebat non rarò cum ipſis magiſtris, alijsque è clero doctiſsimis quibusque; & adoleſcentes vel explorabat propoſitis quæſtionibus pro cuiusque gradu, vel obſcurioribus illuſtratis inſtruebat. Non poterat auelli à ſcholaſticis adoleſcentiæ exercitationibus, vt à quibus ſperaret eximium gregi ſuo fructum. Quoties iter faceret, circumducebat veluti ſcholam, cum omni libraria ſupellectile, præceptoreque aliquo doctiſsimo: atque ita curabat exerceri toto itinere, quos in viæ comites adſciuerat, vt ad ſodales redirent litteris non leuiter imbuti, atque adeò ſubinde nihilo illis inferiores, quos ante iter habuerant præceptores.

Si porrò dignam illâ ſollicitudine Notgeri gloriam oraculo Diuino metiri

voluerimus, atque à fructibus cognoſcere; aliud tanti præſulis nobilius decus reperiemus nullum. Affirmat enim Anſelmus viros non paucos ex illâ Notgeri diſciplinâ prodijſſe, qui religione, ſapientiáque illuſtres, finitimis prouincijs impertiero liberaliter, magnoque fructu, quod ſaluberrimâ tanti præſulis educatione collegerant. In his Otbertum quemdam memorant, qui cum aliquot eiuſdem propoſiti ſodalibus Aquas profectus, cleri diſciplinam pudendâ corruptelâ labefactatam, primæuo nitori reſtituit. Longiùs, Pariſios vſque, & Pragam, nobiliſſimas vrbes, doctrinæ, virtutiſque ſuæ ſplendorem protulit Huboldus. Pietate, artibuſque liberalibus illuſtrauit Durandus Bambergenſem eccleſiam. Qui poſtea ex humili fortunâ propter inſignem ſapientiam euectus ad epiſcopatum Leodienſem, quam vniuerſæ eccleſiæ nauârit operam, dicemus. Non melior fuerat Waſonis conditio, qui puer victitârat inter eorum adoleſcentum ſarcinas, quos Notgero viarum comites fuiſſe narrauimus; ijſque vectandis quæſierat victum. Sed cùm indolem ad litteras factam præferret, ad illas animum applicare iuſſus, eos progreſſus fecit, vt epiſcopum ſuum Legia viderit; paucoſque alios habuerit maiores. Vtrumque hunc Notgero debet. Eoſdem percepere fructus nobiliſſimæ aliæ eccleſiæ. Rothardum, & Erluinum, alterum alteri ſuccedentem è Notgeri diſciplina habuiſſe Cameracenſes, iam meminimus. Gonthero gloriari Salburgum, ait Anſelmus, Tullum Hezelone. Haimonem Virdunenſes iactant: qui ne longiùs à magiſtri veſtigijs diſcederet, Virduni monaſterium S. Mariæ Magdalenæ, & S. Mauri conſtruxit. B. Virginis ædem, item & S. Vitoni ad auguſtiorem amplitudinem prouexit. Sed inter res plurimas ab ipſo præclarè geſtas illud eſt longè nobiliſſimum, quòd integerrimis ſuis conſilijs ad præſtantem illam ſanctiſſimi imperatoris Henrici virtutem creditus ſit non parũ contuliſſe. Adelboldus Vltraiectenſem rexit eccleſiã. Lobij monaſticen hic profeſſus fuerat, ſed creatus deinde cancellarius S. imperatoris Henrici, eodem iubente ſuſcepit Vltraiectenſem epiſcopatum; armiſque non minùs, quàm religione rem eccleſiaſticâm propugnauit aduerſus Theodoricum Hollandiæ comitem. Efficiam profectò ex his admirabiles totâ diœceſi pullulâſſe fructus ex iis Notgeri ſcholis, veluti fecundiſſimis plantarijs; quandoquidem externum ſolum illâ fœcunditate compleuerint.

Ex quo clarucrũt Otbertus Aquis, Hiboldus Pariſijs, & Pragæ, Duradus Bambergæ, & Leodij, Leodij Waſo, Cameraci Rothardus, & Erluinus, Gontherus Salſburgi, Tulli Hezelo, Haimo Virduni, *Waſſeburg:* Adelboldus Vltraiecti. *Trithem: Script: Eccleſ: & chron: Hirſaug:*

XIX. Ipſius Notgeri laus.

Sed autor inprimis tantorum bonorum ipſe Notgerus, omnis honeſti, ſapientiæque germen feliciter edebat. Hæreſes fortiſſimè fertur profligâſſe. Nec tamen earum nomen quiſquam edidit. Incredibili fuit facundiâ, quâ frequenter pro concione recti honeſtatem commendabat, inſectabaturque vitij turpitudinem acerrimè. Vbi verbis non cedebant obſtinati in malum animi, tum demum anathemate percellebat: ſed ictu tam certo, vt niſi reſipiſceret reus, vindicẽ ſupremi iudicis manum mox ſentiret. Alios enim notârunt nonnulli, vel in rabiem actos, vel turpi deformatos ſcabie, vel caſu infregiſſe ceruices, vel improuiſo alio malo mactatos. Nec irritum patiebatur Deus, quidquid decreuiſſet tantæ virtutis præſul. Quibus ab Anſelmo dictis, hæc ſubiungit Ægidius. Princeps per omnia magnus fuit, ſeu ingenium ſpectes, aut diſciplinarum cognitionem, amoremque; ſeu magnificentiam ædificando, rerumque gerendarum non in ſacris magis, quàm politicis peritiam ſingularem, ſeu denique virtutum omnium eximiarum ornatum. Vt veriſsimè cecinerit quiſpiam vates ad Legiam. *Notgerum Chriſto, Notgero cetera debes.* Nam vt teſtatur Ægidius, vix præclari quidquam totâ ciuitate fuit; quod non autorem iactaret Notgerum. Non abs veritate dixiſſet, principatum ipſum condidiſſe.

Quibus omnibus factum eſt, vt orbis Chriſtiani ſupremi principes plurimùm eius fidei, prudentiæque tribuerent. Sanè pontifex in diſceptationibus

K præſulum

præſulum Ciſalpinorum, ſuas ei vices demandauit: imperator verò in diſponendis regni negotijs præcipuum habuit procuratorem, & conſiliarium. Verùm vt ſuis in remp: Chriſtianam meritis ipſe, ita eius gloriæ nullos terminos Deus volebat conſtitutos. Et qui æternis labentia compenſare conſueuit, cæleſtibus honoribus Notgeri benefacta ſtatuit exornare. Eâ quàm diximus laude, annos ſex & triginta Leodienſem eccleſiam tenuerat magnus præſul Notgerus, quando ad æternum brauium iuſtus agonotheta Chriſtus euocauit IV. idus Aprilis, quo ipſo vltimam Chriſti cenam eccleſia celebrabat. Deplorârunt orbitatem ſuam vniuerſæ diœceſis ordines omnes, & quo par erat dolore patriæ patri iuſta perſoluerunt. In vrbe dies ſingulos ſibi ſumſerunt ſingula canonicorum collegia, quæ illius ſenſerant munificentiam. Primum ſibi diem vindicârunt principes canonici: alter in S. Crucis peractus eſt. Tertio iuſtâ perſoluerunt Martiniani. Quartus S. Pauli canonicis datus eſt. Vltimo denique parentatum eſt in S. Ioannis, atque ibi, quemadmodum ſupremæ voluntatis ſuæ tabulis ſanxerat, ſepultus eſt ad aram S. Hilarij.

Legiam quaſi pueritiâ Notgerus in florentem adoleſcentiam eduxerat non tam operum multitudine, magnificentiaque, vel opum incremento, quàm religionis, & litterarum amplificatione. Vrbis, atque adeò principatus veluti iuuentutem iiſdem ſtudijs confirmârunt, exornâruntque, qui ſecûti ſunt aliquot epiſcopi. Proximus Notgero ſucceſſor datus eſt non multo inferior BALDRICVS, hoc nomine ſecundus generis nobilitate, integritateque morum æquè côſpicuus. Giſleberti comitis Loſſenſis fratrem fuiſſe, habeo ex archijs Bartholomæanis. Hic ergo, affirmante Anſelmo, cùm optimi anteceſſoris ſui ſtuderet inhærere veſtigijs, in exornandis templis, earumque rebus augendis magnificus adeò fuit, vt nullam in epiſcopatu ſuo eccleſiam, nullum præteriret cœnobium, quod non aliquo vel agrorum, vel decimarum fructu donauerit; prædiaque addiderit ex paternâ hereditate. Admirabilis profectò fuit ea munificentia, licet breui ſententiâ perſtringatur. Addidit bonus paſtor collegio Lambertiniano vectigalia, quibus pauperes viginti quatuor in æuum alerentur. Hæc de ſuo. Quæ tamen pio Baldrici ſtudio cùm haudquaquam eſſent paria; religioſiſſimo regi Henrico autor fuit, vt eccleſiæ Leodienſi regiâ liberalitate benefaceret. Impetrauitque Coloniæ kalendis Iulijs adhibito deprecatore Haimone epiſcopo Virdunenſi. Nobilem ſiluam* .... donauit S. Lamberto ſanctus rex Henricus. Qui ſe non ingratum eccleſiæ Leodienſis alumnum præbuerat Haimo; ſuæ Virdunenſis prouidum ſe præſtitit parentem. Ait enim codex Tramecurtius obtinuiſſe ab eodem Henrico rege totum Iupiliæ agrum: quem ſanè diu poſſedere Virdunenſes. Totus ad æterna ſuſpirabat ſanctiſſimus rex, quorum ſpe caduca hæc liberaliſſimè profundebat. Nam paullo pòſt, pridie Idus Septembr deprecante Treuiris Heriberto archiepiſcopo Colonienſi, rurſum B. Lamberto dedit* ius quoddam regium in ſiluas, quas non procul Mechliniâ poſſidebat epiſcopus Leodienſis. Hoc tertium eſt S. regis beneficium in eccleſiam Leodienſem, egregiâ ſanctimoniâ (meo quidem iudicio) tum temporis celeberrimam, quandoquidem reges, Cæſareſque tantam illi munificentiam exhibuerint.

Sed & Florinæ inſigni religionis incremento florebant. Nec eum illis honorem decuſſit Arnulfi mors. Conditum ab illo meminimus S. Gengulfo templum, aliudque præterea beato Chriſti præcurſori fuiſſe ponendum, niſi mors ſuſtuliſſet: quamquam ſint, qui in prioris molimine prodiderint deceſſiſſe. Hoc certum eſt: eius filios Gerardum canonicum Rhemenſem, Godefridum, & Arnulfum in religionem paternam non minùs, quàm hereditatem ſucceſſiſſe, perfeciſſeque, quod moliebatur parens, vel cogitauerat. Ad extruendum certè

[Margin notes: XX. — BALDRICVS. — mira fuit liberalitate. — ANNO 1008. — Obtinet à Cæſare ſiluam: *Archiu S. Lambertij.* — 23. — *Molan: 13. Iulij.* — *Archiu S. Lamb:* & alia prope Mechliniam. — 24. — XXI. — Côditur monaſteriû Florinis. — *Baldricus Gonzo præfat. miras: S. Gengulfi.*]

S: Ioanni Baptiſtæ templum diuinitus impelli ſe crediderunt. Monachum enim
Molan: 22. Auguſti, quemdam audierunt meditatione rerum cæleſtium à ſenſibus abreptum, audiſſe
quaſdam S: Ioannis Baptiſtæ querelas, quòd totâ diœceſi Leodienſi nullum ad-
huc in eius memoriam ſtaret templum. Condiderunt fratres vnà cum cœno-
bio, quod ordini Benedictino attribuerunt, eccleſiæque Leodienſis ſubiecerunt
ditioni. Quo inuitatus Baldricus Leod: epiſcopus, ne quid aſcetis in nouo hoc
virtutum Lyceo decertantibus deeſſet ad vitam religioſè ſuſtinendam, binas ad-
dixit eccleſias, Lierſiam alteram proximè Leodium, alteram S. Mariæ in Roue-
25. ra. Religioni verò ſubſidium, vnà & ornatum longè nobiliſſimum * ſubmiſit
& S: Arnulfus Rhemorum archiepiſcopus, Gerardi rogatu, ſacrum B. martyris Mau-
Mauri ri corpus, eiusque ſodalis: quem apoſtolorum miſſu Rhemos venientem, iſtius
corpore eccleſiæ recèns conditæ inconcuſſam ſtetiſſe columnam proditum eſt, & pro tuen-
illuſtra- dâ fide ſanguinem fudiſſe. Porrò ne tanti martyris præſidio Rhemi deſtituerentur,
tur, tur, eius caput eburneâ conditum thecâ retinuit Arnulfus; alteriusque eius ſoda-
lis caput Florinas miſit. Eum fuiſſe Timotheum arbitratur Molanus, quòd eius
nominatim faſti Florinenſes meminerint. Illata ſunt Florinas hæc ſanctorum
lipſana III. non: Nou: quem eâ cauſâ feſtum anniuerſariè celebrant Florinenſes.
Nec immeritò; quandoquidem religione longè celeberrimâ populorum è longin-
quo concurrentium colantur ſancti martyres.

ANNO 1011. Gerardi auſpicijs cùm hæc maximè gererentur, eius virtutem in eccleſiæ
Gerar- ſpeculam, quo pluribus prodeſſet, extollere Numini viſum eſt. Erluino quippe
dus crea- Cameracenſi epiſcopo vitâ functo, Gerardum ſacrario ſuo præfectum ſubſtituit
tur Ep. Henricus imp: kalendis Febr: anni vndecimi. Qui in epiſcopatus poſſeſsionem
Camerac: immiſſus, ad imperatorem redijt extremo anno Nouiomagum, ibique ſacerdos
conſecratus eſt. Tum Cæſaris imperio Leodium proximo paſchate redire iuſſus,
ANNO 1012. cùm veniſſet, obtinuit vt in ſuam imperatoris fidem Florinenſe monaſterium
reciperet Henricus, poſteritatique hoc ipſum * diplomate teſtaretur. Quod quan-
Archiu. Florin: doquidem anno duodecimo datum fuerit, non ægrè inducor, vt cum Lamberto
26. Schafnaburgenſi, eodem anno baſilicam Bambergæ fuiſſe dicatam opiner. Ge-
rardum enim certum eſt ab Henrico Leodij ad iſtius templi dedicationem inui-
tatum fuiſſe. Vbi tamen accepit imperator ad metropolim Rhemẽſem pertinere
Cameracenſem epiſcopum, iſthicque conſecrandum eſſe, admiſit excuſationem.

XXII. Profanis etiam incrementis auctam eccleſiam Leodienſem tradunt Tranſ-
Mar- moſanus, & Stabulaus ſub hæc tempora. Reginardus Francimontis mar-
chiona- chio, mente in cultum Numinis præclarè affectâ, profecturus in Syriam,
tus Frã- cùm prole careret, ſanctum Lambertum ſcripſit heredem. Ratum vt haberent
cimont: pontifex, Cæſarque, Baldricus obtinuit. Diplomata equidem nuſquam inuenio.
datur S: Deceſsit illo itinere Reginardus, marchionum quartus, atque adeò vltimus.
Lãberto. Priores duo præceſſerant Guidones Dambelitij, tertius Baldricus. In hunc mo-
dum ſcriptores illi. Quod ipſum ſuo vellem expeditum nodo; quando ſuprà iam
memorauimus Tectenſem villam, ſimul & ſiluam bene latos complexam fines
à regibus S. Lamberto traditam: Quid enim reliquum dynaſtæ illi poſſederint?
Veroſimiliùs occurrit nihil, quàm vt dicamus, quod iuris regij fuit, id antea
donatum eſſe. Quod ſuum erat iam denique Marchionem Reginardum dediſſe.

Læta hæc obturbauit funeſta calamitas. Bellum id fuit, quod Leodienſes geſ-
Baldricus. Waſſeburg: ſere; ſed infelix. Prouectus ad epiſcopatum Baldricus, amicitiam ſtudioſè cum
finitimis principibus, atque in primis Lamberto Louanienſi comite coluerat.
Verùm ab hoc ſibi prouidè caueret, ſæpe monuerat Gerardus epiſcopus Came-
racenſis: homini nullam eſſe fidem, religionemue. Candore Chriſtiano meliora
voluit ominari Baldricus. Donec ſuſcipiente ſub hoc tempus Italicam expedi-
tionem,

Dux Brabantiæ bellũ mouet in Lotharingiam. 37.

ſionem Henrico rege, putauit ſibi tutum eſſe Lambertus res nouas moliri, & armis vindicare Lotharingiæ ducatum: quem regio munere iam quidem teneret Godefridus Ottone duce mortuo; at *ſuum ipſe aiebat eſſe iure vxorio, quando Gerbergam duxiſſet Ottonis ſororem. Adſcito igitur in belli ſocietatem Ragìnerio Montenſi comite, amicisque alijs, Lotharingiam diris populationibus fatigare inſtituit, vt ad ſe reſpicere cogeret, & ducem flagitare: magno equidem Leodienſium damno, qui primi infeſtantibus occurrebant. Vt primùm arma moueri comperit ex itinere Henricus rex, Godefridum ducem remiſit, qui maioribus viribus Lambertum inſoleſcentem compeſceret. Fecit initio feliciter, compulſumque in vrbem ſuam Louanium, obſedit. Verùm obſidionem ille tantâ virtute ſuſtinuit, vt infectâ re Godefridum multis ſuorum deſideratis retrò abire coëgerit.

Anno 1013. Epiſcopus Hugardiam munit.

Ferocior ſecundo hoc ſucceſſu Lambertus, magno finitimis Lotharienſibus terrori meritò erat. Quo ſuis Baldricus epiſcopus conſuleret, anno ſupra milleſimum tertio & decimo Hugardiæ munitionem excitare cœpit; quæ diœceſeos ſuæ finibus eſſet præſidio. Conſilijs ſuis veluti repagulum obijci Lambertus comes intellexit; miſsisque ad epiſcopum. Legatis, conteſtato denuntiat officere ditioni ſuæ munimentum illud. Reſpondit Baldricus nullo ſe dolo malo Hugardiam munire. Nec vllam ex eo iuſti timoris eſſe Lamberto cauſam; quod tuendæ vnius eccleſiæ gratiâ, non cuiuſquam infeſtandi conſilio fuiſſet inceptum. Vanum ergo poneret metum, fideique S. Lamberto datæ meminiſſet. Accenderunt illa comitem; immiſſoque in fines Leodienſes milite, populationem inſtituit. Epiſcopus ne præferuido impetu videretur ad armâ prouolâſſe, mittit oratores, rogatque ſuos ab iniuriâ reuocaret, ne ſacrum anathematis telum intorquere cogeretur. Sed hæc vbi accipi ceu imbelles minas, Diuinaque arma rideri audiuit, facto decreto, ſacrorum communione hominem eiicit. Eam ratus contumeliam comes, in agrum Leodienſem ſæuijt; miſſosque rurſum oratores, & ab hoſtilitate dehortantes reiecit.

Cæduntur Leodienſes.

Tum denique Baldricus auditis ſuorum ſententijs bellum decernit. Ad arma ergo concurritur. In hoſticum inferuntur ſigna ingentibus animis. Sed cùm è cælo ſperandam potiſſimùm victoriam ſciret epiſcopus, imbelli turbæ, cleroque ſupplicationes imperauit. Concurrerunt acies VI. kal: Oct: primoque ſtatim congreſſu perrupti ſunt comitis ordines. Verùm mox ſtitit victoriam Deus, quâ Leodienſes iuſto ſuo iudicio dignatus non eſt. Perculſus enim primâ nepotis ſui Louanienſis fugâ Namurci comes, desertâ Leodienſium acie, ad hoſtem tranſijt, recreatumque inſperato hoc ſubſidio, ad pugnam reuocauit, reſtituit ordines, in epiſcopum duxit, ab ipſo nihil tale metuentem: eiusque copias in fugam auertit. Trecentos Leodienſium cecidiſſe fama eſt, præter vulneratos, captoſque. Inter hos in hoſtium poteſtatem venit, cùm fugere puderet, Herimannus comes, quem alij Heſelonem appellant, Godefridi Lotharingiæ ducis frater: & Roberto Namurci comiti traditus à Lamberto Louanienſi. Prima ſtatim Baldrico cura fuit tantum principem eius cauſâ in captiuitatem prolapſum libertati aſſerere. Et cùm Roberti mater cuſtodiâ dimiſſuram ſe promitteret, ſi modò in gratiam ipſa reciperetur ab Henrico rege: id verò ſuſcepe runt Baldricus noſter, & Gerardus Cameraci epiſcopus. Confluentiam profecti ad indulgentiam regem permouerunt. Ita ignaro Louanienſi Herimannus libertati reſtitutus eſt.

XXIII. Anno 1014. Prima exordia cœnobij S. Iacobi.

Altum vulnus animo Baldrici hæc clades inflixit. Quanquam piè ſuſceptum bellum pro iniuriâ à grege ſibi credito propulſandâ ſibi proponere poſſe videretur, animo tamen ſemper obuerſabatur cruenta ſuorum ſtrages. Et quas animas ſuſcepit ſeruandas, in exitium ne propuliſſet, verebatur. Hanc verò mœroris

æquiſsimam cenſebat cauſam; neque ſolatium vllum admittebat. Suauis ei neceſſitudo cum Ioanne quodam epiſcopo Italo interceſſerat; quem epiſcopatu pulſum in familiam ſuam receperat Otto tertius, & virtutis admiratione coluerat, plurimumque tribuerat eius conſilijs. Sed Leodium aliquando dimiſit, fortaſſe moriens, aut tendens in Italiam, Notgero commendatum: non Baldrico, vt quidem Ægidio placet, quandoquidem Baldricum Otto nunquam viderit epiſcopum. Vir eximiæ ſanctitatis fuit Ioannes. Primum eius erat ſtudium indefeſſâ vigilantiâ mentis integritatem tueri, aſperos corpori labores indicere, ad honeſti proſecutionem ſemetipſum in dies excitare. Amor Diuinæ ſeruitutis, quo feruebat plurimùm, omnem excludebat animo rerum terrenarum amorem: nihilque iucundius ducebat; quàm frequenter orare, frequenter pſallere, pati inediam, amplecti vigilias, vſuque bene viuendi, è ſanctorum patrum rectè factis, quaſi ſelectiſsimis floribus, ſuaue mel colligere. Præter interiorem hominis compoſitionem, quid de Dominicæ crucis parmâ, quâ pectus armauerat, quid de felici pudicitiæ loquar lilio, cuius candorem ſpontaneâ corporis caſtigatione ſeruare contendebat? Ipſo oris, totiuſque corporis habitu virgineum referebat angeli nitorem. Quo animi cultu Baldricum in amicitiam pellexerat, quotidianâ conſuetudine. Conſilio iuuabat perſæpe, quando aliquis eius in arduis negotiis erat vſus. Cùm otium publicæ res ſubinde patiebantur, ad virtutem ſeſe mutuâ ſermocinatione cohortabantur.

Ioannes epiſc: viro ſancto

Verùm à clade Hugardianâ, nullis erigi poterat Baldricus ſanctioris philoſophiæ aculeis, quem acerbiſsimus dolor immenſum depreſſiſſe videbatur. Sed vbi ſenſit Ioannes non tam iacturæ dolore, vel cladis pudore tangi præſulem, quàm tot animarum ſibi creditarum percelli periculo, in quod ipſemet conieciſſet; ipſe verò quàm eiuſcemodi animi affectionem omni laude, epiſcopoque „ dignam, tam æquum dolorem iudicauit. Sempiterna ſunt, inquiebat, aut cer„ tè diris cruciatibus horrenda ſupplicia, in quæ præcipites miſiſti oues illas „ tuas, pro quibus anima ponenda fuerat. Et ſi quis impendendo ſolatio locus ſu„ pereſt, crudele profectò ſit illud negare. Quare ſi me audis, quo iam licet „ modo, tuis ſuccurre. Templum Numini, monaſteriumque pone; in quo ven„ turis omnibus ætatibus incumbāt monachi in leuandas tormentis infelices illas „ animas.

hortatorie.

Conſilium accepit epiſcopus: ſtatimque occurrit perficiendum, quod inchoauerat Eraclius, S. Laurentij cœnobium. Impulit in eam partem impigrè Heſelo comes, pro ſuo in naſcentem illam domum, ſanctumque martyrem ſtudio. Interceſſit Ioannes epiſcopus. Et quòd alienis fundamentis ſuperſtruere minùs videretur glorioſum, nouum ab imo cœnobium vt ædificaret, autor fuit: & euicit. De areâ tum quæſtio fuit. Propoſuere quidam cortem Amerinam, *ab vrbanâ frequentiâ ſegregatam in regione Tranſmoſanâ, atque adeò monachis aptiorem: quorum ſtudia tunc primùm in hac ciuitate erant initianda; inquit Ægidius; aut potiùs ſanè poſtliminio reſtituenda, quandoquidem monachos ad S. Petri conſtitutos à S. Huberto, ſcriptor idem prodiderit. Magis nihilominus placuit caput inſulæ, quam nuper fecerat Notgerus. Hic S. Iacobo monaſterium inchoauit epiſcopus VII. kal: Maias. Et quia magnæ molis templum meditabatur, ſua vota longiùs differri non tulit. Primùm omnium S. Andreæ cryptam exſtruxit, dicauitque VIII. Idus Sept: collocatis in eâ ſacris eiuſdem apoſtoli reliquijs, quas ſanctus ipſe rex Henricus donauerat, deinceps imperator appellandus; huius enim anni principio, Romæ imperij coronam accepit. Tum attribuit prædia; & in ædificationes magnis ſumtibus deinde incubuit.

Geſta abbatum S. Laurentij.

28. Baldricus aggreditur.

Henricus coronatur imp.

XXIV. Epiſcopi munificentiam aliâ maiore Deus mox compenſauit. Arnulfus

Loſſenſis

Anno 1014.

Loſſenſis comes, cùm nullos genuiſſet liberos, quemadmodum armis, quoad vixerat, Loſcaſtrum tueri ſategerat, ita moriens ad eum, quem ſcripſiſſet, heredem arbitrio ſuo tranſmittere ſtatuit. Vi morbi deuenit ad extrema: cumque Flandrum à morte ſuâ moturum omnia non dubitaret, S. Lamberto ſtatuit comitatum conſecrare; nam & proximus erat cognatione Baldricus epiſcopus Leodienſis, & ius ſuum armis optimè defenſuros Leodienſes intelligebat; & denique S. Martyris in morte præſidium ſibi prouidè procurabat. Epiſcopum igitur accerſit, & poſtquam ad obeundam Chriſtianè mortem eius operâ ſe comparâſſet, ſolemni ritu ditionem ſuam omnem B. martyri Lamberto donauit. Epiſcopumque monuit, maturè copias inſtrueret, quibus comitatum ſibi vindicaret aduerſus Flandrum; quem minimè quieturum ſatis conſtaret. Operam in extremâ horâ libenter Arnulfo contuliſſet Baldricus: ſed cùm ſapienter omnibus proſpectum animaduerteret, Leodium redijt; quo vires comitatui retinendo colligeret. Interea moritur Arnulfus.

Comitatus Loſſ. datur S. Lamberto.

Lutgardis vxor, viri ſui factum probauerat, tum piâ mentis in Deum motione, tum quòd reip: regendæ ſe ſentiret imparem. Iam ergo principatum poſitura, Leodium proficiſci cogitat ad epiſcopum, vitæ reliquum in ſanctâ quiete tradụctura. Sed ecce Lambertus Louanij comes iniuriarum in eccleſiam illatarum agitatus conſcientiâ, communioni ſacrorum cùm reſtitui cuperet; & ægrè de ſuo reſarciret eccleſiæ damna, quod profectò æquum intelligebat; à Lutgarde comite ſtatuit impetrare, quod epiſcopo refunderet. Ergo inſidijs in itinere Leodienſi poſitis illuſtrem matronam intercipit, abducitque Louanium. Sed omni veneratione accepit. Iuſſamque hoſtile nihil vereri, rogat vt pacis binas inter gentes vicinas interpres eſſe velit. Illam facilè componendam eſſe, ſi eccleſiæ damna compenſarentur. Se quidem bellis aliquot ſuperioribus exhauſtum, minimè id poſſe. Ipſam ergo, cùm & multis opulenta ſit prædijs, & prolem habeat nullam, orat ſupplex, obteſtaturque ne tantum ſibi, publicóue bonum inuideret. Illa ſeu preces armatas eſſe intelligeret, parumque tutum cenſeret, ei quidpiam negare, in cuius ſe poteſtatem videret redactam; ſeu duobus finitimis principibus pacem optaret, opimum prædium nomine Horrentium Lamberto dedit. Qui potitus optatis, legationem mox adornat ad antiſtitem, pacem petit, & in eccleſiæ gratiam recipi; ſoluto anathematis vinculo precatur. Difficilem ſe minimè præbuit Baldricus, pro innatâ clementiâ; paceque conceſſâ, comitem ſacris, eccleſiæque reſtituit: Horrentiumque ab illo donatum, nouello S. Iacobi cœnobio attribuit. Hic fuit belli Hugardienſis exitus.

Louanij comes reconciliatur eccleſiæ.

Quid pro Loſſenſi ditione Flander mouerit, nuſquam inuenio. Omnem eius potiendi ſpem depoſuiſſe exiſtimo, vbi eccleſiæ Leodienſi ceſſiſſe accepit, quæ è vicino facilè tueretur, quod non niſi ægrè, ancipitique bello tentaret ipſe mediâ Brabantiâ Leodienſibus iam ſociatâ. Epiſcopum porrò comitatu potitum vult Stabulaus, profeſſumque Metis apud Cæſarem clientelæ dominium: tum Arnoldo fratri ſuo dediſſe poſſidendum eccleſiæ Leodienſis beneficio, pactionemque addidiſſe, in eccleſiæ poteſtatem redituram olim dynaſtiam illam, quotieſcumque vel ipſe, vel poſterorum aliquis ſine maſculâ prole decederet: ita reſcripto Cæſarem probâſſe. Inſignis illa fuit ad eccleſiam Leodienſem acceſſio; quâ non minùs altero tanto creuit.

Ceterùm accidit peropportunè illa comitis reconciliatio, ante mortem, quam obijt anno ſequenti: vt autor eſt Sigebertus. Ortis enim ſimultatibus, cùm à Godefrido duce deſciuiſſet Raginerius Hannonius, & hoſtilia moliretur; ingreſſus Hannoniam Godefridus atrocem intulit vaſtitatem. Non tenuit ſe Lambertus Louanij comes; cuius fortaſſe gratiâ in Godefridum inſurgebat Raginerius;

XXV. Anno 1015. Prælio Florineſi Baldricus.

Genzo c. 6 mirac. S: Gengulfi.

S: Gengulfi violatores diuinitus plectuntur.

rius. Raptis igitur ſecum aliquibus viribus, aduerſus Herimannum Godefridi fratrem ſe ferociter infert: Hannoniaque pulſum, Florinas refugere coëgit. Hoc fuit aſylum Herimanno. Sed Lamberto bilem accendit. Qui cùm in munimenta nihil poſſet, iram, ſimul & flammas effudit in ſuburbana. Neque ſacris abſtinuit. Ignem in S: Gengulfi veſtibulo accendit, quo ipſa ædes ſacra conflagraret. Protexit Deus prodigio tam manifeſto, vt quamquam vicinæ flammæ ardore in templo cera, plumbum in tecto liqueſceret, illæſum maneret templum. Quo territi Lamberti comites cùm abirent, antè quàm agro Florinenſi excederent, equi fermè omnes, homines nonnulli in rabiem acti ſunt. Multi quo malum anteuerterent, clam, & diſſimulanter (nec enim exercita hoſtilia ſecuritatem merebantur) S: Gengulfum placaturi redierunt. Vrbis ſitum ab illo antiquo hodie prorſus alium eſſe dubitari non poteſt; quando in vrbis medio nunc eſt templum, quod tum extra munimenta fuit.

Occiditur Louanij comes,

Paucis pòſt diebus collectis vtrimque copijs Raginerius cum patruo ſuo Lamberto, Godefridum inſecutus, apud Florinas pugnam conſeruit. Plures quadringentis eo prælio cecidiſſe ait Sigebertus: at Baldricus cruentam fuiſſe pugnam, & multam ſtragem Brabantorum: inter quos ipſe Lambertus occubuit, non ſine prodigio certè mirando. Poſtquam enim diu fortiſſimè dimicâſſet; en ſubitò, incertum quo caſu, delapſa eſt in terram lipſanotheca, quam è collo geſtabat, certâ præſidij ſpe in aduerſis prælij caſibus. Statimque peremptus eſt. Illam è terrâ ſuſtulit militum vnus: cumque retinere ſtatuiſſet, ſub veſtem abdidit, non quâ decebat reuerentiâ. Sed intumeſcente mox coxendice, & acres concitante dolores, prodidit furtum: poſtulantique Herimanno ducis fratri, vt ſacrorum peramans erat, dedit; qui tamen imperatori eius cupientiſſimo poſtea conceſſit. Validum id eſto telum aduerſus ætatis noſtræ nouatores pro tuendo ſacrarum reliquiarum cultu, tum exemplo hoc tantorum principum, tum præſidio tam certo in periculis: quod tamen miſero huic principi non ſatis fuit ad ſalutem, quandoquidem eo ſe reddidiſſet indignum proximæ noctis ſacrilegio.

relictus à Deo propter flagitiũ.

Niuellis quippe nefario complexu virginis Deo conſecratæ ſe polluiſſe, & ab eâ poſt facinus ſacras illas reliquias accepiſſe diſcedentem ad prælium affirmat Baldricus, teſtimonio ipſius ſanctimonialis, ſcelus ſuum epiſcopo quærenti poſtea confeſſæ. Vim reliquiarum ita Deus teſtatam voluit, vt quamdiu comes illas ferret, omni ferro maneret imperuius. Sed qui vindicem Dei manum irritârat, plagam merenti priùs infligere non placuit, quàm ſacrum quaſi clypeum ſuſtuliſſet, quo pateret vulneri. Porrò loco certaminis poſt tot ſæcula, manſit in hunc diem nomen Prælij.

XXVI. Dicatur baſilica S: Lãberti, & S: Bartholomæi

Lætiora Leodij. S. Mariæ, ſanctique Lamberti templum ædificatum à Notgero, tandemque perfectum, cum Heriberto Colonienſi archiepiſcopo, quem in ſanctos poſtea relatum eccleſia veneratur, dicauit Baldricus V. kal: Nou: ipſo nimirum SS: Simonis & Iudæ feſto. Tertio pòſt die, S. Bartholomæi ædem pariter dedicârunt; quam vir nobilis Godeſcalcus Morialmæus S. Lamberti præpoſitus extra vrbis pomœrium exſtruxerat, addixeratque vectigalia duodenis canonicis alendis. Commentum eſt, quod addit Ægidius: permutatos eſſe patronos oratorij, quod eodem loco fuerat ab olim conditum in honorem S. Seruatij, & eius ædis, quæ Traiecti ſeruabat ſacrum B. præſulis corpus, at S. Bartholomæi nomen prætuliſſe fingit. Ipſe ſe conuicit in Monulfo epiſcopo Ægidius, qui iam tum ædem illam in S. Seruatij honorem conditam affirmauit cum Harigero.

vbi corpus S: Vlberti. Molan 22. oct:

Eâdem porrò in æde S. Vlbertus glorioſus martyr ſepultus fertur, cuius feſtum agitur XIV. kal: Nou: Hunc ipſum eſſe Molanus conijcit Oelbertum martyrem, qui Oiſterhouti colitur. Pagus eſt apud Bredam hodie diœceſis Antuerpienſis;

pienſis;

pienſis: cuius incolæ, inquit, hæc de patrono ſuo à maioribus acceperunt. Latrones quidam latrocinio ſuo deprehenſo, illac per agrum fugiebant, vbi S. Oelbertus ex oratione fatigatus in ſomnum inciderat; dormientique mucronem ſuum apponunt cæde factâ cruentatum. Qui eos inſequebantur, in B. Oelbertum inciderunt, eumque vt latronem iugulauerunt. Corpus autem truncum, ad ſacellum haud longè diſſitum, caput abſciſſum inſigni miraculo detulit. Ipſaque iumenta, quibus in aratro vſus erat, pro nouæ, ac maioris eccleſiæ conſtructione, materiam omnem ſine aurigâ feruntur aduexiſſe. Quieuit autem aliquamdiu Oiſterhouti, vbi eſt ſecundarius eccleſiæ patronus. Sed Franci feruntur ſecum corpus abduxiſſe in Touloſe. An autem hic locus ſit Tholoſa, & quo tempore Oiſterhouti claruerit, vel inde ſit ablatus, ab omnibus incolis ignoratur. Proiectam vides maiorum negligentiam. Sapiens ille, & ter beatus, qui ſanis conſilijs, recteque factis ab illo præmium exſpectat, apud quem nulla eſt obliuio, immortalis eſt gloria: contrà qui à mortalibus, heu! quàm fatuus eſt, & infelix? Vlbertum pauculi hic mortales ignorent licet: illum, plaudente, & epinicion concinente innumerâ cælitum multitudine, Deus in cælis æternâ martyrij laureâ coronat.

XXVII. Anno 1017. *Baldricus. Waſſeburg.*

Belgicæ tranquillitatem dirus cometa turbauit primo vere anni decimi ſeptimi, prænuntiatâ clade. Theodoricus Friſiorum comes genti ſuæ infenſus ob necem parentis ſui Arnulfi Gandauenſis, ad Rhenum, Moſamque confluentes firmum munierat præſidium. Loco Merenneda nomen erat. Paris dominij iure potiebantur archiepiſcopi Colonienſis, & Treuirenſis, epiſcopus Vltraiectenſis, abbateſque aliquot. Piſcatores dumtaxat, & venatores incoluerant adhuc, habitationem ſtudijs ſuis accomodam, propter amnium, ſiluarumque propinquitatem. Sed fretus additâ munitione Theodoricus, non Friſios modò, verùm & adiacentem omnem latè regionem fœdis populationibus infeſtare cœpit. Perlatæ ſunt ad ipſum Cæſarem querelæ; Godefridoque regni Lotharienſis duci mandat, illato vt bello hoſtem publicum perſequatur, & illam imperij labem aboleat. Imperio Cæſaris paret Godefridus, & ſelectiſſimam regni Lotharienſis iuuentutem ad arma vocat, delectu adeò ſeuero, vt nec epiſcopis parceretur. Solēne fuit hoc illis, poſterioribusque tēporibus, vt quia politico fruerentur principatu, eccleſiæ legibus ab armis reuocari non exiſtimarentur. Grauis ætate, ſed magis corpore grauiter affecto Baldricus noſter immunitatem poſtulauit. Non audijt dux, & prorumpens in probra, dubiæ fidei crimen impegit, ducto argumento à cognatione, quâ Theodorico iungebatur. Ipſe, quo repelleret à ſe omnem criminis ſuſpicionem, proficiſci ſtatuit, ingraueſcente quamquam valetudine. Traiectum delatus, Dei parentis ædem ingreditur, vbi ſacrarium condiderat. Ab oratione cùm ad naues rediiſſet, vniuerſo exercitu ſoluente; ecce, inquit Baldricus, totum illud epiſcopi ſacrarium in diuæ Virginis cum arâ ipſâ ſubuertitur. Siniſtrum vel reip: vel epiſcopo viſum eſt omen. Ducem tamen ſecutus eſt. Verùm defectis viribus, ſubſtitit in vico Heremandoutio: vique mali tandem inualeſcente, vitâ deceſſit IV. kal: Auguſti, & eodem temporis articulo quo Flardarbergæ pugna committebatur. Vbi teſte Sigeberto, repentè voce, neſcitur vnde, emiſſâ, Fugite, fugite; cunctis fugientibus; multi à paucis Friſonibus perimuntur: dux verò capitur. Sed paulo pòſt dimiſit Theodoricus, vt in gratiam â Cæſare, ipſo autore reciperetur.

Theodoricus Friſius omnia latè infeſtans, hoſtis imperij iudicatur.

Baldricus contrà ad arma cogitur.

obit in expeditione.

Leodium epiſcopi corpus relatum eſt, & poſt iuſta ab omnibus ordinibus magno doloris ſenſu perſoluta, terræ mandatur in crypta S. Andreæ, nam S. Iacobi templum ad feneſtras duntaxat aſſurrexerat. Amicô parentârat cum ceteris Gerardus Cameracenſis epiſcopus; Argentæam diſceſſit ſalutatum ducem Gode-

fridum,

fridum, quò ſe dimiſſus captiuitate receperat. Ita Baldricus. Sigeberto tamen magis placet, retentum eſſe in annum ſequentem: cui potiùs ſubſcribo. Cùm enim plus anno manſerit in orbitate Leodienſis eccleſia, captiuitati ducis tribuendum exiſtimo; ſine quo nihil momenti alicuius in Lotharingiâ conſtitui ſolitum erat. Pro ipſo liberando inſignem nauâſſe operam Wolbodonem affirmat Ægidius, etſi rerum ſerie plus ſemel perturbatâ. Nec irrita fuere ſtudia. Autoritatem enim conciliabat tum cognatio, quâ Theodoricum proximè contingebat, tum virtus, quâ dudum, & Vltraiecti propè in oculis Friſiorum venerationem conſecutus erat, & apud Cæſarem. Rem igitur eò deduxit, vt magno publicæ quietis bono, anno ſequenti libertas Godefrido duci, Theodorico comiti Cæſaris gratia reſtitueretur. Spectatam arduo iſto negotio WOLBODONIS prudentiam epiſcopatu Leodienſi donandam cenſuit approbante Cæſare Godefridus; & paulo pòſt fatis conceſsit. Cumque liberis careret, ſucceſſorem habuit in Lotharingiæ ducatu Gozilonem fratrem Bullioni, comitem.

ANNO 1018. dimittitque pacis gratiâ. WOLBODO. XXVIII.

Baldricus. Meierus. ſanctè educatus,

Wolbodonem porrò Godefridi ducis Montani filium facit Meierus ex Ioannâ filiâ comitis Flandriæ Balduini iunioris. Generis claritatem vitâ, & eruditione illuſtrauit. A puero quippe virtutem ſtudioſè ſectatus, Stabuleti profeſſus eſt monaſticen: vt vult Meierus. Anſelmus contrà ait Vltraiecti adoleuiſſe in clauſtralis vitæ diſciplinâ, ſub religioſis admodum magiſtris; quos adeò feliciter imitatus fuerit, vt eos ipſos habere potuerit diſcipulos, factus præceptor rerum agendarum longè peritiſſimus. Erudienda quippe iuuentus ei credita eſt. Ætatis illius aureæ meritò amaueris felicitatem, quâ eiuſcè muneris moleſtias, & humilitatem non dedignaretur iuuenis iſtiuſmodi nobilitatis. Creatus deinde præpoſitus, œconomiam pari ſtudio, diſciplinamque excoluit. Virtutem hominis eximiam amplexus imperator, piam vim fecit, & religioſâ ſuâ quiete abſtractum, ſacrario ſuo præfecit; tum denique ad eccleſiam Leodienſem euexit. Conſecrauit Heribertus Agrippinæ archiepiſcopus: at Leodium, iubente Cæſare, Gerardus Cameraci epiſcopus deduxit. Hic verò ſtatu mentis priore non deiecit addita dignitas: ad altiorem imò erexit. Nitentem ne retineret deorſum corporis grauitas, ieiunijs illud inſtituit edomare, vigilijsque, ac ſeuerioribus alijs caſtigationibus. Algoris adeò patiens fuit, vt dormientibus ceteris adiret ſæpiſsimè nudis pedibus ædes ſacras, atque in illis pernoctaret. Vt quod legimus de S. Iacobo minore, callum obduxiſſe genua camelorum adinſtar, ob crebras inflexiones; frigore pariter induruiſſe Wolbodoni pedes ferant. Parſimoniam ita coluit, vt poſt ieiunium, famem quaſi proritaret primùm conſpectu, tum contrectatione, odoreque ciborum lautiorũ, quos apparabant pro dignitate domeſtici. Tum aquâ, pane, vilioribusque cibis contentus, in pauperes cetera iubebat erogari: tenerâ quippe ferebatur in eos caritate, miſeratioeque. Quo fiebat, vt liberalibus eleemoſynis eorum egeſtatem ſubleuaret: & ſæpe cùm ad manum aliud nihil eſſet, periſtromata ipſa, aliamque ſuppellectilem ſacram profundebat, donec à familiæ præfecto redimerentur. Eos caritatis ignes ſuccendebat in pectore amor Numinis flagrantiſsimus: cui alendo veluti ligna quotidie ſubijciebat, dum rem Diuinam, ſummum illud æternæ pietatis myſterium perageret, tanto animi apparatu. Solitum enim præmittere ferunt recitationem pſalterij totius Dauidici: thymiama ſanè Chriſto acceptabile in odorem ſuauitatis.

Feliciter auſpicatur epiſcopatũ.

ANNO 1019. Leodij imperator.

Sanctis hiſcè ſtudijs epiſcopatum feliciter tenuit Wolbodo. Ac primùm auſpicatus eſt hac ſplendidâ rei bene gerendæ occaſione. Leodij fortè paſcha anni decimi noni celebrabat Auguſtus; ad eum venere ſupplices conſanguinei Baldrici nuper defuncti, rogaruntque vt vel inchoato S. Iacobi monaſterio ſummam

adhiberi manum imperaret, (quod erat in votis maximè) vel attributa à cognato ſuo prædia, in ſuos vſus Cæſaris beneficio liceret auertere. Cæſar cùm animo ſuo propenderet admodum in ſacra, proprio quodam ſtudio ferebatur in nouellam illam S. Iacobi plantam, vbi repoſitas meminerat apoſtoli Andreæ reliquias, munus quondam ſuum. Eò venerabundus acceſsit, & oratione factâ, altaris ornatum magni pretij largitus eſt. Tum ad Wolbodonem conuerſus, imperat vt prouentu prædiorum, quæ contulerat Baldricus, ædem, monaſteriumque reliquum abſoluat. Strenuè pro ſuâ pietate rem ſuſcepit Wolbodo: operiſque mercede conductis, quàm primùm aggreditur. Olbertum audierat Gemblaci abbatem magnâ prudentiæ, ſanctitatiſque laude ſuis præeſſe. Hunc Leodium aduocauit, iuſsitque S. Iacobi monaſterium vnà cum Gemblacenſi regere. Onere ſimplici plus ſatis ſe oneratum credebat Olbertus, & ſibi priuatim viuere maluiſſet, quo Deum penitiùs in animum reciperet. Verùm epiſcopi reuerentia prouinciam etiam alteram recipere coëgit. Ergo pietate, induſtriaque ſuâ, breui vniuerſa monaſterij ædificia perfecit, & monaſtices fundamenta feliciter poſuit. Collectos enim honeſti ſtudioſiores viros, in cœtum religioſum coëgit, informauitque maximè diſciplinâ Richardi abbatis: quem magno Leodienſis vrbis ornamento videmus in hunc diem perſeuerare.

Mandat perfici monaſterium S. Iacobi: quod ſtrenuè curat Wolbodo.

Porrò Richardus abbas videri is poteſt, quem Euerhelmus ſanctæ recordationis virum appellat, aitque ex abbate Virdunenſi ad S. Vitonum (quam dignitatem adeptus erat anno poſt milleſimum quinto) creatum à Balduino Flandriæ comite fuiſſe Vedaſtinum, Folrado abdicare iuſſo: ſanctumque Popponem aſceticis inſtituiſſe diſciplinis: vt ſuum dicendi tempus aduenie t. Eumdem hoc ipſo tempore Lobij conſtituerunt abbatem Wolbodo, & Gerardus, abrogatâ Ingobrando dignitate, quòd familiæ bona, diſciplinamque religioſam peſſumdaret. Harigero ſucceſſerat ſeptimo hujus ſæculi anno; præfuit plus annis vndecim, magnâ honeſti iacturâ; quam reſarcijt inſigni ſtudio Richardus, vt in eam ſucceſſit prouinciam: ſpartamque ſuam exornauit; lætâ bonorum omnium gratulatione. Tanti magiſtri non puduit Olbertum. Sapientiſſimis eius præceptionibus nouellum ſuum Leodij plantarium excoluit. Felicia in Domino auſpicia non potuit non probare Wolbodo. Quoque non modò currentem incitaret, verùm & ne ſuam virtuti mercedem, & gratiam deeſſe quis obijceret: ſuo, quo potuit, nomine ratum habuit epiſcopus, quidquid ab anteceſſoribus haberent Gemblacenſes: monaſterioque inſuper libertatem conceſſit, * aut certè reſtituit: cum ſeſe antea Leodienſi eccleſiæ ſubdidiſſent. 29.

Euerhelmus in S. Poppone. Baldricus. Waſſeburg.

Digreſſus Leodio paucis poſt paſcha diebus imperator, Bambergam contendit, quo Benedictum octauum pontificem maximum inuitârat, ad templum, quod ipſe conſtruxerat, dicandum. Dicauit VIII. kal: Maias, illuſtriſſimo principum conuentu: bini & ſeptuageni præſules interfuere. Præcipua pontificiæ huius peregrinationis cauſa fuit, ipſius Bambergenſis epiſcopatus confirmatio. Nec leuis quidem alla cauſa; (inquit ex Leone Oſtienſi Baronius) ſiquidem ciuitatem ipſam cum omni ſuo iure ſubiecit pius imperator Romanæ eccleſiæ; cui vt dominæ annuum cenſum perſolueret. At fragmentum hiſtoriæ Aquitanicæ tradit ipſam vrbem Virgini parenti fuiſſe conſecratam. Quod ego quidem exiſtimo dicendum, quando baſilicam ipſam ante annos octo dicatam meminimus, probatæ fidei autores ſecuti. Quibus omnibus cauſis aliam non poſtremam ſubijcit Baronius, quæ ductum maximè pontificem exiſtimat. Nimirum vt Auguſtum permoueret ad ferendas eccleſiæ Romanæ ſuppetias, aduerſus Græcos eius finibus imminentes. Adfuit his omnibus Wolbodo noſter, rerum agendarum pars non parua: vt cuius prudentiæ, ſanctitatique plurimùm tribueret ſanctus

XXIX. Dicatio templi Bâberg.

Fragment. hiſtor. Aquitan. apud Pithœum.

adeſt Wolbodo.

imperator

imperator. Quamquam enim Henricus archiepiſcoporum ſuorum ſapientiæ, conſilijſque tribueret plurimùm, certum tamen nihil, aut ratum erat, inquit Renerus, niſi Wolbodonis probaretur autoritate. Factum eſt nihilominus non longo pòſt tempore, vt culpâ neſcio quâ Cæſarem offenderet. Ita res ferunt humanæ. Quocum in gratiam redire cùm fatageret, amicorum conſilio pecuniam collegit, quâ Cæſarem offenſum leniret. Verùm proximâ ante iter nocte, quod Coloniam ſuſcepturus erat ad Auguſtum, deſubito venit in mentem, collectam omnem pecuniam cæleſti regi multo ſapientiùs offerendam, quàm terreno, cuius cor in manu teneret ille cæleſtis, placaretque, vel concitaret arbitrio ſuo, ſi placatus ipſe prior fuiſſet, vel concitatus. Eâdem ergo nocte pecuniam omnino vniuerſam religiosè Chriſti cauſâ in pauperes erogauit. Illam interim Coloniæ Henricus exſpectabat, cuius aliquid inaudierat. Ac poſt longiorem opinione moram, vbi factum accepit, ſpem ipſe ſuam riſit eluſam, ſanctum epiſcopi conſilium collaudauit; & arctiore quàm priùs beneuolentiâ complexus eſt. *Audiant hoc epiſcopi,* (exclamat Anſelmus) *qui creditas ſibi ſpoliantes eccleſias, mimos, ceteroſque palatinos canes ditare contendunt; ipſique ſcurrilibus vaniloquijs, & turpibus circa reges adulationibus inſeruire non erubeſcunt. Ecce magis celebre in regali aulâ pontificis nomen nil tribuendo effectum eſt, quàm multorum cum ſuis adulationibus ceteri collatores munerum. Huius itaque veteris, ſemperque recentis morbi noſter hic antiſtes prorſus immunis, malè blandientis ſaculi lenocinia fortiter calcabat, ad cæleſtia toto deſiderio ſuſpirabat.*

Anno 1020. Cæſarem placat inſigni facto, multis imitādo.

XXX.

Non ſuam priuati dumtaxat egit cauſam ſanctus præſul: dum Coloniæ cum Auguſto Paſcha celebrat, optimè de ſuâ diœceſi merendi nactus eſt occaſionem. Vitâ deceſſerat fortè ſub id tempus Bertrannus abbas Stabulenſis. In Popponem monachum Vedaſtinum ſanctus imperator animum conuertit, cuius integritatem ante ſex annos probauerat. Anno enim decimo quarto, iubente abbate ſuo Richardo, in Germaniam Atrebato venerat ad Auguſtum nuper inauguratum, monaſterij negotia procuraturus. Omnia verò confecit quàm feliciſſimè. Eam enim apud Cæſarem iam dudum virtutis ſuæ concitauerat opinionem, vt regiâ primùm magnificentiâ venientem Auguſtus ſuſciperet, tùm itineris cauſas ſic expediret, vt parere potiùs imperanti, quàm roganti annuere videretur. Integritatis porrò ſuæ teſtimonium hic edidit Popo longè clariſſimum. Spectaculis animum oblectabat imperator. Præbitum eſt ſanè inhumanum. Nudus homo, melle inunctus membra, vrſis obijciebatur. Apertum erat vitæ diſcrimen. Iſtiuſcemodi publicæ voluptatis exhorruit atrocitatem B. Poppo. Tacentibuſque ceteris vnus ipſe monachus imperatorem corripuit intrepidè; & damnatâ crudelitate, ne ſimilem deinceps admitteret oblectationem, deterruit. Chriſtianam hominis libertatem amauit Auguſtus, imperioque cenſuit idoneam. Poſtquam ergo diem obijt Stabulenſis abbas, Henrico imperatori B. Popponem ſubrogare animo ſedit. Quem cùm ſibi donari ægrè à Richardo S. Vedaſti abbate obtinuiſſet, qui tum in regiâ fortè verſabatur, abbatem creauit. Iuſſus eſt cum Richardo Stabulenſe pedum ad Popponem deferre Wolbodo noſter, & Stabuleatum inducere.

Poppo imperatori carus. *Euerhelmus in S. Poppone.* ob inſignem maximè libertatē: creatur abbas Stabulenſis.

Sanctiſsimum hunc præſulem, illuſtre decus, lumenque ſuum Flandriæ debet noſtra diœceſis, vt ſuprà demonſtrauimus. Nobili genere procreatus, profanam primò militiam coluit. Sed tædio rerum humanarum, ad cæleſtia toto pectore cœpit anhelare. In Syriam venerandis Chriſti ſeruatoris veſtigijs conſecratam ardens religione animus traxit; Romam etiam deinde ad Apoſtolorum limina. Reuerſus in patriam, Balduini comitis, in cuius familiâ verſabatur, gratiam in primis promeritus eſt. Et cùm magna omnia polliceretur rara eius indoles, obla-

tæ ſunt ſplendidæ nuptiæ. Ad eas contrahendas, Audomarum ſe in viam dederat. Intempeſtâ nocte iter facientem ſubitò de cælo lux ingens circumfulſit, & in alterum derepente mutauit hominem. Abiectâ nuptiarum, & humanorum omnium curâ, iter conuertit. Ad S. Theodoricum abit. Iſthic monachum profitetur; & Gilberti, qui poſtea Marriliacenſium abbas euaſit, ſanctis præceptionibus vſque adeò feliciter inſtitutus eſt, vt & vitæ ſanctimoniâ ſodalibus ſe venerabilem exhiberet, & miraculis Deus celebrare cœperit.

Mira eius ad monaſticen vocatio,

& vita religioſa.

Fortè per id aſceterium iter habebat Richardus S. Vitoni Virdunenſis abbas. Breui illâ, quæ ex itinere potuit eſſe, viri ſancti conſuetudine captus eſt, vt ſummis precibus eum ſibi donari flagitauerit; vixque tandem impetrârit. Virdunium vbi pertigiſſet, haud ſatis ei fuit, ipſum ſe nobiliore virtutum ornatu excolere: parentem ſuam ad ſæculi contemptum induxit, vt cui vitam debebat, nobilius viuendi genus rependeret. Richardum abbatem inter hæc Balduinus Flandriæ comes Atrebatum aduocauit, & Folrado abdicare iuſſo, præſulatui Vedaſtino inaugurauit. Popponem ſecum adduxit Richardus, & proximas ſibi partes ſuſcipere voluit, probante ſacro ſodalium omnium cœtu: adeò illuſtres germanæ religionis radios primo conſpectu velut euibrabat. Eo tandem, quò diximus, modo Stabulenſe pedum conſecutus eſt, ingenti Leodienſis eccleſiæ gloriâ. At ſuis illa temporibus relinquimus.

XXXI.

Henricũ imp: Heriberto Colon: infenſum

Rupertus in S. Heriberto.

Surius in S. Henrico.

Nullam rei bene gerendæ Wolbodo dimittebat occaſionem. Implacabili odio Henricus Cæſar iam inde ab imperio ſuſcepto ferebatur in Heribertum Agrippinæ archiepiſcopum, quòd non ſtatim cum ceteris principibus in eius partes veniſſet, retentis aliquanto tempore penes ſe imperij inſignibus. Calumniandi rapuerunt anſam obtrectatores, & quaſi aduerſante animo Henrici ferret imperium Heribertus; ſimultates in hunc annum alere ſtuduerunt. Vide quantum in improbis linguis lateat virus, quando ſanctiſſimum imperatorem ab archiepiſcopo ſanctiſſimo potuerunt alienare. Vocatus à Cæſare hoc anno in caſtra cum auxilijs Heribertus, cùm febres excuſâſſet, quibus reuera tenebatur æſtuantibus, creditus eſt fucum facere. Ipſum in apertâ perfidiâ tenere ſibi Henricus perſuaſit, inſtigantibus improbè calumniatoribus. Poſtquam debellauit, irarum plenus Coloniam abijt, perfidiæ pœnas repetiturus. Nec indefenſam deſeruit Deus innocentiam: neque ſancto imperatori diutius à ſycophantis illudi paſſus eſt. Aduenit in tempore Wolbodo noſter, cui eximiæ ſanctitatis opinione plurimùm tribuiſſe Henricum iam diximus, eaque dicendi libertate, ſimul & ardore, ſycophantias detexit, Heribertique ſanctimoniam, & fidem probauit, vt Auguſtum admodum perculerit: ſed immutauit omnino Deus ipſe, minis per quietem intentatis, luiturum, ni ſancto præſuli Heriberto reconciliaretur. Paruit Cæſar: & accerſitum proximo mane Heribertum arctè complexus, odium omne ſe deponere denuntiauit, quod improborum maledicentiâ falſus, in ipſum concepiſſet. Noxam omnem condonari; in amicitiam ſe recipi ſupplex poſtulauit. His dictis, ſemel, iterum, ac tertiò ſanctum pontificem deoſculatus eſt (teſtatur in hæc verba Rupertus) triplicem nimirum nectens Chriſtianæ caritatis amplexum, de quo ſapiens loquitur: funiculus triplex difficilè rumpitur. Non contentus hac reconciliatione religioſus imperator, nocte ſequenti ſecundum preces antelucanas, comitante vnico è clero, cubiculum ſancti pontificis adijt. Non ibi quieſcentem, verùm in ſancti Ioannis oratorio vigilantem, vt ſolebat, & orationibus inſiſtentem inuenit. Protinus abiecto paludamento, ſolo ſtratus, ante pedes eius, in ſpiritu humilitatis, & animo contrito ſe ſuſcipi poſtulat; & eâ poteſtate, quam ſacerdotibus ſuis Dominus contulit, veniam ſibi dari cunctorum, quæ in ipſum admiſerat. Nec moratus omnipotentis Dei famulus, pro ſuâ ſacer-

placat Wolbodus, & reconciliat.

dotis

dotis auctoritate; præteritis omnibus noxis imperatorem abſoluit. Diem Chriſti natalem exornauit pia hæc reconciliatio, & pax hominibus bonæ voluntatis reddita eſt.

XXXII. ANNO 1021. Paulò pòſt placidè diem obierunt in pace, adinſtar veteris illius Simeonis ſancti duo antiſtites, Heribertus, & Wolbodo. Ille quidem XVII. kal: Aprilis. Poſt ſolidum menſem Wolbodo. Vult enim Ægidius deceſsiſſe XI. die ante kal: Maias, qui Iouis fuerit. Verùm cùm id conueniat anno ſuperiori; Heribertum verò Baronius affirmet hoc ipſo mortuum eſſe, non diu poſt pacem ab Auguſto impetratam, neceſſarium putauimus Wolbodonis vltimum diem in hoc tẽpus reijcere, faterique in Ægidij ſcripta mẽdum irrepſiſſe: & feriâ V. pro VI. notatam. Ceterùm ſanctiſsimæ vitæ mortem nequaquam imparem obijt S. Antiſtes. Feſtum paſchatis ſanctiſsimum egerat pari religione, quando vocante Deo ad æternum ſe paſcha ſenſit inuitari. Cùm ingraueſcente iam morbo decumbere cogeretur, ſpiritum cælo intentum, pſalmodiâ, & oratione roborabat, vilibus ſtramentis, & ſuperiecto nudus incumbens cilicio, adſtantes ſibi familiares ſaluberrimâ conteſtabatur exhortatione, vt inſtantem omnibus mortis horam exemplo ſuo reformidare diſcerent. Omnibus aditum ad ſe patere voluit, quo ſalutari illo ſuæ mortis ſpectaculo, tanto cuique corpus ſuum in puluerem redigendum magis vileſceret, quanto id abiectius in epiſcopo emori viderent. Sic ille ſui ſecurus, alios timorem edocebat. Inuidit publicus humanæ ſalutis hoſtis: & ſi nullam referre prædam, at terrorem ſaltem incutere tentauit. Nihil rectè factorum conſcientiâ ſecurius: nihil Numinis ipſius præſidio. Oratione breui, & aquæ luſtricæ aſperſione abegit infame monſtrum inuictus atletha. Tum incredibili gloriâ conſpicuus adfuit B. Laurentius; promiſſoque futurum, vt die, quem nominabat, eiuſdem ſecum gloriæ particeps fieret, mirum in modum recreauit. Ille pro tam beato nuntio, gratitudinis ergo de ſuâ re mancipi S. Laurentium ſcripſit heredem; trecentas inſuper argenti ſelibras, ſiue marchas perficiendo templo deſtinauit. Septem denique, quas vocant matrices, eccleſias contulit; opulentamque majorum in Flandriâ hereditatem; quam hominum parum religioſorum impiâ cupiditate poſtea ereptam queritur Renerus. His cœptum ab Eraclio epiſcopo in monte Publico perfici monaſterium, inſtruique mandauit. Id negotij dedit Richardo abbati, quocum ſuauiſſima ipſi intercedebat conſuetudo, & diſcipulo magiſtri ſimillimo Popponi Stabulenſi Archimandritæ. Sed parum valuit vel Wolbodonis pietas, vel induſtria Popponis: vt mox videbitur.

ſanctè parat ſe ad mortẽ Wolbodo.

Waſſeburg

XXXIII. Porrò epiſcopus tam lætam S. martyris denuntiationem ſinu ſuo continere nequijt; in omnes ad ſe adeuntes effudit, magna animi exultatione. Adfuit dies dictus, & acri deſiderio exſpectatus; ſed & præterijt, epiſcopo viuente: ſeu hebdomadis iſtius diem non ſignâſſet B. Laurentius; ſeu quòd temere Diuinum arcanum promiſcuæ multitudini vulgâſſet. Certè peccatum à ſe confeſſus eſt S. præſul, & acerbas exegit pœnas, ſui iudex ſeuerus. Ægidium audi. Accerſitum enim ſacerdotem quemdam, nomine Wicbandum, familiarem ſuum obteſtatus eſt per omnia ſacra, vt ſe funibus conſtrictum, ſeuerè loris cæderet. Vt iam cum propheta Iobo liceret dicere: *Ipſe me reprehendo, & ago pænitententiam in verbere, in fauillâ, & cinere.* Quamobrem pœnitentis Wolbodonis oratio directa eſt, ſicut incenſum in conſpectu Domini. Eleuatio, inquam, manuum illius in mortem veſperaſcentis, quaſi ſacrificium veſpertinum, apud patrem miſericordiarum, & Dominum totius conſolationis. Nam vbi hebdomade alterâ dies Veneris illuxit, qui fuit XI. ante kal: Maias, ſupplex flagitare cœpit ſibi omnes vt adeſſent pio ſanctarum precationum ſubſidio. Tum admoueri iuſſit ſacram Seruatoris in crucem ſuffixi imaginem. Cuius pedes dum religioſis oſculis veneratur, pre-

& ſanctè obit.

cibusque

cibusque ardentibus vltimum agonem ſuum commendat, ſanctè vitam clauſit. Elatum eſt ad S. Laurentij corpus, & in cryptâ humatum*. Vbi hodieque viſitur, & celeberrimis claret miraculis. Quorum tanta fuit olim frequentia, vt Stephanus, quem huius aſceterij primum abbatem fuiſſe mox dicemus, veritus ne multitudinis ad opem à S. epiſcopo referendam concurſus obturbaret religioſam monachorum ſolitudinem, & à rerum Diuinarum contemplatione reuocaret; S. præſulem rogârit, vt crebrioribus ſuperſederet miraculis. Obtinuit. In hunc diem nihilominus fertur ſupplicibus opitulari. Sanctorum honores ipſi delatos aliquando fuiſſe, magnamque apud maiores venerationem olim eſſe conſecutum, colligere ſe credit Molanus non improbabiliter, ex variarum eccleſiarum faſtis plùs triginta, quibus Wolbodonis natalem repererit inſcriptum, cùm non facilè cuiquam in illis locus eſſet, qui nuſquam feſto die cole retur. *Molan: 21. Apr.*

NOTATIONES.

ANNO 971. I. ERVDITIONIS OPINIONEM. Notgeri eruditionem ſic extollit Trithemius in catalogo virorum illuſtrium: *Vir in Diuinis, & humanis litteris omnium ſui temporis facilè doctiſſimus: philoſophus, poëta, muſicus, aſtronomus, theologus; non minùs conuerſatione, quàm ſcientiâ venerabilis. Multa ſcripſit præclara & neceſſaria. E quibus pauca vidi. Vidi opus originale proſarum, ſiue ſequentiarum de feſtis, quod ſcripſit ad Lutuardum epiſcopum Vercellenſem Caroli magni imperatoris archicapellanum: Librum 1. Ad Salomonem poſtea epiſcopum Conſtantienſem de præcipuis S. ſcripturæ expoſitoribus. l. 1. de muſica, & ſimphoniarum modis. l. 1. epiſtolarum ad diuerſos l. 1. homiliarum. Et quaſdam S. ſcripturas eleganter expoſuit. Eius adhuc monachi apud S. Gallum ſequentias confirmauit Nicolaus papa primus, & in miſſâ decantari conceſſit. Scripſit varios hymnos, cantus, antiphonas, & reſponſoria, quæ vſque hodie in eccleſia Dei frequentantur laudibus. Claruit in epiſcopatu ſub Lothario imperatore anno 750.* Bruſchius ſimiliter 1. centuria monaſteriorum Germaniæ, Sangallenſibus abbatibus annumerat: ſed deceſsiſſe vult anno 981. cùm annis octo religioſam iſtam familiam rexiſſet: cùm tamen è noſtrate hiſtoriâ conſtet, deſignatum fuiſſe Leodienſem epiſcopum non ſeriùs anno 71. Vides hallucinari Trithemium? & centum annis præcurrere? Non immeritò Notgerum quemdam alium ſuſpiceris, quando ea ſcripſiſſe non meminerit, quæ à noſtratibus certâ habentur, & à Trithemio mirum ſit ignorata eſſe. Vitam nimirum S. Remacli, & S. Landoaldi. Monachum nihilominus S. Galli atque abbatem conſtanter aſſerit, ac tandem epiſcopum Leodienſem. Addit docendi munus Stabuleti ſuſcepiſſe; vbi hac ætate diximus floruiſſe litteras.. Bruſchius paulo rectiùs: non omninò tamen cum noſtrate hiſtoria conuenire vides. 1.

ANNO 972. II. INVENIO. Edidit Miræus c. 55. Notitiæ eccleſiarum Belgij Ottonis I. diploma *datum 14. kal. Maij anno 947. indictione 6. regnante pio rege Ottone anno 11. Actum Aquis.* Pro indictione VI. videtur corrigendum V. quæ nimirum numerabatur hoc anno: in quem præterea coincidit annus Ottonis vndecimus. 2.

DONAVIT OTTO. Diploma ſeruant Aquenſes, multâ librariorum imperitiâ corruptum: quale damus lectori. 3.

In nomine S. & indiuiduæ Trinitatis. Otto Diuini nutus prouidentiâ imperator Auguſtus, &c. Memoria beatiſſimæ Carolus imperator Auguſtus æternæ cōpenſationis propoſito locum quemdam Aquiſgrani, vulgari vocabulo Abba nuncupatum, quaſi ab exordio erigere, lataque facultate adeò aggreſſus eſt ſublimare, vt capellam ibidem miri decore ar-

tificij in honorem S. Mariæ matris D. N. Ieſu Chriſti conſtrui feciſſet, plurimiſque locorum regalium prædijs, eiuſdem honores, necnon clericorum hanc obſeruantium cateruæ vſus commodos perpetim ſubminiſtraturis honeſtate ditaree, ſedibuſq́; imperatorije locum eumdem dignum exculiſſet: ibi ipſe quoque in tumulo pauſat. Quam etiam nos, non minùs timore Dei proſpecto, ne paupertate iiſdem rebus eccleſiaſticis, quo labi inciperent, accedente, noſtrorum ſerenitate temporum cerneremus, neq́; egeſtatis vilitate à propriæ conſtitutionis origine permutata in beneficiales ſeruitutes à quoquam ſucceſſorum noſtrorum donari valeret, locupletari quoq́; noſtro fulcimine cupientes; abbatiam Kiuermunt vniuerſaliter vocatam noſtrâ imperiali potentiâ ad eiuſdem eccleſiæ, fratrumque ibidem Deo famulantium vſus accumulatos, cum omnibus appertinentijs legalibus, riteque adhærentibus condonare in perpetuo manſuram proprietatem donauimus, ſcilicet cum vtriusque ſexus mancipije, ædificije, terris cultis, & incultis, pratis, paſcuis, ſiluis, vineis, aquis, aquarumúe decurſibus, molendinis, mobilibus, & immobilibus, vije, & inuije, exitibus, & reditibus, quæſitis, & acquirendis, & cum omnibus iuſtè, legaliterque illo pertinenetibus, inſuper etiam iuris noſtri legibus, eam nobis, quàm cunctis ſucceſſorum noſtrorum regulis, imperatoꝛum poſteritatibus autoritatee decernimus, decretumq́; firmamus, vt deincepe de regum, vel imperatorum capella abbas eidem loco præficiendus eligatur, idemque quicumq́; erit, nullas eccleſiæ res ſibi prouidendas forinſecus aliquo vſu deducere præſumat. Sed infrà communiter ad fratrum, ceterorumque ibidem ſeruientium commoda neceſſaria retentet. Proponimus autem ad hæc vt nullus per æternas temporum ſucceſſiones rex, vel imperator iam dictum locum, cuiquam omnino in beneficium præſtet; ſed per ſe, vt ab exordio, in regum, vel imperatorum manibus, integerrimus perſeueret, &c. Data kal: Aug: anno Incarnationis Dominicæ 972. indict. 15. Anno regni Ottonis trigeſimo tertio. Imperij autem 13. Actum Papiæ. Errorem hìc corrige. Mortuus eſt enim Otto anno imperij 12. Annus verò regni 33. neque cum anno iſto imperij conuenit, neque cum anno Chriſti, vel indictione. Ergo cùm cetera rectè notata ſint, ſic emenda. Pro anno regni XXXIII. pone XXXVI. & pro anno imperij 13. redde 11. Nota inſuper lector, capellam regum, vel imperatorum appellari Aquenſem eccleſiam. Fuit iſtud olim, eſtque hodie vſurpatum; & Aquaſgrani appellant Franci *Aix la Chapelle.*

4. Anno. 974. III. Olbertvs. De eo Trithemius in viris illuſtribus, & ſcriptoribus eccleſiaſticis. *Apud Lobias publicam ſcholam monachorum tenuit, in quâ cum alijs Burchardum epiſcopum deinde Wormacienſem erudije. Scripſit vitas plurimorum ſanctorum, l. 1. cantus in honore ſanctorum: claruit in multâ religione, & diſciplinâ.* Burchardo diſcipulo ſuo collaboràſſe in Decretorum codice concinnando, ait Molanus 20. Auguſti.

5. Harigervsqve. Eius ita meminit Trithemius. *In Diuinis ſcripturis eruditiſſimus, & in ſæcularibus litteris nobiliter doctus, carmine excellens, & proſâ. Cuius Berno abbas Augienſis meminit, in libro quodam ad Aribonem Moguntinum archiepiſcopum. Scripſit dialogum inſignem ſub perſona ſui, & Adelbodi clerici, & monachi tunc Romæ exiſtentis, poſtea epiſcopi Traiectenſis, prænotatum, De diſſonantiâ eccleſiæ: ad Hugonem de quæſtionibus: vitam S. Vrſmari metricè: geſta epiſcoporum Leodienſium: de Diuinis officije: de Corpore; & Sanguine Domini; & alia plura.* Eadem Sigebertus in illuſtribus eccleſiæ ſcriptoribus: ſed hoc explicatiùs: *Congeſſit contra Radbertum multa catholicorum patrum ſcripta de Corpore, & Sanguine Domini.*

6. Delegit Notgervs. Deſignatum ab Eraclio Fulcuinum anno nongenteſimo ſexageſimo ſexto, narrat Waldeus in chronico Lobienſi. Ego tamen id Notgero tribuendum exiſtimaui, quod idem Wauldeus anno ſeptuageſimo tertio reſcriptum Ottonis imperatoris proferat illo ipſo anno datum, in quo disertè aſſeritur Lobio præpoſitum eſſe recenter à Notgero Fulcuinum.

Ex Avgvsti volvntate Hanc diplomate teſtatam habent canonici 7.
S. Lamberti. Inuenies apud Chapeavillum tomo 1. datum in hunc modum: *Data anno Incarnationis Domini nongenteſimo nonageſimo quarto, indictione ſecunda. Anno verò regni domini Ottonis decimoquarto, imperij ſeptimo. Actum Erſphesfurt.* Error hîc eſt. Nec enim annus Chriſti 994. conuenit cum indictione 2. vel anno Ottonis imperij 7. regni verò 14. Sed fuit Ottonis tertij vndecimus: qui demum anno 96. creatus eſt Auguſtus. Rectè ergo Bucherius pro 994. ſubſtituit 974. in quem optimè quadrat indictio, & annus regni, imperijúe Ottonis 2. qui tum viuebat. Porrò per cereuiſiæ materiam intelligi exiſtimo coctionis indictiuæ, ſiue, vt loquimur, bannalis penſionem.

Anno 980. VI. Dato diplomate Id ſeruat adhuc collegium ſancti Lamberti. Et ex eo debes Chapeavillo. In hunc porrò modum datum eſt. 8.
Datum octauo idus Ianuarij anno Dominicæ Incarnationis nongenteſimo octuageſimo primo; regni Ottonis ſecundi decimo nono, imperij verò decimo tertio, indictione ſextâ. Actum in Gruona. Et hic emendandi librarij qui pro anno Chriſti 980. & indictione 8. poſuerunt annum 81. & indict. 6. quod non hærere ſatis deprehendet, quicumque cum tabulis chronologicis contulerit.

Anno 983. VIII. Anno 983. Sigebertus in S. Guiberto c. 11. pontifi- 9.
cis reſcriptum iſtud ait eſſe *datum 8. kal. Apr. anno pontificatus domini Benedicti ſeptimi papæ 9. imperante Ottone à Deo coronato, magno, ac pacifico imperatore anno 16. qui eſt annus Domini 953.* Id verò ita eſſe nequit. Annus enim Chriſti 53. eſt 17. Ottonis: & 7. Agapiti pontificis. Corrigit ergo Baronius, & ſubſtituit annum Chriſti 51. qui nimirum eſt 16. Ottonis. Verùm nec hoc ſine mendo. Annus enim ille eſt 16. regni tantùm, non imperij, quandoquidem conſtet Ottonem 1. imperij coronam non ſuſcepiſſe ante annum 62. Tum mutare cogitur pontificis nomen, & annum. Atque ita nihil prorſus habet eorum, quæ notantur. Cenſeo igitur vnicum eſſe mutandum, quo cetera relinquantur intacta. Id obtineo, ſi pro anno Chriſti 953. ſubſtituo 983. quod leui errore librarij potuerit errari. Porrò cum eo anno rectè conueniunt & Benedicti papæ nonus annus, & imperatoris Ottonis 16. qui & vltimus fuit.

Anno 984. Otto confirmavit. Dignum poſteritate diploma accipe 10.
è tabulario S. Lamberti. *In nomine S. & Indiuiduæ Trinitatis. Otto Diuinâ fauente clementiâ rex, &c. Fideli noſtro Notkero venerabili epiſcopo, & omnibus, qui poſt eum in Leodienſi eccleſiâ futuri ſunt epiſcopi, confirmamus his abbatias: Lanbienſem, & Foſſenſem, cum omni integritate ſuâ, & comitatum de Brunengerunz; & in Traiecto quicquid regalis ius fiſci exigere poterat in moneta, in telonio, tam in nauibus, & pontes quàm foro, & vicis, exitibus, & reditibus ipſius loci. Concedimus etiam, & confirmamus ei abbatiam S. Petri, in loco qui dicitur Gembluts, in comitatu Darnuenſi, cum omnibus ad eam pertinentibus mobilibus, vel immobilibus, tam his, quæ infra ditionem eiuſdem abbatiæ in præſenti conſiſtunt, quàm & illis, quæ Diuina largitas illic conferri, & augeri diſpoſuerit. Hanc itaque abbatiam omnino liberam, præfatæ Leodienſi eccleſiæ confirmamus, & in perpetuum poſſidendam concedimus; eo rationis modo, vt nullus comes, vel ſub comite agens, nullus aduocatus; vel qualibet ſecularis perſona, ad cauſas audiendas; vel ad aliqua diſtrictionis negotia exercenda, ipſam abbatiam, & ei ſubdita loca, intrare, & inquietare præſumat, ſed Leodienſis epiſcopi prouiſioni, ordinationi, tuitioni ſubiaceat; talemque loco illi Leodienſis epiſcopus tutorem, & aduocatum præficiat, ſub quo res, & homines abbatiæ defendantur, & conſeruentur; vt deinceps augmentum, & ſupplementum ſint vſibus inibi Deo ſeruientium.* Videtur hoc reſcripto certum, ad eccleſiam Leodienſem pertinuiſſe quondam Gemblacenſem abbatiam. At omne ius illud, & autoritas eſt hodie penes duces Brabantiæ. Habes quid & de Traiecto fuerit.

11. IX. Ottonem regem. Fuit is Otto III. Ottonem Magnum fuiſſe I. dicerem, ſi Molanum ſequerer: qui 11. Septembris trãſlationem hanc factam ait aſſentiente epiſcopo Eraclio. At eccleſiam Leod: regere cœpit Eraclius ſub annum 24. regni Ottonis; & viuere deſijt tribus annis ante eius mortem. Notgerus verò ſcriptor rerum, quas oculis ſuis vſurpauit, regem illum, quiſquis is fuit, appellat Ottonem iuniorem: quod Ottoni magno conuenire nullo modo poteſt. Sed nec Ottoni II. ſi quidem rectè dicatur facta hæc tranſlatio anno 980. quo annum imperij agebat Otto decimum quartum: compleuerat verò ſeptimum à morte Ottonis patris: ac proinde eius cauſâ non debuit dici iunior. Contrà dici poterat ſenior, cùm iam filium haberet Ottonem. Hic ergo is eſt Otto III. quem iuniorem Notgerus appellat. Sed mendum eſt in notis anni 980. apud Notgerum. Tum enim neque per ætatem, neque per patrem licuit illi remp: attingere: annum enim vitæ ſeptimum agebat: neque tum vllus Ioannes Romæ pontifex: ſicuti nec Ottone II. imperante. Annum igitur ſubſtituo octogeſimum quartum, quo & ſedere cœpit Romæ Ioannes XIV. & in Germaniâ regnare Otto III. Quem, licet defuncto patre, Ottonem Iuniorem appellare potuit Notgerus ob ætatem, cum vndecim eſſet annorum. Poteram æquè veroſimiliter in aliquem alium è ſequentibus annis rem totam reijcere: ſed malui quàm minimè recedere ab illo, qui, etſi per errorem, notatus eſt. Subſtituo denique pro Eraclio (quem nominauit Molanus) Notgerum Leodienſem epiſcopum, qui Eraclio ſucceſſit anno ſeptuageſimo primo.

12. Anno 985. X. Regiae avtoritatis. Eam hoc diplomate teſtatam ſeruat capitulum: habeſque apud Chapeavillum tomo 1. In quo ceteris eccleſiæ Leodienſis poſſeſſionibus Namucum annumerat Otto rex. Atqui ego Namuci factam eſſe aliquam donationem nuſquam reperio. Nullumque poſtea deprehendo veſtigium vllius Leodienſium dominationis in vrbem Namurcenſem. Sequentia tamen aliquot diplomata cùm idem aſſerant, faciunt vt credere poſſimus, regum, Cæſarumúe munificentiâ factam aliquam fuiſſe donationem: comites verò, qui præfecti ſolummodo primitus fuerunt, quando denique principes facti ſunt, integram dominationem obtinuiſſe, tam eam, quam adhuc retinuerant reges, quàm quæ ipſorum munere ceſſerat epiſcopis Leodienſibus.

13. Historia Cameracensi. Eam accipe, quàm ſcripſit Baldricus, bonæ fidei, & antiquus ſcriptor; qui donationem iſtam ſcriptoribus omnibus noſtratibus intactam meminit: ipſumque diploma profert, ſed non ſine errore notatum. Datum enim eſſe dicitur *anno Dominicæ Incarnationis DCCC. XXXV. indictione VII. & anno XXXV. regni Domini noſtri Karoli regis, & in ſucceſſu Lotharij.* At ego pro anno Incarnationis 885. legendum exiſtimo 874. quia hic annus eſt Caroli 35. Pater enim Ludouicus Pius obijt anno 839. & quintus eſt à morte Lotharij fratris, qui obijt anno 869. notaque indictionis 7. appoſitè incidit in annum 874. Porrò quis iſte fuerit Macharius, nuſquam alibi inuenio: Atrebatenſe Baldrici exemplar eum comitem appellat.

14. Anno 987. XI. Ex commentariis. En quod hodie potuit erui ex iſtius eccleſiæ tabulario, regis Ottonis diploma. *In nomine S. & indiuiduæ Trinitatis. Otto Diuina caritatis munere rex. Omnis fidelium noſtrorum cuiuſcunq; conditionis ætas, quocunq; locorum ſitus, pro maioris autoritatis cauſâ cognoſcat; qualiter quidam nobilis vir nomine Megingoſus cum religioſâ coniuge ſuâ Gerbirgâ, noſtram præſentiam adierunt, & quoddam monaſterium, quod de proprio patrimonio ſuo, pro æterna vitæ præmio, & memoriâ ſui in iſto ſæculo, iam priùs pij patris noſtri Ottonis imp: Auguſti autoritatis conſenſu in loco, qui Wilike dicitur, conſtruxerunt in manus noſtras tradiderunt; rogantes pro illius loci ſtabilitate, & defenſione, de omni ſæculari ſeruitio, illud noſtrâ regali*

potentiâ

potentiâ liberari, ac muniri. Quorum pijs petitionibus aſſentientes, & conſilium cariſſimæ noſtræ genitricis Theophaniæ imperatricis Auguſtæ, & principum noſtrorum complurium, Willigiſi videlicet S. Moguntinenſis eccleſiæ archiepiſcopi, & Giſilharij Magdeburgenſis eccleſiæ archiepiſcopi, Hildebaldi S. Wormatienſis eccleſiæ epiſcopi, Notkarij Leodienſis eccleſiæ epiſcopi, & Alberonis S. Virdun. eccleſiæ epiſcopi, Henrici, Cunonis, Theoderici ducum, & aliorum plurimorum comitum, ac iudicum, imitantes; ad legem, & regularem ceterorum monaſteriorum in noſtro regno degentium, ſcilicet Quiddilinburg, Ganderisheim, Aſinеſe, libertatem dedimus, & ab omni inquietudine ſæcularis diſtrictionis abſoluimus, &c. Data XV. kal. Febr. anno Dominicæ Incarnationis 987. Indict. 15. anno autem III. Ottonis regnantis IV. Actum in Andernaccha in Chriſto feliciter. Amen. E quibus habe lector: primò typographi mendo legi in Anſelmo c. 58. apud Chapeavillum Iulicam villam pro Wilichâ. Eodem quippe nomine etiam hodie dicitur collegium nobilium virginum canonicarum in Rheni ripâ Bonnæ aduerſâ. Tum per auxeſim iuſto maiorem dici conſtitutum illud à Notgero cœnobium, quando regium hoc reſcriptum ſatis oſtendit nihilo plus contuliſſe, quàm plures alij præſules, principeſque, qui deprecatores dumtaxat fuerunt apud regem pro obtinendâ cœnobio libertate. Denique non id factum à Notgero affectâ iam ætate: quod video placere Ægidio. Quandoquidem annos viginti ſolidos ante Notgeri mortem datum ſit iſtud diploma. Ita cenſuit datis ad me Coloniâ litteris R.P. Bebius è Societate Iesv: qui tamen benigniùs Ægidium interpretatus, exiſtimat potuiſſe fieri, vt Notgerus, qui pueritiæ regiæ tutor fuerat, imperij vicarius etiam fuerit, rege in Italiam profecto: eaque inſtructus autoritate, Wilikæ quidpiam conſtituerit.

XII. Qvinqve hebdomadis. Euerhelmus S. Popponis diſcipulus in eius vitâ affirmat magiſtrum ſuum in lucem editum quinque ſeptimanis ante mortem patris. Non audiendus ergo Gazeus, quando dicit in armis exercitatum à parente. 15.

Anno 991. XII. Litterisqve ad Notgervm. Eas vtrique epiſcopo communes edidit Baldricus t. 1. c. 105. ea eruditione pietateque conſcriptas, vt bonum ſperari poſſit lectori non exiguum. Sed indicare ſatis habui, quia longiores ſunt, nec ad inſtitutum meum valdè pertinent. 16.

Anno 991. XIII. Ibidemqve obtinvit. Hoc prætereà inſigne priſcæ libertatis monumentum Bronienſes magnâ fide habent: & ab illis accipe. *Notum ſit omnibus noſtris præſentibus, atque futuris, qualiter vir venerabilis Notgerus Leodienſis epiſcopus Serenitatem noſtram adierit humiliter petens, vt ad quoddam monaſterium nomine Bronium ſuæ eccleſiæ ſubiectum, in pago Lomacenſi ſitum, vbi requieſcit corpus ſancti Eugenij epiſcopi, & martyris, necnon & multa pignora ſanctorum, ſecum dignaremur venire, & præfatum monaſterium ſub noſtri mundiburdij tuitione ſuſciperemus, & eumdem locum cum omnibus, quæ ad ipſum pertinent, noſtro præcepto nouiter confirmaremus, ſicut antecеſſores noſtri imperatores iam pridem conſeruandum ſuſceperant, & omnia iura ipſius, imperialibus præceptis confirmauerant. Nos verò eius piæ petitioni aſſenſum præbentes, cum ipſo Bronium venimus, & propter diuinum amorem, ſiue propter recordationem priſtini amoris domini Heriberti abbatis, qui iam multo tempore doctor meus, & capellanus mihi cariſſimus extiterat, & ſub præſenti tempore eidem monaſterio præeſſe videtur, hunc locum cum ſuis appendicijs, villis, & vicis, & poſſeſſionibus, & familiâ vtriuſque ſexus, ſub noſtræ emunitatis defenſione ſuſcepimus, & hac noſtræ præceptionis auctoritate confirmamus; præcipientes firmiter regia poteſtate, vt nullus epiſcopus, nullus dux, vel comes, ſiue publicus iudex, ſeu alia quælibet perſona magna, ſiue parua, hoc monaſterium, aut loca ad ipſum pertinentia, deinceps intrare audeat ad cauſas audiendas, ſeu freda, & tributa exigenda, aut ſeruos, vel ancillas, ſiue homines huius eccleſiæ* 17.

iniuſtè diſtringendos, nec ad vllas redibitiones, aut illicitas occaſiones requirendas. Et poſt pauca. *Comiti etiam Namuci Adelberto, ſucceſſoribusque illius præcipimus, vt loco noſtri tueantur iura huius eccleſiæ, nec quicquam de his, quæ conceßimus ei, audeant ſibi vſurpare, ſed cauſâ noſtri liberent eam ab omni inimicorum infeſtatione. Si autem ipſi, quod abſit, aliquando eam oppreſſerint, & iura, vel bona ipſius violenter inuaſerint, ſi ad noſtram audientiam fratres detulerint querelam, ab eis omnem repellemus calumniam. Si in remotis partibus nos, vel ſucceſſores noſtri fuerimus, & non poßint ad nos venire, ſub eodem tempore oppreßionis, ad epiſcopum Leodienſem deferant fratres hoc noſtrum priuilegium, & nos mandando præcipimus ei regia autoritate, vt diſtricto examine anathematis aſtringat aduerſarium eccleſiæ: & ſi infra quadraginta dies admonitionis, & excommunicationis à calumnia, & iniuria noluerit ceſſare, tunc demum epiſcopus, & abbas huius loci, quem voluerint, de regni mei principibus eligant, & eum aduocatum, & defenſorem eccleſiæ ex parte noſtra conſtituant, & ille imperiali maieſtate communitus, eccleſiam, & omnia, quæ illius ſunt, niſibus totis defendat, & in pace reſtituat.* Ac paulo pòſt ita concludit. *Data ij. kalendas Aprilis, anno Dominicæ incarnationis nongenteſimo nonageſimo ſecundo, Indictione quinta, anno autem tertij Ottonis regnantis nono. Actum Bronij feliciter amen.*

18. Anno 994. XIII. Alia praedia. Munificentiæ huius reſcriptum edidit Ioannes à Leidis. l. 9. c. 2. Eò ſtudioſum lectorem remitto. At de Bratuſpantio, quod item eccleſiæ Vltraiectenſi ab Ansfrido datum eſſe vult, ſi reſcriptum pariter edidiſſet ille ſcriptor, lucem fortaſſe magnam dediſſet dubitationi, quam moueri diximus de Brabantiâ.

19. Anno 997. XIV. Reſcripto Caesareo. Habes illud è tabulario S. Lamberti apud Chapeavillum tomo 1. Vbi ſubſtitutus eſt Silueſter papa pro Gregorio, qui duobus annis ſuperuixit poſt hoc diploma datum: & tum denique ſecutus eſt Silueſter ex Baronij mente.

20. Anno 1005. XVII. Godefridvm. Ab hoc, & poſteris cùm multæ per Lotharingiam res geſtæ, & frequens de illis ſermo nobis futurus ſit, accipe quod è Waſſeburgio concinnaui ſtemma.

Raginerius dux Moſellanæ, Arduennæ, & totius tractus, qui hodie Lotharingia eſt; regni Lotharienſis adminiſtrator.

Giſilbertus dux Lotharingiæ.	*Richuinus comes Arduennæ Bullioni, & Virduni.*	*Raginerius.*

Godefridus Barbatus.

Grdefridus dux Lothar:	*Albero epiſcopus Virduni.*	*Gozilo poſt Godefridum dux Lothar:*	*Fredericus comes Virduni, monachus ad S. Vitoni*	*Hermannus. poſt Fredericum comes Vird:*

Gozilo dux Lothar:	*Godefridus dux Lothar:*	*Fredericus ex archidiacono Leod: Stephanus PP. IX.*

Ida nupta Euſtachio com: Bonon:	*Godefridus Gibboſus dux Lothar:*	*anonymus*

Godefridus

Godefridus Bullionius dux Lothar: rex Ieroſolymorum	*Balduinus canon: Leod: & Camerac: poſt fratrem rex Ieroſol:*	*Euſtachius*	*Guilielmus poſt fratres dux Lotharingiæ, ſaltem ſuperioris, quæ hodie Lotharingia dicitur.*

Scripto diplomate. Id habe è tabulario S. Crucis in hæc verba. 21

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Henricus Diuinâ diſponente clementiâ rex à Deo coronatus, & ab omni plebe in regnum glorificè exaltatus. Quicumq; catholicorum. &c. Quapropter notum eſſe cupimus &c. Qualiter vir magnæ ſanctitatis, & ſatis dignæ reuerentiæ Dompnus Notgerus epiſcopus eccleſiæ S. Mariæ, ſanctiq; Lamberti martyris prouiſor, & cuſtos, ſtudio Diuini amoris ſuccenſus, eccleſiam quamdam in vrbe Leodio à fundamentis exſtruxit in memoriam videlicet, & laudem ligni S. Crucis, & canonicorum cœnobium ibidem inſtituit, & pro promerendâ æternâ vitâ, ex ſumtibus ſuis in eodem loco Deo militantibus ſtruendam decenter ornauit; vt ſanctorum patrum inſtituta ſequentes, die, noctuque ſeruiant pro pace regni noſtri, & incolumnitate noſtrâ; & dilectiſſimæ coniugis noſtræ, & pro vnanimitate Chriſtianæ fidei, ad Deum indeſinenter preces fundant, vnà cibum capiant, pariter dormiant, totoſque ſe Diuino cultui mancipent. Quare idem præfatus antiſtes adijt præſentiam dignitatis noſtræ, humiliter ſupplicans, vt id, quod induſtria pontificalis ſagaciter diſpoſuerat, regalis manus firmitate inconuulſum, & indiſſolubile permaneat. Aſſignauimus autem eidem eccleſiæ per interuentum eiuſdem præſulis loca quædam congregationi pro oportunitate adminiſtraria, videlicet in pago Arduennæ Berthoniam villam, &c: quibus lectorem diſtinere ſuperuacaneum ſit. Poſt quæ ita concludit. *Et vt hæc collatio Diuinæ ſeruituti addicta ſecundum præfatam definitionem inuiolabilis, & indiſſolubilis iure permaneat, edicto banni noſtri confirmari iuſſimus, & hos apices maieſtatis noſtræ inde fieri præcepimus; per quos decernimus, atque iubemus, ne quis in poſterum aliquo ſtimulo malitiæ tactus, huic præcepti noſtri traditioni audeat contraire. Sed ſicut à præfato præſule ſecundum Dei placitum eſt ordinatum, ſic in omni ſuccedente poſteritate indiſcuſſum, & immutilatum, decreto firmitatis noſtræ irreuocabilem in Dei nomine obtineat ſtabilitatem, dexterâ regali conſignauimus, & ſigilli noſtri impreſſione iuſſimus inſigniri. Data nonis Aprilis anno Dominicæ incarnationis milleſimo quinto indictione tertia. Anno Domini Henrici ſecundi regis tertio. Actum Aquiſgrani in Dei nomine feliciter. Amen.*

Anno 1006. XVIIII. Avtoritate regia. Deprompſit è tabulario S. Lamberti Chapeauillus tomo 1. Confirmat porrò Henricus rex, quod ab Ottone II. ſancitum diximus ante annos viginti ſex. Attributa eccleſiæ Leodienſi prædia hæc enumerat: Lobium, S. Hubertum, Bronium, Gemblacum, Foſſas, Maloniam, Namucum, Dionantum, Cennacum, Eikam, Tungros, Traiectum, Mechliniam, & alia, quæ nominibus non exprimit. 22

Anno 1008. XX. Nobilem silvam. Henrici diploma habes ex tabulario Lambertiano apud Chapeauillum. Hic tamen referre placuit fines, quibus circumſcriptam eam ſiluam explicat ſuo reſcripto Henricus, in hæc verba: *Ex vno latere, fluuioli Polera, & Edera: ex alio Summa fluuiolus: ex tertio, ſtrata imperialis, qua à Summa tendit vſq; ad villam, quæ nominatur Pons imperij: ex quarto Moſa, & inter ortura Poleræ & Summæ, ſilua quæ dicitur Heua.* 23

Sancto Lamberto dedit. Seruat S. Lamberti tabularium diploma regis. Donum ipſum eccleſia retinere nequijt. Illud petere poteris è Chapeauillo. At quia lucem nonnulla poſtulant; en pauca ex illo verba, quæ expendas. *Bannum noſtrum beſtiarum Baldrico ſanctæ Leodienſis eccleſiæ præſuli, necnon* 24

Baldrico

Baldrico comiti ſuper eorum proprias ſiluas, quæ inter illa duo flumina, quæ ambo Nithe vocantur, & tertium quod tila nominatur, ſita, & quæ pertinent ad illas villas Heiſte, & Heiſſen, ac Badfrido, nec non Maclines, nominatas, quod tamen Wauerwald appellatur: in comitatu verò Gotizonis comitis, qui Antwerf dicitur, ſitum, per hanc noſtram præceptalem paginam concedimus, atq; largimur. Rogatus à me P. Goſuinus de Metſer è Societate noſtra Louanij Theologiæ profeſſor, quæreret è viciniâ lucem aliquam tenebris huius reſcripti: fecit feliciter, & doctè hunc in modum. *In verbis diplomatis obſcuritas præcipua eſt in banno iſto beſtiarum, Baldrico comite, Badfrido, & Wauerwald. reliqua obuia ſunt. Thila enim noſter eſt Louanienſis Dilia, qui è Villario per Waueram celebre municipium inſtar oppidi; in cuius viciniâ etiam eſt riuulus quidam Nethe, & cognominis pagus, capitulo S. Ioannis Leodij, niſi Gramaye erret, obnoxius in ſacris: ſiluæ etiam, & loca vicina in temporalibus ſubiecta eccleſiæ Leodienſi, & per vrbem noſtram Louanienſem profluit in Demeram iuxta pagum VVerchten: hinc cum Demerâ confluens, vulgò iam nomen Demeræ ſortitur Mechliniam vſque, quamuis ſaltem apud Ciſ-demeranos frequenter, & paſſim autores nomen Diliæ etiam ſeruauerit. At Mechliniæ vulgò recipit nomen Diliæ, donec in pago Rumpſt cum Nethâ fluuio in eumdem confluat alueum, nomenq; Rupelæ vſque ad Scaldim aſſumat. Netha autem à Dilia Liram vſq; vno alueo contentus, diuiditur ibi in duos ramos, quorum alter Netha maior, alter Netha minor vulgo appellatur; vterque breui interuallo è Campiniâ Brabanticâ oritur. Duo inter Liram, & Mechliniam (quæ eſt Machlines in diplomate, mutato a in e, iuxta idiomatiſmum his locis in linguâ Flandricâ frequentem) pagi ſunt nomine VVaueræ, alter VVauera S. Catharinæ ad Netham ſub baronatu de Duffelé vicino, alter ei vicinus, VVauera D. Virginis, vnde VVauer VVold. In viciniâ Diliæ ac Demeræ confluentium eſt Heyſt ditiuncula pagos ſeptem complexa, vt habet Guicciardinus, aut vicos; quæ prouinciæ quidem Mechlinienſi non continuatur, appendix tamen eius eſt, & tribunali eius omnino ſubiecta; pertinet modò dominium eius ad Gröbendonckios. An locus ibi nomine Badfrido, aut alio ſimili exſtet, ignoro. Scio tamen inter Netham, & Diliam, ſeu Demeram cum Diliâ confluentem, eſſe pagorum aliquot diſtrictum, qui tribunal aliquod commune, & ſibi proprium reſpiciunt, atque dicitur curia Beſſerana: Flandricè Thoſe van Beſſeren. Ea ante turbas Belgij noſtri erat in pago Putte eiuſdem diſtrictus ſibi ſubiecto: nunc Liram tranſlata eſt. Puto à Badfrido nomen Beſſeren deriuatum, quaſi Betfied: nam frequentiſſima linguæ noſtræ eſt mutatio ab a in e, a d ſin ſſ. Ex his mihi ſatis certum eſt; VVaueruuold diplomatis noſtri, id eſt, nemus VVaueræ, diſtrictum eſſe, ſub quo Mechlinia, & vicina inter Netam vtrumq;, ac Diliam regio comprehenditur cum locis prænominatis; vbi modò ſiluarum reliquiæ, & minores ſiluæ. At quis limites præciſè aſſignet in tantâ limitum, & iuriſdictionum variatione? Modò Mechlinienſis prouincia, præter ditiunculam Heyſt, non vltra 9. pagos vicinos complectitur: certum eſt longè ampliorem fuiſſe: nec mirum eſt imminutam eſſe à varijs Brabantiæ ducibus, qui poſt Godefridum Barbatum ab imperatore Lotharingiæ ducem creatum, varijs titulis prouinciam totam ambiebant, aut inter feuda ſuæ ditionis numerabant:* Et poſt nonnulla interiecta ſubijcit. *De banno beſtiarum in ſiluas VVaueruold, quid ſit, non habeo, quod dicam. Scio vocem illam bannum eſſe æquiuocam, tam in diplomatibus antiquis, quàm in vſu vulgari. Iuriſdictionem ipſam, aut varios eius vſus, aut etiam ipſum loci alicuius, diſtrictuſue dominium, ſeu territorium ſubinde indicare videtur. Hîc autem non proprietatem aliquam loci, cùm ſiluæ, in quas conceditur, fuerint antea propriæ iſtis Baldricis, ſed ius quoddam in beſtias indicat, neſcio quale. Indagabam aliunde, an alicuius ſimilis ibi iuris memoria: ſed nihil intellexi. Baldricus ille comes apud Haræum Louanienſis, eſt Lambertus Baldricus, apud Miræum in donationibus Belgicis ſuis, comes eſt, ſeu officialis epiſcopi Leodienſis, qui pro epiſcopo has terras regeret. Sed Haræi opinionem longè præfero. Vicina erant Mechlinienſis, & comitis tum Louanienſis ditiones; etiam antequam*

Lotharingiæ

Lotharingiæ ducatu Godefridus Baldrici ex filio nepos donaretur. Potuit VVauerunaldia partim Louanienſi, partim Mechlinienſi ſubeſſe, aut vtriq; commune quoddam venandi, ſimileue ius regium concedi. De comitatu illo Antuerpienſi, quos præciſè limites ſub Gotizone duce habuerit, æquè incertum eſt. Variè tum Lotharingia in varios diſtrictus ſub varijs ducibus frequenter diuidebatur. Antuerpienſi illi Mechlinienſem ditionem omnem, viciniamq; ſubfuiſſe tanquam feudum imperatorium maiori feudatario ſubordinatum, facilè credo. Diligentem habes & accuratam hominis eruditi diſquiſitionem: cui addo nihil; nihil detraho.

XXI. Svbmisit Arnvlfvs. Ipſius Arnulfi Rhemenſis archiepiſcopi ad Baldricum noſtrum litteras pete lector ex Molano 22. Auguſti. 25.

Anno 1012. Diplomate testaretvr. Id accipe è tabulario Florinenſi. *Quapropter innoteſcimus omnibus Chriſti fidelibus, & noſtris tam futuris, quàm præſentibus, quia Gerardus vir venerabilis inprimis noſter capellanus, poſtea verò Dei gratiâ annuente, & me dante Cameracenſis epiſcopus effectus, & fratres ſui Godefridus, & Arnulfus abbatiam quamdam in pago Lomacenſi ſitam, pro ſalute animarum ſuarum, & ſuorum parentum Florines conſtruxerunt. Quorum interuentu ipſam abbatiam cum omnibus bonis ad eamdem pertinentibus, futuris, & præſentibus, in noſtro mundiburnio, & tuitione perpetuò conſeruandam ſuſcepimus. Communi igitur fratrum aſſenſu, huius conſtructæ ab eis abbatiæ Godefrido ceſsit aduocatio. Et ne aliqua inter ipſum, & abbatiam ſuſcitaretur altercatio; idem Godefridus ius aduocationis, quod retinuit, in noſtrâ præſentiâ ſic expoſuit. De ſingulis focis &c.* quæ poſtquam pluribus proſecutus eſt, ita pergit. *Si quis autem poſterorum huius aduocationis vltra hæc aduerſus eccleſiam quidquam moleſtum arroganter intulerit, Baldrico Leodicẽſium epiſcopo nunc nobis aſsiſtenti, & ſucceſſoribus eius, vt noſtra vigeat conceſsio, loco noſtri vt iudices, & vindices arctiùs appareant, auctoritate potiore iubemus ergo publicè, & in pleno colloquio, quatenus impenſus labor, non periret; ſed ſecurum, & defenſum maneret monaſterium in honore beati Ioannis Baptiſtæ conſtructum; & inibi habitantes pro incolumitate noſtra, & coniugis noſtræ, & pro ſtatu imperij noſtri Dei clementiam iugiter exorarent; hoc noſtræ autoritatis præceptum fieri decreuimus. Hæc ſunt autem ingenuorum teſtium nomina. Burcardus VVormaciæ epiſcopus. Heribertus Colonienſis archiepiſcopus. Deodoricus Metenſis epiſcopus frater Cunegundis imperatricis, Adelboldus Vltraiectenſis epiſcopus. Godefridus dux, & frater eius Ethelo, Otto dux Lotheringiæ, Albero dux Moſellanorum. Data decimâ ſeptima Maij anno Dominicæ incarnationis milleſimo duodecimo: indictione decima concurrente ſecundo epacta vigeſima quinta. Anno autem Henrici imperatoris vndecimo. Actum Leodici feliciter Amen.* 26.

XXII. Svvm ipse aiebat esse. Stemma accipe, ne ignores.

Ludouicus IV. rex Franciæ 27.

- *Lotharius rex Franciæ Carolinorum vltimus*
- *Carolus dux Lotharingiæ*
  - *Otto dux Lotharingiæ*
  - *Gerberga nupta Lamberto Hannonio comiti Louan.*
    - *Lambertus*
    - *Henricus &c.*
  - *Ermengardis nupta Alberto comiti Namurc.*

Negant nonnulli fuiſſe Lamberto ius vllum ad ducatum Lotharienſem. 1. Quia Carolus Lotharingiæ dux non fuit, niſi ſuperioris, ſiue eius, quæ hodie Lotharingiæ ducatus appellatur. Ergo Otto filius eius, atque adeò heres; vel Ottone

mortuo

mortuo ſoror eius Gerberga, ius nullum ad ducatum Lotharienſem habuit. 2. Faciamus Carolum regni Lotharienſis ducem fuiſſe. At ex omnibus à primo ad Carolum vſque, quis ad poſteros ducatum illum ceu hereditatem tranſmiſit? In ſequentibus nonnè diu ſibi Cæſares reſeruârunt poteſtatem conferendi principatum illum? Quis igitur euincat ad eum ducatum aſpirare potuiſſe Gerbergam? Nam Ottoni fratri hoc datum eſt in ſolatium paternæ calamitatis; qui diuturnâ cuſtodiâ confectus, Aurchæ tandem mortem oppetijt. 3. Tanti regni præfecturam non parum difficilem quis credat voluiſſe Cæſarem, eſſe etiam fœminis hereditariam? Pro Lamberto contendunt alij: aiuntque Carolum Lotharingiæ totius fuiſſe ducem: quandoquidem de hoc non aliter veteres ſcriptores aiunt, quàm de prioribus. Adduntque Ottone mortuo datum Godefrido ducatum; illum ſcilicet, quem Otto tenuerat. At Godefridum totius Lotharingiæ ducem fuiſſe, negari non poteſt. Porrò ducatum ita Carolo donatum fuiſſe, vt ad poſteros, etiam feminas, hereditatis adinſtar tranſire potuerit; etſi ego quidem demonſtrare non poſſim: at nec aliud probabunt aduerſarij. Nec à vero videtur alienus, fratri regis plùs aliquid, quàm cæteris, tribuere Cæſarem voluiſſe. Ex his ergo mihi liceat aſſerere, ius vxorium armis Lambertum quæſijſſe. Quod etſi certum prorſus, & extra controuerſiam omnem fuiſſe, negas: nolim ego quidem contrà contendere. Mihi ſatis eſt, ſi qualecumque ius vxorium armis Lambertus quæſierit. At cur non prior quæſijt Albertus Namurci comes; aut certè comitis Namurcenſis filius? Nam anno decimo tertio pugnâ Hugardienſi dimicauit Robertus Namurci comes Lamberti Louanienſis patruus, quem Alberti parentem opinor. Hic inquam Albertus ſororum alteram natu maiorem duxerat; inquit Waſſeburgius. Ego ſanè vel hoc argumento, contrarium verius exiſtimo: Gerbergam nimirum Ermengarde maiorem fuiſſe. Et hoc æuo, quæ præeunt ætate, potentioribus principibus nuptui dantur. Raginerij ſcilicet Longicolli principis potentiſſimi filius fuit Lambertus, & Louanij comes ipſe iam erat; ſuorum ſcilicet maiorum heres: & à quo genus traxerunt, qui deinde ſecuti ſunt vel Louanij comites, vel duces Brabantiæ. Cur ergo qui deſcribendam principum Brabantiæ ſibi ſumſere ſucceſſionem, relictis Lamberti maioribus, ad Lotharingiæ duces abeunt? Ad Brabantiam profectò hi non magis pertinuere, quàm ad reliquas veteris illius Lotharingiæ prouincias.

28. ANNO 1014. XXIII. CORTEM AENERINAM. Ecce ſic appellat Ægidius Aureæ vallis c. 61. ad Anſelmum; quam hodie paſſim Amari cordis regionem, portam, & pontem nuncupamus; nominiſque notationem omnes deducunt à diritate ſuppliciorum, quæ anno 1408. de ciuibus victis in eo ponte ſumſerit Ioannes Bauarus. Sed cùm Ægidius, qui annis 150. cladem iſtam præceſſit, Amerinam cortem nominet, certum eſto imperitam multitudinem vernaculi ſermonis affinitate deceptam, Amari cordis pontem appellare, quem ex antiquitatis inſtituto Amerinæ cortis dicere deberet.

29. ANNO 1019. XXVIII. LIBERTATEM CONCESSIT. Quam libertatem? Non inuenio. Renerus S. Laurentij monachus apud Chapeavillum, quem vnum hic ſequor autorem, ita loquitur. *Ipſam eccleſiam Gemblacenſem immunitatis libertate donauit.* Eam verò explicaturus ſubiungit ipſum Wolbodonis reſcriptum, at ſententiâ tam ambiguâ, & indefinitâ, vt ſuum ibi lectorem deſerat, vbi duce opus erat quàm maximè. Quare ſi coniecturis palpando progredi dederis: dicam equidem, Gemblacenſibus hic remitti à Wolbodone ius illud, quod in ſe antea detulerant eccleſiæ Leodienſi. Eo magis probatur, quod nulla deinceps mentio fiat poteſtatis alicuius politicæ Leodienſium in Gemblacenſes.

HISTO-

HISTORIARVM ECCLESIÆ LEODIENSIS
LIBER OCTAVVS.

I. Godeſchalcus Leodij eligitur.

DE ſucceſſore Wolbodoni ſubſtituendo mox Leodij cogitatum eſt. Godeſchalcum Morialmæum, quem S. Bartholomæi ædem cum collegio canonicorum exſtruxiſſe meminimus, S. Lamberti capitulum deſignauit præſulem. Neminem alium ad ſuffragia veniſſe reperio; contrà quàm aliàs factum fuiſſe, narratum eſt: fietque poſtea, vt digito ſcriptores varij ſuis locis commonſtrabunt, quo temporum, rerumque pateant viciſſitudines. In Germaniâ tum agebat Durandus, homo infimæ ſortis, ſi genus ſpectes, at Diuinorum, humanorumque cognitione clariſſimus. Henrico Cæſari virum eximiâ doctrinâ præditum poſtulanti donauerat Wolbodo. Ille Bambergenſem eccleſiam (ſic antè meminimus) ab eodem deſtinatus Auguſto, litterarum iam pridem, & religionis claro ſidere illuſtrabat: quando venit ad imperatorem nuntius de morte Wolbodonis; qui ad ſe ratus pertinere (ſic ferebant tempora) nouum ſubſtituere præſulem, illam de Durandi præſtantiâ conceperat animo opinionem, non modò ex Wolbodonis commendatione, ſed maximè ex ipſorum Bambergenſium teſtimonio, vt alium neminem eccleſiæ Leodienſi præficiendum eſſe putauerit antiſtitem. Hoc ergo munere Durandi labores, & merita in eccleſiam Bambergenſem donauit imperator; aut potiùs eccleſiæ Leodienſi tantum virum donauit, quem meritò ſperare poterat clariſſimum eius lumen futurum.

Durandus ab imperatore.

Leodium redibat Durandus; occurrit in itinere Godeſchalcus Morialmæus, qui factum à capitulo pro ſe decretum ad Cæſarem deferebat, vt ſuâ confirmaret autoritate. Quod vt accepit Durandus, qui eius cliens erat, pro reuerentiâ, quam domino ſuo debere ſe profitebatur, dono ipſe Cæſareo ceſſurus, Godeſchalcum ſibi ſubrogare voluit, illuſtri ſanè mentis moderatione. Contrà Morialmæus raram in cliente virtutem, ſapientiamque reueritus, Cæſaris decretum laudabat, ratumque manere debere contendebat. Inſignem verò, & apud omnem poſteritatem ſummâ laude dignam contentionem! Euicit tandem in Godeſcalco germana generoſi animi nobilitas. Imperio herili clientem adegit, vt Cæſareo ſtaret decreto; litterarum, virtutiſque ſplendorem ratus potiorem, quàm generis, ad eccleſiam regendam. Nullo ſanè alio argumento meliore probare potuit ſe tanto dignum munere. Obtemperauit Durandus, Godeſcalci iam Dominus; & Leodium vnà venerunt. Prioris tamen conditionis nunquam oblitus, illum ſemper reueritus eſt. Ipſo inaugurationis die cùm idem præpoſitus more maiorum, manus ei porrigeret clientelæ profeſſionem editurus nouo principi; ille conditionis ſuæ non immemor, inſigni modeſtiâ ab epiſcopali cathedrâ illi aſſurrexit, negans ita fieri oportere; cùm magis deceret, vt ſe Domino ſuo clientem profiteretur.

Inſigne modeſtiæ certamẽ.

II. A. 1022. Berengarius ſacramentarius.

Chriſtianâ hac modeſtiâ principatum auſpicatus feliciter Durandus, nobiliſſimam ſibi mox gloriam peperit, ſumtis armis aduerſus infame monſtrum Andegauenſis eccleſiæ Berengarium: qui auguſtiſſimum, Diuinumque ſacroſanctæ Evcharistiae ſacramentum auſus impio bello laceſſere, hauſtum ex imâ inferorum ſentinâ venenum per eccleſiam ſpargere immani ſacrilegio inſtituit. Contrà primus omnium* arma ſumſit Durandus. Rei geſtæ ſeriem dum aggredior, altiùs repetere operæ prætium duxi, quando ad eccleſiam Leodienſem haud

*Baron. anno 1035.

parum pertinere videatur; quam præcipuo quodam ſtudio, religioneq́ue in ve-
nerabile ſanctiſsimi CORPORIS, & SANGVINIS CHRISTI myſterium Deus
exornauit. Relictum ſibi Diuinæ pietatis pignus, ac monumentum longè nobi-
liſsimum ſacroſanctam EVCHARISTIAM, maximâ, quâ par erat, reuerentiâ,
intellectusq́ue ſubmiſsione venerata eſt omnis eccleſia, iam inde à primo ſui exor-
dio, nullo per aliquot ætates contrà mutire auſo; cùm alioqui ſacratiſsima quæ-
q́ue fidei Chriſtianæ myſteria impudenti petulantiâ, exortæ hæreſes diuerſiſſi-
Tom: 3. mæ non dubitâſſent exagitare. Anno demum poſt ſeptingenteſimum quarto &
Concil: quinquageſimo, Iconomachi in conciliabulo Conſtantinopolitano, quod ſepti-
Synodo 7. mam ſynodum appellauere, poſtquam imagines omnes damnâſſent, vnam illam
Act. 6. cenſuerunt eſſe cultu dignam, quam CORPORIS, & SANGVINIS ſui Chriſtus in
Baron: anno 787 vltimâ cenâ expreſſiſſet. Ea omnino prima eſt execrandi, nec vnquam antè au-
Bellarm. l. diti veneni impijſſima ſcaturigo. Verùm legitima, & œcumenica ſynodus ſep-
1 de Euchar: c. 1. tima tertio pòſt anno Nicæam conuocata, cùm recitarentur acta conciliabuli, co-
horruit ad inauditam hæreſim, & execrata eſt actione ſextâ.

Sed vt difficulter reprimitur, quæ ſemel graſſari lues cœperit, penetrauit clam
ex Oriente, diffuſumq́ue eſt per Occidentem malum, imperante Carolo Magno,
Lanfranc: ſub annum octingenteſimum, quando Ioannes Scotus de veritate ſanctiſſimi
in Berengarium. huius myſterij non modò dubitare, ſed edere librum auſus eſt, quem à ſynodo
Trithem: Viennenſi damnatum Lantſrancus teſtatur. Impudentiâ creſcente poſt annos
octoginta Bertramus quidam, id ipſum eſſe negauit in Euchariſtiâ corpus, quod è
virgine natum erat. Confutauit Paſchaſius Corbeienſis. Sincerior priſcis illis
temporibus fides, fortiorq́ue in Auguſtum hoc myſterium veneratio, naſcentem
Baron anno impietatem mox obruebat. Sed inualuit deniq́ue poſt annum milleſimum dira
1004. peſtis. Quam habe deſcriptam ab ipſo Baronio; qui poſtquam Leuthericum Se-
nonum archiepiſcopum à Roberto rege reprehenſum narrâſſet, quòd quoſdam
reos probandæ ſuæ cauſæ gratiâ, ad venerabilis EVCHARISTIAE perceptionem
ſolitus eſſet inuitare; perſequitur in hunc modum: Iam viperini fetus è portis in-
feri, tanquam è matris vtero enixi, in damnum eccleſiæ emittebantur, qui ſe ſpi-
ris ſinuoſis inferebant in ſancta, vt ſanctum ſanctorum, ſacramentum ſacramen-
torum, ſi poſſent, ab ea tollerent. Quod enim Leuthericus legitur inſuſurrare
cœpiſſe, iam rumor ille tantæ impietatis increbeſcebat inter mortales. Et licet
tacuit ipſe reprehenſus à rege, ne fortaſſis ampliſsimam dignitatem rex abroga-
ret, non tamen omnino repreſſum eſt omne malum.

Sed paulatim in dies creſcens, in manifeſtam tandem erupit hæreſim, ſub pa-
trocinio infeliciſsimi Berengarij. Confeſſus eſt miſer ille, ex Ioannis Scoti libro ſe
hæreſim ſpargit. virus hauſiſſe. Nimirum quàm valent ad ſalutem libri ſancti, tam certum in exi-
idem anno tium impij ducunt; pariq́ue vigilantiâ vel hi reijciendi ſunt, vel illi commen-
1059. dandi. Poſtquam plenis faucibus tantum impietatis, veneniq́ue hauſit veſanus
idem anno hæreſiarcha, quantum ſatis eſſe credidit inficiendo orbi vniuerſo, hæreſim pro-
1035. mulgare, atque firmare auſus eſt, annitente Brunone* Andegauenſi epiſcopo;
2. quem in eamdem veſaniam, auctâ errorum propagine, non ſolùm perduxerat,
ſed & propugnatorem acerrimum adſciuerat.

III. Nequaquam indormijt incendio tam diro exſurgenti Francorum rex Rober-
tus, pro inſigni ſuâ ſapientiâ, & incenſo propagandæ religionis ſtudio. Quo ſalu-
taribus vndis impias flammas reſtingueret, omnibus regni totius epiſcopis con-
Contrà uentum indixit. Conſilium fermè omnes probauere; quòd expeditiſſima hæccè
ſcribit ratio videretur nefandi monſtri omnino debellandi. Contrà ſenſit Durandus
Durandus, noſter. Qui perſpicaciore mentis oculo præditus, cùm vereretur, ne pudendam,
& grauem eccleſiæ plagam acciperet; non dubitauit ad ipſum regem * litteras
dare,

dare, & à ſentētiâ ſuâ parum vtili dehortari. Cùm enim errorum ſuorum Berengarius fautorem haberet epiſcopum, qui alterius nullius, quàm ſupremi pontificis ſententiâ damnari queat, nequaquam è re eccleſiæ catholicæ futurum aiebat; vt in ſacrum illud ordinis eccleſiaſtici concilium admitteretur, audireturúe: Quid enim aliud cogitaturam multitudinem imperitam, quando epiſcopum videret, non modò nullâ pœnâ repreſſum, verúm etiam integrâ dignitate florentem; quàm impietatem illam iam ſpargi cœptam, ab omni concilio reuinci non potuiſſe; aut etiam fortaſsis probatam? Hæreſiarchis ergo nullâ ratione audientiam eſſe concedendam; niſi damnandi poteſtatem feciſſet pontifex. Imò non eſſe prorſus audiendos, ſed de ſupplicio diſquirendum. Tum quippe hæreticos fuiſſe audiendos, quando quæſtionibus necdum maturè diſcuſsis omnino de veritate non liquebat; ideoque collatis capitibus, ſententijſque fuit exploranda. Sed poſtquam vniuerſæ eccleſiæ catholicæ concilijs, veluti ſanctiſsimis ſenatuſconſultis decretum eſt, ac ſancitum, quid ſentiendum ſit, reijciendumúe; meritis ſupplicijs coërcendos eſſe, quotquot ab eiuſmodi decretis pertinaciter receſsiſſe conuincerentur. Ita Durandus, non minore ſapientiâ, quàm incenſo ſtudio Diuinæ gloriæ.

Regem arbitratur Baronius in epiſcopi noſtri ſententiam conceſsiſſe, quando nulla ſit memoria concilij cuiuſquam habiti. Enaſcentem igitur impietatem, vt à veteribus patribus iam diu damnatam aggreſſus perſequi rex religioſiſsimus, ſuâ id vigilantiâ euicit, vt quoad regnum, vitamque tenuit, nullum ſacrilegæ propagini locum reliquerit. VIDES LECTOR (ſubijcit Baronius) PRIMA SPICVLA IN VIRVLENTVM DRACONEM VIBRATA FVISSE A NOBILISSIMA ECCLESIA LEODIENSI, CATHOLICÆ FIDEI TENACISSIMA; IN PRIMIS VERO AB EIVS EPISCOPO DVRANDO. Addam ego: Vide Legia, quibus animis par ſit hodie tueri te intaminatam ſacratiſsimi eiuſdem myſterij veritatem, religionemque, quando per medios fines tuos, atque adeò ad portas circumſonant hæreticorum non arma tantùm, ſed & impura dogmata; quam olim tantâ gloriâ defendiſti, quæſito etiam in vlterioribus Gallijs hoſte.

magnâ Leod: eccleſiæ gloriâ.

VI. Anno 1023. Porzetū aſſeritur eccleſiæ Led: *Baldricus.*

Præſulum, principumque conuentum Aquis coëgit anno tertio & viceſimo ſanctus imperator Henricus. Vrgebant imperij negotia. De ſacris interim dum capita conferunt antiſtites, quæſtio mota eſt inter Piligrinum Colonienſem antiſtitem, & Leodienſem Durandum de Porzeto monaſterio, vtrius diœceſeos eſſet. Ad Leodienſem pertinere binis argumentis euicit epiſcopus Cameracenſis Gerardus. Primum fuit, quod abbates quinos proximè vitâ decedentes epiſcopi Leodienſes conſecrâſſent, Colonienſi non refragante. Alterum erat, quod ipſemet tam Cæſare, quàm Baldrico Leodienſi epiſcopo rogantibus, eiuſdem monaſterij clericos ſacris initiâſſet Aquiſgrani in conſpectu Auguſti: ipſumque monaſterium cum præſulibus Hoppone Treuirenſi, & Virdunenſi Haimone dicâſſet. Quibus teſtimonijs omnes adiudicârunt eccleſiæ Leodienſi. Interea dùm hos agerent conuentus epiſcopi, tanta fuit caloribus æſtiuis ardente cælo ſiccitas; vt ſiti ferme homines enecarentur: certè perierunt animalia pleraque. Verùm omnibus prodigio fuit, quod illis ijſdem diebus marmoreæ ædis Aquenſis columnæ, pauimentumque, ita viſa ſunt madefieri, vt manibus lauandis humor ſatis eſſet, & exiſtimarent nonnulli ab æditiuis aſpergi. Coniectauere plerique magnatum, quorumdam portendi mortem, quos eccleſiæ filij deflerent: & ſanè euenit.

Prodigiū in tēplo Aqu: *Baldricus.*

Anno 1024. Diem obit S: Henricus imp:

Anno ſequenti terris ereptus eſt, vt cælo donaretur Henricus, imperator ſanctiſsimus: qui moriens admirabile illud omnibus ætatibus edidit: *Recipite, quam mihi tradidiſtis virginem veſtram.* Chunegundem coniugē innuebat, quâcum illibatam totâ vitâ virginitatē coluerat. Non ſine cauſa deplorauerit vniuerſum impe-

rium tam ſancto ſe principe deſtitui: at proprio quodam iure Leodienſis id debuit eccleſia; quam & muneribus cumulauit religioſus imperator, & aſpectu ſuo frequenter recreauit; & eximiâ virtute, ſapientiaque tum temporis præſtantem ſingulari quâdam ſe beneuolentiâ complecti ſæpe teſtatus eſt. Mortalem hanc vitam deſeruit ſanctus imperator Henricus III. idus Iulij & Bambergæ humatus eſt.

ſuccedit Conradus, *Baldricus.* Durando primùm, & alijs non conſentientibus;

Germaniæ regnum excepit Conradus, renitente primùm Gozilone Lotharienſium duce; qui autoritate ſuâ, quâ plurimùm valebat, id obtinuit ab epiſcopis Colonienſi, Leodienſi, Traiectenſi, Virdunenſi, alijſque nonnullis alterius ordinis principibus, vt nemini parerent, niſi quem probâſſet ipſe regem. Cum ijs conſpirare noluit Gerardus Cameracenſis præſul, vt qui eorum conſilia pro ſapientiâ ſuâ, fideque non probaret; atque adeò euicit, vt cum reliquis Germaniæ principibus conſentientes, deſignato regi Conrado fidem obligarent. Magnâ quippe claruit ſapientiæ opinione, conſulebaturque frequenter, & conſilijs finitimos inſtruebat. Binas eius litteras reperio, quarum alteris docebat archidiaconos Leodienſes, nefas eſſe ſepulcris eos ſacris recipi mortuos, quos viuentes ſacris arcuiſſet eccleſia: alteris erroris arguit peruerſum aliquod eorum iudicium de legibus matrimonij. Humanorum nihilominus, Diuinorumque cognitionem Leodij fuiſſe his temporibus præſtantiſſimam paullo pòſt demonſtrabimus. Ex quo ſinceriorem Gerardo Cameracenſi laudem tribuas neceſſe eſt.

poſtea tamen coronatus,

Ceterùm conſentientibus iam in vnum Conradum Lotharingiæ præſulibus, principibuſque reliquis, Aquas profectus eſt, & deſignatus rex. Vnde poſt ſuſceptâ Germaniæ coronam; Leodium venit, deducente fortaſſis Burchardo Wormatiæ epiſcopo, eius præceptore, qui Leodienſem eccleſiam parentem ſuam non illubenter viſum redibat. A nouo rege beneficium impetrauit Durandus epiſcopus. Quamquam enim eximia fuiſſet in eccleſiam Leodienſem imperatoris Henrici beneficentia, Heruuardum prædium nihilominus olim ab Ottone III. donatum collegio S. Ioannis Euangeliſtæ, neſcio quâ cauſâ reuocauit ad fiſcum. Nactus mollia fandi tempora Durandus, Conradum regem rogauit vt reſtitueret, atque à religione regnum feliciter auſpicaretur. Acceſſere deprecatores Giſla regina, & Aribo Moguntinus archiepiſcopus, ceterique principes. Annuit rex Durandi precibus. Hoc ergo illi debuit eccleſiâ S. Ioannis.

Archiu. S. Lamberti. bene facit eccleſiæ S. Ioãnis.

4

Anno 1025. V. Durandi auaritia à Wolbodone increpita,

Verùm id ſanè dolendum: eximiam Popponis virtutem ſplendidiſſimos totâ latè viciniâ radios euibrantem non eo, quo decebat, fuiſſe loco apud Durandum, aliàs ſapientiſsimum præſulem. Cum enim à S. Wolbodone eius anteceſſore, S. Laurentij cœnobium ſuſcepiſſet abſoluendum, nihil effectum dedit. Omnes quippe, quas ille crediderat facultates, ad epiſcopium auertit, aut nobilitatem. Fas enim iſtud eſſe, perſuaſum habuit, quādiù monaſticen nemo coleret ad S. Laurentij. Impunè non fecit. Nam ſemel, iterumque dormienti adſtitiſſe viſus eſt Wolbodo: & damnatâ eius auaritiâ, rem ſuam repetere. Territus non leuiter Durandus, cùm id familiaribus enarraret: ſomniantis capitis eas eſſe ludificationes, aiebant illi maximè, quibus ſacrilegij ſui partem impertijſſet. Illa nimirum dormienti recurrere, quæ vigilans mente verſaret. Sapientis eſſe, ſomniorum ludibria contemnere. Heu! quàm citò credimus, quæ amamus! fidei plùs apud auarum hominem inuenerunt infames paraſiti, quàm ſanctiſsimus epiſcopus; ſic oraculo Diuino ſua ſtetit veritas: *ſi Moiſen, & prophetas non audient, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.* Tertiùm adfuit Wolbodo, ſed iam terribili voce triſtia minitans, quòd auditus non fuiſſet; quòd non expiâſſet ipſe culpam: eaque cauſâ ſecurim iam ad radicem arboris eſſe applicatam. Quæ dum dicit, pedo grauiter cædere viſus eſt. Cùm verbere mox hominem lethalis

caſtigatur

ægritudo

Digitized by Google

ægritudo corripuit. Excitâ clamore familiâ, Durandus archidiaconos, aliosque ciuitatis optimates imperat accerſiri. Quæ viderat, audieratúe, aperit. Et ingemiſcens: Ecce, inquit, iam morior. Mortuum ad Wolbodonis ſepulcrum efferte, & ex eius aduerſo, ſed extra ædis ambitum inhumate. S. Laurentij monaſterio Waſegam inſigne prædium attribuit; plura pollicitus, ſi vita ſuperaret. Sed vltra promiſsionem nihil amplius permiſſum.

morte, ſed bonâ;

Obijt diem X. kal. Feb: atque vti conſtituerat, extra ædem S. Laurentij ſepultus ſub diuo, donec aliud templum exſtrueretur. Tunc incluſum muro ſub tectum receperunt. Stephanus abbas pro epiſcopi reuerentiâ, marmore ſepulcrum tegi curauit cum eâ inſcriptione, quæ hodie viſitur in eiuſdem monaſterij crypta; quam ideo certum ſit à Stephano abbate conſtructam. Quòd porrò maiorem Durandi pænitudinem teſtetur; locum ſepulcro ſuo deſignaſſe aiunt, ſub ipſo patibulo, aut certè inter eius ruinas; quod ante ædem conditam eo loco ſtetiſſe meminimus. Eiuſque fundamenta nuper affirmant eruta, cùm templum ab hereticis Geuſijs incenſum, opere regio inſtauraret abbas Ogerus Loncinus. Ergo peccatum Durandi felix pænè auſim appellare, quod tam nobili expiauit ipſemet pænitentiâ. Nec abs re iudicaturum illum arbitror, qui dixerit eam fuiſſe mercedem incenſi illius ſtudij in propugnandâ aduerſus hæreſes venerabilis EVCHARISTIAE veritate.

Durando ſubſtitutus eſt Reginardus. Nobilibus in agro Colonienſi parentibus ortus; eam litteris à puero, virtutibusque nauauit operam, vt in collegium ædis principis adſcitum, in familiam etiam receperit Heribertus archiepiſcopus: & poſt induſtriam negotijs grauiter, & religiosè pertractandis probatam, Bonnenſis eccleſiæ præpoſitum creârit. Quod munus poſtquam magnâ fide, & vigilantiâ ſuſtinuiſſet annos plures; accidit vt ſub hoc tempus orbata paſtore Virdunenſis eccleſia concordibus ſuffragijs antiſtitem ſibi dari Reginardum poſtularet; eo namque peruenerat ſecunda eius nominis fama. Sed ille, vbi Durandi Leodienſis epiſcopi mortem accepit, eò potiùs animum adiecit, & qui tantâ innocentiâ vitam adhuc egerat, illius dignitatis ſplendore mentis oculi adeò perſtricti ſunt, vt epiſcopatum Simoniacâ nundinatione ſibi comparare non reformidârit. Ad Conradum regem adijt, votorumque compos factus eſt, oblatâ auri vi non paruâ; quàm ſapientiùs in pauperes erogâſſet; ne pondus angelicis humeris formidandum ſuſtinere cogeretur. Sed conniuent ſæpe hominum oculi ad rerum humanarum ſplendorem: quas irretortâ acie ſi perſpexiſſent, auerſarentur vehementiùs, quàm imprudentes ambiunt. Heu cæcæ mentis infelicitatem, pro rerum fluxarum ementitâ luce, in æternarum tenebrarum proruere horrorem! Reginardum conſecrauit Heribertus. Suſceptum tam infauſtis initijs epiſcopatum non omnino malè primùm rexiſſe fertur.

VI. REGINARDVS ſubſtituitur, per ſimoniam.

Poppo tamen cùm doleret annos quaternos in adminiſtratione cœnobij S. Laurentij nullo bono poſitos, ob auaritiam Durandi; & nihilo meliora ſperaret à Reginardo, cuius improbas artes ſagacibus oculis haberet exploratas; ne aliud plus temporis pari iacturâ diffluere fineret, quod alijs locis vtiliùs collocaretur, ſuâ ipſe ſponte abdicauit. Ante duos annos S. Maximini apud Treuiros curam ſuſceperat, obibatque magno religionis emolumento. Multis cœnobijs neceſſariam eius operam deſiderabat rex Conradus, alijque ſacri principes, & profani. Ex quo colligas, quantam ſanctiſsimus abbas ſolo germanæ religionis nomine collegerit apud omnes autoritatem: Quidúe vir vnus generoſæ mentis impetum ſecutus, valeat ad propagandam Diuini nominis gloriam.

ANNO 1026. Floret Poppo:

Regis autoritate compulſus plurimorum monaſteriorum adminiſtrationem ſuſcepit, poſtquam rem familiarem plerumque deperditam reſtituiſſet, aſceticamque

Bruſch: 1. centaria Chronic: Hirſaug: toto imperio monaſticen reſtituit.

eamque maximè diſciplinam in priſcum reſtituiſſet nitorem, abbates ſibi ſubſtituit Heroſfeldiæ Ruodonem, qui Paderbonæ poſtea creatus eſt epiſcopus, ad S. Galli Nothertum, Wirceburgi Volmarum, Haſternaci Humbertum. Brunuillarium commendauerat Ezzo palatij comes. Omnibus ædificijs à fundamento ſuſcitatis, monaſterium inſtruxit Poppo, præfecitque Ellonem. Adalberti deinde comitis inuitatu, Boſenthorffæ monachorum cœtum coëgit, abbatemque dedit Cononem. Excitatus ſecundâ horum famâ Theodoricus Mediomatricum antiſtes, eius operâ per diœceſim ſuam vſus eſt perlibenter. Ex eius ergo arbitrio Niuilrario præpoſitus eſt Theodoricus, S. Vincentio Metenſi Heribertus. Walciodori Lambertum; at Treuiris ad S. Eucharii, rogante Poppone archiepiſcopo, Bertulfum abbatem deſignauit. Et Hamoniæ ſuam impertijt operam. Cellæ S. Guiſlem Heribrandum, Alto-montis Euerhelmum iuſsit abbatem. Hic ille eſt cuius fide, Popponis res geſtas damus. Indefeſſam hominis diligentiam amplexus eſt Adalboldus epiſcopus Vltraiectenſis: eiusque opem inuocauit in formando S. Pauli cœnobio. Hunc ſuperiùs è Notgeri diſciplinâ prodijſſe meminimus. Suſcepit ſtrenuè Poppo: ac primùm Herigero regendum tradidit. Cui etiam morienti ſuffecit alterum, ac denique tertium. Ipſum denique Adalboldum impulit miro rationum pondere ad ſectandam monaſticen. Epiſcopi vices ipſe interim implebat. Sed vbi ſanctioribus inſtitutionibus abunde imbutum cenſuit, remiſit ad epiſcopale munus. Quod geſsit egregiâ laude, quoad vixit, monaſticæ diſciplinæ ſemper amantiſsimus. Iſtos in omnem partem Stabuleto fructus emittebat Poppo. Quis non miretur vaſtam illam in vno pectore caritatem, in vno capite ſapientiam; quâ tot aſceteria longiſsimis terrarum ſpatijs diſsita feliciter complexus, rexit S. abbas, & magno religionis incremento Numinis gloriam propagauit?

VII.

Gozilonem ducem, alioſque principes Conrado regi conciliat.

Imò omnia factus omnibus, ad politicum imperij ſtatum animum applicauit; feliciter. Nam quæ numquam extinguitur ſitis habendi, cùm exarſiſſet inter principes acriùs, feruidas diſsidiorum flammas ſuccenderat. Beatus Poppo, manſuetiſsimus euangelicæ pacis alumnus, afflatus Numine, hoc ſibi negotium depopoſcit, profectò longè difficillimum. Perrupit omnia tamen collecta ſanctitatis opinione hominis autoritas. Poſtquam incredibili labore, vltro citroque commeâſſet, ad Chriſtianam tandem concordiam vniuerſos adduxit. Plura de eo non prodidit Euerhelmus. Exiſtimo equidem Gozilonem ducem, quem Conrado regi aduerſatum eſſe meminimus, alioſque principes, quorum factionibus agitabatur imperium, ad fidem, & officium à Poppone fuiſſe reuocatos. Fidem facit hoc anno Sigebertus; affirmatque regem, atque adeò remp: ex eo floruiſſe. Ceterùm Popponis nomen eximiâ ſanctimoniæ famâ per vniuerſam Germaniam hoc factum propagâuit. Ipſumque in primis Conradum regem in admirationem, amoremque pellexit. Et cùm fortè ſuo præſule deſtituta eſſet Argentinenſis eccleſia; Popponem præficere ſtatuit. Sed eluſo piè Conrado, monaſticam prætulit paupertatem.

Virduno aduocatus it Abbas S. Laurētij.

Leodij verò, vbi præcipuo quodam iure nobiliſſimi laborum fructus enaſci debuerant, poſtquam duorum epiſcoporum ignauiâ factum eſt, vt tanti viri prouidentiâ deſtitueretur S. Laurentij meditatum cœnobium, Herimannus comes, pro ſuâ (cuius ſuprà mentio fuit) in glorioſum martyrem inſigni pietate, Reginardum epiſcopum vrgere inſtituit, vt nouellam plantam ne negligeret; neúe rem putaret deploratam, ex quo prouinciam illam abdicâſſet Poppo. Alium ſibi Virduni familiarem eſſe monachum, cuius eximiam virtutem certiſsimis teſtimonijs compertam haberet. Leodij olim ad S. Dionyſij canonicum fuiſſe, ſed vitæ ſanctioris deſiderio ſeceſſiſſe ad S. Vitoni. Stephano nomen eſſe. Virum

omnino

omnino iaciendis monaſticæ fundamentis idoneum. Omni ope allaboraturum promiſit epiſcopus; ſi modò Stephanus adueniret. Nulla fuit in Herimanno comite mora. Virduno mox adfuit eius accitu Stephanus, ſenoſque adduxit monachos inſigni religione ſpectabiles, quibuſcum ſacram illam deduceret coloniam. Stephanum Reginardus abbatem conſecrauit, præfecitque monaſterio. Hæc denique habuit initia illud S. Laurentij cœnobium, religione poſtea, litteris, opibuſque celeberrimum. Initia, vt rerum omnium magnarum, exigua. Nec enim epiſcopus Simoniaci flagitij reus, ad opus tam illuſtre poterat aſſurgere.

A. 1027. *Grāmaye in Namurcō* Cōditur templum & collegiū Walcuriæ.

Feliciùs aſſurgebat è ruinis poſt Normannicas vaſtationes, Baſilica Walcurienſis: quam anno ſuperioris ſæculi nonageſimo ſecundo reparare cœperat Guericus toparcha. Sed augebat iam ab anno vigeſimo ſucceſſor eius Eduinus, cum Erceburge coniuge. Tandemque vltimâ manu appoſitâ anno vigeſimoſeptimo dicata eſt kal. Iulij. Neque ſtetit hic piorum coniugum religio. Octo canonicorum collegium cum præpoſito condere conſtituerunt; etſi non illa addixerint vectigalia, quæ ſatis eſſe viderentur. Pia conſilia fortaſſe (nec enim certius aliquid habemus) mors anteuertit; laudemque ſeruauit alicui nepotum: vt ſuum narrandi tempus adueniet.

VIII. A. 1029. Abbati Laurentiano diuinitus auxilium promittitur;

Ad Laurentianos Leodium redeo: vbi relictus ſibi cum paucis ſodalibus Stephanus, forti gradu ad virtutis ardua nitebatur, ſed rerum neceſſariarum inopiâ laborabat; nec ſpes in humanis erat vlla. Omnem ergo repoſuit in cælitibus, euentu felici; vt ſolet. Pernoctabat aliquando fortè ad S. Wolbodonis ſepulcrum, ardentibuſque precibus B. præſulem rogabat, ne quem in fidem receperat, præſidio ſuo locum deſtitueret. Succubuit tandem longioris orationis labori religioſus abbas, feſſumque caput manibus excipiens, leuem in ſoporem ſolutus eſt. Hic ſe ſtitit iuuenis ætate, cultuque corporis florens; qui ſe miſſu Wolbodonis veniſſe præfatus, bono iuſſit eſſe animo: In SS. Laurentij & Wolbodonis fide, tutelaque locum futurum. Quem quamdiu inhabitarent, qui regnum Dei, & iuſtitiam „ eius ſtudioſè quærerent, cetera liberaliter illis adiectum iri. Argumento hoc „ tibi ſit, inquit; ille, qui *reſpicit terram, & facit eam tremere: qui tangit montes, &* „ *fumigant*; epiſcopi mentem ſimoniacâ labe inquinatam, inſigni pænitentiâ „ mox percellet. Flagitij ſui expiationem exordietur ab hoc loco. Sed en pro„ pius aliud ſignum. Quem è familiaribus hodie Viſetum ire iuſſiſti, vt coëmen„ dis neceſſarijs mutuam ſumat pecuniam, inueniet, qui à S. Wolbodone miſſus, „ gratis largiatur. Probata eodem die poſterioris vaticinij veritas, ſpem de priori certam fecit. Viſeti homo ignotus ſexagenos probatæ monetæ ſolidos numerauit, deditque monacho.

ab epiſcopi pænitentia.

Saniora mox & Reginardus cogitare cœpit. Epiſcopatus quadriennium iam fluxerat, cùm veluti quatriduanum monumento Lazarum, ſic eum de impietatis barathro pius euocauit IESVS, & ſpiritu conſilij ſancto animauit, vt Romam proficiſceretur: vbi per eum ſolueretur ab inſtitis Simoniæ, & cæcæ ambitionis ſudario, qui vice apoſtolorum ligandi, atque ſoluendi fungebatur munere. Iuit: ſed tam ſpecioſo numeroſæ nobilitatis comitatu, vt expeditionem ſuſcipi potiùs crederes, quàm religionis gratiâ peregrinationem. Tantam enim malè factorum pænitudinem animo conceperat, vt tot oculos non refugeret eorum teſtes, quæ expiationis ergo ſibi propoſuerat. Ingreſſus Romam, vt in pontificis conſpectum venit (Ioannes vigeſimus erat) ad eius pedes in publico conuentu procubuit: ibique rugiens à gemitu cordis ſui diu iacuit, verbum proferre non valens. Commouit vniuerſos inexſpectatum à tanto viro ſpectaculum, ipſumque adeò pontificem, ſed maximè peregrinationis comites, eius conſiliorum ignaros. Poſtquam omnes aliquanto tempore ſuſpenſos tenuiſſet facti inſolentia,

quā valde inſigni.

ignoratioque; vix tandem totus lacrymis perfuſus, ſemiformatâ inter ſingultus voce, ſuum Simoniæ flagitium palam omnibus aperuit. Cuius causâ quaſi tumentes ſuper ſe fluctus, cùm Numinis iram ſentire ſe metueret, antequam iudicetur à Domino, epiſcopatus honorem ſacrilegè partum abdicare ſe, & ad eius vicarij pedes ponere profitetur. Atque ita poſito ſuper aram principis apoſtolorum pedo, velut immani leuatus ſarcinâ Reginardus, ſurrexit alacrior. Collaudauit tum animi magnitudinem pontifex adeò ſaluti neceſſariam. Et aliquâ veniâ dignam arbitratus, tertio pòſt die Reginardo ad ſe reuocato mandat, vt Dei nomine, autoritateque principis apoſtolorum pedum reciperet, pergeretque gregem regere, non iam vt turpis negotiator, ſed paſtor legitimus: admiſſam tamen impietatem eleemoſynis redimere meminiſſet; & ſi fortunæ ferrent, alicui è cælitibus ædem exſtrueret, qui olim abeuntem vitâ reciperet in æterna tabernacula. His feliciora omnia precatus, remiſit ad gregem.

veniam pro ſimonia meritus eſt.

IX. Mutatus eſt in alterũ virum Reginardus. Vt verum eſſet iſtud S. Iobi: *Lignum habet ſpem; ſi præciſum fuerit, rurſum vireſcit, & rami eius pullulant. Si ſenuerit in terrâ radix eius, & in puluere emortuus fuerit truncus illius, ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam; quaſi cùm primùm plantatum eſt.* Nam profectò qui à perpetrato turpi illo facinore velut effetus, elumbiſque marcuerat, nec ad rem aliquam præclarè faciendam animum valuerat erigere; vt primùm ex infami hoc emerſit barathro, nouas quaſi vires affundi ſenſit. Et quod ante epiſcopatum magnâ laude cœperat, totum animum ad opera ſe digna, vi etiam maiore cõuertit.

S. Laurẽtio templum aggreditur. *Geſta abbatum S. Laurentij.* Româ rediens Leodium deſcendebat è monte Publico; eratque in conſpectu ædicula S. Laurentij, cum humilibus monachorum taguriolis; quando ecce Herimannus comes, arcanorum eius particeps in aurem inſuſurrat: Viden' S. Laurentij oratorium? Hoc tibi ſanctè auſim affirmare; certiſſimum eius futurum tibi præſidium, quantum à primis æterni regni proceribus ſperare poſſis, ſi quidem eum tibi demereri ſtudueris. Pluribus opus non fuit animo cæleſtibus deſiderijs inflammato. Vix pauculos dies dederat clientibus de felici itinere gratulantibus; locum ipſe luſtrauit: ſtatimque, quod animo conceperat opus, aggreſſus fuiſſet, niſi differre coëgiſſent importuni brumæ dies. Vix effluxerant, quando III. nonas Februarias anni triceſimi, vetus ædicula dirui cœpta eſt, vt nouæ auguſtiori locum daret.

Anno 1030.

Archia S. Barthol. Quæ dum magno ardore conſtruitur, aliud præterea opus aggreditur, anteceſſorum quidem religione, & munificentiâ inchoatum, ſed hærens propemodum in cunabulis. Bartholomæanum id erat collegium. Cui cùm vectigalia primus conditor Morialmæus attribuiſſet alendis duodecim canonicis; alia pòſt addiderat Baldricus II. epiſcopus, atque alia Wolbodo: quæ canonicis præterea

Anno 103;1. 5. quinis addicerentur. Quo igitur vicenarius numerus compleretur maiore dignitate, noua rurſum prædia * Reginardus donauit. Alienâ ſcilicet cordi habere viſus eſt. Quod in vulgus plerumque non ita glorioſum ſit: at publicæ rei fortaſſe non minùs vtile, quàm noua aggredi. Eodem hoc anno Leodij moleſta

Exterminatis muſcis exſtruitur ædes S. Nicolao. muſcarum peſtis vrbem, agrumque Leodienſem inuaſit, multitudineque innumerabili, morſiunculis, ac moleſto incurſu in os, nares, aures, oculos, hominum genus infeſtauit adeò, vt cùm ab induſtriâ humanâ nihil obtineretur; ad opem Diuinam ſe conuerterint. Illam inueniſſe crediderunt ſuffragante B. Nicolao Myræorum epiſcopo; cui voto ſeſe obſtrixerant. Rei ſeſe religione ſoluerunt exſtructâ propter baſilicam S. crucis ædiculâ: quæ fertur, inquit Ægidius, prima omnium fuiſſe condita in regno Lotharingiæ nomini B. Nicolai. Dicauit Reginardus XI. kal. Auguſti, & curialem eſſe iuſſit. Ab ope latâ nomen obtinuit: diciturque S. Nicolai ad muſcas.

Adelmãnus in Berengarium ſcribit.

Operam haud paulo glorioſiorem reip: Chriſtianæ nauauit eodem tempore Adelmannus eccleſiæ Leodienſis ſcholaſticus, & epiſcopi quondam ſui Durandi, ceu fortiſſimi imperatoris, vt ſuprà meminimus, ſecutus exemplum; ſacrum ſapientiæ ferrum ſtrinxit in eumdem perduellem Berengarium. Fuit Diuinarum rerum, humanarumque cognitione clariſſimus; quam ſcriptis nonnullis * orbi teſtatus eſt. Sed alio nullo feliciùs, quàm illo, quod ad Berengarium ſcripſit, vbi pertinacem eius ab eccleſiâ percepit defectionem. Auditores vnà fuerant celeberrimi illius ſanctitate, doctrinâque Fulberti poſtea Carnotenſis epiſcopi. Et quia ſuauiſsima ſolet eſſe recordatio conſuetudinis ab adoleſcentiâ contractæ, eo magis ſperauit ſe poſſe quidpiam ad erronem in viam reducendum. Nam qui religione, ſapientiâ, autoritate Roberti Francorum regis repreſſus delituerat, eo vitâ defuncto, criſtas erigere cœpit turpiſsimus hæreſiarcha. Diſertiſsimam ad eum ſcripſit epiſtolam Adelmannus poſt annum triceſimum, cùm vitâ iam deceſsiſſet anno vigeſimo octauo Fulbertus Carnotenſis; communis vtriúque præceptor. Eloquentiâ verè Chriſtianâ, confutat errorem (inquit Baronius) arguit temeritatem, damnat audaciam, retundit procaciam, hortaturque ad reſipiſcentiam: immortali dignus ipſe gloriâ, pro operâ religioſè, ſapienterque ad eccleſiam tuendam nauatâ; quamquam impietatem ſuam diſsimulauerit aliquamdiu Berengarius. In hoc enim bellandi genere, veritatem confutato mendacio oſtendiſſe, quantumuis pertinaciter in cœno volutetur hæreticus, vincere eſt, ac triumphare. Docti illius calami ſenſit aciem poſt tot ſæcula Caluinus; nec retundere vel potuit, vel auſus eſt aliter, quàm familiari hæreſiarchis omnibus maledicentiâ, autorem ignauum, barbarum, ac ſophiſtam appellans. Sed laus eſt nobiliſsima, quod ore prodit impio vituperium. Ad Brixienſem epiſcopatum prouexe(r)e poſtea ſapientia, virtusque: ac denique cælos intulere animam, poſtquam vitâ deceſsit anno quinquageſimo ſeptimo: Corpus Brixiæ ſepultum eſt in baſilicâ SS. Fauſtini & Iouitæ.

6. Tritheim: Viri ill: Tom: 3. Bibliotheca Patrum Baron: anno: 1004. & 1035.

Arnoldi Pontac: Chronographia.

Epiſcopus poſtea Brixienſis.

X. A. 1034. Dicatur templum S: Laurentij.

S. Laurentij templo colophonem impoſuerat Reginardus. Quo maiore gloriâ dicaretur, Romani * pontificis legationem obtinuit. Eâ functus eſt Ioannes Portuenſis epiſcopus, & cum Pelegrino archiepiſcopo Colonienſi dicauit, magnâ Reginardi exultatione, pietatisque ſenſu. Quam inſigni munificentiâ teſtatus eſt illo ipſo die. Agris enim, opulentisque prædijs monaſterium ditauit, bibliothecam inſtruxit optimis libris, pretioſâ ſacrorum ſupellectile templum ornauit. Fortunatiſſimus ille familiæ Laurentianæ dies fuit: quo tandem è prioribus illis anguſtijs educta, cœpit amplificari.

7.

Bona ſua addicit Herimãnus comes, poſt triſtem caſum.

Magnum addidit incrementum Herimannus comes, pro ſuo in naſcentem illam domum, vt ſæpe iam vidimus, ſanctumque martyrem, ſtudio; quem ſuorum omnium ſcripſit heredem, cum liberis careret. Binos habuerat filios formâ præſtantiſsimos. Verùm adhuc puelli, cum natali quodam Chriſti die, fortè fortunâ, ceteris ferme ad templum digreſsis, domi fuiſſent relicti, ortâ, vt in primâ illâ ætate facilè fit, puerili rixâ, veribus ſe inuicem miſerè confixerunt. Pater denique poſito ſæculi baltheo, ſacrum aſſumſit, monaſticæ vitæ inſtitutum Virduni complexus ad S: Vitoni: vbi eximiâ integritate, vitæ reliquum egit. Monaſterium omnibus ædificijs abſoluit, vnà cum S: Gertrudis templo curiali Stephanus abbas, rexitque inſigni laude annos tres & triginta. In cryptâ ſitus eſt ad pedes S: Wolbodonis. Ibidem propter aram S. Lamberti terræ mandatus eſt Ioannes epiſcopus ille Italus, cuius conſilio cœptum à Baldrico cœnobium fuiſſe meminimus. Vitam duxit angelicam, inquit Ægidius, litteris, orationique intentus, venerabilem ſenectutem egit.

Fit monachus ad S: Vitoni Waſſeburgius.

XI.

Immanis interea fames hominum genus depopulata eſt. Quam in hunc modum

Horrẽda fames. Glaber l. 4. c. 4. dum Glaber poſt annum trigeſimum tertium deſcribit. Vniuerſum terrarum orbem peruaſiſſe malum videtur. Initium in Oriente habuit; Græciaſque afflictatâ, penetrauit in Italiam. Vnde effuſum per Gallias, in diuiſam Oceano Britanniam tranſijt. Ea fuit agrorum ſterilitas, vt iactæ ſementis decima portio vix meſſe colligeretur. Dira ergo fames conſecuta eſt. Plerique velut æquè ventrem fallerent, ac oculos, candidam terram argillæ ſimilem, farinæ pari menſurâ commiſcebant: atque certam mortem demittebant in viſcera. Ad herbas è fluuijs, imaſque ſiluarum ſtirpes, alios adigebat eſuries. Exitiale & hoc fuit. Paſſim ergo vrbes, agrique cadaueribus ſternebantur. Quorum animis plùs prouidentiæ, vel pietatis inſitum erat, immanes effodiebant ſcrobes, quibus indiſcriminatim inſepelirent exanimatos fame homines, plerumque plùs quingentos. Sed cum ſuperſtitum curam vinceret morientium multitudo; multaque paſſim per via, locaque auia iacerent inhumata cadauera; in obuiam prædam incubuere primùm lupi. Mox inleſcati, in homines fecerunt impetum, diuque infeſtârunt. Parum erat à feris vorari. Tunc verum illud fuit: Homo homini lupus. Cadauera plerumque è ſepulcris ad menſam rapta, dirum epulum præbuerunt. In viuos etiam ſæuitum eſt. Non rarò euenit, vt pueri pomo oſtentato, vel ouo, abducti in auia iugularentur, & cederent in eſcam. Inhumana fuerunt iter facientium pericula. Inuolabant in alteros alteri. Pro infami prædâ pugnabatur. Cæſorum corpora victores vorabant; execrandæ victoriæ præmium. Erepti feralibus his periculis, in exitium certum ruebant, cùm maximè ſe tutos credebant. In diuerſorijs dum quieſcerent ab hoſpitibus oppreſſi ſunt, ad horrendam ingluuiem. Ædes eſt, inquit Glaber, tribus ferme milliaribus ciuitate Mantiſconenſi diſſita in ſiluâ Caſtanedi. Hic proximè hoſpes quidam (immanem feram meliùs appellauero) tugurium poſuit. Vbi dum hominum lanienam diram exercet, vocatus in ſuſpicionem, accuſatusque eſt. Quæſierunt in eius vitam iudices: deprehenderuntque abdita domi quadraginta octo hominum capita, quos vorauerat. Flammis pœnas dedit. Nefanda feritas in publicum impudenter ſe Trenarchij dedit. Decoctos cæſi hominis artus, ceu cuiuſdam pecudis, medio foro venum expoſuit aliquis. Comprehenſus, nefaſque confeſſus, igne, tormentiſque alijs luit. Sed artus illos terrâ obrutos, cùm effodiſſet noctu quiſpiam, ventrique ſuo inſepeliſſet, pari ſupplicio damnatus eſt. Tres annos graſſata eſt ſæua illa peſtis. Illud verò, ait idem Glaber, omnem ſuperat admirationem, quòd in horrendâ eiuſmodi calamitate, vix eſſet quiſpiam, qui mentem ſinceram, puraſque manus in cælum tolleret, ad modum aliquem malis efflagitandum. Dirum hoc malum, & non minùs priore deplorandum. Sic miſeros mortales corporum magis, quàm animorum mala feriunt. Ab eâ porrò famis diritate immunem omnino haudquaquam fuiſſe diœceſim hanc, ſatis conſtat: ſed opportuna epiſcopi liberalitas ingenti fuit ſolatio. Trecentos quotidianâ ſtipe Leodij pauperes ſuſtentauit, Hoij trecentos, Dionanti totidem, itemque Foſſis. Quo Chriſtianæ caritatis exemplo, clientum ſuorum plurimos ad æmulationem prouocauit. Sed cùm miſeratione, ſubſidioque non minùs digni viderentur plerique fortunæ non infimæ, quos tamen à mendicatione pudor ingenuus abſterrebat; plurimam eorum operam locabat. Quo quidem & priuatorum egeſtati ſubueniebat, & reip: commodabat plurimùm, ſimul & illam exornabat. Nam ingenti ponte Moſam fluuium ſtrauit. Binoſque alios in regione Tranſmoſanâ pontes excitauit opportunis locis, quos hodie S. Nicolai, & S. Iuliani appellant. Ac denique Vrtæ fluuio tertium impoſuit, quem Amerinæ cortis nuncupamus.

Inſignis Reginardi liberalitas.

XII. A. 1036. Sed en nouam eius caritati, ſimul & fortitudini materiam præbuere publicæ aliæ calamitates. Lotharingiæ regnum ferro, flammaque fœdè populari cœpit

Odo

Odo Campaniæ comes anno trigeſimo ſexto. Belli cauſam Odoni illam fuiſſe tradunt. Rodulſus eius auunculus Burgundiæ rex, frequentibus Burgundiorum defectionibus fatigatus, poſito diademate regnum imperatori Conrado tradidit; quod tranſmiſerant maiores iam inde ab Arnulfo Cæſare per annos plùs centum triginta. Atque hunc in modum Burgundia rurſum in prouinciam redacta fuerat. Verùm Odo Campanus auunculi regnum ab Auguſto repetebat, vt ſaltem imperij beneficio in Burgundiâ regnaret. At nihil impetrabat. Quare repulſæ impatientiâ, aduerſus imperatorem arma mouit. Ac primùm omnium populationibus Lotharingiæ regnum aggreſſus eſt, ſuaque crudelitate miſerorum mortalium innumeram multitudinem Leodium in interiora regni compulit. Triſte ſpectaculum erat, tot homines patriâ, bonisque omnibus pulſos, cum imbelli coniugum, liberorumque turbâ, ad vltimam rerum omnium neceſſariarum inopiâ redactos, ſtipem oſtiatim emendicare. Sed & graue Leodienſibus erat, à dirâ illâ fame vix reſpirantibus; quibus annonam cariorem faciebat externorum tanta multitudo. Hic verò caritatis viſcera pius præſul expandit. Commonitoque pro concione populo, ne diuinitus oblatam excolendæ caritatis Chriſtianæ occaſionem pulcherrimam elabi fineret, ipſe præiuit exemplo. Trecentos exulum iſtorum ſuâ ſtipe alendos ſuſcepit. Quo facto ad eadem pietatis opera, ceteris iniecit ardorem. Ne diutius interim impunè graſſaretur Odo, coercendæ hominis audaciæ copias Leodium conuenire iuſsit Gozilo dux Lotharienſium, ſimul & Moſellanorum. Cùm enim ante quatuor annos Fredericus Moſellanorum dux nullo ſuperſtite filio diem obijſſet, ducatum illum regis munere Lotharienſi Gozilo adiunxerat. Aduocato igitur in auxilium epiſcopo Leodienſi, contra Odonem mouit. Hoc imperio, hoc eccleſiæ tuendæ Reginardus debere ſe credidit. Cum delectis equitum, peditumque copijs profectus eſt. Pugnatum eſt acriter primùm, ancipiti Marte, multis vtrimque cadentibus. Inter promptiores ardore magno dimicans cecidit è noſtris Albertus comes Namurcenſis. Lotharienſes inflammauit prima illa ſuorum cædes. Eos vlturi, tanto impetu inferri cœperunt in hoſtem, vt ſuſtineri nequiuerint. Odo ipſe cæſus eſt; & nobilitatis pars maxima. In turpem fugam ceteri præcipites acti ſunt. Dux Gozilo victor, ad Auguſtum cum inſigni gloriâ reuerſus, non minimam epiſcopo Leodienſi victoriæ partem adſcripſit. Sed hoc laudabilius, quòd pro ſuis omnibus hoc prælio deſideratis, ſupplicationes omnibus templis, ſacrificiaque per omnem diœceſim decreuerit.

Odo Cāpanus exclusus regno Burgundiæ.

Lotharingiam infeſtat.

Afflictis ſubuenit Reginardus.

Anno 1037.

Vincitur Odo.

XIII. Malum haud paulò funeſtius, latiusque timendum, aliquanto pòſt, auertit Poppo, non minore gloriâ. Vetera erant odia inter florentiſsima duo regna Germaniæ, Galliæque, complurium annorum lapſu iam obfirmata. Sic Euerhelmus teſtatur; neque magis explicat: neque verò illius temporis ſcriptores alicuius inter vtrumque regnum controuerſiæ meminerunt. At tamen quas natura gentes finibus iunxit, eæ diſsidijs ferè magis inter ſe dimicant. Illam hoc tempore quæſtionem fuiſſe ſuſpicor. Acre fuerat ante annos quinquaginta certamen, vtris Lotharingia cederet. Breuiter pro inſtituto noſtro perſtrinximus. Paulo pòſt Capetia gens inter Francos regno ſuo ſtabiliendo intenta, cogitationes illas ſepoſuit. Interea confirmauere regnum ſuum in Lotharingiâ Germani. Sed nuper ad eoſdem cùm redijt Burgundiæ regnum, excitari velut à ſomno
„ viſi ſunt, & ad iram accendi Francorum animi. Ergonè quod reges noſtri,
„ maioresque ſua virtute pepererunt, in externorum abibit poteſtatem? excluſiſ-
„ que victoribus, victoriæ præmium ferent victi? Fuit quando gentem vtramque
„ ſeiungebat Rhenus, vtriusque imperij limes: cur ex quo victi ſunt à Francis
„ Germani, imperium ſuum in dies proferunt? Cur in fines ſemper anguſtiores

Francos & Germanos mutuò exacerbatos,

compin-

Digitized by Google

„ compinguntur Franci? Ex æquo diuiſa primùm eſt Lotharingia. Vniuerſam
„ Germani mox occupauere. Nec ſatis eſt: Burgundiæ iam inhiant. Similia
Francos torquebant, quæ contemnebant Germani, iam parta minimè reli-
cturi, niſi cruentis bellis cogerentur. Noſtræ virtutis, inquiebant, præmium
„ eſt, quod ad auitam vos reijcitis. Hoc vniuerſus clamat orbis: cuius iudicio,
„ & apoſtolicæ ſedis autoritate penes nos ſupereſt imperij Romani maieſtas. Et
„ verò ſi propriâ virtute gloriamur, maiorum noſtrorum minimè nos pudet. E
„ Germaniâ nonnè prodierunt, qui pulſis Romanis Gallos domuerunt? qui mo-
„ narchiæ veſtræ dignitatem, quam plenis buccis tantopere deprædicatis, inui-
„ ctâ ſuorum armorum felicitate primi condiderunt? Nihil tenemus, nihil quæ-
„ rimus, quod glorioſâ maiorum noſtrorum fortitudine non fuerit ſubactum.
His, quæ pro ſe ſinguli iactitabant, accendebantur ſinguli; ſed maximè Fran-
ci nuperâ Odonis clade; quem è ſuâ gente voluiſſent in Burgundiam imperium
retinere. Rem ad arma ſpectare nemo non videbat: & quo poſitis ſimultatibus
concordia reduceretur, multum diuque nonnulli laborârunt. Fruſtra fuit. Exa-
cerbati nimiùm animi pacem omnem aſpernabantur. Germanis, quos Orienta-
les Francos indigitat Euerhelmus, imperabat Conradus; regebat Henricus Gal-
los, quos Francos Occidentales idem appellat. Apud vtrumque regem par erat
Poppo ſedat. Popponi gratia, & comparata virtutis admiratione autoritas; adeò vt nullam pa-
teretur poſtulatorum repulſam. Id ergo apud vtrumque egit, & obtinuit, vt ſi-
multates omnes ponerent, pacemque facerent reges; & cum regibus ipſa regna
nouo amicitiæ fœdere iungerentur. Ea vis eſt nimirum ſanctitatis, etiam in mo-
naſterium abditæ. In ampliſſima imperia fructus ſuos latè diffundit.

Neque defuit ornandæ ſuæ diœceſi Reginardus. Tēplum S. Martini alterum
in inſulâ condidiſſe fertur, & proximo S. Pauli collegio ſubdidiſſe. Has opes ad
immortalitatis regionem prouidus præſul, quò ſe ſentiebat euocari, præmiſit.
Obit Reginardus: Curſu feliciter perfecto brauium conſecutus eſt nonis Decembris, & terræ con-
ditus ante principem aram in S. Laurentij. Sepulcrum poſtea Euerlinus abbas
exornauit. Ad calcem Tranſmoſani additum inuenio recenti manu: cùm arſiſſet
ædes S. Laurentij à principe Arauſio anno ſupra milleſimum & quingenteſimum
ſexageſimo octauo: ſequenti anno pridie SS. Fabiani & Sebaſtiani, Reginardum
aperto eius tumulo inuentum eſſe integrum, præſertim veſtes, quæ erant epiſco-
pales cum pedo, & calice argenteo nullâ exeſo rubigine; laminamque plum-
beam ſic inſcriptam: *Ego Reginardus Leodienſis epiſcopus exceſſi de vitâ anno ab
incarnatione Domini milleſimo trigeſimo octauo indictione quintâ, nonis Decembris, &
ſepultus ſum in baſilica S. Laurentij, quam adiuuante Deo conſtruxi.* Rectè igitur
hoc anno mortuum eſſe diximus, qui à Christo nato milleſimus trigeſimus ſep-
timus, nonis Decembris concurrit cum anno ab incarnatione verbi trigeſimo
octauo, & indictione V. ex vulgi ſcilicet ſupputatione, quâ annorum, & indi-
ctionum eadem initia ſunt, idem finis. Nam aliàs Septembri diximus indictio-
nes inchoari.

XIV. Anno 1038. Waſo declinat epiſcopatum, Comitia Leodij habita ſunt pro epiſcopi creatione. Erat tum ad S. Lamberti
præpoſitus Waſo, vir humili loco natus, vt iam antè meminimus; ſed litteris,
prudentiâ, virtute rarus; vt etiam Maximi nomen auſus dare fuerit Anſelmus.
In eum conuerſi ſunt his comitijs omnium animi, & tantâ conſpirauere concor-
diâ; vt ſuffragiorum ordinem præuertentes, magnis clamoribus Wazonem epiſ-
copum flagitarent. Ille vnus ſeipſo tanto maior, quanto ſe tantâ dignitate mino-
rem cenſebat, eâ contentione delatos honores refugere cœpit, quâ ſolent affecta-
insigni arte. re ambitioſiſſimi quique. Inſitum humilitatis ſtudium expeditam ex tēpore ra-
tionem inuenit, quâ ſarcinam illam ab humeris amoliretur. In præproperam

ſuffragij

ſuffragij ferendi libidinem inuehi cœpit, quâ ſuum ſibi ius adimi quereretur. Præpoſiti nimirum eſſe in ſuffragia primùm ire: tum ordine ſuo ceterorum. Ita cœtum vniuerſum ad ſolemnem normam cùm redegiſſet; Nithardo ſuffragatus eſt: Nizonem appellant geſta abbatum S. Laurentij, hominemque idiotam faciunt. Anſelmus tamen ætate quidem iuuenem, at moribus maturum affirmat: Quod verò propiùs exiſtimauerim. Nec enim Wazonis virtuti adeò celebratæ ſatis ſit conſentaneum, hominem parum idoneum ad tantam euehere dignitatem. Eam ſuffragio ſuo commendationem addidit, vt qui præterea recenti patrui ſui Reginardi memoriâ gratus erat, vnus reliqua ferret ſuffragia. Lectionem Cæſar probauit. Ergo ex cuſtode præſul creatur Nithardus: rexitque non paruâ laude. *Nam* (verba ſunt Anſelmi) *magnum ornatum, quem hactenus poſſidet, noſtra acquiſiuit eccleſia.* Sed illum aliter non indicat.

NITHARDVS.

A. 1039.
Baldricus.
A. 1040.

Aliud ipſius decus minimè profectò exiguum commemorat Baldricus. Cùm enim anno proximo Conradus nonis Iunij imperium, ſimul & vitam poſuiſſet Vltraiecti, patri ſucceſsit Henricus. Et fortè Aquas venerat anno quadrageſimo, vt regni coronam acciperet. Inde Traiectum venit, fortaſsis vt regnum auſpicaretur à Dei cultu; nec enim aliam apud ſcriptores inuenio cauſam. Tum quippe Nithardus noſter Monulfum, & Gondulfum, epiſcopos olim Tungrenſes, ſed iam miraculis inclareſcentes, ex obſcuriori ſepulcro attollere meditabatur, ad publicum cultum à populo Chriſtiano recipiendum: vnaque S. Seruatij baſilicam dicare. Adfuit Henricus rex Auguſto menſe, atque inter frequentem vtriuſque ordinis nobilitatem Gerardus Cameracenſis epiſcopus: qui & SS. præſulum partem reliquiarum obtinuit. Beneuolentiam minimè vulgarem rex teſtabatur in eccleſiam Leodienſem. Anno ineunte profectus Vlmam Nithardus impetrauit, deprecantibus epiſcopis Brunone Wirceburgenſi, & Thietrico Metenſi, vt pijs Conradi parentis ſui manibus rex litaret; donato eccleſiæ Leodienſi comitatu Haſbaniæ.* Nobilis ea fuit acceſsio regionis fertiliſsimæ, & magnarum opum: quam huic epiſcopo debuit eccleſia. Verùm alia inſuper publico bono perpetrâſſe Nithardum ferunt: Curiales binas ædes S. Thomæ alteram, alteram S. Remigij condidiſſe: nouis præterea operibus arcem Dionantenſem reſtaurâſſe, ſacrariumque in eâ poſuiſſe S. Benedicto. Laurentianus tamen codex non paullo aliter. Affirmat à Nithardo totam pænè ſuppellectilem, & quidquid pretioſius B. Laurentio donauerat Reginardus, ablata. Adeò vel diſſentiunt ſcriptores: vel nihil ab omni parte beatum.

Educit terrâ SS. Monulfũ & Gondulfum.

Archia S. Lambertis impetrat à rege Haſbaniam.

*

XV.
Dicationi Stabulenſi.

At ſuum Stabulenſe monaſterium, vnaque Malmundarienſe Poppo magnis operibus exornabat. Nec enim par videbatur, vt domi deſideret, qui tam ſtrenuè foris omnia inſtaurabat. Malmundarij cryptam, Stabuleti domum vniuerſam ab imis fundamentis cum baſilicâ conſtruxit, Deo eius molitiones probante. Marmoreas enim columnas ad id opus, Diuino ſanè prouiſu, eo loco effodit, vbi nulli vnquam marmor inuenire dedit loci natura. Sacram verò ſupellectilem omnem adiecit eâ liberalitate, & magnificentiâ, vt Popponis eſſe munus, affirmet Euerhelmus, quidquid ornatus in iſto templo fuit. Vbi præfixus dicando templo dies adfuit: aduenerunt Herimannus Agrippinæ archiepiſcopus, Nithardus noſter, & alij epiſcopi complures, abbateſque; Henricus rex cum regio frequentiſsimorum principum comitatu. In eâ procerum vtriuſque ordinis multitudine dicatum eſt templum nonis Iulij in honorem principis apoſtolorum, & SS. Martini, & Remacli. Ne quid publicæ lætitiæ deeſſe pateretur, excepit regem Poppo, præſuleſque, ac principes, regiâ propè magnificentiâ. Symbolum rex conferre voluit. Nouos agros monaſterio poſſidendos largitus eſt, & antiquos confirmauit autoritate regiâ. Cùm verò iam inde à B. Remaclo Malmundarium

Intereſt rex.

Digitized by Google

abbate alio, quàm Stabulenſi non regeretur; reſcripto rex ſanxit, vt antiquum teneret, iiſdem deinceps legibus vteretur. Addidit Poppo, vt Stabuleti Malmundarienſes ſolemnia religionis vota nuncuparent; atque ita arctiore velut nexu tenerentur. Sed nouum fortaſsis hoc iugum cenſuerunt, ideoque non admittendum. Quæ ſecuturis mox turbis anſam præbuerint.

XVI. Anno 1042. Moritur Nithardus. Wazo. ex infima ſorte, per gradus omnes,

Diu clauum eccleſiæ non tenuit Nithardus. Vitâ decedens humatus eſt in ipſo cellæ ſeu chori limine. Suffragijs non valde certatum eſt vt Wazo ſubrogaretur: Probata prioribus comitijs eius modeſtia, vniuerſorum ſtudia magis accenderat. E paruis initijs ad ſummum eccleſiæ Leodienſis apicem virtus euexit. In infimum S. Lamberti clerum adlectus eſt Notgero preſule; qui vt perſpectum habuit hominis animum, ſcholis præfecit; quas rexit magno rei litterariæ bono: donec ad decani dignitatem Baldricus epiſcopus promouit. Hic inuidiæ virtus patuit. Dum ſuam, capitulique dignitatem, ac libertatem tuetur aduerſus impotentem præpoſiti cuiuſdam ſuperbiam; vitâ periclitatus eſt. Amicorum conſilio primùm ad Popponem, mox ad Cæſarem Conradum ſe recepit, eiuſque Sacrarij ſubijt prouinciam. Hic breui ſe prodidit eius virtus, & ſapientia. Cæſaremque, ac ceteros in regiâ principes ita ſibi conciliauit, vt in ſoluendis ſacræ Scripturæ quæſtionibus, aut negotijs regni pertractandis, ex eius ore penderent vniuerſi. Sed primi ex omnibus archiepiſcopi Aribo Moguntinus, & Pelegrinus Colonienſis, hominem adeò venerati ſunt, vt & venienti aſſurgerent, & ſeſſum inter ſe reciperent. Præpoſito Ioanne interim è viuis ſublato, cùm nullum iam ſibi periculum eſſe ſciret, priùs tamen Leodium redire noluit, quàm alium accepiſſet eſſe ſubſtitutum. Sed & illum mors breui rapuit. Quare omnium ſuffragijs factus eſt Wazo præpoſitus. Quo munere functus annos quaternos denos ingenti gloriâ, rem familiarem, quæ præpoſiti potiores partes erant, indefeſſâ vigilantiâ, non minùs auxit, quàm, cœnobiticæ diſciplinæ ſplendorem. Nithardo decedête, cùm omniū in ſe volūtates ferri ſentiret, nouis artibus delatos honores declinaturus erat, niſi omnem cōuentum ſic impuliſſet Poppo, vt nullus tergiuerſationibus locus relinqueretur. Præſul deſignatus Ratiſbonnam iter ad regem adornat cum vtriuſquè ordinis legatis, vel (vt loquitur Anſelmus) *cum conuenientibus eccleſiæ ſimul, & populi ciuitatis perſonis*, baculum deferens paſtoralem, vt more tum ſolemni à rege inauguraretur. Non defuerunt è principibus, quibus ſuſpecta eſſet Wazonis integritas. Ea propter alium cenſebant eſſe deſignandum, qui magis ad ad mores palatinos factus eſſet. Lupinum ſcilicet animum induat, cui gregis ſalus creditur: ambitionique ſeruiat, ac intemperantiæ; quem ad Chriſtianam modeſtiam, pudorem, & reliquam omnem honeſti rationem tuendam Deus deſtinauit. Ea tum fuerunt, hodieque ſunt non rarò deprauata mortalium iudicia. Interceſſere Herimannus Colonienſis archiepiſcopus, & Bruno Wirceburgenſis, ne quid virtuti decederet maleuolorum inuidentiâ; euiceruntque, vt Cæſaris autoritate præſulatum iniret.

ad epiſcopatum promouetur.

Raræ virtutes.

Tantam prouinciam quo ſuſceperit animo, ne augere videar, ipſius Anſelmi ſententiâ dabo. Explicari non poteſt, quàm arduum ſanctitatis montem euangelizaturus Sion inſcenderit; quantâ ſeruitute, ſpiritui corpus ſubegerit; quanto annisu totus in Dei gloriam aſſurrexerit. Abiectus ſecum, inter humiles, & ſubiectos epiſcopum ſe eſſe neſciebat; ſingulorum exploraturus ſtudia, vel animaturus, ſcholas frequentabat, quæſtiones proponendo, argumentis, & ratione vinci, quàm autoritate, vel iudicij pertinaciâ vincere malebat. De Donati, vel Priſciani regulis adoleſcentulos non dedignabatur interrogare; qui rectè ſenſiſſent, laudibus efferre, tardiores increpare, & corrigere, ſuperiorum exemplis ad operam ſtrenuè collocandam prouocare. Ad nocturnas æquè, ac diurnas preces in templo

plo perſoluendas, ex ceteris ſodalibus nemo illo prior prouolabat; nemo religioſius intererat, nemo ſerius abſcedebat; niſi fortè contigiſſet publicis occupari negotijs. Ieiunij verni tempore nec choro, nec ab vllo alio ſodalium conuentu, alijs auocari ſe patiebatur. Cubiculi ſecretum amabat, vt ſecum habitaret. Hîc ſaxeo ſedili pro lecto, mattâ laneâ pro lectiſternio vtebatur. Auenaceo pane cum fabâ modicâ ſenile corpus ſuſtinebat. Cereuiſia potus erat, ſæpius aqua pura. Sic Anſelmus: qui tamen affirmat ipſum nobilius victoriæ genus exiſtimaſſe, imperio præualentis animi corpus domare, quàm aſperitate cilicij. Statutis diebus, nudatum humeros flagroſè præbebat cædendum. Percuſſoremque conteſtabatur, ne vel dignitatis, vel ætatis gratiâ parceret: nec denique ſecretum proderet. Inter hos aſcenſionum gradus, ita vir Dei ſtudebat modeſtiæ, & chriſtianæ humilitatis ſcalas in animo componere, & quo ſublimiùs eueheret dignitas, hoc altius ſe ipſe dimitteret. Et quãquam omnem à ſe vitiorum turpitudinem abeſſe vellet quàm longiſsimè, ſed ab ijs abhorrebat maximè, quæ priuatus olim audierat in præſulibus damnari, ſuperbiam nimirum, & bonorum eccleſiaſticorum cupiditatem. Hæc è plurimis diligenter ab Anſelmo notatis paucula, quibus & gradum ſibi Wazo muniit ad principatum; & illum indeptus, inſigni gloriâ geſsit.

XVII. A. 1043.

Sed quâ in egenos claruerat pietate, cùm præpoſitum ageret, velitari dumtaxat illi multo maiori viſus eſt, quam publica mox neceſsitas prouocauit. Illam puriùs, ſinceriùſque nuſquam hauriemus, quàm ex eiuſdem Anſelmi fonte. Primo ſtatim epiſcopatus anno, cum fames ingens graſſari cœpiſſet, quæ annos ſex ſolidos Galliam, Germaniamque oppreſsit, prouidus hic noſter Ioſeph inſigni diligentiâ conquirens vndique annonam, opportunis horreis recondidit, quam ſuo tempore fidelis promus in eſurientem Chriſti familiam diſtribueret. Taceo quotidianam pauperum ſtipem, quâ denariorum libram in ſingulos dies erogabat. Quid de egenis familijs dicam, quas mendicatione ingenuus pudor abſterrebat? His pro inopiæ modo clam frumentum ſubmittebat, huic denos modios, alteri vicenos, illi tricenos, quinquagenos alij, centenoſúe. In his plerique fuere nobiles, quos ab extremâ egeſtate ſeruauit opportuna præſulis liberalitas. Nec defuit interim agrorum ſuorum colonis, quos ne cogeret inopia ad agros deſerendos ſingulis in omnes hebdomadas toto famis tempore binos denarios dari mandauit.

Liberalitas tẽpore famis.

Eâ munificentiâ principe Chriſtiano dignâ, publicam calamitatem Wazo ſubleuabat.

A. 1044.

Vitam mortalem inter hæc clauſit Bozo archidiaconus & abbas Leodienſis, abbas hodie nemo eſt in eccleſiâ principe, qui olim S. Mariæ dicebatur. In præpoſitum eam dignitatem poſtea tranſſcriptam eſſe, ex archijs Lambertinianis habeo. Sed præpoſitone, an abbati coniuncta fuerit ab olim archidiaconi dignitas, mihi non liquet. Abbatem quidem, & archidiaconum fuiſſe Bozonem certum eſt: ſed ex eo minimè relinquitur perpetuum fuiſſe dignitatis vtriuſque nexum. Singulæ fortaſsis pro viri merito ſeorſim acceſſerint. Hoienſi collegio, quod nouenos dumtaxat canonicos numerârat, ſenos alios adiecit Bozo præpoſuitque decanum. Medio in templo humatus eſt.

Bozo Hoienſe Collegiũ auget:

Archiu. S. Lamberti.

Adoleſcebat eâdem tempeſtate inter Chriſti Tirones illuſtris iuuenis Herimannus Loſſenſis comitis frater: qui poſtea Leodienſis archidiaconus, ædem Loſcaſtrenſem ſanctis Petro, Paulo, & Odulfo olim conditam nouis amplificauit operibus, ſeptenoſque in eâ canonicos collocauit. Medio in templo ſepulcrum habet. Voluit & Wazo munificentiæ ſuæ monumentum ſtatuere. Triceni numerabantur Leodij in omnibus collegijs canonici. Lambertianos excipio, qui ſexageni cenſentur. Vnum S. Bartholomæi collegium vicenis conſtabat. Quod

Herimannus Loſcaſtrenſe:

Archiu. S. Bartholom.

 ne reli-

ne reliqua tanto ſequeretur interuallo; attribuit Waſo prædia, quibus reliquis numero ſaltem æquaretur; triceenorumque etiam collegarum deinceps eſſet.

Albertus Rodenſej cœnobiũ condit:

Prodigium quoddam ad hæc eadem tempora refert Bruſtemius. Albertus quidam Tornaci canonicus, Coloniam quotannis in patriam ſuam redibat, parentum, & amicorum conſuetudine fruiturus. Contigit aliquando, cùm per agrum Rodenſem iter faceret, & fortè nemoris cuiuſdam amœnitate captus interquieſceret, æris campani de ſub terrâ ſonitum auribus percipere. Attonitus miraculi nouitate, quid eo portenderetur, ſummis à Deo precibus exquiſiuit. Leui ſub hæc correptus ſopore eumdem iterato ſonitum accipere viſus eſt, ſimulque ſe moneri ſenſit, templum eodem loco poneret virgini Matri, & B. Gabrieli, quod cœnobitis ſub S. Auguſtini diſciplinâ victuris attribueret. Paruit vir religioſus, abdicatoque canonicatu cœnobiticum amplexus eſt inſtitutum; vixitque deinceps priuatus.

Ab hoc placido, felicique religionis curſu flectere cogimur orationem ad horrendas bellorum procellas, quæ Lotharingiam perflare cœperunt à morte Gozilonis Lotharingiæ ducis. Tres illi fuere filij, Gozilo, Godefridus, Fredericus. Hic erat archidiaconus in eccleſia Leodienſi, eius poſtea lumen illuſtre. Gozilonem ignauum, & flocci hominem Lotharingiæ tamen ducatu donauit moriens pater, rege poteſtatem faciente. Contrà magnanimus fuit Godefridus, reique

Lotharingiam vaſtat Godefridus dux.

militaris peritiſsimus, & iam antea creatus dux Moſellanorum. Verùm vt nullos patitur fines ambitio, cùm ineptum rebus gerendis Gozilonem fratrem exiſtimaret, eius ducatum à rege ſibi donari poſtulauit; nec obtinuit. Ratum quippe volebat rex, quod Goziloni eorum patri conceſſerat. Godefridus repulſæ impatiens, etiam Moſellanorum ducatum abdicauit. Neque diu rex dubitauit: Adalberto prouinciam illam commiſit. Bello claſsicum hoc fuit. In omnem Lotharingiam aggreſſus iram effundere Godefridus, cædibus, direptionibus, incendijs omnia compleuit; vt ad vſque Rhenum nihil relinqueret intactum, quod vel munimentis non clauderetur, vel auro redemtum non eſſet. Dira fuit ea calamitas,

A. 1045. cuſtodiæ traditur à rege

quæ hanc etiam inuoluerit diœceſim. Ne ſe cum rep: perditum iret, nonnulli principes illius ſtudioſi fuerunt autores, vt poſitis armis, regi ſupplex accideret: ab eius clementiâ, quàm illius armis plura ſperari poſſe. Audijt Godefridus: & anno quadrageſimo quinto cùm veniſſet ad regem, miſſus eſt in cuſtodiam, præter quàm exſpectârat. Ita premendi videbantur elatiores ſpiritus, ne quas denuo procellas concitarent.

XVIII. Anno 1046. S: Albani templum Namurci conditur.

Saniora frater eius Fredericus pro ſua archidiaconi conditione cogitabat. Albertus II. Namurci comes (Idam illorum ſororem duxerat) S: Albani templum condiderat: vel vt quibuſdam placet, ante trecenteſimum à Chriſto nato annum, cum monaſterio conditum, ſed à barbaris poſtea Romanum in ſolum irruentibus euerſum, è ruinis excitârat, conſtitueratque in eo canonicos. Monachorum primitus cœnobium fuiſſe commemorant; quibus deinde canonicæ virgines ſucceſſerint. Vberem hic religioni ſuæ proferendæ nactus materiam Fredericus, eamdem S. Albani ædem ſuis facultatibus, libris, ſacriſque reliquijs, quas à patre Gozilone acceperat, locupletauit. S. Albani rurſum alias reliquias à B. Bardone archiepiſcopo Moguntino; S. vero Gerardi epiſcopi Tullenſis impetrauit à Brunoibidem epiſcopo, quem ſummum pontificem poſtea creatum, Leonem nonum

Dimittitur Godefridus.

appellârunt, & in eiuſdem ædis ſacrario colendas repoſuit. Ea pietatis ſuæ edebat ſpecimina: quando eodem hoc anno quadrageſimo ſexto poſt paſcha Vltraiecti celebratum, Aquas venit Henricus rex, pentecoſten acturus. Hic in magno principum conſeſſu, plurimis deprecantibus, liberũ dimiſit Godefridum ducem, cùm obſidem primùm ab eo filium accepiſſet. Ingens ex eo mox naſcetur incẽdium.

Eòdem

Wazo apud regẽ fortiter tuetur libertatẽ eccleſiæ.

Eòdem venit ad regem epiſcopus noſter. Et fortè tum coram epiſcopis agebatur cauſa Wigeri cuiuſdam: qui cùm generis claritate polleret, è canonico Colonienſi Rauennas archiepiſcopus ab Henrico rege deſignatus, quamquàm necdum conſecratus, ſolido tamen biennio, ritu pontificio ſacris fuerat operatus. Iuſſus ab rege cauſam dicere, non aliud, quàm ignorantiam ſuam excuſabat. Regio tribunali hominem ſubijciebant epiſcoporum nonnulli: dubij hæſitabant alij. Et Wazo rogatus ſententiam, cunctabatur primùm: ſed denique iuſſus dicere: Ad regium tribunal cauſas omnes profanas pertinere, reſpondit, pari iure, quo ſacræ omnes ad apoſtolicum. Quare quòd contra ſacros canones Wigerus peccâſſet, ſacro item iudicio expendendum eſſe; quemadmodum & regio, quidquid regijs legibus aduerſaretur. In eam ſententiam mox ceteri venere epiſcopi, & à iudicio regis immunis futurus erat Wigerus, niſi ſuâ ipſe ſponte abdicâſſet. Diſceſsit ab hoc conuentu Romam Henricus rex, nobiliſsimo principum Germanorum comitatu.

Regem Franciæ deterret ab inuadendis Aquis.

Nudatam interim omni præſidio Germaniam rati Francorum nonnulli, regi ſuo autores fuere, vt Aquas vrbem regiam, quòd Francici quondam iuris, ſed regum Germanicorum armis fuiſſe reuulſam contenderent, ſuo reſtitueret imperio. Mouit regem bella occaſio. Bellum decernit: totâ Franciâ delectus habet. Wazonem terruit imminens patriæ periculum. Et quando nullas videret copias, quæ potentiſsimo regi obijcerentur, ſupplices ad eum litteras dedit: rogauitque, vt ne conglutinatam tot fœderibus inter vtrumque regnum amicitiam, crudeli bello violatum iret. Sed cùm epiſcopi preces regia cupiditas reiecißet; alteras ſcripſit Wazo magis aculeatas. Quibus oſtendebat primùm pro tanti regis maieſtate non futurum, ſi latrocinantis inſtar, amicum regnum infeſtaret abſente procul, & ignaro rege. Si quod eſſe ſibi ius crederet, exſpectaret porrò regis reditum, quem conſtaret ab æquo non ita abhorrere, vt contra ius, faſque regnum alienum occupare velit, aut retinere. Quod ſi nihilominus bellum placeret; aberrare toto cœlo, ſi nudatum viribus omnibus regnum eſſe crederet. Integras eſſe vires Moguntinorum, Colonienſium, Leodienſium, aliorumque populorum, qui bellum inferenti generosè ſe obijcerent. At ſanè Chriſtiano animo peruideret ipſe, quantum ſanguinis fuſum iretur; quot, & quàm horrendis flagitijs Diuinam maieſtatem offendendam; quot miſerandorum mortalium millia in æternum exitium ruitura. Quorum omnium reus, cùm olim ſeueriſsimo ſupremi regis tribunali ſiſteretur, maturè proſpiceret, quid tutò reſponſurus eſſet. Chriſtianam epiſcopi libertatem, fortitudinemque multis laudauit in conſeſſu procerum ſuorum rex Francorum, conſiliumque amplexus eſt. Ita calamo, ſuo ſapientiſsimus præſul inſignem Lotharingiæ nauauit operam: multo vtiliorem mox eccleſiæ toti daturus. Eum nactus eſt exercendæ virtuti campum.

XIX. Infame ſchiſma. Otto Friſingenſis.

Cùm in Italiam venit Henricus rex; lacrymis etiam ſanguineis deplorandus fuit eccleſiæ catholicæ ſtatus, his coloribus ab Ottone Friſingenſi breuiter deſcriptus. Triſariam diuiſus vrbis Romanæ clerus, & diſciſſus in factiones, terna ſectabatur capita, execrandam *abominationem deſolationis*. Legitimos ſe pontifices adſtruebant ſinguli, & ſacrilegæ ſuæ tyrannidis ſedem conſtituerant, vnus ad S. Petri, ad S. Mariæ Maioris alter, tertius in palatio Lateranenſi. Flagitioſam omnes, & turpem vitam agebant. Miſeratus infelicem illum eccleſiæ ſtatum religioſus quidam preſbyter, nomine Gratianus, tyrannos illos adijt, oblataque pecuniâ perſuaſit, vt abdicarent. Vnus in trium vicem ſubrogandus erat; potiorem habuit neminem populus Romanus preſbytero illo, eccleſiæ Dei liberatore. Eum ergo legerunt, indigitâruntque Gregorium ſextũ: quem germanum,

ſapienter tollitur à Gratiano; qui poſtea Gregorius papa.

Baron. anno 1044 & 1046.

num, legitimumque fuiſſe pontificem, multis doctè probat Baronius. Cùm tamen in Italiam venit Henricus rex, cui non placebat Romanos id ſibi ſumpſiſſe, vt nullâ ſui habita ratione, pontificem creâſſent, occurrentem ſibi Placentiæ Gregorium excepit primùm pro dignitate; verùm haud procul vrbe Româ, Sutrinam coëgit ſynodum; in quâ & reſcidit, quæ pſeudopontificibus vectigalia permiſerat Gregorius; & ipſum vitio creatum eſſe contendit, quaſi ſacrilegâ nundinatione principatum eccleſiæ mercatus eſſet, quando pſeudopontifices, vt ſponte abdicarent, muneribus impulit. *Sed an emtio ſedis, vel redemtio potiùs vexationis, tranſactio iſta adeò neceſſaria ad pellendos intruſos pontifices, fuerit, periti canonum omnes facilè iudicabunt.* Sic eruditè Bâronius: qui cùm leges armorum arbitrio locum obtineant, ſubiungit: *Quòd autem ſanctiſſimus papa cerneret eâ occaſione dirum ſchiſma conflandum, imitatus ipſe Gregorius Gregorium Nazianzenum, qui pacis ſtudio ſponte abdicauit; & ipſe eodem animo, eâ denique virtute, pontificiâ ſede ſponte ceſſit.*

Sed ab imperatore accuſatus,

Sponte abdicat.

Alius ab Auguſto intruditur.

Suffecit Henricus rex Suidgerum Bambergenſem epiſcopum. Qui ipſo natali Domini conſecratus, Henricum eodem die imperij diademate inaugurauit. Ita Henricus rex *malo filio, peſſimoq; nepoti reliquit exemplum*, (Baronij verba ſunt) *vt non quem elegiſſet Romanus clerus, & populus poſtulâſſet, is pontifex eſſet; ſed quem imperator, ſiue Germaniæ rex in ſacroſanctum Petri thronum intruderet. Qui quidem pernicax error tranſijt in hæreſim dictam Henricianam, communem cum politicis noſtri temporis; qui volunt imperatoribus, ſiue regibus non temporalia tantùm, ſed ſpiritualia eſſe ſubiecta; contra quam ſucceſſoribus pontificibus per annos octoginta indefeſſo labore certandum fuit.*

Anno 1047.

Aduerſus eam hæreſim in acie primâ ſtetit, & omnium fortaſſe prima mouit arma SANCTA LEGIA ROMANAE ECCLESIAE FILIA. Cùm enim nono pòſt menſe è viuis abijt VII. Idus Octob: Clemens Secundus: de ſucceſſore dicendo ſententiam rogatus ab imperatore Wazo noſter, maturo iudicio cauſam expendere voluit. Et ne temerè, vel nimiâ ſui fiduciâ ſententiam diceret, nonnullos aduocauit, quos præſtanti ſapientiâ pollere nouerat. Cum ijs partitus laborem, res à pontificibus Romanis geſtas inſtituit euoluere; tum ipſorum decreta, conciliorumque canones; ſi quid hanc cauſam illuſtraret. Summaque illâ diligentiâ, & communi tot virorum doctiſsimorum labore, certum id reperit, fixumque; pontificem Romanum, quamcumque demum vitam agat, integerrimam, aut flagitioſam, maximo ab omnibus honore ſemper colendum eſſe; nullius inter mortales iudicis ſubſellio ſiſti poſſe. Nihil ergo diſsimulandum cenſuit Wazo; disertè, candideque mentem ſuam aperuit, datis ad Cæſarem litteris in hæc eadem verba, quæ poſt deliberationem adeò maturam concepit ſapientiſsimus præſul, ideoque non putauimus eſſe immutanda. *Recogitet ſerenitas veſtra, domine mi, (inquit) ne fortè ſedes ſummi pontificis Gregorij ſexti, iniuſtè, à quibus non debuit, depoſiti, ipſi ſit reſeruata: cùm is Clemens ſecundus, quem vice eius inthroniſaſtis, vitâ decedens, priori adhuc ſuperſtiti reſtituendam reliquerit. Et quoniam vobis complacuit noſtram ſuper his efflagitare ſententiam: liceat, quæſo, pace veſtrâ, omnium eccleſiaſticorum doctorum ſententijs inſtructo, proferre quod iuſtius eſſe perſpexero. Cùm enim Iudæ traditoris loco legamus apoſtolos, abſque vllâ ſæculari potentiâ, Mathiam apoſtolum ordinâſſe; credimus hoc exemplo per eccleſiaſticos miniſtros, abſque potentiâ ſæculari, electiones, & promotiones apoſtolorum fieri debere. Sed & hoc liceat audacter proteſtari, electionem apoſtolicam, ſeu promotionem eccleſiaſtico ritu legitimè celebratam, ordinatione Diuinâ conſtare muniri. Quapropter vt veſtræ ſaluti, pariter & honeſtati congruum vobis præbeamus conſilium: deſinat ſublimitas veſtra, huic, qui ſuperſtes eſt, alium ſuperordinare pontificem; ne repugnare videamini ordinationi Diuinæ. Quia conteſtantibus tam Diuinis legibus, quàm eccleſiaſticis decretis, à nemine, niſi à ſolo Deo, iudicari*

Factum improbat Wazo.

Inſigni ſcripto.

dicari debet Chriſti vicarius. Iſta Wazo. Quibus eccleſiæ Leodienſis antiſtitem habes, pro eccleſiæ Romanæ maieſtate, in Henricianam hæreſim primo eius exordio, conſtantiſsimè dimicantem. In ſemine fortaſsis perijſſet oppreſſa, ſi alios nonnullos erexiſſet par fortitudo ad eccleſiaſticam libertatem tuendam. Verùm complures aliàs ſapientiſsimos perſtringit nonnumquam purpuræ nitor, & mentem euertit, vt ad animos principum potiùs, quàm ex rectæ rationis normá ſententiam pronuntient. Imperator certè non exſpectatá Wazonis reſponſione, pontificem Romanum renuntiauit Popponem, antè Brixiæ epiſcopum. Stetit nihilominus ſua Wazoni gloria, famaque ſapientiæ latè diffuſa per orbem Chriſtianum.

XX.

Contrà dum impio bello Romanam eccleſiam, imò ſuperos ipſos laceſſit imperator, ecce domi rurſum arma Godefridus mouet. In ordinem ſe fremebat redactum, nullâ ſpe regreſſus affulgente: cùm votis paternis opportunè moritur filius, quem regi pater obſidem dederat. Hoc ſolutus nexu, quam animo diu compreſſerat, effundere tandem iram conſtituit: nec cæco tamen impetu. Vires quærit tanto conſilio non impares. Inuenit Balduinum Flandrum, Theodoricumque Friſium, principes magnis animis, opibus, reique bellicæ peritiâ præditos. Et alios tentauit. Sollicitatum eſſe Wazonem noſtrum affirmat Anſelmus; quamquam autorem reticeat.

Sparſa erat fama; (ex deſtinato ſcilicet, quo irritarentur animi) Waſoni Cæſarem eſſe infenſum: Et fortaſsis ex vero ferebatur. Proximè ſunt ſummis poteſtatibus aſſentationes: contrà monendi libertas inimica eſt. Hæc Aquenſi cœtu vſurpata, ſuſpicionem præterea hac Romanâ contentione inuenit. Igitur litteras accepit epiſcopus incerto ſcriptas autore, ſed amico, vt profitebatur; qui quando ſe æquo faciliorem obtrectatoribus præbuiſſet imperator, & immerentem duriùs inſectaretur, ſuadebat vt immiſsis in vrbes, munitioneſque omnes ſuæ ditionis præſidijs, iniurias armis fortiter vlciſceretur. Quæ vbi perlegit, ſubridens ad amicos conuerſus: Ecce, inquit, vt aduerſum Cæſarem arma ſumam adhortantur hæ litteræ: quid vos conſilij; aut certè auxilij confertis? Non minùs liberè, quàm ſapienter vnus è numero reſpondit (nec enim adulatoribus apud ſe locum dabat integerrimus præſul) è dignitate haud quaquam futurum, ſi is, qui ab adoleſcentiâ fidem Auguſto ſanctiſsimè coluiſſet, extremâ iam vitâ aliuſcemodi conſilia captaret. Subijcit epiſcopus: Non aliam à tuâ mihi mentem eſſe, ſibi perſuadeant omnes velim. Imperatori domino meo fidem ſemper integerrimam ſeruabo. Et quocumque ille demum in me animo fuerit, ſacram eius Cæſaream maieſtatem omni obſequio, quoad fas fuerit, venerabor. Quod verò denuntiabat, factis ſemper executus eſt, ſed eâ cautione, vt quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: quæ ſunt Dei, Deo reddere meminiſſet; atque ita palam profiteretur. Nec vllo humanæ poteſtatis metu abduci ſe patiebatur à rectâ ratione, vel eccleſiæ dignitate tuendâ. Deiectus eâ ſpe Godefridus, vbi tamen iuſtis ſe viribus inſtructum credidit, proſilijt ad arma. Prima vis fuit in regiam, quæ Neomagi operum amplitudine, magnificentiaque celebrabatar. Eam cùm incendiſſet, euertiſſet; Virdunum contendit, impreſsis toto itinere diræ populationis veſtigijs. Vrbs capta eſt, & tota ſic incendio conſumta: vt nec baſilicæ Virginis parentis parcitum ſit; quæ omni ſuo ornatu priùs ſpoliata, euerſa denique funditus eſt. Eam fuiſſe narrant vrbis calamitatem, vt canonici non pauciores viginti quatuor, rebus ſuis euerſis, deſperantes meliora, ſolum mutârint numquam deinceps redituri. Tam diram miſeratus cladem Waſo noſter, libras argenti quinquagenas largitus eſt: quarum pars altera ſingulis cederet canonicis; altera ædis ipſius reſtaurationi. Quod primum à ſuâ hac calamitate ſubſidium experti canonici Virdunenſes,

Sollicitatus ad defectionem, conſtat in fide.

Waſſelburg:

Afflictæ Virdunenſi eccleſiæ,

Laurentius Leod.

ſubuenit Waſo.

dunenſes, ne quam ingratitudinis nomini ſuo notam inurerent, ſanxiſſe vult Anſelmus, vt in omnem venturam ætatem Waſoni preces ad Deum funderentur.

Adalbertus dux occiditur.

Sæuiente ſic incendijs, ac cædibus Godefrido, Adalbertus, is quem conceſſo Moſellanorum ducatu illi rex æmulum oppoſuerat (Albertum appellat Anſelmus, facitque Namurci comitem) contractis viribus Bullionium agrum, & alios ad Godefridum attinentes ingreſſus, ſæuam vaſtitatem repoſuit. Reuocatus è Moſellanis Godefridus ad propria tuenda, Adalbertum iam abeuntem dimiſſâ copiarum parte, apud Riuoniam conſecutus eſt, & conſertâ pugnâ occidit. Quod vt accepit Henricus imperator, ne maiore licentiâ graſſaretur hoſtis, ducem Moſellanorum pro Adalberto creauit Gerardum Alſatium. Et quòd à Gozilone ignauo, & nihili homine præſidij nihil exſpectare poſſet reſpublica, ducem Lotharingiæ ſubſtituit imperator Fredericũ Hẽrici Baioariæ ducis fratrem.

Vrbi Leodio ab hoſte cauet Wazo;

Proruebat nihilominus in dies latiùs Godefridi ferocia per Lotharingiæ regnum; & obſiſtente nemine, iam in fines Leodienſes penetrauerat. Felix enim primis belli initijs fortuna ad Godefridum multos eorum abripuerat, quos pro imperio fortiter agere conueniſſet. Hoc magis animum erexit Wazo; & ad propulſandum periculum, quas potuit, copias contraxit. Ac primùm quidem, quo hoſtes maximè tendere videbantur, ipſam vrbem pro tempore, & loco munitam, immiſſo in arcem præſidio, ab incurſu hoſtium tutam reddidit. Nuſquam niſi hìc ab Anſelmo de arce mentionem inueni. Excitata eſt in monte ſanctæ Walburgis poſt ducentos abhinc annos, breuique ſpatio ſtetit. Non abs re forſitan quis coniecerit hanc arcem non aliam à Corneliomontanâ fuiſſe, de quâ non ſemel ſermo erit; & hac tempeſtate hoſtem Virduno venientem percõmodè coercere poſſe videbatur. Sed & aliam vnà cum vrbe ſub ipſo ſanctæ Walburgis monte fortaſſis conditam eſſe meminimus.

tum vniuerſæ ditioni,

Vbi extra metum fuit Leodium, tum vniuerſæ ditioni proſpicere cœpit. Caſtella pleraque hoſtes inſederant ingenio loci munitiſsima, vel in arduis rupibus, vel in paludibus inacceſſis. Impoſito enim præſidio, poſt vaſtatos agros exercitum aliò Godefridus aſportârat. Sed decurrens præſidijs miles circumiectum latè agrum omnem fœdum in modum populabatur. Colonique latrocinijs vexati iugum intolerabile ceruicibus impoſitum deplorabant. Excutiendum cenſuit pius princeps, & poſſe ſperauit priùs, quàm militem ſub ſigna reuocâſſet Godefridus, & ſuppetias ſuis ferret. Conſilium euentus probauit. Collectis viribus, ſingula aggreſſus caſtella, cùm vel paludes ſuperiectis molibus ſtrauiſſet, vel comportato aggere aſcenſum in abrupta rupium molitus eſſet, vi cepit, eiecto milite euertit, in tranquillitatem diœceſim aſſeruit. Alium belli exitium exſpectare fas non erat, tali imperatore; qui quoties pro ſuis tenderet in hoſtes, quamquam florentes copias haberet, ſolam crucem manibus præferens, in aduerſos hoſtes intrepidè ducebat, paratus pro grege occumbere pius paſtor, ſi ſuperis ita viſum. Subdit Anſelmus, quod miremur, ex ipſorum hoſtium confeſsione.

ſed vrbẽ religio maximè defendit.

Cùm vrbi non ſemel infeſtis animis copias admouiſſent, poſtquam in conſpectum venerant, tantam ſacrarum ædium multitudinem conſpicati, ſacro quodam horrore, & templorum reuerentiâ ſic percellebantur, vt abiecto oppugnationis conſilio, cogitarent potiùs de Numinis irâ declinandâ.

XXI.

Ingentem illis factis ab imperio promeritus erat Wazo gloriam. Sed hæc inuidiam comparabit. Eius enim ſplendore perſtricti liuidi quorumdam oculi, mentes in tranſuerſum abripuere: vt perfidiæ Wazonem apud Auguſtum inſimulare non puderet, quaſi Godefrido rerum nouarum autor fuiſſet. Neque pluribus difficile fuit eam Cæſari ſuſpicionem inijcere, Wazone ignaro, nedum audito. Sed hominis inconcuſſa libertas nuper Aquenſi conuentu cognita, alienio-

rem à

rem à Cæſare animum teſtari videbatur. Et recentius fortaſsis exemplum quiſpiam protulit; quod primâ ſpecie imperatori minùs æquum cenſeri poſſet; at reuera magnæ ſit integritatis argumentum. Hermannus Montenſis comes ictô fœdere cum Balduino Flandriæ comite, contra Cæſaris maieſtatem fecerat. Vxor per cauſam coniugis à perfidiâ vindicandi; at ſanè odio in ipſum concitata; epiſcopo noſtro clam nuntiauit, ſi Cæſari gratum facere velit, virum ei traderet: ipſa profectò locum, tempusque deſignat, quo in ſuam redigat poteſtatem. Cohorruit ad tantam perfidiam epiſcopus; & ſibi nihil cum impudente feminâ voluit eſſe commune; facturus aliàs in cauſâ Cæſaris, quidquid dignitati ſuæ non aduerſari comperiſſet. Aliud euenit, quo & certiùs Cæſar offenſus eſt, & ægriùs ſe Wazo purgauit. Wazonis integritas.

Ad operas nuper militares euocauerat Auguſtus vniuerſam penè Lotharingiam. Animus erat ad officium expeditione nauali compellere Theodoricum Godefrido fœderatum, vnà cum Friſijs res nouas molientem. Rudem in eo belli genere militem ſuum non exiſtimauit epiſcopus noſter obijciendum ei genti, quæ in aquis propemodum nata, & educata, rei maritimæ gloriâ celebrabatur. Maieſtatis accuſatus eſt Wazo. Coram ipſo ſuam cauſam agere inſtituit. At Cæſar aliquorum maledicentiâ ſtimulatus, excuſationem non admittebat, dicentem obturbabat, obiectabat noua. Quibus dum reſpondet epiſcopus, abibat in longum diſceptatio. Stando igitur fatigatus, indignè ſe haberi queritur, cui dignitatis epiſcopalis reuerentiâ, ſedendi facultas iam dudum fieri debuerit. Ad hæc imperator: Quam ego venerationem debeo, qui ſacro pariter oleo perunctus, ceteris imperandi facultatem accepi? Hîc epiſcopus tuendi ordinis ſui ſtudio incenſus: Si neſcis, Cæſar, inquit, quanto vita morte potior eſt, tanto noſtram vnctionem Cæſareâ tuâ præſtantiorem habe. Tu poteſtatem in corpora dumtaxat habes, quæ perimere potes, peremta non potes ad vitam reuocare. Nobis in animas poteſtas nobilior eſt, quas inferorum maleuolentiâ in æternam mortem ruentes ad æternam, & omni felicitate beatam vitam reuocamus. Inconcuſſam, & epiſcopo dignam eiuſcemodi libertatem rarò reges audiunt. Nihilominus poſtquam intrepidè diu iſtâ animi fortitudine Cæſari præſul obſtitiſſet; clamoribus tandem procerum obſtrepentium victus, & epiſcoporum conſilio, veluti reus ob declinatam militiam ad imperatoris pedes accidit, & quam confeſſus eſt culpam trecentis argenti libris expiare promiſit. Benignior poſtea Cæſar, eam quidem multam condonauit: at Wazonem, quoad vixit deinde, pœnituit, & proſtitutæ ſuæ dignitatis, & libertatis eccleſiaſticæ, pro quâ certare fortiter potiùs debuiſſet vel ad vltimum vſque ſpiritum; quàm profano ſe ſiſtere tribunali. Vbique ſuum virtus obtinet: & quamquam ſuis obluctantem cupiditatibus, ſuſpiciunt tamen principes. In arduis Waſonem ſæpius conſulere perrexit imperator. Addit Anſelmus crebras à Romanis pontificibus litteras accipere ſolitum, quibus conſuleretur in cauſis difficilioribus. Plerique præterea præſules in obſcurioribus quæſtionibus lucem ab illo non rarò quærebant. Reſpondebat autem inſigni modeſtiâ. Non enim eâ, quâ pollebat, cognitione rerum inflabatur: ſed humiliter de ſe ſentiens, gloriam eo maiorem apud omnes conſequebatur, quo minùs amabat.

Reus apud Cæſarem. Fortiter ſe primùm tuetur: cedit deinique.

Eodem hoc tempore reuiuiſcebat in Gallijs Manichæorum inſania: quæ cum ex Italiâ clam proſerpſiſſet, vt primùm ante annos tricenos detecta eſt, emicuit Roberti regis Chriſtianiſsimi excellens pietas, & induſtria in exurendis confeſtim ad meſſem iam perductis, ſegregatiſque zizanijs: quæ ſi diutiùs ſiuiſſet illæſa ſeruari, vnà cum religione perdidiſſent & regnum. Ita Baronius ſenſit. Sed vt clanculum, atque per tenebras eiuſcemodi ſe peſtis diffundere conſueuit, nouo germine pul-

XXII. Qui cum hæreticis agendû. Baron. Anno 1017.

ne pullulabat, per Catalaunenſem maximè diœceſim. Ruſticani fermè homines in eam impietatem ſeducebantur. Manen hereſiarcham factionis ſuæ principem adſtruebant eſſe ipſum Spiritum ſanctum, nuptias damnabant, eſum animalium deteſtabantur. Clandeſtina frequentabant conuenticula impudicitijs infamia: ſacrilegâque manuum impoſitione ſuos ſe initiare, & Spiritum ſanctum afflare mentiebantur. Hiſcè porrò ſuis ineptijs quàm plurimos dementabant, & preſtigijs deludebant ipſi dæmones. Quos enim antè rudes omnino, & nulla dicendi facultate præditos fuiſſe conſtabat, extemporales fiebant Rhetores, & diſertiſsimos pleroſque catholicos vanâ loquacitate ludificabant. In exſtirpandam hanc impietatem incubuerunt plerique omnes magno ardore, Roberti regis exemplum ſecuti; verùm non eo, quo ipſe iudicio. Zizania ſapienter ille ſecreuerat è tritico, & flammis damnârat. Hac vero tempeſtate, ſolo vultus colore conuictos homines: non aliter ac ſi pallor fuiſſet certiſsimum hæreſeos latentis indicium, in vincula trahebant, ac deinde mittebant in flammas. In eâ iudiciorum, & reipublicæ perturbatione, ſollicitus de ſuorum ſalute Catalaunenſis epiſcopus, Wazonem noſtrum ſecundâ multæ doctrinæ famâ celeberrimum conſuluit, primùm de animalium eſu, quo violari præceptum Diuinum, aiebant; *Non occides.* Cætera enim iam dudum ſatis damnata videbantur. Tum & de hæreticorum ſupplicijs. Reſpondit Wazo illam Dei prohibitionem, ſi negarent hæretici de hominum cæde dumtaxat agi, non poſſe pariter reſtringi ad animâtes ſentientes, ſed vegetâtes omninò ſimul inuoluêdas: atque adeò ipſos eodem teneri crimine, quoties vel panem ederent. Hæreticorum porrò ſupplicium ad meſſem vſque, hoc eſt mortem cenſuit differendum, relinquendumque Deo iudici, ne præferuido hominum ardore ſimul eradicaretur & triticum. Ita cenſuit Wazo, cùm catholicos pleroſque iuſto plùs inflammatos, ad æquitatis temperiem aliter reduci poſſe tum deſperaret.

[Margin: cõſultus reſpõdet Wazo.]

XXIII. Lucem interim latè ſimiliter ſpargebat alterum diœceſis Leodienſis lumen, Poppo abbas Stabulenſis; quem Balduinus Flandriæ marchio Atrebatum reuocauit ad Vedaſtinum cœnobium, vt Ioanni abbati vitâ functo ſubrogatus, eam patriæ, atque in primis Nobiliaco, vbi priuatus monaſticen coluerat, rependeret operam, quam egregiâ Diuini nominis gloriâ, per vniuerſum imperium nauâſſe, fama celebrabat. Moram iniecere aliquamdiu, quæ Marchionem inter & Cæſarem intercedebant ſimultates. Aſſenſit tandem Auguſtus, quando Numinis cauſam agi nemo dubitaret. Nannetę igitur Armoricorum reuerſus Poppo Leodium cum Wazone epiſcopo, (quæ tanti itineris cauſæ fuerint, nuſquam inuenio) Atrebatum abijt. Exceptus eſt magnâ omnium veneratione; vt cuius virtus non modò famâ, verum & conſuetudine comperta erat. Mox ergo conſecutus eſt, vt priſcum euangelicæ paupertati nitorem reſtitueret, dum eius adhortatione ſinguli, reculis omnibus ſuperuacaneis ſponte ſe exuentes, ad ipſum referrent. Apoſtolica redijſſe tempora diceres, quibus primæui illi Chriſtiani ad pedes apoſtolorum ſua omnia deponebant. Quo nimirum vnæ omnium eſſent fortunæ, quibus cor erat vnum, & anima vna. Ita Euerhelmus. Qui fructus vt eſſet perpetuus, cœnobio præfecit Emmelinum Wazonis epiſcopi fratrem, virum religioſo rei monaſticæ vſu egregiè præditum. Velocem enim tabernaculi ſui depoſitionem imminere Diuinitus preſenſerat. Quamobrem à Marchione miſsionem impetrauit, cùm in ſanctâ Stabulenſi ſolitudine vitam ponere in votis haberet. In itinere iam erat; rogatus eſt à Balduino Martianas diuertere, iſtiuſque cœnobij luſtrare diſciplinam. Luſtrauit; reſtaurauitque magnâ integritate. Tum abbatem dixit Balduinum, qui Vedaſtinus poſtea fuit. Hic ſanctum præſulem * vires defecerunt. Et cùm S. Maximini monaſterio (quam prouinciam adhuc

[Margin: Poppo Vedaſtinam diſciplinam reſtituit.]

[Margin: A. 1048.]

[Margin: 8.]

adhuc ſibi ipſe retinuerat) Theodoricum præfeciſſet, rogatus quid familiæ Sta-
bulenſi ſtatueret: Nihil, inquit, aliud vobis ſuper hoc dicendum habeo; quàm
quòd ſoli Deo illud velim eſſe commendatum. Solius inquam Dei prouidentiæ
relinquo: nec alium, quàm quem ipſe prouiderit, rectorem admitto. Cœtui
deinde religioſo (aderat Euerhelmus abbas Altomontanus, eius diſcipulus, quem
omnium quæ de S. antiſtite ſcripſimus, autorem præcipuum ſecuti ſumus) vbi mor-
benè precatus, ad beatam immortalitatem euolauit, mortalis huius vitæ car- tuus,
ceribus feliciter emiſſus, VIII. kal. Februarij, anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo.
Ad ædem Stabulenſem delatus eſt; vt viuens expetierat. Magnâ veneratione Leo- Stabule-
dij excepit Wazo, pro veteri neceſsitudine; & Stabuletum vſque proſecutus eſt. tum re-
Ipſo quem deſignauerat loco, mediâ ſepultus cryptâ, multis claruit miraculis, ad fertur.
ætatem noſtram, quâ Ferdinandus Bauarus epiſcopus Leodienſis, vnà & Stabu-
lenſis abbas, eductum terrâ, populo Chriſtiano, iuſtis honoribus colendum pro-
poſuit.

Diu nequijt à familiari ſuo diuelli religioſiſsimus antiſtes Wazo, ſecutus eſt XXIV.
mox ad cæleſtem lauream. Quo propiùs imminebat, hoc curabat ſtudioſius, ne Wazo ad
quod ſupererat vitæ, vacuum elaberetur. Totum id, quidquid erat, à reip: mortem
negotijs integrum, vel orationi tribuebat, vel rerum Diuinarum commenta- ſe com-
tioni, vel quæſtionibus ſacræ Scripturæ vnà cum doctiſsimis quibuſque, pertra- parat:
ctandis, enodandiſque. Cæli nullis iniurijs deterrebatur, quo minùs quot heb-
domadis aliquoties, ieiuniorum maximè diebus, nudus pedes ſupplicatum iret
ad plurium Sanctorum templa. Inter eundum, occurſantium pauperum ino-
piæ ſubueniebat perliberaliter. Infirmioris iſtâ ætate valetudinis gratiâ nihil
remiſit de primâ ſeueritate, certè acerbâ, quâ corpus affictabat. Atque inter
hæc indefeſſo ſtudio paſtor bonus ad æterna paſcua Dominicas oues agere perſe-
uerabat. Interimque in huius vitæ viâ, multis difficultatum ſpinis obſitâ, & lu-
porum infeſtâ inſidijs *quod infirmum erat, conſolidabat; quod ægrotum, ſanabat; quod*
confractum, alligabat; quod abiectum, reducebat; quod perierat, quærebat. Ne verò diſ- Ezechielis
cederet ab anteceſſorum veſtigijs, eccleſiam etiam opibus ſuſcepit ornandam. 34.
Collegio enim S. Lamberti, præter alia, quartam Fleruci partem attribuit. Cano-
nicos in S. Crucis ad denos quinos addidit; quemadmodum & ad S. Bartholomæi
denos collocâſſe narrauimus.

His artibus ſenectutem ornabat, quando Iulij principio tentari morbo cœ-
pit, qui lethalis fuit. Afflixit hic breui corpus, & peſſumdedit. Sed erectus ſtetit
animus, & in dies ſe ipſo fortior, nouis Diuini amoris facibus exardeſcebat, in no-
ua certamina. Cæleſti dignum Agoniſmate fecerant virtutes. Vbi viribus mor-
bo proſtratis, extremum diem propiùs adeſſe ſenſit, ad vltimam pugnam ſacrum & ſanctè
popoſcit oleum. Aduocato omni clero, Olbertus S. Iacobi, idemque Gembla- moritur.
cenſis abbas, ſacra miniſtraturus in cubile ſe intulit: incredibili dolore palam
peccata ſua confeſſus eſt, deteſtatuſque incenſâ animi vehementiâ, noxiam om-
nem, quâ mortalium quemcumque offendiſſet, condonari ſuppliciter flagitauit.
Tum ſanctam munctionem impertijt Olbertus, beatumque ſanctiſsimi præſulis
finem admiratus, inſtigante Numine, has in voces prorupit: Deus optime, da vt
plus diebus ſeptenis epiſcopo Wazoni non ſuperſim. Obtinuit. Diem obijt Wa-
zo VIII. idus Iulias: ſecutus eſt ex animi ſui ſententiâ Olbertus, pridie ipſius idus,
poſtquam S. Iacobi aſceterium ſimul cum Gemblacenſi rexiſſet annos octo & vi-
ginti. Situs eſt ante aram principem.

Eumdem ſepulturæ locum in æde S. Lamberti accepit Wazo; cum glorioſâ
hac epigraphe ipſi conditorio inſcriptâ, *Ante ruet mundus, quam ſurgat Wazo ſe-*
cundus. Poſt templi conflagrationem, tranſlatus eſt Hugone epiſcopo ad aram S.
Andreæ.

Litteras inſigni gloriâ fouerat.

Andreæ. Nec vanum puta hoc Wazonis elogium. Nam vt miſſas faciam, quas iam commemoraui inclytas eius laudes; ipſius operâ, ſtudio, induſtriâ, munificentiâque factum eſt, vt cùm litteræ Leodij maximâ gloriâ florerent, nobiliſſimâ appellatione LEGIA SAPIENTIÆ FONS nuncuparetur. Magnam huius gloriæ partem in anteceſſores aliquot refundamus neceſſe eſt, quos prouidos meliorum litteratum Mæcenates fuiſſe conſtat. Sed auxit plurimum Wazo, cùm & ſtipendiorum liberalitate Leodium præceptores doctiſſimos inuitaret, & ſtrenuos auditores victu, veſtibuſque ſuſtentaret, & pro meritis ad honores promoueret ipſe vnus, eâ liberalitate, quam ſuſpicerent poſteri, amarentque potiùs, quàm attingerent imitatione. Sic loquitur Anſelmus, defletque imminutâ Mæcenatum munificentiâ, emarcuiſſe illam litterarum gloriam. Neque verò hoc ita planum accipe, vt vniuerſa ſimul cum Wazone Leodij ſapientia conciderit. Non ita fit; & reclamant, quæ ſubijcientur poſt paucos annos.

Hactenus Anſelmus, deinceps Ægidius Aureæ vallis.

THEODVINVS. XXV.

Wazoni ſucceſſorem dixit ante kal: Auguſti Henricus imperator Theoduinum è Bauariâ (ſic ſcribunt noſtrates) Regio ſanguine oriundum; quem placidum Leodienſis eccleſiæ ſidus appellant commentarij Laurentiani. Turbulentis tamen belli motibus agitatus eſt prioribus annis ſui principatus. In Hollandiâ res nouas moliebatur Theodoricus Marchio, conſpirantibus Godefrido duce Lotharienſi, Balduino Flandriæ comite, & Lamberto Louanienſi. Aggreſſuſque reducere ad officium anno ſuperiore Cæſar, nihil effecerat locorum paluſtrium iniquitate prohibitus; bellum illud non prudenti magis, quàm felici conſilio confecit ineunte anno quadrageſimo nono Theoduinus Leodienſis epiſcopus. Aſperam nactus hiemem, quando gelu peruias fecerat paludes, aliàs inaceſſas, cum epiſcopo Vltraiectenſi, ac Metenſi, finitimiſque, nobilitate penetrauit in Fladirtingam, ac Theodoricum occurrere auſum, magnâ ſtrage vicit, cecidit; ad officium & fidem prouinciam omnem reduxit. Godefridus Lotharienſis, cæſo coniurationis ſocio, ne ſimul iſtiuſcè prouinciæ viribus deſtitueretur, illam mox occupat. Sed in ipſum ijdem epiſcopi mouent arma, pugnant, fundunt. Ipſe fugâ vix ſalutem inuenit. Belli huius aliam cauſam, euentum alium Hollandi ſcriptores prodiderunt. Inſigni apparatu decurſio militaris Leodij celebrabatur, forſitan in principis inauguratione vt ſolet, in publicæ lætitiæ argumentum. Hîc Theodoricus comes Hollandiæ virum principem Theoduini epiſcopi fratrem occidit. Expiandum ipſius Theodorici morte cenſuerunt plerique proceres, & correptis armis vlturi erant, niſi cum ſuis equorum pernicitate ſe proripuiſſet. Duos tamen è familiâ conſecuti mactârunt. Irritatus Hollandus Dordracum vt redijt, ignem iniecit in naues omnes Leodienſium, ac Colonienſium. Fratrem enim Theoduini fuiſſe Hermannum Coloniæ archiepiſcopum ijdem autores aiunt. Bellum ergo parârunt fratres Colonienſis ac Leodienſis, nepotemque ſuum marchionem Brandeburgicum valida adducentem auxilia copijs omnibus præfecerunt. Motis caſtris Dordracum occupârunt, ciuium fide turpiter labefactatâ. Grauiter id Theodoricum perculit: non deiecit. Magnis itineribus aduolat, & improuiſus noctis beneficio irrumpit in vrbem. Atroci, & cruento intra mœnia prælio diu certatum eſt. Expulere tandem aduerſarios Hollandi, multis cæſis, in quibus quadringentos è nobilitate numerârunt. Orto die cùm per vrbem ſpatiaretur victor comes, animi, corporiſque laxandi gratiâ, ex occulto ſagittâ venenatâ femur configitur ab hoſtibus: & ex vulnere poſt biduum idibus Maij vitâ decedit. Ex eo nomen Vico comitis relictum eſt. Ita narrant Hollandi.

A 1049. Theodoricum Hollãdũ vincit Theoduinus & occidit.

Contractus Chronic: Hirſaug: Ioannes à Leidis l. 10 c. 5. & 6. Snoiu l. 5.

XXVI.

Quæ tefiebat, & lacerabatur miſerandum in modum his bellis regnum omne Lotharienſe. Perculſus patriæ calamitatibus Leo IX, (qui anni huius initio ex

epiſcopo

epiſcopo Tullenſi creatus erat catholicæ eccleſiæ pontifex ſummus) vt quam poterat, opem ferret. Godefridum, & Balduinum ſacris primùm remouit, ni reſipiſcerent. Tum ratus plùs aliquid præſentiâ ſuâ impetratum iri, in Germaniam iter inſtituit ad Auguſtum, qui iam bello copias ſcribebat. Cum illo poſt Pentecoſten Coloniam venit; Aquas hinc: vbi Godefridus ſupplex factus pacem impetrauit. Præfractiore fuit animo Flander. In eum mouit Cæſar, & imperata facere coëgit. At Leodium pontifex venit; iſthicq́ue duo patrauit digna poſterorum memoriâ.

Pontifex Godefridum Cæſari conciliatum,

Vtrumq́ue fratrem, Godefridum ducem, & Fredericum archidiaconum in Italiam ſecum abducere ſtatuit. Magni vir animi, militiæq́ue peritiſsimus erat Godefridus: neq́ue diu quieturus videbatur, quamquam in gratiam receptus à Cæſare; quando ſpoliatus relinquebatur vtroq́ue ducatu, & Moſellanorum, & totius Lotharingiæ. Cùm verò pontifex veniſſet, non vt Lotharingiam dumtaxat ſedaret; ſed Normannos maximè vt reprimeret, qui per Italiam iuſto plùs inualeſcentes, bellis grauibus Romanam eccleſiam fatigabant; opportunum à Godefrido ſperabat auxilium. Cui faciliùs tantum iter vt perſuaderet, Fredericum eius fratrem, cuius eximiam virtutem habebat perſpectam, in familiam ſuam adſciuit. Hic vtriq́ue gradus fuit ad maiora: de quibus nobis erit ſermo.

eiusq́ue fratrem Fredericum ſecum abducit:

Alterum illud eſt. B. Popponi ſucceſſerat nuper Stabuleti Theodoricus; ille, quem ſingulari ſtudio monaſticis imbuerat virtutibus ſanctus anteceſſor, & Auguſto moriens commendauerat, vt ſucceſſorem deſignaret; quemadmodum affirmant Stabulenſium tabulæ. At fortaſſe iam ſcripſerat ad Cæſarem, & præterea nihil tentandum cenſebat, quando dixit omnem ſucceſſoris curam à ſe Numinis prouidentiæ relinqui: vt ſuprà narrauimus.

Chronic: Hirſaug: Acta abbatum Stabulenſium. & archia.

Turbulentæ hunc Theodoricum exercuerunt tempeſtates. Quas cùm fortè præſagiret, conatus eſt auerruncare. Spem fecit ſummus eccleſiæ princeps Leo; qui, vt ferè fit, præſens molliorem poſtulatis animum præbuit. Primùm enim agros, * vectigaliaq́ue omnia, quæ Stabulenſi cœnobio, Malmundarienſiq́ue contulerunt eorum conditores Sigebertus, Clodouæus, & Dagobertus Francorum reges, imperatoresq́ue Carolus, Ludouicus, & Otto, retinere, legitimoq́ue iure poſsidere iuſsit. Tum integram ſuffragij libertatem omnibus vtriusq́ue aſceterij monachis eſſe ſanxit, quoties præſuli decedenti ſubſtituendus eſſet ſucceſſor. Eam nihilominus Stabulenſium eſſe voluit prærogatiuam, vt quando B. Remaclus vtrorumq́ue parens, & conditor, apud hos ſepulcrum ſibi delegiſſet, ex ipſis archimandrita legeretur, ſi quem illo honore dignum virtus, litteræq́ue commendarent: abbas autem Malmundario tum denique accerſeretur, quum ſe quis iſthîc religione, ſapientiaq́ue magis probâſſet. Ita tum pontifex: quæ ſanè magno Stabulenſibus præſidio fuiſſent, ſi ſuum ſemper æquitati, iuſtisq́ue decretis pondus eſſet. Leodio Rhemos digreſſus Leo, ineunte Octobri eccleſiaſtici ordinis concilium habuit. Interfuiſſe Theoduinum noſtrum, & cum Leone Romam vsq́ue profectum eſſe, ego quidem exiſtimo. Affirmant certè Andainenſia archia, Romæ ſub hoc tempus fuiſſe: quando ſcilicet eò venit Theodoricus; quem Andaino præfuiſſe poſtea dicemus.

Libertatem Stabulenſem cõfirmat.
9.

Cum illo Romam it Theoduinus:

Fuit hic Theodoricus gente nobilis, Lernæ haud procul Thudinio natus. Lobij monaſticen profeſſus, inſtitutorem habuit Richardum abbatem. Cuius cùm egregia eſſet ſanctitudo, peritiaq́ue in efformandis ad religioſam aſceſim monachis; non indignum tanto magiſtro ſe diſcipulum Theodoricus præbuit: eosq́ue in ſectandis virtutibus, litterisq́ue progreſſus fecit, vt illi cœnobiorum ſuorum ſcholas abbates pleriq́ue committere deſiderârint. Obtinuere Stabuleti Poppo, Virduni Gualeranus Richardi ſucceſſor, Moſonij Rodolfus; & retulere

Cantatorium & catalog: abbat: S. Huberti.

fructus exſpectatione nequaquam minores. Sed cùm ingenti nuper arſiſſet deſiderio viſendi ſacra Syriæ loca, poteſtatemque ab abbate ſuo impetráſſet; in iter ſe terrâ dedit. At flagrante Germanos inter, & Pannonios acri bello, cùm

A. 1050. & Theodoricum ſecum reducit.

in vtriuſque gentis finibus vias inueniſſet infeſtiſsimas, plenaſque grauiſsimorum periculorum; tranſmiſſo Adriatico, in Italiam, ac Romam iter flexit. Hic Theoduinum epiſcopum offendit. Qui damnato Theodorici conſilio, ipſi autor fuit, in Lotharingiam ſecum vt rediret. Et quem antè famâ nouerat; longiore nunc conſuetudine captus, non potuit pro virtutis, doctrinæque merito hominem non complecti: Lobioque tandem reſtituit. Hinc Theodorico gradus fuit ad altiora.

A. 1051.

Nulla interim Lotharienſi regno ſecura tranquillitas. Obierat Herimannus Hannoniæ comes: Richildem eius viduam filio ſuo Balduino vxorem accepit Balduinus Flandriæ comes. Simultates malè ſopitas ſuſcitauerunt illæ nuptiæ.

A. 1053. Flander Leodienſes inuadit.

Bellum recruduit. Augeri tantis opibus Flandrum non ferebat imperator. Nec ipſe Flander cum ijs iam viribus quieſcere poterat. Igitur Lotharingiam inuaſurus, in Leodienſium fines incubuit maximè, quorum armis ſuperiore bello contuſas meminerat coniuratorum vires. Ipſe Thudinium ſubitâ vi, Balduinus filius Hoium oppugnat, capit, incendit. Funeſta fuit illa calamitas. Sed afflictis ſolatium dedit præſulis Theoduini munificentia; quam exeruit maximè in ædem virginis Matris, pro ſingulari illo ſtudio, ac religione eximiâ, quâ in Dei parentem præditus fuiſſe fertur à noſtratibus ſcriptoribus omnibus. Ab imis fundamentis baſilicam ingentem, opus multorum annorum molitus eſt. Suam verò cauſam

A. 1054. Flandriã Cæſar cõpeſcit. *Meierus.*

non deſeruit Auguſtus. Adfuit anno ſequenti cum florentiſsimis copijs; Flandriáque ferro, ac flammâ populatus, diuitem prædam, captiuorumque ingentem numerum abegit. Obſedit etiam Tornacum, quod Lambertus Louanij comes, Balduini nomine, cum multâ nobilitate Flandricâ tuebatur. Expugnauit imperator, diripuit, direptum incendit. Lambertus cum alijs non paucis cæſus eſt. Captiuos è primâ nobilitate plurimos in Germaniam Cæſar abduxit

XXVII. Fredericus in Orientem legatus, *Leo Oſtienſis* *Hermannus.* Græcos ad officiũ reducit.

Fredericum interim eccleſiæ Leodienſis archidiaconum ad alta virtus euehebat, inſigni huius diœceſis gloriâ. Eccleſiæ Romanæ iam archidiacono, ſimul & cancellario glorioſam anno quinquageſimo quarto legationem imperauit in Orientem pontifex, ad conciliandos Latinis Græcos, iam diu diſsidentes. Imperatorem, & patriarcham eccleſiæ ſuæ maieſtatem pertinaciùs retinentes, cùm ad officium, & ſedis Romanæ venerationem ſapientiſsimâ diſputatione fruſtra tentâſſet reducere Fredericus, abire conſtituit. Regiâ pedem efferrebat, quando apoſtolorum morem ſecutus, è Domini præcepto de pedibus ſuis in eos puluerem excuſsit. Vniuerſos terruit ea legati fortitudo. Poſtero mane imperator, & patriarcha cum omni clero, populoque Conſtantinopolitano, obuoluti ſacco, cinereque aſperſi, ad illum redierunt; & in terram abiecti, in eo apoſtolicam Romani pontificis maieſtatem adorârunt.

Quæ feliciter in Oriente peragebat Fredericus; quando nuntiatâ pontificis morte, cum collegis in Italiam iter maturauit. Cùm magnam auri vim ſecum detuliſſe rumor eſſet, Henrico Cæſari ſuſpectus eſſe cœpit, propter fratris

Godefridus Beatricem ducit.

Godefridi potentiam. Qui cùm Normannicis bellis eximiam ſibi bellicâ virtute gloriam peperiſſet; Bonifacius Italiæ marchio morti proximus, coniugi ſuæ Beatrici autor fuit, vt ſecundis nuptijs Godefrido iungeretur. Eius enim fortitudine certiùs, quàm alterius cuiuſquam aduerſus Normannos ſua tueretur. Credidit Beatrix: & poſt Bonifacij mortem accepto in virum Godefrido, filiam præterea Mathildem paternarum ditionum heredem vnicam Godefrido eius filio nuptui dedit: qui quamquam corpore deformi, excelſo ſanè animo, raraque

prudentiâ

Digitized by Google

prudentiâ iam tum adoleſcens pollebat. His auctum opibus æmulum vereri cœpit Auguſtus: fratriſque etiam Frederici conſilia explorare. Verùm hic, quo omnem à ſe ſuſpicionem quàm longiſsimè remoueret, videntibus Auguſti legatis, & iuſsis Henrico referre, quod ſuis vſurpabant oculis, monaſticen in Caſsino profeſſus eſt. Alia Godefridus iniit conſilia. Italiam ipſe cùm ſine periculo deſerere non poſſe crederet, Gibboſum filium in Lotharingiam cum Mathilde coniuge remiſit, qui præſens auitas ditiones curaret; & ſi qua ferret occaſio, tueretur.

Superiore fortaſsis expeditione, quam in Flandriam ſuſceperat imperator, Theoduino epiſcopo mandârat, monachum vt ad ſe mitteret Richardi abbatis imbutum inſtitutionibus, quem gymnaſio Fuldenſi præficeret. Primus Theoduino Theodoricus occurrit, ipſi ab itenere Romano apprimè notus, eo non impar munere. Iamque euocatus aderat: ecce nuntiatur Andaini diem obiiſſe Adelardum abbatem. Suæ priùs diœceſi, quàm externæ proſpiciendum credidit epiſcopus. Quare miſſo alio, qui Fuldenſem palæſtram regeret: ab epiſcopo, & clero creatus eſt Andaini abbas Theodoricus, autore potiſsimum Godeſcalco magnæ ſapientiæ viro, & Anſelmo S. Lamberti decano; quorum ſententijs graue hac tempeſtate fuit in eiuſcemodi negotijs momentum. Poſtquam aliquamdiu repugnâſſet Theodoricus; impoſitum onus admittere coactum, ritu ſolemni conſecrârunt abbates Gonzo Florinenſis, & Stephanus S. Laurentij, IV. non. Febr. anni quinti & quinquageſimi. Eodem Stephano deducente, cùm Andainum proficiſceretur; vt primùm in monaſterij conſpectum venit, relicto mox equo, in genua procubuit, & Deum obteſtatus eſt, bene verteret, quam eius nomine prouinciam auſpicaturus erat. Tum itineris quod reliquum erat, cùm eſſet aſperrima hiems; capite, pedibuſque nudis abſoluit. Feliciter ceſsit, quod tam ſanctum habuit initium. Quamquam enim prioris libertatis retinentiores nonnulli ſubinde obluctarentur, ſanctis nihilominus Theodorici cohortationibus euicti, & exemplis, imò prodigijs, quibus famuli ſui ſanctitudinem Deus ſupra naturæ leges quandoque exornabat, manus paulatim dederunt.

Theodoricus S. Huberti abbas

A. 1055.

ſanctè munus auſpicatur;

Magnam animorum inclinationem fecit vnus è monachis Lambertus: quem alijs fortè pertinaciorem nullâ potuerat induſtriâ Theodoricus, orationum vi tandem fregit: religioſior ea fides fuit. Matutinis aliquando precibus ante abbatem illi tranſeundum fuit; vt conſueto loco ſacram lectionem recitaret: ſed nullum reuerentiæ cuiuſquam ſignum edidit; obliquos tantùm, odioque ardentes oculos in abbatem flexit. Et ecce pulcherrimum formâ puerum in eius brachijs videt, ipſi quidem blandis arridentem oculis; ſibi verò ſeuerè oculo manuque minitantem. Domuit hominis pervicaciam id ſpectaculum. Inchoatam abrumpens lectionem, ceteris ſtupentibus, ad abbatem redit, conſuetoque ritu veneratur. Nec priùs quieuit animus, quàm ſecundum matutinas preces, abbati confeſſus ſuam hanc contumaciam, & reliquas totius vitæ noxas, perpetuo exilio, mendicationeque damnari poſtulâſſet. Non tantùm omnem præteritorum amneſtiam Theodoricus, & amicitiam pollicitus eſt, ſi manere vellet; ſed peccatorum præterea partem proprijs ſe ſuplicijs luiturum ſpopondit. At non perſuaſit. Indignum aiebat ille ſanctis eius ſe regi legibus, quas tantâ impudentiâ contempſerat. Factâ ergo poteſtate abiturus; triplici ſe catenâ conſtrinxit, vnâ pectus, brachia aliâ, tibias tertiâ. Abbate, ceteriſque monachis ſodali benignum Deum precantibus, cùm diſceſsiſſet; Moſonium venientem excepit magnâ caritate Rodulfus abbas; & longiùs abire paſſus non eſt. Nec admodum repugnauit ipſe Lambertus, quòd inſigniter iſthic florere monaſticen aduerteret. In cœptâ ſeueritate poſtquam priorem vitam fermè biennio conſtanter expiâſſet, ſanctè vitâ defunctus eſt. Pia Theodorici ſtudia promouit admodum illa Lamberti im-

& inſigni miraculo, Deus fauet.

Digitized by Google

mutatio: vt nemo iam contrà obniti auderet, nemo ſanctis illius conſilijs non
vellet obſequi. Tanti ſæpe eſt in alterutram partem vel vnius inclinatio.

Conſecuta pacem interim Legia, pacis fruebatur fructibus. Felici religionis
incremento, pretioſa gaza Leodium ex Hiſpanijs aduecta, S. Iacobi monaſte-
rium locupletauit. Ex eo monachus nomine Robertus (quartus is poſtea fuit ab-
bas) Compoſtellam piè affecto erga Numen animo profectus, cum alijs, etiam è
nobilitate nonnullis; exceptus eſt inſigni humanitate à rege Garſeæ; Qui cùm
nuptias cum Henrici imperatoris ſorore ambiret, hos eius clientes omni officio
demerendos putauit. Auditóque monaſterium S. Iacobo Leodij recens eſſe con-
13 ditum, Roberto monacho roganti conceſſit liberaliter S. apoſtoli brachium: * in-
Reliquiæ ſignem eius portionem interpretor nec aliud hodiè ſupereſt. Addiditque alias
S. Iacobi S. Bartholomæi apoſtoli, ſanctorumque martyrum Sebaſtiani, & Pancratij reli-
Leodium quias. Nobili hoc ditatus theſauro Robertus, Leodium rediit, ipſo S. Seruatij fe-
deferuntur; ſto die anni quinquageſimi ſexti. Excepit effuſa obuiam ciuitas, inſigni, pioque
apparatu. S. ſuum apoſtolum Deus prodigijs poſtmodum illuſtrâſſe fertur. Sanè
miraculis qui velum, quo delata fuerant ſacra lipſana, profanos in vſus abiecerat negotiator,
honorantur. rem ſuam omnem peſſum ire ſenſit, donec Leodium ad S. Iacobi relatum conſe-
crari voluit, & tum breui magnas opes felici negotiatione collegit. Ait Ægidius
vexilla bina ex velo illo facta, in eodem templo ad ſuum vſque tempus eſſe ſeruata.

XXVIII. In Caſſino monte deliteſcens interim Fredericus, ab imperatoris odio tutus
erat. Sed poſtquam ille III. nonas Octobres anni quinquageſimi ſexti diem obijſſet,
Anno ſolutus metu, Romam venit anno ſequenti vt Traſimundum comitem Theati-
1063. num accuſaret apud pontificem, à quo nuper ex Oriente rediens, cum cæteris le-
gationis collegis captus, omnibusque fuerat ſpoliatus. Tantum facinus minimè
cenſebat impune dimittendum. Obtinuit quod æquitas poſtulabat. Exceſſerat
Fredericus creatur abbas Caſſin: interim vitâ Richerius abbas Caſinenſis ſucceſſoris electionem vitio factam cùm
reſcidiſſet pontifex, omnium ſuffragijs creatus eſt Fredericus. Conſecrauit men-
ſe Iunio pontifex, fecitque preſbiterum cardinalem titulo S. Chryſogoni.

Leo Oſtienſis. Caſſinum Româ necdum redierat Fredericus, quando perfertur è Tuſciâ de
morte pontificis nuntius. Quo grauiter affectus cùm in vrbe conſtitiſſet; conſu-
luere Romani, vt erat vitæ integritate, ſapientiáque clariſſimus, quem tanto di-
gnum faſtigio iudicaret. Quinos ille propoſuit, Humbertum S. Rufinæ epiſco-
pum, epiſcopum Velitrenſem, Peruſinum, Tuſculanum, & Hildebrandum eccle-
ſiæ Romanæ ſubdiaconum; quos tanto munere nequaquam impares cenſebat.
Sed in illos Romani parum ferebantur. Hildebrandum tamen è Tuſciâ nonnulli
factus Pôtifex, dicitur Stephanus. putabant euocandum. Vir erat ſanctitate, litteris, vſúque rerum celebratiſſi-
mus, quem poſtea pontificem creatum, Gregorium ſeptimum appellârunt. At
ceteri mox abbatem Caſſinenſem Fredericum pontificem Romanum conclamâ-
runt, Stephanumque dixerunt, quòd is dies quartus ante nonas Auguſti S. Stepha-
no pontifici, & martyri ſacer eſſet. Ad patriarchium ergo Lateranenſe, plauden-
te Româ deductus eſt, & altero die ſupremus eccleſiæ pater inauguratus in Vati-
cano. Hic omnium primus eſt, qui eccleſiæ Leodienſis alumnus ad ſupremum il-
lud, Deóque proximum in eccleſiâ faſtigium elatus eſt.

Anno 1058. Turbæ rurſus ab Hollandiâ. Poſt cæſum, vt diximus, Theodoricum comi-
Bellum Hollandicum. tem, accerſitus è Friſiâ Florentius eius frater, reip: gubernacula ſuſceperat. In Cæ-
ſaris poteſtate retinere voluerunt, qui relegerant in prouinciam. Confæderantur
ergo Colonienſis antiſtes Anno, Theoduinus Leodienſis, Henricus Louanij comes,
Beca. Maierus. Ioannes à Leidis l. 11. Wichardus aduocatus Gueldriæ, & Hermannus comes Cuickius; & in Floren-
tium mouent. Sed hic ſtratagemate circumuentos profligat multis cæſis: Braban-
tum, Gueldrumque capit cum plurimis alijs. Reſtaurârunt denique bellum con-

fæderati

fœderati anno milleſimo ſexageſimo primo & Florentium inter Moſam & Wahalim oppreſſit Duickius, cæſis hoſtium mille ſexcentis. Prætereo curſim parum ad nos pertinentia.

Stephanus interea pontifex adoleſcentiæ ſuæ nequaquam oblitus, nobiliſſimo munere Leodienſem vrbem exornauit. Sanctæ Crucis illius, quam morte ſuâ Seruator noſter conſecrauit, portionem miſit. Adiunctum ſuperhumerale Placentius, alijque noſtrates nonnulli crediderunt. Id expendemus anno proximi ſæculi triceſimo ſexto. Hoc dignum ſe munus dedit pontifex Leodium deferendum Godefrido ad S. Petri præpoſito. Ex itinere Bullionum diuertit ad Godefridum, non ducem, & pontificis fratrem, vt Ægidio placet: ſed nepotem, ducisque filium, quem ad tutandam Lotharingiam pridem remiſſum, è Waſſeburgio diximus. Godefridum enim patrem moriente Stephano pontifice in Italiâ fuiſſe certum eſt. Godefridus ergo Gibboſus hoc patrui munus Leodium comitari conſtituit. Theoduinum Hoij nactus eſt, vbi fortè tum baſilicæ conſtructionem vrgebat. Tanto eccleſiæ ſuæ honore lætatus præſul, clero Leodienſi mox ſignificauit; iuſſitque vt ſupplicatione ad S. Iacobi inſtitutâ, deuectâ ſecundo amne pontificis munera, quo decebat honore, ſuſciperet. Paruit omnis clerus, & ſacrum illum theſaurum nobili pompâ in ædem principē inuexit V. nonas Maias; quem S. Cruci ab Helenâ Auguſtâ inuentæ conſecrauit eccleſia. Sed iam in viuis eſſe deſierat IV. kal Apriles Stephanus pontifex triumphabatque illo ſuo alumno Legia, quem ſublatum ignorabat. Florentiæ ſepultus eſt, ad cuius ſacrum corpus prodigia plurima Chriſtus perpetrauit. Ita Leo Oſtienſis.

XXIX. Stephan: pontifex S. Crucē mittit Leodiū.

Moritur. *Leo Oſtienſis.*

Tantam Legiæ iacturam duplicato honore compenſauit datus Stephano ſucceſſor Gerardus, & ipſe Leodienſis eccleſiæ alumnus. Ita noſtrates, externique paſſim ſcriptores. Et Lobienſes Gerardi cuiuſdam meminerunt; qui Lobij primùm ad S. Vrſmari canonicus fuit, & ſcholaſticus; tum in S. Lamberti canonicus: ac denique S. R. E. cardinalis, cum apoſtolici legati munere fungeretur, Leodij ſynodum celebrauit. Verùm niſi ætatem malè notauerint, toto ſæculo poſterior eſt; atque diuerſus ab hoc; quem nihilominus ſecum in Italiam adduxiſſe, & eccleſiæ Florentinæ præfeciſſe videtur Godefridus dux, quando ductâ Beatrice coniuge Italiæ principatum iniit. Cuius cùm ingentes in proximo vires, & quaſi ſuburbanas intelligerent cardinales, iis retundendam cenſuerunt Romanorum inſolentiam, qui turpi ſchiſmate neſcio quod impietatis idolum ſibi conſtituerant. Gerardum ergo Florentiæ epiſcopum, quem ipſi carum in primis eſſe conſtabat, communicato cum Agnete Auguſtâ Henrici Germaniæ regis parente conſilio, pontificem creârunt. Romæ conſecratum Ianuario menſe, anni quinquageſimi noni Nicolaum ſecundum appellârunt.

Gerardus ſuccedit, Nicolaus II. appellatus. A. 1059.

Incenſum Leodij piâ religione in VENERABILEM EVCHARISTIAM ſtudium ſuum mox teſtatus eſt pontifex. Pergebat enim inſanire, & imprudentiores ſecum dementare Berengarius, quamquam binis concilijs anno quinquageſimo à Leone nono pontifice conuictus; quinto etiam poſt anno errorem ipſe ſuum in concilio Turonenſi damnauerat Victore ſecundo pontifice. Vide ergo non omninò verum eſſe, impium hæreſiarcham mutire non auſum, quamdiu manſit in viuis Henricus Francorum rex, quem annum ſexageſimum pertigiſſe negari non poteſt. Cùm ergo rurſum à confeſſâ veritate reſiliens homo veſanus, in auia ſecum nonnullos retraheret; non tulit religioſus pontifex, & pro eximiâ pietate, quàm in auguſtiſſimum ſacroſancti CORPORIS & SANGVINIS Chriſti myſterium Leodij hauſerat, Romæ centum tredecim epiſcoporum ſynodum coëgit; ad quam aduocatus Berengarius, ore ſuo ſuam ipſe perfidiam in nobiliſſimo illo theatro execratus, Ioannis Scoti librum, ex quo peſtem illam ſum-

Baron. anno 1050. *&* 1055. Berengarium rurſus inſanientem cōuincit. *& anno* 1035.

ſerat, in flammas manu ſuâ coniecit. Sanam eius confeſsionem multis exſcriptam exemplis, per vniuerſum orbem Chriſtianum ſpargi mandauit, vt veritati manus darent, ſi quos hominis impietas in errorem abduxiſſet. Hoc præter alia multa glorioſus facinore vitâ deceſsit Nicolaus VI. kal. Sextiles anni ſexageſimi primi. Verùm in nouas mox formas ſe dedit infamis Protheus, neglectóque iureiurando, ſuam impietatem damnatam toties, abiuratamque docere non erubuit Berengarius & ſuos inuenit aſſeclas. Bellum hoc denuo ſibi ſumſit eccleſia Leodienſis, immortali profectò gloriâ. Verum id ſuo tempore.

A. 1061. Moritur Nicolaus papa.

XXX.

Triumphus S. Remacli. Officium Leod: & Molan: in Remaclo 3. Sept:

Iam enim perflare diœceſim incipiunt Africi, qui magno motu procellam cieant, prioribus annis plùs ſemel concitatam, ſed irrito ſemper conatu. Quamquam enim ægrè ferrent iam dudum Agrippinenſes, iniquum cenſerent, vt Malmundarium nobile ſuæ diœceſeos monaſterium abbati Stabulenſi, qui ad Leodienſem pertineret, ſubijceretur; ſemper euicit B. Remacli reuerentia, qui geminum Aſceterium vnico ſubdiderat abbati.

Erupit his temporibus malum aperto, ancipitíque Marte, & grauiter Stabulenſes turbauit. Fortè kalendis Auguſti nobilem Germanorum principum conuentum Stabuleti habebat Agnes Auguſta, vice filioli regnum adminiſtrans. Aderat Anno Colonienſis archiepiſcopus, quem clandeſtinis artibus ſibi conciliandum propoſuerunt Malmundarienſes. Rogant vt ſacram familiam curæ ſuæ creditam, in proximo viſere dignetur. Vbi veniſſet, pretioſum depoſitum oſtentant, ſacrum corpus B. Agilolfi Stabulenſis olim, & Agrippinenſis ſimul præſulis, martyriſque. Hic ille eſt, quem Iupiliam ad Pipinum morientem à Plectrude miſſum fuiſſe meminimus. Porrò paſſus eſt martyrium in pago Arduennenſi Amblauæ, qui locus à præterfluentis fluminis nomine ſic vocatur: & in eccleſia S. Laurentij Malmundarienſi monaſterio contiguâ ſepultus, varijs claruit miraculis. Ita Molanus. Exarſit Anno ſanctâ cupiditate pretioſi pignoris Coloniam reducendi. Vltro obtulere Malmundarienſes, rati demerendum tanto munere antiſtitis animum; qui magnâ ſuâ voluptate Agrippinam auexit opulentam iſthanc gazam, & in monaſterio ſuo ad gradus collocauit. E Malmundarienſium voto res fluxit.

Sur: in S: Annone 4 Dec: l. 1. c. 37. S. Agilolfum Coloniam transfert Anno. *Molan 9. Iulij.*

ANNO 1062. *Ibidem c. 7. in S: Anno.* Regis tutor factus, *Petrus Damianus.*

Anno ſexageſimo ſecundo Germaniæ totius adminiſtrationem Anno ſuſcepit, facinore certè inaudito, & quod improbârunt ſcriptorum nonnulli, in quibus eſt autor triumphi Remacliani. Sed laudandum arbitratur Baronius, tum pluribus alijs rationibus, tum Petri Damiani viri eâ tempeſtate ſanctiſsimi teſtimonio, qui poſtquam Annonem, ad quem ſcribebat, Ioiadæ ſummo ſacerdoti Ioam filium Ochoziæ regis protegenti comparâſſet, ſic ait. *Seruâſti, venerabilis pater, relictum tuis manibus puerum, firmâſti regnum, reſtituiſti pupillo paterni iuris imperium.* Cùm enim eorum libidine, quibus vtebatur Auguſta, toto imperio cuncta miſcerentur; principum cordatorum conſilio, Anno regem puerum iam decennem à matre Agnete imperatrice ſubductum ſuaui fraude, in S. Suitberti inſulam poſt paſchales dies, inuitum, & reclamantem; Coloniam vſque perduxit, eumque blanditijs delinitum, ceterorumque Germaniæ principum obſequio frequentatum & cultum, retinuit educandum: Iſta eſt Baronij oratio. Ceterùm Annonem tantâ auctum potentiâ, quanta eſſe poterat in regis tutore, opportunum ſuis conſilijs vt ſenſere Malmundarienſes, in ſuas partes non difficulter pertraxêre. Hoc enim membrum quaſi reuulſum, toti corpori reſtituendum cenſebat. Vt res geſta eſt, accipe è triumpho S. Remacli.

XXXI.

Agrippinenſis, ne vnus omnia poſſe, vel ambitioſiùs arrogare videretur, totius adminiſtrationis collegam adlegit archiepiſcopum Bremenſem, vt eorum conſilio rex, aut ſanè vtriuſque arbitrio regerentur vniuerſa. Vſus occaſione tam

ſplendidâ

ſplendidâ Bremenſis, patriarchatum in ſede ſuâ moliri cœpit. Sed vbi ſupra vires id eſſe deprehendit, abbatias imperiales Corbeiam, & Lauriſanum ſuæ diœceſi adiunxit, annuente Colonienſi: cui viciſſim id reponeret, vt Malmundarium, & Indam Annoni dari probaret. Factum id turpi leuitatis notâ. Cum enim III. kal. Iulias anni ſexageſimi tertij celeberrimum Treuiris haberet rex principum conuentum, Theodoricus adfuit abbas Stabulenſis, obtinuitque vt anteceſſorum omnium imperatorum regumque reſcripta Stabulenſibus indulta, Henrici regis autoritate firmarentur. Verùm ecce conuentu eodem rex puer, Bremenſi probante, diploma ſuum, omniumque anteceſſorum reſcindit, & Annoni poſtulanti Malmundarium attribuit.

Anno 1063. Malmūdarium impetrat.

Ita fere ſcriptor ille Anonymus, qui hoc ipſo tempore Stabuleti monachum agebat, eoque magis fide dignus. Iniquiorem nihilominus fuiſſe arbitror in Annonem, quem præcipuâ quâdam integritate, ſanctimoniâque præditum fuiſſe conſtat, & Cælitibus adſcriptum eccleſia veneratur. Monaſtices etiam longè ſtudioſiſſimum fuiſſe, ſcriptor vitæ ſic aſſerit, vt fluentem eius diſciplinam totâ penè diœceſi non modò reuocauerit ad primum nitorem, verùm & quina monaſteria conſtruxerit ab imis fundamentis. Baronius certè Bremenſem archiepiſcopum non adminiſtrationis collegam, ſed æmulum ab Henrico rege obiectum affirmat Annoni, cuius integritas petulantiori adoleſcenti iam grauior fiebat. Affirmat verò diſertè Lambertus Schafnaburgenſis regem à Bremenſi putidis, & puerilibus aſſentationibus vſque eò delinitum, vt pro libidine ſuâ cuncta adminiſtraret, aut veriùs miſceret, rege puero arridente. Cupiditatem iſta Bremenſi acuerunt. Regis auctoritate Corbeiam, & Lauriſanum occupauit, non aliter ac mercedem fidei ſuæ, ac meritis in remp: debitam. At ne nimiam incurreret inuidiam, archiepiſcopo Moguntino Selechintadium, Ottoni Baioariorum duci Altaham, Sueuorum duci Rodolfo Kembetenium, Colonienſi verò Indam, & Malmundarium à rege donari impetrauit. Eumque ſe totâ hac cauſâ præbuiſſe vult Schafnaburgenſis; vt quam noſtrates cupiditatem, pertinaciam, ſacrorum contemptum adſcribunt Annoni, errore, vel ignorantiâ feciſſe videantur; & illa Colonienſi tribuerint, quæ Bremenſis ipſe machinabatur. Quæ ſanè Lamberti narratio mihi magis ad animum eſt, & Annonis integritati conſentanea. Sua Bremenſem conſecuta eſt pœna. Populis ferociter tumultuantibus rex dimittere coactus eſt.

Vita S: Annonis l. 1. c. 15. Baron: anno 1066. Lamb: Schafnaburg:

XXXII. Soluto principum conuentu abierat ignarus omnium abbas, quando triſtem hunc in itinere nuntium accepit. Cuius acerbitate conſternatus, cum varia verſaret animo conſilia, ad ducem confugit, in cuius fide, ac tutelâ iam ab olim fuerat vtrumque monaſterium. Fredericus is erat quem poſt Albertum à Godefrido Arduennate occiſum, Henricus Auguſtus Lotharingiæ ducem creârat. Recepit in ſe cauſam abbatis Fridericus, pro ſuâ pietate: vitamque priùs ſe poſiturum affirmauit, quàm vt iacturam aliquam pateretur eccleſia illa, cuius ſe profiteretur aduocatum, aut patronum. Atque in eamdem ſententiam acriores dedit ad archiepiſcopum litteras, quibus ab incœpto deterreret. Neúe linguâ plùs auxilij, quàm manu præſtaret, Malmundarium armatam manum ducit, occupatoque munitionibus proximo monti validum imponit præſidium.

Sigebert m. Waſſeburgius. Stabulēſem cauſam tuetur dux Fredericus.

Sub hæc ecce audit archiepiſcopum, ſtatim atque munus iſtud ab rege impetrârat, delatâ Conrado aduocati dignitate, protegendam commendaſſe eccleſiam Malmundarienſem. Neque grauatè ipſum ſuſcepiſſe; vt qui homo acer eſſet, & abbati iam antè infenſior. Nepotem ex fratre Conradum acceſſit Fridericus dux, grauique oratione caſtigat, quod rem fidei ſuæ commiſſam auderet oppugnare: fruſtraque varias rationes excuſantem, ſeuerè monet, ne hoc facto, capiti ſuo malum

lum accerſat. Delata hæc ad regiam, variè animos affecerunt. Pars maior ducem, abbatemq́ue reos maieſtatis, & hoſtes publicos damnat. Regijs litteris euocantur ambo, facti rationem reddituri. Fridericus dux legationem aſpernatus, multa queri cœpit de regiorum conſiliorum iniquitate aduerſus S. Remaclum, quorum autores, ſciret eſſe præſules, contra id, quod pro tuendis omni ope ſacris conniti debuiſſent. Porrò ni antiquum tenere ſinerentur Stabulenſes, & S. Remaclo ius ſuum relinqueretur, hoſtilia omnia ſe tentaturum. Nec enim aliter poſſe integrâ dignitate ſuâ, quando Stabulenſes in fidem accepiſſet. Magnæ enim erant Lotharienſium vires, quibus ſe regi terribilem non fruſtra dux exiſtimabat.

Seuerè tamen in imperio rex perſtat; prædijsq́ue omnibus beneficiarijs multandos denuntiat, ni paruerint. Detrectare non auſus abbas, profectus eſt. Procuratorem ſuum adiungit comitem Fridericus. Qui cùm Domini ſui cauſam æquis ab rege, principibusq́ue animis non accipi ſenſit, clam abbate deſerto ſe recepit in Lotharingiam. Abbas cauſam dicere iuſſus eſt, magis vt ſua iudicio forma eſſet, quàm æquitatis cura. Nam pro aduerſariorum libidine habitus eſt indignum in modum, nullâ dignitatis, vel generis habitâ ratione. Sæpe iuſſus abdicare, pedum nunquam ponere voluit, potius inter manus refringendum. Cum neq́ue minis terrerent, neq́ue iudicio vincerent aduerſarij, facta eſt poſt ſolidum menſem poteſtas abeundi.

Moritur Fridericus: Verum grauiùs mox incubuit malum. Fridericus dux, vnicum rei Stabulenſis præſidium, è medio ſublatus eſt. Sic humana ſæpe Deus adminicula mortalibus ſubducit, vt ſpes ſuas omnes in vno Deo reponendas intelligant. Aliò nihilominus Theodoricus abbas cogitationes ſuas conuertit. Poſtquam enim Frederico morienti omnia Chriſtianæ caritatis officia exhibuiſſet, mortuumq́ue ex eius
ſuccedit Godefridus. voto in æde Stabulenſi humâſſet, in Italiam ad Godefridum Tuſciæ marchionem contendit, vt ſuæ cauſæ conciliaret, quem Friderico ſucceſſurum intelligebat. At ſemper id verum expertus eſt. *Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit*
Ieremiæ 17. *carnem brachium ſuum.* Contrà: *Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius.* Speciosarum enim pollicitationum ſatis, rei parum Godefridus præſtitit: vt ſuum narrandi tempus aderit.

XXXIII. Datur abbas Malmũdario. Archiepiſcopus interim ſublato, qui ſolus obſiſtebat, Friderico, Conradum comitem Malmundarium immiſit, & paulo pòſt Tegenonem abbatem è cœnobio Brouluuibreo; ita potius duxerant Malmundarienſes, quàm è ſuo collegio. Venientem exceperunt magnâ exultatione; contrà quàm ſolemni iureiurando ſe obſtrinxerant, cùm ſacramento rogâſſet Theodoricus abbas, ſub prima procellæ huius exordia. Obſtitere, quâ poterant ratione, Stabulenſes fruſtra: ſæuiente ma-
A. 1065. gis Conrado, & armis omnia infeſtante.

Pro Stabulẽſibus ſententia fertur: Ineunte vere anni ſexageſimi quinti Goſlariam petijt cum Godefrido marchione Theodoricus abbas. Celeberrimo principum conuentu, paſchalibus feſtis, IV. kalendas Apriles, in equitum ordinem adſcitus eſt Henricus rex; ſuumq́ue Scutarium delegit Godefridum, quem & Lotharienſium ducem renuntiauit.
Sed præualet autoritas archiepiſcopi. Eâ principum frequentiâ, cùm publicè multa, tum priuatim de cauſâ ſuâ ſic egit abbas, vt eam iudicio diſcutiendam potior pars arbitraretur. Ius dicere iubetur Godefridus, cùm & dux Lotharienſis eſſet, & Stabulenſis aduocatus. Auditis teſtibus, expenſisq́ue pro vtrâq́ue parte firmamentis; S. Remacli ſucceſſoribus Malmundarium addixit. Potuiſſet omnis hac ſententiâ tempeſtas, ſi ſatis
Huc vſque Hermannus contractus ab ipſo orbe condito. animi Godefrido fuiſſet ad æquitatem tuendam. Sed vt archiepiſcopum vidit fortiter renitentem, ceſſit animi mollitie, non auſus aduerſus tantam poteſtatem pro iuſtitiâ ſtare.

A. 1066. Stabulenſes humana præſidia deficiebant: confugiunt ad Diuina. Sacrum B.

Remacli

S. Remacli corpus in regiam delatum, nec pro ſanctitate habitum.

Remacli corpus Aquas deſerunt, vbi rex celeberrimum Germaniæ principum conuentum habebat: vt quod iure ſuo nequibant, obtinerent tanti præſulis reuerentiâ. Verùm nihil Aquis obtinuere: Numine forſitan necdum peccatis plàcato; aut profectò nobiliorem B. Remaclo triumphum decernente. Pœnas tamen dederunt, qui B. præſulis ſacras reliquias non ſatis reueriti fuerant. Antiquum ſcriptorem, qui hæc ſpectauit, & S. Remacli triumphum ad poſteros tranſmiſit, audi. Nam eodem illo anno rex ipſe, & Agrippinenſis præſul, cùm pudendo affecti morbo grauiter cruciarentur, atque adeò periclitarentur vitâ, moniti inflictam eſſe illam à B. Remaclo plagam, illatæ iniuriæ meritam pœnam dependere promiſerunt. Sed poſt valetudinem recuperatam vltra promiſſa nihil præſtitum: Illuſtrior enim apparabatur B. Remaclo laurea.

Pœnas dederunt autores.

Chronic. Hirſaug.

Spirenſis epiſcopus, cuius grauior fuerat in S. Remaclum iniuria, cùm inhonorè ſacrum eius corpus è conſpectu regis amoueri iuſsiſſet, grauiores dedit pœnas. Iuſſus eſt Treuiros deducere, quem archiepiſcopum rex Annonis arbitrio deſignauerat. Treuiri, quorum in ſuffragijs ferendis nulla habita fuerat ratio, infenſis animis, armiſque occurrerunt duce aduocato ſuo Theodorico comite: ac Cunnoni (fuit id nomen archiepiſcopo deſignato) cathenas iniecerunt, Spirenſem templo abſtractum, quò ſe abdiderat, viliqúe impoſitum iumento, ſeminudum ad ſua remiſerunt. Ille ante annum animi dolore contabuit S. Remaclo pœnas dediſſe crediderunt Stabulenſes. At Cunno poſt tertium diem in præceps de monte miſſus interijt. Mortuum prodigijs miris Deus celebrauit. Expiaturus flagitium Theodoricus comes in Palæſtinam ſe contulit, vbi vitam clauſit. Ceteri facinoris participes vniuerſi paruo pòſt ſpatio perierunt horrendâ morte.

XXXIV. Templũ Hoienſe dicat Theoduinus.

Interim templum Hoienſe tandem perfecerat magnis ſumtibus Theoduinus Leodienſis epiſcopus, quos egregiâ, ac propemodum incredibili liberalitate ſuſtinuerat populus Hoienſis, collatâ primùm rerum omnium ſuarum mouentium portione tertiâ, tum etiam mediâ. In honorem virginis Matris, ſanctique præſulis Domitiani hoc anno dicauit Theoduinus, vnà cum Lietberto Cameracenſi epiſcopo, muneribus ita diſtributis, *vt Theoduinus ſtatum inferiorem, Dominus vero Lietbertus ſtatum ſuperiorem miſſarum ſolemnijs conſecraret*: Ita loquitur Ægidius. In ædem iam dicatam B. Domitiani corpus ſacrum intulere præſules, rarâ totius cleri, populique religione. Tum eximij iuris prærogatiuâ Theoduinus vrbem donauit, ne religioſam populi munificentiam, nequaquam pro meritis exornatam reliquiſſe videretur. Sanxit * ergo vt quamdiu epiſcopo vitâ functo teneret interregnum, non alijs, quàm ſuorum armis arcem populus Hoienſis tueretur. Caſtrenſibus item munijs quibuſcumque non teneretur ante octauum à ſuſcepto bello diem: ac tum denique præeuntem populum Leodienſem ſequeretur. Minoris notæ plura alia Theoduinus indulſit. Quæ libertatis Hoienſis velut incunabula ſunt. religioſiſsimâ illius populi liberalitate nequaquam maiora, quibus antiquiorem nullam libertatem litteris conſignatam inuenio in hac hiſtoriâ.

& ob liberalitatem dat populo priuilegia.

A. 1067. Perſtat Anno in ſententiâ.

Eodem interea ſtatu perſeuerabat cauſa Stabulenſis, aduerſante vno Annone, ſanctiſsimo aliàs præſule. Nuper cum reginâ Stabuletum venerat rex Henricus: & pio in Diuina ſtudio, ablata S. Remaclo reſtitui mandârat. In poſſeſsionem redijt Theodoricus abbas, inuecto S. præſulis ſacro corpore. Verùm quando & Malmundarienſes alieniſsimis inuenerat animis, & archiepiſcopum, ſine cuius calculo nihil ratum eſſet, totis viribus ſciret renitentem, Romam proficiſci conſtituit, vt tum denique manus Anno daret, vbi apoſtolicam autoritatem cùm Cæſareâ contra ſe videret conſpirantem. Sacrum eccleſiæ principatum tenebat Alexander II. qui Stabulenſium ius omne præcipuum non modò confirmauit, ſed auditâ Malmundarienſi cauſâ, litteras ad Annonem dedit: Quibus inhortabatur,

Pontifice fruſtra dehortante per literas.

batur, ne gloriam rebus tot præclariſsimè geſtis partam proderet hoc vno facto. Nec enim Deo probari donaria, quæ ex alieno fierent. Quamobrem ſine dolo malo maturè reſtitueret B. Remaclo vniuerſa, cuius nomine Theodoricus abbas apoſtolicam fidem, ac tutelam imploraret. Fruſtra hæc fuerunt, ingenti Stabulenſium dolore.

A. 1069.

Quamobrem cùm Annonem proficiſci Romam accepiſſet abbas, eodem rurſum contendit, maximâ ſpe adductus fore; vt reuerentiâ apoſtolicæ maieſtatis decederet archiepiſcopus priore ſententiâ. Excepit Annonem perhumanè

A. 1070. inno & coràm.

pontifex pro virtutis merito, & gratiâ, quâ pollebat apud regē, ſacriſque donauit reliquijs, quarum deſiderio tantum iter ſuſceperat. Nihilominus cùm permotus abbatis precibus pontifex archiepiſcopum rogaret, vt pro eâ, quâ principem apoſtolorum colebat, veneratione, Stabulenſibus, quòd æquum erat, faceret:

A. 1071.

Promiſit Anno liberaliter. Quid enim aliud ſummo pontifici æquum poſtulanti? Mentem reditus in Germaniam inuertet.

Cantatorium S: Huberti.

Itineris ſocium habuiſſe videtur Godefridum ducem. Qui affectâ valetudine cùm Italiam relinquere placeret, hoc anno Bullionum rediuit. Sed valetudini ſolum natale non reſtituit. Cuius ſpem omnem vt audijt ſuccisam, ad alteram

Condito prioratu Bullionenſi

vitam cogitationes erexit. Aduocato enim Theodorico S: Huberti abbate, cuius inſignem ſanctitatem omnibus perſpectam iam dudum venerabatur, ſacrâ primùm peccatorum confeſsione cum ijs lacrymis animum expiauit, quæ mirabiles in adſtantibus animorum motus excitârunt: tum S: Petri ædem, quam Bullioni adhuc tenuerat clerus, abbati tranſcripſit, addixitque vectigalia alendis monachis, quos è S: Huberto abbas immitteret. Virdunum hinc Godefridus auehi voluit. Dolori quippe concepto propter violatum vrbis illius templum, quemadmodum antè meminimus, necdum fecerat ſatis. Flegris tamen cædi ſe frequenter iuſsiſſe proditum eſt; capilloſque, vt tonderentur, multâ pecuniâ redimere ſolitum; auri præterea plurimum ad reſtaurandam baſilicam contuliſſe: ac denique in opere cæmentario ſæpe vilis mancipij miniſterio perfunctum eſſe. Beatus ille, qui ſui iudex, promeritas peccatis pœnas à ſe ipſe repetit. Non

moritur dux Godefridus.

ille iudicij ſeueritatem, ſed amoris remunerationem à Deo ſentiet. Hoc igitur extremo velut officio veterem noxam rurſum eluere conſtituit Godefridus. Ibi vitam ponere: ibi terræ condi elegit. Ita factum III. kal. Ian: Lotharienſis regni præfecturam, ſeu ducatum excepit Godefridus Gibboſus, patre non inferior filius.

Ad cauſam Stabulenſem reuertimur: quam, non vt pontifici pollicitus fuerat, Anno curauit. Contrà regem aiunt in abbatem concitâſſe. Hunc itaque deſerebant omnia, quæ humano antè prouiſu quæſierat, adminicula. In varium receciderant verſata toties animo ſollicito conſilia, repetiti longiorum peregrinationum labores, profuſaque eccleſiæ ſacra gaza. Neque poſt hæc aliud ſupererat, quàm ſpes admodum dubia. Totam illam in vno Deo collocare placuit.

XXXV. Leodiū ad regem S: Remaclus defertur, felici omine:

Iudicijs diem in proximum Paſcha anni ſeptuageſimi primi Leodij rex indixerat. Eò concurrebatur ex omnibus imperij prouincijs. De ſuorum conſilio ſtatuit abbas, S. Remacli corpus deferre, vt ſuam ipſe cauſam à cæteris proditam tueretur. Conſilium ab ipſo ſtatim ſuſcepto itinere Deus probauit. Vi potiùs Diuinâ, quàm hominum manibus S. ferculum deferri viſum eſt. Qui enim ſubcollabant, conquerebantur poſteriores ſe trahi à præcedentibus, itemque præcedentes impelli à poſterioribus. Opem ergo Diuinam omnes agnouerunt, interpretati S. Remaclum geſtire ad B. Lambertum confugere pro recuperando Malmundario; vt quam olim expertus erat ſede ſuâ pulſus, eandem modò rependeret quaſi hoſpitalitatem. Hoc Deus læto prodigio portendit.

Cùm

Cùm Louincijs primam noctem Stabulenſes agerent, nonnulli Leodienſes omnium ignari aduerterunt nocte obſcurâ, ſplendidam longo tractu protendi lucem, inde ab æde Stabulenſi ad vſque Leodienſem. Non tenuit diu ſuſpenſos admiratio, poſtquam orto die S. Remaclum adportari nuntiatum eſt. Excepit S. præſulem effuſus obuiam religioſâ veneratione clerus omnis, populuſque Leodienſis, Annone tantùm non renitente. Cuius metu cùm initio tardior eſſet Theoduinus epiſcopus, maiores tandem à religione ſumſit animos. Conſpecto, atque adeò recepto B. præſulis depoſito accenſus, eius cauſam agere inſtituit. Prima illa fuit S. Remacli victoria, cùm lentior adhuc fuiſſet Theoduinus, cuius partes eſſe debuerant ſuo Stabuleto ius omne, libertatemque ſartam tectam ſeruare. Abſterrebatur fortaſſe Annonis potentiâ. Sed modò pro cauſæ æquitate nihil non auſus, facilè regem, & ceteros vtriuſque ordinis principes in ſuam perduxit ſententiam. Vnus permoueri nihil potuit Anno, cuius præcipua in paucis erat potentia.

Theoduino cauſam ſuſcipiente

Res agebatur VIII. idus Maias in celeberrimo principum imperij conſeſſu; interea dum in S. Lamberti baſilica, ſacro ſuo ferculo circumfuſi Stabulenſes aſcetæ, ardentiſsimis precibus Diuinæ pietatis aures pulſant, vt ſui tandem præſulis cauſam propugnet. Iniecta eſt derepente ſuſpicio comperendinationis rurſum iterandæ, quâ actionis intentatæ vis omnis elideretur. Et verò hoc in animo Annoni erat: quemadmodum & ſæpius aliàs. Tollunt ergo Stabulenſes S. ſuum parentem, & in regiam inferunt. Regem terruit primùm hoc facinus: tum etiam iram illi commouit, quaſi violatâ maieſtate. Cumque iuſſi faceſſere cum ſacris reliquijs monachi, non parerent; miſit, qui in templum deportarent. ſed nullâ vi humanâ moueri potuere. Lætiores velut inclinante iam victoriâ Stabulenſes, quam crebriora miracula pollicebantur, eodem loco in orationibus pernoctauere. Orto ſole, cum ſpe felicioris euentus in ædem dimiſsi ſunt. Perſtabat nihilominus in ſententiâ Colonienſis, & imperitam multitudinem falſâ miraculorum ſpecie deludi cenſebat.

in ipſam regiam inſertur.

Tenebras ſanctiſsimo aliàs præſuli ſub meridiem nouis miraculis Deus diſcuſsit. Tot enim teſtibus, quot S. Lamberti baſilica capere poterat, horrendus primum auditus eſt fragor: tum ipſum ferettrum ſacri corporis in aëra ſubleuari cœpit, ſpectantibus vniuerſis. Sed eodem temporis momento, in inferiore cryptâ, vbi S. Lamberti corpus aſſeruabatur illâ ætate, ſtrepitus par factus eſt. Sacros hic pſalmos cum ſuo clero Lietbertus Cameraci epiſcopus concinebat. Qui ſocijs diffugientibus, vt vir Deo plenus erat, & altioris ſapientiæ, reſtitit deſiderio cognoſcendi, quò iſta vergerent. Denſa ergo nebula cryptam primùm oppleuit. Diſsipauit mox ſubſecuta lux ſole ſplendidior. Quâ circumfuſus Lietbertus, & ſenſibus velut abductis in Diuina, fulgentes vidit præcipuâ quâdam claritate B. antiſtites Lambertum, & Remaclum; audiuitque arcano quodam murmure de ijs, quæ fiebant, capita conferẽtes. Sibi redditus aliquanto pòſt tempore Lietbertus, exijt ad innumeram hominum multitudinem, qui ad S. Remacli corpus miris prodigijs incolumitati reſtituebãtur. Et ecce, quaſi tot mortalium ora, linguæúe non ſatis eſſent celebrandæ Numinis magnitudini; maioris modi cymbalum, nullâ cuiuſquam mortalis manu agitatum, ſonitum dedit.

XXXVI Miraculorum multitudine.

Ingens igitur vrbe totâ, ac maximè circum regiam clamor exoritur admirantium S. Remacli apud ipſum Deum gratiam, & autoritatem. Clamoribus hiſcè, portentiſque rex percellebatur; neque contraniti iam audebat archiepiſcopus: quando Lietbertus ad eos irrumpit; quid viderit, audieritque à ſanctis præſulibus narrat, ac ſeriò monet, certum impendere capitibus malum, ni S. Remaclo fiat ſatis. Longiori nequaquam opus fuit oratione. Affirmauit

rex,

vincit tandem Remaclus, rex, quæcumque demum eſſet Annonis ſententia, ſibi certum eſſe, Remaclo Malmundarium reſtituere. Neque maioris confidentiæ iam erat Anno. Et ipſe trepidus regi pedum extemplo reddit. Acceptum rex ſine morâ defert in templum: ſanctoque præſuli ſupplex factus, & confeſſus noxiam, ablata reſtituit, etiam cum fenore: regiæ enim opulentiæ addidit munera, quibus culpam omnem expiaret. Facta ſunt hæc teſte confertiſsimâ multitudine; quæ crêberrimis miraculis excita, vix regi viam dare potuerat ad ſacras B. præſulis exuuias. Gratias Numini mox concinuit clerus Leodienſis. Abijt reliquum diei, noxque ſecuta, in laudes B. præſulis, ſanctaſque gratulationes.

& inſigni triumpho, Altero mane victor ad ſua reducitur B. Remaclus, inter felices omnium ordinum acclamationes. Diſcedentem deducebat ingens multitudo, quæ Moſam, ac deinde Vrtam amnem tranſgreſſa, in eâ planitie quæ ad pedem Cornelij-montis protenditur, vt ſacrum fieret poſtulauit: ſic aptiſsimè vtrumque agmen diuellendum. Quibus dum mora fit, iucundum vniuerſis præbuere ſpectaculum effuſi ſcholis ſuis pueri: qui præceptore nullo deducente, ſed quodam quaſi Numinis afflatu, in proximos montes euaſere. Vbi in tres veluti choros deſcripti, S. Remaclo epinicion concinentes, pueros Hebræorum Hoſanna filio Dauid acclamantes referre viſi ſunt. Secundum rem Diuinam, ipſum ſacrificij locum

Malmūdarium inſt- obtulere domini B. Remaclo, eique mox templum poni cœptum, quod hodie curiale eſt. Eodem die Malmundarium glorioſo triumpho illatus B. Antiſtes Remaclus, in priſtinam redijt poſſeſsionem, quam nulla deinceps, niſi leuis anno ſequentis ſæculi vigeſimo octauo tempeſtas interturbauit. Sedauit quamprimum

14. Agrippinæ archiepiſcopus Fredericus: datoque diplomate, * rata deinceps eſſe iuſsit priſca omnia Stabulenſium iura; quæ ſanè ex eo tempore perſeuerant in noſtram ætatem inconuulſa.

XXXVII. B. Remaclo triumphum illuſtrem, vt diximus, agente, facta eſt iiſdem diebus ad eccleſiæ Leodienſis opes, & dignitatem acceſsio, omnium, quæ præceſſerant, longè illuſtriſsima. Nobilem enim Hannoniæ comitatum principatui ſuo Theoduinus adiecit. Hoc ordine res ſeſe habuit. Deceſſerat anno ſuperiore Balduinus

Richildis Hannoniæ comes, Montenſis, ſiue Bonus Flandriæ, & Hannoniæ comes, qui filijs, quos ex Richilde ſuſceperat, principatus ſuos reliquit, Arnulfo Flandriam, Hannoniam Balduino, cum hac pactione, vt ſine liberis morienti alteri, alter ſubſtitueretur. Robertus

Iac. Gaiſum Meierm. Lamb. Schafnaburg. Boni frater, qui ductâ in coniugem Gertrude Bernardi Saxonum ducis filiâ, & viduâ Florentij Friſiorum comitis, iſtius gentis principatum adeptus erat, vnde & Friſij nomen accepit: acceptâ fratris morte in Flandriam duxit infeſtum militem, fretus Flandrorum animis ab imperio feminæ alienioribus, ſimulque irritatus Richildis iniuriâ, quæ nepotum tutelâ pâtruum excluſum ibat. Ancipiti primum fortunâ certatum eſt propter montem Caſſeletanum in Flandriâ, Richilde hinc, inde Roberto in hoſtium poteſtatem abductis. Quibus mutuâ vice dimiſsis, re-

aduerſis fracta caſibus: cruduit bellum acrius: pugnâque altera multo magis cruenta eodem loco rurſum pugnata eſt. Bina & vicena hominum millia, atque in his Arnulſum Richildis filium cecidiſſe ferunt. Victor Robertus Flandriam vniuerſam occupauit. Aduerſâ fracti fortunâ Galli auxilia reuocauere.

reparatura vires, Non cecidit animo generoſa femina, quam geminus de filijs dolor accendebat, cæſo altero, altero paternâ hereditate pulſo. Omnem, quam in imperij finibus, hoc eſt cis Scaldim tenebat, Hannoniam obtulit Theoduino Leodienſium epiſcopo, quem potentem, & opulentum principem nouerat; vt acceptâ ab illo pecuniâ bellum reſtauraret, & amiſſam recuperaret prouinciam. Incenſus eſt Theoduinus deſiderio proferendi tam latè imperij; ſed cogendæ tantæ pecuniæ difficultatibus abſterrebatur. Ergo conuocatis in vnum ordinibus omnibus, diſertè

adeò

adeò explicauit ingens decus, ac potentiam, quibus eccleſiam Leodienſem au-
cturi eſſent, vt conficiendam quocumque modo pecuniam illam omnes vnâ ſen-
tentiâ decreuerint. Præcipua fuit eccleſiaſtici ordinis liberalitas, quæ theſauros
ſacros fermè omnes exhauſit. Vnum S. Lamberti collegium præter auri pondo
argenti marcas centum ſeptuaginta quinque pependit. Conflatæ totius pecuniæ Hanno-
ſummam nullam inuenio. Foſſas conuenere partes, compluresque principes con- niam
uentorum teſtes futuri, Godefridus Gibboſus Lotharingiæ dux, Namurci comes Theo-
Albertus, comes Louanij, comes Chiniaci, comes Montis-acuti in Arduenâ, alij- duino
que Leodienſis eccleſiæ clientes, omnis ordinis. vendit,

Theoduinum inter & Richildem conuenerat: verùm infecta erant, niſi autó- XXXVIII.
ritate regiâ probaret Henricus rex. Grauiter hic laboratum eſt. Erant nimirum
illâ tempeſtate plerique, quemadmodum & hodie plurimi, quibus non placeret
opes eccleſiæ augeri; cenſerentque prorſus, quidquid illi accederet, totum id im-
perio decedere. Quaſi eccleſiaſticus ordo, regnorum omnium portio inter Chri-
ſtianos nobiliſsima non ſit, ſimul & firmiſsima, ſi quidem verum eſt, ſine Numi-
nis ope nihil vnquam ſatis eſſe firmum. Leodij adhuc agebat rex; ideoque ſpes
fuit faciliùs preces auditurum. Ad eum venit Richildis cum Theoduino; depre-
catoresque adhibuere Bertam reginam, Annonem Colonienſem, epiſcopos Wil-
lermum Vltraiectenſem, Theodoricum Virdunenſem, Hermannum Bamber-
genſem, Lietbertum Cameracenſem, Gregorium Vercellenſem, & Ermenfri-
dum Sedunenſem; ternos item duces, Godefridum Lotharingiæ, Rodulfum Ale-
maniæ, & Welfonem Baioariæ. Quis credat? Nihil obtinuerunt. Infectâ re Leo- probante
dio rex diſceſsit. Richildis Aquas ſecuta, rem vrgebat. Et Theoduinus officijs, rege.
obſequentiâ, atque adeò muneribus, regem Henricum inflexit tandem, vt
S. Lamberto donaret Hannoniam *. Quam mox epiſcopus Richildi, filioque 15.
eius Balduino, Leodienſis eccleſiæ beneficio deinceps poſsidendam tradidit, hac
pactione, vt comes Hannoniæ domino ſuo Leodienſi epiſcopo clientelam ritè pro-
fiteretur, vnà cum Caſtellanis Montenſi, Bellomontio, Valentianenſi. Omnibus
porrò bellis, aduerſus quoſcumque, militaret omnibus ſuis viribus: ſed ſtipendia
numerare teneretur epiſcopus, ex quo Hannoniâ pedem efferrent.

Hoc profuſior fuit regis in eccleſiam Leodienſem beneuolentia, quo tardior. XXXIX.
Nec enim modò quæcumque illi quondam reges, Cæſaresúe dederant, aut data Archia S.
confirmauerant, exemerantque poteſtati præfectorum quorumuis regiorum, ra- Lamberti.
ta habuit Henricus: verùm & arcem Argenteam addidit, comitatumque Luſti-
nium, ac lignationem in Aquenſi nemore, denique poteſtatem conceſsit reſtau-
randi caſtri, quod olim Dionanti fuiſſe indicabant etiamnum antiqua rudera,
cudendæque iſthic monetæ, ac portorij indicendi, mercatusque celebrãdi. Quam-
quam Argenteam Henrici patris potiùs fuiſſe munus, ipſe filius teſtetur ſcripto
diplomate, * quo ſuam omnem hanc beneficientiam voluit conſignatam eodem 16.
die VII. ante kal. Iul:

His profectò rem Leodienſem non parum auxit Henricus rex. At ſimul pro- qui S.
fectò imminuit non leuiter, etſi per cauſam religionis. Opulentam equidem Speũ &
ſemper gazam quocumque regum theſauro pretioſiorem, præſidiumque vrbium alias reli-
munitiſsimum exiſtimaui, mecumque orthodoxi omnes exiſtimabunt ſacras re- quias
liquias. Quâ de cauſâ deceſsionem non exiguam arbitror huic diœceſi factam Aquis
eſſe, quando S. Speum confeſſorẽ, & brachium iuſti Simeonis, cuius in euangelio euexit.
memoria eſt, & Anaſtaſij monachi, martyriſque caput, cum pluribus aliorum
ſanctorum reliquijs ex Aquenſi ſacrario Hartſpurgum Henricus rex abſtulit,
Theoduino fortaſsis annuente, vt regem eccleſiæ ſuæ deuinciret.

Ceterùm acceptâ à Theoduino pecuniâ Richildis, Godefridum Bullionium *, 17.
XL.

 Albertum Beck in

Aquiſgrano Ian. 17. Flander denuo victor;

Albertum Namurcenſem, Henricum Louanienſem, comitesque Altimontis, & Montis Acuti in Arduennâ, in ſocietatem armorum allexit; reparatoque bello in Flandriam infeſtis ſignis procurrit aliquoties. At Friſius nihil timens feminæ iam victæ conatus, in Hannoniam duxit magnis animis, & ad Brochoriam vicum tantam edidit hoſtium ſtragem, vt à cæſorum multitudine, teſte Meyero, Dumus mortis loco nomen manſerit, fluuioque Heyena; quaſi odium dicas. Sed vanam iſtam notationem exiſtimo, quando fluuio nomen id fuiſſe multis retro ætatibus conſtet, à quo nimirum Hainoniam ipſam volunt appellatam.

auxilio Leodienſium vincitur.

Duxit in interiorem Hannoniam victor, omnia latè populatus, ac præter Valẽtianas iter reflectens, Vorechiacum ad Scaldim muniјt, relictaque iſthic parte copiarum, quæ crebris populationibus Hannonios atterere pergerent, in Flandriam rediјt. Animum erexit Balduinus Montenſis Richildis filius, miſsis à Theoduino Leodienſium auxilijs; quibus adiunctos Hannonios Vorechiacum duxit, Flandriſque cæſis, vel captis, munitionem expugnauit. Atque ita liberatâ malo Hannoniâ contentus, Flandriâ deinceps abſtinuit. Epiſcopum hoc anno Mediomatricibus dedit collegium Leodienſe Herimannum præpoſitum ſuum. Succeſsit Adalberoni.

XL. A 1072. Nonnullis de ſanctitate B. Euermari dubitantibus,

Virtutibus interea Theoduinus præſul non minùs quàm opulentiâ principatum ſuum exornare ſatagebat. Præcipuâ quâdam in Dei parentem religione præditum fuiſſe, veteres prodiderunt: & ſuprà nos commemorauimus. Pro piâ illâ ſui animi motione frequens erat in viſendâ Tungrẽſi æde: vbi antiquitate ipſa venerabilis eſt Virginis matris cultus. Diem eius natalem aliquando celebraturus aduenerat: ſecundum rem Diuinam ſuper menſam ſermonem intulit Gobertus archidiaconus de templo, quod Ruthis exſtruebat B. martyri Euermaro Wedericus abbas Porzetenſis. Diſceptationibus is ſermo præbuit argumentum; alijs ſanctitatem tot miraculis teſtatam extollentibus: eleuantibus alijs peregrinum hominem, & omnibus ignotum; illudi rudem plebeculam fucatorum miraculorum vanitate. Abducebatur in dubitantium partem epiſcopus, eò vſque vt templum in eius honorem ſe dicaturum pernegaret, niſi ſanctitatem ſuam Euermarus comprobâſſet infirmi cuiuſdam curatione. Eum digito deſignabat longâ paralyſi affectum, in eodem triclinio. Ruthaſque vehi mandat. Erat hic ex eorum numero, qui cæleſtes honores B. Euermaro nequaquam deferendos aiebant. Et verò morbum temporis diuturnitate ſic inualuiſſe ſibi perſuadebat, vt valetudinis recuperandæ ſpem nullam concipere poſſet. Mulo vectus deuenerat ad Euermari ſepulcrum; conuitia, non preces, iactat impudenter; vt ad vindictam

miro mirando res certa fit.

„ potiùs, quàm ad beneficium martyrem prouocare diceres: En me diuturna
„ tot annorum paralyſi affectum habes, Euermare, ait. Habes certiſsimum
„ virtutis tuæ lapidem lydium, quo mundo palam fiat, vllanè vnquam ægro-
„ tum quempiam ope ſubleuâris, an verò imperitæ multitudini illuſeris. Quare
„ profectò aut me cura, viriumque integritati reſtitue; vel martyris pone no-
„ men, & hoc templo abſcede. Nec enim epiſcopus dicabit, niſi me perſanâris.
„ Ita procaciter deblaterabat Arnulfus, (hoc viro nomen erat:) quando derepente, & hominis caſtigauit impudentiam Euermarus, & reſtitutâ valetudine, ſuæ apud Deum autoritatis argumentum dedit illuſtre. Membrorum enim firmâ compage mox ſtetit in pedes ille erectus: ſed tantum ſenſit dolorem illâ neruorum extenſione, vt horrificis inclamaret vocibus, nolle ſe valetudinem tantis doloribus emere. Ad epiſcopum integer, rectuſque rediјt. Incredulitatis ſuæ culpam mox agnouit Theoduinus; eamque deteſtatus, quo expiaret, templum, vbi manus vltima primùm impoſita fuit, dicauit: Sanctumque martyrem omni latè regioni tutelarem, ac patronum, ſummis colendum honoribus propoſuit.

Aliud

XLI.

S: Laurētij reliquiæ Leodium delatæ, Geſta ab-batum S: Laurentij. miraculo illuſtrantur.

Aliud eo celebrius miraculum dedit annus ſeptuageſimus quartus, quo ſe diffudit in plures beneficium. Sacras B. martyris Laurentij reliquias Româ Leodium detulerat Godefridus S. Lamberti canonicus, & Theoduino probante, cœnobio Laurentiano donârat. Delatæ ſunt inſigni, religioſâque pompâ cleri, populique deducentis, pridie nonas Iunias. Fortè tum ſolidum menſem fœdi imbres adeò depluerant, vt adoleſcentem in agris frugem omnem obruerent, ſublatâ ferme iam omni ſpe. Eo religioſiùs concurrerat multitudo ad ſacrum hunc martyris triumphum, ſi fortè ſolatij quid ferret. Neque ſpes ſefellit. Simul atque delatis ad ipſam S. Laurentij aram ſacris reliquijs, eam precandi formulam concinere cœperunt, quam litanias appellamus, diſsipatis deſubitò nubibus, lætiſsimus ſol emicuit exultante multitudine, & plauſum dante: frugemque deinceps temperato calore coxit.

Reliquijs diues eſt cœnobiū S: Laurētij.

Sanctis eiuſcemodi cælitum pignoribus diues eſt in paucis, & venerabile hoc aſceterium. Nam vt ſileam B. Wolbodonis epiſcopi Leodienſis corpus, quod frequentibus à Deo prodigijs nobilitatum meminimus; S. Cratonem habet S. Gereonis fratrem, eiuſdem legionis ſigniferum, eiuſque commilitonem, & palmæ ſocium S. Vitalem, S. Benignum epiſcopum, S. Theodorum Leuitam, BB. virgines Thimiamam & Albinam, ac denique S. Seuerum epiſcopum anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo octauo Meſſiâ delatum. Quos omnes euangelica fortitudo martyrij laureâ decorauit. Horum omnium non partes, ſed tota ſunt corpora; præterea nobiles plurimas ſanctorum aliorum portiones, quas ne tædio ſim recenſendo, volens præterij. Hoc dolendum venit, neque proditum litteris, vnde, vel quando ſacratiſsimos hos theſauros acceperint Laurentiani: & deinde temporum iniuriâ, hæreticorumque impietate factum eſſe, vt nobilis illa gaza in indigeſtum abierit aceruum, confuſis ſingulorum nominibus. At ſanè quemadmodum nemo pius mihi negauerit, tot retro ætatibus in eorum fide, ac tutelâ quieuiſſe, floruiſſeque Laurentianos: ita poſteris omnibus calcar acerrimum arbitror ad omnem virtutem eorum ducatu ſimul, & præſidio ſectandam.

XLII. A. 1075.

Anceps, plenumque periculi bellum Henrico regi motum eſt anno proximo à Saxonibus. A quo cùm imperij ſui pendere fortunam intelligeret, paucoſque haberet principes, quibus tutò ſua crederet: bellum enim eſſe malebant regi, atque ex eo fortaſsis exitium, quàm pacem & incolumitatem. Ita ſcripſit ipſe ad pontificem Romanum. Reginam coniugem ſuam ad illud bellum profecturus, Theoduini Leodienſis epiſcopi fidei, & tutelæ commiſit. Eaque de cauſâ tametſi magno numero militem miſit, domi tamen manſit epiſcopus, quem neque decrepita fortaſsis ætas, neque fractum morbis corpus à militiâ apud regem excuſâſſent. Arma quippe principibus omnibus imperij clientibus maximâ ſeueritate imperabat. Proxima certè mors excuſâſſet. Nec enim diu ſuperfuit epiſcopus.

Gregor: VII. l. 2. ep: 61.

Corripitur à pōtifice Theoduinus:

Sub ipſum expeditionis tempus, venerunt ad eum litteræ Gregorij VII. pontificis maximi. Quæ ſi vera proponunt, alius profectò fuit Theoduinus, quàm omnes ab antiquo ſcriptores prodiderint. Ideo pontificis ipſius verba, quæ lector expenderet, proferre lubuit. Ita habent. *Iam multo tempore audiuimus, & multorum relatione comperimus, te perplura in epiſcopatu aduerſus inſtituta ſanctorum patrum feciſſe, videlicet in venditionibus eccleſiaſticarum dignitatum, & canonicarum præbendarum. Vnde tibi multum condolemus, & ſatis obſtupeſcimus, cùm tantum honorem gratis ſuſceperis; & cùm prudentes, & religioſos viros inueneris, honores eccleſiaſticos gratis non erogaueris: ſed declinâſti ab exemplo tui anteceſſoris, introductione nouæ conſuetudinis. Ratione igitur iuſtitiæ, his de cauſis ſententia in te eſſet animaduertenda: ſed parcimus propter ſenilem ætatem: & quia cariſsimus frater noſter Herimannus Metenſis epiſcopus, tuæ eccleſiæ filius te multum apud nos excuſauit: imputans alijs, quæcumque ſuper his malè diſ-*

poſueris, quorum conſilio vſus fueris. Commonemus ergo te apoſtolicâ autoritate, vt quid egeris, attendas; & iudicium, ad quod properas, expaueſcas; & ampliùs deſiſtas ab huiuſmodi tranſgreſſionibus: & in quibuſcumq́; poteris, ſtudeas corrigere immutando, quæ egeris. Præcipimus etiam vt admoneas, & coërceas quoſcumque ſacri ordinis miniſtros caſtè viuere, & concubinas omnino derelinquere: & extermina nefas ſecundum patrum traditionem, quod temporibus modernis inoleuit ex taciturnitate paſtorum; ne cum malè operantibus propter ſilentium damneris; & ipſi æternæ mortis incurrant periculum. Compertum eſt nobis te contumelias quorumdam conſilio intuliſſe abbati de S. Huberto propter priuilegium, quod à nobis ſuſcepit: ſed excuſamus eum, quòd contra detrimentum, & honorem eccleſiæ tuæ nihil fecerit. Vnde te monemus, & rogamus, vt permittas eum in pace, & in omni tranquillitate. In diœceſi etiam tuâ Namucenſis comitis eccleſiam, quam adhuc conſecrare diſtuliſti, rogamus vt conſecres. Si verò ex debilitate corporis id agere nequiueris, committe hanc obedientiam cariſſimo filio noſtro Metenſi epiſcopo. Quòd ſi non acquieueris, iuſtam, & rationabilem cauſam, quare dimiſeris, reſcribas. Et quia in extremo videris poſitus, fraternâ compaſſione ducti, autoritate B. Petri apoſtolorum principis abſoluimus te à peccatis tuis; & Dominum pro te exoramus, vt interuentu beatorum apoſtolorum inter electos æternum merearis conſortium. Datum Romæ X kal: Ap: Indict. XIII.

In hunc modum paternâ ſeueritate Theoduinum corripit pontifex, non prorſus inſontem, ſi quæ fides illis Gregorij litteris. Quam tamen omnem neque hiſtoricis noſtris velim abrogatam. Quis enim neſciat plurima quotidie vel odio, vel inuidentiâ confingi, & in principum aures, atque adeò pontificum ingeri? Fauet ipſe mihi pontifex Gregorius, teſtimonio Herimanni Metenſis epiſcopi; qui Leodienſis eccleſiæ filius, nec eius ſtatum ignorare potuit, nec fallere voluit, epiſcopus. Sed quæ fuit culpa, eam in illos reiecit, quorum vtebatur conſilio Theoduinus: aut (quod in eâ ætate haudquaquam inſolens eſt) à quibus ſe regi ſinebat. Pro Herimanni teſtimonio faciunt archia Hubertenſia; quæ contumelias (vt loquitur pontifex) abbati irrogatas, Boſoni cuidam archidiacono adſcribunt, & ipſius epiſcopi fatentur integritatem. Quibus ſanè de cauſis à noſtratibus ſcriptoribus ægrè diſcedo.

Contatorii S. Huberti.

Verùm inter has diſceptationes noſtras, ignota nobis eſſe Dei iudicia fateamur neceſſe eſt. Qui haud ita multo poſt acceptas à pontifice litteras, vitâ hac mortali epiſcopum euocauit IX. kalendas Iulias. Vitâ defunctum Hoij inhumârunt* in æde, quam virgini Matri condiderat, & ſacrârat.

& moritur.

NOTATIONES.

1\. ANNO 1022. PRIMVS OMNIVM. Reijcit Baronius in annum 35. hoc ſolo permotus argumēto, quòd ſaltem ad primordia Henrici regis Francorum pertinuerit, ad quem ſcriptum eſſe vult à Durando. Verùm id ipſum illi probandum erat, quandoquidem regis nomen epiſtolâ totâ taceatur; è quâ vnâ hanc totam contexuiſſe narrationem videtur. Sanè alium neminem producit in ſuam ſententiam teſtem. Quare cùm Durandum deceſſiſſe ante annum 6. & viceſimum conſtet in omni hiſtoriâ Leodienſi; quid denique falſitatis erit, ſi dixerimus Francorum illum regem, ad quem tacito nomine ſcripſit Durandus, illum fuiſſe, qui tum temporis regnabat in Franciâ, Robertum? In toto litterarum argumento nihil offendes, quod Roberti ſtudijs, & conatibus magis aduerſetur, quàm Henrici. Hæc apud me ſic ſtatueram, quando lætus deprehendi Bucherium noſtrum in tabulis ſuis chronologicis, in eâdem ante me fuiſſe ſententiâ. Eo confidentiùs

dentiùs in gradu hæſi; cùm aliter ægrè diſcederem à tanto viro, poſtquam eam quæſtionem ſeriò videri poterat expendiſſe. Hoc auctus ſupplemento liberiùs ſubſiſtam.

ANNITENTE BRVNONE. Scripſit ad me Flexiâ Fràcus quidam nón indoctus, non placere Andegauenſibus hanc eccleſiæ ſuæ labem inuri, quâ eius eccleſiæ præſul Bruno dicitur in Berengarianam hæreſim turpiter conceſsiſſe. Amoliuntur porrò notam iſtam hac ratione, quòd ex Andegauenſis eccleſiæ tabulario eruatur Brunonem non ſediſſe ante annum 47. ſupra milleſimum; ergo Durandus Leodienſis epiſcopus, qui diem obijt anno 25. non potuit de Brunone in hæreſim lapſo ſcribere, ſed alius quidam minoris notæ epiſcopus, qui maiore zelo, quàm prudentiâ, auditum temere rumorem arripuit, & ad regem ſcripſit. Ita maculam ſuam eluere contendunt, quàm profectò inurere, mihi propoſitum non eſt. Id ago dumtaxat, vt ſuus eccleſiæ Leodienſi honos conſtet. Primùm ergo extra omnis teli iactum illud eſt; aduerſus Berengarium ſcripſiſſe Leodienſem epiſcopum ad regem Franciæ. Dubitari non ſinit Guitmundus, principio l. 1. tametſi nomen epiſcopi nullum ediderit. At Durando conſtanter inſcribunt veteres, & probati libri: cuius tamen veriti magnitudinem Andegauenſes, ignobiliorem aliquem fuiſſe malunt epiſcopum, qui cum Brunone vixerit poſt annum 47. & per imprudentiam, ex rumore leuiter collecto, integerrimum epiſcopum Brunonem ſit calumniatus. Cadere debuerit iſta imprudentia, vel in Waſonem, vel in Theoduinum, qui ab anno 47. ad 81. quo tempore tenuit epiſcopatum Andegauenſem Bruno, Leodij ſederunt. At de vtroque qui l. ſcripſerimus, vide: Durando nihilo minores inuenies, ne dicam etiam multò præſtantiores. Et verò fac aliud nihil de autore illius epiſtolæ memoriæ proditum eſſe: audebis affirmare ignobilem illum fuiſſe epiſcopum, qui in re grauiſsimâ, ceteris omnibus tacentibus, cauſam eccleſiæ, atque adeò Auguſtiſsimi Euchariſtiæ Sacramenti, ſibi ſumſit propugnandam, datis ad regem Chriſtianiſſimum litteris, externus quantumuis eſſet epiſcopus? Præterea innocenti epiſcopo, ſi tam fœdam calumniam impegit Durandus, aut alius quicumque; Guitmundi leuitatem, & imprudentiam quo demum pacto excuſabis, qui tam turpis calumniatoris autoritatem hæreſiarchæ putauerit opponendam? Denique ſi quæ fuerit calumnia, quomodo rex eius autorem audijt? Quomodo conſilium amplexus eſt? cùm maximè ruat eius potiſsima ratio? Epiſcopos quippe non cenſebat in vnum cogendos, quòd non illâ inſtructi eſſent autoritate, quâ epiſcopum poſſent plectere, ſi deliquiſſe conuinceretur. Magnus ergo, quiſquis ille fuerit, magnus fuit illius epiſtolæ autor: cui non, niſi temerè, calumniatoris notam inurere fas ſit. Verùm quomodo igitur adſtruunt commentarij eccleſiæ Andegauenſis, non ſediſſe Brunonem, niſi anno 47. ſi 25, deceſsit Durandus? Nodus profectò Gordius! quem forſitan ſolueret non difficulter, qui Andegauenſe tabularium excuteret. Niſi enim certiſsimis, & manifeſtis teſtimonijs, argumentiſque probetur Brunonem in ea tempora reijciendum eſſe, fidem eius epiſtolæ præponendam eſſe, certè nullo modo labefactandam, arbitror. Videant igitur Andegauenſes verinè ſtudio, an fortaſſe per cauſam diluendæ labis iſtius, chronologiam illam concinnârint. Si veritas fauet ſincera, pluribus diſceptandum omnino non eſt; integer eſt ab iſtâ labe Bruno. Verùm quando certum eſt epiſtolam illam inconcuſſâ fide conſcriptam fuiſſe: nec eius veritatem auſint Andegauenſes labefactare: imperiti cuiuſpiam librarij factum oſcitantiâ dicemus, vt inſcriptus fuerit Bruno Andegauenſis, vel pro alio Brunone alibi epiſcopo, vel pro aliquo alterius nominis epiſcopo Andegauenſi. Indoctorum enim librariorum non infrequentes ſunt errores, ſæpenumero corrigendi eiuſcemodi nominum,

aut paucarum ſyllabarum immutatione.

3. III. Ad ipsvm regem litteras. Illas quære lector, ſi voles è tomo 3. bibliothecæ patrum columnâ 1291. & apud Baronium anno 1035. Hîc nos breuitatis ſtudio, eam ſolummodo argumenti partem perſtrinximus, quæ ad rem noſtram facere viſa eſt.

4. Anno 1024. Annvit rex. Deditque diploma, quod è tabulario S. Lamberti habes apud Chapeavillum. *Datum ſexto nonis Octobris, anno Dominicæ incarnationis milleſimo vigeſimo quarto, indictione ſexta, anno glorioſiſſimi regis Conradi primo. Actum in ciuitate Legiâ feliciter. Amen.* Pro indictione ſexta: quæ huic anno minimè conuenit, ſubſtituit Bucherus noſter 8. quæ nimirum incœperat 8. kal: Octobris huius anni, priſco imperatorum more. Quod regi Conrado Ottonis 3. reſcriptum exhibuit Durandus, eius meminimus ſuprà anno 997. Porrò prædium illud Heruuardum ſitum fuiſſe teſtatur Conradi diploma in comitatu Hare, ſuper flumen Was.

5. Anno 1031. IX. Reginardvs donavit. Donationis tabulæ fide publicâ conſignatæ ſunt in archiuis S: Bartholomæi. Ex ijs illas en habe.

In nomine ſanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Cùm beatæ memoriæ Godeſchalcus præpoſitus ab ipſis fundamentis erexiſſet baſilicam S: Bartholomæi ſuis expenſis in ſuburbio Leodienſi, ſuisq; patrimonijs inibi duodecim conſtituiſſet canonicos; ſcilicet de allodio de Lynſen, & de Iaſt, & de Flirreis: fideles de animabus ſuis ſolliciti, ſpe retributionis æternæ, ſeduli illi affuerunt conſilij, & operationis iuuamine. Tradidit ergo Baldricus epiſcopus allodium de Butines, allodiumque de Aila cum eccleſiolis ſuis, ad altare ipſius apoſtoli per manus fratris ſui Giſleberti comitis de Lon. Wolbodo eccleſiam de Nalynes; Nezelo Tolenſis epoſcopus, prædicti præpoſiti nepos, allodium de Duſelon, additis ad ſupradictum numerum canonicorum quinque clericis, præter beneficium præpoſiti, decani & ſcholaſtici. Ego quoque Raynardus epiſcopus, vltimus omniũ, qui hæc ſcribi feci, volens tantorum imitator fieri virorum, & cooperator tam fructuoſi operis, præfato numero tribus adiectis, viginti canonicorum numerum ſuppleui, datis ad præbendam quotidianam ſeptem manſis cum dimidio, cum matre eccleſia, & dote ſua apud Liſmunt, quæ legaliter acquiſiui à Raynero fratre Roberti archidiaconi, & legaliter tradidi per manus Wigeri aduocati, ad prædictum altare ipſius apoſtoli, Raynero præſente, & libenter annuente, quia videbat de ſuis patrimonijs ſanctam Dei eccleſiam augeri, & creſcere: ſed quia medietatem ipſius eccleſiæ dederat fratri ſuo prædicto archidiacono in vitâ ſua poſſidere, ne poſt illius deceſſum errore aliquo pateretur diſpendium eccleſia; communi omnium conſilio fuit ſtatutum, vt ſingulis annis ſolueret pro reſpectu quinque ſolidos fratribus ipſius loci. Dedi præterea ipſi apoſtolo quaſdam nouas decimas, in generali ſynodo meis vſibus adiudicatas in villa, quæ dicitur Iambinnel. Quadam poſtmodum die cùm milites mei, & clerici ad colloquium conueniſſent Leodij, hanc feci ſcripturam in auditu omnium recitari, & impreſſione nominis mei ſignari, interdicens ſub anathemate, ne quis hæc auderet vlteriùs infringere. Quia verò non permiſit numeroſitas omnes, quotquot ibi fuerunt teſtes, ſcribere, iudicaui quorundam maiorum nomina ſubnotare. De clericis Iohannem præpoſitum, Waſonem decanum, Rotbertum, Sicconem, Geldradum, Lamozonem archidiaconos, Gerardum, Aſculfum, Bouonem, Emmonem canonicos. De laicis ducem Gozelonem, Albertum comitem de Namurco, Albertum de Muſal, Henricum de Bruſare, Wigerum aduocatum, Godefridum Caluum de Florinez, Gerardum Rufum, Adelardum de Cymaco, Floſcuinum de Walecurt, Rodulfum de Moncourt, Lambertum de Caluomonte. Actum eſt hoc anno ab incarnatione Domini milleſimo trigeſimo primo indictione decima quarta. Regnante Cuontardo imperatore, Henrico filio eius deſignato rege. Nezelo ille Godeſcalci Morialmæi nepos cuius eccleſiæ fuerit epiſcopus, deprehendere non potui. Tolenſem epiſcopatum nullum inuenio. Sunt qui Tullenſem putent. Tolonenſem, ſiue Tolenenſem inuenio apud Demo-

charem

Digitized by Google

charem ſub archiepiſcopo Arelatenſi. Huius tres dumtaxat recenſet epiſcopos:
illius plures, ſed non omnes. Ita certi nihil ſtatuere potui.

ANNO 1033. IX. SCRIPTIS NONNVLLIS. Fuit Adelmannus teſte Tri- 6.
themio in viris illuſtribus, *vir in Diuinis ſcripturis ſtudioſus, & eruditus, & in ſecu-
laribus litteris non mediocriter doctus, philoſophus, poëta, dialecticus ſuo tempore fa-
moſus, carmine excellens, & proſâ. Scripſit gemino ſtylo quædam non ſpernenda opuſcula,
quibus memoriam ſui poſteris commendauit. E quibus exſtat libellus non iniucundus de
Corpore, & Sanguine Domini ad Berengarium Turonenſem, quondam apud Fulbertum Car-
notenſem condiſcipulum ſuum, iam nunc errores de hac re dogmatizare incipientem: in quo
multis ſcripturarum teſtimonijs contra eum nititur. De eâdem re ad Paulinum Primice-
rium Metenſem epiſtolam dedit. Ad diuerſos epiſtolas multas ſcripſit: & quædam alia.*
Libellum iſtum ad Berengarium habes tomo 3. bibliothecæ patrũ columnâ 949.

ANNO 1034. X. ROMANI PONTIFICIS. Hunc Ioannem appellat Ægi- 7.
dius, qui tamen anno ſuperiore diem obijt VI. idus Nou: Benedictum ergo IX.
dicere debuerat, qui ſedebat anno 34. in quem conuenit indictio 2. & 10. an-
nus epiſcopatus Reginardi, vti notauit Ægidius.

ANNO 1040. XIV. HASBANIAE COMITATV. Exoleuit nomen comita- 8.
tus; hodieque Haſbania ſine addito nuncupatur; eſtque fertiliſsima ditionum om-
nium Leodienſium. Regis porrò reſcriptum habemus ex tabulario S. Lamberti
apud Chapeauillum: vbi Haſbania appellatur *comitatus Arnoldi comitis nomine
Haſpinga in pago Haſpingovvi.* Quis ille fuerit Arnoldus comes, alibi non inuenio.
Ideoque non liquet, poſteriſnè caruerit, atque ita comitatus redierit in poteſtatem
regis. An verò ab olim celebrior aliquis Arnoldus comes comitatui nomen ſuum
affixerit. Subinde factum id conſtat.

ANNO 1044. XVII. ATTRIBVIT WAZO. Eius donationem è Bartholo- 9.
mæano tabulario habe.

*In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Ego Wazo ſolo nomine epiſcopus, ſed
valde, & ſine dubio credulus, quia qui bene egerit, mercede remunerabitur inenarrabili;
tradidi ad altare ſancti Bartholomæi in ſuburbio Leodienſi, per manus Gozilonis comi-
tis prædiola quædã, aut de rebus eccleſiæ ab anteceſſoribus meis cõparata, & iuri meo dere-
licta, aut pro ſuis commiſsis à liberis hominibus eccleſiæ Dei tradita, cum quibuſdam va-
dimonijs, quæ habebam in manu mea, quibus viuerent decem fratres cum ceteris viginti,
qui ibidem ad explenda eccleſiaſtica beneficia primitus fuerunt ordinati. Quæ autem ibi
tradidi, ratum duxi ſingula ſuis nominibus exprimi: ſcilicet allodium de Beche*, &c. qui-
bus lector diſtineri nolit. Pòſt ita Wazo proſequitur. *Vnde precor, & obteſtor Dei
ſeruos ſucceſſores meos per tremẽdum Dei iudiciũ, vt ſi ad hæc addere de ſuis nequeunt, aut
nolunt, ſaltem ſicuti conſtitui, pauperi eccleſiæ Dei iſta detineant, vt in æternâ retributio-
ne de hoc etiam mercedem accipiant. Illa quoque vadimonia nequaquam redimantur, niſi
aut in feſtiuitate ſancti Ioannis, aut pridie ipſius ſolemnitatis, & tota ſimul reddatur
pecunia, & ſupradicto pondere: ne minutatim reddita depereat; & damnum patiatur ec-
cleſia. Hoc factum probabilium virorum teſtimonio eſt confirmatum, Lanzonis ſcilicet
præpoſiti, Ioannis choreſpiscopi; Gerardi, Gosberti archidiaconorum, ipſiusq́ aduocati co-
mitis Gozilonis, Giſeberti, &c. Actum eſt hoc anno ab Incarnatione Domini milleſimo
quadrageſimo tertio, Indictione duodecimâ, imperatore Henrico, duce Gozilone, Ioanne
loci illius præpoſito, Bernardo decano, VVarnero æditúo. Interfuerunt præterea huic tra-
ditioni fratres boni teſtimonij, de ſancto Petro Lambertus decanus, de ſancto Dionyſio
Franco decanus, de Sancto Martino Alcodus decanus, &c.*

Ecce chorepiſcopum, dignitatem in hac eccleſiâ vix auditam. Aliquid dixi
anno ſuperioris ſæculi ſeptuageſimo nono. Hic poſt præpoſitum collocari vides,
& archidiaconis anteferri. Non ergo is erat, quem hodie ſuffraganeum appella-

mus: præpoſitum enim ordinis dignitate præcederet. Et tales profectò fuiſſe habes è canone 10. concilij Antiocheni: *qui ſcilicet manus impoſitionem ab epiſcopis acceperunt, & vt epiſcopi ſunt ordinati.* Chorepiſcopos in Germaniâ nominari audio, quos appellamus archidiaconos. Sed talis non fuit hic noſter, quem archidiaconi duo ſequuntur. Qui verò olim frequentiùs chorepiſcopi dicerentur habe è Bellarmino l. 1. de clericis. c. 17. *Chorepiſcopi dicebantur olim preſbyteri quidam, qui in pagis, aut oppidulis curam animarum gerebant loco epiſcoporum, vt nunc ferè parochi faciunt. Dicebantur autem choerepiſcopi, vel vt Damaſus indicat epiſt. 3. quaſi villarum epiſcopi: nam* χώρα *Græcè oppidum, ac regionem ſignificat: vel potiùs vt concilium Neocæſarienſe can: 13. & Antiochenum can 8. docent, quaſi vicarij epiſcopi, ſeu loco epiſcoporum conſtituti:* χώρα *enim locum etiam ſignificat.* Quid potuerint illi chorepiſcopi, quidúe non potuerint, vide ibidem apud Bellarminum.

10. ANNO 1047. XIX. SVBSTITVIT IMPERATOR HENRICVM. Non ſucceſsione velut hereditatem; ſed regum munere, ceu beneficium, Lotharingiæ regnum à ducibus adminiſtratum fuiſſe, plura iam exempla commonſtrârunt; & alia mox edêtur. Dedimus notatione 7. in lib: 6. ad annum 914. omnes, qui prouinciam illam obierunt ad vſque Carolum Ottonis filium; cui GODEFRIDVS Godefridi Arduennatis filius anno 1005. ſubrogatus eſt. Hiſtoriæ huius intereſt, vt qui ſecuti ſunt, hîc ſubnectantur; & illos vno velut oculo videat lector.

GOZILO fratri Godefrido ſine liberis decedenti anno 1019. ſucceſsit.

GOZILO II. prioris filius poſt patrem obtinuit ducatum anno 1044. indignante fratre Godefrido, & multa bella mouente.

FREDERICVM Henrici Baioariæ ducis fratrem in locum Gozilonis hominis ignaui ſubſtituit rex ſub annum 1048.

GODEFRIDVS Gozilonis II. frater Frederico ſuccedit anno. 1065.

GODEFRIDVS GIBBOSVS poſt Godefridum patrem anno 1070. Lotharingiæ dux creatur. Eo occiſo

CONRADVM filium ſuum rex Henricus Lotharingiæ præficit anno 1076. Godefrido autem Bulliomo Gibboſi è ſorore nepoti dat marchiam Antuerpienſem.

GODEFRIDVS BVLLIONIVS tandem anno 1089. creatur dux Lotharingiæ: eoque Ieroſolymis mortuo,

HENRICO LIMBVRGIO datur ducatus Lotharingiæ anno 1101. Sed hoc abdicare iuſſo

GODEFRIDVS comes Louanienſis ducatum illum accepit anno 1106. & poſt aliquot annos relinquere iuſſus eſt: atque illi

WALERAMVS LIMBVRGIVS Henrici ſuperioris filius ſubſtitutus eſt. Sed vt turbatiſsima fuerunt tempora, Lothario, & Conrado de Germaniæ regno contendentibus, Lotharingiæ ducatum Godefridus retinere, vindicare Waleramus ſummâ opum vi conati ſunt: atque ita vileſcente paulatim eâ dignitate quondam potentiſsimâ, ſolum nomen ad poſteros tranſmiſere: vt ſuo tẽpore dicemus.

11. ANNO 1048. XXIII. HIC S. PRAESVLEM. Ait Gazeus Stabuleti mortuum. Sed Euerhelmum ſequi maluimus, qui Martianis affirmat obiiſſe; quò tum ipſe venerat, & morientem oculis ſuis vidit.

12. ANNO 1049. XXVI. PRIMVM ENIM AGROS. Pontificium diploma ſeruant Stabulenſes, quod apud Chapeavillum inuenies; *Datum III. nonas Septembris. Anno Domini Leonis 9. papæ 1. indictione 3. anno Dominicæ incarnationis* 1048. Vitiata eſt prorſus anni, indictioniſque notatio; cùm ſatis conſtet pontificem non eſſe creatum Leonem ante annum 49. eoque Leodium veniſſe, quo fuit indictio 2.

ANNO

Anno 1056. XXVII S. Iacobi brachivm. Valde dubito, verumnè id 13.
ſit. Crediderim potiùs brachij ipſius portionem inſignem allatam eſſe. Hiſtoriam hanc fuſè narrat Ægidius in Theoduino, toto cap. 5. Syngrapho ſuo confirmauit Albertus monaſterij abbas 2. quod ex eius cœnobij tabulario accipe, vt meam eo videas fulciri ſententiam. *Quæ propitiâ Diuinitate, huic loco contigerunt ſuffragia, prouiſioni meæ tempore, ego Albertus abbas indignus huic indidi ſchedulæ: vt ſi fortè mutatum fuerit altare, qualiter hæc pignora ſanctorum recondita ſint, neminem queat latere. Anno Dominicæ incarnationis milleſimo quinquageſimo ſexto, indictione nona, imperante Henrico 3. præſidente huic Leodicenſi eccleſiæ Tietwino pontifice, quidam è noſtris fratribus nomine Robertus cum aliquibus Deum timentibus, noſtrâ, & omnium fratrum licentiâ, & benedictione, Galetiam cauſâ orationis adijt; glorioſiſſimi Iacobi apoſtoli reliquias huic loco tranſmitti à rege & pontifice petijt, & Dei gratiâ impetrauit. Directæ ſunt ſanctorum apoſtolorum Iacobi, Bartholomæi, ſanctorumq́ martyrum Pancratij & Sebaſtiani de corporibus particulæ; ac iuſſu epiſcopi, totius vrbis exultatione, ac veneratione templo iſti præſentatæ.*

Anno 1071. XXXVI. Dato diplomate. Edidit illud Chapeavil- 14.
lus ex peruetuſto codice Stabulenſi, quod totam hanc controuerſiam habet explicatam à primâ origine, ad vltimam, & firmam pacem.

XXXVIII. Donaret Hannoniam. Tabulas nullas inuenio, quibus 15.
mutuâ fide pactiones firmârint Theoduinus & Richildis. Diploma regis Henrici ex tabulario S. Lamberti edidit Chapeavillus *datum 7. kal: Iulij anno Dominicæ incarnationis 1071. indictione 9. anno autem ordinationis domini Henrici 4. 16. regni vero 14. Actum Aquiſgrani fæliciter. Amen.* Hoc idem reſcriptum verbis iiſdem edidit Ægidius, datum Leodij 5. Idus Maij. Hanc diuerſæ notationis cauſam ſuſpicor. Hoc diploma Leodij oblatum 5. idus Maias probare rex noluerit, vt iam diximus: quod exemplum nactus Ægidius, inſeruerit hiſtoriæ ſuæ, ratus autoritate legitimâ probatum eſſe; quod tamen nullo regis ſigillo notatum eſt. At diſcedens Aquas rex, muneribus tandem à Theoduino delinitus 7. kal: Iulias confirmauit diploma, quod regio ſigillo impreſſo ſeruatur in tabulario S. Lamberti. Cui fidem præterea conciliat, datum aliud eodem die diploma, quod mox ſubijciemus; obtinueritque vtrumque Theoduinus eâdem operâ; rege iam ſedatiore.

XXXIX Scripto diplomate. Id rurſum apud Chapeavillum inuenies. 16.
Et ecce iterum in eo Leodienſi ditioni Namucum accenſetur, vt paulatim inducar credere, aliquod olim fuiſſe ius. Confirmat Ægidius Aureæ vallis annotatione 8. ad C. 1. his verbis. *Anno milleſimo ſexageſimo primo contentio inter Theoduinum epiſcopum Leodienſem & Albertum comitem. Noſtra eccleſia S. Albani Namurcenſis partem ſuæ libertatis amiſit, partem ideſt inueſtituram retinuit.* Quæ eſſet iſta libertas amiſſa, nemo litteris, quod ego ſciam, prodidit.

XL. Godefridvm Bvllionivm. Hunc Euſtachij comitis Boloniæ fi- 17.
lium facit Meierus. Eum alij negant dici potuiſſe Bullionium, quòd tum viueret auunculus Godefridus, ad quem pertineret Bullionum. At non poteſt ille hic intelligi, qui à ſcriptoribus nunquam Bullionius, ſemper Gibboſus appellatur; aut certè hoc tempore dux Lotharingiæ dici debebat. Alter verò ille Godefridus Euſtachij Bononienſis filius, dici potuit, aut etiam debuit Bullionius, quod ei Bullionum iam dediſſet Gibboſus, cùm liberis careret: quemadmodum aiunt aliqui. Alij malunt Idæ matri, cùm Bononienſi nuberet, dotem fuiſſe Bullionum; ideoq́ue filium ex eâ natum Bullionij nomen accepiſſe. Denique vt hæc ita non ſint, Bullionius per anticipationem dici potuit hoc anno, qui poſtea illo nomine fuit celebratiſſimus.

HISTORIARVM ECCLESIÆ LEODIENSIS

LIBER NONVS.

I. DE ſucceſſore ſufficiendo tanta fuit in comitijs Leodij ſuffragiorum varietas, vt cùm res in longum traheretur, veriti Leodienſes, ne longiore morâ rex offenderetur, Theodorico Abbati pedum epiſcopale commiſerint ad regem deferendum. Hic porrò Theodoricus non Stabulenſis abbas fuit, vt Chapeauillo placet; ſed Hubertenſis: ſic enim diſertè prodiderunt huius cœnobij archia. Theodorico igitur ad regem abeunte, eòdem multi magnâ celeritate contenderunt, vel ſpe eius dignitatis ab rege conſequendæ, vel per cauſam alterius ſuffragio ſuo promouendi. Omnes anteuerterat Bullioni dux Godefridus Gibboſus: qui parenti morienti ſucceſſerat in Lotharingiæ ducatum anno ſexageſimo nono. Vir exiguo corpore, & deformi, ſed animi magnitudine inuictâ. Hic eò regem precibus impulit, vt quem ipſe deſignâſſet, epiſcopum Leodienſem crearet. Statimque Henricum Virdunenſem archidiaconum ad ſe properare iuſsit, ignarum omnino, cuius cauſâ.

Cantator: S Huberti. Godefridus Gibboſus

Erat HENRICVS Frederici comitis Tullenſis filius, ipſique Godefrido cognatione proximus: ſed vitæ nobilitate clarior. Vbi delatum accepit ad regem pedum Leodienſe Godefridus, rogauit, vt publico principum conſeſſu, ritu ſolemni, quem ipſe deſignârat, Henricum iuberet epiſcopum. Adeſſe iuſsi Leodienſes, quamquam ſpe ſuâ ſe deſtitutos dolerent nonnulli, imperio tamen regio ceſſerunt: eumdemque Henricum ſuffragijs ſuis electum, per Theodoricum abbatem denuntiari iuſſerunt. Deduxit Leodium Godefridus: exceptuſque eſt magnâ animorum propenſione. Conſecrauit Anno Colonienſis pontifex. Et ſecundum ipſa ſacra, obteſtatus eſt, quàm potuit ſanctiſsimè, rogauitque peruicacem Wolbodonis ſuperbiam peſſumdaret.

HENRICVM renuntiat epiſcopũ.

Obit S. Anno. Et paullo pòſt vitâ feliciter abijt pridie nonas Decembres B. Anno Colonienſis archiepiſcopus, non modò de eccleſiâ ſuâ, verùm & de vniuerſo imperio quàm optimè meritus. Hoc vno infelix, quod infelicem agrum, durum aio pectus Henrici regis nactus ſit, cui optimam ſanctiſsimæ diſciplinæ ſementem crederet. Quod vbi deprehendit, ſpemque omnem meliorum vidit ſublatam, ne diutius operam perderet, relictâ regiâ ad eccleſiam ſuam ſe recepit ante biennium. Ex illo rex, velut excuſsis habenis, in omnem impietatem ruere cœpit; vt ſuus erit narrandi locus.

Wolbodonem S. Laurentij abbatem. Porrò Wolbodo ille, cuius ſuperbiam voluerat caſtigatam ſanctus præſul, erat abbas S. Laurentij; qui vnam generis nobilitatem, alienamque maiorum virtutem magnificè venditabat, cùm ſuam ipſe nullam poſſet oſtendere. Sanguine ſibi iunctos iactabat S. Wolbodonem, & Reginardum, vtrumque Leodienſem epiſcopum, alterũ patris patruum, matris alterum. Sed vitâ nihil maioribus ſimile referebat: atque adeò nulla fuit in eo ſpecies monaſticæ diſciplinæ. Ab eo voluit epiſcopatus ſui principium ducere Henricus, quod tam ſanctè fuerat obteſtatus Anno. Poſtquam exacerbari magis, quàm corrigi priuatis cõmonitionibus ſenſit, indicto ſacri ordinis conuentu, accuſatus Wolbodo, cùm ſe purgare non potuiſſet, omnium ſuffragijs, epiſcopi ſententiam ſuſcipere iuſſus eſt. Melioribus conſilijs ſpatium conceſsit epiſcopus, Virdunumque iuſsit priuatum ad

tempus ſecedere, vt ad S. Aggerici, vbi nouellum monaſtices plantarium erat, prima religioſæ diſciplinæ rudimenta relegeret. Sed cùm parere detrectaret, cenſuerunt omnes poſſe epiſcopum ex æquo, bonoque Wolbodoni præſulatum abrogare. Interceſsit Wolbodo, pontificis, regiſque autoritate oppoſitâ. Sed cùm obiecta crimina non dilueret; nec precibus flecti, nec moueri autoritate, nec minis frangi potuit epiſcopus. abdicare iubet epiſcopus.

Theodoricum Andaini abbatem, virum eximiâ ſanctitate ſpectabilem rogauit, vt è cœtu ſuo Hubertenſi, qui ea tempeſtate virtutem egregio ſtudio colebat, Laurentianis abbatem daret. Dedit Berengerum, hominem abiectæ conditionis, ſed illuſtri virtute; quam probauerat in eo præſidis, ſiue prioris munere, quo functus fuerat magnâ laude. Creditam ſibi hanc dignitatem geſsit pro virtutis ſuæ exſpectatione, magno illius aſceterij incremento.

Suam cum apoſtolicâ ſede cōmunem eſſe credidit iniuriam Wolbodo, quòd pontificij tribunalis appellationi epiſcopus non detuliſſet. Bibianellum igitur ad pontificem Gregorium abijt cauſam ſuam acturus. Calamo ſecutus eſt epiſcopus: & Wolbodonis ſcelera pro merito perſtrinxit. Gregorius ne prouocationi ad ſupremū iudicem derogâſſe videretur, excutiendam, imò & decidēdam Herimanno commiſit epiſcopo Metenſi. Suum & hic præmium cùm inueniſſet improbitas, ad Henricum regem Wolbodo ſeceſsit, & in eius comitatu vagus vixit, toto Henrici epiſcopi principatu.

II. Minimè diu vidit, quem conſtituerat epiſcopum Henricum Gibboſus. Cùm enim Traiecti proximum Chriſti natalem celebrâſſet nobiliſsimo conuentu principum, ac primæ nobilitatis totius Lotharingiæ, anni ſexti principio Antuerpiam abijt. Hic immiſſus à Roberto Flandriæ comite percuſſor miſerum ducem, dum aluum purgaret, crudeliter obtruncauit, adacto per naturæ ſecreta ferro. Sic indigna mors principem illum ſuſtulit, quem virtus, opes, prudentia, animi magnitudo, reique militaris peritia, verè magnum toto imperio fecerant, quamquam corpore deformi. Omnium ergo magna fuit comploratio, ſed in primis Henrici noſtri. Qui accepto primùm tam triſti nuntio, properauit Antuerpiam; defunctique corpus, quâ tantum principem decebat, funebri pompâ Leodium deuexit. Ac deinde cùm Virdunum ad parentis ſepulcrum efferri ſe moriens ille iuſsiſſet; in hoc iter ſe dedit. Sed inualetudine præpeditus, quam fortaſſe creârat amici caſus tam acerbus; Hubertenſi abbati Theodorico vices ſuas demandauit. Virdunum vſque funus hic comitatus eſt. Ad S. Huberti ſubſtitit Henricus valetudinem curaturus.

A. 1076. God: Gibboſus occiditur: Schafnaburg: Cantator: S. Hub: Beca.

Nullam reliquerat prolem Godefridus Gibboſus. Nepos eius è ſorore Idâ Euſtachij Bononij coniuge Godefridus, auunculi hereditatem, atque inter alia Bullionium adijt: niſi cum alijs malimus, eam fuiſſe matris dotem, aut etiam auunculi donum, dum viueret. Marchionatum Antuerpienſem illi rex dedit: nam Lotharingiæ ducatum Conrado filio ſuo retinuit ad annum vſque octogeſimum nonum; quo tandem & ducatum conceſsit Godefrido. Hic ille eſt, quem Bullionium paſsim nuncupamus; decus Leodienſis diœceſis ornatiſsimum. Ingentis animi vir, & militari fortitudine præſtantiſsimus; res in Syriâ geſsit toto orbe decantatas. Suo tempore meminerimus. Succedit Bullionius.

Poſtquam auunculo Virduni parentâſſet; Andainum rediit ad Henricum epiſcopum. Eius enim conſuetudine delectabatur plurimùm, & propter eximiam hominis cum inſigni prudentiâ ſanctitatem, illius ferè conſilijs regebatur. Ipſe verò Henricus ſæpius, aut diutius nuſquam totâ diœceſi, quàm Andaini fertur egiſſe. Inuitabatur aſceticæ diſciplinæ, quæ Theodorici abbatis auſpicijs refloruerat, dignitate. Tanti eſt ad incolumitatē gregis, paſtorem eſſe ſtrenuum.

Ædifica-

Epiſcopus Bellogradẽſis.

Ædificauerat ſub hos dies cryptam Theodoricus: dicauit Henricus vnà cum Francone Bellogradenſi epiſcopo. Quem in hanc diœceſim quæ adduxerit cauſa, & quàm diu retinuerit, nemo prodidit.

A. 1077. & 78. Crebra ad S. Trudonis miracula: *Geſta abbatum S. Laurentij.* vnde magnæ opes:

Anceps fuit eodem tempore Trudonenſis monaſterij ſtatus. Iam inde ab anno ſæculi huius quinquageſimo quinto, quo præſulatum Adelardus ſecundus inijt, tam crebra Deus ad B. Trudonis ſepulcrum miracula perpetrabat, vt concurrentis multitudinis eò excreſceret pietas, & pro acceptis beneficijs gratitudo; vt oblata religioſè munera pleriſque hebdomadibus, centenis marcis, ſiue libris argenti quinquagenis æſtimarentur. His opibus vniuerſum ſuperbâ mole monaſterium inſtaurauit abbas; ſed in primis S. Trudonis baſilicam, opus verè regium. Addidit & alterum opere magnifico templum, vrbe mediâ Dei parenti conſecratum. Denique duodecim alias ædes ſacras exſtruxit diuerſis locis, & monaſterij ſui prædijs. Hæc Adelardus perfecit; aut potiùs confluentis populi religio: quæ tamen (prô dolor!) monaſtici illius cœtus religionem omnem, & ſanctiorem diſciplinam peſſumdedit.

ſed & diſciplinæ imminutio.

Tantâ quippe frequentiâ multitudo concurrebat, vt neque monaſterij, neque oppidi totius amplitudine caperetur. Vix vllus erat toto cœnobio receſſus, quo ſe, aſcetis vel inuitis, non penetrarent aduenæ. Senioribus, qui à iuuentute arctiori diſciplinæ aſſueti, ſilentium, ac ſolitudinem amabant, ſtudio rerum Diuinarum religioſiùs tractandarum, incredibiles ſtrepitus ille creabat moleſtias. At iuniores, quibus neque terrena ſatis adhuc deſipiebant, neque totos religio prorſus occupabat, ab iſtis turbis ſolatium parum honeſtum accerſebant, tædio ſanctioris diſciplinæ. Excuſſoque ſuaui Domini iugo, grauiſsimam ſuarum cupiditatum

Abbas à Deo punitur. *Huc vſque Lamb: Schafnaburg: deinceps eius ſupplem:*

ſeruire cœperunt ſeruitutem; infami monaſtices detrimẽto. Pœnas ab illo repetijt Deus, cuius partes fuerant ſuam honeſto dignitatem tueri. Abbatem mente imminuit. Pudendâ affectum phreneſi nullâ dignatus eſt ope B. Trudo, quam adeò liberaliter externis quibuſlibet impertiebatur. Nullam nimirum ab illo merebatur Adelardus, cuius familiam tam fœdâ clade funeſtârat. Leodium ergo deductus eſt ad S: Laurentij: vbi deprecante B. Wolbodone menti reſtitutus eſt ad eius ſepulcrum. Multis enim eâ tempeſtate celebrabatur prodigijs B. Wolbodo, quibus magnam mortalium multitudinem ad ſepulcrum ſuum exciebat.

III. A. 1079. *Gre. VII. l. 7. ep. 13. & 14.* A. 1080.

Proficiſcebatur anno ſeptuageſimo nono religionis gratiâ Romam Henricus Leodienſis epiſcopus. Intercepit in itinere Arnulfus comes; & ſpoliatum iuriſiurandi nexu obſtrinxit, ne res ſuas vnquam repeteret. Quod vt accepit Gregorius ſeptimus pontifex maximus, non ferendam putauit ſanctorum apoſtolorum iniuriam. Ad Theodoricum Virdunenſem epiſcopum ſcripſit, imperauitque ſynodum cogeret, atque Arnulfum ad expiandam noxiam cohortaretur. Ni faceret, ei ſacris interdiceret. Ipſe interim iuriſiurandi religione Henricum epiſcopum ſoluit. Quid hæc conſecutum ſit, nemo prodidit. Mihi veroſimile eſt, Arnulfum ſana monenti obtemperâſſe.

Templũ Flonenſe conditur.

Conditum eſt eodem anno B. euangeliſtæ Mathæo templum Flonenſe cum xenodochio à viris nobilibus Rodulfo & Lamberto fratribus, eorumque conſanguineo Fulcuino. Dicauit epiſcopus XI. kal: Octobris. Religioſæ familiæ ex inſtituto S: Auguſtini præfuit Euerardus, vir eximiæ virtutis: qui prioris nomine contentus, ſucceſſorem habuit Walterum primum abbatem. Hoc eodem tempore condita Leodij fertur parœcia S. Nicolai in regione Tranſmoſanâ.

A. 1082. Gualterus è clero Leod:

Florebat in Angliâ hac tempeſtate è collegio S. Lamberti Gualterus ſapientiâ, virtutibuſque ſpectabilis: & ad epiſcopatum eo nomine prouectus, ſenſit mox, quod virtuti proprium eſt, Anglorum odia ſuſtinuit innocens: ad ipſamque tandem aram, dum ſacris operatur, ceu alter Stephanus papa, impiorum gladijs occubuit.

cubuit. Ita Sigebertus: Paulo aliter, & explicatiùs Angli ſcriptores. Vitæ integritate, vſuque rerum agendarum, illam de ſe apud regem concitârat opinionem; vt ſacra æquè ac profana omnia ipſi crederentur. Epiſcopus ergo Dunelmenſis creatus, quo maiore vi, & autoritate eccleſiam ſuam regeret, imò & rem politicam ſibi per Northumbriam à rege commiſſam adminiſtraret, eius prouinciæ comes deſignatus eſt. Aiunt alij principatum iſtum pretio comparâſſe. Verùm vt liuoris afflatu altiſsima quæque feriuntur; nonnullorum inuidiam, maleuolentiamque declinare non potuit. Et verò anſam aliquam præbuiſſe viſus eſt. Quamquam enim vitam ageret innocentem, & Chriſtianæ diſciplinæ præceptionibus conformatam; molliorem tamen ſe ſuis exhibuit. Quos, cùm æquo grauiùs, & indignè plebem opprimerent, eiuſmodi cœptis non ſatis abſterruiſſe viſus eſt. Exacerbatus populus arma corripuit: impetumque fecit in templum, vbi pro tribunali ius dicebat; vt tradunt Angli ſcriptores: non verò ſacris operabatur, vt placet Sigeberto. Prodijt templo epiſcopus, dextrâ ramum præferens, vt tumultuantes reuocaret ad æquitatem. Sed mox crudeliter obtruncatus eſt. Eodem populi furore interierunt decanus Dunelmenſis, & vir quidam nobilis, qui maximè acerbitate ſua populum irritârant.

epiſcopus Dunelméſis *Gailiel: Malmeſbur: Matheus Parîs Simeon Dunelm: Harpſfeldius.*

occiditur.

IV. Adelardo abbate Trudon: mortuo.

Hoc ipſo anno extremo, VIII. idus Decembris viuis exceſsit Adelardus abbas Trudonenſis, poſtquam annos rexiſſet ſeptem & viginti. Quo tanto ſpatio cùm nunquã intermiſſa fuerint ad S. Trudonis ſepulcrũ miracula, in immẽſum opes propemodum excreuerunt. Verùm quia, quem debuerant illuſtrare, denſis offuderunt tenebris vitiorum religioſæ diſciplinæ ſplendorem, in poſteritatis exemplum euertit, diſsipauitque miſerando exitu iuſtus Deus. Martio proximo nobilis illa moles cœnobij flammis abijt in cineres, ac fauillas. Et ne quis ambigeret iuſtâ vindicantis Numinis manu factum eſſe: ortum eſt incendium è tuguriolo, quod in auerſâ vrbis regione cùm deflagraret, inflammatus ſtraminis manipulus in ſublime procul raptatus, reliquâ vrbe prorſus innoxiâ, decidit in ciconiæ nidum, qui vni è turribus imminebat. Concito gradu concurrêre ciues, maturè flammas reſtincturi, niſi monaſterij porta tardiùs à domeſticis mali ignaris recluſa patuiſſet. Inualuerunt interim adeò flammæ, vt omnem deinde conatum victrices eluſerint. Concidit cum vniuerſo monaſterio ſuperbũ illud templum, atque in eo mirabiles columnæ (quarum pretium, ars, magnitudo, vix explicari poteſt) ita flammis abſumtæ corruerunt, vt de duodecim non potuerit vna reſtaurari. Ita loquitur Bruſtemius. Proluſio fuit ad maiorem illa clades.

A. 1083. flammis perit monaſteriũ.

Huc vſque ab orbe condito Marianus Scotus. proſequitur Dodechinus.

Adelardo mortuo præſulem è cœtu ſuo Luponem creârunt monachi Trudonenſes. At Metenſis epiſcopus, cuius in vrbem imperium erat, Lanzonem quendam iuſsit, antea S. Vincentij Metenſis abbatem. Hunc, quippe peregrinum hominem, contempſit Lupo; abbatiamque pulſo æmulo ſibi vindicauit. Neque Metenſis epiſcopi potentiam è longinquo ſibi timendam ducebat. Sed vicinas Leodienſium vires hic implorauit. Cùmque imperata minimè facturus Lupo videretur, niſi coactus armis; obſidionem Henricus epiſcopus inſtituit ante kalendas Iulias anni octogeſimi quinti. Vrbs erat munita. Ætatis iſtius munitiones accipe ex eodem Bruſtemio. Oppidum totum vallo munitiſsimo cingebatur, cui ſeptum ex poſtibus firmiſsimis, magniſque tabulis compactum imminebat. Portas ſingulas muniebant ligneæ turres præaltæ, & trabibus fortiſsimis latera contectæ. Præterea turris monaſterij firmiſsima è lapide (vna illa priores flammas euaſerat) quaſi arx excelſa in medio oppidi eminebat. Has munitiones inſidebant viri animis, viribuſque promptiſsimi: & diuturna videbatur obſidio futura, ſi in defenſionem conſpirâſſent ciues vniuerſi. Sed plerisque non placuit fortunas, liberos, coniuges, capita ſua alienæ ambitioni ludum obij-

A. 1085. In ſchiſmate obſidet Trudunopolim Hẽricus;

ad deditionem cogit. cere. Ceteri deditionem facere compulſi ſunt VIII. idus Iulias.

Vetus erat Trudonenſibus cum vicenis Bruſtemijs diſsidium. Hi audito Trudonenſes incolumitatem pactos deditionem feciſſe, exarſerunt irâ. Spes enim fuerat odij complendi hoſtium internecione. Et verò tentare ſtatuerunt, fide, quam epiſcopus dederat, neglectâ. Furori ſecunda fuere omnia. Acceptâ pace, murorum ſtationes deſeruerant oppidani. Clam in vrbem tranſgreſsi Bruſtemij, flammas ſilentio primùm per vrbem ſpargunt: tum ciues imprudenter ad incendia reſtinguenda concurrentes obtruncant. Clamor vndique horrendus tollitur. Relicto igne, corripiunt arma ciues: ſtructiſque agminibus medio foro concurritur. Trudonenſes accedebat iuſtus dolor, neceſsitaſque, ac vltima deſperatio. Primis ſucceſsibus inſiſtebant Bruſtemij; virtutemque multitudine tandem oppreſſere. Fœda fuit vtrorumque ſtrages: ſed maximè Trudonenſium, priùs nimirum quàm cedere compulſi, in monaſterium euaderent. Funeſtiorem cladem fecit ignis vrbe tota impunè graſſatus: nec enim reliquum fecit vel tuguriolum. Ipſaque adeò Virginis parentis ædes ignibus abſumta eſt. Non immeritò dixeris noluiſſe Deum vllas ſupereſſe reliquias tantarum opum, quæ monaſticæ diſciplinæ decus ſubruerant. Tam ſubitus fuit veſani furoris impetus, vt non niſi cladi iam illatæ ſuperuenire potuerit epiſcopus; qui fidem ſuam quamquam alieno ſcelere tam crudeliter violatam queſtus, iuſsis primùm vrbe faceſſere Bruſtemijs, Leodium repetijt, ne tam barbarum flagitium diutius ante oculos verſaretur. Coërcenda potiùs fuerant odia; quæ profectò cum flammis extincta non ſunt.

Bruſtemij contra fidem datam inhumanè ſæuiunt.

Archiu ciuitatis Leod: Hinc ingens diſſidium totâ diœceſi;

Trudonenſes vlciſci parant, non diſsimulanter: palam in cauſæ ſocietatem pertrahunt, quos poſſunt. Neque Bruſtemijs conſilium defuit. Et ipſi cum alijs conſpirant in Trudonenſes. Collatis ſignis certatum non eſt: ſed vt fors tulerat, obuij facti, mutuis in ſe cædibus, & rapinis, tum direptionibus, incendijſque graſſari cœperunt; ita paulatim non horum ſtudio, aut odio iſtorum, ſed priuatis concitati iniurijs, dum ſinguli meditabantur vltionem, nouis factionibus omnia complent: hic pagum, oppidum ille, vt quemque diſertum fecerant iniuriæ, in partes pertrahunt. Breui huiuſcè mali contagium diœceſim peruaſit vniuerſam, vt nec ignobilis quiſpiam angulus à partibus immunis fuiſſe videatur. Immania perpetrabantur facinora: quæ defleret faciliùs quilibet, aut damnaret, quàm coërceret vllus principum, qui diœceſeos huius finibus tenerentur. Nam vt ſuos in officio quiſque contineret, tutos tamen præſtare non poterat à finitimorum iniurijs, qui cùm nuſquam alibi, quàm à ſuis iudicibus coërceri poſſent, nec facilè ſperaretur ea iudicium æquitas, vt externis æquè ac ciuibus ius redderent; proruebant ſinguli potiùs ad iniurias armis, hoc eſt nouis iniurijs, quàm iudicio vindicandas. Sic æternum, nouiſque in dies irritandum cladibus meritò omnes malum timebant.

& mala innumera.

V. Sollicitum pro gregis ſalute Henricum ea cura conficiebat, quando nouum è vicinia, & quaſi gentilitium malum non leuiter afflixit. Inter Virdunenſem eccleſiam & Godefridum Bullionium graue, cruentumque bellum accendebatur pro comitatu Virdunenſi. Tenuerat Godefridus Gibboſus, eoque nomine ſuum Bullionius aiebat. Contrà armis, & iniuriâ eccleſiæ ſuæ ereptum affirmabat Theodoricus epiſcopus; idemque recuperârat Gibboſo mortuo. Prohibitus poſſeſsionem inire Bullionius, Stenaici munitionem excitauit, vnde Virdunenſem agrum infeſtaret. Irritatus quotidianis incurſionibus epiſcopus, Stenaicum obſedit, adiuuante Alberto Namurci comite, qui pro epiſcopo Virdunum regebat. Subſidio ſuis Bullionius adfuit. Cumque ingentem, ſed ancipiti euentu pugnam commiſiſſet, perſeueraretque nihilominus in obſidione epiſcopus;

Orto bello Virdunenſi, *Waſſeburg*:

A. 1086.

fratres

ſratres ſuos Euſtachium, & Balduinum, è Francia alterum, alterum è Germania cumauxilijs aduocauit. Territus hoc apparatu Theodoricus, obſidionem ſoluit.

Maius tamen incendium timebatur. Suſcepit reſtinguẽdum Henricus noſter. Theodorico Virdunenſi epiſcopo obſtringebatur, quòd olim ab illo creatus eſſet Virdunenſis archidiaconus. Et verò ipſi militabat Fredericus Henrici noſtri frater Tulli comes, cum Reginaldo, & Petro fratribus. Contrà Bullionio ſanguine iungebatur; & epiſcopatum donante Gibboſo eius auunculo meminerat acceptum: vti ſuprà commemorauimus. Bullionio igitur heredi gratitudinis lege tenebatur. At neutrius partes cenſuit amplectendas: potiuſque inter vtroſque medius, conſilia pacis agitare cœpit. Et cum Mirewartium caſtrum pararet Albertus munire aduerſus Bullionium; anteuertit Henricus epiſcopus, quo nouam odiorum ſementem opprimeret, iugumque auerteret prouincialium omnium ceruicibus imponendum. A Richilde Hannoniâ caſtrum cum vniuerſâ dynaſtiâ; aut (ſi commentarij Hubertenſis verba mauis) *ipſum montem cum comitatu, & banno, & ceteris eius appendicibus; duo quoque eius allodia, ſcilicet Braz, & Gruſpontem, cum omnibus vtilitatibus ſuis, & familiâ* pretio comparauit, nouiſque communijt operibus.

Cantator S. Hubertii Mirewartium emit Henricus.

Verùm quod ſuis timuerat malum ab Alberti milite Henricus, ſuis iam impendere capitibus Hubertenſes deplorabant. Quos cùm teneriore beneuolentiâ complecteretur epiſcopus, Theodoricum maximè abbatem, vt firmiſſimum aſceticæ diſciplinæ columen; nec vllo dolore vellet afficere; S: Michaëlis cœnobiolum exſtruxit, euocatiſque è S: Huberto monachis compleuit: imò arcis præfecturam ipſi abbati cõmendauit, ne quid à præſidij milite deinceps vereretur. Sed minimè liberos omni metu, ſaltem poſteros credidit Theodoricus. Quare pro eâ, quâ valebat apud epiſcopum, gratiâ, non modò caſtrum euerti; ſed ipſum montem, & quidquid nuper Richildis vendiderat, S: Huberto donari obtinuit. Vltimum hoc ferme Theodorici abbatis factum fuit, quem ad palmam euocauit Deus anno octogeſimo ſeptimo.

exſtructoque prioratu S. Michëlis.

dat S. Huberto.

Merebatur hoc integerrima viri ſenecta, & præclariſſimis ad Numinis gloriam laboribus exercita. Ætatis annum agebat octogeſimum, à monaſtices profeſsione vndeſexageſimum, à ſuſcepto abbatis munere triceſimum ſecundum. Eximiâ vixerat morum ſanctimoniâ. Nullo vnquam die plùs quàm ſemel cibum ſumſit, eumque adeò parcè, vt nunquam non eſuriret. Non carne modò, ſed ouis, & caſeo ſemper abſtinuit. Aduentu, & quadrageſimâ biduo ſæpe, nonnunquam ſolido triduo prorſus nihil guſtabat. Viliſſimus erat, quo vtebatur, lectus; eique aſperum inſternebat cilicium. Breui contentus ſomno, ſodales omnes ad orationem anteuertere ſolitus erat. Præter canonicas preces, quas inſigni religione cum reliquâ familiâ recitabat, Dauidis ſpalmos omnes quotidie legebat. Suos omnes rarâ caritate complectebatur: nec quemquam fortunâ, genere, amicorum opibus, vel aliâ quâuis naturæ præſtantiâ; ſed religione, & integritate morum æſtimabat. Omnium ſe aptabat ingenijs; nec vllam bene faciendi dimittebat occaſionem. Supra ſtatas, & ab antiquo vſurpatas eleemoſynas, nouem in ſingulos dies alebat egenos: in quibus Chriſtum ipſum veneratus, ad eorum ſe manus, & pedes lauandos, tergendoſque eximiâ pietate demittebat.

A. 1087. Theodoricus S: Huberti abbas, rarâ præditus virtute.

Quibus ſancti abbatis exemplis, refloruit monaſticæ diſciplinæ dignitas non in S. Huberti dumtaxat; ſed alijs prætereà pluribus monaſterijs. Diu pullulârunt egregia germina, Theodorici manu ſata, & ſtudio exculta. Magnis epiſcopis illum eadem virtus cõmendauit. Nam præter Theoduinum, & Henricum I. epiſcopos Leodienſes, carus in paucis fuit S. Annoni archiepiſcopo Colonienſi, Metenſi epiſcopo Adalberoni, Helimando Laudunenſi, Manaſſi Rhemorum. Am-

plectebâtur illum præterea Arnulſus Ciniaci comes, Cono Montis-acuti, Albertus Namurci, Adeladis comitiſſa Aræleonis, Godefridus Barbatus Lotharingiæ dux cum coniuge Beatrice, & qui patri ſucceſsit alter Godefridus, eiuſque è ſorore nepos, & heres Godefridus Bullionius, ac denique rex ipſe Franciæ Philippus. Qui omnes grauiſsimas ſæpe cauſas eius arbitratu decidendas reliquerunt. Sic abditam ſanctimoniæ lucem nullæ vnquam tegent ſolitudinis tenebræ. Denique virtutibus maturior, quàm annis, cùm ſupremam adeſſe ſentiret neceſsitatem, Henrico Leodienſi epiſcopo (venerat hic cum Berengero abbate S. Laurentij extremùm viſurus) peccata ſua confeſſus, & Chriſtianis ad vltimam pugnam inſtructus armis, ſanctè vitâ hac mortali abijt IX. kal. Sept. multiſque deinde miraculis à Deo exornatus eſt.

Sanctè moritur

Quæ omnia de Bullionij bello, emtione Mirewartij, eiuſque donatione factâ Theodorico abbati, & huius denique morte, eodem hoc ordine habemus è commentario, qui S. Huberti Cantatorium inſcribitur; eique fidem illam habuimus, quam tribui par eſt illi, qui res oculis vſurpatas ſcripſit. Non igitur eccleſiæ Virdunenſi bellum mouit Bullionius, (vt quidem ſcripſit Waſſeburgius) poſtquam Lotharingiæ ducatum obtinuit, hoc eſt, anno octogeſimo nono; quando Mirewartium nec ab epiſcopo emi, nec donari Theodorico abbati ſeriùs potuit, quàm anno octogeſimo ſeptimo. Et verò credi vix poteſt, epiſcopo Virdunenſi tantùm animi fuiſſe, vel opum, vt aduerſus Godefridum regni totius Lotharienſis viribus inſtructum, bellum mouere voluerit, aut æquo Marte potuerit ſuſtinere. Vno denique, & eodem anno bellum excitatũ, conatuque multiplici, ac vario geſtum euentu, & pace etiam compoſitum, vt prodit Waſſeburgius, non facilè fidem inueniet. Ortum igitur, geſtumque fuerit bellum decurrentibus aliquot annis; quod ſæpe fruſtra ſedare tentârit Henricus noſter, pro ſuâ in pacem indole.

VI. A. 1088.

Henricus tius Typus temporalitatu Leod: Archia: ciuitatis Leod:

Malis modum excogitat Hēricus, delecto vno ab omnibus iudice.

Sed magis hunc torquebat, quod in viſceribus hærebat malum; & ſuperatis adhuc omnibus remedijs, in dies magis per diœceſim ſæuiebat. Quare pro ea, qua in gregem bonus paſtor ferebatur, pietate, cùm in omnem partem verſaret animum, & varia conſilia agitaret, id inuenit tandem, quo & diœceſi vniuerſæ pacem, & decus nouum, inſignemque poteſtatem eccleſiæ ſuæ, & ſibi glorioſam Pacifici appellationem compararit.

Finitimos omnes principes, qui ditionem aliquam haberent intra Leodienſis diœceſeos fines, in conſilium aduocauit. Vbi conuenerunt: exorſus præſul graui declamatione commemorare funeſtam calamitatem, quæ omnes æquè ſingulorum principatus in certum exitium trahere videbatur; quando nulla adhuc conſilia, nulliúe cuiuſquam conatus peſtem illam ſiſtere potuerant: ſolum hoc supereſſe demonſtrauit, vt ſuffragijs omnium iudex vnus crearetur, qui acceptâ à ceteris principibus poteſtate iudiciariâ, ipſorum clientes, ac ſubditos quoſcumque vocare poſſet in iudicium, ſaltem vbi de vi, aut iniuriâ quæſtio eſſet. Intellexere principes poteſtati ſuæ quidpiam hoc nouo tribunali derogandum: id ipſum nihilominus in lucro repoſuerũt, ſi modò tam fœdâ hac ratione erepti tempeſtate, pacem conſequerentur.

Deligitur ipſe epiſcopus.

In eam ergo venere ſententiam: nec alium creari iudicem placuit, quàm ipſum conſilij autorem, & qui iam in rebus ad religionem ſpectantibus communis omnium erat parens. Hanc ergo ſuffragijs omnibus noui huiuſcè iudicij formulam

Leges iſtius iudicij.

„ præſcripſerunt. Epiſcopus Leodienſis ipſe, non alius vllus; non alio, quàm ſo-
„ lemni pontificis habitu, pro tribunali ſedeto, in æde B. virginis ad fontes, non
„ alio loco; nec alio tempore, quàm Sabbato. Armatus adſtato prætor, cum ali-
„ quot beneficiarijs eccleſiæ Leodienſis clientibus. De iniuriâ, vi, cæde, furto, di-
„ reptione, violatis indutijs, incendio, cæſis arboribus frugiferis, alijſque iudicato.

Huic

„ Huic tribunali ſiſtere ſe coguntor vniuerſi diœceſeos incolæ: principes tamen „ eximuntor, vnà cum clero. Exemti mox fuere Rupenſes in Arduenna, vt iam dicemus: & poſtea Leodienſes ipſi ciues, neſcio quibus ex cauſis. Alterum abſens „ nemo in ius trahito. Hoc tamen conceditor clero, infirmiori ſexui, itemque „ impuberibus, vt per procuratores diem dicant. Qui reus ſeptimò citatus non „ venerit, nec excuſârit, ære campano iſtius ædis pulſato, infamis denuntiator, „ diœceſanorum principum ditionibus omnibus pellitor, interdicitor aquâ, igni, „ atque ſacris. Altero à citatione die, hoc eſt Dominico, præſul in palatio pro „ tribunali cauſam cognoſcito. Si iure agi reus voluerit, binis eccleſiæ clien- „ tibus cauſa committitor; eâ cognitâ ex æquo, bonoque ſententia pronuntia- „ tor. Singulari certamine ſi côtrouerſiam dirimere reus maluerit, liberum eſto: „ prætori gladium porrigito; prætor actori. Ante finem ſextæ ab eo hebdomadæ „ armis tecti miniatis ambo in campum deſcendunto vicenos pedes longum, latumque. Quanta ruditas & imperitia ſæculorum illorum, quæ non vnam diœceſim Leodienſem, ſed Chriſtianum orbem vniuerſum occupauit adeò, vt paſsim armis finerentur cauſam agere actores, reiúe: & innocens, ſi Dijs placet, ille iudicaretur, qui iugulâſſet aduerſarium? Aiunt ſanè Henrico hoc noſtro principe, quadringenta tredecim paria (augent alij plùs altero tanto) controuerſias ſuas armis diſcuſsiſſe.

Hanc iudicij formam deſcripſere principes; addideruntque leges aliquot, quibus armorum vſum, ac geſtationem iter facientibus, quibuſdam temporibus inhibuerunt. Iudicandi verò poteſtatem epiſcopis Leodienſibus conceſſerunt in venturas omnes ætates. Adfuerunt condendis hiſcè pactionibus duces Godefridus Bullionenſis, Guido Arduennæ, Henricus Limburgi, comites Luxemburgenſis, Loſſenſis, Louanienſis, Vianenſis, Salmenſis, Iuliæ, Gueldriæ, Namurci, Hannoniæ, Montis-acuti, Mohanus, Claromontius, Rupenſis, aliique complures: & poſtquam in eas iurâſſent, comprobârunt ſyngraphis, ac ſigillis appenſis. *Subſcribunt omnes principes* Vnus ab omnibus receſsit comes Rupenſis; neque ceterorum minis, aut precibus eò ſe paſſus eſt adduci, vt ſuam ipſe poteſtatem imminueret; transſcriberetque in epiſcopum. *vno Rupenſi comite excepto:* Grauiter tulere ceteri illam vnius tergiuerſationem, & quaſi pacem ſolus nollet, coniunctis omnes viribus in eum arma mouerunt. Nihil ille territus, in aduerſum tendit, primoque victus congreſſu, in oppidum ſuum ingenio loci munitiſsimum ſe recepit. Septem menſes obſidionem tolerauerat; quando eum cibaria defecerunt. Ad artes conuerſus hoſtem eluſit. Suem vrbe dimiſiſſe fertur: quam cùm excepiſſent obſidentes, & tritico multo paſtam deprehendiſſent, ſpem omnem poſuerunt fame debellandi. *qui cogi nequijt.* Pacis ergo conditiones propoſuerunt: pactumque, vt qui in vrbe, vel intra primum milliare agerent, ab epiſcopi iudicio viuerent immunes. Ceterùm illa ſunt nobiliſsimi huius tribunalis exordia; quod non alio, quàm Pacis Leodienſis nomine nuncupârunt: comprobâruntque autoritate ſuâ pontifices, Cæſares, reges complures.

Glorioſus hac pace inter ſuos compoſitâ Henricus, quam præterea diu tentârat Bullionium inter & Virdunenſem epiſcopum, anno vndenonageſimo rurſum aggreſſus eſt, & feliciter perfecit. *A. 1089.* In præmium operæ Cæſari fortiſsimè pluribus bellis nauatæ, renuntiatus eſt regni Lotharienſis dux Godefridus Bullionius. *Creato duce Lotharingiæ Bullionio:* Quo lætiores inaugurationi perſonarent acclamationes, arma omnibus ponenda erant. Et verò tantis viribus impar congreſſurus videbatur epiſcopus Virdunenſis. Eo magis in pacem incubuit Henricus. *Virdunēſem pacē facit Hēricus.* Amoliendum quippe tum maximè malum, cùm è vicino grauius impendet. Quare ſæpius vltro, citroque commeans, ad Theodoricum modò, modò ad Godefridum, ita controuerſias omnes diremit, vt pace compoſita, Bullonio comitatus Virdunenſis redderetur.

Archiua ſocietatu Iesv Leodij. Poſt pacem geminam non paruâ gloriâ procuratam; nouum â religione decus acceſsit: Chiſlebertus Claromontis comes cum materterâ Cunigarde, & fratre Herimanno cœnobiolum in * Condruſis condidit, autore Henrico epiſcopo; tradiditque Hugoni abbati Cluniacenſi. Sancti Symphoriani tunc appellabatur,
1\. Cōditur prioratus S. Seuerini: quod S. Seuerini poſtea nuncupatum eſt, vulgi fortaſsis errore notius nomen ſubſtituentis. Aliud præterea ſub hoc tempus Aqualiæ conditum eſt. Cùm enim Regina nobilis matrona, contempto rerum humanarum ſplendore humilitatem euangelicam Marciginaci in Cluniacenſis inſtituti gynæceo fuiſſet amplexa anno
2\. *Archiua Soc.* Iesv *Luxemb:* item Aqualienſis. octogeſimo octauo; quæ Aqualiæ,* & in Rapto campo prædia poſsidebat, ordini addixit. Templum ibidem cum cœnobiolo, ſeu prioratu exſtructum eſt.

Poſtquam præclaris in patriam meritis, neque obſcurioribus virtutum incrementis vitam exornâſſet Henricus, viuis feliciter exceſsit IV. nonas Nouembris anni nonageſimi primi. Hoij in æde principe ſepultus eſt ante aram S. Ioannis Baptiſtæ.

Obit Henricus VII. Fortè tum in familiâ regiâ verſabatur Obertus ſancti Lamberti canonicus, ac præpoſitus S. Crucis. Hominem flagitijs infamem ante aliquot annos Leodio pepulerat Henricus epiſcopus. Ad ſancti Laurentij ille delituit aliquamdiu; & meliora omnia pollicitus Berengero abbati; quem virtutis
Geſta abbatum S. Laurentij. Cantatoriũ S. Huberti. nomine plurimùm gratiâ valere nouerat apud epiſcopum, obtinuit vt illo deprecante reciperetur in gratiam. Sed diu fallere non potuit. Nullas tegendis vitijs ſuis latebras ſatis eſſe poſſe cùm intelligeret, Romam ire ſimulauit, quo nimirum ſalutatis apoſtolorum principibus, priores noxas expiaret: ſed reuera ad Henricum in Germaniam abijt, qui vt impium aduerſus eccleſiam Romanam bellum gerebat, ita ſceleribus omnibus tutum ad ſe dabat perfugium. Non ingratus igitur aduenit Obertus, & mox in eius familiam receptus eſt inter regij ſacrarij ſacerdotes. In his collegas inuenit Wolbodonem, & Luponem, ambos propter ambitionem, & alia ſcelera dignitatibus ſuis pulſos, hunc è S. Trudone, illum è S. Laurentio. Dignus rege peſsimo triumuiratus erat.

Vt primùm igitur in regia Henrici epiſcopi Leodienſis mors eſt audita, erexerunt animos ſinguli, Obertus ad epiſcopatum, ad priſtinos honores alij duo. Impiè ſcilicet cum illo pepigerant, polliciti omnia ſe tentaturos, & magnum etiam adiecturos auri pondus, vt in Obertum regis animum inclinarent. Obertus verò quo vicem reponeret, vtrique ad ſuos honores reditum ſpopondit. Heu impiam ambitionem! Quò miſerorum mortalium mentes abducit? In mutuum interitum cæco furore coniurant: & ſuis quaſi diffidentes viribus, alienas arceſſunt, per quas in horribilius corruant exitium. Ad regem ſimul adeunt. Epiſcopatum petit Obertus; atque vt obtineat, aurum offert, & certam in eo principatu fidem, nulloque caſu conuellendam. Inſtant, quâ valent apud regem gratiâ, Wolbodo, & Lupo: ictum inter ſe fœdus indicant; tres vno beneficio demonſtrant obſtringēdos: atque ne maiore ſcelere & ipſi vacarent, multum aurum pollicentur. Valuerunt apud impium regem omnia hæc. Ipſum in primis
Obertvs Simoniacè ſuccedit. candidatum, & ſodalem vtrumque ipſi caros fecerat actæ priùs vitæ turpitudo: oblati præterea auri fulgor cupidum animum perſtrinxit: ſed impulit maximè ſuarum partium in Lotharingiâ contra Romanam eccleſiam firmandarum deſiderium. Obertvm ergo rex Leodienſem epiſcopum renuntiat; vnaque mandat obſtrictam ſodalibus fidem primo quoque tempore liberet.

A. 1092. Berengerum S. Laurentij Exultabat impietas: ſuos tamen triumphos primùm celatos voluit. Eo regis munere ornatus quidem in hominum oculis Obertus, at Numinis iudicio Simoniacæ nundinationis turpiſsimè reus, Leodium venit pridie natalis Chriſti, & princeps ſalutatus eſt. Coloniæ ipſis Februarij kalendis eum conſecrauit archiepiſcopus.

pus. In vrbem vt redijt, tum denique conceptum animo venenum euomere non erubuit. Ad Berengerum regis imperium miſit, quo dignitatem abdicare iubebatur. Ipſe cauſæ ſuæ æquitati confiſus audiri poſtulauit. Altero igitur die, aduocato in concilium clero omni, populique primoribus, cauſam dicere prior
„ exorſus eſt, cùm accuſare poſſet nemo. Noua me, inquit, ſuſpenſum tenet iudi-
„ cij forma. Cauſam dicturus veni, cùm nullum adhuc mihi ſit obiectum cri-
„ men: nullus accuſator auditus. Sententia tamen pronuntiata eſt. Monaſterio,
„ dignitateque cedere iubeor. Nulla in me mora eſt: ſed cauſam quæro. Rex iu-
„ bet. Non hoc, (nam quomodocumque iubenti parere, mihi certum eſt) non
„ hoc, inquam; ſed cauſam quæro. Nam etiam apud barbaros rationi locus eſt.
„ Fruſtra quæro. Rex iubet. Nec alia reddi poteſt cauſa. Quis enim veſtrum
„ ignorat, quomodo huc venerim; quomodo me geſſerim? Cœnobio pulſus erat
„ anteceſſor meus: nec aliter, quàm veſtris ſententijs pulſus. Ex æquo ſic facien-
„ dum iudicâſtis. Me ſuffragijs omnibus monachi ſubrogârunt, pedumque ab
„ illo mihi traditum ſcitis, cui non parere, mihi nefas erat. Ex eo quid egerim,
„ quomodo monaſticam diſciplinam, quomodo rem familiarem adminiſtrârim,
„ à me non decet explicari. In veſtris omnium oculis verſatus ſum. Et teſtes mi-
„ hi eſtote, & iudices. Ita ferme Berengerus. Cui cùm nonnulli minùs æqui eſſent. Quis enim adeò feliciter probus, qui tulerit omne punctum. Ea tamen hominis integritas fuit, vt è totâ multitudine nemo vnus vel verbum in ipſum emiſerit: omnibus iudicij inſolentiam ſilentio ſuo damnantibus. Epiſcopus itaque, qui & à rege veniebat, atque vt mandatum acceperat, ſic & eius cauſam ignorare non debere videbatur; vnu illud reddidit: Ita rex iubet. Tum Berengerus: Hoc omnibus clarum eſt innocentiæ meæ teſtimonium. Imperium malo, quàm iudicium. Ægrè haud equidem parebo; nam *ſine magno dolore relinquitur, quod ſine magno amore poſſidetur.* Dixerat; & in optatam ad S. Huberti ſolitudinem, vnde primum prodierat, ſe retulit. Excepit religioſâ humanitate Theodoricus II. abbas, & in Rhemenſi diœceſi Euernicortis cellam (cœnobiolum eſt, quem prioratum appellamus) conceſſit.

abbatem pellit:

Ea fuit Oberti prima quaſi velitatio. Luponi fidem cùm pari ſcelere ſeruâſſet, remiſiſſetque ad S. Trudonis; id roboris ſumſit illius improbitas, vt neglecto omni pudore, Giſlebertum Haſterienſem præpoſitum ad Florinenſem abbatiam, ad Bronienſem Guaremundum ad S. Iacobi monachum, conſtituto publicè pretio, euehere non erubuerit. Theodoricum verò abbatem, quòd Berengerum ſuſcepiſſet, diu, grauiſſimiſque vexauit ærumnis: eoque grauiora mala declinante, Ingobrandum etiam monachum Lobienſem, tum etiam Wiredum ſubſtituit abbatem, nullâ habitâ eccleſiaſticorum canonum ratione. Sed hæc plurium annorum lapſu geſta ſunt. Nos in orbitam redimus.

& alia multa indigna patrat.

Sub capite malè ſano, viguit ſua nihilominus pluribus membris ſanitas. Ex quo humanis rebus Diuinam inuigilare prouidentiam conſico quæ tum vel maximè ſe prodit, cùm hominum deficiunt conſilia.

VIII. A. 1093. 94.

Condidit ſub hoc tempus ædem B. Leonardo Anſelmus S. Ioannis canonicus. Prima iecerat fundamenta ciuis quidam, honeſti in paucis ſtudioſus. Doluerat huic toto illo trans S. Bartholomæi ædem ſuburbio nullum eſſe templum, eſſe verò locum ſupplicijs infamem. Illam ipſam igitur delegerat aram, quo gemina vno facto labes tolleretur. Dicauit Obertus in memoriam S. Leonardi: ſed ægrè primùm; quòd neminem hoc nomine cælitibus adſcriptum inaudiſſet. Eam aiunt fuiſſe illis temporibus S. Leonardi ignorationem: immò & in epiſcopo illo ſacrorum neglectum. Templum porrò dicatum attribuit Anſelmus monaſterio S. Iacobi. Quo factum eſt, vt ſancti Iacobi cella nuncuparetur; quaſi alij

Cōditur templum S: Leonardi: *Archia S. Leonardi.*

 porticum

porticum S. Leonardi appellârunt. Monaſticæ porrò diſciplinæ gloriâ eminebat hac tempeſtate cœnobium illud ſtudio, ac vigilantiâ Stephani abbatis: quem rerum Diuinarum, humanarumque cognitione inſigni claruiſſe ſcribunt. S. Modoaldi vitam ab eo conſcriptam edidit Surius.

Excitata eſt, dum viueret Obertus, eximia populi religio in S. Leonardum, quam teſtabatur, fouebatque piâ, & frequenti ad eius templum peregrinatione. Audijt Aboldus quidam; gibbus adeò, ac imbecillus, vt labore victum parare nullo modo valeret. Alebatur ergo pro abbatis caritate ad S. Iacobi: & ecce ex famâ

primum in eo miraculum. popularis illius pietatis, valetudinis firmæ ſpem concipit, ſi eodem in templo B. Leonardi opem efflagitaret. Sed quando vires tanto itineri emetiendo ſentiret impares; impetrat ab abbate Stephano, vt amne vehi curaret, commeatumque ſubminiſtrari ad paucos dies, quibus opem B. Leonardi imploraret. Vectus ſecundo Moſâ ad eius ædem, totus in preces incumbit. Dies S. Marco ſacer aderat; inter orandum tantam derepente membrorum conuulſionem, concuſsionem oſſium, neruorum contorſionem ſenſit, (imò audierunt, quotquot aderant) vt animam efflaturus putaretur. Sed ecce alacer, recto corpore, firmisque viribus in pedes conſurgit; & pedes domum ſe refert. Firmâ valetudine poſt hæc vixit ſolidos viginti annos. Prodigium hoc primum eorum, quæ memoriæ prodita ſunt, auxit ad illam ædem concurſum: qui deinceps in noſtram ætatem perſeuerauit, excitatus crebris miraculis.

IX. Aliud inter hæc parabat Deus eccleſiæ Leodienſi decus. Petrus is fuit, Eremi-

Petrus Eremita. ta nomine, vitæque inſtituto: quod in finibus Leodienſibus nuper amplexum

Vitriacus hiſtoriâ Orientali. Doultremanus in Petro Eremitâ. eſſe, opinatur Doultremanus noſter. Ambianus erat, nobili domo natus; qui poſt relictam militiam, cùm altioris virtutis deſiderio ſolitariam his in regionibus aliquamdiu vitam duxiſſet, profectus eſt in Syriam, loca ſacra veneraturus. Quæ in impurorum Mahometanorum poteſtate, cùm ipſorum ſceleribus pollui, magno Chriſtiani nominis dedecore conſpicatus ingemiſceret: ab Ieroſolymorum patriarchâ litteras accepit, Vrbano ſecundo pontifici maximo reddendas; quibus rogabatur, vt rebus Chriſtianis in Palæſtinâ tam miſerè peſſumdatis opem ferret. Verùm & per quietem, cùm ſub preces obdormiſſet in æde

ad bellũ ſacrum hortatur. Reſurrectionis, ab ipſo Seruatore Chriſto mandatum accipere viſus eſt, vt in Europam reuerſus, Chriſtianis omnibus animos accenderet, ad terram veſtigijs ſuis, & SANGVINE conſecratam, à barbarorum tyrannide liberandam.

A. 1095. Ad pontificem vbi venit redditis litteris, imperioque Chriſti propoſito, poteſtatem accepit Chriſtianos omnes vbique gentium ad ſacrum bellum cohor-

decernitur in concilio Claromõtano. *Bertholdus.* tandi. Secutus ipſe mox pontifex, ad Claromontanam, quam indixerat, ſynodum in Aruernos venit, Nouembri menſe anni quinti & nonageſimi. In quâ archiepiſcopi cum ſuis ſuffraganeis fuerunt tredecim, præſulesque pedo inſignitos adfuiſſe ducentos & quinque, ait Bertholdus. Addunt alij tantam profani ordinis fuiſſe frequentiam, Eremitæ, aliorumque legatorum apoſtolicorum orationibus vehementioribus excitam, vt vrbe ipſâ Claromontanâ, & vicinioribus pagis, oppidisque recipi cùm non poſſet, in agris tendere coacta fuerit. In celeberrimo illo conuentu, poſtquam terræ ſanctæ barbaris proſtitutæ calamitatem nomini Chriſtiano pudendam, quam oculis ipſe ſuis vſurpârat, diſertiſsimè auditorum velut oculis ſubiecitſſet Eremita: ſubiecit Vrbanus, pro ſuâ, quâ valuiſſe fertur, eloquentiâ orationem, quam putauit appoſitiſsimam ad permouendos animos. Permouitque adeò, vt alacritate mirâ, conſenſioneque exclamârint vniuerſi, Numinis eam eſſe voluntatem. Felicis ominis viſa vox eſt, Eumque clamorem toto hoc bello pugnãtibus ſolẽnem eſſe placuit. Decretum eſt deinde, purpuream vt crucem humero dextro aſſuerent, quotquot nomina darent ſacræ huic militiæ: cui

cui ex facto, vti & ſequentibus reliquis, *Cruciatæ* nomen relictum eſt.

Incredibili ardore crucem ſuſceperunt omnis ordinis, conditionisque mortales innumeri. Multos ſacræ huic militiæ noſtra diœceſis inſcripſit. Tantum quippe ardorem diuinitus ſuccenſum fuiſſe ferunt, vt in Namurcico matronæ numero centum triginta nouem virorum ſuorum æmulæ, ſacram & ipſe pro ſexu militiam profiteri inſtituerint. Viris enim in Orientem proficiſcentibus, in anguſtam ipſæ, ſed amœnam receſſere vallem infra Namurcum ad Moſam; vbi deinceps inſigni religione Deo, virtutibusque militârunt. Vnde loco Martia Dominarum, aut beata virgo de Viuario nomen manſit. Nobiliores expeditionis huiuſcè ductores recenſere, longiùs eſſet ab inſtituto meo. Vnus omnium ſententiâ veluti ceterorum princeps celebratus eſt Godefridus Lotharingiæ dux, noſtræ diœceſis inquilinus. Cui Dodonem neſcio quem epiſcopum Leodienſem expeditionis ſocium adiungit Crantzius. At neque nomen inter epiſcopos noſtros auditum vnquam: neque qui tum viuebat Obertus, Aſiam aliquando attigit, vel initer ſe dedit.

Martia Dominarum conditur.

Waſſelburgius.

Militiæ ſacræ Bullionius inſcribitur:

X. Non potentiâ dumtaxat inter ceteros cruce ſignatos eminebat Bulliônius, verùm ſingulari in paucis religione, incenſoque deſiderio terræ ſanctæ ab impiorum iugo vindicandæ. Quo permotus eſt ad diſtrahendas poſſeſsiones ſuas, vt earum pretio, belli gerendi ſumtus ſuſtineret. Quod vt accepit Obertus Leodienſis epiſcopus, Bullionum emere ſtatuit. Ab arcis enim præſidiario milite, vt ferè fit, multa latè patiebatur omnis vicinia. Quo malo diœceſis Leodienſis vt liberaretur, conuenit Godefridum inter & Obertum, vt dato pretio, in eccleſiæ Leodienſis poteſtatem in perpetuum Bullionum tranſiret, niſi ante præſtitutum tempus vel Godefridus ipſe pretium refunderet; vel trium, quos deſignârât, ſucceſſorum vnus. Pretium fuit auri marcæ tres, argenti verò puriſsimi mille, & trecentæ. Pondus iſtud ægrè conflauit epiſcopus. Quidquid totâ diœceſi gemmarum, auri, argentiúe ſacrum erat, corraſit. Ipſumque adeò feretrum S. Lamberti, quod auro fuerat elaboratum, decruſtauit: quo gregem ſuum ab iniquis Bullioniorum infeſtationibus vindicaret. Nam ſanè Godefrido poſtea, ſucceſſoribusque deſignatis vitâ defungentibus, manſit eccleſiæ Leodienſi ius inconcuſſum in caſtrum illud, adiacentemque regionem. Cui ducatus dignitatem adiecit poſteritas ex veneratione Godefridi ducis, non pietate minùs, quàm armis, omni gloriâ maioris: vt mox paucis perſtringemus.

A. 1096.

Triumphus Bullion: S. Lâberti c. 1

Bullioniũ venit eccleſiæ Leodi

Magnanimitatis ſuæ habuit æmulos: duos in primis fratres, Balduinum, & Euſtachium. Leodienſem, Cameracenſemque canonicum aiunt fuiſſe Balduinum; cui cùm ad ſacrum bellum generoſâ fratris æmulatione animum applicaret, comitatum Virdunenſem addixit Godefridus frater, ex quo neceſſarios expeditioni ſumtus colligeret. Ille nihil fratre inferior, eo ſe hilaris exuit, & eccleſiæ Virdunenſi tradidit perpetuo deinceps iure poſt antiquas controuerſias poſsidendum, quo receptâ in vicem à Richero epiſcopo pecuniâ, profectionem apparâret. Pari virtute Balduinus alter Hannoniæ comes eâdem inſignitus cruce expeditionem adornabat. In quam neceſſarios ſumtus vt pararet, Couinum vendere placuit. Incolæ Bullionijs nihilo quietiores, agrum Leodienſem iam dudum infeſtârant. Suos quo malis eximeret Obertus, emere placuit. His ergo conuentionibus XVIII. kal: Iulias cum Hannonio pepigit, * vt eius nomine Rainerus Couini aduocatus, Leodij ad ſummam aram B. Lamberto traderet Couinum oppidum, omnemque eius dynaſtiam: Obertus verò inter alias leges ipſi comiti appenderet auri pondo, argentique marcas quinquaginta. Sic in epiſcopi poteſtatem venit Couinum.

Waſſelburgius.

Obertus ab Hannonio Couinũ emit.

Archiu: S. Lamberti.

3. Opes magis, quàm virtutem Oberto cordi fuiſſe prodiderunt. Eius amicitiâ fretus

XI.
Geſta abbatum S. Laurentij. Wolbodonem abbatem Laurentiani non ferunt.

fretus Wolbodo, cuncta in S. Laurentij ſusque, deque vertebat. Nihil reueritus ſanctiſsimam B. Wolbodonis memoriam, quam prodigijs propè quotidianis Deus illuſtrabat. Monachi minimè ferendum rati, nobilitatis, atque in priuis Godefridi Bullionij, qui fortè Leodij tum ad ſacrum bellum ſe comparabat, fidem implorârunt, vt pulſo hoc nepote reſtitueretur Berengerus. Non audiuit epiſcopus. Et in peiora ruebat Wolbodo. Creſcentibus odijs, palam eius conſuetudinem nonnulli vitabant, ceu Simoniacæ nundinationis reum. Epiſcopum id verò pupugit. Et cùm in eos acerbiora meditari videretur, imò exerceret; diffugere monachi, ad Berengerum alij, alij ad Conradum Traiectenſem epiſcopum, Berengeri virtutes iam pridem mirari ſolitum. In his Rupertum opinor fuiſſe, qui tum adoleſcebat in S. Laurentij, Tuitienſis abbas poſtea factus, eximiâ hodie ſanctitatis, ſapientiæque gloriâ celebratus. Ex quo dixerim Trithemio datam erroris occaſionem, dum ait Rupertum Vltraiecti monaſticen ad S. Laurentij profeſſum eſſe; quod monaſterium ſub eadem tẽpora conditum affirmat.

Indoluit Bullionius pro ſua pietate, alijque diœceſis Leodienſis principes, illâ Sacrorum clade. Et cùm ijſdem fortè diebus obſidionem Claromontanam meditaretur epiſcopus, (impoſitus præſidio miles nauigationem omnem dudum infeſtauerat, magno reip: damno) auxiliaque principes rogaret; par dignitati ſuæ reſponſum reddiderunt; non modò ordini ſuo, ſed nec ſaluti conſentaneum facturos ſe, ſi militare, vel mori pro illo auderent, qui aſcetas domo pepuliſſet. Obertum perculit illa reſponſio: & merito ſuffuſus pudore, Wolbodom præſulatum abrogauit, reuocauitque Berengerum.

Cantator S. Huberti.

Berengerum reuocare cogitur Obertus.

Ille reuocatis vndique ſodalibus ad vnum omnibus, non modò diſciplinam priſtino nitori, ſed & rem familiarem cum induſtriâ ſuâ, tum piorum hominum liberalitate reſtituit. Sed nullâ re aliâ de Leodio meliùs, deque vniuerſo orbe Chriſtiano meritus eſt, quàm Ruperti inſtitutione. A puero educatum in iſto cœnobio, in religioſam ſuſcepit familiam. Ingenio minùs ad litteras facto primùm fuiſſe fertur. Cumque improbo labore parum proficeret, ad certiſsimum omnium confugit Aſylum, Dei parentem, cuius ope tantam humanarum omnium rerum, at maximè Diuinarum adeptus eſt cognitionem, quantam ſuſpicit, & admiratur omnis poſteritas. Etiam hodie viſitur in illius monaſterij templo, ad Aquilonem inſerta muro, rudis illa, ſed priſcam pietatem ſpirans Virginis matris imago; ante quam potiſsimùm procumbens in preces Rupertus, tam vtile toti eccleſiæ munus obtinuit è cælo. Inſigni opere marmoreo nuper exornauit Ogerus Loncinus abbas.

Rupertus feliciter adoleſcit, ope B. Virginis.

Quis fuerit illius, cuius ſuprà meminimus, Claromontanæ obſidionis euentus, nuſquam inuenio. Ait tamen Ægidius, Claromontis caſtellum beato Lamberto multo pretio acquiſiuiſſe Obertum. Quod accipe de ſupremâ comitatus iſtius dominatione: comitum enim Claromontanorum frequens nobis eſt futura mentio.

XII.
Cruce ſignati tendunt in Oriente.

Comparatis omnibus ad Aſiaticam expeditionem, iter arripuit ſanctæ Crucis exercitus per Germaniam, Hungariam, Bulgariam, Thraciam: tranſmiſſoque Helleſponto in Aſiam minorem peruenit: ſed vt diuerſis agminibus, propter ingentem multitudinem; ita variâ fortunâ. Ingreſſus hoſticum Chriſtianus exercitus, mirabili felicitate plures barbarorum exercitus multitudine propemodum innumerabili ſeſe obijcientes fudit, fugauit; nobiliſsimas ciuitates recepit; Godefrido vbique corporis, & animi robur inuictum præferente. Tandemque poſt admirabiles victorias, poſt vltima pericula non aliter, quàm Numinis ope vitata, peruentum eſt ad ſanctam ciuitatem anno nonageſimo nono; quæ die triceſimo nono obſidionis, idibus Iulij recepta eſt à Chriſtianis. Qui cum impijs in

A. 1099.

templo

templo Salomonis, eiuſque porticu, tanto decertárunt ardore, tantâ cæde graſſati ſunt, vt in cæſorum ſanguine ad equorum vſque genua equitaſſe memorentur. Confecto bello decretum eſt, qui Syriam tenerent, qui in Europam ad ſuos reuerterentur. Godefridus vitæ reliquum ibi agere amauit, vbi noſtri cauſâ dux vitæ Chriſtus Dominus mortem oppetierat. Rex igitur Ieroſolymorum ſalutatus, cùm auream ſibi parari coronam vidiſſet, numquam admiſit, indignum eſſe profeſſus, in eâ ciuitate mortalem quempiam aureo redimiri diademate, in quâ immortalis Dei filius, hominum gratiâ, ſertum ſpinis contextum ſuſtinuiſſet. Sententiam æternâ dignam coronâ!

Illuſtre fuit hoc noſtræ diœceſis ornamentum, ex eâ primum Ieroſolymorum regem prodiiſſe. Reuixit nimirum hac ætate Leodienſi diœceſi procreandorum regum decus, quod olim Pipinis florentibus dederat antiquitas. Nuper enim anno ſexageſimo ſexto Angliæ regnum hereditate ſuum, armis vindicauit, & ad poſteros in noſtram hanc ætatem tranſmiſit Guilielmus Normanniæ dux; quem matre Hoienſi natum eſſe, proditum eſt. Primum præterea Luſitaniæ regem ſunt, qui affirment fuiſſe Henricum Limburgium, huius item diœceſeos alumnum. Sed ego contendere nolim cum nonnullis, qui feriò negant. Certius decus à Balduino Hannonio cliente ſuo beneficiario feret poſt paucos annos eccleſia Leodienſis, cum Orientis imperator renuntiabitur. Sed in ea me non diffundo: mihi ſatis eſt indicâſſe. *Anſelmus.*

Sed interim dum Occidens totus in Oriente tam piam depugnat cauſam; orta eſt controuerſia Obertum inter epiſcopum Leodienſem, & Godefridum Barbatum Louanij comitem, pro comitatu Brunengeruzio, quem eccleſiæ Leodienſi donatum à Carolo comite meminimus anno ſæculi huius duodecimo: ſed eum Barbatus ſibi vindicabat. Sine ſanguine deciſa quæſtio eſt. Compromiſere ambo principes ſtaturos ſe arbitrorum iudicio, quos ſinguli ſenos deſignâſſent. Diſcuſſam cauſam adiudicârunt arbitri, audiente Henrico Cæſare, epiſcopo Leodienſi. Iuſſus igitur abdicare Louanij comes. In eodem principum conuentu Obertus Alberto comiti Namurcenſi beneficiariâ lege mancipauit. *Chronic: Gemblac:* Eccleſiæ Leod: comitatus Brunengeruzius addicitur.

Politica non infeliciter, vtinam æquè ſacra curâſſet. Ex quo Berengerum aſceterio Laurentiano pulſum receperant ad ſe Hubertenſes, infenſiorem in eos animum teſtari vix vnquam deſtitit: Ita res humanas perpetuæ vetſant viciſſitudines, Deo ſuauiter mortalium animos moderante, vt ne iuſto plùs efferant proſpera, aduerſa deiiciant. Qui præceſſerat Obertum Henricus, Hubertenſes in oculis ita ferebat, vt nihil illis negaret; totâ diœceſi nuſquâ, niſi cum Hubertenſibus bene eſſe videretur. Suauem placidi illius veris amœnitatem, triſtibus Aquilonibus exaſperauit Obertus. Seu Hubertenſium odio, (ſic affirmant ipſi) ſeu potiùs (vt interpretantur Leodienſium plerique) ſtudio publicæ incolumitatis, hoc anno Mirewartium caſtrum inſtaurare cœpit. Cur enim eo munimento nudetur eâ parte prouincia, quod auro multo comparari debere, prudenter exiſtimatum eſt? inquiebant Leodienſes. Contrà Hubertenſes querebantur perpetuum fore toti viciniæ malum à ſocio milite in arcem immittendo; quod ab hoſtibus rarò, & non niſi poſt aliquot fortaſsis ætates eueniret. Verùm non audiebat Obertus, & operi ſedulus ipſe Mirewartij inſtabat. Reſtauratur Mirewartiũ. *Cantat S. Hub:*

Æquam igitur eſſe ſibi cauſam cenſuerunt, inde rebus ſuis afflictis opem quærere, vnde per ea tempora petere ſolitos, & ſæpius inuenire pleroſque narrauimus. Sacrum B. Huberti corpus Mirewartum deducere conſtituerunt, vt eius ſaltem reuerentiâ flecteretur Obertus, quem nullâ tangi ratione iudicabant. Proceſſit obuiam, vt audijt epiſcopus; & cum magnâ populi multitudine, ſolemni veneratione S: antiſtitem excepit: ſed increpitos acerbè monachos, & malè multatos Hubertẽſibus fruſtra renitentibus.

multatos iuſsit faceſſere. Fecit tamen poſtridie facultatem Andainum reducendi
ſacrum corpus. Paruere monachi. Verùm ad ſua reuerſi, cùm S. ſui præſidis
corpus in arâ S. Petri depoſuiſſent, eo loco ſolidos octo dies nullis viribus amoliri
potuerunt. Caſtigatam diuinitus crediderunt leuitatem, quâ temere id inierant
conſilij. Verùm & animi impotentiam in epiſcopo ſine pænâ relictam non eſſe
contendunt. Anno certè vertente, illo ipſo die, iniectas Oberto violentas manus
commemorant, eumque non ſine periculo incitatioris equi auectum eſſe Durbu-
tum ab Henrico comite. Quis ille Henricus; quâ id mente ſit aggreſſus, & an im-
punè; à nemine ſcriptum inuenio. Id habemus; nunquam tutò ſacra violari.

A. 1100. Moritur Bullionius. Sæculum hoc morte ſuâ claudet XV. kal: Auguſti Ieroſolymorum rex Go-
defridus Bullionius, maius in immortalitate regnum quæſiturus, quando par
eius virtutibus in terrâ nullum erat. Proximè Seruatoris noſtri ſepulcrum inhu-
matus eſt, cum hac epigraphe. *Hic iacet inclytus dux Godefridus dux de Buillon,
qui totam iſtam terram acquiſiuit cultui Chriſtiano. Cuius anima regnat cum Chriſto,
Amen.* Ieroſolymitanum regnum excepit Balduinus eius frater.

XIII. A. 1101. Henrici Imp: flagitia. Baron: ab anno 1062. Sæculi duodecimi principium Leodienſibus funeſtauit infelicibus auſpicijs
Henricus imperator, omnium, qui fuerunt imperatorum facilè deterrimus; qui
cùm ſaluberrimam S. Annonis tutoris ſui, vti Senecæ præceptoris Nero, inſtitu-
tionem ſibi velut in taxum vertiſſet, in omnium ſe flagitiorum barathrum rapuit
præcipitem. Quorum omnium velut incentrix cùm eſſet, vt ſolet, impietas, S.
R. E. apoſtolicam maieſtatem execrando bello laceſſere non erubuit. Gregorio
ſeptimo, quem pontificem maximum veneratus erat, poſtquam pontificatum
abrogare ſibi ſumſiſſet, æmulum ſubrogauit Guibertum. Poſt cuius infauſtum in-
teritum, tres ſuffecit ſibi inuicem ſuccedentes pſeudopontifices, Albertum,
Theodoricum, & Maginulſum, areſcentibus ſuo ipſorum ortu maledictionis pal-
mitibus infelicibus: vt loquitur Baronius.

Cetera verò eius flagitia ex vno diſce. Coniugem ſuam Adeleidem in vincula
compactam, procaciſsimis quibuſque proſtituere, atque adeò filium ſuum Con-
radum ad flagitium cohortari non eſt veritus. Qui tantam execratus nequitiam,
armis in patrem correptis, imperium ſumſit: quod & ante ipſum alij fuerant auſi.
Dodechinus. Sacra etiam temerare non reformidauit. Conſtantienſem epiſcopatum, Bamber-
genſem, Moguntinum, ac plures alios accepto auro turpiter vendidit. Auguſta-
num, Ratiſbonenſem, Argentinenſem conceſsit non aliter, quàm militaris ope-
ræ ſtipendium; abbatiam verò Fuldenſem in adulterij mercedem; at in Sodomi-
ticæ etiam immunditiæ Monaſterienſem epiſcopatum. Neque pudendam eius
tyrannidem reliquere pontifices immunem. Anathematis ſextùm repetitis, ec-
cleſiæ gremio reiectus eſt.

Quibus concuſſam nutare fortunam ſuam cùm non ignoraret, eius in Lo-
tharingiâ potiſsimùm ſtabiliendæ omnem ſtudioſè inueſtigauit occaſionem.
Debellatũ Limburgium, Aduerſabatur in primis Henricus Limburgius princeps genere, opibus, autori-
tate, virtuteque bellicâ celebratiſsimus. Periculi plenum eſt magnas aduerſa-
rij vires in viſceribus relinquere. Vi cogere placuit. Fæderatos igitur aduoca-
Miræus Not eccl: Bel: c. 122. uit, archiepiſcopum Colonienſem Fredericum, epiſcopum Monaſterienſem
Burchardum, Conouem Wormatienſem, Adalberonem Metenſem, Walche-
rum Cameracenſem, Fredericum ducem, marchiones Burchardum, & Heri-
mannum, comites Seifridum Palatinum, Albertum Namurcenſem cum filio
Godefrido, Godefridum Louanienſem, Arnulfum Loſſenſem, & Gerardum Gua-
ſimbergenſem. Horum auxilijs Henricum Limburgium ad officium compelle-
re conſtituit, obſeditque Limburgum. Ad cuius muros dum aliquamdiu ſedet,
medio menſe Maio ad eum venit cum Oberto epiſcopo Fulcardus abbas Lobien-
ſis, &

ſis, & ſuffragantibus principibus omnibus, ſe, ſuaque omnia* in Cæſaris fidem recipi obtinuit. 4.

Lotharingiæ ducem creat.

Paucis pòſt diebus Limburgum expugnauit Henricus, & cetera Limburgij præſidia in ſuam poteſtatem redegit: ſed explorato hominis ingenio, eum machinamentis aptiſsimum deprehendit. In gratiam ergo non modò recepit, verùm & vacantem Godefridi Bullionij morte Lotharingiæ ducatũ donauit. Rexerat pro fratre Guilielmus; & porrò regere pergebat, quamquam ducis ſe nomine abſtineret, Balduini reuerentiâ; qui vt ætate prior, Godefridi heres, Lotharingiæ ducatum vindicabat. Limburgio nihilominus tradidit Cæſar Lotharingiam ſaltem inferiorem, cum ſatis ſciret Balduinum in Oriente Ieroſolymitano regno tuendo diſtineri, quo minùs res Lotharingicas curare poſſet. Perrexit nihilominus, quoad vixit, pro fratre Lotharingiam, quam potuit, ſaltem ſuperiorem regere Guilielmus, & poſt eum filius Theodoricus. Qui tandem Balduino patruo decedente, adminiſtrationi, quam nunquam deſeruerat, etiam ducis nomen adiunxit: & quibus potuit viribus ſuperiorem prouinciam retinuit. Sed hæc poſtea. Narrationem in ordinem reduco. *Waſſeburg.*

XIV. Andana S: Begghæ reſtituitur.

Hoc belli apparatu Henricus, ſuam Cæſaris autoritatem, (vt ſpecioſo quidem titulo iactirabat; & incautiores nec paucos, nec ignobiles pertrahebat in partes) imò reuera ſua tueri flagitia contendebat. Et tamen ecce glorioſum pro virtute facinus aggreditur; ſeu eius honeſtate Deus illum ad ſaniora conſilia reuocare vellet; ſeu ad famam ita religioſæ multitudini ſeruiendum eſſe crederet homo impius. Suæ namque turpitudinis etiam flagitioſos pudet, & honeſti ſpeciem aliquam amant præferre. Leodium redierat poſt receptum Limburgum, & cum ceteris principibus Albertum Namurci comitem adduxerat. Ex eius maioribus aliquis (nuſquam proditum inuenio nomen) Andanam cuidam ſuo clienti beneficiario iure tradiderat; ratumque habuerant poſteri, atque in illis hic Albertus. Reclamabant Begghanæ virgines; aiebantque ſuam eſſe ipſius S. Begghæ munificentiâ. Sed aures cupiditas obſtruxerat. Ergo ſacræ Deo virgines (hodie canonicæ ſunt) S: Begghæ præſidis ſuæ ſacrum corpus Leodium aduehunt; comitique ſiſtunt. Editanè fuerint vi Diuinâ ad cauſam euincendam prodigia, proditum non habemus. Hoc certè: ſacro perculſus horrore, diuæque præſentis reuerentiâ comes Albertus, ablata reſtituere conſtituit: & ne cuiuſquam vel modò, vel in poſterum auaritiâ præpediretur; diſcedentem Aquas Henricum mox ſecutus, obtinuit Iunij kalendis, vt redditam S. Begghæ Andanam* ſuâ Cæſar autoritate firmaret: & ſuâ epiſcopi Obertus, intentato in illum anathemate, qui rurſum olim S: Begghăm ſpoliare non formidaret. Ita conſilijs ſuis aliquam honeſti ſimilitudinem prætendebat Henricus; atque adeò partes ſuas certiùs confirmabat. *Notit: eccl. Belg: c. 122.* 5.

A. 1102.

Flandrũ pontifex opponit Henrico.

Contrà Paſchalis pontifex anteceſſorum ſecutus exempla, cùm inualeſcentem in dies impietatem bello cenſeret perſequendam, nouas Henrico vires obiecit. E Palæſtinâ redierat ante biennium Robertus Flandriæ comes religione vir, armiſque præſtantiſsimus. Rogat pontifex afflictæ parenti ſuæ Romanæ eccleſiæ ſuppetias ferat; & ſchiſmaticos in matris gremium compellat. Paruit pro ſuâ pietate Flander, Cameracum, inquit Meierus, aſperâ licet hieme, obſidere aggreſſus, agrum circumiectum depopulatur. Cæſar magnis viribus Cameracenſibus venit auxilio; munitioneſque primùm aliquas cepit. Sed cùm tempus bello gerẽdo minimè eſſet idoneum, ſtatim coactus eſt exercitum reducere. Suſceptum bellum vt accepit pontifex, ſeu Flandrum ad pacem inclinaturum ſuſpicaretur, ſeu reuera Leodienſes cuperet caſtigatos, quos obfirmatis animis audiebat pro Henrico facere: ſcriptis ad Robertum litteris hortatus eſt quàm potuit vehementiſsimè, vt qui Aſiaticam Numinis cauſâ ſuſcepiſſet expeditionem, ac

A. 1103. & in Leodiẽ'es cõcitat.

Baron: anno 1102.

pro vindicandâ ſedis apoſtolicæ ſupremâ autoritate in Cameracenſes arma mouiſſet, eâdem porrò pietate Leodienſes aggrederetur, & compelleret ad officium, Henricumq́ue hæreticorum caput, cum ſectatoribus omnibus, perſequi totis viribus ne dubitaret; certus Deo gratius nihil facturum, quàm in eum arma mouere, qui Deum ipſum, eiuſq́ue eccleſiam impio bello laceſſeret.

qui acriter in pōtificem reſcripſiſſe dicuntur: *Ioannes Roberti in Legiâ Catholicâ.*

Prouocatos hac belli aduerſum ſe concitatione Leodienſes, ait Baronius, acerrimam contrà declamationem in Paſchalem reſcripſiſſe; ſchiſmatiſq́ue damnat. Excuſare nititur Ioannes Roberti noſter; negatq́ue ſcriptum quidpiam à Leodienſibus in Paſchalem, quandoquidem neq́ue illa Colonienſis conciliorum editio, quam producit Baronius, nec alia vlla, ſimile quicquam proferat. Exiſtimat porrò nuſquam alibi, quàm in Centuriatoribus Magdeburgenſibus declamationem illam inueniri. Quibus ſanè cùm propoſitum fuerit, integras mendaciorum centurias in eccleſiaſticæ hiſtoriæ campum inducere; non incredibile videatur, ipſorum illud eſſe cōmentum; aut certè pro ſuâ mentiendi libidine aduerſus Romanam eccleſiam, libenter amplexos eſſe, quòd ab alio Leodienſibus affictum erat.

Trithem. Script. Eccleſ. non tamen videntur fuiſſe ſchiſmatici.

At verò faciamus Leodienſes odio commoti belli exacerbatos ſcripſiſſe vehementiùs in Paſchalem (Nam & Sigebertus, quamquam teſte Trithemio nulli inter Leodienſes doctrinâ ſecundus, eodem abreptus turbine, illis Paſchalis litteris ſe reſpondiſſe affirmat) ideonè Leodienſem eccleſiam ſchiſmatis ream fuiſſe neceſſe eſt? Quidquid enim mali fuerit, politicum fuiſſe potiùs, rectè arbitratur idem Ioannes Roberti, quàm eccleſiaſticum. Quādoquidem Henrico imperatori, excommunicato quidem adhæſiſſe, non Guiberto antipapæ ſchiſmatico, vel ex eo conſtat, quod Henrico mortuo, cuius vnius gratiâ ſumſerant arma Leodienſes, pace cum Paſchali compoſitâ, ad officium, & omnem obſequentiam redierunt.

Sic ab hac eccleſiâ non immeritò ſchiſmatis labes remoueri videtur. At certè non omnis impietatis. Quam ſanè dum auertere pro munere ſuo neglexit Obertus, multo plùs infamiæ peperit eccleſiæ ſuæ, quàm opum, & dignitatis coëmto Bulliono, Couinoq́ue viſus ſit comparâſſe. Gratitudinis lege Henrico tenebatur, pro accepto epiſcopatu. Tenebatur & cum vniuerſis clientibus iuriſiurandi religione aduerſus Cæſarem ſuum, qui tranſmiſſa à maioribus imperij iura tueri ſe declamabat. At ſuſpectam hominis fidem facere debuerat perditiſsima vita, totius imperij ſuffragijs ſæpius damnata. Sed omnium maximè, pontificum aliquot, conciliorumq́ue ſententijs ab errore reuocari oportuerat. Eo nimirum eſt execranda magis ſchiſmatum peſtis, quæ omni ſemper ætate præſtantiſsimos virtute, ſapientiâq́ue viros, ſi non infecit omnino, næuum tamen ſemper inſperſit pudendum. Neq́ue Robertus Flander conſtantiam tenuit in tam laudabili cœpto. Conceſsit mox in voluntatem Henrici imperatoris. Ad eum enim Leodium venit, cum iſthic conuentus principum haberetur hoc eodem anno, & in Auguſti gratiam receptus eſt.

XV.

B. Odæ corpus terrâ educitur ad honorem: *Molan. 27. Nou:* item Rolindis; *Molan 13. Maij.* & Offic. Gerpin:

Non deſerebat interea bonus Deus eccleſiam Leodienſem, quamquam iuſtiſſimis prouocatus cauſis. Verùm ad meliora ſuſcitabat identidem manifeſtis ſuæ beneuolentiæ argumentis. Crebra miracula Rhodæ, B. virginis Odæ ſanctitatem, & apud Deum gratiam orbi teſtabantur: Obertus, ne qua labes ingratitudinis inuri poſſet, honores ſaltem ei reddendos cenſuit, à quâ tantum auxilij referebat populus. Sacrum ergo B. Virginis corpus ex inhonoro tumulo produxit in lucem hoc anno, & eccleſiæ ſuæ propoſuit venerandum.

Eoſdem honores S. Rolindi Virgini Gerpiniæ decreuit: quamquam incertum nobis ſit tempus. Quemadmodum neq́ue conſtat, quando vixerit. Iſtud ergo de illâ hic accipe ex horario muneris ſacerdotalis penſo Gerpiniæ legi ſolito. Nobilibus inter Gallos orta natalibus, cùm eius nuptias ardenter expeteret Scotiæ

regis

regis filius, illa mortalium amores deteſtata, vni ſe Chriſto ſponſam deuouit. Et ne vis vlla fieret à parentibus, clam iniit fugam, vnâ ancillâ, biniſque famulis contenta. Coloniam iter ad B. Vrſulam conuerterat, vt fortiſsimi illius exercitus non modò animaretur exemplis ad ſeruandum pudicitiæ florem illibatum, ſed & præſidijs muniretur. Gerpiniâ viam faciebat, quando ad cæleſtes nuptias Chriſtus euocauit.

quæ virginitate Deo deuotâ, Gerpiniæ obijt;

Nec inhonorum apud exteros Sanctiſsimæ Virginis ſponſæ ſuæ corpus eſſe permiſit. Permotus arcano quodam inſtinctu cæcus quidam, ad ſacrum corpus cùm acceſsiſſet, è veſtigio videndi facultatem recepit. Sanctæ Virgini mox apud incolas venerationem conciliauit hoc mirum; ſimul & infirmos incendit deſiderio, ſpeque recuperandæ valetudinis. Qui, concurrentes ad virgineum tumulum, cùm optata conſequerentur, celeberrimam adepta eſt ſanctitatis famam, quam in hodiernum diem miraculorum frequentiâ tuetur, benefica potiſsimum in calculo, ſtranguriâ, & torminibus laborantes. Porrò difficultas eſt, quod Deſiderio Galliarum rege nata dicatur, cùm nullus inter omnes reges eo nomine reperiatur. Exiſtimat Molanus Deſiderium, vel Longobardorum regem fuiſſe, (Galliam Ciſalpinam hi tenuerunt) quem Leodium à Carolo Magno relegatum meminimus: vel certè principem alium regiâ ſtirpe ortum; ideoque more nonnullis vſurpato, regem appellatum eſſe.

& miraculis celebratur.

XVI. A. 1104. *Cantatorium S. Huberti.*

Verùm inter ſacra hæc non molliebatur Oberti pectus. Plùs quàm marmoreum reddiderat longiori conſuetudine inolita turpitudo. Mira, & epiſcopo indigna facinora aduerſum ſe edita narrant Hubertenſes: quæ hîc commemorare pudor ſit. Vel indicâſſe plus ſatis erit. Alti fortaſsis Arduennæ ſiluæ receſſus animos fecerint. Relicto nimirum ſemel honeſti tramite mortalium oculi magis timentur, quàm gubernantis omnia Numinis. Sed denique pudorem pellit, frontemque facit aheneam peccandi conſuetudo.

Epiſcopi corruptelæ.

Igitur etiam Leodij ſe prodere non erubuit: non ciuilia iura conuellere, non ſcriptas à maioribus leges reſcindere, non antiquare longo vſu probatas conſuetudines. Et qui optimatibus primò pepercerat, vt è plebe homines liberiùs opprimeret; in omnes graſſari cœpit nullo iam diſcrimine, atque adeò Friderici maioris præpoſiti, eius fortè machinamentis fortius obſiſtentis, familiam omnem in cuſtodiam abripuit. Vniuerſos ordines excitauit hominis impotentia. Communique conſilio diem dixerunt apud metropolitam. Aquaſgrani hic venit ieiunij verni principio, conuocatis eò partibus. Acturus cleri cauſam Henricus archidiaconus, ita dixiſſe fertur. Quam inſtituimus aduerſus epiſcopum accuſationem, de priuatâ eius vitâ contexere non eſt animus. Huius vt vnicum ſincerum teſtem, ſic & iudicem Deum non ignoramus. Sed ea proponimus capita, quæ palam, & in omnium oculis ſunt: & quorum tot ſunt teſtes, quot ciues Leodium numerat. Hæc illa ſunt. Abbatias conſtituta mercede vendidit. Eccleſiaſtica beneficia procurandæ animarum ſaluti condita, pacto pretio diſtribuit. Monetam mutauit, imminuit, vitiauit magno publicæ rei detrimento. Publici iuris libertatem, & à maioribus ſcriptas leges, vi factâ oppreſſit: & nos ab eiuſmodi dehortantes audire neglexit. Alias iniqua ſua conſilia corrigere pollicitus interpoſitâ fide, feſellit. Eccleſiarum theſauros, quos diripuit, adhuc non reſtituit. Hæc ſunt, quæ remp: attingunt, (priuatas enim iniurias primaris relinquo proponendas) & noſtro ſinguli teſtimonio confirmamus. Quorum fidem cùm infringere non poſsit epiſcopus; ab æquitate tuâ, reuerendiſsime pater, afflictis rebus ſolatium exſpectamus. Dixerat archidiaconus: neque contrà præter pudorem reponebat quidquam epiſcopus. Quamobrem metropolitæ ſententiâ iuſſus eſt errata corrigere, cleri ſui arbitrio

 & in id

& in id ſuam epiſcopi fidem obligare. Et ne quis dolo malo locus eſſet, iuſsi
ſunt omnes Agrippinam ire decimo quinto poſt Paſcha die. Sed cùm Leodium
veniſſet imperator, vt eiuſmodi cauſis patronum ſe non grauatè ferebat, epiſ-
copo rogante, muneribuſque etiam demulcente, imperatum Coloniæ conuen-
tum haberi inhibuit. Ita priſtina corruptelis manſit impunitas.

His porrò capitibus, quid mirum, ſi à dulciſsimâ, ſanctiſsimâque parente
Romanâ eccleſiâ cæco deluſa errore nonnihil aberrârit Legia, quamquam for-
A. 1105. tè non omnino ſeiuncta? Impium eius idolum euertit anno quinto, contriuit-
que deinde iuſtiſsimum Numen. Rem geſtam non vnâ omnes ſententiâ ſcrip-
ſere. Quamobrem quia Henricus, quos ſuæ hæreſis reliquit ſucceſſores, eoſdem
quoque habet defenſores: ait Baronius; nos rem geſtam ad vitandam inui-
diam, & calumniam propulſandam, non ab alio petemus, quàm à Conrado
Vrſpergẽſis. Vrſpergenſi abbate: qui ſcripſit poſteritati, quæ oculis vſurpauit: ſcriptor alioqui
in Germaniæ imperatores propenſior, & in Romanos pontifices parum æquus.
Vt nulla de de eo poſsit eſſe ſuſpicio, in gratiam Romanæ eccleſiæ eſſe mentitum.

Henrici imperatoris flagitia, & impietatem toties à ſede apoſtolicâ damna-
tam deteſtati Germaniæ principes; cùm diutius ferendam eiuſmodi tyranni-
Henricũ filium proceres patri ſubſtituunt dem non putarent; Henrico eius filio, egregio, & ſpei magnæ iuueni, regnum pa-
ternum obtulerunt. Sumſit ille, poſtquam hæreſim paternam eiurâſſet, obtem-
perationem promiſiſſet ſedi apoſtolicæ, & obortis denique lacrymis palam de-
nuntiâſſet, nullâ ſe regnãdi cupiditate paternũ regnum vſurpare, quòd prompto
hilarique animo reſtitueret, quam primum ſe pontifici parens exhibuiſſet obſe-
quentem. Simili oratione ſub idus Decembris; cùm Bingæ parentem conueniſ-
ſet, rogauit, damnatis ſceleribus communem omnium Chriſtianorum matrem,
eccleſiam Romanam debitâ reuerentiâ veneraretur; & ſtatim poſito regno pa-
trem ſe, quâ deberet ingenuus filius, obſequentiâ culturum. Reiecit obſtinato
animo pater in proximâ comitia.

Moguntiæ habita ſunt ipſo natali Seruatoris die, tantâ principum frequentiâ
quantam aliàs fuiſſe nemo meminiſſet. In eum ſe conuentum dare parabat Hen-
ricus pater: ſed multitudinis in ipſum fauorem iam antea notum veriti princi-
pes, venienti obuiam extra vrbem progreſsi, Ingelhemij cœtum habuere. Ibi-
que certis adeò teſtibus, rationibuſque validis hominem tenuerunt, vt cùm ſe
purgare non poſſet, errata ſua palam fateri cœperit; eorumque pœnam exſoluere
promiſerit. Verùm negantibus apoſtolicis legatis ſibi fas eſſe in eccleſiæ gre-
mium recipere; quòd ſuum vnius id eſſe iuſsiſſet Paſchalis; è principum omnium
conſilio, regni, imperijque inſignia filio tradidit, fauſtaque omnia precatus, illum
conſentire viſus eſt pater. etiam cum lacrymis principibus commendauit. Ita voluntate paternâ regnum
capeſsiuit Henricus filius, ratumque habuerunt, quod iam antea ſanxerant prin-
cipes: ac denique autoritate apoſtolicâ confirmarunt pontificij legati. In hanc ſen-
tentiam omnia Vrſpergenſis.

XVII. Exutus imperio pater, cùm priuatam vitam, quam nunquam egiſſe meminе-
A. 1106. rat, ducere non poſſet, in Lotharingiam ſibi fidam contendit. Ac ſecundo pri-
Friſingenſis mùm Rheno Coloniam delatus, exceptus eſt priſtino honore. Leodium inde ve-
in Lotharingia tamen arma cogitat: nit præſulis inuitatu: omniaque expertus eſt priori fortunæ paria. Hinc litteras
ſcripſit ad regem Francorum, ad filium ſuum, ceteroſque Germaniæ principes:
ſed eo calamo, (illas tibi dabit Sigebertus) vt certè quidem, niſi teterrima homi-
nis flagitia fidi ſcriptores poſteris deſcripſiſſent, innocentiæ nomen apud nonnul-
los inuenire potuerit verùm eo fuiſſe ingenio res totâ vitâ geſtæ palam oſtentant,
vt honeſti laruam appoſitè adeò conſilijs ſuis obtenderet, cùm vſus poſtulabat,
vt pleroſque non vulgaris prudentiæ viros, & eccleſiæ principes plus ſemel feſel-
lerit.

lerit. Ita ſapienter animaduertit Baronius. Quo minus profectò mirum ſit vaferrimi hominis artibus inductos in fraudem fuiſſe Leodienſes. In eius igitur verba, autore epiſcopo ſuo coniurârunt cum Henrico Lotharingiæ duce populo Colonienſi, Iuliacenſi, Bonnenſi, ac reliquâ pænè Lotharingiâ.

Patrem vbi filius accepit armari, Leodij Paſchatis feſtum diem agere ſe conſtituiſſe nuntiauit, hoc ſanè conſilio, (inquit vitæ ſcriptor Synchronus) vt comprehenderet parentem, & ab epiſcopo violatæ fidei pænas repeteret. Scriptis ad filium litteris, rogat pater, Leodium vt ne veniret, quod in eâ regij comitatus frequentiâ minimè ſe tutum arbitraretur. Cùmque nihil impetrâſſet, aliò migrare conſilium fuit, aut certè facti indignitate ſequaces ſuos ad vindictam accendere. Abiturientem ergo retinuerunt dux, & epiſcopus, ad omnem eius ſe fortunam offerentes.

Aquiſgrani iam attigerat filius: eratque dies Iouis ille, quem poſtremæ Chriſti cœnæ conſecramus. Præcucurrerat equitatus ad pontem, quo Viſeti tum Moſa ſternebatur. In aduerſâ ripâ ſtationem habebat Henrici ducis filius. Hic loco inſidijs idoneo cùm ſuos collocâſſet, cum paucis ripæ crepidinem prouolat, inuitatque ad certamen, ſi cui ex hoſtibus concurrere placeat. Prodiere pari numero hoſtes, & manus conſeruere. Sed omnibus ad ſpectaculum auerſis, ex hoſtibus nonnulli clam pontem tranſgreſſi, violatâ certaminis pactione, ſocijs ſeſe iunxerunt. Senſit hoſti creuiſſe vires ducis filius, quo traheret in inſidias, trepidationem, fugamque ſimulat. Clamore ſublato ceu victores inſtant hoſtes: & qui ex alterâ ripâ ſpectabant, in victoriæ partem ardentibus animis concurrunt. Verùm in inſidias prolapſi, vbi conſurgentem ex lateribus hoſtem, & eos qui fugerant, conuerſis equis in pugnam ruere viderunt, primâ impreſſione vix exſpectatâ, turpem in fugam effunduntur. Cecidere multi; ſed vbi maximè ad pontis anguſtias multitudo fugam impedijt, fluctibus plures, quàm ferro periere, propellentium impetu in amnem deturbati. Acceſſit malis ruina pontis fatiſcentis ſub onere. Rari enatarunt armis graues, vel alijs inuicem implexi.

Contrà filius ſe cõparat: primò infelicìter:

Fractus hac clade rex Coloniam retro abijt: ſed vrbe excluſus, Bonnam diuertit, & altero poſt Paſcha die Moguntiam contendit. Vnde ad vniuerſos principes datis litteris, queſtus de epiſcopo; duce, & Colonienſibus, indixit vt ad bellum reſtaurandum kal: Iulijs Herbipolim conuenirent. Quo audito Henricus dux, Colonienſes, & Leodienſes arma parant, copias colligunt, vrbes firmant. Coloniam in primis, quæ primum impetum latura videbatur, vallo, turribus, milite, commeatu; itemque Leodium, ac alias vrbes, quas inuadendas credebant, muniunt. Præterea ſeuerè edicitur, vt omnes in armis parati ſint ad Cæſarem, & communem ſalutem tuendam. Prolatum Leodij pomœrium volunt nouis his munitionibus. Summum enim montis Walburgiani iugum cenſuit imperator vrbi iungendum, claudendumque muris, ne hinc ex edito hoſtis immineret. Receptum in vrbem tum fuit S. Bartholomæi ſuburbium; Ad eam quippe ætatem extra pomœrium fuit, quidquid erat vltra Feronſtream, ſiue (vt habent vetera monumenta) feretrum ſtratum. Argumento ſunt priſci ritus Bartholomæanis canonicis ab olim præſcripti. Vrbis portam ingreſſi, hymni concentu populo bene precari iubebantur. Vſurpantque in hunc diem, cum in Feronſtræam pedem inferunt. Ea tum igitur fuere conſilia: ſed mox Dei nutu diſſipata. Vires iam collegerat filius, & Agrippinam obſidebat initijs parum felicibus: quando inopinatum malis finem Deus impoſuit, ſucciſâ ſtirpe. Leodij vitam* infelicem clauſit, ſimulque inflammatum reſtinxit bellum Henricus pater. Sublato enim illo, pro quo pugnabant, arma omnes poſuere. At qui patrem ſecuti fuerant, filium omnibus officijs conciliare ſtuduerunt.

Dum vires reparat,

Pater moritur. 6.

 In gra-

Epiſcopus in gratiam à Pontifice recipitur.

In gratiam ab eccleſiâ receptus eſt, reſtitutuſque ſacris Obertus noſter cum ceteris epiſcopis eiuſdem factionis coniuratis, hac lege, vt quem pridie Leodienſes in æde principe ante aram Virginis matris ſepelierant, Henricum eijcerent in locum profanum, quia ſacrorum communione toties pulſus deceſſerat. Elatus eſt in Cornelij montem: vbi tunc cœnobium quoddam erat, poſtea fuit abbatia Præmonſtratenſis ordinis: ait Ægidius. Sed ante Præmonſtratenſes qui religioſi locum incoluerint, nemo vſquam prodidit. Alijs potiùs aſſentirer, qui ædiculam necdum conſecratam volunt ibi ſtetiſſe: nec profectò locus ſacer eſſe debuit. Obtinuit quamquam ægrè poſt aliquod tempus à pontifice filius, vt corpus Spiram delatum in maiorum ſepulcrum inſerretur. Inteſtina Leodij ſepulta, vult Otto Friſingenſis.

Friſingenſis in Frederico l. 1. c. 10.

Hic finis fuit celeberrimæ iſtius controuerſiæ Henricos inter, filium & patrem. Inter quos ſi arbiter ſedeas (inquit religioſiſsimus cardinalis Baronius) & eâ, quam prætulit filius, integritate animi rem ipſe geſsit; non plùs habes quòd in eius facto damnare poſsis, quàm ſi patrem æſtuante febri delirantem, phreneticum, ac furentem, vinculis conſtringat pius aliquis filius. Imò redargui iure potuerit filius, quòd parentem abdicare iuſſum non tenuerit, ne res nouas moliretur. Verùm ſi filio mens alia fuit, quis non damnauerit? Hoc tamen certum eſt, nihil eorum accidiſſe, niſi iuſtiſsimo Numinis iudicio: vt qui nullâ ſacrorum reuerentiâ in communem Chriſtianorum parentem arma tam impiè ceperat, idem impugnaretur à filio, imperioque euerteretur. Cum his finem Leodij pariter accepit ſi non verum ſchiſma, aliqua tamen, eaque non admodum honeſta ſeceſsio. Et ad parẽtem Romanam eccleſiam filia Legia redijt, nulla deinceps vi tempeſtatis vllius (ita vouemus, & precamur) abſtrahenda.

XVIII. Florebat nihilominus inter has armorum procellas Leodina diœceſis inſigni humanorum, Diuinorumque cognitione, atque adeò amore cæleſtium. Teſtantur quippe Cluniacenſes, fuiſſe tum *clariſsimos viros, quorum ſcientiâ, & honeſtate morum Leodienſis fulgebat eccleſia, & Francia illuſtrabatur.* Et quo perennaret id decus, ſuis præceptionibus auditores inſtruebant, qui deinde patriæ moribus, ſapientiâque magiſtros referrent. In his fuit Algerus, tantæ tum apud omnes opinionis, vt iiſdem Cluniacenſibus affirmantibus, *nulla Chriſtianæ fidei regula ei crederetur incognita.* Trithemius ſanè ait virum fuiſſe *in ſacris ſcripturis iugi ſtudio exercitatum, veterum quoq; lectione diuitem, atque in ſæcularibus litteris magnificè doctum, ingenio cautum, & diſertum eloquio.*

Chronic: Cluniac. Algerus S. Lamberti canonicus *Trithem: vir: ill:*

Hic S. Lamberti canonicus cùm eſſet, in omnem intentus rei bene gerendæ occaſionem, ſedulò circumſpiciebat vbi maximè vtilem reipub: Chriſtianæ nauaret operam. Graſſari pergebat impiè Berengarius etiam poſt mortem per ſacrilegos ſectatores inſaniæ ſuæ heredes in auguſtiſsimum EVCHARISTIAE ſacramentum, ſæpe dum viueret veritatem orthodoxam publico teſtimonio profeſſus, ſæpius in errorum barathrum turpi reuolutus incõſtantiâ: Nefarias infandæ hæreſis reliquias ſibi ſumſit Algerus perſequendas. Proprium quippe patriæ bellum exiſtimabat, quod hæreſiarchæ primus ingenti gloriâ indixiſſet Dutandus epiſcopus: nec minore laude Adelmannus ſcholaſticus perſecutus erat; quemadmodum ſuprâ demonſtrauimus. Tres ergo libros eximiâ ſapientiâ conſcripſit, quibus hæreſiarchæ veſaniam retunderet. Superſunt hodie typis excuſi, quibus ne iuſto plùs tribuere videar, audi Petrum Cluniacenſem. Is profectò Lantfrancum, illum inuictum eccleſiæ pugilem, aduerſus hæreſim Berengarij benè, plenè, perfectè; Guitmundum verò meliùs, pleniùs, perfectiuſque: at optimè omnium, pleniſsimeque ac perfectiſsimè Algerum noſtrum ſcripſiſſe contendit.

Scribit in Berengarium:

Tomo 6. Bibliotheca Patrum. Petrus Cluniacenſis.

Hac

Hac inſigni laureâ minimè contentus, aliam nihilo ignobiliorem ſibi decerpere ſtatuit, præſtanti ſuiipſius victoriâ. Rerum quippe omnium humanarum fulgore peſſundato, ad altiorem virtutis apicem generoſo mentis impetu contendit. Et Cluniacum ſecundâ inuitatus S. Hugonis famâ, qui religioſam iſthanc familiam magnâ gloriâ regebat, euangelicæ humilitatis auditor eſſe voluit in ſacro illo lyceo, qui ſapientiſsimus omnium ore celebrabatur magiſter. Magnum hoc inſigni facinore acceſsit eccleſiæ Leodienſi non minùs, quàm Cluniacenſi lumen: ſed eo clarius, quòd plures alij ex eâdem S. Lamberti diſciplinâ in hanc arenam, mundi faſtum debellaturi, ſub hoc idem tempus deſcenderunt. At ne plùs vero noſtratibus tribuere videar, teſtem produco omni fide longè digniſsimum beatum Petrum Cluniacenſem: qui poſt aliquot hinc annos ſcripſit de his temporibus, quam hic ſubijcio epiſtolam. fit monachus Cluniaci.

Egregio & ſublimiter venerando Alberoni magno Leodienſis eccleſiæ magno pontifici, ac nobili eiuſdem eccleſiæ conuentui frater Petrus humilis Cluniacenſis abbas, humiliſq́ grex Cluniacenſis ouilis, ſalutem. Bibliotheca Cluniacenſis.

Vtinam humilitati meæ talis daretur facultas, qualis ab antiquo iam data eſt voluntas, vt amplexandam nobis, & omnibus bonis perſonam veſtram, vt ſacrum, & venerabile eccleſiæ vobis à Deo commiſſæ collegium videre, vt iam dudum aueo non chartis committere, ſed feruentiſsimum caritatis affectum, quem ad vos ore ad os communicare, vobis coràm poſitis poſſem. Cùm enim omnibus Chriſti eccleſijs, quæ numeroſitate ſuâ vnius, & catholicæ eccleſiæ corpus perficiunt, caritatis compagine, honorem ſimul, & amorem debeamus: inter omnes Germanorum eccleſias, hoc vobis quâdam familiari prærogatiuâ debemus. Quorum non ſolùm amore prouocati, ſed etiam frequentibus beneficijs, & permaximis muneribus ad mutuam beneuolentiæ viciſsitudinem rependendam magnificè inuitati ſumus. Et frequenter quidem à magiſtris eccleſiæ Dei, & ab innumeris populi Chriſtiani principibus multa Cluniacenſe monaſterium dona, multa beneficia percepit. Sed cùm hæc veſtris donis, veſtris beneficijs, veſtris muneribus comparantur, licet magna ſint, & pretioſa, vileſcunt. Suſcepit verè Cluniacenſis eccleſia, & ſæpe, vt dixi, ſuſcipit multorum, & diuerſorum non in terrâ, ſed in cælo theſaurizantium gazas. Sed veſtra xenia tanto aliorum munera ſuperant, quanto homo pecoribus, quanto ſapientia cunctis opibus antecellit. Multi ex eccleſiâ Leod: monaſticen profeſsi Cluniaci,

Auro igitur, & Topazio longè cariora Cluniacus à Leodienſi eccleſia munera ſuſcepit, quando magnificos viros, & ſummâ cum laude, ac dulcedine recolendos à vobis ad nos venientes, humili ſuorum collegio copulauit. Nam vt alios ante noſtra tempora venientes, nobiſque vultu incognitos taceam, quando Leodienſis eccleſiæ memoria apud Cluniacum perire poterit, quæ Hezelonem, Theſelinum, Algerum canonicos, magnosq́ ſuis temporibus magiſtros, humilitatis diſcipulos, & vt ipſi, qui vidimus, atteſtamur, veros monachos effecit?

Quorum primus multo tempore pro eccleſiâ, ad quam venerat, laborans, ſingulari ſcientiâ, & prædicabili linguâ, non ſolùm audientium mores inſtruxit, ſed corporalem nouæ eccleſiæ fabricam, quam aliqui veſtrum viderunt, plùs cunctis mortalibus poſt reges Hiſpanos, & Anglos, conſtruxit. in primis Hezelo,

Sequens ſpiritualibus tantùm ſtudijs totum ſuum hominem occupans, in ſancto propoſito longæuus conſenuit; & priùs Cluniaci ſub S. patre Hugone, dehinc Vizeliaci cum D. Rainoldo abbate eius nepote, ac demum Lugdunenſi archiepiſcopo degens, laudabilem vitam ſancto fine concluſit. Theſelinus,

Tertius, cuius vix memoriam ſine lacrymis facio, humilitate, puritate, vitæ totius ſinceritate, ſecundum meum iudicium longè præcedentes exſuperans, ita meo tempore apud nos vixit, in tantùm benignè, & ſanctè conuerſatus eſt, vt licet à nobis carne receſſerit, ſpiritu tamen, & memoriâ ſingulari nobiſcum ſemper, dum viuimus, non eſſe non poſsit. Algerus.

Qui & librum de ſacramento altaris autoritatibus SS. Patrum inuincibiliter communitum, nobis, & fidei ſuæ inſigne teſtimonium, & contra quorundam modernorum, vel imperitiam, vel erronem ſingulare præſidium dereliquit.

Inſpiret igitur omnipotens Spiritus, qui vbi vult ſpirat, cordibus veſtris, vt SS. iſtorum, quos ante oculos mentis veſtræ memorans reduxi, vitam, & exempla imitemini. Qui à vobis, vt dixi, venientes, & more magni patriarchæ de terrâ, de cognatione, de domo propriâ egreſſi, peregrinatione ſanctâ amiſſam patriam repetierunt, & mundi ſuperbiam in humilitatem, luxum in frugalitatem, diuitias in paupertatem commutantes, ad eam iam per Dei gratiam peruenerunt. Hac ergo recordatione cariſſimi, velut quodam caritatis glutino adhærentes, vosque viciſſim nobis adherere rogantes, vt hæc memoria apud vos ſit continua, quæ & apud nos eſt perpetua, precamur.

Ita Cluniacenſes orbe toto, tum temporis, ſanctitatis famâ celeberrimi Leodienſium canonicorum deprædicant non modò ſapientiam, verum & eximiam ſanctitatem. Bellicis tamen motibus grauiter, nec ſine periculo ingenti concutiebatur diœceſis. Et quamquam Henrico patre mortuo, præſentius periculum euaſiſſe videretur, necdum tamen omnis metus poſuerat.

XIX. Limburgio Lotharingiæ ducatus abrogatur: datur Godefrido Barbato.

Henrico filio iam regnanti pœnas dedit Henricus Limburgius; quem cùm in parentem concitâſſet, turpi mox leuitate deſeruerat, rurſum ad patrem tranſiens quo mortuo, ſe maieſtatis reum Henrico regi dedidit. In cuſtodiam miſſus cùm euaſiſſet, Lotharingiæ ducatu rex multauit, quem dedit Godefrido Barbato comiti Louanienſi. Ex quo ipſe, poſterique omnes ad noſtram ætatem Lotharingiæ, ſiue Lotrichij, imo & Brabantiæ duces appellati ſunt: qui antea non niſi Louanij comites indigitabantur. Ducatum anno ſequenti Limburgius armis repetijt, occupauitque Aquaſgrani. Sed mox recepit Barbatus, ipſo Henrico fugâ vix euadente, ſed plurimis è primâ nobilitate captis; quos non aliâ conditione, quàm ſacramento rogatos dimiſit. Ita Limburgij viribus acciſis, ſuas auxit; ſibique ducatum confirmauit: Hoc tulit perfidiæ ſuæ præmium Limburgius.

A. 1107. qui & Limburgium magnâ clade fundit.

Cleri priuilegia rex probat. *Archiu. S. Lamberti.*

Leodienſes, quia non eadem ipſorum erat culpa; ſed imperatori, quoad vita manſerat, fidem integram ſeruâſſe conſtanter videri poterant, non modò veniâ digni habiti ſunt, verùm & nouis iuris cuiuſdam præcipui prærogatiuis exornati. Nam ab expeditione Flandricâ poſt dubiam cum Roberto comite pacem compoſitam, cùm exeunte anno ſuperiore, reuerteretur Henricus rex, ampliſſimas clero Leodienſi prærogatiuas ipſâ antiquitate venerabiles, ſuâ præterea regis autoritate* ratas eſſe voluit, ipſis kalendis Ianuarijs; quibus cautum eſt maximè, ne pro tribunalibus profanis cauſam dicere cogerentur cleri ipſius familiares, clientes, coloni. neúe ædibus cleri vim vllam faceret profanus aliquis Iudex.

7 Mamburnique autoritatem deſcribit.

Hemricurt: in typo tēporalitatu Leod:

Ita de clero rex bene mereri ſtuduit. Sed vniuerſæ præterea reip: vult ab eo proſpectum Tranſmoſanus, ſcriptis de Mamburni dignitate legibus: ſiue illam primus condiderit, ſiue certis definiendam pactionibus putauerit. Sanxit, vt epiſcopo vitâ functo (cùm enim abibat peregre, Mamburnum ipſemet arbitratu ſuo iubebat) eâ præfecturâ fungeretur S. Lamberti præpoſitus, aut certè aduocatus Haſbaniæ, ſi quidem abeſſet ille prouinciâ; vt nimirum ille remp: gereret domi, qui militiæ vexillum S. Lamberti præferret. Quod ſi neque hic eſſet in prouinciâ, tum denique capitulo Leodienſi cum nobilitate, ſuffragij ius eſſe voluit ad alium quempiam creandum. Ijs porrò in vnum non conſpirantibus, ſuffragia & à populo ferri voluit. Regium hoc reſcriptum aureo ſigillo conſignatum in tabulario S. Lamberti affirmat aſſeruari Tranſmoſanus: Aliqui de ſuffragij iure ſenſerunt aliter alij: populoque plus aliquid tribuerunt. Ius ipſum ſatis ambiguum arbitror. Ipſam rem geſtam ſuo tempore trademus. Eſt porro Mamburnus in rep: Leodienſi ſupremus magiſtratus, vix aliquando niſi interregno

creari

creari ſolitus, aut epiſcopo finibus Leodienſibus abeunte. Eadem ipſius erat, quæ principis, in rerum profanarum adminiſtratione, autoritas; ipſumque adeò palatium incolebat, & epiſcopi vectigalibus fruebatur. Si quando manſurus in prouinciá epiſcopus Mamburnum diceret, non alind is, quàm exercitus imperatorem agebat; Mareſcallusque potius appellabatur.

Statim ac vitá defungebatur epiſcopus, canonicorum S. Lamberti collegium, quod trito paſsim vocabulo capitulum nuncupamus, ſummumque ſemper in totam ditionem obtinuit imperium, autoritatemque ſummam, arces vniuerſæ prouinciæ munitionesque omnes occupabat, & curá ſuá cuſtodiebat. Tum è collegij totius ſententiá canonicus vnus omnium nomine prodibat in medium templum, & ſub coroná, quæ ingens è fornice dependet, diem epiſcopo deligendo denuntiabat. At verò ne interea reſp: capite diutius deſtituta periclitaretur, proximum aliquem diem dicebat Mamburno deſignando. Deſignatus magiſtratum inibat eá poteſtate, vt vno prætore Leodienſi dumtaxat excepto, ceteros omnes prouinciæ totius præfectos, balliuos, ſeneſcallos, ipſosque adeò ſcabinos Leodienſes, ſi quis deceſsiſſet, creare poſſet. Sed hi magiſtratum inire tum omnino non poterant; quandoquidem toti collegio ius dicere fas non eſſet interregni tempore; donec epiſcopus deſignatus, autoritate cæſareá in principatus poſſeſsionem immiſſus eſſet: ſiue, vt trito ſermone loquimur, dum ab Auguſto, vel rege regalia impetraſſet. Poterat tamen ab ipſá ſtatim ſui lectione, Mamburno magiſtratum abrogare, ſubſtituereque alium, qui eius vice remp: regeret; vſque dum inauguraretur. Hæc de Mamburno fuerunt dicenda, quæ olim notiſsima, hodie ferme ignorantur, quod abrogatus ſit iſtiuſcemodi magiſtratus.

Subijciam & pauca de regalibus: quæ hiſtoriæ huic lucem afferant, cum eorum frequens mentio fiat. Imperij princeps eſt epiſcopus Leodienſis; regnique Germanici portionem haud ignobilem Cæſaris beneficio poſsidet. Qui ergo legitimis ſuffragijs lectus eſt, cùm obſequium clientelare ſolemni ritu, conceptisque verbis apud Cæſarem profeſſus fuerit, in principatum immittitur*. Religiosè ſeruatum eſt olim, vt regi ſe ſiſteret, præſentique diceret ſacramentum. Nec tamen neceſſe fuit in vlteriore Germaniá res imperij agentem conuenire. Tum enim ſatis fuit Francofurti ad Mœnum, vrbis prætori, binisque ſcabinis denuntiare, paratum ſe ſolemne iuſiurandum Cæſari iurare, cùm ad propiores prouincias rediiſſet. Cuius quidem teſtes tabulas publicá fide conſignatas vbi Leodij ſcabinis epiſcopus exhibuerat, ius licebat dicere, quoad viueret Cæſar. Iuſtitium enim tum rurſum erat, dum apud ſucceſſorem epiſcopus clientelam profiteretur. Imo & quando in vrbem Cæſar veniebat; tum quippe ſcabinos deſignabat, qui ius dicerent, quamdiu Leodij ageret. Ita quondam vſurpatum vult Hemricurtius. At hodie per legatos res ferè tranſigitur. Neque interregno toto iuſtitium tenet. Nam epiſcopo quidem decedente, prætoris virga demittitur, (ſignum illud eſt iuſtitij) ſed erigitur mox autoritate capituli, iusque dicitur, dum inauguretur ſucceſſor. Hæc è viá digreſsio, non fuerit, vt ſpero, ingrata. Ad eam me refero.

Cæſari clientelâ iurare tenetur epiſcopus. 8.

Regnum auſpicatus fertur Henricus filius condito Scladinij ad Moſam in agro Namurcenſi canonicorum collegio in memoriam S. Felicis: vectigalibus auxit abbas S. Cornelij Indenſis. Cuius gratiá in hunc diem ius illi manet nominationis ad ea beneficia. XX.

Rebus Leodij iam proſperè, & felici tranquillitate cedentibus, nouum è Syria decus aduenit. Nam Petrus Eremita, ſacri belli, quemadmodum commemorauimus, incentor præcipuus, vt reſtitutam locis ſacris debitam venerationem, armisque Chriſtianorum munitam vidit condito Ieroſolymorum regno, in Europam

Petrus Eremita reuerſus è Syria.

1109. pam redijt. Viæ ſocios habuit, Cononem comitem Montiſ-acuti, Lambertum
comitem Claromontanum, cum multis alijs nobilibus viris, ciuibusque Hoien-
ſibus. Qui omnes coortâ fortè graui tempeſtate, quo proximum capitibus ſuis
auerterent periculum, Deo templum autore Eremita vouerunt: ſtatimque ſeda-
ta eſt omnis procella.

In patriam ergo reuerſi, quo ſe voti religione liberarent, id negotij vnâ ſen-
exſtruit tentiâ Petro Eremitæ commendârunt. Vallem amœnam in moſæ ripâ delegit
Nouo- ad portas Hoienſes: in quâ templum condidit in honorem Dominici ſepulcri, &
mona- beati Ioannis Baptiſtæ; ſacras enim vtriusque reliquias Ieroſolymis attulerat:
ſterium. quas in illâ æde ſeruandas depoſuit, vnà cum reſcripto Ieroſolymitani patriar-
chæ Arnulfi, & canonicorum S. Sepulcri ad Obertum epiſcopum dato quo pote-
ſtatem faciebant ijs, qui profectionis Aſiaticæ votum nuncupâſſent, eius religio-
ne exſoluendi, ſi ædem illam Hoienſem adiuiſſent. Præcipuæ profectò notæ
ius illud fuit, quando certum, vnius hodie ſupremi pontificis id eſſe. Templo
cœnobium adiunxit Petrus; Nouomonaſterium appellamus: collectisque ſodali-
bus religioſum vitæ genus è B. Auguſtini præceptionibus amplexatus eſt.

Celebrabatur interea Gemblaci iam inde ab anno prioris ſæculi penultimo
Sepulcro prodigiorum frequentiâ, & admirabilitate ſepulcrum B. Guiberti: concurrebat-
educitur que religionis gratiâ innumerabilis multitudo: cùm tamen ad illum diem ab
ad hono- obitu ſuo, inglorius, & vix cuiquam notus iacuiſſet. Nimirum rerum omnium
res B. tempora, & momenta pater æternus poſuit in ſuâ poteſtate. Cùm igitur exi-
Guiber- miam quandam in ipſum religionem concitarent crebra miracula, maximique
tus. concurſus ad ſepulcrum fierent; ſine honore abſtruſum illud permanere, ini-
Molan: 23. Maij. quius nonnulli ferebant. Sigebertus in primis, ætate, litterarum cognitione, vi-
tæque integritate inter Aſcetas Gemblacenſes facilè primus. Qui cùm templi
præfectum ageret, diuinitus acceperat Numini placere, vt ſanctorum honores
publicè Guibertus acciperet. Quare factâ ab abbate Lithardo poteſtate, rem
ad Obertum epiſcopum, hic ad Fridericum Metropolitam ſuum per archidia-
A. 1110. conum retulit. Qui in prouincialium ſynodo, cognitâ cauſâ, corpus ſacrum in
auras proferendum cenſuit. Fecit Obertus anno ſæculi huius decimo, IX kal:
Octobres. Religioſiſsimus fuit ad ſancti illius triumphi celebritatem, omnis or-
dinis conuentus. Longè celeberrimum innumeris prodigijs Deus fecit. Quo
mortalibus omnibus palam factum eſt, æternæ mentis Numine, ac imperio ho-
nores illos B. Guiberto fuiſſe decretos.

XXI. Multâ virtute, litterisque pollebat eâdem tempeſtate Leodij ad S. Laurenti
A. 1111. magnus ille Rupertus, ſcribebatque de Diuinis officijs; quando mira res ibidem
contigit anno vndecimo; ſcriptisque ſuis mox inſeruit in hæc verba: *Sed ecce dum*
Miraculũ *hæc ſcibimus, iucundo per quemdam fratrem noſtrum gratia reſurgentis nobis arridet mira-*
de Chriſti *culo. Teſtor illam beatam, ac delicioſam noctem, in quâ Chriſtus ab inferis victor aſcen-*
reſurre- *dit, me nihil ſuper hoc mentiri: niſi ille tam ſacrilegus ſit, vt de eiuſmodi quidpiam fingere*
ctione. *auſus fuerit: quod vita eius, vel propoſitum omnino prohibet vel ſuſpicari. Fratris tamen*
eiuſdem nomen tacebitur, quoniam & hoc obnixè precatur. Nam factum quidem lucere
coram hominibus cupit, vt glorificetur pater, qui eſt in cælis: ſe autem videri non vult, nec
ſuis reputari meritis miraculum cuius ſola Dei gratiâ (quo iudicio neſcimus) operatrix eſt.
Res huiuſmodi eſt. Hoc ſancto Paſchæ Sabbatho, quo cereo annus ab incarnatione Domini
milleſimus centeſimus, vndecimus inſcriptus eſt, in eccleſiâ S. Laurentij ad præcedentes
eiuſdem diei matutinos, extinctis de more cunctis luminaribus, dum eorum vltimum ex-
tingueretur, & ad canticum euangelij hæc antiphona à D. abbate Berengero imponeretur:
Mulieres ſedentes ad monumentum, &c. ecce repentè ante pedes illius proiectum cecidit ip-
ſius, quo firmiter ſubſtrictus erat, cingulum. Ille ſolutum eſſe, & cecidiſſe ſuſpicatus,
quod

quod tamen mirum fuiſſet, quia non delapſum fuerat, neque circum crura, pedesque deſcenderat, ſed ante pedes quaſi proiectum (vt dictum eſt) *exſiluerat, inclinauit ſe, vt tollens illud, rurſum ſeſe accingeret. Cumq́ manus inieciſſet vt illud ſibimet circumdaret: nodum, vt erat, fortiter adſtrictum, non cedere ſibi, vltrà quàm dici poteſt, admiratus eſt. Intendenti, & ſecum cum ſtupore magno reputanti, quidnam hoc ſibi vellet: ecce vox facta eſt, & ſibilum tanquam auræ tenuis audiuit dicentem ſibi:*

Sic potuit clauſo Chriſtus prodire ſepulcro.

Siquidem hæc (vt ipſe referens teſtatus eſt) admiratio mentem eius perſæpe ſubibat, quo modo verum Domini corpus (vnde ipſe nullatenus dubitabat) clauſo reſurgere monumento, clauſis potuit ianuis ingredi ad diſcipulos.

Quod ſilentio texit Rupertus, nomen poſtea prodidere Laurentiani, ſcripto eius epitaphio. Poſtquam enim Berengero ſucceſſiſſet abbas Heribrandus, & proximè illum ſepultus fuiſſet inſcriptis lapidi ſepulcrali verſibus ita cum Berengero fecerunt loquentem:

Quando mihi præeras, qui poſt te ſum datus abbas,
Me fecit dignum IESVS *iſtud cernere ſignum,*
Vt ſcirem clauſo quod prodijt ex monumento.

Narrat Tranſmoſanus anno denique ſæculi huius duodecimo à pontifice, Cæſareque impetratum per Obertum præſulem, vt deinceps non *Tungrenſis, vel Leodienſis* ſed vnicâ voce Leodienſis epiſcopus appellaretur. Reſcriptum die S. Ioannis Baptiſtæ datum à capitulo aſſeruari affirmat. At Bruſtemius id factum vult ab Henrico ſecundo, cùm ad eius vſque tempora Tungris epiſcopij ſedes ſeruaretur, in quâ collocabatur qui epiſcopatus poſſeſsionem inibat. Nos ad ipſum S. Hubertum vrbis conditorem ſuprà retulimus. XXII.

A. 1112. *Hus vſque Sigebertus. Pergit Robertus de Monte.*

Subdit Tranſmoſanus anno ſequenti menſe Maio Cæſarem, cum Leodium adueniſſet, probâſſe amplificatam emto nuper Bulliono rem Leodienſem. Iudiciariam verò præſulis poteſtatem auctam nouo tribunali condito, quod Rubram portam, vel Annulum palatij appellârunt ideò, quòd pro tribunali ſedere ſolitus fuerit epiſcopus ad palatij portam; quam olim ſolitam eſſe rubram aiunt, quòd is Legiæ ſymbolicus eſſet color, in memoriam ſanguinis ab inuicto martyre Lamberto fortiter eodem loco profuſi, vt ſuo tempore monuimus: datum porrò iuri dicundo ſignum concuſsione, ſonituque annuli ænei è portâ pendentis. Vnde & iuriſdictionem illam, palatij annulum dixerunt. Eam verò non iam à Cæſare conditam exiſtimet aliquis: verùm probatam dumtaxat illam iuris dicundi formam, & poteſtatem, quam ab omnibus huius diœceſeos principibus in vnam omnium pacem & bonum conſpirantibus epiſcopo conceſſam fuiſſe, pacemque Leodienſem dictam commemorauimus. Decretam autem iam primùm, & conſtitutam crediderit per Cæſarem Tranſmoſanus, quòd ſingulari reſcripto Cæſaris probata fuerit: & fortaſsis (vt nihil oritur perfectum) aptiores quæpiam cognoſcendi, iudicandiúe formulæ fuerint inuentæ, & ab Auguſto probatæ.

A. 1113. Confirmatur tribunal pacis Leodienſis.

Produxit eccleſia Leodienſis his temporibus virum gente nobilem, ſed religione, caritate Chriſtianâ, iuſtitiâque clariorem, Helinum nomine, quem S. Lamberti præpoſitum appellat Tranſmoſanus; alij abbatem S. Mariæ multis præclarè factis nobilitatus eſt in poſteritatem perennaturis. Denos inferioris notæ canonicos, quibus à S. Materno nomen dedit, in æde principe collocauit; quos cum alijs eiuſdem conditionis, quos paruæ menſæ canonicos appellant, rem Diuinam procurare voluit. Ptochion, ſeu pauperum hoſpitalem domum à Gualtero Catechio deceſſore ſuo inchoatam abſoluit, inſtruxitque vectigalibus: quam ad catenam appellant. Fortè aliquando in publicum è domo ſuâ per feneſtras proſpiciebat;

Helinus condit canonicos S. Materni, & hoſpitalem domum ad catenã.

ciebat; ſacerdotem quemdam tenuioris fortunæ vidit efferri nudum, & indoluit. Parum ſacerdotis, dignitati caritati Chriſtianæ conſentaneum iudicauit; ſodalitatem ergo inſtituit eorum, qui mortuis extremum officium curarent. Magnáque omnium commendatione perſeuerauit pium hoc inſtitutum. Sed aliud celſioris animi, gloriæque maioris aggreſſus eſt. Magna Leodij iudiciorum erat corruptela, ſacriſque canonibus vis ſua vix ſtabat. Romam contendit, rectiorem iuriſdictioni formam impetraturus. In hoc præclaro molimine vitam poſuit, ab eo mercedem accepturus, apud quem conatus, & voluntas in laude, & præmio ſunt: & quo iudice, voluiſſe, cum non poſsis, ſatis ſit.

item ſodalitatem ſepelientium mortuos:

Moritur in bono opere.

XXIII.

A. 1115. item Petrus Eremita.

Eódem abijt anno decimo quinto, rebus magnis non modò generosè ſuſceptis, verùm & feliciter perfectis, Petrus Eremita. Poſt nobilem illam belli ſacri expeditionem, cum ædificijs, iuxtà ac ſanctis inſtitutis Nouomonaſterium inſtruxiſſet, ætate grauis, ac meritis in vniuerſam eccleſiam, ad immortalem vitam tranſijt VIII. idus Iulias. Quo nihil periret eccleſiæ Leodienſi; ſplendidam litterarum, virtutumque lucem ſidus ecce nouum non ita pridē ſpargere occœperat ex aſceterio Laurentiano. Dei parētis beneficio (ſic meminimus) lucidiſsimos mittebat radios Rupertus: ſed vt fit, perſtringebantur noctuarum oculi, & in eius gloriam armabat ſeſe inuidia. Berengerus abbas, vt perſpectam habebat à puero hominis integritatem, ſapientiamque; protegebat autoritate. Verùm ingraueſcente iam ætate, cùm parum fideret Oberto epiſcopo, eum fidei Cunonis archimādritæ Sigebergenſis, ceu nobile depoſitū cōmiſit. Eius præſidio fretus Rupertus ingēti eccleſiæ bono cœpit publico dare anno decimo ſeptimo, quæ Leodij conſcripſerat; & nouos in dies fetus concipere. Sic ipſe teſtatur epiſtolâ nuncupatoriâ ad Cunonem abbatem, quam præfixit commentarijs ſuis in Geneſim. Cumque non ſolo calamo valeret, ſed eximiam præferret animi virtutem, iuſſus eſt cœnobiticum Tuitienſis familiæ gubernaculum ſuſcipere. Agri Leodienſis nobile germen iſtud fuit.

Floret Rupertus;

A. 1117. ſcriptis editis,

Crantzius Metrop: l. 6. c. 23.

Tuitiēſis abbas creatur.

Aliud, quamquam externum, lætâ vel rectè factorum, vel orationis, vel denique diſcipulorum ſemente diœceſim hanc præterea recreauit. Æquum fuit nimirum, vt quæ Ruperti ſplendore gloriari cœperat Colonia, gloriam Leodio rependeret non minorem per ciuem ſuum Norbertum. Is eodem hoc tempore Diuini nominis ſtudio incenſus, ad pontificem adijt, quo ſacrarum concionum poteſtas fieret. Sacerdotalibus omnibus cenſibus, quibus fruebatur, abdicatis, venditaque hereditate, ac in egenos erogatâ; quinas argenti libras, mulam, ſacrumque miſſæ inſtrumentum retinuit in commeatum, aſſumtiſque duobus ſocijs iter arripuit. Hoium poſtquam deueniſſet, præclaro eius facinore ſolum Leodienſe Deus ornare conſtituit, Vehementiore quippe Numinis impulſu excitatus; omnibus omnino ſemet exuit, quo nudum Chriſtum nudus, & expeditior ſequeretur. Tunicâ ergo laneâ, palliòque contentus, nudus pedes in reliquum iter ſe dedit, quamquam ſæuiret hiems anno iam affecto. Ad S. Ægidij in Galliâ pontificem conuenit, quo turbarum Italicarum tædio Gelaſius ſeceſſerat: & impetratâ concionandi facultate in patriam iter conuertit, è viâ Leodios beaturus; vt mox dicemus.

Hugo in S. Norberto. Bibliotheca Præmonſtr: Molan. 6. Iun:

Hoij Norbertus omnibus ſe abdicat.

A. 1118.

XXIV.

Inter hæc virtutum lilia, vitiorum germinabant ſpinæ non infrequentes: quibus forſitan offenſum Numen hoc ipſo anno pænas repetijt; & pro paternâ ſuâ pietate grauiora minitari viſum eſt. Frequentes enim, horrendæque, ac ſæpius repetitæ detonuerunt procellæ. Ad veſpertinas preces in eccleſia principe, VI non: Maias, ſub illum verſiculum: *Quis ſicut Dominus Deus noſter*: en ſubitum tonitru, terræque motus ingens in terram vniuerſos proſtrauit. In templum à læuâ penetrauit fulmen, & poſt plura reuulſa varijs locis è muro ſaxa non modica, in tur-

Horrēdæ Leodij tempeſtates.

rium eua-

rim euadens aliquot trabes contriuit. Fœtor relictus eſt adeò grauis; vt multo aromatum ſuffitu ſuperari vix potuerit. VII. id: Iunij denſa nubes è Roberti monte in ſubiectam vrbis regionem incubuit, & tantam aquarum vim effudit, vt ædes multas dirueret, immenſam perderet annonam, matrem vnam binos vtroque brachio cõplexam liberos enecaret; alioſque locis alijs homines octo vitâ expelleret. Ipſis Iulij kalendis cum turbine vehementi nubes obſcura tanto impetu copioſum imbrem in tectum baſilicæ Lambertianæ demiſit, vt pluuiæ pateret, totumque pauimentum perfunderetur. Irrumpens ilico fulmen ab Aquilone tres è clero peremit. Quartus è laicorum ordine templum inter & epiſcopium periit.

Octo dies vix effluxerant, horas tres ſolidas, quaterni turbines à ſingulis cæli plagis ſinguli, in vrbem irruerunt, & multo imbre pelluerunt. Sed vltra terrorem vix aliud fuit. Grauior mortales omnes horror inceſsit III. non: Auguſti. Primo noctis conticinio, immani tonitruum fragore cælum omne mugire, & fulguribus micare cœpit; tantumque mortalibus omnibus incuſsit terrorem, vt ſtratis exilientes vniuerſi, ingenti trepidatione concurrerent ad templa, & noctem placando Numini tranſigerent. Tertiò maximè tempeſtas recruduit. Sed primo auroræ crepuſculo ab Oriente horrenda flamma in vrbem ferri viſa eſt quaſi ad extremum exitium. Contrà vehementiſsimus ab Occidente ventus flammam repreſsit. Viſa eſt tertiò reuiuiſcere flamma; fauillas, & cineres minitans. Tertiò tandem extinxit ventus. Quo reſpirare cœperunt miſeri mortales, quos à primâ luce dirum terruerat ſpectaculum ad vſque horam tertiam.

Prodigia deinde nuntiata ſunt. Humanâ facie porcellum ſus enixa eſt. Gallinæ pullus quadrupes natus eſt. Infantem bicipitem, & ſexu duplicem effudit Namurci femina. Spectatæ in cœlo acies. Moſam ſic alueum deſeruiſſe, vt in aëre ſublimis decurrere videretur; ait Robertus de Monte. Cui ſimile refert ſub hoc idem tempus Trithemius de Pado; qui ſic à terrá ſublatus eſt in modum fornicis, vt inter terram, & aquam via pateret tranſeuntibus. Feminæ pueri caput purâ proluenti, manus ſanguine rubuerunt. Alia regionibus alijs prodigia diuerſi prodidere. Portendebant fortaſſe Leodij, quæ proximè poſt Obertum euenerunt mala. Portēta.

Auertere velle Deus videbatur, immiſſo ſanctitatis per Norbertum ſalutari præſidio. Nullam quippe benefaciendi dimittebat occaſionem vir ſtrenuus: ſacram Diuinorum myſteriorum ſementem iaciebat, ſi quem agrum nanciſceretur opportunum. In Belgicam reuerſus, Valentianis verba fecerat ſecundâ auditorum admurmuratione, parique fructu: audit Burchardum Cameracenſem epiſcopum in vrbe eſſe, quocum ſuauiſsima fuerat olim neceſsitudo, cùm apud Cæſarem agerent. Ad ipſum adit, pulſatiſque foribus ad colloquium admittitur per quemdam è clero, Hugonem nomine. Patriâ Leodienſis erat, Foſsis oriundus; vbi vtroque orbus parente, in S. Foillani cœnobio ſanctioribus diſciplinis ita mentem excoluerat, vt in familiam non grauatè Burchardus adſciſceret, carumque in paucis haberet, raræ virtutis admiratione. Hic ergo Nortbertum ad præſulem poſtquam induxiſſet, dum tacitus hæret, videt poſt primam ſalutationem, magnâ primùm defixum admiratione Burchardum, tum in Nortberti collum ruentem, ſuauiſsimè complecti, & lacrymas oculis vbertim profundere. Obſtupefactus Hugo, cauſam quærit. At epiſcopus: vides hunc lacernoſum hominem, mi Hugo? Mihi neceſsitudine iunctus fuit arctiſsimâ, cùm in regiâ verſaremur: iſque eſt, qui oblatam à Cæſare Cameracenſis epiſcopatus dignitatem recuſauit. Perculit Hugonem tanti hominis ſpecies abiecta, vitæque auſteritas: Viliſsimis tegebatur veſtibus; & quamquam acre frigus eſſet, nudus pedes incedebat. Iam pridem ſeuerius vitæ genus meditabatur Hugo. Eius ducem à Deo

XXV. A. 1119.

Hugo Foſſenſis.

Norberto adhæret. Nortbertum ſibi credidit oblatum: & paucis pòſt diebus in eius tranſijt diſciplinam.

Foſſis Norbertus vtilē operam nauat: Poſt excultam illuſtri caritate Cameracenſem diœceſim, ingreſſus Leodienſem, operam nihilo minùs vtilem impendit. Cùm Foſſas deueniſſet, magnus ad eum mortalium vtriuſque ordinis concurſus fuit, demirantium inſolitum eius vitæ inſtitutum. Admiratione maximè concitabat inexſpectata mutatio Hugonis, ciuis ſui, & viri apud illos celeberrimi; quòd contempto humanorum omnium ſplendore, auſteram illam diſciplinam ſectaretur. Induſtriâ ſingulari Norbertus diſsidētes reconciliat: ad concordiam diſsidentes reuocabat. Rogatus eſt vt cruenta diſsidia dirimeret, quæ regionem illam funeſtabant adeò, vt plures ſexagenis homines interempti iam eſſent, pace fruſtra ſæpius tētatâ, à grauibus, ac religioſis viris. Et ecce fortè tum in conſpectum venit quiſpiam, cuius eâdem hebdomadâ frater ferro interierat. Hominem aggreditur Nortbertus eâ orationis ſuauitate, ſimul & ſententiarum pondere, vt è veſtigio non modò manus daret, verùm & expeditam ſuggereret rationem conciliandæ totius pacis. Fecit quàm feliciſsimè ſexto pòſt die Nortbertus Monaſterij ad Sabim, quò partes conuenire iuſſerat. Poſt diuturniorem orationem in ſuggeſtum conſcendens non diu dixerat, quando ſic permouit vniuerſos, vt reſtinctis odijs in mutuos extemplo ruerent amplexus.

item Gēblaci, Altero die Gemblacum venit exceptus religioſiſsimè, vt vbique ſolebat. Vbi cùm didiciſſet duorum principum ſimultatibus publicam infringi pacem: alterum eorum oratione ſuâ ſic permouit vir Dei, vt eius arbitrio ſe permitteret. Alterum pariter aggreſſus, cùm nihil profeciſſet; conuerſus ad ſocium: Inſanit hic homo; inquit: ſed mox pœnas dabit, in hoſtium ſuorum poteſtatem prolapſus. Ita prorſus euenit eâdem hebdomade. Digreſſus hinc ad proximum pagum Coterij, Coterium, quempiam ad pacem cohortabatur, cui graues erant cum altero inimicitiæ; ſed ſanctis conſilijs aures obſtruxerat: & ne plura cogeretur audire, foras cum impetu prorumpit, equum conſcendit, vrget calcaribus; ſed nihilo plùs proficit, quàm ſanis Nortberti rationibus ſe permoueri paſſus fuerat. Omnibus rei nouitatem admirantibus, pleriſque etiam ridentibus; & ipſe tandem animo permouetur; ad templum redit, ad S. ſacerdotis genua prouoluitur, ei totum ſe Niuellis: permittit. Niuellis præterea vir ſanctus operam ſuam impendit ſæpius: vbi & ſocium adſciuit Antonium: qui nimirum vnus fuit ex tribus illis, quibuſcum ſanctiſsimam religioſi iſtius inſtituti multitudinem propagauit.

XXVI. Hocnè itinere, neſcio; certe aliquando Traiectum cùm vir Dei veniſſet, mirum accidit prodigium, ſanctitatis eius argumentum illuſtre. Seruari eâ in vrbe *Monachi Capēberg: in Appendice S. Norberti.* diximus velum ſericum angelicis olim manibus deportatum, ad ornandum S. Seruatij funus. Videndum illud exhiberi ſibi petijt Nortbertus, & impetrauit ſanctitatis ſuæ reuerentiâ, quamquam ægrè, cùm non minore diligentiâ, quàm religione cuſtodiretur. Scriniolum vix reſerârant: & ecce vi occultâ velum in S: Seruatij reliquias colit. aëra rapitur ad ſuprema vſque laquearia. Timor omnes inceſsit, ne tam pretioſo pignore ſpoliarentur. Ceteris rei nouitate, & eo metu perculſis, ſanctæ miſſæ ſacrificium Nortbertus aggreditur. Statimque ſacrum illud velum, quod expanſum adhuc in ſumma ædis parte librabatur, complicari cœpit, quale in ſcrinio ſeruatum fuerat; & leui lapſu in ſancti viri brachia deſcendit, qui conſueto loco repoſuit, magnâ omnium gratulatione. Diœceſim mirificè recreauit Norbertus, ſanctiſque ſuis laboribus exornauit Oberti principatum.

9. Præclara Oberti facta: A quo ſanè remp: item aiunt magnâ laude* geſtam, quam inauſpicatò primùm regere viſus erat. Sed inhonora principia glorioſo fine corrigere, quo rarius eſt, eo ſinceriorem meretur laudem. Obertus ergo præter præclara, quæ meminimus, opera; Claromontium ingenti pretio comparauit. Reſtituit cumulatè,

latè, quæ B. martyris Lamberti ferculo, vel reliquæ ſupellectili ſacræ detraxerat in Bullioni pretium. S. Petri collegium, cuius tēplum kal: Octob: dedicârat, opibus auxit. Binas curias S. Huberti, ac S. Fidis cum ſuis templis addidit. Præcipuo quodam cultu, animiq́ue affectione eximiâ Dei parentem Virginem coluiſſe fertur. Rarâ Diuinorum cognitione præditus fuit. Quibus cùm infeliciora principatus initia viſus eſſet corrigere, pridie kal: Februarias anni vndeviceſimi, vitâ & epiſcopatu defunctus eſt, & ſepultus in baſilicâ S. Lamberti, in choro inferiori, ſcilicet S. Dei genetricis Mariæ, quem alias cryptam appellat. *Mors.*

XXVII. Oberto mortuo conuerſa ſunt ordinum conſilia ad ſubſtituendum alium, ſed animorum diſſenſione mirâ: cum in diuerſa, Ægidio teſte, ſinguli abirent ſtudia, clerus, nobilitas, populus; comitijs tamen dies indicitur. At Godefridus Barbatus Louanij dux, cum alijs pluribus è primâ nobilitate, cùm ſtaret pro Alexandro archidiacono, præpoſitoq́ue ſancti Pauli, & B. Mariæ Hoienſis, eum cohortatus eſt, ne dubitaret omni conatu ad epiſcopatum contendere; ſuas omnium vires ei præſto futuras. Quo fretus præſidio Alexander, ad Henricum Cæſarem adit, quamquam alienum ab eccleſiâ; & eiuſdem impietatis damnatum, propter quam in parentem coniurârat, tum innocens. Vtq́ue ſcelere ſcelus cumularet, ſepties millenas argenti libras appendit. Epiſcopatu donauit Auguſtus, pedoq́ue ac annulo traditis, in poſſeſsionem immiſit. Schiſma rurſum ecce Leodienſibus, & auulſio à Romanâ ſede offerebatur. Verùm ſtetit fortiter pro parente filia; & ſuperiori defectione offuſam nitori ſuo labem, inconcuſſâ conſtantiâ expiauit. Fridericus enim S. Lamberti præpoſitus edicto propoſito ſanxit, reciperet vt nemo, quem epiſcopatui profanus homo, & ab eccleſiâ reuulſus inaugurâſſet. Obtemperatum eſt. Duo tamen cleri collegia præpoſiti ſui cauſam non reiecerunt. Deducēte igitur Godefrido Barbato, reliquaq́ue factione, templum init Alexander, autoritate Cæſareâ principatum occupaturus. Infauſtum omen exſtimârunt plerique, quòd æs campanum more maiorum pulſare non potuerit, fu-ne in manibus diſrupto. *Malis artibus epiſcopatum ambit Alexāder.*

Franconem quemdam virum probum è profano tum ordine, (ſed monaſticen amplexatus eſt poſtea) miſit præpoſitus Fredericus; qui ceu aliud agens in templo, diſpiceret à quibus deduceretur Alexander. Arcanum ille locum occupat: cum ecce ſubintrans anachoreta quidam, duabus caprarum pellibus à tergo & pectore amictus, crine longo, barbâ prolixâ, toto corpore hiſpidus, adſtantem conuenit Franconem: Salue, inquiens, frater. Siluit ille ſtupore, quiſnam eſſet ignarus. Cui homo: Scio, inquit, ignoras me: mihi tamen notus es tu. Itaq́ue audi verbum Domini. Miſſus ſum à Deo futurorum omnium tibi nuntius, vt tu ceteris. Iſti, qui epiſcopum agens nunc ingreditur, certum habe nihil proſperè ceſſurum: abdicare cogetur. Elegit ſibi Dominus alium: qui breui quidem tempore epiſcopatum tenebit, ſed multa fortiter Dei, eccleſiæq́ue cauſâ tolerabit. Teſtabitur Deus poſt mortem prodigiis multis promeritos cælo triumphos. Succeſſorem habebit virum genere, potentiaq́ue illuſtrem; cuius initijs felicitas primùm adſpirabit; ſed mox deſeret, & contemptui proſtituet. Tertius denique ſubrogabitur multâ rerum humanarum cognitione clarus, ſed & hic epiſcopatum abdicabit. E conſpectu his dictis abit anachoreta. Nec cunctatus Franco ad præpoſitum redijt, quod viderat, quodúe audierat, nuntiatum. Miſit quamprimum ille, qui quæreret eremitam. Sed fruſtra laboratum eſt: inueniri non potuit. Vaticinio tamen veritas ſua conſtitit. *Vaticiniū de ipſo, & tribus epiſcopis.*

XXVIII. Vbi profanam Alexandri inaugurationem accepit Fredericus archiepiſcopus Colonienſis, ſuâ Metropolitæ, itemq́ue ſummi pontificis autoritate, Leodienſibus inhibuit, ne reciperent Alexandrum. Tum è clero præcipuos quoſq́ue adeſſe *Melan. 27. Maij.*

Alexandro abdicare iuſſo, iuſsit, quibuſcum cauſam cognoſceret. Quid plura? cum ſecūdò, tertioque dies Alexandro dictus eſſet; nec veniſſet ad cauſam dicendam: obtinuerunt ab archiepiſcopo Leodienſes poteſtatem comitiorum in vrbe habendorum: quæ niſi ſuccederent, tum demum redirent Agrippinam. Leodij nulla haberi potuerunt comitia, obturbante libertatem Barbato cum ſuâ factione. Coloniam ergo reditum eſt. Et inſigni animorum conſenſione renuntiatus eſt Leodienſis epiſcopus

Fredericvs eligitur: Fredericvs S. Lamberti præpoſitus, & comitis Namurcenſis frater. Qui quòd autoritate quâpiam altiore ſibi opus eſſe intelligeret aduerſus Auguſti potentiam: qui nitebatur tum temporis vniuerſis viribus tueri ius, & poteſtatem non modò deſignandi, ſed & in poſſeſsionem inducendi præſules eccleſiæ, Rhemos contendit, vbi ſupremum ſacrorum principem Calliſtum eſſe comperrerat. qui Rhemos profectus, Neque verò tempus nanciſci poterat opportunius, quando conuentum generalem haberet pontifex, quo & Henrici tyrannidem reduceret ad rectam rationem, & eccleſiæ libertatem aſſereret.

Conuenere præſules quadringenti viginti ſex, quibus vtendi pedo facultas erat, præter innumeram vtriuſque ordinis multitudinem. Præſidente Calliſto, *Rogerius Ann. Angl:* Ludouicoque Francorum rege aſsidente, canones quinque perſcripti ſunt: in quibus, quod ad rem noſtram faciat, hunc ſecundo recenſet loco Rogerius. Ex ordine profano nemini fas eſto quempiam in ſacrorum vllam poſſeſsionem immittere: qui ſecus faxit, Chriſtianorum cœtu arcetor. Qui verò eius autoritate dignitatem aliquam indeptus fuerit, eâ ſpoliator, ſine ſpe regreſſus. Non longè aberat Henricus imperator. Legatos miſit pontifex, qui explicatam eius mentem referrent. Ad extremum adiuit ipſe, quo fortiùs ad rectam rationem, & decreta concilij amplectenda deduceret. Mirâ tamen peruicaciâ Henricus animum obfirmauit, negauitque pertinaciter paſſurum ſe tranſmiſſam à maioribus imperij maieſtatem imminui. Ne tamen ſummo pontifici tam modeſtè ſecum agenti, aut œcumenico concilio nihil detuliſſe videretur, annuit vt clero ſuffragiorum libertas eſſet in legendis præſulibus, item & conſecrandis. Verùm in à pontifice & cōcilio probatur, rerum ſacrarum poſſeſsionem immittendi ius, ac poteſtatem nunquam ſe dimiſſurum, pertinaciter affirmauit. Reuerſo Rhemos in epiſcoporum conuentum pontifice, Henrici contumaciam damnârunt patres omnes nouâ anathematis ſententiâ, quam ſæpe iam antea ſuſtinuerat.

XXIX. A. 1120. Non potuit non feliciter eo conſeſſu cauſam ſuam peragere Fredericus. Damnato mox omnium ſententijs Alexandro, conſecratus eſt ab ipſo Calliſto pontifice Romano. Epiſcopatum ſanctè ingreſſus, Plùs oneris in impoſito munere, quàm honoris, cùm clarè perſpiceret ſapientiſsimus præſul, ſanctis operibus epiſcopatum auſpicari conſtituit. Rhemis Leodium vſque nudatis pedibus iter emenſus eſt. Erexere ſe tantum nacti caput, qui fide Romano pontifici ſeruatâ, in Alexandri partes non conceſſerant: epiſcopoque ſuo venienti ſtructis ordinibus ſupplicantium ritu proceſſerunt obuiam vniuerſi è clero, populoque, magnâ læti animi ſignificatione. Dies erat XI. ante kalendas Martias anni viceſimi. Annum ſolidum, dieſque vnum & viginti tenuerat interregnum.

Alexandro arma mouenti, Quam æquitate, legumque præſidio deſtitutam labare ſentiebat, ſuſtentandam armis factionem ſuam cenſuit Alexander; in his virium eſſe plùs ratus. Recenſebat in partibus Godefridum Barbatum Louanij comitem, Guibertum comitem Duraſsium, Lambertum comitem Montiſ-acuti, Renerum Haſbaniæ aduocatum, militiæque Leodienſis ſigniferum. Illorum fretus auxilijs arcem occupat Hoienſem, validum ditionis vniuerſæ munimentum, & ceteris in fide continendis peropportunum. Fredericus vbi Alexandrinos nullâ æqui reuerentiâ moueri comperit, ſacris interdixit ſuâ præſulis autoritate: & quo pondus addere-

Digitized by Google

adderetur; ratum id à metropolitâ haberi, atque adeò à ſummo pontifice, obtinuit. Verùm pleriſque timori non ſunt, quæ ſanguinem tela non hauriunt.

Sacris interdicit,

Ad arma ſe conuertit epiſcopus. Auxilia pollicebantur Godefridus comes Namurcenſis epiſcopi frater, Waleranus Limburgi comes, qui poſteà dux factus eſt, Goſuinus Falcomõtius, omnes diœceſeos abbates, populuſque Leodienſis. Paratis omnibus ad obſidionem inſtituendam, Hoium duxerunt. Excepere venientes patentibus portis oppidani, epiſcopi ſui imperata facturi. In arcem ergo vires omnes conuertuntur. Promiſsis ſtetere principes coniurati; dictoque die auxilia adduxere; ſua hinc Brabantus, illinc ſua Montacutius, hoſtem ancipiti malo oppreſſuri. Exercitum, imò cauſam totam, dubiæ vnius certaminis fortunæ aduerſus geminos hoſtes, non exiſtimauit obijciendam Namurcenſis: reſciſſo ponte, qui Moſæ ligneus erat impoſitus, florentiſsimas Brabanti copias diſtinuit. Vniuerſæ ergo vires in Montacutium diriguntur. Suos ille ducebat anguſtâ viâ, quæ abruptas inter rupes, & Moſam fluuium relicta eſt. Poſtquam venit in conſpectum hoſtium, vt iam exaudiri poſſet Godefridus Namurci comes, Lambertum Montis-acuti comitem conſpicatus: Ergonè, inquit, aduerſum me in arma venis, cui tam ſancto clientelæ iureiurando fidem obſtrinxiſti? At ille: Ego verò omni beneficio à te accepto renuntio. Tum Godefridus: At ego perfidi hominis os fallax haſtâ illâ confodio. Dixit: & contortum magnâ vi telum in fauces immittit. Concidit ex vulnere Lambertus, ſtatimque in hoſtium poteſtatem venit. Territi Alexandrini Fredericiorum vim ſuſtinere non potuerunt. Cæſis multis, captiſúe, ceteri in fugam effuſi ſunt. Spectabat hanc ſociorum cladem ex aduerſâ ripâ Louanij dux, nec opem ferre poterat amne interiecto. Plerique impetu animi in flumen delati, cum manus conſerere arderent, cum fluctibus colluctantes ab hoſtibus impunè confoſsi interierunt.

bellum mouet,

& vincit,

Vbi fruſtra ſuos eſſe conatus intellexit Barbatus, ad populandum Leodienſem agrum, Namurcenſemque abijt. Neque magis hic fauit fortuna. Fortiter æquè ac feliciter repreſsit inuadentem epiſcopus cum fratre. Tanto virium ſuarum robore diſsipato, ambitionem deluſam, debellatamque impietatem agnouit Alexander, & pacem petijt. Dedit Fredericus, poſitâ lege, vt illatum eccleſiæ bellum publicè expiaret.

Verùm non quieuit impietas: & dum nocendi mille artes pertentat, virtuti auget triumphum. Fredericus odijs hoſtium, (quibus veluti principem præponit Godefridum Barbatum Louanij ducem Lambertus Paruus) inſectationibuſque, ac diris moleſtijs, diu & generosè conflictatus, pro tuendâ eccleſiæ libertate aduerſus impietatem Simoniacam, nobilem adeptus eſt victoriam. Propinatum clam ei venenum cùm lentè per venas diffunderetur, impatientes moræ, flagitium iterârunt impij. Bibit ſecundò mortem innocentiſsimus præſul. Dolor inualuit; virus ſingula membra pererrauit; vnum oculorum excuſsit, alterum extinxit. Cerneres omnibus venis inflatam cutem, & vtris inſtar extenſa vitalia. Palmam nobilem dedit ea pugna: Tantæ fortitudini impar erat futura omnis laurus, niſi quæ ab ipſo Deo daretur. Victor ergo cælos conſcendit, poſitâ corporis ſarcinâ VI. kal: Iunias anni vigeſimi primi immortali donandus laureâ. XXX.

A. 1121. E poto veneno dira paſſus, ſanctè moritur,

Suos & in terris honores inuictę martyris fortitudini decreuit Deus, cõpluribus miraculis ad eius ſepulcrum perpetratis: quæ ab alijs deſcripta, breuitatis ſtudio præterimus. Indignâ ſe tantis præbuit beneficijs poſteritas; quæ glorioſi præſulis, martyriſq; eam paſſa eſt irrepere obliuionẽ, vt neque ſolemnibus ſanctorũ honoribus colatur, neque ſepulcrũ eius, olim tot miraculis nobilitatum, hodie notũ ſit. At certè qui fortitudinis inuictæ ſpectatores fuerunt, voluerunt eſſe & præcones. Res ab ipſo conſtanter, & religiosè geſtas, ſed glorioſum inprimis eius certamen

& miraculis clarekit,

pro eccleſiaſticâ libertate, litteris conſignârunt; vtque ſua virtuti eſſet gloria, ſparſerunt per orbem Chriſtianum, aut certè voluerunt. Conatum deſtituit felicitas: manſit res in obſcuro. Conſcriptum commentarium nuper eruit ex Alnenſi bibliothecâ * Molanus, hiſtoriamque paucis perſtrictam publico dedit. Hic ſtatus eſt rerum inter mortales incertus. Verùm in cælis inconcuſſa ſtat, æternumque ſtabit honeſto gloria.

XXXI. Inſurgit rurſum Alexander, Victricem ſe à Frederici morte credidit impietas: non aliter, ac omne cum illo concidiſſet religionis præſidium. Redeunt in vrbem erectâ fronte Alexandrini; ſublatoque æmulo, certam eſſe Alexandri victoriam contendunt. Nec abnuit Alexander, ſuaque cum illis conſilia communicat, vt liberè hactenus facere ſolitus erat, nullâ anathematis habitâ ratione: cuius quidem vinculo ſolutum ipſum fuiſſe diximus: ſed omnes factionis eius populares iiſdem execrationibus manebant obnoxij. Aduocatus ab Alexandro Leodium venit Godefridus Barbatus, ad diem conuentui præſtitutum. Comitiumque ingreſſus, vniuerſa cleri, populique ſuffragia conuoluit in Alexandrum. Exceſſerat vrbe cum Fredericianis omnibus Andreas præpoſitus maior, ne profanâ cum Alexandrinis conſuetudine pollueretur.

Aduenit mox ad S. Cornelij cœnobium cum Ruperto abbate Tuitienſi Fredericus Agrippinæ archiepiſcopus, Alexandro cum ſuis eòdem conuenire iuſſo. Binos dies ſolidos tenuit hic acris diſceptatio. Anathematis ſe nexu ſolutum & compeſcitur à Colonienſi, Alexander adſtruebat; ideoque nihil obſtare, quo minùs ſuffragijs omnium vniuerſim in ſe conſpirantibus, epiſcopatum iniret. Negabat contrà archiepiſcopus eorum ſuffragiorum habendam eſſe rationem, quæ tuliſſent Alexandrini, quandoquidem id iuris ipſis canones eccleſiaſtici nequaquam permitterent. Alexandrum verò quamquam priore vinculo ſolutum, nouo ſe tum impediſſe aſſerebat, quando Godefridi comitis Louanienſis, ceterorumque eius factionis conſuetudinem non vitârat. In quam ſententiam dum grauiter perorat archiepiſcopus, ea conſecuta eſt animorum commotio, vt procidentes vniuerſi ad archiepiſcopi genua, delictum confeſſi, veniam flagitarent. Obtinuerunt. Sed Alexandro ſeuerè archiepiſcopus interdixit omni petitione epiſcopatus. Sic euanuere fœdera factionis illius. Alexandrum ſanè adeò perculit deſignatorum facinorum turpitudo cognita, vt non contentus veniâ, quam impetrauerat ab archiepiſcopo, Romam contenderit ad pontificem ipſum, vt nouam illi noxarum omnium gratiam faceret. Ceterùm reſciſſâ eâ Alexandri lectione, num in ſuffragia rurſus itum fuerit, nemo prodit. At vero ſimile videtur, quando iam in dies exſpectabatur compoſitio controuerſiæ, quæ de præſulum deſignatione iam dudum fuerat pontificem inter & Cæſarem, communi conſilio placuiſſe comitia differri, ne fortè quid decernerent, quod publicis eccleſiæ, imperijque totius conuentionibus aduerſaretur.

pœnités que Romam cõtendit.

XXXII A. 1122. Pax inter eccleſiam & imperium tẽtatur, Principum enim conſilio Romam legatos deſtinauit imperator anno vigeſimo ſecundo Brunonem epiſcopum Spirenſem, & Arnulfum Fuldenſem abbatem, qui pacem à pontifice peterent. Pacem illam toto orbe Chriſtiano tam diu deſideratam, & omnibus inferorum artibus impeditam, ſingulari Diuinæ pietatis beneficio conceſſam tandem videamus. Quam cùm eccleſiæ Leodienſi lætam accidiſſe neceſſum fuerit, propter vel dirum vulnus eo bello acceptum, vel pericula meritò formidata; non abs re fuerit eam tibi ex Vrſpergenſi dare.

Vrſpergenſis. Non magis inuitatu Cæſaris, quàm pacis deſiderio legatos in Germaniam pontifex miſit. In Vangionum vrbem conuenere partes. Tantaque iſthìc contentione certatum eſt hebdomadam integram, eoque ampliùs, vt oratione nemo ſatis explicet; conanti vix quiſquam credat. Tam diuturni belli tædebat vniuerſos

uerſos. Verùm neque ſedis apoſtolicæ iura prodere audebant alij, neque imperij maieſtatem imminuere ſe velle aiebant alij. Imperatoris altiores ſpiritus infregit tandem ille, in cuius manu ſunt corda regum; atque ad præſtandam piſcatori obſequentiam adduxit. In ſacrorum communionem, & S: R· E: gremium Cæſarem, Cæſarianoſque omnes pontificij legati mox receperunt, incredibili Chriſtianorum omnium exultatione. Quid alter alteri ceſſerit, quidue acceperit, clarè idem ſcriptor oſtendit ex vtriusque reſcripto. En Cæſareum. *Ego Henricus Dei gratiâ Romanorum imperator Auguſtus, pro amore Dei, & S. Romanæ eccleſiæ, & Domini papæ Calliſti, & remedio animæ meæ, dimitto Deo, & ſanctis eius apoſtolis Petro & Paulo, & S. catholicæ eccleſiæ omnem inueſtituram per annulum, & baculum. Et concedo in omnibus eccleſijs fieri electionem, & liberam conſecrationem. Poſſeſsiones, & regalia B. Petri, quæ à principio huius diſcordiæ, vſque ad hodiernam diem, ſiue tempore patris mei, ſiue etiam meo ablata ſunt, quæ habeo, eidem S. Romanæ eccleſiæ reſtituo: quæ autem non habeo, vt reſtituantur fideliter iuuabo. Poſſeſsiones etiam omnium aliarum eccleſiarum, & principum, & aliorum tam clericorum, quàm laicorum, conſilio principum, & iuſtitiâ, quæ habeo, vt reddantur fideliter iuuabo. Et do veram pacem Calliſto, S. Romanæ eccleſiæ, & omnibus, qui in parte ipſius ſunt, vel fuerunt. Et in quibus ſancta Romana eccleſia auxilium poſtulauerit, fideliter iuuabo: & in quibus mihi querimoniam fecerit, debitam ſibi iuſtitiam faciam.*

& perficitur,

his ab imperatore pactionibus;

Pontificis diploma ſic habet. *Ego Calliſtus ſeruus ſeruorum Dei dilecto filio Henrico Dei gratiâ Romanorum imperatori Auguſto. Concedo electiones epiſcoporum, & abbatum Teutonici regni, quæ ad regnum pertinent, in præſentiâ tuâ fieri abſque Simoniâ, & aliquâ violentiâ; vt ſi qua inter partes diſcordia emerſerit, metropolitani, & prouincialium conſilio, vel iudicio, ſaniori parti aſſenſum, & auxilium præbeas. Electus autem regalia per ſceptrum à te recipiat, exceptis omnibus, quæ ad Romanam eccleſiam pertinere noſcuntur; & quæ ex his iure tibi debet, faciat. Ex alijs verò partibus imperij conſecratus, infrà ſex menſes regalia per ſceptrum à te recipiat. De quibus verò mihi querimoniam feceris, ſecundum officij mei debitum, auxilium meum præſtabo. Do tibi veram pacem, & omnibus, qui in parte tuâ ſunt, vel fuerunt, tempore huius diſcordiæ. Data anno milleſimo centeſimo vigeſimo ſecundo IX. kal: Octob:* Hæc Calliſtus. Ex vtroque reſcripto habes, quid tam diuturno bello petitum ſit, quid denique conceſſum. Vniuerſâ eccleſiâ in hunc modum feliciter compoſitâ, dimiſſoque conuentu, rediit in Lotharingiam Auguſtus; & cum Aquis Paſcha ſequentis anni celebrâſſet, Leodium venit: fortaſsis vt huic eccleſiæ pax, paſtorque aliquando daretur.

his à pontifice.

A. 1123.
Waſſeburgius.

XXXIV.

Renouata ergo Leodij ſunt conſilia de epiſcopo legendo. Integra comitijs libertas ſtetit, quam ſacri canones iubebant; quibus ratum eſſe ſuum robur nuper voluerat Cæſar. Eminebat inter omnes potentiâ Godefridus Louanienſis: vnuſque factione ſuâ ſuperioribus annis omnia fermè potuerat, quamquam gremio ſuo reiecisſet eccleſia. Sed iam in priſtinam receptus gratiam conuentu illo in Wangionibus habito, non difficulter, quò volebat, ſuffragia rapiebat. Fauebat Auguſtus, cuius ille partes ſectatus fuerat. Gratiam augebat Calliſtus pontifex maximus, cuius ſororem Clementiam Balduini Flandriæ comitis viduam duxerat anno vigeſimo. Quibus præſidijs nixus, non iam aliquem in Leodienſi eccleſiâ ſuis viribus potentem ſuſcepit promouendum. Mediomatricibus aduocauit fratrem ſuum Alberonem, cleri iſtius primicerium. Quem, etſi nullæ gentis opes, nobilitasque, aut amicorum potentia fuiſſet, omni tamen infulâ digniſsimum ſingularis innocentia, columbinaque ſimplicitas commendabat. Poſtquam ergo duos annos paſtore viduata luxiſſet eccleſia, ſuffragijs omnibus Alberonem delegit.

Godefridi Louanienſis potentia Leodij in comitijs. *Rincus.*

ALBERO

eius frater eligitur. Vt principatum iniit: ſcelenbus horror, & turpitudo, legibus obtemperantia, recto dignitas, eccleſiæ ſanctæ pax, & à principibus veneratio rediit: Non aliter ac præſente leone animantes ceteræ conquieſcunt. Summis enim nitebatur opibus Albero. Suas etiam Auguſtus præſens impendit. Audiit Goſuinum Falcomontium arcis ſuæ munitionibus fretum, omnem latè viciniam dirâ tyrannide vexare. Addiderat animos interregnum Leodienſe. Imperante Cæſare Falcomontis arx ſolo æquata eſt. Quod quidem Alberoni datum à Cæſare; cui & pleriſque alijs cùm terrorem Falcomontius incuſsiſſet, Leodio, & omni viciniæ ſerenum rediit; licuitque Alberoni religionem curare.

XXXV. *Hugo in S. Norberto. Bibliothec. Præmonſtrat.* Prima eius auſpicia cõdito Floreffiæ monaſterio Nortbertus illuſtrauit. Cùm enim peragratâ Belgicâ, & ſacrâ verbi Diuini ſemente vbique ſparſâ, Coloniam penetrâſſet, ibique diuitem ſacrarum reliquiarum theſaurum collegiſſet, quo ſuum enaſcens Præmonſtratum ditaret; fortè Nouembri anni ſuperioris iter relegebat, vbique ſuſceptus magnâ religione, non tantùm ſacrarum reliquiarum reuerentiâ, ſed eius virtutum multis argumẽtis celebratiſsimarum veneratione; Floreffiâ conditã Namurcum aduenerat. Excepit religioſiſsimè Ermenſendis Godefridi comitis Namurcenſis mater: & hominis admirata ſanctitatem, rogauit è ſocijs ſuis aliquos Floreffiæ relinqueret, qui religioſam inſtituti ſui familiam ibidem auſpicarentur. Roganti Nortbertus annuit: & quo firmiora ponerentur fundamenta, reliquiarum, quas deferebat, partem ibi collocauit. Hanc aiunt antiquiſsimam dicat. Belgij, ſed totius Præmonſtratenſis ordinis tertiam fuiſſe familiam; quam primo epiſcopatus anno conſecrârit Albero noſter, & MARIAE florem nuncupârit. Supereſt hodie ædes illa Nortberti opus, quam *Sulus* appellant. Abbatem primum deſignauit S. patriarcha B. Richardum, præſtanti virtute præditum, qui vitæ integritate non paucos inuitauit ad ſectandum idem viuendi inſtitutum.

Vbi conuerſus fit Namurci comes. Excelluit ipſe conditor Guilielmus Namurci comes, qui abiecto principatus ſui ſplendore, paupertatem Euangelicam amplexatus, ad Nortberti diſciplinam tranſiit, & in eorum deliteſcere voluit ordine, quos conuerſos appellant. Iſtam animi demiſsionem nec ipſâ morte dimittere placuit. Viſitur in hunc diem eius ſepulcrum rudi, informique tectum marmore, cui Guilielmi nomen nullo alio adiecto inſculptum. Eâdem adiacet ſimplicitate condita Ermenſendis mater cum Henrico filio, & Agnete eius vxore: ſingulis lapidibus ſepulcralibus non alio ſigno, vel charactere, quàm ſolo ſingulorum nomine inſcriptis Quam profectò in tantis principibus modeſtiam ſuperbis aliorum Mauſoleis prætulero: vt qui plùs animæ virtutibus excolendæ tribuerunt, quàm putido cadaueri marmoreis ſignis ornando.

Alius è Richardi ſcholâ diſcipulus illuſtris prodiit magnus ille Lucas (ita nuncupat Præmonſtratenſis hiſtoria) non eruditione, quàm ſanctimoniâ, & miraculis nobilior. Vrbem hic Leodienſem non leuiter illuſtrauit. Sanctâ quippe In Cornelij mõtem Præmonſtratenſes aduocat epiſcopus. nouelli iſtius cœtus conſuetudine captus epiſcopus Albero, cùm vberem ab eo ſperaret in ſuâ diœceſi frugem, alterum eiuſdem diſciplinæ condidit in Cornelij monte; apoſtoliſque duodecim ædem dicauit. Templum alij malunt diu antea ab Oberto conſecratum. Ante annos quadraginta conditam in regione Tranſmoſanâ S. Nicolai curiam Præmonſtratenſibus Cornelianis commendauit epiſcopus, vt piâ ſuâ vigilantiâ viciniam iſthanc excolerent. Cornelianæ huic fa- præeſt Lucas, miliæ Lucam præfecit abbatem Richardus Floreffienſis. Euentu felici conſilium Deus probauit. Nec enim vitæ dumtaxat ſanctioris exemplo, ſacrâue eloquentiâ, vel precibus virtuti per vrbem amplificandæ, exornandæque ſtrenuam na- vir verè magnus. uauit operam: verùm hæreſibus veluti per cuniculos in remp: proſerpentibus bellum indixit internecinum.

Sparſam

Sparſam Antuerpiæ à Tanchelino peſtem, & fortè per finitimos, vt ferè fit, diffundi cœptam arbitror. At quemadmodum iſthic inuictus athleta Chriſti Nortbertus peſtilentem hydram debellauit, ita ſacrilegum eius germen finibus Leodienſibus Lucas, germana Nortberti proles, arcuerit. Inſigni quippe ſapientiâ floruiſſe, fidem faciunt relicta poſteris eius ſcripta. Sed vitæ, morumque integritatem aiunt fuiſſe ſpectandam, ornatamque è cælo tum vaticinijs, tum cælitum conſuetudine, & ſuauiſsimis colloquijs, tutelaris potiſsimùm angeli. Qui cum extremi morbi acerbitate grauiter illum colluctantem poſtquam conſolati fuiſſent, ſplendidâ ipſe è cælo luce perfuſus, in eorum manus puriſsimam animam efflauit.

Æmulatione prouocantur facilè hominum animi: atque vt ad vitia, ſic ad honeſti amorem felici quaſi contagio inducuntur. Reuiuiſcere viſa eſt aſceſis Auguſtiniana, & nouis familijs pullulare, quas viri, feminæque, ſeiunctis ſcilicet habitationibus complebant. Huius inſtituti ſectator Robertus quidam, cum inſigni morum integritate celebraretur, multoſque adeò in vitæ ſocietatem adduxiſſet, nouum in hac diœceſi cœnobium moliri cœpit.* Aream addixit Henricus Virdunenſis epiſcopus, in agro ſuo Iupilienſi, loco, qui Bellus fons dicebatur; ſed eâ lege, vt quicumque cœnobio præficeretur, autore epiſcopo Virdunenſi, ceu clientelari domino ius in rem acciperet; iure tamen non imminuto epiſcopi diœceſani, qui Leodienſis eſt.* Siluam addidit, quæ Bellum fagetum dicitur, anno ſequentis ſæculi decimo quinto Robertus epiſcopus Virdunenſis: & cœnobio nomen ex ea manet. Eiuſdem diſciplinæ monaſterium in Veteri vineto ſub hæc eadem tempora (vt quidem opinor) exſtructum eſt. Certi nihil videre licuit. XXXVI. Bello fagetum conditur; Archialosi. 11. 12. item Veteris vinetum.

Cluniacenſes item his diebus magnâ virtutis opinione celebrabantur; ſuoſque nanciſcebâtur Mæcenates. B. MARIAE cœnobiolum, quem prioratum dicunt, Bertreiæ condidit Walterus Trudignius, annoque vigeſimoquarto Cluniacenſibus dedit.* At Leodij ædem S. Ægidio ſacram in monte Publico excoluit Albero, attribuitque canonicis regularibus; & præſidem, ſeu priorem præfecit Petrum quemdam, antea canonicum, & decanum ad S. Petri. Qui poſtquam multos annos præfuiſſet *in humilitate cordis, & paupertate maximâ, vir diſcretus, & religioſus*, ait Ægidius, ſucceſſorem habuit Azonem virum multis litteris præditum, & abbatis gradu poſtea inſignitum. A. 1124. Bibliotheca Cluniac: Bertreiæ prioratus conditur. 13. in S. Ægidio canonici regulares.

Bina parœciarum templa dicauit epiſcopus anno proximo, SS. Clementis & Trudonis alterum ad S. Petri, ad S. Dionyſij alterum S. Aldegundis. Dira fames totâ Belgicâ graſſabatur, triſti multorum mortalium interitu. Omnem quippe annonæ ſpem anno ſuperiore extinxerat in ſemente hiemis aſperitas prorſus inſolens, & diuturna. Cuius malignitatem ſi quid ſuperauerat, enaſcentem viriditatem imbres noxij, intempeſtiuaque aëris intemperies perdiderat. Hunc item annum afflixit aſperrima hiems, & hominum corporibus noxia. In iſtâ annonæ penuriâ non procul Gemblaco pater familias triticum molebat, quo familiam ſuam aleret, nullâ Dominicæ diei reuerentiâ. Caſtigauit Deus impietatem, ne tranſiret ad poſteros impunè. Arſit derepente farina, immiſſo diuinitus igne. In Haſbaniâ monſtrum bicorpor edidit mulier ignobilis. Auerſo vultu, reliquorum membrorum poſitu cohærebant gemini: anterior hominem, cæterum poſterior præferebat. Sub hæc Leodium aduenit Henricus imperator, celebratoque paſchate Vltraiectum conceſsit. Vbi cùm pentecoſten egiſſet, proximo pòſt Iouis die vitâ defunctus eſt. A. 1125. Fames. Miraculum. Monſtrum.

Suam ducebat Leodij religioſiſsimè Albero noſter. Et multus erat, ardenſque in orationibus ad Deum fundendis pro ſecundo principatus ſui ſtatu. Dies conſilijs de XXXVII A. 1126.

Ius manus mortuæ Leodij tollitur.

ſilijs de rep: tractandis, precibus noctes inſumebat, cùm tenebræ, ſolitudóque collectum magis animum retinebant. Sólo contentus comite, ſupplicatum ibat ad ſingula vrbis templa, per noctes ſingulas, bonus paſtor pro grege; & ante fores in terram abiectus, euangelicum imitabatur publicanum: quando fortè pro more ſuo ibat ad S. Seruatij nocte intempeſtâ: è viâ feminam audijt in ædibus ſuis miſerabili voce calamitatem ſuam deplorantem, quòd viro orbatam, vnico domus ſuæ præſidio, ſpoliaret inſuper epiſcopus culcitrâ ſuâ. Erat eâ tempeſtate hoc iuris epiſcopo, vt inſtrumenti omnis domeſtici partem optimam ſibi vindicare poſſet, quoties è viuis abijſſet pater familias. Ius illud Manum mortuam appellatam volunt, quòd ſi domi nihil eſſet, ipſius hominis mortui manus abſciſſa dominis offerretur. Pium præſulis animum perculit ea feminæ comploratio. Inhumanum, & parum Chriſtianæ caritati conſentaneum, maximè in epiſcopo, cenſuit eiuſcemodi dominium. Quare cleri, populíque capitibus ad ſe poſtero mane conuocatis, omne ius illud in perpetuum abdicauit:

Idem hic Albero diem S. Magdalenæ feſtum agi totâ diœceſi ſanxit, quòd eius Diuæ nomen eâ tempeſtate celebrarent crebra miracula Caſtris ad Traiectum vrbem edita in eius æde, quam ibi nuper cum xenodochio exſtruxerat Bozo quidam presbyter, & Nouomonaſterio attribuerat. Pleriſque Leodij templis ampliora vectigalia fertur attribuiſſe, in primis collegio S. Bartholomæi.

A. 1128. Moritur Albero.

His præclarè geſtis vitâ deceſsit Albero kalendis ipſis Ianuarijs anni duodetriceſimi. Vltima primis, & concitatæ de illo exſpectationi non reſpondiſſe aiunt. Sepultus eſt in monte Publico ante aram principem ædis Ægidianæ, quam munificentiâ ſuâ locupletârat.

& Rupertus.

Hoc ipſo anno IV. nonas Martias extinctum eſt illuſtre lumen eccleſiæ Leodienſis Rupertus abbas Tuitienſis, poſt virtutem eximiam vitâ, ſapientiamque ſcriptis nobiliſsimis teſtatam. Vtriusque tirocinia poſuerat ad S. Laurentij: quemadmodum ſuprà meminimus. Omnium ſui temporis fuiſſe doctiſsimum affirmat Trithemius.

Andreas præpoſitus S: Lamberti fit epiſcopus Vltraiect: *Ioannes à Leidis l. 17. Gazeus* XXXVIII. ALEXANDER

Sub idem tempus cùm deſiderio vitæ monaſticæ Traiectenſem epiſcopatum abdicâſſet Godelboldus; ſuffectus eſt Andreas S. Lamberti præpoſitus, è gente comitum Cuickiorum. Remp: geſsit turbulentis motibus concitatam alienâ Herimanni fratris culpâ; qui exceptum inſidijs Florentium Theodorici comitis Hollandiæ fratrem obtruncârat. Cuius facinoris tantâ flagrauit Andreas inuidiâ, vt vrbem relinquere coactus ſit, dum arbitrio Lotharij Cæſaris factam cædem luiſſet Herimannus. Comitis dignitatem, nomenque iuſſus eſt abdicare, pænâ in poſteros etiam abiturâ. Rexit alioqui epiſcopatum Andreas magnâ laude: tandemque vitâ deceſsit anno trigeſimo octauo

Alberoni mortuo ſuffectus eſt in epiſcopum Leodienſem ALEXANDER; non iam Simoniacâ nundinatione; vel profano imperatoris imperio: ſed legitimâ è ſacrorũ canonum præſcripto lectione, XV: kal: Aprilis. Difficilè nactus eſt prouinciam, vt deſcribit in hanc ſententiam anonymus quidam triumphi Bullionij ſcriptor huius temporis, & S. Lamberti canonicus; quem Nicolaum fuiſſe putat Chapeauillus.

Triumphus Bullion:

Miſer ſtatus orbis Chriſtiani.

Turbatiſsimus fuit hac tempeſtate rei Chriſtianæ ſtatus. Triſti denuo ſchiſmate laborabat eccleſia, Innocentio hinc ſedem apoſtolicam ſibi vindicante, Anacleto illinc, poſt duos nimitum annos, quando viuis abijt Honorius. Pro Germaniæ regno contendebant Lotharius & Conradus. Lotharingiæ ducatum ad ſe ſinguli trahebant Godefridus Barbatus Louanij comes, & Waleranus Paganus Limburgi dux. Huius parentem abdicare iuſſum, ſubſtitutũque Barbatum; antè meminimus. Sed damnato nuper perduellionis Barbato dignitatem rex abrogârat; reddideratque eius æmulo Limburgio. Quod Barbati crimen fuerit,

nemo

nemo litteris prodidit. Suſpicor ego Conradi partes ſecutum eſſe. Debuit ſanè iſtam animi gratitudinem Henrico Cæſari, cuius munere ducatum obtinuerat. Nam Henrici nepos ex ſorore fuit Conradus. Verùm ſuperior euaſit aduerſaria pars, potitusque regno Lotharius, depreſſo Barbato reſtituerit Limburgium. Verùm tamen ſciſſo in diuerſa ſtudia imperio, Louanienſis nullo bello fractus ſolâ damnatus ſententiâ, quam potuit, retinuit ducis autoritatem: inuaſit & pro viribus Limburgius. Sed contra ſe mutuò dum inualeſcere ſtudent, ſuam ſinguli proſtituêre dignitatem. Prouincias, ciuitates, principes viros vt ſibi conciliarent, abſtraherentúe ab æmulis, aut ſibi retinerent obnoxios, ducere potiùs amicitiâ, ſocietateque, quàm imperio regere cœperunt. Et ſi qui tergiuerſarentur, eos veluti medios arbitrio ſuo relinquere ſatiùs duxerunt, quàm ad officium compellere, ne ad aduerſarios irritati tranſirent. Alij etiam maioribus opibus pollentes auſi ſunt apertè imperia detrectare; cùm ſingulis ducibus vires non eſſe ſatis intelligerent, quibus ad fidem cogerentur. Inter Moſam igitur & Rhenum Limburgius, Louanienſis Moſam inter & Scaldim quam potuerunt, admodum ſcilicet accîſam retinuerunt autoritatem. Et quæ datis diplomatis ſanxiſſe Limburgios non rarò habemus ijs locis, quæ ad Limburgicam toparchiam nunquam pertinuiſſe certum eſt, ij fuerunt emorientis Lotharingici ducatus veluti conatus vltimi. Sic in partes reuulſa nobiliſsimi, iuxtaque potentiſſimi quondam illius principatus dignitas euanuit paulatim; ſolumque hodie ſupereſt nomen, Brabantiæ ducibus relictum. Ceterùm his pontificum, regumque, ac ducum diſsidijs, magna, vt ferè fit, ſcelerum impunitas coorta eſt, magna cuique agendi pro libidine licentia. Nec immunis fuit ab hac tempeſtate diœceſis noſtra.

Labaſcit ducatus Lotharienſis.

XXXIX. *Duraſſius Trudonenſes infeſtat.*

Turbinem atrocem ſuſcitauit Giſlebertus Duraſsij comes: vir opibus, & genere potens; ſed mente, iudicioque tenui, atque iræ tenax. Odium ſemel animo receptum non facilè ponebat. Ante annos quatuor & viginti, Trudonem oppidum vnà cum Godefrido Barbato, ceperat, diripuerat, incenderat. Cladis illius inferendæ cauſam nullam inuenio. Tot annorum lapſu nihil demulcebatur comitis animus. Odium exerere pergebat; Trudonenſesque, quoties occaſio daret, infeſtabat. Rogauit abbas Rodulfus, omitteret hoſtilia in immerentem populum. Cùmque fruſtra fuiſſet; adijt ad Waleranum Limburgi ducem, de vi querelas depoſiturus. Erat Limburgius monaſterij Trudonenſis, oppidique, tutor; aduocatum dicebant; ſibique ſubſtituerat comitem Duraſsium; ſubaduocatum appellitabant. Ferocem hominem non infregit ducis autoritas. Diem ergo dixit Stephanus Metenſis epiſcopus. Oppidi dominum ab antiquo fuiſſe, ſuprà commemorauimus. Contumacem damnauit epiſcopus, Trudonenſique tutelâ, ſiue ſubaduocatiâ multauit. Fortè ſub idem tempus Trudonenſes aliquot ciues Leodio redibant ab antiquo mercatu. Intercepit Duraſsius, pecuniaque, & veſtibus ſpoliatos, malè habuit. Violatam mercatus Leodienſis libertatem, atque adeò vindicandam cenſuit Alexander epiſcopus. Giſlebertum in iudicium vocat ad pacem Leodienſem, cauſamque dicere detrectantem, ac condemnatum, beneficijs omnibus exuit.

damnatur ab epiſcopo Metenſi, & Leodienſi.

A. 1129.

Fretus viribus ducis Louaniẽſ. bellū mouet.

Duraſsio vires non erant, quas epiſcoporum, aut Limburgi ducis obijceret potentiæ. Nec tamen quieſcere ſinebat animi impotentia. Louanienſem aduerſus Limburgium æmulum ſuum non difficulter ſuſcitauit. Icto fœdere coniurati, Trudonem omnibus munimentis nudatam inuadere conſtituunt. Anteuertit prouidentiâ ſuâ Rodulfus abbas, vir inſigni religione, & ſapientiâ ſpectabilis, atque ſcriptis in poſteritatem * clarus. Is epiſcopo Metenſi autor fuit, vt vno conſilio cum epiſcopo Leodienſi Alexandro ſocietatem, & amicitiam iungerent, 14

Tritbem: Script: Eccleſ: & ſui ordinu.

quo

quo Leodienſium, Trudonenſiumque armis coniunctis hoſtem propulſarent. Quâ fiduciâ Trudonenſes recreati, foſſam purgare, vallumque multis iam locis proſtratum reſtituere cœperunt. Quamobrem ſpe ſuâ deiecti hoſtes, in agros effundunt, quem in oppidum conceperant animo furorem. In rem omnem agrariam ferro, flammaque ſæuiunt, unò & in corpora, nullo ordinis, ætatis, ſexusúe diſcrimine. Seuerâ ſacrorum inhibitione, ducis, comitiſque conſilia, & hoſtiles auſus caſtigauit Alexander: & quia proiectiorem Duraſsij impotentiam animaduerterat, quàm vt ſacrorum dumtaxat armorum religione coërceretur, arcem Duraſsiam obſidione cinxit, aduocato in auxilium Limburgio. Neque fidem ſuam à ſocio comite deſiderari dux paſſus eſt. Aduplauit cum ſuis, Theodoricique Flandrorum comitis auxiharibus copijs. Pugnam Alexander non detrectauit: cæſiſque hoſtium plus quadringentis, ceteros in fugam auertit. Vbi conatus ſuos non procedere dux ſenſit, Leodium infeſta ſigna mouit, quo ad ſua tutanda reuocaret epiſcopum. Verùm & inuadentem exceperunt fortiter Leodienſes, & obſidionem epiſcopus nequaquam ſoluit.

Vincitur magna pugnâ. Ergo copijs omnibus decernere ſtatuunt. Diem epiſcopo dicunt VII. idus Auguſti, locum campum Wilreanum: proximus eſt arci Duraſsiæ. Victoriam ab exercituum Deo ſciebat Alexander impetrandam. Triduanum ſuis indixit ieiunium, ſupplicationeſque conciliando Numini. Conſtituto die, campoque pugnatum eſt à Brabantis acerrimè: Epiſcopique aciem inclinârunt primùm. Sed locum ſuum generosè tenuerunt Hoienſes, & cum ijs Arnulfus comes Loſſenſis, & pauci è nobilitate: reſtitutiſque eorum virtute ordinibus, hoſtem denique pepulerunt, editâ ingenti ſtrage. Perierunt ex hoſtibus nongenti quadraginta duo, præter eos, qui vel ſtagno propinquo abſorpti ſunt, vel in fugâ inter ſiluas, ſegeteſque, aut domi, vulneribus confecti vitam amiſerunt. Vexillum ducis prætorium cepere Leodienſes, quod opere plumario ſcitè elaboratum dono dederat Angliæ regina. Boum quadrigâ vehebatur, cuſtodiebaturque cohorte prætoriâ; quam totam conciderunt Leodienſes, & vexillum in vrbem ſuam auexerunt; quod multis deinde annis deportari ſolemne fuit ijs ſupplicationibus, quas Rogationum appellamus. Campus porrò, in quo captum fuit vexillum, vernaculum ab incolis nomen Standar accepit, tenetque. Paucis poſt victoriam diebus in Alexandri poteſtatem venit arx Duraſsia, parto eccleſiæ Leodienſi nobili triumpho.

XL. Hugo Præmõſtratenſẽ ordinem ſtabilit, Verùm gloriam nihilo minorem in ordine Præmonſtratenſi pariebat ille Hugo Foſſenſis, quem primis Norberti ſodalibus adlectum, ſuprà demonſtrauimus. Hic rem naſcentis illius familiæ magno virtutum ſuarum ornamento, ſed Chriſtianâ maximè animi fortitudine ſuſtinebat. Alijs quippe ſocijs in torporem neſcioquem, ac veluti deſperationem abeuntibus ex horrore Præmonſtrati, quam ſibi, ſuiſque ſedem Nortbertus delegerat; Hugoni fecerat animos ingentes viſum illuſtre Diuinitus oblatum. In preces aliquando ſedulus incumbebat, ſollicitabatque aliquod è cælo malis lenimen; ecce Chriſtum ſeruatorem videre viſus eſt cruci clauis affixum, ſupra quem ſepteni claritatis admirandæ radij coruſcabant. Deſignata equidem arbitror ſeptena S. Spiritus chariſmata, quibus ad hoſtem debellandum animaretur naſcens ea familia. Huc porrò (cæleſti viſo animatus:) confluere videbatur innumera hominum candidatorum multitudo, qui peregrinorum ritu, habituque, cum peris, & baculis cruci adgeniculantes, Chriſtum adorabant, & poſt data ſacris pedibus oſcula, velut accepto imperio, dimicaturi diſcedebant in diuerſas orbis plagas. Spem erexerunt iſta. Fiduciamque adeò aduerſus cacodæmones addiderunt. Quod enim hi deinceps in Norberti ſodales nequibant, operis in cœnobij conditionem incumbentibus cœperunt incommodare,

modare; varijs illudentes terriculamentis. Sed infauſtos genios abſterruit ipſe
Hugo, fugauitque obiectâ victricis Crucis parmâ. Ita nouellam familiam ſuis
quaſi humeris ſuſtinebat.

At modò poſtquam ante biennium Nortbertus ad archiepiſcopatum Magde- Nortberti ſucceſſor eligitur.
burgenſem euectus, regendis ſodalibus par eſſe non poſſe videbatur, deſignatus
eſt Hugo tanti præſulis Præmonſtrati ſucceſſor. Atque vt cælo probari conſta-
ret, quod ſanctâ animorum conſenſione Præmonſtrati gerebatur: cùm eſſet eo-
dem illo die Magdeburgi Hugo, in cælum à ſe viſus eſt abripi, ſiſtique Chriſto
Domino: vbi Nortbertus illum ceterorum ſodalium nomine, qui delegiſſent in
præſidem ſuum, Chriſto offerebat, dicens: Hunc à te, Domine, mihi creditum,
tuæ ſanctiſsimæ Maieſtati reſtituo. Oblatum Chriſtus protenſâ dexterâ recipe-
re viſus eſt. Animatus hoc viſo; humeros oneri impoſito fortiter Hugo ſuppo-
ſuit; eaque diligenti â ſacrum illud tirocinium erudijt, propagauitque, vt mo-
naſteria plùs centum excitârit, veluti totidem præſidia munitiſsima, opportunis Monaſteria condit
per orbem Chriſtianum locis collocata, vbi bella Domini milites candidati bel-
larent. Patriam in primis cordi habuit: & hanc diœceſim firmare propoſuit
eiuſcemodi munitionibus.

Hoc ipſo quippe anno ferarum ſeptum in amœno nemore, pincipum olim in Parco.
delicias, ad portam vrbis Louanij ædificando aſceterio conceſsit Godefridus
Barbatus. Antiquo Gallici ſermonis vocabulo Parcum appellant. Aliud anno
trigeſimo primo Virgini Matri, & S. Ioanni Baptiſtæ condidit* Auerbodij co- Auerbodij.
mes Loſſenſis Arnoldus cum filio ſuo Ludouico, & Rudolfo abbate Trudonenſi.
Exſtructum eſt Heileſemenſe anno trigeſimo tertio. Aduocati ſunt Floreffiâ, 15. Heileſemi.
qui Heileſemium incolerent. Sed Parcum, Auerbodium, colonia deducta eſt ex
Antuerpienſi S. Michaëlis aſceterio. Verùm inter iſta, canonicorum Foſſen-
ſium* eminuit & Diuinæ gloriæ amplificandæ ſtudium, & caritas, munificen- 16.
tiaque in nouum hunc ordinem. Excitabat nimirum quondam oculis ſpectata & canonicorū Foſſenſium liberalitate ad S. Foillani.
virtus admirabilis Nortberti, ſimulque Hugonis ciuis ſui, cui tribuebant plu-
rimùm. Quod ergo cariſsimum habebant, iuxtà & nobiliſsimum, Nortbertinis
in perpetuum tradiderunt, locum martyrio S. Foillani præſidis ſui conſecratum,
in Carbonariâ ſiluâ Montes inter & Niuellas, vbi prodigijs diuinitus perpetratis
nobilitabatur in dies beatus martyr. Præſidia item vitæ agendæ liberaliter ad-
dixerunt. Teſtaturi gratitudinem Nortbertini ſeſe obſtrinxerunt per annos ſin- *Archiu. Eccleſiæ Foſſ.*
gulos S. martyri Foſsis ipſo die feſto nummum aureum pendere. Ibidemque
abbatis ſui pedum in arâ deponere, quando vitâ excederet; vnde pariter ſumeret
ſucceſſor, poſtquam Cameraci fuiſſet conſecratus. Perpetuum monumentum li-
beralitatis ſuæ Foſſenſes, Nortbertini verò gratitudinis ſupereſſe voluerunt.

Illâ igitur per hanc diœceſim fecunditate diffundebat ſeſe ſancta illa Nort-
berti ſementis; atque, vt ferè fit, exemplo longè feliciſsimo, nouum Diuinorum
ardorem nonnullis alijs affundebat. Ædificabatur iiſdem annis Benedictinæ fa-
miliæ Vlierbecum proximè Louanium. Auguſtiniano verò inſtituto Gerolfar- *Grāmaye in Namurco.*
tum in vrbis Namurcenſis conſpectu. Quod quidem vallis ſcholarium inſtitu-
tionem poſtea complectens, eos fecit progreſſus, vt Diuini honoris, ordiniſque
ſui proferendi ſtudio, Leuiam, Mechliniamque ſacram coloniam deduxerit. A. 1130.
Ad portas verò Hoienſes abſolutum aliquando Nouomonaſterii templum, in ho-
norem S. Sepulcri, & S. Ioannis Baptiſtæ conſecrauit epiſcopus XI. Kal. Oct. anni
trigeſimi; ſacramque illam familiam opibus religioſè, & immunitatibus auxit.

Hh NOTA

Digitized by Google

NOTATIONES.

1. ANNO 1091. VI. COENOBIOLVM IN CONDRVSIS. Quo modo, quibus adnitentibus, quibuſque prærogatiuis conditus ſit hic prioratus, explicabit tibi diploma, quod habes è tabulario collegij Societatis IESV Leodij.

In nomine S. & indiuiduæ Trinitatis. Notum ſit omnibus, tàm præſentibus, quàm futuris: quòd ego Ghibertus comes Claromontanus, & frater meus Herimannus, atq; vxor mea Longardis tradidimus BB: apoſtolis Petro, & Paulo in Cluniacenſi monaſterio, vbi dominus abbas Hugo præeſt, pro animabus noſtris, vel parentum noſtrorum, partem mediam eccleſiæ S: Symphoriani, & quidquid habuimus in circuitu eius, ſiue in agris, ſiue in pratis, ſiue in arboribus, ſiue in aquis; aduocationem tamen retinentes in manu noſtrâ. Obtinuimus autem apud Leodienſem epiſcopum Henricum, vt prædicta eccleſia per ſe ſtet nulli abnoxia ſeruituti; ius proprium habens baptiſmi, atq; ſepulcri; nulliq; aliquem reſpectum ſoluens, niſi quatuor denarios tantùm epiſcopo Leodienſi, in cuius parochiâ ſita eſt. De nemore autem noſtro habitantes ibi accipient, quantum voluerint, ſiue ad ædificandum, ſiue ad ignem faciendum; ſed minimè vel ad vendendum, vel ad dandum conceſſimus, etiam omnem vſuarium de eo, beſtijs eorum, ſiue porcis, ſiue alijs ſine aliquo reſpectu. Actum eſt iſtud anno ab Incarnatione Domini 1091. Indictione 14. regnante Henrico imperatore 4. epiſcopo autem prædicto Henrico Leodienſi eccleſiæ præſidente. Huius rei teſtes ſunt &c. Huic traditioni legitimæ placuit etiam poſtea matertera meæ Cunigardi comitiſſæ, & filijs eius partem concordare, ſuamq; partem, quam prædictæ eccleſiæ materno iure poſſidebat, eiſdem BB: apoſtolis ſimili definitione, eodem anno contradere, coram iam dicto venerabili ac piæ memoriæ Henrico epiſcopo, & eorum idoneis teſtibus, qui infrà ſubſcripti ſunt. Duplex hoc eſt reſcriptum. Atque indicat conditum quidem hoc cœnobiolum autore Henrico epiſcopo, ſed ipſo iam mortuo ſcriptum eſſe diploma. Quod verò S. Symphoriani dicebatur, quo pacto factum eſt neſcio, vt S. Seuerini poſtea in hunc diem fuerit appellatum.

2. QVAE AQVALIAE. Donationis tabulas habemus è collegio ſocietatis IESV Luxemburgi. *Ego Regina ex proſapia non obſcura ſecundum carnem procreata, ſed meritorum generoſitate nullâ, comitis videlicet Cononis filia, qui frater exſtitit Conraldi viri clariſſimi, in itinere Ieroſolymitano defuncti; generi nimirum comitis Pictauienſis. Quod contingit ex capite matris meæ, meæ maritationis ſorte offerendum credo in illa domo, in qua habitare, eique militare diſpono ſub regimine Cluniacenſis diſciplinæ, dono perpetuo liberaliter, ac ſolemniter Deo omnipotēti trino, & vni, cuius nomini dedicatus locus ipſe conſiſtit ad titulum pertinens beatiſſimi principis apoſtolorum in cœnobio Marcigniacenſi, prædium mihi competens iure matrimonij, ex parte videlicet matris, quod in ſilua Arduenna, territorio Leodienſi conſtitutum, in duo loca diuiditur, quorum alter Aqualia, alter Rachans dicitur, quâ nimirum pace, & integritate, nullâ calumniâ oblatrante, illud poſſidebam, cùm in ius prædicti monaſterij ancillarum Dei totum transfundens, atque transſcribens, quatenus cum omnibus appendicijs ſuis, terris, ſiluis, aquis pratis, molendinis, piſcarijs, manſis, cunctiſque redditibus, ſiue porcorum, ſiue arietum, ſiue agnorum, lini quoq; & lanæ, ceræ, pecuniæ: poſtremò cum vniuerſis conſuetudinibus ſuis, ſiue dictis, ſiue ſubauditis ſeruiat vterque burgium Marciginacenſi cœnobio. Anno incarnationis Domini milleſimo octuageſimo octauo, indictione vndecima, regnante in pace ſolo Ieſu Chriſto domino noſtro.*

3. ANNO 1096. X. CVM HANNONIO PEPIGIT. Nullum mihi videre licuit monumentum emtionis Bullioniæ; quod habemus Couinenſis, petere poteſt lector è Chapeavillo: quod datum fuit *publicè Leodij 18. kalend. Iulij anno ab incarnatione*

Digitized by Google

carnatione Domini 1096. *indictione* 3. *imperante nobiliſſimo Henrico tertio Romanorum Auguſto, præſidente Leodienſi cathedræ Domino, & venerabili Oberto, anno ordinationis ſuæ in epiſcopatu* 5. Pro indictione 3. ſuppone 4.

ANNO 1101. XIII. IN CAESARIS FIDEM. Diploma publico dedit Miræus Notitia eccleſiarum Belgicarum c. 122. *Datum 17 kalendis Iunij anno* 1101. *Indict. VIII. anno ordinationis Henrici* 48. *regni* 46. *imperij* 8. *Actum in obſidione* 4.
caſtri vocabulo Lemburg. E quo hæc ſtudioſo antiquitatis lectori dare viſum eſt. *Ambitum monaſterij, quem præcinctum vocant, ſicut ab imperatore Ottone determinatus eſt, nos quoque concedimus, vt ſint vndique termini, riuulus videlicet Lothoſa dictus, & confines villæ, quæ dicitur Anderlobia, & mons Martini, fluuius quoque Vr, & vltra terminos villæ Alſoniæ, indeque ad locum, qui dicitur Wiſcelonata, & finiatur in villa Hantis dicta.*

XIV. SVA CAESARIS AVTORITATE. Narrationis huius autorem non habeo alium, quàm Henricum ipſum eo diplomate, quod Notitiæ eccleſiarum Belgij c. 122. Miræus edidit. Datum eſt illud porrò *anno* 1101. *Indict.* 9. *anno* 5.
autem Henrici III. Romanorum imperatoris ordinationis 48. *regni* 46. *imperij* 18. *kalendis Iunij. Actum Aquiſgrani.*

ANNO 1106. XVII. LEODII VITAM. Ita narrant noſtrates omnes; ita Baronius ex probatiſſimis quibuſque ſcriptoribus. Quo magis miror Sigonium extremo l. 9. hiſtor. de regno Italiæ aſſerere, ſecundo prælio victum à filio Henricum, qui primo victor fuerat; comprehenſumque indigna multa pertuliſſe: eoque neceſſitatis, ac miſeriarum redactum, vt ab epiſcopo Spirenſi victum ſibi dari apud Spiram in æde Dei genitricis à ſe conſtructâ petierit, cùm diceret, ſe haud inutilem clericum forè, quod & litteras calleret, & choro inſeruire egregiè poſſet: neque id impetrârit. Itaque ad adſtantes conuerſus, ſuſpirans dixerit: *Miſeremini mei, vos ſaltem amici mei; quia manus Domini tetigit me.* Atque aliquot poſt diebus 7. idus Auguſti, ingenti confectus dolore, mortuus ſit. Hæc Sigonius autores ſequutus Romanæ eccleſiæ infenſiores; cui grauem inuidiam procul dubio conflâſſet imperatoris mors adeò indigna. Sed eam aliter deſcripſere ſinceriores hiſtorici, plerique etiam in Henricum proniores. 6.

ANNO 1107. XIX. REGIS AVTORITATE. Habemus diploma illud ex tabulario S. Lamberti: quod ordinis eccleſiaſtici prærogatiuas, libertatem, ac iura præcipua diſertè explicat. Quod quãdoquidem ediderit Chapeavillus, lectorẽ ad eum remitto; vbi Sabulonariæ nomen inueniet. Vt vel hinc ſatis liqueat à ſabulo potiùs, quàm à Sabino ibidem cæſo illam vrbis regionem eſſe appellatam. 7.

IN PRINCIPATVM IMMITTITVR. Poſtquam clientelæ profeſſionem apud regem, vel Cæſarem ediduſſet epiſcopus deſignatus, dimittebatur ad remp. gerendam cum regis diplomate. Eius aliquod exemplum, quod quidem reperire potui antiquiſſimum, lectori hic dabo ex Hocſemio, quo tota res clarior euadat. 8.
Adolfus Dei gratiâ Romanorum rex ſemper Auguſtus vniuerſis ſacri Romani imperij fidelibus præſentes litteras inſpecturis gratiam ſuam, & omne bonum. Romani imperij celſitudo conſurgens antiquitus, & fundata mirificè ſuper nobile fundamentum excellentiæ prærogatiuâ, quâ viguit, columnis meruit ſtabilibus, & egregijs ædificiorum iuncturis indiſſolubiliter adornari. Inter quas quidem illuſtres principes ad totius operis machinam ſupportandam, vt columnas voluit potiori præſtantiâ præeminere: vt quo vberiùs gratia priuilegijs inſigniri ſe ſentiunt, eo ampliùs debeant in obſequioſæ viciſſitudinis retributione gratuitâ ceteris præclarere. Sanè cum venerabilis Guido electus, & confirmatus in epiſcopum Leodienſis eccleſiæ, princeps noſter dilectus, ad celſitudinis noſtræ præſentiam accedens in Werffr Romano imperio, & nobis obſequioſæ deuotionis ſigna prætenderit, & omnimodæ obeditionis inſignia præſentarit, nos propter hoc ipſum tanquam noſtrum, & impe-

rij prin-

rij principem, ad beneuolos applauſiua dilectionis admittentes amplexus, regalia feuda principatus pontificalis Leodienſis eccleſiæ quam obtinet de liberalitate regiâ, & exigente iuſtitiâ conceſſimus, & eumdem Guidonem electum, & confirmatum ſceptro regio inueſtiuimus præſentialiter de eiſdem, adminiſtrationem temporalium, & iuriſdictionem plenariam principatus eiuſdem eccleſiæ prænotato electo, & confirmato præſentium ſerie committentes, præſentibus talibus, &c. Quocirca mandamus, &c. quatenus eidem obediant in omnibus & pareant reuerenter. Datum Werſſariæ, &c.

9. ANNO 1119. XXVI. MAGNA LAVDE. Iſthæc Oberti encomia teſtatur Ægidius vulgata hymno hoc.

Manus eius quaſi tornatiles,
Ad ſacra fuerunt habiles.
Paſtorali ſciuit de ordine,
Pluſquam dici poſſet de homine.
Matris Dei purificatio
Ab illius anniuerſario
Celebratur in die craſtinâ.
Hoc meruit ſeruus de Dominâ.

Huius ſemper fuit deuotio,
Honorare matrem cum filio.
Domus Dei decorem diligens:
Eccleſiæ ruinas erigens.
Emtis enim tot appendicijs,
Caſtellorum tot neceſſarijs;
Quod in bono conſumſit opere,
Curioſus fuit reſtituere.

10. ANNO 1121. XXX. ALNENSI BIBLIOTHECA. Ita teſtatur 27. Maij Molanus,& iſtam inſcriptionem fuiſſe præfixam: *Omnibus S. eccleſiæ catholicæ filijs, fideles, qui ſunt Leodij.* Sepulcro quondam inſculptum fuiſſe hoc epitaphium, priuſquam baſilica S. Lamberti conflagraret, autor eſt Ægidius.

Clauditur hac tumbâ ſimplex ſine felle columba:
Cor ſublime gerens, ſcripturæ totus inhærens.
In ſe ſpernebat, quod nobilitate vigebat.
Plùs fuit horroris, quàm nominis huius honoris.
Plebis catholicæ te pontificem, Frederice,
Elegit Chriſtus, ſacrauit papa Calixtus.
Inde furens Simonia, ruens in ius alienum,
Bella tuis dedit, arma ſuis, tibi, ſancte, venenum.
Hac tuleras, nec victus eras in agone biennij.
Sed frueris modò cum ſuperis mercede perenni.
Gloria virtutum doceat te glorificatum.
Percipe te dignam præſul, martyrque coronam.

11. ANNO 1123. XXXVI. AREAM ADDIXIT. Hoc Virdunenſis pietatis in noſtrâ diœceſi monumentum ſeruant Belloſagenteſes: & ex eorum archiis id lector accipe.

Notum ſit omnibus eccleſiæ Dei fidelibus tam futuris, quàm præſentibus: quòd ego Henricus Dei gratia Virdunenſis epiſcopus rogatu quorumdam fratrum Deo ſeruire volentium, Roberti ſcilicet, & ſociorum eius, ad ædificandam eccleſiam, ſeu hoſpitale pauperum, pro remedio animæ meæ, & prædeceſſorum meorum conceſſerim eccleſiæ Dei manſum vnum prædij ad Iupiliam pertinentis in loco, qui Bellusfons dicitur, cum totâ decimâ, quantum iuris eſt eccleſiæ Virdunenſis: eâ videlicet conditione, vt ſi quid ibidem, ſeu in prædijs, ſeu in mobilibus collatum fuerit, ibi ſemper caput habeatur, & ſit ſemper pertinens ad ius Virdunenſis epiſcopi. Quod ſi nutu Diuino ad id ventum fuerit, vt ſpiritalem præficere patrem ſit neceſſarium; canonicè primo electus Virdunum veniet, per manum epiſcopi in capitulo de temporalibus inueſtiendus; ſaluo iure parochiali Leodienſis eccleſiæ. Et vt ſemper appareat ad ius noſtrum pertinere, conſtituimus exinde per ſingulos annos perſolui nobis, ſucceſſoribusque noſtris in natiuitate B: V. Mariæ duodecim denarios Leodienſis monetæ. Et ſi quis, quod abſit, huic noſtræ conceſſioni temerè voluerit obuiare, & nobis, vel illis aliquam torturam facere, iudicij Dei, & noſtri anathematis ſe ſciat ſententiam

tiam incurrere, niſi pœniteat dignâ ſatisfactione. Factum eſt hoc anno ab incarnatione Domini 1123. indictione ſeptimâ regnante Henrico imperatore 4. Alberone epiſcopo in Leodio anno primo. Ego Henricus epiſcopus ſubſcripſi. Teſtes, &c.

SILVAM ADDIDIT. Eiuſdem monaſterij tabulario debemus, quas ſubiungo Roberti epiſcopi tabulas. 12.

Ego Robertus Dei gratiâ Virdunenſis epiſcopus notum facio vniuerſis, ad quos præſens pagina peruenerit, quòd ego Diuinæ pietatis intuitu monaſterio Belli-fageti diœceſis Leodienſis, pro animæ mea, & prædeceſſorum meorum epiſcoporum remedio ſiluam meam, quæ dicitur Bellum-fagetum, ſicut adiacet à domo prædicti monaſterij vſque ad prata, quæ dicuntur ent Prailhon, in longum, & in latum, ſicut adiacet inter duos riuos, ſcilicet inter riuum delle Waltinne, & riuum domus Belli-fageti, dedi, & conceſſi in perpetuum poſſidendam ſub annuo cenſu quatuor ſolidorum Leodienſis monetæ nobis, & ſucceſſoribus noſtris ſingulis annis in medio Martio ſoluendorum. Datum per manus Thomæ cancellarij mei anno gratiæ 1215. menſe Septembri. Teſtes ſunt Werricus miles de prato, &c.

ANNO 1124. XXXVI. DEDIT CLVNIACENSIBVS. Diploma hodie ſeruant Cluniacenſes in hunc modum: *Ego Adalbero Leodienſis epiſcopus notum facio præſentibus, & futuris fidelibus noſtris, quòd Walterus de Trudignies liber homo tradidit S: Petro, & fratribus Cluniacenſis monaſterij, eccleſiam de Bertreet, cum omnibus vſibus, decimis, &c. Teſtes idonei adhibiti ſunt Andreas præpoſitus, &c. Ex nobilibus, atque illuſtribus viris Godefridus comes Namurcenſis, Giſlibertus comes de Duraſchio, Lambertus de Monte-acuto, &c. Actum Leodij anno incarnationis 1124. Indict:* 2. Integrum dare viſum non eſt operæ prætium, cùm editum ſit in bibliothecâ Cluniacenſi. 13.

ANNO 1129. XXXIX. SCRIPTIS IN POSTERITATEM. Trithemius in viris illuſtribus ſui ordinis, ac præterea in ſcriptoribus eccleſiaſticis Rodulſum affirmat fuiſſe *in S. ſcripturis longâ exercitatione doctum, rhetorem, poëtam, & muſicum. Scripſiſſe contra Simoniacos libros 7. Chronicorum l. 1. Carmina diuerſi generis; conatus in laudes ſanctorum varios.* 14.

XL. AVERBODII. Habes apud Miræum in Notitia eccleſiarum Belgij c. 146. diploma Arnoldi comitis Loſſenſis, item Innocentij papæ, Philippi Colonienſis archiepiſcopi, Alexandri Leodienſis epiſcopi, & Stephani Metenſis. Arnoldi donationem illi probârunt, hic etiam auxit: eique *aſſenſum præbuerunt aduocati eccleſiæ S: Trudonis, VValeranus dux & marchio Lotharingiæ, & Giſlebertus de Duraſchio. Teſtes adhibiti Bruno Colonienſis archiepiſcopus, Albero epiſcopus Leodienſis, comes Godefridus de Namuco, Arnoldus de Lot, Lambertus de Monte-acuto Actum 1136.* 15.

CANONICORVM FOSSENSIVM. Dignum eſt memoriâ in poſteritatem, quod habent Foſſenſes reſcriptum. Dabo lectori inſigne priſcæ pietatis monumentum. *In nomine S. & indiuiduæ Trinitatis. Ego Nicolaus Dei gratiâ Cameracenſis epiſcopus tam præſentibus, quàm futuris in perpetuum. Cùm noſtri ordinis ſublimitas, imò omnium fidelium ſalus exigat bene facta aliorum diligere, & approbare; laudamus; & quâ poſſumus officij noſtri autoritate corroboramus piam deuotionem, & beneficium prædeceſſoris noſtri D: Burchardi Cameracenſis epiſcopi: qui apoſtoli verba retractans dicentis: Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei: ob animæ ſuæ ſalutem, & B. Foillani martyris meritum, frequenti, & honeſta petitioni Foſſenſis eccleſiæ condeſcendens, quæ de emancipatione, & honorificentiâ illius loci erant, in quo prædictus martyr paſſus fuerat, prædictarum perſonarum communicato conſilio; locum illum ſacri ſanguinis illius vndâ reſperſum, & frequenti miraculorum luce perſpicuum; vbi & capella in honorem erat ſita, emancipauit: & tam ipſum, quàm altare Sterpei cum omnibus ſuis appendicibus, ſed & altare de Archene prope Niuellam, item* 16.

 altare

altare Buaſteir, & capellam de Borleſontine B. M. Foillano, & eccleſiæ Foſſenſi; ſuper ſanctiſſimum corpus ipſius, quod ibidem ad hoc perficiendum cum quamplurimis ſanctorum corporibus delatum erat, contradidit ad vſus fratrum, qui in eodem loco, in ſiluâ, quæ Cherbonires dicitur, ſub regulari ordine, & habitu, Deo, & B. martyri Foillano deſeruirent. Quia veró iſtud non ſine aliquo labore, & multimodâ expenſâ eccleſiæ Foſſenſis factum eſt: vt aliquid honoris, & reſpectus capiti ex membro (prout iuſtum eſt) proueniret; ſtatuit etiam vt ſingulis annis eccleſia illa de Cherbonires eccleſiæ Foſſenſi in dedicatione eiuſdem eccleſiæ, aureum nummum, vel duodecim nummos cenſualiter ſolueret. Et ſi locus ille meritis beati Foillani, & fratrum religione adeò multiplicaretur, vt loci facultas abbatem exigeret; & conuentus ille abbatem eligeret, electum Cameracum ad conſecrandum perduceret; conſecratus Foſſas ad accipiendum paſtoralem baculum ab altari B. M. Foillani, & ad renouandus ſocietates, & fraternitatis inſtitutum veniret: & eo defuncto prædictum baculum Foſſis ſupra idem altare, inde iterum ſuo tempore à ſucceſſore recipiendum fraternitas remitteret. Hoc autem tam rationabile inſtitutum, quod Deo annuente, à præmemorato anteceſſore noſtro factum eſt, vt ratum, & inconuulſum permaneat: ego Nicolaus Dei gratiâ eius ſucceſſor, & Cameracenſium epiſcopus approbo; & quâ poſſum officij noſtri autoritate, & ſigilli impreſſione, & perſonarum mearum canonicâ aſtipulatione corroboro: Dei gratiam, & pacem concedens conſeruatoribus: terribilem maledictionem, & iram tremendi iudicij promulgans præuaricatoribus. Actum anno incarnationis 1137. In hæc verba liber, qui *Flores chartarũ eccleſiæ Foſſenſis* inſcribitur.

HISTO-

Digitized by Google

HISTORIARVM ECCLESIÆ LEODIENSIS LIBER DECIMVS.

I. Anno 1131. Innocentius Româ pulſus

ANNO ſequenti prima Chriſtiani orbis capita pontificem Innocentium ſecundum, & Lotharium Germaniæ regem Leodium excepit. Innocentium enim Italiâ pepulerat Petrus Leonis pſeudopapa, qui ſe Anacletum dicebat. Sed hunc Legia damnabat, Innocentium amplexata, ſtudio non minore, quàm ſapientiâ: quâ pollebat inprimis è collegio S. Lamberti Reimbaldus * quidam. Is Cluniacenſes magni tum nominis monachos, & inſigni integritate, partibus Innocentij ſtudentes, cùm maiore, quàm par videretur, vehementiâ Anacletianos inſectarentur, epiſtolâ doctè, grauiterque conſcriptâ commonefecit, vt præcipitem illum animi ardorem maiore prudentiâ, conſilioque maturiore temperarent. Ipſam porrò epiſtolam annalibus ſuis putauit inſerendam Baronius.

2. Leodium venit

Sugerius in Ludouico Craſſo.

Profugus ergo Româ Innocentius in Gallias venerat anno ſuperiore. Venientem excepit rex Ludouicus Craſſus, poſtquam eius cauſam præſulum regni ſui iudicio commendâſſet expendendam: & quo par erat ſupremum eccleſiæ catholicæ pontificem honore veneraturus, ad Ligerim vſque cum regina & liberis obuiam proceſsit; opeſque regias obtulit ad cauſæ æquitatem, & ſedis apoſtolicæ maieſtatem tuendam. Exemplum ſecutus mox Angliæ rex Henricus, eadem delaturus obſequia, Carnotum vſque venit in Gallias.

Bernardus in S. Bernardo. iuuitatu Lotharij.

Triumphabat Innocentij cauſa nobilibus tantorum regum officijs. Lotharium Germaniæ regem, eiuſque epiſcopos puduit anteuerti. Litteras ad pontificem dederunt, rogâruntque ſupplices, Germanos vt ne ſuo conſpectu dedignaretur, quos animis manuque ſentiret deuotos ſibi filios, ſiquam ab illis operam deſideraret. Annuit benignè pontifex: ſed cùm Rhemos epiſcoporum conuentum aduocâſſet, priùs illum celebrare placuit.

Celeberrimum fuit concilium, conuenientibus archiepiſcopis, epiſcopiſque magno numero, ex omnibus Gallijs, Hiſpanijs, Anglia, totaque Germaniâ. Debitæ legitimo pontifici obſequentiæ videbatur id eſſe teſtimonium. Nemo igitur, niſi graui diſtractus cauſâ, voluit abeſſe. Quamobrem ego quidem vero non abſimile exiſtimauerim, etiam Alexandrum Leodienſem epiſcopum adfuiſſe; quamquam nullam illius memoriam reliquerint maiores.

II. *Sugerius in Ludouico Craſſo* venientem rex veneratur.

Ad certiora tranſeo. Leodium venit Innocentius XI. kal. Apriles. Venienti Lotharius rex cum ſplendido præſulum, principumque comitatu proceſsit obuiam, & inter ſtructos cleri deducentis ordines ex aduerſo progreſſus, pontificem pedes ipſe ſalutauit: ſtratoriſque munere functurus, virgam alterâ manu ad arcendam turbam, alterâ frænum accepit, deduxitque pontificem, non aliter ac dominum ſuum. Ac denique deſcendentem ex equo ſuſtinuit brachijs. Hoc venerationis verè Chriſtianæ exemplum longè nobiliſsimum vidit Legia: ex quo intelligat, quantam conſequetur, & tuebitur gloriam, quamdiu parentem ſuam agnoſcet, venerabiturque Romanam eccleſiam. Illuſtrem porrò hunc ordinis vtriuſque conuentum nemo magis illuſtrauit vel generis claritate, vel maieſtate dignitatis, quàm Bernardus Claræ-vallis abbas vitæ ſuæ ſanctimoniâ. Inſtitutum Ciſtercienſe recèns natum, eccleſiamque adeò vniuerſam hac ætate, honeſtiſsimo rectè factorum, ſapientiſsimorumque conſiliorum cultu exornabat. Leodium pontifex ſecum adduxit, opportunum profectò rebus ſuis præſidium.

Editum ab illo Leodij vaticinium ferunt. Iam inde ab anno ſupra milleſi-

Archia Robertimont: Roberti mons ab antiquo cultus:

mum decimo quinto ſeceſſerant in eum, quem Roberti-montem nuncupamus, nobiles aliquot virgines, è Pratanorum potiſsimùm gente; vt eo propiùs in Diuina ferrentur animis, quo longiùs ab hominum conſuetudine receſsiſſent. Feliciterque adeò ceſſerat, vt anno eiuſdem ſæculi nonageſimo tertio ædiculam illis eodem loci conſtructam dicârit Obertus epiſcopus in honorem S. protomartyris Stephani. Adfuiſſe aiunt Virdunenſem epiſcopum: qui mirificè recreatus ſancto illo germine ex agris ſuis enaſcente, adiacentem omnem ſiluam religioſis illis virginibus donârit. Non deerant, quæ morientibus ſuccederent, cùm vitæ ſanctimoniâ plures inuitarentur, quàm extructæ habitationis anguſtiæ caperent. Neque morâ prior animi tepeſcebat ardor. Nouis in dies è cælo facibus accendebatur: imò & beneficijs. Nam cùm aquæ penuriâ laborarent; ex illis vna Gertrudis nomine, rarâ virtute ſpectabilis, è terrâ precibus fontem elicuiſſe credita eſt, qui & toti familiæ vſui eſſet, & febres pelleret: S. Gertrudis fons appellatus eſt. Gratum ſacræ illius aſceſeos ſpectaculum oculis vſurpare voluit Bernadus: Diuinoque afflatu prædixit futurum, vt leges olim Ciſtercienſes amplecterentur. Oraculo ventura tempora fidem adſtruent.

S. Bernardi vaticinio celebratur.

Octauo poſtquam venerat Innocentius die, religioſam duxit ſupplicationem è monte Publico ab æde S. Laurentij ad S. Lamberti baſilicam. Tum ſacris operatus, regem cum coniuge regiâ inſigniuit coronâ.

Bernardus Bonæ vallis in S. Bernardo. Grauem controuerſiam *Dolech: Baldr:* in ipſa ſynodo compeſcit Bernardus,

Verùm aliam mox res induêre faciem. Exiſtimauit rex adeſſe tempus, priſtinam imperio præſulum deſignandorum poteſtatem recuperandi: cui renuntiâſſe nuper Henricum imperatorem diximus, poſt atrox illud bellum, quo tamdiu laborârat orbis Chriſtianus. Hanc porrò arripuit occaſionem imperator. Celeberrimum verno ieiunio conuentum habebat Innocentius. In eo Petri Leonis, qui Anacleti nomine pontificem ſe ferebat, acta damnauit: clericos coniugatos anathemate ferijt; de Godehardo Hildesheimenſium antiſtite in cælitum claſſem referendo conſilium inijt: Lotharium denique imperatorem ad antipapæ effrænem ambitionem coërcendam, & maiorum exemplo tuendam eccleſiæ Romanæ dignitatem adhortatus eſt. Annuit verò Lotharius, ſi nuper ademptum inueſtituræ ius, operæ nauatæ præmium referret. Cohorruit pontifex, veritus ne Leodij reuiuiſcentis Henricianæ hæreſeos Scyllam incurreret, qui Romæ pſeudopapæ Anacleti Charybdim vitare crediderat. Suſpenſi trepidatione hærebant omnium animi, conſilijque inopes; quando ſurrexit in pedes Claræ-Vallis abbas Bernardus, ſeſeque oppoſuit murum pro domo Dei. Lotharium belli vix bene ſopiti fauillas importunè ſuſcitantem, intrepidè, ſanctaque libertate redarguit, miraque autoritate regem monachus compeſcuit. Verùm Otto Friſingenſis propoſitum id duntaxat à Cæſare vult, non poſtulatum. Diſceptationem hanc fortaſſe mouerat mors Burchardi Cameracenſis epiſcopi, cui ſufficere voluiſſet Auguſtus Lietardum quemdam ſacrario ſuo præfectum. Eum ſanè pontifici ſic commendauit, vt non annuere non potuerit pontifex, quamquam ægrè; cùm nullum virtutis tanto faſtigio dignæ argumentum haberet. Et verò poſt ſex annos abdicare iuſſus eſt.

Gazeus. Lietardus fit epiſcopus Camer:

Waſſeburgius. Vrſio Virdunenſis abdicat.

Nobilius eodem conſeſſu euangelicæ modeſtiæ edidit exemplum Vrſio Virdunenſis epiſcopus; cùm eccleſiam ſuam immanibus obrui calamitatibus videret, nec poſſet opem ferre, ob nimiam aduerſariorum potentiam, aut certè ingenij ſui tenuitatem. Id ſanè non modò deprehendit ipſe, verùm nobiliſsimo illo imperij cœtu confiteri non erubuit: euicitque ſummis precibus, vt abdicare liceret; quo eccleſia rectorem magis idoneum nacta, feliciùs ſe tueretur. Subrogatus eſt ibidem canonicorum Virdunenſium, qui frequentes aderant, lectione Albero, vir omnino dignus infulâ. His alijſque ritè perfectis, Leodio diſceſſum eſt amicè. Pontificem in Italiam redeuntem anno proximo conſecutus eſt cum

validis

validis auxilijs imperator, & ſedi ſuæ reſtituit.

Archia Bronienſ. Corpus S. Gerardi terrâ educitur.

Cùm Leodij pontifex ageret, Alexandro epiſcopo imperârat, S: Gerardi Bronienſis ſacrum corpus terrâ educeret, quo promeritos vitâ ſanctiſsimè actâ; multiſque poſt mortem prodigijs honores religioſiùs mortales rependerent, atque vberiùs (ſi Numini videretur) ab illo beneficia referrent. Eam eſſe Dei voluntatem non infrequenter è cælo nuntiatum fuerat. Paruit Alexander ingenti, religioſoque ordinum omnium concurſu. Maximè * Godefridi Namurcenſis comitis pietas eminuit. Qui S. Gerardi reuerentiâ ductus, non modò profeſſus 3. eſt numquam ſe commiſſurum, vt libertatis Bronienſis ipſe quidquam imminueret; verùm illam omnibus tueri viribus ſibi conſtitutum eſſe.

III. A. 1132. Alexander in Simoniam reuolutus,

Sapienter hactenus epiſcopatum adminiſtrauit Alexander. Sed non æquè ſancta fuerunt cetera eius conſilia: qui quam olim execratus erat prudenter Simoniacam impietatem, rurſum amplexatus, ſe, ſuamque dignitatem pudendâ auri cupiditate miſerum in modum peſſumdedit. Cùm enim ſcholarum præfecturam in collegio Martiniano nundinatus, male audiret, priuatiſque paſsim omnium iudicijs damnaretur; non modò reuocatus non eſt à deſignato ſcelere; verùm canonici præterea quampiam dignitatem ſacrilegè vendere non erubuit; ſcelus nimirum ſcelere confirmaturus. Quod cùm eiuſdem collegij canonicus quidam ore liberiori perſtringeret; illum epiſcopus tam acriter inſectatus eſt, vt quiete nuſquam conceſſâ, ad pontificem Alexandri nomen deferre compulſus ſit. Dies ſecundò dictus erat, quo Romæ cauſam diceret. Proficiſcitur epiſcopus; ſed vrgente flagitij conſcientiâ tetractus, ex ipſâ Franciâ Leodium redijt. Citatuſque tertiùm, cùm æquè non obtemperaret; in concilio Piſano, quò totius Occidentis epiſcopos conuocârat Innocentius, pertinacis inobſequentiæ damnatus eſt, & ſacrilegæ nundinationis nomine epiſcopatu deiectus.

A. 1133. Romam citatur: A. 1134. Piſis damnatur.

Perculit Alexandrum hic nuntius. Immani obrutus dolore, in montem Publicum ad S. Ægidij ſeceſsit, potiore ſui parte diſtractus; eâque cauſâ nudum reip: latus hoſti præbuit. Rainaldus Barri comes cæcâ ductus cupiditate Bulliono inhiabat; auitæ hereditatis portioni; vt inquiebat. Apertum Martem ridebat ingenium loci. Ad artes ergo ſe conuertit. Et quò nullam ferro ſperabat viam, auro fecit. Arcis cuſtodibus pecuniâ corruptis, per noctis tenebras, delapſo fune attractus, in ſummam arcem euaſit. Clades fuit eo Leodienſi eccleſiæ grauior, quo recentior memoria collectæ in pretium non paruâ difficultate pecuniæ. Verùm inanis erat comploratio; Alexandro primùm alia cogitante; tum etiam eccleſiâ principe deſtitutâ, qui malum emergens opprimeret.

Bullionum intercipit Barrêtis.

IV. A. 1135. Alexander obit.

Contabeſcebat ad S. Ægidij mœrore Alexander; quo tandem obrutus, pridie nonas Iulias mortem obijt adeò properatam, vt vix animum vel ſacrâ confeſſione expiaret, vel communiret Diuino viatico. Pium tamen votum cœnobiticæ vitæ ibidem inſtituendæ nuncupauit, ſi vitam relinqueret Deus. Eodem loco ſepultus eſt, amotis à funere omnibus epiſcopi inſignibus. Quid cauſæ interceſſerit, cur iuſſo abdicare Alexandro, confeſtim alius non fuerit ſubſtitutus, nec coniectare fas eſt. Annum pænè tenuerat interregnum; quando communibus cleri, populique ſuffragijs creatus eſt è primicerio Metenſi ALBERO hoc nomine ſecundus, ætate iuuenis, ſed conſilio, ſapientiaque maturus, Namurcenſis comitis frater. Deſignatus eſt eo conſilio, vt fretus ſuæ gentis conſilijs, viribuſque, rem Leodienſem reſtitueret, valde afflictam prioribus procellis. Familia enim Namurcenſis tum temporis à mari vſque ad mare palmites ſuos protendebat: ait Ægidius. Godefridus verò Louanij dux, cui ſoror Alberonis nupta erat, plùs etiam opibus valebat. Ex quo ſpes erat fore, vt potentiſsimorum duorum principum armis perdita recuperarentur; ſuis eccleſia frueretur, atque in pace conquieſceret.

A. 1136. ALBERO II. ſuccedit.

deſigna-

cui pontifex cõceſſit vſũ rationalis.

Deſignationem probauit pontifex Innocentius; & cùm diſſipatis ouibus paſtore ſtrenuo ſciret opus eſſe, Alberonem, nouis honoribus delatis, ad fortitudinem cenſuit excitandum, conceſſo illi rationalis vſu: quem diſce ex eius diplomate: *Quia ergo perſonam tuam* (inquit pontifex) *venerabilis frater Albero electe S. Leodienſis eccleſiæ, vtilem fore credimus; ex apoſtolica ſedis benignitate te duximus honorandum, & ſub pio B. Petri gremio familiarius confouendum. Et quoniam tanquam Aaron ad pontificalis dignitatis faſtigium Diuinâ gratiâ te vocatum eſſe confidimus, & loco Moyſi ad regendum Chriſtianum populum, per Dei prouidentiam es conſtitutus, eorum quoque dignitatis te participem conſtituimus; & vſum rationalis, poſtquam in epiſcopum conſecratus fueris, perſonæ tuæ concedimus; ſtatuentes vt eodem ſacro ornamento infra eccleſiam duntaxat his diebus vtaris, qui in præſentis ſcripti ſerie præſcribuntur, ideſt, cœnâ Domini, Paſcha, Aſcenſione, Pentecoſte, feſto B. Ioannis, ſolemnitatibus apoſtolorum Petri & Pauli, Aſſumtione B.* MARIAE, *feſto B. Lamberti, omnium Sanctorum, Natali Domini, in octauis eiuſdem, & Epiphaniâ, Purificatione B. Mariæ; dedicationibus eccleſiarum intra tuam parochiam, & ordinationibus clericorum, & anniuerſario die dedicationis Leodienſis eccleſiæ. Age igitur frater cariſſime, & quòd in facie geris eccleſiæ, intus habeas: & tam ſacri operis inſigne operum tuorum aſſignet effectus. Data Piſis III. kal: Decembris.*

Quid illud eſt?

Sic Innocentium ſcripſiſſe prodidit ex archijs S: Lamberti Chapeauillus. Quod autem rationale nuncupat pontifex, id ipſum eſt, quod ſuperhumerale paſsim appellamus. Nec pallium intelligi poteſt, quandoquidem hoc disertè Fulcuinus affirmet Richario conceſſum, quemadmodum antè narrauimus; rationale verò huic Alberoni. At præter pallium, & rationale, nullum aliud eſt epiſcopi Leodienſis inſigne, non illi commune cum ceteris epiſcopis. Ex quo relinquitur idem eſſe cum rationali, quod ſuperhumerale nominamus. Porrò non fuiſſe id Theoduino conceſſum, (vt quibuſdam placere, antea meminimus) certum facit depromptum è S. Lamberti tabulario Innocentij diploma. Eſt autem ſuperhumerale opus auro, ſerico, gemmis, vnionibuſque eleganter contextum: quod inſertum collo vnum ferme pedem dependeat in omnem partem; non abſimile omnino coronæ illi, quam muralem appellabant Romani, quibuſdam quaſi murorum pinnis inæqualem; ſed inuerſæ, vt nimirum qui comam premeret circulus, is collo propior eſſet; dependerent verò illa pinnarum ſimulacra. Superhumerali pictores æquè, ac fictores S: Lamberti imaginem exornant, quamquam illo primus omnium vti potuerit noſter hic Albero.

V.
A. 1137.
Triumph: Bullion:
O ſa. Leod. 28. Ap:
De Bullione iuridicè recuperando agit Albero: fruſtrà.
A. 1140.
Barrenſis agrum Leod: populatur.

Alberoni ad epiſcopatum euecto prima cura fuit res eccleſiæ diſsipatas colligere: nec illa leuis fuit, quando leue non erat malum. In Bullionum, cuius grauiſsima erat iactura, recuperandum potiſsimùm incubuit, & apud Cæſarem in conuentu principum imperij, Rainaldi Barrenſis perfidiam cœpit accuſare. Nec ille ſui obliuiſcebatur: & quod æquitati cauſæ ſuæ deeſſe intelligebat, amicorum, & conſanguineorum principum gratiâ, quâ valebat plurimùm, confirmare ſatagebat. Imò, vt homini ſceleſtum nihil erat, eunti ad Cæſarem epiſcopo, vel redeunti inſidias ſtruere non dubitauit. Sed fruſtra; Deo cauſam ſuſcipiente, quam videbat ab hominibus proditam. Romam igitur contendit Albero. Verùm & Barrenſis anteuerterat: conciliatoque ſibi Haimerico cancellario, pontifici perſuaſit, à Mathilde marchioniſſâ hereditate ſe Bullionum adeptum eſſe: & quod eccleſia Leodienſis pretium pependerat, redditurum. Fidem fecit: obtinuitque vt in hac cauſâ, quoad viueret, nullo feriretur anathemate. Sic in vanum reciderunt hi Alberonis conatus. Nec tamen animo fractus eſt. Iter ſecundum ad pontificem arripuit, imò & tertium ad Cæſarem: euentu ſemper æquè infelici. Superbiam hæc aduerſarijs auxere; vt inſultare Alberoni, nouiſque iam iniurijs

priores

priores cumulare non dubitarent. Dirâ vaſtitate prouinciam interamnenſem fœdârunt. Foſſas maximè malum oppreſsit. Oppidani repentino hoſtium aduentu conſternati, magnâ trepidatione per tenebras in arcem confugerunt, omnibus aduerſariorum crudelitati relictis. Qui direptione nequaquam contenti, flāmas iniecerunt. Adeò ſæuijt incendium, vt vrbe totâ nihil, non ſacras ipſas ædes intactas reliquerit. Credidit Albero Rainaldi perfidiam plùs ſatis hoc facinore pontifici conuincendam. Tertiùm denique Romam proficiſcitur, & eamdem cauſam agit contentione magnâ. Sed vbi ius nullum reddi ſenſit; alia inijt conſilia.

Foſſas incendit.

A. 1141.

Leodium reuerſus, vniuerſos totius diœceſis principes varijs demereri beneficijs cœpit, quibus promptiores redderet ad opem ferendam, ſi fors tuliſſet. Sed paucis illorum in conſilium aduocatis, mentem ſuam aperuit; S. martyris Lamberti cauſam, quando pontifex, Cæſarque deſererent, ſibi in animo eſſe armis vindicare. Quam propoſiti ſui æquitatem omnes intelligebant, eamdem rogat vt opibus ſuis protegere, ſanctoque martyri militare ne grauentur. Vires ſuas omnes liberaliter addixerunt. Verùm quia conſilijs magis, quàm viribus bella geruntur, cogendas non cenſuerunt copias vniuerſas, ne comperto conſilio hoſtis ſe compararet ad diuturnam obſidionem tolerandam. Quare cum delectâ manu proficiſcitur epiſcopus, & XVI. kal: Sept: anni quadrageſimi primi Bullionum applicat. Eodem fortè die Hugo, & Rainaldus, à parente ſuo comite Barrenſi arcis cuſtodiæ præfecti, Leodienſem agrum populaturi, vt aliàs ſæpe, exibant. A Leodienſibus Bullionum compulſi ſunt, non magno certamine, quòd vniuerſas Leodienſium vires adeſſe crederent.

Decretò bello.

Henricus Namurci comes, iuuenis quidem ætate, ſed animo ingens, & copiarum Leodienſium hoc bello ductor fermè princeps, fortitudinis ſuæ ſpecimen ſibi ſumſit edendum. Erat ad rupis pedem, cui caſtrum inſidet, aquaria moletrina, obſeſsis peropportuna. Quam vt redderet inutilem, opera diſijcere Henricus aggreditur, quæ profluentem in arctum colligebant, vt in molas vi maiore effunderetur. Eò delectam manum rapit; & inter primos generoſo inuectus equo, & ornatioribus armis conſpicuus, flumen ingreditur. Loco præſidium hoſtes impoſuerant. Dum opus vrget acriùs Comes, equo ſuffoſſo, vulnus accepit in crure. Clamorem inſultando ſuſtulerunt hoſtes. At obligato vulnere mox redijt in prælium Henricus; breuique victor, opera omnia diſsipauit. Parte aliâ in ſummam arcis rupem euaſerant noſtri, hoſtem occurſu primo, vt diximus, fugientem inſecuti. Sed collectis animis obſeſsi depulere. Ea fuit primæ diei fortuna. Noctem proximam cantu, & choreis obſeſsi duxerunt; fiduciâ loci vanum omnem epiſcopi conatum irridentes. Raptores ſuperbos Deus abiecit. Quid enim aliud eos, quàm prouidentia Numinis obſidebat, cùm ingredi, vel egredi, efferre, vel inferre liceret, quod vellent, perexiguo obſidentium metu.

Bullionū inuaditur.

Comes Namurc: fortiter agit.

VI.

Idoneum caſtris, & oppugnationi locum vbi deſignauit epiſcopus, eam comperit obſidionis difficultatem, & pericula ab Rainaldo Barrenſi imminentia, quem minimè quieturum omnes cenſebant, vt maioribus viribus opus eſſe iudicaret. Quare omnes totius epiſcopatus copias Bullionum conuenire iubet: idque in caſtris publicè denuntiat, quo commilitonibus animos faceret. Totis caſtris lætitiam id excitauit: at omnibus derepente mens illa iniecta eſt, deferendum in caſtra inuicti martyris Lamberti corpus, cuius præſidio certiſsima eſſet futura victoria. Rem difficultatibus multis implexam videbat epiſcopus. Tamen cùm vna eſſet exercitus vniuerſi ſententia, quam omnibus inieciſſe Deus videretur; archidiaconorum conſilio, quos in caſtris haberet, ita fieri decreuit; miſitque, qui Leodium mandata deferret. Et hic ſententijs in capitulo de ſacri corporis

Placet S. Lamberti corpus adferri in caſtra.

tranſue-

tranſiectione certatum eſt, alijs alia ſentientibus. Conuenerant vtriuſque ordinis primates omnes. Vna tamen omnium mens fuit; vniuerſas vires in caſtra mittendas eſſe. Sed cùm edicto iuberetur populus Bullionum in armis proficiſci, facturum ſe negauit, niſi præeuntem videret fortiſsimum ſuum martyrem, cuius cùm cauſa ageretur, nullam niſi eius ductu ſperandam eſſe victoriam. Viſa eſt conſultantibus imponi neceſsitas. Quare factum eſt decretum autore Ioanne Louirualſo archidiacono. Quod ab ipſo S. martyre comprobatum crediderunt. Nam ſanctè affirmârunt æditui ſacrum Lamberti ferculum eâ nocte frequenti motu concuſſum eſſe, nemine mortalium mouente.

Fauente Deo defertur,

Octo die VI. kal: Sept: conuenit ingens multitudo omnis ordinis, & conditionis, & eductum è cryptâ, vbi aſſeruabatur, ſanctiſsimi præſulis, & martyris ſui ſacrum corpus, eximiâ veneratione, alacritateque inſigni venerata eſt. Eueſtigio clientibus ſuis ſpem bonam fecit B. martyr, ſuam crebris miraculis non minùs apud Deum gratiam, quàm beneuolentiam in homines teſtatus. Religioni populi dies ille datus eſt. Proximâ nocte cenſuerunt è clero principes tantum eccleſiæ ſuæ theſaurum incertæ bellorum aleæ credi non debere. Quamobrem relato in templi penetrale ſacro ipſo corpore, quamdam eius portionem reliquerunt in ferculo, tranſportandam in caſtra, ſimul cum fragmento ſanctiſsimæ Crucis, è quâ Seruator noſter pependit. Altero die, armato populo, ſignum profectioni datum. Rarâ pietate ſanctiſsimum ſuum præſidem per montem Publicum ad Moſam vſque deduxit omnis clerus, & ciuitatis vniuerſa imbellis turba. Salutatum toto itinere concurrebat ex agris ingens multitudo.

& miraculis probante toto itinere.

Eius vota S. præſul in vicem complebat. Proximè Nandrinum hominem diuturnio languore contabeſcentem incolumitati derepente reſtituit. Fraituræ cæcus videndi facultatem eius beneficio recepit. Alibi viro nobili quartanâ iam dudùm affecto, ſacri ferculi contactus valetudinem integram reſtituit, ſtatimque cùm ceteris armatus proceſsit. Vſæ nox acta eſt, ſacras vigilias religiosè peragente, quæ ex omni agro vicino confluxerat, hominum frequentiâ.

Motis hinc primò manè caſtris, Bullioно nuntiatum eſt aduenire Rainaldum Barrenſem cum expeditis equitibus quingentis, & peditum millibus quinis denis: Diemque proximum, qui erat III. ante kalendas Sept: prælio conſtituiſſe. Territi hoc nuntio nonnulli retro abierunt. Patroni ſui præſidio freti perrexerunt ceteri maioribus animis: & poſt actam Thelini noctem, ad caſtra Bullionia contenderunt.

VII. Inſtruxerat aciem epiſcopus audito hoſtem aduentare. Ita renuntiârant exploratores, viſis eminus equitibus: quos ſimiliter exploratum hoſtis miſerat; & cùm in noſtros fortè incidiſſent, ad ſuos propere refugientes, omnia trepidatione compleuerunt, quòd retuliſſent florentiſsimas copias in acie pro caſtris ſtare; aliumque ingentem præterea exercitum auxilio venire. Neque vero prorſus aberrabant. Conuenerant enim ad epiſcopum vniuerſæ totius principatus vires, & iam aduentabat populus Leodienſis. Hoſtem ergo tam potentem non putauit ſibi tentandum eſſe Barrenſis, ac pedem repreſsit. Quem poſtquam meliore diei parte inſtructis ordinibus exſpectâſſet Albero; vbi accepit in propinquo eſſe ſacroſanctum B. martyris, præſuliſque Lamberti corpus, obuiam copias, vt erant, ordinatas duxit. Incredibile eſt quanto ſit exultatum gaudio totis caſtris, aduenìente illo ſubſidio, non tam Leodienſium copiarum, quàm tam ſancti, exoptatique pignoris: cuius vnius præſidio certum ſibi pollicebantur triumphum.

In caſtra recipitur magnâ veneratione.

Religioſiſsimâ veneratione ſalutatum, induxerunt in tabernaculum, quod ei tetenderant in prato S. Lamberti. Id nominis dedit poſteritas. Cleri ipſius pars aderat, & ſacrorum pſalmorum concentu ſolemnes in baſilicâ Leodienſi hono-

resglo-

res glorioſo martyri, dies noctesque deferebat. Nec enim cælitibus tum maximè quidquam detractum conuenit, cùm ad beneficentiam illos inuitamus. Proximi diuo ſuo tutelari, ceu eius prætoriam tetenderunt Leodienſes cum duce ſuo Euſtachio Haſbaniæ aduocato. Contractis in vna caſtra copijs vniuerſis; paſsim affirmant ſcriptores omnes, cenſa eſſe equitum terna, peditum centena millia. Ne ſupra fidem id videatur; iuuentutem ſuam miſerat tota ferme, quà latiſsimè patebat, diœceſis. Ea nimirum fuit priſca veterum pietas, vt eccleſiæ ſuæ cauſam iunctis armis tueri, totæ diœceſes religioſum exiſtimarent. Verùm nec à multitudine, nec humanarum virium robore ſtetit victoria: quam martyri ſuo decreuerat Deus exercituum Dominus.

Irridens Hugo Barrenſis in rabiem agitur.

Sibi reditus deditionem ſuadet.

Ipſo die, quo ſacrum ferculum inferebatur in caſtra, religioſam pompam ex arce proſpectabat Hugo Rainaldi comitis filius, & ceu imbelle præſidium riſit. Ridentem ſeuerè mox corripuit vltrix Numinis manus. Sui impotem, & terræ velut exanimem afflixit. Vt ſibi poſt aliquot tempus reddi cœpit, Rainaldum fratrem, & duces præcipuos aduocat; & qui antea ſuſtinendam obſidionem ferociſsimè receperat, animo confractus deditionem ſuadere cœpit, arcis profectò munitiſsimæ, ſi quidem aduerſus mortales defendenda ſit. Verùm quando cum ſuperis res ſit, quæ denique munimenta, quæ vires, qui animi paria ſint? Summæ ſit amentiæ cum illis velle congredi. Generoſiſsimi iuuenis excelſam olim mentem adeò nunc deiectam mirati omnes, erigere certatim aggrediuntur. Priſtinæ magnanimitatis meminiſſe iubent. Infirmi capitis ludibrium eſſe, quod appellaret ineundum cum cælo certamen. Cùm nihil euincerent, immotusque perſtaret in ſententiâ Hugo, negant omnes integrâ fide poſſe de deditione agi, niſi poteſtatem fecerit parens; cui ſacramentum dictum erat. Iubet ergo mitti ad parentem, qui poteſtatem obtineat. Pollicentur illi, nec tamen obtemperant, rati haud ſatis ſui potentem eſſe iuuenem.

nec auditur,

Ille nihilominus ſtimulorum impatiens, quibus animum vrgeri ſentiebat, ſacerdotem accerſit; eoque arbitro caſtri illius ſe poſſeſsione exuit, in quam induxerat pater. Vbi neminem comperit ad parentem eſſe profectum, in voces adeò miſerabiles prorupit, vt permotis commiſeratione animis, vnus aliquis ad comitem dimiſſus ſit. Verum arce digreſſus, cum fidem fefelliſſet; ingenti dolore cõfectus Hugo: Agite, inquit; quâ placet peruicaciâ hanc arcem tuemini: at profectò in obſidentium poteſtatem redigent Dei parens, & B martyr, quos impio bello vos laceſſere audetis; & ego impietatis veſtræ pænas luere cogor. Dixerat, & in diram actus rabiem, in ſe horrendum in modum ſæuire cœpit. Conſternatus acerbitate mali, ad parentem proficiſci Rainaldus ipſe conſtituit: fruſtra. Nom equus aliàs generoſus, quem inſcenſurus erat, non magis voce, flagello, calcaribus propelli potuit, quàm ſi obriguiſſet in marmor: at paulo pòſt & alium admiſit ſeſſorem, & in omnem partem eius ſe flexit arbitrio.

Diſſidia inter obſeſſos.

Ne ſolus interea plecti Hugo videretur, qui non ſolus in culpâ fuerat; diræ inter obſeſſos graſſabantur ſimultates, & diſsidia; vt plures à ſocijs quotidie, quàm ab hoſte cæderentur. In caſtris contrà quies, & pax tam alta, vt quod omnibus miraculo fuit, in tantâ multitudine nec iurgium audiretur. Copioſus erat commeatus: & cæli temperies clementiſsima. Adſcribebantur hæc paſsim B. martyris Lamberti beneficentiæ; cui clientes curæ erant.

VIII. Contrà Leodios protegit S. Lambertus:

Verùm cùm huius belli gloriam ſibi ſeruaret Lambertus, omnes eorum conatus recidere patiebatur irritos: non inſultus, non machinæ procedebant. Clades tamen auertebat: & quandoque vnus, alterúe dumtaxat cadebat. Longioris interim obſidionis nonnullos tædebat; & diffluebant. Suam ſinguli incuſabant ignauiam, frendebantque tantam multitudinem vni caſtro aſsidere. Et quia po-

tiſsimum robur in vnius Lamberti præſidio collocabant; cùm illuxiſſet XV. kal: Octobres, quem martyrio ſuo ſanctiſsimus epiſcopus conſecrauit, collegerunt animos vniuerſi, & eo die debellare conſtituunt. Sed vni Lamberto triumphus ille decretus erat. Nec præſidio tamen clientes ſuos deſtituit. Nam illâ oppugnatione, quæ copijs omnibus fiebat, nemo vnus omnium deſideratus eſt, vel etiam ſaucius. Quamquam enim cæco pleríque impetu delati, ac nudo corpore, obuijſque pectoribus in hoſtem ferrentur; nullus tamen fuit, è totâ multitudine, qui vulnus acciperet. Emicuit hac oppugnatione comitis Namurcenſis cum totâ nobilitate fortitudo: qui quamquam armis graues, in ſummam rupem enixi reptando, ex aduerſo portæ ſtationem firmârunt, hoſtibus fruſtra repugnantibus è geminâ munitione, quam vtrimque pro portâ Barrenſis obiecerat. Sic arce tandem clauſi ſunt obſeſsi.

Sed vim S. Lamberti miram addit Ægidius, nullo modo prætermittendam. Vinculis in arce iam diu quidam tenebatur: qui longioris captiuitatis tædio victus, ex editâ turri ſe deorſum miſit, inuocato priùs in opem S. martyre. Per aſperrima ſaxa deuolutus in præceps, non modò læſionis nil pertulit, ſed & vincula, quibus ſtringebatur, diſsiluerunt; quæ detulit ipſemet incolumis, ac liber ad feretrum, & in argumentum tanti prodigij appendit anathema.

& miro mirando captiuũ liberat.

Eodem die iam occidente, venit ad epiſcopum in caſtra Henricus comes Salmenſis, Rainaldi Barrenſis comitis ex ſorore nepos, deſiderio viſendi Hugonis cognati, quem vitâ periclitari acceperat; ſimul & ad deditionem hortaturus. Factâ ab epiſcopo poteſtate, cùm in arcem penetrâſſet, valde conſternatus eſt horrendo Hugonis ſpectaculo. Euulſi erant magnâ parte capilli, barbáque; genæ vnguium impreſsionibus laceræ; oculi, facies tota, membráque omnia contuſionibus liuida. His accedebant vincula, quibus nobiliſsimum iuuenem conſtrinxerant, ne crudeliùs rabies ſæuiret. At labra nihilominus, linguamque dentibus diſcerpſerat, cùm rabie agitabatur; cruentatoque ore horrendos clamores, & vlulatus tollebat.

Salmẽſis comes ad deditionẽ hortatur:

Perculſus tam fœdi ſpectaculi indignitate Henricus, Rainaldi peruicaciam damnauit, qui fraterno nihil permotus exitio, nihil proprio periculo territus (nam & infirmitate valetudo eius tentabatur) pergeret nihilominus S. Lamberto aduerſari, quem certiſsimis argumentis intelligeret armatum contra ſe pugnare. Quibus euicit tandem, vt Hugone fratre ad epiſcopum obſide miſſo, deditionem ante diem octauum polliceretur, corporum, rerumque pactus incolumitatem, niſi priùs ſuppetias tuliſſet parens. Erat iſtud certam deditionem facere: nec enim tantillo temporis ſpatio, vel copias tantæ expeditioni pares cogere, vel coactas adducere poterat Rainaldus pater. Hiſcè conſilijs, conuentionibusque paciſcendis in caſtro noctem egit Salmenſis. Nam in rebus agendis nullum lentitudini locum relinquebat mali acerbitas, impendenſque cognato Hugoni diſcrimen. Primo mane redijt in caſtra, cum Hugone: quem obſidem lecticâ deferebat ad Alberonem. Illum clariori, vt ſubinde fit per interuallum, mente, & de cultu Hugo agnouit, & ſalutauit dominum, & rogauit anathematis nexu ſolui. Non tenuit lacrymas epiſcopus; miſerandâ permotus adoleſcentis principis ſpecie; factique pœnitentem in eccleſiæ gratiam recepit.

& euincit.

Salmenſis ad auunculum citatis equis contendit: quo res ſumma loco, aperit: Hugonem eò iam eſſe prolapſum, vt ſpes vlla vix reliqua ſit. Eòdem ire præcipitem Rainaldum, niſi ſtiterit parens. Quem ſi nulla filiorum generoſiſsimorum adoleſcentum cura tangit, certus ſit impendentis capiti ſuo eiuſdem peſtis. Impunè cum Superis bellâſſe neminem. Videret denique, ne ſe additum innumeris alijs triſte exemplum in omnem poſteritatem ſtatueret. Conſternatus tam

diro

diro ſuorum malo Barrenſis, veritus eodem ne inuolueretur; ecce quò nunquam ſe deuenturum crediderat, Leodienſi eccleſiæ reſtitui Bullionum imperat: & nobiliſsimum inuicto martyri Lamberto de impietate ſuâ triumphum relinquit. Perlatis in arcem nuntijs, extemplo prodit Rainaldus; omnis moræ impatiens, quippe quem vrgeret imminens tergo proximum exitium. Ad S. præſulis tabernaculum pænè tabe conſumtus properat, in terram abiectus deditionem facit, flagitium confitetur, veniam rogat, & ſancto iureiurando ſuam fidem B. Lamberto in perpetuum obſtringit, ſi reſtituat incolumitatem.

Deditum caſtrum:

Erat X. ante kalendas Octobres. Deducto ex arce omni præſidio, inducitur ſacrum ferculum; & nobiliſsimo triumpho victor glorioſus martyr Lambertus in priſtinam poſſeſsionem reducitur. Eodem die, puriori luce mentem perfuſus Hugo, in tabernaculum, quo eductum fuerat S. martyris ferculum, deferri ſe mandat: ibique inuicto martyri Lamberto de celeberrimâ victoriâ gratulatus, animam exhalauit, non infelicem, vt ſpes eſt: quando culpam ſuam, dum viueret, auerſatus, dirâ calamitate, ac etiam morte expiauit. Poſtquam in arce ſuâ biduum ſedit B. Lambertus: impoſitum currui ſacrum ferculum Dionantum reduxerunt, vt ſecundo amne Leodium veheretur. Vt totâ viâ glorioſo victori B. Lamberto fiebant populorum gratulationes; ita beneficia à nobiliſsimo triumphatore liberaliſsimè reddita, in hunc modum teſtatur autor triumphi: Gloriam tuam, B. martyr, quod vires ferent, teſtabor, & quod oculis vſurpaui, celebrabo. Namurci puerum ſeptennem, productum in hanc lucem ſine vllâ eius vſurâ, perſpicacibus oculis beâſti. Clericum quemdam iuuenem iam pænè depoſitum, ac conclamatum ex ipſius mortis faucibus Andanæ reuocâſti. Hoij quem nunquam parentes gradientem viderant, in pedes erexiſti, gradiendi vim conceſsiſti. His beneficijs inclytus triumphator cumulabat populi ſui lætitiam.

Intrat S. Lambertus,

Editis in viâ miraculis,

Leodium tandem appulſus eſt ad S. Iacobi cœnobium. Huc ſe exultatione maximâ effudit vniuerſa vtriuſque ordinis multitudo: exceptumque de naui ſacrum conditorium, religioſiſsimâ veneratione per inſulæ collegia deportatum, iucundâ piorum hymnorum modulatione, in ædem ſuam relatum eſt. Medio templo collocârunt: & quæſitum ex arâ S. Crucis; in quâ depoſitum fuerat, S. martyris corpus loculo ſuo reddiderunt. Publicam lætitiam, ſimul & venerationem auxerunt crebra miracula: imò & confidentiam. Hebetes enim, ac ſtupidos eſſe mortalium animos neceſſe eſſet, qui cùm vſus eſſet, tam certis profuſæ beneficentiæ præſidijs ſeſe protegere negligerent.

Leodium reuehitur,

IX. Sæuiebat in hominum genus eâ tempeſtate dirum malum, quod immoderatum in veſtibus luxum vindicante Numine carperet: ita narrat Ægidius. Miro ſanè prodigio contigit apud nonnullas gentes, illæſis hominum corporibus, veſtes ipſas igne nullo conſpicuo ardere tamen, & in fauillas redigi. Contrà ſubinde veſtibus intactis ardere corpora. Graſſata per omnem latè viciniam peſtis, vrbi Leodio terrorem incuſsit, cùm eamdem iuſtiſsimi iudicis ſeueritatem prouocâſſent eadem peccata. Quare ſalutari conſilio placuit Diuinam iram demulcere, pænis piacularibus religioſè ſuſceptis, inſtitutiſque ad vrbis templa ſupplicationibus: & quando iam plurimùm à Numine ſancto Lamberto gentis tutelari tribui quotidiana miracula demonſtrarent; ſacrum eius corpus per vrbem circumferre viſum eſt: factumque deducente vniuerſâ ciuitate; importunâ religione, dicam, an veriùs contentione? Plerique è profano laicorum ordine, hoc ſibi arrogârunt, ait Ægidius, vt ſacrum B. Lamberti feretrum contingere, ac per vrbis compita deportare non vererentur, quo martyris iram accenderint potiùs, quàm præſidium obtinuerint.

A. 1142. Veſtium luxus caſtigatur:

item & irreuerentia in deferendo ſacro corpore;

Prodidere ſcriptores plerique, lanijs potiſsimum è toto populo Leodienſi propter egregiam operam Bullionio bello fortiter nauatam, iuris id conceſſum, vt ſacro B. martyris corpori, ſiquando deferretur, ſuccollarent. Hodie profectò, cùm ſupplicatum itur quotannis ad Scholares, quo feliciter cedant conſularia comitia, ſacrum S. Theodardi conditorium, itemque aliud, quo aliorum ſanctorum ſeruantur lipſana, ipſi cum aurificibus deferunt: fortaſsis ne vanum videatur prius illud ius præcipuum; quando iam à pluribus ætatibus S. Lambertum inſolens eſt loco moueri. His igitur obſcurius relinquitur, quid eo peccatum velit Ægidius, quòd profanis humeris delatum fuerit ſacrum corpus. Si coniecturas ſequi fas ſit, hæc mea eſt. Minore, quàm par erat veneratione ſacroſanctum ferculum attigerint, atque per vrbem detulerint: quod profanis hominibus accidere non adeò mirum eſt. Non abſimile Bethſabitarum facinus ſeuerè Deus olim caſtigauit. Et modò ſuperorum iram inflammauit irreligioſa iſta ſupplicatio, cladem que conciuit deplorandam.

horrẽdo incendio.

Horrendo poſt paucos dies incendio ciuitatis optima pars conflagrauit. Iſque ſupra naturæ vim flammarum ardor fuit, vt templa etiam, turreſque, ac mœnia ruerent in cineres; ignemque conciperent non proxima quæque, verùm etiam remotiora, ſolo leuioris alicuius ſcintillæ appulſu. Fruſtra erat omnis contrà nitentium conatus. Et cùm iratum Deum omnes agnoſcerent, ne mortales fugeret, quod omnium maximè peccatum caſtigaretur; illis potiſsimùm vrbis regionibus ſæuierunt flammæ, per quas ſupplicando proceſſum fuerat.

Miraculum à S. Bartholomæo.

Prodigium inter hæc ſanè memoriâ dignum accidit. Matronæ cuiuſdam ædes, quamquam ligneæ, manſerunt ab hoc incendio prorſus illæſæ. Ardebant in proximo omnia, nec ignem ferebant lapideæ domus, ipſumque S. Georgij contiguum templum: male materiatam, & carioſam domum vnicam innocui adlambebant ignes, quorum ardore ſaxa quoque diſſoluerentur. Nota erat feminæ probitas. Neque dubitatum eſt in virtutis præmium, renouata primorum ſæculorum prodigia; quibus Chaldæa fornax adſtantes improbos abſumſit, immiſſos non attigit tres pueros inſontes. Piæ huic matronæ S. Bartholomæum præſidio fuiſſe crediderunt nonnulli, quem proprio quodam ſtudio colebat: eique nuper præclarum aliquem baſilicæ ornatum conſecrârat. Et verò mira B. apoſtoli virtus emicuit tantâ illâ calamitate. Ad eius collegij tabernas horrendæ alicuius tempeſtatis inſtar deuenerat incendium: repentè ſubſtitit, non ſecus ac rapidus torrens, præcelſi montis obiectu. Attollebantur interdum globi flammarum, quaſi ſi teneri indignarentur; & ædificium inuadere certabant: relabebanturque in ſemet, ac in fumos abibant. S. apoſtoli vis illa fuit ſua tegentis.

X. A. 1143. Corruptio morum:

Ceterùm ea profectò reip: totius fuit hac tempeſtate corruptela, vt non tam quærenda videatur excitati, quàm reſtincti ſuperioris incendij cauſa. Populi mores erant corruptiſsimi, quòd in clero, à quo duci debuerat, & honeſtis moribus informari, vix integrum quidquam erat, & ſincerum. Ruebat porrò clerus in præceps, quòd non modò laxiores permitteret habenas rector Albero, ſed in flagitiorum barathrum ipſe propelleret. Mali quippe nunquam ſoli ſunt principes. Si recuperatum Bullionum tollas, nihil inuenio, quo Alberonis principatum commendem. Ipſo principe, canonicorum omnis diſciplina corruit, quam neque præſides curarent, nec epiſcopus ipſe: vt qui negligere cœpit deceſſoribus ſuis ſolemnes collegiorum inſpectiones. Clauſtri ergo ratione omni ſublatâ, dies, noctesque collegia patuere, etiam equitibus, curribusque; cùm ad eam ætatem clauſa perſeueraſſent, quo ritu hodie monaſteria. Nec feminas arceri cœptum eſt. Atque ita omnem ſacri ordinis honeſtatem ſuſque deque turpiter verterunt cupiditas, & intemperantia.

Geſta abbatum S. Laurentij. & diſciplinæ canonicæ.

Beneficio

Simonia.

Beneficiorum eccleſiaſticorum, non aliter quàm profaniſſimarum quarumcumque mercium, publicæ nundinæ Leodij ſunt inſtitutæ. Quo factum, vt adepti ſacerdotia ſacrilegi iſti negotiatores, nihil agerent, niſi accepto pretio; non ipſa ſacroſancta myſteria à Chriſto condita miniſtrarent: imò nec religioni ducerent, nullâ cuiuſquam alterius, quàm impiæ cupiditatis gratiâ, iterùm eodem die rem Diuinam facere. Ea porrò fuit intemperantia, vt libidinum ſuarum impietati ſacrilegæ honeſtum matrimonij nomen obtendere non dubitarent. Ita fiebat, vt ciuium plerique viros è clero non minùs, fortaſsis & libentiùs, quàm è populo filiabus ſuis dare non erubeſcerent. Graſſabantur iam inde à ſæculo ſuperiore, infames hæ peſtes, totâ eccleſiâ, ſed maximè Germaniâ, peruerſorum imperatorum præſidio. Integram ſine labe dignitatem ſuam adhuc ſeruârat epiſcoporum ſuorum vigilantiâ eccleſia Leodienſis. Sed illam fœdè, nomenque ſuum turpiſsimâ notâ polluit Albero, & in vltimum adduxit diſcrimen, niſi opem peropportunam clementiſsima Dei parens contuliſſet.

Intemperantia.

Vltimum exitium ciuitas euadit

Concitata bis eodem die horrenda tempeſtas, in ciuitatem aliquando ſic intonuit, vt extremi exitij ſpeciem omnibus referret. Tertium denique ſub noctem horribiliùs repetita, tantum vniuerſis terrorem incuſsit, vt qui ad aram B. Virginis opem imploraturi confugerant, terrore velut à ſe alienati, & mentis impotes; ipſi altari dentes ſic impreſſerint; vt veſtigia deinceps ad ædis vſque conflagrationem manſerint. Proximâ nocte Salomon quidam S. Lamberti canonicus, qui primâ procellâ interierat, ſodali ſuo ſuperſtiti ſe videndum ſtitit. Illum, cùm bene ſibi eſſe affirmâſſet, ita locutum facit Ægidius: Attentus audi, & cape aduentus mei cauſam: & tecum diſpice, quid debeant Leodienſes Dei parenti virgini, pro ſingulari eius præſidio. Heri procellâ ſemel, iterumque in vrbis interitum ſæuiente, pro eius ſalute filium Deum ſuppliciter deprecata eſt magna Mater. Sed offenſus peccatorum atrocitate Deus, cùm flecti nollet, tertiò tempeſtas inualuit, vrbem in vltimum exitium procul dubio tractura, niſi ſe ad filij pedes abieciſſet piiſsima mater, dixiſſetque: Fili per arcanum illud myſterium, quo hominem in vtero meo Deus induiſti, rogo & obteſtor: populo meo Leodienſi veniam hanc condona. Suauiſsimæ parenti negare non potuit optimus filius; ſecurim ſuſtulit iam poſitam ad radicem; non tamen penitus ignouit, ſed diſtulit pœnam, niſi conſilijs expietur ſanioribus. Sic ille Salamon: & ſublimis abijt. Qui verò audierat, minimè ſilentio tegendum ratus, vbi alijs enuntiauit, nouum, vt par erat, in diuam Virginem ſtudium inflammauit: decretumque fecit Leodienſis eccleſia, hodieque obſeruat gratitudinis ergo, vt in ſingulas hebdomadas ſemel in eius honorem res Diuina celebraretur.

ope Virginis Matris:

hinc ſemel quot hebdomadis decernitur virgini officium.

Idem pietatis officium Sabbatis omnibus ſuperiore ſæculo eremitis ſuis commendârat B. Petrus Damianus, eâ totius orbis Chriſtiani approbatione, vt exemplum omnes deinde eccleſiæ arripuerint. Cœpere Leodienſes ſingulari illo beneficio prouocati. At ſanctiſsimæ virgini futurum erat acceptius obſequium, ſi damnatis perditiſsimis moribus, ad vitam ſanctiorem generosè ſurrexiſſent. Contrà mox euenit.

XI. Effrons libido.

Signum obominationis loco ſancto poſitum, audi ex eodem Ægidio. Quod clàm primum, & ab omni conſcientiâ longiùs factitârant; ecce palam, & mediâ luce non erubeſcunt. Firmato nimirum regno exultabat impiet s. Sanctiſsimis quibuſque diebus, Paſchatis ſcilicet, & Pentecoſtes, quos priſca Chriſtianorum pietas vbique gentium ceteris fecit religioſiores, in cœtum coibant infamem ſacerdotes, & ceteri è clero; eodemque & populum inuitabant. Hic è toto grege pellitum ſuarum ſelectiſsimam aliquam ſalutabant reginam, & ſub conopæo regio collocabant. Tum circumfundebantur ipſi, perſtrepentibuſque

tympanis, citharis, ac vario concentu choreas agitabant, & ſuam reginam, ceu idolum aliquod venerabantur. Lubrica quippe eſt impiorum: via in immane barathrum rapit.

Vigebat nihilominus inter hæc Bullionij triumphi recens memoria: nec conſeneſcere patiebatur apud homines quamquam impios beneficij nuper accepti magnitudo. Interim dum auro multo, gemmiſque ſacrum ferculum, ipſum verò in cryptâ ſacrarium ſignis marmoreis Bullionium triumphum referentibus exornatur, anni duo abierunt. Priori tandem loco redditum eſt inſigni religione, apparatuque, ſacroſanctum B. martyris Lamberti corpus XIV. kal: Ianuarias anni quadrageſimi quarti. Atque vt perennaret in piiſſimum præſidem certa ordinum omnium gratitudo; ſancitum inſuper eſt, teſte Ægidio, episcopi autoritate, probanteque capitulo, vt IV. kal: Maias eiuſdem triumphi, vnà & tranſlationis, quâ idem martyr Leodium à B. Huberto tranſlatus eſt, ſolemnis ageretur memoria: quòd VIII. ante kal: Ianuarias, quo tranſlatio fuerat olim, propter Dominici natalis feſtum, ſolemni ritu coli non poſſet. Ita narrat Ægidius.

Decernitur feſtū tranſlationis,

Cultum à ſe voluerat S: martyrem Wedericus abbas Lætienſis, pro ſuâ in eum religione. Sacrum enim S: Lamberto Lætienſe monaſterium memorauimus. Cùm ergò Leodij fuiſſet his diebus: iſtoſque S. epiſcopi honores ſpectâſſet; auxiſſetque pietate ſuâ: ſacrarum reliquiarum portionem aliquam obtinuit, quam ad ſuos referret; excitaretque ad S. patroni cultum maiorem. Ita euenit. Nam quarto pòſt die Lætiam cum ſacroſancto pignore reuerſus, eâ lætitiâ ſodales ſuos perfudit, vt vnâ omnium ſententiâ placuerit, * illum diem in omnes venturas ætates feſtum agere. Simul receptum arbitror nuperrimum eccleſiæ Leodienſis decretum, quod iam narrabamus. In hoc quippe tempus conſtanter illud Lætienſes obſeruant, non tam obſequentiæ in eccleſiam Leodienſem, quâ minimè tenentur; quàm venerationis in S: martyrē ſtudio; quam hodiéque retinent conſtantiſsimè. Maioribus enim ſuis ne quidquam cedere viderentur; anno ſæculi huius noſtri tertio & viceſimo Antonius Winghius abbas, fratribus ſuis piâ conſenſione probantibus, B. martyris Lamberti ſacris reliquijs lipſanothecam * curauit, materiâ, & mole, ſed magis arte ſpectabilem.

Archia Lætienſis etiam Lætijs ſeruatū. ob reliquias cō allatas. 4

XII. Leodium me refero: vbi in teterrimâ vitiorum caligine, quam paulò antè ſtilo perſequebar, emicuerat iſta pietatis ſcintilla. Et verò in eâ reip: perturbatione ſtabant in virtutis palæſtrâ fortiores nonnulli, quamquam rari, qui ante Baal genua non curuarent. Ex ijs quidam, ne tam pudendæ fœditatis aliquâ contagione polluerentur, ad S. Laurentij ſecedentes, monaſticam diſciplinam amplexati ſunt. Vbi rarâ integritate virtuti ſua ſtabat dignitas, vigebatque. Eminuit è ceteris quidam S: Bartholomæi decanus, mirâ vitæ ſeueritate, ſanctimoniaque ſpectabilis. Duro ſolo, ſubſtratâ dumtaxat vili quadam culcitrâ, quietis aliquantulum capiebat, ſubiecto in puluilli vicem lapide. Cilicinâ veſte perpetuò carnem aſperabat, tertium in hebdomadas omnes ſibi ieiunium indicebat. Carnibus numquam, etiam cùm infirmior valetudo, veſcebatur. Omni abſtinebat potu per omnes quadregenarij ieiunij dies, at vino totâ vitâ. Quem ſibi ſubtrahebat victum, abbate poteſtatem faciente, erogabat in egenos.

Sancta auſteritas decani S: Bartholomæi in S: Laurētio: Geſta abbatum.

Neque porrò minorem eorum virtutem, & gloriam exiſtimauero, qui perſtiterint quidem in medio nationis prauæ; ſed infracto animi robore murum ſe pro domo Dei fortiter obiecerunt. Verùm quando vnus omnia negligeret, imò perderet, cuius ſuprema erat autoritas; Henricus Leianus S. Lamberti præpoſitus, conſilio, & adhortatione cleri, nobilitatiſque, cùm publicam rem, & ſingulorum priuatam, in vltimum adduci diſcrimen perſpicerent, propter has quas diximus eccleſiaſtici ordinis labes, & perditiſsimam præterea iudiciorum omnium

A. 1144 *Fruſtra monitus Albero,*

nium corruptelam, Alberonem epiſcopum celeberrimo totius cleri conuentu, ſeriò iterum, ac tertiò commonefecit, diſpiceret pro munere ſuo, ne quid detrimenti reſpublica pateretur. Fruſtra. Omnes animorum aditus ſic opplere ſordes, & libido conſueuerunt; vt nulla rectæ rationi via relinquatur.

Archiâ Aln: cum Alnæ diſciplinam corrigere viſus eſſet,

Vel aſſurgere ad meliora, vel fucum facere velle viſus eſt Albero. Alnam à primâ inſtitutione non parum declinantem, ad meliora reducere placuit. Collegium canonicorum erat olim à B. Landelino conditum, & cœnobitico inſtructum clero; vt ſuo tempore meminimus: cenſebaturque vna è duodecim abbatijs S. Lamberti. Cuius honor cùm tẽporum lapſu defluxiſſet, priſtino ſplendori reſtituendo, S. Auguſtini diſciplinam induci poſtulauit Radulfus abbas. Albero probauit, & * epiſcopi ſanxit autoritate: canonicique regulares appellari cœperunt, qui Deo iſthîc militabant. Stetit hîc, ceu ad metam, Alberonis induſtria: 5. vel quòd occinentibus importunè monitoribus palpum ſe crederet obtruſiſſe: vel ſanè quòd menti ad vitia deiectæ nimis arduum ſit honeſti altiora meditari.

Romam citatur, A. 1145. & moritur in itinere.

Quare cùm nulla meliorum ſpes affulgeret, Romanum iter aggreſſus eſt ad ſummum pontificem Henricus; & enarrato miſerabili Leodienſis eccleſiæ ſtatu, Alberoni epiſcopo diem dixit. Profectus ad cauſam dicendam Albero, diem obijt, in reditu, vt quidem Ægidio placet: nec addit, quo pacto vel iudicium declinârit, vel dixerit cauſam. Quamobrem mihi magis placet, in itu potiùs deceſsiſſe. Mannæ febri corripitur, Otridæ moritur, ſepelitur Ortinæ VI. kal: Apriles. Ita Ægidius.

XIII. Viſa eſt excuſsiſſe Leodienſis eccleſia iugum Ætnâ grauius, tam malo liberata præſule. Noua Reip: reditura facies ſperabatur, ſi principem nanciſceretur meliorem. Bonis ſe ducem, caputque præbuerat Henricvs Leianus. Mentem magnam, ac principe dignam prætulerat, dum præpoſiti munere fungeretur. Omnibus igitur cleri, populique ſuffragijs in comitio raptus eſt magis ad epiſcopatum, quàm lectus IV. idus Maias. Coloniæ conſecrauit presbyterum, & præſulem VIII. kal: Iulias Arnulfus primus Agrippinenſis archiepiſcopus. Omnium de ſe porrò exſpectationem non fefellit: Ægidio affirmante. Nam pro pace regni, ait, pro ſecuritate ciuium, pro rebus eccleſiæ conſeruandis, ſummopere verò pro redemtione ouium Chriſti, quas in ſuam curam ſuſceperat, tamquam bonus paſtor, damna rei familiaris, pericula ab aduerſarijs imminentia, moleſtias corporis graues, ante, & poſt initum pontificatum ſubire non timuit. Neque defuit ſalutaribus eius conſilijs bonus Deus.

Henricvs 2.

Doctrinâ, rerum ſanctiorum vſu, & virtute celebrari cœpit, totamque diœceſim illuſtrare Wiboldus, è monacho Walciodorenſi (ita cœnobij habent archia) abbas Stabulenſis: eamque ſui in omnem partem famam diffudit, vt Corbeiæ Germanicæ monachi, ipſum abbatem ſibi præfici poſtulârint. Quo tempore; nihil habeo; niſi quòd ipſe ſcripſit ad Bernardum Hildeshemenſem epiſcopum in hanc ſententiam: Eram in Stabulenſi monaſterio, valetudine vix ſatis confirmatâ poſt febrim, quæ me Viterbij hebdomadas quinas detinuerat, quando ad me venerunt XV. kal: Dec: qui me Corbeienſem abbatem tunc deſignatum nuntiarent, cùm ſacri ordinis conuentum Leodij haberet Henricus epiſcopus, ipſeque adeſſem paucis diebus ante kal: Oct: Non leue iſtud eſt virtutis argumentum. At grauius etiam ſuppeditant, quæ Stabuleti ſeruantur ſcriptæ ad ipſum litteræ ex Oriente ab imperatore Conſtantinopolitano Manuele; qui S. præſulis ſecundâ famâ captus, & Stabulenſem eccleſiam muneribus exornauit (eius munus eſt, quod hodie ſupereſt altare argenteum) & Wiboldum, ac ceteros ſodales, ſibi, imperioque Numen redderent propitium, non ſemel rogauit.

Chortæ Stabulenſes. Grãmaye in Namurco.

Floret Stabuleti Wiboldus.

XIV.

Petrus Cluniac: l. 6. epiſt. 20.

S. Bernardus bellum ſacrum ſuadet:

Henriquez Chronicon Hiſtor:

è Flandriâ Gemblacum venit:

Sanctum Bernardum Claræ-vallis abbatem ſubmiſit præterea Deus Henrico noſtro, illuſtre virtutis omnis exemplum, innumeriſque cõprobatum prodigijs, quod vel ſibi ipſe, vel clientibus omnibus proponeret in accuratiſsimam ſanctitatis normam. Profectionis hæc cauſa fuit. Ex Oriente nuntiatum eſt regem Ieroſolymorum, & Templarios cum ipſâ S. Cruce, Antiochiæ clauſos obſideri, breuique venturos in hoſtium poteſtatem, niſi Deus opem ferret. Quam armorum barbaricorum aduerſus Chriſtianos in Syriâ felicitatem, cùm repreſſum ire ſibi ſumſiſſet Occidens; ad ſacram illam expeditionem cohortando, totum Franciæ regnum peragrauit S. abbas Bernardus. Et poſt luſtratam Flandriæ meliorem portionem, in imperium penetrauit, ſiue Diuinæ motionis impetus regnorum finibus teneri minimè pateretur, ſiue inuitaretur glorioſâ famâ Gemblacenſis aſcetices, quæ noſtram latè diœceſim illuſtrabat, & per finitimos populos celebrabatur. Exceptus eſt Bernardus inſigni læti animi ſignificatione; & mutuæ virtutis admiratione, ſe vtrimque ad altiora conſectanda animârunt. Seruant Gemblacenſes ſacram togam, (caſulam appellamus) quâ Diuinam rem iſthic operatus eſt Bernardus.

Repetiturus aliàs, Imperium mox deſeruit. Iamque diœceſi, ac Brabantiâ pedem efferebat, acri multorum dolore, qui tantum virum magno reip: commodo diutius iſthic hæſurum ſibi perſuadebant. Verùm quando intelligerent vltra eſſe non licere per negotia totius orbis Chriſtiani, ſaltem eius diſcipulos relinqui deſiderârunt, qui ſanctiſsimum magiſtrum vitâ, moribuſque referrent, precibuſque ſuis vniuerſam remp: ſuſtinerent. Neque grauatè conceſsit Bernardus. Claram-vallem vt rediit, prima cura fuit vt fidem liberaret. Duodenos è toto numero monachos delegit, cum ſodalibus quinis è conuerſorum genere; pauciſque poſt Paſcha diebus dimiſit ducente Laurentio viro præſtanti ſanctitate, quem abbatem deſignauerat. Villarium deuenere, locum eâ tempeſtate incultum, ac horridum. Hic ſedem poſuerunt, laboribus, ac ærumnis eo grauioribus, quo lætiora quondam erant conſecutura. Vix aliter quippe grandia molimur, quàm ingenti, arduoque niſu. Hæc prima ſunt, * & auſpicatiſsima, quamquam exigua, ſacri Ciſtercienſis ordinis in noſtrâ diœceſi, atque Brabantiâ exordia. Amplificabitur mox auctu longè feliciſsimo.

Sodales Villariũ emittit.

6.

XV.

In Germaniam profectus, A. 1147 Aquas venit,

Traiectum,

Bernardus interim mente maiora complexus, affecto iam anno in Vangiones abiit, vbi Germaniæ cõuentum habiturus erat Conradus imperator ipſo Chriſti natali die. Quem pariter cum multis principibus dum ſacræ huic militiæ Bernardus inſcripſiſſet, Moguntiam deſcendit, tum Coloniam, ac Iuliacum poſtea deflexit, miraculis vbique perpetratis clariſsimus. Diœceſim hanc tandem ingreſſus ſecundo Numine, Aquas venit, illuſtrauitque prodigijs. Nam ad aram Virginis in eius baſilicâ, puellæ cæcæ, tribuſque alijs videndi facultatem impertijt, claudum erexit, biniſque feminis manus aridas perſanauit. Nihilo obſcurior Traiecti eminuit S. abbatis virtus. Poſtridie quàm aduenerat, eductus eſt in locum editiorem, vt nihil incommodi paſſus à concurrente multitudine, miſeris opem ferret. Hic cœcis quinis aperti oculi: ſurdus audire cœpit, loqui mutus: à varijs morbis cõualuere multi. Exiturus vrbe iam progrediebatur, ex cauſâ deflexit ad S. Seruatij templum. Hic claudum offerunt, cui manus imponeret. At verò, ait Bernardus, iſtudnè mihi cum gratiâ S. Seruatij licebit in eius æde? Affirmantibus omnibus ingenti clamore: conuerſus ad claudum: In nomine, inquit, Domini noſtri IESV Chriſti, & S. Seruatij ſurge, & ſta ſuper pedes tuos. Surrexit illico, & integris pedibus ambulauit. Conſecutus eſt exultantis populi clamor lætiſsimus; exeuntemque vrbe deduxit ingenti admiratione, & reuerentiâ.

Toto

Toto itinere Leodium verſus miraculis ſanctum abbatem non deſtituit Deus; adeò vt ſuſpenſis tantâ prodigiorum admirabilitate omnium animis, in vrbe exſpectaretur cupidiſsimè. Clerus vniuerſus in primis in epiſcopium conuenerat, Bernardum dicentem auditurus. Oratori ſuo Deus audientiam obtinuit nouo miraculo. Quidam è clero claudus in omnium oculis perſanatus eſt; Bernardo hominem attrectante, & ambulare iubente in nomine IESV Chriſti. Ingreſſui huic auſpicatiſsimo, nihil impar progreſſus fuit. Teſtem habe Ægidium in hunc modum narrantem. Celebriore ritu ſacrum fecerat Bernardus in æde principe, nec aram adhuc deſeruerat, quãdo ſeni vetulo videndi, ambulandi claudo poteſtatem palam fecit. Egreſſus in pratum epiſcopi (multitudinem enim baſilica non capiebat) ad populum audiente epiſcopo verba habuit.

Leodiũ: vbi ſicut & ceteris locis clarus miraculis.

Poſt octauum ab Epiphaniâ diem, cùm in S. Lamberti ad aram principem ſacris operatus eſſet, coram vniuerſâ cleri, populique turbâ, puerum obtulerunt; quem ex vtero matris claudum aiebant prodijſſe. Tibijs ille, renibusque crucis lignum impreſſit, ſimul puerum erexit ſanum. In Dei laudes eruperunt vniuerſi, clerus concinens hymnum *Te Deum laudamus*: multitudo confuſis clamoribus, mixtiſque gaudio lacrymis. Binas ibidem aridas manus contactu perſanauit. Poſtridie in epiſcopio mane ſecundum rem Diuinam iuueni luſco videndi vim integram impertiuit: qui ſub manu cruce ſignantis exilijt gaudio clamitans, viſum ſe recepiſſe. Nec mora: cæcum eodem affecit beneficio: Spectator aderat Henricus epiſcopus, & prodigiorum ſinceritatem explorabat ſtudioſiſsimè. Aliàs cœcis quinque videndi vim dedit. Claudis tribus greſſum firmauit. Et ſub noctem in epiſcopi ſacrario, auditum ſurdo reſtituit. Denique ſub diſceſſum mulieres binas, vnumque puerum erexit ad gradiendum incolumes. Hæc ille.

XVI.

Quibus omnibus, cùm ſui miram apud omnes concitâſſet opinionem: accederet præterea vitæ, ac morum integritas, ſuauiſsimumque dicendi genus, non facilè quis explicârit, quos in animis mortalium faceret motus. Aliquando ſanè cùm è ſuperiore loco verba faceret; procubuerat in æde principe ante aram quamdam Philippus archidiaconus, preceſque ad Deum fundebat, quando cælo demitti ſenſit ad ſe vocem hanc: Exi, & audi. Euangelium reuixit. Exijt mox, audiuitque miro ardore, ſimul & ſuauitate perorantem. Conſecuta eſt animorum admirabilis commotio. Militiæ ſacræ inſcripti complures ſanctam crucis teſſeram ſuſceperunt. Alij nonnulli non imparibus animis aſceticam Ciſtercienſem amplexati ſunt. His annumerari petijt Philippus, & obtinuit. Propoſiti eam ſancti ſocios habuit hos in ceteris illuſtriores, Walterum eiuſdem collegij canonicum, & Werricum. Erat Philippo Walterus ſanguine iunctus, & in paucis carus: eaque cauſâ cùm ſuam de Chriſto ſequendo mentem Philipppus aperiret, Bernardum rogauit, Waltero canonicatum ſuum ab epiſcopo obtineret. Tergiuerſabatur epiſcopus, quod fidem ſuam alteri diceret obligatam. Cui Bernardus: Ne dubita, inquit, hunc in tuum collegium cooptare, in quo minimè diu hærebit.. Annuit igitur epiſcopus. Et poſtridie dimiſſo canonicatu ſecutus eſt Bernardum Walterus.

Sacrâ eloquentiâ mirabiles motus ciet:

& vaticinatur.

Epiſcopus vero Henricus, ex eiuſcemodi virtutis admiratione, ſimul & deſiderio, emolumentum ſuæ diœceſeos longè maximum ſibi pollicebatur, ſi, quando Bernardi ipſius retinendi ſpes nulla eſſet, aliquos eius diſcipulos tanti magiſtris ſanctiſsimis inſtitutionibus informatos impetraret; qui poſitis in hac prouinciâ ſedibus, ſacrum veluti plantarium conſtituerent, vbi ſalutaribus eorum præceptionibus adoleſcerent neophyti, qui vi orationum ſuarum, vitæque integritate remp: vniuerſam ſuſtentarent. Obtinuit, quod petierat, Henricus: habitandamque

Inuitante epiſcopo

bitandamque addixit Alnam, vt eius arbitrio Ciſtercienſi normâ inſtitueretur. Quas enim Albero nuper induxerat Auguſtini leges, ſeu infeliciter procederent, ſeu profectò diſplicerent, ob autoris turpitudinem, omnino tolli conſtitutum erat. Nam *omnis plantatio, quam non plantauit pater meus cæleſtis, eradicabitur*: inquit Chriſtus Dominus. Magnâ porrò vbertate ſub melioribus Bernardi auſpicijs pullulauit.

ſuis legibus Alnam informat.

It rurſus Gembiacum,

Rebus Leodij feliciter geſtis, in viam ſe dedit S. abbas Gemblacum verſus. Inuitabatur quippe virtutis famâ ad viſendum illuſtre illud cœnobium. Nuſquam prodigiorum admirabilitas hominem deſerebat. In itinere luſcos binos, alterum ſenem, puerum alterum, vi integrâ videndi donauit. In ipſo monaſterio puerum alium claudum erexit, liberamque gradiendi facultatem impertijt: alium manibus, pedibusque contractis ita impeditum, vt membrorum vſura nulla eſſet, incolumitati reſtituit: cuidam denique muto linguæ vinculum ſoluit.

Villariū,

At diſcedens ſurdis duobus aures aperuit. In proximo Villarium erat, quò ante paucos menſes Clarâ-valle coloniam deduci iuſſerat. Nouellum plantarium viſere placuit, quo tirones conſpectu, alloquioque recrearet, animaretque ad aſceticam ſtrenuè excolendam. Hîc claudos tres, cœcum vnum perſanauit. Iter ſuum poſtea perſecutus, puerum quemdam adeò cæcum, vt nec oculorum palpebras vnquam aperire potuiſſet, lucis vſu impertijt, diductis propriâ manu palpebris.

Fontem epiſcopi.

Ingreſſus deinde Fontem epiſcopi, contractam, & aridam puellæ manum incolumitati reſtituit; tum claudum erexit. Atque hiſcè adeò manifeſtis Diuinæ potentiæ argumentis poſtquam diœceſim hanc peragrâſſet, Cameracenſem ingreſſus, in Franciam ſe recepit.

XVII.

Hunc porrò tulit peregrinationis ſuæ fructum, vt cruce, ſacri belli teſſerâ, quàm maxima mortalium multitudo inſigniretur. Id enim potiſſimum Bernardo propoſitum fuerat. Ipſum audi ſcribentem, exponentemque Eugenio pontifici rationem ſuſceptæ legationis: *Mandaſti, inquit, & obediui. Et fecundauit obedientiam præcipientis autoritas. Siquidem annuntiaui, & locutus ſum, & multiplicati ſunt ſuper numerum. Vacuantur vrbes, & caſtella. Et penè iam non inueniunt, quem apprehendant, ſeptem mulieres virum vnum. Adeò vbique viduæ viuis remanent maritis.* Neque profectò mirum hoc videatur, quando certo Diuini ſenatus decreto niti Bernardi conſilia conſtaret. Ita disertè Goſridus teſtatur in hunc modum. Dei nutu, conſilioque ſacrum iſtud bellum à Bernardo fuiſſe concitatum manifeſtum fiebat, prodigijs tot perpetratis. Numerus initi nequijt: nedum narrari potuerunt. Fuit qui tentaret, quando perpetrabantur: ſcribentem obruit multitudo, varietaſque. Nulla dies abibat ſine prodigijs. Viginti nonnumquam, quandoque plura numerârunt.

S. Bernardus epiſtola 246. Concionum ingens fructus, *Goſridus in 1. Bernardo l. 3. c. 4.* & miraculorum multitudo.

Ceterùm bello huic iuſtiſſimè ſuſcepto, quod & epiſcoporum concilium decreuerat, & ſanctiſſimi præcones verbi Diuini denuntiauerant, & comprobauerat ipſe Deus prodigijs innumeris, nobiliſſimos triumphos quis non ſeriò polliceatur? Sed vide alia ab humanis æternæ mentis conſilia. Rebus in Syriâ infeliciſſimè cedentibus, poſt biennium inglorij redierunt Conradus imperator, & Francorum rex Ludouicus, cum paruis reliquijs maximorum, & florentiſſimorum exercituum, quos in Palæſtinam duxerant. Veriſſimè ſemper nihilominus illud dicemus: *Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Ita disertè aſſeuerauit Otto Friſingenſis ab infelici iſtâ expeditione redux, in hunc modum. Si dixerimus, inquit, S. abbatem Bernardum Numine afflatum bello huic claſſicum inſonuiſſe: nos verò infauſtâ mentis cæcitate, ſalutaribus monitis non obſecutos, cladem accepiſſe; nemo ſapienter à ratione, & antiquitatis exemplis diſſonum exiſtimabit. Hæc ille; quæ multis eleganter, & religiosè, vt ſolet,

Infelix belli euentus, ob cauſas Deo notas. *Otto Friſing. in Frederico l. 1. c. 60.*

Bernardus ipſe demonſtrat, ad Eugenium pontificem ſcribens libros de conſi- *S Bernardus de Cõſolatione l. 3.*
deratione. Præterimus breuitatis ſtudio, lectu aliàs digniſsima.

Sed alteram inſignis illius calamitatis cauſam, aliâ occaſione à cælitibus ipſis
poſtea indicandam, vt ſuus dicendi locus erit, hic ſubijcere placet è Goſrido:
vnde ſe longiſsimè mortales aberrare intelligant à iuſtâ rerum æſtimatione, quo-
ties rei alicuius nobilitatem, & pretium, ex vnius victoriæ ſplendore potiùs me-
tiendum exiſtimant, quàm partâ animis ſalute. Sic ille: *Hac expeditione non
Orientalem eccleſiam in libertatem aſſeri, quod ſibi homines propoſuerant, ſed impleri cæ-
leſtem nouis ciuibus, & lætari contigit. Quod ſi Deo viſum eſt plurimos, non Orientales
è barbarorum ſeruitute, ſed ex inferorum faucibus Occidentales eripere; quis audeat im-
probare? aut quis ſapiens illorum potiùs ſortem in malis non reponat, qui ad priora, vel
deteriora etiam prioribus flagitia redierunt; quàm eorum mortem, qui ſeriâ pænitentiâ
perpurgati, militiæ generoſas animas Chriſto poſuerunt? Dicant, per me licet, inſipientes
Ægyptij, dicant filij tenebrarum, qui veritatis lucem oculis lippis nunquam ferre potue-
runt: Callidè eduxit eos, vt interficeret in deſerto. Eiuſcemodi negligit opprobria Serua-
tor, præ ſalute tot animarum, quas adeptus eſt.* Iſta eſt Goſridi ſententia, quæ pro-
poſito noſtro ſatis ſit. Ad propria redeo.

Adoleſcebat interim tardis incrementis aſceterium Villarienſe; cuius initia XVIII.
poſtquam adminiſtrâſſet per annum abbas Laurentius, præfecturam abdicauit, Rẽ monaſticam Villarij vacillantem,
quòd vel religioſæ ſui demiſsionis ſtudio priuatam vitam anteferret; vel certè
magnâ rerum neceſſariarum inopiâ deiectus animo, oneri ſe putaret imparem.
Nam qui ſuffectus Giraldus, vir rarâ virtute nobilis, cùm excelſâ mente munus
id aggreſſus eſſet, tantam rei familiaris egeſtatem tolerari poſſe deſperans, vnâ
ſuorum omnium ſententiâ locum cenſuit deſerendum, repetendamque Claram-
vallem. Quod vt accepit Bernardus, ne ſuis deeſſet ſollicitus pater, aduolauit; confirmat Bernardus.
blandéque ſuos conſolatus, priori ſede relictâ, proximam vallem cenſuit occu-
pandam, quam afflatus Numine affirmabat multis ſaluti futuram. Erectis hoc
vaticinio ſuorum animis ad nouas ſedes migrauit Giraldus. Et oraculo fides ſua
conſtitit. Liberaliter deinceps adfuit aſcetis ſuſtentandis hominum beneficen-
tia; raráque virtuti dignitas acceſsit. Omnes eximiæ ſanctitatis ſurculos, qui ex
hoc plantario pullulârunt, ſi mihi ſumſiſſem enumerandos, catalogus fuiſſet
longior, quàm hiſtoriæ ratio patiatur. Illos dumtaxat attingam, cùm tempus
poſtulabit, qui ad publicam rem ſpectant.

Ceterùm poſtquam triennio munus ſuum magna laude Giraldus geſsiſſet, ad
vitæ priuatæ quietem amabilem rediit. Villarij Bernardus adſuit cùm Faſtrar-
dus ſubſtitueretur. Habes indefeſſam, & nuſquam deſideratam prouidi parentis
vigilantiam; & impreſſa toties his terris ſanctiſsimi viri veſtigia, quæ poſteris
non tam gratiſsimam memoriam conſeruent, quàm ſtimulos addant ad conſe-
ctandam virtutem. His porrò B. abbatis peregrinationibus factum exiſtimant
Namurcenſes, quamquam certum tempus non adſtruunt, vt in vrbis ſuæ con- Salciniâ conditur.
ſpectu ad Sabim Salſinia condita ſit, Ciſtercienſis inſtituti parthenon, quem
B. Virginis in valle S. Georgij appellârunt.

Eodem anno quadrageſimo ſeptimo receptos in amicitiam, & ſocietatem ab
eccleſiâ Leodienſi Trudonenſes *ſcribit Bruſtemius, quo pari cum populo Leo- 7.
dienſi iure fruerentur. Ad id fortaſsis inuitauerit, prioris fæderis, cuius Alexan-
dro principe meminimus, felix Duraſsino bello euentus. Sub idem illud tempus
ædem S. Vrſulæ, ſociarumque dicâſſe fertur Henricus; & alteram S. Nicolai in
Glano, quam exſtruxerant duo è gente Warfuſeanâ fratres Gerardus, & Anto-
nius, ordinis equeſtris ambo: cœnobioque Laurentiano attribuêre. Quod cùm
aſceticâ diſciplinâ, litteriſque floreret, alio præterea non leui auctu cenſuit lo-
cupletandum

Geſta abbatum S. Laurentij. Meſſa datur S. Laurẽtio: & Leſſia Floreſſiæ.

cupletandum epiſcopus. Ea Meſſiæ fuerat ad S. Seueri, cleri corruptela, vt alijs aliò dilabentibus, rem Diuinam, ſolemnesque preces exſoluendas nemo curaret. Laurentianis igitur id muneris demandauit Henricus, certus & integritate maiori celebratum iri ſtata ſacra, & religioſiores aſcetas opimis illis vectigalibus alendos. Sua & ad Floreſſiam acceſsio facta eſt eccleſiæ Leſſienſis, quam aiunt conditam, & dicatam à S. Materno. Incoluere primùm conſecratæ Numini virgines: quibus ſucceſſere canonici. Donec Gerlandus Floreſſiæ tertius abbas ſodales ſuos Præmonſtratenſes induxit, vitam acturos arbitrio Floreſſienſis abbatis, ad annum ſæculi huius vltimum; quo ſuum habere cœperunt abbatem.

XIX. A. 1148. In temporum ſeriem me reuoco. Rogârat Bernardum Clare-vallenſem Henricus noſter, diœceſim hanc aliquo diſcipulorum ſuorum collegio dignaretur, à quo nimirum emolumentum gregi ſuo ſperaret vberrimum: Alnamque hoc fini obtulerat. Sed neſcio quî factum, vt totus iſte annus euentu nullo fluxerit; fluxerit & ſequens quadrageſimus octauus ad vſque Decembrem; quo tandem peſſumdatâ inferorum inuidiâ, vt quidem arbitror, moras omnes Numinis benignitas ſuſtulit. E Clarâ-valle delectam diſcipulorum ſuorum manum Alnam miſit Bernardus, deducente Francone; quem nouello cœtui præeſſe iuſsit abbatem, virum religioſâ prudentiâ, rarâque ſanctitudine venerabilem. Huic inſerti manipulo fuerunt Walterus, & Werricus; ij, quos Leodij Bernardũ in Chriſto genuiſſe meminimus. Cœtuique iam adoleſcenti priores ambo præpoſiti ſunt, alter alteri ſuccedentes, inſigni ſacri cœtus iſtius adoleſcentis incremento: innocentiâ quippe ſingulari, miraculorumque adeò perpetratione floruerunt. His auſpicijs Alnam receptæ ſunt autore Bernardo S. Benedicti leges. Ex quo eximiâ deinceps virtute celebrari cœpit nobiliſsimum illud monaſticæ diſciplinæ lyceum.

Alnam incolunt Clare-valienſes.

A. 1150. Nouum aliâ parte huic diœceſi lumen accendit Deus ſub annum quinquageſimum. Viuebat in agro Falcomontio Gerlacus, vir genere tum nobilior, quàm virtute: ſed quem orbi ſanctitas admirabilem mox effecit. Iuliaci quippe decurſionem equeſtrem iam initurus, ſubitam coniugis mortem cùm accepiſſet, dolore primùm ictus, tum rerum humanarum perculſus inconſtantiâ, in alia ſe ſtudia totum conuertit. Equeſtris dignitatis inſignia omnia proijcit lanceam, clypeum, gladium, caſsidem, baltheum: deſilit ex equo, vilem aſellum inſcendit, domum abit, ſpectante, obſtupeſcente, ridente velut inſaniam illuſtri illo cœtu. At ſapere ſe iam demum intelligebat, qui rerum omnium inanitatem peſſumdare, vnique adhærere Deo cogitabat. Conſtitutis ergo rerum domeſticarum rationibus, abit patriâ, cilicio intimè, ac ſuperiectâ loricâ tectus, & nudus pedes. Poſt varia loca Chriſtianorum religione nobilia, Romam venit. Vbi præteritæ vitæ noxas omnes ſacrâ confeſsione cùm expiâſſet, ſupplex obtinuit, vt quas arbitraretur ſummus pontifex pœnas maximè ſalutares, pro ſuâ Chriſti vicariâ autoritate imperaret. Imperauit pontifex Ieroſolymam iret: ibique in noſocomio annos ſeptem ſeſe Chriſtianæ caritatis officijs exerceret. Pontificis imperium ſupergreſſus Gerlacus; vt ſubulcum agere ſineretur, importunis precibus impetrauit; quamquam maximè repugnarent Hoſpitalarij fratres; quòd indignum eſſe dicerent, iſtiuſcè dignitatis hominem ad ſeruilia illa abijcere. Verùm ad ſequentes annos hæc pertinent.

Gerlacus mirabili euentu. *Vitæ ſcriptor anonymus.* eximiam ſanctitatẽ aggreditur.

XX. A. 1153 At Leodij qui pacem ſtudioſiſsimè colebat epiſcopus, in belli nihilominus tempeſtatem compulſus eſt ſub annum quinquageſimum tertium, quietem publicam obturbante Henrico Namurci comite: vt quidem prodidit Vltramoſanus. Aiebat enim eccleſiam Leodienſem ſibi quinquagenis argenti libris obſtrictam, quas in ſumtus belli Bullionij appendiſſet Alberoni epiſcopo, cuius annulo

Bellum cum Namurcenſi comite.

consigna-

conſignatas tabulas mutui teſtes haberet. Reſponderat epiſcopus Henricus, ex æquo ſe omnia eccleſiæ nomina diſſoluturum; de quibus certè conſtaret; rogâratque ad vrbem dicto die veniret, vt vbi probâſſet creditum, pecuniam ſuam reciperet. Adeſſe noluit comes. Et nullâ aliâ iuris formâ, ciues duos Leodienſes in finibus ſuis detinuit. Vbi nullum legibus relinqui locum comperit epiſcopus; iniuriam armis vindicandam cenſuit. Miſsis populatoribus omnem agrum Namurcenſem, ad vrbis vſque portas vaſtauit. Vltus eſt viciſsim comes, illatâ in Condruſos vaſtitate. Hæc fuerunt prima belli auſpicia. Mutuis deinde ſæuitum eſt populationibus, direptionibus, incendijs, cædibus: damno ferè pari.

Certaminis aleam ſubire ſtatuit comes: vires omnes Andanam cogit. Leodienſes contrà Hoium ducit epiſcopus, ceteris copijs eòdem conuenire iuſsis. Verùm Leodienſium, Hoienſiumque ardor diutius teneri non potuit. Non exſpectatis ſociorum auxilijs, vrbe proſiluerũt; & quo recentiores, integriúe ad manus venirent, nauigijs deferri voluerunt. Temerarium cenſebat epiſcopus, compactum in naues peditatum obijcere hoſtili equitatu. Quas habuit equitum turmas eduxit. Numero, arteque militari ſuperiores erant Namurcenſes: & adeò in eum hoſtium contemptum venerant, vt vincula iam parâſſent, quibus captos conſtringerent. Vt Diuinâ clientibus adſuit inuictus martyr Lambertus; cuius ſacrum corpus in exercitu fuiſſe fertur; & dum prælium iniretur, depoſitum in proximo prato ſub tentorio, vbi clerus pſalmis concinendis, reique Diuinæ faciendæ operam dabat. Inſtructæ ſunt acies in campis Andanenſibus ad Moſam. Signo dato, nullũ fuit prælium. Namurcẽſes enim copias is terror panicus inceſſit, qui omnem repugnandi mentem excuſſerit. Solutis ordinibus in turpem fugam trepidatione mirâ ſe vniuerſi dederunt. In fugientes delati Leodienſes, non paucos conciderunt, ceperunt aliquanto plures; in his numerati ſunt è nobilitate, quæ florentiſsima venerat in auxilium comiti, quadringenti triginta. Pluribus ſaluti fuit feſtum Purificationis B. Virginis, altero die celebrandum: cuius reuerentiâ, receptui maturiùs cecinit epiſcopus. Inſolentior plebs Andanam incendit, ac nobilibus virginibus Deo ſacratis, quæ ad ædem protomartyris Stephani confugerant, indecorè veſtes detraxit: deiecit lapideum pontem Moſæ impoſitum. Exultantem nobili victoriâ, prædaque diuitem reduxit exercitum epiſcopus: ac poſtea, quo palam faceret, præter eius mentem fuiſſe quidquam iniuriæ illatum eccleſiæ Andanenſi, illam voluit deinceps immunem ab omnibus ſportulis epiſcopo, vel archidiacono pendi ſolitis.

& Andanæ victoria.

Partâ pace frui diutius non licuit. Imperij clientem ad caſtrenſia munia euocauit Fredericus rex, cùm expeditionem Italicam adornaret: diſceſsitque Octobri menſe anni quinquageſimi quarti. Sed ineunte quinquageſimo quinto Mediolanenſes bello perſecutus eſt, multaſque eorum vrbes cepit, euertit: non ipſum Mediolanum; quemadmodum Ægidio placet. Res in Italiâ geſtas prætereo, quòd nec celeberrimæ fuerint, nec epiſcopo Henrico quidquam tribui compererim: ideoque alieniora ſunt ab inſtituto meo. Profectò Rómam Frederico imperij coronam XIV. kal. Iulias dedit Adrianus pontifex: at Henrico epiſcopo diploma,* quò Leodienſis eccleſiæ ditionem omnem in ſedis apoſtolicæ fidem recepit. Nullum prius ab vllo pontifice reſcriptum inuenio: Cæſareum nullum explicatius ditionis omnes partes recenſet. Pacis præterea Leodienſis tribunal, ac iuriſdictionem pontificiâ ſtabilit autoritate. Quæ ſi quis vllo modo conuellere ſibi ſumeret, ſacris omnibus interdicit, ac diris deuouet. Autoritati pontificiæ Cæſaream adiungere viſum eſt, quo firmiſsimis hiſcè columnis eccleſiæ ſuæ rem firmiùs ſtatueret Henricus. Decedentem Italiâ Cæſarem comitatus, priuſquam ab eo Germaniam repetente diuelleretur ipſe, Leodium redditurus, Tri-

XXI. A. 1154. A. 1155. In Italiâ epiſcopus, 8. Eccleſiâ ſuam in ſedis apoſtolicæ fidem recipi curat, & ipſius imperatoris

9\. rus, Tridenti reſcriptum obtinuit, * quo ſummâ Cæſaris poteſtate rata iubentur, quæcumque apoſtolico diplomate probata diximus. Sed explicat præterea diſtinctiùs aliquot acceſsiones, quibus eccleſiæ ſuæ fines protulit Henricus. Quamquam iis etiam plures Ægidius * enumerat. Quippe de prouinciâ ſibi creditâ meritus eſt quàm optimè. Nam & alia ab anteceſſoribus parta, nouis ædificiis ſic exornauit, vt diœceſim ferme totam inſtauráſſe dici poſsit. Ædes epiſcopales ab imis plerumque fundamentis excitauit Thudinii, Foſsis, Hoii, Amanii, Tungris, Aquis, Couini; & Francimonte caſtrum: aliiſque locis alia minoris notæ plurima. Quæ omnia priſcis epiſcopis, primis ſecutæ poſtea magnitudinis autoribus, illum meritò accenſuerunt.

& aliis multis ornat. 10.

A. 1157. *In patriâ Gerlacus ſanctitate floret:*

Verùm incremento nihilo leuiore patriam ſuam Gerlacus exornare cœpit eâ ſanctitate, cuius prima veluti rudimenta Ieroſolymis poſuerat. Septennium enim ſolidum è pontificis imperio cùm iſthic egiſſet, Romam reuerſus, ad Adrianum IV. qui tum eccleſiæ præſidebat, adiit: vitæque deinceps traducendæ rationes, quas animo propoſuerat, poſtquam explicâſſet, eius arbitrio ſubmiſit omnia. Nihil enim tutius exiſtimauit, quàm eius ſequi nutum, qui Dei ipſius vices implet. Salutaria eſſe Gerlaci conſilia pronuntiauit Adrianus; felicemque precatus ſucceſſum, in patriam remiſit. Non ad priores delicias, non ad honores Gerlacus rediit. In ditione Falcomontiâ, in paternæ hæreditatis agro ſub annum quinquageſimum ſeptimum quercum elegit, in quâ domicilium poneret. Congeſtis inter radices ſilicibus vilem ſtoream iniecit. Hic illi lectus fuit, hoc triclinium, hæc domus. Vino carnibuſque ſemper abſtinuit, ieiunia numquam intermiſit, numquam cilicinum ſagum depoſuit. Ad Virginem Aquenſem Chriſtianorum religione celebratiſsimam itare ſolitus eſt ſabbatis omnibus: omnibus verò diebus aliis, quacumque anni tempeſtate quamquam incommodiſsimâ, Traiectum ad S. Seruatii. Vt multis admirationem illa, ſic nonnullis inuidiam concitârunt. Quos cùm ſequi pigeret, obicem generosè currenti obiicere non erubuerunt. Apud Henricum Leod: epiſcopum hypocriſios, & auaritiæ accuſârunt: nihil opus eſſe teſtibus: ſub ſtoreâ, & ſilicibus defoſſam auri vim ingentem argumento futuram. Delatori temere Henricus credidit: falſumque mox intellexit. Exciſâ quippe quercu, diſcuſsiſque ſilicibus, auri nihil, nihil quod non ſanctitatem proderet, inuentum eſt. Admiratus eſt, & amauit hominis integritatem epiſcopus: hortatuſque vt quo cœperat pede, conſtanter pergeret; caſam illi de quercus exciſæ materiâ mandauit exſtrui; ſed adeò voluit anguſtam Gerlacus, vt non hominis viuentis domicilium, ſed mortui conditorium crederes. Nam in ea cùm ſupinus iacebat, faſtigiũ genibus contingere poterat. Vixit hìc deinceps, & mortuus eſt. Hoc illi palatium; fuit hæc regia: hic liquidiore perfundi ſolitus eſt voluptate, quàm in vaſtiſsimis regionibus principes, & reges. His ipſe coërcebat anguſtiis corpus ſuum, vt liberior animus; per immenſa cœlorum diffuſus ſpatia, in illam nullis finibus circumſcriptam Numinis magnitudinem ſeſe immergeret.

inuidiâ appetitus ab epiſcopo abſoluitur.

S. Iuetta Hoii naſcitur. *Hugo Floreffienſis.*

Idem hic annus egregiam huic diœceſi peperit ſanctitatem, naſcente Hoii Iuettâ. Parentes habuit ordine plebeios, ſed opulentos. Indoles illi fuit ad omnem virtutem velut efficta: ſed duce ſanctiori cùm deſtitueretur, & filiam parentes viderent præſtantiſsimâ formâ à multis ad nuptias expeti, eam vt aſſentiretur impulerunt anno ætatis decimo tertio. Ad eas nullo modo ipſa animo propendebat; ſed teneriore mente pro ætatis modo, parentum ceſsit autoritati. Qui ſcilicet liberis haudquaquam paternâ prouidentiâ conſulunt, quando iis præmaturè vinculis ipſos illigant, quæ per ætatem perſpicere, & intelligere non valeant. Iuetta ſanè, quod antè non amârat, poſtquam experiri cœpit, ſic auerſata

ſata eſt coniugium, eiuſque omnes, quas alij exiſtimant delicias, vt viro mortem animo perturbato ſæpius optaret, quā ſolā deſideratæ libertati ſe reſtituendam intelligeret. Eo mentis errore, ſimul & coniugij vinculo Deus exemit. At ſuo hæc tempore.

Partæ hactenus gloriæ fœdam ecce extremā vitā labem Henricus inſperſit; XXII. nullā profectò dignus veniā, niſi quam merentur ſchiſmatici: quos vſu venit aliquando errorum tenebris priùs circumueniri, quàm ſincerā veritatis luce perfundantur: vix enim cauſam inuenias ab æquo tam longè diſſidentem, quæ fucatā iuſti ſpecie non poſsit ornari. Ter beati, qui & nullo partium occupati ſtudio, iuſtā rectæ rationis lance cauſæ momenta perpendere poſſunt; & eam animi retinent libertatem, vt quemcumque in cœtum inciderint, nullā cuiuſquam alterius, quàm cognitæ veritatis ratione, & reuerentiā ducantur.

Principibus ſuis expeditionem Italicam indixerat Fredericus imperator. Ad A. 1158. eam ſe denuo comparauit Henricus epiſcopus: eumque reip: ſtatum ſibi propoſuit conſtituendum, qui principis abſentiam non ſentiret. Omnem peragrauit Rep: ſapienter ordinatā; prouinciam, vrbes luſtrauit, ordines omnes ſalutaribus inſtruxit præceptionibus. Sed vniuerſos ad animorum conſenſionem maximè cohortatus eſt. Affirmabat aduerſi nihil pertimeſcendum, ſi communibus omnes conſilijs, & armis, ſi quis horum vſus eſſet, malum vndecumque ingruens propellerent. Quibus ita ſapientiſsimè conſtitutis, cum Auguſto profectus eſt in Italiam ante kal: Iunias anni quinquageſimi octaui. Mediolanenſibus maximè Cæſar infenſus, expeditionem iſtam ſuſceperat. Verùm in eccleſiam Romanā ſenſim inflammabatur, & turpem ab eā defectionē, per cauſam tuendæ Cæſareæ poteſtatis meditabatur. in Italiā denuo tendit epiſcopus,

Abſente quamquam epiſcopo, & in atrox paulatim periculum prolabente, nouum nihilominus religioni decus noſtra diœceſis accepit. Wericus quidam presbyter, vitæ ſanctioris deſiderio, ſolitudinem, & omnem à rerum humanarum ſtrepitu ſeceſſum cùm amaret, virum nactus eſt opibus potentem Adelardum Roeneum; qui Bernardi-fanijs in agro ſuo, anachoreticum tuguriolum, quam B. Virginis cellulam nuncupauit, exſtruxit: inhabitandumque dedit Werico, & ſodalibus, eorumque ſucceſsoribus; qui Benedictinis legibus monaſticen amplecterentur. Probauit Aldebardus abbas Stabulenſis, eccleſiæque ſuæ beneficium, ſeu clientelare prædium id eſſe voluit. Illa fuere cœnobij Bernardi-fanienſis exordia. Bernardi faniæ cōduntur. *Archiua loci.*

Infauſtam Cæſari in Italia interim in apertum bellum prorumpendi dedit A. 1159. occaſionem Kalendis Septembribus anni ſequentis mors Adriani quarti. Cui cùm legitimis ſuffragijs ſuffectus eſſet Alexander tertius: vnus contra ceteros *Sigonius de regno Italiæ.* Octauianus inſurgere, & ſummam illam inter mortales, Chriſtique vicariam dignitatem, aſſumtā Victoris quarti appellatione, ſibi arrogare non erubuit. Impiam eius factionem mox amplexus eſt Fredericus. Sumtaque ſibi poteſtate cogendi conuentum præſulum eccleſiæ totius Oecumenicum, Ticinum conuocauit. Conuenerunt IV. nonas Februarias præter ingentem præſulum inferiorum multitudinem, epiſcopi quinquageni; & pro imperatoris libidine, cuius arbitrio & inſipienter in ſchiſma labitur. A. 1160. venerant, quique eo cœtu præſens erat, damnato Alexandro, quem non aliter, quàm Rolandum cancellarium appellabant, pro Octauiano ſententiam dixerunt; atque vt ſummum pontificem venerati ſunt. Nullus hic Oceanus Henricum noſtrum ſatis eluat; quem conſtat conuentui huic ſacrilego interfuiſſe, impietatiſque tantæ fuiſſe participem.

Neque belli conſilia deponebat inter hæc Fredericus, quod ipſi cum Mediolanenſibus erat, non incruentum. Ipſoſque tandem poſt obſidionem complures A. 1162. Domito à Cæſare Mediolano, menſes toleratam, ad deditionem V. nonas Martias anni ſexageſimi ſecum li facien-

 ciendam

ciendam compulit. Et quo rebellem ciuitatem merito ſupplicio caſtigaret, omnem vtriuſque ſexus multitudinem vrbe iuſsit excedere: cuius omnia tecta diruere animus eſſet, muroſque ad ſingulas portas dirui, quantum ſatis eſſet copijs omnibus quadrato agmine inducendis. Ciuium autem ipſorum vniuerſam ditionem in ſenas portiones diuiſit. Et, cùm ſingulis præfectum Germanum imponeret; ſextæ, quæ vrbem complexa eſt, epiſcopum Leodienſem præpoſuit; cumque maiore, quàm ceteros, autoritate ornatum, ſummæ rerum præeſſe Mediolanenſium voluit: Sigonij hæc verba ſunt. E quibus efficias hallucinatum Ægidium noſtrum, quando iſta priori imperatoris expeditioni adſcribat, quâ Mediolanum conſtat nequaquam fuiſſe deſtructum.

præficitur Henricus.

XXIII. A. 1163. Inſtabat interim proximè brauio Gerlacus, poſtquam annis quatuordecim in virtutum ſtadio feliciter iuxtà, ac fortiter decurriſſet. Eius enim conſtantiam inferi fraudibus (vt ſolent) laceſſere non ceſſârant. Si noctu iaceret in caſâ, aderant non infrequenter cacodæmones, & quaſi latrones vim facturi minabantur, aut horribilium ferarum formas, & voces ad terrorem obijciebant. Si Traiectum ad S. Seruatij tenderet, offendiculum aliàs per noctis tenebras in viâ ſtatuebant; aliàs ingentia vaſa magno tumultu ante illum agitare viſi ſunt, nonnumquam etiam immanem montem obijcere. Sed illa, ceu puerorum terriculamenta ridebat Gerlacus: propoſitaque cruce, quam ante pectus è collo ſuſpenſam geſtabat, non aliter ac firmiſsimo tectus clypeo procedebat. Aliud ergo nihil Gerlaco, niſi multiplices palmas, inferorum congerebat inuidia. Quibus tandem illum coronare Deo viſum eſt. At certâ Numinis prouidentiâ hoc accidit, vt morti proximus, cùm Chriſtianis myſterijs ad extremam pugnam armari flagitaret, nemo ſacerdos adeſſet. Athletam ſuum noluit Deus inermem deſeri. Omnibus enim, qui moribundo aderant, triſtem illam viri ſolitudinem deflentibus, ecce vir ignotus, ſenio, candidaque veſte venerabilis, cum ſocio item ignoto, ſalutatis omnibus, ad Gerlacum ingreditur: & poſtquam paucis oſtentatâ immortalis laureæ ſpe, ad vltimum agonem animâſſet, ſacro illum inunxit oleo, & Diuinum ad immortalitatem viaticum impertitus eſt. Poſt quæ cùm ex omnium conſpectu ſublimis abijſſet; crediderunt, qui viderant, extremum hoc officium clienti ſuo S. Seruatium detuliſſe. Hoc tutus præſidio Gerlacus, nonis Ianuarij ad immortalitatem euolauit. Corpus diutius inglorium terra minimè tenuit. Cùm enim foſſâ conditum fuiſſet ram altâ, vt funibus in eam demitti neceſſe eſſet, nullius tamen mortalis adminiculo, in auras paulatim emerſit. Multis præterea prodigijs nobilitatum Deus voluit. Breuitatis gratiâ præteruehimur.

Gerlacus inferorũ victoriâ nobilis, perceptis diuinitus ſacramentis, ſanctè moritur; celebraturque miraculis.

A. 1164. Demandatam ſibi prouinciam dum ſuſtinet Henricus, vitâ deceſsit Octauianus Pſeudopapa, Lucæ X. kal. Maias, relictâ factionis ſuæ popularibus conſternatione non modicâ, cùm de veniâ ab Alexandro conſequendâ deſperarent. In deteriora igitur conſilia præcipites, cùm præcipui quique conueniſſent ad Octauiani funus, de ſucceſſore deſignando deliberârunt. Aderat & Henricus noſter. In quem coniecti vniuerſorum oculi: eâ cauſâ, vt quidem opinor, quòd apud Auguſtum gratiâ pollere conſtaret, cuius vnius præſidio ſatis intelligerent ſuam ſtare factionem. Vt ergo vel in hominis gratiam inſanire pergeret, in Henricum delata ſunt omnium ſuffragia. Detrectauit ille ſummâ contentione; multiſque tandem precibus obtinuit, vt in alium id oneris deuolueretur. Mirum profectò factum! Et quantâ modeſtiæ laude, ſi ſchiſmatis labem ſuſtuliſſet? Cuius impietatem ſi conceperat animo, & peruicaciter in eâ perſeuerare ſtatuerat, qui factum dicemus, vt oblatam recuſârit dignationem? Subſtitutus eſt Guido Cremenſis, & Paſchalis appellatus. A quo pallij dignitatem poſt longam tergiuer-

electus in Pſeudopapam Henricus, detrectat.

tergiuerſationem, & multas lacrymas; cùm tandem coactus accipere fuiſſet Henricus, VI. kal: Maias ipſum pontificem conſecrauit; necnon Burazam inaugurauit Sardiniæ regem ab Auguſto ſalutatum. Sic affirmat Ægidius.

XXIV. SS: regũ corpora eccleſiæ ſuæ impetrat:

Inter hæc non oblitus eccleſiæ ſuæ Leodienſis, de illâ nobiliſsimo theſauro exornandâ cogitabat. Comparantes ſe ad obſidionem ſuſtinendam Mediolanenſes, ædem S. Euſtorgij ſuburbanam, ne hoſtibus eſſet præſidio diruerant; receperantque intra vrbis portas ſacra corpora ſanctorum magorum; qui Chriſtum infantem olim adoratum venerant, ducem ſtellam ſecuti: Sacra pignora Conſtantinopoli detulerat olim Euſtorgius, imperãte Manuele creatus Mediolani archiepiſcopus. Obtinuit ab Auguſto Henricus pro eâ, quâ erat apud ipſum, gratiâ, vt ſanctiſsimum illud depoſitum auehere Leodium liceret. Annuit Cæſar in præmium fidei, quâ Mediolani præfecturam obibat. Verùm Ticini pridie nonas Octob: priùs viuis ereptus eſt, quàm ſacram illam gazam miſiſſet ad eccleſiam ſuam. Suæ igitur attribui Rainaldus Colonienſis archiepiſcopus obtinuit, nemine Leodienſium cauſam agente. Deportata Coloniam ſacra corpora, in hodiernum diem eximiâ populi Chriſtiani veneratione ſeruantur. Præſule ſuo, ſimul & ſacratiſsimo illo depoſito, quod magis dolendum fuit, ſpoliata eſt eccleſia Leodienſis. Ita noſtrates conſtanter omnes. Henrici corpus Leodium poſtea relatum eſt, & in æde principe humatum.

ſed eo moriente Colonienſibus cedunt.

Obit Hugo Præmonſtratenſis.

Deceſsit & hoc anno non paulo clarius patriæ lumen, ſimul & decus illuſtre familiæ Præmonſtratenſis Hugo; proximus Nortberti ſucceſſor: qui & ipſe profectò nobilem, ſed ſincerum de ambitione, rerumque humanarum magnitudine triumphum duxerat, conſtanter reiecto, qui offerebatur, Carnotenſi epiſcopatu; hoc felicitatis præ parente ſuo Nortberto adeptus, quòd potuiſſet. Poſt gubernatam inſigni ſanctitudine, & ſapientiâ vniuerſam iſthanc familiam totos annos quinque & triginta, ad ſanctorum conſiliorum, & rectè factorum mercedem in cælos abijt IV. idus Februarias. Virtutem eius, non modò dum viueret, orbi teſtatam Deus voluit prodigioſâ ſupra naturæ vires morborum curatione: verùm annis etiam poſt mortem quinis denis cùm aperiretur ſepulcrum, ſuauiſsimus exhalauit odor, ſuper omnium aromatum fragrantiam; qui mortalibus indubiè ſignaret inſignem hominis ſanctimoniam, *ſicut incenſum in conſpectu Domini.*

XXV. ALEXANDER II.

Porrò Leodienſem epiſcopatum demortuo Henrico excepit, iuſſus legitimis ſuffragijs ALEXANDER de Orreo Treuir, S. Lamberti præpoſitus. Feliciter auſpicatus à pace, Henricum Namurci comitem, necdum à ſuperiore bello bonâ fide reconciliatum, in eccleſiæ gratiam recepit, procurante Rainaldo Colonienſi. In ſinceræ pacis ſymbolum, Floreffiæ baſilicam ære communi condiderunt anno ſexageſimo quinto. Paucis antè annis Goſuinus Heinſbergæ toparcha proximum arci ſuæ templum exſtruxerat, & IESV Chriſto, eiuſque Matri virgini dicârat epiſcopus Henricus II. Hoc anno cùm Aquas veniſſet Alexander epiſcopus, adfuit Goſuinus Heinſbergius cum filijs Philippo archidiacono, Goſuino, Godefrido; & obtinuit vt epiſcopi autoritate rata haberentur, quæcumque eccleſiæ prædia donauerat. Ceſſerunt hæc poſtea ſacratis Deo virginibus, quæ in noſtram hanc ætatem Præmonſtratenſibus legibus viuunt. Porrò Philippum illum Goſuini filium, eccleſiæ Leodienſis arbitror archidiaconum fuiſſe, ſimul & præpoſitum: ſic enim diplomate ſuo teſtatur Alexander. Ortu ſaltem ad hanc diœceſim pertinet, quam poſt aliquot annos non parum exornauit archiepiſcopatu Colonienſi magnâ laude adminiſtrato. Multa quippe collegia canonicorum, cœnobia, ædeſque ſacras complexus intra munitiones, vrbis Colonienſis pomerium valde produxit: & nobiles Weſtfaliæ, Angariæque ducatus adiunxit eccleſiæ ſuæ: quam annis viginti quatuor rexit.

A 1165. Templũ Floreffiæ conditur. Heinſbergæ Præmõſtratenſes virgines. *Mir: Notitia eccle: Belg: c. 162.* *Cratepol.*

Anno

Anno hoc exeunte venit Aquas Auguſtus cum Auguſtâ, & diem Chriſti nata-
A. 1166. lem celebrauit, nobiliſsimo principum Germanorum conuentu: quem eò coëge-
Carolus rat, vt apparatu maiore in ſanctorum album referretur Carolus Magnus, ille
Magnus Occidentalis imperij reſtaurator. Ex decreto Paſchalis V. kal Februarias ritu
in ſancto- ſolemni cæleſtibus annumerârunt Rainaldus Colonienſis archiepiſcopus, & epiſ-
rum nu- copus Leodienſis Alexander, ſanctumque confeſſorem ſalutârunt. Veneratus eſt
merum Auguſtus cum coniuge magnis muneribus oblatis: & Cæſaris exemplo ceteri
refertur, principes. Anniuerſarium diem colunt Aquenſes, præmiſſo ex martyrologij ſui
tabulis hoc elogio: Aquis agitur dies natalis S. Caroli confeſſoris, primi de gente
Martiro- Francorum, ita Deo iubente, Romanorum Auguſti, qui cùm à primâ ætate re-
log. in rum humanarum inanitatem deſpicere cœpiſſet, non modò victricibus armis,
Aquenſe. ſed & Chriſtianâ dicendi facultate, vitæque ſanctioris exemplo, adduxit ad me-
liora Guaſconiam, Hiſpaniam, atque Galeſiam. In hac B. apoſtoli Iacobi ſacrum
corpus ob circumfuſam idolorum ſuperſtitionem, debito cultu deſtitutum, eo,
quem hodie videmus, honore venerari inſtituit. Adduxit quoque ad Chriſtum
Friſiam, Alemaniam, atque triplici trophæo Saxoniam. Ære ſuo ſeptena vicena
templa Diuino Numini condidit. In his primas facilè tenet Aquenſe. Sic in
ſed à hunc diem Aquenſes, quamquam ſolius Paſchalis decreto, cui nulla fuit ad hoc
Pſeudo- idonea poteſtas, niſi quam Schiſmatici finxerant. Nihilominus Aquenſes (ita lo-
papa. quitur Molanus) bonâ fide à Paſchali, & cardinalibus eius, hoc eſt, vt putabant,
Molan: à Romanâ eccleſiâ, * poſtulârunt magnum illum imperatorem ſanctorum faſtis
28. Ian: inſcribi. Quod poſtea quamquam legitimi pontifices non reſciderint, non etiam
14. ita ratum habuerunt, vt ſi ſedis apoſtolicæ decretum fuiſſet. Quo factum eſt, vt
Itali quidam iuriſperiti, atque inter hos cardinalis Oſtienſis, & Ioannes Andreæ
decretalium interpretes, ſcribant diſsimulante, ac indulgente Romanâ eccleſiâ
ſanctorum honoribus Aquis, non alio loco Carolum Magnum coli. At ſanè co-
lunt eccleſiæ nonnullæ per Belgium, Germaniam, Franciam ob conditos epiſco-
patus, aut accepta alia beneficia. Quod interpretum illorum ætate fortaſsis non
vſurpabatur; aut certè ignorârunt ipſi. Hos Carolo deceſſori ſuo honores Frede-
ricus imperator procurauit; ſucceſſorem eius multo meliore argumento ſe pro-
baturus; ſi quâ fide, reuerentiaque glorioſus ille imperator Romanam eccleſiam
coluit, & inuictâ armorum fortitudine propugnauit: eâdem ipſe religione vene-
ratus, aduerſus impiorum machinamenta protegere ſtuduiſſet. Verùm contrà
omnia.

Autumno proximo, contractis ex vniuerſo imperio copiis maximis, euocato-
que ad Caſtrenſia munia Rainaldo archiepiſcopo Colonienſi, & Alexandro no-
A. 1167. ſtro, tertiam expeditionem Italicam aggreſſus eſt. Et cùm ferre non poſſet
Alexandrum papam Romæ, quâ par erat libertate, ſacrorum principatum tene-
re, eò duxit IX. kal: Auguſti: acerrimamque inſtituens oppugnationem, in au-
Violato guſtiſsimum, & toti orbi Chriſtiano religione venerãdum S. Petri templum faces
S: Petri inijcere non dubitauit. Præterea quòd vi apertâ parum proficeret, dolo effecit,
templo vt Româ cedere cogeretur Alexander. Tum denique Guidonem ſuum Cremen-
Romæ, ſem, ſacrilegum impij ſchiſmatis idolum in loco ſancto collocauit, & eius manu
cum Auguſtâ coniuge coronam imperij ſuſcepit, ipſis kalendis Auguſti. Sed vl-
Otto Mo- tor mox adfuit Deus. Nam altero die, puro maximè, ſerenoque cælo, imber de-
rena. ſubitò maximus decidit, quem mira rurſum conſecuta eſt ſerenitas: ſimulque
punitur peſtis in exercitum Cæſarianum graſſari cæpit tanta diritate, vt mortuis dies
impera- non ſufficeret inhumandis. Periit in his Alexander noſter, tertio epiſcopatus an-
tor. no. Relatum eſt corpus Leodium, & in baſilicâ S. Lamberti terræ cõditum. Pla-
Epiſco- nè verum fuit illud Pſalmographi: *Vidi impium ſuperexaltatum, & eleuatum ſicut*
pus obit.

Cedros

Alexandri acta.

cedros Libani; & tranſiui, & ecce non erat. Nam Fredericus manifeſtâ Numinis offenſi vindictâ conſternatus, poſtquam à Romanis pacem parum honeſtam accepiſſet, diſceſsit inglorius VIII. idus Auguſti. Fugientem peſtis minimè deſeruit. Quo longiùs fugam, celeriuſque maturabat, hoc maiori ſtrage ſuos ruere videbat. Longobardis denique quibuſdam arma capientibus Italiâ turpiter exactus eſt.

XXVI. RADVLFVS.

Comitijs Leodij pro ſubrogando epiſcopo habitis, contendit Henricus Namurci comes, vt eius nepos RADVLFVS deſignaretur: & euicit. Bertholdi Zaringiæ ducis frater erat. Acri vir ingenio, raráque prudentiæ laude clarus, niſi ſordium fuiſſet appetentior. Iis ſe, nomenque ſuum peſſumdederat Moguntiæ. Archiepiſcopus enim Henrico, Arnulfoque ſubſtitutus, abdicare coactus eſt, populo perſequente: quem eo facto ſibi reddiderat infenſiſsimum. Aurea ſtatua Moguntiæ fuit, Beno nuncupata; quam ponere iuſsi fuerant olim Iudæi, propter Cæſaris pincernam nomine Benonem ab iis cæſum. Auari hominis oculos perſtrinxit metalli illius fulgor. Statuam confregit; ſibi fruſta, amiciſque addixit. Auaritiæ pœna illa fuit. Ampliſsimam dignitatem inglorio mutauit exilio. Ita narrationem contexit Ægidius, Radulfi ingenio ſatis appoſitam.

ob ſordes anteâ pulſus Moguntinâ ſede. *Petrus à Beeck in Aquiſgr: ex Adone & Crãtzio in Saxonia l: 2 c. 6. Auentin: l. 4. Annal:*

Paullo aliter refert Dodechinus, quamquam notâ cupiditatis non paullo turpiori. Inreremerant, inquit, Moguntini immani ſacrilegio archiepiſcopum ſuum Arnoldum: ſtatimque Radulfum ſubſtituerunt. Sed quando Cæſarem nefarij facinoris vltorem meritò formidarent, ad eum in Italiam Radulfus contendit, vt iratum magno auri pondere demulceret, delatamque retineret dignitatem. Willegiſus enim olim archiepiſcopus inſignem è cypreſſo crucem fecerat, laminis aureis, gemmiſque exornatam: cui clauis affixa dependebat Chriſti Seruatoris effigies ex auro puro ſexcentarum librarum. Malunt alij munus hoc accepiſſe Moguntinam eccleſiam à Pipino Caroli filio, cum debellatis in Pannoniâ Hunnis ditiſsimâ potitus eſſet prædâ, eamque in duces ſuos, ſimul & eccleſiam S. Petri Romæ diſtribueret. Huic vero cruci nomen fuiſſe Benna. Eius pedem vnum iam abſtulerat Marcolfus archiepiſcopus, alterum cum cruribus Arnoldus. Quod reliquum erat è Moguntinorum voluntate, ſibi ſumſit Radulfus, velut iſtis armis Cæſarem expugnaturus. Verùm neque turpitudini iſti, neque impietati patuit altior eius animus. Reiectâ Radulfi ſacrilegâ ambitione, alium cooptauit. Infelices ſordes! vix toto eluantur Oceano. Affrictu potiùs, & contagione concreſcunt. Leodienſem adeptus epiſcopatum Radulfus, ſacra omnia, æquè ac profana nullo diſcrimine venalia habere cœpit; malo hoc magis exitiali, quòd & in plures diffunditur, & perimit animas immortales.

XXVII. A. 1170. Bellum Loſſenſe.

Inflictâ calamitate viſus eſt bonus Deus ipſo principatus initio ad ſanctiora reuocare. Ex cauſâ neſcio quâ Gerardus comes Loſſenſis anno ſeptuageſimo Tungros ingreſſus epiſcopium, ædemque ipſi adiunctam iniectis flammis perdidit, ciues ſpoliauit bonis omnibus, nullâ habitâ fidei, tutelæque ratione, quâ eccleſiam illam pro ſuo aduocati munere protegere tenebatur. Laceſsitus iniuriæ indignitate præſul, renouato cum Trudonenſibus fœdere, vires cogit: coactas ducit in agrum Loſſenſem, & omnia ferro, flammâque fœdum in modum populatur: Loſcaſtrum, Calmontem, & Beliſiam incendit. Diris fumabat incendijs ager totus. Interceſsit auunculus Gerardi Henricus comes Namurcenſis, comesque Montenſis, & illis conciliatoribus pax ab epiſcopo comiti data eſt. Diremta ſimul controuerſia fuit, quæ pridem Ludouicum Loſſenſem, & Ægidium Duraſsium armauerat, transieratque ad ſucceſſores Gerardum illius filium, & Ægidij fratrem Cunonem. Bruſtemium Loſſenſes aggeribus, foſſaque muniebant: iiſdemque vti iubebant immunitatibus, quibus gauderet ciuitas Leodienſis. Ferendum

compoſitum à comite Namurc: & Duraſſium.

rendum nequaquam cenſuerant Duraſsij intra fines aduocatiæ Trudonenſis, quâ fungebantur. Inductâ præteritorum amneſtiâ, Loſſenſes abſtinere cœptis
A. 1171. 12. *Archia S. Lamberti.* iuſsit Namurcenſis cum Montenſi. Heriſtallum, *anno proximo eccleſiæ Leodienſi adiunxit Radulfus, Godefridoque Lotharingiæ, ac Brabantiæ duci, oppigneranti beſſes, ſeu marcas argenti trecentas pependit. Quas olim ſi refunderet Godefridus, ſanxit Radulfus, vt prædium aliud collegio Lambertiano compararetur. Factum probauit imperator Leodij dato diplomate III. kal: Octobris. Paria huic non fuerunt cetera Radulfi ſtudia. Effrenis cupiditas in impium ſacrorum omnium contemptum abripuit.

XXVIII. A. 1173. Leodienſem nihilominus diœceſim, quamquam epiſcopi ſui flagitijs fœdè contaminatam, ideoque grauiſsimis dignam ſupplicijs, ſingulari beneuolentiâ viſus eſt complecti Deus, & optatiſsima reuocare tempora, quæ meritò propter eximiam ſanctitatem aurea ſæcula poſsimus appellare. Prima velut auſpicia, quibus ſeneſcentem religionem excitaret, fuere crebra miracula ad S. Domitiani ſepulcrum Hoij perpetrata. Canonici indignum rati ſanctiſsimum illud depoſitum, quod tantis prodigijs Deus ornaret, nequaquam meritos à mortalibus honores percipere, Radulfum epiſcopum rogant, vt ſacrum S. epiſcopi corpus, ex humiliori eductum loco, in feretrum, quod pridem parârant, argenteum inferret. Annuit epiſcopus: fecitque XVII. kal: Iulias anni ſeptuageſimi tertij, rarâ multitudinis concurrentis veneratione. Sunt qui eodem ſimul honore cultum ſcribant B. Mengoldum. Alijs placet magis in paucos annos differre, quamquam eundem diem; præſulemque Radulfum & ipſi adſcribant. Sacrum feretrum inſigni religione per vrbem delatum eſt, exultante, & deducente ſtructis ritè ordinibus magnâ vtriusque ordinis frequentiâ. Tum ritu pontificio ſacris operatus eſt in æde principe Radulfus epiſcopus. Et ecce deſubito ſub ipſa ſacra, puella, quæ nouem totos menſes oculis orbata, nihil viderat, videndi facultatem conſecuta eſt. Mox alia mulier: quæ plurimos annos infirmâ vtebatur valetudine, manumque habebat aridam, contactu ſacri ferculi prorſus incolumitati reſtituta eſt. Eamdem pariter impertiit S. Domitianus beneficentiam mulieri cuidam ſex annos ſolidos paralyticæ, poſt contactos flores, quibus S. præſulis ornabatur conditorium. Alteram nouem annos eâdem affectam infirmitate primus ſacri conditorij contactus perſanauit. Quæ quidem, aliaque plurima, per omnem latè ſparſa prouinciam, multitudinem, vt fit, innumeram excіuerunt, nouamque omnibus in primis excitârunt ſancti epiſcopi venerationem. Vnus in multis malè feriatus homo, miraculis fidem derogare auſus, populique ridere pietatem: ſed mox Diuinâ vi perurgente, horrendum in modum cruciari cœpit, æſtuare, viribusque omnibus deſtitui, ac in terram abiectus volutari præ doloris impatientiâ. Agnitam impietatem ſuam vt primùm ſacræ pœnitentiæ ſacramento expiauit, incolumitati redditus eſt. Argumentum ceteris etiam manifeſtius hoc fuit ſanctitatis B. Domitiani; ſimul & impietati frenum.

Educitur ex inhonoro ſepulcro S. Domitianus,

& miraculis clareſcit.

Aliud ſub idem tempus editum eſt Hoij Diuinæ pietatis miraculum. Viuere pergebat in coniugio Iuetta, (quemadmodum antè meminimus) omnes eius moleſtias ſic exoſa, vt præ illis nullam vitæ dulcedinem ſentiret; illis verò ſineret ſe intemperijs abripi, vt quando aliter expediri non ſperaret, viro mortem ſæpiſsimè tacita ſecum optaret. Verùm Deus, in cuius manu ſunt conſilia, menteſque mortalium; ſuoque arbitrio, & nutu temperat vniuerſa; Iuettam nihil tale cogitantem, nec aliàs merentem, deſubitò mutauit in feminam alteram. Sanctum quippe de cælo calorem infudit, quo fota, quæ naturæ impreſſerat, virtutum ſemina pullularent. Reuulſis omnibus immodici in connubium odij ſtirpibus, rectior ſurrexit humanarum omnium rerum neglectus, & vnius Dei

Iuetta meliora cogitat.

cura

cura, amorque. Iam cupiditates frangere, iam ſubactum vigilijs, inediâ, cilicijs corpus rationi ſubijcere, iam altis Diuinarum rerum commentationibus exercere mentem, in Deum attollere, ſtudium fuit; vt ſtuperent familiares omnes, ipſa ſe miraretur. Quo præterea liberior in cæleſtia ferretur, rupit, quæ deorſum retinebant vincula, Diuina pietas, Anno ſeptuageſimo quinto, vitâ vir abijt. A. 1175. Quem cùm legitimo iam amore Iuetta diligeret, quemadmodum ratio, lexque iubent; eius tamen deſiderium leniit admodum, non modò propoſitâ ſibi Numinis voluntate, quam ſolam nunc ducem ſequebatur; ſed maximè quòd matrimonij iugo libera, non cogitare teneretur, *quæ ſunt mundi, quomodo placeret viro; ſed quæ Domini ſunt, vt eſſet ſancta, & corpore, & ſpiritu.* Et reuera quæ nullis capi potuerat coniugij illecebris, inditam à Deo ſenſit naturæ indolem, cuius tacito ductu pelliceretur ad cæleſtes delicias. A quibus ne ad terrenas denuo feces reuolueretur, ſanxit ipſa apud ſe, interpoſitâ voti religione, ad alteras nuptias nunquam tranſire. Orba viro.

Sed cùm formâ eſſet inſigni, teneraque ætate, (annum agebat decimum octauum) fortiter ei pro ſancto ſuo propoſito dimicandum fuit. Amici omnes, atque in primis parens, importunè inſtabant, iiſque omnibus machinis eius animum quatere conitebantur, quæ familiares in eiuſcemodi cauſis eſſe ſolent illis mortalibus, qui terrena ſolummodo ſapiunt. At ſuauiore iam cæleſtium rerum imbuta dulcedine Iuetta, deſpiciebat conſtantiſſimè, quæ vel à ſuſcepto vitæ instituto deterrere poterant, vel ad nuptias retrahere. Vbi fruſtra ſuos omnes conatus eſſe pater aduertit, vim aliam multo potentiorem placuit addere. Radulfo epiſcopo perfamiliaris erat, vt qui omnes eius rationes, & vectigalia Hoio vicinora procuraret. Eius hortatu, & auctoritate filiam ſuâ ſententiâ dimouendam credidit. Sed & fruſtra hoc fuit. Nam ad principem euocata id ætatis femina, concuſſa nonnihil animo eſt, vt primùm in eum ſe dedit conſeſſum, in quo erat cum frequenti nobilitate epiſcopus. Verùm ſe mox collegit, vbi peti hoc intellexit, quod imis infixum medullis, reuelli minùs vellet, quàm ipſum animum corpore. Eaque conſtantiâ & votum ſuum epiſcopo aperuit, & certam de tenendo vitæ inſtituto ſententiam, vt in aliam mox epiſcopus mentem mutatus, feminam ipſe hortari cœperit ad meliora; pollicitus nunquam ſe paſſurum, vt vlla deinceps illi ſuper eo moleſtia crearetur. Secundas nuptias recuſat conſtantiſſimè.

Erexit ea victoria Iuettam, ſed non ab omni luctâ, vel inſidijs ſecuram præſtitit. Quidam defuncti coniugis agnatus, omnem ſe liberorum tutelam ſuſcipere profeſſus, apud Iuettam domi frequens erat: & ſeu conſuetudine impuras animo flammas concepiſſet, ſeu antè conceptas colloquio; & aſpectu alere cogitaret; eò deuenit, vt turpem æſtum comprimere non valens, verbo etiam prodere non erubeſceret. Erubuit verò Iuetta, ibi deprehenſa, vbi nulla mali cuiuſquam ſuſpicio illam tetigerat: & ſtatim velut à ſomno excitata, graui oratione hominis impudentiam ita caſtigauit, vt ad eam redire nunquam deinde fuerit animus. Nunquam tamen in eo belli genere non vigilandum. Sæpe reſurgit ad pugnam, qui proſtratus terram ore momorderat. Erat aliquando apud amicum Iuetta, noctem actura; ſuperuenit ille cognatus ſub ipſas tenebras, vt dimitti non poſſet. Aliquem latentis ignis ſaltem fumum verita illa, cùm ad quietem ſinguli ſe reciperent, honeſtam virginem ſecum aſſumſit. Ceteris altum ſtertentibus excubabant, pro caſtitate hîc Iuetta, ibi ille pro ſuâ libidine. Qui cùm tempus eſſe credidit, ſuſpenſo gradu eam quærere cœpit: iamque non procul aberat, quando Iuetta eius minimè ignara, quas ad id tempus preces ad Deum protraxerat, ardentiore mentis conniſu fundere cœpit, ne cæleſti ope in periculo deſtitueretur. Nec ſanè deſtituit pudicitiæ præſes fidiſſima Dei parens. Eam ad ſe properãtem Protegẽte B. virgine.

vidit

vidit Iuetta, ſuauiſsimâ luce conſpicuam. Sed eius comſpectu indignus ille, venientis certè ſtrepitum auribus percepit; ſubitoque perſuſus horrore, trepidè ſe recepit; nequo reliquâ nocte ſe mouere auſus eſt. Ita præſidio virginis omne periculum euaſit; atque ad altiora virtutum poſthac Iuetta conniti perſeuerauit.

XXIX. *Iac: Vitriacus in S. Mariâ Oegniac:* Naſcitur Maria Oegniacenſis: in coniugio vitã ſanctam agit.

Aliud Diuinæ beneficentiæ monumentum dedit hic annus diœceſi Leodienſi: quo vitæ huius tenebras ingreſſa eſt Niuellis Maria poſtmodum Oegniacenſis dicta, lucem longè clariſsimam egregijs virtutibus orbi datura. Hæc quamquam à teneris vnguiculis, & quaſi cum primo lacte pietatem, rerumque cæleſtium amorem hauſiſſet, anno tamen ætatis decimo quarto conſenſit in nuptias. Verùm breui ſeu vitæ innocentiſsimæ exemplis, ſeu cohortationibus Diuina omnia ſpirantibus, eò virum perduxit, (Ioannes dicebatur) vt communibus ambo ſtudijs celſiſsimæ virtutis adyta ſibi propoſuerint penetranda. Mox vrbe relictâ Willembrocum ſeceſſerunt, vbi in noſocomio elephantiacis Chriſtianæ caritatis officia impenderent. Auſteriſsimè ipſa ſe habebat. Tametſi viro iuncta, clam fune ſe conſtringebat arctiſsimè: abdebatque in extremam lectuli partem duros aſſeres, in quibus igriaro marito ſomnum caperet. Carne numquam veſcebatur: piſcibus non niſi minimis, & rarò. Viuebat ferè fructibus arborum, herbis, & leguminibus. Pane vtebatur aſperrimo, quem vix canes comminuerent: eiusque aſperitate ſic fauces lacerabat, vt ſanguis emanaret. Horridâ hieme nudis pedibus peregrinabatur. Hoc tirocinium admiranda femina futuræ ſanctitati ponebat: quam ſuo tempore lectori reddemus.

Florent diſciplinâ Laurentiani.

Sed & Leodij in aſceterio Laurentiano illuſtres integritatis ſuæ radios magnâ gloriâ ſpargebat diſciplina monaſtica. Argumento mihi ſunt abbates nonnulli regendis alijs monaſterijs hac ætate hinc quæſiti. Goſuinus poſtquam totum nouennium rarâ laude S. Iacobi cœnobium adminiſtrâſſet, ad priorem aſceticæ Laurentianæ quietem redijt, & fatis conceſsit anno octuageſimo nono; neque diu poſt ad idem pedum euocatus eſt Gerardus S. Laurentij abbas, & vtrisque præfuit breui ſpatio; ſed magno virtutis incremento. Mortuus eſt anno nonageſimo ſeptimo. Ex eodem S. Laurentij cœtu abbatem ſibi legerunt Hubertenſes in Arduennâ Euſtachium anno octogeſimo ſexto: at nonageſimo quarto Erlebaldum Stabulenſes. Adeò Laurentianam diſciplinam non ſuſpiciebant modò, amabantque ceteri, ſed & æmulabantur. Nimirum ſingulari prorſus pietate diœceſi huic conſulebat ſapientiſsima æternæ bonitatis prouidentia, vt ne omni virtutum ornamento ſpoliaretur, quando in ſordidiſsimo vitiorum volutabatur cœno is, cuius partes erant ornatu ſplendidiſsimo ſponſam ſuam excolere.

XXX. A. 1176. ad 79.

Diriſsima ſemper in omni rep: peſtis fuit auaritia principum: maximè ſicubi eruperit, vt munia publica, magiſtratusque, qui apud omnes gentes ſanctiſsimi ſemper fuerunt, venum proponat explendæ ſitis deſiderio. Id enim iudicia, leges, ciuium fortunas, & capita ſubhaſtare eſt. Sed quãto magis in præſule damnanda eſt, non modò quòd hominum æterna ſalus agatur, (quod profectò longè grauiſsimum eſt) verùm etiam quòd non ſine inſigni Numinis iniuriâ, viliſsimo rerum terrenarum pretio Diuina permutentur. Tantâ pernicie nihil mouebatur Radulfus, non ſuæ illum turpitudinis pudebat; vt latebras ſcilicet, & obſcura loca quæreret.

Impudẽs Radulfi Simonia.

Palam, medioque rerum venalium foro, ſacrilegum ſuum conſtituerat mercatum. Hic perditiſsimus quidam ſenex, Vdelinus nomine, conditione ſuâ lanius, ſedebat impietatis miniſter: & nefariâ auctione ſacra beneficia turpiter diuendebat. Execrandam peccandi libertatem! Imo gloriæ ſibi ducebat egregius præſul. Aliquando certè cùm venditi ſacerdotij pretium veſtis ſinu præferret, multis audientibus non erubuit gloriari, epiſcopatus facultates à ſe non mediocriter auctas fuiſſe. Quod enim ſacerdotium, inquit, præceſſores

Cæſarius l. 6. c. 5.

mei

mei denis marcis vendiderunt, ego ad quadragenas auxi. Auaro propolâ vox digna eſt; non præſule. At fuit profectò illa Gregorij Thaumaturgi: qui audito ſolos ſeptemdecim è totâ ciuitate ſupereſſe paganiſmi ſuperſtitionibus addictos: Non plures fuere tunc, ait, Chriſtiani, quando epiſcopatum iniui. Eiuſcemodi quæſtum prædicare poſſe, ea demum eſt ſincera epiſcopi gloria. Sed Radulfus tam nobili animarum lucro poſthabito, vno vilis metalli fulgore capiebatur: ſimulque pudendam vitiorum omnium cateruam trahebat. Primas facilè tenebat teterrima cleri peſtis libido; & infamem ſanctiſsimo huic ordini notam inurebat.

Viuebat eâ tempeſtate Leodij ſacerdos quidam integerrimus, nomine Lambertus, quem Beguum, ſiue Balbum ab oris vitio nuncupabant. Hic Diuini honoris incenſus ſtudio, Diuinam placare iram, quam tantis flagitijs impendere non dubitabat; atque perditis illis hominibus vires à Deo, roburque impetrare conſtituit, quo à flagitioſiſsimâ vitâ gradum reuocarent. Id ergo contendebat quotidie, miro ſuarum orationum ardore, ſpontaneiſque corporis macerationibus, ac ſupplicijs. Verùm & antiquum obtinebat eccleſiaſticæ diſplinæ corruptela, & pro modeſtiâ Chriſtianâ parum ineſſe precibus ſuis pondus ipſe exiſtimabat. A maiori ſanctitate, vt quidem ſentiebat, virium ſupplementum accerſere placuit. Amplas poſsidebat fortunas, & vbere ſolo prædium ad pedem montis Publici ſub ipſo Laurentiano cœnobio. Hîc templum S. Chriſtophoro poſuit, ædeſque toto prædio ſparſim exſtructas, virginibus, feminiſque addixit, quas honeſti ſtudioſiores compererat: vt vitæ genus, non monaſticum, & votorum perpetuo conſtrictum nexu, ſed medium quoddam amplecterêtur, & certis inter ſe tenerentur legibus. Eccleſiæ porrò Leodienſi precibus ſuis Deum recōciliarent, vt ſacrilego Simoniæ, libidiniſque erectam cœno, ad priſtinū nitorem reducerêt.

XXXI. Lābertus Beguus indolet corruptelæ cleri ... primus autor Beguinarū, aut certè reſtaurator.

Pium hominis propoſitum Deus probauit. Tantâ mox omnium virtutum luce coruſcauit ille collectus ad S. Chriſtophori cœtus, vt idem inſtitutum conſectatæ ſint magnis animis plæræque aliæ; magnâ Lamberti Begui gratulatione, atque in poſteros gloriâ; quandoquidem à Beguo conditore primo, & peritiſsimo inſtructore Beguinæ nomen acceperint: vt ferè noſtratibus placet. Quam tamen appellationem hodie neoterici quidam altiùs repetunt iam inde à S. Begghâ Pipini Landenſis filiâ, quæ Andanam condidit, & virginibus monaſticen iſthîc profeſsis Begghinarum nomen reliquerit. Quàm id verè, viderint. Nam neque virgines Andanenſes, Begghinas vnquam appellatas probabunt: nec apud vllum ſcriptorem hac ætate antiquiorem, Begghinarum aliquam mentionem oſtendunt. Hiſcè profectò annis attribuit Cantipratanus; quamquam Niuellis primam originem adſcribit. Sed Ægidius, diſertè aſſerit à Lamberti Begui cognomine mulieres, & puellas, quæ caſtè viuere inſtituerunt, Beguinas eſſe cognominatas: quòd ipſe potiſsimùm caſtitatis dignitatem verbo, & exemplo propoſuerit ſectandam. Hæc Ægidius; qui puer Beguum ferme videre potuit. Nec multo fuit inferior Cantipratanus. Vtroque grauius eſt teſtimonium Henrici Gueldri principis Leodienſis: cuius inſigne reſcriptum * ab eccleſia Tungrenſi magnâ fide adhuc aſſeruatum, diſertè his temporibus adſcribit primam Beguinarum originem: vt non facilè cuiquam altiorem antiquitatem comminiſci liberum eſſe debere videatur. Cùm nihilominus antiquiores Lamberto noſtro ædes inueniri contendant, alendis illius inſtituti mulieribus conditas; & Beguinarum etiam nomen in quibuſdam tabulis publicâ fide conſignatis legi adſtruant; antiquius eſſe hoc vitæ genus negare nolim. Neque tamen S. Begghâm eius autorem fuiſſe, inducor vt credam. Mihi vero ſimilius eſt, mulieribus illis à velo capitis nomen olim eſſe quæſitum. Quod cùm ignobile, paucisque notum, aliquamdiu delituiſſet,

& ſi aliqui S. Beggham aſſerant.

Cantiprat. l. 2. c. 51. n. 12.

13.

ad 79. tuiſſet, tum demum ſecundiore famâ celebrari cœptum eſt, cùm acrioribus ſti-
mulis ad ardua virtutis, felici ſucceſſu propellere Lambertus cœpit, atque adeò
ſecundo germine propagare. Ita primus parens, ac conditor creditus fuerit.

Ceterùm primus ille beguinarum ad S. Chriſtophori collectarum in honeſti
proſecutione ardor, ad piam nonnullas æmulationem excitauit, vt non Leodij
Propagatur beguinarũ inſtitutũ. modò totâ ciuitate, ſed omni Belgicâ, atque adeò Franciâ, plurimæ religioſo
ſtudio tam pium inſtitutum arripuerint. Cantipratanus ait ſibi notam familiari-
ter fuiſſe religioſam feminam, quæ Niuellis duo millia beguinarum regeret.
Cantiprat: l. 2. c. 54 n. 16. & c. 29. n. 40. & c. 38. n. 2. At ſanctum Ludouicum Francorum regem ſcribit, eâ beneuolentiâ complexum
eſſe feminas omnes virgineæ dignitatis pudicitiam conſectantes, vt Pariſijs colle-
gerit beguinarum maximam multitudinẽ, quo ſe Chriſtianæ humilitatis officijs
exerceret; Philippum verò de Monte mirabili virum nobilem iuxtà ac pium ait
in eiuſcemodi cœtus coegiſſe beguinarum quinque millia: eoque ampliùs.

degenerant in hæreſim: *Bellarm: chron: anno 1299. Antonin: 3 p. tit. 11. c. 3. §. 2.* at non in Belgio. Sed in eam multitudinem inſperſere poſtea turpes errores ab orthodoxâ fide
alieni, & autore Bogonato quodam nonnullos occupauere beguardos æquè ac be-
guinas. Sexus enim vterque hoc viuendi genus arripuerat. Quare Clemens quin-
tus in concilio Viennenſi hæreſim, ſimul & viuendi genus Beguinarum damna-
uit. At Clementis ſucceſſor Ioannes vigeſimus ſecundus, cùm accepiſſet begui-
nas in Belgio primæuam conditionis ſuæ ſinceritatem retinere, ab omni hæreti-
câ prauitate alienas, eas cenſuit à deceſſore ſuo minimè damnatas: ſed contrà
potiùs in ſancto propoſito perſtantes, ab omni iniuriâ defendendas eſſe. Atque
ita perſeuerant ad noſtram ætatem. Tireburſia porrò domus, quamquam ſitu,
& inſtituti aliquâ ſimilitudine beguinis admodum affinis, non eumdem habet
conditorem: ſæculo ferme poſterior eſt. Condidit anno milleſimo ducenteſimo
ſexageſimo tertio Henricus Guelder Leodienſis princeps. In orbitam redeo.

XXXII. A 1180. Et Coquinos Beguus condit. Lambertus Beguus condito tam ſalutari inſtituto, cuius eximia ſanctitas
diœceſim vniuerſam poſtea mirificè exornauit: animũ adieciſſe fertur à nonul-
lis ad pauperes iter facientes Chriſtianâ hoſpitalitate recreandos, adſcitis in ſocie-
tatem ſodalibus, quos deinde Coquinos appellârunt, à re fortaſsis coquinariâ,
quam exercerent reficiendis peregrinantibus. Referre alij malunt primam eo-
rum originem in abbates ipſos Laurentianos, quibus ab antiquo certè ius eſt in-
ſpiciendi domeſticæ diſciplinæ ordinem.

Ceterùm ex his Lamberti conatibus cùm necdum is fructus exiſteret, quem
optabat; & calamitoſiſsimam in clerum exercere tyrannidem pergerent bina illa
Concionatur aduerſus cleri vitia: monſtra, libido, & ſimoniaca impietas: bellum ipſe ſuſcepit internecinum,
quamquam armis à naturâ minùs inſtructus. Sed cùm illius ſuſcipere ſe cau-
ſam intelligeret, qui Moſem, licet impeditioris linguæ, legatum ſuum miſerat
ad Pharaonem pro libertate populi Iſraëlitici poſtulandâ; eiuſdem præſidio fre-
tus, ingenti animo prodijt in publicum, ambonem conſcendit, verba facere cœ-
pit: ſed tantâ orationis vehemẽtiâ, geminam illam peſtem inſectatus eſt, earum-
que turpitudinem, ac certam perniciem oculis audientium ita ſubiecit, vt plu-
rimi (frequens enim erat concurſus, vt ad rem inſolentem) damnatâ prioris
vitæ impietate, ſanctiora reſpectarent conſilia, & verò amplecterentur. Sed
multo plures, ijque maximè, quorum fuerat ſanctiſsimum id munus vſurpare,
gregemque ſibi creditum ab exitio tam diro reuocare, non ſuſtinuerunt medicâ
manu vulnera ſua contrectari. Ridebant oris balbutiem, hominis imperitiam
ſubſannabant: litteris enim non niſi tenuiter tinctus erat. Eorum ipſe ſcommatis
non magis mouebatur, quàm puerorum petulantiâ, qui eorum inſtinctu per
plateas gradientem ſordibus impetebant. Omnia hæc Chriſti causâ Lambertus
in lucro reponebat.

Sed

Sed probabilem redarguendi cauſam aduerſarij nacti, publicè damnabant
temerariæ fidentiæ, quâ ſumeret ſibi ipſe concionandi poteſtatem, nullo præ-
ſulis arbitrio. Et *fremebant in eum; inquit Ægidius, non attendentes, quia Spiritus vbi
vult ſpirat. Sunt namque nonnulli, qui ita per magiſterium Spiritus intrinſecùs docentur;
vt ſi eis exteriùs humani magiſterij diſciplina deſit, magiſtri interni cenſura non deſit.
Sed hæc ab infirmis potiùs veneranda ſunt, quàm imitanda: ne dum ſe quiſque ſimiliter Spi-
ritu ſancto impletum præſumit, diſcipulus hominis eſſe deſpiciat, & magiſter erroris fiat.*
Hæc ille; ſapienter. Erroribus enim innumeris aperiatur porta neceſſe eſt, vbi
cuiuis, quod libuerit, dicendi libertas erit. Nomen ergo Lamberti deferunt ad
epiſcopum: hominem arrogantem vinculis conſtringendum contendunt. Facilè
perſuaſerunt epiſcopo, acres illas in publico ſuorum flagitiorum conſectationes
iam pridem ægrè ferenti. Sed retinuit multitudinis metus, quæ non tantùm
eius probabat dicta, ſed & ſuſpiciebat ſanctitatem. Conſtabat ergo Lambertus
in ſancto propoſito.

Accuſatur. apud epiſcopū; ſolâ innocentiæ famâ defenſus.

Forte VI. idus Iunias anni octogeſimi miro animi ardore, in S. Lamberti, de XXXIII.
loco ſuperiore declamabat in geminos ſuos hoſtes iuratos, Simoniacam impieta-
tem, intemperantiamque cleri: & quia plurium animos obduruiſſe iam vſu
compererat, (lapideſcunt ferè his vitijs, ceu Gorgone viſâ, mortalium animi)
acriùs inuehi cœpit, quò ſentirent. Senſerunt: non ad meliora capeſſenda, ſed
ad rabiem in ſanctum oratorem effundendam. Non aliter, quàm atrocem per-
peſſi iniuriam, odio furentes in ipſum impetum faciunt. Suggeſtu deiectus, vbi
ſe tutiſsimum fore ſperauerat, ſanctius aliud perfugium ſupereſſe non credidit
ipſâ arâ principe maximi templi. Eò confugit: ante illam ſe pronum abiecit in
terram, expanſis in crucis ſimilitudinem brachijs, imitatus nimirum ſanctum
martyrem Lambertum, qui eâdem corporis poſitione, eodem in templo mor-
tem fortiter oppetijt. Sed in pedes mox ſe erexit Deo plenus, & in altum oculos
tollens, exclamat lugubri voce: Deus immortalis, quanta huic templo clades
impendet! Dictis meis animos aduertite, quotquot adeſtis. Ante triennium ſo-
lidum euertetur hæc baſilica in ſacrilegarum nundinationum pœnam: & quæ in
honorem ſanctorum ara conſecrata eſt; hara porcorum fiet. Dixerat: irruunt in
ſanctum hominem ſcelerati. nullâ ſanctiſsimi loci reuerentiâ, calce, pugniſque
contundunt; vnguibus vultum fœdant, vellicant barbam, capilloſque, confo-
diunt ſtimulis; iniectiſque tandem vinculis, in cuſtodiam è templo ſaderdotem
abripiunt. Fremere, indignarique populus, clamitare innocentiam opprimi
ſceleratorum impiâ coniuratione. Carceribus vim facturus videbatur: præuer-
tit epiſcopus. Riuoniam in arcem procul ab oculis populi imperauit abduci. De
pietate viſa eſt impietas triumphare. Sed Lamberti vaticinium mox fidem ob-
tinebit. Neque virtutem vnquam ſtringent vincula: corpus ſtringent: at illa
ſemper in vinculis libera, ſemper inter vulnera victrix, ſemper in tenebris cla-
riſsima, ſe ipſa ſtabit, triumphabit. In cuſtodiâ Lambertus ſancto ſe, quoad li-
cuit, exercuit labore. Acta apoſtolorum in Gallicum è Latino vertit: atque in-
ter hæc, vt præcipuâ quâdam religione ferebatur in S. Paulum, (in cuius colle-
gio Leodij pridem vixerat) eius conſpectu, & colloquio recreatus eſt; & quod
fortè deerat ad ſcribendum, ipſius accepit manu. Ita victrix exultauit in Lam-
berto virtus.

Malè habitus in S. Lamberti, templi exitium prædicit, in cuſtodiam cōpingitur; & S. Pauli recreatur alloquio

Exultabat & in Iuetta Hoij. Quinquennium à viri morte iam egerat, non XXXIIII
tantùm compreſſo omni ſecundarum nuptiarum deſiderio, & triumphatis acer-
rimis caſtimoniæ hoſtibus; ſed inſigni præterea Chriſtianarum virtutum au-
gmento ſpectabilem degebat vitam. Verum (quæ ſinceræ virtutis indoles eſt)
cùm ad altiora ſemper niteretur, in noua honeſti palæſtrâ exercere ſe conſtituit.

Iuetta Hoij leproſis miniſtrat.

Infra vrbem Hoienſem, ſub arduo monte, in læuâ Moſæ amnis ripâ, paruum erat, & vectigalibus tenuè noſocomium, elephãtiacis Chriſtianâ caritate curandis. Quod eius fuerit initium, nemo prodidit. Nam quod Vltramoſanus reijciat poſt annum abhinc triceſimum, id accipe de reſtauratione, & amplificatione; quæ commemoranda poſtmodum veniet. Sub hoc certè tempus exſtruebatur Leodij Corneliauum noſocomium; atque, vt aiunt, ſenatus, populiſque pietate neceſſarijs inſtruebatur vectigalibus: ex eoque manſit illi ius, quod vocant patronatus, ſaltem in quartam totius illius familiæ portionem. Eximia ſcilicet vigebat hac ætate in curandis ægrotis maximè leproſis, Occidente toto caritas.

Corne-lianum noſoco-mium conditur.

Ceterùm in illo Hoienſi noſocomio ſibi arenam Iuetta elegit; hic cum diuitijs, honoribus, delicijs certare placuit; & ea propitio Numine debellare. Magnis opibus, & honeſtiſsimâ ſpecie femina viginti trium annorum, pauperem in domum; & humanis omnibus præſidijs fermè deſtutatam, elephantiacis miniſtratura ſe abdidit; aut potiùs in publicum, & claram lucem prodijt. Nec enim abdita latere potuit virtus illa, quæ eiuſmodi feminam abijciebat non tantùm ad ſeruilia, ſed & illa, à quibus abhorret quàm maximè hominum natura. Pauperibus, & miſeris hominibus putidâ lue infectis, parare cibos, in os ingerere, manus, & pedes lauare, tergereque, ſternere lectos; mundare lintea, cubicula verrere, ſolemne illi, imò voluptas fuit Chriſti cauſâ. Eoque ſui ipſius deſpicientiæ, & odij deuenit, vt eâdem infici lue peroptaret. Atque vt optato frueretur, cum elephantiacis agere cœpit familiariùs, eos lecto ſurgentes, & decumbentes manibus ſuſtinere, eodem cum illis cibo, potuque veſci, iiſdem, quibus vſi fuerant illi, linteis vti; eâdem quâ lauerant illi, corpus ſuum aquâ proluere. Hoc æſtuauit deſiderio illius cauſâ, quem olim putauerunt, noſtri amore *quaſi leproſum, & percuſſum à Deo, & humiliatum.* Illo contentus ſponſæ ſuæ deſiderio Deus, præmium in æternitatem parauit; ſed & ſuam tantæ virtuti famam inter mortales, ac honorem. Nam celebrari cœpit longè lateque Iuettæ ſanctitas, multoſque ad ſpectaculum excire, imò ad motum correctionem. Et nonnulli, quam mirabantur vitæ integritatem, per nobilem humanarum omnium rerum contemptum imitari ſtuduerunt.

Iſaie 53.

Sed vnius maximè ſancta conſilia Iuettam recreârunt. Pater is fuit: cui vt corporis vitam debebat filia, ſic meliorem animæ vitam precari non ceſſabat. Obtinuitque tandem. Filiæ conſilia, quæ non leuiter impugnârat primùm, admirari mox, & ſuſpicere cœpit, tum etiam amplecti conſtituit. Tuguriolum conſtruxit ad latus ædiculæ noſocomij, in quo degebat filia, quod incoleret ipſe, pedem nunquam in poſterum elaturus, ne ad ſacra quidem myſteria frequentanda. Per feneſtram quippe proſpectus erat in ſacram ædem, cui contigua erat caſa. Multis commune fuit viris, feminiſque hoc vitæ inſtitutum illâ tempeſtate, perſeuerauitque ad patrum memoriam. Imò & hodie pleriſque per Belgium locis audio ſupereſſe illius vitæ exempla. Clauſi dicebantur. Aggreſſurus ergo hoc viuendi genus, cùm epiſcopo mentem aperuiſſet, ſine cuius facultate nihil poterat, vt qui res illius ſibi creditas diu adminiſtrâſſet: probauit ille quidem ſanctioris vitæ deſiderium: ſed cùm eius imbecillitati diffideret, autor fuit, vt animi, corporiſque vires in Nouo-monaſterio aliquamdiu periclitaretur. Monenti paruit ille. Verùm ferre non potuit, quam ex epiſcopi præſcripto, ſui rationem haberi, & ſe molliùs tractari aduertit. Ad filiam igitur abire conſtituit; ſed cùm in memoriam rediiſſet votum Compoſtellanæ profectionis, eâ religione ſe priùs ſoluere ſtatuit. Fecit. At ſanctiore tum mente diuinitus iniectâ, Villarium ſe recepit: vbi Ciſtercienſem profeſſus diſciplinam, expiatis magnâ ſeueritate prioris vitæ noxis, inſigni ſanctitate vitam egit. Hos producebat fructus Iuettæ virtus.

Pater Iuettæ meliorẽ vitam amplecti-tur.

Eâdem

XXXIIII

Eâdem hac luctuoſiſsimâ tempeſtate, celebrabatur magnâ rerum humanarum cognitione, multoque rerum gerendarum vſu Henricus Caſtrius, domo nobilis, & eccleſiæ Leodienſis archidiaconus. Conſilijs illum ſæpe, libenterque adhibebat Fredericus Cæſar; nec illo inaudito facilè quidpiam alicuius momenti decernebat. Verùm quâ ille pollebat apud Auguſtum gratiâ, ſapientiaque, turpiter abutebatur aduerſus piiſsimam matrem eccleſiam Romanam. Ipſumque Fredericum in eam adeò concitauit, ac dehortari ſolitus eſt ab omni pace, vt quoties decretum fecit pontifex, quo Frederico ſacris interdicebat, Henricus ipſe Caſtrius eâ cenſurâ nominatim perſtringeretur. Non reuocauit à peruicaciâ, amantiſsimæ matris caſtigatio; irritauit magis. Et cùm octodecim annorum ſchiſma Venetijs ſublatum eſſet, pace inter pontificem, imperatoremque compoſitâ anno ſeptuageſimo ſeptimo; Caſtrius, qui ab eo conuentu abfuerat, à pace illâ abſuit animo quàm longiſsimè: nec vnquam animum induxit, vt eccleſiæ reconciliari rogaret. In eo igitur à S. matre diſsidio peruicaciter animũ obſtinate pergebat, quando anno octogeſimo primo Fredericus ex Italiâ redux frequentem imperij conuentum Moguntiæ habebat. Perlatâ iſthuc famâ de morte Arnoldi Virdunenſis epiſcopi, auſus eſt Caſtrius ad eam cathedram aſpirare: & quâ valebat apud Auguſtum gratiâ, ab eo impetrauit, clero Virdunenſi mandaret, vt ſe iuberet epiſcopum. Cenſuris eccleſiaſticis vetitum ſibi non ignorabat omnem ad eiuſcemodi dignitatem aditum: nihilominus vt erat Romanæ ſedis in paucis contemptor, ſolius imperatoris autoritate fretus, Virdunum ſe cõtulit, & ſanctam illam eccleſiam ambitione ſacrilegâ polluit, non magnâ patriæ ſuæ gloriâ, quam exornare poterat non modicè ijs, quæ natura contulerat, præſidijs.

Henricus Caſtrius archidiaconus Leod: in gratiâ apud Cæſarem, *Waſſeburg:* peruicax ſchiſmaticus.

in Virdunenſem cathedrã ſe intrudit.

Aliam diœceſi huic gloriam Deus parauit. Et quando potior reip. Leodienſis pars, ſub capite tam affecto pudendis flagitijs, iram Numinis in ſe quotidie magis inflammabat, exardeſcebat quotidie magis Diuina pietas ad incolumitatem tuendam, augendumque adeò ornatum iſtius eccleſiæ. Herckenrodæ parthenonem Chriſtianâ magnificentiâ, principeque dignâ, condidit anno octogeſimo ſecundo, & opulentis locupletauit prædijs Gerardus comes Loſſenſis, attribuitque virginibus Ciſtercienſis inſtituti. In æde mediâ hodie ſepulcrum habet cum octo liberis, quos omnes ex Aleide coniuge ſuſcepit.

A. 1182.

Herckẽroda cõditur.

XXXVI.

Anno poſt conditum cœnobium ſexto vitâ decedenti ſucceſsit prior natu liberorum Ludouicus parente non indignus heres. Cui non parum ad virtutem, & vitæ cæleſtis beatitatem profuit, quæ Trudone viuebat hoc tempore, hominibus incognita, euangelicæ modeſtiæ ſtudio, ſed virtutum excellentiâ Deo cariſsima Chriſtina virgo: quæ quamquam curæ pecoris intenta, in Diuinorum tamen arcanorum admittebatur non rarò penetralia, ab eo, cuius cum ſimplicibus ſermocinatio eſt. In rebus Diuinis contemplandis animi contentione vires corporis breui ſic afflixit, vt hoc anno diem obierit. Corpore in medium templum elato, iuſta perſoluebantur, quando vniuerſis rei nouitate attonitis deſubitò reuiuiſcere cœpit, & cum ſuis domum reuerſa eſt. Vbi neceſſarijs quid cum illâ actum fuiſſet percunctantibus, reſpondit, animam ſuam corporis ergaſtulo ſolutam ab angelis deductam eſſe in teterrimos carceres, in quorum altero ſempiternis ſupplicijs mactabantur improbi, in altero næuos omnes ſuos expiabant, qui cælo necdum eſſent maturi. Hinc in cælum perlata, cum amico Chriſti vultu ſe ſenſiſſet excipi, incredibili fuiſſe gaudio delibutam, quòd crederet in beatam cælitum ſortem ſe receptam eſſe. Tum Chriſtum ſe ita allocutum: Hæc certè gloria te manet. Sed optionis modò hanc tibi copiam facio; vel iam frui incipe, quam ſpectas gloriam; vel eâdem olim fruitura, nunc ad vitam redi; cuius exemplis, & ſanctitate mortales à peccandi conſuetudine reuoces, aut ſpontaneis

Chriſtina virtute florens, *Cantiprat: in B. Chriſtinâ. Iac: Vitriac: in S. Mariâ. Oegniac:* mortura, vitæ redditur ſubſidio mortuis futura.

redimas ſupplicijs, quos tam diris torqueri cruciatibus conſpicata es. In dubio nequaquam diu ſe hæſiſſe aiebat; arreptâ primùm hac optionis parte. Atque ita Chriſto pium propoſitum collaudante, ad corpus fuiſſe remiſſam. Ita de ſe narrabat ipſa virgo.

Et verò vitam deinceps egit tot admirabilitatibus ſtupendam, vt Admirabilis appellari ſolita ſit. Cumque fidem ægrè dictis ſuis inuenturum ſe crederet, qui vitam eius ſcripſit Cantipratanus, in hanc ſententiam præfatur. Non temere dixerim certa me commemoraturum; cùm tot planè teſtes producere liceat in permultis, quæ à me adſerentur, quot tum in oppido Trudonenſi rationis compotes eſſe potuere. Neque enim in angulis, & latebris hæc geſta ſunt: ſed planè in luce, & aſpectu plurimorum. Neque tam longa temporum ſpatia interceſſere, vt ea potuerit obliuio abolere, & ab hominum memoriâ excludere; cùm ab eius obitu vſque in hunc diem, non niſi octo anni fluxerint. Ea verò quæ nullus mortalium præter ipſam noſſe potuit, ab illis didici, qui ſe ea ex eius ore percepiſſe teſtati ſunt. Certus autem ſit, quiſquis hæc legerit, ijs me teſtibus fidem adhibuiſſe, à quibus tam longè abſuit fingendi libido, vt vitam potiùs ipſam poſituri fuerint, quàm à veritatis tramite deflexuri. Sed vnius Iacobi à Vitriaco Acconenſis epiſcopi, & poſtea cardinalis, fide ſe potiſſimùm niti profitetur.

Diris ſupplicijs ſponte ſuſceptis nomen Admirabilis ſibi facit.

Atrociſſima ergo narrat ſupplicia ſponte ſuſcepiſſe, quibus vitâ functos ſubleuaret. In ardentes ſubinde fornaces, in aquam feruentem corpus immittebat. Noctes ſolidas ſe demergebat in Moſam aſperrimo hiemis rigore. Aliàs corpus vniuerſum fœdè lacerabat vel in ſpinis, & vepribus voluta, vel concitatis in ſe noctu canibus oppidi Trudonenſis ad horrendam lanienam. Inter rotarum radios brachia quandoque, & crura diffringebat immani cruciatu. Ab his tormentis integra ſurgebat admirabilis virgo, Numine mox incolumitatem reſtituente; quo nimirum prompta ſemper eſſet ad noua ſupplicia. Quod profectò vitæ inſtitutum aggreſſa hoc anno, produxit in longum tempus, incredibili ſolatio eorum, qui flammis expiantibus torquebantur. Viderat nimirum tormentorum acerbitatem in illis alterius vitæ carceribus. Quid ſi ſenſiſſet? Pro aliorum expiatione tam atrocia ſuſtinuit. Quid pro ſe tuliſſet? Et heu mortales! in peccata hoc eſt in buſta illa, & cruces quotidie tam laxis habenis præcipitamus, ceu in delicias.

Cantiprat. in S. Lutgarde.

Idem hic annus mundo Lutgardem Tungris dedit, & ipſam illuſtre quondam ſanctitatis omnis exemplum. De quâ multa nobis venient dicenda.

XXXVII A. 1185. *Horrendo incendio conflagrat templum S. Lamberti & alia.*

Tot optimi Dei beneficijs excitata Leodienſis eccleſia, nihil mouebatur ad meliora capeſſenda. Durioribus flagris compellenda fuit. IV. kal. Maias anni octogeſimi quinti, quo de more S. Lamberti tranſlatio celebrabatur, iniuriam fœdis flagitijs irrogatam eccleſiæ ſuæ S. martyr vlciſci viſus eſt. Natum è tenui ſcintillâ ingens incendium, adiacentes templo porticus, vel, vt alijs placet, turrim ipſam depaſci primùm cœpit; tum penetrauit in templum, & baſilicam illam nobilem à Notgero conditam perdidit. Solutum ignis ardore plumbum, quo tum, vt & hodie, tegebatur ædes tota, cùm deflueret, abſterruit turbam concurrentem ad reſtinguendas flammas. Inuoluit mox eadem clades ædem S. Vrſulæ: tum epiſcopium vniuerſum redegit in fauillas. Iiſdem denique ignibus periere templum SS. Clementis, & Trudonis, baſilicaque S. Petri, cum adiunctis porticibus ſacris. Totos tredecim dies aiunt incẽdium tenuiſſe. Solam virginis Matris aram, & proximam eius ad fontes ædem, manſiſſe intactam. Sancti verò Lamberti conditorium, quod auxilij implorandi gratiâ in medium templum protulerant, quaſi ſceleribus infenſus opem ferre detrectaret S. martyr, ignium vim non ſuſtinuit. Metallum omne, quo fuerat ornatum, flammæ violentiâ defluxit.

Miraculum.

Subiectam

Subiectam è ligno aram, ipſumque marmor, quo ſolum ſubſternebatur, flammarum ardor confecit, ac redegit in cineres. Quoúe nemo ambigeret potuiſſe ſanctum Lambertum, non voluiſſe vltrices impietatis flammas reſtinguere; interius, ligneumque ſacri corporis conditorium, non flamma, non ipſe fumus violauit. Sunt, qui ſcripſerint, toti ciuitati periculum fuiſſe ab eodem incendio, cui fruſtra obſiſteret mortalium conatus, nec opem Lambertus vllam ferret. Quare quando creberrimis miraculis ætate iſtâ celebrabatur Domitianus, ſacrum eius corpus Hoio quæſitum eſſe, ſtatimque atque in vrbem illatum eſt, reſediſſe flammas. Aliter ſentiunt alij. Aduectumque volunt tum, quando totâ diœceſi ſymbolam conferente, ad baſilicam è ruinis excitandam, munera ſua Hoienſes detulere. fert opē S. Domitianus Leodiū delatus:

Hoc conſtat: aliquot miracula perpetrâſſe Leodij Domitianum. Alijsque poſtea claruit, longo multorum annorum decurſu. Intra paucos annos ætate noſtrâ, inquit Ægidius, tres iuuenes in aquis ſuffocati, reuixerunt. Hæſerunt ſub aquis duas, treſue horas aliqui; diem alius medium, ſolidum alius. Cæci, claudi ſurdi, muti, paralytici, phrenetici, energumeni, quorum turba numerum ſuperat, ſoſpitatem in dies adipiſcuntur. Captiui multi diruptis catenis in libertatem aſſerti ſunt. Negotiator quidam iter facturus cùm S. Domitianum in opem inuocâſſet, comprehenſus à latronibus, & ſpoliatus eſt. Verùm neque ſarcinam vnquam dirumpere potuerunt, aut ſcrutari: neque panem, quem S. Domitiani feretro applicuerat, edere potuerunt, quamquam famelici, & tridui ieiunio confecti. Dei vindicem manum agnouere tandem, reſtitutisque omnibus, hominem immunem dimiſerunt. Hæc Ægidius: quæ hîc attexuimus, vt ne poſteritas neſciret, quantis beneficijs maiores obſtrinxiſſent ſancti præſides & tutelares noſtri. Imò vt intelligeret, eadem ab illis beneficentiæ præſidia ſperari poſſe, quando auitam patrum religionem referre conabimur. Ad inſtitutum ſermonem redeo. & multa prodigia edit *Ægidius ad c. 32. Hatigeri.*

Irreparabili damno bibliothecam libris optimis inſtructiſsimam, ipſumque adeò S. Lamberti tabularium flamma conſumſit. Ex tum euaſere cladem tabulæ publicæ, ſuperſuntque hodie, quarum fortè contigit exſcripta fuiſſe à pluribus exempla: nonnullæ etiam ſtudio, & diligentiâ flammis ereptæ videntur. Auguſto illo templo miſerum in modum ſic euerſo, Corpus S. Lamberti cum ceteris ſanctorum reliquijs ſacris, ad S. Bartholomæi delatum eſt, dum nouum opus ſurgeret. Id mox aggredi placuit. Et quia neceſſe viſum eſt, altare maximum, quod integrum permanſerat, confregerunt. Hinc non ſemel accidit, vt eodem loco porci quandoque veluti ſtabularentur, & immunditiæ complerent omnia. Vaticinij à Beguo editi veritatem omnes agnouere. Quamobrem ſeu puderet virum tantum in cuſtodiam compingere: ſeu teſtata vaticinio virtus hominis, importuna ſudes in oculis hæreret; Lambertum vinculis eductum dimiſere Romam, rationem redditurum ſuſcepti arbitrio ſuo muneris concionatorij. Hominem audijt benignè Lucius pontifex; ſincerum germanæ religionis ſtudium agnouit, collaudauit; factaque poteſtate Diuinam legem ad populum interpretandi, & seriò hortatus vt cœpta conſtanter vrgeret; Leodium remiſit. Nihilo melior erat totâ viciniâ rerum ſtatus. Ita proximo libro proditum imus: quantum quidem ad noſtrum inſtitutum pertinet. Impleto vaticinio, Begui ſtudia à pontifice probantur.

NOTATIONES.

ANNO 1131. I. REIMBALDVS. Epiſcopum Leodienſem Baronius appellat, cùm neminem in totis faſtis noſtris habeamus iſtius nominis epiſcopum. Habuit eius epiſtolam è bibliothecâ Vaticanâ: in quâ cum ſe Reimbaldum ipſe nominâſſet, iſta de ſe ſubijcit: *Quiſquis ille eſt minimus maioris eccleſiæ, quæ eſt in Leodio, fidelibus vniuerſis ad quos, &c.* E quibus conficere ſe putat Baronius, epiſcopum fuiſſe Reimbaldum. Contrà ego canonicum dumtaxat fuiſſe in maiore eccleſiâ. Nam ſi epiſcopus fuiſſet, ſe *minimum eccleſiæ, quæ eſt in Leodio*, phraſi temporibus iſtis vſitatâ, nuncupâſſet: ne, dum maioris meminiſſet, minores, ſiue ſecundarias, vt vocant, ad ſe nihil pertinere indicaret: quod ab epiſcopo nimis alienum eſt. At cum ſe nominat *minimum maioris ecleſiæ, quæ eſt in Leodio*, oſtendit eſſe ſe ex ipſo S. Lamberti collegio. Et ego quidem è primis fuiſſe exiſtimo, qui modeſtiæ Chriſtianæ gratiâ ſe minimum appellat. Eam fuiſſe temporum illorum phraſim, plurimis teſtimonijs probari poſſet, niſi res notior eſſet, quàm vt probari debeat. Et ecce inuenio Rembaldum S. Lamberti decanum ſubſcripſiſſe anno ſupra milleſimum & centeſimum quadrageſimo quarto Alberonis epiſcopi Leodienſis diplomati; quo Alnam inducuntur canonici regulares S. Auguſtini. Id lector mox inueniet notatione ſexta.

ANNO 1131. II. GODEFRIDI NAMVRCENSIS. E tabulario Bronienſi diploma magnâ fide aſſeruatum accipe. *Deus ſanctiſſimi, & venerabilis patris noſtri Gerardi nobis argumento multiplici declarauit gratiam: cuius ego Alexander Dei gratia Leodienſis epiſcopus licet indignus, Diuina reuelatione, & præceptis ſalutaribus monitus, necnon & mandatis Domini papæ Innocentij, hac in die recolo ſacroſancti corporis attollentiam. Notum ſit igitur omnibus tam futuris, quàm præſentibus, quòd cùm ſuper hoc affuiſſemus Bronij, plures ibi nobiliores affuerunt; inter quos maximè Godefridus Namuci comes illuſtris ad honorem Dei, ſanctique ſui militis Gerardi feſtiuus acceſſit, cateruatimque è finibus, & remotis plebibus, nobiſque tantæ ſolemnitati reuerenter, vt decebat, aſſiſtentibus, ritè celebratis omnibus, venerabilis Godefridus memoratus comes deuotione ductus, & monitu diuinitus, in noſtrâ præſentiâ, & aſſiſtentium ſancto Dei confeſſori Gerardo, ſuiſq; cultoribus hanc profeſſus defert deuotus venerationis expoſitionem, & pro ſe, ſuiſq; poſteris ne vltra tranſgrederentur, fideiuſſoriam, & ſacramenti dignioris obligauit cautionem. Cognouit igitur, & profeſſus eſt liberam, & abſolutam fundi, & fundatoris poſſeſſionem, in quâ nullam de iure habet, vel vnquam habuit exactionem, nulliusq; hominij de tenore, ſiue prædio, aut rei familiaris reſpectionem. Nec in abbatia iam facta de fundo aliquam affectat aduocationem, ſed ex mandato regali, ſi vocatus fuerit ab abbate, pro ſolo ſuæ interuentionis ad Deum commercio ſibi debere defenſionem, &c.* pluribus pergit enucleare, & ſingula proponere, quæ iure ſuo eccleſia Bronienſis poteſt, & poſſidet, *& tam liberè poſſidet, ſicut fundator ipſius loci, nobili proſapiâ exortus B. Gerardus, cuius corpus hodie in mauſoleum recondimus, ante conuerſionem ſuam poſſederat à ſolo Deo, & prædeceſſoribus.* Item quid non poſſit Namurcenſis comes. Quæ quòd lõgiora ſint, & verbo vno abſolutam Bronienſium libertatem explicent, prætereo, ne cum faſtidio lectorem detineam. Tandem ita concludit. *Vt hæc igitur, quæ prælibauimus, autentica vigeant, & valeant in æternũ, tam noſtrâ, quàm comitis Godefridi Namurcenſis impreſſione fecimus confirmari, & chartam incarnationis Do-*

minicæ compoto, cum ſubſcriptione nobilium virorum, clericorum, & laicorum, qui rei celebratæ teſtes aſſuerunt, approbari. S. Ioannes archidiaconus, & S. Crucis præpoſitus. S. Dodo archidiaconus, & S. Bartholomæi præpoſitus. S. Herimannus archidiaconus, & Niuellenſis præpoſitus. S. Arnulfus comes Loſſenſis. S. Obaldus de Florinis. S. Galterus de Bar de familia B. Lamberti. S. Theodoricus de ponte. S. Wericus de Praeo. S. Lambertus, & Arnulphus de Hoijo. S. Albricus de Vileir, & alij multi. Comitis ex parte: S. Henricus filius eius cognouit, & probauit. S. Ingobrandus de Ham, & Ingobrandus filius eius. S. Rigoldus de Wanghe, & S. Adelo de Namur. S. Theodoricus de Fen, & Theodoricus, & Galterus filij eius. S. Libertus Boſſieres. S. Manaſſes adoleſcens de Herghe, alijque plures.. Actum Bronij feliciter anno Dominicæ incarnationis M. C. XXXI. indictione nona concurrente III. epacta XX. imperante Lothario, regni VI. epiſcopatus noſtri III. Duret in ſæcula ſæculorum. Amen. Alterum eiuſdem argumenti diploma, aliquanto etiam ſeuerius habent Bronienſes, quo Henricus comes Namuci, & Luceleburgenſis anno 1155. Bronij iurat, & poſteros omnes iurare compellit, integram Bronienſis eccleſiæ libertatem ſeruaturos. Inſeritque formulam, qua Henricus Leodienſis epiſcopus, eius rogatu diris deuouet, atque anathemate percellit eum, qui fortaſsis olim illa Bronij iura violaret. Ita pia antiquitas. Quæ cauſæ, & quo tempore aliò deflexerint, non liquet.

4. Anno 1143. XI. Placverit. Sanctionem iſtam ſeruant magnâ fide, diligentiâque Lætienſes in hæc verba: *Anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo quadrageſimo tertio; quarto decimo kalendas Ianuarij, facta eſt Leodij repoſitio reliquiarum B. Lamberti martyris de vaſculo, in quo poſt paſsionem à S. Huberto epiſcopo locatus fuerat, in vas aliud, quod in honore ipſius martyris decenter fabricatum fulgebat: ſub præſentiâ Leodienſis epiſcopi, videlicet Alberonis ſecundi; adſtante frenquentia procerum, & cleri. Huic repoſitioni interfuit* Dominus *Wedricus huius eccleſiæ Lætienſis abbas tertius, atq; exinde maxima, & pretioſa dona reuertens detulit: videlicet os de corpore ipſius martyris, & de cinere tam carnis ipſius, quàm veſtimentorum, & lectuli, in quo primò ſepultus fuit. Quæ decimo kalendas Ianuarij cum gaudio Lætijs excepta, ad decus, & tutelam eccleſiæ, in vaſculo argenteo in honore ipſius præparato iacent recondita. Huius exceptionis lætitiam ſolemni feſtiuitate, hac ipſâ die quotannis placuit renouare, vt & eccleſia de patrono ſuo frequentiùs gaudeat, & rei geſtæ veritatem poſteritas agnoſcat.* Exſcripſit è tabulario monaſterij ſui, & ad me miſit admodum reuerendus dominus abbas Antonius de Winghe, addito hoc ad publicam fidem teſtimonio. *Hanc copiam ego deſcripſi, & contuli cum originali ſcripto in membranâ, & ſigillo munito: atque cum eo de verbo ad verbum concordare inueni. Quod teſtor hac 8. Februarij 1636. Antonius de Winghe humilis abbas Lætienſis.* Ipſum verò ſigillũ ita deſcribit. *Appenſum eſt ſigillum formæ oualis ex veteri cerâ, vel ſimili materiâ; in quo expreſſus eſt ſanctus infulatus, ſedens, dexterâ dans benedictionem, & ſiniſtrâ tenens pedum, habens hanc inſcriptionem in circuitu: Signum S. Lamberti de Lætijs.* Cùm vero quærere poſſet quiſpiam, quo modo Wedricus hic dicatur, abbas tertius Lætienſis, cùm ipſum monaſterium dixerimus exſtructum fuiſſe ante aliquot ſæcula: mihi reſpondit idem reuerendus dominus Antonius de Winghe, Normannorum vaſtitate dirutum fuiſſe cœnobium: ac demum poſt reſtaurationem numerari cœptos abbates, qui ſecuti ſunt, nullâ habitâ ratione eorum, qui Normannicam vaſtitatem anteceſſerunt, quorum nec nomina ad poſteritatem deuenerunt, excepto B. Guntardo primo abbate Wiberti fundatoris filio. Idem litteris ad me datis affirmauit reuerendus dominus Chriſtianus le Roy iſtius monaſterij monachus.

LIPSANOTHECAM. Opus eſt ſanè viſendum. Quod quandoquidem religioſi iſti aſcetæ adornârint, non modò quo ſuam Deo, angeliſque, & hominibus teſtarentur piam animi affectionem in præſidem ſuum, ac tutelarem S. Lambertum: verùm etiam quo eamdem in poſteris ſuis, ac populo Chriſtiano excitarent, fouerentque: non abs re me facturum putaui, ſi ternas (vt trigona eſt moles tota) lectori hic darem inſcriptiones iſti operi adſculptas. Prima hæc eſt. *Calix qui cum S. Lamberto ſepultus fuit. De veſtibus ſacerdotalibus S. Lamberti. De linteo ſancti martyris ſanguine tincto. Pie ſpectator, hic venerare reliquias S. Lamberti martyris, Tungrorum epiſcopi, Taxandriæ apoſtoli, Leodienſium, & Lætienſium patroni, quas VValcandus, & Albero ſecundus Leodienſes epiſcopi, ille VViberto Lætienſis monaſterij fundatori, iſte VVedrico abbati tertio donârunt.* Altera lamina hoc lemmate inciſa eſt. *Hic reconditi ſunt cineres carnis, & veſtimentorum S. Lamberti, ac lectuli in quo primùm ſepultus fuit: quos VVedricus tertius abbas Lætienſis cum alijs ipſius reliquijs ex primâ corporis tranſlatione ſecum Lætias retulit decimo kalendas Ianuarij anno milleſimo centeſimo quadrageſimo tertio.* Tertia denique lamina hanc præfert epigraphen. *Has reliquias S. Lamberti epiſcopi, & martyris, à ſuis anteceſſoribus Lætienſi eccleſiæ impetratas, & communi lipſanothecæ cum alijs ſanctis reliquijs incluſas Antonius de VVinghe abbas trigeſimus ſeptimus, & monachi Lætienſes ob ſingularem tanti patroni venerationem huc ſeorſim transferri curârunt annô milleſimo vigeſimo tertio.* 5.

ANNO 1144. XII. EPISCOPI SANXIT. Quod ſeruant Alnenſes Alberonis reſcriptum, hîc profero, vt ſana ſaltem membra ſub ægro capite ne fuiſſe dubites. Sic illud habet. *Ego Albero Dei gratiâ Leodienſium humilis miniſter, Alnenſem eccleſiam conſiderans quotidianis laborare defectibus, & tum detrimento religionis, facultatum, & poſſeſſionum ſuarum graue ſuſtinere diſpendium, communicato cum eccleſiâ noſtrâ conſilio, poſtulante venerabili fratre Radulfo loci ipſius abbate: qui de communi clericorum vitâ ad regularis profeſſionis ſe nicebatur transferre propoſitum, eccleſiam ipſam ſecundum regulam B. Auguſtini, cenſui ſub eiuſdem perſonæ regimine conuenientius ordinandam. Quo de religionis propoſito, quod in animo habebat, implente, piæ conuerſionis effectu & ad Dominum ſub regulari habitu totâ mentis intentione conuerſo confirmare dignum duxi, pontificalis autoritatis munimine, quod agebat, & nouum eccleſiæ ſtatum ad honorem Dei, & apoſtolorum principis Petri, & Pauli, quorum honore, & nomine dedicata prædicta eſſe cognoſcitur Alnenſis eccleſia, manſuro in perpetuum priuilegio communire: ne nouellæ plantationis germina malè radicata, & nouus turbo diſperderet, & antiquus ille Chriſtiani nominis inimicus aditum inueniret, quo pullulantis boni honeſtatem deuenuſtare poſſet in ſemine. Statuimus ergo, & epiſcopali autoritate decernimus, vt prædicta eccleſia ſub regulari habitu, & B. Auguſtini regulâ perpetuo in poſterum tempore perſeueret: nullique vnquam ſæculari, vel eccleſiaſticæ perſonæ liceat noſtrum hoc mutare, vel euacuare decretum: ſed inconuulſa maneat, & illibata noſtra diſpoſitio, & decedente ipſius loci abbate, ſecundum canonum inſtituta, & B. Auguſtini regulam ſucceſſor eligatur idoneus, cum noſtro, ac ſucceſſorum noſtrorum aſſenſu, & dono, qui & Leodienſi eccleſiæ debitam in omnibus exhibeat ſubiectionem, & obedientiam: & ſecundum antiquam eiuſdem eccleſiæ conſuetudinem in ordine vicis ſuæ, mihi, & ſucceſſoribus meis, cùm neceſſitas fuerit, tanquam capellanus aſſiſtat, ſaluo ſtatu, & honeſtate ordinis ſui, & iuxta religionis propoſitum, circa ſubditos ſalutem operetur animarum. Habitus autem Deo inibi ſeruientium fratrum talis ſit, qui occaſione vanitatis careat, & nihil nouitatis, aut ſuperfluitatis redoleat. Cappas geſtent nigras, & ſuperpellicea linea, quæ ne reprehenſionis aliquid, aut detractionis habeant. Ne ſi fortè cauſis exigentibus in conuentum noſtrum venerint, diſſimiles nobis habitus nouitate inueniantur. Si quis autem hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens temerè contraire tentauerit, & quod tam iuſtè, ac rationabiliter factum eſt, voluerit iniqua machinatione conuellere, æternæ maledictioni ſubiaceat, atque à* 6.

ſacratiſſimo

Digitized by Google

ſacratiſſimo Chriſti Ieſu Corpore, & Sanguine alienus fiat, & apoſtolorum principis Petri, & Pauli ſentiat offenſam, quos eadem eccleſia defenſores habet, & aduocatos. Actum Leodij feliciter anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo quadrageſimo quarto, indictione ſeptima, regnante Conrado huius nominis ſecundo. Præſidente Leodienſi cathedra Alberone ſecundo. Huic rei teſtes interfuerunt Henricus præpoſitus, Ebertus archidiaconus, Dodo archidiaconus, Ioannes archidiaconus, Philippus archidiaconus, Rembaldus decanus, Nicolaus canonicus, & præpoſitus S. Dionyſij, Guido de Wabart canonicus, Petrus canonicus, Balduinus canonicus, & magiſter ſcholarum, Ebertus abbas S. Iacobi, Wahelinus abbas S. Laurentij, Lucas abbas beatorum apoſtolorum in Cornelio-monte, Arnulfus abbas de Gemblou. Hæc non malè epiſcopus parum bonus. Meliora feret ſucceſſor.

7. ANNO 1146. XIV. HAEC PRIMA SVNT. Autor eſt Chryſoſtomus Henriquez in faſciculo ſanctorum ordinis Ciſterc: l. 1. diſt. 4. c. 23. S. Bernardum Leodio digreſſum, veniſſe Gemblacum, atque inde Villarium, quo ante paucos menſes è Clara-valle coloniam deduci iuſſerat. Addit c. 30. in iter ſe dediſſe monachos poſt octauas Paſchæ. Rogatum verò Bernardum, vt monaſterium iſtud conderet, poſtquam Affligemio Gemblacum veniſſet: quando nimirum Galliæ regnum percurrens Flandriam peragrabat: quod factum eſſe anno 1146 conſtat, quo exeunte Spiram abijt ad imperij comitia Bernardus; & ineunte 47. Leodium venit: vnde Henriquez ait profectum eſſe Gemblacum, ac deinde Villarium: tum Fontem epiſcopi, Binchium, Montes, Valentianas, Cameracum; atque ita longo itinere Claram-vallem rediſſe. E quibus efficio, Villarium, non anno 47. conditum, vt Henriqueſio placet; quandoquidem ipſemet aſſerat condi iam cœptum fuiſſe, quando Leodio diſcedebat Bernardus. Si aliquot antè menſibus; ergo anno 46. Et appoſitè: nam poſt octauas Paſchæ diſceſſerant Clara-valle monachi.

8. ANNO 1147. XVIII. TRVDONENSES. Epiſcopi diploma, quo Trudonenſibus ius iſtud conceſſit, deſcripſit Bruſtemius in hunc modum. *In nomine S: & indiuiduæ Trinitatis. Henricus II. Dei gratiâ Leodienſis epiſcopus, &c. Cauere debet pontificalis autoritas, &c. Ob fidelitatem à Trudonenſibus præſtitam, cooperante Alexandro ipſorum archidiacono, ex conſenſu eccleſiæ Leodienſis indulgetur, vt ad ciuitatis Leod: conformitatem tranſeant: & tam in ſynodali, quàm eccleſiaſtico iure, nullâ diuerſitate diſtinguantur: &, vti iurauerunt, ſanctiorem cum eccleſiâ amicitiam colant. Quod ſi quis eccleſiaſticus conuellere voluerit; tanquam caritatis impugnator à fidelium conſortio ſeparetur, donec pro attentato ſatisfecerit. Teſtes. &c. Actum Leodij feliciter anno 1147.*

9. ANNO 1155. XXI. EPISCOPO DIPLOMA. Lucem omnino meretur, pontificium diploma: edidit Chapeauillus. Lectori tamen hîc dabimus enumerationem prædiorum, quæ ad eccleſiam Leodienſem pertinentia in ſuam fidem recipit pontifex. *In quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis; caſtrum de Rode, allodium, & familiam cum omni integritate ſuâ, tam in ſpiritualibus, quàm temporalibus; caſtrum de Belmont, allodium de Aſtenoit, caſtrum de Duras, caſtrum de Riuoniâ, caſtrum de Eſmeruille, caſtrum de Burne, caſtrum de Fontaines, è dono nobilis viri Cononis; tria allodia Diepenbecke, Repe, Scanz; quæ ad menſam tuam ſpectare noſcuntur. Præterea quæcumq́; Chriſtianiſſimi imperatores Pipinus, Carolus, Ludouicus, Lotharius, Otto 2. & 3. Henricus, & ceteri reges eidem eccleſiæ contulerunt; tibi, tuisq́; ſucceſſoribus nihilominus confirmamus. Abbatias Lobes, cum omnibus appendicijs ſuis, Florines, Bronium, S. Hubertum, Gemblues cum aduocatiâ ſuâ, & cum omnibus ad eam pertinentibus, Foſſis, Malonia, Namucus, Dinant cum caſtro, Ceinacum, Meſſia, Tungris, Hoium, Amanium, Traiectum Monaſterium ſuper Sambram, Turne, Alna, Villers, Euerbode, Helecines; caſtra Tudinum, Couinum, Bullont, Gineth, Hierges, Merlemont, Soiure, caſtrum de*

ſtrum de Florines, caſtrum Foſsis, Truinges, Euenes, Chaumont, Mirewart, Rochefort. Praterea quidquid habet iuris in caſtris, villis, burgis, comitatibus, & in totâ terrâ comitis de Hainau, Louiernal, Clarum-montem, Franchiemont, Warſage, Argenteal Caſſelin, Curſes, Berchebein, Couerne, Lentreboune, Wentreluke, Semplouoir, Hoin, & Hois, Veruier, Niuellam, S. Petrum in Traiecto, Freres, Alleke, Hurle, Vileir, Seram, Vſei, Fronuille, Hauelange, Thihange, Iamme, Methin, Maſlines, Bauenchinne, Houguardes, Heiſte, Turinnes, Herewardes ex dono nobilis mulieris comitiſſæ Ermengardis. Allodium de VVeroime cum omnibus appendicijs ſuis. Pacem etiam, quam prædeceſſor tuus Henricus bonæ memoriæ in ipſo epiſcopatu conſtituit.

Rescriptvm obtinvit. Hoc dedit Chapeavillus è tabulario S. Lamberti. Non ingratum tamen Lectori ſpero catalogum prædiorum ad eccleſiam Leodienſem ſpectantium. Maiorem enim aliquam lucem dabit ſtudioſo antiquitatis lectori. *In quibus hæc proprijs ſunt nominibus aſsignata. Abbatiæ Lobies, cum omnibus appendicijs ſuis, Alna, Florines, Bronium, Malonia, eccleſia S. Mariæ in Namurco, & quidquid in eâdem villâ, & circà, eccleſia B. Lamberti poſſedit, & hactenus poſsides cum aduocatiâ; monaſteriũ ſuper Sambram. Gemblues cum aduocatiâ, & omnibus ad eam pertinentibus: Helencines, & Eurebode, Turne, Eike, Becka, Cella, S. Hubertum aduocatiâ, Ilone cum aduocatiâ, abbatia S. Ægidij de monte publico, abbatiæ quæ continentur in Leodienſi ciuitate, S. Laurentij, & S. Iacobi, abbatia montis Cornelij cum omnibus appendicijs ſuis, abbatia de Rode cum omnibus appendicijs ſuis. Caſtra, & comitatus, tota terra comitis de Hainou cum comitatu, & omnibus caſtris, & eccleſiâ ad eam pertinentibus. Caſtrum Tudinum cum eccleſiâ, & abbatiâ, & aduocatiâ, & monetâ, & omnibus pertinentijs. Caſtrum de Fontaines, & aduocatia, & domus Franconis: Marembais VValteri cum appendicijs ſuis: caſtrum Caluum-montem cum omnibus appendicijs ſuis: caſtrum Foſsis cum eccleſia, & abbatiâ, & aduocatiâ, & omnibus appendicijs: caſtrum Couinum cum omnibus pertinentijs ſuis: caſtrum Soneure cum omnibus iuſtitijs ſuis, caſtrum Murlemunt cum omnibus iuſtitijs ſuis, caſtrum Florines cum aduocatiâ, & omnibus appendicijs ſuis, caſtrum Bullon cum aduocatiâ, & omnibus pertinentijs ſuis; caſtrum Rochefort cum omnibus pertinentijs ſuis, caſtrum Hirge cum omnibus pertinentijs ſuis, caſtrum Giuet, Caſtrum de Dinant, & abbatia, & villa, cum omnibus appendicijs ſuis: caſtrum de Tienes cum omnibus appendicijs ſuis; caſtrum Hoium cum eccleſijs, comitatu, aduocatiâ, & omnibus appendicijs ſuis: caſtrum Clermont cum omnibus appendicijs ſuis, caſtrum Aigremont cum omnibus pertinentijs ſuis, caſtrum Guenes cum allodio, caſtrum Triungres cum aduocatiâ, & familiâ, & omnibus pertinentijs ſuis; caſtrum de VVorumme cum villâ, & familiâ, & omnibus appendicijs ſuis, & aduocatiâ, ſicut tradidit nobilis comitiſſa Emengardis B. Lamberto pro remedio animæ ſuæ: caſtrum Franchiemont cum omnibus pertinentijs ſuis, caſtrum VVarſage, caſtrum Caſſelin. Præterea Dominicales curias confirmamus Marbais, & Fontaines cum omnibus vtilitatibus, Merin cum omnibus appendicijs ſuis, & aduocatiâ: curtim Maloniam cum aduocatiâ, Iame, Maſſie cum eccleſiâ, & aduocatiâ, & omnibus appendicijs: curtim Turnines, Maſbines, Heiſte cum aduocatiâ, & omnibus appendicijs ſuis; Bauenchien cum omnibus appendicijs & aduocatiâ; Hugardis cum comitatu, & aduocatiâ, & omnibus appendicijs ſuis; Aleke cum aduocatiâ & omnibus appendicijs ſuis: Huſle Tungris cum eccleſiâ, & omnibus pertinentijs ſuis: Vileir cum aduocatiâ & pertinentijs ſuis, Tihange cum omnibus pertinentijs ſuis; Amanium cum aduocatiâ, & abbatiâ; Seram cum omnibus pertinentijs, & aduocatiâ; Aurat, Ans, Niuolla, Lecnaie cum omnibus pertinentijs, & aduocatijs: S. Petrum, Hoin, quidquid in Traiecto tenet eccleſia S. Lamberti, & quæ confirmauerunt ei prædeceſſores mei in eâdem villâ, eccleſia B. Mariæ cum omnibus appendicijs eius; Huewardes cum aduocatiâ, & omnibus appendicijs eius; Berthelin cum omnibus appendicijs, & seloneo: Couerne, Latreshoue, VVentreſuke cum eccleſiâ, Semplonei, cum omnibus pertinentijs ſuis:* 10.

Cines

Cinei cum abbatiâ, & aduocatiâ; & omnibus pertinentijs earum. Renouamus etiam, & confirmamus, & imperiali autoritate tuendam cenſemus, & ſeruandam pacem Henrici epiſcopi in Leodienſi epiſcopatu. Confirmamus quoque poſſeſſiones, & caſtra quæ nouiter eccleſiæ acquiſiuit fideliſſimus imperio noſtro Henricus 2. epiſcopus; tria allodia, Repes, Diepenbeck, Scans; quæ nobilis homo Cuono ei tradidit, eâ, quâ poſſidebat, libertate, cum omni familiâ; caſtrum Rode cum omnibus pertinentijs, tam in temporalibus, quàm ſpiritualibus, & cum omni familiâ: caſtrum de Durаz cum omnibus in circuitu munitionibus, caſtrum de Reuoniâ cum villâ, caſtrum de Eſmeruille. Vides eccleſiam Leodienſem pietate & munificentiâ imperatorum, & regum creuiſſe, & floruiſſe: verùm, (quod aliàs me notare memini) Pipini, Caroli, Ludouici, Lotharij reſcripta non ſuperſunt.

11. PLVRES ÆGIDIVS. Recenſet his verbis: *Acquiſiuit allodium de Otrepe à quodam nobili viro Conone, & Diepenbecke, & de Scanz cum omni familiâ; caſtrum de Rode cum omnibus pertinentijs ſuis, tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus cum omni familiâ, caſtrum de Belmont cum omni allodio: de Aſtenoit cum familiâ, caſtrum de Duraz cum ſuis munitionibus: caſtrum de Eſmeruille, caſtrum de Fontaines: omnia allodia Engebranni cum omni familiâ. ſcilicet Fleries, cum omnibus pertinentijs ſuis, & Cobroit cum ſuis pertinentijs: caſtrum etiam de Lernuth cum ſuis appendicijs: allodium de Broiues à quodam nobili viro nomine Sebere; munitiones quoque de Feries, & de Borne, & de Burdenges cum earum appendicijs, & munitionem de VVarſage. Innouauit etiam ædificia per curtis epiſcopales, & quadam à fundamentis ædificauit: caſtrum de Couin innouauit; aulam de Tuin, & turrim: caſtrum, & ædificia de Foſſe à fundamento. Epiſcopalem domum Hoij iuxta templum S. Mariæ. Domum apud Amain à fundamento. Domum apud Vſſeij ædificauit. caſtrum de Franchiemont meliorauit. Domum Tungris ædificauit à fundamento. Caſtrum etiam, quod dicitur turris in VVeure, emit à quodam nobili viro Theodorico, & emtum proprijs ſumtibus reſtruxit. Caſtrum de Nime. Apud VVorcine domum ædificauit: Aquiſgrani domum epiſcopalem prorſus dirutam reſtruxit. Apud Hauelange firmam ædificauit. Apud Allechе domum, & piſcinam. Domum de Berthen dirutam reſtruxit. Apud Coueron domum ædificauit cum torcularibus.* Hæc poſteritate digna cenſui; ne prouidentiæ adeò regioſæ ſuam deeſſe gloriam paterer.

12. ANNO 1166. XXV. A ROMANA ECCLESIA. Iſte fuit plerumque ſchiſmatum ſtatus, vt erroribus implicarentur nonnulli, quos veritatis orthodoxæ ſinceritatem arbitrabantur. Horum numero accenſendam Aquenſem eccleſiam euincet, meo quidem animo, quod poſteritati reſcriptum edidit: illudque hîc dabo ex Aquiſgrano Petri à Beeck c. 5. *Vniuerſis Chriſti fidelibus præſentes litteras inſpecturis, decanus, & capitulum eccleſiæ B. Mariæ Virginis, glorioſæ vrbis Aquenſis, Leodienſis diœceſis, ſalutem in Domino, & præſentibus fidem indubiam adhibere. Ad veſtram, & cuiuſlibet veſtrum notitiam deducimus, quod veneranda S. Caroli Magni imperatoris glorioſiſſimi confeſſoris domini, patroni, & fundatoris eccleſiæ noſtræ canonizatio ſolemnis exſtitit anno 1166. IV. kal. Ian: tempore diuæ memoriæ ſereniſſimi principis, ac domini noſtri Frederici primi Romanorum imperatoris, de licentiâ felicis recordationis D. papæ Paſchalis, & ex conſilio vniuerſalis cleri debitè, & canonicè celebrata; quam cum almâ matre noſtrâ catholicâ Romanâ eccleſiâ firmam ſanctamq́; tenemus: ipſum S. Carolum tamquam Confeſſorem verum ſanctum noſtrum patronum canonizatum venerantes in terris, qui cum electis Dei procul dubio collocatur in cælis. Harum teſtimonio litterarum ſigillo eccleſiæ noſtræ ad cauſas ſigillatarum, & datarum anno à natiuitate Domini, &c.* In hunc modum illi, Paſchalem arbitrati legitimum eſſe pontificem. Qui cùm ſchiſmaticus fuerit, legitimi tamen Romani præſules, nec decretum probare voluerunt, nec improbare. Non abſimilem eſſe cauſam videmus B. Petri Luxemburgenſis, quamquam miraculis claruerit.

ANNO

 13

Anno 1171. XXVII. Heriſtallvm. Acquiſitum abſolutè dicit Chapeauillus: ſed oppigneratum dumtaxat videbis è diplomate, quod ipſe edidit. Fredericus enim imperator cùm III. kal: Octob. Leodij conuentionem iſtam probaret, ita diſertè ſcribit: *Notum igitur facimus tam futurorum, quàm præſentium induſtriæ, quòd Godefridus dux Lotharingiæ beneficium ducatus ſui, quod ſitum eſt in villâ Harſtalij, dilecto noſtro Radulfo Leod: epiſcopo, Aquiſgrani in præſentiâ principum, & totius curiæ, per manum noſtram pro trecentis marchis oppignerauit, &c.*

Anno 1179. XXXI Insigne rescriptvm. Ex eo pauca lectori propo- 14
nam, quę faciant ad illuſtrandum beguinarum inſtitutum. Ita ſcribit: *Attendentes qualiter hæc ſancta religioſarum puellarum, & matronarum, quæ beguinæ vocantur, plantatio, hæc vinea Domini Sabaoth fructifera iam dudum in ciuitate, & diœceſi Leod: prima pullulauit, & palmites ſuos longè, latéq; producens, penè per totum orbem flores protulit, & ſuauiſſimos producit odores: gaudemus in Domino dictas noſtras ciuitatem, & diœceſim propter hoc vbiq; locorum, magnis laudibus præconiorum attolli; dum præfatæ beguinæ in hoc mundo caliginoſo, tamquam luminaria clara lucentes, vniuerſis matris eccleſiæ filijs boni operis lumen miniſtrant, pariter & exemplum.* Tum poſt pauca, quibus earum curam Renero ſcholaſtico Tungrenſi, mandat, ſubdit: *Libellum quoque, quem de regulâ, & vitâ beguinarum ciuitatis, & diœceſis noſtræ, ac earum regimine, felicis recordationis D. P. Vrbanus IV. olim cùm eſſet archidiaconus, dicitur edidiſſe, & compilâſſe: & cui piæ memoriæ D. Robertus Leodienſis epiſcopus prædeceſſor noſter autoritatem ſuam impendit; imò ſuum fecit, & eum obſeruari mandauit: legi ſæpiùs in quibuſlibet congregationibus faciatis. &c. Datum anno 1266. Feſto B. Petri ad vincula.*

Digitized by Google

HISTORIARVM ECCLESIÆ LEODIENSIS

LIBER VNDECIMVS.

I. A 1185. *Gulſius. Meierus. Dinam.*

ACERBABATVR diſsidijs pluſquam ciuilibus omnis Lotharingia. Propoſitum victori præmium erat Namurcum: quo Henricum comitem auunculum ſuum, quamquam præ ſenio iam oculis orbum, ſpoliare contendebant quaſi alternis Balduinus Hannoniæ comes, & Godefridus Louanij comes: eaque cauſâ & ipſi inuicem infenſi, mutuis cladibus multum dederant ſanguinis, hauſerantque. Henricus rex Leodij. Controuerſiam vt dirimeret, Leodium venit Henricus Frederici Augusti filius, & rex Romanorum ſalutatus; cui pater in Italiam proficiſcens, Germaniæ res commiſerat. Hic dum agit, canonicorum S. Lamberti domos aliquot dirui, quâ ex cauſâ neſcio, mandat. Ægidius certè non dubitat affirmare, certam ab vlciſcente Deo plagam fuiſſe incuſſam. vitia canonicorũ caſtigat: Ædes enim illas qui incolebant, commeſſationibus & impudicitiâ infames, ſuam cleri dignitatem dies noctesque palam proſtituebant. Sed quæ domus templo propior adhærebat, erat ab omni honeſtate remotior. Lupanar erat publicum, pudenda libidinis omnis colluuie pollutum. Arcem à Venere dixiſſes hîc in proximo erectam, aduerſus religioſiſsimum illud templum, quod pro caſtitate tuendâ ſanctiſsimus martyr Lambertus profuſo ſanguine conſecrauit. Hanc verò ſic dirui rex imperauit, vt nec lapis ſuper lapidem relinqueretur. Ita narrat Ægidius exciſam ferro intemperantiam, quæ flammis non ceſſerat.

Ad diem, quam præſtituerat Henricus rex, conuenere Balduinus Hannoniæ comes, cum Wilhelmo fratre, & filio Balduino adoleſcente, Henricus Namurci comes, & Henricus Godefridi Louanienſis filius; ſed hic, tanto comitatus ſplendore, faſtuque, quantum rex æquis oculis aſpicere non poterat, quod ſe viribus inferiorem intelligeret, ſi quis earum fuiſſet vſus. *pacem tentat inter Hannonium & Brabantum.* Et ex eo manſit Henrico infenſior. Actum de pace; quæ cùm non procederet, poſt aliquot dies Namurcenſi dimiſſo, rediens in Germaniam rex, ſecum aliquouſque Brabantum, & Hannonium abduxit. Inter quos pacem fecit his inter alias legibus, vt Hannonius Brabantum iuuaret omnibus bellis; niſi ſi quod in Cæſarem, eiusque filium Henricum, in epiſcopum Leodienſem, in comitem Flandriæ geſsiſſet. Hoc ambo dederunt in ſpeciem regi poſtulanti. Nam infeſtos animis ignes eo cinere tegebant, breui ſæpius in flammam erupturos.

Sub hæc enim tempora Ægidius comes Duraſsius vir magnanimus, poſsidebat Claromontem, Rupefortum, Geldoniam, aduocatiam Trudonenſem, & Dionantenſem. Verùm elephantiaſi affectus, vbi ſibi publico abſtinendum ſenſit, Cononi, Petroque fratribus omnia ſua ceſsit, ſeruatâ ſibi, quoad viueret Geldoniâ. **Controuerſiæ Duraſſiæ** Cùm ſine liberis eſſent fratres, heredem ambo ſcripſere S. Lambertum. At neque ſibi conſtiterunt ipſi in tam religioſo propoſito: neque Radulfus epiſcopus ſatis eccleſiæ ſuæ proſpexit. Nam hic quidem Gerardo comiti Loſſenſi caſtrum Duraſsium vendidit & aduocatiam Trudonenſem: at Walderico Walcurio Claromontem, Rupefortum, & aduocatiam Dionantenſem, quæ ſanè poſſiderent, Conone, Petroque vitâ functis. Verùm Cono, vt leuiculus erat, Henrico Limburgenſi clientelarem obſequentiam negabat, cùm eius beneficio Trudonenſem aduocatiam, aliaque prædia poſsideret. Multauit ergo clientelari iure contuma-

contumacem Henricus Limburgius, & aduocatiam beneficiario mancipio tradidit Gerardo Loſſenſi, qui vt magnas opes in proximo habebat, vrbem ciuium fauore non difficulter occupauit. In extrema ſe præcipitem dedit Cono, nullaque priorum conuentionum habitâ ratione, Duraſsiam arcem, & Trudonis aduocatiam ſeptingentis marcis Henrico Louanienſi vendidit. Qui ſtatim munito Duraſsio, quas habebat lectiſsimas copias, in agrum Loſſenſem immiſit, triſtique vaſtitate illatâ, Trudonem obſedit; quam inſederant valido præſidio Limburgius, Loſſenſiſque. Et expugnandi ſpes erat; niſi Hannonius, cui arctum fœdus erat, & cognatio cum Loſſenſi, eius rogatu, & quia Louanienſis icti fœderis legibus non ſtabat, mouiſſet in Brabantiam, agrumque fœdâſſet incendijs. Quo ſua defenſum iret, Henricus obſidionem ſoluit. Id Hannonio ſatis fuit. Copias dimiſit, relicto in finibus præſidio. Idem fecit Louanienſis. Ita mutuis ſtudebant incommodis: & nullam alter alteri officiendi prætermittebat occaſionem. Duraſsia controuerſia quo denique fine compoſita ſit; nemo, quem equidem viderim, prodidit. Opinor eo ſtudio religionis in Syriâ tuendæ, reuocatos à mutuis odiis principes, priuatas ſimultates ſepoſuiſſe, vt S. Cruci glorioſiùs militarent. Quod proximè narrabimus. Heu! quàm glorioſos eccleſiæ Dei triumphos Chriſtiani principes compararent, ſi quibus ſe mutuò viribus perdunt, eas in barbaros conuerterent; & religioni bellare mallent, quàm ambitioni!

II. A. 1186. Henric: Caſtrius condemnatus.

Suppreſſum anno ſequenti, aut ſanè deterſum eſt eccleſiæ noſtræ dedecus, Henricus Caſtrius; qui Virdunenſem cathedram ſacrilegâ ſuâ peruicaciâ funeſtabat, iam inde ab anno octogeſimoprimo. Dies ei Romæ dictus ſæpe fuerat. Sed contempſerat impudenter ſupremi iudicis tribunal. Igitur contumaciæ damnatum, iuſsit pontifex abdicare: ſacris verò abſtinere, quotquot ipſi adhæſiſſent. Sententiam hanc detulit in Lotharingiam, & iuſſus eſt exſequi Folmarus, quem archiepiſcopum Treuirenſem deſignatum Vrbanus III. cum autoritate legati apoſtolici mittebat in epiſcopium ſuum. Quod vbi accepit clerus Virdunenſis, in eo ſacri ordinis conuentu, quem in Mediomatricibus coëgerat Folmarus, palam vniuerſi denuntiârunt, ſibi certum eſſe, fixumque Romano pontifici obtemperare. Vbi ſe deſtitui ſenſit Henricus, contrà à Folmaro inuitari ad obſequendum, propoſitâ præteritorum veniâ, & integrâ dignitate, quâ fruebatur ante ſchiſma; depoſuit ipſe ſponte ſuâ epiſcopatum. Cumque recepiſſet in eccleſiæ gratiam Folmarus, reliquiſſetque poteſtatem conſecrationum pontificiarum, Leodium Henricus redijt: & meliore ſenio priorem ætatem emẽdans, vitam parum honeſtam felici morte clauſit. Sepultus eſt ante aram S. Stephani in baſilicâ S. Lamberti.

ad mentẽ redit, & patriam. *Huc vſque Gotfridus Viterb:*

A. 1187. Lamb: Beguus obit.

Redierat in patriam Lambertus Beguus, melioribus auſpicijs; vt quem ardentiùs, quàm vnquam gloriæ Diuinæ ſtudium incenderet, ex quo Romanus pontifex non modò legem Chriſtianam ad populum interpretandi poteſtatem fecerat; verùm etiam currenti quàm potuerat humaniſsimè ſtimulos admouerat. In id verò incumbebat ſtrenuè: vireſque Deus addebat, quo ad glorioſiorem coronam compararet. Quinque menſium ægritudine conflictatus, ad æternam lauream moriens euolauit VII. kal: Iulij anni octogeſimi ſeptimi; & in eâ, quam condiderat, S. Chriſtophori æde humatus eſt.

III. Inclareſcit Chriſtina. Ieroſolymã captam diuinitus accipit.

Virtutis opinione creſcebat in vulgus B. Chriſtina, & ingentem ſui concitabat admirationem. Etiam & ipſa vaticinijs celebrabatur. Pridem ſanè denuntiârat Syriam, ipſamque Ieroſolymam in impiorum Agarenorum poteſtatem redituram. Verùm hoc anno cùm ſortè Loſcaſtri ageret IV. kal: Oct: magno derepente gaudio mentem perfuſa, teneri non potuit, quo minùs vultu proderet, quod animo ſentiebat. Mirantibus, qui aderant; cauſamque ſciſcitantibus, reſpondit: Chriſtum

Chriſtum Dominum in cælo cum beatis mentibus magnâ exultare lætitiâ, quòd ſe daret æternæ ſalutis occaſio innumeræ mortalium multitudini. Cumque rurſum illi quærerent, quam illa diceret occaſionem; ſubiunxit ſanctam ciuitatem ab impijs expugnatam eſſe: & illius recuperandæ cauſâ (inquit) plurimi mortales Chriſti ſanguine redemti, ab iniquitate ad iuſtitiæ ſtudium conuertentur, fundentque ſanguinem ſuum; & quamdam morti Seruatoris vicem fortitudine verè Chriſtianâ rependent. Diem annotârunt, qui aderant: & nihil aberrâſſe Chriſtianum compererunt. Et quo magis mirere Dei ſententiâ cenſeri læta, quæ tam funeſta hominum iudicio habita ſunt, audi ex Rogerio rerum Anglicarum ſcriptore, Terricum magnum præceptorem Templariorum. Captâ Ieroſolymâ (inquit) Saladinus templo crucem exturbari mandauit; & eam duos dies per ciuitatem in oſtentum circumferri, & cædi fuſtibus. Tum omne templum, vt ſi ſacris Chriſtianis pollutum fuiſſet, quo expiaretur, ſummum imum, exterius, interiuſque aquâ roſaceâ perfundi iuſsit: atque ita denique in ſupremâ baſilicæ parte ſuperſtitionis ſuæ legem ad quatuor cæli plagas incondito tumultu promulgari mandauit. Hominum tamen ſalus ita Deo cordi eſt; vt præ illâ flocci pendat, non modò regnorum clades funeſtiſsimas, verùm irrogatas etiam nomini ſuo atroces iniurias.

Impietas Saladini.

Bellum ſacrum decernitur, Rogerij Annal: Angl: mirâ & ſanctâ animorũ contentione.

Porrò inauditus ex illâ clade fructus extitit in hominum animis. Communi conſilio cardinales, probante pontifice, ſtatuerunt, abiectis diuitijs omnibus, delicijsque, Chriſti crucem prædicare, hoc eſt ad ſacrum bellum Chriſtianum populum accendere, non oratione dumtaxat, ſed præclarè factis potiſsimùm, & exemplis. Itaque mendicato in itinere viuerent, & cruce primi omnium inſigniti, ceteris in Palæſtinam profecturis ſe duces præberent. Inter omnes ergo Chriſtiani nominis principes inducias pacti ſunt in ſeptennium: quas qui violâſſet, ſummi pontificis, ceterorumque totius eccleſiæ præſulum ſententiâ ſacris omnibus arceretur. Dein datâ mutuò fide, promiſerunt nulla ſe munera recepturos, pro negotiorum in curiâ pontificiâ procuratione: eaque tantùm admiſſuros, quæ vitæ ſuſtentandæ eſſent neceſſaria. Nullis denique ſe vehendos equis, quamdiu terram ſacroſanctis Domini veſtigijs conſecratam impij pedibus calcarent. Quæ cardinalium eximia religio mirabiles excitauit animorum motus.

A. 1188. Quàm proximè ſequi voluerunt principes omnes: in primis Franciæ, Angliæque reges, poſitis omnibus controuerſijs, in bellum ſacrum conſpirârunt. Imperatorem Fredericum non difficulter in eâdem expeditionem perpulit Henricus Albanenſis epiſcopus cardinalis, ſedis apoſtolicæ per Germaniã legatus. Qui dum ceteras imperij prouincias peragraret, ad ſacrã militiam vniuerſos cohortaturus, Leodium deuenit. Fœdam tot flagitijs eccleſiæ Leodienſis faciem miſeratus, Simoniacam maximè impietatem, tantâ orationis vehementiâ conſectatus eſt, vt incredibilis animorum immutatio ſubſecuta ſit. Agnitâ quippe flagitiorum ſuorum turpitudine, tantum conceperunt dolorem, vt apud legatum beneficia ſua omnes abdicarent, ſeſeque prorſus exuerent. Legato lacrymas exciuit hoc ſpectaculum, atque adeò commiſerationem. Quare tranſlatos illos in alia collegia beneficijs alijs donauit. Neque tamen de ſalute ſecuros ſe crediderunt. Pars potiſſima in vitæ prioris expiationem, ſacram expeditionem ſuſceperunt. In primis ipſe Radulfus epiſcopus proprij ſceleris acriter perurgente conſcientiâ, crucis charactere coram omnibus inſignitus eſt. Vitijs ita non parum repreſsis, ſuus eccleſiæ nitor, dignitaſque redire cœpit.

Simoniâ Leodio exterminatâ,

Radulfus Crucem ſuſcipit.

IV. *Horrẽda tẽpeſtas.*

Ciuitatem enim iam ante paucos annos triſti conflagratione perculſam, conſternauerat præterea maximè Aprili menſe, quaſi in vrbis excidium coniurarent elementa omnia, horrenda tempeſtas, quâ noctu vim imbrium inauditam effuderant

A. 1188.

derant nubes in montem S. Walburgis: ex quo decurrentes in vrbem rapidiſsimo impetu torrentes, è ſepulcris etiam eruerunt cadauera: mortales verò non paucos vorticibus abreptos extinxerunt. In his quemdam è clero: qui quamquam vitæ non optimæ, eâ tamen fuit in Virginem Matrem religione, vt eius officium, quod appellant, quotidie perſolueret. A morte ſuâ viſus eſt cuidam conſanguineo ſuo Ciſtercienſem diſciplinam profeſſo, & pro ſe preces ad Deum fundenti: affirmauitque Dei parentis benignitate ſe pænis ereptum, quas promeritus fuerat: & præſidium eius ſingulare pariter experturum, quicumque ſimili venerationis officio eam ſibi fuiſſet demeritus. Quibus profectò omnibus in vnum conſpirantibus, fiebat vt ad meliora ſtudia verterentur hominum cogitationes.

B. Virgo morienti opem fert.

Permotus eſt in primis genere, indoleque ſpectabilis adoleſcens Theodorus de Cellis, & in amorem piæ Matris exarſit, quam audierat clientibus ſuis opem adeò opportunam impertiri. Idem igitur horarum penſum quotidie inſtituit in eius honorem euoluere: illamque in ſancto propoſito tenuit conſtantiam, vt nullo deinceps die vnquam prætermiſerit, tametſi valetudine parum firmâ, longam, & difficilem cum principe ſuo ſuſcepiſſet expeditionem. Vires nimirum, & animos ſuppeditabat pijſsima patrona, ſimul & amor crucis, cuius ſacræ adſcriptus militiæ, non illam tam veſti aſſuerat, quàm altè infixerat imo pectori: nouum bellandi genus breui pòſt ſublato hoc ſigno exorſurus. Hic enim ille eſt Theodorus, quem ſuo tempore narrabimus autorem, vel ſanè reſtauratorem ſacri ordinis Cruciferorum. At modò ſe Radulfo epiſcopo comitem adiunxit: qui mouentem in Palæſtinam cum lectiſsimis copijs Fredericum Auguſtum ſecutus eſt terreſtri itinere. Ceteri fermè Belgæ mari proficiſcentes, hos potiſsimùm duces habuere, Philippum comitem Flandriæ, Florentium Hollandiæ, Gerardum Loſſenſem, Theodoricum Cliuiæ, Ottonem Gueldriæ. Superatis innumeris difficultatibus cùm in Aſiam tandem penetrâſſet imperator anno nonageſimo, Iconij Soldanum cum quadringentis equitum millibus occurrentem ingenti prælio fudit, fugauit; Iconium cepit: aliaque barbarorum equitum ducenta millia rurſum in fugam auertit. Tam felicibus auſpicijs arrectos in ſpem ingentem Chriſtianos deiecit caſus acerbiſsimus. Nam IV. id. Iunias dum à prandio corpus in amne quodam ablueret Fredericus imperator, vorticibus abreptus interijt, longè maximo rei Chriſtianæ detrimento. Patris vices implere conſtituit filius Conradus Sueuiæ dux, & quas potuit retinere copias, in Syriam duxit. Verùm & ipſe mox in obſidione Acconitanâ diem obijt extremum. Sic euanuere ſpes omnes, quas concitârat tam nobilis expeditio.

Ruſſelij Chronic: Cruciferorum.

Clareſcit Theodorus de Cellis.

A. 1189. cum Radulfo tendit in Syriam.

A. 1190. Imperator poſt feliciſſima initia miſerè perit.

Huc vſq; Tramecurtius eodem.

Accepit contrà vires; & radices agere cœpit ſanctum Theodori de Cellis conſilium. In ſanctam vſque ciuitatem penetrauit, fruiturus ſpectaculo, venerationeque locorum ſacrorum. Supra votum, & exſpectationem ſuauiſsimâ diuinitus perfuſus eſt voluptate, cum vitæ inſtitutum oculis, animoque vſurpauit, quod ſub fide, tutelâque ſacroſanctæ Crucis in baſilicâ Golgothanâ ſectabâtur canonici nuper à Godefrido Bullionio reſtituti, ad eam normam, quam inuentâ quondam Cruce ante multa ſæcula conſcripſerat Cyriacus, poſtea etiam Ieroſolymorum antiſtes. Quamquam & hunc reſtauratorem dumtaxat, non primum ſacri ordinis conditorem fuiſſe contendant. In hunc modum narrat Ruſſelius; verùm, vt quidem opinor ego, fide non vſque adeò certâ. Nam ardente bello, Chriſtianum militem à barbaris in ſanctam ciuitatem receptum eſſe, non facilè crediderim. Quemadmodum neque arbitror, odijs ſic vtrimque inflammatis in mutua ſacra, permiſſum fuiſſe Golgothanis canonicis in templo ſuo ſuis ſacris legibus viuere. Crediderim equidem potiùs canonicos alios eiuſdem cum Golgothanis inſtituti, & diſciplinæ, alijs per Syriam locis inter Chriſtianos vixiſſe; quorum amauerit

Theodorus in S. Crucem valdè afficitur.

religionem Theodoricus, atque altè demiſerit in animum imitandi cupiditatem, ne minùs in Occidente, & patriâ, quàm in Oriente, reliquâ vitâ cum ſodalibus, quos eiuſdem ſecum ſtudij colligeret, S. Cruci militare daretur.

Poſt ſecundas nuptias inſigni fortitudine reiectas, triumphatoſque caſtimoniæ hoſtes acerrimos, inſigni virtutum euangelicarum incremento ſpectabilem agebat vitam Iuetta: & elephantiacis in noſocomio Hoienſi operam nauabat verè

Vaticinatur Iuetta.

Chriſtianam. Paruum erat noſocomium, & vectigalibus tenue; vt nec ægris neceſſaria ſolatia ſuppeterent; nec habitatio laxa ſatis, & commoda; & rarò eſſet, qui ſacris operaretur. Quod nonnullis graue non parum erat. At perfuſa cæleſti
„ radio Iuetta, meliora iubebat ſperare: Veniet tempus, aiebat, quando præcla-
„ ris ſubſtructionibus hæ laxabuntur habitationis anguſtiæ, & inſigni opere baſi-
„ lica conſurget, & Numinis laudes in ea dies, noctesque concinentur. Neque
„ ſeris me nepotibus illa vaticinari credite. Non equidem antè moriar, quàm
„ ea, quæ prædixi perfecta videro. Oraculi veritatem euentus confirmauit.

Ceterùm decimum iam annum rarâ vitæ integritate poſuerat in eo noſocomio Iuetta; quando ducente Deo altius vitæ genus ſectari conſtituit. Quod parenti ſuo parauerat, ipſa tuguriolum ædi ſacræ proximum ingreſſa eſt, & illo ſe

& tuguriolo clauſa,

clauſit; vt liberior animus religioſis commentationibus per immenſa rerum Diuinarum ſpatia ſe efferret. Fecit euentu mirabili ſancta femina, non aliter ac omnium terrenorum oblita. Sed matrem ſe eſſe non potuit obliuiſci. Duos genuerat filios: quorum alter magno matris ſolatio generosè Ciſtercienſem in Aureâ valle amplexus erat diſciplinam; & abbas poſtea viuente matre creatus eſt: alterum iuuenilis ardor ad noxiam abripuerat libertatem. In rationis orbitam ſalutaribus monitionibus ſæpe pia mater reuocauerat. Sæpe filius pro indita leuitate reſilierat: peruicaciùs nonnumquam reiecerat ſana conſilia. Tandemque

filium reducit ad meliora.

etiam quo obſtrepentis (vt quidem aiebat) importunitatem effugeret, hereditatis portionem extorſit, & vertere ſolum conſtituit. Fugientem à ſe filium parens optima minimè deſeruit. Secuta eſt fuſis ad Deum pro eius ſalute precibus: ad ſe, imò ad Deum retraxit. Deſcenderat Leodium, & velut excuſſo iugo liber exultabat iuuenis, breui pòſt ad exteras regiones abiturus. Noctu fortè dormienti horrendum, ſed euentu felix viſum Deus obtulit. Chriſti iudicis tribunali viſus eſt ſiſti, eiuſque condemnari ſententiâ. Concurrerunt mox crudeliſsimè ſæui tortores, qui poſt diros cruciatus animam exprimere nitebantur. Donec adfuit à iudice, qui in piæ parentis gratiam denuntiaret ampliationem, reſipiſcendique ſpatium tres annos indulgeret. Vix ſibi redditus eſt iuuenis. Inhærebant animo, & ſentiri videbantur, quæ obiecta fuerant dormienti tormenta. Ab his in alia cogitationes diſtracturus, vrbem obibat, quando medio foro occurrit honeſtâ, ſed ignotâ facie matrona; &: Heus iuuenis, ait, ad matrem abi: te conuentum deſiderat. Nec audijt ille plura; nec eam diutius vidit. Numinis ergo credidit imperium eſſe. Ad matrem reuerſus, & nouam eius ducatu vitam exorſus, paulo pòſt in Ciſtercienſi Trium fontium familiâ monaſticen profeſſus eſt, & ad eximiam vitæ ſanctitatem peruenit. Ita pia mulier quamquam tuguriolo clauſa, non ſibi dumtaxat, ſed & filio, pluribuſque alijs (de quibus poſtea) lauream promerita eſt.

A. 1191. Inualeſcebat in Syria generoſus S. Crucis tiro Theodorus de Cellis; & quam in Oriente diſcebat militiam, in Occidentem reuehere geſtiebat. Nullâ prædâ, vel alio trophæo glorioſiùs patriam exornare ſe poſſe credidit. Ceterùm propter eximiam totâ expeditione fidem, reuerſurum in Lotharingiam Radulfus

Radulfus ex Oriẽte rediẽs,

epiſcopus cooptauit in S. Lamberti collegium: atque vnà cum eo ſacræ militiæ ſacramento ſolutus, cùm iam rediret anno nonageſimo primo, & natale ſolum attigiſſet;

Digitized by Google

tigiſſet; Herderæ proximè Friburgum mortem inuenit, vbi vitam hauſerat. Veneno ſublatum aiunt. Sepultus eſt in quâdam prædij ſui æde ſacrâ. Eo ferè gradu mors ſequitur, quo vita præceſsit. Felix Radulfus, cui vitam multâ turpitudine contaminatam, fine non indecoro claudere dedit Numinis benignitas.

Chronic. Conſtantienſe. in patriâ moritur.

Vbi Leodium nuntiata mors eſt, indicta comitia ſunt ſucceſſori deſignando in VI. id. Sept: qui Dei Matri natalis eſt. Innumera confluxit multitudo, candidatorum, aut potiùs partium ambitione. Albertum Henrici Louanienſis fratrem, archidiaconum Campiniæ commendabant omnia ſacro principatu digna: Venit nihilominus frater cum lectiſsimâ nobilitate; ne (quod ſæpe fit) relicta ſibi virtus ambitioni ſuccumberet. Venit & cum nobiliſsimo comitatu Hannonius: commendabatque alterum Albertum, comitis Reiteſtani fratrem, Leodienſemque præpoſitum, hominem ſtolidum, illitteratum, & cui nihil non humile, præter genus. Conſtantiæ Auguſtæ patruus erat: à quâ, ſimul & Auguſto ipſo litteras ſæpenumero ſibi redditas affirmabat Hannonius, quibus fuiſſet iuſſus dare operam, vt Radulfo, ſi decedere contigiſſet, alius nemo ſubrogaretur, quàm Reiteſtanus ille. Hæc in ſpeciem iactabat: At reuera nec æmulum ſuum Louanienſem tantis augeri volebat opibus: nec ſacramento dicto, ſuam ipſe fidem eius fratri obligare: quem ambitionis arguiſſe aiunt; quandoquidem nuper in equitum ordinem Valentianis adlegiſſet, qui modò epiſcopatum petebat: Quaſi vitio vertendum ſit à profanâ militiâ tranſire ad ſacram. Iudicia mortalium ô peruerſa! Itum ergo Leodij in ſuffragia. Alberto Louanienſi, cùm ceteri omnes archidiaconi, clerus, & populus Leodienſis, totiuſque diœceſeos principes in ipſum conſentirent; ſolus Balduinus aduerſabatur: & Reiteſtanum cum paucis canonicis eius familiaribus tueri cœpit.

V. Guiſm. Aquicinctenſis. Molan: 23. Maij.

Dowltremannus in Balduino l. 1. c. 8.

S. ALBERTVS.

Pro Reiteſtano ſtat Hannonius.

Vanum hoc erat: niſi Louanienſem mox deſeruiſſent omnia, præter æquitatem cauſæ, virtutemque. Iniquiorem ſibi Auguſtum meminerat Henricus dux: neque fratris lectionem niſi ægrè probaturum ſperabat. Spes vna erat in Philippo Colonienſi archiepiſcopo, qui pro mutuâ cum Louanienſibus neceſsitudine imperatorem lenire poſſet. Verùm illo ipſo die triſtis ecce nuntius aduenit de eius morte. Ceteris omiſsis Henricus dux cum auunculo ſuo duce Limburgio Coloniam contendit, quo Brunonem cognatum ſuum communibus ſtudijs ad archiepiſcopatum proueherent. Et ecce Coloniam nuntiatur Philippum Nobilem Flandriæ comitem in Syriâ deceſsiſſe. Flandriam vxorio iure ſuam eſſe cenſebat Henricus, quod eius neptem haberet coniugem. Iſthuc mutato ſtatim conſilio, magnis itineribus contendit, vt hereditatem tam opimam adipiſceretur. Præuertit Hannonius, qui Philippi Nobilis ſororem duxerat; vniuerſamque occupauit Flandriam. Recuperandæ dux intentus, reliquas fraterni negotij cogitationes ſepoſuit; difficultatem omnem nullo negotio diſcuſſurus, ſi Cæſaris maturè gratiam occupâſſet.

Louanienſi aduerſantur omnia.

Contrà Balduinus, magni vir conſilij, animique, nullis exhauſtus tractandis rebus, Reiteſtanum ſuum minimè neglexit, ſed ad Cæſarem miſit, promptior ad perturbandam eccleſiæ pacem; quàm ad tuendam eſſet Louanienſis. Verum quippe ſemper erit illud æternæ Sapientiæ pronuntiatum: *Filij huius ſæculi prudentiores filijs lucis in generatione ſuâ ſunt.* Reiteſtanum cum multo auri pondere in Italiam venientem excepit benignè Cæſar, lætior oblata occaſione reſcindendi lectionem Louanienſis, cui infenſior erat odio fraterni faſtus; quemadmodum antè memorauimus; quàm ipſius Reiteſtani ſtudio: quem neque quidquam tanto faſtigio dignum commendabat; neque verò legitimam tulerat ſuffragiorum partem. Spem nihilominus bonam fecit. Reuertenti in Germaniam occurrerunt demum in Alpibus legati Alberti Louanienſis. Quibus item pari ſimulatione

bene ſperare iuſsis; conuentui in Germaniâ diem dixit kalendas Febr:

Horſtadius Cæſari fratrem cōmendat.

Erat apud Cæſarem in exercitu comes Horſtadius, militiæ fortiſsimus princeps, & recenti gloriâ rerum in Calabriâ ſtrenuè Cæſaris auſpicijs geſtarum clariſsimus. Hic vbi competitorem vtrumq́ue eâ verborum ambiguitate dimiſſum accepit, vt integrum eſſet Auguſto, in quam vellet partem inclinare, eius animum placuit occupare. Fratrem enim habebat Lotharium, Bonnæ præpoſitum, hominem vſque adeò ambitioſum, vt artibus quibuſcumq́ue ad altiora gradum ſibi ſtruere paratus eſſet. Cumq́ue hoc infelici ſæculo omnia vbiq́ue, etiam ſacra auro venire ſciret; eius vim plurimam congeſſerat. Imperatorem ergo Horſtadius aggreditur: Henrici ducis faſtum commemorat, augetq́ue; quo non modò Cæſarem Leodij quondam deſpexerit; verùm nuper expeditionem Italicam, humanè primùm inuitatus, tum etiam ſeueriore compulſus imperio, contumax detrectauerit. Eos nimirum eſſe gentis iſtius Louanienſis ſpiritus, cui ſi opes accreſcant acceſsione virium Leodienſium, quam demq́ue ab illâ ſperet obſequentiam. At Reiteſtano, rudi, imperito, prorſuſq́ue inepto dignationem tantam impertiri, non magis gloriæ Cæſaris conſentaneum eſſe, quàm foret ſaluti, ſi Alberto Louanienſi largiretur. Horſtadiam porrò gentem eam eſſe, quæ ſummis quibusq́ue honoribus nequaquam impar, integerrimâ in Cæſares fide polleat. Hæc, aliaq́ue non abſimilia imperatori Horſtadius in aurem ingeſſerat: impuleratq́ue etiam vehementer promiſſo auri magno pondere; cuius plùs honeſto appetentior eſſet Auguſtus.

VI. A. 1192.

Dictus conuentui dies illuxit. Wormaciam venit Albertus Louanienſis cum fratre, & auunculo duce Limburgio: ſed in viciniâ hi ſubſtiterunt, in conſpectum imperatotis venire non auſi. Honeſtiſsimus verò comitatus erat canonicorum plùs quadraginta: quod profectò deſignationem eius conuinceret eſſe legitimam. Cum Reiteſtano venere pauci nulliusq́ue nominis canonici: ſed comitabatur apparatu ſplendido Balduinus iunior, Hannonij filius, ſpei maximæ adoleſcens; quem miſerat parens, vt Reiteſtani cauſæ pondus adiungeret; vnaq́ue operâ ad infulam Cameracenſem Gualterum eiuſdem eccleſiæ ſcholaſticum promoueret poſt Rogerum epiſcopum, qui diem obierat anno ſuperiore: ſed potiſsimùm vt patris nomine, qui bellis diſtractus adeſſe non poterat, pro Flandriæ portione Ciſſcaldinâ apud Cæſarem dominum ſuum diceret ſacramentum, munuſq́ue clientelare profiteretur. Neutri candidatorum profuit. Nam epiſcopatu Cameracenſi Ioannem deceſſoris nepotem, archidiaconumq́ue Cameracenſ, acceptis ab eo marcis, ſiue ſelibris argenti puri trecentis, donauit imperator; apud quem nimirum omnia poſſet aurum. Eius ingenium habebant perſpectum Horſtadij fratres: marcarum obtulere tria millia; & ne præſulatum licitari viderentur: hoc accepto munere, Archicancellarium regni ſui cis alpes Lotharium Auguſtus creauit, quem altero die Leodienſem epiſcopum iuſſurus erat. Suboluit id Reiteſtano: qui vt ſpe ſuâ ſe deijci ſenſit, ius denique certum Alberti Louanienſis fateri cœpit; tranſijtq́ue palam in eius partes ipſe cum ſuis.

Omnium ſuffragijs renuntiatur Louanienſis.

Altero igitur mane Leodienſes canonici non pauciores quinquaginta Louanienſem ad Auguſtum deducunt. Reiteſtanus, quòd præpoſitus eſſet, exorſus dicere: Albertum Louanienſem ſuffragio ſuo, cuius primæ partes erant, tum archidiaconorum, ac deniq́ue ceterorum omnium, qui aderant, legitimè, & ex canonum eccleſiaſticorum præſcripto, epiſcopum Leodienſem deſignatum renuntiat. Atq́ue in genua cum ceteris prouolutus, rogat vt more maiorum in poſſeſsionem immittere ne grauetur. Perturbauit imperatorem illa ſuffragiorum & multitudo, & concordia; animoq́ue concitatiore reſpondit: Eam imperij poteſtatem accepiſſe ſe traditam à parente, vt quoties ſuffragiorum interceſſerit

Contrà imperator

diſſenſio,

diſſenſio, ſui iuris ſit, quem voluerit epiſcopum deſignare. Neque porrò referre, quòd in vnum modò conſpirent vniuerſi, quando diſsidium primitus fuiſſe, nemo neſciat.

Ne vi tamen, vel autoritate potiùs, quàm iuſtitiâ regere omnia videretur, controuerſiam iſtam relinquere ſe oſtendit iudicio præſulum, qui aderant, Brunonis archiepiſcopi Colonienſis deſignati, Conradi archiepiſcopi Moguntini, epiſcoporum Monaſterienſis, Metenſis, Tullenſis, Argentinenſis, Herbipolenſis, Bambergenſis, Baſileenſis, abbatis Prumienſis, aliorumque. Quorum omnium nomine ſententiam imperatoris ingenio ſeruientem pronuntiauit Monaſterienſis; Quando in partes ſuffragia ſcinderentur, integrum Cæſari ius eſſe. Reclamauere Leodienſes: pernegâruntque è ſacrorum canonum mente cenſeri diuiſa in partes ſuffragia, quando conſpirantibus in vnam ſententiam capitibus fermè quinquaginta, quaterna dumtaxat, quinaúe in aliam abeunt. Non audiuit imperator. Et in veſtigio Lotharium Horſtadium renuntiat epiſcopum Leodienſem. Clerum omnem permouit iniquitas facti: inſigniqne conſtantiâ refragari cœpit. Sed omnium fortiſsimè Albertus ipſe Louanienſis, qui Auguſti nullâ maieſtate deterritus, intrepidè declamabat iniuriam ſibi fieri, vimque inferri manifeſtam eccleſiæ libertati; quando ſui lectionem nemo ſanus auderet aſſerere non fuiſſe ſacris canonibus conſentaneam. Ad apoſtolicam ergo ſedem prouocat. Auguſto iram accendit iſta libertas, & conſtantia: occluſisque regiæ portis, ne Leodienſium cuiquam exeundi copia fieret; minis canonicos terrere cœpit, & compellere ad partes Lotharij ſui ſectandas. Ac Reiteſtanus quidem, adinſtar arundinis vento agitatæ, cum paucis alijs, Cæſareæ maieſtatis iram ſuſtinere non voluit. Ceteri infracto animi robore, pro eccleſiæ libertate fortiſsimè in gradu perſtiterunt. Quibus tandem abitum Cæſar permiſit, monitus à ſuis aliter pro dignitate non facturum.

Horſtadium deſignat,

Lotharius, vt antè conuenerat cum Auguſto, archicancellarij dignitatem abdicat: & damnatâ Alberti Louanienſis lectione, quam priùs etiam ipſe probauerat, (erat enim canonicus Leodienſis) ſyngraphoque ſuo confirmârat; epiſcopatum admittit. Profectus Leodium inauguratus eſt ineunte ieiunio verno, & in omnes munitiones receptus; icto fœdere cum Balduino Hannonio; qui de Cæſaris imperio ſacramentum ei dixit, & clientelam profeſſus eſt. Cæſaris enim autoritate plerique ducebantur magis, quàm iuſtitiâ cauſæ. Ad neutras diſsidentium partes nonnulli ſibi putabant accedendum. Louanienſem inconcuſſâ fide pauci ſectabantur. Ipſe dux fratrem deſerebat: aut opis ab illo tantillum erat, vt cauſæ perſequendæ neceſſarij ſumtus non ſuppeterent. At vnus Albertus eccleſiæ libertatem nullo modo putauit eſſe deſerendam. In illis anguſtiis, & conſtantium amicorum raritate, cum paucis ad iter Romanum ſe accingit: & quia itinera omnia à Cæſarianis obſeſſa comperterat; ſumto vili habitu, ſeruulum mentitus, proficiſcitur. Iter facientem tantiſper relinquimus, ne Alberto diſcedente, Leodio diſceſsiſſe Deus videatur, ac prorſus reliquiſſe diœceſim iſtam. Imò maioribus in dies illuſtrabat ornamentis.

& in poſſeſſionem immittit.

Louanienſis Romã tendit.

VII. Integerrimam viuebat Hoij vitam ſancta mulier Iuetta, queadmodum ſæpe iam narrauimus. Alia eodem nomine Iuetta, vel certè Iucta, idem vitæ inſtitutum, ſub hoc ipſum tempus Loſcaſtri ſectabatur. Cuius cùm egregiâ morum eſſet integritas, vitæque ſanctimonia, eodem cum illa tuguriolo claudi minimè potuit. Sui famam mox diffudit in omnem viciniam: exciuitque Chriſtinam, Trudonenſe illud prodigium. Similium enim conſuetudine ſimiles capiuntur. Ad Iuettam quando venerit, prodidit nemo. Hoc certi comperiſſe videor, veniſſe ante annum ſequentis ſæculi quartum: vti mox lector intelliget. Venientem

Iuetta Loſcaſtri clauſa, amicitiã contrahit cum Chriſtina.

tem amanter excepit tuguriolo ſuo, totoſque nouem annos retinuit B. Iuetta. Inter quas mutuæ virtutis admiratio, & amor ſinceram conciliauit neceſsitudinem. Ex hac ait Cantipratanus, habere ſe, quæ Chriſtinam hic egiſſe commemorat. Prætereo equidem, quod vitam eius mihi non ſumſerim ſcribendam. Fecit integerrimâ fide ſcriptor ille: quem lectori dabit Surius. Addo tamen, quod ad hiſtoriam meam facit.

Mira Chriſtinæ ſapiẽtia.

Diuinâ quâdam Chriſtianæ ſapientiæ luce perfuſa, nonnullis ſe ducem præbuit Chriſtina ad ſanctiorem Philoſophiam. Quamquam enim rudis, & litterarum prorſus expers eſſet; ſacræ tamen paginæ Latinam orationem intelligebat, & reconditam peritiſsimè peruadebat arcanorum myſteriorum cognitionem. Cuius cùm ſubinde ſpecimen aliquod imprudenti elaberetur; aduerterunt familiares. Et ſuaui illâ ſapientiæ reconditioris dulcedine capti, redibant ad illam quãdoque, & è ſacris libris quæſtiones proponebant. Tenebras illa quamquam denſiſsimas clariſsimâ luce, & mirâ dicendi facultate diſcutiebat, inuita tamen, & raro: ſacerdotum id eſſe munus aiebat: hos quippe inſigni ſemper reuerentiâ coluit, & venerata eſt, ceu Chriſti ſponſi ſui legatos, nullis quorumdam odijs, & inſectationibus acrioribus alienata. Peccâſſe ſi quando audiebat; conueniebat excluſis arbitris, ſed eâ veneratione, quæ patribus deberetur. Rogabatque, & obteſtabatur, darent operam, vt ne apud multitudinem propter ipſorum peccata, ſacroſanctum Chriſti nomen proſcinderetur. Hiſcè ſtudijs conualeſcebat Chriſtinæ ſanctitas. Nam ſine modeſtiâ, & caritate numquam ſtetit germana virtus.

fit cara Ludouico Loſſenſi,

Non potuerunt hæc fugere Ludouicum comitem Loſſenſem, honeſti ſanè ſtudioſum: illumque in admirationem eius, pariter & amorem adeò rapuerunt, vt magnâ animi voluptate cum eâ ſermocinaretur, eius audiret conſilia, venienti aſſurgeret, matremque ſoleret ipſam appellare. Ludouici verò beneuolentiæ id officij Chriſtiani lubens, ipſa rependebat, vt ſi quid aduerſus rectam rationem, & eccleſiæ iura quandoque deſignaret, non modò parentis inſtar erratum deploraret; verùm ſanctâ etiam libertate caſtigans, euincebat, vt ad æqui ſemitam ſe reflecteret.

& futura prænuntiat.

Sub meridiem aliquando Ludouicus in caſtro ſuo, cum Limburgenſi duce, & comite quodam alio colloquebatur; cum ſubitò Chriſtina voce, animoque intrepido exclamat: O te miſerum! Quibuſcum agis? En amicum ſimulat, qui hoſtili animo proditionem meditatur. His verbis dux veluti deprehenſus, primùm obmutuit; facetijs deinde diſsimulauit animum: ſed denique facto oſtendit arcana mentis Chriſtinæ nequaquam fuiſſe ignota; Hollandicâ nimirum clade, vt quidem arbitror, & ſuo loco dabimus. Neque enim cuiquam perſuaſum velim, me in eâ eſſe ſententiâ, vt credam editum à Chriſtinâ hoc anno vaticinium. Modò tamen commemorare placuit, ne narrationem iſtam ſine neceſsitate interiungerem. Sed paucorum iſta ſunt

Oegniacum conditur.
Auctarium Molani 5. Ianuarij.

Maius, quòd ad plures pertineat, & publicum ſit, huius diœceſcos decus profero. Walcuriæ rarâ innocentiâ degebat hac tempeſtate ſacerdos quidam, Ægidius nomine: qui Theologicis quamquam diſciplinis apprimè inſtitutus, quo tamen ſinceræ magis rerum Diuinarum contemplationi totum ſe daret, in euangelicæ modeſtiæ latebris, procul ab humanâ luce, ſanctam quietem ſectabatur. Obturbauit inuidus Dæmon: eiuſque nomen auaritiæ næuo tentauit inſpergere. Creditus eſt ingentem auri vim arcâ clauſiſſe. Quam vbi perfregiſſet Werricus Walcuriæ Toparcha, inuenit ex quo hominis integritatem ſuſpiceret; inſtrumentum nimirum rei ſacræ neceſſarium, ſagumque cilicinum, ac bina flagra, quibus corpus afflictaret. Non exiſtimauit Ægidius deſideratâ ſe poſthac iſthic quiete fruiturum. Fortè ſub hunc annum quarto ſupra Namurcum milliari ad Sabim Oegniaci monaſterium moliebantur Henricus, Ægidius, & Ioannes fra-

tres

tres germani. His non cognatione, quàm vitæ ſanctioris deſiderio propinquior, alter ſe adiunxit Ægidius, fortunis omnibus ſuis eòdem collatis. Cumque & Diuinorum cognitione, & vitæ exemplo eminere videretur, nouellæ familiæ præpoſitus eſt cum prioris dignitate. S. Auguſtini diſciplina propoſita eſt ſectanda. Rexit Ægidius annis vno & quadraginta, tantâ laude, euentuque adeò felici, vt celebrari cœperit Oegniacum, ceu nobiliſsimum religioſæ Philoſophiæ lyceum. Fidem facient, quæ ſubijcientur, vbi tempus tulerit. Nunc ad Albertum Louanienſem redeo.

Poſt ſuperatas diſſimulato habitu viæ ærumnas, vitataque pericula, ſanctiore hebdomadâ Romam peruenit. Excepit Cæleſtinus III. inſigni humanitate, quâ par erat, tam illuſtrem iuuenem; qui annum ætatis fermè duodetriceſimum agens, eccleſiæ cauſam tam laborioſo certamine propugnandam ſuſcepiſſe ferebatur. Itineris laboribus fatigatum corpus curare primùm, ac recreare iuſsit. Tum cauſam totam, eiuſque ad epiſcopatum lectionem expendi maturo conſilio mandat ad ſacrorum canonum normam. In re minimè dubiâ non tam diſceptatum eſt de æquitate cauſæ, quàm expenſa, & formidata Cæſaris ira. Sed pro eccleſiæ libertate ſtare placuit. Sub Pentecoſten celeberrimo conſeſſu pontifex Albertum Louanienſem, epiſcopum Leodienſem legitimè deſignatum eſſe pronuntiauit. Et quia raram in eo virtutem deprehenderat, in auguſtum S.R.E. cardinalium adlegit collegium: proximoque poſt Pentecoſten ſabbato, manu ipſe ſuâ diaconorum ordinibus inaugurauit: pontificijſque inſtructum diplomatibus, quinto pòſt die remiſit ad eccleſiam; cùm antè illius precibus, abbati Lobienſi ſacræ tiaræ vſum conceſsiſſet. VIII. Louanienſis Romæ cauſam agit; ſuperat: Abbati Lobiensi mitram obtinet:

Habitum diſsimulare totâ viâ rurſum neceſſe fuit, propter inſidias à Cæſarianis vbique ſtructas. Quas *quia nondum venerat hora eius*, certâ Numinis prouidentiâ feliciter vitauit. Lobium ex itinere diuertit; tiaramque pontificium munus offert: quo nimirum dignitas abbati illi creſceret, qui ordinarium epiſcopi Leodienſis legatum, ſeuvicarium agit. Vix ad fratrem ducem peruenerat Albertus, tot vitatis periculis lætior: ecce noua, crudeliorque intonuit tempeſtas. Fama rerum in vrbe geſtarum, lataeque à Cæleſtino ſententiæ perculerat Auguſtum; & illum iam quaſi violatâ maieſtate concitat in Albertum. Henrico duci ſeueriſsimis minis intentatis imperat, ne Albertum apud ſe patiatur. Inhumanum erat fratrem vel congreſſu arcere; maximè poſt toleratas tot ærumnas. Barbarum etiam in aperta immittere diſcrimina. Sed vrgebat irati principis imperium. Neque ditionem fratris vniuerſam paſſus fuiſſet Albertus obijci implacabili Cæſaris furori. Suaui ergo oratione fratrem conſolatus, ab illo diſcedit ad Limburgi ducem auunculum ſuum: qui fretus arcis munitione, quam crederet inexpugnabilem, Cæſaris metu nequaquam abſterreretur, à nepote ſuſtinendo. Neque falſus eſt exſpectatione. Quamcumque fortunam cum illo, eiuſque cauſâ, ſubiturum ſe profeſſus eſt Limburgius. Redit;

Vt Albertum in vicino eſſe Leodij nuntiatū eſt, concurrêre ad illum nonnulli, ſpreto omni periculo; vt epiſcopum ſuum, principemque; & clientelare ſacramentum ei dixere. Alij quibus tanta non fuit fortitudo, ſignificauere ſaltem paratos ſe eſſe ad omnem obſequentiam ei deferendam. Hoc autoritati apoſtolicæ dabatur. Neque dubitauit Albertus plures maiore fidentiâ idem auſuros, vbi epiſcopum eſſe conſecratum accepiſſent. Brunonem ergo Coloniæ archiepiſcopum rogat, prolatis Cæleſtini diplomatis, conſecrationem vt ſibi impertiretur. Non auſus eſt Bruno tantam imperatoris offenſionem incurrere. Quod ſanè præſenſerat ipſe pontifex: eaque cauſâ, aliud diploma dederat ad Guilielmum Rhemorum archiepiſcopum, qui S. Sabinæ cardinalis erat, & legatus apoſtolicus;

licus: quo iubebat vt Albertum conſecraret epiſcopum, ſi Cæſaris metu tergiuerſaretur Colonienſis. Suam omnem operam perhumanè cùm obtuliſſet Guilielmus, Rhemos Albertus contendit.

Rhemis conſecratur.

Sacerdotio inauguratus eſt XIII. kal: Oct: Altero die, qui Dominicus erat, aggreſſus conſecrationem archiepiſcopus, cùm ipſi Albertum de more ſtitiſſent epiſcopi duo, oblatumque librum expandiſſet; in hanc primam omnium ſententiam incurrit: *Herodes enim tenuit Ioannem, & alligauit eum, & poſuit in carcerem*: & poſt paucos verſus ſubdebatur: *Miſitq; & decollauit Ioãnem*. Fremuit totus hoc caſu archiepiſcopus: Albertoque illacrymatus: *Fili*, (ait,) *accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitiâ, & timore; & præpara animam tuam ad tentationem*: nam te, (vt quidem auguror,) glorioſum manet certamen. Quibus dictis, poſtquam epiſcopum conſecrâſſet, ſacramentum ei dixit auunculus eius Henricus Limburgius, præfectus arcis Bullioniæ, aliaque nobilitas, quæ è diœceſi Leodienſi conuenerat. Mox à ſacro diſceſsit archiepiſcopus (vt voti religione S. Iacobo tenebatur) Compoſtellam, cùm prius collegio ſuo Leodienſem epiſcopum commendâſſet; cuius gratiâ dies octo ſolidos profectionem diſtulerat. Poſtero die, qui S. Matthæo ſacer erat, in æde principe ſacerdotij ſui primitias Numini obtulit epiſcopus. Delecta nobilitas Francica conuenerat, ludis equeſtribus celebratura feſtum diem, Quos cùm ederet poſtridie, ſpectatumque iuiſſet Arduennæ dux: ecce nuntiatur Henricum imperatorem Leodium veniſſe: Albertoque & eius ſectatoribus triſtiſsima quæque minitari. Audierat enim Lothario ſincerè paucos adhærere: ceteros ferè in Louanienſem propendere magis. Hos vt caſtigaret, venit ipſe ad vrbem. Veritus dux ne quid abſente ſe aduerſus Limburgum tentaretur, maturandum ad ſua tutanda reditum cenſuit. Nobilium non pauci militarem polliciti operam, cum eo Limburgum abierunt.

IX. In eius ſequaces Leodij ſæuit Imperator.

Impiam Leodij tyrannidem exercebat Auguſtus: & quos in Albertum audierat proniores, vel terrore compellebat ad obſequendum Lothario ſuo; vel quos ſedis apoſtolicæ reuerentiâ deprehenderat à recto propoſito abduci non poſſe, illorum ædes imperabat euerti. Non ſatis id fuit imperatoris odio. Henricum Louanienſem accerſit: exprobrataque illi fratris temeritate, quâ præſulis gradum inſcendere non dubitâſſet; ſeuerè mandat, illum eiuret, clientelamque Lothario profiteatur. Inhumanum hoc duci viſum eſt. Ægrè tamen pauculas ante noctem deliberationi horas obtinuit. Autores fuere familiares, Cæſari vt pareret; niſi dignitatem, imò & caput Cæſaris iræ ludum obijcere mallet. Redit ſub noctem ad regiam imperata facturus. Iubetur in primis Balduino Hannonio, quæcumque eripuerat oppida, reſtituere. Reſtituit. Tum fratrem eiurat, & Lothario ſacramentum dicit. Quæ omnia hoc ipſo duci fuere grauiora, quòd ad ea cogeretur in oculis, atque ex conſilio æmuli ſui Hannonij, quem in omnibus audiebat imperator. Vehementiùs etiam perſequebatur Hugo Wormacienſis; quem Lotharingiæ pridem Auguſtus præpoſuerat, non aliâ profectò potiore cauſâ, quàm vt opponeret Henrico Louanienſi, qui ſe Lotharingiæ ducem appellabat.

In epiſcopi mortem conſpiratur.

Hic igitur ex Auguſti ſententiâ, cauebat omnibus conſilijs, ne quâ ſe ratione poſſet attollere Louanienſis: totamque hanc tragœdiam ipſe vnus fermè compoſuerat, cum Horſtadijs fratribus. Atque ad optata rem needum perductam cum intelligerent perditiſsima capita; abeunte iam Auguſto in interiora regni, arcanum Traiecti habuere conſeſſum in baſilicâ Seruatianâ: ibique nullâ ſanctiſsimi loci reuerentiâ reuocati ab horrendo facinore, in innocentis epiſcopi necem coniurâſſe dicuntur.

In eius ſe familiari-

Certè poſt paucos dies venere Rhemos tres è Germaniâ viri nobiles, equis, armis, famulis probè inſtructi: & conſtructâ neſcio quâ exilij ſui fabellâ, in epiſ-

copi

copi Leodienſis familiaritatem adeò penetrârunt; vt pro eximio animi ſui candore, plurimùm delectari cœperit eorum conſuetudine; ipſiſque impetrârit ab vrbico magiſtratu liberam exeundi vrbe, redeundique facultatem. Hoc enim ſcelerati homines in equis factitabant, quos totos dies habebant inſtratos, pro more patrio; quemadmodum aiebant: at reuera, vt perpetrato, quod deſignabant, facinore, ſemper ad fugam eſſent expediti. Mouebant iſta, & alia huiuſmodi nonnullis ſuſpicionem. Sed eam omnem diſcutiebat epiſcopi ſincerus candor. Nam profectò ab inauguratione hominem induerat prorſus alium. Credi non poteſt, quàm ſanctâ ſimplicitate referret Chriſtianam agni innocentiam; in cuius iugulum gladios acuebat perſtans in impietate ſuâ conſilium impiorum. Columbinâ manſuetudine arridebant oculi: linguam ſuauiſsimum caritatis mel condiebat: vultu promicabat angelica puritas. Denique totus homo dignam epiſcopo grauitatem gratiſsimâ modeſtiæ ſuauitate conditam ſpirabat. Tam atrocibus appetitus odijs, non modò nihil in aduerſarios acerbius ipſe proloquebatur; verùm ægerrimè ferebat alios de illis vel verbum effutire. Adeò quem tam atroci bello laceſſebant hoſtes, ſecum ipſe habitans, altâ fruebatur animi pace.

In eius ſe familiaritatē inſinuant percuſſores.

Epiſcopi candor & virtus.

At non iſtâ ſancti præſulis conſuetudine, manſuetudineque euangelicâ permoti ſunt impij carnifices: & non aliter, quàm ſi virtutum luce perſtricti prouocarentur ad cædem faciendam, in omnem occaſionem cogitationes intendebant. Creditus eſt diuinitus mortem præſenſiſſe VIII. kal: Dec: cùm multis inter familiares de morte diſputâſſet, quæ terrenis omnibus rebus ita fines deſcriberet, vt nullum diuitijs, aut voluptatibus, potentiæque, ac generis nobilitati locum, pretiumúe relinquat; eiuſque deſiderio, & exſpectatione recreari ſe oſtendiſſet. A meridie ſpatiatum abijt extra vrbem innocentiſsimus præſul, cum impijs ſicarijs; qui longiùs abductum à portâ cum duobus dumtaxat comitibus, medijs in campis aggreſsi, immaniter contrucidârunt. Nullam emiſit vocem ſanctiſsimus epiſcopus, vt qui primo vulnere, alteroúe vitam poſuerit. Illa tamen fuit perditiſsimorum laniſtarum rabies, vt tredecim magnis vulneribus inflictis, in *Chriſtum Domini* immanitatem efferatam exercuerint. Perpetrato tam execrando facinore, in Germaniam maximis itineribus refugerunt.

Crudeliter trucidatur.

Ingentem in vrbe motum fecit horrendi ſacrilegij nuntius. Parricidas perſecuti ſunt nonnulli, vt è fugâ retraherent. Fruſtra: longiore ſpatio præcurrebant. Famulum vnum in vrbe relictum diſcerpſerunt alij. Vniuerſorum enim animos vi mirâ ſibi conciliauerat virtus eius ſpectatiſsima. Reliqua multitudo ad cædis locum effuſa, eius acre deſiderium teſtata eſt. Corpus eo die ad baſilicam vrbis principem deportatum abluerunt, epiſcopique ornatum inſignibus, collocârunt in ſacrario. Veſtes autem ſanguine perfuſas depoſuerunt in loco ſancto ſeruandas. Iuſta poſtridie perſoluta ſunt, concurrente innumerâ multitudine. Veniebat eodem die Rhemos Rothardus Catalauni epiſcopus deſignatus; Albertum contractâ priùs cum ipſo neceſsitudine, Catalaunum abducturus. Accepto amici tam acerbo caſu, cum ceteris parentauit.

Quod editum hic mirum diſciplinæ canonicæ exemplum Cantipratanus prodidit, minimè prætermittēdum exiſtimaui, in religioſæ poſteritatis gratiam. Ortus erat Rothardus regiâ ſtirpe, Rhemenſis archidiaconus, ſed epiſcopus Catalauni nuper deſignatus. Hic breuiori, & profanâ veſte tectus, quâ de viâ venerat, cum nobilibus alijs viris interfuit funeri. Iuſtis perſolutis, decanus gente Anglus canonicos omnes, ipſumque adeò Rothardum in cœtum aduocat. Cunctis de more conſidentibus è Rothardo quærit decanus, archidiaconatuné, & canonici dignitatem abdicâſſet. Negat ille. Tum decanus: Ergo, inquit, cùm ſine ſacro

Glorioſè parētatur *Cantiprat: l. 2. Apum c. 39 n. 2.*

 hibitu,

habitu, templi noſtri cellam interiorem ingreſſus, canonicam diſciplinam violâſti, ſolemni pœnâ culpam eluito. Nec mora. Procumbens Rothardus, veſtes ponit; & poſtquam validâ manu plagas incuſsiſſet decanus; tranquillo, ſerenoque animo conuerſus ad decanum: Gratulor, inquit, eccleſiæ Rhemenſi, quæ Dei, eiuſque parentis beneficio, te nacta eſt decanum inſtituti canonici adeò tenacem. Ex hoc profectò collegium iſtud complectar arctiùs, & gratam religioſæ ſeueritatis memoriam venerabor. Dixit, ac tum denique abdicauit. Exemplum profectò, magiſnè integræ diſciplinæ? an obſequentiæ ſimplicis? Alterum nan facilè prætuleris alteri. Hoc dicam: vtriuſque facinus funere fortiſſimi martyris dignum fuiſſe.

Sepultus eſt ſanctus præſul inter archiepiſcopos iſtius eccleſiæ: ibique miraculis claruiſſe, quæ oculis ſuis vſurpauerit, teſtatur eius vitæ ſcriptor apud Ægidium. Ciues ſanè plurimi, quibus vitæ probitas fidem conciliârat, affirmârunt viſam à ſe plùs vice ſimplici, cælo delabi lucem magnam, quæ locum cædis totum perfunderet. Hunc in Alberti honorem poſtea lapide quadrato ſtrauerunt, & erectis quatuor columnis marmoream impoſuerunt crucem. Ad eam quotannis ambaruali ſupplicatione proceditur die Mercurij Rogationum; & pro mortuo ſolemnes preces funduntur. Mirum! quandoquidem ſanguine perfuſas veſtes inter ſacra repoſitas meminerimus. Ipſum corpus Bruxellas tranſtulit, & in virginum Carmelitanarum cœnobio collocauit anno ſupra milleſimum & ſexcenteſimum duodecimo, menſe Decembri Albertus Auſtriacus Brabantiæ, ceterorumque Belgarum princeps ſanè religioſiſsimus, & meliore dignus ſæculo.

X. Etiam Leodij parẽtatur epiſcopo: Miram Leodij conſternationem concitauit nefariæ huius cædis fama. Legitimum fuiſſe paſtorem ſuum omnes intelligebant; ſede ſuâ excluſum ſolâ aduerſariorum potentiâ. Quæ quo duriùs ſæuierat in innocentem, hoc acrius concitauerat Alberti deſiderium: eoque iam ſublato, cædem impiiſsimam omnes deteſtabantur. Neque priuata hæc erant ſingulorum iudicia. Solemni ritu, eoque celeberrimo, publicè in templo ſuo parentârunt epiſcopo ſuo canonici S. Lamberti. Ære campano ſignum dabatur: perturbatus animo Lotharius, in templum venit; atque vbi quid fieret, didicit; non epiſcopo, ſed archidiacono iuſta perſolui mandauit. Verùm illâ canonicorum reiectus eſt libertate, vt conſternatus, in vrbe ſibi diutius non eſſe conſiſtendum putauerit: ſtatimque inſcenſis equis Hoium ſeceſsit, arcis munitione ſe defenſurus. Ceterum quòd ſpes ſuas omnes in Balduino Hannonio collocâſſet, eum aduocauit, imò adeſſe iuſsit pro ſuo clientelaris beneficij iure. Venit Hannonius poſtridie Natalis Domini. Poſteroque mane habitis ordinum comitijs, quibus Hannonius intererat, ac Loſſenſis; ipſe Lotharius manu ſacroſanctis euangelijs admotâ, per ſancta quæque iurauit, ſacrilegæ cædis numquam ſe participem fuiſſe. Cùm tamen accuſet Louanienſis dux, hoſtiliaque omnia meditetur, Hannonium rogat, eſſe velit auxilio. Lothario, totique diœceſi liberaliter Hannonius promiſit, ſi quando opus eſſet. Suaſit interea locis munitioribus vt ſe teneret, dum Brabanti mentem explorâſſet.

frustra impediẽte Lothario: qui primùm vrbe ceſſit,

Die SS. Innocentibus ſacro, Hannonium Louanienſis in Haſbaniam ad colloquium inuitat. Accepto quippe acerbo fraternæ cædis nuntio, dolor acerrimus eum inceſſerat: damnataque priori lentitudine ſuâ, infame flagitium viribus omnibus vlciſci animus erat. Venientem Hannonium rogauit, ne cognatum ſanguinem hoſtibus proderet: aut vllius ſimultatis ſtudio ſineret aduerſarios propinquis capitibus illudere. Omnem opem pollicitus eſt Hannonius, modò ne in dominos ſuos duceretur. Subiecit dux; nihil ſe aduerſum Leodienſem epiſcopum moliri, ſed in Lotharium, quem non niſi priuatum exiſtimaret. Amplius tamen ab Hannonio nihil obtinuit. Qui reuerſus ad Lotharium, quid audiſſet, renuntiauit:

nuntiauit: ruſumque autor fuit, munitioribus ſe locis tueretur, donec quid vellet Auguſtus, acciperet. Quòd ſi Leodijs parum fideret, quos ſanè videbat alieniores, ad ſe veniret in Hannoniam. Rebus diffidens ſuis Lotharius, nocturnis tenebris Hoienſem arcem atque adeò totum epiſcopatum deſeruit. Affirmat Guiſius; cùm inſimularetur paſsim omnium ore cædis iſtius procuratæ, Coloniæ in baſilicâ metropolitanâ, admotâ ſacroſanctis euangelijs dexterâ, ſanctè iuraſſe, eiuſcè conſilij ſe fuiſſe ignarum. Nihilominus cum fratre comite ad imperatorem, ceu aſylum confugit. tum etiā totâ diœceſi.

Nihil territus iſtâ perfugij potentiâ Louanienſis, omnem mouit lapidem, vt tam atrocem gentis ſuæ contumeliam ne relinqueret inultam. Multos principes, potiſsimùm cognatione iunctos, datis litteris, miſsisúe legatis, ad arma capeſſenda ſollicitauerat. Conuenere ad colloquium proximè Coloniam. Hi fuere cognatorum primi, Bruno Colonienſis archiepiſcopus; & Henricus Limburgi, ſiue Arduennæ Dux. Legatos miſerè Conradus archiepiſcopus Moguntinus, alijque Germaniæ principes plurimi, quos impij facinoris atrocitas commouerat. Hîc concordibus ſententijs coniuratum in Horſtadios fratres, atque ipſum Cæſarem, ſi vel cædis perpetratæ particeps fuiſſe deprehenderetur, vel tuendos ſuſciperet criminis conſcios. Dimiſſo conuentu, itum eſt ad arma, & collecto valido equitatu, omnem Horſtadiorum ditionem ferro, flammáque populati ſunt. Munitiones vniuerſas ceperunt, incenderunt pleraſque, vnicâ relictâ, quam expugnari poſſe deſperârunt. Et ipſe pontifex, vbi tam horrendum ſacrilegium accepit, meritas exegit pœnas. Sacrilegos percuſſores, omneſque flagitij aliquo modo participes, ipſum inprimis Lotharium diro perculit anathematis fulmine, & illi ſacris omnibus interdixit. Vbi vndique ſe peti Lotharius ſenſit, & nullum vſquam ſperari præſidium: ad ipſum refugere ſummum pontificem conſtituit, quem ſuâ fortaſſe pœnitentiâ demulceret; & poſtquam ſe purgâſſet, epiſcopatu potiri fineretur. Romam profectus; cùm ad Cæleſtini pedes concidiſſet, rogâſſetque vt anathematis vinculo ſolueretur: Negauit ſoluturum ſe pontifex, niſi ſanctè iuraret, ſedis apoſtolicæ iudicio ſe ſtaturum. Vt iurauit, abdicare iuſſus eſt epiſcopatum Leodienſem, & omne aliud eccleſiæ beneficium, exceptâ vnâ præpoſiturâ Confluentinâ; quâ deinceps ita contentus ageret, vt nec ad aliam dignitatem, nec ad ordinem ſacrum liceret adſpirare. Ita multatus rediit in patriam. 1193. Frater vltionem parat.

Cæſar inter hæc tam nefandi facinoris inuidiam non ſuſtinebat. Louanienſis arma iuſtiſsima cenſebat vniuerſum imperium; pluresque quotidie ſequebantur. Ne latiùs ſerperet malum, & in eius caput inualeſceret, pacis inijt conſilia imperator. Legationibus vltro, citroque miſsis, conuenere partes ad Rheni, Moſellæque confluentes. Verùm in quas pactiones conſenſerint, nuſquam inuenio. Hoc tantùm Ægidius: Louanienſem, & ſocios principes ingentibus promiſsis, & muneribus demulſit, auxitque honoribus Auguſtus: parricidas autem imperij finibus iuſsit excedere. Sed acriore Numinis ſententiâ, poſt paucos dies morte turpiſsimâ interierunt. Ceterùm in expiationem ſui ſceleris imperator binas aras in templo S. Lamberti condidit, iuſtaque attribuit vectigalia alendis perpetuò binis ſacerdotibus; qui ex re imperiales nuncupantur. Illam habemus tam enormis flagitij leniculam expiationem. Imperator pacē facit.

Tum conuerſæ confœderatorū principum cogitationes ad epiſcopum Alberto ſubrogandum. Non eadem hîc fuit animorum conſenſio, alijs in alia ſtudia abeuntibus. Binæ potiſsimùm ſurrexere factiones. Altera prouehebat fratrem comitis de Sena, qui nuper Lothario Romæ damnato, Bonnæ ſucceſſerat: Simonem Henrici Limburgij filium, ſedecim annorum adoleſcentem, tanto mu- XI. In ſucceſſoris electione diſſidiū.

Simonē Limburgium nonnulli eligunt:

fieri necdum maturum, efferebat altera. Sed hæc multo potentior, niſi Henricus Brabantiæ dux molliorem ſe palam præbuiſſet; clandeſtinis verò conſilijs, quos poterat, oppoſuiſſet obices. Gentis enim Limburgiæ ſuſpectos habebat progreſſus; ne, ſi ſecundæ res affluxiſſent, rurſum ſe depreſſo, totum Lotharingiæ ducatum ſibi vindicaret. Petitionem ſuam parum proceſſuram exiſtimabat Limburgius, ſi aduerſaretur Louanienſis, aut parum promoueret. Ipſum ergo tandem conciliauit: & poſt multas prenſationes obtinuit, vt menſe Octobri comitia haberentur, multorumque ferret ſuffragia Simon filius. Verùm & multi intercedebant, adnitente totis opibus Hannonio, qui perpetuam Brabantis æmulationem proſiteri videbatur. Atque hi, ſi fortè numeſo cedebant, dignitate certè,

obnituntur præcipui:

meritisque potiores erant. Eminebant quatuor archidiaconi, Hugo Petrapontius, Otto Falcomontius, Albertus Reiteſtanus, & Albertus Cuickius; plerique æquè infulâ digni,. In numero victoriam poſuit Limburgius: filijque lectionem, ceu omni controuerſiâ vacuam, ad Auguſtum probandam detulit. Ingrata hæc

Cæſar probat.

accidit imperatori: qui vt Brabanti fratrem ferre non potuerat, ſuffectum indignabatur alterum cognatione proximum. Sic opes illius augeri ſentiebat, ſibi etiam formidabiles; quemadmodum vſu nuper didicerat. Nec tamen animos recenti iniuriâ ferociores, putauit nouâ repulſâ irritandos. Cauſam Guiſius adiungit alteram, certè vero nequaquam abſimilem in Cæſare, quem iam ſæpius auri cupidiorem deprehendimus. Necdum redemtionis ſuæ pretium Richardus Angliæ rex tranſmiſerat. Cùm enim è ſacrâ in Orientem expeditione per Auſtriam rediret; detinuit eum dux, Cæſarique tradidit. Neque dimiſſus eſt, niſi traditis obſidibus promiſiſſet, præter alias pactiones non leues, immodicum auri pondus cùm ipſi imperatori, tum Auſtrio pendendum. Quam ſummam cùm deferri neceſſe eſſet per fines principum fœderatorum; ne periclitaretur, illos offendere noluit. Aquaſgrani igitur venit: ibique hoc principum gratiæ dedit, vt Simonem Limburgium renuntiaret epiſcopum Leodienſem. Reclamauere rurſum, quos ſuprà meminimus, archidiaconi; & ſedem apoſtolicam appellauerunt.

Romam appellatur.

Ad Cæſaris animum fuit iſta appellatio; cui non placebat Simonem epiſcopatu potiri. Neglexit verò Limburgius, appellationem ratus eſſe superuacaneam.

Cauſam nihilominus perſecuturus, ad pontificem contendit Albertus Cuickius: non vano conatu, vt mox docebit euentus. Iuit & Lotharius Romam iterum, vili, pauperéque habitu, quo pontificem permoueret ad indulgentiam aliquam, & remittendum prioris ſententiæ rigorem. Non probauit conſilium Deus, in itinere viuis eripuit. Atrociorem eius mortem alij deſcribunt. Quando pax Confluentina tentabatur, in epiſcopatum redire auſum aiunt: Tungrorumque vrbem (quam ſui ſtudioſiorem aliquando ſenſerat) ingreſſum, extemplo vulgi concurrentis manibus diſcerptum, Magiſtratu fruſtra protegente.

Init tamē principatum Simon.

Ceterùm inductus eſt in epiſcopium Simon, & inauguratione ſolemni receptus in omnes munitiones. Hannonius tamen ſacramento rogatus, clientelæ profeſsionem priùs edere detrectauit, quàm diſceptationem pontifex diremiſſet. At Limburgiorum ambitionem, auaritiamque nihil morabatur.

regitque turpiter.

Et non aliter, quàm ſi in vado res ſuas collocâſſent, illarum curâ omni abiectâ, cæco impetu effunduntur ad firmandum ineptis artibus principatum, aut explendas cupiditates ſuas. Autor eſt Guiſius, Simonem, quo ſibi Cæſarem obſtringeret, dimidiatam vrbis Traiecti dominationem ipſi ceſsiſſe. Item Bretehemium non procul Wormaciâ, quod pignori obligatum à Radulſo epiſcopo iam Cæſar tenebat, proprio iure deinceps; ac caſtrum Duraſsium cum prædijs aliquot alijs eccleſiæ Leodienſis beneficio poſsidendum donauit. Claromontium verò, Rupeſortium, &

aduocatiam

aduocatiam ſeu tutelam Dionantenſem ab ipſo tulit ſimili beneficio Baldricus Walcurius. Ita lacerabat opes eccleſiæ, qui diſsipatas totis viribus colligere debuerat. Bretehemium certè numquam poſthac ad eccleſiam rediiſſe inuenio. Neque ſacra maiore reuerentiâ, fideque tractare cœpit Simon, quàm profana. Pro ipſius, ducisque patris libidine ſacerdotia, dignitates, beneficiaque omnia, per ſacrilegam nundinationem dabantur, tollebantur, permutabantur.

XII. Deplorandum iſtum Leodienſis eccleſiæ ſtatum ſolabatur Diuina pietas eximiâ ſanctitate. In vrbis ipſius conſpectu nouum religioni præſidium poſuit (ita Dei prouidentiâ ſuauiter ſtatuente) qui aliàs illam in præceps dabat Simon. Cœperat ante annos centum ſeptuaginta octo in Roberti-monte amœniſsimum omnis honeſti plantarium, certis nullis cuiuſquam inſtituti monaſtici legibus. Verùm Bernardi vaticinio, quod antè commemorauimus, cupiditas iniecta fuerat animis illarum virginum ad religioſam diſciplinam aſſurgendi. Illam eſſe Numinis voluntatem interprete Bernardo denuntiatam exiſtimabant. Ergo cùm plures è Pratanorum gente virgines iam inde à primo familiæ illius exordio in eâ vixiſſent; & iam etiam binæ viuerent: earum parentes ad Simonem adierunt. Atque cùm vt generis claritate, ita & in Leodienſi rep: autoritate, & opibus florerent; non ægrè Simonem impulerunt, vt pijs illarum votis annueret. Ciſtercienſem ergo viuendi normam induxit: antiſtitaque prima deſignata eſt Ermedis Werici Pratani filia. Sacro illi cœtui religionem acuerunt ſanctiores leges, additaque dignitas. Et cùm plures huic ſodalitio flagitarent inſcribi, domicilij anguſtias laxare conſtituit Ermedis: eoque conſilio migrauit in proximam ſiluam. Locum diuinitus fuiſſe deſignatum exiſtimârunt. De eo quippe deligendo, cùm variæ eſſent ſententiæ; in altum Ermedis clauium ſuarum proiecit faſciculum, Deum precata, vt in illum deferret locum, in quo futuri templi principem aram collocari vellet. Obſtupuerunt vniuerſæ trans altiſsimas quercus eò delatas eſſe claues, quò humanæ vires nunquam propellere potuiſſent. Ibi hodie ſtare aiunt aram primam. Et cùm annos viginti ſodalibus feliciter Ermedis præfuiſſet; ſucceſsit Beatrix & ipſa gente Pratana, diſciplinæ ſtudio, ſuique contemptu, & victoriâ nequaquam inferior. Sed alterius illa temporis ſunt.

Archia Roberti montis.

In Roberti monte Ciſtercienſis regula.

Celebrabatur Niuellis Maria, quam deinde nuncupârunt Oegniacenſem: illamque virtutum frugem, quam ante aliquot annos ſparſa feliciter ſementis promiſerat, ad maturitatem perducebat. Iuettam Hoienſes, Loſſenſes Iuettam alteram cum Chriſtinâ, ceu lucidiſsima huius cæli ſidera demirabantur, ac ſuſpiciebant. Retinnæ in ſuburbano Leodienſi miſit in lucem hic annus ſanctam virginem Iulianam, quæ lucem ſplendidiſsimam ex hac diœceſi ſpargeret olim in vniuerſum orbem Chriſtianum. Verùm id ſuo tempore. Cœpit anno nonageſimo quarto Lutgardis, quam ante duodecim annos Tungris natam diximus, neglectis rerum humanarum crepundijs, in Diuina miris progreſsibus efferri. Ad nuptias pater filiam hortatus erat, opulentâ dote comparatâ. Et propendebat principio Lutgardis, quamquam ad altiora mater excitaret. Verùm aduerſo fortunæ caſu, aut certâ potius prouidentiâ, dotem eius cùm Deus euertiſſet, ad cæleſtes cum æterno ſponſo nuptias animum adijcere cœpit. Sed tum maximè fixum apud ſe id ſtatuit, cùm fortè aliquando Chriſtus, quâ inter mortales vixerat ſpecie, ſpectabilem illi ſe præbuit; & oſtentato lateris vulnere recentè ſanguinem ſtillante, hortatus eſt, vt ſpretis mundi amoribus, omnes delicias ex vno illo latere quæreret, quas maximâ, nec vnquam exhauriendâ inueniret copiâ. Quibus dictis, omne ſibi ſenſit abſterſum mundi deſiderium. Benedictini inſtituti parthenonem à S. Catharinâ nuncupatum, ad vrbis Trudonis portas ingreſſa, tantum in ſe religionis ardorem incendit, vt omnibus cœperit eſſe miraculo.

Anonymus ſcriptor vitæ S. Iulianæ.

A. 1194.

Cantiprat: in S. Lutgarde.

Eximia ſanctitas Lutgardis.

 Sed

Sed cùm aſſererent plerique futurum, vt tepeſcente primâ flammâ, mox, vt ferè fit, rediret ad ingenium: illam ſui diffidentiâ mœrentem, aliâ ſpe longè diuerſiſsimâ ſolata eſt Dei Mater. Conſtanti iuſsit eſſe animo; pollicita, non modò nihil remittendum de priori ardore, ſed nouis in dies ignibus è cælo pectus incendendum. Ita factum eſt. Tam arctam cum Chriſto contraxit neceſsitudinem, vt ſi quando auocaretur ad negotia procuranda; candore animi ingenuo, puritateque dicere auderet: Hîc me tantiſper exſpecta, Domine IESV; vbi me expediero, confeſtim ad te reuertar. Infirmorum, & malè affectorum miſeratione admodum tangebatur. Quamobrem hanc ipſi vim Deus indidit, vt quidquid ſaliuâ manuúe tangeret, reſtitueret incolumitati. Verùm exciuit illud tantum mortalium concurſum, vt importunas à rebus Diuinis animi diſtractiones pertæſa, Deum rogârit hac imminui prærogatiuâ, aliamque ſubſtitui meliorem. Interrogata, quam illam optaret? Sacros, inquit, pſalmos intelligendi facultatem: quâ oranti religionem excitatum iri ſperaret. Impetrauit. At cùm arcani myſterij reuerentia, pietatis ſit mater; & res celata quæratur auidiùs; ſperatum ex eo fructum minimè collegit. Aliud ergo Deum flagitat. Quid illud? inquit Deus. Cor tuum, Domine: reſpondet. Contrà Deus: Quin ego potiùs cor tuum. Illa verò: ſit ita, Domine. Sed lege hac, vt tui amorem cordis, cordi meo attemperes: & in te cor meum poſsideam, omni tempore tuo præſidio ſecurum. Annuit Chriſtus: & ita deinceps menti ſe virginis infudit, vt omnem obſcænis cogitationibus clauſerit aditum.

Præclaris hiſce tam exemplis, quàm argumentis Diuinæ in nos beneuolentiæ certiſsimis, reduci debuerant ab execrando ſuo inſtituto, qui flagitijs ſuis hanc diœceſim impiè funeſtabant. Verùm quando id non procedebat: vnum pro cunctis caput impetijt Deus, vt vnius exitio multorum ſalutem curaret piiſsimus pater. Winchelinus prior Nouomonaſterij quartus, cùm religioſioris quietis ſtudio, adminiſtrationis onus hoc anno poſuiſſet; iſtam præfecturam negotiatione ſacrilegâ conſecutus eſt Reinerus Geneffius. Sed horrendas breui pòſt ambitionis, & auaritiæ pœnas dedit. Tertio menſe in rabiem actus, ipſe ſibi dentibus linguam in fruſta diſcerpſit. Succeſſor ei quæſitus è monte Publico ad S. Ægidij Franco, vir nobilis, olim S. Lamberti canonicus. Fuerit ergo hac ætate in illo cœnobio eximia monaſticæ diſciplinæ dignitas, quæ huc è nobiliſsimo canonicorum collegio virum illuſtrem exciuerit.

Simonia diuinitus punita.

XIII. Romæ Albertus Cuickius prouocationis ſuæ cauſam fortiter egerat; negligentibus, vt ſuprà memini, Limburgijs, quaſi extra teli iactum fuiſſent: factioniſque ſuæ vi potiùs, quàm legitimis ſuffragijs lectum Simonem probauerat. Suam ergo comitijs libertatem reſtitui pontifex imperauit. Et quia Leodium audierat à Limburgijs teneri; poteſtatem fecit eo loco comitia cogendi, quo maiorem ſperarent libertatem. In Belgicam redijt menſe Septembri cum alijs collegis Cuickius. Deſignati erant, qui pontificio diplomate mandata exequerentur Guilielmus S. R. E. cardinalis, & legatus ſedis apoſtolicæ, Rhemorumque archiepiſcopus, Ioannes epiſcopus Cameracenſis, & Ioannes Treuerenſis archiepiſcopus cum omnibus ſuffraganeis: iuſsique Simonem anathemate ferire, niſi poneret epiſcopatum. Cùm non poneret, illi ſacris interdixerunt. Ad contumaciam eius coërcendam, Hannonij vires cenſuerat inuocandas pontifex; ipſique diœceſim Leodienſem commendauerat. Suſcepit protegendam non grauatè Balduinus, qui antehac factionis vniuerſæ principem ſe geſſerat. Ad eum ergo Cuickius cum ſuis Montes adijt. De eius conſilio diem comitijs dixerunt XIV. kal: Dec: locum verò Namurcum: Leodienſes enim vrbes, & munitiones vniuerſæ in Simonis erant poteſtate. Dicto die, in æde S. Albani, conſpirârunt omnium

Nouam electionem mãdat pontifex.

ſuffragia

ſuffragia in ALBERTVM CVICKIVM, virum animi fortitudine, conſtantiâ, pruden-tiaque rarâ probatum; ex illuſtri Cuickiorum ſatraparum gente: quos olim comites diximus appellatos. *Albertus Cuic. eligitur.*

Albertum deſignatum vbi accepere Limburgij, turpibus ſe tueri cœperunt iniurijs, eos indignum in modum vexantes, qui pontifici ſe præbuiſſent obſequentiores. Nullo dignitatis, ordiniſque diſcrimine, paſsim in omnes ſæuiebant. Pecuniarias multas alijs irrogabant; abrogabant alijs dignitates, beneficiaque eccleſiaſtica. Bellum his denuntiari credidit Balduinus Hannonius: qui comitijs non adfuerat, auocatus funere Margaretæ coniugis. Quam vbi Brugis in S. Donatiani ſepelijt, Balduinum filium per omnem Flandriam inaugurandum comitem circumduxit. Tum Namurcum venit: vbi celeberrimo conuentu in baſilicâ S. Albani, apud Albertum Cuickium Leodienſem epiſcopum deſignatum, cuius beneficio Hannoniam poſsideret, ſolemni formulâ, profeſsionem addicti clientis edidit: ſecuti ſunt eius conſiliarij. Decretum deinde bellum, quandoquidem vltro laceſſerent Limburgij. Ne quid hoſti relinqueret à tergo, Dionantum iuit, vrbem tum munitiſsimam, & multo populo frequentem. Non ægrè ciues perduxit ad fidem Alberto iurandam, ipſique turrim alioqui inexpugnabilem tradidit, eo loco ſitam, vbi hodie caſtrum eſt. Tenuerat Waldricus Walcutius, quem aduocatum Dionantenſem renuntiauerat Simon, eaque gratiâ ſuis partibus adſtrinxerat. Eodem ſacramento rogati Hoienſes, indutias ab Hannonio petierunt, quibus publicæ rei conſulerent. Nam arcem, quam credebant expugnari non poſſe, ceruicibus ſuis impoſitam, valido à Simone præſidio teneri oſtendebant. Timori præterea in proximo erant fœderatorum vires, Brabanti, Limburgij, Mohani. Contrà promiſit auxilium omne Hannonius, ſi in Cuickij partes tranſirent. Neque diſceſſurum ſe priùs, quàm arcem in Alberti poteſtatem redegiſſet. Quibus cùm populum Hoienſem pellexiſſet, Albertum in vrbem induxit: acceptaque à ciuibus fide, arcis oppugnationem magnis viribus inſtituit. Poſt ingentes conatus, in ſpem aliquam tandem venerat deditionis: quando venit Louanienſis, & inuitato ad colloquium Balduino perſuaſit vt ab armis recederet, ac ſequeſtris fide Hoium, Dionantum, Foſſas, Couinum, omnemque adeò regionem ſuperiorem teneret Hannonius; Louanienſis verò Leodium, reliquamque prouinciam inferiorem: donec vtroque competitore Romam profecto, cauſam alterutri pontifex addixiſſet. *& vi ab Hannonio in poſſeſſionem inducitur.*

Pontificem adierunt ambo candidati, & magnâ contentione diu cauſam egerunt. Pendebat lis: Simonem Cæleſtinus in cardinalium collegium adlegit, propter generis claritatem: vel, quemadmodum Guiſio placet, vt iſto gradu contentus, abſtineret epiſcopatus petitione. Verùm ſub ardores caniculæ graui morbo mox ad extrema deductus, ac vi febrium emotus mente, toto triduo verſus hos recitâſſe fertur, quos Lucij III. pontificis inſcriptos tumulo legerat. XIV. *A. 1195. Lite Romæ intentatâ*

Luca dedit lucem tibi Luci, pontificatum
Oſtia, papatum Roma, Verona mori.
Imò Verona dedit verum tibi viuere, Roma
Exilium, curas Oſtia, Luca mori.

Vitâ deceſsit Simon ipſis Auguſti kalendis. Elatus eſt magnifico funere, ac ſitus in baſilicâ Lateranenſi. Ex eius comitatu periere ſimili morte, Stephanus eius auunculus, Thomas archidiaconus, & alij multi. Neque Cuickius immunis fuit. Deſiderauit è ſuis Albertum Reiteſtanum præpoſitum, Simonem decanum, pluresque alios. Et ipſe tentatus eſt inualetudine. Rebus tamen ex animi ſententiâ fluentibus, integram non exſpectauit valetudinem: ad reditum ſe accinxit. Præcucurrit fama Leodium: atque inter tot mortes nuntiauit & ipſum Alberti *Simon obit.*

 morbum;

morbum; quem etiam, auxit vſque adeò, vt vitâ defunctus diceretur, potiſſimùm ab aduerſariæ partis hominibus: imò & crederetur. Nam pro ſucceſſore comitia rurſum habita, præproperâ credulitate. Deſignatus Otto Falcomontius, magnis itineribus Wormaciam contendit cum ſuis fautoribus ad Auguſtum, vt eius veniâ liceret epiſcopatum inire. Sed ecce dum illud agit, pro tanto munere riſum refert. Adfuit enim Româ Cuickius. Qui Cæſaris beneficio
A. 1196. principatum adeptus, ſecundo Rheno Coloniam deſcendit. Ipſo Epiphaniæ feſto
Albertus redit. die conſecrauit epiſcopum Adolfus archiepiſcopus. Leodium paulò pòſt redeuntem èxceperunt ordines omnes, inſigni gratulatione. Proximo Februario Hoium venit Balduinus iunior: & apud Albertum epiſcopum dicto ſacramento, Leodienſis eccleſiæ beneficio Hannoniæ comitatum inire ſe profeſſus eſt. Diem obierat pater XV. kal. Ianuarias. In eius ære fuit Albertus noſter: qui mille quadringentas argenti puri marcas, in ſumtus appellationi perſequendæ neceſſarios acceperat mutuas. Ille moriens mutui partem alteram erogari voluit in opus baſilicæ Lambertianæ: alteram iuſsit eſſe filiorum ſuorum Philippi, & Henrici. Philippo fratri Namurcum ceſsit Balduinus, eâ conuentione, vt clientelam deinceps profiteretur. Hic ille eſt Balduinus, qui anno proximi ſæculi quarto expugnatâ Conſtantinopoli, Orientis imperium conſecutus, ad poſteros aliquot propagauit.

XV. Auſpicijs parum fauſtis epiſcopatum ingreſſus eſt Albertus. Ita fit. Ambitionem cateruatim vitia conſequuntur. Qui profuſis ſumtibus dignitatem petierat, ac tandem adeptus erat, in cupiditatem prolapſus eſt, quâ recuperaret prodacta. Neque ſacrilegis abſtinuit artibus, in impias Simonis ſordes immerſus. Diem
Alberti Simonia. obierat ſub interregnum abbas Gemblacenſis. Subrogatus eſt ſuffragijs legitimis, qui Florinnæ abbatem agebat, Gemblaco quondam euocatus. Hic eùm Leo-
Tit: de Simoniâ l. 5. cap: Sicut tuis. dij nullus eſſet epiſcopus, à metropolitâ Colonienſi cœnobij iſtius regendi facultatem obtinuit. Verùm aſſentiri noluit Cuickius epiſcopatu potitus. Quod quia emungendæ pecuniæ gratiâ negari ſubolfecit abbas, inhibuit propoſitâ anathematis pœnâ, ne quis quidpiam offerret. Obtulit tamen aliquis ignaro abbate: ſtatimque poſtulatis annuit epiſcopus Albertus. Sententiam rogatus pontifex Romanus, flagitij omnis abbatem abſoluit: epiſcopum verò meritâ pœnâ plectendum pronuntiauit, ſi in manifeſtâ culpâ teneretur. Solis ergo ſe latebris texit. Porrò à tali principe quid ſperes? Reip: ſcilicet interitum. In peccata multitudinem principes exemplo trahunt. Abeunt deinde præcipites agminatim in calamitates, & dira ſupplicia. Sanè mortalium peccatis hac tempeſtate Diuinam iuſtitiam concitantibus, multiplex deſæuijt clades. Triſti viciſsitudine
Peccatorum flagella ſuccedebant, ventus vehementior, imbrium effuſa copia; ſiccitas aëris immodica: ſed omnium diriſsima fames; quæ pauperiores plurimos ad mortem, ad deſperationem pœnè ceteros adigebat. Quod enim triticum quaternis, quiniſúe antea denarijs æſtimabatur, quadragenis iam, aut quinquagenis vendebatur. Irri-
Aquicinct: ad orationes cõpellunt. tatum Deum omnes intelligebant. Demulcendus fuit. S. Lamberti corpus, quod iam inde ab ædis conflagratione ſeruabatur ad S. Bartholomæi, reduxerat nuper ad eius templum epiſcopus, & in arâ S. Trinitatis depoſuerat IV: kal: Maias; quo nimirum celebrabatur tranſlatio quondam Traiecto Leodium facta. Propitiando igitur Numini decretæ ſupplicationes in montem Publicum binæ, altera ad S. Ægidij, ad S. Laurentij altera; tertia in Cornelij montem. Delatum vult Vltramoſanus à lanijs ſacrum S. Lamberti corpus; alterum verò conditorium (quo S. Theodardi corpus ſeruatur) à fabris. Proceſsit populus vniuerſus capita, pedesque nudus. Probauit Deus eximiam vtriusque ordinis religionem; flexusque eſt nonnihil ad indulgentiam. E Franciâ, Burgundiâque vini non parum: frumenti

Digitized by Google

frumenti multum ex Arteſiâ, & prouincijs etiam vlterioribus aduectum eſt. Id ſupplicandi genus ſuperis placere creditum eſt; vſurpatumque deinceps crebriùs; quamquam templis ſubinde mutatis. Itum eſt enim poſterioribus ætatibus ad S. Laurentij, ad S. Leonardi, ad Scholares. Quæ ſupplicationes in annos ſingulos decretæ ſunt, ac factæ, vſque ad Erardi cardinalis Marcani principatum; pro comitiorum conſularium euentu fortunato. Verùm hæc ſuo loco.

XVI. *Cantiprat. l. 2. apum c. 25. n. 7.* Liberalitatem in pauperes ſibi gratâ Deus oſtendit.

Iam certè in hac rerum omnium egeſtate Sarephtena caritas enituit; & Deus comprobauit prodigio. Fuit in Brabantiâ matrona nobilis, quæ miſerata plebeiam multitudinem fame periclitantem, quiduis obuium in egenos, quotquot occurrerent, erogabat. Excedere modum viſa eſt marito; qui ne, dum exteris ſubuenitur, pateretur ipſa familia penuriam, farinæ certam conſtituit menſuram; vltra quam ſingulis hebdomadis, egentibus femina nihil elargiretur. Contigit aliquando menſurâ iam exhauſtâ ſuperuenire hominem pauperem; cui, ne inanis abiret, dari præcepit id farinæ, quod ſcopis diligenter euerri poſſet. Vix abierat hic, ſequitur alius clamitans toto biduo nihil in ſtomachum demiſiſſe. Ingemuit pia matrona; iteratoque ciſtam euerri iubet. Iurata affirmat ancilla, nihil eſſe prorſus reliquum. Mihi tamen obaudito, inquit cum lacrymis matrona. Illa mentis æquitate nonnihil depulſa, & ad iram concitatior, currit, ciſtam aperit: & ecce candidiſsimâ videt farinâ refertam. Obſtupeſcentis clamore excita familia, tanti miraculi teſtis, Dei benignitatem extollere cœpit. Quâ recreatus, mirumque animatus in modum feminæ maritus, horreum iuſsit reſerari; & quamdiu aliquid ſuppeteret, nemini ſtipem negari. Factumque eſt, vt ad nouam vſque ſegetem liberaliter, quotquot aduenirent, iſthinc opem referrent. Illam tamen concurrentium turbam fuiſſe, ipſe Cantipratano aſſeuerauit, vt ſine miraculo, Deique munificentiâ, quina horrea ſatis eſſe non potuerint. Ceterùm non vnius anni malum iſtud fuit. In annos quinque conſequentes ſe diffudit. Atque vt cum Alberti principatu cœpit, ita nec illum deſeruit; in pœnam nimirum noxarum, quas vel admiſit ipſe non leues, vel non repreſsit. Argumento ſint, quæ pòſt occurrent dicenda.

Aquicint. Meier.

A 1197. Floret Villariũ, *Henriquez Aſsignies p. 1. c. 46.* excolente Carolo abbate.

Suauiſsimâ tamen Deus ſuâ prouidentiâ ſuſcitauit, qui, dum præcipuæ Leodienſis diœceſis columnæ partes ſuas negligunt, diſciplinam Chriſtianam non modò labantem ſuſtinerent, ſed exemplis ornarent præclariſsimis. Eiuſcemodi non paucos protulit in primis Villarium Ciſtercienſis inſtituti cœnobium. Cui feliciſsimus fuit annus nonageſimus ſeptimus, cùm à primâ ſui conditione non admodum emergeret. Potiora incrementa debet Carolo abbati ſuo VIII. Carolum debet Hemmerodæ. Monaſterium eſt in Germaniâ, vbi monaſtices tirocinium poſuit Carolus abiectâ generis ſui claritate, fortitudiniſque gloriâ militiæ partâ. Vitæ ſuæ ſanctimoniâ multis ſequendi deſiderium accendit: permouitque Villarienſes monachos, vt ſe præſulem poſtularent. Detrectauit, quantum fas fuit modeſtiæ religioſæ. Prouinciam illam ſubire hoc anno compulſus, non magis præeſſe ſtuduit, quàm prodeſſe. Monachorum habitationem non inuenit aliam, quàm viles è ſtramine caſas. Lapideas extruxit ædes. Verùm nobiliorem fecit animorum immutationem, reuocatâ ad primæuum nitorem diſciplinâ. Hinc aucta non magis numero, quàm virtute familia, ordinem Ciſtercienſem, atque adeò Leodienſem diœceſim, ac vniuerſam eccleſiam exornauit, felix prole virum. Miranti aliquando nobili cuidam viro, qui fieret, vt ipſe, pluresque alij delicijs quondam aſſueti, ſolis leguminibus contenti nunc agerent: reſpondit, granis tribus delicioſum parari ciborum omnium condimentum: primum eſſe manuum laborem; alterum vigilias nocturnas; tertium denique deliciarum deſperationem.

Temperantiæ condimentum.

Hoc

Idem p. 2. l. 1. c. 26. Abundij Hoienſ. ſanctitas. Hoc abbate, in Villarienſem religioſæ diſciplinæ palæſtram ſe dedit Abundius Hoijnatus: qui B. Iuettæ vſus conſilio, ad monaſticen animum applicauit. Plurimos enim à vitæ turpitudine reuocauit hæc ſancta femina; incitauit longè plurimos ad conſectandam honeſtatem, non tantùm rationibus, quas ex aſsidua rerum cæleſtium meditatione depromebat aptiſsimas; ſed maximè omnium ſanctiſsimæ vitæ inſtituto. Illud eſt ſcilicet virtuti momentum, etiam in latebras abditæ. Præſtantibus porrò virtutibus enituit Abundius: in primis egregiâ pietate in Virginem Matrem, quicum ſæpe familiariter agere ſolitus eſt. Rarâ fuit in homines caritate; in quorum intimos animos ſæpe mentis oculo penetrabat: corporis animique ægritudinibus è cælo ſanitatem obtinebat.

Idem p. 1. c. 47. & Conradi. Abundio nequaquam impar eamdem militauit militiam Conradus frater comitis de Sena, canonicus olim Leodienſis; ille ipſe, qui vt Alberto martyri ſuccederet, omni opum vi contenderat cum Simone Limburgio. Futuram eius aliquando magnitudinem oſtendit Deus, cùm adhuc in tirocinio verſaretur, B. Simoni Alnenſi, qui Conradum aureâ coronâ redimitum videre viſus eſt. Tirocinio vix exceſſerat, prior factus eſt; pòſt abbas Villarienſis. Illuſtriori theatro lux iſta debebatur: vti poſtea narrabimus. In cardinalium ſenatum adſciuit Innocentius III. (postea cardinalis)

Idem p. 2. l. 3 c. 10. Simonis Aln: humilitas. Simonem illum Alnenſem celebrauit hac ætate mira ſanctitatis opinio. Primâ ſtatim adoleſcentiâ paternam deſeruit domum, & Lyceum ingreſſus eſt Alnenſe, quo expeditior ad immortalem beatæ vitæ metam decurreret. Et nobili quamquam loco natus, de illorum ordine voluit eſſe, quos conuerſos appellant; vt ad viliora quæque applicaretur. Oues pauit, rarâ ſui demiſsione. Longioris inediæ, aliarumque afflictationum ſpontanearum ſtudioſior, illibatum caſtitatis florem ſeruaſſe creditus eſt. Tam clarum animo lumen Deus infudit, vt perſpicuè arcanos animorum receſſus penetraret; & pleroſque commonefaceret, vt ſacrâ confeſsione, quæ deſignabat ipſe, peccata expiarent. Alios ſub ipſam confeſsionem edocebat; quid omitterent, vel non ſatis explicarent. Quæ cauſa fuit, vt Innocentius pontifex ſacerdotio voluerit initiari, vt peccata confitentibus aures præberet ipſe, abſolueretque. Sed in inferiore gradu continuit modeſtia. (& animi lux mira.)

XVII. A. 1198. Imperio toto graues conciuit turbas Henrici imperatoris mors. Fredericum filium reliquit immaturum imperio, quippe quadrimum. In factiones ergo diſtracta ſuffragia: alijs Ottonem Saxoniæ ducem legentibus; præferentibus alijs Sueuiæ ducem Philippum. Huius partes ſectatus eſt Albertus noſter, quamquam Ottoni ſtuderent finitimi omnes. A quibus ſæpe ſollicitatus, cùm ſententiâ non diſcederet, Leodium Ottonem adducit archiepiſcopus Colonienſis ſub Pentecoſten anni nonageſimi octaui; quo præſentis reuerentiâ ſaltem euictus, in eius partes concederet. Stetit Alberto fides inconcuſſa. Violentiam ſibi illatam vi repreſsit. Ottoni, & archiepiſcopo aquâ, & igni interdixit. Vrbe excedere coacti, Coloniam ſe recepere. Vbi collecto exercitu Aquaſgrani rediit Otto: & vrbe poſt longam obſidionem in poteſtatem redactâ, more maiorum Germaniæ rex inauguratus eſt, deſponſâ ſibi filiâ ducis Louanienſis. Ita Colonienſi, Louanienſi, Limburgio, Flandro, Ottonem ſequentibus; Philippo conſtanter fidem ſemel datam ſeruauit Albertus: qui Moguntiæ pariter ſub Octobrem, ne quâ in re videretur æmulo cedere, Germanici regni ſumſit inſignia. Ita ſciſſum factionibus diu gemuit imperium. (Philippo Sueuo adhæret Albertus: Reiecto Ottone.)

Ioannes à Leidis l. 19. c. 12 Et clades ſenſit Germania inferior. Theodoricus Hollandiæ, & Otto Gueldriæ comes viribus iunctis eccleſiam Traiectenſem miſerum in modum affligebant. Brabantus vt opem ferret, Ottonem fraude in ſuam redegiſſe poteſtatem fertur.

ſertur. Quem cùm minimè deſerendum putaret Theodoricus, in Brabantiam intulit ſigna, Siluamque ducis expugnauit. Euentu glorioſus, & prædâ diues abibat; conſecutus eſt Brabantus, cum magnis copijs: Albertum quippe noſtrum, Limburgiumque, ac Flandrum, in auxilium aduocauerat. Illas vires auſus exſpectare Hollandus, fiduciæ ſuæ pænas dedit. Suis enim ingenti ſtrage cæſis, ipſe in Brabanti manus venit: nec antè dimiſſus eſt, quàm argenti marcarum duo millia appenderet. Hæc foris: at rebus Leodij creſcentibus, pomœrium Cuickius protulit. Aiunt enim coëmiſſe à nobili Pratanorum gente dominij ius, quod ipſis erat ab olim Moſam inter & Vrtam à ponte Arcuum ad pontem Amerinæ cortis. Quæ hodie vrbis regio eſt Tranſmoſana.

Ægidius de Roya. Brabanto fert opē in Gueldrum.

Quintum ætatis annum inter hæc egerat tenella virgo Iuliana; quando in noſocomium Cornelianum induxere tutores; vt à virginibus, quæ infirmis operam dabant, ſanctioribus vitæ Chriſtianæ præceptionibus inſtitueretur. Hæc enim familia, quemadmodum & Bruxellenſis, Tornacenſis, aliæque paucæ, cùm pleræque ferè omnes eiuſdem inſtituti Occidente toto à primæuo diſciplinæ feruore defeciſſent, erant *hoſpitalia pietatis*, (inquit Vitriacus) *domus honeſtatis*, *officinæ ſanctitatis*, *conuentus decoris*, *& religionis*, *refugia pauperum*, *aſylum miſerorum*, *conſolationes lugentium*, *refectio eſurientium*, *ſuauitas*, *& mitigatio infirmorum*. Religioſam ergo hanc ſcholam ingreſſa cum ſorore Agnete Iuliana, ſic imbuta eſt ſalutaribus inſtitutionibus, vt adultæ ſorores ambæ, cœnobiticam ibidem profeſſæ ſint, attributis iſti familiæ fortunis omnibus. Sed iam inde à teneris vnguiculis præcipuo quodam piæ mentis impetu in ſacra omnia ferebatur Iuliana. Ardentiſſimâ in primis religione ſuccendebatur ſub rem Diuinam; vt nemo prudens dubitaret, parari ad eximia quædam à Deo ſanctiſsimam virginem. Quæ iam ſeponimus, ſuis narranda temporibus.

Iulianā in Corneliana domo. Inſignes ad virtutem progreſſus facit.

Inſignis eſt præterea hic annus inuentis primùm angelico indicio lithantracibus, ſiue Hullis. XVIII. Aiunt enim quemdam ſpecie venerandâ ſenem, candidâ indutum veſte; cum per locum nomine Cocheum tranſiret, ſalutâſſe fabrum quempiam ferrarium nomine Hulloſum Plenavallium, eique precatum eſſe amplum è labore quæſtum. Hic certè perexiguus eſt, refert Hulloſus; & qui vitæ in magnis anguſtijs trahendæ vix ſatis fit, cùm lucri potior pars abeat in pretium carbonum. At ſenex: Illo te ſumtu facilè leuabis. Abi in vicinum montem Publicum, & quam inueneris nigricantem terram, accipe: ferro accendendo percommoda eſt. Dixit: & è conſpectu ſublimis abijt. Paret Hulloſus; verumque ſenis (angelus fuiſſe creditus eſt) dictum expertus, præ lætitiâ vicinis enuntiat. Concurritur ad rei admirationem, ſimul & vſum. Et ſublatâ primum, quæ ſuperior erat, terrâ; lapides paulatim inuenti eiuſdem coloris, & naturæ igni alendo aptiſsimæ. Quos dum perſequuntur è venis ſuis eruendos, in altiſsimas paulatim deſcendêre foueas. Nam profectò nullam adhuc affirmant foſſores defeciſſe venam, nullumque eius inueniri terminum, in quantamcumque effoderint altitudinem. Nonnullas tamen quotidie deſerunt, deterriti vel periculis, vel laboris & ſumtuum magnitudine: quæ tanto minora ſatis eſſe liquet, quanto minùs alta fuerit fouea.

Indicio angeli inueniūtur hullę, magno labore effodiēdæ,

Miſerrimum mortalium genus ſunt foſſores iſti, cuniculorum potiùs, quàm hominum vitam agentes. Cùm enim venæ illæ duobus vt plurimùm, tribuſue, aut quatuor pedibus altiores non ſint, fit vt reptando cogantur eas ſubire; ibique prono ſuſi corpore, hullas diffringere malleis, ac abſtrahere. Abſtractas vehiculis, & trahis imponunt pueri; atque catenis, vncisque ferreis è collo poſt tergum dependentibus trahunt, ereptantes genibus, manibusque, ad eum vſque locum, vnde in patens cælum educantur, equis in ſuperiori parte rotas quaſdam, ac machinas

chinas

& periculo ab aquis,

chinas in orbem agentibus. Non rara ſunt ab aquis & igne pericula. Per media quippe terræ viſcera multi præterlabuntur riui; ſunt & complures ſinus ingentes, aquarum receptacula, fortaſsis & fontium quædam quaſi penuaria: quæ ſi perfodiantur incautiùs, tantam ſubinde vim aquarum datâ portâ effundunt; vt noſtrâ memoriâ non ſemel plures centenis mortales, irruentibus aquis vnâ in foſſâ miſerè perierint. Iſtud porrò periculi genus ſic vitant. Actis cuniculis aquas aliò diuertunt, quando Moſæ alueo depreſsiores non ſunt: tum enim immani labore, & plerumque parum vtili, aquas per quædam machinamenta velut è puteis educere coguntur.

& ignibus:

Ignem etiam ſub terrâ patiuntur infeſtum: qui hoc fermè modo accenditur. Aquei, vel terreni ſpiritus exhalationes pleræque cùm per os putei prorumpere nequeant in apertum, aggerantur, ac in denſum coguntur non rarò per cuniculos, & vacua venarum ſpatia: & ſulphureis calefactæ ſpiritibus, ſi candelam quis intulerit accenſam, inflãmantur deſubitò ad modum, & inſtar pulueris igniarij. Fœtida eſt, & ſulphurei coloris flamma. Nec aliâ re vllâ magis extinguitur, quàm aëris (quo nimirum denſiore nutritur) agitatione, & quæ hanc conſequitur, raritate, ac puritate. Telâ igitur nullam paſſâ macerationem tecti (iſtam quippe ab eiuſmodi flammis nihil lædi, longo iam experimento compererunt) armatique fuſtibus, aut virgis, flammam iam excitatam aggrediuntur; & tamdiu crebris diuerberant ictibus, donec aëre, quo alebatur, diſsipato deficiat. Verùm & ipſam exhalationum inflammationem præuertere ſtudent. Cuniculi ducuntur, per quos exſpirent. Ignes etiam exſtruuntur, qui è receſsibus magis abditis aërem, vnaque vapores eliciant, neque ſinant concreſcere. Hæc igitur incurruntur in fodinis pericula. Sic cauentur, propulſanturûe; quo tanto cõmodo frui liceat. Ceterùm non ſolus mons Publicus hullas hodie ſubminiſtrat. E multis alijs eruuntur: etiam in Hannoniâ, Angliâ, Scotiâ. Scribunt Patres Societatis ex vltimo Oriente, in ampliſsimo Sinarum imperio vſum eſſe hullarum. Ingens fuit illa, & perſeuerat Numinis in Leodienſes beneficentia per tot ætates, atque in finitimos diffunditur magno eorum cõmodo, emolumentoque negotiatorum.

ſed ingẽti cõmodo.

Annum hunc claudet iuſtiſsimum ſupplicium oris in Deum impij. Ipſo Chriſti Seruatoris Natali, publicum dederat epulum Albertus epiſcopus. Petulantiſsimus aliquis iuuenis, poſt operam in culinâ poſitam, cùm vino efferbuiſſet, abibat, efferens infixum veru capum. Videt effictam in pariete Chriſti imaginem. Siſtit hic gradum malè ſanus iuuenis; cachinnatur. Quid iſthîc ageret? quærit. Ceteris epulantibus, cur non accumberet? Tum quaſi indignatus nullum reddi reſponſum, veru ſuum totis viribus in mediam imaginis frontem contorquet. At cuſpis in ferientem retorta, impij hominis oculum confixit. Sunt etiam, qui affirment, horrendè exclamantem ſceleratam animam expuiſſe.

Blaſphemus a Deo punitur.

XIX. Priuati vnius flagitium priuatâ vnius pænâ repreſſum eſt, ad exemplum. Publicum ecce malum; in rep: Leodienſi hactenus inauditum; ſed heu nimis frequentatum ſequentibus ætatibus, immane quantum ſanguinis hauriet; vniuerſumque reip: ſtatum vtinam aliquando (quod parum non ſemel abfuit.) non euertat, ac peſſumdet. Diſcordia illa eſt, quæ vbique gentium, ſæculisque omnibus, collectas concordiâ, firmataſque florentiſsimas opes proſtrauit, in præceps

A. 1199. traxit. In ordines Leodienſes irrepſit anno nonageſimo nono. Vltima rerum certamen moniſtis opes. Ineunte hoc ſæculo, bellum à filio illatum propulſaturus imperator, vt tum diximus, vrbis pomœrium proferre, & munitiones addere inſtituerat. Verùm illo derepente ſublato, hæſerunt opera interrupta, minæque murorum ingentes. Neque animus cuiquam fuit tanto temporis decurſu, cœptum opus abſoluere. Noua huius ætatis pericula, prioribus illis haud abſimilia,

Mœnibus Leodij perficiendis.

renouandis

renouandis antiquis conſiliis occaſionem dederunt. Omnibus quippe finitimis Ottonem ſectantibus, Leodienſes Philippum ſecuti, meritò ſibi metuere poterant. Vrbis ergo munitiones perficiendas ſuſcepit ſub hæc tempora populus Leodienſis. Qui tantis ſumtibus cùm ſe ſentiret imparem, ipſi clero tributa cœpit imperare; cuius ſecuritati, cōmodiſque non minùs, quàm populi conſulebatur. Contrà ſuas clerus prærogatiuas, & immunitatem ab olim obtendere; & quando non acquieſcebat populus, ſacris ei omnibus interdicere. Neque ſatis id fuit nonnullis. Accepta damna repenſaturi; ciues quoſdam à Francofurtenſi mercatu redeuntes ſpoliârunt. Inflammauit populum ea vis. In canonicum quemdam manus iniiciunt; abripiunt in vincula: pluresque alios contumeliis, & verberibus onerant. Incendium auxit, cuius reſtinguere fuerat, epiſcopus; & ſe populi partibus adiunxit.

contribuere cogitur clerus: hinc ſacris interdictū. & vis facta.

Sed ad concordiam reuocauit ipſe Deus. Nam ineunte ſtatim ſacrorum iuſtitio, imbres cælo tam fœdi, perpetuique, ceu ruptis aggeribus quibuſdam depluere cœperunt, vt iam de frugibus deſperaretur: ac propter ſuperiorum annorum famem, timeretur extrema pernicies. Irati Numinis dexteram agnoſcebant omnes: & deſperatione torpentes, quo ſe verterent auxilij gratiâ, ignorabant. Aduocatum in concionem ſub idus Iulias populum Gozilo decanus graui oratione in hunc fermè modum caſtigâſſe fertur. Quæ ora, ciues, quos video

sed Deo pænas repetente

,, oculos? Animos quantùm immutatos, infractoſque præfert ea frontis dejectio?
,, Qui nuper ardentibus oculis, torua fronte, ore clamoſo, manus iniiciebatis
,, violentas, qui vincula cataſtaſque intentabatis; iidemne illi modò mente atto-
,, niti, oculis inſtabiles, manu torpente, titubante greſſu, deſpondetis animos, &
,, meliora deſperantes, certum exitium exſpectatis? Diſcite mortales iudicem
,, immortalem non contemnere. Diſcite veſtros magiſtratus & principes, ſa-
,, crorumque miniſtros non violare; quos vniuerſi ab olim populi, quamquam
,, barbari, quamquam impiis gentium erroribus impliciti, ſemper amârunt,
,, reueriti ſunt, defenderunt: quibus ideo plerumque ſacram autoritatem cum
,, ciuili iunctam eſſe voluerunt, vt eo plùs venerationis à multitudine, à Diis
,, ſuis plùs præſidij conſequerentur. Vos, quibus clariſſimum Chriſtianæ fidei
,, lumen Diuina pietas indulſit; vos, qui Romanam eccleſiam parentem veſtram
,, plenis buccis deprædicatis, & indignè magiſtratus habere, & ſacra polluere
,, non exhorruiſtis? tantumque facinus credidiſtis ſine ſupplicio futurum? Igno-
,, rabatis ſcilicet penes nos eſſe potiſsimam, ac pænè totam regendæ reip: curam,
,, ac poteſtatem. Quid? A quo veſtra ciuitas condita? quibus creuit auſpiciis?
,, quis ſplendidiſsimis illam ornamentis illuſtrauit? quis tot templorum ſanctitu-
,, dine conſecrauit? quis ad eam, quam tantopere amatis, amplitudinem pro-
,, uexit? Vni hæc omnia debetis eccleſiæ. Vni eccleſiæ adeò liberaliter princi-
,, pes, reges, Cæſares conceſſerunt nobiliſsima illa prædia, quibus noſter hic prin-
,, cipatus exſurrexit. Eidem huic eccleſiæ ſi primas ceditis, ſi præcipuam in
,, adminiſtranda rep: non negatis autoritatem; vbi debita magiſtratibus obſe-
,, quentia? vbi veneratio? Imò vt hæc leuia ſint, (non grauia certè non poteſt ille
,, iudicare, cui vel modica rationis allucet ſcintilla) vt inquam leuia ſint; vbi no-
,, ſtri huius ordinis honor? vbi ſacrorum cultus? vbi ſanctiſsimorum canonum
,, reuerentia, ſi quidem Chriſtiani iſtis, ſi ſanctæ Romanæ eccleſiæ filii? Laceſſi-
,, tus ea peruicacia Deus ipſe, pænas non repetat? Si non mihi, ſi non flagro iam
,, cædenti creditis: at Diuino credite oraculo. *Non eſt enim* (inquit apoſtolus)
,, *poteſtas, niſi à Deo. Quæ autem ſunt, à Deo ordinata ſunt. Itaq; qui reſiſtit poteſtati,*
,, *Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.* Hor-
,, rendum auditis fulmen in veſtra capita vibratum? Auerte piiſsime Deus.

ad concordiam reditur: Peroraturum interpellauit multitudinis clamor veniam & pacem rogantis. Tantus è præteritis inceſſerat imminentis mali metus.

Diremptis ergo controuerſijs, poſitæ ſunt vtrimque ſimultates: & præſente epiſcopo, ſanctè iurauit populus, nihil ſe deinceps aduerſum cleri iura, & immunitatem deſignaturum. Tum ſoluto iuſtitio, quod ternos menſes tenuerat, reſtituta ſacra ſunt; ac placando cælo ternæ ſupplicationes decretæ. Primâ ipſis decretiſque ſupplicationibus idibus Iulij, quibus diuiſionem apoſtolorum Leodienſis eccleſia veneratur, proceſſum eſt ad ædem duodecim apoſtolorum in Cornelij monte. Delatum eſt eximiâ religione S: martyris Lamberti ſacrum corpus, alterumque ferculum, eodem quo ſuperiùs ritu. Sed contigit, vt à ſupplicatione Iacobitis, atque Ægidianis ſua repetentibus, inſulæ pons corrueret, ſtatim atque tranſgreſsi fuiſſent. Homines omnino quadraginta in omnem præcipitârunt pluuialibus aquis turgidum. Sed Dei beneficio, deprecantibus ſanctis illis, quorum ſacra lipſana ferebantur (ita piè creditum eſt) incolumes euaſerunt omnes. Pontem è marmore poſtea reſtituit capitulum. Supplicatum eſt ſecundò ad S: Iacobi pridie placatur Deus. ipſius feſti. Tertiò denique ad S: Bartholomæi in eius vigiliâ, hoc eſt X. kal: Sept: Audiuit Deus ſupplicantem eccleſiam. Diſiectis nebulis, reddita cælo ſerenitas, in agris ſegetes concoxit, & ad vberem perduxit meſſem; vt omnis cederet fames, quæ iam inde à primis Alberti auſpicijs graſſata fuerat.

XX. Bellum Brabantinum enaſcens

Verùm aliunde malum aliud mox incubuit. Adeò in humanis nulla eſt ſincera tranquillitas. Henricus Brabantiæ dux ſacram militiam profeſſus, in Palæſtinam iuerat. Pro viro coniux regebat. Quidam rerum nouarum auidiores, ingenium nacti femineum, turbas concitauere minimè neceſſarias. Denuntiârat pro pulpito paſtor quidam in Brabantiâ, nonnullis parœcorum ſuorum dictum diem ad pacem Leodienſem. Violata Brabantiæ iura principalia perſuaſere duci ſuæ. Sacerdotem equi caudâ diu raptatum in cuſtodiam imperauit abduci, omnique ditione ſuâ Leodienſium eccleſiarum bona detineri. Prouocatus iniuriâ Cuickius, de cleri ſui conſilio, ceſſationem à rebus Diuinis imperauit totâ Brabantiâ, quæ quidem ad eius diœceſim pertineret. Ad arma rem etiam decomponit epiſcopus Met: ducturus videbatur. Sed apud ducem fortè tum erat peropportunè Bertrannus Metenſis epiſcopus. Qui diſcuſsis belli conſilijs, pacem ita conſtituit, vt antiquum teneret eccleſia Leodienſis, ipſique priſtina conſtaret iuris dicundi ad pacem Leodienſem poteſtas.

Clerum maximè concuſſerat ea procella. Nec enim ſatis erant vlla flagra rebellibus filijs ad ſaniora reducendis. Præter Simoniacam labem, impudicitiam-Pluralitas beneficiorum *Cantipr: l. 1. Apũ c. 19. n. 1* que, de quibus frequens fuit memoria; tertiam impietatem è cupiditate rurſum exortam commemorat Cantipratanus; qui Leodij ſub hæc tempora annis vndecim adoleuit. Plures affirmat è principe clero, cùm opulentis fruerentur eccleſiæ beneficijs, alijs coaceruandis turpiter inhiâſſe. Sed ipſum audi: Mihi teſtis, inquit, & iudex ſit S. Trinitas vnus Deus, quòd paucos eorũ viderim non oppreſhorrendè caſtigatur à Deo ſos triſti, horrendaque morte. Quod candidè profeſſus eſt aliquando quidam ex ipſis, qui audito collegarum quempiam primâ luce inuentum in lecto mortuum, qui primis tenebris ſanus, vegetuſque decubuerat; comploſis manibus: Noui nihil eſt, inquit, quod miremur: è cleri noſtri conſuetudine vitam clauſit. Addo quod oculis vſurpaui meis: & quo lector horreſcat. Intra paucos annos ſic periere archidiaconi quaterni. Primus grandi, phaleratoque excuſſus equo, fractis eo caſu ceruicibus, animam exhalauit. Alterum in cubili ſedentem mane repererunt mortuum. Tertius, cùm rei Diuinæ vnà cum collegis intereſſet, ſub ipſum tempus, quo S. Hoſtiam in altum ſublatam populo ſacerdos proponit venerandam, reſupinus cecidit; & ſubtracto vel linguæ, vel rationis vſu, ceu brutum

animal,

Digitized by Google

animal, nullis eccleſiæ ſacramentis munitus, vitâ exijt. Quartus deniq́ue ſacram peccatorum confeſsionem, aliaq́ue Chriſtianæ religionis myſteria cum ſumere detrectâſſet, miſerè perijt; & in locum profanum abiectus eſt. Iſta Cantipratanus; quæ poſteritati meritò horrorem incutiant.

XXI. Idem l. 2. c. 35. n. 2. Citatur ad Dei tribunal præpoſitus Leod: & comparet

Aliud accipe ab eodem ſcriptore non minùs horrendum, quamquam in alio genere. Adoleſcens maioris præpoſiti conſobrinus, ſtudio vitæ ſanctioris ad ſancti Iacobi diſciplinam aſceticam amplexus erat. Indignatus præpoſitus miſit ad abbatem, qui dimitti mox adoleſcentem poſtularent. Cùmq́ue ille renuiſſet, validâ manu collectâ monaſterium irrumpit, iuuenem abripit, ſacroq́ue nudatum habitu, reſtituſit ſæculo. Iniuriam minimè ferendam ratus abbas, facinoris indignitatem exponit epiſcopo. Fruſtra. Grauioribus caſtigatum verbis abbatem ille dimittit. Sed hic prouolutus in genua, & ad præpoſitum conuerſus: Quando, inquit, contra te, præpoſite, iudicem inter mortales non inuenio; immortalem Deum appello: quadrageſimo abhinc die ad iuſtiſsimum eius tribunal diem tibi dico, vt pro cauſæ huius æquitate ſententiam pronuntiet. Prouocationem riſu princeps excepit, & cum ipſo aliquot alij. At certè quadrageſimo pòſt die, ſub meridiem in balneo fortè præpoſitus lauabat; audit ex illo monaſterio celebriorem æris campani pulſum; cauſam quærit; ſtatimq́ue ingreditur, qui mortuum abbatem affirmet. Perculſus hoc nuntio præpoſitus: Conclamatum eſt, inquit: quadrageſimus eſt hic dies, quo Dei tribunali ſiſtendus ſum. Hæc dixerat; & ſe proripiebat è balneo: in adſtantium manibus, cum clamoribus, & diro eiulatu animam effudit, vtinam non infelicem!

Epiſcopus auget libertatē populi. A. 1200. Moritur

Vides epiſcopum eccleſiaſticæ diſciplinæ negligentiorem. At illum ſanè populus præfert libertatis ſuæ fautorem beneuolum. Neq́ue antiquiorem alium produnt, quæ nobis ſuperſunt ex antiquitate monumenta. Nullum eius diploma tranſmiſerunt ad nos maiores: verùm Philippi Cæſaris reſcriptum, quod anno proximi ſæculi octauo daturi ſumus, quæ ciuicæ libertatis capita probauit, ad hunc Albertum refert. Ceterùm vitam parum laudabiliter actam, longâ confectus inualetudine, clauſit anno ſuprà milleſimum ducenteſimo ipſis kalendis Febr: Elatus eſt magnifico funere, & conditus ante chorum ſuperiorem in S. Lamberti; ſed turpiter hoc verſiculorum aculeo perſtrictus:

Hoc in ſarcophago cunctorum dira vorago
Clauditur Albertus: Giezi dum vixit apertus.

XXII. *Aßignies* HVGO PETRAPONT: Relicto Philippo adhæret Ottoni regi: vnde lis intentatur pro epiſcopatu. Sed legatus pont: damnato Philippo

Habitis III. nonas Apr: comitijs, ſuffragia nonnulli contulere Conrado abbati Villarienſi, ſuo quondam collegæ. Interceſſerunt alij, principem cucullatum dedignātes. In Hugonē ergo Petrapontium ſuffragia coiere, virum genere, litteriſq́ue nobilem. Maternum genus à comitibus Namurcenſibus olim duxiſſe ferebatur. Aderat Otto rex, Leodium fortè profectus, quo per interregni occaſionem, ciuitatem, totūq́ue principatum ſuis partibus adiūgeret. Nec infelici conſilio. Ipſi ſacramentum dixit epiſcopus deſignatus, clientelariq́ue editâ profeſſione, principatum inijt. Sed Philippi partium viuebat in populo ſtudium: imò & in nonnullis è clero: inter quos eminebant Henricus Iaceanus, & Rodulfus archidiaconi, Robertusq́ue Comblenius in S. Ioannis præpoſitus. Qui tum quidem Ottonem reueriti præſentem, tempori ceſſerunt: ſed poſtea Philippi Sueui ſubſidio, litem intenderunt. Dicenda Romæ cauſa erat. Profecturus Hugo Balduinum Flandriæ comitem Leodienſis eccleſiæ mamburnum dicit. Iamq́ue montem Peſſulanum attigerat, quando obuium habuit Guidonem ex abbate Ciſtercienſi cardinalem epiſcopum Prænestinum: quem pontifex ſummâ cum poteſtate legatum in Germaniam mittebat. Hanc cauſam ille pro creditâ poteſtate iudicaturus, Leodium Hugonem reduxit. Coloniam inde profectus, ſupremâ

Huc vſq; Dodechinus. ſummi pontificis autoritate Philippum Sueuum, omnemque eius factionem à ſacris remouit. Præiudicium id erat Hugoni ſecundum, quòd in Ottomanas partes tranſiſſet. Metus tamen non leuis eum inceſsit, ab aduerſariorum exultatione: qui Româ reuerſi pontificium oſtentabant diploma, quo Hugonis contumacia caſtigabatur. Eius vim omnem eliſit legatus, partibus Coloniam euocatis ad cauſam dicendam. Potentiſsimum ab aduerſarijs telum iactabatur, quòd in cædem Alberti epiſcopi Petrapontius coniuráſſet. Dictus erat dies Mercurij proximus à Dominicâ Palmarum. Adfuit Hugo Petrapontius cum abbatibus S. Laurentij, S. Iacobi, Stabulenſi, S. Huberti, Trudonenſi, & Lobienſi. In celeberrimo cleri Colonienſis cœtu, admotâ ſacroſanctis euangelijs manu, obiecta crimina diluit. Quare legitimam eius lectionem pronuntiauit legatus; proximoque ſabbato ſacerdotem, at epiſcopum octauo poſt Paſcha die conſecrauit. Redeuntem epiſcopum ſuum excepere Leodienſes ordines inſigni gratulatione. Ipſe ad remp: animum applicauit.

pronũtiat pro Hugone. A. 1201.

Archia Vallis S. Lamberti. Cõditur Vallis S. Lãberti. Atque vt à Deo principatum auſpicaretur; Ciſtercienſi ordini cœnobium exſtruxit Hoium inter & Leodium, ad dextrum Moſæ latus; quod S. Lamberti Vallem nuncupauit. Anni fermè viginti erant, ex quo piam eiuſcemodi mentem iniecerat Deus Ægidio Claromontano comiti. Petierat hic datis litteris* ad generalem ordinis conuentum Ciſtercij habitum, vt ex aſceterio Signiacenſi colonia deduceretur in Planam-vallem: obtinueratque. Verùm poſt aliquot tem-

1\. pus monachi habitationis incommoda cauſati, Signiacum redierunt. Affecit hic receſſus non leuiter comitis animum; ardorem non extinxit. Quo faciliùs votorum ſummam attingeret, Henrico Limburgio duci illa omnia tradidit, quæ Ciſtercienſibus aſcetis animo deſtinauerat: eius precibus ponderis, & autoritatis plùs fore ratus. Recepit lubens Limburgius pro ſuo in Ciſtercienſem familiam animo: & latifundijs de ſuo additis, Ciſtercienſem abbatem, ceteroſque colle-

2\. gas Ciſtercij rurſum congregatos obnixè rogauit, * religioſum iſtum cœtum Signiaco remitteret condendo monaſterio. Dum locus quæritur totâ Limburgij ditione, ſtudijs adeò ſanctis ſuum deeſſe ſymbolum noluit epiſcopus Petrapon-

3\. tius. Exſtruendo cœnobio Maurorum campum * obtulit; agroſque præterea

A. 1202. alios addixit alendis cœnobitis. Pium præſulis ſui propoſitum probauit * anno

4\. huius ſæculi ſecundo, calculumque ſuum addidit Capitulum. Felicibus igitur auſpicijs ædificatum eſt nobile monaſterium, & poſito Campi Maurorum nomine, Vallem S. Lamberti appellárunt.

XXIII. & Vallis noſtræ Dominæ. Aliud præterea non ignobilius inchoatum eſt eiuſdem inſtituti Virginibus, à caſu longè infeliciſsimo. Sed felicitas cenſenda eſt, quæ ad Numinis gloriam deſtinatur. Expeditionem illam ſuam nobilem in Orientem adornabat Balduinus Flandriæ comes. Priùs quàm proficiſceretur, Andanæ celeberrimam inſtituit decurſionem equeſtrem, ſub id: Maias. Aderant Philippus Balduini frater comes Namurcenſis, Henricus Louanienſis, Albertus Mohanus, Loſſenſis Ludouicus, Hugo Florinenſis, alij. Tres dies tenuerat ſpectaculum: redijt ad ſe Mohanus cum Guilielmo & Henrico filijs. Qui, vt pueri erant, paucis pòſt diebus,

poſt miſeram mortem filiorum comitis Mohani. ſpectati certaminis gloriâ, & patris adhortatione animati; nemine familiarium aduertente, ad ſimiles decurſiones exercitatione ſe comparaturi, in equos inſcendunt, arripiunt haſtam, moræ inſerunt, equos in ſe incitant; atque vt erant inermes, mutuis ſe confodiunt vulneribus. Spem poſteritatis vniuerſam incidit triſtiſsimus hic caſus: niſi meliorem genuiſſe dixerim. Fortunas ſuas cùm in poſteros tranſmittere non poſſet, Deo viſum eſt reddere. Aſceterium aliquod exſtruendum meditari cœpit. Eius hæc ſe dedit occaſio.

Constructũ fuerat ante annos quadragenos, eoque ampliùs Hochtenſe ſanctæ Agathæ

Agathæ cœnobium, attributumque monachis Ciſtercienſibus. Qui poſtquàm pauperem iſthîc vitam egiſſent, nuper Alberto Cuickio præſule tranſierant in agrum Tranſmoſanum ad Vallem Dei, cum abbate ſuo Guidone. Condendo monaſterio * dedit aream cum adiacente agro non modico Horſtadij comes Lotharius. Abeuntibus ergo monachis Hochtum aduocauit epiſcopus ſacras Deo virgines ex Aquenſi S. Saluatoris parthenone. Verùm & hæ in magnâ vixerunt rerum omnium inopiâ. Quod vbi ex abbate Guidone didicit Mohanus, factâ ab epiſcopo poteſtate, cœnobium illis exſtruxit * in agro ſuo, vbi xenodochium fuerat olim ab eius maioribus inſtructum, & opimis ditatum vectigalibus. Extructum dicauit epiſcopus in honorem Dei Parentis, & quæ Vallis Rodumi dicebatur, Vallem noſtræ Dominæ indigitauit. Huc ergo migrauere Hochtenſes, relicto priore domicilio, quod non niſi diu poſtea reſtitutum eſt. Hanc poſteritatem principe Chriſtiano dignam conſecutus eſt comes Albertus. Quem comitem fuiſſe Metenſem habeo è tabulario Vallis Noſtræ Dominæ: eique aſſentitur Waſſeburgius; & comitem præterea Daborchium appellat, nulla comitatus Mohani factâ mentione. Sed vnam ego toparchiam vtroque nomine ſignificatam arbitror: hodieque nomina paſſim confundunt noſtrates; & Hoij menſuræ Daborchiæ vſus eſt in regione vrbis Ciſmoſanâ. Cuius nomenclaturæ ratio quæ coniectari poteſt, ſi alius eſt à Mohano, & petendus è longinquo comitatus Daborchius?

Conditũ eſt & monaſterium Hocht:
5.
Mir: Notit: Eccl: Belg: c. 192
& Vallis Dei:
Chartæ monaſterij.
6.

Ad publicam rem vt redeam, inuidit Hugoni dæmon epiſcopatus principia tam bene ominata. Hoij ſeditio concitata eſt, aduerſus epiſcopum; quòd populi neſcio quam immunitatem violatum ire diceretur. Namque quædam eius impedimenta vehentem, veſano impetu in ipſum pertraxere forum, diſſipatis omnibus. Sed poſteaquam præceps reſedit furor, pænitentiâ ducti, Leodium venerunt vniuerſi: & epiſcopo in celeberrimo cleri populique conuentu, nudis pedibus fecere ſatis. Verùm periculi maioris controuerſia fuit cum Brabanto, propter *tricenſum S. Trudonis ad epiſcopum Metenſem pertinentem:* inquit Ægidius. In comitem Loſſenſem huius diſceptationis pondus incumbebat. Sed imparem cum duce congreſſum veritus, amicitiam atque fœdus cum Petrapontio, ſeu eccleſiâ Leodienſi iunxit, eo firmius, quo ſuam omnem ditionem in S. Lamberti fide ac tutelâ eſſe profitebatur, eâque cauſâ publicis opibus tuendam. De quo vt ne ambigeretur, aut olim infitias ire quiſpiam vellet; tradidit ipſe * denuò dynaſtiam Loſſenſem S. Lamberto, in conſpectu Hugonis epiſcopi, Henrici Arduennæ ducis, Alberti comitis Mohani, cleri totius, ac populi Leodienſis. Tum dicto eccleſiæ ſacramento, ab epiſcopo ditionem eandem beneficiario mancipio recepit. Icto fœdere tam arcto, alacriter à Leodienſibus arma ſumta. Trudonenſem enim controuerſiam armis deciſurus venit cum exercitu validiſsimo Louanienſis, & ad Landam vrbem caſtra metatus eſt. Contrà Petrapontius in auxilium Loſſenſis florentes contrahit copias, ac Waremiam ducit. Diebus ferme octonis in mutuo conſpectu conſederunt ambo exercitus, intenti in occaſionem rei benè gerendæ. Namurci comes interim vltrò, citroque commeans, indutias tandem vix impetrauit. Arma vtrinque poſita. Nec inuenio reſumta propter hanc controuerſiam. Sed reuiuiſcente mox aliâ turbatum eſt.

XXIV.
Hoienſes in epiſcopum inſurgunt.
& culpã mox expiant.
Fœdere icto inter Leodienſes & Loſſẽſes
7.
contra Brabantos,
fiunt induciæ

Theodoricus Hollandiæ comes, & Gueldriæ Otto, bellum renouârant in Theodoricum Vltraiecti epiſcopum. Cui iunctus nouo fœdere Brabantus, hoc anno duxit in Ottonem. Validas ille copias obiecit duci. Et ad manus veniſſent, niſi Otto rex, cum Arnoldo Colonienſi archiepiſcopo, aliiſque principibus Traiectum veniens pacem compoſuiſſet. Fidem non coluit Brabantus. Exceptum inſidijs Gueldrum, cùm fortè ad Caſarem tenderet, cepit ipſo Chriſti natali.

Chronic: Hirſaug: Diuæus.
Guelder à Brabãto capitur,

Nec dimiſit ad conficiendam maturiùs ſummam imperatam, niſi obſidem ſibi ſubſtituiſſet filium natu maiorem. Leodium venit: & quidquid iuris habebat Traiectum inter & Ruremundam, eccleſiæ Leodienſi pignori obligauit, teſte Henrico duce Limburgio, & Philippo comite Namurcenſi. Bellè procedebāt res Leodienſes. Vrbis munitiones ſtrenuè ſub hoc tempus perficiebantur, quas Cuickio principe diximus intermiſſas. Facti ſumtus è ſiluâ Glani venditâ. Pretij portionem vnam accepit epiſcopus; altera reſtaurandæ S. Lamberti baſilicæ attributa eſt: tertiam inſumſerunt in vrbis munimenta. Curiale templum inter hæc dicauit epiſcopus S. Ioanni Baptiſtæ. Exſtruxerat Godefridus Feronſtreianus. Nobilis fuit illo tempore Leodij familia: penes quam ius diu manſit curiæ illius paſtorem deſignandi. Poſtea parœcis ipſis vendidit.

Parœcia S. Ioannis dicatur.

XXV. A 1204

S. Lamberto datur comitatus Mohanus.

Facto non paulo illuſtriore Leodienſem ornauit eccleſiam Albertus comes Mohanus. Vallem noſtræ Dominæ magnis opibus condiderat: vti ſuprà meminimus. Quod reliquum erat, ipſumque adeò comitatum, quando nullam ſperaret prolem, adhortante Petrapontio, donare cōſtituit S. martyri Lamberto. Fecitque Leodium aliquando veniens, hoc ritu; qui tum ſolemnis erat. In ſancti Lamberti templo ad principem aram progreſſus, viridem ramum in eâ, ceſpitemque depoſuit. Sed illas voluit eſſe leges; * vt frueretur ipſe comitatu ſuo quoad viueret. Cùm decederet vitâ, in S. Lamberti ius tranſiret. Si tamen prolem relinqueret, ea, ſucceſſoresque omnes comitatum tenerent, hoc pacto, vt ſe, S. Lamberti clientes conceptis ritè verbis profiterentur. At in eccleſiæ poteſtatem tum denique veniret, quando nulli ſupereſſent liberi. Vides eximiam Alberti comitis religionem, cum magno rerum humanarum contemptu.

Ludouicus Loſſenſis obtinet Hollandiam: Ioannes à Leidis l. 10. Snoy l. 6. Ægidius de Roia anno. 1212. pullus à Theodorico, armis recuperat: & turpiter iterū perdit.

Contrà: ſed non feliciùs, ingentes opes eâdem tempeſtate Ludouicus comes Loſſenſis reſpectare cœpit; obtinuit: & pari fortunæ inconſtantiâ, perfidiáque hominum dimittere coactus eſt. Filiam vnicā, ac heredem Theodorici Hollandiæ comitis, Adam nomine, cùm duxiſſet vxorem, ſimul nobilem illum inijt principatum. At Hollandi plerique femineum ſocrus ingenium, ac impotentem dominationem auerſati, exoſi etiam externum dominum; Theodorici fratrem Guilielmum Orientalis Friſiæ comitem, exacto Ludouico Loſſenſi inaugurârunt principatui. Atrocem iniuriam armis vindicare viſum eſt Loſſenſi. Vires à præſulibus Colonienſi ac Leodienſi, à duce Limburgio, à comitibus Flandriæ, Cliuiæque; ſed auxilia præſertim accepit ab Vltraiectenſi epiſcopo, propter viciniam opportuna. Quibus hoſtem facilè profligauit; prouinciamque recuperatam non ægrè retinuiſſet, niſi præproperè, quaſi confecto bello, Vltraiectinum dimiſiſſet. Tum enim reſpirare cœpit Guilielmus; & bellum auſus eſt inſtaurare. Ad eum cùm adijſſet Limburgius, quo ad pacem inhortaretur: ſeu terruerit Guilielmus magnificâ virium oſtentatione; ſeu profectò fidem ipſe parum integram coluerit; reuerſus ad Loſſenſem, terrore caſtra compleuit, reuulſiſque ſignis domum copias reduxit. Ceteri perturbati, cùm tutum receptum circumſpectarent, incubuit totis viribus Guilielmus, & fœdâ ſtrage diſſipauit. Meliora deſperabat fractus animo Loſſenſis. Pacem igitur admiſit, relictâ Guilielmo Hollandiâ, cùm decem millia marcarum argenti accepiſſet. Ita quàm facili negotio fuerat ad magnam euectus fortunam: tam æquo animo tulit deturbatus fortunæ inconſtantiam.

XXVI. Magnam hic idem annus tulit eccleſiæ Leodienſi mutationem. Spectabilem inſigni diſciplinæ canonicæ ſplendòre vitam olim egerant ad S. Lamberti canonici; morumque integritate multos principum, regum, Cæſarum, attraxerant, vt magnas opes largirentur. Verùm elanguit labentibus annis, vt ferunt humanæ viciſſitudines, illa virtutis gloria: & per illas temporum iniquitates, & corrutelas,

prelas, quas antè demonſtrauimus, abijt in eccleſiæ Leodienſis labem inhoneſtam. Ad aliquem ſaltem priſtini honoris nitorem, conatus eſt ante duos annos reuocare Guido ſedis apoſtolicæ legatus: & inter alia ſaluberrima decreta, ſanxit vt vnâ cenatione cibum, ſomnum loco dormitorio vno omnes caperent. Quod priſcæ profectò diſciplinæ ſpecimen præbeat haudquaquam obſcurum. Sed illa fuit huius ætatis corruptela, vt quam legatus ſpem conceperat, deſerere debuerit, & conſentiente Petrapontio, habenas quodammodo laxare. Communi quippe conſilio cenſuerunt publico eccleſiæ bono, ſalutique ſingulorum minùs aduerſari, vt deſcriptis in æquas portiones vectigalibus omnibus, ſuâ ſinguli ratione, ſenſuque vitam agerent. Magna tamen in vniuerſâ diœceſi, atque in ipſo S. Lamberti collegio fuit hoc tempore à ſcriptoribus celebrata ſanctitas; eoque maiori digna honore, quòd inter malos perſtiterit intaminata. Eius ſpecimen & exemplum dedit ſub hoc tempus Wericus Kannetius: qui conditum ſuperiore ſæculo intra ſepta collegij Lambertini noſocomium cùm addixiſſet aſcetis vtriuſque ſexus regulam Auguſtinianam ſectantibus, ſacram ædem ab eodem legato dicari obtinuit. Dicata eſt in S. Mathæi honorem. Eâ verò morum innocentiâ vixerunt cœnobitæ, vt inde coloniam deducere conſtituerit Otto S. Pauli decanus, magni animi vir, & amplificandæ Numinis gloriæ ſtudioſiſſimus. Poſtquam monaſterium conſtruxiſſet ſecundum Moſam eo loco, quem ad ſiniſtram ripam Sartum tunc appellabant; canonicis regularibus dedit inhabitandum; præfecitque cum prioris dignitate Balnum è noſocomio S. Mathæi ad catenam euocatum. Secutus exemplum Henricus Brabantiæ dux, Louanij S. Gertrudis monaſterium ædificauit, opulentiſque inſtructum vectigalibus attribuit canonicis regularibus: qui cùm præpoſiti ducatu vixiſſent ad annum vſque milleſimum quadringenteſimum vndequinquageſimum; tum denique ab abbate regi cœperunt: hodieque primis Brabantiæ præſulibus accenſetur.

Archiu. S. Lamberti.

Priuatã vitam agere permittitur clerus.

Archiu. Vallis Benedictæ.

Cõditur cœnobiũ ad catenã & Vallis Benedictæ.

Gazeus Harææ.

Monaſ. S. Gertrudis Louanij.

Nouum præterea hoc anno, & glorioſum in paucis decus peperit Oriens Occidenti, atque adeò belgicæ, imò & eccleſiæ Leodienſi. Eius quippe cliens Balduinus Hannoniæ comes, Orientis imperator ſalutatus eſt. Cùm enim inſignitus cruce ſacræ militiæ nomen dediſſet; & cum pluribus alijs principibus, populoque Veneto expeditionem in Syriam adornaret; conſilio, & hortatu Innocentij pontificis maximi Conſtantinopolim curſum flexere: verſiſque armis in tyrannos quoſdam, & Latini nominis hoſtes, vrbem expugnârunt. Omnibus ſuffragijs Balduinum victores renuntiârunt imperatorem. Ad eam euectus maieſtatem, eccleſiam Leodienſem, cui clientelam ſe iurâſſe meminerat, prædæ voluit eſſe participem, quæ fuerat longè opulentiſſima. Sacrum enim S. Lamberti conditorium vel incendio violatum ſciebat, vel pretioſioribus ſpoliatum donarijs, quando emendo Bulliono pecunia conflabatur. Ipſi ergo exornando Leodium miſit religioſus S. Lamberti cliens, & Orientis imperator Balduinus vndeoctoginta ſapphyros, pyropos viginti quatuor, ſmaragdos triginta, topaſios centum quinquaginta, vndecim chryſolithos. Inſignis, & rara pietas! Cælo muneratam Deus voluit anno proximo. Fortiſſimè dimicans cùm in hoſtium poteſtatem veniſſet, glorioſam, & imperio Chriſtiano dignam oppetijſſe mortem narratur. Hæc in Oriente.

Balduinus Hannon: in Orientẽ profectus.

Doultremanin Balduino.

creatur imperator Conſtãtinop: gemmas mittit ad S Lambertum:

A. 1205.

moritur.

Non multo feliciùs in Occidente habebatur imperium. Quid enim felicitatis è diſcordia pullulet? Mutuo ferro, flammis mutuis itur in viſcera, in certam perniciem. Et quod malorum vltimum iure arbitreris; non facilè diſcernas, quem caueas inimicum, cui fidas amico. Ottonem ad imperium prouexerat omnium maximè Adolfus Colonienſis archiepiſcopus, fidemque adhuc ſanctè coluerat. Ecce modò ad Philippum deficit. Vi, & neceſſitate adactum ferunt.

Hiſtoria Erfesford: chronic: Citizenſe Siffridus Miſnenſis.

 Tendebat

Inualeſcenti Philippo regi

Tendebat ad Ottonem cum auxiliari manu; incidit in Philippum: Waſſemburgumque compulſus, factâ deditione tranſijt in partes Philippi, ipſumque Aquaſgrani duxit, & impoſuit regni Germanici diadema. Id verò magnam rebus inclinationem allaturum veritus pontifex, præſulibus Moguntino, & Cameracenſi mandauit, Colonienſem ſacris arcerent; atque adeò archiepiſcopatu ſpoliarent. Factum eſt Coloniæ; quò magnâ celeritate contenderat Ottò, ne magni nominis ciuitatem Philippo accedere pateretur. Adolfo Brunonem ſubrogârunt. Philippus armis æmulo ſuo non parum ſuperior, grauem factionis ſuæ labem exiſtimauit, ſi principem heri in fidem receptum, tam fœdè pulſum honoribus ſpectaret, ſineretque. In Lotharingiam ergo plenus irarum venit; Coloniamque Agrippinam totius gentis facilè principem, quæ patuerat Ottoni, redegit in poteſtatem. Exſpectare non eſt auſus Otto. Fugit ad vlteriora; imò in Angliam ad regem auunculum. A quo acceptâ ingenti pecuniâ, redijt in Germaniam, bellum reparaturus. Quâ quidem Ottonis fugâ, multos, atque adeò Leodienſes in Philippi partes conceſsiſſe, mihi certum eſt ex eo, quod mox dicendum veniet.

depuo adhęrent Leodij.

XXVII. Multo ſanctius interim, graduque firmiore Lutgardis, mortalibus omnibus calcatis rebus, vnum cæli imperatorem ſuſpirabat ſponſum ſuum. Cui ſoli cùm totum mentis expandiſſet ſinum, virgineiſque amantiſsimè ſtringeret amplexibus; palam hominibus profiteri geſtijt, quos imo reconditos pectore celabat ignes. Quamobrem audito ſacrum virginitatis velum ab epiſcopo Hugone virginibus quibuſdam imponendum, ceteris adiungi deſiderauit. Inter ipſa ſacra, cùm ſolemni ex more poſt impoſita vela coronam lineam ſingulis epiſcopus adderet, auream Lutgardi vidit imponi ſacerdos quidam integræ vitæ, probatæque fidei. Præcipuum quemdam in Lutgarde caritatis ignem auro iſto ſignificari credidit. Ceterùm vt ad maiora ſponſam ſuam euehere ſtatuerat Deus; cùm paulò pòſt toti parthenoni præpoſita, adminiſtrationis onus coacta fuiſſet ſubire, venit ad eam Ioannes Liranus, vir hac tempeſtate per diœceſim Leodienſem rarâ ſanctitate nobilis: & iubente Deo autor fuit, vt abdicatâ præfecturâ Aquiriam ſecederet, vbi Ciſtercienſem amplecteretur diſciplinam. Lutgardi, magis arridebat Herckenroda, vbi Teutonici ſermonis vſus erat, cùm eſſet Aquiriæ Gallici. Dubitanti Chriſtina adfuit; quæſijtque quid denique cunctaretur eò prouolare, quò vocari à Deo ambigendum non eſſet? Vbi reſpondit, quæ haberet Lutgardis: Ego verò, inquit Chriſtina, malim apud inferos eſſe cũ Deo; quàm in cælo cum angelis ſine Deo. Cunctanti etiamnum, imperium denique Chriſtus addidit: (mutuas miſcere ſermocinationes haud infrequens fuit) Mihi fixum eſt, ait, Aquiriam vt petas. Ni feceris, ego te deſeram. Nullis potuiſſet viribus à ſponſi ſui voluntate Lutgardis diuelli. Tranquillitate animi ſummâ, anno huius ſæculi ſexto migrauit Aquiriam; relicto ad S. Catharinæ ſodalibus omnibus acri ſui deſiderio. Nec enim niſi ægrè pati poterant, ab amatiſsimâ parente deſeri, de cuius ſanctimoniâ opinionem concepiſſent eximiam. Sodalium viciſsim indoluit mœrori Lutgardis; vt quas filiarum vice ſollicito amore complecti cœperat: & piâ quâdam animi affectione, ſacrum illum cœtum Numini commendauit. Oranti ſtatim adfuit Dei mater; & gratulata primùm de ſuſcepto vitæ inſtituto, & domicilio, quod ſingulari cultu ſibi conſecratum, propenſiore beneuolentiâ complecteretur: ſubdidit ſacrum S. Catharinæ gynæceum in fide ſuâ, ac tutelâ futurum: aſceticæque rei, ſimul & familiaris incrementis in melius prouehendum. Euentus promiſſum ſecutus eſt, hoc illuſtrior, quod in reliquo ferme illo ordine non parum refrixerit ardor primus: quem retinuit nihilominus, auxitque longo pòſt tempore ſacra hæc familia.

Lutgardis virginitatis velum ſumit

migrat Aquiriã.

A. 1206.

Monaſterium S. Catharinæ recipit in fidem B. Virgo.

A 1207. Inſigni pariter prouentu Namurci religio pullulabat; eo certior profectò, ſecundior-

ſecundior-

fecundiorque, quòd autore gloriaretur Philippo Nobili Namurci marchione. Ædem hic in ſummâ arce apoſtolorum principi condiderat, tredecimque inſtruxerat canonicis: ratus nimirum certius nullum, firmiuſúe, quam è cælo præſidium. Dicauit anno ſeptimo Guido cardinalis. Templũ S. Petri conditur Namurci

In amicitiam, ſimul & gratiam cum Philippo Sueuo redierant Leodienſes; & eius partibus aduerſus æmulum Ottonem ſtudebant. Iamque vires vtrimque magnis animis colligebantur ad conflictum pro ſummâ rei: tempus opportunum exiſtimârunt Leodienſes adeſſe, quo libertatem, & iura ciuitatis autoritate Cæſareâ fulciri impetrarent, ne quis alius deinde conuellere tentaret. Marcoduri Cæſarem conueniunt, & priuilegiorum ſuorum offerunt præcipua hæc capita. Ciuis Leodienſis nemini tributum, vectigaléue pendito. Non hoſpitationibus militaribus, non ipſâ militiâ grauator. Si munimentum aliquòd obſidendum, ſuſcipiendumúe aliud bellum; id aggreditor epiſcopus, vocatis ad arma beneficiarijs eccleſiæ clientibus, & agrariâ militiâ: ſimulque moneto populum Leodienſem, vt ſi ante quintum & decimum abhinc diem non ſit debellatum arma & ipſe ſumat, adſit epiſcopo: tum quippe eccleſiæ, ſiue Haſbaniæ aduocatum cum viris quadraginta ex equeſtri ordine Leodium epiſcopus mittito, qui prætorium vexillum ſolemni ritu è S. Lamberti ſacrario accipiat, populumque deducat armatum ad caſtra. Ibi maneto, & ad belli finem iuuato epiſcopum. Ciuis item ad tribunal pacis Leodienſis ne citator; niſi ea fuerit cauſa, quæ iudici dumtaxat eccleſiaſtico ſubijciatur. Sexus vtriuſque mancipijs, ſi in ciuitate moriantur, heredes ſcribere liceat coniuges, liberos, conſanguineos; piumúe legatum condere: domino tamen demortui corpus, quò lubuerit, auferre permittitor. Nemo rei alicuius publicæ aduocatus, ſiue tutor à ciue officij ſui ratione quidquam exigito. Ad aliud quàm ſcabinorũ tribunal ciuis inuitus ne trahitor: ſi ob admiſſum facinus meretur, morte plectitor; ſed bona ne publicantor, neúe fiſco addicuntor. Intra agrum ciuitatis ſuburbanum, quem Banni leucam dicunt, prætor inuiti ciuis ædes non ingreditor: reum ibi inuentum non abducito in vincula. Ciuem à ſcabinis indemnatum in carceres nemo mittito: nemo aduena prouocato ad ſingulare certamen; at ſi quid controuerſum eſt, in ius adducito. Quæ iura omnia, aliaúe minoris notæ, quæ ſtudio breuitatis hic omittuntur, cùm expendiſſet Cæſar; intellexiſſetque non tam agi à Leodijs vt modò conderentur, quàm priùs ab Alberto Cuickio quondam epiſcopo vel condita, vel probata, Cæſaris autoritate firmarentur: cenſuit hac perturbatione imperij, percommodè ad roborandas vires ſuas, ſubditorum animos nouis beneficijs obſtringendos eſſe: quãdo maximè gratam non teſtari non poterat Cuickij memoriam; quem vti ſtudioſum ciuicæ libertatis patronum iactabant Leodienſes; ita ſuarum partium defenſorem acerrimum ipſe nouerat. Quare arbitratus ea non parum facere ad rectam publicæ rei adminiſtrationem, & decus imperij; Cæſareo nomine probauit, confirmauit, muniuitque in poſteritatem, dato diplomare III. nonas Iunij. Illud magnâ fide in ciuitatis tabulario ſeruatur; eiuſque paſsim exempla voluuntur manibus omnium. Eſt enim vetuſtiſsimum omnium, quæ quidem ſuperſunt litteris conſignata, ciuicæ libertatis monimentum. Quod quidem ſequentibus ætatibus corroborârunt, quotquot imperatores populi Leodienſis priuilegia, & immunitates confirmârunt. Id hoc ſæculo fecerunt dato reſcripto Henricus VII. anno triceſimo quinto, & Albertus anno duodenonageſimo: Sigiſmundus anno ſupra milleſimum & quadringenteſimum decimo quinto, & Maximilianus anno milleſimo quingenteſimo nono. Porrò Philippus contractis copijs, breui pòſt in Saxoniam contendens, XI. kal: Iulij Bambergæ occiditur. Quo denique quieuit Germania. Semotâ quippe omni controuerſiâ, imperium

XXVIII. A. 1208 Otto de S. Blaſio. Archiu: ciuitatis Leod: Philippus rex confirmat priuilegia populi Leodi

Occiditur.

capeſsiuit

Digitized by Google

capeſsiuit Otto, Leodienſibus non ſatis æquus: vt poſt pauca narrabitur.

Abbas Nouomonaſterio datur.

Ceterùm ornatâ hoc Cæſaris beneficio ciuitate, æquum fuit ſuam pariter ſacris creſcere dignitatem. Nouomonaſterium prioris autoritate, nomineque vndecimum iam annum regebat Renerus quidam, rerum naturalium cognitione, ſed magis integritate vitæ celebratus. Qui cùm extremæ ſenectutis vitio videretur impar oneri; ex prudentum conſilio abdicauit; vt breui quiete ad mortem feliciter obeundam animum compararet, annum ætatis iam tranſgreſſus octogeſimum. Quod vt ad aures epiſcopi peruenit, ſimul è clero principe aliquot præcipui, multis rationibus orârunt; exorârūtque, vt quod eccleſiæ Leodiēſi ſplendorem augeret, Nouomonaſterio daret abbatem. Ergo prid: idus Iulij, anno poſt conditum monaſterium centeſimo, è totius religioſi cœtus conſenſu abbatem iuſsit Hugo Alexandrum eiuſdem ſacræ familiæ alumnum; litterarum quidem non admodum peritum, ſed Chriſtianâ animi demiſsione, caſtimoniaque nobilem. Hunc deinde ipſo feſto aſſumtæ in cælos Virginis inaugurauit. Adminiſtrauit familiam ſibi creditam Alexander magnâ laude octo & viginti annos.

Cōradus abbas Villar:

Anguſtiore ſpatio virtutem ampliorem ſub hæc tempora Villarij Conradus excoluerat: quam certè quo magis tectam cuperet pro ſuâ modeſtiâ, in lucem eò ſplendidiorem Deus euexit. Accitum Villario Clarevallenſes abbatem ſuum creârunt. Publico deinde totius ordinis conſenſu deſignatus eſt Ciſtercienſis; vt quam Villarij hauſerat diſciplinam, effunderet in omnes vbiuis terrarum familias. Ordinis tamen illius cancellis claudebatur. Honorio pontifici Romano placuit extendere in vniuerſum orbem Chriſtianum. Creauit cardinalem, & epiſcopum Portuenſem, magno eccleſiæ bono: ſed hæc aliàs. Abeunti Conrado ſubſtitutus eſt Villarij Gualterus. Traiecto hic oriundus fuit nobili familiâ, ſed animo nobiliore. Exarſit deſiderio condendi monaſteria virginum. Cùmque plura condidiſſet in diœceſi Leodienſi, veritus ne ſi Villario ſanctiores dimitteret ad ſacra gynæcea dirigenda; tepidiorum ignauiâ, qui domi relinquerentur, ſolueretur diſciplina; octo monaſteria, quæ ſuſceperat adminiſtranda, remiſit ad abbatem Ciſtercienſem. Horum meminiſſe Vitriacum crediderim, vbi ait, intra vnius diœceſeos Leodienſis fines, & breue temporis ſpatium, ſeptena conſtrui virginibus Ciſtercienſibus cœnobia ſe vidiſſe. Addit porrò hanc prouinciam, quam Deo amabilem eſſe pronuntiat, inſtar *horti liliorum*, *& paradiſi delitiarum*, pietate adeò floruiſſe, vt ſi condita fuiſſent monaſteria tertio tanto plura, compleri facilè potuiſſent præſtantiſsimis virginum Deo ſacrãdarum examinibus; quæ veluti candidiſsima lilia, & ſuaue olentes violæ religioſas iſtas areolas exornarent. Iſta fuit viri grauiſsimi ſententia. Ceterùm inſigni fuit ſapientiâ Gualterus. Solitus erat dicere, Deum permittere aliquos labi in quædam peccata quæ numquam cognoſcent, quia non vitant alia, quæ nôrunt. Quo quis Deum amat ſinceriùs, hoc clariùs peccata videt; & eius, quem amat, nomine, acerbiora ferre deſiderat. Dei timorem nobis incutiunt duo: eius præſentis memoria, mortiſque meditatio. Timor peccati ſine fugâ diabolicus eſt: ſed ille ſanctus, quo quis vrgetur, ne id honeſti, quod amplexus fuerit, ſuis numeris non ſit abſolutum. Quibus, & aliuſcemodi pleriſque inſignem ſapiētiæ, ſanctitatiſque opinionem conſecutus eſt Gualterus.

fit cardinalis.

Aſsignies p. 1. c. 48. Henriques

Succedit Gualterus vir ſanctus:

Vitriacus hiſt: Occid. c. 15.

multa gynæcea ſacra cōdit.

XXX.
A 1209.
B. Maria Oegniacum Niuellis migrat.

Sed iiſdem pariter diebus erat in omnium ore ſanctitas Mariæ Oegniacenſis: quæ cum non procul Niuellâ Willembroci, leproſis egregiâ caritate ſeruiret multis annis; ceteris item virtutibus animum ſic excolebant, vt non modò in ſuauiſsimam cum Deo familiaritatem admitteretur; ſed multa in hominum genus inde beneficia ſuis precibus eliceret. Solita erat iam diu ſingulis annis Dei parentem ſuſceptâ Oegniacum peregrinatione venerari. Verùm hoc demum anno, inui-

no, inui-

no, inuitante, atque adeo ducente Numine, eò commigrauit, relictâ priore ſede: eoque facto, Oegniacenſis nomen apud poſteritatem inuenit. Templum in ſancti Nicolai honorem dicârat ante paucos annos Petrapontius. Loco ſplendorem, & famam attulit Maria non vulgarem, tum virtutum ſuarum luce clariſsimâ; tum pellecto ad inhabitationem Iacobo Vitriaco. Egerat hic in Academiâ Lutetianâ Diuinæ ſapientiæ nomine clarus; ſed longè clariſsimus vitæ integritate: Secundâ famâ virtutum ſanctæ huius feminæ excitus, in iſtâ honeſti palæſtrâ aſceticam profeſſus eſt. Et cum eruditionis ſuæ face viam illi ſubinde præmonſtraret, non minorem exemplorum ab ipſâ lucem recipiebat.

ad eam venit Vitriacus.

Ad hoc idem ſanctioris ſapientiæ lycæum, proſperâ eius famâ inuitatus, ſe recepit Ioannes Niuellanus, qui ampliſsimâ decani Leodienſis dignitate contemptâ in has ſe latebras inglorius abdidit, illuſtriſsimo iſtius ætatis miraculo. Cuius nobis exemplum nihilo ignobilius hoc ſæculo retulit Franciſcus Montmorencius; quando præter eamdem in eccleſiâ Leodienſi dignitatem, illuſtriſsimæ præterea ſuæ gentis antiqua decora, dynaſtiaſque & opes ingẽtes, Chriſtianâ magnanimitate calcauit, vt euangelicam humilitatem in Societate IESV profiteretur. In quâ poſtquam vixiſſet annos viginti vnum, tanto ceteris ſodalibus apud ſe minor, quanto altiùs illum aliquando gentis ſuæ ſplendor euexerat; religioſiſsimè nuper vita defunctus eſt. Præclara virtutum eius exempla ſtilo perſequi, non eſt modò inſtituti mei. Faciam libens, vbi feret occaſio. Famam ea virtus meretur

Cantiprat: l. 2. Apũ c. 31 n. 3. Ioannes Niuell: ex decano Leod: monachus Oegniaci.

Abdicatis ergo ceteris, Deo viuebat Ioannes Niuellanus in latebris Oegniacenſibus: vnde non rarò pro Chriſtianâ ſuâ, quâ præditus erat, eloquentiâ prodibat in frequentiſsimam concionem, ingenti mortalium bono. In iſta porrò caritatis officia ferebatur ſtudio tanto, vt cùm aliquando celeberrimus quidam medicus ex vlteriore Galliâ aduenisſet, vi ſuorum medicamentorum ſedaturus acutiſsimos, quibus conflictabatur, podagræ dolores: vbi accepit futuram quatuor menſium curationem: O me inſipientem, inquit tibiam manu percutiens, ſi huius corporis gratiâ, Dei nutu mox in ſaniem, & vermes reſoluendi, vel tribus hebdomadis ſepoſuero ſalutem animorum immortalium, quam opellâ meâ curandam, ſanguinis ſui pretio Dei Filius comparauit! Tuæ quidem pietati præmium Deus rependat: ego tantâ iacturâ valetudinem tantillam non emo. Vt non immeritò Vitriacus, *virum humilem, & timoratum, & omnium virtutum margaritis ornatum* appellet, accenſeatque præcipuis ætatis ſuæ oratoribus.

Inſignis eius caritas.

Vitriacus hiſt: Occid: c. 9.

Præſtanti vitæ integritate per idem tempus celebratus eſt Ioannes Dionantius cognomento hortulanus: quem adeò ſuſpexit Maria Oegniacenſis, vt mortui ſepulcrum numquam præteriret, quin demiſſo corpore veneraretur. Nullâ poſt mortem opus ei fuiſſe noxiarum expiatione, diuinitus acceperat. An præterea Ioannem de Lirot, ſiue Liranum, diœceſis item Leodienſis hoc tempore ſplendidiſsimum lumen, Oegniaco debeamus, non liquet: Ioannem Niuellanum eius fuiſſe ſocium, tantùm affirmat Vitriacus. Iſtud verò relinquit indubitatum: rarâ ſanctitate floruiſſe Oegniacum; quamquam pleriſque iam locis Auguſtinianæ diſciplinæ decor, ac dignitas deflueret. Retinuere conſtanter, & magno illo patriarchâ dignam ſe poſteritatem probauere, qui S. Ioannis in vineis Sueſsionenſibus, S. Autberti Cameracenſis, S. Mariæ Bleſenſis, & aſceteria alia pauca, ſed in primis S. Nicolai Oegniacenſis incolebant: & non aliter, quàm *pauci racemi conſuſâ vineâ, in virtute religionis, feruore caritatis, & decore honeſtatis permanſerunt.*

Ioannes Dionantus.

Vitriacus ibidem Ioannes Liranus. *ibidem c. 21.*

XXXI. Fauſtis è cælo radijs perfundebatur interamnenſis ea regio. In extrema ora florem produxit eximium, ſilentio minimè hic prætereundum, etſi ætatem nobis veterum nemo reliquerit. Is eſt Walherus Bouinio oriundus. Qui cùm inſigni morum integritate, Diuini honoris amplificandi ſtudio, theologicarumque

Molan: 23. Iun: S. Walherus

diſciplinarum

diſciplinarum cognitione polleret, viſus eſt ſtrenuam, & vtilem Dominico gregi operam nauare poſſe. Paſtorem igitur Orhaniæ iuſſus agere, diligentiæ nihil, nihil induſtriæ, laboriſque, aut caritatis emittere cœpit, quo ſibi creditas oues per ſalutaria paſcua deduceret ad æternum ouile. Indignum erat vnius pagi finibus tantam arctari virtutem. Ceteris in vicinia paſtoribus præpoſitus eſt cum dignitate decani ruralis. Quam prouinciam ſuſtinuit eâ vigilantiâ, animi fortitudine, moderationeque, prudentiâ, caritate, ſuiipſius demiſsione; vt vberrimam vicinus omnis ager virtutum ſegetem cælo procrearet; & hominem ad maiora natum teſtaretur. Euexit agonotheta cæleſtis generoſum athletam. Indignam ordine ſuo, flagitiiſque infamem agebat vitam Haſteriæ paſtor. Periculum erat, ne lupis, quos arcere debuerat pro munere, in ouile ſibi creditum, morum peruerſitate, turpitudiniſque ſuæ exemplis aditum reſeraret. Malum auer-

martyr. tere Walherus conſtituit. Ad hominem adit, officij commonet, præſens non eius dumtaxat, ſed & ouium commiſſarum periculum edocet, imminentem illi (niſi reſipuerit) vindicis Dei manum oſtentat; ſuam omnem, ſed maximè Numinis opem, ſi ſaniora velit, pollicetur. Verùm medicamenti huius ſuauitate exulcerabatur impij hominis animus. Moſam vnà fortè tranſmittebant; remum in decani ſui caput totis viribus homo perditiſsimus impingit; eumque martyrij laureâ coronat. Relatum Onhaniam B. Walheri corpus, plurimis Deus prodigijs in hanc ætatem noſtram celebrauit. Multitudinis religioſè concurrentis liberalitate conſtructum eſt inſigne templum.

Molan: 25. Iun: S: Oduinus. Huic admodum affinem aliquando promeritus eſt coronam Oduinus. Et hic illam ſubnecto, quandoquidem de tempore certius nihil habeamus. Hugardiæ vitam agebat Oduinus pro gradu ſuo integram, & multa inſignem virtute. Sacerdos erat plurimis ſuiipſius victorijs præclarus. Frequenti ieiunio corpus caſtigabat. Opum egregius contemptor, miſerorum mortalium egeſtati cupidiſsimè ſuccurrebat. Aſsidua penè ipſi fuit, & ardentiſsima cum cælitibus ſermocinatio. Sacris operaturus aliquando Meldariam ibat; obuios habuit ſcurras duos. Qui cùm non ignorarent liberalem de more pupillis ac viduis ſtipem de-

mortuũ ad vitam reuocat: ferre; dolo malè conſuto, ſibi partem emungere propoſuerunt. Atque vt tenerum illius in afflictos animum perſpectum habebant; in terram ſe illorum alter abijcit, mortuum ſimulaturus, alter eiulatu fictiſque lacrymis, aliquid ſtipis in tam acerbi caſus ſolatium efflagitat. Famulo ſuo non eſt paſſus illudi Deus. Ecce mortuus reuera deprehenditur, qui ſimulauerat. Stipem impertitus eſt Oduinus liberaliorem, quàm rogabatur: mortuum ad vitam reuocauit. Verùm ſuâ

matryr. ipſe morte mox vitam emit, ſed immortalem. Ea fuit occaſio. De finibus agrorum inter colonos duos coorta erat controuerſia; quam Oduini arbitrio componendam permiſerunt. Summa quippe de illius integritate apud omnes erat opinio. Certum eius hoc arbitratu dedit argumentum vir ſanctus. E duobus vnum de ſacro fonte ſuſceperat, diligebatque in paucis; quod tamen æquitas poſtulabat, pro altero pronuntiauit. Præferuido ille impetu concitatus, impacto grauiter ligone, ſancti ſacerdotis caput diffidit. Toleratam pro iuſtitia mortem coronauit Deus. Defluente in terram cruore, deſubito fons emicuit, plurimis deinceps morbis ſalutaris.

Iſte fuit rerum Leodienſium ſtatus: ea ſanctitatis ſecunditas, vberrimos, cæloque acceptiſsimos fructus producens. Hiberna tamen aura ſæuijt ſubinde; vt ne neſciremus humana cũcta viciſsitudinibus permiſceri. Procellas prouidentiâ ſuâ Deus concitat, quibus & adulterinæ frondes decutiantur, & germanæ virtutis fortiter adoleſcat viriditas. Exortum eſt ab immoderata cupiditate malum.

NOTATIONES.

ANNO 1202. XXII. DATIS LITTERIS. Has è monaſterij ipſius tabulario depromptas accipe lector, quo perſpectam habeas præſtantē comitis pietatem, animumque in Ciſtercienſem omnem familiam, quæ ad hanc ætatem magnâ virtutis laude florebat. *Omnibus Ciſtercienſis ordinis abbatibus Ægidius Dei gratiâ comes Clari-montis ſalutem. Ordinem veſtrum præ ceteris in hoc mundo religionibus Deo placitum credens, at propterea propenſiùs diligens, eum, ſi quo modo poſſem, omnino auxiliare diſpoſui. Propterea notum facio vobis, quod in comitatu meo eſt locus, qui nomen Eſtriueal, & Plana vallis, terra fertilis, & amœna, dulcis aquæ fluuium habens præterfluentem, terræ arabilis, & bonæ triginta habens carrucatas, territorij circumquaq; leucam vnam continens, veſtræ religioni per omnia idoneus. Hunc locum veſtræ obtuli ſanctitati, abbati videlicet Signiacenſi. Quod enim alicui veſtrum exhibetur, hoc toti ordini impenditur. Do præterea minerìam ferri, quæ eſt ſita inter Hoium & Leodium; & liberum per terram meam ſine omni vinaglo commeatum, & aiſantias totius terræ meæ in ſiluis, aquis, & paſcuis. Deſiderium igitur habens ordinis veſtri, ſanctitati veſtræ deuotiſſimè ſupplico, quatenus oblationem meam ſuſcipere non omittatis: ſed religioſos homines ad locum dirigatis. Paratus enim ſum, cùm venerint, ſecundum voluntatem eorum omnia agere, & plura inſuper addere. Orate pro me, vt Deus, qui totius miſericordiæ fons eſt, mei miſereatur. Credo enim firmiter, & indubitanter aſſero, orationibus veſtris, & peccata poſſe remitti, & pœnam pro peccatis inflictam amoueri. Valete.* His, quo faciliùs impetraret Claromontanus, quod habebat in votis, alteras addidit ad abbatē Signiacenſem, in hunc modum. *D. Ioāni abbati Signiaci Ægidius comes de Claro-monte ſalutem. Dedi fratribus veſtris locum in comitatu meo idoneum, & ſufficientem ad ædificandam grangiam, aut etiam abbatiam; vtrumlibet vobis placuerit. Cuius loci territorium extenditur circumquaq; per leucam vnam; ſiluam habens optimam: terræ arabilis, & bonæ triginta carrucatas, aquam piſcibus refertam, & aptam nauigio portando vſque in ipſam Leodienſium ciuitatem. Dedi præterea ferrariam optimam, quam habeo ſupra Moſam fluuium contra Clarum-montem, cum aiſantijs totius terræ meæ. Vnde rogo, & obnixè deprecor, quatenus aſſumto vno, aut duobus coabbatibus veſtris, maximè abbate Boni-fontis, cumque cellerario veſtro, cum duobus fratribus laicis, qui terræ cognoſcendæ, & colendæ periti ſint, præſentiam veſtram nobis exhibeatis. Meliùs enim in capitulo generali, & fidentiùs ſuper qualitate loci teſtimonium perhibebitis; ſi eum priùs oculis luſtraueritis. Neque dubium geratis, quin hæc, & alia his plura liberè vobis tradam, aſſenſu omnium hæredum meorum. Valete.*

OBNIXE ROGAVIT. Pium eius deſiderium nihil meliùs explicabit, quàm ipſiuſmet Limburgij litteræ, quas profero ex eiuſdem monaſterij tabulario. *Domino Ciſtercienſi, & ceteris coabbatibus ad generale capitulum conſtitutis, Henricus de Lemborc ſalutem: & paratum obſequium. Rogamus vniuerſitatem veſtram, & attentiùs deprecamur; quatenus conuentum, quem D. abbas Signiaci à Roſerijs reuocauit, autoritate veſtrâ redire faciatis. Prouidebimus enim per Dei gratiam, quòd ad ſinum matris reuerti de cetero nullâ occaſione cogentur. Si enim de loci anguſtiâ, vel incommoditate conquerantur, licet eos ibi manere mallem, quàm alibi, tamen ſi in totâ terrâ meâ ſedem ſibi gratiorem inuenerint, paratus ſum eis impertiri. Ad vltimum etiam, ſi aliter fieri non poteſt; malo aliàs ſecundum optionem ipſorum clauſtrum conſtrui, ſaluis ſibi poſſeſſionibus, quas contuli; & ſaluo mihi, ac ſucceſſoribus meis, iure patronatus, & ſuffragiorum patrocinio; quàm in confuſionem meam, & dedecus ordinis, opus tam ſolemniter inchoatum ſine debito defraudari. Quinimo etiam omnibus negotijs, vbicumq; meo indiguerint auxilio, me fidelem inuenient, & propitium adiutorem.* Ipſam verò donationem hac

formulâ deſcribi, & publicâ fide conſignari voluit. *Notum ſit omnibus tam futuris, quàm præſentibus, quòd ego Henricus de Lemborc, aſſenſu filiorum meorum Henrici, Waleranni, Frederici, & Gerardi, pro remedio animæ meæ, parentum, filiorum meorum, omniumque de parentelâ meâ, tam ſuccedentium, quàm præcedentium; & pro abſolutione de viâ Ieroſolymitanâ, quam D. papa, & totus ordo Ciſtercienſis ſuper ſe accipiunt, & inde me abſoluunt ad præceptum, & iniunctionem D. papæ: qui hac conditione me à viâ illâ abſoluit: terram, & locum d'Eſtrineal, de Plana-valle, & de Roſerijs, totam inquam terram illam ex integro à nobili viro Ægidio comite de Claromonte in manus noſtras penitus reſignatam, omnipotenti Deo, B. Mariæ ſemper Virgini, & abbati Signiaci tradimus, atque liberè tribuimus ad conſtruendam abbatiam ordinis Ciſtercienſis. Quod ſi locus ille ad conſtituendam abbatiam minùs ſufficiens videtur monachis, & opportunus; vbicumque in proprio noſtro locum aptiorem, & magis competentem inuenerint, libenter, & liberè eis damus. Et ſi fortè prope terram prædictam in loco, qui eſt in villâ de Hans ſub montis decliuo, ædificare abbatiam illam maluerint, locum illum eis acquittabimus. Ad hoc autem vt in abbatiâ prædictâ omnipotenti Deo iugiter famulantes ad victum habeant neceſſaria; terram noſtram prope Rodis, cum toto nemore ſuperexiſtente, quod vulgo dicitur Specubout, integrè, liberè, & abſolutè, remotâ omni conditione, in longum & latum, dextrorſum & ſiniſtrorſum, iuſum & ſuſum, cum aquis & omnibus pertinentijs prædictæ abbatiæ concedimus, damus, & quàm liberiùs poſſumus largimur. Ita quidem quod de vellere, obuentione, & venditione nemoris, conſtruant abbatiam præfatam: & terram redigant ad agriculturam, ad ſuſtentandam, & paſcendam de fructibus abbatiam. Ad remotionem verò querelæ, ſi qua poteſt eſſe, atque calumniæ; nouerint omnes hanc terram cum nemore eſſe allodium meum ex parte matris meæ; & ad dotem vxoris meæ nihil penitus pertinere. Vt autem hæc noſtra donatio, atq; conceſſio rata maneat, & perpetua, & inconuulſa; teſtium ſubſcriptorum, & ſigilli noſtri muniuimus impreſſione. Huius rei teſtes ſunt abbates Iulianus Igniacenſis, Gerardus Signiacenſis, Wilielmus de Villario, &c. Actum eſt hoc anno Verbi incarnati 1196.*

3. Mavrorvm campvm. Non propterea ſancta cœpta deſeruit Limburgius; qui non tam conditoris nomen, & honores ambiebat, quàm Dei cultum, & gloriam. Priorem ergo donationem in hæc verba ratam eſſe iuſsit: *Ego Henricus dux de Lemborc, & marchio de Arlo, omnibus in Chriſto fidelibus ſalutem in perpetuum. Notum facimus vniuerſitati veſtræ, quòd abbati, & fratribus, qui de Segniaco venientes, in epiſcopatu Leod: conſtruxerint abbatiam, damus in eleemoſynam pro remedio animæ noſtræ, anteceſſorum, ſucceſſorumq; noſtrorum, & pro recompenſatione viæ Ieroſolymitanæ, quam propter hoc D. papa remiſit, locum de Roſerijs, & ſartum d'Eſtrineal totum, vt liberè, & quietè illud poſſideant, & vtantur, quomodocumq; voluerint, & ad vtilitatem ſuam; & loco, in quo perpetuò manſuri conſederint, & clauſtrum ædificauerint. Damus præterea aiſantias totius terræ meæ in campis, aquis, ſiluis, & paſcuis, etiam fagina, et glandium, gratis: & vt ipſi, & res eorum ſub meâ ſint protectione, & defenſione in omni loco dominationis noſtræ. Hæc vt rata permaneant præſenti conſcriptione, & ſigilli noſtri appenſione iuſſimus roborari. Actum Verbi incarnati anno 1200.*

4. Probavit. En diploma ex eiuſdem monaſterij tabulario. *Ego Hugo Dei gratiâ Leod: epiſcopus omnibus in Chriſto fidelibus in perpetuum. Nouerit vniuerſitas veſtra, quòd dederimus in perpetuam eleemoſynam aſſenſu capituli noſtri, abbati Signiacenſi, & fratribus ibidem Deo ſeruientibus, centum triginta duo bonnaria terre, & nemoris in loco, qui antea Maurorum campus vocabatur, nunc autem in meliùs mutato vocabulo Vallis S. Lamberti appellatur; vt ibidem conſtruant Ciſtercienſis ordinis abbatiam. Adiecimus præterea aliam poſſeſſionem, totum videlicet territorium loci, qui dicitur Chanbu, vt in ipſo grangiam ædificent. Quidquid igitur infra locorum prædictorum terminos, quos metæ circumquaque poſitæ deſignant, continetur, ita quittum, & liberum, &*

Digitized by Google

aliquâ exceptione, vel exactione, tam fundum, quàm nemus, & aquam ipſis contulimus: vt ſi nemus conſeruare, aut cædere, exſartare, aut etiam vendere voluerint: liberè, & ſine aliquâ contradictione id faciant. Aquam præterfluentem ad omnes vtilitates ſuas conuertant; nec in ipſâ cuiquam hominum, præterquam ipſis piſcari licitum ſit. Quia verò infirmorum imbecillitas ad ſanitatis recuperationem lautioribus cibis exigit ſuſtentari; ſi quid fortè venatu, vel aucupio, ſecundum quod ordo patitur, infra prædictos terminos capere potuerint, ipſis conceſſimus. Præterea dedimus eis aiſantias paſturarum, & vſum faginæ, & glandium, & ferrariæ in banno de Serain, & de Nandren, omnis generis animalibus, tam in boſco, quàm in plano, & viis intrandi, & exeundi ad poſſeſſiones ſuas, & vſum lapidicinæ, & tegulariæ lapideæ, vbicumque inuenerint: & ſub noſtrâ protectione, & tutelâ, eos ſuſcepimus, & volumus vt ſint liberi ipſi, & res eorum, ab omni ſæculari exactione, & conſuetudine; vt telonei; winagij, & ſimilium. Hæc vt rata permaneant, præſentem paginam tam noſtro, quàm capituli noſtri ſigillo iuſſimus roborari. Actum anno incarnationis Dominicæ 1202.

XXIII. Dedit aream. Hanc Lotharij Horſtadij donationem probauit metropolita noſter Engelbertus archiep: Colon: anno 1216. pontificatus ſui anno primo. Diploma habeo ex eiuſdem monaſterij tabulario. Sed cùm apud Miræum lector inuenire poſsit in Notitiâ eccleſiarum belgij c. 192. ego breuitatis gratiâ hîc omitto. 5

Exstrvxit. Moriturus ratum voluit in perpetuum Albertus, quòd valens conſtituerat: & reſcriptum edidit, quod in Vallis noſtræ Dominæ tabulario aſſeruatur in hunc modum. *Ego Albertus comes de Daborch & Metten: omnibus tam futuris, quàm præſentibus, præſenti ſcripto notum facio, quòd ſuper allodium meum in loco qui dicitur Vallis beatæ Mariæ, qui priùs Vallis Rodumi fuit appellatus, abbatiam dominarum Ciſtercienſis ordinis ſub prouidentiâ abbatis Ciſtercij conſtruxi. Ad opus ſiquidem illius abbatiæ dominarum Ciſtercienſis ordinis, vt iam dictum eſt, pro remedio animæ meæ, & parentum meorum, fratriſque mei Henrici, & vxoris meæ, ac filiæ, & anteceſſorum, cum meis ſucceſſoribus, contuli in eleemoſynam domus, in quo ſita eſt, locum, cuius vndecim ſunt terræ bonuaria, cum molendino, &c. Actum anno ab incarnatione Dominicâ 1210.* Soceri voluntatem probauit poſt aliquot annos gener Theobaldus Lotharingiæ dux, hoc diplomate quod ex eiuſdem cœnobij commentarijs lectori damus. *Notum ſit tam præſentibus, quàm futuris, quòd autoritatis noſtræ prouidentiâ quidquid prædeceſſor noſter comes de Daſbourh eccleſiæ Vallis ſanctæ Mariæ conceſſit, plenarie confirmamus. Conſtituimus præterea, & firmiter obſeruari præcipimus, vt ipſa eccleſia ab omni ſæculari ſeruitute liberrima conſiſtens, à nullo miniſtralium noſtrorum, vel aliorum ad nos pertinentium, in aliquo vim patiatur. Et vt ordini ſuo liberiùs vacare permittantur, nulli inpoſterum, vel ſubditorum noſtrorum in cappuſiis ſuis, vel alijs rebus aliquam poteſtatem, ſine ipſarum dominarum voluntate, & beneuolentiâ, nullatenus habere concedimus. Quod ſi quis infregerit, offenſam noſtram grauiſſimè nouerit incurriſſe, & per caſtellanum noſtrum, quidquid erga ipſas commiſſum fuerit, iniurioſum firmiſſimè mandari præcipimus. Acta ſunt hæc anno 1218.* Hæc Theobaldus: cuius vidua Gertrudis quinto pòſt anno donationé eamdem ratam habuit dato etiam diplomate, quod ex eodem tabulario lector accipe. *Gertrudis de Dabourh comitiſſa Metenſis & de Muhaut, &c. Intelligimus quod bonæ memoriæ Albertus comes Metenſis & de Muhaut cariſſimus pater noſter culturas de Wanze, quæ ſic nuncupantur Guode, cultura de Champans, & illa quæ eſt inter Wanze, & montem S. Stephani, eccleſiæ de Villari pro ſalute animæ ſuæ contulit in perpetuum poſſidendas. Intelleximus etiam quod Villarenſi eccleſiæ, loco, qui tunc Vallis Rodumi, modò Vallis B. Mariæ dicitur, præfatas culturas in perpetuum poſſidendas contulit. Quidquid inde factum fuerit, ego Gertrudis, filia dicti comitis, comitiſſa Metenſis, & de Muhaut, mei iuris exiſtens, omnes præfatas culturas Val-*

partem ambiguâ adhuc iuſtitiâ inclinârint, eam deinde contra fas tueri malint; quàm æquitatem ſuſcipiendo, velut fateri eam antea fuiſſe minùs exploratam: aut certè ne à prioribus conſilijs non tam cauſæ honeſtate, quàm aduerſariorum âutoritate metuuè videantur abduci.

Aliud inſuper exiſtimo malum impellebat Henricum ducem. Ambitio, cupiditaſúe proferendi imperij principes non ſatis ſui potentes relinquit. Mohanum comitatum niſi iam adiungeret Brabantiæ, omnem in futurum ſpem videbat Henricus intercidi. Ottonem verò epiſcopi iniuriâ laceſsitum ſi pergeret ſequi, omnia tam in ſui gratiam, quàm Hugonis odium feliciſsima ſibi certò polliceri cœpit.

Stat ergo duci fixum, ſpecie Cæſareæ maieſtatis ab omni contumeliâ vindicandæ, Leodios infeſtare. Quam vnicam belli cauſam fuiſſe vult Diuæus. Plùs tamen tribuendum non tantùm Ægidio, qui puer hæc vidit; ſed & ſcriptori anonymo triumphi Steppeani, qui ſancti Lamberti canonicus, hoc eſt rerum geſtarum pars, omnia ſpectauit. Nihil tamen iam mouendum eſſe cenſebat Brabantus, quòd procul in Apuliâ Otto Frederici æmuli ſui partes bello fatigaret.

Vitriac. prol. S. Mariæ Oeg.

Bellum in Albigenſes.

II. At vide, quàm diuerſa ſunt hominum ſtudia. Ducem cupiditas in Leodios inflammat. Eiuſdem diœceſis ſanctitas, vulgante famâ per Gallias ſparſa, virum integerrimum Fulconem Tholoſanum epiſcopum, ab ipſo Pirenæorum montium pede, per tanta ſpatia ad ſui ſpectaculum inuitauit. Cùm enim Albigenſes impijs dogmatibus ab eccleſiâ diſsiderent, fretique potentia Raimundi comitis Tholoſani, errores ſuos armis tuerentur; ſtatuit ſummus pontifex eos armis compeſcere, qui rectam rationem non audirent; propoſitaque peccatorum condonatione ad expeditionem ſacram Chriſtianum populum excitauit. Multi è tota Galliâ, atque adeò Leodio magno ardore confluxerunt. De quibus ad eumdem Fulconem ita Iacobus Vitriacus: *Videras apud tuos, multos noſtræ regionis cruce ſignatos contra hæreticos, fide feruentes, in afflictione mirabiliter patientes, miſericordiæ operum valde ſtudioſos: imò, quemadmodum ipſe mihi dixiſti, audieras non ſinè multâ admiratione, feminas quaſdam apud nos acerbiùs lugere vnum aliquod veniale erratum, quàm veſtrates homines vel mille mortifera peccata lugerent.*

Theodori Cell. virtus,

Iſtam militiam pro ſuo in ſanctam crucem incenſo ſtudio cum alijs profeſſus erat Theodorus de Cellis canonicus Leodienſis, ſumto crucis inſigni de manu Ciſtercienſis abbatis. Sed vbique ſui memor, etiam inter arma, bellique ſtrepitus, virtutem quæſijt, inuenit. Eius gratiâ ſuauiſsimam contraxit neceſsitudinem cum beato Dominico, qui poſitâ inſigni operâ hæreſim exterminare conatus, ſanctæ ſuæ familiæ iam tum ſemina iaciebat. Fulconem pariter ignorare non potuit. In familiaritatem & amicitiam pertrahebat morum ſtudiorumque ſimilitudo. Venienti in Lotharingiam comitem ſe, imò itineris ducem adiunxit, deduxitque ad Mariam Oegniacenſem, quam item familiariter nouerat.

Item Fulconis epiſc.

Sanctitas feminarū Leod.

Raimundum enim diro notatum anathemate deteſtabatur publicè, & abhorrebat Fulco epiſcopus, atque in eius conſpectu ſacris detrectabat operari. Quamobrem eius in ſe hac cauſâ furorem ſuccenſum coactus declinare, hoc anno diœceſim reliquit. *Et cùm in Galliam Belgicam,* (inquit idem Vitriacus) *petiturus auxilia contra fidei hoſtes, veniſſet, & tandem ad Leodienſe territorium, quorumdam in verâ humilitate Chriſto militantium famâ; & odore attractus deſcendiſſet, non potuit ſatis admirari fidem, & deuotionem, præſertim ſanctarum feminarum; cùm eas videret ſummo ſtudio, deſiderio, & reuerentiâ, Chriſti eccleſiam, & Sacramenta ſanctæ eccleſiæ proſequi, quæ in ipſius regione ab omnibus fermè vel prorſus reijciebantur, vel parui pendebantur.* Tum ſermone ad eumdem epiſcopum conuerſo proſequitur:

Noſtis

Noſti, poſteaquam ad partes noſtras perueniſti, vt tibi viſus ſis tamquam in promiſsionis terrâ verſari. Te enim narrante, memini me audiuiſſe, in tua regione reliquiſſe te Ægyptum, & tranſeuntem per deſertum, terram promiſsionis in ditione Leodienſi inueniſſe.

Ita Vitriacus: qui poſtquam diſertâ & fuſiori oratione prædicâſſet virginum integritatem, matronarum prouidentiam, viduarum continentiam, ceteraſque alias virtutes pro vniuſcuiuſque ordine & ſtatu: tum ſingularum aliquot encomia ſanè rara particulatim perſequitur. Sepoſui breuitatis ſtudio. Hæc tamen non exiſtimaui à me ſilentio præteriri omnino poſſe, ſine iniuriâ illius ætatis; cui tantum decus detraxiſſem; ipſiuſque adeò poſteritatis, cui illuſtria antiquitatis exempla viderer inuidiſſe. Quæ profectò admirationem, laudemque eo maiorem merentur, quo vel magis à recto deuiabat epiſcopus ipſe, vel turpi certè inuidiâ princeps clerus laborabat; à quibus tamen veluti capite, omnem animi vigorem, in totum eccleſiæ Leodienſis corpus diffundi neceſſe eſt.

Paradoxum fortaſſe quibuſdam id videbitur; quod apud ceteros ſcriptores inauditum eſt: vnus Bruſtemius Hugonis initia parum commendanda refert: ceteri non niſi cum laude illius meminerunt. Ego verò eiuſdem eccleſiæ tabulario (quod ſanctiſsimum ſemper, integerrimumque habitum eſt) fidem inuiolatam non poſſum non tribuere. Ex eo habemus ſub hoc tempus, inſtitutam Romæ apud ſummum pontificem à clero Leodienſi accuſationem non parum acerbam aduerſus Hugonem. Eius hæc perſcripta ſunt capita: Epiſcopus in æde primâ, quam cathedralem vocamus, chriſma non conſecrat. Eccleſiam ab aduerſariorum violentiâ non tuetur. Cauſas factâ appellatione tractandas in capitulo, ad ſe pertrahit. Controuerſia ob cuſam monetam non ſatis æquam orta epiſcopum inter & capitulum, cùm legibus quibuſdam eſſet compoſita, iiſdem poſtea ſtare detrectat. Pecuniâ publicâ, quam cum populo clerus contribuerat ad coëmendam nouæ ædi Lambertinæ materiem, in ſuos vſus conuertit. Cùm filiæ comitis Hannoniæ à morte parentis, in eius fidem tutelamque tranſiiſſent, (id enim iuris eſt eccleſiæ) ipſe nullâ capituli conſenſione exquiſitâ, comiti Namurcenſi magno auri pondere tutelam vendidit, prêtiumque ſibi vindicauit. Item à publico auertit pecuniam propoſitam pro aſſerendâ Cenacenſi aduocatiâ. Argenti marcas mille; eòque plures à patre comitis Hannoniæ, olim vltimâ eius voluntate addictas templo S. Lamberti reſtaurando, in opus nouum expendere negligit. Arcem Rupefortenſem, item & Claromontanam, cum piâ donatione veniſſent in poteſtatem eccleſiæ, nobilibus quibuſdam viris tradidit ſuo beneficio poſsidendas. Cum Arnulfus Morialmæus nomine aduocatiæ Foſſenſis, ipſum oppidum aggreſſus diripuiſſet; ſententiâ iudicis compulſus oppidanis facere ſatis, eis caſtrum Louruallium, aliaque prædia ſua obſtrinxerat; epiſcopus, nullâ compenſatione damnorum ciuibus factâ, capitulo item rei totius ignaro, ipſum caſtrum Waltero Arnulfi germano dono dedit. Necem villico à facinoroſis hominibus illatam vlciſci neglexit. Cùm officio ſuſpenſus ſynodū celebrâſſet, eis ſacra interdixit, qui non conueniſſent.

III.

Archia capituli l. 4. s. 3.

Grauis accuſatio in epiſcopum.

Quæ vt grauia videbantur, hoc anno exeunte, decimo tertio kalendas Ianuarias Innocentius III, in prouincia de iis anquiri decreuit à decanis S. Georgii, & S. Chuniberti, & ſcholaſtico S. Seuerini Colonienſibus. At quis cauſæ fuerit exitus, compertum non habemus. Mihi iſtud vero ſimile eſt; cùm ex tam grauibus accuſationibus, non niſi ſeuera potuerit eſſe condemnatio, cuius tamen nullum eſt veſtigium; vel certè abſolutum fuiſſe iudicum ſententiâ Hugonem; vel bellicis motibus animos omnium ad publicam ſalutem conuerſos fuiſſe, itaque ſepoſitam primùm, & cõpoſitam deinde omnino totã eſſe controuerſiam, ob egregia Hugonis in patriam merita, & epiſcopi munus deinceps laudabiliter geſtum.

ignotus euentus.

partem ambiguâ adhuc iuſtitiâ inclinârint, eam deinde contra fas tueri malint; quàm æquitatem ſuſcipiendo, velut fateri eam antea fuiſſe minùs exploratam: aut certè ne à prioribus conſilijs non tam cauſæ honeſtate, quàm aduerſariorum autoritate metuuè videantur abduci.

Aliud inſuper exiſtimo malum impellebat Henricum ducem. Ambitio, cupiditaſue proferendi imperij principes non ſatis ſui potentes relinquit. Mohanum comitatum niſi iam adiungeret Brabantiæ, omnem in futurum ſpem videbat Henricus intercidi. Ottonem verò epiſcopi iniuriâ laceſſitum ſi pergeret ſequi, omnia tam in ſui gratiam, quàm Hugonis odium feliciſſima ſibi certò polliceri cœpit.

Stat ergo duci fixum, ſpecie Cæſareæ maieſtatis ab omni contumeliâ vindicandæ, Leodios infeſtare. Quam vnicam belli cauſam fuiſſe vult Diuæus. Plùs tamen tribuendum non tantùm Ægidio, qui puer hæc vidit; ſed & ſcriptori anonymo triumphi Steppeani, qui ſancti Lamberti canonicus, hoc eſt rerum geſtarum pars, omnia ſpectauit. Nihil tamen iam mouendum eſſe cenſebat Brabantus, quòd procul in Apuliâ Otto Frederici æmuli ſui partes bello fatigaret.

II. *Vitriac. præf. v. Mariæ Ogn.* At vide, quàm diuerſa ſunt hominum ſtudia. Ducem cupiditas in Leodios inflammat. Eiuſdem diœceſis ſanctitas, vulgante famâ per Gallias ſparſa, virum integerrimum Fulconem Tholoſanum epiſcopum, ab ipſo Pirenæorum montium pede, per tanta ſpatia ad ſui ſpectaculum inuitauit. Cùm enim Albigenſes impijs dogmatibus ab eccleſiâ diſſiderent, fretique potentia Raimundi comitis Tholoſani, errores ſuos armis tuerentur; ſtatuit ſummus pontifex eos armis compeſcere, qui rectam rationem non audirent; propoſitâque peccatorum condonatione ad expeditionem ſacram Chriſtianum populum excitauit. Multi è tota Galliâ, atque adeò Leodio magno ardore confluxerunt. De quibus ad eumdem Fulconem ita Iacobus Vitriacus: *Vidistis apud tuos, multos noſtræ regionis cruce ſignatos contra hæreticos, fide feruentes, in afflictione mirabiliter patientes, miſericordiæ operum valde ſtudioſos: imò, quemadmodum ipſe mihi dixiſti, audieras non ſinè multâ admiratione, feminas quaſdam apud nos acerbiùs lugere vnum aliquod veniale erratum, quàm veſtrates homines vel mille mortifera peccata lugerent.*

Bellum in Albigenſes.

Theodori Cell. virtus. Iſtam militiam pro ſuo in ſanctam crucem incenſo ſtudio cum alijs profeſſus erat Theodorus de Cellis canonicus Leodienſis, ſumto crucis inſigni de manu Ciſtercienſis abbatis. Sed vbique ſui memor, etiam inter arma, bellique ſtrepitus, virtutem quæſiit, inuenit. Eius gratiâ ſuauiſſimam contraxit neceſſitudinem cum beato Dominico, qui poſitâ inſigni operâ hæreſim exterminare conatus, ſanctæ ſuæ familiæ iam tum ſemina iaciebat. Fulconem pariter ignorare non potuit. In familiaritatem & amicitiam pertrahebat morum ſtudiorumque ſimilitudo. Venienti in Lotharingiam comitem ſe, imò itineris ducem adiunxit, deduxitque ad Mariam Oegniacenſem, quam item familiariter nouerat.

Item Fulconis epiſc. Raimundum enim diro notatum anathemate deteſtabatur publicè, & abhorrebat Fulco epiſcopus, atque in eius conſpectu ſacris detrectabat operari. Quamobrem eius in ſe hac cauſâ furorem ſuccenſum coactus declinare, hoc anno diœceſim reliquit. *Et cùm in Galliam Belgicam,* (inquit idem Vitriacus) *petiturus auxilia contra fidei hoſtes, veniſſet, & tandem ad Leodienſe territorium, quorumdam in verâ humilitate Chriſto militantium famâ, & odore attractus deſcendiſſet, non potuit ſatis admirari fidem, & deuotionem, præſertim ſanctarum feminarum; cùm eas videret ſummo ſtudio, deſiderio, & reuerentiâ, Chriſti eccleſiam, & Sacramenta ſancta eccleſiæ proſequi, quæ in ipſius regione ab omnibus fermè vel prorſus reijciebantur, vel parui pendebantur.* Tum ſermone ad eumdem epiſcopum conuerſo proſequitur:

Sanctitas feminarũ Leod.

Noſti

Noſti, poſteaquam ad partes noſtras perueniſti, vt tibi viſus ſis tamquam in promiſſionis terrâ verſari. Te enim narrante, memini me audiuiſſe, in tua regione reliquiſſe te Ægyptum, & tranſeuntem per deſertum, terram promiſſionis in ditione Leodienſi inueniſſe.

Ita Vitriacus: qui poſtquam diſertâ & fuſiori oratione prædicâſſet virginum integritatem, matronarum prouidentiam, viduarum continentiam, ceteraſque alias virtutes pro vniuſcuiusque ordine & ſtatu: tum ſingularum aliquot encomia ſanè rara particulatim perſequitur. Sepoſui breuitatis ſtudio. Hæc tamen non exiſtimaui à me ſilentio præteriri omnino poſſe, ſine iniuriâ illius ætatis; cui tantum decus detraxiſſem; ipſiusque adeò poſteritatis, cui illuſtria antiquitatis exempla viderer inuidiſſe. Quæ profectò admirationem, laudemque eo maiorem merentur, quo vel magis à recto deuiabat epiſcopus ipſe, vel turpi certè inuidiâ princeps clerus laborabat; à quibus tamen veluti capite, omnem animi vigorem, in totum eccleſiæ Leodienſis corpus diffundi neceſſe eſt.

Paradoxum fortaſſe quibuſdam id videbitur; quod apud ceteros ſcriptores in- III.
auditum eſt: vnus Bruſtemius Hugonis initia parum commendanda refert: ceteri non niſi cum laude illius meminerunt. Ego verò eiuſdem eccleſiæ tabulario (quod ſanctiſsimum ſemper, integerrimumque habitum eſt) fidem inuiolatam non poſſum non tribuere. Ex eo habemus ſub hoc tempus, inſtitutam Romæ apud ſummum pontificem à clero Leodienſi accuſationem non parum acerbam ad-

Archiu. capituli l. 4. s. 3.

Grauis accuſatio in epiſcopum.

,, uerſus Hugonem. Eius hæc perſcripta ſunt capita: Epiſcopus in æde primâ,
,, quam cathedralem vocamus, chriſma non conſecrat. Eccleſiam ab aduerſa-
,, riorum violentiâ non tuetur. Cauſas factâ appellatione tractandas in capitulo,
,, ad ſe pertrahit. Controuerſia ob cuſam monetam non ſatis æquam orta epiſ-
,, copum inter & capitulum, cùm legibus quibuſdam eſſet compoſita, iiſdem
,, poſtea ſtare detrectat. Pecuniâ publicâ, quam cum populo clerus contribuerat
,, ad coëmendam nouæ ædi Lambertinæ materiem, in ſuos vſus conuertit. Cùm
,, filiæ comitis Hannoniæ à morte parentis, in eius fidem tutelamque tranſiiſ-
,, ſent, (id enim iuris eſt eccleſiæ) ipſe nullâ capituli conſenſione exquiſitâ, comi-
,, ti Namurcenſi magno auri pondere tutelam vendidit, prêtiumque ſibi vindi-
,, cauit. Item à publico auertit pecuniam propoſitam pro aſſerendâ Cenacenſi
,, aduocatiâ. Argenti marcas mille; eoque plures à patre comitis Hannoniæ,
,, olim vltimâ eius voluntate addictas templo S. Lamberti reſtaurando, in opus
,, nouum expendere negligit. Arcem Rupefortenſem, item & Claromontanam,
,, cum piâ donatione veniſſent in poteſtatem eccleſiæ, nobilibus quibuſdam vi-
,, ris tradidit ſuo beneficio poſſidendas. Cum Arnulſus Morialmæus nomine
,, aduocatiæ Foſſenſis, ipſum oppidum aggreſſus diripuiſſet; ſententiâ iudicis
,, compulſus oppidanis facere ſatis, eis caſtrum Louruallium, aliaque prædia
,, ſua obſtrinxerat; epiſcopus, nullâ compenſatione damnorum ciuibus factâ, ca-
,, pitulo item rei totius ignaro, ipſum caſtrum Waltero Arnulfi germano dono
,, dedit. Necem villico à facinoroſis hominibus illatam vlciſci neglexit. Cùm
,, officio ſuſpenſus ſynodû celebrâſſet, eis ſacra interdixit, qui non conueniſſent.

ignoto euentu.

Quæ vt grauia videbantur, hoc anno exeunte, decimo tertio kalendas Ianuarias Innocentius III, in prouincia de iis anquiri decreuit à decanis S. Georgii, & S. Chuniberti, & ſcholaſtico S. Seuerini Colonienſibus. At quis cauſæ fuerit exitus, compertum non habemus. Mihi iſtud vero ſimile eſt; cùm ex tam grauibus accuſationibus, non niſi ſeuera potuerit eſſe condemnatio, cuius tamen nullum eſt veſtigium; vel certè abſolutum fuiſſe iudicum ſententiâ Hugonem; vel bellicis motibus animos omnium ad publicam ſalutem conuerſos fuiſſe, itaque ſepoſitam primùm, & cõpoſitam deinde omnino totâ eſſe controuerſiam, ob egregia Hugonis in patriam merita, & epiſcopi munus deinceps laudabiliter geſtum.

partem ambiguâ adhuc iuſtitiâ inclinârint, eam deinde contra fas tueri malint, quàm æquitatem ſuſcipiendo, velut fateri eam antea fuiſſe minùs exploratam: aut certè ne à prioribus conſilijs non tam cauſæ honeſtate, quàm aduerſariorum autoritate metuuè videantur abduci.

Aliud inſuper exiſtimo malum impellebat Henricum ducem. Ambitio, cupiditaſûe proferendi imperij principes non ſatis ſui potentes relinquit. Mohanum comitatum niſi iam adiungeret Brabantiæ, omnem in futurum ſpem videbat Henricus intercidi. Ottonem verò epiſcopi iniuriâ laceſſitum ſi pergeret ſequi, omnia tam in ſui gratiam, quàm Hugonis odium feliciſſima ſibi certò polliceri cœpit.

Stat ergo duci fixum, ſpecie Cæſareæ maieſtatis ab omni contumeliâ vindicandæ, Leodios infeſtare. Quam vnicam belli cauſam fuiſſe vult Diuæus. Plùs tamen tribuendum non tantùm Ægidio, qui puer hæc vidit; ſed & ſcriptori anonymo triumphi Steppeani, qui ſancti Lamberti canonicus, hoc eſt rerum geſtarum pars, omnia ſpectauit. Nihil tamen iam mouendum eſſe cenſebat Brabantus, quòd procul in Apuliâ Otto Frederici æmuli ſui partes bello fatigaret.

II. At vide, quàm diuerſa ſunt hominum ſtudia. Ducem cupiditas in Leodios
Vitriac. inflammat. Eiuſdem diœceſis ſanctitas, vulgante famâ per Gallias ſparſa, virum
prol. S. Mariæ Oeg. integerrimum Fulconem Tholoſanum epiſcopum, ab ipſo Pirenæorum montium pede, per tanta ſpatia ad ſui ſpectaculum inuitauit. Cùm enim Albigen-
Bellum in Albigenſes. ſes impijs dogmatibus ab eccleſiâ diſſiderent, fretique potentia Raimundi comitis Tholoſani, errores ſuos armis tuerentur; ſtatuit ſummus pontifex eos armis compeſcere, qui rectam rationem non audirent; propoſitaque peccatorum condonatione ad expeditionem ſacram Chriſtianum populum excitauit. Multi è tota Galliâ, atque adeò Leodio magno ardore confluxerunt. De quibus ad eumdem Fulconem ita Iacobus Vitriacus: *Videras apud tuos, multos noſtræ regionis cruce ſignatos contra hæreticos, fide ferventes, in afflictione mirabiliter patientes, miſericordiæ operum valde ſtudioſos: imò, quemadmodum ipſe mihi dixiſti, audieras non ſinè multâ admiratione, feminas quaſdam apud nos acerbiùs lugere vnum aliquod veniale erratum, quàm veſtrates homines vel mille mortifera peccata lugerent.*

Theodori Cell. virtus. Iſtam militiam pro ſuo in ſanctam crucem incenſo ſtudio cum alijs profeſſus erat Theodorus de Cellis canonicus Leodienſis, ſumto crucis inſigni de manu Ciſtercienſis abbatis. Sed vbique ſui memor, etiam inter arma, bellique ſtrepitus, virtutem quæſijt, inuenit. Eius gratiâ ſuauiſſimam contraxit neceſſitudinem cum beato Dominico, qui poſitâ inſigni operâ hæreſim exterminare conatus, ſanctæ ſuæ familiæ iam tum ſemina iaciebat. Fulconem pariter ignorare non potuit. In familiaritatem & amicitiam pertrahebat morum ſtudiorumque ſimilitudo. Venienti in Lotharingiam comitem ſe, imò itineris ducem adiunxit, deduxitque ad Mariam Oegniacenſem, quam item familiariter nouerat.

Item Fulconis epiſc. Raimundum enim diro notatum anathemate deteſtabatur publicè, & abhorrebat Fulco epiſcopus, atque in eius conſpectu ſacris detrectabat operari. Quamobrem eius in ſe hac cauſâ furorem ſuccenſum coactus declinare, hoc anno diœceſim reliquit. *Et cùm in Galliam Belgicam,* (inquit idem Vitriacus) *petiturus auxilia contra fidei hoſtes, veniſſet, & tandem ad Leodienſe territorium, quo-*
Sanctitas feminarũ Leod. *rumdam in verâ humilitate Chriſto militantium famâ; & odore attractus deſcendiſſet, non potuit ſatis admirari fidem, & deuotionem, præſertim ſanctarum feminarum; cùm eas videret ſummo ſtudio, deſiderio, & reuerentiâ, Chriſti eccleſiam, & Sacramenta ſanctæ eccleſiæ proſequi, quæ in ipſius regione ab omnibus fermè vel prorſus reijciebantur, vel parui pendebantur.* Tum ſermone ad eumdem epiſcopum conuerſo proſequitur:

Noſti

Noſti, poſteaquam ad partes noſtras perueniſti, vt tibi viſus ſis tamquam in promiſsionis terrâ verſari. Te enim narrante, memini me audiuiſſe, in tua regione reliquiſſe te Ægyptum, & tranſeuntem per deſertum, terram promiſsionis in ditione Leodienſi inueniſſe.

Ita Vitriacus: qui poſtquam diſertâ & fuſiori oratione prædicâſſet virginum integritatem, matronarum prouidentiam, viduarum continentiam, ceteraſque alias virtutes pro vniuſcuiusque ordine & ſtatu: tum ſingularum aliquot encomia ſanè rara particulatim perſequitur. Sepoſui breuitatis ſtudio. Hæc tamen non exiſtimaui à me ſilentio præteriri omnino poſſe, ſine iniuriâ illius ætatis; cui tantum decus detraxiſſem; ipſiusque adeò poſteritatis, cui illuſtria antiquitatis exempla viderer inuidiſſe. Quæ profectò admirationem, laudemque eo maiorem merentur, quo vel magis à recto deuiabat epiſcopus ipſe, vel turpi certè inuidiâ princeps clerus laborabat; à quibus tamen veluti capite, omnem animi vigorem, in totum eccleſiæ Leodienſis corpus diffundi neceſſe eſt.

III. Paradoxum fortaſſe quibuſdam id videbitur; quod apud ceteros ſcriptores inauditum eſt: vnus Bruſtemius Hugonis initia parum commendanda refert: ceteri non niſi cum laude illius meminerunt. Ego verò eiuſdem eccleſiæ tabulario (quod ſanctiſsimum ſemper, integerrimumque habitum eſt) fidem inuiolatam non poſſum non tribuere. Ex eo habemus ſub hoc tempus, inſtitutam Romæ apud ſummum pontificem à clero Leodienſi accuſationem non parum acerbam aduerſus Hugonem. Eius hæc perſcripta ſunt capita:

Archia capituli l. 4 s. 3.

Grauis accuſatio in epiſcopum.

,, Epiſcopus in æde primâ, quam cathedralem vocamus, chriſma non conſecrat. Eccleſiam ab aduerſariorum violentiâ non tuetur. Cauſas factâ appellatione tractandas in capitulo, ad ſe pertrahit. Controuerſia ob cuſam monetam non ſatis æquam orta epiſcopum inter & capitulum, cùm legibus quibuſdam eſſet compoſita, iiſdem poſtea ſtare detrectat. Pecuniâ publicâ, quam cum populo clerus contribuerat ad coëmendam nouæ ædi Lambertinæ materiem, in ſuos vſus conuertit. Cùm filiæ comitis Hannoniæ à morte parentis, in eius fidem tutelamque tranſiiſſent, (id enim iuris eſt eccleſiæ) ipſe nullâ capituli conſenſione exquiſitâ, comiti Namurcenſi magno auri pondere tutelam vendidit, prêtiumque ſibi vindicauit. Item à publico auertit pecuniam propoſitam pro aſſerendâ Cenacenſi aduocatiâ. Argenti marcas mille; eoque plures à patre comitis Hannoniæ, olim vltimâ eius voluntate addictas templo S. Lamberti reſtaurando, in opus nouum expendere negligit. Arcem Rupefortenſem, item & Claromontanam, cum piâ donatione veniſſent in poteſtatem eccleſiæ, nobilibus quibuſdam viris tradidit ſuo beneficio poſſidendas. Cum Arnulfus Morialmæus nomine aduocatiæ Foſſenſis, ipſum oppidum aggreſſus diripuiſſet; ſententiâ iudicis compulſus oppidanis facere ſatis, eis caſtrum Louruallium, aliaque prædia ſua obſtrinxerat; epiſcopus, nullâ compenſatione damnorum ciuibus factâ, capitulo item rei totius ignaro, ipſum caſtrum Waltero Arnulfi germano dono dedit. Necem villico à facinoroſis hominibus illatam vlciſci neglexit. Cùm officio ſuſpenſus ſynodũ celebrâſſet, eis ſacra interdixit, qui non conueniſſent.

Quæ vt grauia videbantur, hoc anno exeunte, decimo tertio kalendas Ianuarias Innocentius III, in prouincia de iis inquiri decreuit à decanis S. Georgii, & S. Chuniberti, & ſcholaſtico S. Seuerini Colonienſibus. At quis cauſæ fuerit exitus, compertum non habemus. Mihi iſtud vero ſimile eſt; cùm ex tam grauibus accuſationibus, non niſi ſeuera potuerit eſſe condemnatio, cuius tamen nullum eſt veſtigium; vel certè abſolutum fuiſſe iudicum ſententiâ Hugonem; vel bellicis motibus animos omnium ad publicam ſalutem conuerſos fuiſſe, itaque ſepoſitam primùm, & cõpoſitam deinde omnino totã eſſe controuerſiam, ob egregia Hugonis in patriam merita, & epiſcopi munus deinceps laudabiliter geſtum.

ignotus euentus.

partem ambiguã adhuc iuſtitiâ inclinârint, eam deinde contra fas tueri malint, quàm æquitatem ſuſcipiendo, velut fateri eam antea fuiſſe minùs exploratam: aut certè ne à prioribus conſilijs non tam cauſæ honeſtate, quàm aduerſariorum autoritate metuuè videantur abduci.

Aliud inſuper exiſtimo malum impellebat Henricum ducem. Ambitio, cupiditaſúe proferendi imperij principes non ſatis ſui potentes relinquit. Mohanum comitatum niſi iam adiungeret Brabantiæ, omnem in futurum ſpem videbat Henricus intercidi. Ottonem verò epiſcopi iniuriâ laceſſitum ſi pergeret ſequi, omnia tam in ſui gratiam, quàm Hugonis odium felicíſsima ſibi certò polliceri cœpit.

Stat ergo duci fixum, ſpecie Cæſareæ maieſtatis ab omni contumeliâ vindicandæ, Leodios infeſtare. Quam vnicam belli cauſam fuiſſe vult Diuæus. Plùs tamen tribuendum non tantùm Ægidio, qui puer hæc vidit; ſed & ſcriptori anonymo triumphi Steppeani, qui ſancti Lamberti canonicus, hoc eſt rerum geſtarum pars, omnia ſpectauit. Nihil tamen iam mouendum eſſe cenſebat Brabantus, quòd procul in Apuliâ Otto Frederici æmuli ſui partes bello fatigaret.

II. *Vitriac. prol. S. Mariæ Oeg.* *Bellum in Albigenses.* At vide, quàm diuerſa ſunt hominum ſtudia. Ducem cupiditas in Leodios inflammat. Eiuſdem diœceſis ſanctitas, vulgante famâ per Gallias ſparſa, virum integerrimum Fulconem Tholoſanum epiſcopum, ab ipſo Pirenæorum montium pede, per tanta ſpatia ad ſui ſpectaculum inuitauit. Cùm enim Albigenſes impijs dogmatibus ab eccleſiâ diſſiderent, fretique potentia Raimundi comitis Tholoſani, errores ſuos armis tuerentur; ſtatuit ſummus pontifex eos armis compeſcere, qui rectam rationem non audirent; propoſitáque peccatorum condonatione ad expeditionem ſacram Chriſtianum populum excitauit. Multi è tota Galliâ, atque adeò Leodio magno ardore confluxerunt. De quibus ad eumdem Fulconem ita Iacobus Vitriacus: *Videras apud tuos, multos noſtræ regionis cruce ſignatos contra hæreticos, fide feruentes, in afflictione mirabiliter patientes, miſericordiæ operum valde ſtudioſos: imò, quemadmodum ipſe mihi dixiſti, audieras non ſinè multâ admiratione, feminas quaſdam apud nos acerbiùs lugere vnum aliquod veniale erratum, quàm veſtrates homines vel mille mortifera peccata lugerent.*

Theodori Cell. virtus, Iſtam militiam pro ſuo in ſanctam crucem incenſo ſtudio cum alijs profeſſus erat Theodorus de Cellis canonicus Leodienſis, ſumto crucis inſigni de manu Ciſtercienſis abbatis. Sed vbique ſui memor, etiam inter arma, bellique ſtrepitus, virtutem quæſijt, inuenit. Eius gratiâ ſuauiſſimam contraxit neceſſitudinem cum beato Dominico, qui poſitâ inſigni operâ hæreſim exterminare conatus, ſanctæ ſuæ familiæ iam tum ſemina iaciebat. Fulconem pariter ignorare non potuit. In familiaritatem & amicitiam pertrahebat morum ſtudiorumque ſimilitudo. Venienti in Lotharingiam comitem ſe, imò itineris ducem adiunxit, deduxitque ad Mariam Oegniacenſem, quam item familiariter nouerat.

Item Fulconis episc. Raimundum enim diro notatum anathemate deteſtabatur publicè, & abhorrebat Fulco epiſcopus, atque in eius conſpectu ſacris detrectabat operari. Quamobrem eius in ſe hac cauſâ furorem ſuccenſum coactus declinare, hoc anno diœceſim reliquit. *Et cùm in Galliam Belgicam,* (inquit idem Vitriacus) *petiturus auxilia contra fidei hoſtes, veniſſet, & tandem ad Leodienſe territorium, quorumdam in verâ humilitate Chriſto militantium famâ; & odore attractus deſcendiſſet, non poterat ſatis admirari fidem, & deuotionem, præſertim ſanctarum feminarum; cùm eas videret ſummo ſtudio, deſiderio, & reuerentiâ, Chriſti eccleſiam, & Sacramenta ſanctæ eccleſiæ proſequi, quæ in ipſius regione ab omnibus fermè vel prorſus reijciebantur, vel parui pendebantur.* Tum ſermone ad eumdem epiſcopum conuerſo proſequitur:

Sanctitas feminarũ Leod.

Noſti,

Noſti, poſteaquam ad partes noſtras perueniſti, vt tibi viſus ſis tamquam in promiſſionis terrâ verſari. Te enim narrante, memini me audiuiſſe, in tua regione reliquiſſe te Ægyptum, & tranſeuntem per deſertum, terram promiſſionis in ditione Leodienſi inueniſſe.

Ita Vitriacus: qui poſtquam diſertâ & fuſiori oratione prædicâſſet virginum integritatem, matronarum prouidentiam, viduarum continentiam, ceteraſque alias virtutes pro vniuſcuiuſque ordine & ſtatu: tum ſingularum aliquot encomia ſanè rara particulatim perſequitur. Sepoſui breuitatis ſtudio. Hæc tamen non exiſtimaui à me ſilentio præteriri omnino poſſe, ſine iniuriâ illius ætatis; cui tantum decus detraxiſſem; ipſiuſque adeò poſteritatis, cui illuſtria antiquitatis exempla viderer inuidiſſe. Quæ profectò admirationem, laudemque eo maiorem merentur, quo vel magis à recto deuiabat epiſcopus ipſe, vel turpi certè inuidiâ princeps clerus laborabat; à quibus tamen veluti capite, omnem animi vigorem, in totum eccleſiæ Leodienſis corpus diffundi neceſſe eſt.

Paradoxum fortaſſe quibuſdam id videbitur; quod apud ceteros ſcriptores inauditum eſt: vnus Bruſtemius Hugonis initia parum commendanda refert: ceteri non niſi cum laude illius meminerunt. Ego verò eiuſdem eccleſiæ tabulario (quod ſanctiſsimum ſemper, integerrimumque habitum eſt) fidem inuiolatam non poſſum non tribuere. Ex eo habemus ſub hoc tempus, inſtitutam Romæ apud ſummum pontificem à clero Leodienſi accuſationem non parum acerbam ad- III. *Archiu. capituli l. 4. S. 3.* Grauis accuſatio in epiſcopum.
„ uerſus Hugonem. Eius hæc perſcripta ſunt capita: Epiſcopus in æde primâ,
„ quam cathedralem vocamus, chriſma non conſecrat. Eccleſiam ab aduerſa-
„ riorum violentiâ non tuetur. Cauſas factâ appellatione tractandas in capitulo,
„ ad ſe pertrahit. Controuerſia ob cuſam monetam non ſatis æquam ortâ epiſ-
„ copum inter & capitulum, cùm legibus quibuſdam eſſet compoſita, iiſdem
„ poſtea ſtare detrectat. Pecuniâ publicâ, quam cum populo clerus contribuerat
„ ad coëmendam nouæ ædi Lambertinæ materiem, in ſuos vſus conuertit. Cùm
„ filiæ comitis Hannoniæ à morte parentis, in eius fidem tutelamque tranſiiſ-
„ ſent, (id enim iuris eſt eccleſiæ) ipſe nullâ capituli conſenſione exquiſitâ, comi-
„ ti Namurcenſi magno auri pondere tutelam vendidit, prêtiumque ſibi vindi-
„ cauit. Item à publico auertit pecuniam propoſitam pro aſſerendâ Cenacenſi
„ aduocatiâ. Argenti marcas mille; eoque plures à patre comitis Hannoniæ,
„ olim vltimâ eius voluntate addictas templo S. Lamberti reſtaurando, in opus
„ nouum expendere negligit. Arcem Rupefortenſem, item & Claromontanam,
„ cum piâ donatione veniſſent in poteſtatem eccleſiæ, nobilibus quibuſdam vi-
„ ris tradidit ſuo beneficio poſsidendas. Cum Arnulfus Morialmæus nomine
„ aduocatiæ Foſſenſis, ipſum oppidum aggreſſus diripuiſſet; ſententiâ iudicis
„ compulſus oppidanis facere ſatis, eis caſtrum Louruallium, aliaque prædia
„ ſua obſtrinxerat; epiſcopus, nullâ compenſatione damnorum ciuibus factâ, ca-
„ pitulo item rei totius ignaro, ipſum caſtrum Waltero Arnulfi germano dono
„ dedit. Necem villico à facinoroſis hominibus illatam vlciſci neglexit. Cùm
„ officio ſuſpenſus ſynodū celebrâſſet, eis ſacra interdixit, qui non conueniſſent.

Quæ vt grauia videbantur, hoc anno exeunte, decimo tertio kalendas Ianuarias Innocentius III, in prouincia de iis inquiri decreuit à decanis S. Georgii, & S. Chuniberti; & ſcholaſtico S. Seuerini Colonienſibus. At quis cauſæ fuerit exitus, compertum non habemus. Mihi iſtud vero ſimile eſt; cùm ex tam grauibus accuſationibus, non niſi ſeuera potuerit eſſe condemnatio, cuius tamen nullum eſt veſtigium; vel certè abſolutum fuiſſe iudicum ſententiâ Hugonem; vel bellicis motibus animos omnium ad publicam ſalutem conuerſos fuiſſe, itaque ſepoſitam primùm, & cōpoſitam deinde omnino totâ eſſe controuerſiam, ob egregia Hugonis in patriam merita, & epiſcopi munus deinceps laudabiliter geſtum. ignotus euentus.

formulâ deſcribi, & publicâ fide conſignari voluit. *Notum ſit omnibus tam futuris, quàm præſentibus, quòd ego Henricus de Lembore, aſſenſu filiorum meorum Henrici, Waleranni, Frederici, & Gerardi, pro remedio animæ meæ, parentum, filiorum meorum, omniumque de parentelâ meâ, tam ſuccedentium, quàm præcedentium; & pro abſolutione de viâ Ieroſolymitanâ, quam D. papa, & totus ordo Ciſtercienſis ſuper ſe accipiunt, & inde me abſoluunt ad præceptum, & iniunctionem D. papæ: qui hac conditione me à viâ illâ abſoluit: terram, & locum d'Eſtriueal, de Plana-valle, & de Roſerijs, totam inquam terram illam ex integro à nobili viro Ægidio comite de Claromonte in manus noſtras penitus reſignatam, omnipotenti Deo, B. Mariæ ſemper Virgini, & abbati Signiaci tradimus, atque liberè tribuimus ad conſtruendam abbatiam ordinis Ciſtercienſis. Quodſi locus ille ad conſtituendam abbatiam minùs ſufficiens videtur monachis, & opportunus; vbicumque in proprio noſtro locum aptiorem, & magis competentem inuenerint, libenter, & liberè eis damus. Et ſi fortè prope terram prædictam in loco, qui eſt in villâ de Haus ſub montis decliuo, ædificare abbatiam illam maluerint, locum illum eis acquittabimus. Ad hoc autem vt in abbatiâ prædictâ omnipotenti Deo iugiter famulantes ad victum habeant neceſſaria; terram noſtram prope Rodis, cum toto nemore ſuperexiſtente, quod vulgo dicitur Specuboue, integrè, liberè, & abſolutè, remotâ omni conditione, in longum & latum, dextrorſum & ſiniſtrorſum, iuſum & ſuſum, cum aquis & omnibus pertinentijs prædictæ abbatiæ concedimus, damus, & quàm liberiùs poſſumus largimur. Ita quidem quod de vellere, obuentione, & venditione nemoris, conſtruant abbatiam præfatam; & terram redigant ad agriculturam, ad ſuſtentandam, & paſcendam de fructibus abbatiam. Ad remotionem verò querelæ, ſi qua poteſt eſſe, atque calumniæ; nouorint omnes hanc terram cum nemore eſſe allodium meum ex parte matris meæ; & ad dotem vxoris meæ nihil penitus pertinere. Vt autem hæc noſtra donatio, atq; conceſſio rata maneat, & perpetua, & inconuulſa; teſtium ſubſcriptorum, & ſigilli noſtri muniuimus impreſſione. Huius rei teſtes ſunt abbates Iulianus Igniacenſis, Gerardus Signiatenſis, Wilielmus de Villario, &c. Actum eſt hoc anno Verbi incarnati 1196.*

3. MAVRORVM CAMPVM. Non propterea ſancta cœpta deſeruit Limburgius; qui non tam conditoris nomen, & honores ambiebat, quàm Dei cultum, & gloriam. Priorem ergo donationem in hæc verba ratam eſſe iuſsit: *Ego Henricus dux de Lembort, & marchio de Arlo, omnibus in Chriſto fidelibus ſalutem in perpetuum. Notum facimus vniuerſitati veſtræ, quòd abbati, & fratribus, qui de Segniaco venientes, in epiſcopatu Leod: conſtruxerint abbatiam, damus in eleemoſynam pro remedio animæ noſtræ, anteceſſorum, ſucceſſorumq; noſtrorum, & pro recompenſatione viæ Ieroſolymitanæ, quam propter hoc D. papa remiſit, locum de Roſerijs, & ſartum d'Eſtriueal totum, vt liberè, & quietè illud poſſideant, & vtantur, quomodocumq; voluerint, & ad vtilitatem ſuam; & loco, in quo perpetuò manſuri conſederint, & clauſtrum ædificauerint. Damus præterea aiſantias totius terræ meæ in campis, aquis, ſiluis, & paſcuis, etiam faginæ, & glandium, gratis: & vt ipſi, & res eorum ſub meâ ſint protectione, & defenſione in omni loco dominationis noſtræ. Hæc vt rata permaneant præſenti conſcriptione, & ſigilli noſtri appenſione iuſſimus roborari. Actum Verbi incarnati anno 1200.*

4. PROBAVIT. En diploma ex eiuſdem monaſterij tabulario. *Ego Hugo Dei gratiâ Leod: epiſcopus omnibus in Chriſto fidelibus in perpetuum. Nouerit vniuerſitas veſtra, quòd dederimus in perpetuam eleemoſynam aſſenſu capituli noſtri, abbati Signiacenſi, & fratribus ibidem Deo ſeruientibus, centum triginta duo bonuaria terræ, & nemoris, in loco, qui antea Maurorum campus vocabatur, nunc autem in meliùs mutato vocabulo Vallis S. Lamberti appellatur; vt ibidem conſtruant Ciſtercienſis ordinis abbatiam. Adiecimus præterea aliam poſſeſſionem, totum videlicet territorium loci, qui dicitur Champdebu, vt in ipſo grangiam ædificent. Quidquid igitur infra locorum prædictorum terminos, quos metæ circumquaque poſitæ deſignant, continetur, ita quittum, & liberum, & ſine*

aliquâ

aliquâ exceptione, vel exactione, eam fundum, quàm nemus, & aquam ipſis contulimus: vt ſi nemus conſeruare, aut cædere, exſartare, aut etiam vendere voluerint: liberè, & ſine aliquâ contradictione id faciant. Aquam præterfluentem ad omnes vtilitates ſuas conuertant; nec in ipſâ cuiquam hominum, præterquam ipſis piſcari licitum ſit. Quia verò infirmorum imbecillitas ad ſanitatis recuperationem lautioribus cibis exigit ſuſtentari; ſi quid fortè venatu, vel aucupio, ſecundum quod ordo patitur, infra prædictos terminos capere potuerint, ipſis conceſſimus. Præterea dedimus eis aiſantias paſturarum, & vſum faginæ, & glandium, & ferrariæ in banno de Serain, & de Nandren, omnis generis animalibus, tam in boſco, quàm in plano, & vias intrandi, & exeundi ad poſſeſſiones ſuas, & vſum lapidicinæ, & tegulariæ lapideæ, vbicumque inuenerint: & ſub noſtrâ protectione, & tutelâ, eos ſuſcepimus, & volumus vt ſint liberi ipſi, & res eorum, ab omni ſæculari exactione, & conſuetudine; vt telonei; vinagij, & ſimilium. Hæc vt rata permaneant, præſentem paginam eam noſtro, quàm capituli noſtri ſigillo iuſſimus roborari. Actum anno incarnationis Dominicæ 1202.

XXIII. Dedit aream. Hanc Lotharij Horſtadij donationem probauit metropolita noſter Engelbertus archiep: Colon: anno 1216. pontificatus ſui anno primo. Diploma habeo ex eiuſdem monaſterij tabulario. Sed cùm apud Miræum lector inuenire poſsit in Notitiâ eccleſiarum belgij c. 192. ego breuitatis gratiâ hîc omitto. 5.

Exstruxit. Moriturus ratum voluit in perpetuum Albertus, quòd valens 6.
conſtituerat: & reſcriptum edidit, quod in Vallis noſtræ Dominæ tabulario aſſeruatur in hunc modum. *Ego Albertus comes de Daborch & Meten: omnibus tam futuris, quàm præſentibus, præſenti ſcripto notum facio, quòd ſuper allodium meum in loco qui dicitur Vallis beatæ Mariæ, qui priùs Vallis Rodumi fuit appellatus, abbatiam dominarum Ciſtercienſis ordinis ſub prouidentiâ abbatis Ciſtercij conſtruxi. Ad opus ſiquidem illius abbatiæ dominarum Ciſtercienſis ordinis, vt iam dictum eſt, pro remedio animæ meæ, & parentum meorum, fratriſque mei Henrici, & vxoris meæ, ac filiæ, & anteceſſorum, cum meis ſucceſſoribus, contuli in eleemoſynam domus, in quo ſita eſt, locum, cuius vndecim ſunt terræ bonuaria, cum molendino, &c. Actum anno ab incarnatione Dominicâ 1210.* Soceri voluntatem probauit poſt aliquot annos gener Theobaldus Lotharingiæ dux, hoc diplomate quod ex eiuſdem cœnobij commentarijs lectori damus. *Notum ſit eam præſentibus, quàm futuris, quòd autoritatis noſtræ prouidentiâ quidquid prædeceſſor noſter comes de Daſbourh eccleſiæ Vallis ſanctæ Mariæ conceſſit, plenarie confirmamus. Conſtituimus præterea, & firmiter obſeruari præcipimus, vt ipſa eccleſia ab omni ſæculari ſeruitute liberrima conſiſtens, à nullo miniſtralium noſtrorum, vel aliorum ad nos pertinentium, in aliquo vim patiatur. Et vt ordini ſuo liberiùs vacare permittantur, nulli inpoſterum, vel ſubditorum noſtrorum in cappuſis ſuis, vel alijs rebus aliquam poteſtatem, ſine ipſarum dominarum voluntate, & beneuolentiâ, nullatenus habere concedimus. Quod ſi quis infregerit, offenſam noſtram grauiſſimè nouerit incurriſſe, & per caſtellanum noſtrum, quidquid erga ipſas commiſſum fuerit, iniurioſum firmiſſimè mandari præcipimus. Acta ſunt hæc anno 1218.* Hæc Theobaldus: cuius vidua Gertrudis quinto poſt anno donationē eamdem ratam habuit dato etiam diplomate, quod ex eodem tabulario lector accipe. *Gertrudis de Dabourh comitiſſa Metenſis & de Muhaut, &c. Intelligimus quod bonæ memoriæ Albertus comes Metenſis & de Muhaut cariſſimus pater noſter culturas de Wanze, quæ ſic nuncupantur Guode, cultura de Champans, & illa quæ eſt inter Wanze, & montem S. Stephani, eccleſia de Villari pro ſalute animæ ſuæ contulit in perpetuum poſſidendas. Intelleximus etiam quod Villarenſi eccleſiæ, loco, qui tunc Vallis Rodumi, modò Vallis B. Mariæ dicitur, præfatas culturas in perpetuum poſſidendas contulit. Quidquid inde factum fuerit, ego Gertrudis, filia dicti comitis, comitiſſa Metenſis, & de Muhaut, mei iuris exiſtens, omnes præfatas culturas Val-*

le beatæ Mariæ iuxta Hoium, liberè, & abſoluſè pro ſalute meâ, & anteceſſorum meorum, confero in perpetuum poſsidendas, vt ſanctimoniales ibidem Deo nocte, dieq́ famulantes, pro me & anteceſſoribus meis deuotiùs orationibus inſiſtant, &c. Actum anno gratiæ 1223. *Pridie nonas Octobris. apud Muhau, in capellâ meâ ſub teſtimonio præſentiarum ſubſcriptarum Balduini balini mei de Muhau, Walrikini fratris mei, Reneri de Wanze, Alberti de Vinamont, Iſembardi de Alba, militum. Decani Andennenſis concilij, & Heliſtes ſacerdotis, & nobilium dominarum Mariæ relictæ Ottonis imperatoris, Ailidis relictæ comitis Arnulſi de Looz, Iohannis Cornelij Hoijenſis, & magiſtri Iohannis de Rupeforti, & aliorum quam multorum, qui præſentes erant, & audiebant, & viderunt.*

7. XXIV. Tradidit ipse. Valde apertus eſt ſenſus Ægidij c. 98. vbi ſic ſcribit: *Ludouicus do Los quieti ſuæ conſulens, omnia caſtra ſua, Montiniacum videlicet, Bruſtemium, Litanutum, & omnē terram ſuam, quam liberè tenebat, S. Lamberto tradidit, & ſuper altare ipſius, vidente clero, &c. legitimâ reportauit donatione; & de manu epiſcopi in hominium recepit. Epiſcopus Hugo prædicta caſtra, & terram memoratam in feſto S. Ioannis ſaiſiuit.* Quibus ſanè verbis non fœderationem, non prioris alicuius donationis reuocationem, aut confirmationem; ſed donationem meram ſignificat, & perfectam. Aliter tamen hìc narraui, quià narrauit aliter ipſe in Baldrico ad c. 62. Anſelmi; vbi diſertè ait Arnulſum comitem morti proximum S. Lamberto comitatum ſuum tradidiſſe. In quâ ſcriptoris illius inconſtantiâ, illi quidem ſatis familiari, quemadmodum aliàs oſtendi; poſteriorem potiùs amplector ſententiam, quòd in illâ ſit Anſelmus, vir in ſcriptis non paulo accuratior: ſic enim inquit c. 59. *Sed & comitem Arnulſum cum ſuâ coniuge, liberis orbatos, monitis ad hoc perduxit* (epiſcopus,) *vt eccleſiam ſibi heredem, pro animarum ſuarum remedio facerent.* Sic ergo veroſimiliùs ſentire mihi viſus ſum: atque ita fœderatio iam dumtaxat & prioris iſtius donationis (quam diximus Baldrico principe factam anno poſt milleſimum decimo quarto) renouatio, & confirmatio fuerit. Ambiguo nullus eſſet locus, ſi hodie ſupereſſent donationis illius tabulæ publicâ fide conſignatæ.

8. Anno 1204. XXV. Volvit esse leges. Donationis ipſius diplomati inſertæ ſunt; quod habemus ab Ægidio apud Chapeavillum. Ibi lector inueniet.

HISTO-

HISTORIARVM ECCLESIÆ LEODIENSIS

LIBER DVODECIMVS.

A. 1210. I. *Triumph: Stepp:*

POSTQVAM toparchiam Mohanam Albertus comes S. Lamberto addixerat: paullò pòſt è coniuge præter ſpem filiam ſuſcepit, quam appellauit Gertrudem. Ductus igitur aliquâ facti prioris pænitudine, Leodium venit, & quinquaginta marcarum millia appendi ſibi flagitauit, quòd in magno ære alieno ſe eſſe affirmaret. Promiſſa ſunt. Et poſt breue ſpatium è viuis abijt Albertus; cùm ante filiam, quamquam tenellam Theobaldo Lotharingiæ ducis filio deſpondiſſet. Epiſcopus promiſſi non immemor, quo fidem exſolueret, Theobaldum accerſijt, Gertrudis ſponſum, eaque cauſâ legitimum tutorem: & Henrici Altæ-ſiluæ abbatis arbitratu, in quem partes compromiſerant, inter ipſos conuenit.

Mortuo Mohano.

Verùm alia non paullo grauior aliunde concitata eſt tempeſtas. Aiebat Brabantus ingentem auri vim olim Alberto Mohano à ſe datam: quæ dum refunderetur, percipere ſe velle aiebat frúctus omnes & vectigalia Mohani comitatus: immiſſurum verò in ipſam arcem arbitrio ſuo præſidium. Negauit epiſcopus poſſe ſe rem eccleſiæ eius voluntati proſtituere. Si quid à legibus ſibi tribui exiſtimaret, eſſe legibus in imperio locum. Quamcumque legitimus iudex pronuntiauerit ſententiam, libenter ſe pariturum. Brabantum non leuiter affecit ea reſponſio; quâ ſe Mohano comitatu iam ſpe deuorato ſentiebat excludi, omnemque præcidi occaſionem proferendi in iſtam partem imperij; quandoquidem in epiſcopi clientelam tranſiret Mohanus principatus, non facilè in poſterum reuellendus.

Brabãtus ad comitatum aſpirans, excluditur.

At ſiue retineretur reuerentiâ in eccleſiam, ſiue metu Cæſaris, qui communis vtrique iudex futurus erat, ſi quid legibus diſceptandum eſſet; ſeu famæ etiam publicæ quidpiam tribueret: oblatam capturus occaſionẽ, ſollicitè circumſpiciebat in omnem partem: cùm peropportunè nuntiatur ex Italiâ, Cæſari ſacris interdictum eſſe. Cùm enim Otto Romam profectus, anno ſuperiore ab Innocentio III. imperij coronam accepiſſet quarto Octobris, mox vires, quibus vti fuiſſet æquum ad tuendam eccleſiam, turpi notâ conuertit ad vexandam. Rogatus frequenter vt conſilia ſaniora ſequeretur, cùm non reſipiſceret, tandem anathemate percuſſus eſt. Quo facto irritatum, infenſioremque eccleſiæ futurum ſperare poterat dux Henricus; cùm ecce fortius aliquid, & cauſæ ſuæ propius.

Otto in eccleſiam inſurgens *Conrad: epi Monach: Paduan: Hactenus Robert: de monte.*

Mandat pontifex Romanus ſuam anathematis ſententiam in Ottonem, quà pateret imperium Romanum, enuntiari, vnaque deligi ab ijs, quibus eximium id ſuffragij ius eſt, Germaniæ regem alium. Paruerunt Germani principes, Ottonique ſubſtituerunt Fredericum Siciliæ regem, Henrici ſexti quondam Cæſaris filium. Hugo item Leodienſium antiſtes pro ſuâ in Romanam eccleſiam obſeruatione, Ottonem ſacris amotum pronuntiari iubet per vniuerſam diœceſim; vt quam olim in Henrico quarto aduerſus ſententiam apoſtolicam tuendo Leodienſis eccleſia, Oberto præſule, labem contraxerat, totam hac epiſcopi ſui Hugonis promptitudine ad parendum, elueret. Verùm in alia Louanienſis abijt conſilia. Nam ea ſunt plerumque mortalium ingenia, vt in quam primùm

A. 1211. extõmunicatur.

 partem

partem ambiguâ adhuc iuſtitiâ inclinârunt, eam deinde contra fas tueri malint, quàm æquitatem ſuſcipiendo, velut fateri eam antea fuiſſe minùs exploratam: aut certè ne à prioribus conſilijs non tam cauſæ honeſtate, quàm aduerſariorum autoritate metuuè videantur abduci.

Aliud inſuper exiſtimo malum impellebat Henricum ducem. Ambitio, cupiditaſûe proferendi imperij principes non ſatis ſui potentes relinquit. Mohanum comitatum niſi iam adiungeret Brabantiæ, omnem in futurum ſpem videbat Henricus intercidi. Ottonem verò epiſcopi iniuriâ laceſsitum ſi pergeret ſequi, omnia tam in ſui gratiam, quàm Hugonis odium feliciſsima ſibi certò polliceri cœpit.

Stat ergo duci fixum, ſpecie Cæſareæ maieſtatis ab omni contumeliâ vindicandæ, Leodios infeſtare. Quam vnicam belli cauſam fuiſſe vult Diuæus. Plùs tamen tribuendum non tantùm Ægidio, qui puer hæc vidit; ſed & ſcriptori anonymo triumphi Steppeani, qui ſancti Lamberti canonicus, hoc eſt rerum geſtarum pars, omnia ſpectauit. Nihil tamen iam mouendum eſſe cenſebat Brabantus, quòd procul in Apuliâ Otto Frederici æmuli ſui partes bello fatigaret.

II. At vide, quàm diuerſa ſunt hominum ſtudia. Ducem cupiditas in Leodios inflammat. Eiuſdem diœceſis ſanctitas, vulgante famâ per Gallias ſparſa, virum integerrimum Fulconem Tholoſanum epiſcopum, ab ipſo Pirenæorum montium pede, per tanta ſpatia ad ſui ſpectaculum inuitauit. Cùm enim Albigenſes impijs dogmatibus ab eccleſiâ diſſiderent, fretique potentia Raimundi comitis Tholoſani, errores ſuos armis tuerentur; ſtatuit ſummus pontifex eos armis compeſcere, qui rectam rationem non audirent; propoſitaque peccatorum condonatione ad expeditionem ſacram Chriſtianum populum excitauit. Multi è tota Galliâ, atque adeò Leodio magno ardore confluxerunt. De quibus ad eumdem Fulconem ita Iacobus Vitriacus: *Videras apud tuos, multos noſtræ regionis cruce ſignatos contra hæreticos, fide feruentes, in afflictione mirabiliter patientes, miſericordiæ operum valde ſtudioſos: imò, quemadmodum ipſe mihi dixiſti, audieras non ſinè multâ admiratione, feminas quaſdam apud nos acerbiùs lugere vnum aliquod veniale erratum, quàm veſtrates homines vel mille mortifera peccata lugerent.*

Vitriac. prol. S. Mariæ Oeg.

Bellum in Albigenses.

Iſtam militiam pro ſuo in ſanctam crucem incenſo ſtudio cum alijs profeſſus erat Theodorus de Cellis canonicus Leodienſis, ſumpto crucis inſigni de manu Ciſtercienſis abbatis. Sed vbique ſui memor, etiam inter arma, bellique ſtrepitus, virtutem quæſijt, inuenit. Eius gratiâ ſuauiſsimam contraxit neceſſitudinem cum beato Dominico, qui poſitâ inſigni operâ hæreſim exterminare conatus, ſanctæ ſuæ familiæ iam tum ſemina iaciebat. Fulconem pariter ignorare non potuit. In familiaritatem & amicitiam pertrahebat morum ſtudiorumque ſimilitudo. Venienti in Lotharingiam comitem ſe, imò itineris ducem adiunxit, deduxitque ad Mariam Oegniacenſem, quam item familiariter nouerat.

Theodori Cell. virtus,

Raimundum enim diro notatum anathemate deteſtabatur publicè, & abhorrebat Fulco epiſcopus, atque in eius conſpectu ſacris detrectabat operari. Quamobrem eius in ſe hac cauſâ furorem ſuccenſum coactus declinare, hoc anno diœceſim reliquit. *Et cùm in Galliam Belgicam,* (inquit idem Vitriacus) *petiturus auxilia contra fidei hoſtes, veniſſet, & tandem ad Leodienſe territorium, quorumdam in verâ humilitate Chriſto militantium famâ; & odore attractus deſcendiſſet, non potuit ſatis admirari fidem, & deuotionem, præſertim ſanctarum feminarum; cùm eas videret ſummo ſtudio, deſiderio, & reuerentiâ, Chriſti eccleſiam, & Sacramenta ſanctæ eccleſiæ proſequi, quæ in ipſius regione ab omnibus fermè vel prorſus reijciebantur, vel parui pendebantur.* Tum ſermone ad eumdem epiſcopum conuerſo proſequitur:

item Fulconis epiſc.

Sanctitas feminarũ Leod.

Noſtis

Noſti, poſteaquam ad partes noſtras perueniſti, vt tibi viſus ſis tamquam in promiſſionis terrâ verſari. Te enim narrante, memini me audiuiſſe, in tua regione reliquiſſe te Ægyptum, & tranſeuntem per deſertum, terram promiſſionis in ditione Leodienſi inueniſſe.

Ita Vitriacus: qui poſtquam diſertâ & fuſiori oratione prædicâſſet virginum integritatem, matronarum prouidentiam, viduarum continentiam, ceteraſque alias virtutes pro vniuſcuiuſque ordine & ſtatu: tum ſingularum aliquot encomia ſanè rara particulatim perſequitur. Sepoſui breuitatis ſtudio. Hæc tamen non exiſtimaui à me ſilentio præteriri omnino poſſe, ſine iniuriâ illius ætatis; cui tantum decus detraxiſſem; ipſiuſque adeò poſteritatis, cui illuſtria antiquitatis exempla viderer inuidiſſe. Quæ profectò admirationem, laudemque eo maiorem merentur, quo vel magis à recto deuiabat epiſcopus ipſe, vel turpi certè inuidiâ princeps clerus laborabat; à quibus tamen veluti capite, omnem animi vigorem, in totum eccleſiæ Leodienſis corpus diffundi neceſſe eſt.

III.

Paradoxum, fortaſſe quibuſdam id videbitur; quod apud ceteros ſcriptores inauditum eſt: vnus Bruſtemius Hugonis initia parum commendanda refert: ceteri non niſi cum laude illius meminerunt. Ego verò eiuſdem eccleſiæ tabulario (quod ſanctiſſimum ſemper, integerrimumque habitum eſt) fidem inuiolatam non poſſum non tribuere. Ex eo habemus ſub hoc tempus, inſtitutam Romæ apud ſummum pontificem à clero Leodienſi accuſationem non parum acerbam aduerſus Hugonem. Eius hæc perſcripta ſunt capita: Epiſcopus in æde primâ, ,, quam cathedralem vocamus, chriſma non conſecrat. Eccleſiam ab aduerſariorum violentiâ non tuetur. Cauſas factâ appellatione tractandas in capitulo, ,, ad ſe pertrahit. Controuerſia ob cuſam monetam non ſatis æquam orta epiſcopum inter & capitulum, cùm legibus quibuſdam eſſet compoſita, iiſdem ,, poſtea ſtare detrectat. Pecuniâ publicâ, quam cum populo clerus contribuerat ,, ad coëmendam nouæ ædi Lambertinæ materiem, in ſuos vſus conuertit. Cùm ,, filiæ comitis Hannoniæ à morte parentis, in eius fidem tutelamque tranſiiſſent, (id enim iuris eſt eccleſiæ) ipſe nullâ capituli conſenſione exquiſitâ, comiti Namurcenſi magno auri pondere tutelam vendidit, prêtiumque ſibi vindicauit. Item à publico auertit pecuniam propoſitam pro aſſerendâ Cenacenſi ,, aduocatiâ. Argenti marcas mille; eoque plures à patre comitis Hannoniæ, ,, olim vltimâ eius voluntate addictas templo S. Lamberti reſtaurando, in opus ,, nouum expendere negligit. Arcem Rupefortenſem, item & Claromontanam, ,, cum piâ donatione veniſſent in poteſtatem eccleſiæ, nobilibus quibuſdam viris tradidit ſuo beneficio poſſidendas. Cum Arnulfus Morialmæus nomine ,, aduocatiæ Foſſenſis, ipſum oppidum aggreſſus diripuiſſet; ſententiâ iudicis ,, compulſus oppidanis facere ſatis, eis caſtrum Louiruallium, aliaque prædia ,, ſua obſtrinxerat; epiſcopus, nullâ compenſatione damnorum ciuibus factâ, capitulo item rei totius ignaro, ipſum caſtrum Waltero Arnulfi germano dono ,, dedit. Necem villico à facinoroſis hominibus illatam vlciſci neglexit. Cùm ,, officio ſuſpenſus ſynodū celebrâſſet, eis ſacra interdixit, qui non conueniſſent.

Archia capituli l. 4. ſ. 3.

Grauis accuſatio in epiſcopum.

Quæ vt grauia videbantur, hoc anno exeunte, decimo tertio kalendas Ianuarias Innocentius III, in prouincia de iis inquiri decreuit à decanis S. Georgii, & S. Chuniberti, & ſcholaſtico S. Seuerini Colonienſibus. At quis cauſæ fuerit exitus, compertum non habemus. Mihi iſtud vero ſimile eſt; cùm ex tam grauibus accuſationibus, non niſi ſeuera potuerit eſſe condemnatio, cuius tamen nullum eſt veſtigium; vel certè abſolutum fuiſſe iudicum ſententiâ Hugonem; vel bellicis motibus animos omnium ad publicam ſalutem conuerſos fuiſſe, itaque ſepoſitam primùm, & cōpoſitam deinde omnino totā eſſe controuerſiam, ob egregia Hugonis in patriam merita, & epiſcopi munus deinceps laudabiliter geſtum.

ignoto euentu.

Sanè ſub hoc tempus nouo eccleſiæ ſuæ beneficio Philippum Namurci comitem obligauit. Cùm enim iam inde ab anno ſexto & nonageſimo ſuperioris ſæculi cœpiſſet Namurci comes Samſonenſe caſtrum eccleſiæ Leodienſis munere poſsidere: neque tanti pretij prædium id eſſe videretur, vt eius gratiâ clientelam profiteri cogeretur, auxit id Petrapontius quinquaginta marcis, quas Hoij perciperet. Clientelæ nihilominus profeſsionem intermiſere ſucceſſores, donec anno milleſimo ducenteſimo ſexageſimo nono eam edidit Guido comes, annoque nonageſimo ſexto etiam repetijt.

Grāmaye in Namurco.

IV. Redierat in patriam ex Albigenſi bello, Fulconemque Tholoſanum adduxerat, quemadmodum narrauimus, Theodorus de Cellis. Ad reditum accingenti ſe mandârat apoſtolicus legatus, iret, & pro ſuâ facundiâ, quotquot poſſet populares ſuos cruce inſignitos ſacræ huic militiæ adſcriberet: ſodaleſque inſuper è clero adſciſceret, qui legendo pariter militi ſacris concionibus operam darent. Imperium hoc tam arctè complexus eſt, quàm altè pectori crucis amor inhærebat. Oegniacum vt attigit, piumque animi ſui propoſitum B. Mariæ precibus obnixè commendauit, Leodium ſtatim profectus eſt, quo rerum omnium humanarum leuatus onere, nouam in arenam deſcenderet fortis athleta. Abdicato Leodienſi canonicatu, petijt ab epiſcopo Petrapontio locum palæſtræ ſtatuendæ, in quâ cum ſodalibus, non minùs exercitatione virtutum, quàm dictionis grauitate populum Chriſtianum pelliceret ad militiam S. Crucis profitendam. Addixit Petrapontius Clarum locum ad portas Hoienſes, vbi S. Theobaldo ſacra ædes erat, iam tum à principatu Theoduini, quando per intempeſtæ noctis tenebras clara lux inter præaltas quercus loco affulſit, nomenque reliquit in poſteros.

Theodorus in Claro loco.

Hic in conſiliorum ſocietatem quaterni ſe dederunt ſocij è clero lectiſsimi, & ad leges S. Auguſtini vitam ſic inſtituerunt, vt cruce inſigniti, non minùs acre bellum vitijs, quàm Chriſtiani vel catholici nominis hoſtibus indixerint, ad eam normam, quam in Golgothanis canonicis Ieroſolymæ Theodorus notauerat: crucem tamen non in humero, quod ſolebant in Syriam profecturi, ſed in pectore geſtare maluerunt, quod inſigne fuit militiæ aduerſus Albigenſes hæreticos. Hæc prima ſunt cunabula nobilis illius domus, quæ totius ordinis Cruciferorum mox naſcituri hodie caput eſt.

Inchoat ordinem Cruciferorum.

A. 1212. Redierat ex Italiâ tandem Otto; qui, vt poſt anathematis ſententiam in ſe pronuntiatam, principum animos exploraret, comitia Moguntiam conuocauit eâ die, quæ Dominica Palmarum dicitur. Adfuit in primis Henricus Brabantiæ dux, Ottonianæ factionis, vt ſemper, ſtudioſiſsimus. Sed epiſcopo ſacra curæ magis fuere; nefaſque exiſtimauit cum eo congredi, cui toties ipſe per diœceſim ſuam, ſacris, Chriſtianorumque omnium ſocietate interdixiſſet. Ottonem acerrimè pupugit abſentia præſulis, infractaque conſtantia, quâ pontificis ſententiam non modò non dubitâſſet publico proponere; ſed palam etiam pareret, eiuſque abſtineret congreſſu.

Otto excommunicatus,

Henricus in omnem intentus occaſionem, vt efferueſcentem irâ Ottonem aduertit, cœpit nouis admotis facibus inflammare; Non eſſe ferendam ſacerdotis in Auguſtum audaciam: eius potentiam in finibus imperij iam valde concuſsi parui pendi tutò non poſſe; ſed eo magis, quòd multos principes, vel datâ fide ſibi obligatos, vel eccleſiaſtico imperio ſubiectos, autoritate ſuâ in aduerſam partem propellere poſsit. In proximo ſibi vires eſſe ad hominem in officio continendum, atque adeò etiam pro merito puniendum, ſi ex Auguſti decreto liceat. Placuit Ottoni conſilium: ducique mandauit, vt Leodium vel ad officium, fidemque reducat, vel direptum ferro perdat, & flammâ. Priuati, non Cæſaris ea fuit

cum Brabanto conſpirat in eccleſiâ Leod.

fuit ſentẽtia, quandoquidẽ iubente pontifice Fredericum ſubrogâſſent principes Germani. Et verò ſi aliqua ciuitati calamitas fuit obeunda, non potuit alia glorioſior eſſe cauſa, quàm pro tuendâ apoſtolici anathematis autoritate. Sed Henricum adeò cupiditas, ambitioq́ue excæcârant, vt illa tyranni verba, non ſecus ac legitimum imperium arripuerit. Quod enim amamus vitium, virtutis pallio honeſtamus; quo non alienis dumtaxat imponimus oculis, ſed ipſis etiam nobis perſuademus veram germanamq́ue virtutem eſſe, quod ab æquo, rectaq́ue ratione longiſsimè diſsidet.

Rediens ad ſua ab Ottone Brabantus, ex itinere diuertit ad epiſcopum, à quo rurſum, quod antea, mutuum repeteret. Cumq́ue iterum reſpondiſſet epiſcopus, nihil à ſe ſperandum eſſe, niſi ex Cæſaris principumq́ue ſententia. Non tenuit iram Henricus, & quando nullum iuri ſuo locum relinqui diceret, ad bellum ſe cogi denuntiauit, arcemq́ue Mohanã, quam pignoris vice ſibi tradi poſtulâſſet, animoq́ue obſtinato negaret epiſcopus, in ſuam vi poteſtatem redacturum. Induci non potuit epiſcopus pro ſuo candore, vt crederet ducem, cui nullum eſſe ius rebatur, bellum cogitare. Sed ferociorem Henricum Namurcenſis animaduertit, quàm vt in pace putaret quieturum. Ergo ducem arctè complexus: Video te arma meditari; inquit: ſed ea, vt lubet, in arcem conuerte; & ſi euentus fauet, in poteſtatem redige. Verùm datâ fide, oſculoq́ue pacis, mihi ſpondeas velim, in reliquam diœceſim nihil te moturum. Oſculum, fidemq́ue dedit Henricus vt ſe homine expediret. Abijt ceu ruptâ compede, collecturus vires, quaſi arcis obſidionem moliretur.

Bellum minatur Brabantus; & parat.

Epiſcopus verò correptus neſcio quo torpore, licet multa de militari Brabantorum apparatu fama ſpargeret, moneretuŕque à pluribus pararet vires ad reſiſtendum, inducere non potuit animum, vt crederet ducem ſibi tot nominibus obſtrictum, velle bellum. Dormitantem viſus eſt Deus excitare velle. Externus quidem homo nemini notus, vrbe mediâ palam affirmauit ciuitatem ab hoſtibus breui diripiendam eſſe. Qui declamantem hæc audierant ciues, malè multatum vrbe mox pepulerunt; non aliter atq́ue ſi malum omne ſimul exterminarent. Viuebat item eo tempore, florebatq́ue ſanctitate Ioannes Abbatulus beatæ Odiliæ filius; qui tertiò, dum cœleſtium rerum inſiſteret meditationi, viſis quibuſdam oblatis diuinitus, futuram cladem præuidit. Neq́ue tamen poſt illas monitiones cogitatum eſt Leodij de placandâ Numinis irâ, meritò admiſsis criminibus impendente.

Torpet epiſcopus, licet ſeriò monitus.

Interea paratas copias habuit Brabantus ſub Aprilem exeuntem: viginti millia in armis fuiſſe feruntur. Iter ingreſſurus, ſpargit in vulgus meditari ſe obſidionem Mohanam: eò ſuos contendere iubet. Quod vt certis nuntijs Leodium antiſtiti nuntiatum, publicè trepidatum eſt; quod imparatis accidere ſolet. Nihilominus amor patriæ, gloriæq́ue ſtudium, deſperatione propemodum torpentes excitauit, vt ſumerent arma, hoſtiq́ue irruenti ſe obijcerent, etſi domeſticis viribus nulla eſſent quæſita foris auxilia. Ergo kal: Maijs primo diluculo, epiſcopus pulſato ære campano, quod banni vocant, ciues ad arma vocat, rituq́ue ſolemni vexillum eccleſiæ Raſoni tradit. Primus hic è Patranorum familia decus id geſsit. Nam Guido Walcurius toparcha Lumæus, eoq́ue nomine Haſbaniæ tutor, ſiue aduocatus, vitâ decedens binas dumtaxat reliquerat filias. Earum maior natu Ioanni Pratano nupta, Raſonem hunc edidit. Qui iam Leodienſes copias educens vrbe, Horionij caſtra metatus eſt. Sed in patentibus Haſbaniæ campis ſuorum paucitatem vt deprehendit, audijtq́ue contra innumeram Brabantorum multitudinem properare ad prælium (dux enim comperto Leodios non aliter paratos in aciem prodire, certam ſibi victoriam pollicebatur) aduoca-

V. Brabantis inualentibus. occurrũt temerè Leodij;

tis in

tis in conſilium ducibus propoſuit, videreturnè è republicâ tantas hoſtium vires ferociter irruentes excipere tantillâ imbecillique manu; cùm robur exercitus abeſſet, totaque acie ex equeſtri ordine viri militares vix dem numerarentur. Vnanimi omnes conſenſione reſponderunt: Si remp: vellet ſaluam, quas haberet copias, hoſtium furori maturè ſubduceret, alioqui certò profligandas. Conuocatis deinde auxilijs victoriam ſperari poſſe.

& turpiter cedût. Salubre conſilium magis id fuit, quàm ſpecioſum, quòd fugæ ſimilis hic receptus eſſet. Nimirum à cœptis temerarijs ſine damno aut dedecore non facilè receditur. Non aliàs magis Leodij, quàm his diebus patuit, vim multitudinemque conſilij expertem mole ſua ruere. Poſtridie ergo quàm diſceſſerat, primâ luce rediit in vrbem exercitus: & Raſo, quo fidem ſuam liberaret, in ara S. Trinitatis vexillum collocauit. Abierat interea Hoium epiſcopus, vt ſuſtinendæ obſidioni Mohanæ è proximo inuigilaret. Dux audito, Haſbaniam præſidio nudatam eſſe, Leodium verſus inferri ſigna iubet. Atque vt primùm Leodienſem agrum vaſtare cœpit; pauor, trepidatio, fuga totis campis fuit.

Bello iam illato,

Erat fortè tum in Haſbania Henricus Iaceanus archidiaconus, qui ſeu vt ſe reciperet in tutum, ſeu vt publico conſuleret in malo tam inopinato, citatis equis in vrbem refugit; nuntiauitque ducem hoſtili animo cum copijs imminere. Perculit omnium animos nuntius adeò triſtis, & inexſpectatus. Itaque circumſpicere fugam alij, alij horum timiditatem etiam arguere, imò incuſare credulitatem; ducem enim à Leodijs nihil offenſum fruſtra timeri. Cùm tamen vicinam Haſbaniam popularetur, magniſque itineribus diceretur ad vrbem contendere, viſum eſt eius voluntatem explorare. Miſſi eodem die, idem Henricus Iaceanus, & Thomas Hemricurtius, qui oratione ducis impetum ſiſterent; quærerentque, quid demum eſſet cur bello Leodios peteret. Reſpondit, ſibi certum eſſe Cæſaris voluntatem implere; cui niſi clerus, ciuitaſque debitum obſequium, & fidem præſtet, omnia ſe ferro flammaque euerſurum. Cui illi: An roboris aliquid habeat, quod ſine capitis ſententia decernitur, aut vi extorquetur, tu videris. Si quid fixum, ratumque vis, abſentem vrbe principem conſuli permitte: quidquid rationi fuerit conſentaneum, eo autore concedendum ſpondemus. Id ipſum, quo ſperauerant oratores ducem molliendum, magis incitauit, vt præcipitaret. Percommodè ciuitatem epiſcopo abſente opprimi poſſe ratus, agmen qua potuit celeritate corripuit.

VI. Parte aliâ vt Leodium redierunt oratores, mox Hoium dimiſſus eſt Henricus Laminius qui præſuli nuntiaret imminens ciuitati diſcrimen; moneretque, proſpiceret maturè, ne quid publica res acciperet detrimenti. Intempeſtâ nocte venit ad epiſcopum Henricus, & nuntio tam inexſpectato perculit. Nulla mora, armatam, quam circa ſe habebat equitum manum, ſecum rapiens, in iter ſe dedit Leodium verſus. Neque tum ſatis animum inducere poterat, vt crederet ducem tot violatis fœderibus bellum moliri. Iis mentem confundit Deus, quos ſtatuit punire. B. Odilia ſolita aliàs quoties ædem S. Lamberti ingrederetur, circa corpus B. martyris viſo aliquo recreari, animumque cœleſti luce perfundi; hodie ingreſſa vt publicam rem Deo commendaret, nihil plùs oculis vidit, animoque ſenſit, quàm ſi martyris ſacro corpore locus fuiſſet deſtitutus. Moxque intellexit, Deo mentem illuſtrante, ciuitatem patroni ſui tutelâ, præſidioque ſpoliatam, hoſtium arbitrio permitti. Hæc peruerſis in pœnam, in gloriam bonis à Deo permittuntur. Vtroque genere conſtat quæuis reſpublica. Non diu poſt ſolis ortum ſub horam ſextam, V. nonas Maij, (quem hoc anno Chriſtiani dicabant Seruatori incælos aſcendenti) peruenit ad ciuitatem epiſcopus.

reuocatur Leodiû epiſcopus.

Peruenit item ſub idem tempus præcipitato itinere Brabantus, & ne conſilij

tempus

Inuadit vrbem dux;

tempus Leodijs relinqueret, mox in vrbem irrumpere ſtatuit. Inuitabat maximè ciuium conſternatio, quorum nulli vel omnino pauci in muris & turribus ſtabant. Præterea nudum & ſine muro latus præbebat ciuitas ad pagani portam. Fuit hæc quondam porta ad dextrum latus turris S. Walburgis, orientem verſus; ad quam rectà ducebat, quæ hodie ſupereſt platea ab ipſa æde S. Seruatij aſcenſu ſatis cleměti. Iam ita clauſa eſt, vt nec nomen ſuperſit. Ab ipſa porta ad cliuum vſque vinearum, nullum erat munimentum. Breue ſpatium muniri potuit exigui temporis opere: aut etiam acies explicata vice valli hoſtem arcuiſſet. Sed mens & conſilium defuit. Aditum igitur defenſore vacuum occupat Brabantus, moxque ordines longâ ſerie in faſtigio montis, ſignis canentibus, ad terrorem explicat in oculis totius ciuitatis: partem copiarum aliam immittit viâ rectâ, quam à porta pagani fuiſſe diximus. Acies hoſtium in montis iugo, iamque intra muros conſpecta tantum incuſsit terrorem, conſternationemque, vt de defenſione nemo cogitaret, plurimique fugam capeſſerent, cùm hoſtes per abrupta vinearum in vrbem viderent imminentes.

episcopo fruſtra renitẽte,

Palantibus ac etiam deſperantibus ſuperuenit epiſcopus cum paucis, quos ſecum Hoio duxerat, equitibus. Cum ijs fugientes ſiſtit, diſperſos colligit, inſtruit aciem, viarum occupat anguſtias, hortatur ad ſuſtinendam impreſsionem hoſtium; monet fortiter pugnam ineant: agi de fortunis, liberis, vxoribus, libertate, vita, ſacriſque omnibus. Sed hoſtes iam per vrbis regiones præcipuas, facto agmine incedebant, opportunaque loca firmabant præſidijs. Ciues igitur ſui principis vocibus nequicquam excitati, ſeram item defenſionem exiſtimantes, hoſte tam potenti in ciuitatis viſcera iam delapſo, arma non ſumſerunt alij, alij ſumta abiecerunt in fugam auerſi. Vt epiſcopum ab omnibus deſeri ſenſit Bartholomæus Rocurtius miles, quàm vehementiſsimâ potuit oratione rogauit certiſsimo ſe diſcrimini eriperet, ne præſulis dignitatem impotentibus ſui victoribus deſtitueret violandam, ſi in eorum poteſtatem deueniſſet. Ægrè potuit adduci, vt gregem paſtor relinqueret. At ſine vitio relinquitur, cùm deploratis omnibus, præſentia nihil opis afferre poteſt. Quare ne eodem inuolutus malo, cladem ſuo caſu augeret, quâ venerat viâ, Hoium iter relegit. Ergo ſpe omni defenſionis abiectâ, per totam ciuitatem ad ædium ſacrarum aſylum confugitur.

& deniqué cedente.

VII. Brabanti de victoria iam ſecuri ad vrbis direptionem conuertuntur; ſed petulantiâ victoribus ferè familiari. Ingentem enim quampiam aquarum vim perrupto aggere ſemel exundantem quæ vis aliquando coërceat? Quidquid lubet, conſtitutum victoriæ ſuæ præmium eſſe vult miles. Ea ſunt dura quidem, ſed iuſtiſsima Numinis flagra, hominum peccata caſtigantis. Mali magnitudinem cuique relinquo colligendam ex ipſius ciuitatis opulentiâ, quæ diripientium accendere ſolita eſt cupiditatem. Certè Trithemius *maximam prædam, theſauroſq; inæſtimabiles* aſportatos affirmat. Violata ſacra omnia. Nullum cuiquam totâ vrbe aſylum præbuerunt templa, quamquam numero plurima, ſanctiſsimaque religione: effractæ fores, excuſſa ſunt penetralia, etiam S. Lamberti: omniaque ſupellectilis tam ſacræ, quàm profanæ eò congeſtæ, ſecuritatis gratiâ, extracta & direpta ſunt. Preſbyter ſacris indutus veſtibus ante aram, in qua ſacrum fecerat, nudatus eſt in æde S. Lamberti. Iuuenis ibidem lethali ſaucius vulnere, fœdauit ſanguine ſuo altare ſanctiſsimæ Trinitatis, in quod incubuerat, & in eo animam exhalauit. In æde proxima beatæ Virginis effuſum eſt ſacrum oleum. Denique quid intactum auaritiæ? quid ſacrum? Panis angelicus, in eodem templo ſacrilegè in terram abiectus eſt. Horruerunt ad tam impium facinus, quæ ibi aſylum quæſierant matronæ, virgineſque; quæ veſtibus

Vrbs diripitur.

quidem

quidem nudatæ, at ferventi ſuperinduta caritate, quâ par erat reuerentiâ ſumſerunt. In quâ militum impietate, hoc magis mirum eſt intactam manſiſſe feminarum pudicitiam; quamquam aliqui negent: at plures & fidei ſanctioris affirmant.

Vitriac. Prologo S. Mariæ Oegn.

Vitriacus in primis narrat eas, quibus ad loca ſacra confugiendi ſpatium nôn fuit, in flumen alias, alias ſe demiſiſſe in cloacas, ſordibus omnibus, periculóque, ac ipſa morte contẽptis, præ caſtitatis integritate. Cariſsimas ſponſâs in fidem Chriſtus recepit. E toto numero nulla vel mortem paſſa eſt, vel pudoris detrimentum.

Victricis caſtitatis. prodigiũ.

Neque res omnis prodigio caruit. Abripiebatur vna Moſæ fluctibus in certum diſcrimen: inſecuti duo milites in nauiculam exceperunt, ſtatimque per vim tentârunt flagitium. Quid ageret inter lupos innocens agna, pura columba inter accipitres? Prius periculum arbitrata minus altero: in illud ex hoc ſe generosè remiſit, ſed eo impetu, vt nauiculam euerteret. Hauſti fluctibus milites periere. Obſecutus caſtitati amnis, Chriſti ſponſam animo corporeque incolumem ac victricem euexit ad ripam.

item S. Leonardi *Archialoci*

Alio loco opem non minùs mirandam Deus ſuis indulſit. Confugerant plerique ad ædem ſuburbanam S. Leonardo ſacram. Sanctus horror de cœlo demiſſus in victores, ita perculit, vt nemo vnus, portis quantumuis patentibus, ſubire templum auſus fuerit. Et ne de S. Leonardi præſidio dubites: quinos ac denos è ciuibus catenis oneratos, ſanctus idem Leonardus ſupplices ſibi factos in libertatem âſſeruit. Illi ad eamdem ædem vincula ſua Chriſtianæ gratitudinis, ac venerationis anathema ſtatuerunt.

Iam aduesperaſcebat, cùm exultans victoriâ dux in epiſcopi palatium ſe recepit. Huc ad Wilhelmum eius fratrem ex Himana comitis Loſſenſis filiâ, venerunt è clero primi quique, & rogârunt, conditorio S. Lamberti cuſtodes adhiberet, qui auaritiæ arcerent iniurias. Annuit ille pro innatâ humanitate, & ſacrorum cultu: ſtatimque ſacram baſilicam petijt, vt ſacrilegia coërceret. Efferebatur, vt venit, opulenta præda, quam religionis gratiâ excuſsit, locoque ſacro aſſeruit: præſidio deinde templum firmauit, ne quam deinceps vim pateretur.

Epiſcopus animo fractus,

Quietem aliquam victis nox indulſit; ſpatium etiam reſpirandi, & aliquod ſolatium epiſcopo; qui magno animi dolore, & comploratione calamitatis, Hoium vt peruenit, prorſus animo conſternatus, arcis cuſtodes ad ſe vocat, vrbis Leodij caſum exponit: ducis perfidiam accuſat; cuius potentiâ cùm leges, æquitas, religioque opprimantur; nec vires ſuppetant, quibus eam armorum impotentiam retundat, ſtatuiſſe ſe natale ſolum repetere: at ipſi ſuæ quiſque ſaluti proſpicerent. Scilicet ex malo naſcitur aliud: & qui imminente calamitate fuit improuidus, ferè deijcitur, vbi ea incubuerit in caput: Quem ita deiectum vt ſenſit Thomas Hemmericurtius archidiaconus, vir fortis iuxtà ac prudens, erexit ſpe meliorum, cum nullâ ſtrage vires acciſæ, exhauſtaque iuuentus eſſet: atque à

nonnihil aſſurgit.

fugâ reuocauit ad eccleſiæ ſuæ defenſionem. Hæc cogitanti opportunè adfuit Philippus comes Namurcenſis: qui facti indignitatem deteſtatus, non paruo ſolatio præſuli fuit: pollicitusque vires ſuas, multùm eum confirmauit.

VIII. Vrbs denuo diripitur:

Orta dies luctum ciuitatis renouauit. Veniebat in auxilium duci cum validâ manu comes Gueldriæ. In vrbem iam captam cùm ſuos immiſiſſet, illi non prælium, ſed direptionem ineuntes, acerbius etiam malum victis intulerunt. Quæ viliora contempſerat expleta Brabantorũ auarities, vel miſeris indulſerat; hi quaſi recentes fatigatis in certamine ſuccederent, omnia rapiunt, ne vacui recedant, ſcrutanturque occultiſsima quæque. Vltima denique victis detrahunt, ſine quibus non facilè viuitur. Medio iam die ciuitatem ſpes aliqua recreauit; quòd ducis ira molliri videretur. Nam captiuos omnes, qui è clero liberiſque optimatum non pauci erant, permiſit ad ſua redire: quâ mente, non ſatis conſtat.

ſtat. Paucis enim pôſt horis, crudele dat ſuis mandatum, vt flammis in cineres vniuerſam redigant ciuitatem. Ad faces magno ſtrepitu diſcurrunt, incendia ſparſuri milites. Ex quibus atrox ducis cõſilium cùm didiciſſet Andreas caſtellanus Bruxellenſis, qui ad ducem fortè tum adibat, ſiue ex innata pietate facinus adeò inhumanum damnaret, ſiue Leodijs benè vellet in gratiam Ægidij filij ſui, qui clero principi adſcriptus erat, eos quidquam aggredi vetuit, ante ſecundam ducis iuſsionem.

Ad eum deinde ingreſſus, inſtitit quàm potuit acerrimè, vt ſi turpem immanitatis iuxtà ac impietatis notam vellet declinare, mentem iſtam deponeret. Contrà dux: Quid mihi turpitudinis inuri poteſt, ſi Cæſareis paruero decretis? „ At nihil hoſtile decreuit Cæſar, ſubiungit Andreas, ſi ad officium redire non „ detrectent Leodienſes. Quis enim princeps ſuos perire malit, quàm ſanis imperiis ſubditos, in officio contineri? Amplæ ciuitates imperij ſunt ornamentum, „ ſimul & munimentum. Nam qui terrarum ſpatijs potiùs, quàm ſubditorum „ multitudine, incolumitate, opulentiaque, & viribus imperium ſuum metitur, „ inter feras ille, atque in vaſtâ ſolitudine, procul ab hominibus principatum „ quærat. Ad principes ſpectat, quæ ſubditorum eſt potentia. Vide igitur, ne „ Cæſarem, cui ſtudes placere, meritò irrites, ſi ampliſsima ciuitas imperio pe„ rierit. Si verò ciues ad fidem Cæſari iurandam adduxeris, non modò tantam „ mortalium multitudinem vindicaueris ab interitu, quod immortalem profe„ ctò laudem meretur; ſed quod valdè niteris, Ottonis tui partes firmaueris ar„ mis tot fortiſsimorum ciuium. Probauit dux conſilium: reuocatisque ab incendio militibus, præcones dimiſit per vrbem, qui in eamdem horam ſequentis diei clerum omnem, populumque conuocarent ad palatium. Dilatus metus ſuſpenſos tenuit omnium animos. Sabbato poſt meridiem, ad ducem conuenit turba miſerabilis, nullo diſcrimine cleri, magiſtratuſúe, aut optimatum à plebe. Pares omnes fecerat victoris inhumanitas, quæ laceros, vileſque pannos vix reliquerat, quibus artus tegerent. Suorum facinus ſpectare dux non ſuſtinuit: retroque abiens in interiora palatij, è proceribus aliquem miſit ad eos, qui ad Ottonis mandata cogeret, adigeretque ſacramento. Inermibus, & ſeminudis circumfuſus hoſtis armatus nec tergiuerſationem permittebat, nec deliberationem. Paruerunt omnes, nemine reclamante, cùm fides ita coactu expreſſa, minimè teneret.

& ægrè flammas euadit.

Ottoni fidem iurãt ciues.

IX. Dominico die ciuium curiam dux ingreſſus, actorum publicorum tabulas, monumenta, commentarioſque omnes in ſuam redegit poteſtatem. Intacta reliquerant milites, quòd aurum magis amarent. Sed auri vilior eſt, quam illorum iactura apud eos, ad quos ſpectant. Poſtridie dux vrbem prædâ grauis reliquit: & quod maximè voluebat animo, oppugnaturus arcem Mohanam, eò contendit, magnâ ſpe occupandi. Nam ſuis felici ſucceſſu creuiſſe animos videbat. Eò eùm primis caſtris perueniſſet, noctem quieti militum permiſit. Tum duobus diebus arcem acriter oppugnauit. Sed qui præſidio erant milites, tantâ virtute vim ſuſtinuerunt, vt expugnatione deſperatâ, Brabanti ad ſua tertio die ſe receperint. Exultantes tamen priore victoriâ, prædaque ditiſsimâ, carmen patriâ linguâ concinebant: Roſis capita cinximus Brabanti: Leodijs ſpinas reliquimus.

Dux abit.

Dum ea Leodij detonabat tempeſtas, fortè iiſdem diebus in Diuinorum meditationem incubuerat Oegniaci B. Maria omnium ignara: & ecce tibi ingentem videt inferorum exercitum, cruentum velut à recenti cæde, partaque nobili victoriâ elatum. Perſtrepebant diſſonis clamoribus, iactantes oppreſſum à ſe Leodium: grauioraque in poſterum minabantur. Exultant ſcilicet, atque adeò triumphant mutuis hominum cædibus inferi; æquè ac pace concordiaque ſuperi. Non multò pôſt venerunt triſtes nuntij de calamitate Leodinâ, ſed (vt creſcit

eundo ſama) vero maiores: nam violatam ſeminarum pudicitiam ferebant. Erat Oegniaci Ioannes Niuellanus *vir ſanctus* (inquit Vitriacus) *inculpatis moribus, & bonâ etiam apud improbos famâ, totius Leodienſis diœceſis lumen, doctor, & pater ſpiritualis.* Hic multum laboris, & induſtriæ poſuerat Leodij in excolendis feminis, & virginibus, quas ſuprà commemoraui; eaque de cauſa teneriori in eas amore ferebatur. Hoc grauiùs eum perculere illi nuntij. Dolore tabeſcebat, mirabaturque, non admodum illis moueri B. Mariam, cui ſciret, maximè cordi fuiſſe Leodienſium virginum, feminarumque ſanctitatem. Imò cùm ceteri trepidarent increbeſcente famâ exercitus Oegniacum venturi; ipſa rumorum vanitate nihil concuſſa eſt, quæ autore Deo ſciebat, neque Leodij feminarum pudorem vllâ ſpurcitie pollutum fuiſſe, neque Oegniacenſes hoſtile quidquam paſſuros. Ceterùm id hoſtium facinus ita deteſtabatur animo, vt terra horrore concuti, tremereque ipſi videretur, atque adeò queri, quòd ijs hominibus victum miniſtraret, qui in ſuum conditorem inſurrexiſſent tam immani ſcelere. Sed in manu Dei ſunt temporum, rerumque momenta. Qui tandem poſt funeſtam hanc calamitatem, Leodienſibus meliora viſus eſt parare.

Saluo feminarũ pudore.

Ioannes Abbatulus meliorem noctis partem ſolebat inſomnem ducere, ad S. Lamberti feretrum; ibi pro ſuâ, publicaque ſalute, ardenti pectore vota depromebat. Sed iam pietatem neceſsitas communis inſtigabat. Aliquando igitur inter orandum, animo ad Diuina rapto, viſus eſt ſibi templum S. Lamberti ingredi, videreque latomos ad parietes conſidere quamplurimos, & malleis tundere lapides, aptareque reſtaurando templo. Vt redijt ad ſe, hanc menti lucem à Deo infundi ſenſit: ſanctorum hominum vtriuſque ſexus, qui in vrbe, diœceſique viuebant plurimi, lacrymis, precibuſque ad Deum fuſis, quaſi lapides aptari, eccleſiæ in priſtinum ſtatum, ac ſplendorem reducendæ. Cum enim Diuino conſilio regantur humana cuncta, fateantur neceſſe eſt rempublicam ſtare potiſsimùm, ac florere virtute, ſupplicibuſque votis, quibus ſolis flecti ſe Deus, & duci permittit.

Quibus auxilijs Leodium ſurrexerit.

X. Vbi dux ad ſua ſe recepit, tum demum epiſcopo vulnus acceptum inſpicere, & de medelâ licuit cogitare. Synodum diœceſanam Hoium cogit; grauique oratione perſecutus iniurias à Brabanto in eccleſiam illatas, omnes perpulit, vt decernerent Henricum ducem Brabantiæ, Ottonemque Gueldriæ comitem ab eccleſiæ gremio reijciendos: ſacris interdicendum omnibus Brabanti ditionibus: totâ diœceſi, omnibus in tẽplis, crucis imaginem, ſanctorumque reliquias ſpinis circumdatas, in ſolo collocandas eſſe; abſtinendum à cantu; omnibuſque Dominicis & feſtis diebus relegendam publicè ſententiam in ducem, ſocioſque latam, donec æquitati, religionique feciſſent ſatis. Aderant in eo conſeſſu è Brabantia abbates quinque; qui, cùm præſul de more execrantis, candelas in terram abieciſſet, in riſum ſoluti: Imbellia ſunt, inquiunt, in ducem noſtrum tela illa: ferro tibi opus eſt, ſi eum vis debellatum. Perculit inſultantium vox illa epiſcopum, reliquumque concilium: & quia ſui ducis facinus publicè probare videbantur, eamdem mox condemnationem ſubierunt.

Duci ſacris interdicitur;

Ita ſoluto conuentu diſceſſum, ac per vniuerſam diœceſim probata, vſuque recepta ſunt decreta. In primis Leodij in templo S. Lamberti, imago Chriſti è cruce pendentis in medio pauimento ſpinis inſtrato depoſita eſt. In dextro latere collocatum corpus S. martyris Theodardi, & S. Madalbertæ virginis. Siniſtrum latus obtinuerunt SS. Petrus & Andoletus item martyres, & S. Floribertus epiſcopus. Diebus ſingulis ſine cantu horæ canonicæ legebantur, tum in S. Ægidij oratorio (intactum id milites reliquerant, beneficio fortaſſe Numinis in gratiam Ioannis Abbatuli, qui eo mane, quo ciuitatem hoſtes inuaſerant, ibi-

ritu tum ſolemni.

dem

deni fecerat) ſacrificio miſſæ celebrato, presbyter clero comitante, ingreſſus baſilicam S. Lamberti, in genua prouoluebatur ante crucem in medio templi iacentem inter ſanctorum corpora, vt diximus: ibique præibat multitudini verbis è pſalterio Dauidico, & vate Hieremiâ conceptis. His non modò Diuinam iram mollire, ſed & peruicaces hoſtium animos ſalutari terrore tentabant ad meliora reuocare.

Sed cùm præterea viribus opus eſſet; eas antiſtes reſpicere cœpit. Populum Leodienſem Ottoni adſtrictum ſacramento, quemadmodum diximus, armare non audebat: ea fuit illorum temporum religio. Romam oratores miſit ad Innocentium IV. qui iniuriarum auditâ ſerie, & autore, grauiter indoluit, ſupremamque autoritatem, ſi quis eius eſſet vſus ſoluendo ſacramenti nexui, lubens impertijt. Interea Hugo quàm maxima poteſt auxilia contrahit è Fŕáciâ, Flandriâ, Namurco, Loſſenſique comitatu. Menſe Iulio Brabantiam inuaſurus, vires omnes ſanè florentiſsimas educit. Habebat in caſtris comites Ferrandum Flandriæ, Philippum Namurci, & Ludouicum Loſſenſem, pluresque alios è Franciâ principes ſibi vel ſanguine, vel amicitiâ iunctos; equites ter mille; peditum multitudinem propè innumeram. Minimè tutum Brabantus exiſtimauit aduerſus tantas vires mouere. Mittit ad principes in epiſcopi caſtra legatos, qui pacem impetrent: Paratum ſe, non damna duntaxat omnia Leodijs reſarcire, omneque ius ad Mohanum comitatum abdicare; ſed & Leodium venire ſupplicem, & in æde principe, pedibus nudis, ſacrilegij culpam è genibus deprecari, ſpectante ciuitate.

Epiſcopo arma parante

pacem dux petit;

Subſtiterat exercitus ad fluuiũ Pitonũ; tantusque vapor ſolis agros acceſſerat, vt ſi motis tabernaculis, ad profectionem accingerentur, puluis excitatus mutuum eriperet conſpectum. Sub armis miles æſtuabat; & ſudore diffluente, arma lubrica vix manu tenebat. Eâ cæli intemperie, à Deo pax offerri viſa eſt omnibus. Leges propoſitæ non modò Leodijs vtilitatem, ſed eccleſiæ, Deoque gloriam ferebant; quibus nihil ampliùs multo ſanguine quæri poſſet. Quem belli finem probabant vniuerſi, noluit epiſcopus reijcere, ſi Brabanto fides conſtaret. Solam tamen fidem multis iam antè nominibus obligatam, epiſcopo ſufficere non debere cenſuerunt omnes; rogaruntque Ferrandum Flandrũ, vt quo firmior pax eſſet, ab Henrico Brabãto, quod æquum eſſet, ſtipularetur. Non enim facilè fidem falleret, qui duos aduerſum ſe principes eſſet concitaturus. Annuit Ferrandus: acceptaque à Brabanto ſtipulatione, quãdam agri Hãnonij partem epiſcopo tradidit; cuius vectigal poſt menſem elapſum perciperet, frueretúrque, donec pacis conditiones impleret Brabantus. His itaque pactis, legibusque ſcripta pax eſt, & principum annulis impreſsis obfirmata. Quamobrem Hugo laudatis omnium in eccleſiam, æquitatemque ſtudijs, dimiſit auxilia, ciuesdomum reduxit.

& obtinet,

Flandro fideiubente;

Poſitâ hac tempeſtate, in portu ſe Brabantus eſſe credidit: & copias, quæ terrorem incuſſerant, vbi ſic diſiunctas vidit, vt iterum non facilè coirent; ſolis Leodienſium viribus non impar, neglexit fidem datam. Flandrum igitur ſæpius inſtantem, promiſſamque pecuniam repoſcentem eludere dux, & varijs tergiuerſationibus trahere cœpit, eam ſponſionis pecuniam in promptu non eſſe cauſatus: colligi porrò, moxque paratam, comiti tradendam pollicebatur. Et ecce percommodè fraudibus eius fortuna fauit.

nec pacta ſeruat.

XI.

Idibus Octobris concidit magnum rei Leodienſis firmamentum, aut glorioſâ morte potiùs illam illuſtrauit Philippus comes Namurcenſis, rarâ pœnitudine peccata ſua deteſtatus. Quatuor inſtituti Ciſtercienſis abbates euocauerat: iisque ſimul audientibus, tot ſuſpirijs, lacrymiſque noxas omnes ſuas confeſſus eſt, vt ad lacrymas pariter ſingulos concitaret. Iniectoque ſibi

Philippi com: Namurc: ſancta mors. *Cæſar. l. 2. c. 18.*

ſibi laqueo rogauit vt in publicum ſe pertraherent: Vitam cane dignam vixi, inquiebat, dignam cane mortem obibo. Principem tamen egerat modeſtum, iuſtum, Chriſtianum; in æde S. Albani collegium canonicorum collocauerat, aſsignatis è fiſco ſuo ſtipendijs. Cùm plùs non poſſet, obtinuit æger, vt in caſam totius ciuitatis pauperrimam deportaretur, in quâ virtutibus, meritiſque ditiſsimus in cælos abijt. Quem ſui in medio ædis S. Albani pro dignitate poſuerunt. Eodem loco ſepultus antè fuerat epiſcopus quidam Hungarus, qui in Galeciam ad S. Iacobum religionis gratiâ proficiſcens, Namurci peregrinationem ſuam clauſerat. Vitæ, potiſsimumque mortis ſanctitatem noluit eſſe Deus inhonoram; multiſque miraculis teſtatus eſt. Concurſum eſt ab infirmis è longinquo; valetudoque reſtituta: terram ſepulcro adiacentem, quaſi viciniâ conſecratam, religionis gratiâ ſecum aſportabant. Aiunt eodem tempore vitam rarâ morum innocentiâ egiſſe anachoretam in Marlanio nemore B. Heribertum. Falluntur porrò, qui præſulem Agrippinenſem exiſtimant. Nam & pluribus ſæculis ille præceſsit: & eum Tuitij ſepultum fuiſſe, certum eſt. Anachoreſim ergo hic coluit in ſilua Marlania; cælitibus quidem notior, quàm mortalibus, quamdiu quidem vixit. Hodie profectò in eadem ſilua ſacræ eius exuuiæ magnâ coluntur concurrentium religione.

B. Heribertus.

Regi Fr: dux affinitate iungitur.

A. 1213. *Rigordus. Guu. Brito. P. Æmil. Meirus.*

Ceterùm moriente Henrico Nobili, fideli amico, validoque propugnatore deſtituebatur eccleſia: ſed inſuper Henrico vires ſuas augere fuit animus. Duxerat Philippus dum viueret Mariam Philippi Auguſti regis Franciæ filiam ex filiâ ducis Meranij pellice; quam modò viduam Henricus à rege ſibi dari coniugem impetrauit, non admodum difficulter. Fortè tum Francus bellum parabat in Angliæ regem Ioannem, quem pontifex Romanus ob impietatem, & tyrannidem aduerſus eccleſiam ſacris amôuerat. Quamobrem Philippus rex poſtridie Dominicæ Palmarum in Sueſsionibus conuentum habuit omnium ordinum regni, magnaque animorum conſenſione bellum decreuit. Vnicus conſpirare detrectauit Ferrandus Flandriæ comes, quem ad Angli partes traxerat Reginaldus Donomartinius comes Boloniæ, vir eccleſiæ pariter & æqui cont :mptor, eoque nomine ab eccleſiæ gremio reiectus. Qui, vt ſimilium conſortio f :rè gau-
demus, Ottoni Cæſari, regique Ioanni, hoſtibus eccleſiæ damnatis ſ conium-
xerat. Malè habuit Philippum hæc Ferrandi defectio. Sed opportunè Sueſsio-
nes venerat Henricus Brabantiæ dux; qui vt vires ſuas amicitiâ regiâ a ſtum iri
ſperabat, Mariæ nuptias ambire cœpit. Viſum eſt priore honeſtius f undum
hoc connubium. Sed maximè regem inclinârunt vires ducis, conatib Flandri
coërcendis percommodæ. Ferrandus enim cum omnibus Flandriæ, I nonia-
que viribus, in Franciam incumbere velle dicebatur, ſtatim atque r e copiæ
tranſmiſiſſent in Angliam. Pronis igitur animis ducem rex adſciuit i nerum,
& Leodium in eius gratiam litteras dedit, rogauitque vt eo loco du :eretur,
quem amicitia, nuptiæque regiæ poſtularent. Longè ingratiſsimus a it, gra-
uiterque Leodios offendit hic nuntius, cùm Brabantum minimè rent in
amicitiâ recipiendum ab eo, qui tanto apparatu bellum Anglo infer on aliâ
de cauſâ, quàm quòd eccleſiæ ſinu excluſus eſſet. Verùm non ſem incipi-
bus adeò pura religio eſt, vt conſilia maieſtati tuendæ, vel augend ortuna
reſpuant omnia, non aliâ ratione, quàm quòd ab æqui, honeſtique , rece-
dant. Erexit hoc coniugium animos Brabantis. Sed ſcelere, ſupp : Deus
non abſoluit.

Anno vertente ſub idem tempus, quo Leodium vaſtauerant, r : cum
rege dux menſæ accubabat; ecce deſubitò, qui duci à ſacris erat, : s inte-
gerque, ſolo affligitur, & animam exhalat. Simili item pa :eruiſſe
:untur

dicuntur intra dies paucos, omnes quotquot duci fuerant inferendi Leodijs belli autores. At horrendo exemplo Deus oſtendit ſacra nunquam tutò rideri. Gerbertus quidam apud Thenas decanus, armis indecorè ſumtis aduerſus eccleſiam, quam debuerat reuereri, ducem Leodium irrumpentem ſecutus erat: & dum ciuitas diripitur, ipſe prædæ inhians, fortè incidit in epiſcopi ſupellectilem ſacram, eiuſque mitram, pedum & cetera inſignia rapuit. Atque vti victoribus impunè licent in victos omnia: quodam die in publico conuentu, præſulis inſignibus ornatus, dedit ſe in oculos omnium, ridiculumque agens antiſtitem, hos præpoſitos, illos decanos, alios archidiaconos aut officiales, magnâ parũque Chriſtianâ plurium aggratulatione renuntiauit. At non multũ deinde abierat têporis, cùm actus in rabiem homo miſer, ſuam ipſe dentibus linguam comminuit, ſubitoque pòſt perijt.

Diuina vltio.

Non quieſcebant interea Leodienſes, qui ſi fidem Brabantus non liberaret, iniurias armis vlciſci in animo habebant. Quare ne hoſtium irruptioni ciuitas iterum pateret, munimenta inſtaurare, & maximè ad Pagani portam, vbi opera interrupta hoſti patefecerant aditum, muros erigere, & nouas munitiones obijcere cœperunt. Sed hoſtili exhauſtâ direptione ciuitas, cùm ſumtus præſtare non poſſet neceſſarios, pronis animis clerus ſubuenit; eminuitque in primis archidiaconorum liberalitas, eo laudabilior, quo minùs ſe teneri affirmabant. Omnium enim publica ſalus, omnium item viribus omnibus fortiſsimè propugnatur. Nec vnquam illi corpori feliciter eſſe poteſt, cuius ſingula membra non conſpirabunt in mutuam ſalutem.

Leodium munitur.

XII. Mors beata Mariæ Oeg.

Hiſcè conatibus iniurias propulſatum ibat, imò vltum populus Leodienſis; cùm multo meliore bello non feliciùs, quàm fortiùs confecto, aduerſus iuratum noſtræ ſalutis hoſtem, triumphum æternum ſanctiſsimæ feminæ Mariæ Oegniacenſi decernebat Deus. Innocentiâ vitæ, ardore mentis in Deum, ſtupendisque omnis ſanctimoniæ miraculis, ingentem ſui concitauerat apud omnes opinionem: atque adeò, quæ Dei bonitas eſt non rarò vſurpata in homines ſanctos, frequenter in conſpectum à cælitibus, & colloquium admittebatur, mirâ Diuini ſolatij in eius animum infuſâ ſuauitate. Poſt dies paucos terras relictura videbatur, quando Fulco Tholoſanus antiſtes, ſanctitatis in Diœceſi Leodienſi elucentis admirator ſtudioſiſsimus, tam ſancto & illuſtri feliciſsimæ mortis ſpectaculo vt frueretur, Oegniacum venit; & de vitâ mox deſerendâ, rebusque Diuinis diſſeruerunt inuicem, audieruntque. Annum ætatis ſextum agebat ſupra triceſimum Maria, cùm IX. kalendas Iulias, in cælos abijt ad ſponſum, eâ ipſâ horâ, quâ pro nobis in cruce vitam ille poſuit. Dum funus pararetur, venit ex agro Colonienſi ſanctæ feminæ viſendæ gratiâ Imana Loſſenſis, quondam vxor Gothfredi Brabantiæ ducis, quæ Ciſtercienſem diſciplinam profeſſa, virtuti totam ſe dabat, eaque cauſâ neceſsitudinem religioſam cum Maria contraxerat: atque olim cum eâ collocuta Villembroci, antequam Oegniacum migraret, vbi diſcedendum fuit: Vale, inquit dux, fortaſsis extremùm; neſcio enim, iterumnè aliàs te viſura ſim. Cùm pauliſper animum collegiſſet Maria: Ne dubita, inquit, domina, iterum me videbis. Ita huius vaticinij veritas conſtitit.

à Vitriaco culta; *Huius in eius vita. Cantipr. in Lutgarde.*

Tantam porrò eius ſanctitatis imbiberat opinionem Iacobus Vitriacus, vt præciſum digitum, multis annis è collo ſuſpenſum religionis ergò geſtauerit. Et cùm deinde Gregorius IX. animi ſui ſtatum ei aperuiſſet, grauiterque quereretur de ſpiritu blaſphemiæ, à quo infeſtaretur acerrimè, pretioſiſsimi muneris, ac ſimul amulethi certiſsimi vice, digitum eumdem à Iacobo accepit è collo ferendum. Nec temerè profectò, quandoquidem ſibi, vniuerſæque rei Chriſtianæ certum ab ipſâ ſubſidium inuenerat Vitriacus. Ipſo quippe hoc anno, quo mor-

Digitized by Google

tales exuuias B. Mariæ poſuit, iuſſus erat populo Chriſtiano militiam ſacram aduerſus Albigenſium hæreſim autoritate apoſtolicâ denuntiare Vitriacus. Et cùm arduam prouinciam horreret, tantam vim eloquentiæ multis ad Deum precibus impetrauit Maria, rurſumque moriens extremis ſuſpirijs commendauit, vt ſecundo ſucceſſu recreatus Innocentius, cùm etiam meliora ſperaret, rerum Aſiaticarum ſtudio legatum in Syriam miſſum, Acconis ſiue Ptolemiados eccleſiæ præfecerit; vbi quam Oegniacenſi diſciplinâ, Mariæque exemplis virtutem excoluerat, gregi credito impertiretur.

qui Acconis fit epiſcopus.

. Ciui ſuæ B. Mariæ viſa eſt ſuccedere B. Ida, & ipſa Niuellenſis, ſedecim annos iam nata. Virtutes non metiebatur ætate ſancta illa virgo: ſed inſigni vitæ innocentiâ iam celebris, cùm ad illuſtriorem ſanctitatem adſpiraret, monaſticum vitæ genus amplexa eſt Kerchumi non procul Thenis. Gynæceum erat Ciſtercienſis inſtituti, ſed ſolo ita ſterili, & modicâ re familiari, vt paucæ numero ſanctimoniales ægrè ſuſtentarentur. Quare adiutæ opibus viri cuiuſdam potentis nomine Gerardi, ſedes mutârunt, conditocœnobio in finibus Brabantiæ, Niuellas verſus, & ex ramorum multitudine Rameiam appellârunt; vt qui locus ramorum hactenus, deinceps virtutum amœnitate vernaret.

B. Ida floret. Aſsignies. Henriquez.

Rameia côditur.

XIII. Sed ad arma reuocamur. Ingens illa belli Gallici tempeſtas, quam vt declinaret Anglus, in eccleſiæ gratiam redijt, totâ æſtate per Flandriam detonuerat, magnâ vbique vaſtitate illatâ. Vires ſuas ſocero regi Brabâtus adiunxit. At Ferrandus animo minimè fractus cum ſuis, tum Anglorum opibus, ſatis fortiter bellum ſuſtinebat: adeò vt fateretur rex retrò ſua ferri, ex quo cum homine ab eccleſiâ damnato fœdus, affinitatemque iunxiſſet. Affectâ tandem æſtate cùm abijſſet rex, relicto in Flandriâ Ludouico filio, cum parte copiarum; reſpirare nonnihil viſus eſt Flander, infenſiorque Henrico Brabanto, qui non modò pactis non ſtaret, ſed cum Franco etiam intuliſſet arma; vires in eum conuertere ſtatuit. Quare nuntiat epiſcopo, comitique Loſſenſi, vt quandoquidem Henrico nulla ſit datæ fidei cura, ſecum iunctis animis pœnas ab eo perfidiæ repetant. Se quidem VI. idus Octobres, è ſuâ ditione irrupturum in Brabantiam; ſimiliter è ſuis ipſi vaſtitatem inferrent. Placuit conſilium. Vires vtrimque parantur. Aderat dies dicta: Ferrandus magnis animis, viribuſque Brabantiæ fines inuadit, populatur, miſcet incendia. Sed eo ipſo die venit ecce nuntius ad Ferrandum, ferens auerſam Flandriæ partem Francicis flammis ardere, munitioneſque etiam tentari. Rex enim generum ancipiti bello petêdum audierat; eiuſque rogatu Ferrandum ad ſua ſeruanda reuocare conſilium fuit. Ita factum eſt. E veſtigio Flander ad maiora mala ſuis auertenda deflexit.

Francico bello expeditus Flander

in Brabâtum mouet.

Ex eâ parte vt ſe liberum ab omni periculo ſenſit Henricus, quod operâ ſoceri regis futurum præſenſerat, in agrum Leodienſem magnâ ferocitate, totiſque viribus incubuit eodem die: copijs enim iam antè paratis momenta rerum expendens, quam diximus, occaſionem opperiebatur. Atque vt ditioni Mohanæ inhiabat, Waleuiam ingreſſus. cùm in templo collocatam inueniſſet in medio pauimento Chriſti pendentis è cruce imaginem (decretum id fuiſſe Hugonis epiſcopi meminimus) abreptus irâ, templo extulit; addiditque: Eat nunc epiſcopus, & ſuis hiſcè nugis, ac terriculamentis me debellet. Tum conuerſus ad munitionem, quam anno ſuperiore, præſidio vacuam inuenerat. cùm iam cuſtodibus fortiter reſiſtentibus, expugnare non poſſet, adiacentem pagum iniectis flammis perdidit. Haſbaniæ deinde illatâ populatione, Warenmam peruenit, incenditque, poſtquam arcem ſimiliter irrito conatu tentâſſet. Die Veneris illuceſcente, Iecoram inter & Moſam obuia quæque ferro flammiſque populatus, Tungros petit. Illi pro patriâ, laribuſque occumbere parati, pontem Oudlanum primâ luce

Sed eo liber Brabantus Leodios aggreditur.

luce occupant, hoſti viam occluſuri. Qui enim hodie vrbem interfluit Iecora, eâ ætate meridiem verſus alio currebat alueo, quem hodie veterem Iecoram appellant; eſtque extra vrbem. Et certè ducem eum validâ, expeditaque manu præcedentem, acri certamine congreſsi, ponte feliciter ciues arcuerunt. Sed affluente paulatim multitudine, ſe impares vt viderunt, in oppidum ſuum abierunt. Id operibus cinctum non admodum firmis, à paucis qamquam ſtrenuis ciuibus, aduerſus ingentem hoſtium multitudinem propugnari non poſſe videbatur. Paucis antè horis templi ſuppellex præcipua, cum ſacris Sanctorum reliquijs Leodium erat auecta. Iam, quod tutius viſum eſt, ob hoſtem per agros diffuſum, plerique in vicinam arcem comitis Loſſenſis Colmontanam ſe, ſuaque receperunt per auerſam vrbis portam. Ceteri quibus animus, ætasque integra, quando oppidum totum non poſſent, ædem ſacram propugnare inſtituerunt. Fuit olim templum operibus non paruis munitum, quod multitudinem eò refugientem non modò commodè caperet, ſed poſſet etiam tueri; ſic hodie rudera indicant. Tungros ingreditur.

Ingreſſus vrbem nemine prohibente Henricus, vt vidit ſuos temerè ſubeuntes crebris miſsilibus è templo peti: viribus omnibus templum ipſum aggredi placuit. Generosè ciues ad multas horas ſuâ fortitudine, hoſtium omnes conatus eluſerunt. Ergo poſt meridiem, cùm aliud non poſſet, in vrbis tecta flammis ſæuijt Henricus; circumiectum item agrum incendijs latè fœdari iuſsit. Ipſe verò cum aliquot equitum turmis excurrit ad portas Leodienſes, quo exploraret, idemnè, qui anno ſuperiore, pateret aditus; quæ item ciuitatis conſilia, quæ vires eſſent. Vt in vrbis conſpectum venit, eam nouis, ſubitiſque operibus egregiè munitam non modò inuenit, ſed & Leodienſes fortiter erumpentes ſuſtinere nequijt. Acceptâ clade Ouillam in caſtra ſe recepit. Leodienſes illa velitatio recreauit, quos trepidatio deiecerat, fugaque miſerorum colonorum ex agris, conſpectus item ex ipſis muris ingens fumi globus tollens ſe in altum ex incendio Tungrenſi, agrique vicini. Tarditatis ſuæ pœnas pendebant, qui ex pacto comitis Ferrandi, heſterno die ſigna debuerant in Brabantiam inferre, hodierno laceſſentem hoſtem propulſare vix dum poterant. incendit. Leodio repellitur.

In Henrico plùs conſilij fuit, & celeritatis: quibus ſtant potiùs bella, quàm militum numero, ac robore. Leodium venit poſt meridiem Ludouicus comes Loſſenſis, & tarda conſilia caſtigans, Hugonem epiſcopum, ciuitatemque, ad eccleſiam ac patriam tuendam animauit, obtulitque vires ſuas omnes. Conuenerant fermè è totâ ditione armati omnes, ſed Hoienſes, Dionantij, Foſſenſes, ceterique è ſuperiore prouinciâ exſpectabantur. At moræ diuturnioris impatiens, paucis comitantibus, Hoium noctu magnâ celeritate contendit Hugo: portiſque reſeratis ingreſſus, dato ſigno populum conuocauit, rogauitque, ac pro poteſtate imperauit, periclitanti eccleſiæ Leodienſi ſubuenirent: moras non pati periculum, quod è proximo ab hoſte immineret: & ſi non immineat, nunquam permittendum, vt impunè tam pudenda vaſtitas agro Haſbanico fit illata, ſocijque Tungri peſſumdati. Totis denique viribus adnitendum, atque adeò etiam occumbendum potiùs eſſe, ne quæ cœperat graſſari peſtis, nullo propugnante vniuerſam occuparet prouinciam. Succlamatum à totâ concione: duceret, quò vellet, pro patriâ, pro inclyti martyris Lamberti cauſa, nihil, non ipſam mortem detrectari. Aderant euocati ab epiſcopo omnes è regionibus ſuperioribus: quos vno cum Hoienſibus facto agmine, Leodij primo diluculo adeſſe iuſsit. Quibus ita conſtitutis, Leodium eâdem nocte regreſſus eſt. Quam item totam ſomno dux in caſtris non traduxit. Sub vigiliam tertiam per omnia caſtra voce præconis indici iubet iter Leodium verſus, primâ aurorâ. Iamque profecturus XIV. Vires epiſcopo colligit.

erat, cùm indignum ratus bellicâ ſuâ virtute, templum vnum à tergo intactum relinqui velut inuiolabile, Tungros partem copiarum mittit, quæ ſummâ vi munitionem iterum tentet. Irruentes adeò ferociter exceperunt obſeſsi, vt tricenis primo impetu cæſis, totidemque captis, reliquos in turpem fugam auerterint. Hoc infelici auſpicio in iter ſe dedit exercitus.

fauente cælo.

Albeſcebat cælum, quando in ciuitatem rediit epiſcopus, æreque campano banni ciues ad arma, atque adeò expeditionem cieri iuſsit. Cælitibus auſpicibus id fieri, Deus ciui cuidam, homini probatæ fidei, vitæque demonſtrauit. Quieſcebat ille in cubili, ſibique viſus eſt audire banni æs campanum pulſari, & quærere ex circumſtantibus, quo ducendus eſſet exercitus. Id interroganti mox adſtitiſſe virum habitu corporis venerabilem, reſpondiſſeque: Ego ſum Lambertus martyr: ducem me ſequimini. Quos eduxero, incolumes & ſaluos reducam. Exuberans lætitia dormienti ſomnum excuſsit: auditoque reuera claſsico, arma lætus & alacer induit.

XV. Dux retro abit.

Primo Sabbati ſole ciuitate vix prodierat exercitus, cùm miſsi vtrimque exploratores, trepidè refugiunt ad ſuos, nuntiantque hoſtem ad prælium venire. Metus vtrimque par incuſſus. Prælium reformidabat Hugo, antequam vires omnes conueniſſent: veritusque ne contra mentem dimicare cogeretur, miſit in ciuitatem, qui imbelli turbæ, pro ſalute exercitus ſupplicationes indiceret. Nullum enim vſquam certius, quàm è cælo ſubſidium. Neque vanum fuit epiſcopi conſilium. Omnibus ad preces conuerſis, quidam inter ardentiora vota pro publicâ ſalute, ſuauiter obdormierat. Sub ſomnum adſtare viſa eſt beatiſsima Virgo Dei parens, & dicere: Quid ſuperuacaneo mœrore conficeris? Miſſas facito lacrymas: martyr enim Lambertus, ſuperorum omnium adnitente cœtu, à ſupremo Numine filio meo certum, inconcuſſumque impetrauit decretum pro ſarciendis iniurijs eccleſiæ Leodienſi per Brabantos factis. Progrediebatur interim exercitus; & ordinibus obequitabat epiſcopus non ſine ſollicitudine: ecce è monte Publico Hoienſes, Dionantenſes, Foſſenſes, ceterique ſocij, quos nocte Hugo euocauerat, deſcendentes exercitui ſe iunxerunt, magnâ omnium gratulatione. Vniuerſis copijs Theodoricum Rupefortium, Hugonem Florinenſem Arnoldum Morialmæum cùm præfeciſſet epiſcopus, alacres in hoſtem duxit.

Leodios pugnare ardentes,

Peruenerat dux Skendremalum ſecundo lapide à ciuitate, quando exploratores hoſtem adeſſe nuntiantes, terrorem non leuem incuſſerunt. Quare congredi non auſus, ſua tueri, quàm aliena vaſtare conſultiùs duxit, pedemque cœpit referre, flãmis quà tranſiret, iniectis; quibus hoc triduo pagos facilè quadragenos abſumſit. Frendebant Leodij; in primiſque Theodoricus Walecurius, cùm videret incendijs fœdari patriam ab hoſte, qui manus conſerere non auderet. Hugonemque rationibus quàm potuit vehementiſsimis facilè perpulit, pugnam vt decerneret committere. Atque vt erat animo concitato magnanimus princeps. Ite viri, inquit, & Leodienſi nomini labem hanc ne inurite, vt perditâ
,, flammis patriâ, impunè hoſtis manibus veſtris elabatur. Iam fugit; vnum id
,, reſtat, vt in ruinam impellatur. Audete tantùm; & fortiſsimo martyre Lam-
,, berto cauſam ſuam propugnante, ſine dubio certamine victoriam promitto.
Ardebant in pugnam animi; & hoc vtendum impetu pars ducum cordatior

retinet dux Arduennæ.

cenſebat. Venerat in caſtra Henricus dux Arduēnæ Brabanti patruus, dubiæ vir fidei, quemadmodum aperta deinde perfidia demonſtrauit. Hic cum paucis alijs mentis non multo melioris, in contrariam ſententiam omnes traxit, quantumuis indignantes nobilem de hoſte vltionem eripi manibus. Aſſerebat enim iuſto prælio tantas ducis copias non poſſe, niſi temerè à Leodijs tentari: ſatis eſſe ſi finibus expuliſſe, & à populationibus vindicâſſe patriam viderentur. Hoſti fugienti au-

reum

reum etiam pontem ſtruendum eſſe: quanto magis viribus integris abeunti? Similia iactata conflictum diſtulerunt. Ceterùm deſideratam eſſe hoc bello quorumdam fidem queruntur antiqui ſcriptores.

Anonymus ille, qui triumphum S. Lamberti ſcribit, capite vndecimo tam fecundam fuiſſe nobilitate Haſbaniam illâ ætate teſtatur, vt quingentos, eoque plures equeſtris ordinis viros numeraret: quod item affirmat Iacobus Henricurtius ex ordine hoſpitaliorum Ieroſolymitanorum, in libro, quem inſcripſit, Speculum nobilitatis Haſbanicæ. Anno tamen ſuperiore cùm vrbe copias educeret Raſo Pratanus, exercitu luſtrato, vix denos è nobilitate recenſuit. Iam quindenis plures ad epiſcopum in caſtra non venerunt. Imò quemadmodum aſſerit idem ſcriptor, qui ſanguinem, & vitam profundere pro eccleſiæ incolumitate tuendâ debuerant, autores Brabanto fuerunt, vt ciuitati narratam antè cladem inferret. Vnde iudicio Diuino factum eſſe ait, vt illorum potiſsimùm agros triſtiſsimâ populatione fœdarent hoc bello Brabanti. Nihilominus vniuerſæ nobilitati tam turpem perfidiæ labem immeritò inuri cenſeo. Renerus enim, cùm eodem vixerit tempore, diſertè affirmat viros è nobilitate Leodienſi non pauciores centum & quinquaginta Ferrando Flandriæ comiti militâſſe, ſub ipſum hoc bellum. Qui ſanè, quòd Francicum bellum in Anglorum gratiam ſuſtineret, cùm magnam auri vim accepiſſet à rege, liberalibus ſtipendijs ad ſe, quam potuit, inuitauit nobilitatem. Eum promptioribus animis ſecuti ſunt Leodienſes, quòd mutuum iam à bello ſuperiore fædus interceſsiſſet. Præterea cùm ijs temporibus frequentarentur expeditiones ſacræ in Syriam, nemo ambigat pleroſque tam glorioſæ militiæ nomen dediſſe. Imò cùm in Franciâ rex, in Germaniâ duo Cæſares hoc ipſo anno in armis eſſent, nobilitatem gloriæ militaris ſemper auidam iſtis bellis abſtinuiſſe non facilè perſuadebitur. Sed hæc non omnem criminis ſuſpicionem ab omnibus remouent. Affirmat Renerus familiam Donmartiniam perilluſtrem illâ tempeſtate, longéque numeroſiſsimam, paucis exceptis, aduerſus eccleſiam, patriamque conſpirâſſe.

Numeroſa nobilitas.

in varia bella diſtracta.

XVI.

Ceterùm vt confligendi deſiderio princeps ardebat, ne copiæ deinceps impares Brabantinis viribus obijcerentur; cùm ſub occaſum ſolis ad Iecoram Lenſij caſtra metatus eſſet, comperiſſetque per exploratores ducem cum exercitu conſediſſe in Steppis, miſit ad Ludouicum comitem Loſſenſem Montenacum, & Bruiſtemium, vbi cum copijs conſtiterat, vt primâ aurorâ ſuos ſiſteret in campis Steppeanis, quò Leodienſes eadem horâ conuenturi erant. Veritus præterea ne celeriore fugâ ſe pugnæ dux ſubtraheret; idque vt ſaluo honore non poſſet; eum Hugo per fetialem ad certamen prouocauit, diemque dixit craſtinum. Aliâ parte Brabantum, quo fidem ei obſtrictam liberaret, Ludouicus comes monuit, vt vel epiſcopo pro iniurijs faceret ſatis, vel ſibi fidem remitteret. Non poſſe enim ſe; ſi fidem ac honorem vellet inuiolatum, epiſcopo domino ſuo, hoc rerum articulo deeſſe. Tertiâ noctis vigiliâ profectioni ſignum dedit princeps: duoque milliaria emenſus erat exercitus, cùm luce iam dubiâ, in mutuum venere conſpectum Leodienſes, Loſſenſesque; & ſalutatione factâ in vnum coierunt agmen. Hugo hoc copiarum incremento, veluti de victoriâ certus, lacrymis teſtatus animi lætitiam, in Ludouici comitis amplexus ruit. Oriebatur ſol, quando Leodios ex aduerſo venientes conſpicatus Henricus dux, ſuos in aciem eduxit. Colliculus erat in latere caſtrorum, quem quòd ſuis æquiorem fore cenſeret, occupari iuſsit. In hoc ordines explicauit, vt impetu vehementiore in hoſtem ſubeuntem incumberent. Equitatumque monuit, vt vnum maximè Ludouicum peterent comitem Loſſenſem. Eius equum vt ſuffoderent, quinos è toto numero fortiſsimos delegit, quos relictis equis pedites pugnam iubet capeſſere.

Leodienſes Loſſenſibus iungūtur.

Dux aciē inſtruit.

Hunc

Hunc ſi caperent, aut certè interficerent, ceteris illius caſu conſternatis, atque compulſis in fugam, certam futuram victoriam; at gloriam & mercedem à ſe illis ingentem ex operâ feliciter nauatâ. Ipſe verò, ſeu aduerſam pugnæ veritus, aleam, ſeu generoſi militis, non ducis dumtaxat partes liberiùs vt impleret, abiecta ducatus inſignia tradidit Henrico Holdebergio, quibus tectus iniret pugnam.

inſtrunt & Leodienſes, Præſul interea, ſuam item aciem inſtrui iubet. Mandatum eſt id Theodorico, quem alij Rupefortium, alij Walcurium appellant, quòd vtraque in vnam coaluiſſet familia. Is, vt erat diſciplinæ militaris peritiſsimus, aciem ordinat. In dextro cornu comitem Loſſenſem collocat cum ſuis. Siniſtrum Dionantijs attribuit, Foſſenſibusque, ac ceteris è regionibus ſuperioribus, quos ipſe duceret. Leodios, Hoienſes, & reliquos totius ditionis in mediâ reliquit acie. Poſtremum agmen infixis terræ haſtis cuſpides in ſuos conuertere iubet, quibus confoderen-
„ tur, qui ſe darent in fugam. Tum ait: Quo res noſtræ, commilitones, loco ſint,
„ videtis. In conſpectu hoſtis prælium parat: nos à ciuitate, munimentiſque om-
„ nibus procul abſumus. Supereſt, vt vel vincamus glorioſè, vel pereamus. Si
„ hoc, quod quidem Deus auertat; eligite, fugienteſnè à ciuibus fœdè concida-
„ mini, an certè vitam ac patriam vlti, hoſtium ferro fortiter occumbatis. Vi-
„ deo: generoſis viris hoc magis placet. Atque adeò meliora ominor. Ite ala-
„ cres; & glorioſi martyris Lamberti cauſam veſtro vos ferro tueri credite.
„ Quam ſperant multitudine ſuâ hoſtes, victoriam æquitati cauſæ veſtræ Deus
„ impertietur.

Fermè proceſſerat intra teli iactum exercitus, cùm tertiò Brabanti clamorem inſanum ediderunt. Maiorem à Leodijs redditum alij ſcribunt, alij ab Hugone omnino eſſe cohibitum. Hoc conſtat; epiſcopum ordinibus obequitantem, acri oratione ſuos cohortatum eſſe: Viros ſe probarent; illos iam adeſſe, quos ardentibus antè votis popoſciſſent, qui ante annum tantâ ſæuitiâ ciuitatem cepiſſent, captam diripuiſſent, & in eâ totos quinque dies perpetraſſent indigniſsima quæque. Neque verò repetenda eſſe tam antiqua: oculos ipſi circumflecterent; nihil niſi fumantia videri villarum culmina, ipſamque adeò Tungrorum vrbem. Futurum ipſis monebat longè optimum, ſi non ſuam dumtaxat & patriæ, verùm eccleſiæ, fortiſsimique martyris Lamberti cauſam agi ſibi perſuaderent. Ita nimirum geminatos animis ignes ſubdendos, adfuturumque indubiè de cælo auxilium: & quos cadere contingeret in cauſâ tam ſanctâ, donandos nobiliſsimâ immortalitatis laureâ. Denique extremâ oratione, intrepidè, feliciterque ducente Deo tenderent in hoſtem, protenſâ ad exercitum dextrâ bene precatus eſt. Ad has epiſcopi ſui preces, in genua procubuerunt vniuerſi Chriſtiano more. Quod hoſtes ex aduerſo conſpicati, inſolenti clamore: En, inquiunt, ſupplices nobis facti, vitam flagitant. Animis, & ſpe bonâ pleni ſurgunt in pedes Leodij, atque in aduerſum collem nituntur, quamquam fatigati itinere non modico antelucano, quod armis graues confecerant: cùm contrà ſuaui totius noctis quiete recreati hoſtes, pro caſtris æquiore loco conſtitiſſent. Eâ inſuper arte Henricus dux inſtruxerat aciem, vt obiectus ſol pugnantium Leodienſium oculos nimiâ luce confunderet. Sed ecce interpoſita dum concurritur nubecula, radiorum vim fregit, ac temperauit, vt nullum ſenſerint incommodum Leodij. Quid enim officiat ijs, quibus præſidio cælum fuerit?

X. & ſecūdo Numine. Fuit in acie ciuis, qui inuictum martyrem Lambertum à capite in pedes armis fulgentem aureis, auream dexterâ haſtam quatientem, ſcutum aureum ſiniſtrâ, candidoque inuectum equo, atque in hoſtes ducentem ſe vidiſſe affirmauit. Et ne ludibrium oculorum putes: eâdem horâ Leodij B. Odilia ſuorum incolumitatem,

mitatem oratione quam maximè ſollicitâ Deo commendabat: ecce aëre medio videt inclytum martyrem eadem ſpecie ad exercitum contendentem. Præcedebat ſanctiſsima Virgo Mater in venerando habitu. Recreauit & aliud viſum B. Odiliæ filium Ioannem Abbatulum, qui cùm pari ſtudio preces ad Deum pro patriâ funderet, deprecatoremque inuitaret B. martyrem Lambertum; ad cæleſtia ſupra ſe raptus, videre viſus eſt viros quinque habitu monaſtico venerabiles ad S. martyris mauſoleum aſcendere, & ſacrum hoc carmen concinere: *O crux ſplendidior cunctis aſtris, mundo celebris, hominibus multùm amabilis, ſanctior vniuerſis, quæ ſola fuiſti digna portare talentum mundi: dulce lignum, dulces clauos, dulcia ferens pondera: ſalua præſentem cateruam in tuis hodie laudibus congregatam.* Quo ſuauiſsimo cōcentu, animum mirabili ſenſit perfundi voluptate, quaſi aliquo victoriæ omine, cuius pars non modica deberetur virtuti & orationibus Theodori de Cellis & ſociorum, qui Claroloco ad vrbem Hoienſem ſacri ordinis fundamenta prima iaciebant. At ambigi non poteſt, quod vniuerſi exercitus oculis obiectum eſt. Vbi ſigna concinuere, coloris niuei columba, nihil territa tantæ multitudinis concurrentis ſtrepitu, tranquillo volatu vniuerſas Leodiorum copias circumuecta, ingentes omnibus animos addidit; quaſi ab vno cæleſtium geniorum duci in hoſtem ſe crederent.

XVII. pugnant: His igitur auſpicijs pugnam ineunt Leodienſes. Ludouicus Loſſenſis ſigno ſuis dato, tertiumque inclamatâ comitatus ſui teſſerâ, ſubditis equo calcaribus ferociter in hoſtem inuehitur primus. Suſtulit & ſignum ſuum Henricus: moxque Brabanti tanto ardore in hoſtem aſcendentem è loco ſuperiore ſe effuderunt, vt vniuerſam aciem gradu mouerint. Sed maxima vis, vti dux præceperat, in Ludouicum incubuit; quem mox equus initio certaminis pede truncatus cùm excuſsiſſet; acris vtrimque commiſſa eſt pugna. Brabantini felicia cœpta vrgebant fortiter: pro incolumitate ſui comitis nulla pericula vitabant Loſſenſes. Sed eminuit caritas fortiſsimi iuuenis Henrici Loſſenſis canonici Leodienſis, ac Traiectenſis præpoſiti, qui ferociter inuectus in medios hoſtium globos, in alterum equum ſuſtulit fratrem. Equo iterum ſuffoſſo cùm Ludouicus corruiſſet, iterum fratri Henricus equum admouit. Magno certabatur ardore, ſanguiniſque non parum fundebatur. In acie mediâ proximi dextro cornu conſtiterant laniones Leodienſes: qui vt ferociores ferè ſunt eiuſcemodi homines, vicinos Loſſenſes conſpicati laborantes, quo eis opem ferrent, magnâ vi in eam partem feruntur, hoſtiumque ſiniſtrum cornu grauiter perturbant. Reſiſtebant nihilominus fortiter Brabanti, & prius propoſitum cùm pertinaciter vrgerent, equum comiti Loſſenſi tertium ſuffoderunt. Extremum id Ludouico pænè diſcrimen fuit à lanione quodam Leodienſi; qui comitem vt vidit iacentem, hoſtem ratus, vibrato iam telo confoſſurus erat, cùm agnitâ Ludouici voce, manum reduxit: comitique in pedes erecto tertium equum obtulit. Periculum omne magnâ hoſtium clade videbatur euaſiſſe, quando Henricus dux Arduennæ, quo ſtragem imminentem Brabantis auerteret, fugam trepidatione ſimulatâ reſpectans, ad Loſſenſes ait: Quò ruitis, miſeri? certum non videtis exitium? comes ecce veſter interemptus iacet: epiſcopus in hoſtium eſt poteſtate. Perculit ea vox Loſſenſes; ſtatimque fugam arripuerunt. Certam eripi victoriam ingemuit comes; & Arduennati: Mentiris, ait, perfide: nec interemptus ego ſum, quem ex equo tecum loquentem audis; nec in hoſtium manibus eſt epiſcopus, quem non procul hinc vides inter ſuos. Sed effuſa fuga erat; paucoſque, quos ex eâ retraxerat, in hoſtem ducens, cum collegio Lanionum Leodiorum prælium nouis animis inſtaurat, vel potiùs ſtragem. Nam vbi ſemel acies fuerit inclinata, parum intereſt modicanè manu, an iuſto agmine in fugam vrgeas. Maior pars Loſſenſium terga verterat; reli-

quorum

quorum tamen impreſsionem Brabanti iam antè diſsipati non ſuſtinuerunt; amiſſoque Henrico Holdebergio, quem ducis inſignia hoc prælio ſumſiſſe meminimus, fugâ ſalutem quæſierunt. Non infeliciùs rem geſſerunt in acie mediâ Leodienſes: qui vt primum Brabantinorum impetum gradu nonnihil repreſſo tolerârunt, mox inclamato S. Lamberti nomine tam ferociter incurrerunt in hoſtem, vt illi, non ſecus atque ſi vim fortiſsimi martyris ferre non valerent, turbatis ordinibus pugnam delererent. Par in ſiniſtro cornu fortuna Dionantios victores effecit. Igitur vniuerſâ ducis acie in fugam auerſâ, tum demum cædes fieri cœpit totis campis. Priorum enim iniuriarum non obliti Leodienſes, nemini parcebant. Equites quidem, quo plures inuoluerent vnâ clade, fugientium equos fodiſſe contenti, viros in terram proſtratos peditibus conficiendos relinquebant. Ipſum ducem Leodienſis quidam conſpicatus fugientem, perſequi cœpit, & aſſequitur, iam manus iniecturus; ſed inſtantem incautiùs obtruncat Lambertus Hoius; periculoque ducem ſuum eripuit: equo lapſus erat. Sunt qui captum etiam tradant; ſed forti & fideli operâ Louanienſium ereptum. Fugientibus inſtabant victores, prædamque neglegebant, cædis auidi; quando Loſſenſes poſt aliquod fugæ ſpatium, cùm neminem ſentirent tergis hærentem, contra verò Leodios viderent victoriâ potitos, totis campis exultare, hoſtemque ſtrenuè perſequi, in gloriæ partem vt venirent, rapido curſu ſocijs iungere ſe contenderunt. Sed viam emenſi breuem, vbi certaminis locum attigerunt, cùm viderent irrito labore hoſtem tanto interuallo præcurrentem quæri, diuitem verò prædam pedibus proteri; maluerunt ſpolijs ſine periculo & ſudore partis ditari, quàm grauiori fatigatione ſectari gloriam. Atque adeò qui ſocijs pugnantibus fugerant, victoriæ fructũ perceperunt.

& vincunt.

Lipſ. in Leo. n. l. 2. c. 4.

Victos perſecutus Hugo ad Capellivillam vſque, inclinato iam ad occaſum ſole, victorem militem ad locum prælij reduxit, copijſque recenſitis deſiderauit è ſuis ſeptem & viginti, atque in ijs nobilem virum Anſelmum Fleronticum. Quos tamen omnes creditum eſt à ſocijs obtruncatos, ex cõfuſione Gallici idiomatis, Flandricique. Tam leui diſpendio ſtetit adeò nobilis victoria: quâ ter mille Brabantos, non annumeratis externis auxilijs periiſſe compertum eſt; capta quatuor millia. Mali præcipua moles incubuit in Louanienſes ac Liranos, qui dimicauerant in primâ acie. Ac Louanienſium quidem patricij multi periere. Fortiter enim egerunt, ſeruatique ducis gloriam adepti ſunt, quam prærogatiuis teſtatam dux voluit, Petermannorumque nomine inſigniuit, quotquot ſub vexillo S. Petri militâſſent.

Lipſ. ibid.

XVIII. Victoria Leodij nũtiatur.

Verſâ in fugam Brabantorum acie, celeri curſu Leodium properauit frater Ionatas conuerſus ordinis Ciſtercienſis è valle S. Lamberti, quem fortaſsis Hugo epiſcopus pro ſuo in ſacram illam familiam, quam condiderat, ſtudio, ſecum duxerat in caſtra. Is vbi victoriam Leodij nuntiauit, mox omne campanum æs ſonuit, quod omnino ſiluerat, ab ipſâ ciuitatis calamitate. Tum ad ædem ſancti Lamberti alacritate maximâ concurſus factus eſt. Clerus ſolemni hymno *Te Deum laudamus*, pro victoriâ gratias Deo cecinit. Matronæ, virgines, ceteræque imbellis turba, templi frontem obuerſam foro, luminibus propemodum infinitis accendit; vel hoc ipſo ſtatim confeſsi omnem victoriæ gloriam vni S. Lamberto eſſe tribuendam. Dies erat Dominicus; quo notârunt initium Miſſæ datum hac pſalmiſtæ ſententiâ: *Iuſtus es Domine & rectum iudicium tuum.* Decimus tertius Octobris erat: noſtrates enim omnes vnâ voce conſtanter aſſerunt, eſſe pugnatum pridie S. Calixti. Non igitur vigeſimo octauo Aprilis, quemadmodum Diuæo placet; qui fortaſsis audito Leodij triumphum S. Lamberti iſto die celebrari, Steppeanum eſſe credidit, cùm ſit Bullionienſis; qui in Dominicum item diem hoc anno incidebat.

Profligatis

Proſligatis copijs trepidè fugiebat Henricus dux, nec vſquam ſubſtitit, vbique periculum veritus, priuſquam Louanium attingeret. Præuenerat fama calamitatis, & matresfamilias ſuorum funeſtâ clade conſternatas exciuerat in eius occurſum: & dum portas ſubiret, acerbâ expoſtulatione coniuges, liberoſque reſtitui flagitârunt. Perſtrictus publicâ hac comploratione Henricus, excanduit, &: Vtramque, inquit, fortunam ferte. Opulentam aliàs prædam indulſit, mutata nunc cladem fert. Eæ ſunt bellorum vices. Vbi pauliſper à fugâ collegit animum, triſtis omnem à tergo regionem relictam hoſti eſſe in prædam, Thenas iter reuertit; & vlteriùs progredi non auſus, cùm victoris iram ſuſtineri poſſe deſperaret, oppidum ipſe regionemque adiacentem, quæ tueri debuerat, diripuit per ſpeciem prædæ hoſtibus ſubducendæ; iterumque abijt ad tutiora. Dux fugit.

Epiſcopus cum victore exercitu regreſſus ab hoſte perſequendo, ad locum certaminis; paucorum è ſuis, qui occubuerant, corpora Leodium remiſit ſepulcris patrijs inferenda. Hoſtium cadauera paſsim per agros defoſſa, paucis pòſt diebus collecti ex agro circumiecto canes terrâ eruerunt, deuorâruntque mixti coruis; declamitante vulgo ruſticano, mortuos etiam vrgeri vindictâ Diuinâ. Sed in rabiem acti poſtea canes, agros ita infeſtârunt, vt nemo diu niſi magno comitatu iter aggrederetur. Ceterùm fuit è familiâ comitis Loſſenſis quidam, qui paucis poſt certamen horis, ſub primas tenebras eodem loco viderit veluti dæmonum militarem decurſionem, ſiue torneamentum. *Neq; immundis ſpiritibus tantam exiſtimo fuiſſe exultationem* (inquit Cæſarius) *ſi non magnam cepiſſent illic prædam.* Porrò campus ipſe cæſorum ſanguine, quaſi vredine neſcio quâ fœdatus, & æternâ damnatus ſterilitate, ſine culturâ relinquitur, cum omnis circumquaque ager pinguiſsimus, præcipuâ fecunditate viſatur. Prodigia. Cæſar: l. 12. c. 16.

Eam noctem egit victor in campis, in quibus vicerat: vt placet Tranſmoſano. Malunt alij, quieuiſſe Hanuti. Nam oppidani oppugnationi ſuſtinendæ impares, in arcem confugerant. Manè ſubductâ priùs prædâ, miles oppidum incendit, munitionemque fortiter aggreſſus, breui ad deditionem compulit. Petrapontius fidem accepiſſe contentus, Hanutenſibus locum tenere conceſsit, poſtero die Louanium tentaturus, vt belli caput: quo ſucciſo cetera facilè corruerent. Trepidantibus inſtandum cenſebat eſſe, victoriaque vtendum. Contrà Loſſenſis ſentiebat; dicebatque intutum, hoſtem relinqui à tergo intactum. Leuiam timori eſſe, ſi quis aduerſus caſus copias retro ageret, aut etiam, ſi nullum iſtuſcemodi periculum ſit; totâ Haſbaniâ, agroque Loſſenſi malum inde poſſe impunè graſſari, cùm totæ vires in Brabantiam eſſent auerſæ. Hanutũ Hugo capit, & Leuiã incendítque.

Probauit Ludouici cõſilium epiſcopus, & Leuiam duxit, obuia quæque flammis populatus. Hic ſeſe Leodijs adiunxerunt oppido ſuo tandem egreſsi Trudonenſes; Leuiaque mox expugnatâ, tantâ cupiditate, vel incolarum odio prædæ inhiarunt, vt ipſam omnem materiam tam ædibus, quàm munitionibus direptam in vſus ſuos aſportârint. Oppido denique in cineres flammis redacto; cùm in dies, vt ferè fit ſecundis rebus, auxilia confluerent vndique, & copiæ tertio tanto fermè creuiſſent, Louanium petere rurſum decreuit Petrapontius. Sed ecce Hoienſes magnâ indignatione referunt ſuos, dum in caſtra commeatum deferunt, ſpoliatos ab Hanutenſibus eſſe, alios cæſos. Indignam & nullo modo diſsimulandam in victis temeritatem cenſuerunt omnes. Eò mouit epiſcopus, caſtellumque cœpit oppugnare. Iuſtam victoris iram veriti, qui in præſidio erant, quandoquidem nullam veniam ſperarent, animis extremâ deſperatione efferatis, aliquot dies reſtiterunt; donec tandem emollierunt præſulem multorum preces, euiceruntque vt ijs vitam daret. Eiecto præſidio, diſsipauit aggerem, qui oppidum muniebat, caſtellum ſolo æquauit. Incendit & Hanutum.

Bello interea Francico liberatus non infeliciter Ferrandus comes Flandriæ, tam ſuâ, quàm Hugonis cauſâ, cum magnis viribus aggreditur Brabantiam decimotertio kalendas Nouembres. Eum ſequebantur hoc bello comites Guilielmus Saleberienſis, Reginardus Bononienſis, Guilielmus Hollandus, quorum auxilijs, inquit Meierus, Henricum Bruxellas compulſum circumcluſit. Diſtractus ille ancipiti malo, quorum alteri vix par fuiſſet, etiam copijs nullâ clade acciſis, pacem petijt, cùm nullâ bello ſalutem inueniret. Veniẽtem in caſtra ſupplicem ſarcaſmis patrijs exceperunt Flandri, dictitantes vulpem habitu ſumto monachum eſſe mentitam. Conſilio tamen Reginardi Bononienſis, cui multum tribuebat Ferrandus, facta pax his legibus. Philippo regi ſocietatem, amicitiamque Brabantus remittito. Eccleſiæ Leodienſi pro iniurijs facito ſatis: donec fecerit, Flandro binos filios Henricum & Gotofredum obſides dato In eamdem pacem vt conſentiret epiſcopus, dux admodum expetebat: id in ſe receperunt Flander, & Bononienſis: profectique ad Hugonem, Louanium agmine compoſito petenti occurrerunt ad Hugardiam. Pronus fortunæ curſus animos addebat ad bellum perſequendum ſpe non paruâ. Sed pax Ferrando probabatur: vimque auri non modicam promittebat Henricus, & iniuriarum compenſationem. Nihil ampliùs vrgeri poterat, ſi modò pacta ſeruarentur. Conceſsis igitur indutijs vsque ad IV. nonas Februarias, in Flandriam Ferrandus conceſsit, obſidibus Gandauum abductis: Hugo Brabantiâ copias exportauit decimo kalendas Nouembres.

Pacem dux petit, & obtinet.

XIX. Leodium reuerſus iucundâ quâdam triũphi ſpecie, non pari lætitiâ, vel gloriâ excipitur à clero. Ædis ſacræ fores ei claudendas cenſebant, qui compedibus aureis ſe conſtringi paſſus eſſet, quo minùs nobilem victoriam S. Lamberti beneficio partam, continuatâ felicitate perſequeretur. Sed cùm Hugo docuiſſet: ſummum ius, ſummam eſſe frequenter iniuriam: item cum Chriſtianâ manſuetudine, maximè eccleſiaſticâ pugnare, ad extremam vsque internecionem inimicum vrgere, præſertim vbi ſupplex pacem petit: denique non debuiſſe offendi potentiſsimos principes Flandrum ac Bononienſem, rei Leodienſis hactenus ſtudioſiſsimos, quibus pax placuiſſet. Vix tandem euicit, vt publico decreto per diœceſim Diuinorum officiorum cantus reſumeretur. Poſtridie igitur, quod ad hoc tempus profanum manſerat S. Lamberti templum iam inde à ſacrilegijs anno ſuperiore perpetratis, ſolemnibus ritibus expiatum eſt, & in S. Trinitatis aram effuſi ſanguinis macula tandem eluta. Chriſti tamen in crucem ſuffixi effigiem in ipſo ſolo iam diu collocatam inter Sanctorum ſacras reliquias, moueri nondum placuit. Sed vt cælitum beneficentiæ ſuus honor haberetur, nullaque in omnem olim venturam poſteritatem tanti muneris eſſet obliuio, autoritate ſummâ præſulis ac capituli communiter ſancitum eſt, vt annis deinceps ſingulis diem III. antè idus Octobris, quo parta eſt in campis Steppeanis victoria, inuictiſsimo martyri Lamberto cõſecratum, maximâ celebritate colat eccleſia Leodienſis: lanioneſque pro operâ rei publicæ fortiter nauatâ, æs omne campanum modo quàm maximè feſtiuo pulſent in æde principe. Nec id eſſe ſatis viſum eſt pro eius in illam meritis. Quapropter additum eſt ſanctioni, vt quo ritu Dei parentem Sabbatis omnibus eccleſia veneratur, eodem in ſequentes ætates vno hebdomadæ die ſanctus Lambertus Leodij coleretur. Vtramque decreti partem longo ſæculorum lapſu continuatus in hodiernum diem vſus confirmauit.

Reuerſus Leodiũ Hugo, pro victoria feſtum decernit:

Nam profectò etſi fortiter & generosè nauârint operam Leodienſes, decus tamen præcipuum cælitibus adſcribi neceſſe eſt: à quibus victoria tum demum eſt conceſſa, cùm ſoli pugnârunt ſine aliorum ſubſidio Leodij: non autem ſuperiore anno, quando ingentibus aucti amicorum auxilijs, mira ſibi pollicebantur. Ita non ſemel diuinitus indicatum eſt. Et quamquam mendaciorum confictor, prin-

Dei enim munus fuit.

Digitized by Google

cepſque habeatur malus genius, & verò ſit: tamen quandoquidem ad veritatem pronuntiandam quandoque compellatur à Deo, cui ſummum eſt in creata omnia ius ac imperium, eius hîc teſtimonium non abs re producetur: nec enim tanto ſtudio, ac religione fertur in cælitum gloriam, vt aliquo ſuo velit auctam dicto, niſi Numen adegerit.

Primâ luce diei, quo pugnatum eſt, non procul Dionanto ducebatur vir ad ædem Haſterienſem Dei parenti ſacram, vt ab impurorum geniorum crudeli tyrannide liberaretur. Nulla ibi erat mentio prælij committendi, & milliaria plùs ſedecim intererant, cùm totus fremere miſer homo, & horrendis modis agitari cœpit, terribilique voce exclamare: Hodie, hodie victoriam obtinebit beatus Lambertus. Interiecto deinde ſpatio, vocem attollens clamat: Modò, modò fortiter pugnat Lambertus. Denique cùm aliquid præterea temporis abijſſet, extremum hunc edidit clamorem: Eia, nobili prælio vicit B. Lambertus. Temporibus poſtea collatis compertum eſt, certaminis euentui voces omnino conueniſſe. Suam item S. Perpetuo gloriam deberi Dionantenſes contendunt. Nam femina quædam Dionantenſis Maria nomine, eximiâ religione in publicum vrbis ſuæ patronum prædita, ſub ipſum certaminis articulum diuinitus edocta quod adirent periculum ciues, monetur implorandum eſſe S. Perpetui præſidium. Paret illico pia femina, præſenti ſuorum commota diſcrimine: & cum lecto morbus affixiſſet, per apertam cubiculi feneſtram conuerſam ad ædem Virginis Matris, vbi ſacrum S. epiſcopi corpus aſſeruatur, quo par erat animi ardore in eo periculo, antiſtiti benigniſsimo deuotos clientes commendauit. Exauditam fuiſſe, quiuis ab euentu certum exiſtimauit. Quibus, alijſque eiuſmodi, quæ hoc bello recenſuimus, efficitur, humana non ſolis hominum conſilijs, viribuſque agi: præcipuum è cælo rebus venire momentum. Porrò Leodienſes, quos iam non ſemel tam illuſtri beneficio S. Lambertus beauit, intelligant oportet, non alio meliore, quàm eius præſidio & ciuitatem, & prouinciam totam ſtare ac florere. Amplitudinemque reipublicæ eâ religione in ſanctum martyrem, quâ maiores floruerunt, à poſteris optimè ſeruandam.

Finis aderat indutiarum die ſacro Purificationi Beatæ Virginis: & Henricus de pacis legibus parum ſollicitus nihil mouebat. Quam ob cauſam reſumunt arma epiſcopus & comes Loſſenſis, ad æquitatis normam eum adacturi. Sed Ferrandus ſine ferro, cùm filios eius haberet obſides, ad præſtanda promiſſa compulit. Pro illatis eccleſiæ damnis librarum quindena millia, centenas item libras in opus baſilicæ Lambertianæ perficiendum, epiſcopo pependit. Tum pridie kalendas Martias, comitantibus Ferrando Flandro & Reginaldo Bononienſi Leodium venit. Brabantis intra portas ducem ſuum deducere non eſt permiſſum. Ille templum ingreſſus, ſpectante nobilitatis populique multitudine, quam templi vaſtitas vix caperet, præſulem canonicoſque ſupplex è genibus offenſarum condonationem rogauit, impetrauitque: nam præſul, anathemate, quo fuerat conſtrictus, cum ceteris noxæ participibus ſoluit, ſacrorumque liberum vſum ſubditis omnibus reſtituit. Henricus imaginem Chriſti è cruce pendentis in terrâ iacentem, vt antè docuimus, poplitibus inflexis veneratus, manu ipſe ſuâ è ſolo leuauit: eodemque ritu ceteras ſuſtulit ſanctorum reliquias. Tum denique ſuperis reconciliatum, ad oſculum pacis ſymbolum admiſit epiſcopus, ac deinde Ludouicus Loſſenſis. Ita viſus eſt iniurias ſuas vltus ſanctiſsimus martyr Lambertus. Henricus ad ſua redijt. At quinque illi abbates, quos ſuprà meminimus, publico in conſeſſu totius diœceſeos riſiſſe ſententiam epiſcopi, quâ ducem cum ſocijs eccleſiæ gremio remouebat, ad capitulum vocati ſunt; ibique in terram prouoluti, ab epiſcopo, canoniciſque, multis precibus, lacry-

A. 1214.

Leodij factum ſuum expiat.

muſque vix tandem obtinuerunt, vt ne omnis ipſis dignitas abrogaretur. In hunc
modum Ægidius, & vitæ S. Odiliæ ſcriptor affirmant.

XX. Hoc bello defuncta feliciter eccleſia, ab Ottone Saxone periculum aliud in-
Rigordus. currit, nondum ſedato, vt paſsim creditum eſt, Brabanto; inter quos ictum iam
Brab. antè plures annos fædus fuiſſe demonſtrauimus; quod nuper confirmárat ami-
Æmil. citia cum Flandro contracta. Nam Ferrandus Flandriæ comes, vnaque Regi-
Crantz. naldus Bononienſis fidem, ſocietatemque armorum iurárant Ioãni Angliæ regi,
Meierus. ex cuius ſorore genitus erat Otto. Hic igitur Frederici ad imperium ex Italiâ
Dinæus. nuper euocati potentiam reformidans, in Saxoniam ſe receperat, collectiſque ibi
copijs quàm potuerat maximis, cùm adhuc imparem ſe ſentiret, Anglicas, Bel-
gicaſque opes reſpicere cœpit, non paruum partibus ſuis momentum. Sed bello
Otto mouens in Franciam. diſtrahebantur aduerſus Philippum Auguſtum Galliæ regem, cui amicitia fæ-
duſque erat cum Frederico Cæſare. Quare ſi coniunctis viribus Galliam fran-
gere potuiſſent, iiſdem Otto ſperabat æmuli ſui arma reprimere. Hoc propo-
ſito cum omnibus viribus Rhenum tranſmiſit, ſtatimque ad partes ſuas inuita-
uit vicinos quoſuis principes: ſed nullis rationibus, illicijſque potuit induci Guel-
driæ comes. Quo offenſus Saxo, ne ab illo peterent exemplum alij, neutras par-
tes adhuc ſecuti, terrorem inferre ſtatuit. Et ne ſanctum Lambertum ignores
vltorem, (ita paſsim noſtrates hiſtorici) IV. kalendas Maias, quo Bullionienſem
triumphum celebrant Leodij, comitis ditionem ferro, flammâque Otto fœdauit:
vt qui cum Brabãto iniuriam ſancto martyri fecerat, eidem pariter pænas daret.

Eodem die in occaſum inclinato copias Traiectum admouit. Erant cum illo
Guilielmus Longa-ſpata regis Angliæ frater è pellice, miſſus cum multo auro ad
conducendum militem aduerſus Francum; & Henricus Brabantiæ dux, adhuc
animo tumidus ex nuperrimo pudore. Hic quamquam Franci gener, Ottoni ta-
men adhæſit Cæſari, clientelæ fidem ratus fortaſſe potiorem affinitate. Et verò
Francicæ amicitiæ narrauimus renuntiâſſe. Porrò Saxoni autor fuit, vt Leodi-
Leodio malè vult. nam gentem aperto odio ſibi infenſam exſcinderet. Henrico id negari non po-
tuit. Et anathematis memoria toties per epiſcopum iterati flammam odij non
difficulter excitauit. Mittit primo mane Otto, qui ciuitatis ſtatum explorent.
Erat is longè optimus. Hugo præteritis malis iam cautior, cùm non ignoraret
iniquiorem in ſe Saxonis animum, ſimul & Brabanti, quo ſaluti publicæ conſu-
leret, quandoquidem vniuerſam ditionem contra tantas copias tueri non poſſet:
maturè collectas in vnum omnes omnino vires Leodium euocauit, quo à peri-
culis immune ſaltem caput ſeruaret; reliquam prouinciam fidei ac tutelæ ſancti
Lamberti, quod vnum ſupererat, commiſit. Nec fruſtra: vti ſanctè poſtea aſſe-
uerauit beata Odilia; quæ ſub id tempus dum ſupplex Deum rogaret, vt à patriâ
vicinum malum auerteret, vidit aëre medio ſanctum Lambertum armis ſplen-
didiſsimis ornatum, qui ſcuto in Ottonianos obiecto ciuitatem ipſam protegeret.

Sed nihilo minùs humanæ vires parantur. Copias recenſebat Hugo; por-
tas, turres, muros armato milite complebat; ſtationes deſcribebat locis per
ciuitatem opportunis; clangentibus interea vndique tubis, & animoſo cantu ci-
ues ad prælium accendentibus: quando venerunt in vrbis conſpectum explora-
tores, breuique morâ ibi factâ, reuerſi ad Ottonem nuntiârunt, immenſum pro-
pemodum præſulis exercitum in armis ſtare, hoſtemque opperiri. Somnia, &
oculorum ludificationes referre viſi ſunt. Mittuntur alij, qui certiora referant:
verùm & illi nuntiant videri, quod reuera erat, vniuerſas totius prouinciæ vires
ciuitati præſidio eſſe. Tantæ molis oppugnationem aggredi cenſuerunt omnes
minimè neceſſarium. Expeditionis huius initio florentem exercitum ad vnius
ciuitatis muros fortaſsis hæſurum non ſine clade, temporis iacturâ, & imminu-

tione

Digitized by Google

tione famæ, quâ plurimùm ſtant bella. Ne tamen vrbem bello inuictam à tergo relinqui turpe foret, placuit Ottoni aliquam amicitiæ cum epiſcopo ſpeciem prætendere. Datâ fide ad colloquium inuitat. Atque interea dum accerſitur; venerat ad Ottonem Ludouicus comes Loſſenſis, vrgebaturque acriter, vt Saxoni fidem daret, iniretque belli ſocietatem. Ille contrà cùm obijceret, nihil ſe poſſe, aut debere ſine præſulis aſſenſu, cui clientelam profeſſus eſſet: offenſus Otto: Nimirum, ait, niſi præſuli placuerit, nihil audebit Loſſenſis. Et Guilielmus Longa-ſpata non paulò etiam concitatior: Prô rei indignitatem! inquit; ergonè conatibus Auguſti ſacrificulus obſiſtet? Cui ſubiecit Ferrandus Flander: At illi, quem quidem ſacrificulum appellas, paucos pares epiſcopos proponet veſtra Anglia. In aciem, cùm voluerit, educet facilè è nobilitate ſuâ viros millenos. Nam & ipſe ego, pluresque alij, quos hic præſentes intueor, eius beneficiarij ſumus. Tum Guilielmus: Eum Deus malè perdat, quicumque tantas ſacerdoti vires dedit. Nimirum vt fuere ſemper, qui beneuolentiâ religionem, eccleſiamque complecterentur, opibus augerent, honoribusque: fuerunt ex aduerſo qui inuiderent, omnibusque adeò viribus impugnarent. Porrò quàm verum Flandri pronuntiatum eſſet, oſtendit Hemricurtius elencho præcipuorum S. Lamberti clientum beneficiariorum, quos* recenſet hoc ordine: ducem Lotharingiæ Moſellanæ, ducem Brabantiæ, ducem Limburgi, comites Flandrum, Gueldrum, Iuliacenſem, Luxemburgium, Hannonium, Namurcenſem, Vaudemontium, Cliuium, Riupenſem in Arduenna, Ciniacenſem, dynaſtas Bertholtios, Hinſbergios, Bellomontios, Falcomontios, Meurſios. Iſta Hemricurtius. Quæ quidem hodie ſic euanuerunt, vt vix illum priſcæ iſtius amplitudinis veſtigium ſuperet. Obliuioni tamen eripi hîc debuere.

Clientes eccleſiæ Leod:

1. Hemric: Typo temporalitatis Leod:

Dum inter ſe verbis cõtendunt Ferrandus, & Guilielmus, venit ipſe Hugo epiſcopus ſplendido Leodinæ nobilitatis agmine ſtipatus; Ottonianorumque in ſe conuertit oculos. Venientem excepit Otto pro dignitate; & quem in partes pertrahere deſperabat, ne ſaltem redderet alieniorem, humanitate conſtituit demulcere. Nec occaſionem Hugo dimiſit. Commendauit eccleſiam ſuam: cui quidquid tribueret Otto, inuicto martyri Lamberto tributum eſſe ne dubitaret; ſub cuius fide, tutelaque gens tota conquieſceret. Annuit liberaliter Otto; ac promiſit vniuerſam eius ditionem toto biennio ab omni iniuriâ ſeruaturum illæſam. Lætus hoc promiſſo ad ſuos eodem die redijt epiſcopus: Otto tranſijt in Brabantiam. Hic Mariam ducis Henrici filiam, iam ante ſedecim annos ſibi deſponſam, cùm Cæſar Aquiſgrani ſalutaretur, duxit vxorem menſe Maio, iſtâ affinitate magis permouendus ad perniciem eccleſiæ Leodienſis: vt tum quidem Leodijs perſuaſum erat: adduntque noſtrates ſcriptores Saxonem, quarto idus Iulias vocatis Niuellam amicis principibus, cùm bellum in Franciæ regem decreuiſſet, ſtatuiſſe, vbi id confectum eſſet, totâ omnium virium mole in prouinciam Leodienſem incumbere, eamque ſubiectam ita partiri, vt Flander Hannoniam in poſterum nullo Leodienſium beneficio teneret; Bononienſi Dionantum daretur; Hoium cum Mohano comitatu cederet Brabanto: ipſe Otto Leodij ſedem imperij ſui ſtatueret, paucisque ſacerdotibus cum tenui ſtipendio relictis, opes eccleſiæ fiſco adſcriberet: atque ita Lotharingiam, ſiue Germaniam inferiorem tutaretur aduerſus æmulum ſuum Fredericum. Sed quàm temerè terræ filij cælo bellum mouẽt! Sanè B. Odiliæ vota pro publicâ ſalute faciẽti teſtatus eſt S. Lãbertus; qui cùm luce Diuinâ ſub eius oculos quamdã eccleſiæ ſuæ ſpeciem purpuratam poſuiſſet: Hæc eſt, inquit, eccleſia, quam ſanguine meo Deus conſecrauit; eique de Ottone ac Henrico duce, quam mei gratiâ victoriam inchoauit, perficiet; atque cis Rhenum Fredericum deducet.

Præclara pollicitus Otto,

conſpirat in Leodios.

XXI. Ceterùm ſuis partibus Hugo non deerat; qui comitem Loſſenſem, ne Saxoni iungeretur, retinuit; item & Waleramum, datis ei ex aſſenſione capituli prædiis Aſprâ, & Simpreuelto. Horum exemplo, ſimul & metu, plerique alij Saxonem ſecuti non ſunt, ne eorum armis violandos proponerent agros ſuos iuſto præſidio deſtitutos. Aliàs enim ad Oceanum vſque ab ipſo Rheno omnes in caſtra ſua parum certè Chriſtiana traxiſſet Otto, niſi Hugonis autoritas, metuſque multos cohibuiſſet. Profecti verò fœderati principes cum Ottone in Flandriam, ſexto kalendas Auguſti non procul Tornaco ad pontem Bouinum, ingenti celeberrimoque prælio cum rege Franciæ conflixerunt. Fuſi ac fugati pœnas dederunt icti fœderis cum homine alieno ab eccleſia. Simul cum agminibus diſsipata ſunt eorum conſilia contra Leodios inita, inuicti martyris Lamberti præſidio; quemadmodum & ipſos Francos eidem victoriam adſcripſiſſe noſtrates ſcriptores affirmant. Ceteris principibus fermè captis, Henricus in Brabantiam, Coloniam Otto fugâ ſe recepit. Eum hæc ciuitas magnâ fide ſequebatur.

Sed à Franco vincitur;

Ottonianis hac clade conſternatis nouus terror ſuperuenit, Frederico æmulo paucis pòſt diebus cum ingentibus copijs Moſellam tranſmittente; cui ſtatim, eiurato Ottone, ſeſe iungere compulſi ſunt. Nono kalendas Septembres cùm exercitu Traiectum venit; poſtero die in Brabantiam tendens, propter Tungros Hamaliæ caſtra metatus eſt. Henricum duplici iam clade fractum exterruit hæc Cæſaris propinquitas: cui niſi ſe ſubijceret, extremam veritus perniciem, ſupplex ad Fredericum venit, oblatoque obſide filio natu maiore, præteritorum impetrauit obliuionem, his legibus: Ottoni fidem Brabantus eiurato; Frederico reddito: epiſcopo Leodienſi reconciliator. Donec Filium tradiderit obſidem, ipſe parens in Cæſaris poteſtate maneto. Rebus ex animi voto fluentibus, Traiectum redijt Fredericus, ducem Arduennæ ſecum item abducens, qui Cæſaris clementiam pariter implorârat. Aliquot alios ad imperata facienda cogere Frederico fuit animus. Quamobrem Petrapontius, quo partæ pacis beneficium obſequio rependeret, tertio kalendas Septembres copias Leodienſes ad Cæſarem adduxit: vniſque caſtris Falcomontium obſederunt. Sed ager horrendè vaſtatus ad ſaniora conſilia obſeſſos inclinauit. Quibus vt ſpatium aliquod relinqueretur, conceſſæ ſunt indutiæ menſis vnius, intra quem pacis leges acciperent. Iuliacum deinde viribus communibus ſimiliter obſeſſum eſt, ac vaſtatum. Ipſe comes ad pacem compulſus eſt. Lætis æmuli ſucceſsibus Otto territus, apud Vbios ſubſiſtere non auſus, Brunſuicum fugit: vbi quarto pòſt anno vitam infauſtam morte non multo feliciore clauſit. Colonienſes tamen, Saxone fugâ elapſo, in eius fide conſtabant: apparebâtque obſidionem ampliſsimæ ciuitatis operoſam, periculorumque plenam fore. Bello ob hiemen dilato, Petrapontius cum exercitu redijt Leodium; ſuos Cæſar in hiberna dimiſit.

& profligatur à Frederico.

Nec ſuus honos religioni, ſacriſque deerat inter hos belli tumultus. Ioannes Gauorius homo plebeius, atque adeò ſutor, vitam virtute rarâ nobilem hoc item anno clauſit: qui ante ſeptennium in itinere Compoſtellano, quod religionis gratiâ ſuſceperat, ſpoliatus à latronibus, cùm magnam rerum neceſſariarum ſuſtinuiſſet inopiam, vbi domum redijt, malorum non ignarus, peregrinos omnes, quoad vixit, caritate verè Chriſtianâ ſolitus eſt excipere. Vtque ipſis à morte benè faceret, voluntate ſuâ extremâ mandauit ædes ſuas non niſi peregrinis recipiendis vſui eſſe; bona verò neceſſarijs ſumtibus impendi. Probârunt poſtea ſanctam illam hoſpitalitatem plerique; opibuſque ita paulatim auxerunt, vt excreuerit nobile illud, quod hodie viſitur ad ædem S. Ioannis Baptiſtæ, xenodochium S. Abrahami.

Conditur noſocomium S. Abrahami.

A. 1215. Suis adhuc fautoribus ſtabat Otto: nec Fredericum habebant regem plerique,

Nauclerus. Chron: Hirſaug: Dinus. Bellum ſacrum.

que, quòd Moguntiæ dumtaxat coronatus, Germaniæ regiam nondum inſediſſet. Hortante igitur Romano pontifice, more maiorum regni coronam ſuſcepit Aquiſgrani octauo kalendas Auguſti. Fortè tum autoritate pontificiâ, ſanctæ Crucis expeditiones in Palæſtinam totâ Europâ parabantur. Ioannes Scholaſticus Xantenſis, eo pricipum conſeſſu, qui ſolet eſſe Cæſarum inaugurationibus, tam diſertè ſacrum illud bellum deprædicauit, extulitque gratias ingentes, quas militaturis pontifex indulgeret, vt nouo Cæſare crucem amplectente, mox eius exemplum ſequerentur Sifridus archiepiſcopus Moguntinus, epiſcopi Leodienſis, Herbipolenſis, Bambergenſis, Potauienſis, Argentinenſis, Eichſtatenſis; duces Brabantiæ, Morauiæ, Limburgi, & Ancæi: comes Palatinus Tubingenſis, marchio Badenſis, comites Loſſenſis, Iuliacenſis, Seinenſis, Montenſis, Spanheimenſis, Naſſauius, Fuldenſis, Hirſutus, Silueſtris, alijque complures. Dignum fuit principe Chriſtiano propoſitum: ſed in eo vix vllus conſtantiam tenuit. Trithemius vnum ex his epiſcopum Bambergenſem, & fratrem ducem Morauiæ, profectum eſſe ait anno decimo ſeptimo cùm Andrea rege Hungariæ. Quid Petrapontium noſtrum auocauerit nemo prodidit.

Euincit tandem Fredericus.

Ceterùm proniora Frederico fiebant omnia: ad ipſum inclinare videbantur Colonienſes. Eò miſsi ſunt Theodoricus archiepiſcopus Treuirenſis, & Brabantiæ dux Henricus. Hic inter Ottonianos hactenus facilè princeps, ciuibus autoritate ſuâ facilè perſuaſit, vt Saxonicâ factione iam deploratâ, fortunam ſequerentur. Eos ergo Theodoricus eccleſiæ reconciliauit; à quâ Ottonis ſtudium abſtraxerat. Cæſarem pridie nonas Auguſti venientem, pro maieſtate exceperunt; & fidem, vti maiores conſueuerunt, dederunt. Itaque Germaniâ inferiore totâ in fidem receptâ, cùm paci tandem ac quieti certæ reſtituiſſet Leodienſem eccleſiam, poſt paucos dies trans Rhenum abijt Fredericus. Tertio denique anno ſolus imperare cœpit, poſtquam vitam infauſtam morte non multo feliciore Brunſuici clauſiſſet Otto.

XXII. Math: Paris: Vrſperg: tom: 3. Conc.

Ante biennium encyclicis litteris per orbem Chriſtianum datis, Innocentius III. pontifex maximus ad œcumenicam ſynodum omnes cùm ſacri ordinis, tum profani principes euocauerat, vt communi conſilio rebus eccleſiæ proſpiceretur. Multa erant, vt humanæ res ferunt, ad dignitatem tuendam, augendamúe, quæ addenda viderentur, detrahendaúe, aut corrigenda. Albigenſium, Almaricique hæreſes coërcendæ: confutandi errores abbatis Ioachimi: denique ne magno Chriſtiani nominis dedecore loca ſacra Syriæ diutius à Turcis occuparentur, aut infeſtarentur, bellum decernendum. Mox à Cæſaris diſceſſu epiſcopus Hugo republicâ benè conſtitutâ, illuſtri comitatu in iter ſe dedit. In kalendas Nouembres dies erat dicta. Nobiliſsimus fuit hic conuentus Romæ, in æde S. Saluatoris Conſtantinianâ, vulgo Lateranenſi. Interfuerunt patriarchæ duo, Conſtantinopolitanus, & Ieroſolymitanus: Antiochenus graui languore detentus, ſui vice miſit Antididenſem epiſcopum: Alexandrinus tyrannide Saracenorum impeditus, Germanum diaconum ſuum delegauit. Primates, & metropolitæ ſeptuaginta & vnus adfuerunt: adeò vt his annumeratis, epiſcopi cenſerentur quadringenti & duodecim. Inferioris dignitatis homines fuerunt vltra octingentos, præter procuratores fermè totidem. Oratores ſuos adeſſe voluerunt Orientis, Occidentiſque imperatores, reges Franciæ, Hungariæ, Ieroſolymorum, Cypri, Aragoniæ: aliorum denique principum, & ciuitatum celebriorum legati ingenti numero venerunt.

Concilio Lateranenſi.

Interest Hugo.

Huic concilio præſedit Innocentius: qui Hugonis prudentiam, meritaque in eccleſiam complexus, magno eum honore habuit; ac tandem diſcedenti linteolum donauit, quod olim Chriſti Domini lacrymis perfuſum credebatur. Item

articulum dedit è digitis S. Pauli: vtrumque hoc munus dedit Ottoni abbati S. Laurentij, itineris ſocio, qui poſtea Leodium reuerſus, alterum in S. Pauli, in S. Laurentij alterum collocauit. Hugonem arbitror nobilem capitis S. Lamberti portionem ſecum aſportâſſe, quam Innocentio tradiderit: hodieque ſeruant in Vaticano canonici S. Petri: quippe ædi ſuæ traditam aſſerunt quadringentis abhinc annis. Hugonem Româ Compoſtellam petijſſe, voti reum ex prælio Steppeano, tradidit Tranſmoſanus. Certius aliud ſine notâ præterire non poſſum, quandoquidem ad Virginis Matris gloriam cedat.

XXIII. *Cæſar. l. 2. c. 12.* Impio iuueni

Sub hunc annum non procul Floreffiâ nobilis quidam adoleſcens, leuitate iuuenili redactus ad incitas, nefariâ famuli ſui oratione eò impulſus eſt, vt ſpe recuperandæ ſortis priſtinæ, eiuratâ Numinis fide, in dæmonis ſe clientelam tranſcriberet. Negauit dæmon ſatis id eſſe, niſi ſpes ſuas omnes à Dei parente auocaret. Cohortuit ad hanc legem adoleſcens; & perditiſſimo famulo fruſtra inſtigante, ne quod minus erat, refugeret, poſtquam non adeò grauatè maius fuerat aggreſſus: conſtāter affirmauit gratius futurum vitam in ſummâ rerum omnium inopiâ trahere, quàm abijcere tam impiè parentem optimam. Siluaque pedem effert primo iam diluculo (in ſiluam enim nocte intempeſtâ fuerat abductus, quia vix vlla nemorum, montium, noctiſque abdita ſufficiunt impietati) obuiamque ingreſſus ædiculam, ecce in arâ conſpicit imaginem eius, cui tam conſtanter adhæſerat, bonæ Matris; & quaſi conſpectâ cynoſurâ, in viam ſe reducere deſiderat: in terram ſe abijcit, & qui in Dei ſe conſpectum dare non audebat, eius parentem ſenſit longè optimam. Oculis enim ſuis videt, auditque auribus illam

ſalutem obtinet B. Virgo.

in altari imaginem pro ſe ſupplicem: ſed puerum Ieſum, qui matris brachio geſtabatur, ne reſponſo quidem primùm dignantem, ſed auertentem oculos. Cumque pergeret mater, auerſum toto corpore filium audit dicentem: Perfidè me deſeruit: quâ dignus eſt gratiâ? Tum mater filium in arâ collocat, & eius aduoluta pedibus: Fili, inquit, hoc mihi da, vt peccatum ei dimittatur. Tum demum erexit matrem, & illi annuit, cui nihil negare poſſe faſſus eſt. Fortè ad eamdem deuenerat ædiculam vir nobilis, cui ſua omnia vendiderat adoleſcens: auditoque eius eiulatu, ratus miſſæ peragi ſacrificium, intrauit. Verùm vt adoleſcentem agnouit vberrimis lacrymis fundentem preces, poſt columnam abdito placuit euentum rei clam explorare. His ergo quæ diximus obſtupefactus prodigijs, abeuntem adoleſcentem ſecutus, cùm factum hic diſſimulare vellet. Nullis opus eſt, inquit ille, ambagibus: rem teneo. Vnica mihi eſt filia, heres ex aſſe: hanc ſi placet, tibi coniugem accipe. Te mihi generum cupio. Aſſenſus eſt adoleſcens: viuebatque cum coniuge futurus heres ſoceri ſocruſque, quando poſteris hiſtoriam hanc ſcribebat Cæſarius. En maior alia, quia in plures eiuſdem Virginis beneficentia.

A. 1216. Conditur templum in Iuncis.

Ineunte anno decimo ſexto dicata eſt Spiritui ſancto in honorem Dei parentis eccleſia in Iuncis. Locus eſt Tungros inter & Traiectum. Exarſerant ante octo annos ijs locis grauia diſſidia, quæ cùm nullis rationibus ſopiri potuiſſent, presbyter quidam vitæ innocentis, B. Virginem videre viſus eſt, & monentem audire, diſſipatis mox turbis pacem rediturам, ſi eodem loci templum ſibi poneretur. Monitis acquieuit populus, & quietem deſideratam conſecutus eſt. Perfectam igitur tandem ædem quinto kalendas Martias dicauit Theodoricus epiſcopus Infelandiæ. Petrapontij Româ fortaſſe nondum reuerſi vices obibat. Huius

Cæſar. l. 9. c. 4.

Theodorici meminit ſæpius Cæſarius, & epiſcopum Liuoniæ appellat, videturque Germaniam diutius peragrâſſe, inſigni ſanctitatis opinione celebratus, quam aliquo ſub ſacrum ſingulari beneficio Chriſtus probare viſus eſt, cùm ipſi facienti videndum ſe humanâ ſpecie præberet. In Iuncis porrò ſuam in mortales beneuo-

lentiam

lentiam teſtari perrexit piiſsima Dei parens. Poſt conditum templum, qui ſuis inde malis leuamentum religioſè quærebant, proditum eſt inueniſſe non ſine prodigijs.

XXIV. Innocentius P. mortuus

Illuſtrare præterea diœceſim pergebat innocentiſsimâ, quam Aquiriæ agebat, vitâ Lutgardis: cui hoc anno decimo ſexto kalendas Auguſti oblatum eſt triſte ſpectaculum. In eius conſpectum ſe dedit vir ſpecie haud multùm lætâ; flammis totum corpus cingebatur. Quis eſſet, interrogatus; Innocentium ſe pontificem eſſe, mox vitâ functum, reſpondit, Ingemuit ad hanc vocem Lutgardis, &: Itane communis omnium parens cruciatur? ait. At ille: Ternæ ſunt cauſæ, ob quas his expurgor cruciatibus. Æternis eram addicendus, niſi ſub extremum vitæ ſpiritum culpas meas deteſtatus, in gratiam cum Deo rediiſſem, adiutus ope B. Virginis, cui monaſterium olim condideram. Ceterùm atrociſsimæ ſunt, quibus ad vſque diem extremi iudicij me iuſtitia Diuina damnauit pœnis. Eiuſdem tamen Virginis Matris beneficio, id modò tibi nuntiare, conceſſum eſt. Cauſas illas tres, quas ex Lutgarde ipſâ Cantipratanus acceperat, ſummi pontificatus reuerentiâ reticuit. Hæc audita Lutgardis retulit ad reliquas eiuſdem gynæcei ſodales, vt quâ poſſent apud Deum ratione ſubuenirent. Ipſa verò grauiſsimos ſponte cruciatus ſuſcepit, quibus Innocentium debitis pœnis ſolueret. Vanos non fuiſſe conatus probabile eſt. Beata Maria Oegniacenſis ſolita eſt aſſerere, nullum inter mortales Lutgarde certius auxilium eſſe hominibus, vel dum viuunt, è peccatorum cœno expediendis, vel certè è flammis purgatorijs, poſtquam diem obierant.

iuuatur à Lutgarde.

Ioannis Lirani beata mors.

Lætius eſt, quod ſubiungo. Sub idem propemodum tempus Romam petebat Ioannes Liranus, quarumdam ſanctimonialium ſuſceptâ cauſâ, quibus in Brabantiâ negotium faceſſebant æmuli. Vitâ functus eſt, cùm Alpes attigiſſet. Igitur ex pacto, quod inierat cum Lutgarde, vt qui altero prior abiret vitâ, alteri ſe poſt mortem ſiſteret, ad eam venit. Ipſa viuere illum rata, manu innuit, vt ad locum ſe reciperet, quo ex legibus domeſticis colloqui fas eſſet. Ille ſe humanis exceſsiſſe, reſpondit. In terram prouoluta, oculiſque in eum ſtudioſè fixis, triplicis veſtis mirata varietatem, quæſiit quid iſte vellet ornatus. Candida veſtis, inquit, pudicitiam notat, quam à teneris vnguiculis ſeruaui illibatam. At labores, quos honeſti, æquique cauſâ diu ſuſtinui, & qui tandem vitâ rapuerunt, roſeâ compenſantur. Cærulea denique, eaque extima, merces eſt vitæ ad Chriſtianæ diſciplinæ amuſsim exactæ. Quibus dictis è conſpectu abijt.

item Ioãnis Niuellenſis. Cantipr. l. 2. apum c. 11. n. 3. 4. 5.

A Ioanne Lirano Ioannem alterum Niuellenſem, decanum olim Leodienſem, morte non diſiungam, quos vita, virtus, eadem ſtudia, imò Deus arctiſsimè coniunxit. Et verò in tempus aliud certò reijcere non licet. Poſt actam ſanctiſſimè vitam in Chriſtianæ caritatis officijs, quæ omnibus ſtrenuè, ſed potiſsimùm pauperibus impendebat, ad extrema vi morbi deductus erat: quando ſub primas tenebras noctis illius, quæ ipſi fuit vltima, vir quidam pannoſus & incerti laris, ad eius colloquium admitti poſtulauit, quo peccata ſua confeſſus abſolueretur. Cumque accepiſſet per morbum non licere, mœſtus abibat: iuſsit reuocari Ioannes, audijt culpas ſuas confitentem, abſoluit. Eo dimiſſo conuerſus ad adſtantes: Malim, inquit, hominem hunc abſolutum, quàm auri marcas millenas mihi appenſas. & certè paſſus mille nondum inde digreſſus vir ille mendicus, repentinâ morte concidit; ſed, vt ſpes eſt, felici. Eâdem pariter nocte Ioannes mortem obijt; quàm feliciter, oſtendit Deus illuſtri teſtimonio in Angliâ. Iſthic ad populum de rebus Diuinis verba habebat vir quidam ſanctus: orantem interpellauit ſecundò magnâ voce, & lacrymis conſurgens è mediâ concione mulier non honeſtæ famæ: ſecundò iuſsit ille perorationem exſpectaret. Sed illa tertiò con-

multis vtilis.

ſurgens,

ſurgens, cum horrendo clamore exanimis in faciem concidit. Valdè affecit oratorem tam acerbus caſus. Solutuſque in lacrymas, rogatâ concione vt mulieri mortuæ Numen propitiaret, in conclaue ſe totos tres dies abdidit, & nullâ ſomni cibique habitâ ratione, totum in preces ad Deum fundendas ſe dedit. Tertia nox labebatur, quando illi ſiſtit ſe videndam ſole ſplendidiorem, & ait: Adſum illa, pro quâ ſollicitus oras. Omni ſupplicio libera, ad æternam beatitatem tranſeo. Cumque hic hæreret: Ne dubites, ſubijcit illa: hac ipſâ horâ in Oegniacenſi monaſterio diœceſis Leodienſis in Brabantiâ è mortali vitâ tranſijt ad immortalem magiſter Ioannes. Is quâ vixit in afflictos pietate, iam mortuus cùm à beatis genijs duceretur ante carceres, quibus præteritas noxas eluunt, qui ad cæleſte brauium deſtinantur, non paucos agnouit eorum, quos è peccati ſtatu ad meliorem eduxerat, Deumque ſuppliciter rogauit, vt duris illis vinculis emitterentur ad cæleſtem libertatem. Et ampliùs quàm voluerat impetrauit. Nam præter eos multi, in quibus & ego, ad cælos euolamus. Quo dicto ſublimis abijt. Orator autem datis Oegniacum litteris, à vero nihil abeſſe comperit.

XXV. *Cantiprat: l. 2. apum c. 25.* itē cuiuſdam Dionantij. Illuſtris alia mors, quamquam & illa procul patrijs finibus, quia tamen ciuis cuiuſdam Dionantenſis, nullo modo prætermittenda eſt. Eum in Palæſtinam religio abduxerat. Vbi ſummo ſtudio ſingula loca quæ veſtigijs, dum inter mortales ageret, impreſsis ſacrauerat Chriſtus, obibat. Nazarethi exorſus, Dei filium noſtrâ ſe mortalitate contegentem, in Bethleemitico ſtabulo naſcentem, ac alijs deinde locis alia in hominum gratiam operantem, pro myſterij dignitate veneratus, ad Caluariam denique vbi deuenit, dolore percitus vehementiſsimo: Deus meus, inquit, egonè videam æquo animo locum hunc, in quo mei cauſâ inter cruciatus tam atroces vitam poſuiſti? In hæc & ſimilia exclamans, venis vitalibus cordis ſubitò diſruptis, animam exhalauit, felicem procul dubio, & Chriſti gloriæ participem; vt *qui compaſſus erat, & conregnaret.*

In Palæſtinam hac ætate multi peregrinabantur. Vnum adiungam ſanè mirandum, quod vix fidem inueniat, niſi adiuncta ſingula veluti digito commonſtrare videretur Cæſarius. *In diœceſi Leodienſi, inquit: villâ quæ Elſelo dicitur, laicus quidam habitabat religioſus nomine Winandus, matris monachi noſtri Winandi auunculus.* Vides hæc fingi non potuiſſe de homine non ignoto. Ante aliquot præterea annos contingere debuiſſe: ſed cùm aliud non conſtaret, occaſionem ſecuti, huc reiecimus. Iuerat cum popularibus aliquot Ieroſolymam Winandus, luſtratiſque magnâ religione ſacris locis, cùm ipſo Paſchatis die ad reditum ſe accingerent ſocij, fruſtraque dehortatus eſſet ob diei reuerentiam, ſolidum diem Ieroſolymis decenti veneratione peregit. Poſtero die non multùm itineris confecerat, quando venientem ad ſe vidit in equo hominem ſpecie venerabilem, à quo interrogatus, quò ſolus tenderet; vbi quod erat, reſpondiſſet: Hoc mecum, inquit ille, equo vehere, ſocioſque tuos breui aſſequemur. Paruit Winandus: & poſt paucas horas eodem die, in patriâ ſe conſtitutum vidit. Miranti ſubiungit eques ille: à Deo pietatem tuam remunerante, iuſſus ſum in patriâ te ſiſtere. Domum tuam abi, Numiniſque beneficium teſtare. Sed vana & ſomnia loqui viſus eſt: & eùm veluti delirantem riderent; ille ciuium ſuorum ſubſannationes vt declinaret, Compoſtellam abijt; & viaticum ex itinere Ieroſolymitano reliquum in alteram peregrinationem inſumſit, redijtque antè domum Compoſtellâ, quàm illi ex Syria. Qui tandem reuerſi affirmârunt ſe hominem Ieroſolymis die Paſchatis reliquiſſe, quem poſtridie in patria fuiſſe ciues teſtabantur.

Cæſar: l. 10 c. 2.

Paſchatis reuerētia

miraculo probata.

A. 1217. Werici Alnenſis. Anno ſequenti Werricus prior Alnenſis diem obijt, egregiâ ſanctitate præditus, ſed in primis profuſâ in egenos munificentiâ, quam demiſsis cælo radijs, alijſque miraculis Deus non ſemel approbauit, imò ipſe, quo vehebatur, equus

heri ſui

heri ſui beneuolentiam in pauperes perſentiſcere videbatur, cùm obuios diſcerneret à ditioribus. Subſiſtebat enim ſponte ſuâ, cùm occurrerent, donec ſtipem accepiſſent. Otij fuit fugitantiſsimus: tempus autem omne vel precibus ad Deum fundendis, vel Diuinis rebus commentandis, vel geſtis rebus ſanctorum perlegendis dabat indefeſſè. Sanctè vitam hanc mortalem deſeruit nonis Decembris. Aureum habemus ſæculum: Leodienſibus triumphis cælum repletur. liberalitas. Aſſiduitas.

XXVI. A. 1218. Ludouicus Loſſ.

Mortem obijt anno decimo octauo Ludouicus comes Loſſenſis, beatam certè, ſed periculis minimè vacuam, niſi precibus & conſilus ea depuliſſet ſancta virgo Chriſtina: cui ſanctitudinis nomine multùm tribuebat Ludouicus, ex quo multis eam compererat argumentis, quando Loſcaſtri agebat. Inciderat in morbum Ludouicus, quem vt periculo non carere ſenſit, ſibi Chriſtinam adeſſe voluit, rogauitque obnixè, vt ne ad extremum vſque ſpiritum ſe-deſereret. Recepit illa perlubenter. Tum comes remoto omni arbitro, quâ potuit virium omnium contentione, ſe ad Chriſtinæ pedes abiecit, coortiſque vberrimè lacrymis, quidquid ab vndecimo ætatis anno deliquiſſet aduerſus rectæ rationis præceptiones, candidè aperuit, non vt abſolutionis beneficium impertiretur ipſa, cui nullam ad id eſſe poteſtatem ſatis intelligeret; verùm vt ſtatu animi cognito, magis induceretur ad ſubleuandum. Reuocatâ familiâ, res ſuas ex Chriſtinæ arbitrio diſpoſuit: & paulò pòſt ipſo mediæ ætatis flore mortalitatem hanc deſeruit, magno ſuis & toti diœceſi relicto deſiderio; nam & virtute rarâ præditus, & de eccleſiâ Leodienſi quàm optimè meritus fuit: vt ſuprà diximus. Animam eius nihilominus acerrimis expiandam eſſe pœnis diuinitus Chriſtina didicit: & ipſe Ludouicus poſt mortem conſpicuus ei factus, orationum opem implorauit. Promiſit illa impenſiſsimè, nec ſegniùs impleuit, modò in flammas torrendam ſe, modo in aquas vi frigoris adſtringendam immittens more ſuo. Quædam etiam loca ſubinde petebat, quaſi lacrymis, cruciatibuſque ſponte ſuſceptis, ac precibus expiatura, quæ ſuis ipſe peccatis polluiſſet. Adfuit iterum poſt tempus non modicum Ludouicus, magno ſplendore illuſtris; & cùm pro impenſâ ope gratias Chriſtinæ habuiſſet, in cælum abijt. Huius Ludouici fratres fuerunt Theodoricus & Villanus, qui ſacram militiam ante aliquot annos profeſsi, cùm in Syriam tenderent, cum Balduino Flandro Conſtantinopolim diuerterunt, & expugnârunt: Balduino ad imperium euecto, eiuſque ſucceſſori Henrico, fortem nauârunt operam. Villanus fortiſsimè dimicans glorioſam mortem oppetijt. Theodoricus imperij creatus eſt ſeneſcallus. ope B. Chriſtinæ piè moritur. Doiſtreman in Balduin.

Sublato è viuis Ludouico Loſſenſi, cui inter mortales ſecunda victoriæ Steppeanæ gloria debebatur, ſpes creuit Henrico Brabantiæ duci, antiquandi feſti, quod Leodij cum aliquâ eius notâ, vti dicebat, ſancitum erat. Ergo cùm fortè Landâ Affligemium iter faceret, obuium habuit Hugonem Petrapontium, eumque amicè ſalutatum, multis beneuolentiæ ſignis Affligemium inuitauit. Ibi fortè fortunâ, vel captatâ fortaſsis occaſione, triumphi Steppeani illata eſt mentio. Ingemuit Henricus velut æterno affectus dedecore. Odium illud nimis eſſe pertinax, quod etiam poſt factam pacem, in omnem viuat poſteritatem. Id verò accidere adeò graue, vt ſingularis beneficij loco poſiturus eſſet, ſi labem illam redimere ſineretur pecuniâ, quamquam ingenti. Fractus his Brabanti precibus, pollicitationibuſque Hugo, ſuam omnem, quam poſſet, ei addixit operam. Leodium reuerſus, quarto idus Octobris, cùm poſtridie celebranda eſſet victoriæ memoria, eam tolli propoſuit, & impetrauit. Principis autoritas canonicos nihil tale opinantes, atque adeò imparatos in ſuas non difficulter partes abduxit. Igitur à meridie omiſsis de triumpho precibus veſpertinis, ritu *feriali* ex præſulis iuſsione cantatum eſt; ſed eâ vocum, animorúmque confuſione, quæ lacrymas Triumphus Steppeanus impeditur.

crymas doloris teſtes omnibus elicerent. Perculſos quidam tradunt animos potiſsimùm horribili procellâ, quæ ipſâ horâ in templum detonuit. Indignabatur populus illuſtrem adeò triumphum communi patriæ parenti S. Lamberto
frustra. tolli. Fremebant vniuerſi, aiebantque indignum altero beneficio, qui prioris obliuionem induceret. Pars lacrymis, pudore pars & pænitentiâ noctem egit. Primo diluculo, quamquam nulla fuiſſet matutinis precibus victoriæ memoria, pulſatum tamen æs campanum eſt, cereique accenſi pro more feſtorum celebriorum. Quibus peractis, vnâ conſenſione clerus ad epiſcopum adijt, decretumque heſternum conſilio parum maturo factum, reſcindi poſtulauit. Non enim æquum eſſe inuicti martyris & patroni gloriæ derogari in eius gratiam, qui communem eccleſiæ, ciuitatis, ac patriæ totius ruinam machinatus, iam quieſceret non aliâ fortaſſe ratione, quàm quòd malis fractus, nil auderet, poſſetúe. Metuendum eſſe, ne ſi patroni ſui cauſam turpiter desererent, iure pariter ab ipſo deſerti, victis in prædam cederent victores. Hæc eâ vehementiâ iactabantur ab omnibus, vt epiſcopus facti inuidiam ferre non ſuſtinens, conſuetos S. Lamberto honores reſtituerit. Magnâ igitur letitiæ ſignificatione, quod ſupererat diei tranſactum eſt. Et ſequentibus deinceps in hunc diem ætatibus nulla fuit controuerſia.

XXVII. Florebat Hoij Iuetta ſanctitate, & multis exercitam annis, robuſtamque vir-
A. 1220. tutem ſecundâ famâ propagabat, plurimosque adducebat ad imitationem. Ve-
B. Iuetta rùm pijs multorum deſiderijs officiebant habitationis anguſtiæ: quas ideò laxare
nosocomium conſtituit. Ita ſe diu antè vaticinatam eſſe meminerat. Amplas igitur ædes,
ſuum auget; magnificumque templum non modò conſtruxit, ſed & illis inſtruxit vectigalibus, quæ ſatis eſſent ægrotis Chriſtianâ caritate curandis, alendiſque pluribus mortalibus, qui præcipuam honeſti dignitatem inſigni ſtudio ſectarentur, & in res Diuinas vel peragendas, vel concinendas incumberent. Aggreſſa eſt porrò rem tantam, non magnarum opum, ſed Diuinæ munificentiæ fiduciâ. Eius enim amici, & qui rei familiaris rationes omnes perſpectas habere ſe credebant, affirmare ſoliti ſunt, ignorare ſe prorſus, quibus niſi Dei auxilijs tantum opus Iuetta perfeciſſet. Hæc illa ſunt, quæ prima noſocomij huius exordia Tranſmoſanus appellat: ſed amplificationem dicere debuerat. Addit porrò ius nominationis, quam *patronatum* dicimus, abbati Floreffienſi primitus ab epiſcopo fuiſſe conceſſum, quod ad populum Hoienſem poſtea tranſierit. Sed præcipuum ſanctæ feminæ ſtudium, & prima cura fuit, ſpiritualibus ſubſtructionibus domum Dei, ſiue eccleſiam exornare: hoc eſt mortales concitare ad animas virtutibus excolendas. Et fecit euentu adeò ſecundo, vt hiſtoriæ huius propoſitum prætergredi
& plurimos iuuat. videar, ſi ſingulos ex vtroque ſexu perſequar, qui eius conſilio, & quaſi dictu, vel à vitæ turpitudine reſilierunt, vel ad virtutis apicem felici niſu contenderunt. Fauit Deus, & prodigijs non paucis pia feminæ ſtudia promouit. Non enim ſuauem dũtaxat, & vehementem ad perſuadendum indidit dicẽdi ſuadam, aut ſanctis vitæ exẽplis vim impreſſit trahendi ad imitationẽ: ſed etiam abſentia, imò futura, atque adeò intimos animorum receſſus perſpiciendi facultatem conceſſit. Quibus fiebat, vt denuntiatis periculis à malo deterreret alios, alijs dexteram porrigeret ad emergendum, alijs infauſtum animæ ſtatum cùm detexiſſet, eos ad meliora hortaretur, ac perduceret; alios denique longè plurimos promiſſis è cælo præſidijs, oſtentatiſque beatæ immortalitatis præmijs ad altiora virtutum erigebat.

Verùm non idem totius orbis Chriſtiani ſtatus fuit. Qui cùm turpi morum & doctrinæ corruptelâ peſſum iret, binas ſubſtituit Deus eccleſiæ ſuæ fulciendæ columnas Dominicum & Frãciſcum. Vterque magno publicæ rei bono nouum

inſtituie

inſtituit viuendi genus, collectiſque ingenti numero diſcipulis ſanctitate ac doctrinâ præſtantibus, multas omnibus regnis familias compleuere. Priores in hanc prouinciam ingreſsi videntur Minores beati Franciſci ſodales, condito ſub hoc tempus cœnobio Trudonenſi: vbi ſub miſſæ ſacrificium, euangelium ceciniſſe fertur ſanctus Franciſcus: inquit Franciſcus Gonzaga. Quòd profectò ſi verum eſt, familiam iſtam ante annum viceſimum ſextum conditam neceſſe eſt; quandoquidem illo anno vitâ beatus Franciſcus exceſſerit. Minores Trudonopoli. *Franc: Gonzaga.*

Decus aliud illuſtre diœceſi huic peperit hic idem annus, auſpicibus Mechtilde antiſtitâ Beliſienſi, & comite Loſſenſi Arnoldo. Habebant in ditione ſuâ ædiculam nuper in Iuncis, quemadmodum narrauimus, conditam in Dei parentis honorem. Quæ cùm multis in gratiam hominum febri affectorum, mulierumque parturientium celebraretur prodigijs; exiſtimârunt in maiorem Virginis Matris gloriam ceſſurum, ſi religioſis equitibus beatæ Virginis Ieroſolymitanæ, quos nuncupamus Teutonicos, commendarent, traderentque cum adiacentibus agris. Tradiderunt, * ratumque habuit Petrapontius. Nobile eſt in noſtram ætatem ordinis iſtius cœnobium. Quod cùm aliquando temporum iniquitate ſub annum trecenteſimum ſexageſimum concidiſſet, Traiectum equites migrârunt, nouâ iſthic habitatione extructâ. Poſitâ nihilominus procellâ, ſuum in Iuncis domicilium reſtaurârunt: binaque hodie cœnobia retinent. *Archiaia Iuncis.* Teutonici equites in Iuncis. *2.

Gemino hoc bono in diœceſim noſtram recepto, non ſtatim exactum omne malum. Contra fas & æquitatem, indigna quandoque patiebantur Trudonenſes ab ijs, à quibus opem ſentire debuiſſent, & quos ſubaduocaots appellabant. Epiſcopus Metenſis, qui longiùs abgrat, quàm vt frequentibus malis occurreret, Henrico Brabanto Lotharingiæ totius duci aduerſus omnem vim protegendos commendauit. Non grauatè Henricus in ſuam, filijque ſucceſſoris fidem recepit capita, bona, libertatemque Trudonenſium; ſed eo pacto, vt nullâ ratione Metenſi epiſcopo, abbatique Trudonenſi ſuum ius vellet imminutum. Eius teſtes litteras dedit Dormaliæ menſe Februario anni milleſimi ducenteſimi vigeſimi primi: quibus Trudonenſes appellat ciues ſancti Trudonis & ſancti Stephani; ſe verò non aliter quàm Lotharingiæ ducem. XXVIII. A. 1221. Trudonenſes in fidem recipit Brauantus.

Prodigium contigit anno proximo, quod vix apud quemquam fidem inueniat, niſi grauem autorem ſequamur. Is eſt Thomas Cantipratanus, vir non Diuinorum dumtaxat, humanorumque cognitione, ſed & integritate vitæ celebris, & epiſcopi dignitate venerandus, quem fide digniſsimum appellat Surius. In agro Loſſenſi villa fuit cœnobio Villarienſi, Herx dicta, (hodie factâ permutatione quâdam eſt canonicorum ſancti Lamberti) Eam tum temporis colebant fratres, quos conuerſos vocant, alebantque bouem præſtanti corpore; quem conſpicata femina quædam prægnans, vt ſine lege ſunt eiuſmodi mulierum appetitiones, de boue illo edendi deſiderio æſtuabat, affictabaturque interdum adeò, vt vitâ periclitari videretur, nec alterâ bouinâ quamquam lautiſsimâ ſedabatur eius appetitus. Fortè ſub illos dies in villam venerat Guilielmus abbas Villarienſis; qui audito feminæ diſcrimine, id cenſuit brutæ vnius animantis morte depellendum: at ſecretò fieri præcepit. Sub noctem remotis arbitris, è dictis conuerſis tres cum lanione viro integro, & probatæ fidei, in villæ ſecretiora bouem adductum, mactant, in fruſta concidunt; partem, quæ mulieri deſiderium accenderat, ad eam mittunt. Sequenti manè conuerſorum vnus famulos arantes inſpecturus, in agros exit: & ecce, quem heri iugulauerat, integrum, valetemque cum ceteris bouem videt ſub iugo trahentem aratrum. Stupefactus curſu domum redit; occiſionis locum intrat. Sed nec pellem detractam, nec conciſa membra, nec ſanguinis fuſi quidquam inuenit. Præter hos, quos diximus, teſtes, A. 1222. *Cantipr. l. 2. apum c. 25. n. 5. & 6.* Piæ liberalitatis. mirum prodigium.

qui tantum miraculum oculis hauſerunt, contrectaruntque manibus, omni dubitatione maius eſt teſtimonium ipſius feminæ, cuius inſolens deſiderium, mox vt partem concupitam guſtauit, acquieuit, & in valetudine confirmata eſt. Abbas modeſtiæ ergo ſilentio ſuis imperato, rem vulgari vetuit. Ipſe tamen quamquam ſecretò, enarrauit Waltero Prædicatorum Treuiris aliquando priori, ex cuius ore totam ſeriem didicit Cantipratanus. Cæterùm fatebatur abbas ſe alioqui ingenio ſuo attentiorem ad rem, cùm Diuino Numini liberalitatem in egenos, tam perſpicuo miraculo probari comperiſſet, laxâſſe animum, inopumque miſerias ſubleuare maiori munificentiâ cœpiſſe. Hic ille eſt Guilielmus, qui abbas deinde Clare-vallenſis iuſſus, cùm Romam ad concilium à Gregorio IX. vocatus proficiſceretur anno quadrageſimo primo, in Galliâ Ciſalpinâ captus eſt ab imperatore Frederico: & poſt triennium ſanctitatis gratiâ (quæ conſtringi vinculis, fœdarique numquam poteſt) dimiſſus, paulo pòſt relictâ pariter hac mortalitate, ad cæleſtem libertatem euolauit. In rerum Diuinarum contemplatione aſſiduus, lacrymis vbertim manantibus indicabat, quanto grâtiarum imbre mens diuinitus perfunderetur. A beatis item genijs non rarò arcana cæleſtia edocebatur. De quibus nonnulla ſcripta vidimus, & probata, inquit Cantipratanus.

Guilielmi abb. Villar. virtus.

XXIX. *Chron. Hirſaug.* Henricus VII. coronatur.

Ad hunc annum vt reuertar, menſe Maio Petrapontius Aquaſgrani petijt. Ibi octauo idus, dextra Enguelberti archiepiſcopi Colonienſis, Germanici regni coronam ſolemni ritu, auſpicioque ſuſcepit Henricus VII. ex voluntate, & rogatu Frederici parentis; quem ante duos annos Romæ X. kalendas Nouembris Auguſtum inaugurauerat Honorius tertius.

A. 1224. Sancti vita Chriſtinæ Admirabilis.

Melius regnum, coronamque meliorem, in cœlis nimirum immortalem indepta eſt admirabilis illa virgo Chriſtina, anno quarto & viceſimo, qui illi fuit extremus. Eius bonam partem, in ſiluis & procul ab hominum oculis egit; ad quorum ſocietatem ſubinde tamen reuertebatur, ſed rarò; vbi nimirum ad procurandam hominum ſalutem, vel corpus curandum diuinitus ducebatur. Eius receptus ferè fuit in cœnobium virginum Benedictinarum S. Catharinæ pro muris Trudonenſibus. Cibo vtebatur parciſsimo, vix aliquo ſomno. Breuis ei ſemper ſermo fuit, iſque cum hominibus, qui rebus cæleſtibus capi ſolerent; ſed hoc tempore ferme nullus. Ridentem nemo vidit: at deiecto incedebat vultu; quo modo, qui doloris magnitudine vix ſui potentes ſunt. Mœrori, lacrymiſque preces ardentes iungebantur. Exiſtimabant, qui familiariùs nouerant virginem, ſolito frequentiùs eam, clariuſque à beatis genijs edoceri criminum multitudinem, ſimul & indignitatem, quibus hominum genus inuoluebatur. Certè non rarò in voces & eiulatus prorumpebat, quia infami intemperantiæ peccato, quod Mollitiem Paulus appellat, pollueretur orbis propemodum vniuerſus; atque adeò vindicem aduerſum ſe Numinis manum, non diu ſanè quieturam concitaret. Inter has animi corporiſque exercitationes, quamquam totius vitæ lapſu, Diuinorum contemplationi aſſiduæ inſtitiſſet; extremo iam tempore adeò in illa ferri cœpit, vt nonniſi magnâ vi, animoque vehementer reluctante, ad alia poſſet à cæleſtibus abſtrahi, Ita parabatur ad nobilem cum morte agonem. Quem vicinum vt ſenſit, in eodem aſceterio virginem quamdam Deo ſacram, Beatricem nomine rogauit, lectum ſibi ſterneret; morbum enim imminere. Decubuerat tres hebdomadas, cum morbo fortiſsimè colluctata; ſacroſanctam Euchariſtiam, Extremæque Vnctionis ſacramentum ſibi petijt impertiri. Quibus perceptis, Beatrix in genua prouoluta rogauit, vt contractæ neceſsitudinis nomine; priuſquam viuis excederet, arcanorum quorumdam, quæ vellet edoceri, ſe faceret certiorem. Chriſtina, quæ ſummis ſæpè votis à Deo petierat, vt inglorіam ſine

honore

honore mortem oppeteret, cùm ad hæc nihil reſponderet, Beatrix eam ſanctis *& mors*
cùm ſponſo Chriſto ſermocinationibus rata diſtineri, ſolam ſine arbitris reliquit, *ſancta.*
ad aliquod ipſa negotium conficiendum abitura. Non longo pòſt tempore re-
dierat ad cubiculum, & ecce B. Chriſtinæ ſacrum corpus, exanime videt in terra
depoſitum, eo ſitu, quo ſolent vitâ defunctorum corpora. Creditum eſt beato-
rum angelorum operâ factum. Afflicta tam inopinato caſu Beatrix, effuſa in la-
crymas & lamenta, querebatur ſe ita nullo vale facto deſertam. Conuenerat ad
eius clamores tota familia; nec ceſſabat Beatrix: tandemque obteſtata per ſpon-
ſum eius Chriſtum Ieſum, mandauit vt eò, quod viuens ſemper retinuerat, pa-
rendi ſtudio rediret ad vitam, reſponderetque ad interrogata, quæ ſuſpenſam ad-
huc ſollicitauerant, & ante mortem ex ea quærere fuerat animus. En dictu mi-
rabile. Omnium virginum Deo ſacrarum cœtu vniuerſo teſte, quæ ante iacuerat
exanimis, viuere, moueri, loqui cœpit, & interrogantibus reſpondere. Cùm
tandem Beatrici feciſſet ſatis, manu ad ſanctimoniales protenſâ ſignum crucis ef-
fingens, eis bene precata, iam tertiùm animam exhalauit, frufturam indubiè
æternâ beatitate, in corona, & inter plauſus tot cælitum flammis expiatorijs erep-
torum, eius operâ beneficioque, ſpatio duorum, ac quadraginta annorum, quos
vixit poſt mortem primam vitæ reſtituta. Corpus in eodem ſacro S. Catharinæ
gynæceo conditum eſt.

Vnâ terris ereptâ, nouum ecce plantarium Dei prouidentia ſeuit in hac diœ- *Miræus*
ceſi. Richardis Gerardi Gueldriæ comitis parens, peſſumdato rerum omnium *Notit: eccl:*
humanarum ſplendore, euangelicam amplecti paupertatem, Ciſtercienſibusque *Belg: c.*
legibus viuere meditabatur. Sed domo, & omni cognatione procul abire animus *199.*
erat. Filium id malè habebat, ſeu obſtaret amor in parentem, ſeu dignitati ſuæ Virgines
crederet aduerſari. Ne igitur foris quæreret mater, quod domi habere poterat, Ciſter:
Ruremundæ parthenonem condidit*, aſſentiẽte Margaretâ coniuge, Ottoneque Rure-
filio. Vbi virginibus Ciſtercienſem diſciplinam profitentibus præpoſita Richar- mundæ.
dis, rarâ religione vitam egit, ſecuturæque ſanctitati beatam fecit ſementem. 3.

Diuinum Numen ſceleribus hominum meritò infenſum, debitas repetitu- XXX.
rum pænas prædixerat B. Chriſtina: & ecce kalendis Auguſti primâ noctis vigi- Incendiũ
liâ, ingens Aquis-grani exarſit incendium, quo breui ædes ſacræ omnes, totaque Aquiſ-
ciuitas abſumta flammis, abierunt in cineres. Triceni ciues iiſdem flammis pe- grani.
riere; peregrinorum, qui pariter interierunt, iniri non potuit numerus. Latiùs Fames.
ſæuijt, quod ſubiungo malum, initiumque habuit ante id, quod præcedit. Æſtate
mediâ vehemens æſtus torruerat ſegetes; cum VIII. kal: Auguſti vi tantâ ventus
incubuit in agros, vt ſpicis vapore cæli ſiccatis excutiens grana, ſpem colonorum
vberrimam eluſerit.

Inuaſit hæc peſtis Germaniam, Galliam, Hiſpaniam: conſumtaque per hie- *Chron:*
mem annonâ, prouincias omnes tam grauiter afflixit, vt hominibus inediâ con- *Hirſaug:*
fectis, viæ paſsim, agrique ſternerentur. Imò lupi ſiluis erumpentes graſſaban-
tur in homines, infanteſque matribus frequenter abripuerunt. Hæc illa clades
eſt, quam præuidit, & longo antè tempore prædicauit B. Chriſtina: quamquam *Cantiprat:*
apud Surium legatur eueniſſe anno ſeptuageſimo: ſed perperam; quandoquidem *in Chriſtina*
nullam anno illo famem reperiam: & quod maximè mihi perſuadet, Cantipra- *c. 21.*
tanus illius vitæ prologo affirmat ſe ſcripſiſſe anno triceſimo, quo nimirum nihil
dicere potuit de ſeptuageſimo. Inter has nihilominus calamitates, ſuorum ne- *Vitriac:*
quaquam oblitus eſt Deus. Cùm enim hac annonæ caritate plerique ditiores, *prologo B.*
exhauſtis fortunis, victu palam emendicato viuere cogerentur, imò etiam fame *Mariæ*
perirent; in tantâ virginum, feminarumque Deo viuentium Leodij multitudine, *Oegn:*
quam ex Vitriaco commemorauimus, nulla omnino vel inediâ defecit, vel ſti-

rem palam conquirere debuit; tametſi pridem deſertis parentum opulentis familijs, boniſque abdicatis, manuum labore tolerare vitam inſtituiſſent, quo ſollicitudine rerum humanarum exutæ, liberiùs puriuſque ſe Diuinis permitterent. Cui enim paſſerculi curæ ſunt, homineſnè ſibi deuotos negliget?

A. 1225.
Cæſar: l. 6. c. 34.
Molan: 2. Sept.
B Margaretula Louaniē-ſis.

Inter acerba hæc punientis Dei flagra auſi ſunt inſani mortales deteſtandum ſacinus deſignare. Scelerati quidam opulentam Louanij familiam direptis omnibus iugulârant, ancillâ vnicâ explendæ libidini reſeruatâ. Margaretula dicebatur; ætate florens & formâ, ſed virtutibus multo magis. Voto virginitatem Numini ſacrauerat: abductam nihilominus in auia perditiſsimi homines vi factâ ſacrilegè polluerunt. Sed virgini nihil deceſsiſſe putes. Nam *ſi inuitam iuſſeris violari* (inquiebat ſapienter Paſchaſio Lucia) *caſtitas mihi duplicabitur ad coronam.* Immanitate libidini additâ, iugulatam in profluentem abiecerunt. Hic ſponſæ ſuæ integritatem Deus teſtari voluit. Ne mergeretur corpus, in vnum collecti piſces ſuſtinuerunt, & aduerſo Diliâ fl. Louanium vexerunt. Inſolita lux noctem pænè ſuperabat: genijque cælites concentu ſuaui mulcentes aëra, corpus comitabantur. Ducem cum coniuge ad ſpectaculum ex arce hæc prodigia primùm inuitârunt. Re poſtea cognitâ, à Clero ſenatuque corpus celebri pompâ iuſsit deduci: illatumque eſt in ædiculam principi templo adhærentem: hodieque iſthic viſitur. Miraculis non paucis bonitas Diuina celebrauit.

Frequentiora erant, grauioraque hominum peccata, quàm vt commemoratis cladibus quantumuis funeſtis cenſeret expiata Iudex æternus. Eum vt placaret, modum è Leodienſi diœceſi quæſijt B. Virgo, præſentiſsimum ſemper miſeris aſylum. Venit ad Lutgardem, vt ſolebat non infrequenter, ſed obſcuro triſtique vultu. Cuius cauſam ex admiratione cùm quæreret illa: Ecce, reſpondet pia mater, ab hæreticis, & pſeudochriſtianis, iterùm in crucem agitur filius meus. Cuius impietatis meritas à toto hominum genere repetere pœnas parat. Quo malum auertas, totum hoc ſeptennium tibi tu ieiunium indicito. Recepit læta hoc imperium Lutgardis, inchoauitque alacris, ſolo contenta pane, ac cereuiſiâ. Sed prodigium mirare. Sæpenumero eorum iuſsione, quibus in ſe ius dederat ac imperium, aliquid aliud eſculenti ſumſit; ſed viribus omnibus numquam effecit, vt quidpiam vel ad fabæ vnius magnitudinem, in ſtomachum dimitteretur. Et quo cibi plùs detrahebat, hoc addebat plùs virium corpori, ſimul & animo. At cùm ſingularis, extraordinarijque beneficij loco id reponeret; ceteris ſodalibus, quas naturæ ſubeſſe legibus ſatis intelligeret, gaudebat non parum, menſam ſubinde parari lautiorem, quantùm diſciplina pateretur aſcetica. Numinis ea nimirum eſt clementia, plurimorum ſalutem vt vnius virtuti condonet. Non irrita fuiſſe Lutgardis ſtudia, conatuſque, liber proximus demonſtrabit.

Septennium ieiunat Lutgardis.

NOTA:

NOTATIONES.

ANNO 1214. XX. RECENSET HOC ORDINE. Principum nomina dumtaxat dedi, breuitatis gratiâ. At ipſa beneficia Hemricurtius, quorum cauſâ clientelam profiteri tenerentur, ſimul enumerat in hunc modum *Dux Lotharingiæ Moſellanæ ob terram Florinenſem, Dux Brabantiæ ob feuda contenta in libris S: Lamberti*: & verò cliẽtelæ profeſsionẽ ab illo editam Alberto Louanienſi principe, iam ſuprà diximus. *Comes Flandriæ ob Gerardimontem, & Bornehemium. Comes Gueldriæ ob Ruremundam & Wertam, & quidquid poſsidet inter Traiectum & Ruremundam. Comes Iuliacenſis ob feudum Thorenſe, Guiſendorpium, Gherſtdorpium, Volonorpium, & tria molendina Berchemij. Comes Luxemburgius ob decimas Tohoniæ, & Wirrichæ in Condroſis. Comes Hannoniæ ob totum comitatum cis Sealdim. Comes Namurcenſis ob comitatum Brunengeruzium, & caſtrum Sampſonium. Bertholtij propter medietatem Mechliniæ. Hinſbergij ob Villerium, Glenium, Hottehenium, VVnleuerium. Bellomontij ob Chimacum & aduocatiam Couinenſem. Falcomontij ob feuda contenta in chartis S. Lamberti. Meurſius ob terram Bornenſem. Comes Vaudemõtius ob terram Peſchanam. Gomes Cliuiæ, comes Rupenſis in Arduennâ, & comes Ciniacenſis ob feuda in chartis S. Lamberti contenta*. Ita Hemricurtius, breuiter, quæ multis probant archia S. Lamberti ex ipſis tabulis publicâ fide conſignatis. 23

ANNO 1220. XXVII. RATVMQVE HABVIT PETRAPONTIVS. Equitum archia in Iuncis hoc epiſcopi diploma ſeruant. *Hugo Diuinâ cõcedente miſericordiâ Leodienſis eccleſiæ epiſcopus vniuerſis eccleſiæ ſanctæ filijs &c. Notum igitur eſſe volumus omnibus Chriſti fidelibus tam futuris, quàm præſentibus, quòd Mechtildis abbatiſſa de Bilſen cum vniuerſitate eiuſdem eccleſiæ capituli, vnà cum Arnoldo comite de Los, capellam, quæ dicitur ad Iuncos, hoſpitali domus Teutonicorum in partibus tranſmarinis in ſubſidium Deo ibidem militantium, ac infirmorum, quorum in eâ cura geritur, cum omnibus ſuis pertinentijs iure perpetuo donauerunt; noſtrum ſuper hoc, ſicut iuſtum erat, requirentes aſſenſum. Nos autem eorum petitioni libenter annuentes; & vt prædicta donatio firma, & inconuulſa omni permaneat æuo, præſentem paginam exinde conſcriptam, & ſigilli noſtri, abbatiſſæ quoq; ac præfati comitis munimine roboratam tradidimus, eorum factum in hoc per omnia roborantes. Teſtes huius rei ſunt D. Sifridus Mõguntinus archiepiſcopus, D. Enguelbertus archiepiſcopus Colon: D. Theodorus Treuir: archiepiſc: D. Conradus Met: epiſc: & imperialis aulæ cancellarius, D. Ekkebertus Babenbergenſis epiſc: Henricus dux Brabantiæ, Ludouicus comes Palatinus Rheni, & dux Bauariæ, Ludouicus Lantgrauius Thuringiæ, Gerardus comes de Ara, Henricus comes de Seina, &c. Acta verò ſunt hæc anno Dominicæ incarnationis* 1220. Ecce Henricum habes ſubſcribentem ſe ducem Brabantiæ. Non ergo huius nominis autor eſt Henricus III. qui (vt quidem Meiero placet) pro comite vel duce Louanienſi ſcribere cœperit dux Brabantiæ, quandoquidem Henrico patri non ſucceſſerit ante annum 1247. 24

ANNO 1224. XXIX. ASSENTIENTE MARGARETA. Huius fundationis cognitionem debeo Miræo, qui Notitiâ eccleſiarum Belgij c. 199. edidit diploma Gerardi Gueldriæ comitis *datum Traiecti anno* 1224. 26. *Iulij*. 31

 HISTO-

HISTORIARVM ECCLESIÆ LEODIENSIS

A. 1225.

LIBER DECIMVS TERTIVS.

I. HOMINVM ſaluti dum adeò ſtudioſè pijſsima Dei Parens conſulit; & eius imperio Lutgardis demulcere contendit Numen mortalium peccatis infenſum; etiam ipſi ſaniora reſpicere conſilia cœperunt. Sacrilegas beneficiorum eccleſiaſticorum nundinas, Veneriſque proſtribula honeſto matrimonij nomine quandoque velata, totâ paſsim Germaniâ clerus à pluribus annis inſtituerat. Licentiam fecerant diſsidia pontifices inter & imperatores. Eaque de cauſâ graſſatæ liberiùs eæ peſtes, ſanctæ huius eccleſiæ Leodienſis puritatem turpiter aliquãdo polluerant; quemadmodum antè meminimus. Refloruerat tamen hæc ante aliquot annos, & rarâ virtutis honeſtate ſplendebat. Verùm non eadem erat totâ Germaniâ felicitas. Triticeæ ſegeti non facilè eximuntur omnia zizania. Manet aliquod ferè ſemen, quod vel coloni oculos fugiat, vel ſuperet induſtriam. Totis igitur eccleſiæ Germanicæ campis etſi rariora iam, ſparſim tamen ſubinde ſic pullulabant, vt non immeritò ſæuire Diuinam iram, quiuis non inſipiens ſentiret. Summus pontifex ad honeſtum in ſuam ſedem reducendum, ſimulque placandum Numen, in Germaniam ſummâ cum autoritate legat Conradum Eginonis abbatem quondam Villarienſem, vt diximus, nunc cardinalem epiſcopum Portuenſem: qui mox inclytæ nationis Alemanicæ concilium Moguntiæ coëgit. Quo autore Bzouius dicat Coloniæ, non inuenio. Interea Fredericus comes Iſemburgicus immani parricidio Engelbertum patruum ſuum, & Colonienſem archiepiſcopum, eccleſiæ iura protegentem, octo & triginta vulneribus confecerat VII. idus Nouembres.

2. parte tom: 3. concil: Cõradus in Germania pro pontifice legatus, *Chron: Hirſaug: & Sponheim:*

Conradus in publico illo conſeſſu, ſacrilegium pro facinoris atrocitate deteſtatus, Fredericum eccleſiæ gremio reiecit, & vnà ſceleris participes omnes. Edictumque propoſuit, quo per omnes ſuæ legationis prouincias, Moguntinam nimirũm, Treuirenſem, Colonienſem, Bremenſem, Magdeburgenſem, in quâuis æde ſacrâ, diebus Dominicis omnibus, ſolemni deteſtationis eccleſiaſticæ ritu, ſententia eadem pronuntiaretur. In ipſo concilio redditæ ſunt legato litteræ Theodorici epiſcopi Monaſterienſis, & Engelberti electi Oſnaburgenſis Iſemburgicorum, Frederici germanorum. Hic ſacris cæremonijs epiſcopum inaugurari; admiſſum ille ſacrilegium à ſe remouere legitimè proponebat. Legatus ad veniam ſe propenſiorem reſpondit, quàm pœnam, ſi modò ſe ritè purgarent. Diemque dixit, quo in conuentu Leodij habendo cauſam dicerent. Denique legibus integerrimis aduerſus ſimoniacos & cõcubinarios ſcriptis, IV. idus Decẽbris concilium legatus dimiſit. Tum Leodium verſus iter ſe dedit. Eòdem illius iuſſu dictos fratres deduxerunt viri nobiles aliquot; ſed numquam illi cum alijs ſeptem epiſcopis canonicè ſe purgare potuerunt, aut refellere, quæ à Colonienſibus, alijſque plurimis obijciebantur. Quare legatus ex ſententiâ plurium epiſcoporum, qui conſederant, ad pontificem eos remiſit.

veniens Leodiũ,

Expeditus his grauioribus negotijs legatus, conuerſus ad gratiora, veteres neceſsitudines Leodij contractas recolere cœpit. Condiderat (ſic antè meminimus) Otto decanus S. Pauli cœnobium canonicis Auguſtinianis ad Moſæ ripam; atque templum in eo iam exſtruxerat. Cui vt decus, ſanctitatemque adderet, rogauit

dicat Vallem Benedictam:

rogauit legatum apoſtolicum, id ipſe vt dicaret. Fecit perlubenter Conradus cardinalis, & pro animi ſui voto vallem Benedictam nominauit, quod antè Sartum dicebant.

II. Exibat annus viceſimus quintus, cùm Leodium legatus venit; ergo ſequentis anni partem ſaltem egit in diœceſi Leodienſi. Neque mihi probabile eſt, è proximo non adijſſe Villarium, nobile iſtud hac tempeſtate virtutis domicilium, in quo primum vitæ religioſæ poſuerat tirocinium. Atque fortaſsis ex itinere deflexit Oegniacum religionis gratiâ. Nam raram olim de ſanctimoniâ B. Mariæ imbiberat opinionem. Ad eius tumulum intempeſtæ noctis ſilentio preces fundebat, cùm ſubitò diſcedente cælo videreviſus eſt Mariam ſibi Numen propitiantem: eoque propitiato conuerſam ad ſe indicâſſe, ſollicitudinem, laboreſque pro ecclesiâ ſuſceptos admodum probari Diuinæ maieſtati; vtque illos deinceps generosè ferret, hortatam. Nec vana fuit adhortatio. Eius etenim operâ, conſilio que factum exiſtimo, vt integrâ tandem fide in gratiam cum eccleſiâ Leodienſi rediret Henricus dux Brabantiæ.

A. 1226.

Cantiprat: l. 1. apum c. 9. it Oegniacum:

Anno quipppe ſuperiore diem ſuum obierat Gertrudis Mohana, Alberti quondam comitis filia, relictâ prole nullâ, neque ex Theobaldo Lotharingiæ duce, cui primùm nupſiſſe narrauimus; neque ex Campaniæ comite item Theobaldo, cui ſecundis nuptijs iuncta eſt. Arcem ergo Mohanam, ac Waleuianam ingreſſus Hugo, illarum ditionum clientes ſacramento rogârat, nemine refragante, niſi vno Henrico Louanienſi: qui principatus illius potiundi, & reliquæ Brabâtiæ adiungendi ſpe necdum depoſitâ, ad Auguſtum adijt, cauſam ſuam acturus, die Hugoni dictâ: fruſtra. Fredericus enim Auguſtus, filiuſque Henricus Cæſar, cognitâ cauſâ, Mohanam omnem ditionem, ac Waleuianam eccleſiæ Leodienſi in perpetuum addixerunt. Idem autoritate ſuâ probauit Honorius III. pontifex maximus. Sed illis non reſtinguebatur finium proferendorum ardor; nouumque minabatur incendium eccleſiæ Leodienſi. Exitialem ignem ne conciperet, obſtitiſſe creditus eſt Conradus cardinalis. Hoc anno quippe dux cum Henrico filio maiore natu, Ægidio & Waltero Bertoltijs, Leonio caſtellano Bruxellenſi, Godefrido Perwiſio, Arnoldo Waelhemio, Arnoldo Wezemalio, alijſque è primâ nobilitate, Waremiam venit IV. kal: Septẽbres; abdicatoque omni iure, quod ei eſſe poterat ad vtramque illam ditionem; perpetuam deinceps pacem cum epiſcopo ac comite Loſſenſi fide interpoſitâ firmauit.

& mortuâ herede Mohanâ;

Miræus Notit: eccl: Belg: c. 194.

ad pacem Brabantũ adducit:

Alia pleraque per eccleſiam fecit ſanctiſsimus hic cardinalis ad Dei gloriam augendam. Nec tamen ita paſſus eſt in actuoſæ vitæ officia mentem effundi, vt quidpiam Diuinorum contemplationi decederet. In auguſtiſsimum venerabilis Euchariſtiæ ſacramentum ardore tanto animi ferebatur, vt igneſcere dixiſſes. Certè digitos illos, quibus ſacroſanctam Hoſtiam ſub ſacrificium attrectari fas eſt, eâ luce radiare ſolitos, teſtatus eſt Guilielmus abbas item Villarienſis ipſi Cantipratano, vt ad legendum noctu, ſcribendumúe aliud lumen non eſſet opus.

floretque ſãctitate.

Cantipr: ibidem.

Sed quàm piorum hominum benefacta Deus amplectitur, mactatque honoribus, tam eorumdem errata etiam leuiora ſeuerè quandoque, ſed tamen parentis in modum caſtigat; ideoque ingentis beneficij loco reponitur. Sic enim quæ memoriam fugerent culpæ, deprehenduntur; ac cauentur deinde, & lectibus in hac vitâ ſupplicijs eluuntur; imò per crucem propiùs ad Chriſtum imitatione mortales accedunt. Rarâ morum integritate florebant hac ætate Niuellis beguinæ, & ſub vnius magiſtræ diſciplinâ, ad duo millia cenſebantur. Inter illas, quæ maiore ſtudio honeſtum colebant, pleræque ſacri ignis magnos cruciatus ſuſtinuerunt, ijſque potiſsimùm membris, quibus à recto deuiâſſent, ex quo illud perſequi ſtatuerant: & quo longiorem in culpis moram traxerant, eo diuturniorem morbi

Idem l. 2. c. 54. n. 14. & c: 51 n. 12. S. Gertrudis miracula

ſenſerunt acerbitatem. Sed quâ morbum inflixerat manu, eâdem bonus Deus medicinam dedit. In ædem S. Gertrudis deportatæ, valetudinem integram adeò conſecutæ ſunt omnes, vt nullum, quod ſolens eſt iſti malo, in ſumma cute veſtigium relinqueretur. Sed contigit puellam quamdam, non è beguinarum genere, at nuptias exſpectantem, eodem affictari morbo; quæ ad S. Gertrudis item deportata, exclamare cœpit: Cur hic me morbus aggreditur, ô S. virgo Gertrudis, nec enim ego beguina ſum? Vix dixerat, ecce eius manus cum parte brachij, vi mali velut igne toſta, carbonis inſtar à reliquo corpore concidit auulſa. Quaſi nimirum S. virgo ex eius ore iudicaret indignam, cui cum beguinis benefaceret.

III. *Vita B. Odiliæ. Colvener: in Frodoard:* Hugo electus ab eccleſiâ Rhem:

Obierat VIII. idus Nouemb. Guilhelmus archiepiſcopus Rhemenſis: cui ſubſtitutus eſt omnium ſuffragio Hugo Petrapontius epiſcopus Leodienſis. Is olim, vt ſunt humana ingenia partis rarò contenta, hanc dignitatem magno ambitu petierat. Nam ab anno ducenteſimo, quo Leodienſem inſulam adeptus erat, diem ſuum obierant archiepiſcopi Guilhelmus. Ad abbas manus, Wido Pareus: Albericus Humbertius; ac denique hic Ianuillius, qui in iſta eccleſia quartus & quinquageſimus cenſebatur. Semper aliàs repulſam paſſus Petrapontius, iam tandem ætate admodum affectâ, ſeptimumque, ac viceſimum in epiſcopatu annum agens, cùm omnes iſtiuſcemodi cogitationes animo depoſuiſſet, à Rhemis inuitatus eſt ad archiepiſcopatum. Concuſſit inopinatus iam hic nuntius, & in varia diſtraxit conſilia. Quid potiùs ſequeretur dubius, adijt ad Ioannem Abbatulum; cuius vt virtutem venerabatur, ita eo vtebatur perlubenter: ſolebatque quoties Leodij ageret, poſt nocturnas preces in templo principe decantatas, reliquum noctis (hinc habe mediâ nocte tum temporis decantari ſolitas) vno contentus comite peragere, cùm ad ſepulcrum B. martyris Lamberti,

multum tribuit Abbatulo;

magnâ vi lacrymarum preces fundens ardentiſsimas, tum ſuauiſsimos cum B. Ioanne miſcens ſermones de rerum humanarum fluxu & inanitate, cælitum æternis triumphis, officio vigilantiaque paſtorum. Nec minore libertate Ioannes de boni paſtoris partibus diſſerebat, arguebatque, ſi quando ſentiret aberrantem; quàm inſigni reuerentiâ Petrapontius diſſerentem audiret, arguentemúe.

Hac igitur dubitatione ſuſpenſus Hugo venit ad Ioannem; rogauitque ſuam hanc deliberationem de eccleſiâ Rhemenſi amplexandâ, vel retinendâ Leodienſi commendaret ſuperis; vt luce colluſtratus Diuinâ diſpiceret, quid ad Dei gloriam promouendam magis faceret. Annuit Ioannes: eaque fuit vis orationis, vt quamquam propenderet in Rhemenſem eccleſiam; quoties tamen ſubiret animum cogitatio de fortiſsimo martyre S. Lamberto, aut eccleſia Leodienſi, ita ſe affici ſentiebat, vt neutrum nullo modo deſerere poſſe videretur. Diem dixerat epiſcopus Rhemis, quo Dionantum conuenirent, vbi alterutram ipſe partem

& profectus Dionantum,

eligeret. Eum nutare ſatis omnes perſpiciebant; & cùm egrè tanto viro deſtitui ſe paterentur Leodienſes, eorum primates eò profecti ſunt, quo validiſsimis quibus poſſent rationibus, cauſam ſuam ad extremum vſque propugnarent. Nocte priuſquam Hugo diſcederet, poſt antelucanas preces, more ſuo, ceteris abeuntibus, ipſe prouolutus ad ſepulcrum S. Lamberti, eo mentis ardore Deum orare cœpit, vt ſolutus in lacrymas totus diffluere videretur. Quamquam enim tractatione grauiorum negotiorum in varia ſæpe diſtraheretur, quod euenire neceſſe eſt principi, epiſcopoque tam amplæ diœceſeos, ipſi tamen in preces incumbenti Diuina bonitas eam ſpiritualis dulcedinis ſuauitatem impertiebatur, vt vberrimo ſæpiſsimè perfunderetur lacrymarum imbre. At extremâ hac nocte, ſiue quod ægrè deſereret antiquam ſedem, ſeu potiùs quòd S. martyr abiturientem omnino retinere vellet, tanta fuit Hugoni lacrymarum abundantia, vt oratione

finitâ

finitâ,receptum cùm pararet, conuerſus ad Ioannem Abbatulum propter aſsidentem, vt ſuum iter ac deliberationis euentum ei commendaret; meatu vocis præpedito, nullum potuerit verbum effari, ſolo ſupplicis geſtu, intercifiſque ſingultibus, ac oculis vbertim ſcaturientibus, animum aperiens; orto ſole Dionantum abiit.

Hic Rhemi, quo ſecum Hugonem abducerent, patrij ſoli dulcedinem commemorare cœperunt. Æquum eſſe, vt qui totam ætatem peregrè triuiſſet, iam ſaltem effœtam patriæ dicaret; ibique vitam poneret, vbi hauſerat, vt oculos clauderent familiares ac conſanguinei, & maiorum ſepulcris inferrent. Contrà Leodij ſuum affirmabant, apud quos potiorem ætatem nobiliſsimo principatu exercuiſſet: nec tam illam eſſe patriam, quæ vagientem in cunis, aut inter crepundia luſitantem detinuerat; quàm hanc, in quâ raris virtutibus adoleuiſſet, adeoque etiam eccleſiam tot annos rexiſſet ſapientiſsimè iuxtà ac fortiſsimè, triumphum de ſuperatis hoſtibus meritus glorioſiſsimum. Si Rhemos abiret; ingloriam, & ſine nomine acturum ſenectutem; qui Leodij etiam poſt mortem, patriæ pater audiret. Adhuc pendebat animo Petrapontius: nec quid ſequeretur ſtatuebat. Eorum, quibus plùs tribueret, ſententiam exquiſiturus, circumſpiciebat; ecce Simonem videt Ciſtercienſem Alnenſis familiæ, virum eximiæ virtutis, ſanctitatiſque apud omnes celebratiſsimæ: de quo nos poſtea pluribus. Ad eum relictis ceteris, epiſcopus ſe conuertit; vt, cui arcana multa Deus ſæpe crediſſet, Diuini conſilij ſe redderet certiorem. Refugere ille pro ſua modeſtia, & dicere, meliùs rogandos eſſe ſententiam, qui maiore ſapientia, vſuque rerum præſtarent. Nihil motus his Petrapontius, inſtat, vrgetque, additâ iuſsione abbatis, qui aderat. Tum Simon: Quando mentem meam audire placet, inquit: equidem cenſeo, ſi Dei nutum, conſiliumque ſequi animus eſt, illud demum amplectere, in quod ſtudio concitatiore duci te ſentis. Igitur, ſubiungit mox Hugo, longiore deliberatione nihil opus eſt; nihil enim vehementiùs in partem me rapit, quàm inuictiſsimus Dei martyr Lambertus. Plura non exſpectârunt Leodij; ſtatimque Numini gratias habentes, feſtis vocibus hymnum *Te Deum* cecinerunt. Petrapontius dimiſsis cum honore Rhemis, lætos victoriâ Leodienſes domum reducit. Statimque ad augendam eccleſiæ ſuæ dignitatem, & opes animum adiecit.

renuntiat eccleſiæ Rhem:

IV. A. 1227. Oppidum eſt quod olim S. Trudo, vtpote iuris ſui, cum cœnobio, quod eodem loci condidit, eccleſiæ Metenſi, diuiſâ in vtroſque pari poteſtate tradiderat, vt ſuprà commemorauimus; & à ſancto nomen accepit. Situm erat in finibus agri Leodienſis, Brabantini, ac Loſſenſis, vireſque ſingulis impares iniuriam, ſi qua fortè inferretur, non facilè propulſabant. Patronum igitur ſeu (vt vulgariùs loquebantur) aduocatum adſciuerat ducem Lotharingiæ, qui maioribus imperij curis diſtractus, comitem Loſſenſem ſibi ſubſtituerat; & ſubaduocatum appellabant. Sed quos eccleſiæ gratiâ maiores primitus receperant in fidem; victi vel ambitione, vel auaritiâ poſteri, indignis modis vexabant. Metenſis epiſcopus, à quo præſidium validius exſpectandum fuiſſet, longiùs aberat, atque adeò præter dignitatis titulum, parum inde colligebat emolumenti; autoritatique ſubinde nonnihil decedebat, cùm peſſumdari ciues audiebat ſuos, quos tueri non poterat. Erant in proximo vires eccleſiæ Leodienſis; cui ſi Trudonenſes ſubijcerentur, ab iniurijs liberiores videbantur futuri. Habebat autem eadem eccleſia in diœceſi Metenſi binas villas Magderam, & Bertehemum, aliaque prædia; cuius fructus pariter non ſemper integros percipiebat, ob locorum diſtantiam. Commutari placuit; vt quæque eccleſia ſuis in ſuo ſinu frueretur.

Trudonopolim iungi eccleſiæ Leod:

Vita S Odi- lie l. 2. c. 4.

Conuentus Waremiæ habitus eſt menſe Iunio: communique ſuffragio concluſum, vt

ſum, vt Trudonopolis cum *inueſtiturâ* abbatiarum Walciodorenſis, & Haſteriensis eccleſiæ Leodienſi cederet; ab eâ verò Metenſis acciperet Magderam, & Bertehemum, & quæ diximus prædia, ac libras bis mille monetæ Metenſis. Quæ vt pondus, ac momentum ſuum haberent, cùm Romani pontificis ſententiâ confirmari deberent; factum eſt interea mentem ſuam vt mutarent Metenſes aliqui, Romamque ſcriberent, reſcindendum omnino contractum eſſe, quo non parum eccleſiæ Metenſi decederet. Dubius hac ſententiæ mutatione pontifex, venit ad Conradum Portuenſem cardinalem: decumbebat enim graui ægritudine, quæ poſt paucos dies vitam eripuit; vt qui res Leodinas calleret, mentem ſuam aperiret.

probat Romæ Cõradus card:

Quærenti id pontifici, ſeriò, diſerteque affirmauit, è re futurum vtrique eccleſiæ, ſi contractus is ratus, ac firmus haberetur: & pro ſuâ in Leodienſem beneuolentiâ, cuius à puero fuerat alumnus, ſuas præterea preces adiecit, vt pontificiâ firmaretur autoritate: & impetrauit, in ipſâ propemodum morte optimè de Leodio meritus. Quam quidem obijt ſanctiſſimè, vir ſanè magnus. Summos adeptus honores, animo excelſiore deſpiciebat, præferebatque abiectiſsimas aſceticæ vitæ exercitationes.

& ſanctè moritur; humilitate,

Vi morbi ad extrema deductus: O te beatum, inquit, qui Villarij gemens ſub onere, portas pondus & æſtum diei! Vtinam equidem ad hanc vſque horam tecum ex normâ Ciſtercienſi vitam egiſſem, & in coquinâ meis vicibus viliſsima quæque lauiſſem inſtrumenta! Sententiam cedro, adeoque cælo dignam! At verbis hiſce generoſius etiam facinus ipſo hoc anno ediderat. Vitâ deceſſerat Honorius pontifex tertio idus Martias: neque ſtatim in ſucceſſorem purpuratorum eccleſiæ patrum conſpirauere ſuffragia. Ne res in longum abiret; ternos concilium deſignauit, qui arbitratu ſuo pontificem orbi Chriſtiano darent. In illis fuit Conradus hic, & virtute ſuâ tantùm eminuit, vt alium non cenſerent deligendum collegæ. Reiecit verò ille, quàm potuit longiſsimè, quem rerum humanarum apicem ſupremum appetunt alij plerique ſummâ contentione, vehementiaque: Numquam profectò committam, inquit, vt dicar meo ipſius ſuffragio pontifex creatus. Collegis igitur aliò conuerſis, renunciatus eſt Gregorius nonus. Numquam alio meliore argumento probâſſet ſibi metem eſſe humano omni faſtigio excelſiorem. Ad æterna ergo Deus euocauit, & tertio kalendas Octobris felicem animam cæleſtibus regnis inuexit.

papatuque reiecto nobilis. *Henriques. Miræus Chroni: Ciſter.*

Archiacapituli.

Ceterùm rem Trudonenſem, quemadmodum diximus, à pontifice probatam, Henricus item Romanorum rex confirmauit. Atque ita tandem in perpetuum ditioni ſuæ oppidum adiecit legitimè Petrapontius, relicto abbati, ciuibusque, quo ante fruebantur iure. Non ignobile id erat. Trudone ſcabini quaterdeni, pro epiſcopo pars altera, altera pro abbate ius dicebant. Morienti ſuperſtites alium ſubſtituebant, qui domino ſuo ſacramentum diceret. Id voluit vſu ſeruari in poſterum Hugo, lætus nobili illâ ad principatum ſuum acceſsione Trudonenſis vrbis, Walciodorique ac Haſteriæ.

V. Felix mors B. Iuettæ.

Sed & ſuum cælo incrementum tulit eccleſia Leodienſis. Beatam animam feliciter exhalauit idibus Ianuarijs beata Iuetta, poſtquam annos ſex, & triginta tuguriolo clauſa, vitam egiſſet integerrimam. Edocta Diuinitus extremum inſtare diem, viribus omnibus connixa eſt, ea vt perennarent, quæ ad Dei gloriam aggreſſa erat. Imo pectori omnium maximè inhærebat cura virginum, aut ſeminarum, quas Chriſto genuerat, & incitauerat ad præcipuam honeſti dignitatem conſectandam. Et quò breuius ſupereſſe ſpatium intelligebat, hoc ſæpius, ardentiusque modò vniuerſas publicè, modò priuatim ſingulas aduocabat, & ad tuendam in ſancto propoſito conſtantiam, audendaque ſemper

maiora

maiora cohortabatur. Quibus cùm acrius ſui deſiderium accendiſſet, rogareturque à ſodalibus, longiorem vt vitam obtineret, quo diutius illas, & ad altiora ſalutaribus monitionibus propelleret; animum teſtata eſt in vtrumque paratum, ſeu ponenda eſſet vita, ſeu longiùs producenda ad illarum vtilitatem: at malle ſe cuicumque Numinis volũtati totam permittere, quàm ſuum ſequi arbitrium.

Cùm diem mortis, atque adeò horam prædixiſſet, adfuturumque cum Virgine matre Chiſtum Dominum, qui exciperent animam, & in cælum deducerent: illo quidem puncto temporis animam exhalauit; omnes verò quotquot aderant, ita repentinâ, mirabilique ſuauitate perfundi mentem ſenſerunt, vt præſentis Chriſti, ſanctiſsimæque Matris id eſſe teſtimonium nemo dubitaret. Acceſſit & aliud profectò mirabile. Vt primùm exſpirauit, conuolauit ad tugurioli feneſtram innumerabilis auium multitudo; & quamuis hibernâ intemperie rigeret aër, vehementibusque ventis, ac prægelidâ pluuiâ horreret, ſuauiſsimum edidere concentum, quamdiu in mortis ſignum ſonuere æra campana, at ſimul conticuere, poſitâ mox omni tempeſtate, pura cælo rediit ſerenitas. Credita ſunt elementa ſanctiſsimæ fœminæ primùm mortem lugere, tùm de eius gluria gratulari. prodigijs ornatur.

Clauſit hunc annum Dionanti funeſta clades. XI. kalendas Ianuarias in æde B. Virginis mortuo cuidam iuſta perſoluebantur, cùm ſubitò rupis imminentis fragmentum ingens, horrendo fragore templi latus vnum obtriuit, cum viris ſex & triginta, præter plures ſaucios. Sacerdos ad aram faciens, integer euaſit: id vitæ innocentiæ datum ferebatur. Caſus rupis.

Sub hæc tempora miraculis in eâdem vrbe celebrabatur S. Perpetuus, quæ prætereunda non exiſtimaui. Filiam adhuc infantulam Dionantia quædam mulier in alueolo lauabat, quam occaſione neſcio quâ cùm reliquiſſet, deinde rediens inuenit ſub aquis præfocatam. Excitâ parentis clamoribus viciniâ, defertur ad S. Perpetui ſepulcrum infantula, & multitudine S. epiſcopi opem implorante, extemplo viua & incolumis reddita eſt parenti. Puer alius herniâ calculoque ita laborabat, vt extremum ſectione remedium poſtridie tentarus eſſet chirurgus. Refugit ad opem Diuinam parens; vouitque ſi S. Perpetui beneficio ſanitem conſequeretur filius, ſe quod poſſet ex opibus collaturum ad templum Dei parentis abſoluendum, cuius opus rerum neceſſariarum penuriâ iam dudum pendebat interruptum. Ruina fortaſſe reparabatur caſu rupis facta. Integram ſanitatem proximâ nocte puer conſecutus eſt. Parenſque beneficij non immemor voto ſe exſoluit. Adoleſcens Dionanti litteris operam nauabat Clemens nomine; fortè ex editiore loco in ſubiectos exundantis Moſæ fluctus delapſus, amnis abſorbebatur vorticibus; inclamat S Perpetuum, cui dies ille ſacer erat. Moxque ſenſit ac vidit S. epiſcopum pontificio habitu ad ripam amnis deducentem. *A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris*: inquit Ægidius. Lapſa in puteum puella, graue in capite vulnus acceperat, contriuerat omnia fermè membra; ac denique aquis ſuffocata erat. Educitur puteo, defertur in templum ad S. præſulis ſepulcrum: ſtatimque ſibi & ſanitati reſtituitur. Ita poſt tot ſæcula, ne fortè ſeneſceret populi Dionantenſis in S. Perpetuum religio, nouis ſubinde miraculis ſuſcitabatur. *Surius in S. Perpetuo.* Miracula S. Perpetui.

Anno octauo & viceſimo feliciter vitam Villarij clauſit pridie kalendas Iulias B. Arnoldus Cornibutius ex ordine conuerſorum, relictâ apud omnes ſuæ ſanctitatis opinione non vulgari, quam collegerat ab ipſâ pueritiâ. Nâtus erat tenui fortunâ Bruxellis; ſed animo ad honeſtum magno. Virtutes omnes, caſtitatemque in primis ſingulari ſtudio ſectatus, cùm rerum humanarũ non inanitatem dumtaxat, verùm & periculum intelligeret, annos natus duos & viginti, VI. A. 1228. Mors Cornibutij Villar: *Aſ. gnies t. 2. l. 3. c. 10.*

Villarium

Villarium admiſſus eſt ab abbate Carolo. Chriſtianam amplexus modeſtiam, laboribus corporiſque afflictationibus ſponte ſuſceptis, animique prauis affectionibus fortiter edomandis intentus, ſanctiſsimam inſtituit vitam. Dei parentem eximiâ veneratione coluit. Numine afflatus, multa vaticinatus eſt, non leui quandoque eccleſiæ emolumento. Fœdam orbi Chriſtiano tempeſtatem orituram prædixit, ſi Numen irritare ſceleribus ſuis homines pergerent. Et verò euenit. Triſte ſchiſma ſuſcitauit Fredericus imperator: emerſeruntque cruentæ Guelforum Gibellinorumque factiones, quæ Italiam longo temporum lapſu fatigârunt.

Illud minimè prætereundum eiuſdem vaticinium. Euerardus Rameruſius ſpecie hereditatis adeundæ ab vxore ſuâ, filiâ Henrici Campani regis Ieroſolymorum, bello perſecutus Blancham Campaniæ comitiſſam, omni eius ditioni vaſtitatem inferre non contentus, obſidione loca etiam munitiora tentabat. Territa Blanchа, monachum quemdam Gerardum, cui multùm ſanctitatis nomine tribuebat, conſuluit, quâ demùm ratione opem è cælo præſentiſsimam ſperare poſſet. Arnoldum ille Villarienſem conuerſum ſuggeſsit, ad eumque miſſus venit. Viæ cauſam vbi accepit Arnoldus, conuerſus ad preces, videre ſibi viſus eſt gallinam albam, albos ducentem pullos, & ſub alis fouentem. Viſi explicationem à Deo cùm petijſſet; Blancham accepit per gallinam deſignari, quæ ſi virginibus conderet cœnobium, omnibus difficultatibus expediretur. Audijt Blancha, Argencellam condidit, pacemque deſideraram mox conſecuta eſt.

Ibidem l. 1. c. 36. Gobertus vir magnus

Arnoldo moriente, alium, qui eius locum impleret, Numinis prouidentia parabat. Gobertus illuſtri familiâ Aſprimonte in Lotharingiâ oriundus, Ioannis epiſcopi primùm Virdunenſis, ac deinde Metenſis frater natu minor, vir ad magna natus, ſenſim Deo ducente ad magnum terrenorum contemptum, cæleſtiumque cognitionem ſimul & amorem deuenit. Largus in pauperes, eccleſiæ defenſor, infirmiorum contra potentiores ex æquo propugnator, ſuis contentus, ſubleuabat ſubditos, offenſas facilis remittebat. Cùm magno deſiderio teneretur Palæſtinæ in libertatem Chriſtianam aſſerendæ; fortè hoc anno ſacram illam expeditionem ſuſcipiebat Fredericus imperator, eumque ob peritiam militarem, in belli ſocietatem inuitauit, & recepit datâ prius fide bellum id ſuſcipi piâ ex cauſâ. Magnâ manu militum in iter ſe dedit Gobertus, non ludicris & vanis intentus rebus, pro licentiâ militari. Officium B. Virginis memoriæ credidit, eidemque in ſingulos dies pijſsimè recitauit: in conſpectu ſuo Miſſæ ſacrificium celebrari, legique horas canonicas curauit: reliquo tempore militem inſtruebat, & hortabatur ad Dei cauſam piè & fortiter tuendam.

poſt ſacram expeditionē

Appulſus in Syriam Fredericus, expoſitâ parte copiarum, terrâ marique ſatis oſtendit, non auxilio ſe Chriſtianis veniſſe. De quo monitus à Templarijs, & Hoſpitalarijs equitibus Gobertus, mox ad eos eum ſuis tranſijt; & quo bonis adderentur animi, ſigna ſua pro vallo ſtatui, explicarique voluit. Neque diu poſt hæc in Europam ſe recepit Fredericus. At Gobertus vt voto ſe exſolueret, loca ſancta Ieroſolymis inuiſit. Vbi licet ante lucem domo pedem efferre periculoſum eſſet, quotidie tamen armis tectus ad officium Diuinum pergebat in tenebris æquè ac medio die. Tandemque per Galæciam redijt in patriam. Vaſtabat illam igne ferroque comes Barrenſis, eius abſentiâ fretus. Gobertum à bello iam alieniorem ſubditi tot malorum impatientes, grauiſsimis querelis impulerunt, vt arma caperet. Quo audito comes ad ſua ſe extemplo recepit. Sed paucis poſt diebus in agrum Metenſem, vbi Goberti frater Ioannes epiſcopus erat, infeſtas reduxit copias. Ille, quo ſubditorum parceret ſumtibus, diſsimulato habitu, duobus tantùm in comitatum admiſsis, in vrbem penetrauit. Quod vt hoſtibus innotuit,

innotuit, pacem petierunt. Perlubenter annuit ille, cui alia iam placebant arma. Inferis, adeoque ſibi ipſe bellum graue meditabatur.

Religioſam igitur quærens palæſtram, in quâ rectâ diſciplinâ inſtituerentur aſcetæ, multa viſitârat loca, quando tandem Niuellas deueniens ad ſanctimonialem quamdam ſibi notam, virtuteque rarâ ſpectabilem, nomine Ammeletam, animi ſui propoſitum ei aperuit. Alacrior illa hoc audito, Villarium miſit ad Abundium eiuſdem aſceterij pugilem, multis iam palmis nobilem. Excepit hic magnâ caritate venientem; Deoque conſulto, diuinitus à B. Virgine edoctus, eum à Numine Villarium euocari pronuntiauit. Ille veluti ſi audiſſet oraculum, omnibus terræ inanitatibus quamprimùm abiectis, Ciſterciense inſtitutum ibidem amplexus eſt. Inter ceteras virtutes, quibus maximè ſtuduit, eminuit cultus Dei parentis eximius, & erga ſacerdotes reuerentia. Notatum eſt, numquam, niſi poſt omnes ſacerdotes, ante menſam lauiſſe manus. Hæc poſt aliquot annos contigiſſe certum eſt. Hic tamen inſeruimus, quia profectum eſſe hoc anno in Syriam conſtat. Et diſiungere non placuit, quæ certiori ratione in aliud tempus reiici non potuerunt. fit monachus Villarij.

VII. Sub æſtatem ineuntem, ſynodum diœceſanam conuocârat epiſcopus; decretumque in ea ſanxerat, quod antiquis eccleſiæ prærogatiuis derogaret. Quod eſſet id decretum, quæúe priuilegia conuellerentur, nemo tradit. Hoc conſtat; grauiter tuliſſe clerum ſui iuris imminutionem. Fortè pro eius libertate tuendâ preces ad Deum fundebat ſacerdos quidam, quando diuinitus accepit, ante annum euolutum, Hugonem vita exiturum, niſi quod ediderat decretum, antiquaret. Acerbum hunc nuntium deferre cùm reformidaret, anum ſubmiſit prudenter edoctam, vt præſuli ex æde S. Lamberti in palatium redeunti, ſchedulam adinſtar libelli ſupplicis efformatam in conſerta turba offerret, moxque inde ſe proriperet. Ita factum eſt. Vt in palatium intimum ſe recepit antiſtes: & grauem hac comminationem Dei nomine ſibi factam perlegit, ſuſpicatus terriculamentum hoc à clero ſibi obiectum, adeò perturbatus eſt, vt inclamaret: Ite, ite: ſceleratam anum reuocate. Sed inueniri non potuit: & epiſcopus ne in publicum res veniret, dentibus ſchedulam comminuit. Sed fixa manſit Numinis ſententia: cui parendo, conſultiùs ſe ſubduxiſſet. Vita S. Odiliæ l. 2. c. 30. Mortis admonetur diuinitus Hugo.

Nondum erat annus, ex quo monitum Diuinum acceperat, quando Hoij lethalem morbum incurrit. Viuebat tum Leodij prouectæ ætatis femina, ſanctitate, vaticinijſque celebris. Illa Ioannem Abbatulum monuit, ad præſulem adiret, ſignificaretque ſi valetudinem vellet integram, Hoio Leodium rediret. Ni faciat, mortem imminere certiſsimam. Non adijt Abbatulus, ratione inductus neſcio quâ: ſed cuidam ex familiaribus epiſcopi eam commiſit prouinciam. Qui quidem Abbatuli dicta non pluris æſtimans, quàm ſi ſomnia narrâſſet, omnino neglexit. Quare verò Leodij potiùs ſanitatem, quàm Hoij poſſet recuperare, arcanis Diuinorum conſiliorum rationibus relinquamus, neceſſe eſt. Niſi quis ex coniecturâ opinetur præſulem, ſi Leodij fuiſſet, præſentis cleri rationibus induci potuiſſe, ne quid eccleſiæ libertati detractum vellet; quam vnicam vitæ ſeruandæ rationem eſſe, diuinitus erat nuntiatum. A. 1229.

Morbus igitur ingraueſcens ad extrema Petrapontium deduxit. Laboranti aderat Iacobus Vitriacus Acconenſis epiſcopus, qui ante paucos annos Romam ex Syria reuerſus, ſummis vix precibus impetrârat, vt abdicato nobiliſsimæ ciuitatis epiſcopatu, rediret ad vitam priuatam. Quam cùm humilis & pauper ſummâ voluptate animi duceret in paruâ domo Oegniacenſi, copioſiſsimas Chriſtianæ ſapientiæ diuitias, ſanctâ ſuâ facundiâ, per diœceſim Leodienſem profundebat. Iam tamen iter Romanum meditabatur, amicis fruſtra retinere ſtudentibus: Heius in vitâ. piè ſe cõparat.

Tt quòd

Digitized by Google

quòd indecorum duceret, Gregorio nono pontificatum adepto coram non gratulari, quocum arctiſsima fuerat neceſsitudo. Romam profectus anno ſequenti, creatus eſt Tuſculanus epiſcopus & cardinalis. Petrapontio igitur in extremis adfuit: eumq́ue iuuit non mediocriter in diſponendis non animæ dumtaxat, ſed & totius diœceſeos negotijs; quemadmodum par erat fieri ab eo, qui de tanti epiſcopatus adminiſtratione rationem æquiſsimo iudici redditum ibat. Longo vſu, multarumq́ue prouinciarum peragratione compertum erat Iacobo, quos fructus ederent toto orbe Chriſtiano, qui ſancti Dominici diſciplinam ſectabantur. Hi nondum in hac prouincia domum ſtatuerant. Quorum cùm operam longè vtiliſsimam ſperaret futuram, vero ſimile videtur ipſo autore factum eſſe, vt Petrapontius, ſi minùs fortaſſe quoad vixerat, ſuum epiſcopi munus impleuiſſet, ſtudioſâ hac ſollicitudine ſaltem moriens expiaret; gregiq́ue ſuo proſpiceret paſtor, aduocatis in auxilium S. Dominici diſcipulis. Quare ſcripto diplomate III· idus Aprilis ſanxit Petrapontius *, Dominicanis vt liceret Leodij familiam habere, Theologicasq́ue tradere diſciplinas; atq́ue inde ſpargi in diœceſim vniuerſam, ad ſementem euangelicæ doctrinæ iaciendam, expiandosq́ue noxis animos per ſacram confeſsionem. At quando diem vltimum ſibi ſentiebat imminere, id negotij commendauit Aconenſi epiſcopo, Ioanniq́ue Apiano præpoſito, ne religioſa eius voluntas cum vitâ concideret. Poſtero die, quo vltimam Chriſti Dñi cenam recolimus; ſub horam ſextam mortalem hanc vitam deſeruit Hugo Petrapontius, Chriſtianis armis ad extremũ agonem munitus, operâ epiſcopi Aconenſis: ipſoq́ue paraſceues die, ſecundo Moſa Leodium deuectus eſt. Clerus, nobilitas, populusq́ue vniuerſus à S. Iacobi æde extulit ad S. Lamberti: vbi iacuit in pompa funebri ad decimum ſextum diem ante kal: Maias quo terræ conditus eſt ante aram SS. Coſmæ & Damiani, ita iubente capitulo; cùm ſibi ipſe delegiſſet ſepulcrum in valle S. Lamberti, quam Deo dicatam ipſe attribuerat Ciſtercienſibus.

aduocatis Leodium Dominicanis,

2; *Archia S. Lamberti, & Dominicanorum.*

moritur.

Ante duos annos ſcripto teſtamento. abbatibus aliquot Ciſtercienſis inſtituti crediderat marcarum triginta duo millia & ampliùs, quæ poſt mortem erogarent, primùm in eos, quibus iniuriam feciſſe probaretur: in ædes deinde ſacras, aſceteria, egenos, viduas, pupillos per totam diœceſim. Fide magnâ executi ſunt abbates. Annos igitur nouem & viginti eccleſiâ feliciter adminiſtratâ, bonis omnibus acre ſui deſiderium reliquit. Sed vide quanto humanæ rationes interuallo diſsideant à Diuinis.

Non diu vitâ deceſſerat Hugo, quando ſe cuidam videndum exhibuit (B. Odiliam fuiſſe putat Tranſmoſanus) affirmans ſe quidem inferorum cruciatus æternos euaſiſſe, alijs tamen longè acerrimis purgari, donec cælitum choris inſeri mereretur. Cumq́ue ſenſim, vt humana fere ſunt omnia, orantium pro illo ſtudium ſe remitteret, pridie Pentecoſtes, ſacerdoti (eum item Tranſmoſanus ait fuiſſe Ioannem Abbatulum) ſuo quondam neceſſario, in lectulo quieſcenti, horrendo eiulatu ſomnum excuſsit. Euoluto deinde annorum quinque ſpatio, redijt ad ſacerdotem eumdem; queſtusq́ue grauiter à ceteris omnibus in acerbiſsimâ neceſsitate ſe deſeri, eius ſaltem quàm maximè ſuppliciter opem implorauit. Suam omnem operam ille liberaliter promiſit: nec impendit ſegniùs. Factumq́ue eſt, vt poſt breue tempus idem ille ſacerdos Hugonem viderit cœlos intrantem, deducente clariſsimo frequentiũm epiſcoporum agmine. Sed hæc poſtea contigerunt.

Vita S. Odiliæ. 2. c. 5

Diu poſt mortem purgatur.

VIII. Non paullò feliciùs hoc anno diem ſuum obijt Rameiæ B. Ida annos nata vnum & triginta. Sedecim & nouem menſes egerat ſub diſciplina Ciſtercienſi. Atq́ue vti magnis virtutibus viuens, ita moriens multis claruit miraculis. Accu-

Aßignies v. 2. l. 2. c. 5.

S. Ida moritur.

ratam

ratam virtutum ſuarum imaginem reliquit Beatricem ſanctam virginem; quam olim ſalutaribus imbuerat præceptionibus. Patrem habuerat Beatrix Bartholomæum parthenonis Naſerethani, Floridæ-vallis, ac Vallis virginum conditorem: Naſarethanæ familiæ præpoſita, vixit annos multos mirâ integritatis opinione, quemadmodum olim Ida vaticinata fuerat: ſanctiſsimamque tandem vitam beato fine clauſit anno ſexageſimo octauo huius ſæculi, quarto kalendas Auguſti. item B. Beatrix.

Ad illud reuertor tempus, quo vitam hanc Petrapontius reliquit. Suſpenſis animis alterius præſulis deſignatione, comitia indicuntur in IX. kal. Iunias, poſtridie Aſcenſionis Dominicæ. Clerus vniuerſus, duces, comites, totaque nobilitas, ac populus dicto die conuenerunt. Mira omnium conſenſione, nemine vno reclamante, eccleſiæ Leodienſis antiſtes renuntiatur IOANNES APIANVS, Hugonis Petrapontij nepos ex ſorore. Præpoſiti maioris dignitate functus erat; honeſtateque morum, ac in primis caſtitate clarebat. Inter ipſum nihilominus, populumque Leodienſem hoc anno diſsidium neſcio quod excitatum eſſe, tacitis cauſis, vult Tranſmoſanus; quod autoritate capituli ſopitum mox fuerit. IOANNES APIANVS eligitur epiſcopus.

Hac fortaſsis occaſione ciues veriti, ne principis potentiâ libertas publica conuelleretur; ea priuilegia quæ ante duos & viginti annos Philippi Cæſaris autoritate conſignata fuiſſe commemorauimus, ad Henricum regem apud Geluſhuſemum detulerunt; ſummiſque precibus impetrârunt, vt quinto idus Apriles ſuâ item autoritate corroboraret: Non grauate annuit rex, quòd à ſummo Pontifice parari vires in Fredericum Auguſtum parentem ſuum non ignoraret. Hunc pænis eccleſiaſticis ad ſuſcipiendã expeditionem ſacram ſuperioribus annis Gregorius IX. adegerat: atque inde reuerſum quòd in gratiam cùm eccleſia non reciperet, ob operam parum fideliter nauatam, in eum imperator inſurrexit. Pontifex vbi viribus ſacris Fredericum nihil moueri, ſed exaſperari potiùs ſenſit, aſſumendas cenſuit humanas. Multos ſecum habebat epiſcopos armis non parum potentes: Sed quo partes ſuas redderet validiores, in diuerſas orbis Chriſtiani plagas nuntios deſtinauit, qui quas poſſent vndequaque vires colligerent. In Germaniam venit Otto S. Nicolai in carcere Tulliano diaconus cardinalis, ac poſteà Portuenſis epiſcopus. Qui dum in ſuperiore Germania moras trahit: interea Leodij nonnihil turbatum eſt. A. 1230. *Archia ciuit:* Henricus rex probat priuilegia ciuium.

Viri duo nobiles ex familia Feronſtræana, leui ex cauſa virum alterum nobilem cùm occidiſſent, neque ſe purgabant, neque abſtinebant publico, non ſecus ac ſi omnibus antiquatis legibus, quod cuique lubuiſſet, liceret. Non tulit princeps. In vtrumque manus inijci, & lege agi iuſsit. Contumeliam familiæ ſuæ dignitati irrogatam cenſuerunt Feronſtræani: moxque velut in furorem acti, quo ſuorum necem vlciſcerentur, arreptis armis in palatium irrumpunt, ab ipſo præſule manus minimè prohibituri, niſi tumultu audito per ſecretam viam ſe ſubduxiſſet. Temerarium facinus, & omni ſupplicio dignum! Hoium ſe recepit Apianus, ibique facinoris indignitatem pro merito deteſtatus, ciues permouit, vt ad caſtigandam reorum perfidiam, ſimul & impietatem ſecum conſpirarent. Iamque in apertum bellum ibatur, niſi Leodiorum optimates priuatam vnius familiæ noxam tueri publicis armis abnuiſſent. Ac in primis Pratanorum gens, meritis in patriam non minùs, quàm generis antiquitate periluſtris, impium bellum non modò detrectauit, ſed propoſito publico patriæ bono, principem euicerunt, Leodium vt rediret; redeuntique, vti autoritate, potentiaque præ ceteris in republica eminebant, omnes admiſsi facinoris reos vinctos dediderunt: ſimulque rogârunt, vt quandoquidem ſupremam principis autoritatem clementia parcendo non minùs, quàm caſtigando ſeueritas extollat, atque etiam confirmet, totam reis culpam remitteret: quo non ipſos dumtaxat, ſed omnes præterea Pratanos, IX. Feronſtræanorum motus, ſedatur.

timus, quibus profectò Feronſtreanorum pars longè optima vel ſanguine vel affinitate iungebatur, maximum in modum ſibi deuinciret. Nihil ijs princeps negare potuit, quorum operâ ſartam tectam retineret dignitatem. Ita primam ſcintillam graue fortaſsis bellum concitaturam extinxit & clementia principis, & Pratanorum integra mens miteque conſilium. Quamobrem Radulſum eiuſcè familiæ principem mariſcallum ſuum, hoc eſt exercitus ductorem epiſcopus creauit.

Archiu Robertimont: Robertimontanæ bello afflictæ, Bella, maximè ciuilia numquam non ſequitur multa calamitas. Grauiores, quàm ſcriptores prodiderint, fuiſſe Leodij hos motus teſtantur commentarij Robertimontani. Aiunt quippe virginibus ſacris in vrbem metu dilapſis, totum monaſterium flammis abſumtum perijſſe. Tanto conſternatam malo Catharinam Lexhianam (ſucceſſerat hæc Beatrici Pratanæ in ſodalium præfecturâ) quò ſe cùm omnibus ſuis verteret ignaram, conſolatus eſt Otto ad S. Pauli decanus. Templum hic Leodij ponebat vbi in Moſam influens Vrta, cum aquis nomen perdit, loco qui Graueria dicitur. Commodâ eodem loco habitatione adiectâ, canonicos regulares è Valle Benedictâ accitos ibidem collocauit. Templum anno quinto & triceſimo dicauit Ioannes Apianus in honorem Dei parentis, inſulamque B. Mariæ nuncupauit.

migrant in Vallē Benedictam. Robertimontanas, facta priùs ab abbate totáque familia Ciſtercienſi poteſtate, immiſit in Vallem Benedictam. Vbi in hoc tempus magnâ Dei gloriâ ſub legibus Ciſtercienſibus ſacræ virgines perſeuerant.

Vt inſigni vigebat ſanctimoniâ Ciſtercienſis ordo, nouis in dies palmitibus pullulabat. Conditus eſt his temporibus parthenon Argentonenſis,* Wilhelmi Harentonij & Idæ pijſsimorum coniugum munificentiâ. Prima fundamenta in Grandi valle viâ Flerucenſi poſita fuerant: ſed egeſtate fortaſsis (quod alijs pleriſque locis factitatum eſſe certum eſt) prima germina ſuffocante, ad ſe Harentonius Argentonum ſacras virgines euocauit, conſilium adeò pium promouente Vitriaco: priùs nimirum, quàm in Italiam abiret. His auſpicijs iacta ſemina, ſanctam frugem in hæc noſtra tempora procreârunt.

a. *Miræus Notit: Belg: c. 201.* Argentonum conditur.

X. A. 1231. Sed breuem quietem excepit grauior & multiplex procella. Peragratâ ſuperiore Germaniâ Leodium deſcendit apoſtolicus nuntius Otto IV. kal: Februarias, quo Dominica ſexageſimæ celebrabatur, canebaturque in Miſſæ ſacrificio *Commouiſti Domine terram & conturbâſti eam.* Qui verſus multis malè ominatus, & turbas portendiſſe viſus eſt.

Æqualitate in clero tentatâ, Nam vbi nuntius Ioannem principem in fœdus cum pontifice Romano pertraxiſſet, ad alia ſe conſilia conuertit, ſanè ardua, atque inaudita. Eccleſiaſtica omnia, quæ vbicumque eſſent, bona in æquas diſtribui portiones volebat, eaſque ſingulis è clero ita aſsignari, vt ſublato omni diſcrimine, nemo tenuiori, meliori ſorte nemo frueretur. Viſus eſt, hac omnium æqualitate, hierarchiam omnem eccleſiaſticam ſuſque deque vertere: & quiſque de clero, quo maioribus pollebat opibus, eo concitatior omnem contrà mouit lapidem, ne in ordinem redigeretur. Nam diuitijs ijdem ferè ceteros antecellunt,

ſed impeditâ, qui dignitate autoritateue. Quare vbi nullis rationibus ſententiâ nuntium abduxerunt, ad præſidem Aquenſem confugiunt, quem ſibi non paulo æquiorem ſperabant, quandoquidem infractis hac occaſione pontificijs partibus, ampliſsimam ciuitatem in officio Cæſari retenturus videretur. Nihil hac in re negligendum cenſuit præſes, omnique relictâ morâ Leodium aduolauit. Non ſuſtinuit in eius cōſpectum venire nuntius, auditaque aduentus famâ, mox vrbe ſe proripuit.

ſacra prohibentur. Fugienti ſocium item ſe adiunxit epiſcopus, valde conſternatus animo. Trepidam adeò fugam, cum admiratione, nec ſine riſu, ciues adſpiciebant: viſi ſunt fugientibus inſultare; imò in fugam agere. Quo facto ſeuerè nuntius ſacra omnia Leodijs inhibuit, ſolo baptiſmate pueris abluendis permiſſo.

Malleum & incudem inter poſitos diceres Leodienſes. Adeò ſeuerè dum hinc caſtigantur: ecce parte aliâ, per imperium fama ſpargitur; Leodios in apertam defectionem abire: nuntium apoſtolicum ſummis exceptum honoribus, auditumque approbatione non leui. Non tenuit iram Auguſtus; miſitque ſi conſtarent in defectione, nec ad fidem ſe reduci finerent, qui ciuitatem proſcriberet vniuerſam nullo vel ordinis; vel ætatis diſcrimine. Sed Leodium venienti percommodè occurrit dux Arduennæ, qui auditâ legationis cauſâ conſtanter aſſeuerauit, longiſsimè à vero diſsidere famam; quandoquidem raræ in Auguſtum fidei edito exemplo, ciues apoſtolicum nuntium, eique plùs æquo adhærentem principem ſuum vrbe eieciſſent: quo etiam nomine pœnas certè graues darent. Quæ profectò falſa quamquam eſſent, multis nihilominus ciuium fidem collaudat; & quòd principem non dubitaret autorem ſeuerioris illius ſententiæ à nuntio pronuntiatæ, ad ipſum adijt; atque pro eâ, quâ ab Auguſto venerat inſtructus autoritate, interdixit principatus adminiſtratione. Ioannem hæc magis concitârunt: litteriſque Leodium datis ad clerum, imperauit, vt profanâ ciuitate pedem efferrent: nec timendum eſſe, ne qua vis ædibus deſertis fieret à ciuibus: ſibi vires eſſe, quibus tumultuantium veſaniam coërceret, totamque ab imo ſubrueret ciuitatem. Eius enim conſilia tum audiebat epiſcopus, qui cum amicis & familiaribus agitabat non infrequenter de epiſcopio aliam in vrbem trãsferendo: inquit Ægidius: nec aliter quis ille fuerit, ſignificat. Ceterùm pondus non habuit hæc principis iuſsio; & contrà decano Ioanne ſedem apoſtolicam appellante ex totius cleri ſententiâ, loco ſe mouere renuerunt.

Aliud à Cæſare malum.

Sed bono Deo reip: tranquillitatem reducente, ad mitiora ſe conſilia retulit princeps; poſtquam ſcilicet ſacris ordinibus initiatus, inauguratuſque, paſtor gregem ſuum ducere cœpiſſet. Eum enim Thudinij VIII. idus Martias Walterus de Marnis Tornacenſis epiſcopus ſacerdotem creauit. Poſtridie, quam Dominicam Paſsionis appellamus, epiſcopum conſecrauit Henricus Rhemorum archiepiſcopus. Colonienſem adire, vel inuitare parum ei fortaſsis tutum erat, qui deſerto Cæſare tranſierat ad pontificem. Octauo poſt Pentecoſten die ſacris operatus in Valle S. Lamberti, Æterno Patri primitias obtulit: eademque hebdomade Nouo-monaſterij ad vrbem Hoienſem, primam ſynodum habuit. Quo loco Theodoricus S. Iacobi abbas diem ſuum obijt. Epiſcopus S. Ioannis Agni, ſui quondam deceſſoris exemplo ſe animaturus ad rempublicam ſanctè gerendam, ſacrum eius corpus oculis luſtrare voluit, & poſtquam præcipuâ quâdam religione veneratus erat, ratus magis è dignitate fore, elatum è priore loco intulit in altare SS. Coſmæ & Damiani, quod eâdem operâ dicauit.

Geſta abbatum S. Laurentij.

Epiſcopus conſecratur.

Procellam omnem interea, quâ dudum iactabantur Leodij, mox poſituram præſentiebat dæmon; pro ſuâ in hominum genus maleuolentiâ, quatenus vires potuerunt, turbare tentauit. Eodem die XV. kal. Iunias, quo pacificam hoſtiam epiſcopus ad aram primùm offerebat, in Haſbaniâ vir quidam nobilis in hoſtes incidit, atque ab armatis cæſus eſt inermis. Cuius frater opibus & potentiâ præcipuus, vniuerſam fermè nutu rempublicam regebat. Is poſt paucos dies obuium ſibi factum quemdam è genere eorum, qui cædem fecerant, ſed admiſsi facinoris nullo modo participem, obtruncat. Exarſit hinc funeſtum incendium, vtriſque in mutuum exitium coniurantibus, & auxilia cogentibus vndequaque. Iamque malum latè diffuſum adeò multos inuoluerat, vt vix cuiquam ſine periculo in vrbem ingreſſus pateret, vel egreſſus. Epiſcopi nimirum abſentia ſentiebatur, ſublato legibus omni momento. Membris enim quæ ſine capite ſanitas? Sed malis inde datus eſt finis, vnde traxerant originem.

XI.

Turbatio in Haſbania.

Lupoldus Auſtriæ dux pacis publicæ ſtudio, ſummis viribus nitebatur Gregorium

Godeſridus,

gorium pontificem, & Fredericum Auguſtum, ambos orbis Romani principes, ad concordiam reuocare. Sed Fredericus nullam ſecum eſſe voluit pacem, niſi pax ſimul iis redderetur, quos imperij cauſa conieciſſet in bellum, turbaſúe alias: atque in primis ſacrorum vſum Nuntij ſententiâ Leodijs interdictum reſtitui voluit. Statimque Gregorij miſſu profectus eſt, qui omni cenſurâ Leodium abſolueret. Audijt Otto Nuntius, qui Leodienſis diœceſeos finibus nondum longiùs aberat; minusque dedecori ſibi futurum ratus, ſi in aliam ſe ipſe ſententiam reuocaret; binos miſit Leodium diſciplinæ Ciſtercienſis antiſtites, per quos ciuitati ſacra, paxque redderentur. Atque ita vi, autoritateque ſuâ legibus reſtitutâ, quæ aliàs inter bella, motusque velut exulare ſolent, ſublata eſt vitiorum impunitas, & priſtinâ tranquillitate reſpublica frui cœpit.

Pax Leodio redditur.

Hac Cæſaris beneuolentiâ nihilominus rati ciues vtendum eſſe, ne forſan olim motuum præteritorum memoriâ princeps à ciuibus ſuis alienior, quidpiam aduerſus libertatem publicam moliretur, omnia fermè prouinciæ totius oppida in eamdem ſecum cauſam pertraxerunt, communemque iterum legationem adornârunt ad Henricum regem Auguſti filiũ,* qui Hagenoæ octauo kal. Dec. iura, libertatem, mutuaque ſociorum populorum fœdera quondam à Diuis Cæſaribus comprobata, magnâ beneuolentiæ ſignificatione confirmauit: addiditque nullum olim cum epiſcopo Leodienſi colloquium habiturum, aut de publicâ re priùs acturum, quàm vrbibus omnibus Leodienſis nominis intacto profiteretur epiſcopus relicturum ſe priuilegia. Sed in futurum hæc erant munimenta. Iam vnà cum pace pietas, & religio felici germine pullulabant.

Archiaciuitatu. Priuilegia confirmantur. *3*

XII. Leodium venerant neſcio quo anno, ſedes fixuri Minores. Ad Moſæ ripam in inſulâ, non procul aſceterio S. Iacobi, loco peramœno (Treſtes appellabatur) habitare elegerant. Iamque perfectis operibus templum ſtabat, quando poſt ſublatum interdictum reuerſus in vrbem Ioannes epiſcopus, id hoc anno dicauit: minimè verò ante duos annos, vt placet Transmoſano: quandoquidem VII. idus poſtremi Martij conſecratus fuerit epiſcopus. Sed non vrbis ambitu claudebatur Diuini honoris progreſſus; Villarienſes religioſiſsimorum aſcetarum multitudine abundantes, ſacrâ coloniam Grande-pratum deduxerunt, hac occaſione. Philippus II. Namurci comes, ſacræ adſcriptus militiæ contra hæreticos Albigẽſes, anno viceſimo ſeptimo fatis conceſſerat in Aquitaniâ, ſcripto priùs teſtamento, quo iuberet ære ſuo Ciſtercienſis inſtituti condi cœnobium. Margareta ſoror eius, ac heres, Vianæ comes, fratris ſui obſecuta voluntati vltimæ, nobile monaſterium poſuit Grande-prati,* attribuitque prædia Hoium inter, Dionantumque, ac Moſam ſita; quæ alijs in vicem redditis acceperat à monachis Villarienſibus: & cùm ſingulari virtutum ſtudio floreret Villarium, inde potiſsimùm monachos accerſiuit, & impetrauit non grauatè à Guilielmo Archimandritâ Villarienſi vndecimo; cuius mihi iam inſignis memoria fuit, eritque deinceps. Duodenos ille ſocios deſignauit, præpoſito illis abbate Ioanne. Qui vt ante paucos annos, illo ipſo die, quo militari accinctus baltheo, ad equeſtrem tranſierat ordinem, magno apparatu, vt ferè fit, opumque iactantiâ; peſſumdatis mox humanarum omnium rerum inanitatibus, in alterum mutatus hominem, animi magnitudine mirandâ Villarij Ciſtercienſem diſciplinam arripuerat: ita non minore hactenus impetu mentis, in virtutum omnium ſtudium incubuerat. Tali duce digna turba Villarro diſceſſerat; cum Namurco propinquantibus ſupplicantium ſolemni ritu, clerus, ſenatusque ac populus Namurcenſis magnâ veneratione occurrit, præbuit hoſpitium, ac denique Grande-pratum deduxit. Aſſumtæ in cœlos Virginis feſto die, in eiuſdem magnæ Matris honorem, templum Diuino Numini dicatum eſt.

Leodium Minores veniunt.

Aſſignias. Grandepratum conditur,

4 Miræus Not: Belg. c. 205.

abbate Ioanne.

Namur-

Namurcenſes comites æmulata Bertholtiorum Mechlinienſium religio, hoc ipſo anno (erat is quintus à morte S. Franciſci Aſsiſiatis) Franciſcanis Mechliniæ ſedem poſuit. Situs eſt conditor cum coniuge ante principem aram ædis nouæ: quem quòd alio nomine Drakenbaertium appellarent, dracones barbati plures appicti ſunt. Porrò nouam hanc ædem exſtruxit alius ex eâdem familiâ princeps; ſepultuſque pariter eſt cum coniuge, ante aram venerabili Euchariſtiæ ſacram, vbi viſitur ſub fornice, gladio alteram, alteram clypeo manum armatus. Inter plures alios eiuſdem domus alumnos, qui magnâ ſanctitatis opinione claruerunt, primas fermè tenuit B. Petrus Mechlinienſis, magno virtutum omnium ſplendore, ſed potiſsimùm præcipuâ quâdam religione in ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum illuſtris. Inter eius aliquando manus, dum ſub ſacrum tolleret in altum ſanctiſsimam hoſtiam à populo adorandam, Chriſtum Dominum humanâ ſpecie viderunt, qui aderant. Poſt actam ſanctiſsimè vitam, conditus ex aduerſo venerabilis Sacramenti, crebris adeò nobilitatus eſt miraculis, vt cùm populi concurſu, clamoreque aliorum aliquam opem efflagitantium, aliorum pro acceptâ referentium gratias, officium Diuinum non rarò interturbaretur, Guardianus ad ſepulcrum adiens, pro eâ, quâ in ipſum valuerat autoritate, præcepit, vt miraculis deinceps patrandis ſuperſederet. Et Petrus quam, dum viueret, vnicè fuerat amplexus præſidis ſui voluntatem, eam mortuus relinquere noluit; abſtinuitque poſthac miraculis.

Gonzaga in hiſt. ſui ordinis. Minores Mechliniæ; inter quos ſanctitate claret Petrus, & miraculis.

XIII. Perſeuerabat in cœnobitis aſceticæ diſciplinæ, ſinceræque in Diuinâ religionis ſtudium; eaque cauſâ cùm Diuina bonitas ab hominibus vinci ſe numquam paſſura ſit, ſubmittit inter mortales, qui omni ſtudio, beneuolentiâ, opeque ſuis non neceſſaria modò, ſed & commoda ſubminiſtret. Trudonenſe ſuburbanum ad S. Catharinæ iam aliquot annos, vt ſuprà meminimus, incoluerant ſacratæ Deo virgines Benedictinam diſciplinam profeſſæ. Verùm ſiue loci anguſtijs nimiùm arctarentur, ſeu ipſa domus ad monaſticam normam parum eſſet aptata, ſeu denique quiduis aliud habitantibus incommodaret: locum alium ad portam vrbis aduerſam commodum, ſalubrem, ac peramplum, cum omni iure, dominioque profano, quod ad ſe ſpectaret, laudando veræ religionis exemplo, eis attribuit domina Perwiſia: poſitoque iſthic cœnobio migrârunt hoc anno ſacræ virgines. Et ne pretioſam Diuinæ ſecum amicitiæ arrham relinquerent, B. Chriſtinæ corpus, quam ante ſeptem annos ſanctiſsimè inter ipſas vitam clauſiſſe memorauimus, ſecum Milenium adſportârunt (id loco nomen eſt) ibidemque in hodiernum diem magna religione venerantur.

Benedictinæ à S. Catharinâ migrant Milenium.

A. 1232. Conquieſcebat in pace reſpublica: poſitoque armorum ſtrepitu, facilis erat ad virtutem via. Per vniuerſam longè lateque diœceſim, ſplendidiſsimam recti ſpargebat lucem Ciſtercienſis familia, plurimoſque ad imitationem accendebat. Sacræ virgines S. Auguſtini regulam ad hunc diem in Solorientano parthenone amplexæ, cùm iam diſciplinæ decor efflouiſſet; ſecundiſsimâ Ciſtercienſium famâ, in admirationem eorum ſimul & amorem inductæ, factâ ſibi poteſtate in eorum diſciplinam tranſierunt. Albatiſſæ nomen prima, dignitatemque ſuſtinuit Iſabella Bonemia, Ioanni epiſcopo ſanguine iuncta, quæ non minùs aſceticis virtutibus, quàm generis nobilitate illuſtris, magnâ induſtriâ iſtam Domini vineam excoluit: hodieque fructus producit optatos.

Solorienſtanæ fiũt Ciſtercienſes.

Sed nullum aurum adeò purũ, quod ſuâ non ſcateat ſcoriâ. *Neceſſe eſt eſſe ſcandala.* Nec roſæ niſi è ſpinis naſcuntur. Peccatorum quotidie deſignatorum multitudine, grauitateque Numen accendebatur in mortales; & in ceruices vindex imminebat manus. Anno huius ſæculi quinto & viceſimo B. Lutgardis ſeptennale ieiuniũ inſtituerat pro Albigenſibus hæreticis ad ouile Chriſti reducẽdis, eo

Aliud ſeptenniũ ieiunat Lutgardis.

fructu, qui ſperari poteſt ex facto, quod Virginem Dei parentem haberet autorem. Hoc ſpatio iam euoluto, nouum ieiunium ei diuinitus in aliud ſeptennium commendatur prò peccatoribus omnibus ad ſaniora conuertendis. Pro ſuâ in miſeros pietate, ſuſcepit illa lubens, ſolo pane, & olere contenta. Iam cœperat; quando ſuo tali exemplo Chriſtus etiam currentem propellere voluit. In extaſim

incitante Chriſto. rapta, videre viſa eſt ipſum Seruatorem vulneribus ſanguinem velut recentem ſtillantibus, in conſpectu Patris æterni pro ſalute peccatorum orantem. Qui conuerſus ad eam deinde: Vides, inquit, vt me totum Patri pro peccatoribus offeram? Ita & mihi te totam offerto pro peccatoribus meis, quo iram in eos paratam auertas. Idem in ſingulos fermè dies ſub Miſſæ ſacrificium iterabat. Aculeum profectò vehementiſsimum, quo in ardua quæque comitari neceſſe erat illam, cui vnicæ deliciæ erant, ſponſi ſui veſtigia premere.

A. 1233. Moritur Simon Alnenſis. Simonem conuerſum Alnenſem, virum meritis grauem, & cælo maturum adſcripſit cælitibus annus triceſimus tertius octauo idus Nouembris. Qui cùm generis nobilitatē viliſsimis quibuſque miniſterijs Alnæ à puero celare tentâſſet, aſceticis virtutibus per multos annos exercitatus, & longè nobiliſsimus, quemadmodum docuimus, cùm tempus poſtulauit, ad æterna præmia in cælos euocatus eſt.

Sementem einſcemodi fructibus producendis plurimam ecce Deus immiſit

Moliniũ conditur. in noſtræ diœceſis agrum. Piorum hominum liberalitate hoc anno conditus eſt virginibus Ciſtercienſibus parthenon Molinienſis, quem allodium ſeu præ-

5. dium liberum beatæ Mariæ nuncupârunt.* Auſpicia prima probauit ſua præſulis autoritate Ioannes Apianus, & ne qua religioni vis iniuriaue fieret, naſcentem hanc familiam in ſuam eccleſiæque Leodienſis fidem pro munere ſuo recepit. Sed (quæ humanorum viciſsitudo eſt) virginibus poſtea ſucceſſere viri eiuſdem inſtituti; vt ſuus erit dicendi ordo.

XIV. Facta Dominicanis poteſtas fuerat ab Hugone Petrapontio ſedis Leodij po-

A. 1234. Dominicani Leodium veniunt, nendæ: mox vt ad epiſcopatum euectus eſt Apianus, anteceſſoris & auunculi ſui Hugonis exemplum, atque adeò mandatum ſecutus, datis* ad ſupremum ordinis magiſtrum litteris, inuitauerat peramanter ad ſedem aliquam ſocijs Leodij deligendam: nec adhuc erigendæ domui ſolum inuenerant, quando tandem an-

6. no quarto & triceſimo aream nacti ſuis vſibus peropportunam, ad ipſum pontis

Archialeti. aditum, qui inſulam vrbi iungit, fundamenta ponere cœperunt liberalitate, & munificentiâ Eraſmi Bolengerij Ioanniſque & Pirardi Neuviſij fratrum equitum. Item Louanij ſedem poſuerunt; & ſub idem tempus Siluæducis. Cùm enim hi, vnaque Minores, ardentibus animis, non ipſi dumtaxat ad virtutem contenderent, at ceteros cùm adhortationibus, & ſacramentis impertiendis, tum exemplis ad eamdem accenderent perſequendam; magnâ populi fermè omnes

& Minores in varia loca. æmulatione ad ſe inuitabant. Inuitantes ſecuti ſunt hoc anno Minores Aquaſgrani, Traiectum, Caſtra, Niuellas, Namurcum, Dionantum, atque aliquanto pòſt Siluam ducis. Hoium præterea eoſdem induxit Ioannes epiſcopus; ciuibuſque liberaliter operam ſuam conferentibus, habitationem attribuit in vrbis portâ, quæ ſancti Iacobi dicebatur. At ſiue anguſtè ibi habitarent, ſeu incommodè populus eò confluerct, decimo pòſt anno, in locum migrârunt, qui Montruum dicebatur: eamque hodie ſedem tenent. Ita fructum in hac diœceſi producere cœpit vberrimum vtraque ſanctorum Dominici, Franciſcique familia, *cenſu & rebus pauperes*, (vt loquitur Ægidius) *ſed virtutibus & ſenſu locupletes, quæ cæleſti pabulo redundantes, patriam reficiunt abundanter, tanquam paradiſi promptuaria, verbum Dei delectabiliter eructantia ex hoc in illud.* Eremitarum ſancti Auguſtini maior fuit raritas. Louanium ſub hæc tempora fuiſſe receptos inuenio.

Non

Horum ædes Leodij incenſæ,

Non potuit ferre dæmon has velut arces ceruicibus ſuis impoſitas. Exeunte Nouembri Minorum ædes, totaque habitatio Leodij conflagrauit, & in cineres redacta eſt. At alia ſanctior flamma ſuccendit animos Radulfi Inſulani equitis opulenti, & Ægidij Surletij Hozemontij canonici Leodienſis: qui minimè paſſuri dæmonis inuidiam plùs poſſe, quàm ſuam liberalitatem; communi ære incendij damna ſuſceperunt reſarcienda. Neque Minorum caritas hac calamitate concidit. Verùm ne quid hoſti concedere viderentur, aut tam piorum laborum fructu populum deſtituere, ad ſancti Huberti ædem ſeceſſerunt; vbi ſolita pro inſtituto ſuo Chriſtianæ caritatis officia ciuibus, decem non ampliùs menſes impenderunt. Nam ea fuit Ægidio, Radulfoque animi magnitudo & munificentia, operarumque alacritas, vt poſt id temporis ſteterit opus habitationi commodum. Vnde loco *Beaurepaire* nomen datum, quaſi bellam reparationem, aut certè (vti potiùs hodie loquimur) bellum reditum dicas. Ædem dicauit epiſcopus XIV. kalendas Nouembres anni ſequentis.

reſtaurantur.

XV.

S. Iuliana

Sub hæc tempora Leodij contigit, quod turbas primùm cieret non leues; ſed demum ad eccleſiæ Leodienſis decus nobiliſsimum, emolumentumque longè maximum totius orbis Chriſtiani, ac Numinis gloriam amplificandam ceſsit. Agebat ſancta virgo Iuliana vitam virtutis opinione celeberrimam, & ante paucos annos domui Cornelianæ præfecta, totam familiam præceptionibus integerrimis inſtituebat. Hæc ſub annum vitæ (vt quidem opinor) decimum quartum (erat is huius ſæculi ſextus) Diuinæ beneuolentiæ admirabili ſuauitate iam tum delibuta, cæleſtibus ſolis rebus ita capiebatur, vt omnia cetera negligeret: & quam à primis annis ſibi diuinitus infundi ſenſerat religionem in auguſtiſsimum miſſæ ſacrificium, cùm quotidianis gratiæ cæleſtis augeret incrementis: in preces incubuerat aliquando, ecce lunam alioqui purâ luce ſplendentem, obſcurâ per totam diametrum quaſi lineâ, velut orbe diuiſo deformem, ſibi miratur obiectam. Oculis illudi primùm exiſtimauit. Sed cùm frequentiùs idem occurreret, tum maximè, quando ſuauiore familiaritate ſe dabat in ſponſi cæleſtis amplexus; neque quid illud portenderet, vllâ aſſequeretur coniecturâ: inimici fraudes ſuſpicata, qui lucis angelum ſubinde mentitur, cùm ſit ipſe princeps tenebrarum; rem credidit explorandam præſidibus primùm, ac ſodalibus ſuis, quas rerum Diuinarum nouerat eſſe peritiores; viris deinde etiam ſapientibus, quorum tutiorem ſententiam eruditio, ſanctimoniaque fulcirent. Sed omnium ea mens fuit, virginis animum aliò auertendum eſſe, ne caſsibus ignaram ſe impediret, quibus ſine vulnere poſtea non expediretur. Iuliana parendi ſemper ſtudioſiſsima, ſed inferorum inſidias præterea non parum reformidans, eorum iudicio ſibi ſtandum eſſe cenſuit; totiſque viribus ad alia cœpit oculos, animumque conuertere. Sed quo reluctabatur fortiùs, eo frequentius ſimul & illuſtrius idem obijciebatur viſum. Neque hilum proficiebat ardentiſsimis votis, quibus inter illas anguſtias ad ſponſum ſuum amantiſsimè refugiebat.

mirabili viſo turbata;

His longo tempore conflictata difficultatibus, efferueſcebat nihilominùs in cultum & venerationem ſacroſanctæ EVCHARISTIÆ; admirabilique Diuinæ ſuauitatis dulcedine potiſsimùm perfundebatur, quando ſub Miſſæ ſacrificium cæleſtem hoſpitem in pectus admittebat. Has porrò delicias non omnino puras permittebat metus obiecto ſemper viſo incuſſus. Quamobrem id ſaltem ab æterno Numine cum ſuis, tum aliorum precibus ſtatuit euincere, vt indicaret, quid hoc portento ſignificatum vellet. Impetrauit. Animo fortè in altiorem rerum Diuinarum contemplationem erecto, in ſomnum leuem ſolutum erat corpus, cùm diuturnas tandem tenebras infuſâ ſenſit è cælo luce diſsipari. Vidit enim aliud nihil lunâ toties obiectâ, quàm Deo militantem in terris eccleſiam ſi-

intelligit feſtum Corporis Chriſti condendum eſſe,

gnari: cui profectò ad decus ex omni parte perficiendum, addere ſtatuiſſet æterna maieſtas feſtum aliquod ſolemne, quod ſummâ deinceps religione celebrarent Chriſtiani, ad recolendam ſacratiſsimæ EVCHARISTIAE primam originem: quandoquidem eo die, cui ab vltimâ Chriſti Domini cenâ datum eſt nomen, myſterijs alijs diſtineatur eccleſia celebrandis. Porrò tribus potiſsimùm ad eam ſanctionem rationibus permoueri ſanctiſsimam Trinitatem. Primùm vt quæ ante orbis exitium poſterioribus temporibus non parum collabaſceret ſincera in Deum religio fideſque, hoc veluti validiſsimo ſubſidio firmaretur. Tum vt recti ſtudioſiſsimi quique homines non ad tartareos dumtaxat inſultus propulſandos, verùm ad omnem honeſti ſpeciem perſequendam, inde vires acciperent. Ac denique tertiò vt quod debiti cultus quotidiana hominum negligentia, vel etiam fortaſsis aliquorum impietas auguſtiſsimo huic myſterio labente anno detraxiſſet, nouis ſaltem hiſcè ſancitis honoribus reſtitueretur.

XVI.

ſe autore:

Incredibile gaudium hoc nuntio Iulianæ pectus inceſsit, vt erat omnis eiuſcè cultus ſtudioſiſsima. Verùm vbi accepit, non niſi ſe autore & procurante feſtum hoc olim ſanciendum, tum velut obriguit; & quibus antè fuerat curis ſollicitata ne dæmonis fraude circumueniretur, iiſdem nihilo leuioribus angebatur, preceſque pariter addebat feruentiſsimas, vt pro ſuâ modeſtiâ, latendique deſiderio, legationem adeò magnificam declinaret. Stetit tamen inconcuſſum Diuinæ prouidentiæ decretum, vt initium ipſa feſto nouo daret, quod alij deinde virtutibus omnibus, ſed euangelicâ maximè modeſtiâ ſpectabiles in claram lucem proueherent. Quare poſtquam annos non minùs vicenos nobile hoc munus fuiſſet deprecata, precibus ardentiſsimis, creberrimis ſuſpirijs, & lacrymarum imbre tantâ copiâ profluente, vt exhauſti iam oculi purum quandoque ſanguinem ſtillarent: euenit tandem vt inter orandum hanc vocem è cælo ſentiret in animum infundi: *Confiteor tibi pater cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & reuelâſti ea paruulis.* Cumque necdum manus daret, iterum cælo vox inſonuit: *Immiſit in os meum canticum nouum, carmen Deo noſtro. Iuſtitiam tuam non abſcondi in corde meo: veritatem tuam, & ſalutare tuum dixi. Non abſcondi miſericordiam tuam, & veritatem tuam à concilio multo.* His tandem victa ceſsit Iuliana: remque aggreſſura tantam, Euæ primùm aperuit, Iſabellæque, ſiue conſilij cuiuſpiam, ſiue opis etiam, ſolatijque gratiâ.

poſtquã viginti annos detrectâſſet

iubente Deo tandem cõpulſa,

cum ſodalibus de eo cõfert:

Vitam agebat Eua morum honeſtate venerandam, tuguriolo clauſa, ad ædem S. Martini in monte Publico, quod viuendi inſtitutum ſuſceperat adhortante Iulianâ; eiuſque colloquijs animata, non modicos fecerat in recti proſecutione progreſſus; & eâ cauſâ parentis loco venerabatur. Eius deinde mentio recurret. Iſabellam Hoienſem beguinam aiunt fuiſſe, & ad honeſti culmen editum pertigiſſe rectâ, regiaque crucis viâ, magnos Chriſti cauſâ perpeſſam labores. Sed hæc Iulianæ propoſitum initio cùm non ſatis intelligeret, imò nec planè probaret, fortè contigerat, vt ad Euam aditura, S. Martini ædem priùs ſubiret, breuique oratione Chriſti è cruce pendentis imaginem veneraretur: ecce deſubito beatarum mentium videt in cælo totam multitudinem à Deo ſummis precibus flagitantem, vt quod potiſsimum religionis Chriſtianæ munimentum, ante res omnes conditas, ſanctiſsima Trinitas deſtinauerat, iam produceret tandem; & eccleſiæ profectò grauiter laboranti ſubſidium ferret. Reſponſum audit, fore vt nouis honoribus breui auguſtiſsimum ſacroſanctæ EVCHARISTIÆ myſterium toto orbe Chriſtiano coleretur. Aliam cum hac reſponſione ſibi mentem iniici ſenſit Iſabella; ſolitaque eſt deinceps affirmare, etſi mortales omnes reclamarent, certaturam ſe viribus omnibus, vt feſtum nouum conderetur, quandoquidem eam eſſe Numinis voluntatem iam pro explorato haberet.

Erat

Erat tum Leodij canonicus ad S. Martini Ioannes Lauſanenſis, natione Gallus, præcipuâ quâdam innocentiâ vitæ ſpectabilis, quem non rarò conueniebant virtutis admiratione plerique, quos vel integritas vitæ, vel litteræ commendarent, conſiliorumque rebus ſuis, vel orationum ſubſidium implorabant. Hunc, quocum ſuauem religioſæ neceſsitudinis nexum Iuliana iam dudum iunxerat, aptiſſimum cenſuit primæ ſementi iaciendæ. Etenim cùm res tanta plùs quàm virginis vnius calculo probanda eſſet, ſubijcere placuit cenſuræ eorum, quos Leodij tum morum puritate, ac humanorum Diuinorumque cognitione, & longò rerum vſu, ceteris clariores eſſe conſtabat. Fuerunt hi Iacobus Pantaleon Trecenſis, in eccleſiâ Leodienſi archidiaconus, quem pontificem poſtea creatum appellârunt Vrbanum IV. frater Hugo de S. Charo Burgundus, prouinciæ regendæ tum in ſacrâ Dominici familiâ præpoſitus, creatus inde S. R. E. cardinalis: Guido, quem virtus ac litteræ ad epiſcopatum Cameracenſem pòſt euexerunt: ſed de his amplior deinde erit ſermo: è Dominicanis inſuper non theologicis modò, ſed aſceticis maximè diſciplinis illuſtres Ægidius, Ioannes, & Gerardus: pluresque alij nec litterarum, nec honeſti ſtudio inferiores. Gerardus hic eſt, qui *de do trinâ cordis* libellum, homiliasque de tempore & ſanctis poſteritati reliquit. Ægidium eum eſſe veroſimile eſt, *quem anno ſupra milleſimum ducenteſimum triceſimo nono coronam laborum, quos in ordine Prædicatorum, pro ſalute animarum, & fidei propagatione, ſuſtinuerat in Belgio, morientem recepiſſe*, tradit Bzouius. De Ioanne nihil præterea habemus. Sub hunc igitur annum rem propoſitam grauiter expendentes, vnâ omnes ſententiâ pronuntiârunt non modò nihil ſanis orthodoxorum dogmatibus aduerſari, ſed inſuper videri futurum id è bono totius eccleſiæ longè maximo, cùm vt Numini gratiæ pro tanto munere referrentur, tum vt excitaretur in hominum animis ſincera religio, ſenſim alioqui cum tempore conſeneſcens. His omnium ſuffragijs pondus præterea quæſitum eſt Pariſijs. Hæ fuerunt tum temporis Athenæ Chriſtianæ. Nec quidquam probatum ſatis erat, damnatumúe, quod non damnâſſet academia Pariſienſis, probâſſetúe. Probauit porrò, dictisque ſententijs ſubſcripſit cancellarius.

Margin: tum cum viris magnis.

XVII. His creuerunt animi Iulianæ: vtque eandens tunderet ferrum, canonicum officium feſto nouo proprium conſcribi curauit. Conſcripſit è clero Corneliano Ioannes quidam, iuuenis ætate, ſed mente virtutibusque maturus: qui cùm diſciplinis altioribus nullam dediſſet operam, non aliter id ſuſceperat ſcribendum, quàm poſitâ lege hac, vt quamdiu quotieſúe ipſe ad ſcribendum ſe accingeret, ad orandum Deum ſe converteret Iuliana, operique ſuam deinde cenſuram daret. Nec enim ratum ſe quidquam habiturum, quod ipſa non cenſuiſſet Iuliana: detracturum porrò, additurumúe, aut immutaturum, quidquid immutandum ipſa iudicâſſet, addendumúe aut detrahendum. Viſus eſt Deus probare non ipſos tantùm labores ad gloriam venerabilis EVCHARISTIAE ſuſceptos, ſed & S. virginis orationes, ac iuuenis modeſtiam, ſingularemque animi demiſsionem. Conſcriptum enim officium cùm legiſſent deinde viri illi grauiſsimi, qui feſtum ipſum probauerant, nihil in eo non laudare potuerunt. Atque adeò cùm iuuenem nôſſent litterarum imperitum, omnia in autorem Deum eſſe referenda affirmârunt.

Margin: Officium conſcribi curat.

Poſitis feliciter fundamentis, vt imperatum è cælo opus longè nobiliſsimum ſuperſtrueret Iuliana, eos adire cœpit & ſollicitare, qui in eccleſia Leodienſi potentiâ & autoritate antecellerent: vt quod homines grauiſsimi cenſuiſſent non modò extra periculum omne; ſed ad publicam eccleſiæ ſalutem, gloriamque Numinis amplificandam futurum, ſuo ipſi probarent calculo, atque etiam decreto imperarent. Somnia, fabellasque aniles recitare viſa eſt hominibus, nihil

Margin: Multa pro eo patitur.

niſi terrena ſapientibus. Ad colum remittitur. Serpunt interea toat ciuitate, imò diœceſi vniuerſa ſermones iniqui Iulianæ; & paſsim eius nomen ſcommatibus ita proſcinditur, vt cauſâ hac veluti deploratâ nemo vllus auderet hiſcere, præter Hugonem in S. Dominici familia præfectum prouincialem. Qui, & familiaribus colloquijs priuatim, & publicè progreſſus in concionem, pro ſuâ quâ valebat facundiâ, eruditioneque, ac ſtudio Diuini honoris, improborum hominum maledicentiam comprimere tentauit, fructu non vbere, ſi hodie putes metendum, quod heri ſeueris. Sed exſpecta: iacitur ſementis, quæ abdita primùm in terræ viſcera, meſſem minimè pænitendam proferat, præſtituto à Dei prouidentia tempore. Impunè igitur Iulianæ nomen, per compita, domatim, priuatis, publicisque conſeſsibus, apud ignotos æquè ac familiares, ſannis, & ſatyris laceratur. Nec aliter ſanè compellatur, quàm ſomniatrix. Neque ſæuiebat quiſpiam magis, quàm qui promouere maximè debuiſſent, ſapientiſsimi ac potentiſſimi quique è clero: imò plerique, qui aſceticam profiterentur. Nec animos ideo Iuliana deſpondebat: ſed à Deo ſperabat meliora.

Verùm in ſuum id tempus reijcio. Et plurium annorum lapſu geſta ſunt, quæ compendij, lucisque gratiâ huc congeſsimus in vnum. Narrationem porrò longiorem, aut ingratam non ſum arbitratus in re tam graui, & ad vniuerſum eccleſiæ ſtatum pertinente.

XVIII. A. 1235. Bello-fageti & Veteris vineti mutatio. *Archiu locorum.*

Interim ſacræ aſceſeos dignitatem ſeruare ſartam tectam dum ſatagit Apianus; periculis plenam, aut ſaltem obtrectatoribus obnoxiam iudicauit viuendi normam illam, quam Auguſtinianis aliquando propoſitam ita fuiſſe memorauimus, vt eodem cum feminis viri cœnobio clauſi, diſiunctis tamen habitationibus, vitam agitarent. Eius inſtituti geminæ erant familiæ: Bello-fageti altera, altera in Vinea noſtræ Dominæ, quam Vetus vinetum hodie dicimus. Autor vtrisque fuit epiſcopus, vt collectæ in vnum feminæ omnes aliam familiam occuparent, aliam viri. Cum viris omnibus Bello-fageti manſit prior Renerus: in veteri vineto Mathildis antiſtita cum virginibus: quæ aliquanto pòſt tempore Ciſtercienſem diſciplinam amplexæ, in hunc diem perſeuerant.

A. 1236. Beata mors Theodori Celleñſis.

Metæ extremæ appropinquabat Hoij Theodorus de Cellis: qui conditum ſapienter Cruciſerorum ordinem, poſtquam ab Innocentio IV. pontifice maximo probari obtinuiſſet, illumque ſanctiſsimè non magis optimis legibus præceptionibusque, quam rectè factis ac ſaluberrimis exemplis rexiſſet, ad æternum brauium euocatus eſt XV. kalendas Septembris. Quò animus quamquam corporis innexus vinculis, ſæpenumero præcurrere videbatur, quando inter colloquendum de rebus Diuinis, ſic in illas velut immergebatur, vt ab omnibus humanis abſtractus dici poſſet. Sed tum maximè vbi Dominicæ paſsionis myſteria recoleret; quæ nimirum imis animi medullis impreſſerat, ne quid ampliùs ſupra veſtem ante pectus hominibus oſtentaret. Verùm vt modeſtiam toto animo complectebatur, & ſui contemptor erat eximius: ne iſtam animi affectionem animaduerterent mortales, ſi qua inter ſermocinandum Chriſti patientis occurreret mentio, orationem prudenter abrumpebat, alium exorſus ſermonem. Theodoro cæleſte agoniſma conſecuto ſucceſsit Petrus Walcurius, non genere, quam virtute nobilior, qui totum ordinem & ipſe, quemadmodum omnes qui familiæ Hoienſi deinde præfuerunt, rexit, imò auxit inſigni ſapientiâ & ſanctitate.

Archiu capit: l. 4. D. 1 & PP. 3. S. Lam-

Eccleſiæ dignitatem etiam profanam interea non tueri modò, ſed & amplificare ſatagebat epiſcopus. Nobilem ſibi clientelam Gueldriæ comitis adiunxit. Otto is erat: qui cùm à præſule prædium accepiſſet, deſignati ſunt arbitri, qui diſpicerent, idnè par eſſet clientelæ ſuſcipiendæ: aliàs augeret epiſcopus. Ad

vrbem

vrbem Traiectenſem Caſtra cõuenerant: ibique XVIII. kalendas Ianuarias Otto Gueldriæ comes tránſijt in eccleſiæ Leodienſis clientelam, ſacramẽtumque dixit, auxilio ſe præſuli venturum aduerſus quoſcumque mortales; niſi forſan is eſſet, contra quem integrâ dignitate, fideque, nihil mouere deberet: tum verò Gueldri conſilijs epiſcopus acquieſceret. Quod illud fuerit prædium cum clientelæ nexu Gueldro iam conceſſum, nuſquam inueni. Hoc certum: (& aliàs ita meminimus) clientelam eccleſiæ Leodienſi profiteri ſolitum, ob eum Gueldriæ tractum, qui Traiectum intereſt & Ruremundam.

XIX.

Bellum cum Waleramo Luxemb.

Simultas neſcio quæ Tectenſes, & aliquos Walerani Luxemburgij ſubditos concitârat ad arma: ſuorum Waleranus cauſam propugnaturus, XI. kalendas Octobres validâ manu Tecta aggreſſus, flãmas iniecit. Tam inſignem iniuriam (vt credebat) non tulit Ioannes, collectiſque viribus, fœdare populationibus cœpit Limburgenſem agrum, & Luxemburgenſem. Hoſtilia exercebantur, funeſto vtrique parti ſucceſſu: compulerunt amici Waleranum ad petendam pacem: quibus conditionibus, non traditur. Dimiſit copias Ioannes. Sed vt excuſſum ceruicibus periculum ſenſit Waleranus, neglectis pacis conditionibus, hoſtilibus abſtinere non potuit. Illudi ſibi Ioannes indignatus, & in iuſtam prorumpens iram, extrema quæque meditabatur: quando Walerani frater Henricus ad eum venit, rogauitque vim tantiſper differret; ſperare ſuis conſilijs Waleranum ad pacem reducendum, & in æquas leges iuraturum addito chirographo ante kalendas Nouembres. Quod niſi effectum daret, penſurum ſe præſuli mille marcas; venturumque obſidem Leodium. In hunc modum cum Ioanne pepigit Henricus. Eodem autumno triſtis clades Hoium afflixit. Tanta vis niuium decidit, vt tepidiore cælo ſolutæ, Hoiolum augentes, vndarum rapiditate, trecentas domos deiecerint.

A. 1237.

Arch. Hacapi: l. 4. GGG. 2.

malè ſopitur.

Inundatio Hoioli.

A. 1238.

Renouato bello,

Pilovacam obſidens epiſcopus,

moritur.

Malum aliud mox ſecutum eſt. Fratrem enim æquè ac epiſcopum luſerat Waleranus. Cui tandem aperto Marte bellum Ioannes illaturus, ingentes copias tam auxiliarium, quàm Leodienſium contraxit: populationibuſque tantum exercitum ratus non diſtinendum, Smaragdum ſtatuit oppugnare. Arx erat in abruptâ rupe, non procul Dionanto Moſæ imminens *Poilvache* vulgo dicta. Quam, quòd tam manu, quàm ingenio loci defenderetur, acri obſidione cinxit. Rebus iam ſuis diffidere cœperant, qui tenebant arcem, quando graui correptus ægrotatione Ioannes, Dionantum ex caſtris recipere ſe coactus: diſceſſum tamen ſuum diſſimulari iuſſit, ne ſuis animos infringeret. Poſt paucos nihilominus dies naturæ canceſſit VI. nonas Maias. Corpus clam, ne Leodijs inſultarent obſeſſi, ſecundo Moſâ deuectum eſt in Vallem S. Lamberti, ibique conditum. Vt quod ſuo conditori non potuerant monachi, eius ſaltem nepoti deferrent.

Solutam obſidionem etſi nemo teſtetur, alium tamen ſucceſſum nemo prodit. Et veroſimile eſt vulgatâ principis morte, ſingulos ad ſua reuerſos eſſe, quo ſuis conſulerent. Manebunt igitur inultæ Walerani iniuriæ, propter rerum viciſſitudines, quas aggredior.

Comitijs principi eligendo indictis in X. kalendas Iulias, in factiones duas diſceſſit conuentus. Alij Guilielmum Sabaudum fratrem comitis Flandriæ, eccleſiæque Valentinæ deſignatum præſulem creârunt; pro Ottone præpoſito Traiectenſi, Leodienſique canonico ſteterunt alij. Otto Frederici Auguſti potentiâ fulciebatur. Guilielmum præferebat Gregorius IX. cauſâ coram cardinalibus agitatâ: eumque Leodijs antiſtitem deſignauit. Sed Fredericus Leodios pontificijs partibus adiungi non paſſurus, Leodium miſit Conradum filium, qui Ottonem in epiſcopium induceret; atque vt maioribus viribus ſuas partes obfirmaret, ciues compellere tentaret ad fidem antiſtiti nouo iurandam. At illi non ſapienter

GVILIELMVS VALENTINVS ſuccedit.

minùs, quàm fortiter affirmârunt; nullâ tergiuerſatione inuiolatam ei ſe fidem daturos, ſeruaturoſque, cui communis omnium parens eccleſia ex canonum præſcripto inſulam addixiſſet. Par tamen vbique per totam prouinciam conſtantia non fuit. Cùm Ottoni vrbes aliæ fauerent, tuerentur aliæ Guilielmum, exarſerunt ciuilia diſsidia; hoſtiliaque inuicem tentârunt. Guilielmo Valeranus Limburgius in primis obſiſtebat; ſed repreſſere, quæ valida miſerat auxilia Thomas Flandriæ comes.

XX. Locus S. Bernardi conditur. *Aſsignies.*

Inter hæc triſtia bellorum & ſchiſmatis, lætiſsima pietatis emicuit ſcintilla. Villarium omnis honeſti feraciſsimum, vti ſæpe iam demonſtrauimus, in nouum plantarium fecundas emiſit ſtirpes, quæ Loco ſancti Bernardi feliciter pullularent. Id monaſterium condiderat Brabantiæ dux; accerſitoſque Villario monachos vbi aduentare intellexit, obuiam proceſsit ipſe, crucemque manu præferens, magnâ veneratione deduxit. Meritò dubitaueris; magiſnè amanda ſit ducis religio, qui monachorum ſanctitatem ita veneratus eſt: an potiùs miranda Villarienſium virtus, quam adeò ſuſpexit tantus princeps.

item Pax Dei. *Archialoci*

Eiuſdem inſtituti parthenonem ediderunt hæc tempora, quem Pacem Dei nuncupamus, non procul Hoio. Inter fratres germanos duos è gente Corſwaremiâ aiunt atrocia exarſiſſe odia, quæ non niſi fraterno ſanguine reſtinguenda viderentur. Deprehenſus aliquando in ſiluis alter ab altero, inermis ab armato, pacem petijt, & per Deum exorauit. Defunctus periculo, quam nouo munere debebat, Deo vitam conſecrauit in ordine Minorum. Cui priùs quàm aggregaretur, hereditatis ſuæ potiorem partem matri donauit eâ pactione, vt Ciſtercienſi familiæ cœnobium exſtrueret. Fecit mater anno vndetriceſimo. Voluntque delectum fuiſſe locum illum, vbi pacem à fratre obtinuerat Arnoldus: eaque de causâ Pacis Dei nomen inditum.

A. 1239. B. Abundius moritur. 7.

Gratiſsimus ſequenti anno, inſignique maturus ſanctimoniâ fructus, è Villarienſi ſeminario miſſus eſt in cælum beatus Abundius * XIV. kalendas Apriles, qui in amœnâ ceterarum virtutum varietate, præcipuâ quâdam in Dei parentem religione floruit, in cuius conſpectum ſubinde non tantùm admittebatur, ſed ſingularem etiam eius cultus rationem edoctus eſt.

Geſta abbat. S. Laurentij. Ioannes Maillartus ex abbate S. Laurentij monachus in Valle S. Lāberti.

Rarum demiſsionis, euangelicæque modeſtiæ exemplum eodem anno damus ex geſtis abbatum ſancti Laurentij, quæ in Valle ſancti Lamberti ex aduerſo capituli in clauſtro, epitaphium hoc lapidi ſepulcrali fuiſſe inſculptum teſtâtur. *Anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo nono Nonis Februarij obijt bonæ memoriæ Dominus Ioannes quondam abbas S. Laurentij in Leodio, poſtea profeſſus in Valle ſancti Lamberti.* Emicabat nimirum per totam diœceſim Ciſtercienſium ardor, calebatque adhuc à primâ ſui origine Vallis ſancti Lamberti: cuius deſiderio Ioannes Maillartus (fuit hæc inter Leodios nobilis familia) dignitate ſuâ, opibuſque peſſumdatis, Laurentianos deſeruit; imitatus fortaſſe raram modeſtiam, humilitatemque Goſuini, ex eodem monaſterio quondam euecti in abbatem ſancti Iacobi. Verùm poſt annos nouem vitæ priuatæ deſiderio cùm abdicaſſet, diuque vitam in ſancti Laurentij duxiſſet integerrimam, ad immortalem tranſijt ſub annum prioris ſæculi octogeſimum nonum.

Iactabatur interea triſti turbine Leodienſis eccleſia gubernatore deſtituta; eratque periculum ne magna pars orbis Chriſtiani pariter inuolueretur, quandoquidem in partibus contrarijs pertinaciter pontifex, Auguſtuſque ſtarent. Sed Ludouicus Franciæ rex, quamquam ætate iuuenis, ad eximiam tamen prouectus ſanctitatem, pro ſuo in publicam ſalutem, dignitatemque nominis Chriſtiani ſtudio, ad vtrumque legationem decreuit, quâ ad concordiam reuocarentur. Egregiâ laude dignus fuit hic ſancti regis conatus. Sed imperator adeò fuit animo

in malum

in malum obſtinato, vt cùm multis artibus in ſedem apoſtolicam inſurgeret, eccleſiæ gremio fuerit publicâ ſententiâ reijciendus. Tandemque autoritate, quâ pollebat Dei vicariâ Gregorius, Guilielmum Sabaudum iuſſit Leodinum antiſtitem, atque ad ſuam remiſit diœceſim. Auditum id Leodij diſſipata totius prouinciæ membra reduxit in vnum; eoque nomine magnam omnibus iniecit lætitiam, nec tamen omnino ſinceram. Quamquam enim vniuerſi pari conſenſione vnum Guilielmum præſulem ſuum exſpectarent; nihilominus quia *non erat tunc rex in Iſraël, ſed vnuſquiſque quod bonum in oculis ſuis videbatur, faciebat*: vſurpata per facinoroſos homines multorum licentia, prouinciam grauiter afflixit. Equidem veroſimile crediderim, nondum ijs temporibus creari ſolitum *Mamburniæ* magiſtratum, quem poſtea ſub interregnum, hæc aut ſimilia his mala creandum eſſe docuerint, vti demonſtrauimus. Creandi tamen poteſtatem à Cæſaribus factam, ſuprà memini.

Miſſus à pontifice Leodium Guilielmus

XXI.

In itinere moritur.

Publicis malis modum exſpectabant boni omnes, & ad ſui paſtoris aduentum anhelabant; quando iuſtâ concitatus irâ Deus in peccata populi, menſe Octobri è vitâ Guilielmum in itinere ſuſtulit Brixiæ, vt volunt alij; vt alijs magis placet, Viterbij. Veneno perijſſe à nonnullis creditur. In Sabaudiam corpus relatum ad Catacumbam Ciſtercienſis inſtituti cœnobium, in ſepulcrum maiorum illatum eſt, qui ſuâ quondam munificentiâ domum illam condiderant. Perculit inopinum funus eccleſiam Leodienſem paſtore ſpoliatam, quem ſperare dumtaxat licuerat. Et ne diutiùs in iiſdem volutaretur calamitatibus, comitia poſt breue temporis ſpatium haberi decretum eſt. At ſummus pontifex, fortaſſe veritus ne in iſtam eccleſiam immitteretur quiſpiam è Frederici factione, Iacobo Præneſtino epiſcopo S. R. E. cardinali ſuoque in Franciâ legato, & quondam abbati Trium-fontium familiæ Ciſtercienſis, mandauit, vt comitia ſine conſilio aſſenſuque ſuo haberi ne permitteret. Seueras ille mox Leodium litteras dedit, quibus denuntiaret omnes eos eccleſiæ communione ſecludendos, qui, niſi poteſtatem ipſe feciſſet, ad ſuffragia conuenirent. Parendum fuit. Et quamquam diutina diœceſeos vnius mala maturius ſolatium poſtularent, grauiora totius eccleſiæ negotia legatum ad hæc ſe conuertere non permiſerunt.

Succeſſoris electionem differt pontifex.

A. 1240.

Fermè iam annus abierat interregni, quando legato copiam faciente, ſub kalendas Nouembres indicta ſunt comitia. Ad ſtatum diem venit ipſe legatus. Suffragij ius etiam hac tempeſtate plurimos habuiſſe, diſertè affirmat Ægidius: cui fidem derogare fas non eſt, quandoquidem ijs imponere non potuit, qui cum ipſo viuerent, ſuiſque viderent oculis, quod litteris illè mandabat. Ipſe porrò capite centeſimo vigeſimo nono in hunc modum loquitur: *Præfixo electionis die, ab vniuerſo clero,* (notet verba ſtudioſus lector) *ducibus, comitibus, & nobilibus alijs militibus, & à plebeis, abſque vllius contradictione, eligitur in epiſcopum Leodienſem dominus Ioannes ſecundus.* Is eſt quem Apiinum cognominauimus. Ex quibus equidem hoc efficio: conuenire ſolitos fuiſſe ordines, ſiue ſtatus non prouinciæ dumtaxat Leodienſis, verùm diœceſeos vniuerſæ, ac tuliſſe ſuffragia. His comitijs idem vſurpatum eſt. Cumque tres in partes conuentus ſcinderetur, Robertum alij Lingonenſem epiſcopum elegerunt, malebant alij Gaufridum Catalaunenſem deſignatum, fauor & gratia Gulielmi ante annum vitâ defuncti inclinabat alios ad ſubſtituendum eius fratrem. Atque ita (inquit Ægidius capite centeſimo trigeſimo quarto) *Electoribus in electione deſudantibus, in tres perſonas diuiſa fuerunt ſuffragia. Quorum nomina coram domino legato & capitulo depoſuerunt. Hortatu igitur & conſilio domini Iacobi legati, & maiorum eccleſiæ Leodienſis, qui conuenerant, dominus* ROBERTVS *ſede Lingonenſi reſignatâ eligitur ſexageſimus octauus epiſcopus.* Vt negare nemo poſſit, præter canonicos S. Lãberti, alios iure ſuffragij fuiſſe potitos.

ROBERTVS LINGONENSIS eligitur.

Nobili familiâ de Torotâ ſiue de Teſtâ oriundus fuit Robertus; fratres habuit Radulfum Virdunenſem epiſcopum, & Ioannem campaniæ Gallicæ præfectum. Nobilitatem ornabant acre iudicium, eloquentia, iuris ſacri cognitio, prudentia, morum integritas. Quibus adiunxit ſtudium eccleſiaſticæ ſupellectilis augendæ, ornandæque.

Aſsignies. Arnoldus abbas Villar: Suum item hoc anno abbatem nacta eſt familia Villarienſis Arnoldum, virum integerrimum, magnæ Matris peramantem, ipſique adeò longè cariſsimum. Certè olim Guilielmus abbas Villarienſis in arce Louanienſi fortè ſacris operabatur, quando videndam ei ſe beata Mater exhibuit; monuitque mox adfuturos eiuſdem vrbis ciues aliquot, & rogaturos vt quemdam adoleſcentem in ſuam reciperet familiam: Mihi vas electionis eſt, addit ipſa; nullus à te ſit obex, nulla mora. Paruit Guilielmus; & quoad vita manſit, Arnoldum vtpote à Virgine matre commendatum, in caris habuit. Dum tirocinium poneret, hoc ſe veluti ſtimulo ſolitus eſt excitare: Arnolde, ad quid veniſti? Creatus abbas, ſummis iuxtà ac imis fuit acceptiſsimus; in primis autem Henrico ſecundo Brabantiæ duci: à quo ſæpiſsime in concilium aduocabatur; vnde apud pleroſque concilij clauis nomen accepit. Dixit ei nonnumquam Henricus: Domi tu, & in ijs quæ ſpectant animum, abbas eſto: ego foris ero, & in ijs quæ ad corpus remque familiarem attinent.

duci Brab: percarus:

Magnus fuit optimus hic princeps, Villarienſis virtutis admirator. Solitusque eſt in ſingulos annos è panno Villarienſi togam accipere, quâ tectus in prælijs nulla formidabat pericula. Cùm liberis careret, Deo monaſterium vouit, ſi prolem ſuſciperet. Voti reus Vallem ducis condidit. Morti proximus Villarij ſepulcrum elegit, ſeque monachorum, atque in primis Arnoldi abbatis precibus enixè voluit commendatum.

vti & ipſi Villariū.

Neque mirare tam glorioſum de ſanctiſsimo hoc ordine ducis iudicium; quando vnam eius virginem B. Lutgardem iam tertiùm deligit Deus ad rem eccleſiæ publicam precibus, recteque factis fulciendam. Alterum ſeptennium pro peccatoribus ingratiam cum Deo reducendis, pane tantùm & olere pia virgo tranſegerat; ecce diuinitus rurſum monetur, vt tertiùm ſimile ſuſciperet ieiunium, quo malum auerteret imminens ab hoſte eccleſiæ iurato. Ad extremum igitur vſque diem ita ſe temperauit, vt nec Paſchæ diem præteriret ſine ieiunio. At quis ille hoſtis? Non aliter prodidit Cantipratanus, niſi putes fuiſſe Scythas, quos hodie Tartaros appellamus. Illi anno quadrageſimo ſecundo vaſtatâ Bulgariâ, Hungariâ, Poloniâ, Ruſsiâ, cæſoque duce Poloniæ, cùm Bohemiæ iam imminerent, omnem Germaniam, Galliamque terror inuaſit. Bernardus è Dominici familiâ pontificius, vt vocant, pænitentiarius, non parum ſollicitus, rogauit Lutgardem, cui longè plurimùm tribuebat, vt ſuis precibus hanc peſtem Germaniæ præſertim inferioris finibus arceret. At illa: Non iam demum pro eo cœpi orare. Ceterùm hoc à me habeto; Tartaros ad has regiones non venturos. Ea quippe mortalium eſt ſanctitas his in terris, ſed inter aſcetas maximè, vt nullæ hic Tartarorum vires formidandæ ſint, quæ ſolis orationum machinis longiſsimè propelli poſſent. Quod ille non aliter accepit, ac ſi de cælo ſonuiſſet. Euentusque comprobauit. Ita nimirum plerumque non ſegniùs, aut infeliciùs ſanctorum hominum precibus imperia defenduntur, quàm militum armis.

Tertium ſeptenatū ieiunat Lutgardis pro eccleſia:

Cantipr: l. 2 apum c. 2. n. 3.

& de Tartaris vaticinatur.

XXII. Ius patronatus in S. I. Baptiſta.

Condiderat anno huius ſæculi nono curiam S. Ioannis Baptiſtæ Leodij quidam è Feronſtreanâ familiâ, ſibique ac heredibus poteſtatem retinuerat deſignandi curionem. Sed auctâ vt fit familiâ, cùm multi ſe illius heredes aſſererent, eamque ſinguli ad ſe traherent poteſtatem, orta quandoque diſsidia parœciam non parùm turbârunt. Neque vllas ſibi leges dari ſinebant illi: neque alter alteri cedere.

dere. Qui eam incolebant parœciam, ab heredibus ſingulis hoc anno ius patronatus pretio comparârunt: hodieque eo potiuntur: & quoties vſus poſtulat, in ſuffragia eunt, quorum qui plurima tulerit, curionem agat.

Boneffia conditur. *Arebia loci Grãmay in Namurco.*

Ciſtercienſes in oculis ferebat epiſcopus. Eius fortaſsis hortatu Boneffiæ cœpit aſceterium, incerto licet autóre. Coniectura eſt Guidonis (Gerardum appellant commentarij cœnobij) Namurci comitis auſpicijs, Staſsinique Hemmetinij munificentiâ ſtrui cœptum. Proditur enim comes ſuâ manu primum in fundamenta miſiſſe lapidem: & ſpectabile Staſsini ſepulcrum ſatis indicat eius in ſacrum illam familiam merita. Eam incoluerunt virgines, quamdiu coluerunt diſciplinæ integritatem. De quo vbi tempus poſtulabit.

A. 1241. Rhemenſem infulam ambit Robertus.

Rem Leodienſem feliciter adminiſtrare cœperat nondum annum ſolidum Robertus, cùm eius cogitationes aliò dæmon auertit. Mortuo Rhemis archipræſule, IV. idus Iunias, in Robertum oculos non pauci coniecerunt. Ille humanum quid paſſus, illuſtriorisque dignitatis perſtrictus fulgore, toto virium omnium conatu ad eam contendit. Atque vt huiuſcemodi petitiones largitionibus niti ſolent, quo ſumtus ſuppeterent neceſſarij, in ſordes ſe induit. Nam vel tributis, vel extortis donarijs adeò ſubditos omnes afflixit, vt neque clerum eximeret, neque familias religioſas. Ambitionem enim, non ſecus ac corpus vmbra, cupiditas ſequitur: hauſtumque ſemel virus vix expellitur. Sanè Robertus, quam ſemel animo recepit ambitionem, ſe nouâ ſemper, ſed inani ſpe lactans, numquam niſi cum vita poſuit.

Ambitione non paullo ſanctiori Iuliana pergebat vrgere honores nouos venerabili Euchariſtiæ ſanciendos: paulatimque licet paruis incrementis rem promouebat. Obices omni ope dæmon obijciebat: ſed non imparatam inuenit virginem, quæ venturas procellas didicerat è cælo, clariſsimeque prædixerat ineunte hoc anno Euæ ſodali fidiſsimæ ad ſancti Martini. Corneliani prioris, ſiue vt hodie loquimur, vicarij munus ſacrilegis largitionibus occupauit vir quidam perditus, quàm Iulianæ vitâ diſsimilis; tam odio infenſus implacabili iam antè quàm id muneris eſſet aſſecutus. Suam non poſſe ſtare dignitatem credidit, quamdiu in ſuâ conſiſteret Iuliana: virginibus enim illa præerat.

B. Iuliana poſt atroces iniurias

Sciebat populum acri contentione ius ſuum in Cornelianam domum aduerſus principem tueri. Hanc texuit accuſationem. Iulianam ſecreta conſilia cum epiſcopo agitare, quibus ad eum omne populi ius in familiam Cornelianam transferat; magnam auri vim iam ei tradidiſſe: adeoque rationum domeſticarum tabulas contra ius, moremque antiquum vi retinere in ſuâ poteſtate, quo nimirum vbi libuerit, omnia principi prodat, hanc ab eo gratiam promeritura, vt vana deliræ mentis ſomnia inaudito feſto celebrentur. Hæc in viliſsimam iactata plebem, eos animorum motus fecerunt, vt tumultuata populi fex, facto concurſu ad Iulianæ habitationem, cùm ipſam paulo antè in tutum receptam non inueniſſet, irrumpere, perfringere, euertere cœperit omnia: neque antè receſsit, quàm ſolo æquâſſet. Quibus cùm minimè quieſceret prioris inſania, excedendũ cenſuit domo Iuliana, cum ſaniore ſodaliũ parte, & ad Euam Martinianam primùm ſe recepit anno ineunte quadrageſimo ſecundo. Cumque tugurioli anguſtiæ turbam non caperent, Ioannes Lauſanenſis in ædes ſuas laxiores duxit, victumque liberaliter ſubminiſtrauit. Mouit epiſcopum non minùs ſanctiſsimæ virginis calamitas, quàm perditorum hominum audacia effrenis. Illam vt ſolaretur, adiuit ipſe ad S. Martini, omnemque pollicitus eſt opem. Hos verò quo reprimeret, cauſæ cognitionem iudicibus commiſit. Latere non potuit lux æquitatis, & innocentiæ; ſuoque ſplendore diſsipatis vitiorum tenebris omnem turpitudinem retexit. Sacrilegum illum, qui ſe priorem iactabat, abdicato

A. 1242. domo pulſa iudicis ſententia reducitur.

munere, ad Hoienſe noſocomium ablegauit ſententia iudicis: ad cœnobium ſimul & munus ſuum poſt tres menſes remiſſa eſt Iuliana maiore gloriâ, quàm dedecore fuiſſet expulſa. Hoc iudicio producta velut in theatrum Iulianæ virtus, multo quàm antè celebrior enituit. Ignotam plerique, ſolius famæ mendacijs commoti, multis proſciderant, qui iudicum deinceps ſententiam potiùs ſecuti, virtutem cœperunt admirari. Quo factum eſt, vt ingenti frequentata fuerit virorum etiam clariſsimorum concurſu, qui vel de rebus Diuinis audire diſſerentem, vel eius ſe precibus commendatos vellent

XXIII. Propoſiti ſui ſub hæc minimè obliuiſcebatur Iuliana. Et quæ penitiſsimas animi medullas depaſcebat amoris Diuini flamma, deſideriumque promouendi honoris auguſtiſsimæ Euchariſtiæ, cùm anguſto pectore premi non poſſet, ore ſcintillas emittebat ſubinde, quibus ſimile in hominum animis ſtudium ſuccenderet: euentu certè qnàm feliciſsimo. Nam in dies pænè ſingulos, plures in eamdem ſecum ſententiam adducebat: concitabatque adeò ad amandam Numinis in homines beneuolentiam, hoc myſterio elucentem, vt honores ei decernendos protrahi diutius non paſsi, ad Robertum aliquando venerint, communique rogârint conſilio, vt quod ad Diuini honoris incrementum facere certiſsimò conſtaret, de quo dubitari non ſineret grauiſsimorum hominum olim pronuntiatum, ſuâ ipſe præſulis autoritate ſanciret. Sed parum promouerunt; quòd in re adeò nouâ, & potiſsimùm quæ autore feminâ proponeretur, nihil temerè decernendum iudicaret Robertus. Imò cùm Iulianam ſubinde viſeret, cuius ſanctâ conſuetudine mirum in modum capiebatur, quotieſcumque de ſanctiſsimo Sacramento mentionem inferret (inferebat autem frequenter ſimul & ardenter, vt paulatim epiſcopi pectus emolliretur) cùm æquo cetera, fauentique animo Robertus acciperet; ad hæc ita frigebat, vt ſe quidem ita opinari, reſponderet: at tacitè reuera ſignificaret, eius oratione nihil ſe permoueri. Verùm aliter ſentiet, vbi aliter viſum ei erit, in cuius manu corda regum ſunt & principum.

Sed apud epiſcopum parũ profícit pro feſto.

Vltima tandem ab operis addita manus erat templo Dominicanorum Leodij, quando Robertus ipſis idibus Auguſti, cum duobus alijs epiſcopis Guidone Cameracenſi, & Bonifacio Lauſanenſi dicauit in honorem S. Catharinæ. Vitam egit hic Bonifacius eximiâ virtute ſpectabilem in Camerâ B. Mariæ, Ciſtercienſi gynecæo, non procul Bruxellis: quò ſe velut in portum receperat ex fluctibus epiſcopatus Lauſanenſis. Hunc enim poſtquam annos decem adminiſtrâſſet ſummâ corporis & mentis integritate, inuiſus admodum impuris quibuſdam hominibus, parum abfuit quin ab eis impiè contrucidaretur, quod ſacrilegam eorum libidinem publicâ oratione caſtigâſſet. Quare cùm affectâ iam eſſet ætate, alium detrectans epiſcopatum, à pontifice miſsionem impetrauit. Et cùm Bruxellis oriundus eſſet, in Cameram ſe abdidit, vt victurus, ita ſibi Deoque moriturus.

Dicatur templũ Dominicanorũ.

Bonifacius ep. Lauſan: *Molan: 19, Febr:*

Paucis pòſt diebus menſe Septembri vt publico præterea ditionis ſuæ bono proſpiceret, cùm ager Dionantenſis cum Luxemburgenſi valde permixtus, controuerſias ſubinde ſatis ancipites moueret, emit à Walerano Luxemburgenſi comite pontem ad Leſſiam cum alijs ſecundum Moſam adiunctis ad vſque rupem quamdam ex aduerſo Bouinij, item & quodcumque ius Walerano poterat eſſe Dionanti. Sed pactum dumtaxat illud fuit, quod nullam haberet vim, donec eam attigiſſet ætatem Waleranus, quâ per leges ei paciſci liceret. Hic enim eſt Walerani illius filius, de quo meminimus olim; ceciditque in obſidione Montegaudiana. Porrò rata fuit, ponduſque ſuum habuit hæc pactio, poſt tres annos.

Leſſiæ pontem emit epiſcopus.

Interea cùm tranſijſſent ad Vallem Benedictam, vt diximus, Ciſtercienſes

virgines è Robertimonte; quem tamen religioſæ quieti ſatis aptum iudicaret Lambertus Petreius, canonicus Leodienſis & cuſtos ſancti Dionijij, ad reſtaurandum applicauit animum. Sed & Ciſtercienſes minimè negligendam cenſuerunt domum oraculo ſancti Bernardi illuſtrem. Deſignârunt ergo abbatem Vallis Dei Thomam, & Oliuerium Vallis ſancti Lamberti, Americumque monachum Ciſtercienſem, qui communi conſilio quaſdam è Valle Benedictâ virgines in Roberti montem remitterent, præpoſitâ ceteris antiſtita. Ita poſtliminio quaſi vitam ab illâ domo, cui dederat ante annos tredecim, recepit familia Roberti-montana. Et ambæ in noſtram ætatem inſigni religionis florent honore. Reſtauratur Roberti mons. *Archia loci vtriusque.*

Simul in vrbe Minores noua moliuntur bono publico. Sedes ad Moſam delegerant in Treſtes loco peramœno, ſed ad obeunda ſua munia certè minùs idoneo. Nam populo ad eos ventitanti è mediâ vrbe longa erat via. Qui ex quo ad inſulæ pontem habitabant Prædicatores, illic vt plurimùm ſubſiſtebat, rarioremque in dies ad ſe concurſum Minores ſentiebant. Quare vt commodiùs ſuam in populum partirentur operam, migrare ſtatuerunt. Aptam propoſito ſuo quærentibus aream occurrit Sebaſtianus quidam, homo cùm recti amore, tum vaticinijs maximè notus. Ante decem annos ad ignem domi fortè parentibus aſsidebat: Breui pòſt eueniet, inquit, vt ipſo camini huius loco princeps ara ſtatuatur templi, quod hic exſtruetur. Morientibus deinde parentibus, impletum eſt hoc anno vaticinium, quando ædes paternas ille bene amplas cum hortis adiacentibus, Minoribus obtulit. Donationem minùs fortaſsis legitimè factam, habuerunt ratam, & confirmârunt *Lambertus Villicus, & ſcabini omnes, Petrus Squendremalius & Iacobus de S. Martino magiſtri ciuitatis, ceterique ciues Leodienſes.* Locum vrbe mediâ ſitum, foroque imminentem, inſtitutis ſuis aptiſsimum probârunt Minores, & exſtruere cœperunt. Templum dicauit Robertus anno quarto & quadrageſimo. Suaſque felicis animæ exuuias breui pòſt eodem loco depoſuit Iulianus S. Franciſci ſodalis, vbi inſculpta lapidi hæc epigraphe in choro viſitur. *Hic iacet frater Iulianus ex ſeptem fratribus S. Franciſci vnus, qui obijt anno Domini ſupra milleſimum ducenteſimum, quarto & quadrageſimo, tempore Domini Roberti de Thorota epiſcopi Leodienſis pridie kalendas Iunij.* Nobile pignus iſtius familiæ, calcarque non imbelle ad ſectanda priſcorum patrum veſtigia. Migrant Minores in locum foro proximum. *Archialodi.* A. 1244. Ibi moritur F. Iulianus.

Eodem anno Romæ pridie kalendas Maias Iacobus Vitriacus Ptolemaidos quondam in Phœnicia, nunc Tuſculi epiſcopus, & cardinalis, vitam hanc mortalem deſeruit, ſimul & ſummos honores, quos hic aſſecutus erat, non pro merito. Imparia enim virtuti ſunt humana omnia. Deus igitur in cælis præmium impertitus eſt. Tertio poſt die Lutgardis Aquiriæ degens, dum rerum Diuinarum meditationi ſe daret, in cælum animo rapta, eumdem vidit nobiliſsimo triũpho in beatorũ cœtum adduci. Illa, quæ mortuum neſcierat, quæſijt, quando diem obijſſet: Tertio abhinc die, inquit: noctes ternas, binoſque dies peccata flammis expiaui. Id verò ſignificâſſes, ſubdit illi; ego te, ſodaleſque meæ coniunctis precibus ſubleuâſſemus. At ille: Maluit Deus, meâ te gloriâ recreari, quàm ſupplicijs indolere. Porrò intra breue ſpatium tu me conſequeris. Quàm anguſtam eſſe portam illam neceſſe eſt, quæ ſine expiatione non patuit homini tam ſancto! Ceterùm corpus (ea fuerat eius extrema voluntas) Oegniacum relatum eſt, & propter B. Mariam ſitum. XXIV. Feliciter moritur Vitriacus.

Maio ſequentis anni mortalitatem pariter exuit Radulfus Virdunenſis epiſcopus. Inſigni apparatu iuſta frater perſoluit Robertus noſter, vectigaliaque ſacerdoti addixit, qui quotidie in annos omnes venturos faceret pro Radulfo fratre, & Ioanne Aſpremontio Mediomatricum epiſcopo, conſanguineo ſuo. Hinc Lugdunum profectus eſt; quò ordinis omnis eccleſiaſtici cœtum conuocabat Inno- A. 1245. Epiſcopus ad conciliũ Lugd.

centius IV. ad coërcendam Frederici Auguſti contumaciam. Incredibilis ea videri poſſet, niſi probatæ fidei ſcriptores prodidiſſent. Pudor ſit Chriſtianis auribus, ſi ea commemorem, de quibus accuſabatur imperator. Prætergredior, cùm ad inſtitutum meum non pertineant. De quibus quando ſe non ſatis Fredericus per oratores in concilio Lugduni purgaret, imperio exutus eſt, iuſsique Germaniæ principes omnis ſacramenti dicti religione liberi, alium ſubſtituere. Henricum Lantgrauium ſubſtituerunt. Armis nihilominus obſtinauit retinere Fredericus imperium, quod concilij decreta ſuſtulerant. Atque ne vis omnem eccleſiæ peſſumdaret autoritatem, præſidium à ferro conquiri placitum eſt. Dimiſſi è concilio, qui populum Chriſtianum ad arma capeſſenda, clerum ad pecuniam ſumtibus bello neceſſarijs conflandam excitarent.

Waſſeburg: Iac: Pantaleon legatione per Septemtrionem.

In ijs facilè princeps eminuit Iacobus Pantaleon eccleſiæ Leodienſis archidiaconus, qui epiſcopum ſuum ad comitia Lugdunum ſecutus, in nobiliſsimo illo orbis Chriſtiani theatro prodiderat ingenium perſpicax, graue iudicium, reconditam eruditionem, omnis honeſti, in primiſque eccleſiaſticæ libertatis ardens ſtudium cum pari dicendi facultate. Legauit igitur ſummâ inſtructum autoritate Innocentius IV. in Poloniam, Pomeraniam, Pruſsiam, Liuoniam, Germaniamque adeò vniuerſam, tum vt ſedi apoſtolicæ corrogaret auxilia aduerſus Fredericum eximperatorem, eccleſiam impijs bellis agitantem, tum vt turbatæ Poloniæ tranquillitatem reſtitueret. Fecit ex animi ſententiâ. Suentopelcum Pomeraniæ principem & ordinem Teutonicorum equitum antea diſsidentes, pace coniunxit. At Poloniæ clero perſuaſit, vt triennio ſolido vectigalium ſuorum omnium partem quintam in belli ſumtus pontifici relinqueret. Vt legatione defunctus eſt, multo amantiùs complexus eſt pontifex, ob admirabilem virtutem, & rerum tractandarum peritiam. Quamobrem Leodium deinceps redire minimè paſſus, eo perfamiliariter vti, & conſilijs omnibus illum adhibere cœpit in eccleſiæ totius grauiſsimis negotijs. Fuit hic ipſi gradus ad maiora: quibus ſuum adueniet narrandi tempus.

feliciter defúgitur

Ciſtercienſes S. Lambertum colunt.

At in orbitam vt regrediar: ſoluto illo Lugdunenſi cœtu, qui cœperat VII. kalendas Iulias, reuertebatur Robertus noſter archidiaconi ſui gloriâ nobilis, quando ex itinere deflexit ad concilium generale Ciſtercienſium, quod tum fortè habebatur: illius enim ordinis fuit quàm amantiſsimus. Ibique à venerando illo religioſorum patrum conſeſſu, pro ſuis in totam familiam meritis impetrauit, vt ſancti Lamberti natalem, quem ſolâ *commemoratione* ad hunc diem coluerant, ſolemni deinceps feſto celebrandum in omnibus diſciplinæ ſuæ familijs decernerent. Quo certè facto non dubitat Ægidius aſſerere, S: Lamberti gloriam ampliùs propagatam, quam ſi millenos equeſtris ordinis viros in eius clientelam adſciuiſſet.

MS. Laurētianum. Abbas S. Iacobi mitram obtinet.

Aliud eccleſiæ Leodiēſi decus quæſitum eſt. Epiſcopum grauioribus prouinciæ vel diœceſis diſtractum negotijs non infrequenter contingit pontificia munia obire in æde S. Lamberti non poſſe. Quamobrem ab antiquo vſurpatum erat, vt abſentis, aut aliàs impediti vices impleret abbas Lobienſis. Sed cùm hic vrbe procul abſit; ideoque frequentiùs eueniat, vt S. Iacobi abbas aduocetur; ex dignitate Leodienſis eccleſiæ non eſſe videbatur, vt in æde principe, feſtis celebrioribus, ſine mitræ vſu ſacris operaretur. Quare S. Lamberti collegium ad Innocentium IV. litteras dedit VIII. kalendas Auguſti, quibus rogabat, vt ad publicam eccleſiæ maieſtatem, mitræ, anuli, tunicæ, dalmaticæque vſum indulgeret. Petitione diu perpenſâ tandem annuit Innocentius, VII. idus Octobris anni inſequentis.

XXV. Sub hæc tempora, nec enim annus proditur, exemplo nobili oſtendit Deus,

vanis

Geſta abbat: S. Laurentij. In magnâ ſiccitate

vanis ferè precibus à ſe quidpiam peti, niſi parentis ſuæ interpoſuerimus autoritatem. Æſtatis intemperie longiore vapor ſolis agros adeò exurebat, vt exſucca terra nullam pænè ſpem meſſis relinqueret. In cōmuni famis diſcrimine, communi cleri, populique conſilio Diuinam opem implorare placuit. Triduanum ieiunium, ſupplicationeſque trinæ decernuntur: die Lunæ ad ædem apoſtolorum, (erat ea Præmonſtratenſium in Cornelij monte) die Mercurij ad S. Leonardi, ac denique ad S. Ægidij in monte Publico die Veneris. Igitur die Lunæ omnes profani æquè ac ſacri ordinis, nudis pedibus procedunt ad Cornelij montem ab ipſo S. Lamberti templo, deportato corpore S. Theodardi epiſcopi & martyris, & S. Madalbertæ virginis, cum pluribus aliorum ſanctorum ſacris reliquijs. Tantâ contentione petentibus quid negare poſsit Diuina pietas? Ecce dum in apoſtolorum æde ſacrificium miſſæ peragitur, ſacerdos quidam (viuenti ſe id aſſerit indulgere Ægidius, quod nomen reticeat) ſibi viſus eſt videre ſacrum apoſtolorum ſenatum cum B. Theodardo ſupplicem ante Dei tribunal procubuiſſe, precarique, vt populo placatus iram auerteret. Precantibus aduerſata eſt Dei parens, quòd in ſupplicatione, nulla eius facta eſſet commemoratio: Eant, inquit, & filij mei ſciant experturos ſe clementiam, cùm matris pietatem implorauerint. Paruerunt ab illo ſacerdote moniti. Die Mercurij ſupplicatum ibant ad S. Leonardi; ſolemni cantu, & maximâ quâ potuerunt veneratione, ſpe bonâ pleni concinuerunt antiphonam *Salue regina*. Innube cælum ſolito feruebat æſtu, quando coactis derepente nubibus, imbres tantâ copiâ depluere cœperunt, vt interiunctâ ſupplicatione, obuia quique tecta ſubierint, quam deinde peragerent, debitas miſericordiæ parenti gratias habituri.

ope B. Virginis, pluuia impetratur.

A. 1246. B. Lutgardis ſanctè moritur.

Vitam B. Lutgardis annos ſexaginta quatuor actam ſanctiſsimè, brauio tandem cæleſti Deus coronauit XVI. kalendas Iulias anno ſupra milleſimum ducenteſimum quadrageſimo ſexto, poſt quotidianas fermè Chriſti, B. virginis, aliorumque cælitum viſitationes, imò inuitationes. Opimis inferorum ſpolijs, virtutumque omnium cultu decora, Aquiriæ obdormiuit in Domino, ibidemque ſepulta multis miraculis claruit. Cuidam è ſodalibus exhibuit ſe videndam, aſſeruitque purgatorias ſe non tantùm flammas non ſenſiſſe; verùm eiſdem plurimos in ipſius gratiam eductos in cælum vnà perueniſſe. Illuſtre decus eſt hæc ſancta virgo Cameracenæ diœceſeos. Partem nihilominus Leodina vendicat, quòd Tungris nata, vitæ ſanctioris tirocinium poſuerit ad portas Trudonenſes in monaſterio ſanctæ Catharinæ, quod Milenium poſtea tranſlatum diximus.

Cantip. l. 2. apum c. 50. n. 4. & ſeq. B. Eliſabetha Wanſia.

Sodalem habuit in eodem parthenone, ſuaui neceſsitudine coniunctiſsimam, & popularem ſuam Elizabetham Wanſiam, quæ gente nobili inter Leodienſes nata, vitæ ſanctitate nobilior fuit. Nam vt vaticinandi, intimoſque mortalium animos penetrandi facultatem prætercam, illud omnino memorandum, quòd inuita in nuptias à parentibus coniecta, cum viro annum integrum agens, virgo tamen impolluta permanſit. Rara pudicitiæ gloria, & omni laude maior! Poſt dies Aquiriæ ſanctiſsimè actos, abijt & ipſa ad glorioſam immortalitatem.

XXVI. Robertus à Deo permotus,

Aliud eccleſiæ Leodienſis ornamentum longè nobiliſsimum, hactenus vel ignoratione, vel inuidentiâ ſuppreſſum, tandem in aliquam lucem producit Robertus præſul. Nihil preces, nihil rationes plurimæ à ſancta Iuliana propoſitæ mouerant eum antehac: ſed nutu verſat animos hominum Diuina ſapientia. Quoddam è cælis beneficium indulſit (quid illud fuerit, nuſquam inuenio) quo duriorem eius mentem ita flexit, vt ad Iulianam cùm veniſſet, affirmârit diſertè, diſcuſſâ iam omni dubitationis nebulâ, clariſsimè perſpicere fructus eccleſiæ prouenturos vberrimos, gloriamque Numinis non mediocriter amplicandam, ſi feſto ſingulari coleretur origo prima ſacroſanctæ Euchariſtiæ. Incredibli gau-

dio hæc

dio hæc principis oratio Iulianam perfudit. Atque vbi paucis nouum calcar addidit, quo currentem magis concitaret, ſalubre monitum addidit quaſi pro gratijs habendis: vt deſiderium omne deponeret archiepiſcopatus Rhemenſis: quem quandoquidem non eſſet adepturus, in eius petione fruſtra ſumtus ingentes, cogitationes omnes, operam, induſtriam, vitam denique ipſam inſumeret, quæ alitèr glorioſiùs impenderet in Spartam ſuam. Sapientibus monitis animum occluſit, ambitio, ſemper alioqui patentem Iulianæ ſermonibus. Creſcebat nihilominus religio in auguſtiſsimum Sacramentum, cupidoque noui cultus decernendi. In longius protrahere non placuit. Synodum cogit diœceſanam. In quâ poſt explicatam tanti myſterij dignitatem, meritaque in hominum genus, annuum ritu celebriori feſtum imperauit, in diem Iouis poſt Dominicam Trinitatis; ad quod præuio ieiunio ſe compararent. Et ne eius voluntati dubitationes prætendi poſſent, decretum fecit, quod litteris conſignatum & ſpargeretur per diœceſim, & in poſteritatem ſeruaretur. Exiſtimo ſub Auguſtum menſem habitam eſſe ſynodum: ita nimirum vt hoc anno initium feſto nouo dare non potuerit Rubertus præſtituto die. Decretum igitur conceptum, exſcriptumque, in opportuna per diœceſim loca diſtribuit; pluraque ſimul exempla officij, quod eum in finem à Iulianâ præparatum commemorauimus.

feſtum corporis Chriſti decernit:

Prima hæc eſt ſanctio pontificia de feſto Corporis Chriſti: quam feliciter in ſynodo propoſitam, multisque comprobatam, ſtatuit in vſum deducere. Paucis poſt diebus Hoium profectus, S. Leonardi templum in arcis monte ſitum dicauit. Inde Foſſas abijt: ibique ipſo S. Lamberti feſto, dum menſæ accubat, morbo corripitur. Quo conflictatus aliquamdiu, cùm eſſe lethalem accepiſſet, nihil carius habuit, quàm vt ſuum de nouo feſto decretum adſtantibus omnibus commendaret: quod etſi magno animi ſcripſiſſet ardore, eos tamen in ſe diuinitus igniculos ſuccendi ſentiret, quibus ſi vitam Deus prorogâſſet, ſubditos omnes animaret ad maiorem ſanctiſsimi myſterij venerationem; quandoquidem certò ſibi perſuaderet, non ſingulis dumtaxat fructus quàm vberrimos, verùm vniuerſæ diœceſi, atque adeò eccleſiæ prouenturos. His ſimilia dixiſſe parum ei fuit. Graue erat religioſiſsimo præſuli vitâ priùs excedere, quàm ſancitum feſtum ſemel ſaltem celebraret. Quod dabatur, fecit: nouum officium de feſto à ſe imperato celebrari voluit in conſpectu ſuo. Vitaque tandem feliciter exijt XVII kalendas Nouembres. Quidpiam nihilominus expiandum ſuperfuiſſe videtur. Eâdem horâ, vt poſtea compertum eſt, quâ viuere deſijt, in orationem Leodij Iuliana procubuerat, & propter ſe veluti tranſeuntem ſenſit vmbram Roberto ſimillimam, ſupplicique voce preces rogantem. Ex quo vbi quæſijt, quis eſſet: Robertus epiſcopus ego ſum: inquit. Paucis profectò ſine expiatione conceditur in cælos ingreſſus: ſed ijs multo difficiliùs, qui rem aliquam publicam, maximè ſalutem animarum curandam ſuſceperunt. Alnam corpus elatum eſt. Sed inde Stephanus abbas Clare-vallenſis poſtea detulit in Claram-vallem, quæ fuerat eius mens, dum Lingonenſi præeſſet eccleſiæ; ibique ante aram S. Andreæ ſacram condidit.

æger

illius officium celebrari vult:

& moritur.

XXVII. 8. Comitijs ad ſubſtituendum * præſulem habitis, eam fuiſſe ſuffragiorum varietatem produnt aliqui, vt in duodecim abierint factiones, quæ mox in duas coaluerunt, aliâ Henricum Gueldrum eligente, Euſtachium Receſtanum aliâ. Huic populus fauebat, aſſerebatque impulſu Diuino delectum. Suauis erat memoria Hugonis Petrapontij, quem cognatione attingebat Euſtachius. Contrà odio erat Guelder, cuius maiores ſuperioribus bellis ſenſerant infenſos Leodij: eoque proruperunt, vt probris etiam in capitulo laceſſerent. Quæ cùm ſuſtinere non poſſet Henricus, Ruremundam ſe recepit. Ita ſtudia partium contraria Leodienſem eccleſiam gubernatore deſtitutam reliquerunt, magno reipublicæ

Electio diſsidijs differtur.

malo,

malo, quod deflerent boni omnes, tertium iam idem experti vno decennio.

Sed vna præ ceteris affligebatur Iuliana hoc interregno, quæ in ſpem ingentem erecta Roberti præſulis decreto tamdiu expetito, ſuſtinebatur exſpectatione alterius epiſcopi, qui non facilè demortui ſanctionem reſcinderet. Sed in ſchiſmate noui quidquam nemo tentaturus erat. Itaque quod ab vniuerſa diœceſi ſperandum non videbatur, à canonicis Martinianis impetratum eſt. Inter eos arctâ ſibi neceſsitudine iunxerat Ioannem Lauſanenſem. Cara ceteris etiam fuit Eua, quæ virtute veluti domeſticâ non vulgarem apud eos collegerat ſanctitatis opinionem. Igitur quà rationibus, quà precibus euicerunt, vt Roberto quamquam vitâ defuncto parere decernerent, quandoquidem in re ſanctiſsimâ epiſcopo ſuo obaudiſſe, non niſi glorioſum eſſet futurum. Quare anno Virginei partus ſupra milleſimum & ducenteſimum quadrageſimo ſeptimo, III. kâlendas Iunias, in æde ſuâ collegium canonicorum S. Martini, inaudito antehac cuiuſpiam exemplo, ſanctiſsimum venerabilis Euchariſtiæ feſtum religione memorabili auſpicatum eſt, tenuitque conſtantiſsimè ſequentibus deinceps annis. Ita loco ſuo dicemus. *Celebratur feſtū Corporis Chriſti in S. Martini. A. 1247.*

Dum Leodij diſsidijs agitantur: Henricus Lantgrauius Frederico oppoſitus in Germaniâ æmulus à ſummo pontifice, ex vulnere, quod in prælio acceperat, vitâ functus eſt XIV. kalendas Martias. Quo ſublato, ne liberiùs in eccleſiam Romanam ſæuiret Fredericus, quod ipſi iam ſolens erat ab aliquot annis; circumſpicere cœpit Innocentius IV. pontifex maximus, quem è principibus eueheret ad imperium. Aliquem Aquiſgrani vicinum quærebat, qui armis in vrbem aditum ſibi faceret, vt in eâ more maiorum Germaniæ rex inauguraretur. Placuit Henricus tertius Brabantiæ dux (inquit Haræus) qui moriente patre Henrico ſecundo principatum adeptus erat hoc ipſo anno: ſed ratione neſcio quâ ductus, Guilielmum Hollandum ipſe propoſuit. Aiunt Hollandi, comitis indolem & potentiam duci formidabilem fuiſſe; maluiſſeque illum procul Brabantiæ finibus, negotijs imperij diſtineri. Verùm auctus ipſe imperio, Hollandi potentiam formidare non debuit. Fortaſsis Germaniæ regnū tam ancipiti bello ſibi petendum non eſſe duxit. Sanè oblatum eâdem lege multos principes reſpuiſſe teſtatur chronicon Alberto Argentinenſi præfixum. Vt ſe res habuerit, hoc conſtat: paratum fuiſſe Guilielmum ſuſcipere imperium, ſi offerretur. Iuuenis erat imperio dignus: ſuis, ſuorumque viribus formidabilis. Natus Mathilde filiâ Henrici primi Brabantiæ ducis; auus is fuit huius tertij. Conſobrinum habebat Ottonem comitem Gueldriæ, fratrem Henrici, quem in ſchiſmate Leodienſi factionis vnius principem fuiſſe iam commemorauimus. Petrus igitur Capoccius diaconus cardinalis ſancti Georgij ad velum aureum, legatus apoſtolicus, pontificis mandato, epiſcoporum, principumque, quos potuit, conuentum Noueſij habuit III. kalendas Octobris; & V. nonas Guilielmus Cæſar deſignatus eſt. Tum de imperio ſtabiliendo conſultatum. *Lantgrauio caſo,* *Hactenus Ægidius deinceps Hocſemius, & Warnantius.* *ſubſtituitur Guilielmus Holl.*

Viras opportunas adiunctum iri partibus, Hollandus & Brabantus oſtenderunt legato, ſi Leodienſem epiſcopatum adipiſceretur Henricus Guelder. Pleroſque in eam iam veniſſe ſententiam: ſecuturos facilè ceteros, ſi pro ſua autoritate legatus impelleret. Leodium extemplo properat. Nullaque morâ, VI. idus Leodienſis epiſcopus creatur Henricvs, atque ab archiepiſcopo Colonienſi Conrado confirmatur. Iuuenis fuit ad epiſcopatum parum factus. Sed eccleſiæ totius bonum publicum curatum eſt potiùs, quàm vnius diœceſeos. Ipſe profectò propenderetnè ad ſacerdotium, an abhorreret, nemo prodidit. Hoc habemus; plures annos epiſcopum deſignatum vixiſſe, nullis initiatum ſacris, pontificis indulgentiâ ſacrorum canonum vim temperante. Neque tamen ideò crediderunt *Henricvs Guelder epiſcopus creatur.*

canonici

Archia capit l 4. §. 1. canonici Leodienſes infringendum autoritate legati rigorem omnem ſuorum decretorum. Duos ex amicorum grege propoſuerat in id collegium admittendos; quorum alter rogatus, aſſeueraret iure iurando, legitimo ſe thoro natum eſſe, renuit, autoritati legati ratus id indultum iri. Sed eam labem in tam illuſtre collegiū hactenus intaminatum, canonici non cenſuerunt leuiter inferendam: pontificem appellarunt. Is XVII. kalendas Februarias anno ſui pontificatus quinto reſpondit Lugduno, antiquum eſſe tenendum, ne progenie nobilitatis probroſâ, eccleſiæ dignitas antiquiſsima violaretur.

Capituli iura confirmat pontifex.

XXVIII. Vbi principatum adeptus eſt Henricus, conuertit ſe legatus ad imperium Guilielmo confirmandum. Inane Cæſaris nomen dumtaxat accepiſſe videri poterat, niſi in Aquenſi regiâ, regio redimitus diademate, antiquum regni ſolium inſediſſet. Ciues legatus monet, vt Frederico deſerto, quem non imperio tantùm, ſed & Chriſtianorum indignum cœtu pronuntiâſſet, præſidente Chriſti vicario, grauiſsimus eccleſiæ ſenatus Lugdunum euocatus; Guilielmum Hollandum Cæſarem deſignatum ſuffragijs principum imperij; reciperent in vrbem. Verùm vbi non auditur, vrbis peruicaciam eccleſiaſticâ ſententiâ coërcendam ratus, ſacris interdixit. Neque ſic hilum promouit. Ab armis igitur vis quærenda fuit. Bellum ſacrum in eos, velut ſectatores Frederici ab eccleſiâ alieni, mouere placuit, propoſitâ peccatorum remiſsione Chriſtianis omnibus, qui aſſumto crucis ſigno, militiæ nomen darent. Ipſe Guilielmus in primis nobiliſsimo procerum conſeſſu Francofurti crucem ſacri belli inſigne aſſumſit, priùs tamen in equeſtrem adſcriptus ordinem, vt opinor.

Aquenſibus Cæſarem nō recipientibus,

Cantipr: l. 2 apum c. 3. n. 9.

Bellum infertur.

Quod quia ſolemne priſcis temporibus fuit, hodieque exoleuit prorſus, non abs re futurum eſt, ſi ex vno diſcamus, quo ritu in equitum ordinem recipi maiores ſolerent. Sub miſſæ ſacrificium euangelio recitato, Guilielmum Cæſarem deſignatum, iuuenem viginti natum annos, apprehenſâ manu Bohemiæ rex deduxit ad cardinalem S. Georgij legatum apoſtolicum. Erat is in ſolio habitu pontificio. Cui Bohemus, ad excipiendum militiæ ſacramentum obtulit armigerum, vt in equitum poſtea collegium cooptaretur. Armigeros enim, ſiue *eſcuyeres* hoc eſt ſcutigeros appellant iſtius ordinis candidatos, quòd equitibus arma ferendo veluti tirocinium ponerent. Plerique tamen ab eo gradu numquam diſcedebant, quòd vel domeſtica res eſſet tenuior, vel ſamilia minùs illuſtris, quàm equeſtris dignitas poſtularet, niſi gratiâ ſingularis fortitudinis ad eam eueherentur. Hæc locuto igitur rege, conuerſus ad armigerum legatus: Quando militem, inquit, decet eſſe genere ingenuum, magnanimum in aduerſis, ad ardua fortem, munificentiâ, morumque honeſtate inſignem, æquum eſt audire te leges, quarum præſcripto vitam equite dignam inſtituere debeas: hæ ſunt.

Ritus cooptandi in equitum ordinem:

„ Cruciatuum Chriſti domini hiſtoriam in ſingulos dies magnâ veneratione
„ audito: pro ſacris tuendis vitæ pericula ne vitato: eccleſiaſticum ordinem ab
„ iniurijs vindicato: viduas, pupilloſque protegito, vbi vſus fuerit: vitato iniuſta
„ bella; iniqua reijcito ſtipendia: vt periculo eximas, quem noueris innocen-
„ tē, ſingulare certamen inito: decurſiones militares, ſiue torneamēta, niſi exer-
„ citationis ergò, ne frequentato: Romano imperatori, quâ par eſt reuerentiâ,
„ obaudito: imperij, regniúe prædia nobilia ne alteri prodito: conſeruato rem-
„ publicam in ſtatu quàm optimo, pro tuâ virili: denique eam agito vitam,
„ quam mortales iuxtà ac immortales probent. Quam profectò viuendi nor-
„ mam ſi cordatè amplexus fueris, honores eximios quoad viues promereberis;
„ mercedemque Deus in cælis parabit æternam.

Tum iunctas armigeri manus claudens legatus in *miſſali* ſuper lectum euangelium, ſubiungit: *Vis ergo militarem ordinem Chriſti cauſâ ſuſcipere, & regulam tibi*

ad ver-

Digitized by Google

ad verbum recitatam pro tuis viribus obſeruare? Reſpondet armiger: Volo. Tum porrexit ei formulam; quam legit in hac verba: Ego Guilielmus Hollandienſis militiæ princeps, ſacriq́; imperij vaſallus liber, iurando profiteor regulæ militaris obſeruantiam in præſentiâ domini mei Petri cardinalis, per hoc ſacroſanctum euangelium, quod manu tango. Cui Cardinalis ait: *Hæc profeſſio deuota, pecatorum tuorum ſit vera remiſſio: amen.* Tum rex Bohemiæ collum tironis validè percutiens: *Ad honorem omnipotentis Dei, inquit, te ordino militem, ac in noſtrum collegium accipio. Tu memento, quia Saluator mundi pro te colaphiſatus eſt, & illuſus; coram Pilato præſide flagellis cæſus, & ſpinis coronatus eſt: coram Herode rege chlamydem veſtitus, & irriſus: coram omni populo nudus, & vulneratus, in cruce ſuſpenſus eſt. Eius opprobria meditare frequenter, amplectere crucem, mortem vlciſcere.* Peracto ſacro, nouus miles in equum ſublatus, tertiùm haſtis concurrit aduerſus filium regis Bohemiæ: eductóque deinde gladio dimicauit.

Eo tum ritu creabatur eques, vel miles, (nam vtrumq́ue nomen confudit antiquitas) apparatu ſumtúque non modico. Vnde inuenio ſenatuſconſultum; quo Leodij anno virginei partus ſupra milleſimum & ducenteſimum quinquageſimo, menſe Nouembri cautum eſt, ne cuiquam deinceps, cum miles crearetur, ex ærario publico fieret donatiuum: quo frequenter antea populus grauabatur. Paulatim igitur nobilitas, ne huiuſcemodi ſumtibus exhauriretur; neglecto ritu ſolemniori, cœpit in equitum aggregari collegium, tumultuariè ferè ſub initium alicuius certaminis, vti ſuccedentium temporum teſtantur hiſtoriæ omnes. Sed ex eo fortaſſe factum eſt, vt obrepente legum tam ſanctarum obliuione, ſimul elanguerit diſciplina; ordiniſq́ue dignitas effloruerit adeò; vt imaginaria iam tantùm, & ſcenica habeatur. quando, & cur relictus. *Tranſumſam.*

Sed ad inſtitutam narrationem reuertor. Exemplo ſuo miram multitudinem è principibus, nobilitate, populóque prouocauit Cæſar deſignatus, vt ſacræ ſe militiæ darent. Solutâ aſperitate hibernâ, vt primùm educere copias licuit, conueniſſe in armis dicuntur Aprili menſe ducenta fermè hominum millia. Leodienſium maximè fuit ingens concurſus, quos non vicinia tantùm, ſed & ſtudium placendi præſuli nouo, ad armorum ſocietatem inuitabat. Maio ineunte cœpta obſidio eſt. Neq́ue tantæ vires fregerunt obſeſſorum animos, quos auxilij ſpes à Frederico erigebat. Cruenta oppugnatio futura videbatur, vel moleſta diuturnitate obſidio. Arte viſum eſt ad deditionem ciues adigere. Quâ flumen vrbe elabitur, præaltum iaciunt aggerem, qui alueum oppleat, & aquis latè per campos ſtagnantibus curſum impediat, donec in eam ſeſe attollant altitudinem, vt ad obſidentis arbitrium ſubeundum vrbem compellant. Arti neceſsitas, fideſq́ue in Fredericum artem oppoſuit. Vrbis humiliora fluuium inundantem exhaurire machinis, & in aliam vallem muris ſubiectam effundere ciues aggreſſi ſunt, incredibili labore, ſed non infelici. Nam aquis inuenientibus viam, aut facientibus, opera ſua mox obſidentes ſenſerunt irrita. XXIX. A. 1248. Aquis obſeſſis.

Hugonem legatum * à latere miſerat Innocentius IV. obſidionis initio, vt ad inaugurationem Cæſari præſto eſſet, cùm vſus poſtularet. At vbi compertum eſt, futuram obſidionem longam; vitato caſtrorum tumultu, ſe Leodium ad ſe legatus recepit, quò veteres illum neceſsitudines inuitabant. Is enim ipſe eſt, qui ante annos viginti in Dominicanâ familiâ prior prouincialis, Leodij ſententiam rogatus, pronuntiârat magno Diuini honoris incremento celebrari poſſe feſtum Corporis Chriſti: vt ſuprà meminimus. Illuſtria fuerũt eius in eccleſiam merita, cùm libris editis, tum geſtis præclaris. Miſſu Gregorij IX. Conſtantinopolim profectus anno tertio & triceſimo, cum quibuſdam alijs, vt ad ſanam doctrinam, & coniunctionem cum Latinis Græcos reduceret, magnâ laude munus 9. Leodium diuertens Hugo card. Bzouius.

 impleuit,

impleuit. Anno deinde quadrageſimo quinto ad concilium Lugdunenſe euocatum Innocentius IV. vt eius ſententiæ maius pondus adijceretur, albo cardinalium presbyterorum adſcripſit, addito titulo S. Sabinæ. Vbi Leodium aduenit, plerique, quos olim doctrina, virtusque familiares ipſi fecerat, ad eum venerunt, veteris amicitiæ gratiâ.

celebrat feſtum Corporis Chriſti.

Ijque inter alia, vt ferè fit, ſermonem intulerunt de feſto; quod quidem imperâſſet Robertus epiſcopus, at ceteris negligētibus, ſoli parerent canonici Martiniani, præfixaque die nuper inſigni religione celebrâſſent. Gratum id accidit legato: ſimulque oblatum huius feſti officium, quod hortante, & adiuuante Iulianâ ſcriptum fuiſſe meminimus, perlubenter eâ, quâ iam pollebat, autoritate comprobauit. Atque etiam ne à ſententiâ, quam dixerat ante annos aliquot, diſceſsiſſe videretur: aut potiùs quo hominum animos ad cultum huius feſti religioſè propendentes impelleret magis, XIV. kalendas Iulias, quo feſtum hoc annocelebrandum erat; in æde ſancti Martini frequentiſsimo ſacri, profanique ordinis concurſu, ipſe legatus ritu pontificio ſacris operatus eſt; & pro ſuâ facundiâ diſertiſsimam habuit orationem: quâ ſaltem euicit id, vt annuum vectigal legaret canonicus quidam Martinianus, quo pares ſummis feſtis ſumtus in ſequentes ætates ſuppeditarentur.

Aquis captis.

Æſtas interim elapſa erat: nec Aquenſibus auxilij quidquam à Frederico vel famâ venerat. Fidem ergo liberâſſe viſi ſunt longâ ſex menſium obſidione toleratâ. Vrbem Guilielmo Hollando reſerâſſe Henricum Gueldrum, ſcribunt aliqui, etiam externi. Neque profectò vero ſimile eſt, tot menſes ad vnius vrbis muros hæſiſſe tantam multitudinem, cùm Fredericum nihil moliri conſtaret: vt relinquatur præcipuum robur exercitus fuiſſe Leodienſes; è quorum agris inſuper commeatus in caſtra veheretur. Victor vrbem ingreditur Hollandus: & kalendis Nouembribus Germanici regni coronam accepit manu Hugonis S. Sabinæ presbyteri cardinalis. Nobiliſsimus fuit vtriusque ordinis concurſus: aderant Petrus Capoccius diaconus cardinalis, archiepiſcopi Conradus Colonienſis, Ceſredus Moguntinus, Arnoldus Treuirenſis, Henricus Guelder epiſcopus Leodienſis deſignatus, Ioannes Virdunenſis, quem Aquis natum, & Roberti Lingonenſis nepotem aiunt; alijque epiſcopi: duces Henricus Brabantiæ, Waleranus Limburgi: comites Florentius Hollandiæ frater regis, Otto Gueldriæ, Arnulfus Montium, Ioannes Aueſnentis Hannoniæ, Arnulfus Loſſenſis, item & Iuliacenſis. Vt hinc habeas totam inferiorem Germaniam ſtetiſſe à Guilielmo. Vidit itaque Fredericus eximperator æmulum ſuum regni Germanici diademate redimitum, magnâ gloriâ regiam occupare. Exemplum illuſtre, non impunè ſedem apoſtolicam violari.

coronatur Hollandus.

XXX.

Feſtum corporis Chriſti imperat Hugo.

ib.

Reuerſus Aquis poſt coronatum regem Hugo legatus, non contentus exemplo ſuo Leodios hortatum eſſe ad feſtum Corporis Chriſti celebrandum, imperium addere *placuit, quod vim haberet ad vsque omnes legationis ſuæ terminos. Legatinè mandato paruerint alij, compertum non habeo. Leodienſes certè detrectare non potuerunt in oculis ipſius Hugonis. Anno igitur quadrageſimo nono, in æde S. Lamberti, adeoque totâ diœceſi, III. nonas Iunias ſanctiſsimum hoccè feſtum celebrari cœptum eſt. Quo magnatum animo, docebit euentus. Legatorum apoſtolicorum autoritate potiùs, quàm religione ſincerâ ductos fuiſſe videbimus.

A. 1249.

Suffraganeo primus vtitur Guelder,

Nullis adhuc initiatus ſacris Henricus, epiſcopatum tenebat: neque poterat eccleſia tanto tempore pontificalibus deſtitui muneribus, aut vicinorum præſulum vti operâ. Ad hunc enim diem, ſuo ipſi munere fungebantur epiſcopi. Ita Renerus S. Iacobi diſertè teſtatur Petrapontium anno partus Virginei ſupra milleſimum

leſimum & ducenteſimum decimo octauo, ſabbato ante natalem Domini in æde S. Lamberti ordines contuliſſe: item primâ hebdomadâ quadrageſimæ ſequentis anni. Primus igitur Leodij, quemadmodum tradunt, epiſcopum quemdam titularem (vt loquuntur) ſibi ſubſtituit Henricus, in muneribus pontificijs vicarium. Exemplum ſucceſſores amplexi ſunt, vt in rempublicam vniuerſam animum liberiùs intenderent. E Carmelitanâ diſciplinâ Danielem quemdam deſignauit, qui ſuos Leodij condidiſſe fertur. At certius nihil ſupereſt, quàm tabella non procul altari ſummo ad ſiniſtrum eius cornu appenſa, cum hac inſcriptione. *Erectus eſt Carmelus iſte Leodienſis in honorem Dei omnipotentis, ac glorioſæ Virginis Mariæ anno partus virginei ſupra milleſimum & ducenteſimum quadrageſimo nono ſub pontificatu Innocentij IV. ſub imperio Frederici ſecundi, ſub epiſcopatu Henrici III. ac ſub generalatu M. Simonis Stock.*

Conditore Carmeli Leod.

Abbas Trudon.

Abbatem ſub hæc tempora Trudonenſes habuerunt modò fortaſsis aliàs inaudito. Guilielmus dicebatur, Aquenſis canonicus. Commendârat, vt quidem opinor, Guilielmus rex, cui carus in paucis erat ob integritatem morum: & cùm ſapientiâ, vſúque rerum polleret, in conſilium plerumque, ac negotiorum grauiorum deliberationem adhibebatur. Ei pontifex Innocentius indulſit, vt poſtridie quàm habitum induiſſet monaſticum, ſolemni ſe votorum profeſsione obſtringeret: ac tertio deníque die nonis Februarijs abbas inaugurarétur.

A. 1250. Dicatur ara maior in S. Lāberti.

Anno tandem ſæculi huius quinquageſimo ſtetit S. Lamberti templum, quod hodie videmus, annis reſtauratum ſeptem & ſexaginta, quod flammis perijſſe commemorauimus anno Chriſti ſupra milleſimum centeſimum octogeſimo quinto. Inſtitutum eſt opus mole primum auguſtâ; verùm ſiue poſt tot annos morarum tæderet, ſeu ærarium tantis ſumtibus exhauſtum eſſet, nobiliorem ædis partem, quam appellamus *chorum* abiectiore opere abſoluerunt. Vbi ſacris fuit vſibus aptatum, aram principem dicari placuit. Kalendis Maijs dicauit Petrus Rothomagenſis archiepiſcopus, ſedis apoſtolicæ legatus, in honorem Virginis matris, & S. Lamberti. Adfuerunt Guilielmus rex, archiepiſcopi Ciſredus Moguntinus, Arnoldus Treuirenſis & Conradus Colonienſis: epiſcopi Iacobus Metenſis, & Gaugericus Catalaunenſis. Ipſum templum, quod iure mireris, manſit in hodiernum diem non conſecratum. Vnde V. kalendas Nouembris anniuerſario recolitur memoria dicati prioris templi. Quod fortaſsis argumento ſit, templum non omnino flammis abſumtum fuiſſe: ſed in parte magis integrâ & coaptatâ, dum alia reſtaurantur, officium Diuinum peragi ſolitum. Et verò cur ſacrilegia appellentur vis & cædes ibi factæ, Brabantis vrbem vaſtantibus ante annos triginta quinque? cur tum ſacræ reliquiæ in pauimento collocatæ? cur illo potiſsimùm loco noxam dux expiauit, ſi nihil ſacri, ſi merum erat profanum? At profectò ſi ſacrum habebatur, ea nimirum de cauſa totum templum non cenſuerunt dicandum; priorisque conſecrationis habendam eſſe rationem, cuius annuam retinuerint memoriam.

XXXI.

Bellum Rhemēſe turpi leuitate geſtum.

Ad alia mox ſe conuertit Henricus, ad quæ maiore rapiebatur impetu. Collectis enim copijs mouit in Rhemos. Caſtellum Dozium in agro Moſomenſi erigebat archiepiſcopus, à quo populationes non metuebant tantum Bullionenſes, ſed ſentiebant. Iniuriam armis vt propulſaret Henricus, ipſam munitionem animis maioribus, quàm conſtantiâ, vel fructu aggreditur. Anteriorem iam portam irruperat; & Rhemi de arce tuendâ deſperantes fugam reſpectabant; quando comitis Loſſenſis conſilio parum ſincero & nobis ignoro, iuueniliter inductus eſt, vt bello nondum confecto, copias domum reduceret

Cœpta pariter deſeruit, ſed animi fortitudine non paulo maiore, Arnoldus

Arnoldus abb: Villar: moritur.

abbas Villarienſis. Annos decem, magnâ laude, cœnobijque bono dignitatem eam ſuſtinuerat, quando religioſioris quietis amore, odioque honorum, ad vitam redijt priuatam, fruſtra reclamante totâ familiâ, vicinisque abbatibus. Ac tandem non longo poſt tempore vitam rarâ virtute illuſtrem feliciter clauſit.

A. 1251. 11. Litteræ rerum venaliũ. *Archiu: ciuit:*

Notatur annus quinquageſimus primus * conſtitutione rerum venalium, quæ hodieque circũfertur, paſsimque teritur manibus vulgi. Cùm enim in omni re publicâ potiſsimùm humanæ ſocietatis habenda ſit ratio: & hanc bonâ ex parte in emtione, venditioneque poſitam eſſe, quotidiano vſu notemus, vt ſine dolo, iniuriaue, omnes mutuâ ſe ſuſtentent ope: ea de cauſâ VI. idus Ianuarias communi ſententiâ epiſcopus deſignatus, *præpoſitus, decanus, archidiaconi, villicus, ſcabini, magiſtri, iurati, ceteriq́, ciues*, rerum venalium leges ſcripſerunt ad æquitatem inter ciues tuendam admodum neceſſarias. Vtque conſtaret in eas omnes conſenſiſſe, atque adeò conſpiraturos vt ratæ haberentur, ſigilla ſua appreſſerunt princeps, capitulum, ciuitas, & abbas ſancti Laurentij. Hunc vices ſecundi cleri impleſſe opinor, cuius iura, libertatemque tueri ad ipſum ſpectat.

A. 1252. Iac Pantaleon episc: Virdun: *Waſſeburg:*

Maiore bono totius eccleſiæ, ingentique gloriâ pullulabat huius diœceſeos germen. Virduni diem ſuum obijt anno quinquageſimo ſecundo Ioannes epiſcopus, è noſtrâ diœceſi Aquis oriundus. Rurſum è clero Leodienſi pro ſuprema ſua autoritate ſuffecit pontifex Romanus Iacobum Pantaleonem, quem virtutis, prudentiæ, litterarumque opinione adeò ſibi deuinxerat, vt à ſe minimè abeſſe pateretur. Et cùm Ioannem Aquenſem exceſsiſſe vitâ comperit, nullâ habitâ Virdunenſium comitiorum ratione, Iacobum renuntiauit epiſcopum. Verùm cùm ab eius ore conſilijsque pendere perpetuò vellet, apud ſe retinuit, quamdiu vixit, ad gregem ſuum paſcendum abire minimè paſſus; quem maiore bono vniuerſæ eccleſiæ regendæ intendere exiſtimabat. Sed poſtquam vitâ deceſſit Innocentius; tum demum ſolutus curis illis maioribus Pantaleon, ad curam ſui gregis animum adiecit. Neque diu in iſtâ quiete viuere licuit. Alexander quartus, qui Innocentio ſucceſſerat, ad ſe redire voluit, quo ipſius aliorumque doctiſsimorum hominum ſententiâ, Guilielmi de ſancto Amore, Ioachimique abbatis errores confutaret, damnaret. Tandemque anno quinquageſimo ſexto Ieroſolymorum patriarcham renuntiauit. Neque id eius virtuti ſatis fuit. At ſuo anno relinquimus.

NOTA:

NOTATIONES.

ANNO 1229. VII. SANXIT PETRAPONTIVS. Epiſcopi diploma habeo ex archijs monaſterij: ſed omitto, breuitatis gratiâ: quòd inuenire poſſit lector apud Chapeavillum è tabulario S. Lamberti. 1.

ANNO 1230. IX. GVILIELMI HARENTONII. Inuenies apud Miræum Notitia eccleſiarum Belgij c. 201. fundatoris diploma *actum anno 1229. menſe Maio.* Item aliud eamdem fundationem confirmans, quod dedit *Godefridus dominus de Perwez, ducis Locharingiæ fratris filius*, quod eſt *datum anno 1230. feria III. poſt feſtum B. Laurentij.* Tertium denique ſubiungit Ioannis epiſcopi Leodienſis *dacum 1232. menſe Auguſto, feria VI. poſt feſtum B. Laurentij.* 2.

ANNO 1231. XI. QVI HAGINOÆ. Henrici reſcriptum habeo è tabulario ciuitatis, & Tranſmoſano in hæc verba. *Henricus ſeptimus Dei gratiâ Romanorum rex ſemper Auguſtus dilectis fidelibus ſuis villicis, ſcabinis, iuratis, & ciuibus vniuerſis de Leodio, Hoio, Dionanto, S. Trudone, Traiecto, Tungris, & Foſsis, gratiam ſuam & omne bonum. Cupientes honoribus, & profectibus veſtris intendere bono corde, tamquam illorum, circa quos fauor gratiæ noſtræ pleniùs exuberat, & abundat. Noueritis itaq; quòd omnes libercates veſtras, iura, paces, & communionem veſtram, quæ à diuis progenitoribus, & nobis tenetis ſigillaca, vobis ſemper volumus obſeruare inconcuſſa. Nec vnquam eum epiſcopo Leodienſi aliquem tractatum habebimus, niſi præmiſſas libertates vobis inconfractas recognoſcat. Datum apud Hagin: anno 1231. VIII. kalendas Decembres. Indictione quarta.* 3.

XII. ATTRIBVITQVE PRAEDIA. Huius monaſterij archia diligenter excuſsit Miræus, deditque publico diplomata ad hanc fundationem attinentia c. 205. Notitiæ eccleſiarum Belgij. Primum, & ſecundum dedit *Henricus marchio Namucenſis, & Viennæ comes, & Margareta marchioniſſa, & comitiſſa vxor eius.* Vtrumque eſt *actum anno 1231. menſe Auguſto.* Tertij autor fuit *Balduinus heres imperij Romaniæ, comes & marchio Namucenſis, & dominus Curtiniaci*: quod fuit *datum Valencenis 1237. menſe Aprili.* Ille idem quartum edidit *actum 1239. XIV. kalendas Maij.* Quintum habemus *Fernandi Flandriæ, & Hannoniæ comitis; & Ioannæ vxoris eius, Flandriæ, & Hannoniæ comiciſſæ. Datum 1232.* Sextum denique eſt *Thomæ Flandrenſis & Hannonienſis comitis, & Ioãnæ comitiſſæ vxoris eius. Datũ 1238.* 4.

ANNO 1233. XIII. AVSPICIA PRIMA. Ioannis Apiani reſcriptum aſſeruant Molinienſes. Ita habet. *Ioannes Dei gratiâ Leodienſis epiſcopus vniuerſis fidelibus præſentes litteras inſpecturis æternam in Domino ſalutem. Nouerint tam præſentes, quàm futuri, quòd ad petitionem piè viuentium in Chriſto, ad ampliandum Dei cultum & ſalutem animarum, conceſsimus fieri cænobium monialium Ciſtercienſis ordinis in loco, qui dicitur Allodium B. Mariæ diœceſis noſtræ; & ipſum cænobium cum vniuerſis perſonis ibidem Deo famulaturis, ſub protectione noſtrâ & B. Mariæ ſanctiq; Lamberti, cum omni libertate Ciſtercienſis ordinis ſuſcipimus: confirmantes eiſdem autoritate noſtrâ, quidquid in præſentiarum poſsident, vel iuſtis modis de cetero poſsidebunt. Vt autem prædicta robur ſuum obtineant inconuulſum, præſentes litteras ſigilli noſtri munimine roboramus; ſub pœnâ excommunicationis inhibentes ne quis iam dictum locum Domino conſecratum, ſiue perſonas appendentes iniuſtè vexare præſumat. Datum anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo tertio, menſe Iulio.* 5.

ANNO 1234. XIV. AD SVPREMVM ORDINIS MAGISTRVM. Seruantur in hunc diem eæ litteræ in illius cœnobij archijs. E quibus illas hic lector habe. *Ioannes miſeratione Diuinâ Leodienſis electus. Viris venerabilibus magiſtro generali ordinis* 6.

dinis

dinis Prædicatorum, priori prouinciali Teutoniæ, totiq́ capitulo eiuſdem ordinis: cum veris cultoribus vineæ mercedem percipere æternæ gloriæ. Quoniam diuerſorum frequentia negotiorum, à cura ſpiritualium, quæ ſecularibus eſſet præferenda, nos efficit tardiores; ne omnino vinea nobis commiſſa, in periculum animæ noſtræ, per noſtram occupationem, vitiorum vrticis, & vepribus occupetur: à vobis cultores, & exſtirpato es, omni quâ poſſumus ſupplicatione requirimus, ſignificantes dilectioni veſtræ, quòd nos pro ſalute animæ noſtræ, & ſuccurſu animarum nobis commiſſarum, & pro religione in epiſcopatu Leodienſi promouendâ, & conſeruandâ, de bonorum virorum conſilio conceſſimus, quòd in ciuitate Leodienſi recipiatur conuentus fratrum ordinis veſtri; qui ibi legant de theologia, & per totum epiſcopatum Leodienſem diſſeminent verbum Dei; & confeſſiones audiant, & abſoluant confitentes de ijs ſpecialiter, quæ ad forum pœnitentiale pertinent; ſaluâ nobis nihilominus iuriſdictione noſtrâ, & noſtrorum; ſaluis etiam ſententijs noſtris, & noſtrorum, inflictis, & infligendis, conſeruandis, & relaxandis, ſecundum quod nobis, & ipſis iuſtum viſum fuerit. Sciatis etiam, quòd omnem libertatem, qua gaudent religioſi in noſtrâ diœceſi, vel gaudere debent, illæſam, & integram vobis volumus conſeruari; recipientes quos ad noi tranſmiſeritis, ſub noſtrâ, & eccleſiæ noſtræ protectione. Inducemus etiam diligenter ſubditos noſtros, vt fratribus veſtris, tamquam animalibus onera noſtra portantibus, manum liberalitatis in ſuis neceſſitatibus extendant. Datum apud Waremiam feria ſecunda ante feſtum B. Laurentij anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo nono.

7 Anno 1239. XX. XIV. Kalendas Apriles. Frequens typographi error eſt in annorum notatione apud Aſsignies: vt meritò debeat excuſari, quiſquis ipſum ſecutus falletur: nec enim cuiuſquam eſt diuinare, quo quid anno contigerit. De quo ſemel fuit lector admonendus. Hîc pro *poſtridie palmarum*, quod inuenitur apud illum ſcriptorem, ſubſtituendum eſt *pridie*. Ita lunæ cyclus, & littera dominicalis cogunt: quæ oſtendunt diem ante palmas eſſe XIV. ante kalendas Apriles.

8. Anno. 1246. XXVII. Comitiis ad svbstitvendvm. Hic nos deſerit Ægidius Aureæ vallis. Subſtituit ei Chapeavillus Ioannem Hocſemium canonicum & ſcholaſticum Leodienſem. Hugardiæ natus eſt anno 1278. vir iſtis temporibus doctus, Aureliæ ius docuit. Pro eccleſia Leodienſi multùm & magno fructu laborauit. Hinc habe, quam ei fidem debeamus, qui ſcribit à ſe viſa, imò geſta. Ei certè plurimum tribuit, eumq́ue ſequi profitetur Froiſſart in prologo ſuarum hiſtoriarum: aitq́ue nullis laboribus, ſumtibuſúe pepercisse, quoad rerum geſtarum cognitionem veniret. Sed cur Ioannem le Bel appellet, non inuenio. Ceterùm clauſit ſuam hiſtoriam anno 1348. Eorumdem temporum hiſtoriam ſcripſit Ioannes Warnantius, quem preſbyterum appellat Chapeavillus. Cui licet meritò prætulerit Hocſemium: vtriusq́ue tamen narrationem confuſam intricatamq́ue, ſermonem valde obſcurum & rudem fateamur neceſſe eſt. His ſubinde lucem affert Cornelius Zanfliet ex monacho S. Iacobi decanus Stabulenſis: hodie priorem appellamus. Hiſtoriam exorſus eſt ab eccleſiæ primis incunabulis: diligēterq́ue in annos ſingulos digeſsit, vt totius eccleſiæ annales ſuccinctos ſcripſiſſe dici poſsit: ſolitus tamen fuſiùs tractare Leodienſia. Scribere deſijt ſub annum 1456. Illius autographum, vt putant, ſeruatur in cœnobio S. Iacobi. Seruant Laurentiani autographū Ioannis Stabulai monachi ſui, qui hiſtoriam Leodienſem Ioannis Tranſmoſani deſcripſit tribus ingentibus tomis. Quartum ipſe addidit, quo rerum geſtarum narrationem ad ſua tempora deducit. Eamdem hiſtoriam ſcripſit Ioannes Bruſtemius è S. Franciſci familia, vsq́ue ad annum ſeſquimilleſimum. Hi ferè ſunt, qui ad ſua tempora ab initio hiſtoriam hanc ſcripſerunt.

9. Anno 1248. XXIX Hvgonem legatvm. Hocſemius c. 2. legatum ab

Innocentio

Innocentio miſſum ad coronandum Cæſarem nuncupat Guilielmum cardinalem titulo S. Sabinæ. Conſtat tamen Hugonem ex ordine Prædicatorum creatum eſſe cardinalem titulo S. Sabinæ in cõcilio Lugdunenſi anno 45. neq́ue mortuus eſt ante annum 62. Nullus igitur fuit Guilielmus cardinalis S. Sabinæ. Venit autem ſub hæc tempora, (inquit autor vitæ S. Iulianæ) Hugo *ad Alemanniæ partes à ſummi pontificis latere deſtinatus*. Profertq́ue diploma ab ipſo *datum Leodij IV. kal. Ianuarij, pontificatus D. Innocentij IV. anno decimo*. Propter quæ, expuncto Guilielmo, ſubſtituendum Hugonem iudicaui. Sed noua, neq́ue minor oritur difficultas ex illo diplomate, quod dicitur datum anno decimo Innocentij, qui incidit in annũ ſeculi iſtius 52. Eo diplomate iubet celebrari feſtum corporis Chriſti, quod celebrauerat eodem anno die Iouis poſt Dominicam Trinitatis: ſed ortis poſt paucos dies turbis, ciuitati ſacris interdictum eſt totos quatuordecim menſes. Quis credat in eâ vrbe legatum pontificium manſiſſe? quis cogitâſſe de nouo feſto ibi ſanciendo, vbi ſolemnia, & ab antiquo vſurpata celebrare non liceret? Sed faciamus ſanxiſſe: anno ſequenti celebrari non potuit: quod videtur affimare idem ſcriptor. nec aliquot annis ſequentibus ea fuit reipublicæ tranquillitas, vt de nouo feſto cogitare licuerit. Igitur quandoquidem conſtet Hugonem fuiſſe Aquis anno 48. non facilè crediderim Leodium non veniſſe, vbi vetus illi erat cum pluribus neceſsitudo. Si verò Leodium venit anno 48. quid cogit illam reijcere ſanctionem in annum 52. tot difficultatibus irretitum: cùm anno 47. tempus habeamus eiuſmodi decretis opportunum? Adde, non videri Hugonem manſiſſe in eâ legatione tam diu; cùm anno 50. alium inueniam Leodij legatum apoſtolicum. His tandem omnibus relinquitur, vt dicamus librarij alicuius incogitantiâ errorem irrepſiſſe, & pro ſexto fuiſſe decimum notatum.

XXX. Imperium addere. Hugonis illud decretum multis per hanc 20.
diœceſim locis in hunc diem ſeruatur. Edidit Chepeavillus ad calcem tomi 2. Et ego edidi in Origine primâ feſti Corporis Chriſti, c. 46.

Anno 1251. XXXI. Constitutione rerum venalium. Circumfertur vernaculè ſic inſcripta: *Littera rerum venalium*. Eam hîc non damus: 21.
tum quia in manibus omnium eſt, inſerta libro ſtatutorum ciuitatis: tum quia operæ pretium non exiſtimaui, rerum vilium & minutarum enumeratione parum neceſſariâ, vel iucundâ lectorem retinere. Alias eiuſdem generis tabulas, quæ multæ deinceps occurrent, eâdem ratione prætereibo. Excreſceret enim liber in immenſum; cùm neſciam vllanè alia ciuitas plures leges, decretaúe condiderit, aut pacta conſcripſerit. Volumen haud modicum compleuerunt.

Digitized by Google

CHRONOLOGIA.

CHronologicas tabulas annecto, duabus maximè de cauſis. Primùm vt diſtinctiùs vno oculo, clariuſq; diſpiciat lector, quo modo hiſtoria hæc noſtra cum externa conueniat: qui veritatis eſt quaſi Lydius lapis. De quo propriam inſtituere diſputationem, longum eſſet. Tum vt compendio haberetur, quod oratione fuſiori narratum fuit; ſimulq; eſſet velut index quidam chronologicus: cui ſubijciemus alterum ex alphabeti ordine. Diuerſus character indicabit, quid hac hiſtoriâ ſcriptum ſit; quid petitum ex aliena. Quando plures anni decurrunt vacui; prætereo, compendij gratiâ: quod indico punctis interiectis. Non eodem ſemper anno ſingula repoſui, quo contigerunt; ſed quo in hiſtoriâ meâ narraui. Cur verò in eâ non ſemper annos ſecutus ſim, reddidi rationem aliàs.

A° ante Chriſtū.	Anni mundi	Anni Cæſaris in Galliâ,	LIBER PRIMVS.
614	3439		1. Galli (inter quos Belgæ ſunt, & in his Leodienſes) à quibus orti ſint. Militari gloriâ quondam claruerunt. 2. Expeditionem nobilem ſuſceperunt in Italiam: Romam ceperunt. 3. Penetrârunt alij in Pānoniam, Græciam, Bithyniam. Rurſum alij in Germaniam, & Britāniam. 4. Belgæ à Germanis oriundi. Primi omnium TVNGRI tranſgreſſi Rhenum, in Galliâ ſedes fixerunt: non ad mare. Qui fines, ſoli natura, opes. 5. Ignota ipſorum fortuna. 6. Succedunt EBVRONES. Æquè ignotus eorum ſtatus. 7. Gallorum ſacra, & diſciplinæ. 8. Nobilitas, militia. 9. Domicilia, coniugia, funera. 10. Præter hæc alijs communia, duos reges habebant Eburones.
103 . .	3950 . .		11. Cimbri Europam vaſtant. Soli in Gallijs Belgæ finibus ſuis arcent. 12. In Gallijs impedimenta cum præſidio relinquunt. Qui fixis tandem ſedibus inter Eburones & Neruios, Aduatici dicti ſunt: Eburoneſque ſibi fecerunt vectigales.
57	3996	1	C. Iulius Cæſar Galliam prouinciam ſortitus, vnâ æſtate duo bella Helueticum, & Germanicum conficit. In Sequanis hiberna conſtituit. Viciniam iſtam veriti Belgæ, & in ijs Eburones, conſpirant in mutuam defenſionem.
56	3997	2	Præcipui Belgarum populi vincuntur à Cæſare. Alij, inter quos Eburones, pacem impetrant.
55	3998	3	
54	3999	4	Tranſrhenani in Belgium irrumpunt, vſque in Eburonum & Condruſorum fines: ſed à Cæſare funduntur.
53	4000	5	Treuirorum hortatu Eburones legionem Romanam cum duabus cohortibus cædunt: non eo loco, vbi nunc Leodium eſt 2. Ad idem audendum contra Q. Ciceronis caſtra Aduaticos & Neruios concitat Ambiorix. Succurrit Cæſar, & magnâ clade hoſtes fundit. 3. Reparant bellum Eburones, & Induciomarus; qui à Labieno victus occiditur.
52	4001	6	Auxilijs omnibus Ambiorigi detractis, Cæſar ipſum fermè comprehendit. Vaſtitatem agris infert: finitimos ad prædam inuitat; à quibus parum abfuit, vt caſtra Ciceronis expugnarentur. Populationem inſtaurat Cæſar. Ambiorix euadit.
51	4002	7	Gallis vniuerſis in Cæſarem conſpirantibus adhærent Eburones. Vincit Romanus. Singuli populi bellum reparant.
50	4003	8	Singulis domitis, Eburones denuo vaſtant Romani. Victoreſque tandem conquieſcunt.
49	4004	9	Prudenter in officio Gallos continet Cæſar.
48	4005	10	

Anni ante Chr.	Anni mundi / Pontifices Romani	Anni Cæſaris	S. Euchar.	
47 44	4006...4009			Remp: Romanam inuadit, & opprimit:
43	4010			Occiditur incuriâ.
42	4011	1		Succedit Octauius Cæſar Auguſtus:
41 1	4012...4051	2 41		Qui Tungrorum vrbem fertur inſtaurâſſe, & à ſuo nomine Octauiam appellâſſe.
1	4052	42		CHRISTVS NASCITVR.
2 .. 15		43 .. 56		
16		57 † 1		*Auguſtus moritur. Succedit Tiberius.*
17 .. 33		1 ... 18		
34		18		CHRISTVS MORITVR.
35 ... 38		19 ... 23		
39		23 † 1		*Tiberio ſuccedit C. Caligula.* S. Petrus apoſtolus condit eccleſiam Antiochenam.
40 .. 42	Pontifices Romani.	1 4		
43		4 † 1		*Caligula occiſo ſuccedit Claudius.*
44		2		
45	1	3		S. Petrus Romanam eccleſiam condit.
46 ... 51	2 ... 7	3 ... 9		
52 ... 55	8 11	9 13	1 4	Treuiros mittit Petrus EVCHARIVM cum Valerio, & Materno. Hic in itinere moritur: & poſt quadraginta dies ad vitam redit. Treuiros perueniunt: Chriſtum prædicant. Sacrificuli mortem intentantes, à Deo coërcentur: ſibique redditi, dant veritati manus. Reuocat ad vitam Eucharius filium viduæ: quæ cum familiaribus omnibus, Chriſtiana fit. Item & patricius quidam
56	12	13 † 1	4 5	*Claudio ſuccedit Nero.*
57 ..	13 ..	1 ...	5 ...	

Anni Chr.	Pontifices	Imperat.	Episcopi	
…59	…15	….4	…8	monitu Diuino.
60	16	4 5	8 9	Mirabiles ignes, in Tungrorum finibus, (vt quidam aiunt) Hoij. Quando illud conditum? & vbi?
61…68	17…24	5…13	9…17	
69	25† 1	13 14	17 18	*Petrus Romæ martyrio coronatur. Succedit Linus.* Galli commouentur in Neronem. Vincuntur.
70	1 2	14† 1	18 19	Mori tamen compellitur Nero. Excipit imperium Galba: & Germanicos exercitus irritat.
71	2 3	1 † † † 1	19 20	Qui ſalutato imperatore Vitellio, mouent in Italiam. Cæſo Galbâ iam imperabat Otto. Cuius miles duas Tungrorum cohortes cædit. Victus pòſt Otto ſe interimit. 2. Potitus rerum Vitellius, auxilia remittit. Cohortes Batauorum Veſpaſiani partes amplectuntur, deſciſcente ad illos Tungrorum cohorte. Cæſo interim Vitellio, Veſpaſianus imperat.
72	3 4	1 2	20 21	Malum per omnes Gallias ſerpit. Rurſum in ipſo prælij ardore Tungri deficiunt ad hoſtem. Sed aduentu Cerialis ad fidem omnes redeunt, & pacem.
73	4 5	2 3	21 22	
74	5 6	3 4	22 23	
75	6 7	4 5	23† 1	Eucharius è cælo monitus,obit. Succedit VALERIVS.
76…79	7….11	5….9	1….5	Sanctitate floret Valerius.
80	11† 1	9 10	5 6	*Lino P: ſuccedit Cletus.*
81	1 2	10† 1	6 7	*Veſpaſiano imp: ſuccedit filius Titus.*
82	2 3	1 2	7 8	
83	3 4	2† 1	8 9	*Tito imp. ſuccedit frater Domitianus.*
84…89	4….10	1….7	9….15	
90	10 11	7 8	15† 1	Præmonitus ab Euchario Valerius moritur. Succedit MATERNVS;
91	11 12	8 9	1 2	& inſignem nauat operam: adeóque patitur Chriſti cauſâ.
92	12 13	9 10	2 3	
93….96	13† 1….4	10…..14	3……7	*Cleto P. ſuccedit Clemens.* Coloniam venit Maternus. Vbi paucis pòſt annis agens Traianus, adoptatus eſt à Neruâ imp. Edito hîc præſtanti laboris fructu, poſitis que templis, ſanctam illam fundauit eccleſiam. Diſcipulum habuit B. Paulinum, poſteà martyrem.
97	4 5	14 15	7 8	Ad Tungros tranſit Maternus. Vbi compluribus ad Chriſtum adductis, & templum omnium cis alpes primum Virgini Matri

An. Chr.	Pontif.	Imper.	Epiſc.	
98	5 6	15 † 1	8 9	*Domitiano imp: ſuccedit Nerua.*
99	6 7	1 2	9 10	
100	7 8	2 † 1	10 11	*Neruæ Imp: ſuccedit Traianus.*
101	8 9	1 2	11 12	
102	9 † 0	2 3	12 13	*Clemens P: obit.* *Creatur P: Anacletus*
103	1	3 4	13 14	
104 .. 111	1 9	4 12	14 22	
112	9 † 1	12 13	22 23	*Anacleto P: ſuccedit Euariſtus.*
113 .. 118	1 7	13 19	23 ... 29	
119	7 8	19 † 1	29 30	*Traiano Imp: ſuccedit Hadrianus.*
120	8 9	1 2	30 31	
121	9 † 1	2 3	31 32	*Euariſto P: ſuccedit Alexander.*
122 .. 129	1 9	3 11	32 40	
130	9	11	40 †	Præmonitus à SS. Euchario & Valerio Maternus obit.

ponit, & Epiſcopatum condit. Templa exſtruxit duo Traiecti, Hoij vnum: iuxta quod ſedem ſtatuit diſcipulo ſuo Ioanni Treuiro ſanctitate inſigni. Dionanti adiutorem inuenit Memmium Catalaunorum Apoſtolum. Hic S. Stephano, ille Dei Matri templum ædificauit: vti & Leſſiæ, & Namurci idolo Nam ſilere iuſſo, Cennaci, Haſteriæque, ac Walcuriæ. Sed Andaini S. Petro ædem exſtruxiſſe fertur.

LIBER SECVNDVS.

An. Chr.	Pontif.	Imper.	Epiſc.	
			2	Succedit AVSPICIVS: cui ſucceſſerunt quatuordecim alij; quorum ſola ſuperſunt nomina cum laureâ martyrij. Faſtis tamen ſuis Tungri non adſcripſerunt. Quâ cauſâ; non liquet: cùm eorum ſucceſſores octo, æquè ac Treuiri, ſuos Tungri vindicent.
131	10 | 10 11	12 | 12 13	1 Auſpicius.	
132	11 † 1	13 14		*Alexandro P. ſuccedit Sixtus*
133 .. 139	1 8	14 21	Celſus.	
140	8 9	21 † 1		*Adriano Imper. ſuccedit Antoninus Pius*

Epiſc:	alius Serenus. · Felix. · Manſuetus · Clemens · Moiſes · Anaſtaſius
Imp:	1 2 | 2 3 | 3 .. 14 | 14 15 | 15 .. 18 | 18 19 | 19 .. 23 | 23 † 1 | 1 ... 4 | 4 5 | 5 ... 8 | 8 9 | 9 ... 12 | 12 13 | 13 ... 16 | 16 17 | 17 18
Pontif.	9 10 | 10 † 1 | 1 .. 12 | 12 † 1 | 1 ... 4 | 4 † 1 | 1 ... 5 | 5 6 | 6 ... 10 | 10 † 1 | 1 .... 4 | 4 5 | 5 ... 8 | 8 † 1 | 1 .... 4 | 4 † 1 | 1 1
A. Chr.	141 | 142 | 143 .. 153 | 154 | 155 .. 157 | 158 | 159 .. 162 | 163 | 164 .. 166 | 167 | 168 .. 170 | 171 | 172 .. 174 | 175 | 176 .. 178 | 179 | 180

Sixto P: ſuccedit Teleſphorus.

Teleſphoro P: ſuccedit Hyginus.

Hygino P: ſuccedit Pius.

Antonino Pio Imp. ſuccedunt M. Aurelius, & L. Verus.

Pio P: ſuccedit Anicetus.

Moritur L: Verus Imp:

Aniceto P. ſuccedit Soter.

Soteri P. ſuccedit Eleutherus.

A. Chr.	Pontif.	Imper.	Epiſc.	
181	2 3	18 19		
182	3 4	19 † 1		*M. Aurelio ſuccedit Commodus.*
183..193.	4....15	1....12	*Maiſus.*	
194	15 † 1	12 †		*Eleuthero P: ſuccedit Victor. Commodus Imp. occiditur.*
195	1 2	† 1		*Commodo ſuccedens Pertinax* occiditur à Tauſio Tungro. Succedit Iulianus olim in Belgicâ clarus. Eo cæſo ſalutatur imperator ab exercitu in Galliâ Albinus: ſed paciſcitur cum Seuero Romæ electo:
196..198	2....5	1....4		
199	5 6	4 5	*Marinus.*	Acie tamen victus eſt, & cæſus.
200.. 202	6....9	5....8		
203	9 † 1	8 9		*Victori P. ſuccedit Zephyrinus.*
204..212	1.... 10	9.... 18		
213	10 11	18 † 1		*Seuero imp: ſuccedunt Antoninus & Geta.*
214	11 12	1 2	*Anaſtaſius.*	*Geta iuſſu fratris occiditur.*
215...218	12....16	2....6		
219	16 17	6 † 1		*Antonino Caracallæ imp: ſuccedunt Macrinus & Diadumenus filius.*
220	17 18	1 † 1		*Macrino & Diadumeno ſuccedit Antoninus Heliogabalus.*
221	18 † 1	1 2		*Zephyrino P. ſuccedit Caliſtus.*
222	1 2	2 3	*Andreas.*	
223	2 3	3 4		
224	3 4	4 † 1		*Heliogabalo imp: ſuccedit Alexander.*

Epiſc. — Antor. — Mauritius. — Fortunatus. — Baſſianus.

Imper. | 1 2 | 2 3 | 3 ..... 9 | 9 10 | 10 11 | 11 12 | 12 13 | 13 † 1 | 1 2 | 2 3 | 3 † † 1 | 1 ..... 6 | 6 † 1 | 1 ..... 7 | 7 † 1 | 1 † 1 | 1 2 | 2 3 | 3 † 1 | 1 2 | 2 3

Pont. | 4 5 | 5 † 1 | 1 ..... 7 | 7 † 1 | 1 2 | 2 3 | 3 4 | 4 † 1 | † 1 | 2 | 3 | 4 ..... 8 | 9 | 10 ... 15 | † | 1 | 1 † 1 | 1 2 | 2 † 1 | 1 2 | 2 3

A. Chr. | 225 | 226 | 227 .. 232 | 233 | 234 | 235 | 236 | 237 | 238 | 239 | 240 | 241 .. 245 | 246 | 247 .. 252 | 253 | 254 | 255 | 256 | 257 | 258 | 259

A. Chr.	
225	
226	*Calliſto ſuccedit Vrbanus.*
227 .. 232	
233	*Vrbano ſuccedit Pontianus P.*
234	
235	
236	Germani Rhenum tranſgreſſi Gallias populantur:
237	Quos vlturus Alexander imp: dum proficiſcitur, propè Moguntiam occiditur. Salutatus imp: Maximinus, Germanos fundit, fugat. *Pontiano P. ſuccedit Anterus.*
238	*Antero P. ſuccedit Fabianus.*
239	
240	*Maximino imp: ſuccedunt Maximus & Balbinus: & his Gordianus.*
241 .. 245	
246	*Gordiano ſuccedit Philippus.*
247 .. 252	
253	*Philippis patri & filio impp: ſuccedit Decius. Fabianus P. fit martyr.*
254	*Cornelius creatur papa. Decio imp: ſuccedit Gallus cum Voluſiano filio.*
255	*Cornelio P: ſuccedit Lucius.*
256	
257	*Lucio P. ſuccedit Stephanus. Gallo & Voluſiano impp: Æmilianus; & huic Valerianus, cum Gallieno filio.*
258	
259	

An. Chr.	Pontif.	Imper.	Episc.	
260	3 † 1	3 4	Marcus.	*Stephano P. ſuccedit Sixtus.*
261	1 † 1	4 5		*Sixto P. ſuccedit Dionyſius.*
262	1 2	5 6		*Valeriano imp. à Perſis capto, ſolus imperium tenet Gallienus filius*: regitque turpi ignauia; barbaris vndique irruentibus. Diuerſis ſeditionibus per imperium tyranni triginta exſurgunt. In Gallijs creatus eſt Poſtumius, qui feliciter barbaros repreſſit.
263..268	2.....8	6....12		Franci incipiunt audiri.
269	3 9	12 † 1	Nauitus.	Huc vſque bono Galliarum imperauit Poſtumius: pòſt Lollianus. *Gallieno tandem ſublato ſuccedit Claudius.*
270	9 10	1 2		Marco Treuirorum epiſcopo ſuccedit Nauitus decimus nonus; quem inter ſuos Tungri ſecundum numerant. Cuius item res omnes geſtæ, ac ſeptem aliorum proximè ſequentium, ignotæ ſunt.
271	10 11	2 † 1		*Claudio ſuccedit Aurelianus*: qui Francis per Gallias cæſis inſignem ſibi pepererat gloriam.
272	11 † 1	1 2		*Dionyſio ſuccedit Felix P.*
273	1 2	2 3	Marcellus.	
274	2 3	3 4		
275	3 † 1	4 5		*Felici P. ſuccedit Eutychianus.*
276	1 2	5 6	Metropolus.	
277	2 3	6 7		
278	3 4	7 † 1		*Aureliano imp: ſuccedit Tacitus.*
279	4 5	1 † 1	Seuerinus.	*Tacito imp ſuccedit Probus*, Francicis, Germanicisque victorijs clarus. Interea vaſtabant omnes Gallias barbari. Ad id bellum ſe parat Probus.
280	5 6	1 2		Ingentibus affectos cladibus barbaros, procul in Germaniam repellit. Proculum & Bonoſum Coloniæ affectantes imperium, domat.
281	6 7	2 3		
282	7 8	3 4	Florentius.	
283	8 † 1	4 † 1		*Probo imp: Carus, Eutychiano P. ſuccedit Caius.*
284	1 2	1 2		*Caro imp: ſuccedunt filij Carinus in Occidente, Numerianus in Oriente.* Hic ab Apro occiditur, Aper à Diocletiano imp: creato: vti fatidica Tungris prædixerat.
285	2 3	2 3	Maximus.	
286	3 4	3 4		Agreſtibus Gallias infeſtantibus; Maximianum adſciſcit collegam Diocletianus, & contra illos mittit. Quos compeſcit, Francosque: & horum aliquos in Belgicam recipit.
287..291	4....9	4....9		

A. Chr.	Pont.	Imper.	Episc.		Indictiones.	Litteræ Dominicales.
292	9 10	9 10	*Maximinus.*	Galerius à Diocletiano in collegam cooptatur, à Maximiano Conſtantius Chlorus: qui Gallias ſortitus, Lingonum finibus Alemaños pepulit, Batauiâ Francos,		
293..295	10...13	10...13				
296	13† 1	13 14		*Caio P. ſuccedit Marcellinus.*		
297..300	1...5	14...18	*Valentinus.*			
301	5 6	18 19		Crudelius quàm vnquam ſæuit in Chriſtianos Diocletianus. Eiusque in Gallijs præfectus Rictiouarus, præter alios alibi, Treuiris innumeros fecit martyres. Nec immunes fuiſſe Tungros credendum eſt. Sed nihil ſcriptum. Valentinus epiſcopus ante martyrium, Tungris in altari pedum depoſuit, prohibens ne quis iniuſſu Dei tolleret. Martyrium paſſus, ſucceſſorem Treuiris habuit Agricium, Tungris tantiſper nullum.		
302	6 7	19 20				
303	7 8	20 21				
304	8† 1	21† 1		Diocletiano abdicante, imperat Conſtantius: cuius voluntate paulatim mitescit per Gallias crudelitas in Chriſtianos. *Marcellino P. ſuccedit Marcellus.*		
305	1 2	1 2				
306	2 3	2† 1		Conſtantio Eboraci mortuo ſuccedit filius Conſtantinus:		
307	3 4	1 2		Qui magnâ victoriâ victis Francis, & Alemanis, captos eorum reges beſtijs obiecit. Et hic Chriſtianos amauit: poſteaque baptiſatus eſt.		
308	4 5	2 3				
309	5† 1	3 4		*Marcello P. ſuccedit Euſebius.*		
310	1 2	4 5	1	Cùm Treuiris antè ſedere cœpiſſet Agricius, ſub hunc annum Coloniæ creatus eſt Maternus II. Probabile eſt & Tungris incœpiſſe SERVATIVM diuinitus deſignatum. Non fuit Chriſto conſanguineus.		
311	2† 1	5 6	2	*Euſebio P. ſuccedit Melchiades.*		
312	1 2	6 7	3	*Maxentium tyrannum vincit Conſtantinus Imp. 8. kal. Oct. In cuius memoriam conſtitutæ ſunt Indictiones quindecim annorum ab eodem die incipientes. Illas deinceps annotabimus, ſimul cum litterâ Dominicali: cuius nullam adhuc habuimus rationem, quòd priùs in hac hiſtoriâ nulli vſui fuiſſet.*	1	F E
313	2 3†	7 8	4	*Melchiades P: moritur.*	1 2	D
314	1	8 9	5	*Silueſter P. creatur.* Concilio I. Arelatenſi vero ſimile eſt Seruatium interfuiſſe: etſi ſubſcripſiſſe non inueniatur.	2 3	C
315...334	2.....21	9.....29	6.....25		3.....8	B.......F

A. Chr.	Pont.	Imper.	Epiſc.	LIBER SECVNDVS.	Indict.	Lit. D.
335	22 †	29 30	26	*Silueſter P. moritur.*	8 9	E
336	1 † 1	30 31	27	*Marcus P. creatur.* Athanaſius Alexandriæ epiſcopus Arianorum calumnijs pulſus, Treuiros relegatur. Vbi (quod vero ſimile eſt) viſitur à S. Seruatio. *Marco P. ſuccedit Iulius.*	9 10	DC
337	1 2	31 † 1	28	*Conſtantino imp: ſuccedunt filij Conſtantinus, Conſtantius, Conſtans.*	10 11	B
338	2 3	1 2	29	Athanaſium ſedi ſuæ reſtituit Conſtantinus iunior.	11 12	A
339	3 4	2 3	30		12 13	G
340	4 5	3 4	31	*Conſtantinus iunior occiditur*	13 14	FE
341	5 6	4 5	32	Rurſus Arianorum artibus pellitur Athanaſius.	14 15	D
342...346	6.... 11	5.... 10	33... 37		15... 5	C...E
347	11 12	10 11	38	Sardicenſi concilio Seruatius intereſt. Vbi damnatis Arianis, abſoluitur Athanaſius; & legatus ad Conſtantium imp: deſignatur Euphrates epiſcopus Colon:	5 6	D
348	12 13	11 12	39	Qui profectus in Aſiam ad imperatorem, Arianorum calumniam euadit; non ipſam hæreſim; cui dat manus. Reuerſum in Gallias, & errores profiteri audentem redarguit Seruatius.	6 7	CB
349	13 14	12 13	40	Cùm nihilo minùs pergeret, procurante Seruatio concilium Agrippinenſe cogitur. Vbi damnato Euphrati (qui poſtea miſerè perijt) ſubſtituitur Seuerinus.	7 8	A
350	14 15	13 14	41	Conſtante cæſo Magnentius imperium occupat: & pro pace Seruatium mittit ad Conſtantium: fruſtra. In itinere Seruatius Alexandriam deflectit. Ex quo noua calumniandi Athanaſium Arianis anſa.	8 9	G
351	15 16	14 15	42	Bellum paratur inter Conſtantium & Magnentium.	9 10	F
352	16 † 1	15 16	43	*Iulio P. ſuccedit Liberius.*	10 11	ED
353	1 2	16 17	44	Bello (quod primum inter Chriſtianos fuit) Magnentium vincit Conſtantius, ſed cruentâ victoriâ.	11 12	C
354	2 3	17 18	45	Barbari Gallias populantur.	12 13	B
355	3 4	18 19	46	Coloniam capiunt. Quibus domandis Iulianum creat Cæſarem Conſtantius, & in Gallias mittit.	13 14	A
356	4 5	19 20	47	Iulianus barbaros acie vincit. Coloniâ pellit Francos. Ab iiſdem in Senonibus obſidetur, irrito conatu.	14 15	GF

An. Chr.	Pont.	Imp.	Epiſc.		Indict.	Litt. D.
357	5	20	48	Gallias tributis leuat. Dum in ſuperiore Germaniâ victis denuo hoſtibus, Rhenum tranſit, inferiorem Franci populantur. Sed adueniente Iuliano Caſtellum ſe recipientes, acri obſidione cinguntur.	15	E
358	6	21	49	Deditionem faciunt. Vere rurſum in Francos Salios, qui Taxandriam occupabant, mouet Iulianus, & opprimit. Chamauos item finibus Romanis pellit. Tum inſtauratis ad Molam munitionibus, trans Rhenum rem proſperè gerit.	1	D
359	7	22	50	In limite imperij munimenta reſtaurat. Ariminum profectus ad concilium Seruatius [illegible]em Catholicam diu cum ſolo Fægadio ſuſtentat: donec Arianorum fraude cedit; & ſinit tolli vocem Vſia. Legiæ condit ædiculam.	2	C
360	8	23	51	Iulianus imp: ſalutatus, per vrbem Traiectum trans Rhenum profectus, Francos opprimit. Totoque Rheno luſtrato, Viennam peruenit, Chriſtianum adhuc ſimulans.	3	BA
361	9	24 † 1	52	Aperto tandem bello, prodit impietatem apoſtata. Obit Conſtantius.	4	G
362	10	1	53		5	F
363	11	2 † 1	54	Perit Apoſtata. Succedit in imperium Iouianus.	6	E
364	12	1 † 1	55	Iouiano ſuccedit Valentinianus: adſcitoque in collegam Valente fratre, venit in Occidentem.	7	DC
365	13	1	56	Barbaris varijs imperium R: vndique tentantibus, Franci, alijque Tranſrhenani Gallias inuadunt,	8	B
366	14	2	57	Variâ fortunâ.	9	A
367	15 † 1	3	58	*Liberio P. ſuccedit Damaſus.*	10	G
368	1	4	59	Valentinianus cum filio Gratiano, quem Auguſtum creauerat, inſigni victoriâ trans Rhenum potitur.	11	FE
369	2	5	60	Immani opere Rhenum omnem munit Valentinianus. Celebrari incipiunt Hunni, gens fera.	12	D
370 … 375	3 … 9	6 … 12 † 1	61 … 66	Tranſrhenanos ferè omnes in belli ſocietatem pertrahunt. Gothos etiam ſedibus pellunt. *Valentiniano imp. ſuccedunt filij Gratianus, & Valentinianus.*	13 … 4	C … D
376	9	1	67	Recepti in fines Romanos Gothi, prædas feliciter agunt:	4	CB
377	10	2	68		5	A
378	11	3	69	Ipſum Valentem ſundunt; amburunt.	6	G

Digitized by Google

379 *Cui ſucceſſorem in Oriente deſignat Gratianus Theodoſium.*

380 Diuinitus edoctus ventura mala Seruatius, auertere varijs modis fruſtrà nititur.

381

382 Romam eàdem cauſà proficiſcens, in Mediomatricibus rogatur, vt ſimul eccleſiam iſtam ſuſcipiat commendandam.

383 Seruatio Romæ Galliarum cauſam agenti, triſte reſponſum reddit Petrus: & clauem argenteam dediſſe fertur. Maximus in Gallijs imperium occupat. Aduerſus quem immiſſi à Gratiano Hunni irrumpunt circa oſtia Rheni: vbi Vrſulam cum ſocijs martyrio coronant. Sed fugiente, vel cæſo Gratiano, ſecurus Maximus, Belgium pacat: atque vt nouam vim arceret, Iuthungos in Rhetias immittit. Quibus Valentinianus Gratiani frater aduocatos illuc Hunnos obiecit. In hos latè vagantes incidit rediens Seruatius: & ſanctitatis admiratione dimiſſus eſt à barbaris. Tungros reuerſus, ſuis animatis Traiectum migrat.

384 Præmonitus ab angelo moritur III. id. Maias: in aggere publico ſepelitur; honoraturque miraculis, angelorum cantu, velo Diuinitus allato. Eò peregrinatum venit S. Candidus epiſcopus. Succedit AGRICOLAVS. *Damaſus P. obit.*

385 *Creatur P. Siricius.* Maximus Treuiris in Priſcillianum arrogat iuriſdictionem: à S. Martino corripitur.

386

387

388 Maximus à Theodoſio vincitur: occiditur. Franci interim in Carbonariam vſque penetrant: & veroſimiliter Tungros vaſtant. A Romanis cæduntur: ſed & vlciſcuntur.

389 Rurſum in Germaniam inferiorem irrumpentes Franci, legiones cædunt, diuitem prædam abducunt; & rurſum fortè Tungros populantur. Coërcet Arbogaſtes; & obſides imperat.

390

391

392 Cæſo Valentiniano ſubſtituit Arbogaſtes Eugenium; & Francos vaſtat, ipſe Francus. Multi enim Francorum inter Romanos.

393 Hæreticorum prauitatem clam ſerpentem Tungris S. Seuerinus epiſcopus Colon: dum aggreditur, Euergiſli indole liberali delectatus, in familiam adſciſcit, & ſacris initiat adoleſcẽtem ad optima quæque natum & magnos facientem progreſſus.

395 *Theodoſio ſuccedunt filij Arcadius & Honorius.*

396

A. Chr.	Pont.	Imper.	Episc.		Indict.	Litt. D.
397	13	2 | 3			10	D
398	14 † 1	3 | 4		*Siricio P. ſuccedit Anaſtaſius*	11 | 11	C
399	1 | 2	4 | 5			12 | 12	B
400	2 | 3	5 | 6		S. Martino Turon. moriente, Coloniæ Seuerinus cum Euergiſlo concentum audit angelorum in cælos illum deducentium.	13 | 13	AG
401	3 | 4	6 | 7		Tendit in Aquitaniam Seuerinus, patriæ ſuæ caritatem concionibus præſtiturus. Et ibi moritur. Succedit Coloniæ Euergiſlus.	14 | 14	F
402	4 † 1	7 | 8	*Vrſicinus.*	*Anaſtaſio P. ſuccedit Innocentius.*	15 | 15	E
403 ... 405	1 4	8 11			1 4	D .... A
406	4 | 5	11 | 12		Concitati à Stilicone Vandali & Alani, protritis primùm Francis, Rhenum tranſeunt prid: kal: Ian:	4 | 5	G
407	5 | 6	12 | 13		Toto hoc triennio deplorandam per Gallias edunt cladem, quâ Tungri ſic inuoluti creduntur, vt impletum cenſeatur Seruatij vaticinium.	5 | 6	F
408	6 | 7	13 | 14			6 | 7	ED
409	7 | 8	14 | 15			7 | 8	C
410	8 | 9	15 | 16		Romanis nullam opem aduerſus barbaros ferentibus, ipſi ſibi conſulunt Galli, pulſis Romanis magiſtratibus, & armis ſumtis. Cum FRANCIS etiam ſocietatem ineunt Germani Inferiores: & iunctis viribus magnâ clade barbaros fundunt. Tum demum certas ſedes, & imperium cis Rhenum Franci ſtatuunt: eo ſecuriùs, quòd Gothi eodem anno Romam ceperunt.	8 | 9	B
411	9 | 10	16 | 17		Re Romanâ vbiq; afflictâ, Gothiſque etiam in Gallias irrumpentibus, Franci res ſuas ſtabiliunt.	9 | 10	A
412	10 | 11	17 | 18	*Deſignatus.*		10 | 11	GF
413 ... 416	11 15	18 ... 22			11 15	E ... BA
417	15 † 1	22 | 23		*Innocentio P: ſuccedit Zoſimus.*	15 | 1	G

A. Chr:	Pont:	Imp:	Reges Francorum.	Epiſc:	Indict.	Litt. D.
418	1 † 1	23 24			1	F
419	1 2	24 25			2	E
420	2 3	25 26			3	DC
421	3 4	26 27	1		4	B
422	4 5	27 28	2		5	A
423	5 † 1	28 †	3		6	G
424	1 2		4		7	FE
425	2 3	1	5 † 1		8	D
426	3 4	1 2	1 2	Renatus.	9	C
427	4 5	2 3	2 3		10	B
428	5 6	3 4	3 4		11	AG
429	6 7	4 5	4 5		12	F
430	7 8	5 6	5 6		13	E
431	8 9	6 7	6 7		14	D
432	9 † 1	7 8	7 8		15	CB
433 … 439	1 … 8	8 … 15	8 … 15		1 … 8	A … A
440	8 † 1	15 16	15 16		8 9	GF
441 … 447	1 … 8	16 … 23	16 … 23		9 … 1	E … E
448	8 9	23 24	23 † 1		2	DC

Zoſimo P: ſuccedit Bonifacius.

Faramundus imperat Francis & legem Salicam ſcripſiſſe creditur.

Bonifacio P. ſuccedit Caleſtinus. Honorius imp: moritur.

Theodoſius imp: adſciſcit in collegam Valentinianum. Paramundo regi Francorum ſuccedit Clodio, & fines profert.

Clodio funditur ab Aëtio duce Romano.

Sed Romanis aliò verſis, reparat imperium ſuum: non ſine religioni damno; cùm repullularet idololatria. Recreauit tamen Deus diœceſin aduentu S: Sereni Epiſcopi: qui cùm Ieroſolymis interfuiſſet inuentioni ſancti Stephani, eius reliquias Haſteriæ depoſuit, & vitam ibidem egit ſanctè.

Cæleſtino P: ſuccedit Sixtus.

Florebat & Coloniæ Euergiſlus Epiſc. qui clarus inuentis S. Gereonis & ſociorum reliquijs, vt patriæ laboranti ferret opem, Tungros venit, & poſitâ inſigni operâ in confirmandis Chriſtianis, ibidem martyrio coronatur, & claret miraculis.

Sixto P: ſuccedit Leo.

Clodioni R. ſuccedit Meroueus filius.

A. Chr.	Pont.	Imp. r.	R. Fr.	Epiſc.		Indict.	Lit. D.
449	9 10	24 25	1 2			2 3	B
450	10 11	25 26	2 3			3 4	A
451	11 12	26 27	3 4	Supplicius.	Attila rex Hunnorum cum ingenti multitudine in Gallias irrumpit, & veriſimiliter Tungros vaſtat. Ad vlteriora progreſſus, dum Aureliam obſidet, pellitur ab Aëtio: qui Francis, Gothis, & Burgundionibus in ſocietatem aduocatis, magnâ pugnâ fundit in campis Catalaunicis. Fugit Attila trans Rhenum.	4 5	G
452	12 13	27 28	4 5		Reparatis viribus Italiam aggreditur.	5 6	FE.
453	13 14	28 29	5 6			6 7	D
454	14 15	29 30	6 7		Romanorum diſſidijs & calamitatibus creſcit per Gallias res Francica	7 8	C
455	15 16	30 † 1	7 † 1		*Valentiniano imp ſuccedit Maximus & huic item cæſo Auitus: at inter Francos Merouæo patri Childericus.*	8 9	B
456	16 17	1 †	1 2		*Auitus imperio pellitur.*	9 10	AG
457	17 18	1	2 3		*Maiorianus fit imperator.*	10 11	F.
458..460	18...21	1....4	3....6			11....14	E...CB
461	21 † 1	4 † 1	6 7		*Leoni P. ſuccedit Hilarius, & Maioriano imp. Seuerus.*	14 15	A
462..464	1.....4	1.....4	7.....10			15....3	G...ED
465	4 5	4 †	10 11		*Seuerus imp. obit*	3 4	C
466	5 6		11 12			4 5	B
467	6 † 1	1	12 13		*Anthemius ex Oriente miſſus imperat. Hilario P. ſuccedit Simplicius.*	6	A

Anthemio imp. ſuccedit Olybrius.

Olybrio imp: ſuccedit Glycerius.

Glycerio pulſo Nepos imperat.

Oreſtes dux exercitus, Nepote fugiente, filium ſuum Auguſtum dictum Auguſtulum creat imperatorem.

Auguſtum imperio pellit Odoacer, & temp. occupat: atq; ſic euerſum eſt Occidentis imperium.

Childerico R. ſuccedit filius Clodoueus.

Simplicio P. ſuccedit Felix.

Felici P. ſuccedit Gelaſius.

Victor Dei munere Clodouæus R. Fr: fit Chriſtianus cum gente ſuâ Ex quo noua religioni per omnes Gallias, adeoque & eccleſiâ Tungrenſem dignitas. *Gelaſio P. ſuccedit Anaſtaſius.*

Anaſtaſio P. ſuccedit Symmachus.

Falconem Tungrorum epiſcopum iuriſdictionem fortè per imprudentiam Moſomagi in diœceſi Rhemenſi vſurpantem, acriter corripit Remigius epiſc. Rhem.

Epiſc. Quirilus · Eucherius · Falco

R. Fr. 13....17 | 17 | 18 | 18 | 19 | 19 | 20 | 20 | 21 | 21 | 22 | 22....27 | 27 | 1 | 1 | 2 | 2....10 | 10 | 11 | 11....15 | 15 | 16 | 16 | 17 | 17 | 18 | 18.... 29

Imp. 2....6 | 6 | 1 | 1 | 1 | 1 | 1 | 1 | 1 | 1 | Imperium in Occidente nullum eſt.

Pontif. 1....5 | 5 | 6 | 6 | 7 | 7 | 8 | 8 | 9 | 9 | 10 | 10....15 | 15 | 16 | 16 | 1 | 1....9 | 9 | 1 | 1....4 | 4 | 1 | 1 | 2 | 2 | 1 | 1....13

A. Chr. 468..471 | 472 | 473 | 474 | 475 | 436 | 477..481 | 482 | 483 | 484..491 | 492.493..495 | 496 | 497 | 498 | 499..510

Indict. 6....10 | 10 | 11 | 11 | 12 | 12 | 13 | 13 | 14 | 14 | 15 | 15....5 | 5 | 6 | 6 | 7 | 7....15 | 15 | 1 | 1....4 | 4 | 5 | 5 | 6 | 6 | 7 | 7....4

Litt. Do. GF..C | BA | G | F | E | D | C | B....D | C | B | AG..F | ED | C....A | GF | E | D | C....C

Epiſc. | Eucharius ... Domitianus

Reges Auſtraſiæ. 1|1 2|2 3|3 4|4 .... 12|12 13 13 14|14 15|15 16...16...19|19 20|20 21|21 22|22 23|23 † 1|1 2

R. Fr. 29 † 1|1 2|2 3|3 4|4 .... 12|12 11|11 14|14 15|15 16|16...19|19 20|20 21|21 22|22 23|23 24|24 25

Pont. 13 14|14 15 15 16|16 † 1|1 ... 9|9 † 1 1 2|2 3|3 † 1|1 .... 4|4 † 1|1 † 1|1 2|2 3|3 4 4 † 1

4. Chr. 511 | 512 | 513 | 514 | 515 . 522 | 523 | 524 525 526 . 527 .. 529 | 530 | 531 | 532 | 533 | 534 | 535

Indict. 4 5|5 6|6 7|7 8|8 .... 1|1 2 2 3|3 4|4 5|5 ... 8|8 9|9 10|10 11|11 12|12 13 13 14

Litt. D. B | AG | F | E | D....B | A | GF | E | D | C...G | F | E | DC | B | A | G

Clodouæo R. ſuccedunt fi'ij, Theodoricus Metis ſiue in Auſtraſiã, Childebertus Pariſijs, Clodomirus Aureliæ, Clotharius in Sueſſionibus.

Symmacho P. ſuccedit Hormiſda

His regnantibus non eadem fuit religionis integritas. Simonia quippe graſſari cœpit per Gallias: non ſic tamen non Tungris, ob epiſcoporum ſanctitatem.

Hormiſdæ P. ſuccedit Ioannes.

Ioanni P. ſuccedit Felix.

Felici P. ſuccedit Bonifacius.

Bonifacio Ioannes.

Theodorico R. Metenſi ſuccedit Theodobertus filius, patre melior. Qui in eccleſiaſticam diſciplinam reſtituendam incubuit. Sub hæc tempora Domitianvs Tungris ſedere cœpit.

Ioanni P. ſuccedit Agapetus.

A. Chr.	Pont.	R. Fr.	R. Auſt.	Epiſc.		Indict.	Litt. D.
536	1 † 1	25 26	2 3		*Agapeto Silverius.*	14 15	FE
537	1 2	26 27	3 4			15 1	D
538	2 † 1	27 28	4 5		*Siluerio ſuccedit Vigilius.* Aruernenſi concilio Domitianus intereſt.	1 2	C
539 . 546	1.....9	28....36	5....13			2.... 10	B.....G
547	9 10	36 37	13 † 1		*Theodoberto R. Auſtraſiæ ſuccedit filius Theodoualdus.*	10 11	F
548	10 11	37 38	1 2			11 12	ED
549	11 12	38 39	2 3		Domitianus intereſt concilio Aurelianenſi.	12 13	C
550 . . 553	12....16	39....43	3....7			13.... 2	B.....E
554	16 17	43 44	7 † 1		*Theodoualdo mortuo Clotharius Auſtraſiam occupat.*	2 3	D
555	17 † 1	44 45	1 2		*Vigilio P. ſuccedit Pelagius.* — Taxandris Domitianus fidem prædicat. Tungros reſtituere conatur. Sed cùm fruſtra videret, Traiectum frequentare cœpit. Hoium maximè in delicijs habuit; excoluitque miraculis.	3 4	C
556	1 2	45 46	2 3			4 5	BA
557	2 3	46 47	3 4			5 6	G
558	3 4	47 48	4 5	1	Moritur Domitianus: & Hoij ſepultus in vrbis patronum adſciſcitur. Subrogatur MONVLFVS.	6 7	F
559	4 5	48 49	5 6	1 2		7 8	E
560	5 † 1	49 50	6 7	2 3	*Pelagio ſuccedit Ioannes. Moritur Childebertus R. Pariſiorum. Totam igitur monarchiam obtinet Clotarius.*	8 9	DC
561	1 2	50 † 1	7 † 1	3 4	*Clotarius obit anno exeunte.* — Munulphus S. Seruatio tandem baſilicam Traiecti exſtruit. Sed tamen iſthic non collocat: vti nonnullis placet.	9 10	B
562	2 3	1	1 2	4 5	*Filij ſuccedunt, in Auſtraſiâ Sigebrtus, Haribertus Pariſijs, in Sueſſionibus Chilpericus, in Burgundiâ Guntrannus.*	10 11	A

LIBER SECVNDVS.

Hunni Gallias inuadentes funduntur à Sigeberto, & pacem petunt. Auſtraſiam interim Chilpericus aggreditur. Sigebertus victor rediens, Sueßiones occupat, & fratris filium Theodobertum capit. Poſt pacem factam, reddit.

LIBER TERTIVS.

Præuidet Monulfus, & prædicit Leodium in nobilem vrbem euaſurum: & iſthîc templum extruit in honorem SS: Coſmæ & Damiani.

Epiſcopio Dionantum hereditatem paternam attribuit.

Principem quemdam purgatorijs ignibus liberat.

Sub hoc tempus Sigebertus Brunichildem Hiſpanam ducit.

Hariberto R. Pariſ: ſuccedit Chilpericus R. Sueßionum.

Ioannes P. moritur.

Subſtituitur Bendictus.

Ermelindis gente nobiliſſima, caſtitatem vouet, & reſciſcis capillis omnem nuptiarum ſpem parentibus præſcindit. Eorum ergo permiſſu, vitam ducit ſolitariam in magnâ auſteritate, & ſanctè claudit. Ab Angelis ſepelitur.

Sigebertus contra Chilpericum R: Pariſiorum mouet. Theodobertum eius filium occidit: Chilpericum fugat Tornacum. Dolo Fredegundis occiditur. Regnat Childebertus fil:

Benedicto P. ſuccedit Pelagius.

Chilperico R. Pariſ. ſuccedit filius Lotharius quatuor menſium.

Column	Sequence as printed
A. Chr.	563 · 564 · 565 · 566...569 · 570 · 571 · 572 · 573 · 574 · 575 · 576 · 577 · 578...583 · 584
Pont.	3 · 4 · 4 · 5 · 5 · 6 · 6....10 · 10 · 11 · 11 · 12 · 12 † · 1 · 2 · 3 · 4 · 4 † · 1 · 1....7 · 7 · 8
R. Fr.	2 · 3 · 4 · 5....† 8 · 9 · 10 · 11 · 12 · 13 · 14 · 15 · 16 · 17....22 · 23 † · 1
R. Auſt.	2 · 3 · 4 · 5.....8 · 9 · 10 · 11 · 12 · 13 · 14 · † · 1 · 1 · 2 · 2 · 3 · 3.....9 · 9 · 10
Epiſc.	5 · 6 · 6 · 7 · 7 · 8 · 8....12 · 12 · 13 · 13 · 14 · 14 · 15 · 15 · 16 · 16 · 17 · 17 · 18 · 18 · 19 · 19 · 20 · 20....26 · 26 · 27
Indict.	11 · 12 · 12 · 13 · 13 · 14 · 14....3 · 3 · 4 · 4 · 5 · 5 · 6 · 6 · 7 · 7 · 8 · 8 · 9 · 9 · 10 · 10 · 11 · 11....3 · 4 · 3
Lit. D.	G · FE · D · C....F · E · D · CB · A · G · F · ED · C · B....C · BA

A. Chr.	Tom.	R. Br.	R. Auſt.	Epiſc.			Indict.	Litt. D.
585..589	8 13	1.....6	10....15	27....32			3 8	G....B
590	13† 1	6 7	15 16	32 33	*Pelagio P. ſuccedit Gregorius magnus.*		8 9	A
591..593	1..... 4	7 10	16....19	33.... 35			9.... 12	G....D
594	4 5	10 11	19 20	35 36	*Guntranno R. Burgundiæ ſuccedit Childebertus R. Auſtraſiæ.*		12 13	C
595	5 6	11 12	20 21	36 37			13 14	B
596	6 7	12 13	21 † 1	37 38	*Childeberto R. ſuccedunt filij Theodebertus in Auſtraſiâ, Theodoricus in Burgundiâ.*		14 15	AG
597	7 8	13 14	1 2	38† 1	S. Monulfo ep. ſuccedit Gondulfus		15 1	F
598..603	8.....14	14....20	2..... 8	1.....7	Hunc aiunt diuinitus deterritum reſtauratione vrbis Tungrorum.		1 7	E....F
604	14 † 1	20 21	8 9	7 † 1	*Gregorio magno ſuccedit Sabinianus,* Gondulfo Perpetvvs.		7 8	ED
605	1 †	21 22	9 10	1 2	*Sabinianus P. obit.*	Perpetuus ob ſtudium ſalutis animarum, fidelium doctor dictus eſt. Eccleſiam fortiter tuetur. S. Vincentij martyris cultui addictus, eius templum Dionanti frequentat.	8 9	C
606	1 †	22 23	10 11	2 3	*Succedit Bonifacius, & moritur.*		9 10	B
607	1	23 24	11 12	3 4	*Succedit Bonifacius IV.*		10 11	A
608..611	1.....5	24....28	12....16	4.....8			11.....15	GF...C
612	5 6	28 29	16 † 1	8 9	*Theodoricus rex Burgundiæ Theodebertum R. Auſtraſiæ apud Tullum vincit. Et Coloniam vſq. inſecutus, ad Tolbiacum iterum ſuperat: & captâ Coloniâ toti Auſtraſiæ dominatur.*		15 1	BA
613	6 7	29 30	1 † 1	9 10	*Tum ducatum Dentelini recuperare moliens, & bellum parans in Clotharium patruelem, Metis obit. Clotharius conſilio Pipini & Arnulfi caſu eius filijs, & auiâ Brunichilde, Auſtraſiam occupat.*		1 2	G
614	7 †	30 31	1 2	10 11	*Bonifacio P. ſuccedit Deuſdedit.*		2 3	F

Digitized by Google

617 Moritur S. Perpetuus, & Dionaoti ſepelitur in S. Vincentij vbi pellendis morbis oleum manauit è ſacro corpore. Subſtituitur Ebregisvs.

618 *Deuſdedit papæ ſuccedit Bonifacius.*

619...622 Pipinus Landanus, & S. Arnulfus autoritate in regiâ florent, & ſanctitate.

623 Clotharius Dagobertum filium Auſtraſiæ Septentrionalis regem creat, adiunctis directoribus Arnulfo, & Pipino.

624 Amandus poſito in Franciâ monaſtices tirocinio, Romam profectus, à S. Petro remittitur ad excolendas Gallias. Bauonē nactus, virum primæ nobilitatis in Hasbaniâ, ſed vitæ infamis; adducit ad meliora magno operæ fructu. Gandenſes à ſacris Chriſtianis adhuc alienos, ſimiliter tentat ſed non æquè feliciter.

625 *Bonifacio P. ſuccedit Honorius.*

626 *Dagobertus fit rex Auſtraſiæ totim.*

628 *Clothario ſuccedit fil: Dagobertus, conceſſâ Heriberto fratri Waſconiâ.*

631 Mortuo S. Ebregiſo ſucceſſor inſigni prodigio diuinitus deſignatur Ioannes Agnvs, vir coniugatus.

632 Ad felicia auſpicia Romam progreſſus, dum redit, incidit in Mononem, Arduennæ à Deo deſtinatum; qui Naſſoniam deductus; vitam agere cœpit virtutibus claram, & prodigijs. Amandus Gandenſes rurſum aggreſſus, conuertit ad Chriſtum; & Bauonem ad ſanctiora: eiuſque exemplo Gertrudem. Quæ vt oblatas nuptias effugeret, fugit domo paternâ.

633 Amandus Dagoberti R. infamem vitam arguit; & ideo exulare iubetur. Non ideo ſacram verbi ſementem ſeponit. Sociorum ſupplementum Româ quærit & impetrat Landoaldum, Amantium, Adrianum, &c.

634

635

636 Traiecti natus Lambertus, lactatur à virgine, cui oculos aperit. Alio miraculo infans loquitur. Sigebertum Dagoberti R. filium ſacris aquis tingit Amandus, infans reſpondet Amen. Naſſoniæ Monon martyrio coronatur: miraculis à Deo honoratur: opibus à Pipino Rege, ſed poſtea.

637 Obit Ioannes Agnus: ſubſtituitur AMANDVS.

638 *Honorio P: ſuccedit Seuerinus.*

639 *Seuerino Ioannes. Dagobertus dat regem Auſtraſiæ Sigebertum filium.*

Landelinus Autberti epiſcopi Camerac. diſcipulus Lobium, & Alnam condit.

640 Landelinus Waſlerum condit: tum Criſpinium. Quò ſe recipit, relicto Lobij Vrſmaro abbate.

641 *Ioanni P: ſuccedit Theodorus.* Amandus exoſus Traiecti mores aliquorum, aliò ſe confert; Landoaldo vices eius gerente. Floret Pipinus cum Sigeberto in Auſtraſiâ: & S. Ermelindem latentem tertâ educit in lucem ad cultum; & monaſterium condit: Arnulfo Met: mortuo adſciſcit collegam Cunibertum Colon.

642

643

644 Dagobertus R. moritur. Regnare pergit in Auſtraſiâ Sigebertus: incipit in Neuſtriâ Clodouæus. Inter vtrumque pacem firmat Pipinus.

645

646 Pipinus moritur ſanctè. *Grimoaldus fil: ſuccedit.*

647 *Theodoro P. ſuccedit Martinus.*

Mortuo parẽte liberior Gertrudis in ſacra omnia fertur. Cui mater cœnobium condit Niuellis, & filiam attondet ipſa. Monaſterium ad Sabim condit Amandus. Bauo ſanctè moritur. Floret Orpij Adilia: Regenufla Aijcuriæ; contemptis Ebroini nuptijs, virgo moritur. Trudo puer futuræ pietatis ſpecimen edit; & probat Deus miraculo. Wintershouij Lambertus præceptore Landoaldo miros facit progreſſus: iuuante opibus patre. Landoaldus, & Lambertus fontem eliciunt. Lambertus prunas defert veſte illæſâ.

648

649 Non ferens cleri corruptelam Amandus, petit à pontifice miſſionem & acta concilij Romani. Acta mittit, & commendat pontifex: ſed negatâ miſſione, hortatur ad labores.

A. Chr. | Pont. | R. Fr. | R. Auſt. | Epiſc. | Indict. | Lit. D.

LIBER TERTIVS.

650 — C

Impetratâ facultate tandem abdicat Amandus; & toto Belgio feliciter laborat. Mortuus in cælos ferri videtur. Manet corpus incorruptum aliquot ſæcula. Sufficitur à rege REMACLVS, S: Sulpitij primùm, tum & Eligij diſcipulus. Vir eâ ſede dignus. Ad ipſum à Deo miſſus Trudo, eius hortatu ſua dat eccleſiæ Metenſi: raro integritatis exemplo.

651 — B

Sigeberti R: & Remacli pietate conditur Malmundatium, tum & Stabuletum. Præficitur Theodardus. Bertuinus Pipioi munificentiâ condit monaſterium Malonæ.

652 — AG

Stabuletum & Malmundarium dicat Remaclus: abbaſque conſtituitur. Vectigalia rex addicit regiâ munificentiâ.

653 — F

Martino P. exulare iuſſo ſufficitur Eugenius. Trudonis virtuti quidam inuidus obtrectat, & Deo pœnas dat. Remiſſus in patriam Trudo, ſtrenuè Deo laborat. Remaclo abdicanti, & Stabuletum ſecedenti ſufficitur THEODARDVS. Cuius diſciplinâ valde proficit Lambertus. Foillanus & Vltanus poſt iter Romanum, Niuellis à Gertrude accipiuntur, eius dono Foſſis cœnobium condunt, diu Scotorum dictum. Adoleſcit Hadelinus & Babolenus. Hic Malmundario præficitur.

654 — E

Sigebertus R. ſanctè obit. Grimoaldus maior domus Dagobertum eius filium attondet; & Hildebertum filium ſuum regem facere ſtudet.

655 — D

Grimoaldum Clodouæus R. Pariſijs punit. Hildericum filium ſuum Auſtraſiæ præficit. Floret Trudo: Sarchinij monaſterium condit; aliud Brugis. Nuntius ſanctam vitam egit Haſteriæ.

656 — CB

Eugenio P. ſuccedit Vitalianus. Haſteriæ clero ſuccedunt virgines ſacræ. Bona eccleſiæ deperdita recuperare cogitat Theodardus. Sed crudeliter trucidatus, miraculis celebratur.

LIBER QVARTVS.

657 — A

Subrogatur LAMBERTVS merito ſuo, ſed inuitus; annum agens 21.

S: Theodardi corpus reducit Lambertus, & Legiæ collocat. Atrebatum ad tranſlationem S. Vedaſti proficiſcitur. Vbi Audomarus Morinorum epiſc: viſum recipit, iterumque perdit. Magna Lamberti autoritas apud reges.

658 — G

S. Iduberga moritur. Gertrudis in ſacræ familiæ curam ſuccedit.

659 — F

Gertrudis in dies ſanctitatis ſtudioſior, prodigijs illuſtratur. Virgines feliciter excolit. Foillanum veneratur; martyrio coronatum Niuellas refert; qui poſtea Foſſas transfertur.

660 — ED

Clodouæo R. ſuccedit in Franciâ fil: Clotharius. Pergit in Auſtraſiâ Hildericus.

661 — C · 662 — B

Landoaldum Wintershouij, Lambertum Traiecti agentem amat Hildericus R. Landoaldus cum ſocijs ſanctè moritur. Landrada vitam ducit auſteram: demiſſâ cælo cruce animatur ad labores. Condit monaſterium, adlaborante Lamberto. B. Amor Beliſiæ vitam agit ſanctam.

663 — A

Gertrudis ad mortem ſe comparatura, Wilfetrudem neptem in curarum partem aduocat.

664 — GF

Mira ſe auſteritate macerat: donec tempus ab Vltano edocta, beatam obit mortem. Succedit Wilfetrudis. Lothario morienti ſuccedit Theodoricus frater. Sed illo propter impotentiam Ebroini maioris domus in

A. Chr.	Pont.	R. Fr.	R. Auſt.	Epiſc.	Indict.	Litt. D.
665	9	1	10	9	8	E
666	10	2	11	10	9	D
667	11	3 †	12 †	11	10	C
668	12	1		12	11	BA
669	13	2		13	12	G
670	14	3		14	13	F
671	15 †	4		15	14	E
672	1	5		16	15	DC
673	2	6		17	1	B
674	3	7		18	2	A
675	4	8		19	3	G
676	5	9		20	4	FE
677	6 †	10		21	5	D
678	1	11		22	6	C
679	2 †	12		23	7	B
680	1	13		24	8	AG
681	2	14		25	9	F
	3	15		26	10	

monachum attonſo, ipſoque Ebroino Luxouium pariter relegato, ſubſtituitur Hildericus iam pridem Auſtraſiæ rex.

Hildericus R. occiditur. Theodoricus frater ad ſceptrum reuocatur. Ebroinus Luxouio egreſſus, Theodoricum R. ſuperat.

In eius gratiam redit, & maioratum domus. Lambertum epiſcopatu pellit: Farabertum intrudit hominem impium. Stabuletum ſe recipit Lambertus, & æquat ceteris.

Româ rediens Remaclus adfert ſacras reliquias. Hadelinum ad magna hortatur: qui virtute & prodigijs nobilitatus, Cellas condit. Rarum modeſtiæ & obedientiæ exemplum Stabuleti Lambertus edit.

Vitaliano P. ſuccedit Adeodatus.

Pipinus & Martinus in Ebroinum coniurati vincuntur.

Cæſo Ebroino, fugit Traiecto Faramundus. Redit Lambertus. Remaclo morienti ſuccedit Babolenus, & Symmetrium Româ refert.

Giſlemarus Pipinum apud Namurcum magnâ clade fundit. Mox pace per S. Andoenum factâ, moritur.

Adeodato P. ſuccedit Domnio.

Domnioni P. ſuccedit Agatho.

Beggha S. Gertrudem ſororem imitatura, poſt peregrinationem Romanam Andanæ monaſterium condit. Oda Lamberti conſuetudine proficit. Eòdem inuitat Hubertum, primò reluctantem: ſed inſigni viſo, & monito Deus euincit. Stabuletum ſe confert Hubertus. Lambertus cum Vindiciano epiſc. Camerac. Hunnecurtij templum dicat, & Bronij.

A. Chr.	Pont.	R. Fr.	Maiores domus.	Episc.		Indict.	Lit. D.
682	3 †	15 16		26 27	*Moritur Agatho P.*	10	E
683	1	16 17		27 28	*Creatur Leo II.*	11 11	D
684	2 † 1	17 18		28 29	*Leoni ſuccedit Benedictus.*	12 12	CB
685	1 † 1	18 19		29 30	*Benedicto Ioannes.*	13 13	A
686	1 † 1	19 20		30 31	*Ioanni Conon.* Warado. Maior domus obit. Succedit gener Berthارius: à quo deficitur ad Pipinum.	14 14	G
687	1 † 1	20 21	1	31 32	*Cononi P. ſuccedit Sergius.* Victo rege cum Berthario, Pipinus rerum per omnem Franciam potitur.	15 15	F
688	1 2	21 22	1 2	32 33	Moritur S: Beggha Pipini mater	1 1	ED
689	2 3	22 23	2 3	33 34	*Pipinus fuſo Radbodo Friſiorum duce, Friſiam citeriorem occupat.* Vitam ſanctè actam ſanctè claudit Trudo.	2 2	C
690	3 4	23 †	3 4	34 35	Willibrordus cum ſocijs in Friſiam venit. Obit Theodoricus R. Cùm miraculis celebraretur Trudo; venit ad ſepulcrum Pipinus cum Plectrude. Inſigni prodigio deſignatum diuinitus monaſterio Andainum donat Beregiſo; qui monaſterium exſtruit. Floret Cellis Hadelinus, & cœnobij dotem accipit à Pipino, alijſque; ſanctè moritur. Euermarus cum ſocijs martyrium conſequitur. Taxandriam ad Chriſtum adducere Lambertus aggreditur: feliciter, Deo iuuante. Vnde Taxandriæ dicitur apoſtolus. Amicitiam contrahit cum Willibrordo. Amalberga Beliſiæ inſtituitur. Obit Landrada: Beliſiæ ſepulta, Wintershouium diuinitus transfertur, & miraculis clareſcit.	3 3	B
691	4 5	*Reges relinquimus vt memoriæ indignos.*	4 5	35 36		4 4	A
692	5 6		5 6	36 37		5 5	GF
693	6 7		6 7	37 38		6 6	E
694	7 8		7 8	38 39	Ppinus deperit Alpaidem, pulſâ coniuge Plectrude.	7 7	D
695	8 9		8 9	39 40	Naſcitur ex Alpaide Carolus, dictus poſtea Martellus. Pipinum arguit Lambertus: non vano conſilio, niſi obſtitiſſet Alpais.	8 8	C
696	9 10		9 10	40 † 1	Alpaidis freter Dodo ſæuit in Lamberti clientes. Lamberti nepotes vlciſcuntur. Aduocatus à Pipino Iupiliam Lambertus, Alpaidis impudentiâ offenditur. Ad facinus fratrē inſtigat pellex. Legiæ Lābertus occiditur. Diuinitus percuſſores, & ipſe Dodo puniuntur. Traiectum auehitur ſacrum corpus. Angelo iubente, & epiſcopi inſignia deferente, conſecratur Romæ Hubertus. Idque Traiecti diuinitus nuntiatur.	9 9 10	BA
697	10 11		10 11	1 2	Traiectum redit Hubertus. Legiæ Lambertus miraculis clareſcit: Oda viſum accipit: & ſanctè viuit, moriturque.	10 11	G

A. Chr.	Pont.	R. Fr.	Mai. do.	Episc.		Indict.	Lit. D.
698	11 12		11 12	2 3	Ob quotidiana Leodij miracula, corpus S. Lamberti Legiam reuehere cogitat Hubertus, & epiſcopatus cathedrã ibidẽ ſtatuere.	11 12	F
699	12 13		12 13	3 4		12 13	E
700	13 14		13 14	4 5		13 14	DC
701	14 † 1		14 15	5 6	*Sergio P. ſuccedit Ioannes VI.*	14 15	B
702..704	1....4		15...18	6....9		15....3	A...FE
705	4 † 1		18 19	9 10	*Ioanni P. ſuccedit Ioannes VII.*	3 4	D
706	1 2		19 20	10 11		4 5	C
707	2 †		20 21	11 12	Conſulit Pontificem R. Hubertus; & remittitur ad ſynodum epiſcoporum. *Moritur Ioannes P.*	5 6	B
708	1 † 1		21 22	12 13	*Succedit Siſinnius, ac deinde Conſtantinus.* Pronuntiat ſynodus pro deſiderio Huberti. *S. Suuibertus à Pipino Iupiliæ Werdam obtinet.*	6 7	AG
709	1 2		22 23	13 14	Incorruptum S. Lamberti corpus Legiam transfertur, editis in viâ miraculis; ſimul & cathedra, condito iſthic S. Lamberti collegio, & cœnobio S. Petri. Vrbem Hubertus condidit, magiſtratus conſtituit. Vrbi ſigillum, & inſcriptionem dedit: munitiones addidit. Latè per exteras gentas colitur S. Lambertus.	7 8	F
710	2 3		23 24	14 15	Prima ſynodus Leodij habetur.	8 9	E
711..713	3....6		24...27	15...18	Sanctitate claret Oda Huberti amita, & liberalitate in eccleſiam Leod: omnem clerum, & pauperes. Mercedem Chriſtus promittit, & æternam in morte dat.	9....12	D...A
714	6 †		27 †	18 19	*Conſtantino P. ſuccedit Gregorius:* Grimoaldus ad Pipinum patrem Iupiliæ ægrum tendens, Legiæ in S. Lamberti occiditur. Pipinus ſanctos epiſcopos ſana monentes reijcit, & moritur. Reſipiſcit Alpais. Plectrudis Carolo in cuſtodiâ detento, Theudoaldum Grimoaldi filium maiorem palatij conſtituere nititur: fruſtra.	12 13	G
715	1 2		—	19 20	Carolus cuſtodiâ elapſus, à Radbodo Friſio vincitur.	13 14	F
716	2 3		—	20 21	Meliore fortunâ cum Francis Amblauæ pugnat.	14 15	ED
717	3 4		— 1	21 22	Rurſum vincit Vinciati in agro Cameracenſi, Chilpericumque R: cum maiore domus Raganfrido Pariſios vſque perſequitur.	15 1	C

a. Chr.	Pont.	Mai. do.	Epiſc.		Indict.	Litt. D.
718	4 5	1 2	22 23	Coloniam reuerſos, vrbem capit, & theſauros paternos. Tum regem Vaſconum opibus bellum reparantem inſigni victoria fundit.	1 2	B
719	5 6	2 3	23 24	Et miſſis ad Eudonem Vaſconum ducem legatis, regem recipit in poteſtatem; ſimulque Franciam vniuerſam.	2 3	A
720	6 7	3 4	24 25	Eccleſiam vexat.	3 4	GF
721	7 8	4 5	25 26		4 5	E
722 .. 725	8 12	5 9	26 ... 30	Taxandriam idololatriâ purgat Hubertus, & Arduennam. Prodigijs floret.	5 9	D.... G
726	12 13	9 10	30 31	Contra Iconoclaſtas ſynodum Leodij habet. Vicinæ mortis admonetur. Ignitas in aëreacies, & pugnas videt eo tempore, quo Carolus innumeram Saracenorum multitudinem proſligauit.	9 10	F
727	13 14	10 11	31 † 1	Sanctiſſimè moritur Hubertus. Succedit FLOREBERTVS.	10 11	E
728 .. 730	14 17	11 14	1 4	Florent Eikæ Harlindis & Reliñdis excultæ à Willibrordo & Bonifacio. Eucherium epiſcopum Aurelian: Carolus, arguentis libertatem non ferens, Santrudonem relegat.	11 14	DC... A
731	17 † 1	14 15	4 5	*Gregorio II. P. ſuccedit III.*	14 15	G
732 . 739	1 9	15 ... 23	5 ... 13		15 8	FE ... D
740	9 10	23 24	13 . 14	Pace toto regno fruitur Carolus.	8 9	CB
741	10 † 1	24 † 1	14 15	*Gregorio P. ſuccedit Zacharias.* Moritur Carolus, & inter damnatos videtur ab Eucherio	9 10	A
742	1 2	1 2	15 16	Qui & ipſe Santrudone moritur, ſed ſanctè,	10 11	G
743 ... 745	2 5	2 5	16 19	Quod editis miraculis Deus teſtatur, Wando Fontanellæ abbas conceptam Traiecti deuotionem in S. Seruatium retinet ſibi reſtitutus. Volente Deo, eductus ſepulcro S. Hubertus, inuenitur incorruptus. Adeſt eleuationi Carolomannus. Educitur ſimiliter S. Oda, S. Landoaldus cum ſocijs, alij.	11 14	F C
746	5 6	5 6	19 † 1	Moritur S. Florebertus. Succedit FVLCARIVS.	14 15	B
747	6 7	6 7	1 2	Carolomannus fit monachus.	15 1	A

A.Chr.	Pont.	R.Fr.	Mai. do.	Epiſc.		Indict.	Litt. D.
748	7 8		7 8	2 3	Pergit nihilominus Gallicanas eccleſias ab ipſo commendatas curare Bonifacius.	1 2	GF
749 . 751	8 11		8.. ... 11	3..... 6		2..... 5	E....C
752	11 † 1	1	11	6 7	Moguntiæ Metropolis conditur, eique ſubijcitur eccleſia Leodienſis. Pipinus creatur rex Franciæ: eoque adnitente Molhanij collegium canonicorum conditur. Ibidem cultus olim S. Elmerus epiſc: Zachariæ P ſubſtituitur Stephanus III.	5 6	BA
753	1 2	1 2		7 8	Stephanus P. pulſus ab Aſtulfo R: Longobard: venit in Franciam.	6 7	G
754	2 3	2 3		8 9	Pipino R. canonizationem S: Suuiberti petente, pontifex examen committit Fulcario noſtro, & alijs epiſcopis, atque in primis Hildegero Colonienſi, quem vereſimile eſt creatum fuiſſe primum metropolitam: eique ſubiectam Leodienſem eccleſiam.	7 8	F
755	3 4	3 4		9 10		8 9	E
756	4 5	4 5		10 11		9 10	DC
757	5 † 1	5 6		11 12	*Stephano P. ſuccedit Paulus.*	10 11	B
758	1 2	6 7		12 13		11 12	A
759	2 3	7 8		13 14		12 13	G
760	3 4	8 9		14 15	*Pipinus R. Paſcha Iupiliæ celebrat.*	13 14	FE
761	4 5	9 10		15 † 1	Fulcarius ep: moritur. Succedit AGILFRIDVS.	14 15	D
762..765	5....9	10.....14		1.....5	*Pipinus Aquis celebrat* Natalem Domini.	15.... 4	C....F
766	9 10	14 15		5 6	*Et Paſcha.*	4 5	E
767	10 †	15 16		6 7	*Paulus P. moritur.*	5 6	D
768	1	16 † 1		7 8	*Succedit Stephanus.* Pipinus R: moritur. Succedunt Carolus & Carolomannus. Carolus Aquis agit Natalem.	6 7	CB
769	1 2	1 2		8 9		7 8	A
770	2 3	2 3		9 10	Carolus celebrat Paſcha Leodij. — Agilfridus noſter factus abbas S. Bauonis, eò defert ex hac diœceſi corpus S. Faraildis. S. Go-	8 9	G

A. Chr.	Pont.	R. Fr.	Epiſc.		Indict.	Litt. D.
771	3 4	3 4	10 11	*Item Heriſtalli.* — degrandus Carolo R: carus, ſanctè viuit, & moritur.	9 10	F
772	4 + 1	4 5	11 12	*Rurſum Heriſtalli Paſcha & Natalem celebrat. Stephano P. ſuccedit Adrianus.*	10 11	ED
773	1 2	5 6	12 13	Paſchate Heriſtalli celebrato, Theodoniſvillæ inuitatur à legatis pontificijs ad ferendam opem contra Deſiderium R. Longobard: Quem ſtatim profectus Papiam compulit, & obſedit.	11 12	C
774	2 3	6 7	13 14	Coactum ad deditionem, & captum, Leodium relegauit.	12 13	B
775..778	3....7	7....11	14...18	*Poſt cladem in Pireneis acceptam, Heriſtalli Natalem agit Carolus.*	13.... 2	A....D
779..783	7....12	11....16	18...23	*Et Paſcha Heriſtalli agit* — Eccleſiæ rem auget feliciter Agilfridus. — *item Natalem Domini.*	2.....7	C....E
784..794	12....23	16....27	23† 1..11	Agilfrido ſuccedit GERBALDVS. *Carolus R: Natalem Aquis celebrat.*	7....3	DC....B
795..798	23†1...4	27.. 31	11.... 15	*Et Paſcha. Poſt expeditionem Saxonicam redit Aquas. Adriano P. ſuccedit Leo III*	3.....7	D....G
799	4 5	31 32	15 16	Vrbem Aquenſem Carolus condit: Baſilicam dicat Leo P. rex ornat reliquijs. Tungrenſe templum dicat idem Leo, & Viſetenſe. Leodij archidiaconos creat octo. Vexillum S. Lamberti dat Carolus. Hoij canonicos condit, & comites. Terrâ S. Domitianum leuat. Suuibertum ſanctis accenſet Leo.	7 8	F
800	5 6	32 33	16 17	Carolus Romæ à Leone P. creatur imperator.	8 9	ED
801..809	6....15	33....42	17..26†1	Gerbaldo ep: ſuccedit WALCANDVS: qui Lætijs dedit reliquias.	9.....3	C....G
810	15 16	42 43	1 2		3 4	F
811	16 17	43 44	2 3	Carolus imp: ſcribit teſtamentum: ſubſcribit Walcandus.	4 5	E
812	17 18	44 45	3 4		5 6	DC
813	18 19	45 46	4 5	Proſpicit eccleſiæ & imperio Carolus.	6 7	B

A. Chr.	Pont:	Imper:	Epiſc.		Indict.	Lit. Do.
814	19 20	46 † 1	5 6	Moritur Carolus imp. verè Magnus, diœceſis Leod. magnum decus. Succedit filius Ludouicus Pius. Paroëcia S. Veronæ conditur. Deflorucrat Andainum: reſtituit Walcandus.	7 8	A
815	20 21	1 2	6 7		8 9	G
816	21 † 1	2 3	7 8	*Leoni P. ſuccedit Stephanus.*	9 10	FE
817	1 † 1	3 4	8 9	*Stephano P. ſuccedit Paſchalis* Walcandus in conuentu Aquenſi procurat Andainenſibus corpus S. Huberti. Quod incorruptum defertur Andainum: vbi innumeris in hunc diem illuſtratur miraculis.	10 11	D
818..824	1...8 † 1	4.... 10	9.....15	*Paſchali P. ſuccedit Eugenius.* — Odulfus in Taxandriâ virtute clareſcit: ſed magis Vltraiecti; etiam poſt mortem miraculis.	11.....3	C...CB
825..827	1..4 † † 1	10.... 13	15.... 18	*Eugenio P. ſuccedit Vitalianus, huic Gregorius IV.*	3.....6	A....F
828..831	1......4	13.....16	18.....21	Walcandus rem eccleſiæ ſuæ curat.	6..... 10	ED...A
832	4 5	16 17	21 † 1	Walcando ſuccedit Pirardvs.	10 11	GF
833..838	5......12	17.....24	1.....8	Ludouicus inter filios regna diuidit.	11.....2	E.....F
839	12 13	24 25	8 9		2 3	E
840	13 14	25 † 1	9 10	Ludouicus Pius imp. moritur. Succedunt filij Lotharius, Carolus & Ludouicus.	3 4	DC
841	14 15	1 2	10 † 1	Pirardo ep: ſuccedit Hircarivs. Lotharius bello fratres petens vincitur.	4 5	B
842	15 16	2 3	1 2	Lotharius ſecundò victus: regno exuitur.	5 6	A
843	16 †	3 4	2 3	Pace factâ, reducitur in ſua. *Gregorius P: moritur*	6 7	G
844	1	4 5	3 4	*Creatur pontifex Sergius.*	7 8	FE
845	1 2	5 6	4 5		8 9	D
846	2 3	6 7	5 6		9 10	C

Digitized by Google

a.Chr.	Pont.	Imper.	Reges Lotharingiæ.	Episc.		Indict.	Litt. D.
847	3 † 1	7 8		6 7	*Sergio P. ſufficitur Leo IV.*	10 11	B
848..854	1.....8	8.....15		7.....14		11.....3	A....G
855	8 9 † 1	15 † 1		14 15 †	*Leoni P. ſuccedit Benedictus III.* Lotharius diuiſis in filios regnis, Prumij monaſticen profitetur & moritur. Moritur & Hircarius ep:	3 4	F
856	1 2	1 2		1	Subſtituitur FRANCO vir doctus.	4 5	ED
857	2 3	2 3		2		5 6	C
858	3 † 1	3 4		3	*Benedicto P. ſuccedit Nicolaus.*	6 7	B
859	1 2	4 5		4	Intereſt ſynodo Tullenſi Franco, ſubſcribitque. Iidem omnes epiſcopi operam dederant, vt reges de pace colloquerentur.	7 8	A
860	2 3	5 6		5	Conuenientes rurſum reges pacem faciunt.	8 9	GF
861	3 4	6 7		6		9 10	E
862	4 5	7 8		7	Conciliabulo Aquenſi interfuit Franco: vbi damnatâ perperam reginâ, data eſt Lothario R. facultas aliam ducendi.	10 11	D
863	5 6	8 9		8	Eadem fuit ſententia conciliabuli Metenſis. Sed intererat Franco Siluanectenſi non multo meliori.	11 12	C
864	6 7	9 10		9	Damnat iſta concilia pontifex.	12 13	BA
865	7 8	10 11		10	Franco veniam impetrat.	13 14	G
866	8 9	11 12		11		14 15	F
867	9 † 1	12 13		12	*Nicolao P. ſuccedit Adrianus.*	15 1	E
868	1 2	13 14		13		1 2	DC
869	2 3	14 15		14	Lothario Placentiæ mortuo, Carolus R. Franc: Metas inuadit, tum Aquas: vbi à Francone Hilduinum ordinari presbyterum facit.	2 3	B
870	3 4	15 16	1 2	15	Carolus Fr: & Ludouicus Germ: Reges Lotharij nepotis regnum inter ſe partiuntur:	3 4	A
871	4 5	16 17	2 3	16	*Ludouicus imp: frater Lotharij R. defuncti Romæ coronatur à pontifice Rex Francorum.*	4 5	G

A. Chr	Pont	Imp:	R. Loth:	Epiſc:		Indict.	Litt. D.
872	5 † 1	17 18	3 4	17	*Adriano P: ſuccedit Ioannes VIII.*	5 6	.FE
873	1 2	18 19	4 5	18	*Ludouicus R: Germ: reddit Ludouico imp: partem regni Lotharienſis, quam in diuiſione cum Carolo Caluo acceperat.*	6 7	D
874	2 3	19 20	5 6	19	*Ludouicus imp: moritur. Carolus Caluus occupatâ Italiâ & imperio Romæ ſalutatur imp.*	7 8	C
875	3 4	20 † 1	6 7	20		8 9	B
876	4 5	1 2	7 † 1	21	*Ludouicus R: Germaniæ moritur. Carolus Caluus occupat Aquas & Coloniam. Sed Ludouicus defuncti filius eum pellit Lotharingiâ, partitoq; cum fratribus regno, Aquas tenet.*	9 10	AG
877	5 6	2 † 1	1 2	22	*Carolus Caluus imp: moritur. Succedit regno & imperio filius Ludouicus Balbus. Ludouicus rex Germaniæ & Auſtraſiæ Aquis hiemat.*	10 11	F
878	6 7	1 2	2 3	23	*Ioannes P: in Galliâ coronat Imp: Ludouicum Balbum.*	11 12	E
879	7 8	2 †	3 4	24	*Lud: Balbus imp: moritur. Ludouicus R: Germ: & Auſtr: Virdunum venit, vt Franciam occupet. ſed acceptâ à filijs Balbi parte regni, quam habebant in Auſtraſiâ, reuertitur.*	12 13	D
880	8 9	1	4 5	25	*Carolus Craſſus Italiâ occupatâ imperator à Ioanne P. coronatur.* Inter has mortes, & diſſidia, Normanni poſitis ad Scaldim caſtris Lotharingiam liberiùs vaſtant. S: Gudulæ corpus Caprimontem aduehitur; S: Fredegondi Monaſterium ad Sabim. Normannos in Carbonariâ cædit Ludouicus R. Auſtr:	13 14	CB
881	9 10	1 2	5 6	26	Normannorum pars Wahalim ingreſſa Neomagum occupat. Sed à Ludouico R. coacta abire, Ingreſſa Moſam pars alia Leodium vaſtat, & reliquam Lotharingiam. S. Libertum ad S. Trudonis ſepulcrum occidunt. SS: corpora Wintershouij in terram abduntur. Tudinium ſancti Lobienſes, S. Hubertus in Campaniam, S. Remaclus Bouiniacum auehitur.	14 15	A
882	10 † 1	2 3	6 †	27	Prumiam & Treuiros capiunt Normanni: Walonem ep: Met: occidunt. Ludouicus R. Germ: & Auſtr: moritur. Carolus imp: regnum fratris init, & Normannos regno parum honeſtè dimittit. S. Remaclus Calci peſtem ſedat. *Ioanni P. ſuccedit Martinus.*	15 1	G
883	1 2	3 4	Caluus tenet Lotharingiam	28	*Hugo Lotharij R. ex Waldradâ filius Lotharingiam non minùs, quàm Normanni, vaſtat.*	1 2	F
884	2 † 1	4 5		29	*Martino P. ſuccedit Adrianus.* Craſſus imp: dat S. Lamberto Magdecam. Quo fruſtra arma mouente, Normanni ad Diliam veniunt. Hoc Louanij initium vult Lipſius.	2 3	ED
885	1 † 1	5 6		30	*Godefridus R: Normann: in Batauiâ occiditur, cùm pacem incitante Hugone frangere cogitaret. Qui Hugo oculis orbatur, & fit monachus. Adriano P. ſuccedit Stephanus V.*	3 4	C
886	1 2	6 7		31		4 5	B
887	2 3	7 8		32	Louanio relicto Normanni Pariſios obſident. Carolus partem Galliæ, quam Normanniam dicimus, ipſis conceſſit: & ignauiæ cauſa à ſuis deſtituitur, ſubſtituto in locum Arnulfo nepote.	5 6	A
888	3 4	8 † 1		33	Carolo Craſſo miſerè mortuo, regnat Arnulfus, & S. Lamberto dat Lobium:	6 7	GF

A.Chr.	Pont.	Imper.	R. Loth.	Episc.	LIBER QVINTVS.	Indict.	Litt. D.
889	4 5	1 2		34	Eccleſiæ verò Treuirorum largitur abbatiam S. Seruatij Traiectenſem.	7 8	E
890	5 6	2 3	item Arnulfus.	35		8 9	D
891	6 1	3 4		36	*Stephano P. ſuccedit Formoſus.* Normanni rurſum Lotharingiam ingreſſi, circum Aquas vagati, apud Gulid Chriſtianos fundunt. Arnulfus R. è Bauariâ veniens, adiuncto ſibi Francone noſtro, ad Louanium occidit ad centum millia.	9 10	C
892	1 2	4 5		37	Normanni, qui ad naues remanſerant, Moſam tranſgreſſi Lotharingiam fœdè vaſtant, & cum magnâ prædâ abeunt. Caprimonte Stabuletum S. Remaclus refertur cum miraculis. S. Huberti corpus inuenitur incorruptum.	10 11	BA
					LIBER SEXTVS.		
893	2 3	5 6		38	Reiecto Odone, Franci regem ſibi conſtituunt Carolum Simplicem Lud: Balbi filium.	11 12	G
894	3 4	6 7		39	Car: Simplex dat Arceias S. Lamberto.	12 13	F
895	4 5	7 8	1	40	Arnulfus R. Germaniæ filium ſuum Zuentiboldum creat Lotharingiæ regem.	13 14	E
896	5 6	8 9	1 2	41		14 15	DC
897	6 1	9 10	2 3	42	*Formoſo ſuccedit Bonifacius huic Stephanus.*	15 1	B
898	1 2	10 11	3 4	43	Zuuentiboldum regno exutum arte Raginerij ducis, recipit & iuuat Franco. Reſtitutus rex dat S. Lamberto Tecta.	1 2	A
899	2 3	11 12	4 5	44	Durfoſiam munitionem ad Moſam fruſtra tentat Zuuentiboldus.	2 3	G
900	3 4	12 1	5	45	Arnulfo morienti cum ſucceſſiſſet filius Ludouicus, ad eum defecerunt Lotharienſes Zuuentiboldum exoſi. Qui commiſſo ad Moſam prælio interijt. Eius filiæ Benedicta, Cæcilia, Relindis Monaſticen profeſſæ ſanctitate claruerunt.	3 4	FE
901	4 1	1 2		46	*Stephano P: ſuccedit Theodorus; huic Ioannes.* Foſſas S: Lamberto datas confirmat Ludouicus rex. Sancte adoleſcit Gerardus Bronienſis, Berengario comiti carus. Bronij templum extruere diuinitus iubetur.	4 5	D
902	1 2	2 3		47	Nouum templum SS. Harlindi & Relindi dicatur: in quod ſacra corpora inferuntur.	5 6	C
903	2 3	3 4		48 1	Franconi ep. ſuccedit STEPHANVS.	6 7	B
904	3 4	4 5		1 2	Reſtauratur Monaſterium ad Sabim. Gerardus Bronienſis in Franciam à C: Berengario legatus, ad S: Dionyſij monaſticen meditatur: & profitetur magno fructu. Lobium dicatur.	7 8	AG
905	4 1	5 6		2 3	*Ioanni P: ſuccedit Benedictus IV.*	8 9	F

A. Chr.	Pont.	R. Germ.	R. Loth.	Episc.		Indict.	Lit: D.
906	1 2	6 7		3 4.		9 10	E
907	2 † † †	7 8		4 5	*Benedictus P: moritur; tum Leo; tum Christophorus.*	10 11	D
908	1	8 9		5 6	*Sergius P: creatur.* Eccleſiæ Leod: bona confirmat Ludouicus rex. Stephanus ep. ſcribit vitam S: Lamberti.	11 12	CB
909	2	9 10		6 7	Mengoldus C. Hoienſis poſt ſanctam peregrinationem ſeptem annorum reuerſus Hoium, martyrio coronatur. S. Maurus Andanæ ſanctè mortuus, Hoium diuinitus fertur.	12 13	A
910	3 † 1	10 11		7 8	*Sergio P. ſuccedit Anaſtaſius.*	13 14	G
911	1 2	11 12		8 9		14 15	F
912	2 † † 1	12 † 1		9 10	*Moritur Anaſtaſius P. poſt Lando: ſuccedit Ioannes X:* Deficientibus in Germania Carolinis per mortem Ludouici R. eligitur Conradus Franconiæ dux.	15 1	ED
913	1 . 2	1 2		10 11	Reuerſurus Bronium Gerardus obtinet reliquias S. Eugenij: quas Bronium infert miraculo claras in ipſo epiſcopo.	1 2	C
914	2 3	2 3	1	11 12	Conrado bellis inteſtinis detento, Car: Simplex Franciæ, rex inuitante Raginerio duce, Lotharingiam inuadit. Bronium confirmat.	2 3	B
915	3 4	3 4	1 2	12 13	Car. Simplex dat S. Lamberto ſiluam Tectenſem & Mechliniam.	3 4	A
916	4 5	4 5	2 3	13 14		4 5	GF
917	5 6	5 6	3 4	14 15	Raginerij filius Giſilbertus reip: in Lotharingia perturbator, eijcitur. Reſtituitur, occupatque Traiectum, rege fruſtra mandante reſtitui eccleſiæ Treuirenſi.	5 6	B
918	6 7	6 7	4 5	15 16		6 7	D
919	7 8	7 † 1	5 6	16 17	Non quieſcit Giſilbertus. *Conrado R. Germ: ſuccedit Henricus Saxo.*	7 8	C
920	8 9	1 2	6 7	17 † 1	Stephano ep: moriente, epiſcopatum ambit Hilduinus per Simoniam. Detectâ impietate reijcitur. Oblatum recuſat Guibertus Gemblac: ſubſtituitur à rege RICHARIVS.	8 9	BA
921	9 10	2 3	7 8	1 2	Pace inter reges Carolum & Henricum factâ, Carolo Lotharingia relinquitur, ſimulque Hilduino magna ſpes euerſa.	9 10	G
922	10 11	3 4	8 9	2 3	Romæ damnatur Hilduinus: Richarius, & ſucceſſores donantur pallio. Guibertus Gemblaci monaſterium condit. Giſilbertum res nouas molientem obſidens Caprimonte Carolus, abire cogitur.	10 11	F
923	11 12	4 5	9 10	3 4	*Robertus & Henricus Reges in Lotharingia ad Ruram amicitiam ſanciunt.* Occiditur Robertus in prælio apud Sueſſiones à Carolo Simplice: qui paulo pòſt captus, in cuſtodiâ interijt.	11 12	E
924	12 13	5 6	10 11	4 5	*Giſilbertus Hannoniam & Cameraceſium vaſtat.* Monaſticen tamen ad S: Giſleni reſtituit per Gerardum Bronienſem, & alijs monaſterijs, qui Criſpinio reliquias S. Landelini Bronium refert.	12 13	DC

Digitized by Google

Henricus R. Germ: tandem à Lotharienſibus recipitur.

Ioanni P. ſuccedit Leo VI. Abbatia Seruatiana poſt multas reſtitutiones à regibus & imperatoribus mandatas tandem eccleſiæ Treuirenſi perit.

Leoni ſuccedit Stephanus.

Stephano P. ſuccedit Ioannes

Henricus rex confirmat abbatiam Bromenſem.

Richarius ep: caſtellum quoddam prope Arceias euertit.

Richarius monaſterium S. Petri à Normannis dirutum reſtaurat, attribuitque canonicis. Conſtituit duodecim abbates ſæculares è collegio S. Lamberti deligendos.

Henrico R. ſuccedit filius Otto I. Ioanni P. ſuccedit Leo VII.

Leoni P: ſuccedit Stephanus. Giſilbertus res nouas rurſum moliens, ad Rhenum funditur; & Caprimontem compulſus obſidetur. Sed obſidionem ſoluit Otto diſtractus alio bello. Giſilbertus reparato bello occiditur.

Eccleſiæ Camerac: priuilegia ab Ottone R. confirmari obtinet Richarius noſter. *Henrico fratri regis Ottonis ducatus Lotharingiæ committitur. Cui mox à Lotharienſibus pulſo ſuccedit Otto.*

Templum S. Seruatio condit & dicat Richarius, & aquam in forum deducit.

Gerardus Bronio ſuo priuilegia Romà quærit.

Epiſc: 5 6|6 7|7 8|8 9|9 10|10 11|11 12|12 13|13 14|14 15|15 16|16 17|17 18|18 19|19 20|20 21|21 22|22 23

Imper: 6 7|7 8|8 9|9 10|10 11|11 12|12 13|13 14|14 15|15 16|16 17|17 † 1|1 2|2 3|3 4|4 5|5 6|6 7

Pontif: 13 14|14 15|15 16|16 † 1|1 † 1|1 2|2 † 1|1 2|2 3|3 4|4 5|5 † 1|1 2|2 3|3 † 1|1 2|2 3|3 4

A. Chr: 925 | 926 | 927 | 928 | 929 | 930 | 931 | 932 | 933 | 934 | 935 | 936 | 937 | 938 | 939 | 940 | 941 | 942

Indict: 13 14|14 15|15 1|1 2|2 3|3 4|4 5|5 6|6 7|7 8|8 9|9 10|10 11|11 12|12 13|13 14|14 15|15 1

Litt. D: B | A | G | FE | D | C | B | AG | F | E | D | CB | A | G | F | ED | C | B

A. Chr.	Pont.	Imper.	Episc.		Indict.	Litt. D.
943	4 1	7 8	23 24	*Stephano P. ſuccedit Marinus. Ottoni Lotharingiæ duci mortuo ſuccedit Conradus.*	1 2	A.
944	1 2	8 9	24 25	Immo Seruatianos canonicos vexat. Eâ cauſâ S. Seruatij corpus ad ipſum defertur; conſuetudine tum receptâ. Clauis S. Seruatij miraculis celebrata: fracta diuinitus reparatur. Quelenburgum in Saxoniâ conditur in S. Seruatij honorem. Forannanus cum ſocijs è Scotia iuſſu Diuinô venit Walciodorum, tum Romam. Gorziæ deniquc monaſticen profitetur.	2 3	GF
945	2 3	9 10	25 1	Richario ep. ſuccedit Hvgo, qui S. Maximini abbatem egerat magna laude.	3 4	B
946	3 1	10 11	1 2	Gemblaci bona confirmat Otto. Eodem affertur S. Exuperius. *Marino P. ſuccedit Agapetus*, Ottone rege probante Walciodori monaſterium condit Eilbertus comes.	4 5	D
947	1 2	11 12	2 1	Hugoni ep: ſuccedit Farabertvs. *Ludouicus R: Fr: cum Ottone R: Aquis Paſcha celebrat.*	5 6	C
948	2 3	12 13	1 2	Farabertus Englehemij ſynodo intereſt pro diſcordijs inter Ludouicum R: & Hugonem comitem: item Artaldum & Hugonem archiepiſcupos Rhem: Lobij diſciplinam ſoluit Farabertus.	6 7	BA
949	3 4	13 14	2 3	*Gerberga vxor Ludouici R. Aquis Paſcha celebrat cum Ottone R: fratre ſuo.* Otto dat Eikam S. Lamberto.	7 8	G
950	4 5	14 15	3 4		8 9	F
951	5 6	15 16	4 5	Otto bello inter Conradum Lotharingiæ ducem & Raginerium C: Hannoniæ, grauiter quatitur Lotharingia. Bronium à Dionyſianis redimit Gerardus & epiſcopo Leod: commendat. S. Eloquij corpus Walciodorum infert Eilbertus comes.	9 10	E
952	6 7	16 17	5 6		10 11	DC
953	7 8	17 18	6 1	Multis conſpirantibus ducatu Lotharingiæ Conradus exuitur, & vincitur à Raginerio. Bruno frater Ottonis R. archiepiſcopus Colon: creatur dux Lotharingiæ, & Faraberto ep: ſubſtituit Ratherivm epiſcopatu Veronenſi antea pulſum. Obit Eilbertus comes.	11 12	B
954	8 9	18 19	1 2	Conradus contra Ottonem & Raginerium Hungaros in Lotharingiam adducit. Aliquot ex illis ad meliora conuertit Guibertus Gembl: Lobio vi Diuinâ repelluntur.	12 13	A
955	9 1	19 20	2 3	Hungaros ad ſuos cum prædâ redeuntes mactat Otto. Contra eos dimicans occiditur Conradus dux. Ratherium oderunt Leodij. *Agapito P. ſuccedit Ioannes XII.*	13 14	G
956	1 2	20 21	3 1	Amouetur epiſcopato Leod: Ratherius. Veronæ tertiò reſtitutus, etiam pellitur, & moritur Lobij. Baldricvs Leodij ſufficitur. Diſciplinam Lobij reſtituere nititur Raginerius aduocato Erluino Gemblaci abbate. Raginerium adſportat in exilium Bruno. Lobij malè habetur Erluinus.	14 15	FE
957	2 3	21 22	1 2	Sancta mors Gerardi Broniensis: & Forannani Walciod:	15 1	D
958	3 4	22 23	2 3		1 2	C

LIBER SEXTVS.

959 Bruno Tungris corpus S. Euergiſli, & Trumoniâ S. Ebregiſi Coloniam defert. Baldrico ep: ſufficitur ERACLIVS, litterarum amans; quas Leodium primus infert & promouet.

960 S. Patrocli corpus Bruno Trecis obtinet. Interim Robertus quidam Namurcum, & Immo Caprimontem muniunt, rerum nouarum cupidi. Quos ſtatim obſidet Bruno: pactis inducijs abit.

961 *Otto profecturus in Italiam filium Ottonem deſignati regem & Aquis coronari curat.* Abbates Lobin redduntur, & ornantur.

962 *Romæ Otto coronatur imp:* S: Guibertus Gorziæ moritur, & Gemblacum refertur, non ſine miraculo.

963 *Ioanne P. pulſo, Leonem quemdam ſuffici curat Otto.* Eraclius horrendo affectus malo, Turones proficiſcitur, à S. Martino curatur.

964 Gratitudinis ergo Eraclius templum S. Martini in monte Publico conſtruit. Reuerſus Romam Ioannes P. moritur. Romani Benedictum creant. Hoc pulſo Leonem Otto reducit.

965 S. Bruno moritur. *Leoni ſubſtituitur Ioannes XIII.*

966 *Otto imp: compoſitis Lotharingiæ rebus, tendit in Italiam.*

967 *Otto R. in Italiam ad patrem it, & à papâ coronatur imp:*

Conſtruitur templum S. Pauli, Deo locum, & magnitudinem demonſtrante: & S. Laurentij incipit Eraclius. S. Euermarus terrâ educitur: & S. Landoaldus cum ſocijs: item S. Landrada, cum inſignibus prodigijs. Walciodorum eccleſiæ Metenſi datur, & iungitur Haſteriæ.

969 Secutus in Italiam imperatorem Eraclius; explicatâ eclipſi, exercitus conſternationem ſedat. Redit Leodium.

970 Inchoat monaſterium S. Laurentij. Plebis inſolentiam diſſimulat. Prohibetur moribundus diuinitus ſepeliri in S. Pauli. Mortuus ſepelitur in S. Martini.

LIBER SEPTIMVS.

971 NOTGERVS ex abbate Sangallenſi epiſcopus Leod: *Otto imp: in Germaniam redit.*

972 *Ioannes P. obit, tum Domnus; ſuccedit Benedictus* Otto imp: dat eccleſiæ Aq: abbatiam Captim:

973 *Ottoni imp: ſuccedit Otto filius.*

Notgerus priorem plebeculæ inſolentiam caſtigat. Suſcipit ſacrorum curam. Exſtruit varia templa. S. Paulo bona addicit Alpais. Tudinium vrbem condit Notgerus: & Lobij Folcuinum creat abbatem. Vbi florebant Harigerus, & Olbertus Burchardi magiſter.

974 *Benedicto P: VI ſuccedit inuaſor Bonifacius.* Foſſas vrbem condit Notgerus: Mechliniam reſtaurat. Gladbaci monaſterium S. Vito conditur.

LIBER SEPTIMVS.

A. Chr.	Pont.	Imper.	Epiſc.		Indict.	Litt. D.
975	1	2 3	5	*Bonifacium pellit, & ſedet Benedictus dictus VII:*	3	C
976	1	3	6	S. Remaclus miraculis claret. Ædes illi ponitur in monte Publico. Sub hoc tempus Goderanus hiſtrio, meliora cogitans, templum S. Ægidij conſtruit. Moritur feliciter.	4	BA
977	2	4	7	Norgeri commendatione Rothardum Otto renuntiat epiſcopum Cameraci, Carolum creat ducem Lotharingiæ.	5	G
978	3	5	8	Lotharius R. Fr. ex improuiſo Aquas occupat, fugato Ottone imp: & viciniam vaſtat. Talionem Otto rependit in Franciâ, ſed in reditu cladem accipit.	6	F
979	4	6	9	Vitato non leui periculo, templum S. Crucis extruitur.	7	E
980	5	7	10	*Pace factâ Septentrionalem Lotharingiam retinet Otto: Meridionalem, & quæ hodie nomen retinet, tenet Carolus Lotharij R. frater.* Otto confirmat bona S. Lamberti. Inſigni ſtratagemate Caprimontem capit Notgerus: euertit. Augetur Aquenſis eccleſia.	8	DC
981	6	8	11	Condit Notgerus templum S. Ioannis Euang.	9	B
982	7	9	12		10	A
983	8	10 †	13	Libertatem Gemblaco concedit pontifex. *Otto imperator moritur.*	11	G
984	9 †	1	14	*Otto III. coronatur Aquis. Benedicto P. ſuccedit Ioannes XIV.* Notgerus præficitur pueritiæ Ottonis. Obtinet confirmari bona S. Lamberti, etiam Brunengeruzium comitatû. S. Landoaldus cum ſocijs Gandauum auehitur.	12	FE
985	1 ††	2	15	Ansfridus Hoij comes coniugis ſuæ ſanctitate pellicitur ad imitationem. Ambo dant comitatum ſuum S: Lamberto *Ioannes P: obit: tum & Bonifacius iterum inuaſor: ſuccedit Ioannes XV.*	13	D
986	1	3	16	Rem collegij Martiniani curat Notgerus, vrbem cingit, augetque.	14	C
987	2	4	17	Conditur Collegium S: Dionyſio. Leodij fit infula. Deficientibus in Galliâ Carolinis, regnat Hugo Capetus. Bellum Flandricum pro comitatu Loſſ. S. Poppo naſcitur. Erluinus Abbas Gembl: moritur. Wilika ad Rhenum conditur adnitente Notgero.	15	B
988	3	5	18		1	AG
989	4	6	19	Fami ſubuenit miro prodigio Notgerus, annonâ & piſcibus è cælo depluentibus.	2	F
990	5	7	20	Fulcuinus abbas Lob: moritur.	3	E
991	6	8	21	Fulcuino ſufficitur Harigerus.	4	D
992	7	9	22	Ottonem ducit Bronium Notgerus, eiuſque confirmationem obtinet.	5	CB
993	8	10	23		6	A
994	9 10	11	24	Ansfridus fit epiſcopus Vltraiect: Hilſuindis olim coniux extruit Thoræ cœnobium, cui filiam Benedictam præficit abbatiſ:	7	G

A. Chr.	Pont.	Imper.	Epiſc.		Indict.	Li: D:
995	10 11	12	25	Erluinus ex archidiacono Leod: epiſcopus Camerac:	18	F
996	11 † 1 | 1	13	26	*Ioanni P. ſuccedit Gregorius V.* Otto coronatur imp.	9 | 9	ED
997	2	14	27	Bona S. Ioannis Euāg: confirmantur à pontifice & Auguſto.	10 10	C
998	2 3	15	28	Commemorationem animarum Cluniaci Odilo, Leodij Notgerus decernit. Multa Cluniacenſibus dantur in hac diœceſi.	11 11	B
999	3 † 1	16	29	*Gregorio P. ſuccedit Silueſter.* S. Adalbertum mart: veneraturus Otto, in Poloniam tendit.	12 12	A
1000	1 2	17	30	S. Adalberto templum Leodij ponit Notgerus. Caroli Magni corpus occultum è latebris educit Otto. S. Gengulfi reliquiæ miraculis clarent. Floriais, eiuſque templum conditur. Clarent & reliquiæ S. Ioannis Baptiſtæ.	13 13 14	GF
1001	2 3	18	31		14 15	E
1002	3 4	19 † 1	32	Otto III. mortuus, Aquis ſepelitur. S. Seruatij miracula. Ottoni ſuccedit Henricus Bauarus. Balduinus c: Flandriæ pulſo Arnulfo c. Valentianas occupat.	15	D
1003	4 †† 1	1 2	33	*Silueſtro P. ſuccedit Ioannes XVIII. & huic XIX.* Henricus R: Flandro mandat vt Valentianas reſtituat.	1 1	C
1004	1 2	2 3	34	Valentianas obſidet Henricus; fruſtra. Notgeri conſilio Flandrum donat. B. Vrſmarus per Flandriam miraculis celebratur.	2 2	BA
1005	2 3	3 4	35	Ottoni Lotharingiæ duci mortuo ſuccedit Godefridus filius Godefridi Arduennenſis. Collegium S. Crucis confirmat rex Henricus.	3 3	G
1006	3 4	4 5	36	Eccleſiæ Leod: bona confirmat Henricus R.	4 4	F
1007	4 5	5 6	37 † 1	Erluinus floret Cameraci. Iuuentutis inſtitutionem cordi habet Notgerus, magno fructu. Multi ex eius diſciplinâ epiſcopi. Moritur. Notgero ſufficitur BALDRICVS, vir mirè munificus in eccleſias.	5 5	E
1008	5 6	6 7	1 2	Obtinet Baldricus à Cæſare filuam: & alia prope Mechliniam. Conditur monaſterium Florinenſe; & in id. S: Mauri corpus infertur.	6 6	DC
1009	6 † 1	7 8	2 3	*Ioanni P: ſuccedit Sergius IV.*	7 7 8	B
1010	1 2	8 9	3 4		8 9	A
1011	2 3	9 10	4 5	Henricus R: Leodij Paſcha celebrat cum Gerardo epiſcopo Camer.	9 10	G
1012	3 4	10 11	5 6	Condit Gerardus monaſterium Florinenſe: & S: Mauri corpus Rhemis obtinet. Marchionatus Francimont: datur S: Lamberto. Comes Louan: bellum mouet in Lotharingiam.	10 11	FE

A. Chr.	Pont.	Imper.	Episc.	LIBER SEPTIMVS.	Indict.	Litt. Do.
1013	4 † 1	11 12	7 8	*Sergio P: ſuccedit Benedictus VIII.* Baldricus contra comitem munit Hugardiam. Vbi cæduntur Leodienſes.	11 12	D
1014	1 2	12 13	8 9	Procæſerum animabus cœnobium S: Iacobi molitur Baldricus. Comitatus Leſſ: datur S: Lamberto. Comes Louan: reconciliatur eccleſiæ. *Henricus Romæ coronatur imp.*	12 13	C
1015	2 3	13 14	9 10	Raginerius C: Mont: cum Lamberto C: Louan: vlturus populationem Hannoniæ, poſt ſacrilegium Florinis ad S: Gengulfi perpetratum, punitumque diuinitus, pugnat ad Florinas contra Godefridum Ducem. Occiditur Lambertus. Dicatur baſilica S: Lamberti, & S: Bartholomæi, vbi corpus S: Vlberti.	13 14	B
1016	3 4	14 15	10 11		14 15	AG
1017	4 5	15 16	11 † 1	Theodoricus omnia latè infeſtans, hoſtis imperij iudicatur. Ad arma cogitur Baldricus ep: obit in expeditione. Vincit Theodoricus, & Godefridum ducem capit.	15 1	F
1018	5 6	16 17	1	Theodoricus dimiſſione Godefridi pacem impetrat. Baldrico ſuccedit Wolbodo: ſanctè educatus; epiſcopatum ſanctè auſpicatur.	1 2	E
1019	6 7	17 18	2	Henricus imp. Leodij Paſcha celebrat; & Wolbodoni monaſterium S: Iacobi commendat perficiendum; quod ſtrenuè curatur. Dicationi templi Bamberg: intereſt Wolbodo.	2 3	D
1020	7 8	18 19	3	Cæſarem epiſcopus placat inſigni facto, multis imitando. Poppo creatur abbas Stabul: Henricum imp: Heriberto archiepiſcopo Colon: infenſum reconciliat Wolbodo.	3 4	CB
1021	8 9	19 20	4 † 1	Sanctè moritur Wolbodo. **LIBER OCTAVVS.** Leodij ſucceſſor deſignatur Godeſchalcus, ab imperatore DVRANDVS. Poſt inſignem vtriuſque modeſtiam cedit Godeſchalcus.	4 5	A
1022	9 10	20 21	1 2	Contra Berengarium ſacramentarium ſcribit Durandus ad Robertum R: Franc:	5 6	G
1023	10 11	21 22	2 3	Synodus Aquenſ: cui intereſt Henricus imp: & Durandus aſſerit Porzetum diœceſi Leod: Prodigium in templo Aquenſi.	6 7	F
1024	11 † 1	22 † 1	3 4	*Benedicto P: ſuccedit Ioannes XX.* S. Henrico imp: ſuccedit Cōradus; Durando, & alijs primùm non conſentientibus: poſtea tamen coronatur. Bene facit eccleſiæ S: Ioannis.	7 8	ED
1025	1 2	1 2	4 † 1	Durandus à B. Wolbodone percuſſus, quòd bona S. Laurentij diſperſiſſet, moritur. Sucedit REGINARDVS per Simoniam.	8 9	C
1026	2 3	2 3	1 2	Floret Poppo abb: Stabul: & toto imperio monaſticen reſtituit: diſſidentes principes reconciliat. Virduno aduocatur primus abbas S. Laurentij Stephanus.	9 10	B
1027	3 4	3 4	2 3	*Conradus à pontifice coronatur imp:* Conditur templum & collegium canonicorum Walcuriæ.	10 11	A
1028	4 5	4 5	3 4		11 12	GF
1029	5 6	5 6	4 5	Abbati S. Laurentij diuinitus auxiliū promittitur ab epiſcopi pænitentiâ: quâ valde inſigni veniam pro Simoniâ meritus eſt Romæ Reginardus.	12 13	E

A. Chr.	Pontif.	Imper.	Episc.		Indict.	Litt. D.
1030	6 7	6 7	5 6	Reuerſus Leodium S. Laurentio templum inchoat.	13 14	D
1031	7 8	7 8	6 7	Canonicorum Bartholomæanorum numerus augetur ad vſque viginti. Exterminatis muſcis ædes exſtruitur S. Nicolao.	14 15	C
1032	8 9	8 9	7 8		15 1	BA
1033	9 † 1	9 10	8 9	Adelmannus ſcholaſticus Leod: ſcribit ad Berengarium, vt reducat ad ſaniora: epiſcopus poſtea Brixienſis fuit. *Ioanni P. ſuccedit Benedictus IX.*	1 2	G
1034	1 2	10 11	9 10	Dicatur templum S. Laurentij. Bona ſua addicit Herimannus comes poſt triſtem filiorum caſum. Fit monachus ad S. Vitoni. Horrenda fames. Suis inſigni liberalitate ſubuenit Reginardus: Moſam & Vrtam pontibus ſternit.	2 3	F
1035	2 3	11 12	10 11		3 4	E
1036	3 4	12 13	11 12		4 5	DC
1037	4 5	13 14	12 †	Odo Campanus excluſus regno Burgundiæ, Lotharingiam infeſtat. Gozilo dux Lothar: cum Reginardo epiſcopo fundit Ottonem, & occidit. Poppo pacem inter Germanos & Gallos componit. Obit Reginardus.	5 6	B
1038	5 6	14 15	1	Wazo præpoſitus declinat epiſcopatum inſigni arte. Deſignatur NITHARDVS.	6 7	A
1039	6 7	15 † 1	2	Contado imp: ſuccedit filius Henricus.	7 8	G
1040	7 8	1 2	3	Henricus Aquiſcoronatus, venit Traiectum ad eleuationem SS: Monulfi & Gondulfi. S. Lamberto dat Hasbaniam. Intereſt dedicationi Stabulenſi.	8 9	FE
1041	8 9	2 3	4		9 10	D
1042	9 10	3 4	5 † 1	Moritur Nithardus ep: WAZO ex infimâ ſorte per gradus omnes euehitur ad epiſcopatum; vir eo faſtigio dignus.	10 11	C
1043	10 11	4 5	1 2	Tempore famis ſuis liberaliter ſubuenit.	11 12	B
1044	11 † 1	5 6	2 3	*Benedicto P: ſuccedit Gregorius VI* Bozo Hoienſe canonicorũ collegium auget; Hermannus Loſſenſis Loſcaſtrenſe; S: Bartholomæi Wazo. Albertus Rodenſe cœnobium condit. Gozilo dux Lothar: obit: ſuccedit Gozilo filius. Sed filius alter Godefridus ducatum ab imperatore petit, nec obtinet. Ideo Lotharingiam veſtat.	12 13	AG
1045	1 2	6 7	3 4	Godefridus viribus diffidens, imperatori ſe permittit: & in cuſtodiam datur.	13 14	F
1046	2 3	7 8	4 5	Albertus C: Namurci templum & collegium S: Albani condit. Ornat Fredericus Godefridi ducis frater. Henricus R: Aquis Pentecoſten celebrat, & Godefridum dimittit. Ibidem Wazo libertatem eccleſiæ fortiter tuetur. Romæ coronatur imp: Henricus à Clemente quem pulſo Gregorio conſtituerat. Henricum interim R: Fr. ab inuadendis Aquis deterret Wazo.	14 15	E

A. Chr.	Pont.	Imper.	Episc.		Indict.	Litt. D.
1047	3 4	8 9	5 6	Contra imperatorem pro Romanâ ſede fortiter ſtat Wazo. Sed ad arma ſollicitatus in fide conſtat; & Godefrido Lotharingiam infeſtante, afflictæ Virdunenſi eccleſiæ ſubuenit: vrbi Leodio, totique ditioni proſpicit: perfidiam omnem auerſatur. Reus apud Cæſarem, fortiter ſe primùm tuetur; cedit denique. Quid ſenſerit de hæreticis puniendis. Poppo Vedaſtinam diſciplinam reſtituit.	15 1	D
1048	1 4	9 10	6 4 1	Reſtituit & Martianenſem: ſed ibi moritur; ac refertur Stabuletum. Moritur & piè Wazo. Succedit THEODVINVS. *Clementi mortuo anno ſuperiore ſuffecit Henricus imp: Damaſum.*	1 2	CB
1049	1	10 11	1 2	Theodoricum Hollandum cum duce Godefrido res nouas molientem vincit Theoduinus, & occidit. Creatus hoc anno Leo P. venit Leodium: libertatem Stabulenſem probat. Godefridum ducem, fratremque eius Fredericum ſecum abducit. Comitatur Romam vſque Theoduinus.	2 3	A
1050	1 2	11 12	2 3	*Reſtituto Cameraco, & Andouerpâ imperatori, Balduinus Flander pacem accipit.* Theoduinus Româ reducit Theodoricum Lobienſem.	3 4	G
1051	2 3	12 13	3 4	Recrudeſcit bellum propter nuptias Balduini Flandri iunioris cum Richilde viduâ Hermanni C. Hannoniæ.	4 5	F
1052	3 4	13 14	4 5		5 6	ED
1053	4 5	14 15	5 6	Illato Lotharienſibus bello, Hoium Flander incendit, & Thudunium Hoij baſilicam virginis Theoduinus inſtaurat.	6 7	C
1054	5 6 4	15 16	6 7	Flandrum Cæſar compeſcit; Tornacum capit cæſo Lamberto Louanienſi. Fredericus legatus apoſtolicus in Oriente Græcos reducit ad concordiam cum Latinis. Reuerſus in Italiam fit monachus in Caſſino. Eius frater Godefridus Beatricem Italiæ marchioniſſam ducit. Leo P. moritur	7 8	B
1055	1	16 17	7 8	*Victor II. P. creatur.* Theodoricus Lobienſis monachus abbas S. Huberti claret inſigni ſanctitate.	8 9	A
1056	2	17 1	8 9	Reliquiæ S. Iacobi Leodium deferuntur; miraculis honorantur. *Henrico imp: ſuccedit Henricus filius.*	9 10	GF
1057	3 4 1	1 2	9 10	Fredericus creatur abbas Caſſin: & Victori P. morienti ſubrogatus dicitur Stephanus IX.	10 11	E
1058	1 4 1	2 3	10 11	Bello Hollandico renouato vincitur cum fœderatis Theoduinus. Sed poſt paucos annos debellant. Stephanus P: S. Crucem mittit Leodium: & moritur. Succedit Nicolaus II. è clero olim Leod:	11 12	D
1059	1 2	3 4	11 12	Berengarium rurſus inſanientem in concilio Romano conuincit Nicolaus.	12 13	G
1060	2 3	4 5	12 13		13 14	BA
1061	3 4 1	5 6	13 14	S. Agilolfum Malmundario Coloniam transfert Anno. *Nicolao P. ſuccedit Alexander II.*	14 15	G
1062	1 2	6 7	14 15	Anno fit tutor Henrici regis.	15 1	F

LIBER OCTAVVS.

A. Chr.	Pontif.	Imper.	Episc.		Indict.	Lit. Do.
1063	2 3	7 8	15 16	Malmundarium impetrat Anno, duellendum à Stabulenſibus.	1 2	B
1064	3 4	8 9	16 17	*Henricus R. Paſcha Leodij celebrat.* Theodoricus abb: Stabul: totum pænè menſem apud Triburias detinetur. Fredericus dux vnicum abbatis præſidium moritur. Tegeno datur abbas Malmundario. Theodoricus ad Godefridum D. pro auxilio tendit.	2 3	DC
1065	4 5	9 10	17 18	Goſlariæ Henricus gladio accinctus eſt, Godefrido D. eius ſcutario: qui & dux Lothar: creatus, Stabulenſem cauſam deſerit.	3 4	B
1066	5 6	10 11	18 19	Stabulenſes corpus S. Remacli Aquas ad regem deferunt: nec pro ſanctitate habitum. Pœnas dederunt autores. Templum Huij dicat Theoduinus: & ob liberalitatem dat populo priuilegia.	4 5	A
1067	6 7	11 12	19 20	Malmundarium Stabulenſes idem ſacrum corpus fruſtra deferunt. Romam ergo tendit Theodoricus abb: nec à pontifice refert aliud quàm litteras: quibus non mouetur Anno.	5 6	G
1068	7 8	12 13	20 21		6 7	FE
1069	8 9	13 14	21 22	Fine anni Romam Anno proficiſcitur. Sequitur abbas Stabul:	7 8	D
1070	9 10	14 15	22 23	Coram pontifice cauſa Stabulenſis agitur: nullo fructu. Reuerſus ex Italià Godefridus condit prioratum Bullioni; & moritur. Succedit patri filius Godefridus Gibboſus.	8 9	C
1071	10 11	15 16	23 24	Leodium ad Regem, & in ipſam regiam infertur S: Remaclus, & miraculorum multitudine tandem vincit. Richildis C: Hannoniæ aduerſis fracta caſibus, reparatura vires, Hannoniam Theoduino vendit, probante Rege: qui & cetera S: Lamberti confirmauit: & S: Speum, aliaſque reliquias Aquis auexit. Flander Hannonios denuo vincit: ſed auxilio Leodienſium vincitur.	9 10	B
1072	11 12	16 17	24 25	B: Euermari ſanctitas miraculis extra controuerſiam ponitur.	10 11	AG
1073	12 † 1	17 18	25 26	*Alexandro P. ſuccedit Gregorius VII. Anno Henricum R: relinquens, ad ſe redit. Ex eo rex in præceps ruit.*	11 12	F
1074	1 2	18 19	26 27	S: Laurentij reliquiæ Leodium delatæ miraculo illuſtrantur. Reliquijs diues iſtud cœnobium.	12 13	E
1075	2 3	19 20	27 † 1	Henricus R. commendatâ Theoduino reginâ mouet in Saxones, Theoduinus epiſc. acriter à pontifice corripitur, & moritur.	13 14	D

LIBER NONVS.

A. Chr.	Pontif.	Imper.	Episc.		Indict.	Lit. Do.
1075				Theoduino ſucceſſorem, permittente rege, renuntiat Godefridus Gibboſus HENRICVM archidiaconum Virdun: Conſecrat Anno, & commendat, Wolbodoni abbati S. Laurentij dignitatem abroget: & paulo pòſt obit. Paret Henricus.		
1076	3 4	20 21	1 2	Godefridus Gibboſus occiditur. Succedit God: Bullionius è ſorore nepos in Marchiam Antuerpianam. Henricus cum Francone ep: Bellogradenſi dicat cryptam S: Huberti.	14 15	CB
1077	4 5	21 22	2 3	Crebra ad S: Trudonis eduntur miracula: ſed & diſciplina labefactatur è populi concurſu. Abbas à Deo punitur. B. Wolbodo miraculis clareſcit.	15 1	A

A. Chr.	Pont.	Imper.	Epiſc.		Indict.	Lit. D.
1078	5, 6	22, 23	3, 4		1, 2	G
1079	6, 7	23, 24	4, 5	Henricus ep: in itinere Romano ſpoliatur ab Arnulfo C: iuramenteque expreſſo prohibetur ſua repetere.	2, 3	F
1080	7, 8	24, 25	5, 6	Iuramento Henricum exſoluit pontifex, & vlciſci voluit. Cœnobium Flon: conditur.	3, 4	ED
1081	8, 9	25, 26	6, 7		4, 5	C
1082	9, 10	26, 27	7, 8	Gualterus è clero Leod: epiſcopus Dunelmenſis occiditur. Adelardus abb: Trudon: diem ſuum obit.	5, 6	B
1083	10, 11	27, 28	8, 9	Flammis perit cœnobium Trudon:	6, 7	A
1084	11, 12	28, 29	9, 10		7, 8	GF
1085	12 †	29, 30	10, 11	Santrudonem obſidet Henricus ep: ob Luponem monaſterij inuaſorem, & ad deditionem cogit. Bruſtemij contra fidem datam inhumanè ſæuiunt. Hinc ingens diſſidium totâ diœceſi, & mala innumera. *Gregorius P: moritur.*	8, 9	E
1086	1	30, 31 †	11, 12	*Victor II. eligitur.* Ortum Virdunenſe bellum vt componeret Henricus, Mirewartum emit; & ſimul cum extructo ibi prioratu S: Michaëlis dat S. Huberto.	9, 10	D
1087	2 †	31, 32	12, 13	Theodoricus S: Huberti abbas ſanctè moritur. *Moritur & Victor pontifex.*	10, 11	C
1088	1	32, 33	13, 14	*Vrbanus conſecratur.* Malis per diœceſim graſſantibus vt medeatur, nouum excogitat Henricus tribunal dictum Pacis Leodienſis. Subſcribunt omnes principes diœceſani, vno comite Rupenſi dempto; qui cogi nequijt. Ex hoc PACIFICI nomen habet Henricus.	11, 12	BA
1089	1, 2	33, 34	14, 15	Lotharingiæ dux creatur Bullionius. Inter ipſum, & eccleſiam Virdunenſem Henricus pacem facit:	12, 13	G
1090	2, 3	34, 35	15, 16		13, 14	F
1091	3, 4	35, 36	16 †, 1	Conditur prioratus S. Seuerini, & Aqualienſis. Henricus epiſcopus moritur. Succedit ſimoniacè OBERTVS.	14, 15	E
1092	4, 5	36, 37	1, 2	Reſtituto ad S: Laurentij Wolbodone, Berengerus abb: Andainum ſe recipit ad S. Hubertum.	15, 1	DC
1093	5, 6	37, 38	2, 3	Conditur templum S. Leonardi, & frequentari miraculis incipit. Petrus Eremita hortatur ad bellum ſacrum, reuerſus ad id è Palæſtinâ monitu Diuino.	1, 2	B
1094	6, 7	38, 39	3, 4		2, 3	A

A. Chr.	Pont.	Imper.	Episc.		Indict.	Lit. D.
1095	7 | 8	39 | 40	4 | 5	Decernitur bellum in Concilio Claromontano. Martia Dominarum conditur. Militiæ ſacræ Bullionius inſcribitur.	3 | 4	G
1096	8 | 9	40 | 41	5 | 6	Bullionum vendit eccleſiæ Leod: Bullionius: Couinum Hannonius. Wolbodonem Laurentiani non ferunt. Beringerum, reuocare cogitur Obertus. Rupertus in S. Laurentio feliciter adoleſcit ope B. Virginis. Cruce ſignati tendunt in Orientem.	4 | 5	FE
1097	9 | 10	41 | 42	6 | 7		5 | 6	D
1098	10 | 11	42 | 43	7 | 8		6 | 7	C
1099	11 | † 1	43 | 44	8 | 9	Ieroſolyma capitur. Et rex Bullionius renuntiatur. Lis de comitatu Brunengeruzio eccleſiæ Leod: addicitur. *Vrbano P: ſuccedit Paſchalis.* Mirewartum Obertus reſtaurat.	7 | 8	B
1100	1 | 2	44 | 45	9 | 10	Moritur Godefridus Bull: ſuccedit in regnum Balduinus frater.	8 | 9	AG
1101	2 | 3	45 | 46	10 | 11	Henricus imp: flagitioſiſſimus Paſcha Leodij agit, & quo res ſuas ſtabiliat, Limburgium in gratiam recipit, & Lotharingiæ ducem creat. Andanam S: Begghæ reſtituit Albertus comes Namurcenſis.	9 | 10	F
1102	3 | 4	46 | 47	11 | 12	Roberti Flandri vires pontifex opponit:	10 | 11	E
1103	4 | 5	47 | 48	12 | 13	& in Leodios concitat, qui ab imperatore ſtabant; & acriter in pontificem ſcripſiſſe dicuntur. Non tamen videntur fuiſſe ſchiſmatici. B: Odæ corpus terrâ educitur ad honorem: item S: Rolindis, quæ olim virginitate Deo deuotâ, Gerpiniæ obijt, & miraculis celebratur.	11 | 12	D
1104	5 | 6	48 | 49	13 | 14	Obertus à clero ſuo accuſatus, à metropolitâ damnatur. Sed imperatoris fauore ſententiam euadit.	12 | 13	CB
1105	6 | 7	49 | • 1	14 | 15	Henrico imperium ponere iuſſo, Henricus filius ſubſtituitur. Conſentire viſus eſt pater.	13 | 14	A
1106	7 | 8	1 | 2	15 | 16	In Lotharingiâ tamen & Leodij arma cogitat. Contrà filius ſe comparat, & prælio apud pontem Viſeti vincitur. Sed dum vires reparat, pater Leodi moritur. Epiſcopus in gratiam à pontifice recipitur. Algerus Can: Leod: ſcribit in Berengarij hæreſim. Fit monachus Cluniaci, cum pluribus alijs. Limburgio Lothar: ducatus abrogatur. Datur Godefrido Barbato.	14 | 15	G
1107	8 | 9	2 | 3	16 | 17	Limburgius arma mouens, à Barbato vincitur. Cleri priuilegia rex probat: Mamburnique autoritatem deſcribit.	15 | 1	F
1108	9 | 10	3 | 4	17 | 18	Petrus Eremita reuerſus è Syria, Nouomonaſterium exſtruit. B. Guibertus miraculis nobilitatur.	1 | 2	ED
1109	10 | 11	4 | 5	18 | 19		2 | 3	C
1110	11 | 12	5 | 6	19 | 20	Sepulcro ad cultum & honores educitur B. Guibertus.	3 | 4	B

A. Chr.	Pont.	Imper.	Epiſc.		Indict.	Lit. Do.
1111	12 13	6 7	20 21	Miraculum ad S. Laurentij de ſubtilitate corporis Chriſti reſurgentis.	4 5	A
1112	13 14	7 8	21 22		5 6	GF
1113	14 15	8 9	22 23	Probat Cæſar emtionem Bullioni, & tribunal Pacis Leodienſis. Helinus condit canonicos S: Materni, & hoſpitalem domum ad Catenam, & ſodalitatem ſepelientium mortuos, &c.	6 7	E
1114	15 16	9 10	23 24		7 8	D
1115	16 17	10 11	24 25	Petrus Eremita ſanctè moritur. Floret Rupertus.	8 9	C
1116	17 18	11 12	25 26		9 10	BA
1117	18 19	12 13	26 27	Scripta ſua dat publico Rupertus: creatur abbas Tuitienſis. Hoij Norbertus omnibus ſe exuit.	10 11	G
1118	19 † 1	13 14	27 28	Horrendæ Leodij tempeſtates, & portenta. *Paſchali P. ſuccedit Gelaſius.*	11 12	F
1119	1 †	14 15	28 † 1	Hugo Foſſenſis dat ſe ſocium Norberto. Qui Foſſis & latè per viciniam nauat vtilem operam. Traiecti reliquias S: Seruatij colit cum miraculo. Obertus ep: moritur. *Gelaſio P. ſuccedit Caliſtus II.* Malis artibus epiſcopatum ambit Alexander, & inuadit. Vaticinium de ipſo, & tribus epiſcopis editum. Alexandro abdicare iuſſo, eligitur FREDERICVS qui Rhemos profectus à pontifice & concilio confirmatur.	12 13	E
1120	1 2	15 16	1 2	Epiſcopatum ſanctè ingreſſus Fredericus, Alexandro arma mouenti ſaceris interdicit: bellum mouet, & vincit.	13 14	DC
1121	2 3	16 17	2 †	Fredericus epoto veneno dira paſſus ſanctè moritur, & miraculis clareſcit. Inſurgens rurſum Alexander, compeſcitur ab archiepiſcopo Colon: pænitenſque Romam tendit.	14 15	B
1122	3 4	17 18		Pax inter pontificem & imp: pro inueſtituris præſulum, tandem perficitur.	15 1	A
1123	4 5	18 19	1	Godefridus Louan: fratrem ſuum Alberonem eligi curat epiſcopum. Floreffiam condit Guilielmus C: Namurci, & ibidem fit conuerſus: Dicat Albero: & Præmonſtratenſes in Cornelij montem aduocat. Præeſt Lucas, vir magnus ſanctitate & doctrinâ.	1 2	G
1124	5 † 1	19 20	1 2	Bertreiæ prioratus conditur. In S: Ægidio canonici regulares ſtatuuntur. Bellofagetum Auguſtinianis conditur: item Ventus vinetum. *Caliſto P. ſuccedit Honorius II.*	2 3	FE
1125	1 2	20 † 1	2 3	Fames. Punitio violantis feſtum diem. Monſtrum. *Henricus imp: Leodij Paſcha celebrat. In Penteсoſte Vltraiecti moritur. Succedit Lotharius D: Sax: & Aquis coronatur.*	3 4	D
1126	2 3	1 2	3 4	Ius manus mortuæ Leodij tollit epiſcopus. S. Magdalena miraculis celebratur Caſtris.	4 5	C
1127	3 4	2 3	4 5		5 6	B

A. Chr.	Pont.	Imper.	Epiſc.		Indict.	Litt. D.
				LIBER NONVS.		
1128	4 5	3 4	5 1	Moriuntur Albero ep: & Rupertus abbas. Andreas præpoſitus Leod: fit epiſcopus Vltraiect: & Alexander fit Leod: Waleranus Limburgius creatur dux Lotharingiæ. Duraſſius C: Trudonenſes infeſtat. Damnatur ab epiſcopo Metenſi & Leod:	6 7	AG
1129	5 6	4 5	1 2	Fretus viribus ducis Louan: bellum mouet, & magnâ pugnâ vincitur Hugo Foſſ: ordinem Præmonſtrat: ſtabilit, cæleſti viſo animatus. Norberti ſucceſſor electus, cœnobia condit in Parco, Auerbodij, Heileſemi, Tungerloæ, & ad S. Foillani liberalitate canonicorum Foſſ: Conditur & Vlierbecum, & Geroliartum	7 8	F
1130	6 1	5 6	2 3	*Honorio P. ſuccedit Innocentius II.* Nouomonaſterij templum dicat epiſcopus.	8 9	E
				LIBER DECIMVS.		
1131	1 2	6 7	3 4	Innocentius Româ pulſus Leodium venit. Venientem rex veneratur. Vaticinatur de Roberti monte S. Bernardus; & exortam mox grauem controuerſiam compeſcit. Burchardo Camerac: ep: ſufficitur ibidem Lietardus: & Vrſione Virdun: abdicante ſubſtituitur Albero. Regem & reginam coronat pontifex. Corpus S. Gerardi terrâ educitur.	9 10	D
1132	2 3	7 8	4 5	Alexander ep: in Simoniam reuoluitur.	10 11	CB
1133	3 4	8 9	5 6	Romam citatur.	11 12	A
1134	4 5	9 10	6	In Piſano concilio damnatur. Bullionum intercipit Barrenſis.	12 13	G
1135	5 6	10 11		Alexander mœrore contabeſcit.	13 14	F
1136	6 7	11 12	1	Subrogatur ALBERO II. cui pontifex conceſſit vſum rationalis, ſiue ſuperhumeralis.	14 15	ED
1137	7 8	12	1 2	De Bulliono iuridicè recuperando agit Albero: fruſtra. *Lotharius imp: moritur.*	15 1	C
1138	8 9	1	2 3	*Conradus Henrici imp: è ſorore nepos ſubrogatur: & Aquis coronatur.*	1 2	B
1139	9 10	1 2	3 4		2 3	A
1140	10 11	2 3	4 5	Barrenſis agrum Leod: populatur: Foſſas incendit.	3 4	GF
1141	11 12	3 4	5 6	Aliis fruſtra tentatis, bellum decernitur. Bullionum obſidetur. Comes Nam: fortiter agit. Sed viribus parum proficientibus, S. Lãberto in caſtra aducto, deditio extorquetur. Acceſſere plura alia miracula, etiã in reditu.	4 5	E
1142	12 13	4 5	6 7	Veſtium luxus caſtigatur: item & irreuerentia in deferendo ſacro corpore S. Lamberti; horrendo incendio. Miraculum à S. Bartholomæo.	5 6	D
1143	13 1	5 6	7 8	Leodij corruptio morum, & diſciplinæ canonicæ per Simoniam & intemperantiam. Vltimum exitium ciuitas euaſit ope Virginis Matris. Ideo ſemel quothebdomadis decernitur bonæ matri officium. Effrons libido. Decernitur feſtum Tranſlationis S. Lamberti. Sancta auſteritas decani S. Bartholomæi in S: Laurentij. Lætiùs deferuntur reliquiæ S. Lamberti: & decernitur etiam iſthîc feſtum Tranſlationis. *Innocentio P. ſuccedit Cæleſtinus*	6 7	C
1144	1	6 7	8 9	*Cæleſtino P. ſuccedit Lucius II.* Fruſtra monitus de officio Albero, Romam citatur, cùm antè diſciplinam Alnæ corrigere viſus eſſet.	7 8	BA

A. Chr.	Pont.	Imper.	Epiſc.		Indict.	Lit. Do.
1145	1 † 1	7 8	9 † 1	*Lucio P: ſuccedit Eugenius III.* Albero ep: moritur. Sufficitur HENRICVS II. Floret Stabuleti Wiboldus.	8 9	G
1146	1 2	8 9	1 2	Bernardus Claræuall: bellum ſacrum ſuadet. E Flandria Gemblacum venit. Sodales Villarium mittit. In Germaniam tendit.	9 10	F
1147	2 3	9 10	2 3	E Germania Aquas venit, Traiectum, Leodium; multis vbique miraculis editis. Alnam condit inuitante epiſcopo. It rurſus Gemblacum, Villarium, Fontem epiſcopi. Concionum ingens fructus. Sed infelix belli euentus, ob cauſas Deo notas. Rem monaſticam Villarij vacillantem confirmat. Salſinia conditur. Meſſia datur S: Laurentio, & Leſſia Floreffiæ.	10 11	E
1148	3 4	10 11	3 4	Alnam incolunt Claræuallenſes.	11 12	DC
1149	4 5	11 12	4 5		12 13	B
1150	5 6	12 13	5 6	Gerlacus mira vitæ conuerſione Deo ſe addicit.	13 14	A
1151	6 7	13 14	6 7		14 15	G
1152	7 8	14 † 1	7 8	*Conradus R: Rom: moritur. Suffectus Fredericus Barbaroſſa Aquis coronatur.*	15 1	FE
1153	8 † 1	1 2	8 9	Bellum mouet Leodijs comes Namurci, & Andanæ magnâ pugnâ vincitur. *Eugenio P: ſuccedit Anaſtaſius IV.*	1 2	D
1154	1 † 1	2 3	9 10	*Anaſtaſio ſuccedit Adrianus IV.* Henricus ep: in Italiam cum Rege proficiſcitur.	2 3	C
1155	1 2	3 4	10 11	*Fredericus Romæ coronatur imp:* Henricus eccleſiam ſuam in ſedis apoſt: & imperatoris fidem recipi curat.	3 4	B
1156	2 3	4 5	11 12		4 5	AG
1157	3 4	5 6	12 13	Gerlacus poſt ſeptennium ſanctè Ieroſolymis poſitum in patria clareſcit inſigni virtute. S. Iuetta Hoij naſcitur.	5 6	F
1158	4 5	6 7	13 14	Rep: ſapienter ordinatâ, in Italiam denuo tendit epiſcopus.	6 7	E
1159	5 † 1	7 8	14 15	Adriano P: ſuccedit Alexander III Octauiano quodam ſe Victorem appellante. Bernardi-faniæ conduntur.	7 8	DC
1160	1 2	8 9	15 16	Victori inſipienter adhæret epiſcopus cum imperatore.	8 9	B
1161	2 3	9 10	16 17		9 10	A
1162	3 4	10 11	17 18	Domito Mediolano Cæſar Henricum ep: præficit, & redit in Germaniam.	10 11	G

Digitized by Google

4. Chr.	Tranſ.	Imper.	Epiſc.		Indict.	Litt. D.
1163	4	11	18	Gerlacus ſanctè mortuus, prodigijs celebratur.	11	F
1164	5|5	12|12	19|19 †	Electus in pſeudopapam Henricus, detrectat. Sed donatus pallio conſecrat Paſchalem. SS. regum corpora eccleſiæ ſuæ impetrârat; moritur. Ceſſarunt archiepiſcopo Colon. Hugo Foſſ: ſanctè moritur: Creatur ep: ALEXANDER II.	12|12	ED
1165	6|6	13|13	1|1	Templum Floreffiæ conditur. Heinsbergæ virgines Præmonſtratenſes conduntur.	13|13	C
1166	7|7	14|14	2|2	Carolus Magnus in ſanctorum numerum refertur.	14|14	B
1167	8|8	15|15	3|3 †	Violato Romæ templo S: Petri, punitur imperator. Alexander ep: in exercitu peſte interit. Sufficitur RADVLFVS, ob ſordes antea pulſus Moguntinâ ſede.	15|15	A
1168	9|9	16|16	1|1		1|1	GF
1169	10|10	17|17	2|2	*Fredericus imp: Henricum fil. quinquennem Aquis regem creat.*	2|2	E
1170	11|11	18|18	3|3	Bellum inter ep: & comitem Loſſ: & Duraſſ: componit comes Namurci.	3|3	D
1171	12|12	19|19	4|4	Epiſcopo Heriſtallum oppignerat Brabantus. Probat Cæſar.	4|4	C
1172	13|13	20|20	5|5		5|5	BA
1173	14|14	21|21	6|6	Edoctus Hoij ex inhonoro ſepulcro S. Domitianus, miraculis clareſcit.	6|6	G
1174	15|15	22|22	7|7		7|7	F
1175	16|16	23|23	8|8	Orba viro Iuetta ſanctiorem vitam aggreditur. Naſcitur Niuellis Maria, quæ poſtea Ocgniacenſis dicta, in coniugio primùm ſanctè vixit. Florent diſciplina Laurentiani.	8|8	E
1176	17|17	24|24	9|9	Impudens Radulfi ſimonia. Lambertus Beguus indolet corruptelæ cleri: beguinas condit, etſi aliqui ad S. Beggham referant, quæ feliciter propagantur. Sed poſtea degenerant in hæreſim: non tamen in Belgio.	9|9	DC
1177	18|18	25|25	10|10		10|10	B
1178	19|19	26|26	11|11		11|11	A
1179	20|20 21	27|27 28	12|12 13		12|12 13	G

LIBER DECIMVS.

A.Chr.	Pont.	Imper.	Episc.		Indict.	Li. D.
1180	21 22	28 29	13 14	Coquinos condit Beguus. Concionatur io cleri vitia. Malè habitus in S. Lamberti, templi ruinam prædicit. In cuſtodiam compingitur. S. Pauli alloquio recreatur. Leproſis magna caritate ſeruit Iuetta. Corneliaoum noſocomium conditur.	13 14	FE
1181	22 + 1	29 30	14 15	Henricus Caſtrius archidiaconus Leod: in gratia apud Cæſarem, & peruicax ſchiſmaticus in cathedram Virdun: ſe ingerit. *Alexandro P. ſuccedit Lucius III.*	14 15	D
1182	1 2	30 31	15 16	Herckenroda conditur. Chriſtioa virtute florens moritur, & vitæ redditur, ſubſidio mortuis futura: pro quibus dira ſupplicia ſuſcipiens, Admirabilis oomen ſibi facit.	15 1	C
1183	2 3	31 32	16 17		1 2	B
1184	3 4	32 33	17 18		2 3	AG
1185	4 +	33	18	*Lucio P. ſuccedit Vrbanus III.* Horrendo incendio conflagrat templum S. Lamberti, Deo puniente peccata. S. Domitianus eò delatus, multa edit miracula. Impletur Begui vaticinium; eiuſque ſtudia probat pontifex.	3	F

LIBER VNDECIMVS.

A.Chr.	Pont.	Imper.	Episc.		Indict.	Li. D.
1185	1	34	19	Henricus rex vitia canonicorum Leodij caſtigat. Pacem teotat inter Brabantum, & Hanoonium. Controuerſiæ Duraſiæ.	4	F
1186	1 2	34 35	19 20	Henricus Caſtrius coodemnatus, ad mentem redit, & patriam.	4 5	E
1187	2 + 1	35 36	20 21	*Vrbano P. ſuccedit Gregorius VIII.* Lamb Beguus obit. Inclareſcit Chriſtina: Ieroſolymam captam accipit diuinitus. Bellum ſacrum decernitur, mirâ & ſanctâ animorum contentione.	5 6	D
1188	1 + 1	36 37	21 22	*Gregorio P. ſuccedit Clemens III.* Simonia Leodio exterminatâ, Radulſus crucem ſuſcipit. Horrenda tempeſtas. B. Virgo morienti fert opem. Clareſcit Theodorus Celleoſis,	6 7	CB
1189	1 2	37 38	22 23	qui cum Radulfo epiſc. tendit io Syriam.	7 8	A
1190	2 3	38 + 1	23 24	Imperator poſt feliciſſima contra barbaros initia, miſerè in aquis perit. *Succedit Henricus fil:* Theodorus Cell: aucto in S: crucem amore, redit cum Radulfo ep. Iuetta prædicit amplificationem noſocomij Hoiēſis: tuguriolo c lauditur: filium ad meliorem vitam reducit.	8 9	G
1191	3 + 1	1 2	24 + 1	Radulfus obit in patriâ. Subſtituitur ALBERTVS LOVAN: cui ſuſcitat æmulum Hannonius. Horſtadiūs Cæſari fratrem commeodat. *Clementi P: ſuccedit Cæleſtinus III.*	9 10	F
1192	1 2	2 3	1 +	Horſtadium renuntiat epiſcopum imperator. Appellat pootificem Albertus, & Romam vadit. Iuetta, vel Iuera Loſſenſis amicitiam contrahit cum Chriſtina. Quæ Ludouico Loſſ: cara, prædicit futura. Oegniacum conditur. Albertus Louan: à pontifice confirmatur, mitramque obtinet Abbati Lob: Reuerſus Rhemis conſecratur. Et paucis pòſt diebus ibidem occiditur. Inſigois diſciplina Rhemenſis. Leodij parentatur. Horſtadius fugit.	10 11	ED
1193	2 3	3 4		Comes Louan: vltionem parat. Imperator pacem facit. Succeſſorem eligunt nonnulli Simonem Limburg: Cæſar probat. Renituntur præcipui, & Romam appellant. Regit interim turpiter Limburgius. In Robertimonte Ciſtercienſes leges recipiuntur, & nouum extruitur monaſterium.	11 12	C

A. Chr.	Pont.	Imper:	Pontif:		Indict.	Litt: D.
1194	3 / 4	4 / 5	1	Clareſcit ſanctitate Lutgardis. Simonia diuinitus punita. Nouam Leodij electionem mandat pontifex. ALBERTVS CVICKIVS eligitur; & vi ab Hannonio in poſſeſſionem immittitur.	12 / 13	B
1195	4 / 5	5 / 6	1 / 2	Lite Romæ intentatâ Limburgius obit.	13 / 14	A
1196	5 / 6	6 / 7	2 / 3	Albertus Cuickius redit, & epiſcopatum per Simoniam auſpicatur. Deus peccata punit. In fame liberalitatem Deus probat miraculo.	14 / 15	GF
1197	6 / 7	7 †	3 / 4	Flores Villarium excolente Carolo abb: Temperantiæ condimentum. Abundij Hoienſis ſanctitas, & Conradi poſtea cardinalis. Simonis Aln: humilitas, & animi lux mira. Henricus imp: moritur. Diuiſio factionum.	15 / 1	B
1198	7 † 1	1	4 / 5	Eliguntur Otto Saxo, & Philippus Sueuus. Huic adhæret Cuickius & Brabanto fert opem aduerſus Gueldrum. Iuliana in Cornelianâ domo inſigniter proficit. Indicio angeli inueniuntur bullæ. Blaſphemus a Deo punitur. *Cæleſtino P. ſuccedit Innocentius.*	1 / 2	D
1199	1 / 2	2	5 / 6	Mænibus Leodij perficiendis contribuere cogitur clerus. Hinc ſacris interdictum, & viſ facta. Sed Deo puniente ad concordiam reditur: decretiſque ſupplicationibus placatur Deus. Bellum Brabantinum enaſcens componit epiſcopus. Met: Pluralitas beneficiorum horrendè caſtigatur à Deo. Citatus ad Dei tribunal præpoſitus Leod: dicto die moritur. Epiſcopus fouet libertatem populi.	2 / 3	C
1200	2 / 3	3	6 † 1	Moritur Albertus ep: Eligitur HVGO PETRAPONTIVS, & relicto Philippo, adhæret Ottoni: vnde diſceptatur de eius electione. Sed legatus pontificius damnat Philippum:	3 / 4	BA
1201	3 / 4	4	1 / 2	& pronuntiat pro Hugone.	4 / 5	G
1202	4 / 5	5	2 / 3	Conditur Vallis S. Lamberti, & Vallis noſtræ Dominæ, poſt miſerum caſum filiorum comitis Mohani. Conditum eſt & monaſterium Hochtanum, & Vallis Dei. Hoienſes in epiſcopum inſurgunt, & culpam mox expiant. Comitatus Loſſ: eccleſiæ Leod: renouatâ clientelâ iungitur contra Brabantos. Guelder à Brabanto capitur.	5 / 6	F
1203	5 / 6	6	3 / 4	Paroecia S: Ioannis dicatur.	6 / 7	E
1204	6 / 7	7	4 / 5	S: Lamberto datur comitatus Mohanus. Ludouicus C: Loſſ: obtinet Hollandiam. Pulſus à Theodorico, armis recuperat, & turpiter iterum perdit. Priuatam vitam agere ſinitur clerus. Cōditur Leodij monaſterium S: Matthæi ad catenam: item Vallis Benedictæ: & S: Gertrudis Louanij: Balduinus Hannonius in Orientem profectus, creatur imp: Conſtantinop: & ad S: Lambertum mittit munera.	7 / 8	DC
1205	7 / 8	8	5 / 6	Balduinus imp: Orientis moritur. Inualeſcenti Philippo R: denuo adhærent Leodij. Lutgardis ſumto virginitatis velo migrat Aquiriam.	8 / 9	B
1206	8 / 9	9	6 / 7	Monaſterium S. Catharinæ recipit in fidem B. Virgo.	9 / 10	A
1207	9 / 10	10	7 / 8	Templum S: Petri Namurci in arce conditur.	10 / 11	G
1208	10 / 11	11	8 / 9	Philippus R. confirmat priuilegia populi Leod: occiditur. Abbas Nouomonaſterio datur. Conradus abbas Villar: fit cardinalis. Succedit Gualterus vir ſanctus. Multa gynæcea ſacra condit.	11 / 12	FE

A.Chr.	Pont.	Imper:	Episc:	LIBER VNDECIMVS.	Indict:	Li: D:
1809	11 12	12	9 10	Maria Niuellis Oegniacum migrat. Ad eam venit Pariſijs Vitriacus. Ioannes Niuellanus è decano Leod: fit Oegniaci monachus. Inſignis eius caritas. Ibidem florent Ioannes Dionantius, & Ioannes Liranus. B. Walheri martyrium Onhaniæ, & Hugardiæ B. Oduini.	12 13	D
				LIBER DVODECIMVS.		
1210	12 13	13	10 11	Poſt mortem comitis Alberti, cùm immineret Mohano comitatui Brabantus: votis eius opportunè, excommunicatur Otto imperator.	13 14	C
1211	13 14	14	11 12	Subſtituto Frederico Siciliæ rege, denuntiatur per Germaniam, atque adeò Leodij excommunicatus. Theodoricus Cellenſis è bello Albigenſi rediens, adducit Fulconem ep: Thol: qui feminarum Leod: ſanctitatem miratur. Accuſatur epiſcopus ignoto euentu. Theodorus Cell: inchoat ordinem Cruciferorum.	14 15	B
1212	14 15	15	12 13	Cum Ottone conſpirat in Leodium Brabantus: vrbem imparatam capit, diripit. Excommunicatus ab epiſcopo, & bello petitus, pacem petit, obtinetque. Sancta mors Philippi comitis Nam: item B. Heriberti in Marlania.	15 1	AG
1213	15 16	16	13 14	Brabantus ducit filiam regis Fr: Sacrorum irriſor punitur. Munitur Leodium. Moritur B. Maria Oegniacenſis, à Iac: Vitriaco religioſè culta: qui factus eſt epiſcopus Acconenſis. Rameia conditur, vbi floret B. Ida. Leodios inuadit Brabantus, Tungros incendit, vincitur in campis Steppeanis, virtute S. Lamberti, cui triumphus in perpetuum decernitur. Hanuto & Leuia captis, pacem dux impetrat.	1 2	F
1214	16 17	17	14 15	Leodij factum ſuum dux expiat, & excommunicatione abſoluitur. Otto imp: ducens in Franciam, amicitiam Petrapontio pollicitus, in Leodios tamen conſpirat. Sed à rege Fr: victus ad pontem Bouinum, ab æmulo Frederico profligatur. Noſocomium S: Abrahami conditur.	2 3	E
1215	17 18	18 † 1	15 16	Fredericus Aquis coronatur. Concilio Lateranenſi Petrapontius intereſt: inde Compoſtellam petit. Impio iuueni ſalutem obtinet B. Virgo.	3 4	D
1216	18 † 1	1 2	16 17	Templum B. Virgini conditur in Iuncis. Innocentius P. mortuus (*ei ſuccedit Honorius III.*) in purgatorio iuuatur à Lutgarde. Sanctiùs moritur Ioannes Liranus: item Oegniaci Ioannes Niuellenſis, magno etiam mortuorum ſolatio. Ciuis Dionantenſis pia mors Ieroſolymis. Mirabilis reditus in patriam è Palæſtina.	4 5	CB
1217	1 2	2 3	17 18	Wericus prior Alnenſis ſanctè moritur.	5 6	A
1218	2 3	3 4	18 19	Ludouicus comes Loſſ: adiutus à B. Chriſtina ſanctè moritur.	6 7	G
1219	3 4	4 5	19 20	Triumphum S. Lamberti Steppeanum impedire Brabantus conatur: fruſtra.	7 8	F
1220	4 5	5 6	20 21	B. Iuetta noſocomium Hoienſe ædificijs & opibus auget: multoſque impellit ad meliora. Minores Trudonopolim veniunt: Teutonici equites in Iuncos.	8 9	ED
1221	5 6	6 7	21 22	Trudonenſes in fidem recipit Brabantus.	9 10	C

A. Chr.	Pontif.	Imper.	Epiſc.		Indict.	Litt. D.
				LIBER DVODECIMVS.		
1222	6	7	22	Bos mortus ad vitam ſuſcitatur in præmium Chriſtianæ liberalitatis. Rara virtus Guilielmi abb: Villar: Henricus VII. rex Aquis coronatur.	10	B
1223	7	8	23		11	A
1224	8	9	24	B: Chriſtina vitam admirabilem ſanctâ morte concludit. Virgines Ciſtercienſes Ruremundæ conduntur. Incendium Aquiſgrani. Fames, religioſis perſonis non incommoda.	12	GF
1225	9	10	25	B. Margaretula Louanij martyr. B. Lutgardis placando Deo ſeptennium ieiunat, hortante Dei Matre.	13	E
				LIBER DECIMVS TERTIVS.		
	10	11	26	Conradus card: pontificius in Germania legatus inquirit in cædem Enguelberti archiep: Colon: Leodium venit, & dicat Vallem Benedictam	14	
1226	10	11	26	It Oegniacum Conradus. Mortuâ herede Mohana, Brabantum ad pacem adducit: & ſanctitate floret. Beguinas & numero, & virtute florentes liberat ſacro igne Gertrudis. Petrapontius deſignatus Rhemorum archiepiſcopus, renuntiat electioni.	14	D
1227	11	12	27	*Honorio ſuccedit Gregorius IX.* Trudonopolim, Walciodorum, Haſteriam, permutatione adiungit ditioni ſuæ; probante Romæ Conrado card: qui ſanctiſſimè moritur: ita & B. Iuetta. Dionanti caſus rupis: & miracula S. Perpetui.	15	C
1228	1	13	28	Arnoldi Cornibutij raræ virtutes, & mors. Gobertus Aſprimontius, poſt ſacram expeditionem fit monachus Villatij. Petrapontius impugnata cleri libertate, diuinitus mortis admonetur.	1	BA
1229	2	14	29	Piè ſe comparat ad mortem; & aduocatis Leodium Dominicanis, mortuus, diu detinetur purgatorijs pœnis. BB. Ida & Beatrix moriuntur. IOANNES APIANVS eligitur epiſc:	2	G
1230	3	15	1	Henricus rex probat ciuium priuilegia. Feronſtræanorum motus ſedatur. Robertimontanæ bello afflictæ, migrant in Vallem Benedictam. Argentonum conditur.	3	F
1231	4	16	2	A nuntio pont: patiuntur Leodienſes, & à Cæſare. Conſecratur epiſcopus. Pace inter pontificem & imperatorem factâ, redit Leodijs tranquillitas, & eorum priuilegia confirmantur. Leodium Minores veniunt; Grandepratum Ciſtercienſes ſub Ioanne abbate raræ virtutis; Mechliniam Minores, inter quos claruit B. Petrus, Milenium Benedictinæ è S. Catharina.	4	E
1232	5	17	3	Solorientanæ virgines diſciplinam Ciſtercienſem recipiunt. Secundum ſeptennium ieiunat Lutgardis pro Albigenſibus ad eccleſiam reducendis.	5	DC
1233	6	18	4	Moritur B. Simon Alnenſis. Molinium conditur.	6	B
1234	7	19	5	Dominicani Leodium veniunt, Minores in varia loca. Eorum ædes Leodij incenſæ, reſtaurantur. Auguſtiniani Louanium eunt. B. Iuliana ante plures annos edocta diuinitus, ſanciendum eſſe feſtum Corporis Chriſti; jam id agere incipit, paruo ſucceſſu.	7	A
1235	8	20	6	Bello-fageti & Veteris vineti ea fit immutatio, vt vtriuſque domus viri omnes Belloſagetum ſe recipiant, & ſanctimoniales Vetus vinetum.	8	G
1236	9	21	7	Theodorus Cell: condito Cruciferorum ordine, Hoij ſanctè moritur. Otto Gueldriæ profitetur clientelam eccleſiæ Leod: Waleranus Luxemb: bellum mouet.	9	FE
	10	22	8		10	

A. Chr.		Lit. Do.
1237	Pax datur Luxemburgio. Inundatio Hoioli.	D
1238	Reſtaurat bellum Luxemburgius. Apianus Pilovaccam obſidet, & moritur. Ei ſuccedit GVILIELMVS VALENTINVS. Villario deducitur colonia in Locum S. Bernardi. Conditur Pax Dei.	C
1239	B. Abundius moritur. Ioannes Maillartus ex abbate S. Laurentij monachus in Valle S. Lamberti: & Goſuinus ex abbate S. Iacobi, redit ad vitam priuatam in S. Laurentij. Româ veniens Guilielmus, moritur. Succeſſoris electionem differt pontifex.	B
1240	Eligitur ROBERTVS LINGONENSIS. Arnoldus abbas Villar: duci Brab: percarus: vti & ipſum Villarium. Tertium ſeptennium ieiunat Lutgardis pro eccleſia; & de Tartaris vaticinatur. Ius patronatus S. Ioannis Baptiſtæ emitur à parœcis. Boneffia conditur.	AG
1241	*Gregorio morienti ſufficitur Cæleſtinus IV. & moritur.* Archiepiſcopatum Rhem: ambit Robertus. Multa patitur B. Iuliana.	F
1242	Iuliana domo à ſeditioſis pulſa, iudicis ſententiâ reducitur: parum tamen promouet feſtum Corporis Chriſti. Dominicanorum templum dicat epiſcopus, & emit pontem Leſſiæ.	E
1243	Reſtauratur Roberti mons. Migrant Minores in locum foro proximum. *Eligitur Innocentius IV.*	D
1244	Nouum Minorum templum dicat epiſcopus: in quo ſepelitur F. Iulianus S. Franciſci ſocius, Iac: Vitriacus ſanctè moritur.	CB
1245	Epiſcopus tendit ad concilium Lugdunenſe: in quo Fredericus imperio ſpoliatur: ſubſtituitur Henricus Lantgrauius. Iacobus Pantaleon archidiac: Leod: legatione per ſeptemtrionem feliciter defungitur. Epiſcopus obtinet Ciſtercij S Lamberti feſtum à toto ordine celebrari. Abbati S. Iacobi mitra conceditur. In magnâ ſiccitate ſuccurrit B. Virgo.	A
1246	B. Lutgardis ſanctè moritur. Eliſabetha Wanſia ſanctitate floret. Poſt decretum Corporis Chriſti feſtum, & dicatum Hoij templum S. Leonardi, Foſſis Robertus moritur. Succeſſoris electio diſſidijs differtur.	G
1247	Feſtum Corporis Chriſti primùm omnium celebratur in S. Martini. Cæſo Lantgrauio ſubſtituitur imperator Guilielmus Hollandus. Leodij creatur epiſcopus HENRICVS GVELDER. Capituli iura confirmat pontifex. Aquenſibus Hollandum non recipientibus, bellum ſacrum infertur. Ritus creandi equites.	F
1248	Aquæ obſidentur à Guilielmo rege. Interea Leodium venit Hugo card: & feſtum Corporis Chriſti celebrat. Aquis captis coronatur Guilielmus. Feſtum Corporis Chriſti imperat Hugo cardinalis.	ED
1249	Celebratur in S. Lamberti feſtum Corporis Chriſti. Carmelum Leodij condit Daniel Carmelita, primus epiſcopi Leod: ſuffraganeus. Mirabili modo datur abbas Trudonenſibus.	C
1250	Dicatur altare maius in S. Lamberti. Bellum Rhemenſe turpi leuitate gerit epiſcopus. Moritur Arnoldus abb: Villar:	B
1251	Conditur conſtitutio rerum venalium.	A
1252	Iacobus Pantaleon creatur epiſcopus Virdunenſis: & poſtea patriarcha Ieroſolymitanus.	GF

FINIS.

ERRATA.

FOlio 12: Aequi: lege: Aedui. 21: anteſertur: l: anteſerretur. 54: anno 359: l: 360. 70: confixerunt: l: confinxerunt. 77: iniuſtum: l: inuſtum. 96: Diſlemij: l: Diſtemij. 106: ſuſciperet: l: ſuſpiceret. 120: obſeruantes: l: obuerſantes. 134: vndenonageſimo: l: duodenonageſimo. 152: ab auo: l: abauo. 157: octauum ante kal: Ian: l: nonum. 182: cuius: l: cuiuis. 201: ſtorica: blorica. 202: quod: l: quam. 220: ex vngue leonem: *adde*: colligit. 233: Nonas: l: Nonis. 253: meteri: l: metiri. 286: via: l: vias. 291: flagroſè: l: flagro ſe. 295: ipſis: l: ipſius. 305: Duickius: l: Cuickius. 308: Brouluuibræo: l: Brunwilræo. 331: aram: l: aream: 341: cum paucis ripæ: l: ad ripæ. feretrum ſtratum: l: ferratam ſtratam. 381: inueni: l: iuueni. magiſtris: l: magiſtri. 405: an: milleſimo vigeſimo tertio: *adde*: ſexcenteſimo. 422: violâſti: l: violâris. 434: omnem: l: amnem. 488: annum: l: animum. 491: tentarus: l: tentaturus.

Cetera lector non difficulter corriget.

INDEX.

Digitized by Google

INDEX.

Nota, Lector, primo numero notari librum, ſecundo (qui Romanis notis perſcriptus eſt) ſectionem ipſius libri, tertio annum. Eorum vbi aliquis præteritur, ex anterioribus requirendus eſt.

A

ABbatiæ ſæculares duodecim conſtituuntur. l. 6. n. xv. an. 934

S. Abel archiep. & abbas Leodienſis, l. 5. n. i. an. 888

Ablebertus epiſc. Camerac. frater S. Faraildis, l. 5. n. xxv. an. 770

S. Abrahami noſocomium Leodij conditur, l. 12. xxi. 1214

Abundius Hoienſis monachus Villarienſis ſanctitate floret, l. 11 xvi. 1197. moritur, l. 13. 1239

S. Adalbertus martyr miraculis celebratur, l. 7. xv. 999. Leodij tẽplo colitur, 1000

Adalbertus creatur dux Lotharingiæ, l. 8. xvii. 1044. occiditur à Godefrido duce, xx. 1047

Adelardus abbas Trudon. ob diſciplinam labefactatam à Deo punitus, à B. Wolbodone ſanatur, l. 9. II. 1077. obijt. iv. 1082

Adelboldus Vltraiecti epiſc. è Notgeri diſciplinâ, l. 7. xviii. 1007

Adelmannus ſcholaſticus Leod. confutat Berengarium Sacramentarium, & fit epiſcopus Brixienſis, l. 8. xviii. 1046

S. Adeltrudis S. Bauonis filia, l. 3. xii. 632. Wintershouij agit ſub diſciplinâ S. Landoaldi, xxviii. 647. moritur, l. 14 ix. 659. terrâ primùm educitur à S. Floriberto, l. 5. xxi. 747. abditur in terram, xlvi. 881. iterum terrâ educitur l. 6. xxv. 966. Gandauum transfertur, l. 7. ix. 984

S. Adilia Orpij floret & ſepelitur, l. 3. xxiv. 647

Adolfus archiepiſc. Colon. ob deſertum Ottonem regem archiepiſcopatu ſpoliatur, l. 11. xxvii. 1205

S. Adrianus Landoaldi ſocius martyrio coronatur, l. 4. ix. 657. terrâ primùm educitur à S. Floriberto, l. 5. xxi. 747. in terram abditur, xlvi. 881. iterùm terrâ educitur, l. 6. xxvi. 966. Gandauum tranſfertur, l. 7. ix. 984

Adrianus PP. coronat Fredericum imp. & confirmat bona S. Lamberti, & pacem Leod. l. 10. xxi. 1155

Aduatici vnde orti. Eburones ſibi fecerunt vectigales, l. 1. xii. ſuperantur à Cæſare, xiv. bellum reparant autore Ambiorige; & vincuntur, xx. & xxi.

Aduentius Met. epiſc. intereſt cõciliabulo Aquenſi, l. 5. xli. 862. regẽ Francorum in imperium recipit xlii. 869

Aduocati Haſbaniæ eſt ferre vexillum S. Lamberti l. 5. xxviii. 799

S. Ægidij templum Leodij conditur l. 7. v. 976. addicitur canonicis regularibus, l. 9. xxxvi. 1124

Ægidius Walcurius vir integer; Oegniacum primus regit, l. 11. vii. 1192.

Ægidius comes Claromontius condit vallem S. Lamberti, l. 11. xxii. 1202

Æmulationis laudabilis inſigne exemplum, l. xx.

Aëtius Attilam vincit, l. 2. xxxix. 451

Agilfridus epiſc. Leod. vitam S. Lamberti ſcribi primus iubet, l. 5. xxiv. 761. Romæ creatus abbas S. Bauonis, Gandauum infert corpus S. Faraildis, 770. Deſiderium regem Longobardorum ſuſcepit cuſtodiendum, xxv. 774. moritur xxvi. 784

Agilolfus epiſc. Colon. Pipinum ad pænitentiam fruſtra hortatur, l. 5. xi. 714. corpus eius Malmundario Coloniam tranſfertur, l. 8. xxx. 1061

Agnes à Gertrude inſtituitur, l. 4. vii. 659. ſuccedit Wilfetrudi, & Beggham in Andanæ fundatione iuuat, xxi. 677

Agrebertus epiſc. Verdun. intereſt tranſlationi S. Lamberti, & ſuam eccleſiam cum Leodienſi iungit, l. 5. II. 709

Agricius xx. Treuirorum epiſc. S. Valentino ſuccedit, ſed non in epiſcopatu Tungrenſi, l. 2. viii. 303. intereſt concilio Arelatenſi, x. 314.

S. Agricolaus xi. Tungrorum epiſc. ſine ſucceſsionis hiatu S. Seruatio ſuccedit l. 2.

xxv. & xxvi. 384

Agrippina v. Colonia.

Agrippinenſi concilio damnatur Euphrates epiſc. Agripp. l. 2. xii. 349

Aiſcuriæ colitur S. Regenufla, l. 3. xxv. 647

Alani Gallias fœdè populati, à Probo vincuntur, l. 2. v. 288. Tranſrhenanos omnes ſecum ducunt, & obtritis Francis Rhenum tranſeunt, l. 2. xxxii. 406. toto triennio vniuerſas Gallias occupant, & Tungros delent, 407. diſsidentibus inter ſe Romanis inualeſcunt, xxxiii. 407. 408. 409. à Gallis & Francis funduntur, in Hiſpanias ſe recipiunt, xxxiv. 410

Albana miraculo filij ad vitam ſuſcitati à S. Euchario fit Chriſtiana, l. 1. xxxiii. 52

S. Albani collegium Namurci conditur & à Frederico archidiacono ditatur & ornatur, l. 8. xviii. 1046

Albero frater Godefridi Barbati creatur epiſcopus, & Falcomontium euerti curat, l. 9. xxxiv. 1123. Floreffiam dicat, & Præmonſtratenſes in Cornelij-mõtem aduocat, xxxv. condit parœcias SS. Clementis & Trudonis, & S. Aldegundis, xxxvi. 1125. ius manus mortuæ Leodij tollit, xxxvii. 1126. moritur 1128

Albero II. frater comitis Namuc. epiſcopus Leod. l. 10. iv. 1136. obtinet à pontifice vſum rationalis. *ibidem.* Bullionum iuridicè recuperare nititur fruſtra, v. 1137. bellum ergo decernit: Bullionum obſidet, & adducto S. Lamberti corpore tandem deditione recipit, ac Leodium victor redit, v. vi. vii. viii. 1141. Peſſumdata omni canonica diſciplina, ſimoniam & incontinentiam in clero permittit, x. xi. 1143. decernitur feſtum tranſlationis S. Lamberti vnà cum triumpho Bullionico, xi. diſciplinæ canonicæ corruptelas vt corrigat monetur, & aliquid Alnæ facit: ſed præterea nihil. Romam ergo citatur, xii. moritur in itinere, 1145

Albertus Auſtriacus Belgarum princeps Furam ornat in honorem S. Huberti, l. 5. xvii. 727. S. Alberti mart. & epiſc. corpus Rhemis Bruxellas transfert, l. 11. ix. 1192.

Albertus comes Nam: condit. S. Albani collegium, l. 8. xviii. 1046

Albertus comes Nam: reſtituit S. Begghæ Andanam, l. 9. xiv. 1101

Albertus comes Mohanus miſerabili caſu liberis orbatus, condit Vallem Noſtræ Dominæ l. 11. xxiii. 1202. dat comitatum ſuum S. Lamberto xxv. 1204. poſt ſuſceptã è coniuge filiam moritur, l. 12. I. 1210

S. Albertus Louan: eligitur epiſcopus, l. 11. v. 1191, imperatore non probante & alium renuntiante, pontificem appellat: Romamque tendit, vi. 1192. ibi cauſam obtinet. Abbati Lob: mitram obtinet, redit; & Rhemis conſecratur, viii. crudeliter obtruncatur, ix.

Albertus Reiteſtanus epiſcopatum ſimoniacè ambit, l. 11. v. 1191. cedit Alberto Louan: ſed non conſtanter, vi. 1192. opponit ſe electioni Simonis Limburgij, xi. 1193.

Albertus Cuickius contra electionem Simonis Limburgij, pontificem appellat, & Romam tendit cauſam acturus, l. 11. xi. 1193. obtinet reſcindi electionem Simonis, & reuerſus, ipſe eligitur, inducitúrque in poſſeſsionẽ ab Hannonio, xiii. 1194. Profectus Romam renuntiatur epiſcopus, xiv. 1195. redit Leodium, 1196. Gemblacenſem abbatem ſimoniacè confirmat, xv. reiecto Ottone Saxone, adhæret Philippo Sueuo. Brabanto auxiliatur contra Hollandum. emtis pratis Tranſmoſanis vrbis pomerium profert, xvii. 1198. Brabãtis ſacra interdicit pro defenſione pacis Leod. xx. 1199. immunitatem eccleſiæ negligit, populi libertatem auget, xxi. ſimoniâ infamis moritur, 1200

Albinus poſt rem fortiter in Gallijs geſtam aduerſus barbaros, creatus imperator, vincitur & occiditur à Seuero imp: l. 2. III. 199

Albricus epiſc. Vltraiect. Zufterij ſitus, l. 6. II. 900

S. Aldegundis parœcia, l. 9. xxxvi. 1125

Alexander PP. II. ſcribit ad S. Annonem archiepiſcopum Colon: pro cauſâ Stabulenſi, l. 8. xxxiv. 1067

Alexander PP. III. ſuccedit Adriano, inſurgente antipapâ Octauiano, l. 10. xxii. 1159. pellitur vrbe à Frederico imp. xxv. 1167

Alexander ſimoniacè epiſcopatũ ambit, & occupat, l. 9. xxvii. 1119. abdicare iubetur, xxviii. armis tueri volens, excommunicatur: armis pellitur, xxix. 1120. denuo

denuo ad epiſcopatum aſpirans, compeſcitur à metropolita & pænitens it Romam; xxxi. 1121. tandem creatur epiſc. xxxviii. 1128 Duraſsium Trudonenſes infeſtantem damnat, & acie vincit, xxxix. 1129. S. Gerardi corpus terrâ educit l. 10. II. in ſimoniam reuoluitur. III. 1132. Romam citatur 1133. Piſis damnatur, 1134. moritur ad S. Ægidij iv. 1135

Alexander II. epiſcopus, pacem facit cum comite Namurc. l. 10. xxv. 1164. & cum eo templum Floreffiæ condit, 1163. profectus in Italiam cum Frederico imper. peſte perit, 1167.

Algerus canonicus Leodienſis vir doctus ſcribit in Berengarium; fit monachus Cluniaci; & ſanctitate floruit, l. 9. xviii. 1106

Alna conditur à S. Landelino, l. 3. xviii. 638. canonicos regulares ibi conſtituit Albero II. epiſcopus l. 10. xii. 1144. datur S. Bernardo. xvi. 1147. incolitur a Claræuallenſibus, xix. 1148

Alpais Pipini pellex, l. 4. xxxii. 694. parit Carolum Martellum: Pipinum nutantem in ſui amorem retrahit, 695. Lambertum decipere conata grauiter arguitur, xxxiv. 696. Dodonem ad facinus incitat, xxxv. epiſcopos Pipinum ad pænitētiam reducere conantes, faceſſere iubet, l. 5. xi. 714. reſipiſcit & ſanctè mortua creditur, xii.

Alpais comitiſſa addicit bona collegio S. Pauli l. 7. vii. 980

S. Amandus à S. Petro miſſus ad Gallias excolendas, inter alios S. Bauonem conuertit: cum Gandenſibus nihil proficit, l. 3. ix. 623. eos tandem ad Chriſtum conuertit. Bauonem ad ſanctiora ducit, item Gertrudem, xii. 632. Dagobertum arguens exulare iubetur. Romæ Landoaldum, & ſocios ſibi iungit xiii. 633. reuocatus Sigebertum Dagoberti filium baptiſat xv. 636. fit epiſc. Tungr. xvii. 637. ſubſtituto ſibi Landoaldo Traiectum deſerit, xx. 641. cōdit Monaſterium ad Sabim xxiv. 647. petit à pontifice epiſcopatu liberari, & mitti acta concilij Romani: mittit pontifex, liberationi tamen non annuit, xxx. 649. impetrat tamen & abdicat, ac tandem poſt felices labores Elnone moritur, corpus integrum manet aliquot ſæculis, xxxi. 660

Amanium ab Oda conditur l. 5. xi. 711

S. Amantius cum ſancto Landoaldo datur ſancto Amando adiutor l. 3. xiii. 633. moritur l. 4. ix. 659. terra primum educitur à S. Floriberto, l. 5. xxi. 747. abditur in terram, xlvi. 881. terra iterùm educitur, l. 6. xxxv. 966. Gandauum transfertur, l. 7. ix. 984.

Ambiorix, rex Eburonum, l. 1. xiii. ſuſcipit bellum in Romanos xvii. legionem cædit, xviii. Aduaticos & Neruios ad idem audendum incitat. Ciceronem fruſtra obſidet. Funditur, xx. & xxi. bellum reparat xxii. fermè opprimitur à Cæſare, xxxiv. euadit tamen, xxv.

Amelberga Beliſiam venit inſtituenda, miſſu Willibrordi, l. 4. xxx. 690

S. Amelberga vidua Lobij, l. 5. l. 888

S. Amoluinus epiſcopus & abbas Lobien. ibidem.

S. Amor Beliſiæ ſanctitate floret, l. 4. x. 659

S. Anaſtaſius xi. Treuirorum epiſc. l. 2. l. 130.

Andaini templum S. Petro ponit S. Maternus, l. 1. xlii. 97. monaſterium ex Dei deſtinatione conditur à Pipino, l. 4. xxvi. 690. collapſum reſtituit Walcandus, l. 5. xxxiii. 814. eodem transfert S. Huberti corpus xxxiv. 817. quod ibidem innumeris prodigiis floret, xxxv. & xxxvi.

Andana conditur à S. Beggha, l. 4. xxi. 677. S. Begghæ ablata reſtituitur, l. 9. xiv. 1101

Andanenſis victoria, l. 10. xx. 1153

Andoletus & Petrus Lamberti nepotes Dodonianos eccleſiæ familiam infeſtantes armis coërcent, l. 4. xxxiii. 696. Dodoni inuadenti reſiſtunt primùm, mox Dei cauſa mori eligunt, & cæduntur, xxxvi.

Sanctus Andreas xii. Treuirorum epiſc. l. 2. l. 130.

Andreas è præpoſito Sancti Lamberti epiſcopus Vltraiectenſis, libro 9. xxxvii. 1128.

Sancti Andreæ parœcia, l. 6. xxiii. 951

Angariæ ducatus acquiritur eccleſiæ Colon. l. 10. xxv. 1165

Anno archiep. Colon. intereſt trăſlationi S. Lamberti, l. 5. 11. 709

S. Anno archiep. Colon. S. Agilolfi corpus Malmundario Coloniam transfert, l. 8. xxx. 1061. regis Henrici pueri rector factus, 1062. Malmundarium Stabuleto reuulſum ſibi impetrat, xxxi. 1063. eique dat proprium abbatem. neque iudicis ſententiã victus cedit, xxxiii. 1064. 1065. rurſum etſi per litteras à pontifice monitus xxxiv. 1067. monitus etiam coram. 1070. tandem victus frequentiã miraculorum S. Remacli, reddit Stabuleto Malmundarium, xxxvi. 1071. Henricum epiſcopum Leod. conſecrat, Wolbodonem abbatem S. Laurentij dignitate ſpoliari mandat, moritur, l. 9. I. 1075

Annulus palatij, v. Leodienſem pacem.

S. Ansfridus comes Hoienſis rara virtute clarus dat eccleſiæ Leodienſi comitatum ſuum l. 7. x. 985. fit epiſcopus Vltraiectenſis, vbi vitam ſanctè actam feliciter clauſit, xiii. 994

Aqualiæ prioratus cõditur l. 9. vi. 1091

Aquæ-grani, l. 1. iv. hic vrbem, & baſilicam condit Carolus M. dicat Leo papa, l. 5. xxvi. 799. vaſtantur à Normannis xlv. 881. eius eccleſiæ bona addicit Otto imperator, l. 7. II. 972. addicit & Notgerus bona Caprimontis, vii. 980. huc venit S. Bernardus, & miracula patrat, l. 10. xxi. 1147 Vrbs conflagrat, l. 12. xxx. 1224. bellum in eam decernitur, quòd non recipiat Guilielmum Hollandum regem, l. 13. xxviii. 1247. obſidetur à Guilielmo rege, eique poſt longam obſidionem deditur, xxix. 1248

Aquenſe concilium non eſt celebratum in dedicatione Aquenſi, l. 5. xxvi 799. hic primùm celebratur. xxxi. 809. turpiter Lotharij regis incontinentiæ obſequitur, xli. 862. iterùm celebratur, l. 8. iv. 1023

Aquæ Spadanæ, l. 1. iv.

Aquitaniæ valdè corruptæ ſuccurrit Seuerinus Colon: l. 2. xxxi. 401

Arceiæ S. Lamberto olim donatæ, & ablatæ reſtituuntur, l. 6. I. 894. armis vindicantur, xix. 933

Archidiaconi octo primùm creantur, l. 5. xxviii. 799

Arduenna ſilua quanta l. 1. iv.

Arduenna omnis Chriſtiana fit per Hubertum, l. 5. xvii. 722

Arelatenſi concilio probabiliter interfuit Seruatius, l. 2. X. 314. aliud ibidem celebratur, l. 5. xxxi. 813

Argentea datur eccleſiæ Leodienſis, l. 8. xxxix. 1071

Argentonum conditur, l. 13. ix. 1230

Arij errores tuetur Euphrates Agrippinenſis epiſc. & Coloniæ ſpargit, l. 2. xii. 348. reſiſtit Seruatius, & ſynodum cogit in qua damnatur Euphrates, 349. ijs fortiter iterùm reſiſtit Seruatius in Ariminenſi concilio; ſed tandem in fraudem inducitur, xv. 359.

Ariminenſi concilio intereſt Seruatius, & Arianis fortiter reſiſtit: ſed tandem in fraudem inducitur, l. 2. xv. 359

Arnoldus abbas Villarienſis duci Brabanti percarus, l. 13. xxi. 1240. moritur xxxi. 1250

Arnoldus Cornibutius conuerſus Villar: feliciter moritur, l. 13. vi. 1228

S. Arnulfus epiſc. Met. in collegam adſciſcitur à Pipino, l. 3. viii. 617. moritur, xxii. 641

Arnulfus rex dat S. Lamberto Lobium, l. 5. L. 888. dat abbatiam S. Seruatij eccleſiæ Treuir: 889. Normannos ingenti clade vincit Louanij li. 891. Zuentiboldum filium ſuum Lotharingiæ dat regem, l. 6. I. 895. moritur, II. 900

Arnulfus Florinarum dominus templum S. Gengulfo ponit, l. 7. xv. 1000

Arnulfus archiepiſcopus Rhem: mittit Florinas S. Mauri corpus, l. 7. xxi. 1008

Arnulfus comes Loſſ: dat comitatũ ſuum S. Lamberto, l. 7. xxiv. 1014

Arnulfus comes Loſſ: Duraſsiã pugnã iuuat Leodios, l. 9. xxxix. 1129

Arteſia S. Lābertum colit, l. 5. viii. 709

Aruernenſe concilium, l. 2. xliii. 538

S. Athanaſius Alexandriã pulſus venit Treuiros, inuiſitur à S. Seruatio, l. 2. x. 336. reſtituitur ſedi ſuæ, xi. 338. iterùm pellitur, 341. ſententiã concilii Sardicenſis reſtituitur, 347. viſitur Alexandriæ à S. Seruatio, xiii. 350

Attila rex Hunnorum in Gallias irrumpit Aureliam vſque, tum in campis Catalaunicis cæſus, trans Rhenum refugit, l. 2. xxxix.

451. Italiam ingreditur, 452

S. Aubertus transfert S. Vedaſtum ex æde B. Virginis Atrebat. Nobiliacum, l. 1. IV. 657. Landelinum ad meliora reducit l. 3. XVIII. 638

S. Audomarus viſum recipit ope S. Vedaſti, & rurſum perdit, l. 4. IV. 637

Auerbodium Præmonſtratenſibus conditur, l. 9. XL. 1129

Aurelia ab Attila obſidetur, XXXIX. 451. hic celebratur V. concilium, l. 2. XLIV. 549

Aurelius Probus imper. Francos, aliosque barbaros vincit l. 2. V. 279. rurſum fortiter, &glorioſè, VI. 280

Aurotum non ab Auruncaleio cæſo dictum, l. 1. XIX. *ante Chriſtum*, 53.

S. Auſpicius IV. Treuirorum epiſc. l. 2. I. 130

Auſtraſia quæ cedit Theodorico Clodouæi filio, l. 2. XLII. 511. à Lothario datur Dagoberto eius filio, l. 3. VIII. 613. tum eius filio Sigeberto, XX. 641. denique Childerico, XLII. 655. à Lothario Lotharingia dicitur, l. 5. XXXIX. 855

S. Autor XIV. Treuir. epiſc. l. 2. I. 130

B.

S. Babolenus Malmundario præficitur, l. 3. XLII. 633. Remaclo ſuccedit, & S. Symmetrij corpus Romà refert, l. 4. XIX. 675

Bagaudæ Gallias vaſtantes à Maximiano imp. cæduntur, l. 2. VII. 286

Baldricus I. epiſc. Leod. l. 6. XXVIII. 956. moritur XXX. 959

Baldricus II. epiſc. Leod. liberalis in eccleſias, l. 7. XX. 1007. obtinuit à Cæſare ſiluam, tum alia iuxta Mechliniam. 1008. Hugardiam munit: & à Brabanto cæditur, XXII. 1013. in ſolatium cæſorum inchoat monaſterium S. Iacobi XXIII. 1014. comitatum Loſſ. acquirit eccleſiæ ſuæ: Louanienſi comiti reconciliatur, XXIV. dicat templum S. Lamberti, & S. Bartholomæi. XXVI. 1015. cogitur ad expeditionem contra Friſios, in via moritur, XXVII. 1017

Balduinus Flandriæ comes Lotharingiam inuadens Thudinium & Hoium incendit, l. 8. XXVI. 1063. à Cæſare compeſcitur. 1054

Balduinus Hannoniæ comes pro Namurco bellum gerit. pacem facit cum Brabanto, eumque mox obſidionem Trudonenſem ſoluere cogit, l. 11. I. 1185. Reiteſtano fauet in petitione epiſcopatus Leod. & Flandriam occupat, V. 1191. aduerſatur Simoni Limburgio in petitione epiſcopatus, XI. 1193. nouam electionem promouet pontificis autoritate: electumque Albertum Cuickium, poſtquam eius beneficio Hannoniam ſe tenere profeſſus fuiſſet, in poſſeſſionē inducere tentat, non infeliciter. Sed pontificis ſententiam exſpectat, XIII. 1194. moritur in S. Lambertum beneficus, XIV. 1196

Balduinus iunior comes Hannoniæ, inducitur in poſſeſſionem Flandriæ, l. 11. XIII. 1194. profitetur clientelam epiſcopo Leod. pro Hannoniâ, XIV. 1196. imperator Orientis ſalutatus, munera mittit ad eccleſiam Leod. XXVI. 1204. moritur, 1205

Bardi Gallorum ſapientes, l. 1. VII.

S. Bartholomæi templum conditur & dicatur: in quo corpus S. Vlberti, l. 7. XXVI. 1015. decanus ſanctam & mirè auſteram vitam agit in S. Laurentio, l. 10. XII. 1143

S. Bartholomæus ſeruat domum ab horrendo incendio, l. 10. IX. 1142

S. Baſsianus XVII. Treuir. ep. l. 2. I. 130

Bataui deficiunt à Romanis: pertrahunt ad ſe Tungrorum cohortem. l. 1. XXXVI. 71 mox etiam eorum auxilia, ac totam deniqùe gentem, Galloſque omnes, 72. à Francis oppreſsi liberantur à Conſtantio Chloro, l. 2. VII. 291

Baugaria S. Lambertum colit, l. 5. VIII. 709

S. Bauo ad meliora conuertitur à ſancto Amando, l. 3. IX. 623. & valdè proficit, XII. 632. poſt magnas virtutes ſanctè moritur, XXIV. 647

Beatrix Tuſciæ marchioniſſa nubit Godefrido Barbato, l. 8. XXVII. 1054

B. Beatrix in Rameiâ ſanctè moritur, l. 13. VIII. 1229.

S. Beggha Gertrudem ſororem imitatura, poſt iter Romanum Andanam fundat, & religioſè moritur, l. 4. XXI. 677. non videtur autor eſſe Beguinarū, l. 10. XXXI. 1176

Beguinæ ad S. Chriſtophori primæ conduntur, aut ſaltem virtute ſua inſtitutum illud nobilitant & propagant, extra Belgium degenerant in hæreſim, l. 10 XXXI. 1176. diuinitus caſtigātur & ſanātur, l. 13 II. 1226

Belgæ Gallorum fortiſsimi l. 1. I. è Germania

mania oriundi, IV. Cimbros repellunt, XI. omnes conſpirant ad mutuam defenſionem contra Romanos. vincuntur, XIV

Beliſiæ monaſterium à Landrada conditur, ibidem agit S. Amor, l. 4. X. 659. ibidem inſtituitur Amelberga, XXX. 690

Bello-fagetum conditur, l. 9. XXXVI. 1123. permutat cum veteri vineto, & ſolos viros retinet, l. 13. XVIII. 1235

Bellum ſacrum, v. Cruciata.

S. Benedicta Zuentiboldi regis filia, abbatiſſa Zuſterienſis, l. 6. II. 690

S. Benedicta S. Anſfredi filia abbatiſſa Thorenſis, l. 7. XIII. 994

Benedictus PP. VIII. dicat Bambergam, l. 7. XXIX. 1019

Benedictus PP. VII. confirmat Gemblacenſem eccleſiam, l. 7. IX. 983

Beneficiorum pluralitas à Deo ſeuerè caſtigatur, l. 11. XX. 1199. æqualitas tentatur, fruſtra, l. 13. X. 1231

S. Beregiſus obtinet à Pipino Andaini monaſteriũ condi, illudque poſtquam religiosè rexiſſet, religiosè moritur, l. 4. XVI. 690

Berengarius comes Lomenſis ſiue Namurci S. Gerardum amat l. 6. III. 900.

Berengarius Sacramentarius. l. 8. II. 1022. à Durando epiſcopo Leod: confutatur. III. iterùm ab Adelmanno ſcholaſtico Leod: IX. 1033. damnatur à Nicolao II. PP. XXIX. 1059. adhuc confutatur ab Algero canonico Leod: l. 8. XVIII. 1106

Berengerus è monacho Hubertenſi abbas S. Laurentij. l. 9. I. 1075. pulſus ab Oberto epiſcopo VII. 1091. reſtituitur & Rupertum fouet. XI. 1096

Berkembodus ep: Morinorum intereſt tranſlationi S. Lamberti. l. 5. II. 709

S. Bernardus Leodium venit, & motam à Lothario rege periculoſam quæſtionem feliciter ſedat. l. 10. II. 1131. ad bellum ſacrum hortatur: in Germaniam profectus, venit Aquas, Traiectum, ac denique Leodium: vbi miraculis clarus. XV. 1147. Leodij magnos animorum motus facit: dante epiſcopo Alnam accipit, abit denuo Gemblacum, tum Villarium, Fontem epiſcopi, XVI. miro vbique fructu agit, infelici tamen ſacri belli ſucceſſu, XVII. vacillantem Villarij familiam ſuſtentat, & Salſiniam condit, XVIII.

Bernardi-faniæ conduntur, l. 10. XXII. 1159.

S. Bertini monaſterium regit & corrigit S. Gerardus, l. 6. XVII. & XVIII. 924

Bertranus epiſc. Metenſis pacem facit inter Leodienſes, & Brabantos, l. 11. XX. 1199

Bertreiæ prioratus conditur, l. 9. XXXVI. 1124

S. Bertuinus Maloniæ monaſterium condit, l. 3. XXXVI. 651

Bithyniam inuadunt Galli: & Gallogræciam appellant, l. 1. III.

Blandinium monaſterium regit & corrigit S. Gerardus, l. 6. XVII. & XVIII, 924

Blaſphemia diuinitus punitur, l. 11. XVIII. 1198

Boneffia conditur l. 13. XXII. 1240

Bonifacius epiſc. Mog. excolit SS. Harlindem, & Relindem l. 5. XVIII. 728. horrendum videt ſpectaculum in ſepulcro Martelli, XIX. 741. autor eſt Carolomanno monaſtices amplectendæ, XXII. 747. Gallijs vtilem operam nauat, & autore Zacharia P. Moguntiæ metropolim conſtituit, 748. quærit de ſanctitate S. Suuiberti, XXIII. 754

Bonifacius Tuſciæ marchio moriens vxori Beatrici ſuadet ſecundas nuptias cum Godefrido Barbato, l. 8. XXVII. 1054.

Bonifacius epiſc. Lauſan. adeſt Leodij dicationi templi Dominicanorum, vir ſanctus, l. 13. XXIII. 1242

Bonoſus apud Agrippinam imperium occupans, à Probo imp. vincitur, l. 2. VI. 280

Bos mortuus vitæ redditus in liberalitatis præmium, l. 12. XXVIII. 1222

Bozo archidiaconus auget collegium Hoienſe, l. 8. XVII. 1044

Brabantiæ dux non fuit Pipinus. l. 3. XXII. 646

Brachbantum omni idololatria purgatur à S. Huberto, l. 5. XIII. 722.

Briſgoia S. Lambertum colit, l. 5. VIII. 709

Britanniam inuadunt Galli, l. 5. III.

Britanni Armorici, S. Seruatium peregrinationibus venerantur, l. 6. XX. 944

Bronij ſacellum dicat S. Lambertus, l. 4. XXIII. 677. monaſterium condit S. Gerardus, l. 6. XI. 913. bona confirmat imperator adnitente Notgero, l. 7. XIII. 992

Brugis monaſterium condit Trudo: magnæ illic eius opes, l. 3. XLIII. 655

Brunechildis viæ, l. 1. XLII. 97.

Brunen

Brunengeruzius comitatus acquiritur eccleſiæ Leod. l. 7. VIII. 984. eidem addicitur iudicio, l. 9. XII. 1099

S. Bruno fit archiepiſcopus Colon: l. 6. XXIV. 963. Ratherium creat epiſcopum Leod. XXV. eumdem Leodio amotum, Veronæ reſtituit. XXVII. Ragenarium comitem in exilium pellit, XXVIII. 956. Sanctum Euergiſlum & S. Ebregiſum Coloniam transfert, XXIX. 959. item S. Patroclum: & Caprimontem fruſtra obſidet, XXXI. 960. moritur, XXXIV. 965

Bruſtemij Trudonem incendunt, l. 9. IV. 1085

Bruſtemium muniri cœptum relinquitur, l. 10. XXVII. 1170

Bullionum acquiritur eccleſiæ Leod: l. 9. X. 1096. intercipit Barrenſis, l. 10. III. 1134. iuridicè nititur recuperare Albero epiſc: fruſtra, V. 1137. obſidet, & ope ſancti Lamberti tandem ad deditionem cogit, V. VI. VII. VIII. 1141

Bullioni prioratus conditur, l. 8. XXXIV. 1070

Bullionicus triumphus annuè celebrandus decernitur cum tranſlatione S. Lamberti, l. 10. XI. 1143. impediri fruſtra tentatur, l. 12. XXVI. 1216

Burchardus Lobij adoleſcit, l. 7. III. 972. factus epiſcopus Wormacienſis Leodium venit, l. 8. IV. 1024

Burgundiones Romanis iuncti Attilam vincunt, l. 2. XXXIX. 451

C.

CAbillonienſe concilium, l. 5. n. XXXI. anno 813.

S. Cæcilia Zuentiboldi regis filia, abbatiſſa Zuſterienſis, l. 6. n. II. anno 900.

Cæſar parum integra fide, & ſenatu improbante Gallis bellum mouet, crudeliter habet, ſcribit commentarios non ſincerè. Helluetios & Ariouiſtum debellat, lib. 1. XIII. Belgas domat. Eburonibus fauet, XIV. fundit Tranſrhenanos, XV. cladem in Eburonibus ægrè fert: mira celeritate, & arte Eburones, & Neruios cum ſocijs vincit, XXI. Neruios, Senones, Carnutes, Menapios, Treuiros, compeſcit; Rhenum trãſit, XXIII. Eburones vaſtat, XXIV. XXXV. Gallos vniuerſos vincit, ſingulos populos vincit: & Eburones denuò vaſtat, XXVI. Gallos in fide magnâ prudentiâ continet, XXVII. remp. R. aggreditur, inuadit & opprimit: occiditur in curia, XXVIII.

S. Calliſti ædicula euertitur, vt S. Pauli templum ædificetur, l. 6. XXXIV. 966

Calliſtus PP. concilium Rhemenſe cogit in Henricum V. imper. eumque damnat: Fredericum epiſcopum probat, l. 9. XXVIII. 1119. pacem cum Henrico facit, XXXIII. 1122

Cameracum à Francis occupatur, XXXVI 425

Cameracenſis eccleſiæ priuilegia confirmari obtinet Richarius Leod: epiſc: l. 6. XIX. 940. iterùm confirmantur à Cæſare precibus Notgeri, l. 7. XIII. 995. dat Henricus imper: Cameraceſium, XVII. 1007

Cameraceſium datur eccleſiæ Camerac: l. 7. XVII. 1007

S. Candidus epiſcopus ad S. Seruatij peregrinus ibidem hæret & moritur, l. 2. XXV. 384

Canonica diſciplina Leodij corrumpitur, l. 10. X. 1143

Caprimons refugio eſt corpori S. Gudulæ metu Normannorum, l. 6. XLIV. 880. item corpori S. Ramacli LII. 892. à Carolo Simplice fruſtra obſidetur, l. 6. XVII. 922. item ab Ottone rege, XIX. 939. & tertio à S. Brunone, XXXI. 960. à Notgero epiſcopo inſigni ſtratagemate euertitur, l. 7. III. 972

Caprimontana abbatia datur eccleſiæ Aquenſi, l. 7. III. 972

Carbonaria à Frãcis vaſtata, l. 2. XXVIII. 388. à Clodione Francorum rege occupata, XXXVI. 425

Carinthia S. Lambertum colit, l. 2. VIII. 709

Carolinorum in Germaniâ ſtirps deficit, l. 6. IX. 912

Carolomannus Martello patri in Auſtraſia & trans Rhenum ſuccedit, l. 5. XIX. 741. eleuationi S. Huberti intereſt, XX. 743. fit monachus, XXII. 747

Carolus Magnus ſuccedit Pipino patri, l. 5. XXIV. 768. S. Godegrandum ſuſpicit, & eo vtitur, XXV. 770. eccleſiæ Romanæ contra Longobardos fert opem 773. regem eorum Deſiderium victum, ablegat Leodium, 774. Aquenſem vrbem & baſilicam condit, regiamque ſtatuit, XXVI. 799. baſilicam

Digitized by Google

ſilicam reliquijs ornat, XXVII. vexillum eccleſiæ Leod: tradit. Hoij canonicos, & comites conſtituit: & terrâ S. Domitiani corpus educi iubet, XXVIII. S. Suuibertum obtinet ſanctis annumerari à Leone papa: quem Romam cum præſidio remittit, XXIX. eum ſecutus, creatur imperator, 800. ſynodum Aquenſem cogit XXX. 809. religioſiſsimum ſcribit teſtamentum, XXXI. 811. varijs ſynodis coactis eccleſiæ proſpicit, 813. moritur verè magnus imperator & huius diœceſis decus, 814. eius corpus terra educitur, l. 7. XVI. 1000. in ſanctorum numerum refertur, ſed auctoritate antipapæ, l. 10. XXV. 1166

Carolus Martellus: vide Martellus. Carolus rex Franc. Lotharingiam occupat, l. 5. XLII. 869. eam cum fratre Ludouico diuidit, 870

Carolus Simplex regno reſtituitur, l. 6. I. 893. Arceias S. Lamberto reſtituit 894. Lotharingiam occupat, ſed pace facta relinquit; 898. dat S. Lamberto Tectenſem ſiluam, & Mechliniam. l. 6. XII. 915. pulſo Hilduino Richarium creat epiſcopum Leod: XV. 920 & 921. Giſilbertum res nouas molientem Captimonte obſidet, & recedere cogitur. XVII. 922. prælio victus, & captus, moritur. 923

Carolus Lotharij regis frater, Lotharingiæ dux creatur. l. 7. V. 977

Carolus è Monacho Hemmerodæ abbas Villarienſis magno bono regit. l. 11. XVI. 1197

Caſtitas feliciter deféſa. l. 12. VII. 1212

Catenæ hoſpitalis domus conditur. l. 9. XXII. 1113

S. Catharinæ parœcia, l. 6. XXIII 951

S. Catharinæ cœnobium Trudonopoli ingreditur S. Lutgardis, l. 11. XII. 1199. Dei iuſſu deſerit, XXVII. 1205. ea abſente, floret monaſterium ſub tutela Dei matris, 1206. in eo moritur B. Chriſtina, XXIX. 1222. transfertur Milenium, l. 13. XIII. 1231

Catiuulcus rex Eburonum, l. 1. XIII. ſe occidit, XXIV

Cellæ fundantur à S. Hadelino, l. 4. XV. 663

S. Celſus, alijs Serenus v. Treuir. epiſc. l. 2. l. 130

Cennaci templum condit B. v. & eius imaginem opus ſuum in eo collocat S. Maternus, l. 1. XLII. 97

S. Chriſtina admirabilis vitæ reddita, pro defunctis mira patitur, l. 10. XXXVI. 1182 Ieroſolymam à barbaris eſſe receptam, & bonum ex eo venturum denuntiat, l. 11. III. 1187. amicitiâ iungitur Iuettæ Loſſenſi: inſigni ſapientiâ pollet: magni fit à Ludouico c: Loſſ: vaticinatur, VII. 1192. eumdem morientem iuuat, etiamque mortuum, l. 12. XXVI. 1218. vitâ ſanctè actâ, mirabiliter moritur, XXIX. 1222.

Chrocus rex Alemanorum fœdè Gallias populatus, à Probo imper: vincitur, l. 2. VI. 280

Cimbri vaſtant Galliam, Hiſpaniam: à Belgis repelluntur, l. 1. XI. in Italiam profecturi illos in Gallijs reliquerunt, qui deinde Aduatici dicti ſunt, & Eburones ſibi fecerunt vectigales, XII.

Claromontano concilio bellum ſacrum decernitur, l. 9. IX. 1095

Claromontium acquiritur eccleſiæ Leod: l. 9. XI. 1096

Clarus locus incolitur à Theodoro Cell: ibique Cruciferorum ordo inchoatur, l. 12. XV. 1211

Clauis S. Seruatio diuinitus datur, l. 2. XXI. 383. miraculis celebratur: & fracta diuinitus reparatur, l. 6. XX. 944

Clauis datur S. Huberto diuinitus, miraculis celebrata. l. 5. XXXIX. 696

S. Clemens VIII. Treuir. ep. l. 2. l. 130

SS. Clementis & Trudonis parœcia, l. 9. XXXVI. 1125. inceditur, l. 10. XXXVII. 1185

Clerus Leod: coactus à populo ſumtus præbere mœnibus perficiendis, ei ſacris interdicit, l. 11. XIX. 1199. priuilegijs augetur ab imperatore, l. 9. XIX 1107. grauiter accuſat Hugonem Petrapontium apud pontificem, l. 12. III. 1211.

Clientes beneficiarij eccleſiæ Leod: l. 12. XX. 1214

Clodio Crinitus rex Fräcorum ſuccedit Faramundo, regnique fines feliciter profert, l. 2. XXXVI 425. &c.

Clodouæus Francorum rex facto fidei amplectendæ voto, hoſtes vincit & baptiſatur, l. 2. XL. 496. moritur, XLII. 511

Clodouæus rex pace iungitur cum Sigeberto

berto fratre per Pipinum, l. 3. XXII. 644. ob Dagobertum nepotem ſuum attonſum, diris ſupplicijs Grimoaldum enecat XLII. 655. S. Lamberti virtutem ſuſpicit, l. 4. VI. 657.

Clodulfus epiſc: Met: S. Trudonem recipit, & inſtituit, l. 3. XXXII. 650

Cluniacum Leodij in honore, l. 7. XIV. 998. viros inſignes accipit è clero Leod: l. 9. XVIII. 1106

Colonia Agrippina condita, l. 1. XXXIV. 60. conſpirat in Galbam, XXXV. 71. quando & à quibus condita: fidē accipit à S. Materno: qui ibidem S. Paulinum poſtea martyrem ſanctè inſtituit, XL. 93. obſidetur, l. 2. IV. 262. opponit ſe Euphrati epiſcopo ſuo hæretico, XII. 349. capitur à barbaris XIV. 355. recipitur à Iuliano, XV. 356. ab Attila euerſa, XXXIX. 451. à Carolo Martello capitur, l. 5. XII. 718. obſidetur ab Henrico V. l. 9. XVII. 1106. capitur à Philippo Sueuo rege, l. 11. XXVI. 1205. Adhæret conſtanter Ottoni, l. 12. XXI. 1214. tandem concedit in partes Frederici, 1215.

Commemorationem animarum incipit Cluniaci Odilo: & mox Leodij Notgerus, l. 7. XIV. 998

Condroſi qui l. 1. XIV. conſpirant in Romanos. *ibid:* vaſtantur à Tranſrhenanis, XXV. cum Eburonibus non conſpirant, XXIV.

Conradus Franconiæ dux in Germaniâ Carolinis ſuccedit, l. 6. IX. 912. inteſtinis bellis exercetur, XII. 914

Conradus Ottonis Magni gener dux Lotharingiæ, l. 6. XXIII. 949. Hannoniam infeſtat, 951. quòd res nouas moliretur; ducatu exuitur, & à Raginerio vincitur, XXIV. 953. Hungaros in Lotharingiam aduocat: & & pænitet: XXVI. 954. contra illos pugnans occiditur, 955

Conradus S. Hērico imp: ſuccedit non ſine oppoſitionibus: & benè facit eccleſiæ S. Ioānis Leod: l. 8. IV. 1024. moritur. XIV. 1039

Conradus de Sena monachus & abbas Vill: l. 11. XVI. 1197. à nonnullis eligitur in epiſcopum Leod: XXII. 1200. abbas Claræuallenſis, pòſt Ciſterciēſis, fit cardinalis, XXIX. 1208. in Germania legatus, Moguntiæ concilium celebrat, Leodij Vallem-benedictam dicat, l. 13. I. 1225. it Oegniacum: ducem Brab: perfectè conciliat eccleſiæ Leod: II. 1226. autor eſt Romæ Trudonopolim eccleſiæ Leod. iungendam: & reiecto papatu, ſanctè moritur, IV. 1227

Conſtans imp: vrget Conſtantium fratrem vt Athanaſium reſtituat, l. 2. XI. 347. occiditur. XIII. 350

Conſtantinus Francos cædit: Chriſtianorum perſecutionibus ſedatis, fit ipſe Chriſtianus, l. 2. IX. 307. rogat conuocari concilium Arelatenſe, X. 314. S. Athanaſium Treuiros pellit, 336.

Conſtantinus Iunior reuocari mandat Athanaſium, l. 2. XI. 338

Conſtantius Chlorus à Dioclētiano adoptatur: Alemanos in Gallijs fundit: Britanniam recuperat: Batauiâ Francos pellit, l. 2. VII. 291. & 297. creatus imperator mitiùs agit cum Chriſtianis, VIII. 304. moriens ſucceſſorem deſignat Conſtantinum, 306

Conſtantius imp: reuocat ab exilio Athanaſium, l. 2. XI. 348. Conſtantis fratris necem vlciſci parat, XIII. 350. Magnentium tyrannum vincit XIV. 353. Cæſarem renuntiat Iulianum 355. Ariminenſe concilium cogit in gratiam Arianorum, XV. 359. in eum rebellat Iulianus, XVI. ipſe moritur. 361

Conſtitutio rerum venalium Leodij conditur, l. 13. XXXI. 1251

Contritionis efficacia, lib. 12. n. XXIV. an: 1216.

Coquinos condit Lambertus Beguus, l. 10. XXII. 1180

Carauſius mare Belgicum placat: ſumit imperium occupatâ Britanniâ, l. 2. VII. 286. vincitur à Conſtantio Chloro, 297

Cornelianum noſocomium quando conditum, l. 10. XXXIV. 1180

S. Cornelij abbas auget collegium canonicorum Scladinij, l. 9. XX. 1107

Corporis Chriſti veritatem in Vener: Sacramento qui primi omnium & quando oppugnârunt heretici, l. 8. II. 1022. primus propugnauit Durandus epiſc: Leod. III. tum Adelmannus ſcholaſticus, XVIII. 1046. item Nicolaus II. eccleſiæ Leod: alumnus Berengario damnato, XXIX. 1058. præterea Algerus canonicus Leod: lib: 9. n. XVIII. an. 1106

Corporis Chriſti feſtū eſſe celebrādum mirabili viſo Deus oſtēdit Iulianę. l. 13. XV. 1234

pro quo multa patitur Iuliana; nec tamen auditur ab epiſcopo, XXII. XXIII. 1241. 1242. immutatur tandem à Deo epiſcopus, feſtum decernit, XXVI. 1246. quod primùm omnium celebratur à canonicis ſancti Martini XXVII. 1247. ibidem celebratur ab Hugone card: XXIX. 1248. atque etiam ab eo imperatur, XXX. celebratur in S. Lamberto, 1249

SS. Coſmæ & Damiani templum Legiæ conſtruit Monulfus, l. 2. I. 559.

Couinum emitur eccleſiæ Leod: l. 9. x. 1096

Cruciata ſiue bellum ſacrum decernitur in concilio Claromontano, autore Petro Eremita, l. 9. XI. 1095. proponitur, & perſuadetur feliciter à S. Bernardo, l. 10. XIV. XV. XVI. 1147. ſed infeliciter cedit, XVII. eam raro exemplo cardinales prædicant, l. 11. III. 1187. ſuſcipiunt imperator, reges, principes, ipſe Radulfus epiſc: *ibidem*

S. Crucem ſacrilegè profanat Ieroſolymis Saladinus, l. 11. III. 1187. eius partem mittit Leodium Stephanus P. l. 8. XXIX. 1058

S. Crucis templum condit Notgerus, l. 7. VI. 979

Cuickij proceres quare comitis nomen abdicare iuſſi, l. 9. XXVII. 1128

Cunibertus archiepiſcopus Colon: in collegam adſciſcitur à Pipino, l. 3. XXII. 641

D.

DÆmones triumphum agunt pro capto à Brabantis Leodio, l. 12. IX. 1212. item pro cæſis Brabantis, XVIII. 1213. victoriam S. Lamberti prædicant, XIX.

Dagobertus à patre datur Auſtraſiæ rex, l. 3. num. VIII. anno 623. peccans arguentem Amandum exulare iubet, XIII. 633. reſipiſcit & ad filium baptiſandum reuocat Amandum, XV. 636. filiū Sigebertum creat regem Auſtraſiæ & eum commendat Pipino & Arnulfo, XXI. 641. moritur. XXII. 644

Deſiderius rex Longobardorum eccleſiam Romanam infeſtat, l. 5. XXV. 773. victus, & Leodium ablegatus, Aquis moritur, 774

S. Deſignatus XIII. Tungr: epiſc: l. 7. XXVI. 384

Didius Iulianus poſt Belgicam ac deinde Germaniam inferiorem adminiſtratam, creatur imper: l. 2. III. 195

Dido epiſcopus Pictau: funus S. Foillani celebrat, l. 4. VIII. 659

Diocletianus diu poſt Druidis vaticinium creatur imperator, l. 2. VII. 284. Maximianum in imperij collegam adſcitum mittit in Gallias contra Bagudas felici euentu, 286. cum eo Galerium, & Conſtantium Cæſares adoptat. 291. cruentam toto imperio crudelitatem in Chriſtianos exercent, VIII. 301. & 303

Dionantum à Dianâ nomen habet: templum S. Mariæ ibi condit S. Maternus, & S. Memmius S. Stephano, l. 1. XLII. 97. datur eccleſiæ Tungr: l. 3. I. 559. amatur & frequentatur à S. Perpetuo, v. 604. cogitur ab Hannonio ad recipiendum Cuickium epiſc: l. 11. XIII. 1194. templum maius rupes cadens perfringit, l. 13. V. 1227

Dionantenſis ciuis ſancta mors Ieroſolymis, l. 12. XXV. 1216.

S. Dionyſij collegiū conditur, l. 7. XI. 987

Dis Gallorum parens creditus, l. 1. I.

Diſciplinæ integritas, l. 4. XVI. 669. & l. 11. IX. 1192

Diſciplinæ corruptela, l. 10. X. 1143. item l. 11. XXVI. 1204

Diſsidium ingens & cruentum tota diœceſi Leod: diu ſine remedio, l. 9. IV. 1085. tandem ab Henrico epiſcopo componitur, v.

Dodilo epiſc: Camerac: dicat Lobium, l. 6. VI. 904

Dodo Alpaidis frater minis, & iniurijs Lambertum à ſancto propoſito deterrere conatur: ſed à Lamberti nepotibus coërcetur, l. 4. XXXIII. 696. ab Alpaide ad epiſcopi necem inſtigatur XXXV. facinus perpetrat, XXXVI. horrendū in modum punitur. XXXVII.

Dominicæ diei violatio punitur à Deo, l. 5. XIV. 722. item l. 7. IV. 976. rurſum l. 9. XXXVI. 1125.

Dominicus epiſc: Ambianenſis intereſt tranſlationi S. Lamberti, l. 5. II. 709

S. Dominicus Theodoro Cellenſi in bello Albigenſi familiaris, l. 12. II. 1211

Domicani. v. Prædicatores.

S. Domitianus Tungr: epiſc: intereſt concilio Aruernenſi, l. 2. XLIII. 538. Item Aurelianenſi XLIV. 549. Taxandris Chriſtum prædicat: & multa præclarè agit & de Tungris reſtaurandis deſperans, Traiectum frequentare cœpit, ſed Hoium magis amat, & miracu-

& miraculis teſtatur, XIV. 550. Hoij ſepultus, in vrbis patrocinium cooptatur, 558. tetrâ eleuatur, l. 5. XXVIII. 799. rurſum terrâ educitur, & miraculis clareſcit, l. 10. XXVIII. 1173. incendium Leodij ſedat & alia multa miracula facit, XXXVII. 1185

Domitius Aurelianus imper: Francos vincit, l. 2. V. 271

Druides Gallorum ſacerdotes & ſapientes, l. 1. VII.

Durandus è tenui conditione fit epiſcopus Leod: l. 8. I. 1021. ſcribit contra Berengarium primus, III. 1022. Conradum regem deſignatum non ſtatim recipit, IV. 1024. diſsipatis S. Laurentij bonis, acriter à S. Wolbodone correptus, reſipiſcit, & moritur. V. 1025

Duraſsia pugna, libro 9. num: XXXIX. anno 1129

Duraſsium bellum contra Loſſenſes componitur, l. 10. XXVII. 1170. renouatur nullo euentu, l. 11. I. 1185.

Durfoſia munitio ad Moſam fruſtra bis obſidetur à Zuentiboldo rege, lib. 6. I. 898

E.

EBerardus archiepiſcopus Treuir: recuperare nititur abbatiam S. Seruatij, l. 6. numero XVIII. anno 928

S. Ebregiſus epiſcopus Tungr: alius à S. Euergiſilo, l. 3. n. VII. anno 617. moritur. X. 631. Coloniam transfertur, l. 6. XXIX. 959

Ebroinus maior domus in monaſterium ablegatur, l. 4. XII. 664. dignitatem recuperat, 667. & 668. Leodegarium horrendis ſupplicijs enecat. Lambertum epiſcopatu pellit: intruſo Faramundo, XIII. Pipinum & Martinum in ſe coniuratos vincit, XVII. 674. occiditur. 675

Eburones qui: vbi ciuitas. l. 1. VI. ſub duobus regibus. X. fiunt Aduaticis vectigales. XII. cōſpirant cum Belgis in Cæſarem, pacem impetrant, XIV. vaſtantur à Tranſrhenanis, XV. legionem Romanam cædunt, XVII. XVIII. Ciceronem in Neruijs aggrediuntur, XX. à Cæſare funduntur, XXI. bellum reparant, XXII. à Cæſare & finitimis vaſtantur, XXIV. XXV. cum Gallis in Cæſarem conſpirant: & ab illo rurſum vaſtantur, XXVI.

Egbertus archiepiſcopus Treuir: recuperare nititur abbatiam S. Seruatij, l. 6. XVIII. 928

Eika datur eccleſiæ Leod: l. 6. XXIII. 949

Eikæ monaſterium condunt Harlindis, & Relindis, l. 5. XVIII. 728

Eilbertus comes cum S. Forannano Romam it: lib. 6. XXI. 944. facultatem à Cæſare impetrat condendi monaſterium Walciodori, XXII. 946. eo defert corpus Sancti Eloquij, & moritur. XXIII. 951

Eliſabetha Wanzia ſanctitate clara, l. 13. XXV. 1246

S. Elmerus epiſcopus Molhanij colitur, l. 5. XXII. 752

S. Eloquij corpus Walciodorum fertur, l. 6. XXIII. 951

Euergumenos curat S. Hubertus, l. 5. XIV. 722

Equitis creandi ritus ſolennis: quare relictus, l. 13. XXVIII. 1247

Eraclius epiſcopus Leodienſis litterarum ſtudia Leodij inſtituit, lib: 6. XXX. 959. Sancti Patrocli corpus Coloniam transferr, XXXI. 960. Abbates Lobienſibus reſtituit, & auget honores, XXXII. 961. Turonibus à Sancto Martino ſanatus, Leodij templum in eius honorem condit, XXXIII. 963. intereſt funeri Sancti Brunonis archiepiſcopi Colonienſis, XXXIV. 965. Sancti Pauli templum conſtruit, Deo locum & magnitudinem deſignante: & Sancti Laurentij incipit. terrâ educit corpus Sancti Euermari, XXXV. tres parœcias condit, Sanctæ Magdalenæ, Sancti Seuerini, Sanctæ Margaretæ, XXXVII. 966. conſternatum Ottonis exercitum explicata ſolis eclipſi recreat, XXXVIII. 969. reuerſus Leodium promouet monaſterium Sancti Laurentij, 970. plebis inſolentiam diſsimulat: prohibetur ſepeliri in Sancti Pauli: mortuus ſepelitur in S. Martini, XXXIX.

Erluinus præficitur abbas Gemblaci, lib: 6. n. XVI. an: 922. Lobio præfectus à Ragnerio comite, malè multatus pellitur, XXVIII. 957. moritur. libro 7. n. XII. an: 987

Erluinus ex archidiacono Leod: epiſcopus Camerac: l. 7. xiv. 995. obtinet eccleſiæ ſuæ Cameraceſium, & multa alia præclarè agit, xvii. 1007

S. Ermelindis conſecratâ Deo virginitate, ſanctè viuit Meldariæ; & moritur, l. 3. III. 559. terrâ educitur à Pipino, xxi. 641

Ermengardis reſtituit Monaſterium ad Sabini, l. 6. iv. 904

Ermenſendis comitiſſa Namurc: Floreffiam condit, l. 9. xxxv. 1123

S. Erminus epiſc: & abbas Lob: l. 5. i. 888

S. Erminus Lobio Hungaros propellit, l. 6. xxvii. 954

B. Eua ad S. Martini clauſa fit particeps ſecretorum S. Iulianæ. l. 13. xvi. 1234. obtinet vt feſtum Corporis Chriſti celebretur in S. Martini, xxvii. 1247

Eubages Gallorum ſapientes, l. 1. vii.

S. Eucharius mittitur à S. Petro Treuiros, l. 1. xxxi. 52. varijs miraculis eccleſiam Treuir: fundat: præmonitus è cælo, moritur, xxxvii. 75. Valerio mortem prædicit, xxxviii. 90. item Materno, 130.

S. Eucharius xix. Tungr: epiſc: l. 2. xxvi. 384

S. Eucherius xvii. Tungr: epiſc: l. 2. xxvi. 384

S. Eucherius epiſc: Aurelian: relegatur Santrudonem à Martello, l. 5. xvii. 728. Martellum videt damnatum, xix. 741. moritur 742. & miraculis claret, 743

S. Euergiſlus Tungris à S. Seuerino cooptatur in familiam, & diaconatum, l. 2. xxx. 393. audit concentum angelorum deducentium in cælos S. Martinum Turon: xxxi. 400. S. Seuerino epiſc: ſuccedit 401. ſanctitate floret Coloniæ: diuino monitu S. Gereonis reliquias inuenit: & ab eo ſanatur. patriæ laboranti dum ſuccurrit, Tungris martyr occumbit, xxxviii. 430. Coloniam refertur l. 6. xxix. 959

S. Euermarus cum ſocijs martyrium conſequitur, l. 4. xxviii. 690. corpus terrâ educitur, l. 6. xxxv. 966. dubitatio de eius ſanctitate tollitur miro prodigio, l. 8. xl. 1072

S. Eugenij reliquiæ Bronium adſertur à S. Gerardo, l. 6. ix. 913

Euphrates Agrippinæ epiſc: intereſt concilio Sardicenſi: pro quo legatus mittitur in Orientem, l. 2. xi. 347. in legatione de Arianis triumphat: mox ad illos deficit, & in Gallias reuerſus, errorem ſpargit & à Seruatio corripitur, xii. 348. cùm non reſipiſceret, in Agrippinenſi concilio damnatur: & paulò pòſt mortuus in Rhenum abijcitur, 349

S. Exuperij corpus Gemblacum adſertur, l. 6. xxii. 946

F.

S Fabritius Treuir: epiſc: vide S. Mauritius.

Fægadius Agennenſis epiſcopus in concilio Ariminenſi diu cum S. Seruatio Arianis fortiſsimè reſiſtit, l. 2. n. xv. anno 359

S. Falco xviii. Tungr. epiſc: l. 2. xxvi. 384. acriter à S. Remigio corripitur, xli.

Falcomontium euertitur, l. 9. xxxiv. 1123

Fames horrenda: cui proſpicit Notgerus epiſc: miro prodigio, l. 7. xii. 989. alia cui in ſua diœceſi ſubuenit Reginardus epiſcopus, l. 8. xi. 1034. & Wazo epiſcopus, xvii. 1043. fames alia, l. 9. xxxvi. 1125. iterum, l. 11. xv. 1196. & l. 12. xxx. 1224. famis periculum conceſſâ pluuiâ depellit B. Virgo, l. 13. xxv. 1245

Farabertus ex abbate Prumienſi fit epiſcopus Leod: diſciplinam Lobij labefactat, l. 6. xxiii. 947. intereſt ſynodo Ingelhemij, 948. moritur, xx. 953

S. Faraildis Gandauum transfertur: ſanctam egit vitam, l. 5. xxiv. 770

Faramundus Francorum rex, lib. 2. xxxvi. 421

Faramundus ſacrilegè Lamberto ſubſtituitur, l. 4. xiii. 668. eius ſcelera xvi. 669. cæſo Ebroino fugit, xviii. 675

Feminarum Leodienſium ſanctitas, l. 12. II. 1211

Feronſtreani condunt curiam S. Ioannis Baptiſtæ, l. 11. xxiv. 1203. atrox facinus deſignant: & Pratanorum prudentiâ periculum feliciter euadunt, l. 13. ix. 1230. ius patronatus S. Ioannis Baptiſtæ vendunt parœcis, xxii. 1240

Ferrandus comes Fland: Leodijs adducit auxilia, ſed pacis cum Brabanto autor eſt, l. 12. x. 1212. in Anglum conſpirare cum Franco detrectat, xi. bellum Francicum

fortiter ſuſtinet, xiii. 1213. Brabantum ad pacem petendam armis compellit, xviii.

S. Fibitius Treuir: ep: vide S. Mauritius.

Flandria S. Lambertum colit, l. 5. viii. 709

Flandri Loſſenſe bellum aggrediuntur, l. 7. xii. 987. à S. Henrico imp: domantur, xvii 1004

Flemaliæ templum conditum à Zuentiboldo rege & in illo eius filia S. Relindis ſita, l. 6. II. 900

Flonenſe templum conditur, l. 9. III. 1080

Florebertus creatur epiſc: Leod: l. 5. xviii. 727. collegium S. Lamberti auget, 728. S. Hubertum terrâ educit, xx. 743. item S. Odam, & S. Landoaldum cum ſociis, xxi. moritur, & Sãctis adſcribitur, 746

Floreffia conditur, l. 9. xxxv. 1123. ei ſubditur Leffia, l. 10. xviii. 1147. templum conditur, xxv. 1165

S. Florentius vi. Tungr. ep: l. 2. II. 180

Florentius Friſius Theodorici frater, à Theoduino epiſcopo & fœderatis opprimitur, l. 8. xxviii. 1058

Florinas adferuntur reliquiæ S. Gengulfi, & templo condito honoranrur: eodem adferuntur reliquiæ S. Ioannis Baptiſtæ, l. 7. xv. 100. cui monaſterium conditur, & in illud S. Mauri corpus adfertur, xxi. 1008

Florinenſe prælium, l. 7. xxv. 1015

S. Foillani Rhodienſis abbatia Præmonſtratenſibus conditur beneficio canonicorum Foſſenſium, l. 9. xl. 1129

S. Foillanus poſt Romanum iter, Niuellis à Gertrude recipitur eiuſque beneficio Foſsis cœnobium condit, l. 2. xli. 633. martyrio coronatur & Niuellas refertur à S. Gertrude, & Didone epiſc: Pictau: poſtea Foſſas transfertur, l. 4. viii. 659

Fontanellæ abbas Wando. V. Wando.

S. Forannanus Scotus Walciodorum venit, & Gorgiæ fit monachus, l. 6. xxi. 944. obit. xxix. 958

S. Fortunatus xvi. Treuir: ep: l. 2. l. 130

Foſſenſium canonicorum beneficio conditur Præmonſtratenſibus abbatia S. Foillani Rhodienſis, l. 9. xl. 1129

Foſsis monaſterium condit S. Foillanus, l. 3. xli. 633. eodem poſt mortem tranſfertur, l. 4. viii. 659. Foſſas olim S. Lamberto datas confirmat Ludouicus rex, l. 6. III. 800. vrbem condit Notgerus, l. 7. III. 974. vtilem ibi operam nauat S. Norbertus l. 9. xxv. 1110. vrbem incendit Barrenſis, l. 10. v. 1146. in eâ primum omnium celebratur officium Corporis Chriſti, l. 13. xxvi. 1246

Franci primùm in Gallias irruentes à L. Domitio Aureliano vincuntur, l. 2. v. 271. rurſum à M. Aurelio Probo, 279. iterùm ab eodem. vi. 280. Belgicum mare infeſtant: imò Græciam, Siciliam, Africam: in Neruiorum, & Treuirorum agros recipiuntur, vii. 286. Batauiâ à Conſtantio Chloro pelluntur, 291. à Conſtantino cæduntur, ix. 307. Belgicam vaſtant: & à Iuliano Caſtelli obſidentur, xv. 357. & capiuntur: ab eodem in Taxandriâ domantur, 358. trans Rhenum opprimuntur, xvi. 360 Gallias valdè infeſtant, xvii. 365. vſque in Carbonariam vaſtatis Tungris penetrant: vbi à Romanis cæduntur: ſed trans Rhenum vlciſcuntur, xxviii. 388. cæſis legionibus Germaniam inferiorem & in eâ Tungros populantur, xxix 389. vaſtantur à Romanis 392. à Vandalis, & Alanis cæduntur, xxxii. 406. Gallorum armis illos in Hiſpanias pellunt, atque ita ſedem in Gallijs figunt xxxiv. 410. diſsidentibus inter ſe Romanis inualeſcunt, xxxv. 412. regem habent Faramundum, xxxvi. 421. Tornacum, Cameracum, Atrebatum, occupant, 425. Romanis iuncti Attilam fundunt, xxxix. 451. fidem Chriſtianam amplectuntur, xl. 496

Francimontium datur S. Lamberto, l. 7. xxii. 1012

Franciſcus Montmorencius è decano Leod: religioſus Societatis Iesv, l. 11. xxx. 1209

S. Franciſcus Aſsiſias euangelium Trudonopoli ceciniſſe fertur, l. 12. xxvii. 1220

Franciſcani v. Minores.

Franco epiſc: Leod: l. 5. xl. 856. intereſt concilio Tullenſi, 859. item Aquenſi, vbi turpiter Lotharij regis incontinentiæ cum ceteris obſequitur, xli. 862. tum Siluanectenſi, in quo Rothaldus Sueſsion: epiſc: iniuſtè damnatur, 863. Romam citatur Franco, 864. veniam impetrat, 865. Carolum regem Francorum in imperium recipit, xlii. 869. cum Arnulfo rege contra Norman-

Norman-

Normannos feliciter Louanij pugnat, & ideò ſacris deinceps abſtinet, LI. 891. Zuentiboldum à ſuis deſertum recipit, & regno reſtituit, l. 6. I. 898. SS. Harlindi & Relindi nouum templum exſtruit, IV. 900. moritur. 903

Franco Bellogradenſis ep: cryptam Hubertenſem cum Henrico epiſc: dicat, l. 9. II. 5076

Frācorum regum ignauia, l. 4. XII. 664

Fredericus Godefridi Lotharingi frater, & archidiaconus Leod: auget & ornat reliquijs collegium S. Albani, l. 8. XVIII. 1046. à Leone IX. abducitur in Italiam, XXXVI. 1049. in Orientem legatus, Græcos ad coniunctionem cum eccleſiâ Romanâ reducit: inde Henrico imper: ſuſpectus monaſticen in Caſsino profitetur, XXVII. 1054. fit abbas Caſsin: tum pontifex & dicitur Stephanus, XXVIII 1057. S. Crucis partem mittit ad eccleſiam Leod: & moritur. XXIX. 1058

Fredericus Lotharingiæ dux creatur, l. 8. XX. 1047. Stabulenſem cauſam ſuſcipit contra Malmundarienſes, XXXII. 1063. moritur: 1064

Fredericus archiepiſcopus Colon: epiſcopatum Leod: Alexandro Simoniaco abrogat, l. 9. XXVIII. 1119. eumdem denuò compeſcit, XXXI. 1121

S. Fredericus electus epiſcopus, à pontifice in cōcilio Rhem: probatur, l. 9. XXVIII. 1119. epiſcopatum ſanctè ingreditur. Alexandrum arma mouentem, excommunicat, bello vincit, XXIX. 1120. veneno ſublatus, miraculis clareſcit, XXX. 1121

Fredericus Romæ coronatur imper: eccleſiæ Leod: bona confirmat, l. 10. XXI. 1155. eccleſiam Romanam infeſtat, XXII. 1160. domito Mediolano præficit Henricum epiſcopum, 1162. Carolum M. in ſanctorum numerum referri curat, XXV. 1166. violato templo S. Petri Romæ grauiſſimè punitur, 1167. in Italiam tendens Henrico filio Germaniam cōmendat, l. 11. I. 1185. cruciatam ſuſcipit. III. 1188. tendit in Syriam, IV. 1189. poſt nobiles victorias, perit in aquis, 1190

Fredericus Siciliæ rex creatur imperator, l. 12. I. 1211. Ottonem Germania inferiore pellit, XXI. 1214. Aquis coronatur, ac tandem ſolus regnat, 1215. turpe ſchiſma ſuſcitat, prædictū à Cornibutio Villar: proficiſcitur in Palæſtinam non bonâ fide, l. 13. II. 1228. conciliatur pontifici, XI. 1231 exuitur imperio in concilio Lugdunenſi, XXIV. 1245

S. Fredegādus, Turnino deſertur Monaſterium ad Sabim metu Normannorum, ibidemque relictus eſt, l. 5. XLIV. 88.

Fredericus Vltraiecti epiſcopus S. Odulfi opera vtitur, & fit martyr, l. 5. XXXVIII. 818

Friburgi caput, aut potiùs pars capitis S. Lamberti ſeruatur, l. 5. VIII. 709

Friſij Hollandos cædunt, l. 5. XXXVIII. 818

Fulcarius Floriberto ſuccedit, l. 5. XXI. 746. quærit de ſanctitate S. Suuiberti XXII. 754. moritur primus epiſcoporum non ſanctus, XXIV. 761

Fulco Tholoſanus epiſc: prædicaturus cruciatam in Albigenſes, venit in diœceſim Leod: & in ea feminarum ſanctitatem miratur, l. 12. II. 1211. adeſt B. Mariæ Oegniacenſi morienti, XII. 1213

Fulcuinus, Lobij abbas, l. 7. III. 972. obit. XII. 990

Funera Gallorum olim, l. 1. IX.

Furæ moritur S. Hubertus, 5. XVII. 727

G.

GAlba Neroni ſuccedit, lib. 1. n. XXXV. anno. 69. irritat exercitus Germanicos, 70. occiditur. 71

Galerius Maximianus à Diocletiano in collegam adſcitus, Bagaudas in Gallijs domat, l. 2. VII. 286

Galli à quibus oriundi: eorum fortitudo, & bella cum Germanis, l. 1. I. expeditio in Italiam. II. in Pannoniam, Græciam, Bithyniniam; trans Rhenum, in Britanniam. III. ſacra, diſciplinæ, iudicia, arma, mores. VII. VIII. IX. à Cimbris vaſtantibus aliqui ſe tuentur eſu corporum humanorum, XI. Gallorum plerique in Cæſarem rebellant, & compeſcuntur. XIV. rurſum conſpirant vniuerſi, & vincuntur: tum ſingulæ ciuitates bellum reparantes, vincuntur; & Romano iugo collum ſubdunt. XXVI. eorum diuitiæ. XXVII. in Neronem concitati, vincuntur: XXXV. denuò ſuſcitantur, & mox quieſcunt. XXXVI. 72. Albinum ſecuti grauiter à

Seuero imper: puniuntur, l. 2. III. 199. à Tranſrhenanis vaſtantur, IV. 236. quieti reſtituuntur à Maximo imper: 237. Gallieni imp: ignauiam exoſi, Poſtumio imperium deferunt, 262. tum Lolliano, deinde Victorino, deniq́ue Tetrico, 269. à barbaris grauiſsimè vaſtati, liberantur à Probo, item à tyrannide Proculi, & Bonoſi, VI. 280. item à Bagaudarum populatione per Maximianum: item à Francis VII. 286. tum ab Alemanis, 291. rurſum à barbaris, XIV 353. 355. liberantur à Iuliano, XV. 356. & ab eodem tributis leuantur: à Francis vaſtantur, 357. quos reprimit Iulianus feliciter, 358. miſerũ in modum vaſtãtur, XVII. 365. 368. 369. nouam cladem timent à barbaris XIX. 378. à Francis vaſtantur XXVIII. 388. rurſus ab illis patiuntur, XXIX. ab Alanis & Vandalis toto triennio miſerum in modum vaſtantur, XXXII. 407. à Romanis deficientes, Francis fœderantur, iunctisq́ue viribus Alanos, & Vandalos fundunt: ſuisq́ue legibus viuere incipiunt, XXXIV. 410. eo cum Francis fœdere religioni Chriſtianæ non parum officiunt, XXXVII. 430. ab Attilâ miſerè vaſtantur, XXXIX. 45

Gallicenæ virgines fatidicæ, l. 1. VIII.

Gallieni imper: ignauia, l. 2. IV. 262

Gallus Polyphemi filius Gallorum parens, l. 1. I.

Gandauum ab Amando ad Chriſtum conuerti non poteſt, l. 3. IX. 623. cedit tandem eius prædicationibus: eoq́ue ſe confert S. Bauo, XII. 632. qui ibidem moritur, XXIV. 647. eodem S. Faraildem transfert Agilfridus epiſcopus Leod: l. 5. XXIV. 770. item S. Landoaldus cum ſocijs transfertur Wintershouio, l. 7. IX. 984

Garulfus epiſc: Tornacenſis intereſt tranſlationi S. Lamberti, l. 5. II. 709

Gelaſius PP. S. Nortberti pia conſilia probat, l. 9. XXIII. 1118

Gemblacum à S. Guiberto fundatur, l. 6. XVI. 922. eius bona à Cæſare confirmantur: eodem S. Exuperij corpus adfertur, XXII. 946. eodem refertur corpus S. Guiberti, XXXII. 962. eximitur poteſtati ordinarij: ſpontè tamen ſe ſubijcit eccleſiæ Leod: l. 7. VIII. 983. ibidem vtilem operam nauat S. Norbertus, l. 9. XXV. 1119. viſitur à ſancto Bernardo, l. 10. XIV. & XVI. 1147

S. Gengulfi parœcia, l. 5. XXXII. 814

S. Gengulfi reliquiæ Florinis celebres miraculis, templo honorantur, l. 7. XV. 1000. cuius violationem Deus vlciſcitur, XXV. 1015.

S. Georgij parœcia, l. 6. XXIII. 951

S. Gerardus Bronienſis adoleſcit in familiâ Berengarij comitis: & templum exſtruere diuinitus iubetur, l. 6. III. 900. fit monachus ad S. Dionyſij, V. 904. impetratis S. Eugenij reliquijs, Bronium reuertitur non ſine miraculis, IX. X. XI. 913. fundationem Bronienſem obtinet confirmari, XII. 914. & XVIII. 932. monaſticen ad S. Giſleni reſtituit, & pluribus alijs monaſterijs. S. Landelini reliquias Bronium defert, XVII. & XVIII. 924. hereditatem paternam à Dionyſianis redimit, XXIII. 951. moritur. XXIX. 958. terrâ ſacrum corpus educitur, l. 10. II. 1131

Gerardus Alſatius creatur dux Moſellanorum, l. 8. XX. 1047

Gerardus Florinenſis Rhemis canonicus S. Ioannis Baptiſtæ reliquias affert Florinas, l. 7. XV. 1000. monaſterium illi condit, & S. Mauri corpus infert, XXI. 1008. creatur epiſcopus Camerac: 1011. diœceſi Leod: Porzetum aſſerit, l. 8. IV. 1023. epiſcopos Lotharienſes inducit ad recipiendum Conradum regem deſignatum, 1024

Gerardus comes Loſſ: epiſcopum bello petit, & Tungros diripit: pax mox componitur. Brûſtemij munitiones à patre Ludouico cœptas armis contra Duraſsios tuetur: pax item componitur, l. 10. XXVII. 1170. condit Herkenrodam, XXXV. 1182. obtinet aduocatiam Trudonenſem, & armis tuetur, l. 11. I. 1185

Gerardus è canonico Lob: cardinalis, & legatus apoſtolicus Leodij ſynodum celebrat, l. 8. XXIX. 1058

S. Gerlacus miram ſanctitatem ſubitò aggreſſus Ieroſolymam tendit, l. 10. XIX. 1150. reuerſus in patriam, vitam maximè auſteram agit, XXI. 1157. ſanctè moritur. XXIII. 1163

Germani quare, & quando ſic dicti, l. IV.

Germanici exercitus Gallias in Neronem rebellãtes vincunt, l. 1. XXXV. 69. à Galbâ multantur, & irritantur, 70. Vitellium ſalutãnt imperatorem, 71

Gero

Gero archiep: Colon: condit monaſterium S. Vito Gladbaci, l. 7. iv. 974

Geroſſartum Scholaribus conditur, l. 9. xl. 1129

S. Gertrudis S. Amandi hortatu, exemplo S. Bauonis nuptias recuſans, fugit domo paternâ, l. 3. xii. 632. patre mortuo liberiùs in ſacra fertur, ei cœnobium condit mater, eamque attondet, xxiii. 647. Gertrudis Foillanum recipit, eique dat Foſſas, & cœnobium condit, xli. 653. matre mortuâ in familiæ curam incumbit, l. 4. vii. 658. ſed magis in ſanctitatem: prodigijs illuſtratur: & ſanctè virgines inſtituit, 659. Foillanum martyrio coronatum Niuellas refert, viii. morti vicina Wilfetrudem ſibi ſubſtituit, quo ſit ad mortem expeditior: eam ſanctè obit, xi. 663. & 664. miracula, l. 13. II. 1226

S. Gertrudis parœcia, l. 8. x. 1034. eiuſdem monaſterium Louanij conditur, l. 11. xxvi. 1204

Gertrudis Mohana nubit Theobaldo Lotharingo, l. 12. I. 1210. moritur ſine prole, l. 13. II. 1226

Giſilbertus reip: perturbator eijcitur: reſtitutus non quieſcit, l. 6. xiii. 917. Hilduinum in epiſcopatum Leod: ſimoniacè immittit, xiv. 920. bellum meditatur in Carolum Simplicem: illumque in exitium pellit, xii. 922. monaſticen ad S. Giſleni reſtitui curat, 924. res nouas moliens Caprimonte obſidetur: fruſtra. Sed paulò pòſt miſerè in Rheno interit, xix. 939

Giſilbertus Duraſsius infeſtat Trudonenſes: damnatus ab epiſcopo Meten: & Leod: mouet bellum ope Brabanti: & vincitur magnâ pugnâ, l. xxxix. 1128. & 1129

Giſlemarus magna clade Pipinum fundit: pòſt moritur, l. 4. xx. 676

S. Giſleni abbatiam regit, & corrigit ſanctus Gerardus, l. 6. xvii. 924

Gladbaci monaſterium S. Viro conditur, & tranſcribitur diœceſi Colon: l. 7. iv. 974

Gobertus Aſprimontius vir in ſæculo magnus: fit monachus Villarij, l. 13. vi. 1228

Godefridus Godefridi Arduennatis filius creatur dux Lotharingiæ, l. 7. xvii. 1005. vaſtatâ Hannoniâ, Hannonios, & Brabantos cædit Florinis, xxv. 1015. à Theodorico Friſio victus capitur, xxvii. 1017. dimittitur & paulò pòſt moritur, relicto ducatu fratri Goziloni, 1018

Godefridus Barbatus non impetrato ducatu Lotharingiæ rebellat in regem, l. 8. xvii. 1044. ſupplex ei factus, in cuſtodiâ detinetur à rege 1045. dimittitur dato obſide filio, xviii. 1046. mortuo filio rebellat, adſcitis in coniurationem Flandro, & Friſio. Lotharingiam vaſtat, Virdunum incendit, Adalbertum ducem occidit, xx. 1047. in Hollandiâ vincitur. Cæſari conciliatus, à pontifice abducitur in Italiam cum fratre Frederico, xxvi. 1049. Beatricem Tuſciæ Marchioniſſam ducit: filium remittit in Lotharingiam, xxvii. 1054 creatus dux Lotharingiæ, in Stabulenſi cauſâ contra Malmundarienſes parum eſt fortis, xxxiii. 1065. æger redit in Lotharingiam & condito prioratu Bullionenſi moritur, xxxiv. 1070

Godefridus Gibboſus ducit Mathildem Tuſciæ heredem: & à patre remittitur in Lotharingiam, l. 8. xxvii. 1054. Stephani ix. patrui ſui munus ad eccleſiam Leod: comitatur, & deducit Leodium, xxix. 1058. patri morienti ſuccedit in ducatum Lotharingiæ, xxxiv. 1070. Henricum I. epiſcopum Leod: renuntiat, l. 9. I. 1075. Traiecti magnâ pompâ natalem Chriſti celebrat, & paulò pòſt Antuerpiæ occiditur. Leodio Virdunum corpus effertur, II. 1076

Godefridus Bullionius & marchio Antuerp: l. 9. II. 1076. bellum mouet eccleſiæ Virdun: pro eius vrbis comitatu, v. 1085 & 1086. ſubſcribit paci Leodienſi, vi. 1088 creatus Lotharingiæ dux pacem Virdunenſem facit, 1089. inſcribitur militiæ ſacræ, ix. 1095. Bullionum vendit eccleſiæ Leod: x. Obertum epiſcopum cogit, vt reſtituat Berengerum abbatiæ S. Laurentij, xi 1096. proficiſcitur in Palæſtinam: creatus rex Ieroſolymorum, coronam auream recuſat, xii. 1099. moritur. 1100

Godefridus Barbatus comes Louan: creatur dux Lotharingiæ, l. 9. xix. 1106. eumque ducatum armis fortiter vindicat, 1107. Alexandrum intrudit in epiſcopatum Leod: xxvii. 1119. comitiorum libertatem impedit, xxviii. Alexandrum fruſtra tuetur, xxix. 1120. rurſum ad epiſcopatum euehere fruſtra tentat, xxxi. 1121 Alberonem

Digitized by Google

tandem fratrem ſuum ad epiſcopatum promouet, xxxiv. 1123. abrogatum ſibi Lotharingiæ ducatum, retinet tamen, xxxviii. 1128. Duraſsium iuuans à Leodijs magnâ pugnâ vincitur, xxxix. 1129

Godefridus Louanij comes pro Namurco bellum gerit, l. 11. I. 1185

Godefridus Namurci comes fratrē ſuum Fredericum in epiſcopatum armis inducit, l. 9. xxix. 1120

Godefridus Namurci comes intereſt eleuationi S. Gerardi & libertatem Bronienſem ſe defenſurum profitetur, l. 10. II. 1131

Godefridus dux Brab: oppigneratur Heriſtallum eccleſiæ Leod: l. 10. xxvii. 1171

S. Godegrandus epiſcopus Metēſis quis & quàm ſanctè vitam egerit, l. 5. xxv. 770

Goderanus hiſtrio vitâ ſanctē inſtitutâ templum & cœnobium S. Ægidij condit, l. 7. v. 976

Godeſcalcus Morialmæus collegium S. Bartholomæi cōdit, l. 7. xxvi. 1015. electus epiſcopus Leod: cedit Durando clienti ſuo, l. 8. I. 1021

S. Gondulfus epiſc: Tungr: l. 3. iv. 597. moritur, v. 604. non interfuit dicationi Aquenſi, l. 5. xxvi, 799. ſepulcro educitur, l. 8. xiv. 1040

Gontherus Salſburg: epiſc: è Notgeri diſciplinâ, l. 7. xvii. 1007

Gorziæ fit monachus S. Guibertus Gemblac: l. 6. xvi. 922. item S. Forannanus, xxi. 944. ibidem moritur S. Guibertus, ſed Gemblacum refertur; xxxii. 962

Goſuinus Falcomontius vicinos infeſtans punitur, l. 9. xxxiv. 1123

Goſuinus Heinſbergius condit virgines Præmonſtratenſes, l. 10. xxv. 1165

Goſuinus è monacho S. Laurētij abbas S. Iacobi redit ad vitam priuatā, l. 13. xx. 1239

Gothi ab Hunnis pulſi ſedibus ſuis, l. 2. xviii. 369. veniunt in imperiū, 376. Valentem imp: cædunt, 378. Romam capiunt, xxxv 410. in Galliam veniunt, 412. Romanis iuncti Attilam fundunt, xxix. 451

Gozilo ſuccedit Godefrido fratri in ducatu Lotharingiæ, l. 7. xxvii. 1018. Conrado regi deſignato obſiſtit, l. 8. iv. 1024. Odonem Campanum infeſtantem Lotharingiam occidit. Francos repellit, xii. 1037. moriens Goziloni filio ducatum relinquit, xviii. 1046

Gozilo decanus Leod: populum ad officium reducit, l. 11. xix. 1199

Gozilo filius patri ſuccedit in ducatu Lotharingiæ, l. 8. xvii. 1644. ducatu ſpoliatur, xx. 1047

Græciam inuadunt Galli, l. 1. III. item Franci, l. 2. vii. 286

Grandepratum cōditur, l. 13. xii. 1231

Gratianus imp: à Maximo tyranno Treuiris pulſus, paulò pòſt occiditur, l. 2. xxii. 383

Gratianus. vide Gregorius vi.

Graueria datur incolenda canonicis regularibus aduocatis è Sarto ſeu Valle Benedicta, l. 13. ix 1230.

Gregorius PP. II. concilium Romanum cogit aduerſus iconoclaſtas, l. 5. xv. 726

S Gregorius epiſcopus Vltraiecten: Zuſterij ſitus, l. 6. II. 90

Gregorius Porzetanus Romæ monaſterium condit, tum Porzeti: vbi ſanctè mortuus, miraculis celebratus eſt, l. 7. III. 974

Gregorius PP. iv. creatur poſt compoſitum infame ſchiſma: ſed ſponte abdicat, l. 8. xxi. 1047

Gregorius vii. acriter corripit Theoduinum epiſcopum, l. 8. xlii. 1075. Wolbodonis ex abbatis S. Laurentij cauſam expendi iubet, l. 9. I. 1075. Arnulfum comitem pro ſpoliato Henrico epiſcopo puniri mandat, III. 1080

Gregorius P. ix. colit reliquias B. Mariæ Oegniacenſis contra ſpiritum blaſphemiæ, l. 12. xii. 1213

Grimoaldus Anſigiſi & S. Begghæ filius præeſt fundationi Stabulenſi, & Malmundarienſi, l. 3. xxxvi. 651. & xxxviii. 652. Dagobertum Sigeberti filium attondet, vt filium ſuum regem faceret: ſed à Clodouæo rege comprehenſus dat pœnas, xlii. 655

Grimoaldus Pipini filius in S. Lamberti occiditur, l. 5. xi. 714

Gualterus è clero Leod: epiſcopus Dunelmenſis occiditur, l. 9. III. 1082

Gualterus Traiectenſis abbas Villarienſis multa gynæcea cōndit, l. 11. xxix. 1208

S. Gudula, ſoror S. Pharaildis, l. 5. xxv. 770. eius corpus metu Normannorum Caprimontem infertur, xliv. 880

Gueldriæ comes eccleſiæ Leod: beneficiarius, l. 13;

rius, lib: 13. num: XVIII. an: 1236
Guibertus Gemblacenſis epiſcopatum Leod: recuſat, l. 6. XV. 920. monaſterium Gemblaci condit: Gorziam in Mediomatricibus ſuccedit, XVI. 922. Gemblaci bona à Cæſare confirmari obtinet: eôdem S. Exuperij corpus adfert, XXII. 946. Hungaros aliquos ad fidem conuertit, XXVI. 954. moritur Gorziæ, & Gemblacum refertur, XXXII. 962. miraculis celebratur, l. 9. XX. 1108. tertiâ corpus educitur, 1110
Guilielmus Bauarus Hollandiæ comes à Friſijs occiditur, l. 5. XXXVIII. 818
Guilielmus Namurci comes Floreffiam condit, & ibidem monaſticen profitetur, l. 9. XXXV. 1123:
Guilielmus abb: Villar: & deinde Clareuall: ſanctè viuit, & moritur. l. 12. XXVIII. 1222. iuſſu B. Virginis recipit in monachum Arnoldum poſtea abbatem, l. 13. XXI. 1240
Guilielmus Sabaudus ex epiſcopo Valent: creatur Leod: l. 13. XIX. 1238. in itinere Leodium veniens moritur, XXI. 1239
Guilielmus comes Hollandiæ, creatur rex Germaniæ, lib: 13. XXVII. 1247. ab Aquenſibus non receptus, bello in eos decreto, creatur eques ritu ſolemni, XXVIII. Aquas obſidet, iiſque captis coronatur, XXIX. 1248
Guntharius archiepiſcopus Colonien: intereſt conciliabulo Aquenſi, l. 5. XLI. 862

H.

S. Hadelinus tironem agit Stabuleti, l. 3. num: XLII. anno. 653. Diuino prodigio & Remacli hortatu Cellas fundat, l. 4. XV. 669. ſanctitate celebratur & à Pipino cœnobij dotem accipit: miraculis clarus obit, XXVII. 690
Haimo Virduni epiſcopus Notgeri diſciplinâ, l. 7. XVIII. 1007
Hameltrudis Haſteriæ monaſticen condit, l. 3. XLIV. 656
Hannonia venditur eccleſiæ Leod: l. 8. XXXVII. 1071
Hanutum capitur, incenditur à Leodijs, l. 12. XVIII. 1213
Harigerus Lobij floret, l. 7. III. 972. creatur abbas. XII. 991
Harlindis excolitur à S. Bonifacio, & Sancto Willibrordo: monaſterio Eikenſi præeſt, l. 5. XVIII. 728. ei nouum templum extruit Franco epiſcopus, l. 6. IV. 900
Haſbani ad Chriſtum à S. Martino adducuntur, l. 2. II. 180
Haſbaniæ ſterilitatem auertit S. Remaclus, l. 7. IV. 976. datur Haſbania S. Lamberto, l. 8. XIV. 1040
Haſteriæ templum condit B. Virgini S. Maternus, l. 1. XLII. 97. ibidem vixit S. Nuntius, l. 3. XLIV. 655. clero ſuccedunt virgines, 656. iungitur Walciodoro, l. 6. XXXVII. 968. acquiritur eccleſiæ Leodien: l. 13. IV. 1227
Hatto Virdunenſis epiſcopus intereſt conciliabulo Aquenſi, l. 5. XLI. 862. Carolum regẽ Franc: in imperium recipit, XLVII. 869
Heileſemum Præmonſtratenſibus conditur, l. 9. XL. 1129
Heinſbergæ conduntur virgines Præmonſtratenſes, l. 10. XXV. 1165
Helinus abbas S. Mariæ Leod: condit canonicos S. Materni, hoſpitalem domum ad Catenam; & ſodalitatem ſepulturæ mortuorum, l. 9. XXIII. 1113
Henricus Saxo Giſilbertum generum in gratiam à Carolo rege recipi curat, l. 6. XIII. 917. rex Germaniæ creatur 919. concitatur in Carolum regem à Giſilberto, XIV. 920. ſed mox pacem præfert, XV. 921. autor eſt Rotgero archiepiſcopo Treuir: vt abbatiam Seruatianam Giſilberto iure precario relinqueret, XVIII. 928. Bronium confirmat, 932. condit Quelemburgum in honorem S. Seruatij, XX. 944
S. Henricus imp: Notgeri conſilio Flandrum domat, l. 7. XVII. 1002. 1003. 1004. confirmat bona eccleſiæ Leod: 1006. comitatum Cameraceſij dat eccleſiæ Camer: 1007. dat ſiluam S. Lamberto, Iupiliam eccleſiæ Virdunenſi, & alia iuxta Mechliniam S. Lamberto, XX. 1008. creat Gerardum epiſcopum Cameracenſem, XXI. 1011. dicat templum Bambergenſe, 1012. mandat perfici monaſterium S. Iacobi. XXVIII. 1019 dicat vrbem Bamberg: XXIX. Wolbodonis epiſc: integritatem probat 1020. ſanctâ Popponis libertate delectatus illum creat abbatem Stabulenſem, XXX. S. Heriberto per Wolbodonem reconciliatur, XXXI. ſanctè moritur. l. 8. IV. 1024
Henricus ſuccedit patri Conrado imper: lib: 8. n: XIV. an: 1039. intereſt eleuationi

SS. Monulſi, & Gondulſi: dat S. Lamberto Haſbaniam, 1040. intereſt dicationi Stabulenſi non ſine liberalitate regiâ, xv. retinetur à Wazone à violandâ eccleſiæ libertate: profectus Romam, intrudit in pontificatum Clementem, à quo imperator coronatur, xix. 1046. Clementi morienti ſubſtituit Popponem Brixienſem, improbante Wazone epiſc: quem conſuluerat, 1047. Friſios infeliciter aggreditur. Wazoni epiſc: infenſior, tandem placatur, & magni illum facit, xxi. Balduinum Flandrum rebellantem compeſcit xxvi. 1054. petit ab Wazone epiſcopo præfectum eccleſiæ Fuldenſi è diſciplinâ Richardi abbatis, xxvii. moritur. xxviii. 1056.

Henricus iv. puer à S. Annone regitur, l. 8. xxx. 1062. ei dat Malmundarium, xxxi. 1063. S. Remacli corpus Aquas ad ſe deuectũ non honorat; & punitur, xxxiii. 1066. reddit Stabuleto Malmundarium, xxxvi. 1071. probat venditionem Hanno-niæ, xxxviii. & multa præterea dedit eccleſiæ Leod: S. Spei corpus; & alias reliquias Aquis auehit, xxxix. Saxones bello petiturus, Theoduino coniugem committit, xlii. 1075. Luponem, & Wolbodonem exabbates in flagitijs fouet, & per illos Obertum ſimoniacè promouet ad epiſcopatum Leod: l. 9. vii. 1091. Henrici flagitia ob quæ ſexies excommunicatur. Henricum Limburgium creat ducem Lotharingiæ, xiii. 1101. principibus imperium filio deferentibus conſentire videtur, xvi. 1105. in Lotharingiâ tamen arma cogitans, Leodium venit; & fuſis primùm filij copijs, ipſe moritur, xvii. 1106

Henricus v. viuenti patri ſubſtituitur; l. 9. xvi. 1105. & ipſo arma parante, contrà vim parat, & vincitur: vireſque reparat, xvii. 1106. detractum Henrico Limburgio ducatum Lotharingiæ donat Godefrido Barbatò comiti Louanien: xix. cleri Leodienſis priuilegia probat: & mamburni partes deſcribit, 1107. Scladinij ad Moſam collegium canonicorum condit, xx. confirmat tribunal pacis Leod: xxii. 1113. pertinaciter libertatem eccleſiæ impugnat, & damnatur in concilio Rhem: xxviii. 1119. cum eccleſiâ pacem facit, & Leodium venit, xxxii. 1122. Falcomontium euerti iubet, xxxiv. 1123

Henricus epiſcopus Leod: Wolbodonem abbatem S. Laurentij dignitate ſpoliat, l. 9. I. 1075. in itinere Romano ſpoliatus ſilere cogitur, III. 1079. Trudonenſes in abbatum ſchiſmate obſidet; & ad deditionem compellit, iv. 1085. Mireuvartum emit; & & conditâ ibi eccleſiâ S. Michaelis, dat illud S. Huberto, v. 1086. adeſt morienti B. Theoderico abbati S. Huberti, 1087. pacem facit conſtituto tribunali pacis Leod: 1088. item facit pacem inter Virdunenſes & Bullionium, vi. 1089. moritur. 1091

Henricus Limburgius ab Henrico iv. creatur dux Lotharingiæ, lib. 9. xiii. 1101. parat arma pro Henricò iv. contra eius filium xvii. 1106. ducatu ſpoliatur, xix. quem recuperare tentans; magnâ clade funditur, 1107

Henricus comes Namurcenſis fortiter agit in obſidione Bullioni, l. 10. v. 1141. rurſum. viii. bellum mouet eccleſiæ Leodien: & Andanæ magnâ pugnâ vincitur, xx. 1153. pacem facit cum epiſcopo; & ſimul templum Floreffiæ condunt, xxv. 1165. bellum Loſſen: duplex componit, xxvii. 1170

Henricus Leianus præpoſitus Leodienſis, epiſcopum Alberonem fortiter officij commonet: & cùm fruſtra eſſet, ei Romæ diem dicit, lib: 10. xii. 1144. creatus epiſcopus, rectè munus aggreditur; xiii. 1145. Sancti Bernardi concionibus permotus dát illi Alnam, xvi. 1147. S. Vrſulæ, & S. Nicolai in Glano templa dicat, xviii. comitem Namurcenſem Andanæ vincit, xx. 1153. Fredericum imperatorem in Italiam ſecutus, eccleſiæ ſuæ bona confirmari obtinet à pontifice; & imperatore, xxi. 1155. Sanctum Gerlacum iniquè accuſatum abſoluit: totam diœceſim admodum ornat, 1157. in Italiam profectus in ſchiſma labitur, xxii. 1159. Mediolano præficitur 1162. eligitur in antipapam, & recuſat, xxiii. 1164. impetrat eccleſiæ ſuæ corpora Sanctorum Regum: ſed moritur. xxiv.

Henricus Caſtrius archidiaconus. Leod: ſchiſmaticus intrudit ſe in epiſcopatum Virdunenſem, l. 10. xxxv. 1181. condemnatus ad mentẽ & in patriam redit, l. 11. II. 1186

Henricus Limburgi dux aduocariã Trudonenſem tradit Gerardo comiti Loſſ: & armis tuetur, I. 11. I. 1185. it Coloniam cum Brabanto, vt Brunonem cognarum promoueat ad archiepiſcopatum, v. 1191. fidei parum ſinceræ accuſatur à B. Chriſtina, VII. 1192. Albertum Louan: in fidem recipit contra mandatum imperatoris: adeſt eius conſecrationi Rhemis, VIII. pro eius necis vltione conſpirat cum Brabanto, x. 1193. Simonem filium promouet ad epiſcopatum, & turpiter regit, XI. armis tuetur: ſed ijs poſitis ſententiam pontificis exſpectat, XIII. 1194. promouet fundationem Vallis ſancti Lamberti, XXII. 1202. comitis Loſſ: fortunam euertit, XXV. 1204

Henricus epiſcopus Albanus cardin: & legatus apoſt: cruciatam per Germaniam prædicat: Leodio Simoniam exterminat, l. 11. III. 1188

Henricus Germaniæ præfectus à patre imperatore, Leodij ſeuerè cleri corruptelam caſtigat: pacem tentat inter Brabantum, & Hannonium, l. 11. I. 1185. Alberto Louan: in epiſcopum electo aduerſatur, v. 1191. Lotharium Horſtadium ſimoniacè deſignat epiſcopum, vi. 1192. Albertum Louan: recipi, aut ſuſtineri vetat, VIII. eius ſequaces, & in primis ducem Louan: perſequitur, IX. ob Alberti necem bello petitus pacem facit: & in S. Lamberti duo altaria condit, x. 1193. Simonis Limburgij electionem in epiſcopatum probat, XI.

Henricus VII. Aquis coronatur, l. 12. XXIX. 1222. confirmat priuilegia populi Leod: l. 13. VIII. 1230. iterùm. XI. 1231

Henricus Lantgrauius eligitur in regem Germaniæ contra Fredericum imper: l. 13. XXIV. 1245. occiditur, XXVII. 1247

Henricus cæcus Namurci comes grauibus bellis petitur, l. 11. I. 1185

Henricus Godefridi comitis Louan: filius cum illuſtri comitatu Leodium venit ad regem Henricum: à quo in ſpeciem reconciliatur Hannonio. Trudonem obſidet, & relinquere cogitur, l. 11. I. 1185. Leodium venit, vt Albertum fratrem ad epiſcopatum promoueat: tum Coloniam, vt Brunonem cognatum ad archiepiſcopatum: in Flandriam denique vt eam occupet, v. 1191. eiurato fratre Alberto, cogitur fidem obſtringere Lothario Horſtadio, VIII. IX. 1192. fratris necem armis vlciſcitur, & imperatorem ad expiationem cogit, x. 1193. Simonem Limburgium non ſincerè iuuat in petitione epiſcopatus, XI. armis tamen tuetur contra Albertum Cuickium, XIII. 1194. in Syriam tendit. Vxor interim Leodiis bellum moliens, reuocatur ab epiſcopo Meten: XX. 1199. item ipſe dux à comite Namurc: præterea Gueldro bellum mouet, ipſumque capit, XXIV. 1201. S. Gertrudis monaſterium Louanij condit, XXVI. 1204. adſpirat ad comitatum Mohanum, l. 12. I. 1210. Ottoni imper: excommunicato adhærens, conſpirat in vrbem Leod: & bellum minatur, IV. 1212. bellum infert v. vrbem capit, VI. diripit, VII. & VIII. excommunicatus, & bellò petitus ab epiſcopo, pacem petit: obtinet indutias, x. ducit filiam regis Franciæ. XI. Flandriam bello petit: tum Leodios, XIII. 1213. prælio vincitur, XV. & *ſeqq*: pacem impetrat, XVIII. Leodij factum ſuum expiat, XIX. 1214. Ottoni iungitur. XX. & cum illo vincitur à Franco; & tranſire cogitur ad Fredericum, XXI. eique Colonienſes conciliat, 1215. triumphum Steppeanum impedire conatur: fruſtra, XXVI. 1219

Henricianæ hæreſis exordiã, l. 8. XIX. 1047

Henricus II. dux Brab: magni facit virtutem Villarienſem, l. 13. XXI. 1240. detrectat regnum Germaniæ, XXVII. 1247

Henricus Guelder creatur epiſcopus, l. 13. XXVII. 1247. in obſidione Aquenſi inſignem operam nauat, XXIX. 1248. primus vtitur Suffraganeo, XXX. 1249. dicari curat aram maiorem in S. Lamberto, 1250. bellum Rhemenſe turpi leuitate gerit, XXXI.

Herkenroda conditur, l. 10. XXXV. 1182

Hercules in Galliam venit, l. 1. I. quâ formâ eum Galli coluerunt, VII.

S. Heribertus archiep: Colon: per Wolbodonem epiſcopum Leod: imperatori reconciliatur, l. 7. XXXI. 1020

S. Heribertus eremita in Marlania, l. 12. XI. 1212

Heriboteshemium datur S. Lamberto, l. 5. VI. 908

Herimannus archiepiſcopus Colonienſis metu adigitur ad conſecrationem Hilduini

Simoniaci

Simoniaci epiſcopi, l. 6. xiv. 920

Herimannus comes frater Godefridi ducis capitur prælio Hugardico, l. 7. xxii. 1013. vaſtatâ Hannoniâ refugit Florinas: inuentas ſacras reliquias dat imperatori, xxv. 1015. promouet monaſterium S. Laurentij, l. 8. vii. 1026. liberis triſti caſu orbatus, bona addicit S. Laurentio, & fit monachus ad S. Vitoni, x. 1034

Herimannus Loſſ: auget collegium Loſcaſtrenſe, l. 8. xvii. 1044

Heriſtallum obligatur eccleſiæ Leodien: l. 10. xxvii. 1171

Hezelo Tull: epiſcopus è Notgeri diſciplinâ, l. 7. xviii. 1007

Hezelo è canonico Leodien: monachus Cluniaci vir doctus, & ſanctus, l. 9. xviii. 1106

S. Hidulſus dux Lobij l. 5. l. 888.

Hildebaldus Colon: archiep: S. Domitianum terrâ educit, l. 5. xxviii. 799. agit de transferendo Andainum S. Huberto, xxxiv. 817

Hildegerus primus archiep: Col: quærit de ſanctitate S. Suuiberti, l. 5. xxiii. 754

Hildericus rex Auſtraſiæ S. Lamberti virtutem ſuſpicit, l. 4. vi. 657. Landoaldum & Lambertum veneratur, ix. 659

Hildolſus Treuir: archiep: quærit de ſanctitate S. Suuiberti, l. 5. xxiii. 754

Hilduinus epiſcopatum Leod: ſimoniacè ambit, l. 6. xiv. 920. impietate detectâ reiicitur xv. creatur epiſcopus Veronenſis; poſt archiep: Mediolan: xxv. 953

Hilſuindis vxor S. Anſfridi mirâ ſuâ ſanctitate virum allicit ad meliora, l. 7. x. 985. monaſterium Thorenſe conſtruit, & in eo ſanctè moritur, xiii. 994

Hochtanum monaſterium conditur, l. 11. xxiii. 1202

Hoium quando, & vbi conditum, l. i. xxxiv. 60. fidem per S. Maternum accipit: & B. V. templum conditur, xlii. 97. illud amat S. Domitianus: ibi draconem occidit, fontem purgat, l. 2. xlv 550. ibi ſepultus in patronum cooptatur, 558. ibidem canonicos & comitatum conſtituit Carolus Magnus, l. 5. xxviii. 799. comitatum eccleſiæ Leod: dat S. Anſfridus, l. 7. xi. 995. canonicorum collegium auget Bozo l. 8. xvii. 1044. à Flandris vrbs incenditur, xxvi. 1053. reſtauratum templum dicat Theoduinus, & populi piam liberalitatem priuilegijs honorat, xxxiv. 1066. hic S. Norbertus omnia abdicat, l. 9. xxiii. 1117. vrbs cogitur ab Hannonio ad recipiendum Cuickium epiſc: l. 11. xiii. 1194

Hoienſes liberales in reſtauranda æde B. Virginis, priuilegijs ornantur, l. 8. xxxiv. 1066. erga B. Domitianum deuoti, l. 10. xxxvii. 1085. in epiſcopum inſurgunt: mox culpam expiant, l. 11. xxiii. 1202

Hoioli fluuij inundatio, l. 13. xix. 1237

Hollandiâ vxorio iure debitâ Ludouicus Loſſ: ſecundò pellitur, l. 11. xxv. 1204

Hollandi violato S. Odulfi monaſterio à Friſijs vincuntur, l. 5. xxxviii. 818

Honorius PP. is fuiſſe videtur, qui ſancto Amando adiutorem dedit S. Landoaldum cum ſocijs, l. 3. xiii. 633

Horionum oblatam à S. Martino fidem repellit, l. 2. II. 180

Hortentium datur S. Iacobo, l. 7. xxiv. 1014

Hotſtadius v. Lotharius Hotſtadius.

S. Hubertus Odæ amitæ ſalutaria monita reſpuit: ſed à Deo mirabiliter in venatione captus, tradit ſe Lamberti diſciplinæ: tum Stabuletum ſe confert, l. 4. xxii. 677. Romæ Angelo iubente conſecratur epiſcopus, & diuinitus ſtolam accipit, xxxix. 696. redit Traiectum, xl. S. Lamberti corpus Leodium vehere cogitat, l. 5. I. 697. vehit. II. 709. epiſcopatum eodem transfert: & condit collegium S. Lamberti, & monaſterium S. Petri. III. condit vrbem Leod: creat magiſtratus, iv. dat vrbi ſcutum cum inſcriptione, & eam munit, v. ſynodum Leodij celebrat. Taxandriam, Brachbantum, & Arduennam omninò conuertit in Chriſtum, xiii. miraculis claret, xiv. S. Madelbertam Leodicum aduehit. S. Lamberti, & S. Theodardi feretrum, & S. Seruatij ſepulcrum exornat, 722. ſynodum cogit contra iconoclaſtas, xv. 726. vicinam mortem diuinitus edocetur: parat ſe ad illam, xvi. quam ſanctè obit, & Leodium refertur clarus miraculis, xvii. 727. corpus eius incorruptum terrâ educitur, multiſque honoratur miraculis, l. 5. xx. 743. incorruptum transfertur Andainum, ibique miris floret prodigijs, xxxiv. & xxxv. 817. in Cam-

patiiam auchitur metu Normannorum, xlvii. 881. auectum Palatiolum, inuenitur incorruptum, lii. 892

Hugardia muniri cœpta, l. 7. xxii. 1013 ibidem S. Oduinus martyr, l. 11. xxxi. 1209

Hugo abbas S. Maximini fit epiſc: Leod: l. 6. xxii. 945. dicat ædem S. Stephani, & moritur. 947.

Hugo Capetus regnum Franciæ inuadit, l. 7. xii. 987

Hugo Foſſenſis adiungitur S. Norberto, l. 9. xxv. 1119. ordinem ſuum ſtabilit cæleſti viſo animatus, & S. Norberto ſuccedit, xl. 1129. ſanctè moritur, l. 10. xxiv. 1161

Hugo Wormacienſis creatus dux Lotharingiæ coniurat in necem Alberti Louan: l. 11. ix. 1192

Hugo Petrapontius contra electionem Simonis Limburgij pontificem appellat, l. 11. xi. 1193. electus in epiſcopum, adhæret Ottoni regi, xxii. 1200. condit Vallem S. Lamberti 1202. armis contra Brabantum ſumtis, pacem facit, xxiv. dicat parœciam S. Ioannis Baptiſtæ, 1203. virginitatis velum dat S. Lutgardi, xxvii. 1205. Mohanum comitatum Brabanto negat, l. 12. I. 1210. Ottonem denuntiat excommunicatum, 1211. grauiter apud pontificem accuſatur à clero, ſed ignoto euentu, III. improuidè remp: curat, iv. 1212. ſerò aliquid tentat; ſed fruſtra, vi. animo turpiter fractus erigitur, vii. vires colligit & commiſſâ ingenti pugnâ Brabantos vincit, xiv. & *ſeqq*: 1213. reuerſus Leodium S. Lamberto triumphum in perpetuum decernit, xviii. ducem in gratiam recipit, 1214. Leodio ſapienter proſpicit, & Ottonem imper: conciliat, xx. cum Frederico rege copias iungit, xxi. cruciatam ſuſcipit, non conſtanter, 1215. it ad concilium Lateranenſe, & dat pontifici reliquias S. Lamberti, à quo alias accipit, xxii. rogatu Brabanti, triumphum Steppeanum antiquare conatur fruſtra, xxvi. 1219. init poſſeſsionem comitatus Mohani, l. 13. II. 1226. archiepiſcopatum Rhemenſem recuſat, III. Trudonopolim Walciodorum, Haſteriam permutatione Magderæ acquirit eccleſiæ ſuæ. iv. 1227. cleri priuilegia conuellit, vii. 1228. ad mortem piè ſe comparat; & tamen mortuus diu in purgatorio detinetur, 1229

Hugo prouincialis Dominicanus probat ſanciri feſtum Corporis Chriſti, l. 13. xvi. 1234. creatur cardinalis, & legatus à latere, celebrat Leodij feſtum Corporis Chriſti, xxix. 1248. & celebrari imperat, xxx.

Humilitas. vide diſciplinæ integritas.

Hullæ, l. 1. iv. & xxiv. 60. inueniuntur primùm angeli iudicio, l. 11. xviii. 1198

Hungari Lotharingiam populantur, Lobio pelluntur vi Diuinâ. Franciam item vaſtant: magnâ clade ab imperatore vincuntur, l. 6. xxvi. 954. rurſum ad populandum egreſsi opprimuntur, 955

S. Hungerus à S. Odulfo creatur epiſcopus Vltraiecten: l. 5. xxxviii. 818

Hunnecurtij templum dicat cum ſancto Lamberto S. Vindicianus, l. 4. xxiis. 677

Hunni gens fera magno omnibus terrori ſunt, l. 2. xviii. 369. à Gratiano imper: contra Maximum euocati S. Vrſulam & ſocias martyrio coronant: à Valentiniano in Iuthungos in Rhetias immiſsi, Seruatium Româ redeuntem capiunt, ſed ob virtutem & miracula dimittunt, xxii. 383. ducente Attilâ in Gallias irruunt, xxxix. 451

I.

S. Iacobi monaſterium inchoat Baldricus epiſcopus, lib. 7. num. xxiii. an. 1014. perficit Wolbodo epiſcopus xxviii. 1019. in id inferuntur Sancti Iacobi reliquiæ, l. 8. xxvii. 1056

S. Iacobi abbas citat præpoſitum S. Lamberti ad Dei tribunal, l. 11. xxi. 1199. mitræ vſum obtinet, l. 13. xxiv. 1245

Iacobus Vitriacus Oegniacum ad B. Mariam venit, l. 11. xxx. 1209. mortuam illam colit; idemque ſuadet Gregorio ix. & eius beneficio cruciatam feliciter prædicat, creaturque epiſcopus Accon: l. 12. xii. 1213. Petrapontium iuuat in morte, dato conſilio vt Prædicatores Leodium aduocaret: creatur cardinalis, l. 13. vis. 1229. ſanctè mortuus, apparet S. Lutgardi, xxiv. 1244

Iacobus Pantaleon. vide Vrbanus iv.

B. Ida floret in Rameiâ, l. 12. xii. 1213. moritur ſanctè, l. 13. viii. 1229

S. Iduberga filiæ Gertrudi fauet ad ſanctiora adſpiranti, l. 3. xii. 632. ei cœnobium condit, illamque attondet, xxiii. 647. ſanctè moritur. l. 4. vii. 658

Ieroſolyma

Ieroſolyma capitur à Chriſtianis, lib: 9. num: XII. an: 1099. recipitur à barbaris, lib: 11. num: III. an: 1187

Ignis paret verbo S. Huberti, l. 5. XIV. 722

Ignis ſacer caſtigat luxum veſtium, l. 10. IX. 1142. & Beguinarum peccata, l. 13. II. 1226

Ignes mirabiles, l. 11. XVIII. 1198

S. Itta vide Iduberga.

Imbresſtant ex voluntate S. Huberti, l. 5. XIV. 722

Immo Seruatianos canonicos vexat, l. 6. XX. 944

Imperialia ſacerdotia Leodij conduntur, l. 11. X. 1193

Incendium mirabile, l. 1. XXXIV. 69. ſimili horrendo caſtigatur irreuerentia in corpus S. Lamberti, l. 10. IX. 1142, item cleri incontinentia & ſimonia, XXXVII. 1185

Incontinentia cleri Leod: l. 10. X. 1143. item XI. arguitur à Lamberto Beguo, XXXII. 1180. caſtigatur à Deo, XXXVII. 1185. & ab Henrico rege, l. 11. I. 1185

Induciomarus Treuir: obſides Cæſari dat. Eburones in eum concitat, XVI. bellum parat, & turpiter fugit: bellum reſtaurans occiditur, XXII.

Innocentius PP. II. Italiâ pulſus Leodium venit, l. 10. I. 1131. excipitur ſummo honore à rege Lothario: ſed mox noui belli periculo liberatur à S. Bernardo. S. Gerardi corpus terrâ educi mandat, II. Alexandrum epiſcopum Simoniacum damnat. III. 1134. Alberonem II. epiſcopum probat; eiquè ſuperhumerale concedit, IV. 1136

Innocentius III. in morte, damnationis periculo eripitur à Dei matre. purgatorio à B. Lutgarde, l. 12. XXIV. 1216

Interdictum eccleſiaſticum Leodij, l. 11. XIX. 1199. in Brabantia, XX. Leodij & in Brabantia, l. 12. X. 1212. Leodij, l. 13. X. 1231

S. Ioannes S. Materni diſcipulus Hoij, l. 1. XLII. 97

S. Ioannes Agnus inſigni prodigio præmonitus fit epiſcopus Tungr: l. 3. X. 631. Româ rediens S. Mononi occurrit, eùmque in familiam recipit, ac Naſſoniam mittit, XI. 632. moritur. XVII. 637. S. Theodardi magiſter fuit, XXXVI. 651

Ioannes VII. PP. conſulitur pro transferendo Tungris Leodium epiſcopatu, l. 5. I. 707

Ioannes X. PP. reiecto Hilduino Simoniaco renuntiat Richarium epiſcopum, eique & ſucceſſoribus concedit vſum pallij, l. 6. XV. 922

Ioannes epiſc: Italus ſuadet Baldrico epiſc: vt conſtruat monaſterium S. Iacobi, l. 7. XIII. 1014

Ioannes PP. XX. Reginardum epiſcopum ſimoniâ abſoluit, l. 8. VIII. 1029

Ioannes Niuellanus è decano Leod: monachus Oegniaci, floret inſigni caritate, l. 11. XXX. 1209. vt vixerat, ita ſanctè moritur: & poſt mortem multos purgatorio liberat, l. 12. XXIV. 1216

Ioannes Dionantius Oegniaci floret, l. 11. XXX. 1209

Ioannes Liranus Oegniaci floret, l. 11. XXX. 1209. beatè mortuus, apparet. S. Lutgardi, l. 12. XXIV. 1216

B. Ioannes Abbatulus præuidet cladem Leodienſem, l. 12. IV. 1212. item felicitatem reip: redituram, IX. in eius gratiam ædicula S. Ægidij ſeruatur intacta, X. Theodoricum Cell: cum ſuis videt Leodijs patrocinantem, X. 1213. magni fit ab Hugone Petrapontio; eumque abiturientem valdè Leodij retinet, l. 13. III. 1226. eumdem in cælum euntem videt, VII. 1229

Ioannes Apianus creatur epiſcopus, l. 13. VIII. 1229. à Feronſtreanis atroci iniuriâ pulſatus, culpam tamen condonat, IX. Leodijs infenſus vrbem relinquit: creatur ſacerdos, X. 1231. confirmat fundationem Molinienſem, XIII. 1233. aduocat Leodium Dominicanos, 1234. bello petitus à Walerano Luxemburgio, XIX. 1236. dat illi pacem, 1237. renouato bello, Pilovaccam obſider, moritur. 1238

Ioannes Maillartus ex abbate S. Laurentij monachus in Valle S. Lamberti, l. 13. XX. 1239

Ioannes Lauſanenſis canonicus S. Martini, virtute clarus iuuat B. Iulianam, l. 13. XVI. 1234

S. Ioannis Euangeliſtæ collegium Leodij condit Notgerus, l. 7. VII. 981. eius bona confirmari obtinet, XIV. 997. item Durandus, l. 8. IV. 1024

S. Ioannis

S. Ioannis Baptiſtæ reliquiæ Florinis celebres miraculis, l. 7. xv. 1000. monaſterio condito honorantur, xxi. 1008. eidem parœcia Leodij conditur, l. 11. xxiv. 1203

Iſabella Hoienſis de ſanciendo feſto Corporis Chriſti à Iuliana certior facta, Diuino viſo confirmatur, l. 13. xvi. 1234

Italiam inuadunt Galli, l. 1. II.

Iudila pia fœmina ad S. Ægidij. l. 7. v. 976

S. Iuetta Hoij naſcitur, l. 10. xxi. 1157. orba viro ſanctitatem conſtanter aggreditur, xxix. 1173. & 1175. leproſis miniſtrat rarâ caritate, & humilitate: patrem ad meliora inuitat, xxxiv. 1180. vaticinatur: includitur tuguriolo: ad meliora filium inducit, l. 11. iv. 1190. Abundio autor eſt, vt Villarij monachus ſit, xvi 1197. Noſocomium Hoienſe inſigniter auget, & multos in ſpiritu iuuat, l. 12. xxvii. 1220. feliciter moritur, non ſine prodigijs, l. 13. v. 1227

Iuetta, vel Iuera Loſſenſis S. Chriſtinæ Admirabili amica, l. 11. vii. 1192

S. Iuliana naſcitur, l. 11. xii. 1193. in domo Cornelianâ ſanctè adoleſcit, xvii. 1198. diuinitus edocetur feſtum Corporis Chriſti eſſe ſanciendum, propter quod multa patitur, l. 13. xv. 1234. rurſum grauia patitur, xxii. 1241. domo pulſa, reſtituitur ſententiâ iudicis, 1242. nihil proficit apud epiſcopum pro feſto Corporis Chriſti. xxiii. à Deo tandem illum audit & gaudet immutatum eſſe & feſtum ipſum decerni, xxvi. 1246. obtinet, vt celebretur in S. Martini, xxvii. 1147

Iulianus à Conſtantio adoptatus mittitur in Gallias l. 2. xiv. 355. victis barbaris Agrippinam recuperat, xv. 356. iterùm barbaros vincit: item Francos Caſtelli obſidet: 357. & capit, & rurſum in Taxandriâ domat: item alios, 359. ſalutatus imperator, Francos trans Rhenum opprimit, totumque Rhenum luſtrat, xvi. 360. fit apoſtata, 361. perit. 367

S. Iulianus cum S. Landoaldo datur adiutor S. Amando, l. 3. xiii. 633. moritur. l. 4. ix. terrâ primùm educitur à S. Floriberto, l. 5. xxi. 747. in terram abditur, xlvi. 881. terrâ educitur, l. 6. xxxvi. 966. Gandauum transfertur, l. 7. ix. 984

Iulianus S. Franciſci Aſſiſiatis ſocius Leodij ſepultus, l. 13. xxiii. 1244

Iulius PP. concilium Sardicenſe cogit pro S. Athanaſio, l. 2. xi. 341

Iuncis templum conditur B. Virgini pro pace obtinenda, l. 12. xxiii. 1216. Teutonicis equitibus addicitur, xxvii. 1220

Iupilia amœno ſitu principes ad inhabitationem inuitauit, l. 4. xxxiv. 696. datur eccleſiæ Virdun. l. 7. xx. 1008

L.

Adernacum adfertur corpus S. Symmetrij, lib. 4. num. xix. anno 675

Lætia S. Lamberto ſacra, l. 5. viii. 709. fundatur, xxii. 752. acceptis rurſum euſdem reliquijs decernit annuè feſtum tranſlationis celebrandum, l. 10. xi. 1143

S. Lambertus naſcitur, lactatur à Virgine, cui oculos aperit & infans fari incipit, l. 3. xiv. 636. præceptore Landoaldo magnos facit progreſſus Wintershouij, xxvii. 647. fauet pater, & Wintershouium ædificijs inſtruit, xxviii. fontem Lambertus elicit, & prunas fert illæſâ veſte, xxix. Theodardo præceptore miros progreſſus facit, xl. 653. inuitus creatur epiſcopus, l. 4. I. 656. Sancti Theodardi corpus referre primùm impeditur: pòſt obtinet, & Legiam reuehit, II. & III. 657. intereſt S. Vedaſti tranſlationi, iv. ſanctitate floret, v. & reges Hildericum, eiuſque patrem Clodouæum demeretur, vi. Landradam ſalutariter inſtituit, x. 659 Epiſcopatu pellitur Ebroini tyrannide, xiii. 668. Stabuletum ſe recipit: ibique ſe virtutibus exercet, xiv. rarum edit humilitatis exemplum, xvi. 669. reuocatus à Pipino redit magnâ omnium lætitiâ parique bono, xviii. 675. Odam ſalutaribus præceptis, tum & Hubertum efformat ad virtutem xxii. Hunnecurtij templum cum S. Vindiciano dicat: item Bronij xxiii. 677. Taxandriâ ad Chriſtum adductâ, eius apoſtolus appellatur, xxix. Willibrordo inter Friſios vtiliter laboranti amicitiâ iungitur, 690. diſcit diuinitus Landradam Winterſhouij ſepeliendam, xxxi. Pipinum cum Alpaide peccantem liberè, nec ſine ſpe arguit, xxxii. 695. pergit in eodem conſilio xxxiii. Iupiliam aduocatus Alpaidis impudentiam grauiter arguit. Pipinumque à ſua turpitudine deterret, xxxiv. Legiâ reuerſus

in oratione pernoctat xxxv. inuadente Dodone, nepotibus arma ponere, & Dei cauſâ mori perſuadet: & ipſe martyrio coronatur, xxxvi. cędis autores Deo dant pænas, xxxvii. Traiectum deuectus, ſepelitur in S. Petri, & miraculis clareſcit, xxxviii. 696. Bullionum à Barrenſi occupatum recuperat, l. 10. vi. & *ſeqq:* 1141. Leodijs in prælio contra Brabantos opem fert, l. 12. xvi. & *ſeqq:* 1213. annuo feſto colitur ab ordine Ciſtercienſi, l. 13. xxiv. 1245

S. Lamberti corpus Leodium refertur incorruptum, & prodigijs claret, l. 5. II. longè lateque extra diœceſim colitur: eius caput eſt Leodij: etſi aliquæ partes alibi, viii. 709. corpus attingere non valent Normanni, xiv. 881. ad Bullioni obſidionem delatum, claret miraculis, l. 10. vi. 1141. Leodios obſidentes protegit, Barrenſes obſeſſos malis vrget, vii. tandem extorta deditione, cum multis miraculis refertur, viii. debito honore non cultum, acrem Dei vindictam concitat, ix. 1142. templo flammis abſumto, corpus diuinitus ſeruatur: & fertur ad S. Bartholomæi, xxxvii. 1185.

S. Lamberti templum Legiæ conditur, l. 4. xl. 697. maius exſtruit, & collegium condit S. Hubertus, l. 5. III. 709. à Normannis non incenditur, xlv. 881. inſtauratur à fundamentis à Notgero, l. 7. II. 972. dicatur à Baldrico, xxvi. 1015. prædicitur euertendum: flammis abſumitur: inſtauratur, l. 10. xxxiii. 1180. inſtaurationem promouet Hannonius, l. 11. xiv. 1196

S. Lamberti collegium à S. Huberto ſummâ cum autoritate conditur, l. 5. III. 709. ab Odâ opibus augetur, x. 711. rurſum à S. Floriberto, xviii. 728. eius bona confirmat Otto imp: l. 7. vi. 980. item Otto III. viii. 984. item S. Henricus imp: xvii. 1006. item Adrianus PP. & Fredericus imp: l. 10. xxi. 1155.

S. Lamberti feretrum ornat Hubertus, l. 5. xv. 722.

S. Lamberti præpoſitus ad Dei tribunal citatus ab abbate S. Iacobi, paret, l. 11. xxi. 1199.

S. Lamberti vexillum quid, l. 5. xxviii. 799.

S. Lamberti canonici plerique fiunt monachi Andaini, l. 5. xxxiii. 814. item Cluniaci, l. 9. xviii. 1106. item in S. Laurentio, l. 10. xii. 1143. & in Clara-valle. xvi. 1147.

Lambertus comes Louan: Lotharingiam inuadens coërcetur à Godefrido duce, & Louanij obſidetur fruſtra, l. 7. xxii. 1012. Baldricum epiſc: Leod: munientem Hugardiam cædit, 1013. reconciliatur epiſcopo dato illi prædio Horrentio, xxiv. 1014. violato Florinis templo S. Gengulfi, paulò pôſt occiditur prælio Florinenſi, relictus à Deo propter aliud præterea flagitium, xxv. 1015

Lambertus monachus Hubertenſis inſigni miraculo conuerſus ad meliora, ſeueram pænitentiam agit, l. 8. xxvii. 1055

Lambertus Beguus pro cleri correctione Beguinas primus, ſalſem Leodij condit, l. 10. xxxi. 1176. condit & Coquinos: concionanſque aduerſus cleri vitia, accuſatur apud epiſcopum, malè habitus in S. Lamberti prædicit templi exitium: in cuſtodiam compingitur, & S. Pauli recreatur alloquio, xxxii. 1180. dimiſſus, Romam it pios eius conatus probat pontifex, 1185. Leodium reuerſus; piè moritur, lib: 11. num: II, an. 1187

S. Landelinus triſti viſo ad meliora adductus, Lobium condit & Alnam, tum Waſlare, & Criſpinium, lib: 3. xviii. 638 eius reliquias Bronium affert S. Gerardus, l. 6. xviii. 924.

S. Landoaldus cum ſocijs Amando datur adiutor, lib. 3. n. xiii. an: 633. eccleſiam Tungrenſem ſuſcipit regendam, xx. 641. Lambertum Wintershouij feliciter inſtruit, xxvii. 647. fontem ibidem cum illo elicit, xxix. ab Hilderico rege ſuſcipitur; ſanctè moritur, lib: 4. n: ix. an: 659. terrâ ad cultum primum educitur à S. Floreberto, lib: 5. xxi 747. in terram abditur, xlvi. 881. terrâ educitur, lib: 6. n: xxxvi. 966. Gandauum transfertur l. 7. ix. 984.

S. Landrada vitam agit auſteram: & cruce cælo demiſſâ ad labores animata Beliſiæ monaſterium condit, autore S. Lamberto, l. 4. x. 659. Amelbergam ſanctè inſtituit, xxx. moritur, & Beliſiæ ſepulta Winterſhouium transfertur, & miraculis clareſcit, xxxi. 690. terrâ primùm educitur à ſancto Floreberto, l. 5. xxi. 747. in terram abditur, xlvi. 881. terrâ educitur, l. 6.

xxvi. à Lantzone tranſlata creditur, xxxvii. 966. eius pars Gandauum auffertur, l. 7. ix. 984.

Laniones Leod: prælio Steppeano fortem operam nauant, l. 12. xvii. 1213. ideò præmium eis decernitur, xix

S. Laurentij templum inchoatur, l. 6. xxxiv. 966. promouetur, xxxvii. 970. monaſterium commendatur SS. abbatibus Richardo & Popponi, l. 7. xxxii. 1021. bona diſſipantur, l. 8. v. 1025. monaſterium deſerit S. Poppo, vi. 1026. ædificat Reginardus epiſcopus ix. 1029. & dicat, x. 1034. nobilitatur reliquijs S. Laurentij Româ allatis non ſine miraculis: cùm iam antè multis clareret reliquijs, xli. 1074. augetur prioratu Sancti Nicolai in Glano, & Meſſiſâ, l. 10. xviii. 1147. diſciplinâ floret, abbates alijs monaſterijs ſubminiſtrat, xxix. 1175

Leſſiæ templum condit Dei parenti, & eius imaginem à ſe effictam in eo collocat Maternus, l. 1. xlii. 130. datur Floreffiæ, l. 10. xviii. 1147. Leſſiæ pontem emit epiſcopus Leod: l. 13. xxiii. 1242

Legia non ibi ſita, vbi cæſa legio Romana, l. 1. xx. 53. templum in eâ dicat, & miraculo fontem elicit S. Seruatius, l. 2. xv. 359. ſitus amœnitatem miratur Monulſus; & euaſuram prædicit in claram vrbem: ædemque ibi condit SS. Coſmæ & Damiani, l. 3. l. 559. S. Theodardi corpus eò affertur, l. 4. III. 657. ibi Lambertus martyrio coronatur, xxxv. & xxxvi. 696. & miraculis celebratur, xl. 697. eò Sancti Lamberti corpus refertur, l. 5. II. 709. ſimul cum epiſcopi cathedrâ, III. fit vrbs, iv. vnde ſic dicta, vii. Vide Leodicum.

Leo papa Romæ indigna paſſus fugiens ad Carolum Magnum venit Aquas vbi baſilicam dicat. l. 5. xxvi. 799. ornat indulgentijs: dicat ædem Tungrenſem, & Viſetenſem, xxvii. Leodij octo archidiaconos condit, xxviii. S. Suuibertum ſanctis accenſet: reuertitur cum præſidio Romam, xxix. Carolum creat imperatorem, 800

Leo ix. venit in Lotharingiam & pace factâ ſecum Godefridum ducem, & fratrem eius Fredericum archidiaconum Leodienſem abducit: ſed prius eccleſiæ Stabulen: libertatem confirmat, libro 8. numero xxvi. anno 1048

Leodicum ſiue Leodium allato corpore S. Lamberti, & epiſcopatu ornatur, l. 5. II. & III. 709. fit vrbs iv. Peronis inſigne accipit, v. vnde ſic dictum, vii. S. Madalbertæ corpus Malbodio adfertur: xv. 722. Moguntiæ metropoli ſubditur, xxii. 752. ſubditur Colonienſi, xxiii. 754. huc venit Leo P. & Carolus Magnus, xxviii. 799. vaſtatur à Normannis, xlv. 881. reſtaurat & ornat Richarius, l. 6. xix. 940. Scholis primus ornat Eraclius, xxx. 959. auget, ornat, & munit Notgerus, l. 7. xi. 986. ibidem inſulam facit, 987. huc venit S. Henricus imperator, & monaſterium S. Iacobi perfici iubet, xxviii. 1019. vrbem ornat Reginardus, l. 8. xi. 1034. munitur ab Wazone epiſc: & templorum religione defenditur, xx. 1047. ſapientiæ fons appellatur, xxiv. 1048. huc ad regem defertur S. Remaclus; qui multis miraculis cauſam Stabulenſem euincit xxxv. & ſeqq: 1071. auget vrbem, & munit Henricus iv. imp: l. 9. xvii. 1106 horrendæ tempeſtates & portenta, xxiv. 1118. huc venit Innocentius P. & Lotharius rex, & S. Bernardus, l. 10. I. & II. 1131. vrbs horrenda tempeſtate liberatur ope B. Virginis, x. 1145. denuò venit S. Bernardus magno fructu, xv. & xvi. 1147. capitur à Brabanto, l. 12. vi: & ſeqq: 1212. munitur, xi. 1213

Leodienſes in pontificem Henriciano ſchiſmate non ſcripſerunt, & licet Henrici iv. ſchiſmatici partes ſecuti ſint, non videntur fuiſſe ſchiſmatici, l. 9. xiv. 1103. cogunt clerum ad præbendos ſumtus mœnibus perficiendis: ſed à Deo caſtigati reſipiſcunt, l. 11. xix. 1199. priuilegijs augentur ab Alberto Cuickio, xxi. tum à Cæſare Philippo, xxviii. 1208. rurſum ab Henrico Cæſare, l. 13. viii. 1230. à nuntio apoſtolico, & imperatore malè habentur: x. 1231. ſed pace reddita, confirmantur in priuilegijs, xi.

Leodienſis pacis tribunal. vide Pacis Leodienſis tribunal.

Leodienſis epiſcopus imperatori clientelam profiteri tenetur lib: 9. num. xix. an: 1107. eius clientes lib: 12. num: xx. an: 1214

Leodienſium feminarum ſanctitas l. 12. II. 1211

S. Leonardi

S. Leonardi templum conditur & in eo miracula patrantur, l. 9. VIII. 1093. item l. 12. VII. 1212

Leuiæ Scholraes conduntur, l. 9. XL. 1129. vrbs capitur, incenditur à Leodijs, l. 12. XVIII. 1213.

Liberalitas in pauperes, l. 4. III. 657. item l. 8. XI. 1034. item XII. 1036. item XVII. 1043. item XX. 1047

Liberalitatis præmium, l. 5. X. 711. & l. 11. XVI. 1196. & lib: 12. num: XXVIII. an: 1222

S. Libertus ad vitam à S. Rumoldo ſuſcitatus, Mechliniâ Normannos fugiens ab iiſdem Trudone occiditur, lib: 5. num: XLVI. an: 881

Lietardus epiſcopus Camerac: l. 10. II. 1131

Lina virgo Lambertum infantem lactans, videndi vim accipit, l. 3. XIV. 636

Litterarum ſtudia Leodij inſtituit Eraclius epiſc: l. 6. XXX. promouet Notgerus, l. 7. XVIII. 1007. item Wazo, l. 8. XXIII. 1048

Lobium fundatur à S. Landelino, l. 3. XVIII. 638. octo ſanctis corporibus nobile datur S. Lamberto, l. 5. L. 888. dicatur l. 6. VI. 904. diſciplina labeſit, XXIII. 947. diuinitus contra Hungaros defenditur, XXVI. 954. magnis honoribus augetur ab Eraclio epiſc: Leodien: XXXII. 961. floret, l. 7. III. 972

Locus S. Bernardi conditur, l. 13. XX. 1238

Lollianus in Gallijs imperat, eaſque contra barbaros tuetur, l. 2. IV. 269

Loſſenſis comitatus datur S. Lamberto, l. 7. XXIV. 1014. item lib: 11. num: XXIV. an: 1202

Loſſenſe bellum contra Flandros, l. 7. XII. 987. contra Leodios; item contra Duraſsios componit comes Namurcen: l. 10. XXIX. 1175

Loſcaſtrenſe collegium augetur, l. 8. XVII. 1103

Lotharingia à Lothario nomen accipit, l. 5. XXXIX. 855. à Carolo rege Franc: occupatur, XLII. 869. diuiditur inter Carolum, & Ludouicum fratres, 870. vaſtatur à Normannis, XLV. 881. & *ſeqq*: item IL. 884. & LI. 889. & LII. 892. Zuentiboldo regi datur, l. 6. I. 896. eique eripitur à Carolo Simplice: ſed mox pace factâ reſtituitur, 898. mortuo Zuuentiboldo cedit Ludouico eius fratri, II. 900. iterùm occupatur à Carolo Simplice, & per duces regi incipit, XII. 914. quos habuerit duces. *Notat: 7. in libr: 6. & Notat: 10. in libr: 8.* vaſtatur ab Hungaris, XXVI. 954. à Lothario rege Franc: l. 7. V. 978. à Lamberto comite Louanien: XXII. 1013. ab Odone comite Campaniæ, lib: 8. num: XII. an: 1037. à Godefrido Barbato, XVII. 1044. & XX. 1047

Lotharingiæ ducatus dignitas euaneſcit, l. 9. XXXVIII. 1128

Lotharius imper: moto in fratres bello vincitur, l. 5. XXXIX. 841. & 842. monachus primùm factus, moritur. 855

Lotharius patri ſuccedit & Lotharingiæ dat nomen, l. 5. XXXIX. 855. miſerè perit, XLII. 869

Lotharius Franciæ rex Aquas capit, diripit: factâ pace Lotharingiam abiurat, l. 7. V. 978

Lotharius Germaniæ rex Leodium venit. l. 10. I. 1131. pontificem excipit inſigni veneratione: ſed periculoſam mouens quæſtionem, à ſancto Bernardo compeſcitur. Lietardum promouet ad epiſcopatum Camerac: II.

Lotharius Horſtadius ſimoniacè epiſcopatum Leodienſem ambit, l. 12. V. 1191. & obtinet. VI. 1192. Alberti Louanienſis funus Leodij fruſtra nititur impedire. Vrbe ſecedit, ac totâ diœceſi, X. miſerè moritur, XI. 1193

Louanium Normanni muniunt, l. 5. XLI. 884. à Godefrido duce fruſtra obſidetur, l. 7. XII. 1032

Louanienſes ob fortem operam prælio Steppeano nauatam honorantur, l. 12. XVII. 1213.

B: Lucas I. abbas Præmonſtratenſis in Cornelij monte, lib: 9. num: XXXV. an: 1123.

Lucij III. P. epitaphium, lib: 11. n. XIV. an. 1195

Lucius PP. Lamberti Begui pia ſtudia probat, l. 10. XXXVII. 1185

Ludgerus epiſcopus Vltraiectenſis, l. 5. XXXVIII. 818

Ludouicus Pius ſuccedit patri Carolo Magno, l. 5. xxxii. 814. probat tranſlationem S. Huberti Leodio Andainum: & intereſt, xxxiv. 817. moritur. xxxix. 840

Ludouicus comes Loſſenſis amat, & magni facit S. Chriſtinam, l. 11. vii. 1192. bello petitus à Brabanto fædus iungit cum eccleſiâ Leodien: eique ſubijcit comitatum ſuum, xxiv. 1202. Hollandiæ hereditate pulſus, cùm recuperâſſet, turpiter denique pellitur, xxv. 1204. opem fert Petrapōtio, l. 12. x. 1212. eumdem excitat ad fortiter agendum, xiv. 1213. Leodijs ſe cum ſuis iungit, xvi. ter periculum euadit, & fortiter vincit, xvii. ductu & auxilio B. Chriſtinæ feliciter mortuus, ab eadem purgatorio liberatur, xxvi. 1218

Lupo inuadit abbatiam S. Trudonis, l. 9. iv. 1083. Obertum per ſimoniam ad epiſcopatum Leod: promouet, vii. 1091. & ab illo reducitur in abbatiam, 1092.

Luſtinius comitatus datur eccleſiæ Leod: l. 8. xxxix. 1071

S. Lutgardis naſcitur Tungris, lib: 10. xxxvi. 1182. diſcuſſo nuptiarum conſilio; ad vitam ſanctiorem à Chriſto inuitatur: & Trudonopoli ad S. Catharinæ mira ſanctitate floret, l. 11. xii. 1194. ſumit virginitatis velum, & migrat Aquiriam, xxvii. 1205. Innocentium III. purgatorio liberat. Ioannem Liranum videt abeuntem in cælum, l. 12. xxiv. 1216. hortante Dei matre ſeptennium ieiunat pro reducendis hereticis & peccatoribus, xxx. 1225. rurſum aliud ſeptennium, incitante Chriſto, l. 13. xiii. 1232. tertium ſeptennium ieiunat pro eccleſia: vaticinatur de Tartaris xxi. 1240. Vitriacum videt in cælum abeuntem, xxiv. 1244. ſanctè moritur. xxv. 1246

M.

S. Madelberta Malbodij ſanctitate celebris Leodicum à S. Huberto adfertur, lib 5. num. xv: anno 722

S. Magdalenæ parœcia conditur, lib: 6. num: xxxvii. an: 966 feſtum decernitur. l. 9. xxxvii. 1126.

Magdera datur S. Lamberto, l. 5. xlviii. 884. relinquitur per permutationem eccleſiæ Met: l. 13. iv. 1227

Magiſtratus Leodici, quando conditi, l. 5. iv. 709

Magnentius Conſtantem imper: occidit, l. 2. xiii. 350. vincitur, xiv. 353

SS. Magorum corpora dantur eccleſiæ Leod: ſed epiſcopo moriente cedunt Colonienſi; l. 10. xxiv. 1164

Maiores domus inualeſcunt in Franciâ, l. 4. xii. 684

Malmundarium conditur à Remaclo, lib: 3. xxxv. 651. regitur à Theodardo, xxxvi. dicatur à Remaclo, xxxviii. 652. Vaſtatur à Normannis, l. 5. xlv. 881. Stabuleto reuulſum datur Annoni archiepiſcopo Colon: l. 8. xxxi. 1063. proprium habet abbatem xxxiii. 1064. Stabuleto reſtituitur ob miracula S. Remacli, xxxvi. 1071

Malonia à S. Bertuino conditur, lib: 3. xxxvii. 651

Mamburnus quis olim, quid poſſet, l. 9. xix. 1107

S. Manſuetus vii. Treuir: ep: l. 2. I. 130

Manus mortuæ ius Leodij tollitur, l. 9. xxvii. 1126

S. Marcellus III. Tungr: epiſ: l. 2. II. 180

S. Marcus xviii. Treuir: ep: l. 2. I. 130

S. Margaretæ parœcia conditur, lib: 6. xxxvii. 966

B. Margaretula Louanij martyr, l. 12. xxx. 1225

S. Maria Oegniac: naſcitur, & in coniugio ſanctam vitam agit, l. 10. xxix. 1175. Niuellis Oegniacum migrat: huc ad eam venit Vitriacus, l. 11. xxx. 1209. viſitur à Fulcone Tholoſano epiſc: l. 12. II. 1211. feminarum Leod: integritatem diuinitus intelligit: & vaticinatur, ix. 1212. ſanctè moritur, xii. 1213

B. Maria, Tungrenſis diœceſis patrona, in eius honorem Tungris ædes ſacra ponitur, omnium cis Alpes prima; & plurimæ aliæ totâ diœceſi, l. 1. xli. & xlii. 97. eius beneficio dantur diuinitus Huberto ornamenta pontificalia ad conſecrationem, l. 4. xxxix. 696. à diœceſi Leodienſi patrona retinetur. l. 5. III. 709. illius beneficio Rupertus docile ingenium adipiſcitur, l. 9. xi. 1096. item dirum exitium Leodienſes euadunt: & gratitudinis ergo Sabbatum illi dicant, l. 10. x. 1145. & clericus quidam damnationem. l. 11. iv. 1188. Leodijs adeſt in acie Steppeanâ, l. 12. x. 1213. iuueni filium ſuum, quamquam illum eiurâſſet, cōciliat, xxiii. 1215.

1215. templo illi condito in Iuncis, dat pacem incolis, 1216. Innocentium III. periculo damnationis eripit, XXIV. B. Lutgardem inducit ad ſeptennij ieiunium pro hæreticis & peccatoribus, XXX. 1225. publicis ſupplicationibus rogata pluuiam obtinet in magna ſiccitate, l. 13. XXV. 1245.

S. Mariæ ad fontes parœcia, l. 7. II. 972.

Martellus naſcitur, l. 4. XXXII. 695. elapſus è cuſtodiâ, infeliciter primùm pugnat; pòſt feliciter: Auſtraſiam occupat, deinde reliquam Franciam, l. 5. XII. 714. 715. &c. eccleſiam vexat, XIII. 719. mirabili victoriâ Saracenos profligat, XVI. 726. Eucherium epiſc: Aurelian: relegat Trudonem, XVIII. 728. moritur infeliciter, XIX. 741

Martem quo ritu Galli colerent. l. 1. VII.

Martia dominarum conditur, l. 9. IX. 1095

Martianenſe monaſterium regit S. Poppo, & ibi moritur, l. 8. XXIII. 1048

S. Martinus X. Treuir: epiſc: l. 2. I. 130

S. Martinus VII. Tungr: epiſc: Haſbanos ad Chriſtum adducit: Horioni miraculis claret, l. 2. II. 180

S. Martinus Turon: Maximum tyrannum in eccleſiæ iura inuolantem compeſcit, l. 2. XXVIII. 385. ſanctè moritur, & in cælum deduci audit S. Seuerinus Colon: XXXI. 400. Eraclius epiſc: Leod: eius beneficio ſanatus condit Leodij templum, & collegium in eius honorem, l. 6. XXII. 963. eius bona procurat Notgerus, l. 7. XI. 986

Martinus PP. S. Amandum hortatur ad retinendum epiſcopatum: & concilij Romani acta commendat, l. 3. XXX. 649

Martinus & Pipinus ab Ebroino vincuntur, l. 4. XVII. 674

S. Martini canonici feſtum Corporis Chriſti celebrant primi omnium, l. 13. XXVII. 1247

Maſeca. vide Eika.

S. Maternus à S. Petro miſſus Treuiros, in itinere mortuus, poſt dies 40. ad vitam redit, l. 1. XXXI. 52. ſuccedit S. Valerio. 90. pro Chriſto cæditur, XXXIX. 91. Coloniæ condit epiſcopatum, & templa condit. XL. 97. item Tungris, XLI. item Traiecti, Hoij, Dionanti, vbi cum S. Memmio agit, Namurci, Walcuriæ, Cennaci, Haſteriæ, Andaini, &c. XLII. mortem proximam diuinitus edoctus moritur: miro prodigio Treuiris corpus addicitur: eius inſignis pars poſtea Leodium adducitur, XLIII. 130

S. Materni canonici venduntur, l. 9. XXII. 1113

S. Maternus II. creatur epiſc: Agrippin: l. 2. IX. 307. intereſt concilio Arelatenſi, X. 314

Mathildis Tuſciæ heres nubit Godefrido Gibboſo, l. 8. XXVII. 1054

S. Matthæi ad catenam cœnobium conditur, l. 11. XXVI. 1204

S. Mauritius alijs Fabritius, aut potius Fibitius, XV. Treuir: epiſc: l. 2. II. 130

S. Maurus aut Mortuus eremita Andanenſis, l. 6. VIII. 909

S. Maximini abbas Hugo fit epiſc: Leod: l. 6. XXII. 945

S. Maximinus VIII. Tungr: epiſc: l. 2. II. 180

S. Maximinus Treuir: epiſc: S. Athanaſium exulantem recipit, l. 2. X. 336. intereſt concilio Sardicenſi, XI. 347. item Agrippin: XII. 349. legatus mittitur ad Conſtantium, XIII. 350

Maximus in Britanniâ ſumto imperio Gallias occupat, & Gratianum occidit, l. 2. XXII. 383. Iuthungos in Rhetias Valentiniano Gratiani fratri amicas immittit, XXIII pacem cum Valentiniano facit, & cum Gallijs Britannias, Hiſpaniaſque obtinet, XXVIII. 384. ſacram iuriſdictionem vſurpans compeſcitur à S. Martino Turon: 385. Valentinianum Italiâ pellit: ſed vincitur à Theodoſio, 388

Mechlinia vaſtatur à Normannis, l. 5. XLVI. 881. datur S. Lamberto, l. 6. XII. 915. reſtauratur à Notgero, l. 7. III. 974. nonnulla iuxta illam dantur S. Lamberto. XX. 1008. ibidem Scholares conduntur l. 9. XI. 1129

Mediolano domito præficitur Henricus epiſc: l. 10. XXII. 1162

Meſſia datur S. Laurentio, l. 10. XVIII. 1147

Meldariæ viuit, & ſepelitur S. Ermelindis, l. 3. III. 559

S. Memmius cum S. Materno Dionanti Chriſtum prædicat, l. 1. XLII. 92

S. Mengoldus martyr. l. 6. VII. 909.

Merouæus Francorum rex Aëtio iunctus Attilā fundit, l. 2. xxxix. 451 auerſis contra Attilam Romanis, imperium ſuum profert vſque ad Sequanam, vel Ligerim, 453

Metæ à barbaris deletæ, l. 2. vi. 280. ab Attilā euerſæ, xxxix. 451

Metenſe concilium pacem componit inter Carolum & Ludouicum fratres reges, l. 5. xl. 859. fauet libidini Lotharij regis, ideoque Proſtibulum appellatur, xli. 863

S. Metropolus iv Tungr: ep: l. 2. II. 180

S. Michaelis parœcia, l. 7. vi. 980

Milenium. vide cœnobium S. Catharinæ.

Minores Trudonopolim veniunt, l. 12. xxvii. 1220. item Leodium, l. 13. xii. 1231. Mechliniam, *ibidem*: item Aquaſgrani, Traiectum, Caſtra, Niuellas, Namurcum, Dionantum, Siluamducis: eorum domus Leodij conflagrat: reſtauratur, xiv. 1234. Leodij migrant in locum foro proximum: ibi ſepultus eſt F. Iulianus, xxiii. 1243

Mirewartium ab Henrico epiſcopo emtum munitur: ſed poſtea dirutum datur S. Huberto, l. 9. v. 1086. ab Oberto epiſc: reſtauratur, xii. 1099

Moguntia à barbaris deleta, l. 2. vi. 280. ibidem metropolis cōditur, l. 5. xxii. 752

Moguntinum concilium, l. 5. xxxi. 813

Molhanum caſtrum cum comitatu datur S. Lamberto, l. 11. xxv. 1204. oppugnat Brabantus, l. 12. ix. 1213. in perpetuum eccleſiæ Leodienſi relinquit, l. 13. II. 1226

S. Moyſes ix. Treuir: ep: l. 2. I. 130.

Molhanij collegium canonicorum conditur. l. 5. xxii. 752.

Molinium conditur l. 13. xiii. 1233.

Monaſterium ad Sabim conditur l. 3. xxiv. 647. reſtituitur l. 6. iv. 904.

S. Monon diuinitus in Arduennam miſſus occurrit S. Ioanni Agno: veniénſque Naſſoniam, ibi ſanctitate inclareſcit. l. 3. xi. 632. martyrio coronatus miraculis celebratur: eiuſque ædem opibus inſtruit Pipinus rex, xvi. 1636

S. Monulfus epiſc: Tungr: S. Seruatio templum exſtruit, l. 2. xlvi. 558. Traiectum incolere cœpit, non eò cathedram tranſtulit. Legiæ magnitudinem prædicit. SS. Coſmæ & Damiani ædem conſtruit: epiſcopio Dionantum addicit, l. 3. I. 559. principem quemdam purgatorio liberat. II. moritur, iv. 597. non interfuit dicationi Aquenſi, l. 5. xxvi. 799. ſepulcro educitur, l. 8. xiv. 1040

Mors beata ob dolorem de peccatis, l. 12. 1216. item ob amorem Dei, xxv.

S. Mortuus. vide S. Maurus.

Muſcis S. Nicolai beneficio exterminatis, templum in eius honorem Leodij conditur, l. 8. ix. 1031

N.

Nam idolum S. Materni aduentu mutum: Namurco nomen dedit, l. 1. xlii. 97

Namecæ prioratus S. Stephani conditur, l. 7. xiv. 998

Namuci templum B. V. ponit S. Maternus, l. 1. xlii. 97. Namurcum grauium bellorum cauſa, l. I. 1185. Namurci eligitur epiſcopus Cuickius, xiii. 1194. fit prædium beneficiariū Hannoniæ xiv. 1190

Naſſonia conditur à S. Monone, l. 3. xi. 632

S. Nauitus II. Tungr: epiſc: l. 2. II. 180

Neomagi regiam obſident Normanni l. 5. xiv. 881. incendit Godefridus dux, l. 8. xx. 1047

Nero Gallis inuiſus, perit, l. 1. xxxv. 69. & 70

Neruij cum Ambiorige in Romanos conſpirant. Ciceronem obſident; à Cæſare funduntur, l. 1. xx. & xxi. cum Batauis in Romanos rebellant, ad officium redeunt, xxxvi. 72

Neruiorum epiſc: Superior intereſt concilio Sardicenſi, l. 2. xi. 347

Neuſtria quæ fuerit, l. 2. xlii. 511

S. Nicolai ad tranſitum parœcia, l. 5. xxxii. 814

S. Nicolai ad muſcas templum quare conditur, l. 8. ix. 1031

S. Nicolai Tranſmoſani parœcia, l. 9. III. 1080

S. Nicolai in Glano prioratus conditur, & datur S. Laurentio, l. 10. xviii. 1147

Nicolaus PP. I. conciliabulum Aquenſe damnat, l. 5. xli. 862. item Metenſe, & Siluanectenſe, 863. Franconi epiſcopo veniam indulget, 865

Nicolaus II. PP. olim è clero Leod: l. 8. xxix. 1058. Berengarium rurſus inſaniētem damnat,

damnat, 1059. moritur 1061.

Nicolaus ep: Camerac: probat fundationem S. Foillani Rodienſis. In l. 9. notat: 12.

Nithardus epiſcopus Leod: l. 8. XIV. 1038 educit terrâ SS. Monulfum, & Gondulfum. Haſbaniam eccleſiæ ſuæ à rege impetrat: dicat parœcias S. Thomæ, & S. Remigii, 1040. dicat templum Stabul: XV. moritur, XVI. 1042

Niuellis monaſterium condit S. Gertrudis, l. 3. XXIII. 647. eodê refert S. Foillanum martyrio coronatum, l. 4. VIII. 659. ibid: S. Vltanus moritur, XI. 664. & S. Norbertus vtilem operam nauat, l. 9. XXV. 1119. ibidem naſcitur & ſanctè viuit Maria Ogniacenſis, l. 10. XXIX. 1175

S. Norbertus Hoij omnibus ſe abdicat, l. 9. XXIII. 1117. impetratâ concionandi facultate Hugonem ſibi Cameraci adiungit: & vtilem operam nauat in diœceſi Leodien: XXV. 1119. S. Seruatium Traiecti colit, XXVI. Floreffiam condit, XXXV. 1123

Normanni vaſtationes incipiunt, lib: 5. XLVII. 880. in Carbonariâ cæduntur, XLV. Leodium & omnem viciniam latè populantur, 881. Louanium muniunt, 884. crudeliter omnia vaſtant, 887. magnâ pugnâ vincunt apud Iuliacum: ſed maiore vincuntur Louanij, LI. 891. rurſum Lotharingiam populantur, LII. 892

Noſocomium Hoienſe quando conditum, l. 10 XXXIV. 1180

Notgerus ex abbate Sangallenſi fit epiſcopus Leod: l. 7. I. 972. caſtigat plebeculam: epiſcopatum inſigniter auſpicatur, 972. templa exſtruere incipit: in primis S. Lamberti & S. Mariæ ad fontes, II. Thudinium condit. Lobij Harigerum abbatem creat. III. Foſſas vrbem condit. Mechliniam reſtaurat, 974. Rothardum promouet ad epiſcopatum Camerac: V. 977. inſigni aſtu condit templum S. Crucis: tum S. Michaëlis. VI. 979. 980. Caprimontem inſigni ſtratagemate euertit: bona addicit eccleſiæ Aquenſi. VII. 980. & ex illis condit Leodij templum S. Ioannis Euangeliſtæ, 981. ei ſe ſubijcit ſponte Gemblacum, VIII. 983. præficitur inſtitutioni Ottonis, III. & S. Lamberti bona confirmari obtinet: item comitatum Brunengeruſium, 984. collegij Martiniani rem procurat: vrbem auget, & munit, XI. 986. inſulam Leodij facit. Willika ad Rhenum vt condatur iuuat, 987. Miro prodigio fami ſubuenit, XII. 989. Harigero autor eſt vt ſcribat eccleſiæ Tungren: hiſtoriam, 991. obtinet confirmari bona eccleſiæ Camerac: ab Ottone, XIII. item Bronienſis, 992. S. Anſfredum promouet ad epiſcopatum Vltraiecten: 994. Erluinum ad Camerac: XIV. 995. S. Ioannis bona confirmari obtinet, 997. commemorationem animarum Leodij conſtituit, 998. S. Adalberto templum condit, XV. 1000. Henricum imp: conſilio iuuat in Flandrum, XVII. 1004. obtinet confirmationem bonorum eccleſiæ, 1006. litterarum ſtudia promouet: viri clari eius operâ floruerunt, XVIII. 1007. eius virtutes, moritur. XIX.

Nouomonaſterium à Petro Eremitâ conditur, l. 9. XX. 1108. dicatur, XL. 1130. abbatem habere incipit, l. 11. XXIX. 1208

S. Nuncius Haſteriæ floruit, l. 3. XLIV. 655

O.

OBertus ob flagitia pulſus collegio ſancti Lamberti, recipit ſe ad Henricum imp: à quo emit epiſcopatum Leod: in quo totum ſe tradit ſimoniæ, lib: 9. n. VII. an: 1091. & 1092. comparat eccleſiæ ſuæ Bullionum, item Couinum, X. Claromontium obſeſſurus, cogitur reuocare Berengerum ad S. Laurentium, XI. 1096. Brunengeruſium comitatum eccleſiæ ſuæ aſſerit; & Mirewartium reſtaurat Hubertenſibus fruſtra renitentibus, XIII. 1099. Henrico IV. ſchiſmatico adhæret, XIV. 1103. SS. virginum Odæ, & Relindis corpora terrâ educit, XV. in turpitudine ſuâ impudens, tandem à clero ſuo accuſatur apud metropolitam, ſed Henrici fauore euadit, XVI. 1104. Henricum imperio deſtitutum recipit, & tueri parat, eo mortuo reconciliatur pontifici, XXVII. 1106. educit terrâ corpus S. Guiberti, XX. 1110. præclara eius aliqua opera moritur, XXVI. 1119

S. Oda vidua S. Lamberti inſtitutione proficit, & eodem Hubertum nepotem inuitat. l. 4. XXII. 677. ſanctitate clara, & munificentia in eccleſiam Leod: clerum, & pauperes. Amanium condit, ſanctè moritur, l. 5. X. 711. ſepulcro ad cultum educitur, XXI. 743

S. Oda virgo S. Lamberti ope viſum accipit.

cipit; ſanctè viuit, & moritur, l. 4. xl. 697. eius corpus terrâ educitur, l. 9. xv. 1103.

B. Odilia mater B. Ioannis Abbatuli, l. 12. iv. 1212. præuidet cladem Leod: vi. S. Lambertum videt ad aciem Steppeanam pro Leodijs tendentem, x. 1213. item vrbem contra hoſtes protegentem: eumdem audit optima quæque pollicentem, xx. 1214. Petrapontium audit purgatorio detineri, l. 13. vii. 1229

S. Odilo Cluniaci commemorationem animarum inſtituit: & Leodij ob ſanctitatem celebratur, l. 7. xiv. 998.

Odo comes Campaniæ, Lotharingiam infeſtat, & vincitur, l. 8. xii. 1037.

S. Oduinus martyrio Hugardiæ coronatur, l. 11. xxxi. 1209

S. Odulfus Oreſchoti primùm, tum Vltraiecti rarâ ſanctitate floret, & miraculis poſt mortem, l. 5. xxxviii. 818

Oegniacum conditur, l. 11. vii. 1192. eò veniunt B. Maria, Vitriacus, & alij, xxx. 1209

Ogerus Danus S: Veronæ parœciam condidiſſe fertur, l. 5. xxxii. 814

Olbertus Burchardi magiſter è monacho Lobienſi abbas Gemblacen: l. 7. III. 972. præficitur primus abbas monaſterio S. Iacobi, xxviii. 1019. Wazoni epiſcopo morienti adeſt, & moritur, l. 8. xxiv. 1048

Oliuia riuus Treuiris vnde ſic dictus, l. 1. xxxiii. 52.

Onhaniæ S. Walherus martyr, l. 11. xxxi. 1209.

Oreſchoti in Taxandriâ floret S. Odulfus l. 5. xxviii. 818.

Orpij floret & ſepelitur S. Adilia: item Alpais, l. 3. xxiv. 647.

Otto creatus imp: vincit Vitellium: mox victus ſe occidit, l. 1. xxxv. 71.

Otto Magnus Giſilbertum vincit, & Caprimõte ſed fruſtra obſidet, l. 6. xix. 939. eccleſiæ Camerac; bona confirmat, 940. Hugonem creat abbatem S. Maximini, ac deinde epiſcopum Leod: xxii. 945. Gemblaci bona confirmat: item Walciodorum condi probat: 946. dat Eikam S. Lamberto, xxiii. 949. Conrado Lotharingiæ ducatum tollit. Fratrem ſuum Brunonem creat archiepiſc: Colon: & ducem Lotharingiæ, xxiv. 953. filium Ottonem coronari imperatorem curat, xxxvii. 967. Walciodorum Haſteriæ iunctum dat eccleſiæ Metenſi, 968. à Græcis offenſus, Apuliam illis eripit, xxxviii. 969. dat eccleſiæ Aquenſi abbatiam Caprimontanam, l. 7. II. 972

Otto II. coronatur imperator, l. 6. xxvii. 967. Walciodorum dari eccleſiæ Metenſi obtinet à patre 968. Carolum Lotharingiæ ducem, Rothardum Camerac: epiſcopum creat, l. 7. v. 977. Aquis à Lothario Francorum rege pænè oppreſſus vlciſcitur, vaſtatâ Franciâ; pacem facit, 978. confirmat bona S. Lamberti, vi. 980. moritur. ix. 983.

Otto III. puer committitur Notgero epiſcopo & bona S. Lamberti confirmat, l. 7. viii. 984. S. Landoaldum, cum ſocijs Gandauum Wintershouio transferri permittit ix. probat dari S. Lamberto comitatum Hoienſem, x. 986. item Wilikam ad Rhenum condi, 987. profectus Bronium, eius boba confirmat, xiii. 992. Erluinum creat epiſcopum Camerac: xiv. 995. coronatur imperator, 996. bona S. Ioannis confirmat, 997. S. Adalberti martyris ſepulcrum veneratur, xv. 999. eius ſacras manus Romam defert, 1000. Caroli Magni corpus terrâ educi mandat, xvi. moritur, & Aquis ſepelitur, 1002

Otto Saxoniæ dux creatus imperator, repudiatur ab Alberto epiſc: l. 11. xvii. 1198. recipitur ab Hugone Petrapontio, xxii. 1200. deſertus ab Adolfo archiepiſcopo Colon: pellitur in Angliam ab æmulo ſuo Philippo, xxvi. 1205. quo cæſo ſolus imperium capeſsit, xxviii. 1208. Leodij denuntiatur excommunicatus, l. 12. I. 1211 excidium Leodienſe decernit, iv. 1212. mouens in Franciam, cum Leodijs diſsimulat: malè tamen illis vult, xx. 1213. à rege Frãciæ magnâ pugnâ victus, à Frederico pellitur in Saxoniam, xxi. ibique tertio pòſt anno moritur, 1215

Otto S. Pauli decanus condit Vallem Benedictam, l. 11. xxvi. 1204. it ad concilium Lateranenſe, l. 12 xxii. 1215. Robertimontanas mittit in Vallem Benedictam, canonicis regularibus miſsis in Graueriam: vbi cœnobium condiderat, l. 13. ix. 1230

Otto dux Lotharingiæ creatur: moritur, l. 7. xvii. 1005

Otto Falcomontius contra electionem

Simonis

Simonis Limburgij pontificem appellat, l. 11. xi. 1193. eligitur in epiſcopum, ſed electione vana, xiv. 1195

Otto Gueldriæ comes à Brabanto capitur l. 11. xxiv. 1202. ditionis partem obligat eccleſiæ Leod: 1203

P.

PAcis Leodienſis tribunal conſtituitur ab Henrico epiſcopo & principibus diœceſanis, vno comite Rupenſi excepto, l. 9. vi. 1088. probat Henricus v. xxii. 1113. confirmatur à papa, tum à Cæſare, lib: 10. num: xxi. an: 1155. violatur à Brabantis, l. 11. xx. 1199

Pallij vſus conceſſus S. Ioannis Agno, fortè & ſucceſſoribus, lib: 3. xi. 631. cum ſibi, & ſucceſſoribus obtinuit Richarius, l. 6. xv. 922.

Pannoniam inuadunt Galli, l. 1. III.

Parcum conditur, lib. 9. num: xl. an: 1129

Paſchalis PP. Robertum Flandriæ comitem concitat in Leodienſes Henrico excommunicato adhærentes, lib: 9. xiv. 1102. & 1103. Obertum epiſcopum in gratiam recipit, xvii. 1106

Paſchatis reuerentia miraculo probata, l. 12. xxv. 1216

S. Patrocli corpus Coloniam transfertur, l. 6. xxxi. 960

S. Pauli templum Leodij conditur Deo locum demonſtrante, l. 6. xxxiv. 966. inhibentur in eo ſepulturæ, xxxix. 970 addicit bona Alpais comitiſſa. l. 7. vii. 980

S. Paulinus S. Materni Coloniæ diſcipulus & martyr, l. 1. xli. 97

S. Paulus apoſtolus ſolatur Lambertum Beguum in carcere, l. 10. xxxiii. 1180

Pax Dei conditur, l. 13. xx. 1238

Pero Leodicenſis vrbis inſigne à S. Huberto conſtituitur, l. 5. v. 709

S. Perpetuus ep: Tung: ſanctè agit, ſæpè Dionanti, l. 3. v. 604. Dionanti mortuus ſepelitur in S. Vincentij, quem præcipuè coluerat & oleum diu profundit vi. 617. Dionantios iuuat acie Steppeanâ, l. 12. xix. 1213. miraculis celebratur, l. 13. v. 1227

Pertinax imp: à Tauſio Tungro occiditur, l. 2. III. 195

Petermannorum Louanij origo l. 12. xvii 1213

Petreia platea non à Petroſidio cæſo dicta, l. 1. xix. an: ante Chriſtum 53

S. Petri monaſterium Leodici conditur l. 5. III. 709. exuritur à Normannis, xlv. 881. templum reſtaurat Richarius & canonicis addicit, l. 6. xix. 934. incenditur, l. 10. xxxvii. 1185

S. Petri templum & collegium canonicorum Namurci conditur, l. 11. xxvii. 1207

S. Petrus Romam venit, & in diuerſa varios mittit, l. 1. xxx. 44. Treuiros Eucharium cum ſocijs mittit, xxxi. 52

Petrus & Andoletus Lamberti nepotes, Dodonem cum ſuis eccleſiæ familiam infeſtantem coërcent, l. 4. xxxiii. 696. Dodoni inuadenti reſiſtunt primùm, mox Dei cauſa mori eligunt, & cæduntur, xxxvi

Petrus Eremita ad bellum ſacrum hortatur, l. 9: ix. 1093. & perſuadet in concilio Claromontano, 1095. reuerſus è Syriâ conſtruit Nouomonaſterium, xx. 1108. moritur, xviii. 1115

B. Petrus Minorita Mechliniæ miraculis clarus, l. 13. xii. 1231

Petrus Capoccius card: procurat electionem Guilielmi Hollandi in regem Germaniæ & Henrici Gueldri in epiſcopum Leod: l. 13. xxvii. 1247. Guilielmum regem electum cooptat in ordinem equitum, xxviii

Philippus Heinſbergius archiepiſcopus Colon: l. 10. xxv. 1165

Philippus Sueuiæ dux creatus imperator recipitur ab Alberto Cuickio epiſcopo, libr: 11. numer. xvii. an: 1198. deſeritur ab Hugone Petrapontio, num: xxii. 1200. attracto in partes Adolfo archiepiſcopo Colonienſi, Ottonem æmulum Germaniâ pellit, xxvi. 1205. confirmat priuilegia Leodienſium: occiditur, xxviii. 1208

Philippus Auguſtus rex Franciæ dat nuptui filiam ſuam Henrico duci Brabantiæ eumque Leodijs commendat, lib: 12. num: xi. an: 1212. Flandriam bello petit, xiii. 1213. bello petitur ab Ottone imp: xx. & eum vincit ad pontem Bouinum, xxi

Philippus nobilis marchio Namurci condit templum ſancti Petri in caſtro, lib: 11. numer: xxvii. an: 1207. Samſonenſe caſtrum eccleſiæ Leodienſis beneficio poſſidet. lib. 12. num: III. an: 1211. Brabantum à bello Leodienſi, dehortatur, nu: iv. an. 1212.

animos

animos Petrapontio reddit, VII. eum armis iuuat: ſanctè moritur, XI

Philippus ex archidiacono Leod: monachus Claræuallenſis, l. 9. XVI. 1147

Pilo-vacca caſtrum à Leodijs obſidetur, l. 13. XIX. 1238

Pipinus Landanus mirâ pollet prudentiâ & apud regem autoritate. S. Arnulſum adſciſcit collegam, l. 3. VIII. 617. Dagoberto Auſtraſiæ regi adeſt conſilijs, 623. S. Vrſmarum Lobio præficit, XIX. 640. Ermelindem latentem terrâ educit, & monaſterium condit, XXI. 641. morienti Arnulfo Metenſi ſubſtituit Cunibertum archiep: Colon: XXII. Sigebertum & Clodouæum reges pace iungit, 644. moritur cum opinione ſanctitatis: non fuit dux Brabantiæ, 646

Pipinus Heriſtallius cum Martino ab Ebroino vincitur, l. 4. XVII. 674. Lambertum ab exilio reuocat, XVIII. 675. à Giſlemaro magnâ clade funditur, XX. 676. victo Berthario rerum per omnem Franciam potitur, XXIV. 686. & 687. S. Trudonis ſepulcrum adit, XXV. 690. Andaini monaſterium extruit hortante Beregiſo, XXVI. Hadelini ſanctitatem ſuſpicit, & Cellas dotat, XXVII. pulſâ coniuge, deperit Alpaidem, XXXII. 694. arguente Lamberto percellitur, 695. ſed retinetur ab Alpaide, XXXIII. Lambertum ſupiliam aduocatum non poteſt inducere ad probandum ſuum adulterium: quo grauiter offenditur, XXXIV. 696. æger ſanctos epiſcopos ſana monentes reſpuit & moritur, l. 5. XI. 714

Pipinus Breuis Martello patri ſuccedit in Franciâ, libr: 5. num: XIX. an: 741. renuntiatur rex Francorum, XXII. 752. fundationem Lætienſem & Molhanienſem iuuat, *ibidem*: Suuibertum ſanctis adſcribi poſtulat, XXIII. 754. moritur, XXIV. 768. multa bona addicit templo S. Mononis, l. 3. XVI. 636.

Pirardus epiſcopus Leod: l. 5. XXXIX. 832. moritur 841

Plebs in Eraclium epiſc: inſoleſcit, l. 6. XXXIX. 970

Plectrudis domo pellitur à Pipino viro ſuo l. 4. 694. mittit ad virum epiſcopos Suuibertum & Agilolfum, l. 5. XI. 714. occupat rempublicam detento in cuſtodia Martello. XII. à Francis pacem emit, 716. Pipini theſauros Martello tradit, 718

B. Pompeius cum Odâ ſanctitate inſignique auſteritate claret, l. 5. X. 712

S. Poppo naſcitur, l. 7. XII. 987. ob ſanctam libertatem carus imperatori, fit abbas Stabulenſis: mira eius ad monaſticen vocatio, & vita religioſa, XXX. 1020. curare iubetur naſcens monaſterium S. Laurentij, XXXII. 1021. ſed deſerit: toto imperio monaſticen reſtituere iubetur: & facit magno fructu, l. 8. VI. 1026. Gozilonem ducem, alioſque principes Conrado regi conciliat, VII. item Germanos & Gallos, XIII. 1037. Stabuletum inſtaurat, & templũ dicari curat, præſente rege, qui & veteres poſſeſsiones cõfirmat, & nouas addicit, XV. 1040. Wazonem ad epiſcopatum Leod promouet, XVI. 1042. Vedaſtinam diſciplinam reſtituit, XXII. 1047. tum Martianenſem: hic mortuus Stabuletum refertur, 1048

Portenta Leodij, l. 9. XXIV. 1118. item XXXVI. 1125

Porzetum à B. Gregorio conditur, l. 7. III. 974. diœceſi Leod: aſſeritur, l. 8. IV. 1023

Poſtumius in Gallijs imperat, eaſque à barbaris defendit, l. 2. IV. 262

Prædicatores à Petrapontio epiſc: Leodium aduocantur, l. 13. VII. 1229. Rurſum ab Apiano vocati, Leodium veniunt: item Louanium, & Siluam ducis, l. 13. XIV. 1234. eorum templum Leodij dicatur, XXIII. 1242.

Præmonſtratenſes Floreffiæ & Leodij, l. 9. XXXV. 1123. in Parco, Auerbodij, Heileſemi, Tongerloæ, ad S. Foillani Rodienſis, XL. 1129

Probus imp: vide Aurelius probus.

Proculus apud Agrippinam imperium occupans vincitur, l. 2. VI. 280

Prodigia in cælo, l. 5. XVI. 726, l. 9. XXIV. 1118

Prophetia de tribus epiſcopis Leod: l. 9. XXVII. 1119

Publicus mons non à Publio cæſo dictus, l. 1. XIX. an: ante Chriſtum 53

Q.

Qvelenburgum monaſteriũ in S. Seruatij honorem conditur, l. 6. n. XX. an. 944

Quercus apud Druides quo modo ſacra, l. 1. num: VII

Q. Cicero obſidetur ab Eburonibus Neruijs, &c. liberatur à Cæſare, l. 1. xx. & xxi. oppugnatur Vatucæ à Tranſrhenanis, xxv.

S. Quirillus xvi. Tungr: epiſc: l. 2. xxvi. 384

R.

Radbodus Friſius Grimoaldum occidi imperat, l. 5. xi. 714. Martellum vincit, xii. 715. perit idololatra, 719

Radulfus ob auaritiam pulſus Moguntinâ ſede, creatur epiſcopus Leod: ſimoniâ polluitur, l. 10. xxvi. 1167. bellum Loſſ: gerit, & pacem facit, xxvii. 1170. eccleſiæ ſuæ Heriſtallum à duce Brabantiæ obligat, 1171. S. Domitianum ex inhonoro ſepulcro educit, xxviii. 1173. & S. Iuettam in pio propoſito confirmat, 1175. ſimoniam impudenter auget, xxx. 1176. Lambertum Beguum temporum mores fortiter arguentem compingit in carcerem, xxxiii. 1180. eccleſiæ ſuæ rem negligit, lib: 11. n. I. an: 1185. damnatâ ſimoniâ cruciatam ſuſcipit, III. 1188. in Syriam tendit, iv. 1189. Theodoricum de Cellis creat canonicum S. Lamberti: & Leodium rediens, in patria moritur, 1191

Raginerius Hannoniæ comes bello petitur à Conrado duce Lotharingiæ, l. 6. xxiii. 951. vincit Conradum xxiv. 953. inſoleſcens Lobij, & in Brunonem exilio multatur, xxviii. 956

Raginerius dux à rege Zuentiboldo offenſus, in eum conſpirat cum Odoacro, & regnum offert Carolo Simplici, ſed fruſtra, lib: 6 n. I. an: 998. iam tandem inducit in Lotharingiam, xi. 914. moritur xiii. 917

Rainaldus Barri comes intercipit Bullionum, lib: 10. n. III. an: 1134. factum ſuum tuetur apud pontificem, v. 1137. agrum Leodienſem infeſtat, & Foſſas incendit, 1140 tandem potenti manu S. Lamberti coactus, Bullionum reſtituit, viii. 1141

Rameia conditur, lib: 12. n. xii. an: 1213

Rathbodus Treuir: archiep: impetrat abbatiam S. Seruatij, l. 5. L. 889

Ratherius monachus Lobienſis, bis pulſus epiſcopatu Veronenſi, creatur Leodien: lib: 6. num. xxv. an: 953. amouetur epiſcopatu Leod: & Veronenſi reſtitutus, tertio pellitur: ac tandem Lobij obit, num. xxvii. an. 956

Rationale, v. Superhumerale.

S. Regenufla ſpretis Ebroini nuptijs, virgo ſanctè viuit, & moritur, l. 3: xxv. 647

Reginardus epiſcopus Leod: per ſimoniam, l. 8. vi. 1025. promouet initia monaſterij S. Laurentij, vii. 1026. inſigni pænitentia ſimoniam expiat, & S. Laurentio templum exſtruit, viii. & ix. 1029. dicat templum S. Nicolai ad muſcas, 1031. item S. Laurentij, x. famis tempore ſuis liberalitate ſubuenit, xi. 1034. item belli tempore, xii. moritur, xiii. 1037.

Reimbaldus decanus Leod: docet Cluniacenſes, l. 10. I. 1131

Reineldis ſoror S. Faraildis, l. 5. xxv. 770.

Relindis excolitur à SS. Bonifacio & Willibrordo: in regimine monaſterij Eikenſis ſuccedit Harlindi, l. 5. xviii. 728. ei nouum templum exſtruit Franco ep: lib: 6. iv. 900.

S. Relindis filia Zuentiboldi regis, clauſa tugurio Flemaliæ, l. 6. II. 900.

Reliquiarum ſacrarum vis, l. 7. xxv. 1015.

S. Remaclus S. Sulpitij, tum etiam ſancti Eligij diſcipulus; fit regi carus, & epiſcopus Tungrenſis creatur, lib: 3. num: xxxii. an: 650. Trudonem Metas mittit ad Clodulfum epiſcopum, xxxiv. Malmundarium condit, xxxv. 651. tum etiam Stabuletum; xxxvi. vtrumque dicat, & abbas creatur, xxxviii. 652. relinquit epiſcopatum, xl. 653. reliquias Roma refert: & Hadelinum ad magna hortatur, lib: 4: num xv. an: 669. ſuos ad optima hortatus, ſanctè moritur, xix. 675.

S. Remacli corpus Bouiniacum auehitur metu Normannorum, lib: 5. num. xlvii. an: 881. peſtem Calci ſedat, 882. Caprimontem auctum, refertur Stabuletum non ſine miraculis, lii. 892. illi Leodij templum in monte ponitur: idem Haſbaniæ ſterilitatem auertit, lib. 7. num: iv. an: 976. corpus eius Aquas delatum à Stabulenſibus contra Malmundarienſes, indignè habetur: vlciſcente Deo. lib: 8. num: xxxiii. an: 1066. Leodium ad regem defertur. num: xxxv. an: 1071 miracula edit, & euincit cauſam: Malmundariumque infertur. ei templum alterum fit. xxxvi.

S. Remigius Rhemor: archiep: Clodoæum Francorum regem baptiſat: & prouinciæ ſuæ reſtituit epiſcopos, l. 2. xl. 496. Falconem Tungr: epiſc: acriter arguit pro vſurpatâ iuriſdione in diœceſi Rhemenſi, xli.

S. Remigij parœcia, l. 8, xiv. 1040

S. Renatus xiv. Tungr: ep: l. 2. xxvi. 384

Reſurrectionis Chriſti teſtimonium mirandum ad S. Laurentij, l. 9. xxi. 1111

Rhemenſe concilium, l. 5. xxxi. 813. l. 9. xxviii. 1119

Rhotaldus epiſc: Sueſsionum iniuſtè damnatur in concilio Siluanectenſi, l. 5. xli. 863

Richardus Angliæ rex in Auſtriâ detentus, auro multo ſe redimere cogitur, l. 11. xi. 1193

Richardus abbas S. Vitoni fit abbas Lobienſis, l. 7. xxviii. 1019. S. Popponis indolem agnoſcit, & illum inſtruit, xxx. 1020. curandum ſuſcipit monaſterium S. Laurentij, xxxii. 1021

Richardus I. abbas Floreffiæ, l. 9. xxxv. 1123

Richarius epiſc: Leod: creatur reiecto Hilduino: & ſibi, ſucceſſoribusque pallij vſum obtinet, l. 6. xv. 921. & 922. Arceias armis vindicat ab inuaſore, xix. 933. reſtaurat templum S. Petri, & canonicis attribuit: & conſtituit 12. abbatias ſæculares, 934. vrbem ornat. Camerac: eccleſiæ priuilegia confirmari obtinet, 940. mortuus ſepelitur in S. Petri, xxi. 941

Richildis ſuum Hannoniæ comitatum vendit eccleſiæ Leod: l. 8. xxxvii. 1071

Rictiouarus miram per Gallias in Chriſtianos crudelitatem exercet, l. 2. viii. 301

Rigobertus archiep: Rhem: intereſt tranſlationi S. Lamberti, l. 5. II. 709

Robertus Flandriæ comes in Henricum imp: à pontifice: ac primùm in Cameracenſes concitatur, l. 9. xiv. 1102. tum & in Leodien: ſed imperatori reconciliatur, 1103

Roberti-mons à pijs virginibus ab olim inhabitatus, vaticinio S. Bernardi celebratur, l. 10. II. 1131. Ciſtercienſes leges recipiuntur: & nouum itidem monaſterium non ſine miraculo conſtruitur, l. 11. xii. 1193. Flammis abſumtum deſeritur, virginibus in Vallem Benedictam migrantibus, l. 13. ix: 1230. reſtauratur, virginibus aliquot è Valle Benedicta redeuntibus, xxiii. 1243

Robertus ex epiſcopo Lingonenſi creatur Leodienſis, l. 13. xxi. 1240. archiepiſcopatum Rhem: ambit, xxii. 1241. B. Iulianam contra iniurias protegit, 1242. eam tamen non audit commendantem feſtum Corporis Chriſti: templum Dominicanorum dicat. Leffiæ pontem emit, xxiii. dicat templum Minorum, 1244. it ad concilium Lugdunenſe: & obtinet à Ciſtercienſibus celebrari feſtum S. Lamberti, xxiv. 1245. diuinitus tandem immutatus feſtum Corporis Chriſti decernit: & poſt dicatum Hoij templum S. Leonardi, Foſsis moritur, xxvi. 1246

Rodenſe monaſterium conditur, l. 8. xvii. 1044

Rodulfus abbas Trudon: opem contra Duraſsium petit ab epiſcopo Leod: l. 9. xxxix. 1128. & 1129

S. Rolindis virginitate Deo ſacratâ, obit Gerpiniæ, & miraculis celebratur: eius corpus ab Oberto terrâ educitur, l. 9. xv. 1103

Roma capitur à Gallis, l. 1. II. item à Gothis, l. 2. xxxv. 410. ibidem pars capitis S. Lamberti ſeruatur, l. 5. viii. 709

Romanis diſsidentibus inualeſcunt barbari, l. 2. xxxiii. 407. xxxv. 411. & 412.

Rotbertus archiepiſc: Treuir: recuperare nititur abbatiâ S. Seruatij, l. 6. xviii. 928

Rotgerus archiepiſc: Treuir: concedit iure precario abbatiam S. Seruatij Giſilberto, l. 6. xviii. 928

Rothardum Cameraci epiſcopum fieri procurat Notgerus, l. 7. v. 977

Rothardi electi Catalaun: epiſc: inſignis moderatio, & modeſtia, l. 11. ix. 1192

Rubræ portæ tribunal. vide Pacis Leod: tribunal.

S. Rumoldus S. Libertum ad vitam reuocat, l. 5. xlvi. 881

Rupenſis comes pacem Leodienſem non admittit; nec cogi poteſt, l. 9. v. 1086

Rupertus ad S. Laurentij monachus piè adoleſcit: & Dei parentis beneficio ingenium docile adipiſcitur, l. 9. xi. 1096. literis floret: & teſtis eſt miraculi de reſurrectione Chriſti, xxi. 1111. libris editis clarus, creatur abbas Tuitienſis, xxiii. 1117. moritur, xxxvii. 1128

Ruremundæ virginibus Ciſtercienſibus cœnobium conditur. l. 12. xxix. 1224

S. Ruſticus

S. Ruſticus XIII. Treuir: ep: l. 2. I. 130

S.

SAbbatum Leodij B. Virgini dicatur ob tempeſtatem eius beneficio ſedatam, l. 10. X. 1143

Sabulonaria non à Sabino cæſo dicta, l. 1. XIX. *ante Chriſtum* 53. cedit in ius populi Leod: l. 7. VI. 979.

Sacrificia Gallorum inhumana, l. 1. VII.

Sacrilegium horrendè à Deo punitur, l. 6. XXII. 945. duplicis duplex punitio, l. 7. XXV. 1015

Saladinus Ieroſolymam capit, ſacra omnia profanat, l. 11. III. 1187

Salſinia conditur, l. 10. X. 1143

Samſonenſe caſtrum eccleſiæ Leod: beneficium, l. 12. III. 1211

B. Sandradus condit Gladbaci monaſterium S. Vito, l. 7. IV. 974

Sarchinium eccleſiæ Met: dat S. Trudo, l. 3. XXXIV. 650. ibi monaſterium condit, XLII. 655. fit vrbs nomine Trudonopolis, l. 4. XXV. 690

Sardicenſi concilio intereſt Seruatius, in quo abſoluitur Athanaſius, l. 2. XI. 347

Scabini Leod: quando conſtituti, l. 5. IV. 697. quando ius dicere poſsint, l. 9. XIX. 1107

Schiſma eccleſiæ, l. 8. XIX. 1046. item eccleſiæ & imperij, l. 9. XXXVIII. 1128. iterùm eccleſiæ, l. 10. XXII. 1159

Scholares Geroſfarti, Leuiæ, Mechliniæ, l. 9. XL. 1129

Scribendi ſecreta ratio Cæſaris, l. 1. XXI.

Segni in Cæſarem cum Eburonibus non conſpirant, l. 1. XXIV.

Semnothei Gallorum ſapientes, l. 1. VII.

Sepulturæ mortuorum ſodalitas conditur, l. 9. XII. 1113

Seranij campi ſepelitur Walcandus epiſc: Leod: l. 5. XXXVIII. 818

S. Serenus Treuir: epiſc: vide S. Celſus.

S. Serenus epiſc: S. Stephani reliquias Haſteriam defert: & ibi ſanctè moritur, l. 2. XXXVII. 430.

Sergius PP. diuinitus iubetur epiſcopum Tungr: conſecrare S. Hubertum: paret inter mira prodigia, l. 4. XXXIX. 696

S. Seruatius creatur diuinitus epiſc: poſt ſeptem annos interregni: non è Chriſti cognatione fuit, l. 2. IX. 310. concilio Arelatenſi probabiliter interfuit, X. 314. viſit Treuiris Athanaſium, 336. intereſt concilio Sardicenſi, XI. 347. Euphratem epiſc: Agrippinenſem Arianum generosè corripit, XII. 348. & cùm non reſipiſceret, aduerſus illum cogi concilium Agrippinenſe obtinet: ibique cum reliquis eum damnat; & illi ſubſtitui curat Seuerinum, 349. miſſus à Magnentio legatus ad Conſtantiū, Athanaſium ex itinere inuiſit, XIII. 350. veriſimiliter egit cum Iuliano, XIV. 359. Legiæ ædiculam condit, fontemque ſuſcitat: cladem Tungrorum prædicit: eos ad pœnitentiam hortatur, & præit ipſe, XX. 378. & eo fine Romam profectus, 382. triſte è cælo accipit reſponſum, & Traiectum ſecedere iuſſus, clauem argenteam accipit, XXI. 383. In reditu ab Hunnis capitur, XXII. & propter miracula dimittitur; in Vangionibus fontem elicit, XXIII. Tungros reuerſus, Traiectum migrat, XXIV. ibidem moritur; & ſub dio ſepultus, à Deo honoratur miraculis, Angelorum cantu, allato velo, ſepulcro niuibus intacto, 484. illi miraculis celeberrimo templum exſtruit Monulſus, XLVI. 559. ſepulcrum ornat Hubertus, l. 5. XV. 722. Fontanellæ colitur, XIX. 743. eius corpus ad Immonem defertur pro defenſione eccleſiæ: item eius clauis miraculis celebratur: & in S. Seruatij honorem Quelenburgum conditur, l. 6. XX. 944 ipſius miracula ad Moſellam, l. 7. XVI. 1002. illum Traiecti colit Norbertus, l. 9. XXVI. 1119

S. Seruatij abbatia datur eccleſiæ Treuir: l. 5. L. 889. redditur eidem, & ſæpe perdita recuperatur, ac tandem perit, l. 6. XVIII. 928

S. Seuerinus. v. Tungren: ep: lib: 2. II. 180

S. Seruatij canonici ab Immone vexati, ad eum pro ſui defenſione corpus S. Seruatij deferunt, l. 6. XX. 944

S. Seuerinus creatur ep: Agrippinen: l. 2. XII. 349. hæreſi Tungros expurgat, & Euergiſlum ex ijs adlegit in familiam ſuam, & clerum, XXX. 393. S. Martinum Turon: audit in cælum ab angelicis choris deduci, XXXI. 400. Aquitaniæ ſubuenire laborat: & ibi moritur 401

S. Seuerini parœcia conditur, l. 6. XXXVII. 966

S. Seuerini prioratus in Condruſis conditur, l. 9. vii. 1091

Seuerus imp: victo Albino ſæuit in Gallos l. 2. III. 99

S. Sigebertus in baptiſmo ſuo loquitur, l. 3. xv. 636. regnat in Auſtraſiâ, xxi. 641. cum fratre Clodouæo pace iungitur per Pipinum, xxii. 644. Malmundarium condit, xxxv. 651. tum & Stabuletum, xxxvi. 652. vtrumque regiâ munificentiâ ditat, xxxviii. 652. ſanctè moritur, xlii. 654.

Siluanectenſe concilium iniuſtè Rothaldum Sueſſ: ep: in ordinem redigit, l. 5. xli. 853

S. Silueſter PP. concilium Arelatenſe cogit, l. 2. x. 314

Simon Limburgius eligitur in epiſcopum Leod: & probante Cæſare regere incipit, ſed turpiter; alijs nonnullis pontificem appellantibus, l. 11. xi. 1193. in Roberti-montem leges Ciſtercienſes inducit, xii. electioni iuſſus renuntiare cùm non pareret, excommunicatur: armis ſe tueri conatus, ea ponit ſententiam pontificis exſpectaturus, xiii. 1194. Romam profectus, creatur cardinalis, & paulo pòſt moritur, xii. 1195

B. Simon Alnenſis ſanctitate, & vaticinijs celebratur, l. 11. xvi. 1197. Petrapontio dat conſilium pro retinendo epiſcopatu Leod: l. 13. iv. 1227. ſanctè moritur, xiii. 1233

Simonia per Gallias graſſatur, l. 2. xlii. 512. alia Leodij pudenda, l. 10. x. 1143. iterum xxx. 1176. arguitur à Lamberto Beguo, xxxii. 1180. à Deo caſtigatur, xxxvii. 1185. exterminatur à legato apoſtolico, l. 11. III. 1188. horrendè punitur, xii. 1194. iterùm, xv. 1196

Soldurij apud Gallos qui, l. 1. viii

Solorientanæ virgines ex Auguſtinianis fiunt Ciſtercienſes, l. 13. xiii. 1232

Spadanæ aquæ, l. 1. iv.

S. Spei corpus Aquis auehitur, l. 8. xxxix. 1071.

Stabuletum à Remaclo conditur. l. 3. xxxvi. 651. dicatur, xxxviii. 652. à regibus & principibus amplificatur, xlii. 655. vaſtatur a Normannis, l. 5. xlvi. 881. à S. Poppone inſtauratum, dicatur, & à rege nouis poſſeſſionibus augetur, l. 8. xv. 1040. in libertate ſuâ confirmatur à Leone ix. xxvi. 1049.

S. Stephani parœcia conditur, l. 6. xiii. 947.

S. Stephani prioratus Namecæ conditur, l. 7. xiv. 998.

Stephanus PP. ad Pipinum regem fugiet rogaturus auxilium in Longobardos: & in S. Suuiberti ſanctitatem inquiri iubet, canoniſationemque imperat, l. 5. xxiii. 753. & 754

Stephanus ep: Leod: vir doctus, l. 6. iv. 903. fauet reſtitutioni Monaſterij ad Sabim, & dicat Lobium, vi. 904. bona S: Lamberti impetrat confirmari à Ludouico rege, ſcribit vitam S: Lamberti, 908. de S: Eugenio dubitans, ſeuerè corripitur, & reſipiſcens ſanatur, xi. 913. moritur, xiv. 920.

Stephanus è monacho S: Vitoni I. abbas S: Laurentij, l: 8. vii. 1026. eius egeſtati diuinitus auxilium promittitur, viii. 1029. monaſterium abſoluit, & templum S: Gertrudis, moritur, x. 1034.

Steppeana victoria virtute S. Lamberti parta, l. 12. xvi. & ſeqq: 1213

Steppeanus triumphus in perpetuum S. Lamberto decernitur, l. 12. xix. 1213. impeditur: fruſtra, xxvi. 1219

Stola diuinitus S. Huberto data, l. 4. xxxix. 696. miris prodigijs illuſtratur, l. 5. xxxv. xxxvi. xxxvii. 817

Sueui Gallias fœdè populati à Probo imp: cæduntur, l. 2. vi. 280

Suffraganei primus vſus Leodij, l. 13. xxx, 1249

Superhumerale idem ac rationale: quid? eius vſus conceditur Alberoni, & ſucceſſoribus, l. 10. vi. 1136.

Superior Neruiorum ep: intereſt concilio Sardicenſi, l. 2. xi. 347, item Agrippinenſi, xii. 349

Supplicationes implorando Dei auxilio decretæ, l. 10. ix. 1142. item l. 11. xv. 1196. item xix 1199

S. Supplicius xv. Tungr. epiſc:, lib. 2. xxvi. 384

Suuibertus epiſc: Werd: Pipinum ad pœnitentiam fruſtra hortatur, l. 5. xi. 714. ſanctitas eius expenditur ad canoniſationem, xxiii. 754. canoniſatur à Leone papa. xxix. 799.

S. Symmetrij corpus Româ Babolenus defert Ladernacum, l. 4. xix. 645

Synodus prima Leodij celebratur, l. 5. ix. 710.

ix, 710. 2. contra iconoclaſtas, xv. 726.

T.

TAurus prætorio præfectus in Ariminenſi concilio ſectam Arianam contra catholicos promouet, l. 2. xv. 359

Taxandris Chriſtum prædicat S. Domitianus, l. 2. xlv. 550. item magno bono Lambertus, l. 4. xxxix. 690. Hubertus eos omnino conuertit, l. 5. xiii. 722

Tecta dantur S. Lamberto, l. 6. I. 898. item Tectenſis ſilua, xii. 915

Tempeſtas horrenda Leodij, l. 9. xxiv. 1118. item alia, quam diſcuſsit B. Virgo, l. 10. x. 1143. item alia. l. 11. iv. 1188

Tetricus in Gallijs imperat, easque contra barbaros tuetur, l. 2. iv. 269.

Teutonicis equitibus addicitur B. Maria in Iuncis, l. 12. xxvii. 1220

S. Theodardus S. Ioannis Agni diſcipulus Malmundario præficitur à Remaclo, l. 3. xxxvi. 651. ep: Tungr: creatur. Lambertum feliciter inſtituit, xl. 653. perdita eccleſiæ bona recuperare cogitat: ſed crudeliter trucidatus miraculis celebratur, xii. 656. eius corpus reuehere Lambertus impeditur, l. 4. II. 657. ſed tandem obtinet & Legiam refert, III. feretrum ornat Hubertus, xv. 722.

Theodobertus rex Auſtraſiæ, ſimoniam, & alia vitia perſequitur, l. 2. xlii. 534

Theodoricus Mediomatricum rex poſt patrem Clodouæum, l. 2. xlii. 511

Theodoricus ep: Meten: impetrat eccleſiæ ſuæ Walciodorum, l. 6. xxxvii. 968

Theodoricus Friſius ob latrocinia hoſtis imperij iudicatus Godefridum ducem pugnâ vincit, & capit, l. 7. xxvii. 1017. eum pacis gratiâ dimittit, 1018. bello rurſum à Cæſare petitur, l. 8. xx. 1044. vincit & occidit Theoduinus ep: xxv. 1049

Theodoricus Lobij monachus virtute floret: ex itinere Ieroſolymitano reducitur à Theoduino, l. 8. xxvi. 1049. & 1050. creatus abbas S. Huberti, ſanctè auſpicatur, Deo miraculis fauente, xxvii. 1059. Berengerum promouet ad abbatiam S. Laurentij, l. 9. I. 1075. Mirewartum S. Huberto donari obtinet, v. 1086. rarâ virtute præditus moritur. 1087

Theodoricus Liuoniæ ep: dicat templum in Iuncis, vir ſanctus, l. 12. xxiii. 1216

Theodorus de Cellis B. V. deuotus, cruciatam ſuſcipit, l. II. iv. 1188. in Syriam tendit 1189. erga S. Crucem valde afficitur: & Golgothanorum canonicorum inſtitutum amat, 1190. fit canonicus S. Lamberti, & Leodium redit, 1191. In bello Albigenſi familiaris S. Dominico, adducit Leodium Fulconem Tholoſanum, l. 12. II. 1211. ordinem Cruciferorum inchoat, iv. feliciter cum ſuis orat pro victoria Steppeanâ, xvi. 1213. ſanctè moritur, l. 13. xviii. 1236

Theodoſius maximum tyrannum vincit, l. 2. xxviii. 388

Theoduinus ep: Leod: l: 8. xxv. 1048. Theodoricum Friſium vincit, & occidit: cum Leone ix. Romam it xxvi. 1049. & S. Theodoricum monachum Lobienſem ſecum reducit, 1050. & præficit Andaino, xxvii. 1055. Florentium Theodorici Friſij fratrem opprimit, xxviii. 1058. excipit S. Crucem à Stephano PP. miſſam, xxix. dicat templum Hoienſe, & populo dat priuilegia ob liberalitatem, xxxiv. 1066. ſuſcipit cauſam Stabulenſem contra Malmundarienſes, xxxv. 1071. emit Hannoniam: xxxvii. dubitatione de ſanctitate B. Euermari liberatur inſigni miraculo, xl. 1072. ſeruandam accipit Auguſtam, Auguſto ad bellum proficiſcente: acriter à pontifice Romano corripitur: & moritur, xlii. 1075

S. Theodulfus epiſc: & abbas Lob: l. 5. l. 888

Theſelinus è canonico Leod: monachus Cluniaci: vir doctus & ſanctus, l. 9. xviii. 1106

Theutgandis archiep: Treuir: intereſt conciliabulo Aquenſi, l. 5. xli. 862

S. Thomæ parœcia, l. 8. xiv. 1040

Thorenſe cœnobium conditur. l. 7. xiii 994

Thudinium vrbem condit Notgerus, l. 7. III. 972. à Balduino Flandriæ comite incenditur, l. 8. xxvi. 1053

Tongerloa Præmonſtratenſibus conditur, l. 9. xl. 1129

Tornacum à Franciſ occupatur, l. 2. xxvi. 425

Traiectum Moſæ quis & quando condidit, l. 1. xlii. 97. templa ibi condit Maternus *ibid:* vrbis nomenclatura, l. 2. xvi. 360. eodem ſe recipere diuinitus iubetur Sanctus

Seruatius, xxi. eòdem ſecum auehit corpora ſanctorum, xxiv. 383. ibidem moritur, ſepelitur, miraculis clareſcit, 384. hanc frequentare cœpit S. Domitianus, xlv. 550. pergit Monulfus ædificato S. Seruatij templo, non tamen inuectâ cathedrâ, xlvi. 559. eòdem adfertur corpus S. Lamberti, l. 4. xxxviii. 696. inde Legiam refertur, l. 5. II. non eſt S. Lamberti caput. quod ibi ſeruatur, viii. 709. vaſtatur à Normannis, xlv. 881. datur S. Lamberto, l. 6. vi. 908. eo venit S. Norbertus, l. 9. xxvi. 1119. item S. Bernardus, & patrat miracula, l. 10 xv. 1147

Tranſlatio S. Lamberti Legiâ Traiectum, l. 4. xxxviii. 696. tum Traiecto Leodium, l. 5: II. 709. annuo feſto celebrari incipit vna cum Bullionico triumpho: etiam Lætijs ſeruatur, l. 10. xi. 1143

Tranſlatio S. Foillani Foſſas, l. 4. viii. 659 S. Madalbertæ Malbodio Leodium, l. 5. xiv. 722. S. Faraildis Gandauum, xxiv. 770. S. Huberti Leodio Andainum, xxxiv. 817. S. Eugenij Bronium, l, 6. ix. 913. reliquiarum S. Landelini Bronium, xvii. 924. S. Guiberti, & S. Exuperij Gemblacum, xxii. 946. S. Eloquij Walciodorum, xxiii. 951. SS. Euergiſli & Ebregiſi Coloniam, xxix. 959. S. Patrocli eòdem xxx. 960. S. Landoaldi cum ſocijs Wintershouio Gandauum, l. 7. ix. 984. reliquiarum S. Iacobi Leodium, l. 8. xxvii. 1056. S. Agilolfi Malmundario Coloniam, xxx. 1059. S. Spei Aquis xxxix. 1071. reliquiarum S. Laurentij Leodium, xli. 1074

Tranſlatio mira hominis è Syria in diœceſim Leod: l. 12. xxv. 1216

Trecæ ab Attilâ euerſæ, l. 2. xxxix. 451

Treuiri dubiæ fidei in Romanos, l. 1. xvi. armantur, vincuntur, xxii. nihil mouent, xxvi. ciuitatis amplitudo, xxxii. 52. conuertuntur ad Chriſtum, xxxiii. à Galbâ deficiunt ad Vitellium, xxxv. 71. à barbaris obſeſſi, l. 2. vi. 280. fortiſſimè patiuntur pro Chriſto innumerabiles martyres, viii. 301. ad eos relegatur S. Athanaſius, x. 336. ab Attilâ euerſi, xxxix. 451

S. Trudo puer futuræ virtutis ſpecimen edit, & probat Deus miraculo, l. 3. xxvi. 647. à Remaclo mittitur Metas ad Clodulſum ep: xxxiv. 650. punitur eius virtutis obtrectator; ipſe in patriam remiſſus, Deo ſtrenuè laborat, xxxix. 653. ſanctitate floret, & Sarchinij monaſterium condit, item Brugis: eius opes, xliii. 655. ſanctiſſimè viuit, & moritur, l. 4. xxv. 689. frequentibus miraculis coaleſcit vrbs, ab eo nomen ſortita, 690. miraculis claret, l. 9. II. 1077

Trudonenſes fœdere iunguntur Leodijs, l. 10. xviii. 1147. item Brabanto, l. 12. xxviii. 1221

S. Trudonis monaſterium flammis perit, l. 9, iv. 1083. eius abbas mirabili modo creatus, l. 13. xxx. 1249

SS. Trudonis & Clementis parœcia, l. 9. xxxvi. 1125. incenditur, l. 10. xxxvii. 1185

Trudonopolis vaſtatur à Normannis, l. 5. xlv. 881. ob abbatum ſchiſma obſeſſa deditur; & à Bruſtemijs incenditur, l. 9. iv. 1085. obſeſſa liberatur, l. 11. l. 1185. iungitur eccleſiæ Leod: l. 13. iv. 1227

Tullenſe concilium contra Wenilonem archiep: Senonenſem, l. 5. xl. 859

Tungri primi Germanorum Rhenum tranſeunt: quam terram, vrbemúe inhabitârint: non ad mare, l. 1. iv. quid illis factum, v. inſtauratur ciuitas, & principatus, xxix. Tungrorum cohortes duæ ab Ottonianis cæduntur: vna deficit ad Batauos, xxxvi. 71. rurſum ad eoſdem deficiunt auxilia: ac deniqúe tota gens: ſed mox redit ad officium, 72. fidem Chriſtianam à S. Materno accipiunt: qui & epiſcopatum ibidem ponit, & B. Virgini templum condit primum cis Alpes, xli. 97. euertendi à barbaris propter peccata, l. 2. xx. 378. veniam à Deo per Seruatium non impetrant, xxi. 383. aliquam tamen ab Hunnis cladem fortaſsis euadunt in gratiam S. Seruatij, xxii. eorum antiqua illa ciuitas non ab vnâ gente non vnâ clade euerſa eſt. xxvii. 384. à Francis vaſtantur, xxviii. 388. rurſum à Francis patiuntur, xxix. hæreticam inter eos prauitatem exſtirpat Seuerinus Agripp: ep: xxx. 393. à Vandalis & Alanis delentur, xxxii. 407. ab Attilâ euertuntur, xxxix. 451. Mediomatricum regno addicuntur, xlii. 511. vrbem fruſtra reſtaurare S. Domitianus nititur, xlv. 550. relinquitur iſthic cathedra ad vſque S. Hubertum, xlvi. 559. vaſtantur à Normannis, l. 5. xlv. 881. incenduntur à duce

Brab:

Brab: lib: 12. numer: XIII. an: 1213.

Tungrenſem ædem dicat Leo papa, l. 5. XXVII. 799. oppugnat fruſtra Henricus dux Brab: l. 12. XIII. & XIV. 1213

Turninum S. Fredegandi præſidio deſtitutum à Normannis euertitur, l. 5. XLIV 880.

Turonenſe concilium l. 5. XXXI. 813

V.

VAlentianis adoleſcunt Harlindis & Relindis: l. 5. n. XVIII. an. 728

Valentinianus imp: Gallijs laborantibus ſuccurrit, l. 2. XVII. 365. 368. totum Rhenum munit, 369. Gratiani fratris mortem vlturus Hunnos mittit aduerſus Iuthungos in Rhetias, XXIII. 383. pacem cum Maximo facit. XXVIII. 384. à quo Italiâ pellitur, 388.

S. Valentinus IX Tungr: ep: l. 2. II. 130. ſibi Tungris ſuccedi iniuſſu Dei vetat: & pro Chriſto patitur, VIII. 303

S. Valerius à S. Petro Treuiros mittitur, l. 1. XXXI. 52. ſuccedit Euchario, XXXVIII. 75. eius ſanctitas, 76. monitus ab Euchario obit 90. Materno mortem prædicit, XLIII. 130.

Vallis S. Lamberti conditur, l. 11. XXII. 1202

Vallis noſtræ Dominæ conditur, l. 11. XXIII. 1202

Vallis Dei conditur, l. 11. XXIII. 1202

Vandali vide Wandali.

S. Vedaſtus epiſc: Camerac: & Atrebat: l. 2. XL. 496. eius tranſlationi intereſt S. Lambertus, l. 4. IV. 657

S. Vedaſti abbatia conditur, l. 4. IV. 657. ſanctiori diſciplinæ reſtituitur à Richardo abbate: & in eâ floret S. Poppo, l. 7. XXX. 1020. eamque etiam regit, l. 8. XXIII. 1047

Velum diuinitus allatum ſupra ſepulcrum S. Seruatij, l. 2. XXIV 384. mirabili prodigio honoratur, l. 9. XXVI. 1119

Venalium rerum conſtitutio Leodij conditur, l. 13. XXXI. 1251

S. Veronæ parœcia, l. 5. XXXII. 814

Veſtium luxus caſtigatur diuinitus horrendo malo, l. 10. IX. 1142

Vetus vinetum cōditur, l. 9. XXXVI 1123. permutat cum Bello-fageto, & ſolas virgines retinet, l. 13. XVIII. 1235

Vexillum S. Lamberti dat Carolus Magnus, & quis eius vſus, l. 5. XXVIII. 799

Viæ militares, l. 1. XLII. 97

Victorinus in Gallijs imperat, eaſque contra barbaros tuetur, l. 2. IV. 269

S. Victoris prioratus Hoij conditur, l. 7. XIV. 998

Villarium conditur à S. Bernardo, l. 10. XIV. 1147. & ab eodem viſitur, XVI. dum vacillat, ab eo ſuſtentatur, XVII. inſigni ſanctitate floret, l. 11. XVI. 1197

S. Vinciana virgo cum fratre S. Landoaldo in Gallias venit, l. 3. XIII, 633. Winterſhouij agit. XXVII. 647. moritur, l. 4. IX. 659. terrâ primùm educitur, l. 5. XXI. 747. in terram abditur, l. 6. XXXV. 966. terrâ educitur, l. 6. XXXVI. 966. Gandauum tranſfertur, l. 7. IX. 984

S. Vindicianus Hunnecurtij templum cum S. Lamberto dicat, l. 4. XXIII. 677. intereſt tranſlationi S. Lamberti, l. 5. II. 709

Virdunenſis eccleſia Leodienſi fœderatur, libro 5. numer: II. ann: 709. in calamitate iuuatur ab Wazone epiſcopo Leod: l. 8. XX. 1047. bello petitur à Bullionio, l. 9. V. 1085. & 1086. pacē cum illo facit VI. 1089

Virdunum incendit Godefridus dux, l. 8. XX. 1047

Viſetenſem ædem dicat Leo papa, l. 5. XXVII. 799

Vitellius creatur imperator, l. 1. XXXV. 71. occiditur, 72

S. Vito monaſterium Gladbaci conditur, l. 7. IV. 974

Vitriacus, vide Iacobus Vitriacus.

S. Vlberti martyris corpus in S. Bartholomæi, l. 7. XXVI. 1015

Vlierbecum Benedictinis conditur, l. 9. XL. 1129

S. Vltânus, vide S. Foillanus. Diuinitus intelligit Foillani martyrium, l. 4. VIII. 659. Gertrudi mortem prædicit: & ipſe ſanctè moritur, XI. 664

Vltraiecti floret S. Odulfus, l. 5. XXXVIII. 818.

Vlyſſes in Galliam venit, l. 1. I.

Vngarius Vltraiect: ep: intereſt conciliabulo Aquenſi, l. 5. XLI. 862

Vrbanus PP. bellum ſacrum in concilio Claromontano ſuadet & perſuadet, l. 9. IX. 1095

Vrbanus IV. archidiaconus Leod: probat

ſanciri feſtum Corporis Chriſti, l. 13. xvi. 1234. in concilio Lugdunenſi, & in legatione per ſeptemtrionem ſtrenuè operam nauat xxiv. 1245. Virdunenſis epiſcopus creatur, & poſtea patriarcha Ieroſolymitanus, xxxi. 1252

S. Vrſicinus xii. Tungr: ep: l. 2. xxvi. 384

Vrſio ep: Virdun: ſponte abdicat, l. 10. II. 1131.

S. Vrſmarus præficitur Lobio, l. 3. xix. 640. eius & ſociorum corpora Tudinium feruntur metu Normannorum, l. 5. xlvii. Lobio Hungaros repellit, l. 6. xxvi. 954. miraculis per Flandriam celebratur, l. 7. xvii. 1004.

S. Vrſulæ parœcia, l. 10. xviii. 1147. incenditur, xxvii. 1185.

W.

WAlcandus ep: Leod: l. 5. n. xxx an: 809. ſubſcribit teſtamento Caroli Magni xxxi. 811. Andaini diſciplinam reſtituit: remque familiarem, xxxiii. 814. eodem corpus S. Huberti transfert, xxxiv. 817. moritur, & in Seranio campo ſepelitur, xxxix. 832

Walciodorum venit S. Forannanus, l. 6. xxi. 944. ibidem monaſterium condendi facultatem obtinet Eilbertus comes, xxii. 946. datur eccleſiæ Met: & iungitur Haſteriæ, xxxvii. 968. acquiritur eccleſiæ Leod: l. 13. iv. 1227

Walcuriæ templum B. V. à S. Materno conditur, & in eo Virginis ſtatua collocatur, Materni opus, l. 1. xliii. 97. templum inſtauratur, l. 8. vii. 1027

Waleranus Paganus Limburgius creatur dux Lotharingiæ, l. 9. xxxviii. 1128. Leodios iuuat contra Duraſſium, xxxix. 1129.

Waleranus comes Luxemb: Leodijs bellum mouet, l. 13. xix. 1236. pacem obtinet 1237: bellum inſtaurat, 1238

S. Walherus martyrio coronatur, l. xi. xxxi. 1209

Walterus è clero Leod: epiſcopus Dunelmenſis in Anglia occiditur, l. 9. 1082.

Walterus è canonico Leod: monachus Claræuallenſis, l. 10. xvi. 1147

Wandali fœdè Gallias populati, à Probo imp: vincuntur, l. 2. vi. 280. Tranſrhenanos omnes ſecum ducunt, & Francis obtritis Rhenum tranſeunt, xxxii. 406. toto trienio Gallias occupant, & Tungros delent: diſſidentibus inter ſe Romanis inualeſcunt, xxxiii. 407. 408. 409. à Gallis & Francis cæduntur, xxxiv. 410. in Hiſpanias ſe recipiunt *ibidem.*

Wando abbas Fontanellæ relegatur à Martello Traiectum: reſtitutus S. Seruatio templum condit, l. 5. xix. 743

Wazo ſtrenuam litteris nauat operam, l. 7. xviii. 1007. epiſcopatum Leod: inſigni arte declinat, l. 8. xiv. 1038. per omnes gradus ad illum peruenit: raræ eius virtutes, xvi. 1042. eius liberalitas tempore famis, xvii. 1043. libertatem eccleſiaſticam fortiter tuetur: & regem Franciæ ab inuadendâ Lotharingiâ deterret, xviii. 1046. ad defectionem fruſtra ſollicitatus: afflictæ Virdun: eccleſiæ ſubuenit; ſuiſque ac toti Lotharingiæ ſapienter fortiterque aduerſus Godefridi ducis vim proſpicit, xx. 1047. Cæſari ſuſpectus eſt, ſed iniuſtè: reus apud illum fortiter primùm ſe tuetur; cedit denique xxi. exorientem Henricianam hæreſim intrepidè oppugnat, xix. contra hæreticos imprudenter agentes arguit, xxii. ſanctè moritur: magnus litterarũ Mæcenas xxiv. 1048

Wenilo Senon: archiep: damnatur à concilio Tullen: l. 5. xl. 859

Wericus è canonico Leod: monachus Claræuallenſis, l. 10. xvi. 1147.

Wiboldus è monacho Walciodorenſi abbas Stabulenſis ac etiam Corbeienſis in Germaniâ, mirè celebratur, l. 10. xiii. 1145.

Widericus comes Haſteriæ cœnobium virginum condit, l. 3. xliv. 656

Wigerus è canonico Colon: archiep: Colon: ſponte abdicat, l. 8. xviii. 1046

Wilfetrudis à S. Gertrude inſtituitur, l. 4. vii. 659, & incurarum partem aduocatur, xi. 663. eique ſuccedit 664. moritur, xxi. 677.

Wilika cœnobium ad Rhenum conditur, adiuuante Notgero, l. 7. xi. 987

S. Willibrordus inter Friſios feliciter laborans, amicitiâ cum Lamberto iungitur, Amelbergam virginem inſtituendam mittit Belſiam, l. 4. xxx. 690. intereſt tranſlationi S. Lamberti, l. 5. II. 709. SS. Harlindem & Relindem excolit, xviii. 728

Wintershouij agit S. Landoaldus cum ſancto ſodalitio, & S. Lambertũ inſtituit, l. 3. xxvii.

xxvii. xxviii. & xxix. 647. ibidem moritur, l. 4. ix. 659. eodem diuinitus transfertur corpus S. Landradæ, xxxi. 690. à S. Floriberto ſanctorum corpora terrâ educuntur, l. 5. xxi. 747. in terram abduntur metu Normannorum, xlvi. 881. terrâ educuntur, l. 6. xxxvi. & xxxv. 966. inde Gandauum transferuntur, l. 7. vii. 980

Wirceburgi S. Lambertus colitur, l. 5. viii. 709

Wlgiſus ep: & abbas Lob: l. 5. l. 888

S. Wolbodo ep: Leod: l. 7. xxvii. 1018. ſanctè educatus, ſanctè epiſcopatum auſpicatur, xxviii. iuſſu imperatoris aggreditur perficere monaſterium S. Iacobi, præpoſito illi Oberto, è diſciplinâ Richardi abbatis, 1019. intereſt dicationi Bambergenſi, xxix. inſigni integritate imperatorem ſibi infenſum placat, 1020. S. Heribertum archiep: Colon: imperatori reconciliat, xxxi. parat ſe ad mortem, xxxii. 1021. ſanctè moritur, xxxiii. ſucceſſorem Durandum bona S. Laurentij diſſipantem ſeuerè arguit, l. 8. vi. 1025. miraculosè ſanat Adelardum abbatem Trudon: l. 9. II. 1077

Wolbodo abbas S. Laurentij dignitate pellitur, à ſuperiore etiam iudice damnatus, ad Henricum imp: abit, l. 9. I. 1075. ab eo epiſcopatum Leod: Oberto ſimoniacè impetrat, & abbatiæ reſtituitur, vii. 1091. & 1092. iterum pellitur, xi. 1086

Z.

Zacharias P. ſcribit ad Fulcarium ep: Leod: & alios, l. 5. nu: xxii. an: 748. metropolim Moguntiæ ſtatuit. Pipinum regem Francorum renuntiat, 752

Zuentiboldus Lotharingiæ rex ſuorum coniuratione territus, Leodium ſe recipit, ibique adiutus, res ſuas reſtituit. Tecta ſancto Lamberto dedit, l. 6 I. 898. rurſum à ſuis deſertus miſerè perit, II. 900

Zuſterienſis ædes à Zuentiboldo condita, multis ſanctorum corporibus nobilis, l. 6. II. 900.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google